

അന്തർ ഭാരതീയ പുസ്തകമാല

ഗ്രാമായണം

റാവു ബഹദൂർ

വിവർത്തനം:

സി. രാഘവൻ

നാലാണ്ടൽ ബുക്ക് സ്റ്റോർ, ഇന്ത്യ.

ആദ്യകുറേണം : 1981 (ശക 1903)

പുനർകുറേണം : 1991 (ശക 1913)

© നവ്യ ബഹുദൂർ

ചലച്ചിത്രവിവർത്തനം :

© നാഷണൽ ബുക്ക് ട്രസ്റ്റ്, ഇന്ത്യ 1981

രൂ 39.00

Original Title : Gramayana (Kannada)

Malayalam Title : Gramayana

പ്രസാധകർ : ഡയറക്ടർ, നാഷണൽ ബുക്ക് ട്രസ്റ്റ്, ഇന്ത്യ,

എ-5, ഗ്രീൻ പാർക്ക്, ന്യൂ ദൽഹി-110 016.

അന്താരീക

റാവു ബഹദൂരിന്റെ ഈ കൃതിയും ഞാനും സവിശേഷമായി ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഈ നോവൽ ഏഴുതാൻ തുടങ്ങുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ അതിന്റെ ഇതിവൃത്തം അദ്ദേഹം വിവരിച്ചുതന്നിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുസൃതമായ സരസ സംഭാഷണം കേട്ട് മൃഗ്ദ്ധരായവരിൽ ഒരാളാണ് ഞാൻ. അദ്ദേഹം കഥ പറഞ്ഞു കേട്ടപ്പോൾ മുതൽ അതേഴുതാൻ ഞാൻ നിർബന്ധിക്കുകയുണ്ടായി. ഞങ്ങളുടെ സൗഹൃദത്തിന്റെ പ്രാരംഭദശയുടെ ആവേശം ചൈതന്യം പകർന്നു. തന്റെ നോവലിന് അവതാരിക ഏഴുതണമെന്ന് അദ്ദേഹം അന്ന് ഏന്നോട് പറയുകയുണ്ടായി. അന്നത്തെ ആവേശത്തുള്ളിൽ ഞാനത് സമ്മതിച്ചു. റാവു ബഹദൂർ, ഒരു ഗപഥം നിറവേറുന്ന വീറോടെ മൂന്നാലു മാസംകൊണ്ടു നോവൽ പൂർത്തിയാക്കി എണെക്കാണിച്ചു. ഞാൻ ധൃതിയിൽ കൈയെഴുത്തു കോപ്പി വായിച്ചു. വാഗ്ദാനം നിറവേററി, മാനം കാക്കുന്നതിന്നു ഞാൻ ഈ അവതാരിക ഏഴുതേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

ഇപ്പോൾ റാവു ബഹദൂരിന്റെ ആദ്യത്തെ കൃതിയാണ്. കഴിഞ്ഞ ഇരുപതോളം സംവത്സരങ്ങളായി അദ്ദേഹം പത്രങ്ങളിൽ ഏഴുതിവരുന്നു. പത്രമാസികകളിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികൾ പ്രസിദ്ധീകൃതങ്ങളായിട്ടുണ്ടെങ്കിലും ഗ്രന്ഥരൂപത്തിൽ ഒന്നും പുറത്തുവന്നിട്ടില്ല. പത്രങ്ങളിൽവന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചെറുകഥകളും ഹാസ്യലേഖനങ്ങളും വായിച്ചുസാദിച്ചവർ ധാരാളം കാണും; എന്നാൽ സാഹിത്യകൃതികളെന്ന നിലയ്ക്ക് അവ നിരൂപണ വിധേയമായിട്ടില്ല. ഒരു ഗ്രന്ഥം പ്രസിദ്ധീകരിക്കാൻ റാവു ബഹദൂർ ഉദ്ദേശിച്ചിരുന്നമില്ല. തുടക്കത്തിൽ ഈ നോവലിനെക്കുറിച്ച് എനിക്കു വലിയ പ്രതീക്ഷയില്ലായിരുന്നു. പത്രപ്രവർത്തനം റാവു ബഹദൂരിന്റെ ദൗത്യത്തിൽ കലർന്ന സിദ്ധിയാണ്. അതുകൊണ്ടുതന്നെ ബൃഹത്തായൊരു കൃതിയുടെ നിർമ്മാണം അദ്ദേഹത്തിന്നു സാധിക്കുമോ എന്ന് സംശയിച്ചു. 'കോളം' കണക്കാക്കി ലേഖനങ്ങൾ എഴുതിത്തള്ളുന്ന പത്രപ്രവർത്തകന് കെട്ടുറപ്പുള്ള നോവൽരചന മടുപ്പുള്ള വാക്കും. എന്നാൽ റാവു ബഹദൂർ ഏന്റെ കണക്കുകളുകൾ തെറ്റിച്ചുകൊണ്ടു അസാധ്യമായ കാര്യം സാധിച്ചിരിക്കുന്നു.

റാവു ബഹദൂരിന്റെ സമ്പന്നമായ ജീവിതാനുഭവങ്ങൾ ഈ നേട്ടത്തിൽ പ്രധാന പങ്കു വഹിച്ചിരിക്കണം. എണ്ണമറ്റ മണ്ഡലങ്ങളിൽ പ്രവർത്തിച്ച ഈ മദ്ധ്യവയസ്സിൻ നേടിയെടുത്ത അനുഭവസമ്പത്തു് അപാരമത്രെ. അദ്ദേഹം ഈ പ്രപഞ്ചത്തെ ഏറ്റവും അടുത്തറിഞ്ഞു. ജീവിത സത്യങ്ങൾ മേലുപസംഗ

അന്നത്തെ 'കോളം' പോലെ സൂക്ഷിപ്പിന്മാണ് അദ്ദേഹത്തിന്. അദ്ദേഹം അനേകം ആളുകളുമായി അടുക്കെയും അകലുകയും ചെയ്തു. നോവൽ രചനയ്ക്ക് ആവശ്യമായ പഠനം ഈ അനുഭവങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന് നല്കി. യഥാർത്ഥ അനുഭവങ്ങൾ സത്യസന്ധമായി ചിത്രീകരിക്കുകയാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികളുടെ പ്രത്യേകത. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹാസ്യലേഖനങ്ങളിലും ഷാറ്റുകഥകളിലും ഈ സവിശേഷതയാണ് ദൃശ്യമാണ്. കൂടാതെ സമാകർഷകമായി കഥ പറയാൻ അദ്ദേഹത്തിന് കഴിയും. സ്വാഭാവികമായ നർമ്മബോധം ഈ ആഖ്യാന പാടവത്തിന് കൂർമ്മയും മിന്നമിന്നപ്പും പ്രദാനം ചെയ്യുന്നു. അദ്ദേഹം ഏഴുതീയ ഏറ്റവും ലേഖനങ്ങളും കഥകളും ഗ്രന്ഥരൂപത്തിൽ പ്രസിദ്ധീകൃതമായാൽ ഈ സത്യം മനസ്സിലാക്കാൻ സാധിക്കും.

2

റാവു ബഹദൂറിന്റെ ഈ കൃതി, അദ്ദേഹത്തിന്റെ മറ്റൊരാളുകൃതികളിൽ നിന്നും ഭിന്നമാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുഭവങ്ങൾ അടിസ്ഥാനപരമായി മാറിയിട്ടില്ല; എന്നാൽ ജീവിതവീക്ഷണം ഇവിടെ കൃതാർത്ഥമായിരിക്കുന്നു. ഒരു നിമിഷത്തിന്റെ കൌതുകത്തിന് മേൽക്കൂടെ ചമയം നൽകുന്ന കൃതി ഇതല്ല. ജീവിതത്തെ സമഗ്രമായി ദർശിക്കുന്ന ധീരമായ വീക്ഷണവും സാധാരണ ജീവിതത്തിൽ നാം കാണുന്ന സംഭവങ്ങൾക്ക് പരസ്പര ബന്ധം കണ്ടെത്താനുള്ള ജിജ്ഞാസയും സമൂഹജീവിതത്തിൽ നിന്ന് ഉടലെടുത്തു്, അതിനെത്തന്നെ വിഴുങ്ങാൻ ഇറങ്ങിനമെന്നേ പ്രശ്നങ്ങളുടെ നിഗൂഢതയെ മനസ്സിലാക്കാനുള്ള അന്തഃശയം നേവ് ഈ കൃതിയുടെ പ്രേരകശക്തികളാണ്. അങ്ങനെ ചിന്തിച്ചാൽ ഈ നോവൽ ഏറെക്കുറെ മഹാകാവ്യ രചനയെ അനുസ്മരിപ്പിക്കുന്നു.

അറുപതു സംഭവങ്ങൾക്കു മുമ്പത്തെ ഒരു ഗ്രാമത്തിന്റെ ജീവിതമാണ് ഇവിടെ ചിത്രീകരിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഒരർത്ഥത്തിൽ ഇതൊരു ശുദ്ധ സാമൂഹ്യ നോവലാണ്. ഇവിടെ പ്രവർത്തനമണ്ഡലം പൊതുജീവിതം തന്നെ. ഏകദേശം നാല്പത്തഞ്ചോളം വ്യക്തികൾ ഇതിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നുവെങ്കിലും ഒരാളുടെ കൺബജീവിതത്തെക്കുറിച്ചും നമുക്ക് യാതൊരു വിവരവും ലഭിക്കുന്നില്ല. ഇക്കാഴ്ചയിൽ ഈ നോവലിസ്റ്റിന്റെ സംയമം അഭിനന്ദനാർഹമത്രെ. നോവൽ വായിച്ചു പോകുമ്പോൾ പാട്ടുള്ളിയിലെ പൊതുജീവിതം ഒരു ഘോഷയാത്രപോലെ നമ്മുടെ മുമ്പിലൂടെ കടന്നുപോകുന്നതായി നമുക്കു തോന്നുന്നു.

ഇതു് പ്രധാനമായും പാട്ടുള്ളിയുടെ കഥയാണ്. കൃഷ്ണാനദിക്കരയിലെ ഈ ഗ്രാമം വേറും ഒരു പ്രദേശമല്ല; നോവലിലെ മിക്കവിഷയങ്ങൾക്കും സംഭവങ്ങൾക്കും വ്യക്തികൾക്കും കേന്ദ്രബിന്ദുവാണ് ഈ ഗ്രാമം. നിരൂപകാക്ഷയിൽ

പാളങ്ങി നോവലിന്റെ ഇതിവൃത്തം തന്നെ. 'അതുകൊണ്ട്' അവിടെ നടക്കുന്ന സംഭവങ്ങളും അവയിൽ ഭാഗഭാക്കാവുന്ന വ്യക്തികളും പാളങ്ങിയുടെ രചയിതാവ് ലെഴ്സിന്റെ പ്രതീകങ്ങളത്രെ. കഥ പാളങ്ങിയിൽനിന്നു വിട്ട് മറ്റൊരു ഗ്രാമത്തിലായാലും, മറ്റൊരുകെട്ടിലും ഗ്രാമത്തിലെ ആളുകൾ പാളങ്ങിക്ക് വന്നാലും പാളങ്ങിജീവിതത്തിന്റെ ചിത്രത്തിന് മാറ്റം വരില്ല. പാളങ്ങിയുടെ നിലനിൽപ്പും ഉയർച്ചയും വീഴ്ചയുമാണ് ഈ നോവലിന്റെ ആത്മാവായി തുടിച്ചു നില്ക്കുന്നത്.

എന്നുവെച്ചാൽ ഒരു ജനതയുടെ സാധാരണ ജീവിതമാണ് ഈ കഥയുടെ പ്രഭവസ്ഥാനം. ഉത്സവങ്ങൾ, ആഘോഷങ്ങൾ, വിശേഷവിധികൾ, അടിയന്തിരങ്ങൾ; കോളറ, ഫ്ലൂഗ്, വെള്ളപ്പൊക്കം, ക്ഷാമം ഇവ വരുത്തിവെയ്ക്കുന്ന ദുരന്തദിനം; കളവു്, കൊല തുടങ്ങിയവയെക്കുറിച്ചുള്ള ഭീതി; അന്യരുടെ സ്വത്തു് കൈവശപ്പെടുത്തണമെന്ന ദുർമ്മോഹം; ഗ്രാമഭൂമിയുടെ അഭിനാശമായ അഭിമാനം—ഇവയെല്ലാം ചേർന്ന് സൃഷ്ടിക്കുന്ന വികാര പ്രപഞ്ചം ഇവിടെ അതുതക്കമായി ചിത്രീകരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. പാളങ്ങിയുടെ അധോഗതിയുടെ ചരിത്രം തുടക്കത്തിൽതന്നെ കാണാം. വലിയ മാളികയിലെ ആഭ്യന്തര പ്രശ്നങ്ങൾ ഗ്രാമജീവിതത്തെ ആക്രമിക്കുന്നു; സ്ത്രീയുടെ മോഹം ഒരു കൊലയ്ക്കു് കാരണമാകുന്നു; അതിൽനിന്നുൽഭുതമായ പ്രശ്നം പരിഹരിക്കാൻ തുടങ്ങുന്നതോടെ അതു് നൂറുമടങ്ങായി വളരുന്നു; കോളറയും ക്ഷാമവും വരുത്തിവെച്ച ഘോരനാശം അന്തിമമായി സമൂഹാശയത്തിലെത്തുന്നതോടെ ചരിത്രം അവസാനിക്കുന്നു. പാളങ്ങിയിലെ രഹസ്യജീവിതത്തിൽ കണ്ടുവന്ന ധാർമ്മികാധിപത്യവും ഇതിനു കാരണമാകുന്നു. ഇവിടെ നടക്കുന്ന എല്ലാ സംഭവങ്ങളേയും ബന്ധിപ്പിക്കുന്ന ചരടാണിതു്. ഉപരിപ്ലവമായി ചിന്തിച്ചാൽ നോവലിനു് കെട്ടുറപ്പില്ലെന്ന് തോന്നാം; എന്നാൽ കൃതിയുടെ ലക്ഷ്യത്തിന്റെ വെളിച്ചത്തിൽ പരിശോധിച്ചാൽ ഏകാഗ്രത ദൃശ്യമാവാതിരിക്കില്ല. ഒറ്റ സംഭവവും സ്വതന്ത്രമായി നില്പാൻ തൽക്കർത്താവു് അനുവദിച്ചിട്ടില്ല. അതു് അകലെയെങ്ങാനും നടന്നതാവാം; അല്ലെങ്കിൽ പണ്ടെന്നോ നടന്നതാവാം; എന്നാൽ പോലും ആ സംഭവം പാളങ്ങി ജീവിതവുമായി അടുത്തബന്ധം പുലർത്തുന്നതായി കാണാം.

3

ഇതിവൃത്തപ്രധാനമാണി നോവൽ. കഥാപാത്രങ്ങൾ കഥാവസ്തുവിൽനിന്നു് സ്വയം ഉരുത്തിരിഞ്ഞുവരുന്നു. അക്കാരണം കൊണ്ടുതന്നെ, പാത്രസൃഷ്ടിയിൽ വൈവിധ്യവും വളർച്ചയും കാണാനില്ല. വ്യക്തികളുടെ ബഹുഭവങ്ങളായ ചിത്രീകരണത്തിനു് സൗകര്യവുമില്ല. വിവേചനം, ലോഭം, ദുർഭിമാനം,

ഗുഡാലോപന തുടങ്ങിയവയുടെ ശക്തമായ വലയിൽ കടുങ്ങി പിടയുന്ന സമുദായമാണ് ഈ നോവലിലെ പ്രധാന കഥാപാത്രം. കഥാപാത്രങ്ങളുടെ ചൈതന്യത്തിനോ മനുഷ്യത്വത്തിനോ ഭേദമില്ലാത്ത ച്യുതിപറ്റിയിട്ടില്ലെന്നത് സത്യമാണ്. അഭിമാനിയും ഉദ്ധതനുമായ ശങ്കരപ്പഗൗഡൻ; ഗുതിപിടിച്ച ജീവിതത്തിന്റെ അനുസൃത പ്രവാഹത്തിലും നിശ്ചലത്വം നിലനിർത്തിയ ബാളാചാര്യർ; മായാപതിയാണെങ്കിലും ജീവിതത്തിന്റെ ദുരന്തത്തിൽ മാത്രം സൂക്ഷം കണ്ടെത്തുന്ന പഡപ്പേസാമി; ഊരാക്കുടക്കിൽ തന്റെ ജീവിത രഹസ്യത്തെ തെക്കിത്തെരിച്ച പുതലാബായി; യാദൃച്ഛികമായി കഥയുടെ പ്രളയ കേന്ദ്രമായി മാറിയ ചിമണി—ഇവർ അവിസ്മരണീയമായ കഥാപാത്രങ്ങളാണ്. കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പൻ, ജൈനൻ ജിന്നപ്പൻ, ചെരിപ്പുകുത്തി ചന്നൻ, ചന്ദ്രി തുടങ്ങിയ ഉപകഥാപാത്രങ്ങളും സജീവങ്ങളായി വർത്തിക്കുന്നു.

ഇതിലെ പ്രധാന കഥാപാത്രങ്ങൾ പരിതഃസ്ഥിതിയോടു നിരന്തരമായ പോരാട്ടത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. പാളെളിയുടെ അഭിമാനത്തെ പ്രാണനെ പോലെ സംരക്ഷിക്കുന്ന ശങ്കരപ്പഗൗഡന്റെ സമരരൂപം ജാഗ്രിതന്റെ വലിയ മാളികവരെ നീളുന്നു. ശേഷപ്പന്റെ ഗുഹതന്ത്രങ്ങളുടെ വല ഗ്രാമഭാകെ വ്യാപിച്ചുകിടക്കുന്നു. ഈ കലഹങ്ങൾക്കെല്ലാം പ്രഭവമായി വർത്തിക്കുന്ന പഡപ്പേസം അന്തരീക്ഷം അനുകൂലമല്ല. ബാപ്പസാഹേബ് സ്വയം അറിയാതെ ചേരിത്തിരിവുണ്ടാക്കുന്നു. ബാഹ്യപ്രപഞ്ചത്തിൽ നടക്കുന്ന ഈ കലഹം വ്യക്തികളുടെ അന്തരംഗത്തിൽ നടക്കുന്ന സംഘർഷത്തെ ധ്വനിപ്പിക്കുന്നു. ബാളാചാര്യർക്കെ മാത്രം ക്രിയയുടെ പിന്നിലും വിചാരമെന്നും നടക്കുന്നുണ്ട്. താൻ ചെയ്ത ഒരു പാപകൃത്യം അനേകം അനർത്ഥ പരമ്പരകൾ സൃഷ്ടിച്ചുവിട്ടപ്പോൾ, അത് കണ്ടുനില്ക്കാനാവാതെ കെട്ടിത്തൂങ്ങിമരിച്ച പുതലാബായിയുടെ ഹൃദയത്തിൽ പാപചിന്തകളുടെ സംഘട്ടനം നടക്കുന്നു. ശങ്കരപ്പഗൗഡൻ, ഭാദരൂടക്കിയവർ ചിന്താശീലരല്ല; ഏകിലും ജീവിതത്തിലെ നിർണ്ണായക നിമിഷങ്ങളിൽ അവരുടെ മനോഭാവം ആകെ മാറുന്നു. അറിഞ്ഞോ അറിയാതെയോ അന്യാപത്തുകളുടെ കൊടുങ്കാറ്റിടിച്ചുവിടുന്ന ശേഷപ്പൻ, പഡപ്പേൻ തുടങ്ങിയവരും ഈ അന്തഃസംഘട്ടനത്തിൽനിന്നും ഭക്തരല്ല.

പക്ഷെ, ഇവിടെ കഥാപാത്രങ്ങൾക്ക് സാങ്കേതികമായി സ്വാതന്ത്ര്യമില്ല. നോവലിസ്റ്റിന്റെ ക്രമം മുഴുവൻ ഗ്രാമ ജീവിതത്തിന്റെ ഏറ്ററ്റിക്കങ്ങൾ ചിത്രീകരിക്കുന്നതിൽ കേന്ദ്രീകൃതമത്രെ. വിലക്കുണമായ ഈ ജീവിതത്തിന്റെ ഭാഗമാണ് പാത്രസൃഷ്ടി. അതുകൊണ്ട് ചിലപ്പോൾ ഇവിടെ കഥാവസ്തുവിന്റെ വിന്യാസം കഥാപാത്രങ്ങളെ ബന്ധിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നതായി നമുക്ക് കാണാം. എന്നാൽ അത് ചിലപ്പോൾ മാത്രം. പ്രധാന കഥാപാത്രങ്ങൾ തങ്ങളുടെ പ്രവർത്തന പദ്ധതി ആസൂത്രണം ചെയ്തുകൊണ്ട് മുന്നേറുന്നു. കഴിഞ്ഞ തലമുറയിലെ ജീവിതരീതിതന്നെ ഇതിന് കാരണമായിരിക്കണം. ഇന്നത്തെ മനുഷ്യനെ പോലെ അന്ന് പ്രകൃതിയോടു നിഷേധാത്മക നയം അവർത്തിച്ചിരുന്നില്ല. ജീവിതത്തിന്റെ ഉഷഃ പാവും മണ്ണിൽ വേരുന്നിയതായിരുന്നു. ഈ വ്യക്തികൾ മുഴുവൻ പാളെളിയുടെ ജീവിതവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട കിടക്കുന്നു. ഏകാ

അദ്ധ്യായത്തിൽ ബാളാചാര്യരുടെ അനുസംഘർഷം നടക്കുന്നു. ശരവീടെ ഈ ആശയം സ്വസ്ഥമായി കാണാം. ശങ്കരപ്പഗൗഡക്ക് പാദങ്ങളിയെന്നുവെച്ചാൽ പ്രാണനേക്കാരം സ്നേഹമാണ്. നാടുവിട്ടുപോയ ദാദ, പാദങ്ങളിയെ ഒരുനോക്കം കാണാനായി തിരിച്ചുവരുന്നു. ജൈനൻ ചിന്നപ്പൻ അറുപതുവർഷക്കാലത്തെ ജീവിതത്തിനിടയിൽ ഒരിക്കൽ മാത്രം താലക്കാപ്പിസിൽ ചെല്ലുന്നു. സർവ്വ നാശം സംഭവിച്ചു; ഗ്രാമം നശിച്ചു. എങ്കിലും കർഷകത്തൊഴിലാളിയായ കരിയപ്പൻ സ്വന്തം യജമാനന്റെ തോട്ടത്തിൽ ആവാസമുറപ്പിക്കുന്നു. ഡ്രോഗ് പടർന്നുപിടിച്ചപ്പോൾ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ വളരെയേറെ നിബ്ബന്ധിച്ചെങ്കിലും പാവ്തിയമ്മ ഗൌഡത്തി വീടുവിട്ടുപോകാൻ സമ്മതിച്ചില്ല. ലക്ഷ്യം തന്റെ വയൽ വിട്ടുകൊടുക്കുന്നത് ആത്മഹത്യയ്ക്ക് തുല്യമാണ്. മറ്റൊരു വിഷയത്തിലൂടെ നോക്കിയാൽ ഇക്കാര്യം കൂടുതൽ വ്യക്തമാകും. ഈ നോവലിലെ ദാരുണ ദുരന്തങ്ങൾക്ക് കാരണക്കാരായ വ്യക്തികൾക്ക് ഗ്രാമത്തോടു ആഭിമുഖ്യമില്ല. പഡപ്പേൻ അന്യന്മാടുകാരനാണ്. ലിങ്കപ്പൻ അയാളുടെ നാട്ടുകാരൻതന്നെ. അയാൾക്ക് ഗ്രാമത്തിലെ സ്വത്തിൽ മാത്രമേ നോട്ടമുള്ളൂ. കനകേരി ഗൌഡരായ ബാപ്പസാഹേബിന് സ്വസഹോദരിയുടെ സ്വത്തു് ചിട്ടാട്ടത്തിനുള്ള വക നൽകുന്നു. ഈ രണ്ടു ചേരികൾ തമ്മിലാണ് ഇവിടെ ലഹള നടന്നത്. പാദങ്ങളിക്കാരൻ തന്നെയുണ്ടെങ്കിലും സ്വാർത്ഥലാഭം കൊതിച്ച ശേഷപ്പൻ അഭിമാനം കളഞ്ഞുകളിക്കാൻ മടിക്കുന്നില്ല.

ഈ നോവലിലെ സ്ത്രീ കഥാപാത്രങ്ങളെക്കുറിച്ച് ഒരു കാര്യം പറയണം. അക്കാലത്തെ പൊതുജീവിതത്തിൽ സ്ത്രീകൾ അപൂർവ്വമായേ പങ്കെടുക്കാറുള്ളൂ. അതുകാരണം ഇതിൽ സ്ത്രീകൾ അധികമില്ല. എന്നാൽ ഇവിടെ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്ന സ്ത്രീകളുടെ വ്യക്തിത്വം അന്യോദ്ദേശമത്രെ. പുതലാബായിയുടെ അത്ഭുതകരമായ സംയമവും മനഃശക്തിയും ഗ്രീക്കു നായികമാരെ അനുസ്മരിപ്പിക്കുന്നു. ചിമണ അന്ത്യവരേയും ദുഃഖം കടിച്ചിറക്കി കഴിഞ്ഞുവെന്നത് നേരാണ്; എന്നാൽ അവളുടെ മനഃശക്തിയ്ക്ക് അസാമാന്യമായിരുന്നു. ബാളാചാര്യരുടെ ജീവിത പ്രവാഹത്തിൽ ഗുപ്തഗാമിനിയായി നീങ്ങുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ പത്നിയുടെ ജീവിതവും അത്യന്തം പവിത്രമാണ്. കൂടാതെ ചെരുപ്പകുത്തി മല്ലിയും ചന്ദ്രിയം പ്രശസ്തരായ പൊതുവ്യക്തികളത്രെ. എന്നാൽ അവരിലെ സ്ത്രീത്വം നശിച്ചിട്ടില്ല. നദീതീരത്തു് ഗ്രാമത്തിന്റെ വർത്തമാനകാല ചരിത്രം മുഴുവൻ അലക്കിയുണക്കാനിടുന്ന സൂര്യംഗലികൾ ചുറ്റുമുള്ള സംഗതികളെക്കുറിച്ച് കാവ്യമായഭാഷ്യം രചിക്കുന്നു. പഡപ്പേനെതിരായി ധൈര്യസമേതം സാക്ഷി പറഞ്ഞ ദാനമ്മയും ആ മെരുററ സംഭവംകൊണ്ടു് അവിസ്മരണീയയാണ്. ബാപ്പസാഹേബിന്റെ ഭാര്യയായ രത്നയുടെ വിരശ്രീയും ശ്രദ്ധാർഹമത്രെ.

ചുരുക്കത്തിൽ ഇവിടെ പാത്രസൃഷ്ടി വൈവിധ്യപൂർണ്ണമാണെങ്കിലും കഥയുടെ ഘടനയാണു് പ്രധാനം. സമൂഹജീവിതത്തിന്റെ സമഗ്രമായ ചിത്രം കഴിവതും യഥാർത്ഥമായി വിവരിക്കുകയാണു് നോവലിസ്റ്റിന്റെ ഉദ്ദേശം. പാടജ്ജിയുടെ ഭരതമാണു് ഈ നോവലിന്റെ കേന്ദ്രബിന്ദു. തുടക്കത്തിൽതന്നെ ജാഗ്രിഭാരുടെ കടംബത്തിലെ അന്തഃഛിദ്രം ഈ ഭരതത്തിനു് വിത്തു പാകുന്നു. ചിമണാസംഭവം തുടങ്ങി പിന്നീടുള്ള ഏല്പം സംഭവങ്ങളും അനിവാര്യമായും കഥയെ ഭരതത്തിലേയ്ക്കു് നയിക്കുന്നു. ശേഷപ്പന്തം പഡപ്പന്തം മറ്റും ഈ ഭരതത്തിന്റെ ഉൽപ്രേരകങ്ങളെ പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നു. ഏതു നന്മയ്ക്കും തിന്മയ്ക്കും നിറം നൽകാൻ അവർക്കു് സാധിക്കും. തെളിഞ്ഞു നില്ക്കുന്ന ഗ്രാമജീവിതം കലക്കുകയാണു് അവരുടെ ജീവിതലക്ഷ്യം. കളവു്, കൊല, ബലാൽ സംഗം തുടങ്ങിയ ഘോരകൃത്യങ്ങൾക്കു് ഇവർ പ്രേരകശക്തികളാണു്. അവരുടെ സകല പ്രവർത്തികളും നേരെ വിനാശത്തിന്റെ വഴി പിടിക്കുന്നു.

ഏകാന്തം ഏല്പാററിം. വലിയ ഭരതം ഇതിലെ നല്ല കഥാപാത്രങ്ങളുടെ താണു്. ഏതുതന്നെ തടുക്കാനാഗ്രഹിച്ചാലും ആളുകളുടെ അവിവേകം ബാളാചാര്യരുടെ നിയന്ത്രണത്തിൽ ഏയ്ക്കുന്നില്ല-കയ്യിൽ നിന്നു് വഴുതിപ്പോകുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു് സംസ്കാരമുണ്ടു്; വിശുദ്ധിയുടെ ബലമുണ്ടു്; ഏകീലം അദ്ദേഹം ദർശിച്ചതാണു്. ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ സുപച അദ്ദേഹത്തിന്റെ മറ്റൊരാളാഗ്രണങ്ങളേയ്ക്കും നശിപ്പിക്കുന്നു. ഭാദ അസാമാന്യ ബലശാലിയാണു്; പക്ഷേ, അവനു് വിവേകശക്തിയില്ല. ഭരതത്തിന്റെ വെള്ളപ്പൊക്കത്തിൽ സകല നന്മകളും കത്തിയൊരിച്ചുപോകുന്നു.

ഇതിനനുഗ്രണമായി കഥയുടെ ഘടന നിർണ്ണയം. ഒരു സംഭവത്തിൽ നിന്നു് അടുത്ത സംഭവം ഉടലെടുക്കുന്ന രീതി അതുതാവഹമാംവിധം സംവിധാനം ചെയ്തിരിക്കുന്നു. നാനായുടെ മരണം അനേകം സംഭവങ്ങൾക്കു് കാരണമായിത്തീരുന്നു. ഇൻസ്പെക്റ്ററുടെ ആഗമനം പാടജ്ജി ജീവിതത്തെ മറ്റൊരാൾ വഴിക്കു് നീക്കുന്നു. ഭാരത സംഭവവും കഥയെ പുതിയ വഴിത്തിരിവിലെത്തിക്കുന്ന ഈ കൌശലം സംസ്കൃത ഗദ്യകാവ്യങ്ങളെ അനുസ്മരിപ്പിക്കുന്നു. ബാപ്പു സാഹെബ് സ്നേഹിച്ച ചിമണ പഡപ്പന്തം ബലിയായിത്തീരുന്നു. പുലയ മേച്ചിയിൽ ബാളയന്റെ ഗവ. കണ്ട ശങ്കരപ്പഗൗഡർ ഭാവിയിൽ അതേവഴിക്കാണു് നീങ്ങുന്നതെന്നു് ആരെങ്കിലും ഊഹിച്ചിരിക്കുമോ? ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ ഭാദയെ വിചാരിക്ക ചെഴിരിക്കുന്നുവെന്നു് കേട്ടപ്പോൾ പുതലാബായി ആത്മഹത്യചെയ്യുന്നു. ചിന്നപ്പൻ ഗ്രാമത്തിൽനിന്നു് പുറത്തുപോയ അവസരത്തിൽ അയാളുടെ വയ്ക്കോൽകുന കത്തിച്ചുവെലാവുന്നു; അതിഫലമായി പഡപ്പന്തം നാടുവിട്ടോടേണ്ടിവന്നു. കണ്ണാടക അക്ഷരം അറിഞ്ഞുകൂടാത്ത ബാളാചാര്യർ, ശൃംഖലയെക്കെതിരായി ശേഷപ്പന്തെഴുതിയ ഹർജിയിൽ ഒപ്പുവെയ്ക്കുന്നു. സ്വന്തം തറവാടിനെ ജീവൻ പണയപ്പെടുത്തി സംരക്ഷിച്ച ഭാദയെ പാർവ്വതിയമ്മ വീട്ടിൽ നിന്നു് പുറത്താക്കുന്നു. ഏകാന്തം മറ്റൊരാൾ സംഭവവും അസ്വാഭാവികമായി നടക്കുന്നില്ല; അസ്വാഭാവികമായി നടക്കാൻ സന്ദർഭം ലഭിക്കുന്നു കില്ല.

കഥാവസ്തുവിന്റെ വളർച്ചയിൽ മറ്റൊരു പുരുഷൻ കടന്നുവന്നതാണ്. ഒരേസമയത്തുതന്നെ അഞ്ചാറു സംഭവങ്ങൾ നടന്നു. അവ പരസ്പരം വിരുദ്ധമാണെങ്കിലും കഥയുടെ വികാസ പ്രവണതയെ അലങ്കാരപ്പെടുത്തുന്നില്ല. ഇൻസ്പെക്ടർ ബ്രാമണിയിലുള്ള നാട്ടിയിൽ നടന്ന സംഭവങ്ങൾ അനുവാചകർ ഏറ്റെടുക്കണം. മോവിയെക്കുറിച്ച് യെപ്പെട്ട് ശങ്കരപ്പഗൗഡൻ, ബാളാചാര്യൻ ചിന്താധീനരായിരിക്കുന്നു; ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ ബന്ധനസ്ഥനായ ദാദ അസുസ്ഥനായി കിടന്നുരുങ്ങുന്നു; പുതലാബായി വലിയ മാളികയിൽ ആത്മഹത്യയെക്കുറിച്ചുള്ള ചിന്തകളുമായി കഴിയുന്നു; മഠത്തിലാകട്ടെ, പഡപ്പന്റെ സാന്നിധ്യത്തിൽ കൈഞ്ചൻ വിനോദകഥകളിലൂടെ പരിതഃസ്ഥിതിയുടെ ഗൗരവം വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നു; മഠത്തിലെ ഉള്ളറയിൽ ചിമണ ജീവിതദാർശനികമായി കഴിയുന്നു. സകല സംഭവങ്ങളേയും സംയോജിപ്പിക്കാൻ നോവലിസ്റ്റ് പാദങ്ങളുടെ ആകമാനം നിശ്ചിതതന്റെ മുദ്രകളിൽ കിടത്തിയറക്കുന്നു.

അവസാനഭാഗത്തു് ഈ സംഭവങ്ങളെ വിന്യസിക്കുന്നതിൽ ഗ്രന്ഥകർത്താവു് അന്യാദൃശമായ കൌശലം പ്രദർശിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. മഹാഭാരതം ഗ്രന്ഥത്തിൽ നിന്നു് പോയതോടെ പാദങ്ങളുടെ അകത്തൊളിഞ്ഞുകിടന്ന രോഗങ്ങൾ വെളിപ്പെടാൻ. നാട്ടുവിട്ടുപോയ പഡപ്പൻ ലിങ്കപ്പൻ അവരുടെ സ്ഥാനങ്ങളിൽ പുനഃപ്രതിഷ്ഠ നടത്തുന്നു. ബാളാചാര്യർ പരിക്ഷിണനാവുന്നു. ലിങ്കപ്പഗൗഡൻ ഈ ഭാഗത്തു് നായകനായി (?) പാദങ്ങളിലെ സ്വത്തു് വിഴങ്ങാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. പ്രകൃത്യാ ദുർബ്ബലനായ അയാൾ അനുകൂല പരിതഃസ്ഥിതിയിൽ ബലവാനായിത്തീരുന്നു. പരിതഃസ്ഥിതി വിധിയെപ്പോലെ തന്നെ അദ്ദേഹം കൃത്യമായിരുന്നു. ശിവയോഗിസ്വാമി നാട്ടുവിട്ടുപോകുന്നു. ശക്തമായ വ്യക്തിത്വങ്ങൾ ബലഹീനമാകുന്നതോടെ പരിതഃസ്ഥിതി പ്രമേണ മോലാവൃതമായതുപോലെ ഇരളടയുന്നു. വ്യക്തികൾ ആ വലയത്തു കിടന്നു പിടയുന്നു. അന്തിമമായി അതിനു് കീഴടക്കുകയെ ഗതിയുള്ളു. നോവലിന്റെ ശില്പം കഥാപാത്രങ്ങൾ അലിഞ്ഞില്ലാതാവുന്ന അന്തരീക്ഷസൃഷ്ടിക്ക് അനുയോജ്യമായിത്തീരുന്നു.

ഘടനപോലെതന്നെ അന്തരീക്ഷസൃഷ്ടിയും ഈ നോവലിൽ പ്രാധാന്യമർഹിക്കുന്ന ഒരംശമത്രെ. വണ്ണനാശകമായ ഭാഗങ്ങൾ കൃത്യമായി വിന്യസിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഏകിലം സൂര്യപ്രകാശത്തിൽ അന്തരീക്ഷസൃഷ്ടി നടക്കുന്നുണ്ടു്. ശങ്കരപ്പഗൗഡൻ പുലയച്ചേരിയിൽ ചെന്നു് ബാളാചാര്യൻ ശവം കാണുന്ന സമയത്തെ മധ്യോഹ്നവർണ്ണന; ഗൗഡന്റെ വയലിലെ വിളവു് കൊള്ളുവെയ്ക്കാൻ വന്ന സമയത്തെ ചന്ദ്രിയുടെ ചിത്രം; ഹോളിപൗണ്ണമിയുടെ വിനോദവണ്ണന; ചിന്നപ്പന്റെ കാളവണ്ടി പാദങ്ങളിൽ മടങ്ങുമ്പോഴത്തെ കാലവർഷാരംഭവർണ്ണനകൾക്കിടയിൽ ചെറുതൊഴുപ്പു്; അർദ്ധപൂർണ്ണചന്ദ്രം. നാലുത്താറും നാലുത്തേഴും അധ്യായങ്ങൾ അന്തരീക്ഷസൃഷ്ടിയുടെ ഉത്തമ നിർവ്വഹണങ്ങളാണ്. ആലാപനം കാലഗതി പ്രാപിച്ച പരിതഃസ്ഥിതി ഇവിടെ മാഞ്ഞുപോകും. പെയ്യുന്ന പേമാരി, കതിന്നു് നിലംപതിച്ച ചുമക്കൽ, വെള്ളം കയറിയ

നടി, അധികാരം, ആചാര്യർ കളിച്ചവരുമ്പോൾ ചൊല്ലുന്ന ഗീതാശ്ലോകങ്ങൾ ഇവയെല്ലാം അന്തരീക്ഷത്തിന്റെ ഭീകരതയെ മനസ്സിലാക്കുന്നത് വളർത്തുന്നു. ലിങ്ക സ്റ്റൈൻബർഗ്, ചിമണിയെ പ്രാപിക്കാൻ നടത്തുന്ന പരാക്രമങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നവയാണ്. ഗ്രാമം മുഴുവൻ നടന്ന ഭജനകൾ, മായപ്പന്റെ തത്വഗാനം ശ്രാവണനിശ, പകർച്ചവ്യാധിയുടെ കരിനിഴൽ—പശ്ചാത്തലം ഇതിലും ഭീകരമാകുക സാധ്യമല്ല. വളർന്നുയരുന്ന ചൈതന്യപൂർണ്ണമായ ഈ അംശങ്ങൾ കഥയെ മണ്ണിൽനിന്ന് വിണ്ണിലേയ്ക്കുയർത്താൻ പര്യാപ്തമത്രെ.

യവനികയ്ക്കു പിറകിൽ ആഭിത്തിമർന്ന വിധിയേയും നോവലിസ്റ്റ് അന്തരീക്ഷസൃഷ്ടിയിലൂടെ ധ്വനിപ്പിക്കുന്നു. അത്തരം സന്ദർഭങ്ങളിൽ, പശ്ചാത്തല ചിത്രീകരണത്തിൽ അഗാധമായ ധ്വനി സാമർത്ഥ്യവും കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. കോളറ താല്പര്യവമാടിയപ്പോൾ ബാളാചാർട്ടർ കൊണ്ടുനടന്ന പച്ചമരണം തേഞ്ഞുപോകുന്ന ജീവിതത്തിന്റെ പ്രതീകപോലിരിക്കുന്നു. ഗെറഡ് തന്റെ വിളവ് കൊള്ളയിട്ടപ്പോഴുണ്ടായ ശകരപ്പഗെറഡ്തന്റെ പ്രേതകഥ ഉൾക്കൊള്ളുന്നതിന്റെ കൽപനാഗ്രകൃതിയെ ഏതത്തുകാണിക്കുന്നു. ഗ്രാമക്കുച്ചേരിയിൽ ഉറങ്ങുകയായിരുന്ന കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പൻ കൂമന്റെ മുളൽ ഒരു പ്രവചനമാണ്. ശിശുയാഗിസ്വാമി ഉരിയാടിയ വാക്കുകൾ പാദങ്ങളിലൂടെ അധഃപതനത്തിന്റെ ചരിത്രം കോർന്നു ചരടാണ്. ഇനിയും ധാരാളം ഉദാഹരണങ്ങൾ നോവലിൽ കാണാം.

നോവലിന്റെ ഘടനയുടെ മറ്റൊരു സവിശേഷതകൂടി ശ്രദ്ധാർഹമാണ്. കഥ, എല്ലാ കഥകളെയുംപോലെ ലുബ്ധരേഖയിൽ നില്ക്കുന്നു. കഥാപാത്രങ്ങളെ അനുഗമിക്കുമ്പോൾ കഥ ലുബ്ധരായി നില്ക്കും. എന്നാൽ നോവലിന് മറ്റൊരു ചലനംകൂടിയുണ്ട്. അനുകൂലം നടക്കുന്ന സംഭവങ്ങളുടെ നടുവിൽനിന്ന് പുതിയ സംഭവം ഉരുത്തിരിയുകയും അതിലൂടെ അവയുടെ രഹസ്യം സൂചിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടുണ്ട്. അത്തരം സന്ദർഭങ്ങളിൽ കഥ സ്വയം കുറഞ്ഞുകയും ഒരു പത്മവ്യൂഹം സൃഷ്ടിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇൻസ്പെക്ടർ ഗ്രാമത്തിലെത്തുകയും പരിതഃസ്ഥിതി സങ്കീർണ്ണമാവുകയും ചെയ്തപ്പോൾ ബാളാചാർട്ടർതന്റെ പഴയ സ്മരണകൾ അതിന് അനേകം കാരണങ്ങൾ കണ്ടെത്തുന്നു. പുതലാബായിയുടെ ജീവിതേതിഹാസം അപ്രതീക്ഷിതമായി വെളിച്ചത്തു വന്നപ്പോൾ നാനായുടെ മരണരഹസ്യത്തിന്റെ മറ നീക്കപ്പെടുന്നു. എന്നാൽ ഏവിടേയും വിഷയത്തിൽ നിന്ന് വ്യതിചലിക്കുന്നില്ലെന്നത് പ്രാധാന്യമർഹിക്കുന്നു. പ്രധാന കഥയെക്കുറിച്ച് നോവലിസ്റ്റിനുള്ള ശ്രദ്ധകാരണം ഓരോ വിഭാഗംശവും സ്വാഭാവികമായും അതിന്റെ അംശമായിത്തീരുന്നു.

ഇനി ശൈലിയെക്കുറിച്ച് നമ്മുടെ സംഗതികൾ പറയേണ്ടതുണ്ട്. സാമാന്യേന നോവലിന് മാതൃകയാക്കാവുന്ന ലാളിത്യം അതിനുണ്ട്. ക്ലിഷ്ടതയോ, ചർച്ചക്കാക്കുന്നതോ ഇവിടെ സ്ഥാനമില്ല. പ്രത്യേക സന്ദർഭങ്ങളിൽ സാമാവികമായിത്തന്നെ ഓരോ കഥാപാത്രങ്ങളുമായിത്തീരുന്നു. സ്വാഭാവികമായ ഉപകൃഷ്ട രൂപങ്ങളും പഴമൊഴികളും ശൈലിയുടെ മനോഹാരിത വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. എന്നാൽ, പ്രധാനമായും സംഭാഷണ രചനയിലാണ് ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ സാമർത്ഥ്യം ഏറ്റെടുക്കുകയും അഭിനന്ദനീയമായിരിക്കുന്നത്. സംഭാഷണം മുഴുവൻ നാടൻ ശൈലിയിൽ പകർത്തിയിരിക്കുന്നു. ഈ ഗ്രാമ്യഭാഷ ശൈലിയുടെ രചനയിൽ ശക്തമായ ഈകൾ സംഭാവന ചെയ്യുന്നു. ഈ ശൈലി ഇപ്പോൾ ഏറെ ബഹുജനാഭരം നേടിയിട്ടുണ്ട്. 'റാവു ബഹദൂർ' ഇതിൽ നിന്നും ഒരു ചുവടു മുന്നോട്ടുപോയിരിക്കുകയാണ്. നാടകീയമുഹൂർത്തങ്ങളിൽ ഗ്രന്ഥകർത്താവ് അതാതു കഥാപാത്രങ്ങൾക്കനുഗുണമായ വൈവിധ്യപൂർണ്ണമായ ശൈലി ഉപയോഗിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ അദ്ധ്യായത്തിൽ സ്ത്രീകൾ നടത്തിക്കൊണ്ടിരുന്ന പരമ്പര വാക്കുകൾ ഗ്രാമത്തിന്റെ മണ്ണിൽനിന്ന് വിരിഞ്ഞുവന്നതാണ്. നോവലിലെ ചില കഥാപാത്രങ്ങൾ സംഭാഷണ കലയിൽ പ്രഗത്ഭരാണ്. ചെരിപ്പകത്തി ചന്നന്റെ വാക്കുകൾക്ക് യക്ഷഗാന ഭാഷയുടെ താളം തകര കാണ്മാം. മാത്തിൽ ഇരുപത്തിനാലു മണിക്കൂറും ധ്യാനമഗ്നനായിരിക്കുന്ന കെഞ്ചൻ, കഞ്ചാവീന്റെ ലഹരിയിൽ ലോകോത്തര കവിത സൃഷ്ടിക്കും. ഈ രണ്ടു കഥാപാത്രങ്ങളുടെ ഹാസ്യം ഉന്നത നിലവാരം പുലർത്തുന്നു. 'റാവു ബഹദൂർ'ന്റെ ഹാസ്യം പരേതനായ കൗടുകുലി ഹണമന്തനായരുടെ പാർവ്വതത്തിൽ വളർന്നതാണ്. സമൂഹത്തിന്റെ വിദ്വേഷങ്ങളാണ് ഹാസ്യത്തിന്റെ പ്രാണൻ; ചതുരോക്തി അതിന്റെ ശ്വാസം. ശങ്കരപ്പുഴയുടെ ഭാഷാസുഷ്ണമായ സംഭാഷണ ശൈലിയും ചന്ദ്രിയുടെ മോഹിപ്പിക്കുന്ന വാക്കുകളും മുഖംമുറിയണിഞ്ഞ പമ്പപ്പുഴന്റെ ചെക്കാഹാരമായ വാഗ്വീചരസവും നിയമപണ്ഡിതനായ ശേഷപ്പുഴന്റെ ഉക്തിവൈവിധ്യവും സാമാവികമായ വർണ്ണനകളോടുകൂടിയതാണ്. എന്നാൽ ഫ്രാൻസിസ് ഹാമിൽട്ടൻ, ഗിബ്ബേഴ്സ്, ഹോർവാർഡ് ഇങ്ക്വിയ അന്യനാടുകാരരുടെ കാഴ്ചയിൽ സംഭാഷണം വിരിച്ചിട്ടില്ല.

ഇവിടെ ഈ കൃതി വിമർശിക്കപ്പെടുകയാണെന്ന് കരുതരുത്. എല്ലാകൃതിയും ആകർഷണീകരണ മഹത്വപൂർണ്ണമാകുന്നില്ല. ഏതെങ്കിലും അഭാവികമായ കൃതി വളർച്ച വ്യാപിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. കാലം ചെല്ലത്തോറും അതിന് ഉൽ

കർഷകരും അപകർഷകരും സംഭവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. ഇരുപതാം ശതാബ്ദത്തിലെ ഷേക്സ്പിയർ, പതിനേഴാം ശതാബ്ദത്തിലെ ഷേക്സ്പിയറേക്കാൾ വളരെയേറെ വളന്നിരിക്കുന്നുവെന്നു നിരൂപണചരിത്രം തെളിയിക്കുന്നു. സ്വന്തം കാലഘട്ടത്തിൽ ഉന്നതന്മാരെന്നു അറിയപ്പെട്ട ഭാരവി, മാഷൻ തുടങ്ങിയ കവികൾ ഇപ്പോൾ അവരുടെ കീർത്തിയുടെ സ്വപ്നപീഠം മററുളളവയ്ക്ക് ഭഴിഞ്ഞുകൊടുത്തിരിക്കുകയാണ്. അപ്പോൾപിന്നെ 'റാവു ബഹദൂരി'ന്റെ ഈ കൃതിയുടെ മൂല്യനിർണ്ണയം അവതാരികയിലൂടെ നടത്താനാവുമോ? ആദ്യമേ പ്രസ്താവിച്ചതുപോലെ ഞാനും ഈ കൃതിയും അടുത്തു് ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഈ കഥയുടെ അന്തരീക്ഷം ഏന്റെ പ്രാണവായുവാണു്; ഇതിലെ വ്യക്തികളുടെ സുഖദുഃഖങ്ങളിൽ ഞാൻ പങ്കാളിയാണു്; പാടത്തിയുടെ സന്യാസംകണ്ടു് ഞാൻ അന്തഃവിത് ഓലിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇത്രയും അടുത്തു നിന്നു കണ്ടു ഏനിക്കു് ഈ കൃതിയുടെ മഹത്വം നിശ്ചയിച്ചിട്ടേക്കാം സാധ്യമല്ല. ഏറിവന്നാൽ ഏന്റെതു് രേഖ്യയെന്ന കൌതുകം മാത്രമേ ആവൂ.

ആ വിഷയങ്ങളിലൂടെ ഞാൻ നോവലിനെ പല കോണുകളിലൂടെ കാണാൻ ശ്രമിച്ചിരിക്കുന്നു. അനേകരിതിയിൽ ഈ നോവൽ പ്രാധാന്യമർഹിക്കുന്നുവെന്നു് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. കണ്ണാടക നോവലിന്റെ പുറാർജ്ജിത സമ്പത്തു് ഐശ്വര്യപൂർണ്ണമാണു്. ഗളഗനാഥന്റെയും ബി. വെങ്കിടാചാര്യരുടെയും ചരിത്ര നോവലുകൾ മുതൽ ശ്രീരംഗയുടെ ബോധധാരാശരീതിവരെ അതു് വളർന്നിട്ടുണ്ടു്. കവം ചുവിയൻ 'കാന്തർ സബ്ബുക്ക ഹെഗ്ഗഡത്തി', കററങ്ങിയൻ 'മണ്ണിലേതു് മടങ്ങി' എന്നീ കൃതികൾ അവയുടെ വ്യക്തിവൈശിഷ്ട്യംകൊണ്ടു് പ്രശംഭിക്കുന്നു. വിനായകന്റെ 'സമരസംതന്നെ ജീവിതം' എന്ന കൃതി കണ്ണാടക നോവൽ രചനയുടെ ചരിത്രംതന്നെ ചിത്രീകരിക്കുന്നു. കർണ്ണാടകത്തിലെ യുവസാഹിത്യകാരന്മാർ ഇന്നു് നോവൽ രംഗത്താണു് ഏറ്റവും അധികം അദ്ധ്വാനിക്കുന്നതു്. ഉത്തരഹപ്പുഴയ്ക്കടുത്തു് ഈ കാലഘട്ടത്തിൽ 'റാവു ബഹദൂരി'ന്റെ 'ഗ്രാമയണ' കടന്നുവന്നതിൽ സന്തോഷമുണ്ടു്. നോവൽരംഗത്തു് റിയലിസം സാവകാശമായി രൂപംകൊള്ളുകയാണു്. ഈ കൃതി റിയലിസം പ്രസ്ഥാനത്തിന്നു് അമൂല്യമായ ഒരു സംഭാവനയത്രെ. പൊതുവെ പറഞ്ഞാൽ നമ്മുടെ ഏറ്റവും നോവലിസ്റ്റുകളും റിയലിസത്തിന്റെ മാർഗ്ഗത്തിൽ ചരിക്കുന്നവരാണു്. എന്നാൽ യഥാർത്ഥ റിയലിസ്റ്റുകൾ ഏതുവെ പഠിക്കാൻ നമ്മുടെ ഏറ്റവും നോവലിസ്റ്റുകളും റിയലിസത്തിന്റെ മാർഗ്ഗത്തിൽ ചരിക്കുന്നവരാണു്. എന്നാൽ യഥാർത്ഥ റിയലിസത്തിന്റെ പ്രതിരൂപം ഞാൻ സൃഷ്ടിക്കുക മാത്രമാണെന്നു് കരുതുകയാണെങ്കിൽ നമ്മുടെ ഉൾക്കൾപ്പോലു് മുരളിച്ചതാണെന്നു് പറയേണ്ടിവരും. സാഹിത്യസൃഷ്ടിയുടെ അടിസ്ഥാനതത്വങ്ങളാണു് റിയലിസത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനമായ സാഹിത്യം മാത്രമേ.

'റാവു ബഹദൂരി'ന്റെ ഈ കൃതി റിയലിസം പ്രസ്ഥാനത്തിൽ മുന്നോട്ടുള്ള ഒരു ചുവടുവെയ്പ്പാണെന്നു കാണുന്നതിൽ സന്തോഷമുണ്ടു്. അദ്ദേഹം ഒരു അന്തരീക്ഷ കഥാവസ്തു അത്യന്തം വിഷമംവിളിച്ചതാണു്—പത്തു പതിനെട്ടു് അതികൂടാ അനേകം സ്വഭാവരേഖകളും ജീനസംസ്കാരങ്ങളും നൂറായിരം വികാരങ്ങളും ചേർന്നു നില്ക്കുന്നു. ഇക്കൂട്ടം ചേർന്നു് കഥ അനേകം മാറ്റങ്ങളിൽ

മുന്നോട്ടു നീങ്ങുന്നു. ഇവയോടൊപ്പം ഗ്രാമജീവിതത്തിലെ ഭാഗ്യരേഖപോലെ, ആന്തരിക ജീവിതപ്രവാഹത്തിന്റെ ഗതിയും നോവലിസ്റ്റ് കാണിച്ചുതരുന്നു. ഇത്രയേറെ കായ്ക്കങ്ങൾ സമർത്ഥമായി ഒരൊറ്റ കൃതിയിൽ ചിത്രീകരിക്കാനുള്ള പ്രയത്നം ഒരു സാഹസ്യംതന്നെ. യാഥാർത്ഥ്യവാദിയായ എഴുത്തുകാരൻ ഒരു ഫോട്ടോഗ്രാഫറല്ല. അഥവാ കൃത്രിമപ്പട്ടനിർമ്മിക്കുന്ന രസതന്ത്രജ്ഞനല്ല. ജീവിതത്തിലെ അപരിഹാര്യതയും അതിന്റെ നിഗൂഢതയും തുറന്നുകാണിക്കുന്ന കലാകാരനാണ്. ഈ വീക്ഷണത്തിലൂടെ മാറ്റമുള്ള പരിശോധിക്കുമ്പോൾ നോവലിലെ ചില സന്ദർഭങ്ങളെങ്കിലും വിജയിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നു കാണാം. ഗ്രന്ഥകർത്താവിനു കൃതാർത്ഥതയ്ക്കുവകാശമുള്ള സംഗതിയാണിതു്.

കൂടുതൽ പറയാൻ വയ്യ. എഴുതിത്തുടങ്ങുമ്പോൾ മുതൽ ഈ കൃതി കണ്ടു എനിക്ക് അതിനോടു് പ്രത്യേകചാത്സല്യം വളർന്നുവന്നിരിക്കുന്നു. അതു കൊണ്ടു് അതിന്റെ മുഖഭാവങ്ങൾ ഒന്നു് മനനീക്കി കാണിക്കുക മാത്രമേ ഇവിടെ ചെയ്തിട്ടുള്ളു. അതിന്റെ സ്ഥാനം, മാനം ഇവയെക്കുറിച്ചു്, കണ്യാൻ ശകന്തളയെപ്പറ്റി പറഞ്ഞ വാക്കുകൾതന്നെ ആവർത്തിക്കട്ടെ: 'ഭാഗ്യായത്ത മത: പരം.' ഇതു പറയുന്നതിൽ ഔചിത്യമുണ്ടു്; ഔടോയ്കുമുണ്ടു്.

— ഡി. കർതുകോടി

പത്രങ്ങളുമണിക്കൂർ നീണ്ടുനിന്ന നിശ; പ്രകാശത്തിന് വഴിയൊരുക്കിത്തുടങ്ങുന്ന ഉഷ്ണസ്വർഗ്ഗപാലെ വൈശിഷ്ട്യമാണ് മറ്റൊന്നില്ല. ഇന്ദ്രം വെളിച്ചവും ആലിംഗനബദ്ധങ്ങളാണ്; പക്ഷേ, അകൽച്ച അനിവാര്യമത്രെ. ഈ കാഴ്ച ഉറച്ചെടുവാൻ കണ്ണുകൾക്ക് ഉന്മേഷം പകരുമെന്നത് സ്വാഭാവികമാത്രം. അന്ധകാരം വെളിച്ചത്തെ സ്വപ്നം കാണുമ്പോൾ അവതമ്മിൽ മാസര്യത്തിന് ന്യായമില്ല. ഒന്നോത്താൽ രണ്ടിന് തമ്മിൽ മൗനബന്ധവുമുണ്ട്. സൂര്യയിൽ ഒരു ദിവസത്തെ സന്ധികാലം, യുഗസന്ധികളുടെ സുരണയെ പേരുകേട്ടുപേരുകേട്ടു ഉണർത്തിവിടുന്നു. അപ്പോൾ പിന്നെ രാഷ്ട്രജീവിതത്തിൽ ഒരു ശതാബ്ദം നീരങ്ങിനീങ്ങി മറ്റൊരു ശതാബ്ദം കാൽകുത്തുന്ന ഭഗവതസന്ധിക്ക് പ്രത്യേക പ്രാധാന്യം കൈവരുണെങ്കിൽ അതുതമുണ്ടോ?

നാടുവാഴിത്തത്തിൽ അധിഷ്ഠിതമായ സമുദായത്തിന്റേയും അതിന് സന്യാസഭീഷ്യപ്രഭായിനിയായി വിലസിയിരുന്ന സാമ്രാജ്യത്വത്തിന്റേയും കൈയ്ക്കുള്ള കാലമായ പത്തൊമ്പതാംശതാബ്ദം പോയിമറഞ്ഞു പുതിയ ശതാബ്ദം പല നവീനാഭിമുഖങ്ങളും കാഴ്ചവെക്കുന്നു നാടിന്റെ പ്രതീക്ഷയെന്നു കാലഘട്ടം. സ്വാതന്ത്ര്യം, സമത്വം, ദേശീയത്വം തുടങ്ങിയ പുതിയ ചിന്താധാരകളുമായി ഇരുപതാംശതാബ്ദം കയറിവന്ന സന്ധികാലം നമ്മുടെ നാട്ടിൽ പ്രാധാന്യമേറിയ അവസ്ഥാന്തരങ്ങളുടെ കാലഘട്ടമായിരുന്നു. പഴയ നാടുവാഴിത്ത വ്യവസ്ഥിതി നശിച്ചിരുന്നു; പുതിയ സാമൂഹ്യവ്യവസ്ഥ രൂപപ്പെട്ടിരുന്നുതുമില്ല. വൈദേശികഭരണംമൂലം രാഷ്ട്രമാകെ വ്യാപിച്ചിരുന്ന അജ്ഞാനത്തിന്റേയും ദാരിദ്ര്യത്തിന്റേയും അന്ധകാരം നീങ്ങിയിരുന്നു. മറ്റൊരു അന്ധകാരം ഉദ്യോഗസ്ഥവർഗ്ഗത്തിന്റെ താത്സര്യത്തിനുള്ളും സ്വാർത്ഥികളുടെ കടിലതയ്ക്കുള്ളും തന്നെയാണ് നിയമവും നീതിയുമെന്ന ധാരണയാൽ വഴങ്ങിക്കൊടുത്തുകൊണ്ടിരുന്ന അജ്ഞാനം ഉണ്ണുലക്കായ ജനങ്ങൾ ഇവരുടെ ഭ്രഷ്ടപ്രയത്നങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള ചിന്തിയിൽനിന്ന് ഇനിയും മുക്തരായിട്ടില്ല. വേദകാലംമുതൽ നിലനിന്നിരുന്ന ജാതിവ്യവസ്ഥയോടൊപ്പം നാടുവാഴിത്തത്തിന്റെ ഭാഗമായി പുതിയൊരു വ്യവസ്ഥ നിലവിൽ വന്നു. തൽഫലമായുണ്ടായ സാമൂഹ്യാചാരങ്ങളും മറ്റും ഇനിയും നശിച്ചിട്ടില്ല. സമൂഹത്തിന്റെ അടിത്തറയ്ക്കുതന്നെ ചിതൽ കയറി, സഹസ്രാബ്ദങ്ങളുടെ പഴക്കമുള്ള ഗോപുരം തകരുന്നതുമാണ് പക്ഷേ ആശങ്കിച്ചു. പുതിയ സാമൂഹ്യവ്യവസ്ഥയുടെ അസ്സലമായ രൂപരേഖ ആർക്കുവേണ്ടി കളുടെ സ്വപ്നത്തിൽക്കാരും മേൽക്കൂട്ടി.

എന്നാൽ വളരെ വിഷമിച്ചു അഹോവൃത്തി കഴിക്കുന്ന സാധാരണക്കാർ ഇതൊന്നും അറിഞ്ഞില്ല. ചരിത്രകാരന് ദൃശ്യമാകുന്ന ഭീകര ചിത്രമാണിത്. ഏതു പ്രളയവും ജീവിതത്തിന്റെ നാമ്പു നുള്ളുവാൻ ശക്തമല്ല. ഐതിഹാസി കമായ അത്യാപത്തുകളുടെ നിഴലിലും ജീവിതം തുടരുന്നതിനുള്ള ധൈര്യം സാധാരണക്കാരിൽ ദൃശ്യമത്രെ. പത്തൊമ്പതാംശതാബ്ദത്തിന്റെ അന്ത്യപാദത്തിലും സാധാരണക്കാരന്റെ സുഖദുഃഖങ്ങൾ വന്നുപോയുമിരുന്നു. എന്നാൽ അന്നത്തെ പരീത്:സ്ഥിതിക്കനുസരിച്ചു അവന്റെ ജീവിതരീതി പ്രത്യേക തരത്തിലായിരുന്നു. പുതിയ ശാസ്ത്രീയ കണ്ടുപിടിത്തങ്ങൾ അവന്റെ ജീവിത സമ്പ്രദായങ്ങളെ ഒട്ടും മാറ്റിയിരുന്നില്ല. ദേശീയപ്രക്ഷോഭം അവന്റെ ജീവിതത്തിന്റെ അരികു മുലയും മാത്രം ഒന്ന് തൊട്ടരുമ്മി. രാഷ്ട്രീയമായ അനിശ്ചിതത്വം അവന്റെ ആത്മീയജീവിതത്തെ അപകടപ്പെടുത്തി. പൗരാവകാശത്തെക്കുറിച്ച് അവൻ ബോധവാനാകാൻ ഇനിയും കരകൊലം വേണ്ടിയിരുന്നു. ദേശീയജീവിതത്തിൽ പ്രാധാന്യമേറിയ മാറ്റങ്ങൾ വന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. നിലവിലുണ്ടായിരുന്ന ചില നാട്ടുരാജ്യങ്ങൾ തകർന്നു; മറ്റു ചിലവു വളർന്നു. നാട്ടുരാജാക്കന്മാർ വിദേശഭരണത്തിന്റെ അധീനതയിലായിരുന്നു. സമുദ്രത്തിലെ തിരകളോടൊപ്പം വൈദേശികസംസ്കാരത്തിന്റെ ശക്തമായൊരു ധാരയും നമ്മുടെ നാട്ടിലേയ്ക്ക് സാവധാനം ഒഴുകിയെത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

ഇതിന്റെ പ്രഭാവം നാട്ടിലെ സകലരെയും ബാധിച്ചെങ്കിൽ അതുതമിള. സാധാരണക്കാരനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തൊളം ആ പ്രദേശത്തെ ഗൗഡരനെ ഗ്രാമാധികാരിയും കലകർണ്ണിയെന്ന മേനോനുംതന്നെയാണു് രാജാക്കന്മാർ. അവർ പറയുന്നതാണു് വേദം; അവർ നടത്തിയതു് ഭരണം. ദാരിദ്ര്യം സാധാരണക്കാരന്റെ പൈതൃകവും. രാഷ്ട്രമാകെ വ്യാപിച്ചു കിടക്കുന്നു; കൃഷ്ണാനന്ദീതരത്തെ പരശുരാമക്ഷേത്രത്തിലും അതിന്റെ നിഴൽ വ്യാപിച്ചിരുന്നുവെന്നു് പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

സ്ഥലപുരാണത്തിൽ ഈ ഗ്രാമം പരശുരാമക്ഷേത്രമെന്നു് വണ്ണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ആളുകളുടെ പേരുകൾപോലും കാലാന്തരത്തിൽ രൂപാന്തരപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു് നാം കാണാറുള്ളതാണല്ലോ. അപ്പോൾപിന്നെ ഈ ഗ്രാമത്തിന്റെ പേർമാത്രം ആയിരം സംവത്സരങ്ങളായി മാറിയിട്ടില്ലെന്നു് എങ്ങനെ പറയു്? പരശുരാമക്ഷേത്രമെന്ന പേരു് രാമക്ഷേത്രമെന്നും, രാമഹള്ളി (ഗ്രാമം) യെന്നും രാമപാദങ്ങളിയെന്നും മാറി ഒട്ടുവിലിപ്പോൾ വെറു പാദങ്ങളിയായിരിക്കുകയാണു്. കൈപക്ഷേ, നാടിന്റെ സാംസ്കാരിക അധഃപതനത്തിന്റെ ചരിത്രം ഈ പേരിന്റെ രൂപാന്തരങ്ങൾ പ്രതിഫലിപ്പിക്കുന്നുണ്ടാണു്. ഗ്രാമത്തിലെ ജാഗീർദാരുടെ പഴയ രേഖകളിൽ ഈ പരിണാമകഥ വായിക്കാവുന്നതാണു്.

ഗ്രാമീണർ പറയുന്നൊരു കഥയുണ്ടു്. ഈ പ്രദേശത്തു് വളരെയേറെ പ്രചാരമുള്ള കഥ. പണ്ടുപണ്ടു് അന്ധകാസുരനെെന്നൊരു രാക്ഷസൻ ഈ ഗ്രാമത്തിൽ ആവരണമുറപ്പിച്ചിരുന്നു. പരശുരാമൻ അവനെ നിഗ്രഹിച്ചു് ഗ്രാമം ബ്രാഹ്മണക്കായി ഭാഗം ചെയ്തു. പക്ഷേ, ആ രാക്ഷസന്റെ ബന്ധുക്കളായ ചിലർ അവിടെ പിന്നെയും അവശേഷിച്ചു. അവർ കാലാന്തരത്തിൽ ബ്രാഹ്മണരെ

മാടിച്ചു അവരുടെ ഭരണം പുനഃസ്ഥാപിച്ചുകളഞ്ഞു. ഇക്കാര്യം, ഈ ഗ്രാമജീവിതത്തിന്റെ ഒരു വശം മാത്രമേ ആകുന്നുള്ളൂ. ഈ കഥയേക്കാൾ ഏറെ മികമുമാണ്, ഗ്രാമത്തിലിപ്പോഴും താമസിച്ചു, ചുറ്റുപാടുമുള്ള ഗ്രാമങ്ങളെ ചുറ്റും ചെത്തുമാത്രം ജീവിക്കുന്ന കൊള്ളക്കാരുടെ കഥകൾ! പത്തൊമ്പതാം ശതാബ്ദത്തിൽ ഈ ഗ്രാമത്തിലെ രാജാവായിരുന്ന ഒരു മറ്റൊരു സർക്കാർ പുലിവേട്ടപ്പുഴ വന്ധാർ എന്ന പേരിൽ അക്രമികളുടെ ഒരു സംഘത്തെ പോറ്റുകയും കൊള്ളകൾ നടത്തിച്ച് തന്റെ ഖജനാവു നിറയ്ക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നുവത്രെ. അതുകൊണ്ട് അയാളുടെ അധികാരപരിധിയിലുണ്ടായിരുന്ന എൻപത്തിയെട്ടുശ്ശേരികളും പിടിച്ചെടുത്തു ഈയൊരു ഗ്രാമം രാജാവിനായി കീഴടക്കുകയെന്നാണ് ഇപ്പോഴത്തെ ജാഗീർദാരുടെ രേഖകളിൽ കാണുന്നത്.

ഈ ഗ്രാമം മാത്രം തന്റെ ഉടമയിലായശേഷം പ്രഭുവിന്റെ ആയോധനം കൊള്ളകൾ സംഘടിപ്പിക്കുകയായിരുന്നു. പിണ്ണാരികളെക്കൂടി ലക്ഷ്യമാക്കി പുലിവേട്ടപ്പുഴവന്ധാരുടെ ആക്രമണം പരിസരപ്രദേശങ്ങളിലെ ജനങ്ങളുടെ ജീവിതവ്യതിയാനത്തെ മാരകമായ ഭീഷണിയായിത്തീർന്നു. കമ്പനി ഭരണം മാറി മഹാരാണിയുടെ ഭരണം സ്ഥാപിതമായാൽ ജന്മിമാർക്ക് ഭയപ്പെടേണ്ട ലക്ഷ്യമെന്നാണ് ആളുകൾ കരുതിയിരുന്നത്. എന്നാൽ റാണോജിറാവു രാഷ്ട്രിയ ചന്ദ്രൻഗം എന്നായി അറിയാവുന്ന ആളായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുയായികൾ ബ്രിട്ടീഷ് ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെ ചെവിയിൽ അദ്ദേഹത്തെപ്പോലൊരു രാജകുമാരൻ വേറെയില്ലെന്ന് പറഞ്ഞുപിടിപ്പിച്ചിരുന്നു. അന്വേഷണത്തിനുവന്ന റസിഡൻറ് സായിപ്പ് ജാഗീർദാരുടെ വലിയ മാളികയിൽ സുഖഭോഗങ്ങളിൽ മുഴുകിക്കഴിഞ്ഞു; പുറത്തിറങ്ങിയതേയില്ല. ഇങ്ങനെ റാണോജിറാവു ജീവിച്ചിരുന്നത്രയുംകാലം പുലിവേട്ടപ്പുഴവന്ധാരുടെ ഞാഴിൽ നിബ്രാധം തുടരുന്നതിന് സാധിച്ചു.

റാണോജിറാവുവിന്റെ കാലശേഷം അയാളുടെ രണ്ടു ഭാര്യമാർ സ്വതന്ത്രസംബന്ധമായ തക്കതാരംഭിദ്. ഭൂവുടമ സംബന്ധമായ ഏറ്റവും രേഖകളും ഇത്രയേറെയായ പുതലാബായി കൈയെഴുത്തുകാരൻ അമ്മാത്തേയ്ക്ക് കടന്നുകളഞ്ഞിരുന്നു. പ്രഥമപത്നി ലക്ഷ്മിബായിയെ ഗ്രാമത്തിലെ പ്രജകൾ അമ്മയെപ്പോലെ, സ്നേഹവിശ്വാസങ്ങളോടെ വീക്ഷിച്ചിരുന്നു. ഗ്രാമീണരുടെ ആത്മാർത്ഥമായ സഹകരണം കാരണം അവർ കരകൊലം സ്വത്തു നോക്കിനടത്തി. അതിനിടയ്ക്ക് ബ്രിട്ടീഷ് സർക്കാർ നിശ്ചയിച്ച ഇനാം കമ്മീഷൻ ജാഗീർദാരുടെ ഉടമസ്ഥതയെ സംബന്ധിക്കുന്ന രേഖകൾ ഹാജരാക്കുവാൻ നോട്ടീസ് കൊടുത്തു. ലക്ഷ്മിബായിയുടെ കൈവശം റെറ രേഖയുമില്ല! ഭൂവുടമാവകാശം നട്ടു ചെയ്യുന്നതായിരിക്കുമെന്ന് ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ അറിയിച്ചു. ഈ വാക്ക് റാണോജിറാവുവിന്റെ മേൽപ്പറമ്പിന്റെ മകൻ അറിഞ്ഞു. അയാൾ ഏറ്റവും കൂടുതൽ ശ്രമങ്ങൾ അടങ്ങിയ ഇന്ദ്രപുരത്തിന്റെ അധിപനായിരുന്നു. തന്റെ വലിയപ്പൻ കിട്ടിയ ഓഹരിപ്പത്രത്തിൽ പാടേജിഗ്രാമത്തിലെ നൂററിരുപതു സമ്പന്നന്മാരുടെ സ്വകാര്യസ്വത്താണെന്നതിന് തെളിവുകളുണ്ടായിരുന്നു.

ഇന്നും കമ്മീഷന്റെ മുന്നിലാകെ ഈ രേഖ ഹാജരാക്കപ്പെട്ടു. അങ്ങനെ പാളേറ്റി ഗ്രാമത്തിന്റെ അധീശത്വം നല്ല ചെമ്പുപ്പെട്ടപ്പോഴും നൂററിതപത്ത് സബ്ബിനമ്പർ ട്രസ്റ്റാണ് ലക്ഷ്മീബായിക്ക് ഒഴിഞ്ഞുകിട്ടി. ഇക്കാരണത്താൽ ഇരുപുരായിരം നായ തന്റെ ബന്ധുവിനോടു അവർക്ക് അതിയായ സ്നേഹവിശ്വാസങ്ങൾ ജനിച്ചു. അവർ അങ്ങോട്ടുചെല്ലുകയും മകന്റെ ആരോഗ്യമുണ്ടാകാൻ സ്വീകരിക്കുകയും പതിവായി. പക്ഷേ, പാളേറ്റിക്കാൽ ഹിതമായില്ല. ഭാര്യയുടെ വീട്ടിൽ ആത്മീയം സ്വീകരിക്കുന്നത് സംസ്ഥാനത്തിന്റെ പ്രശസ്തിക്ക് കളങ്കമുണ്ടാക്കുമെന്ന ആശങ്ക നാട്ടിൽ പരന്നു. ഈ ചിന്താഗതി പിൻക്കാലത്തെ മെട്ടേറിയ സംഭവങ്ങൾക്ക് വഴിതെളിക്കുകയും ചെയ്തു.

ഇരുപുരത്തെ ഹൊരാജാവിന്റെ ഇളയത്ത് എന്നതിലാണ് ലക്ഷ്മീബായിക്ക് സവിശേഷമായ ആരോഗ്യമുണ്ടാകാൻ ലഭിച്ചതുടങ്ങി. കൊല്ലത്തിൽ അഞ്ചാറു പ്രാവശ്യം അവർ ഇരുപുരത്തെത്തും. ഉത്തരവ് നവരാത്രിക്ക് ഇരുപുരത്തെത്തിയ ലക്ഷ്മീബായി ദീപാവലിയായിട്ടും തിരിച്ചുവന്നില്ല. നവരാത്രി ഉത്സവത്തിന് പത്തുദിവസവും വലിയമാളികയിൽ സദ്യയും സദ്യ്യാണിയും മറ്റു ഗംഭീരപരിപാടികളും നടത്തുക പതിവായിരുന്നു. പക്ഷേ, ഇത്തവണ വലിയ മാളികയിൽ ലക്ഷ്മീബായിതന്നെ ഇല്ല. ആളുകൾ പലതും പറഞ്ഞു. അവർക്ക് ലക്ഷ്മീബായിയോടു ആഴ്ചപ്പടി തോന്നി. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ അജറാണിയിലെ അധികാരിയായ യശവന്തറാവു പദാൽ പാളേറ്റിയിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. വലിയ അറവായിരുന്ന അധികാരി, പുതലാബായിയുടെ മാതൃലനായിരുന്നു; റാണോജിറാവുവിന്റെ മരുമകനാണ്. പാളേറ്റിയിലെ ജാഗീർദാരുടെ വലിയമാളിക ഉത്സവമില്ലാതെ ഉറങ്ങിക്കിടക്കുന്നത് നന്നല്ലെന്ന് അദ്ദേഹം അറിഞ്ഞ് തോന്നി.

ഗ്രാമധികാരിയും ദേശപാലനെയും കലകണ്ണിത്തറവാട്ടുകാരും കൃഷിക്കാരും മെല്ലാം ചേർന്ന് യശവന്തറാവുവിനോടു അപേക്ഷിച്ചു: "പുതലാബായിയെ തന്നെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവരണം; വലിയ മാളികയിൽ കടിയിരുത്തണം." നാട്ടുകാരുടെ ആഗ്രഹം അതാണെങ്കിൽ നിറവേറേണ്ടത് തന്റെ കർത്തവ്യമാണെന്ന് അദ്ദേഹം കരുതി.

അടുത്തകൊല്ലവും വിനായകചതുർതിക്ക് ലക്ഷ്മീബായി പതിവിൻപടി ഇരുപുരത്തേക്ക് പുറപ്പെട്ടു. രാജപുരോഹിതനായ ബാലാചാര്യൻ അന്വേഷിച്ചു: "എന്തും തിരിച്ചുവന്നോ?"

"ഇരുപുരത്തെ ഹൊരാജാവ് കല്പിക്കുമ്പോൾ" അവർ സ്വാഭാവികമായ മറുപടി നല്കി. അവർ പോകുന്ന തടാകത്തു് പുതലാബായിയെ വിളിച്ചു കൊണ്ടുവരണമെന്നും മുൻകൂട്ടി തീരുമാനിക്കപ്പെട്ടതാണ്. പുതലാബായി പാളേറ്റിക്ക് വന്നു. അവർ റോഡായിരുന്നില്ല. കനകേരിയിലെ അധികാരിയായ അമ്മള ബാപ്പുസാഹെബും അവരോടൊപ്പം വന്നു. ബാപ്പുസാഹെബിന്റെ ഭാര്യയുമുണ്ട് കൂടെ. ആകെക്കുടി സാഹസ്യം വലിയൊരു സംഘം. ബാപ്പുസാഹെബിന്റെ വൈവേച്യന്റെ മേൽനോട്ടത്തിൽ നവരാത്രി

ഉത്സവം ഗംഭീരമായി. വിജയശ്രമിഭിവസം ബാപ്റ്റസാഹേബ് പുലിവേട്ടപ്പുഴവന്മാർക്ക് പുതിയ മേൽമുണ്ടും കപ്പായവും മറ്റും സമ്മാനമായിനല്കി. അധികാരിയുടെ വീട്ടിലേയ്ക്ക് പുതലാബായി നേരിട്ടചേന്നും ഉപഹാരങ്ങൾ നല്കി. വലിയമാത്തിലെ പമ്പപ്പേന്റെ മഠം നവീകരിക്കുന്നതിനും പുതലാബായി സ്വന്തം കയ്യിൽനിന്നും ആറുരൂപ സംഭാവന കൊടുത്തു. വലിയ മാളികയിൽ ബ്രാഹ്മണർക്ക് നിത്യവും സദ്യയും സപ്പാണിയും നല്കപ്പെട്ടു.

പോപവലിയും കഴിഞ്ഞു ഒരു വൈകുന്നേരം ലക്ഷ്മീബായി നാട്ടിലേയ്ക്ക് തിരിച്ചുവന്നു. ഗ്രാമത്തിന്റെ അമർഷമാണ് അവരെ സ്വാഗതം ചെയ്തത്. അവർ വലിയ മാളികയിലെ പടിച്ചപ്പുരയുടെ വിശാലമായ മുററഞ്ഞെത്തിയതേ ഉള്ളൂ. "വലിയമാളികയിൽ കാൽ കത്തിയാൽ....." എന്നു പറയാൻ ബാപ്റ്റസാഹേബ് കച്ചേരിയിലിരുന്ന് ഭേദവയോട് കല്പിച്ചു. ലക്ഷ്മീബായി സ്വല്പം പരിശ്രമിച്ചെങ്കിലും ധൈര്യം സംഭരിച്ച് മുന്നോട്ടുവന്നു. പുലിവേട്ടപ്പുഴവന്മാരുടെ ഭേദം, ലക്ഷ്മീബായിയുടെ മുന്നിൽ വന്നതിനും പരിഹസിക്കാനെന്നമട്ടിൽ നമസ്കരിച്ചു. ലക്ഷ്മീബായി ഞെട്ടിപ്പോയി. "കൊച്ചമ്മേ, നിങ്ങൾക്ക് വലിയ മാളികയുടെ ഓർത്തയുണ്ടോ? ഉത്സവക്കാലത്തു മാളിക ഉപേക്ഷിച്ചുപോയ നിങ്ങൾക്ക് ഇവിടെ ആരാ ഉള്ളതു? ഈശ്വരൻ തുണച്ചു, ഞങ്ങൾ വിളിച്ചപ്പോൾ ചെറിയകൊച്ചമ്മ വന്നു. വേലയും വിളക്കും ആയിട്ട് മാളികയിൽ ഒരു കൈത്തിരി കൊളുത്താൻപോലും തോന്നാത്തവർക്ക് ഇവിടെ എന്തു കാര്യം? എവിടെയായിരുന്നു ഇത്രോഭിവസം? അങ്ങോട്ടുതന്നെ പൊയ്ക്കൊള്ളൂ!"

ഭേദം നാടകീയമായി സംസാരിച്ചു; ആദരവേതും കാട്ടിയതുമില്ല.

ലക്ഷ്മീബായിയുടെ നിന്നനില്പും താഴുകയാണെന്നു തോന്നി. ഭേദം തിപ്പനാണോ ഈ സംസാരിക്കുന്നത്? ജീവിതത്തിലൊരിക്കലും ഇത്തരമൊരു എതിർപ്പ് അവർ കണ്ടിരുന്നില്ല. ഭേദവയ്ക്ക് ഇതിനുള്ള ധൈര്യം എങ്ങനെ കിട്ടി? ലക്ഷ്മീബായി നിമിഷനേരംകൊണ്ടും സങ്കലനം ഗ്രഹിച്ചു. ബാപ്റ്റസാഹേബ് പഠിപ്പിച്ചത് തിപ്പൻ പറഞ്ഞിരിക്കണം. പാവം! അവനെന്ന് റിഞ്ഞു? കച്ചേരിയിലിരിക്കുന്നവനൊക്കെ യജമാനൻ!

"തിപ്പാ, നീ പുലിവേട്ടപ്പുഴവന്മാരുടെ ഭേദവയല്ലേ? നിങ്ങളുടെ വംശം മുഴുവൻ വളർന്നു ഇവിടുത്തെ ഉല്പാദനം തിന്നിട്ടാണ്. അങ്ങനെയുള്ള നിയമപ്പോൾ എന്റെ ശത്രുക്കളുടെകൂടെ നില്ക്കുകയാണോ? ലക്ഷ്മീബായി തിപ്പന്റെ മനസ്സാക്ഷിയെ തൊട്ടുണർത്തി.

ഭേദം തിപ്പൻ ഈ വാക്കുകളിൽ അലിഞ്ഞുപോയി. ആഴയരമുള്ള മുളവടി പിടിച്ചു, അഭിമാനത്തോടും ഗർവ്വോടും നിവർന്നിനിന്നു തിപ്പൻ ചുറ്റൽ പോലെ വളഞ്ഞു. വടിയ്യിൽ തലയുന്നി കണ്ണിമിന്നെ മാഞ്ചാൻ ശ്രമിച്ചു. കൈ വിറയുകയാൽ ഈ ശ്രമം വിഫലമായി. മേൽമുണ്ടുകൊണ്ടും അയാൾ കണ്ണിർ തുടച്ചു: "കൊച്ചമ്മേ, ഗതികെട്ടാൽ പുലി പുല്ലുതിന്നും. ഞാൻ ഉണ്ടു

ചോറിന് കൂറ്റകാട്ടാൻ ബാധ്യസ്ഥനാണ്. കൊച്ചമ്മ ഇനി വരില്ലെന്ന് കരുതി. ഒരു ആശ്രമമില്ലാത്തവനെന്നു വിചാരിച്ച് ചെറിയ കൊച്ചമ്മയുടെ കാലുപിടിച്ചു. കൊച്ചമ്മേ, എന്ന് ഇനിയും പരീക്ഷിക്കരുതേ.....'' അയാൾക്ക് കൂടുതൽ പറയാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. കഴഞ്ഞുവീഴാറായ തിപ്പൻ തിണ്ണയിൽ ഇരുന്നു.

ലക്ഷ്മീബായിയുടെ മാർഗ്ഗതടസ്സം നീങ്ങി. അവർ അകത്തേയ്ക്കു നടന്നു. ജാഗീർദാറാണെന്ന മാവത്തിൽ കച്ചേരിയിൽ ഉപവിഷ്ണനായ ബാപ്പുസാഹേബിനെ പ്രകോപിപ്പിക്കാനുദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ട് ദേവഷ്യാത്തോടെ നോക്കി. അവർ തറയിൽ കാൽവെച്ചു ഇടനെ, താക്കോലും പിടിച്ചു ജാഗീർദാർ ചമഞ്ഞുനടന്നിരുന്ന ബാപ്പുസാഹേബ് പെട്ടെന്നെഴുന്നേറ്റു ലക്ഷ്മീബായിയുടെ കാല്പുൽ പീട് നമസ്കരിച്ചു. ''ദേവ്തതിയമ്മ എപ്പോഴെത്തി? എല്ലാവരും ക്ഷേമം തന്നെയല്ലേ?'' അയാൾ കശലപ്രശ്നം നടത്തി. അവർ മിണ്ടാതെ അകത്തേയ്ക്കു നടന്നു. പരിവാരം അന്തഗമിച്ചു.

ഈ വാരത്തു നാടാകെ പരക്കാൻ അധികസമയം വേണ്ടിവന്നില്ല. സ്വത്തിൽ ഹാഹരി. തരണമെന്ന് പുതലാബായി ആവശ്യപ്പെട്ടതും 'ഹാഹരി വേണമെങ്കിൽ ഫാരിഷ്കാണ്ടുപോയ പൊന്നും വെള്ളിയും മുത്തും രത്നവും ആരേണങ്ങളും ഒരാൾക്ക് രൂപയും മറ്റു ദ്രവ്യങ്ങളും ഇവിടെ തിരിച്ചു കൊണ്ടുവരണം' എന്നു ലക്ഷ്മീബായി പറഞ്ഞതും ഗ്രാമത്തിലെ സകല വീടുകളിലും ചർച്ചാവിഷയമായിത്തീർന്നു. ചിലർ ലക്ഷ്മീബായിയുടെ പക്ഷത്തും പലരും പുതലാബായിയുടെ പക്ഷത്തും ചേർന്നു വാദിക്കാൻ തുടങ്ങി. പാദുള്ളി ജാഗീർദാരുടെ വലിയമാളിക ആ ഗ്രാമത്തിലെ ആളുകളുടെ ശ്രദ്ധാകേന്ദ്രമായിത്തീർന്നു. ആ വീടിന്റെ സുഖദുഃഖങ്ങളിൽ അവർക്കൊക്കെ സവിശേഷമായ താല്പര്യമുണ്ടായിരുന്നു. ഒരതരത്തിൽ ജാഗീർദാരുടെ തറവാട്ടുതന്നെ പൊതുസ്ഥാപനമാണ്. അവിടെ നടക്കുന്ന ഒരു കൊച്ചു സംഭവംപോലും നാട്ടിലെ ജീവിതത്തെയാകെ മാറ്റിമറിക്കാൻ പര്യാപ്തമാകുന്നു.

നാട്ടിലെ പരാതികൾക്കേട്ട് തീരുമാനിക്കുന്ന ജാഗീർദാരുടെ തറവാട്ടിലെ തക്കം നാട്ടുകാർ തീരുമാനിക്കണം. നാട്ടിലെ പഞ്ചായത്തുകാർ ജാഗീർദാരുടെ രാജകീയമായ ദർബാർഹാളിൽ സമ്മേളിച്ചു. ബാപ്പുസാഹേബ് അവിടെ സമ്മേളിച്ച പ്രമാണിമാരെ രാജോചിതമായ വിനയത്തോടെ സ്വാഗതം ചെയ്തു. ലക്ഷ്മീബായിയും പുതലാബായിയും അകത്തുതന്നെയിരുന്നു. പുതലാബായിക്ക് തന്റെ ഭർത്താവിന്റെ സൂക്ഷ്മതയ്ക്കു ഹാഹരി കിട്ടണമെന്നാണ് ബാപ്പുസാഹേബിന്റെ വാദം. അത് ശരിയല്ലെന്നാൽ പറഞ്ഞില്ല. അത് ന്യായം മാത്രമാണ്. പക്ഷേ, പുതലാബായി അമ്മാത്തേയ്ക്ക് കൊണ്ടുപോയ പൊന്നും വെള്ളിയും മറ്റും തിരിച്ചുകൊണ്ടുവരണമെന്ന് ലക്ഷ്മീബായി അല്പം കടുപ്പിച്ചുതന്നെ പറഞ്ഞു. അത് ശരിയാണെന്ന് ചിലർക്കു തോന്നി. പക്ഷേ, കഴിഞ്ഞുപോയ സംഭവങ്ങളുടെ സന്ധ്യാവസ്ഥ, അത് കേൾക്കുന്നവരെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നു. രാജാജിററുവ നായാട്ടിനു പോയപ്പോൾ കതിരപ്പറമ്പ്

നിന്നുവീണ്ടും ആകസ്മികമായി മരിച്ചതാണ്. മൺവാ മരിച്ച ദഃഖത്തിൽ പുതലാബായി ഉടുതുന്നിയോടെ അമ്മത്തു പോയി. അപ്പോൾ വലിയമാളികയിൽ ഇരുന്നതു് ലക്ഷ്മീബായിയാണ്. രേഖകളും ഖജനാവിലിന്റെ താക്കോലും അവരുടെ കൈവശം തന്നെയായിരുന്നു. പൊന്നും വെള്ളിയും രാക്കും പണവും ഓഹരി വെണ്ണയ്ക്കുവരുമെന്നു യെന്നു് ഈ വാദം ഉന്നയിക്കുകയാണെന്നു് ബാപ്പസാഹേബ് വാദിച്ചു. ലക്ഷ്മീബായിയുടെ ആരോപണത്തിൽ തരിമ്പും കഴമ്പില്ലെന്നു് അയാൾ വ്യക്തമാക്കി. റൂടിയിരുന്നവർ അതു് സത്യമായിരിക്കുമെന്നു കരുതി.

നാട്ടുപ്രമാണിമാർ തങ്ങളുടെ അഭിപ്രായം രേഖപ്പെടുത്തി. ലക്ഷ്മീബായി ഇങ്ങനെ സംസാരിക്കുന്നതു് അവരുടെ അനുസ്മിതനെ ചേർന്നതല്ലെന്നു് പഡദപ്പൻ ഗൌരവഭാവത്തിൽ അപഹസിച്ച്. അങ്ങനെ ചിന്തിച്ചാൽ ജാഗീർദാരുടെ സ്വത്തിൽ രണ്ടുപേക്കും തുല്യ അവകാശമാണു്. കട്ടികളുണ്ടായിരുന്നങ്കിൽ ഈ വാദംതന്നെ ഉന്നയിക്കാനാകുമായിരുന്നില്ല. പഞ്ചായത്തുകാരുടെ അഭിപ്രായം കുറച്ചിട ആടിക്കളിച്ചു. രണ്ടുപേക്കും ഒരേ ജീവികാൻ സാധ്യമല്ല എന്നും ചിലർ പോദിക്കാതിരുന്നില്ല. അതു് അസാധ്യമാണെന്നു് അടുത്തനിമിഷംതന്നെ ബോധ്യപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

അവസാനം ഭൂസ്വത്തു മാത്രം ജാഗിച്ചാൽമതിയെന്നു് തീരുമാനിക്കപ്പെട്ടു. സ്വല്പ്നാഭനെന്നെല്ലെങ്കേറിച്ചു് വ്യക്തമായ വിവരമൊന്നുമില്ല. അവരവരുടെ കൈവശമുള്ളതു് അവരവർക്കു് എന്ന നിലവാടിൽ പഞ്ചായത്തുകാർ ഉറച്ചു. ജാഗീർദാരുടെ തറവാട്ടിൽ മുന്പൊരിക്കലും ഭൂസ്വത്തു് ഭാഗം വെച്ചിട്ടില്ല; അതുകൊണ്ടു് ഓഹരിവെണ്ണയ്ക്കു് തനിക്കു സമ്മതമല്ലെന്നു് ലക്ഷ്മീബായി വാശിപിടിച്ചു.

“അങ്ങനെ നിങ്ങൾ വാശി പിടിച്ചാൽ നാട്ടുപ്രമാണിയായ പഞ്ചായത്തുകാരുടെ തീർപ്പിനെതിരാണെന്നു വരും. മേലാൽ ജാഗീർദാർമാരുടെ തറവാട്ടിലെ തക്കത്തിൽ ആരും ഇടപെട്ടില്ലെന്നു വരും. പുതലാബായിക്കൊപ്പമുള്ളു് കൃഷിക്കാരെല്ലാം പാട്ടച്ചീട്ടു് എഴുന്നിക്കൊടുത്തു് ഓഹരി സമ്മതിച്ചുകൊടുത്താൽ നിങ്ങളെത്തുകാട്ടു? അതിനുശേഷം നിങ്ങൾ വല്ലതുമൊക്കെ കാട്ടിയാൽ ഞങ്ങൾ അനുസരിക്കില്ല.” വലിയ മാത്തിലെ പഡദപ്പൻ പഞ്ചായത്തുകാർവേണ്ടി മുന്നറിയിപ്പു നൽകി.

അങ്ങനെ നാട്ടുപ്രമാണിമാരായ പഞ്ചായത്തുകാരുടെ സഭ അലങ്കോലപ്പെട്ടു. കുറച്ചുദിവസങ്ങൾക്കകം പുലിവേട്ടപ്പുഴവന്മാർ തങ്ങൾ പുതലാബായിക്കു് അധീനരായിരിക്കുമെന്നു് പ്രഖ്യാപിച്ചു. വലിയമാളികയിൽ ബാപ്പസാഹേബ് പുതലാബായിയുടെ പ്രതിനിധിയായി അനഭിഷിക്ത രാജാവായി സ്ഥാനമുറപ്പിച്ചു. മുമ്പുതന്നെ നാട്ടിൽ വേരൂന്നിയിരുന്ന അയാളുടെ സ്വാധീനശക്തി, ഇപ്പോൾ നാട്ടുപ്രമാണിമാരുടെ അധികൃത പിൻബലം ലഭിച്ചതോടെ ഏകാധിപതിയായി.

ലക്ഷ്മീബായിക്ക് സ്ഥിതിഗതികൾ മനസ്സിലാകാൻ അധികനേരം വേണ്ടിവന്നില്ല. പാദങ്ങളിൽ പലരും തന്നിക്കെതിരാണ്. അവരുടെ കരുതുകി. ഇത്രയ്ക്ക് ശത്രുത്വം നിറഞ്ഞ അന്തരീക്ഷത്തിൽ തന്റെ ജീവിതം സങ്കടമായിരിക്കില്ലെന്ന് അവർക്ക് ബോധ്യമായി. ജനങ്ങളുടെ വിശ്വാസം ഏതുമേൽ ചഞ്ചലമാണെന്നതിനു തെളിവ് കിട്ടിയിരിക്കുന്നു. അവർക്ക് വിരക്തി തോന്നി. ഒരുദിവസം പുതലാബായിയോട് സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കെ എങ്കിലും സ്വാഭാവികമായി അവർ പറഞ്ഞു: 'ഇത്രയുംനാൾ ഈ സ്വന്തത്താലേ ഞാൻ അനുഭവിച്ചു. ഇനിമുതൽ അതിന്റെ ഉടമ നീയാണ്. എന്തുകൊണ്ടോ എനിക്കിവിടെ താമസിക്കാൻ തോന്നുന്നില്ല. എങ്ങോട്ടെങ്കിലും പോകണം.' പുതലാബായിയുടെ മനസ്സും ഇതുകേട്ട് ആർദ്രമായി. ജ്യേഷ്ഠന്തീയമായി വഴക്കം വക്കാണവുമായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്ന അവരുടെ ഹൃദയം കല്ലുപോലെ ഉറച്ചുപോയിരുന്നു. അപ്പോഴാണ് നിനച്ചിരിക്കാത്ത ഈ അഭിപ്രായപ്രകടനം. എന്ത് മറുപടി പറയും? താനെന്തെങ്കിലും സംസാരിച്ചാൽ തനിക്കിറക്കാണ് തോന്നാം. പുതലാബായി മിണ്ടിയില്ല. ഏകിലും കരളിനകത്തു് കണ്ണിരുന്നു.

'നീങ്ങളെങ്ങോട്ടും പോകേണ്ട ആവശ്യമില്ല. എല്ലാവർക്കും കാരണവത്താൽ യായി ഇവിടെത്തന്നെ കഴിയാം.' ബാപ്പ, സാഹേബ് ശുഭമായ ഉപചാര വാക്കുകൾ പറഞ്ഞു. ലക്ഷ്മീബായി അവനോടൊന്നും പറഞ്ഞില്ല. അവരുടെ ആത്മാഭിമാനത്തിന് അടിയേറ്റിരിക്കുന്നു. ഒരരയിൽ രണ്ടു വാളുകൾ സമാധാനത്തോടെ കിടക്കില്ലെന്ന് അവർ അനുഭവത്തിൽനിന്നും മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കുന്നു. കരൾ പിളർന്നു ട്രബിളിങ്; എന്നാലൊട്ടും പുറത്തുകാട്ടിയില്ല. അവർ ശ്രീ ഗോപാലകൃഷ്ണ ദേവാലയത്തിൽചെന്നു് ദർശനം നടത്തി; കണ്ണും മനസ്സും നിറയെ കണ്ണ് തൊഴുതു. തിരിച്ചവന്നു് വലിയമാളികയിലെ പൂജാ മുറിയിൽ ചെന്നിരുന്നു് ഒരു മണിക്കൂറോളം കണ്ണുനീർ ചൊരിഞ്ഞു. അവരുടെ വിചിത്രമായ പെരുമാറ്റവും ഗൗരവപൂർണ്ണമായ മൗനവും എല്ലാവരും കാണുന്നുണ്ട്. പക്ഷേ, അന്വേഷിക്കാൻമാത്രം ധൈര്യം ആർക്കുമില്ലായിരുന്നു. അന്നുതന്നെ അവർ തന്റെ രണ്ടു പുത്രന്മാരെയുംകൂടി പരിവാരസമേതം ബന്ധോദ്യം പോയി

ജാഗീർദാരുടെ വലിയമാളികയിൽ പൂർണ്ണാധികാരം ബാപ്പ, സാഹേബിനായി. പുതലാബായിയുടെ ആങ്ങളായിരുന്നതുകൊണ്ടു് ജാഗീർദാരിനു ചെല്ലേണ്ട സകല അധികാരാവകാശങ്ങളും തന്നിക്കാണെന്ന ഭാവത്തിൽ അയാൾ പെരുമാറുന്നതുടങ്ങി. ബാപ്പ, സാഹേബ് ചെറുപ്പത്തിൽത്തന്നെ അച്ഛൻ മരിച്ചതുകാരണം സുഖലോലുപതയിൽ മുഴുകി ജീവിതം നയിച്ചവരികയായിരുന്നു. സമ്പന്നരുടെ വിലാസമയജീവിതം മാത്രമേ അയാൾ കണ്ടിരുന്നുള്ളൂ. ജന്മനാ അയാൾ അനുസ്മരിച്ചുവന്നായിരുന്നില്ല. ഇപ്പോഴാകട്ടെ, ജ്യേഷ്ഠന്തീയയുടെ സ്വത്തു മുഴുവൻ ചുറ്റുമിൽ കിട്ടിയിരിക്കുന്നു. വലിയതാ അതിലെ പന്ധ്യപ്പൻ അയാളുടെ ഉറുമിത്രമായിരിക്കുകയാണ്. ഗ്രാമാധികാ

രീയുരേയും കലകണ്ണിയുരേയും വീട്ടുകാർ സംഘടിതമായി അയാളുടെ അധികാരം അറക്കിപ്പറപ്പിക്കുന്നതിനും അരയും തലയും മുറക്കി ഇറങ്ങിയിരിക്കുന്നു.

ബാപ്പ.സാഹേബ് ജാഗീർദാർ എന്ന നിലയ്ക്ക് നാട്ടിൽ പ്രമാണിയായി അധികാരം നടത്തിത്തുടങ്ങി. വലിയമാളികയിലെ കൃഷിയും മറ്റും തന്റെ പ്രശ്നമല്ലെന്ന മട്ടിൽ നാട്ടുകാര്യങ്ങളിൽമാത്രം ശ്രദ്ധിച്ചു നടന്നുതുടങ്ങി. കൃഷിയൊക്കെ കിട്ടിയവരുടെ കയ്യിലായി. വലിയ മാളികയുടെ പഴയ സ്വാധീന ശക്തി ക്ഷയിച്ചുതുടങ്ങി. കണ്ടവരും കേട്ടവരും വലിയമാളികയിലെ കറുപ്പു രീതിയിൽ സമ്മേളിച്ചു. റാണോജിറാവുവിന്റെ കാലംമുതൽക്കു ദ്രസ്ഥത്തിന്റെ മേൽനോട്ടം നോക്കിയിരുന്ന ശിലേദാർനാനാ ഒഴിച്ചുകൂടാത്ത വ്യക്തിയാവി തീർന്നു. വലിയമാളികയിലെ സകല ഉള്ളികളിലുടേയും താക്കോൽ അയാളുടെ കയ്യിലാണെന്നതുകൊണ്ട് മറ്റുള്ളവരുടെ ഇടയിൽ അയാളുടെ പ്രാധാന്യം വർദ്ധിച്ചു. നാനായാകട്ടെ, ഈ സ്ഥാനം ദുരുപയോഗപ്പെടുത്തിയുമില്ല. വലിയ മാളികയുടെ അഭിമാനം കാക്കുകയാണ് തന്റെ ഉത്തരവാദിത്വമെന്ന് മനസ്സിലാക്കി അയാൾ ജോലിചെയ്തുവന്നു.

2

വലിയമാളികയിൽ ബാപ്പ.സാഹേബ് വന്നിട്ട് എട്ടു സംവത്സരങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു. ആദ്യമൊക്കെ പാദങ്ങളിക്കാർ അയാളെ അപരിചിതനെപ്പോലെയാണ് വീക്ഷിച്ചത്. എന്നാൽ കരേക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അയാൾ പാദങ്ങളിക്കാർക്ക് തന്നെയായി മാറി. ജാഗീർദാർക്ക് അവകാശപ്പെട്ട എല്ലാ സ്ഥാനമാണങ്ങളും അയാൾക്ക് ലഭിച്ചുതുടങ്ങി. എന്നാൽ അയാളുടെ ഉച്ചഘോഷമായ പെരുമാറ്റം ജനങ്ങളെ വെറുപ്പിച്ചു. നേരിട്ട് ഉണർന്നുകൊണ്ട് ധൈര്യമില്ലായിരുന്നെങ്കിലും മറവിൽനിന്നു പറയുന്നതിനും ആരും മടിച്ചില്ല.

വലിയമാളികയുടെ അഭിമാനംകാക്കാൻ പിറന്നനാൾത്തൊട്ട് ജീവിതം ഉഴിഞ്ഞുവെച്ച ശിലേദാർനാനായ്ക്കും ബാപ്പ.സാഹേബിന്റെ സ്വഭാവത്തെക്കുറിച്ച് അനാദരവു തോന്നിയിരുന്നു. ബാപ്പ.സാഹേബിന്റെ സ്ഥാനം വലുതാണ്. അതുകാരണം അയാൾ അഭിപ്രായപ്രകടനമൊന്നും നടത്താൻ പോയില്ല. അത്യാവശ്യമുള്ളപ്പോൾ മാത്രം നാന, ബാപ്പ.സാഹേബിനെ കണ്ട് സംസാരിക്കുമായിരുന്നു. മറ്റു സമയങ്ങളിൽ ആദരവു പ്രദർശിപ്പിക്കാൻ ആവശ്യമായ അകൽച്ച പാലിച്ചു. 'ഭായ് മരിച്ചതിനുശേഷം അയാൾ വലിയ മാളികയിൽ തന്നെ ഒരു ഭാഗത്തു കഴിഞ്ഞുകൂടുകയാണ്. ഏകിലും ബാപ്പ.സാഹേബിനോടുള്ള അയാളുടെ ബന്ധം പഴയപടിതന്നെ തുടർന്നു. വയലും വീടും നോക്കി നടത്തുന്നതിൽതന്നെ അയാളുടെ സമയം മുഴുവൻ കഴിഞ്ഞി

അന്നു. അല്പസമയം കിട്ടിയാൽ ചില നാളുകൾക്കു ശ്രദ്ധിക്കും. പൊതു കാര്യങ്ങളിൽ പണ്ടുതലേ നാനാ താല്പര്യമെടുക്കുമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബിനോടു ഏറെ അടുപ്പം മാറിയിട്ടുണ്ടെന്നതിന് അയാൾക്ക് സ്കൂളും ലഭിച്ചതുമില്ല.

ഓരോ ദിവസവും അന്നു ജീവിതത്തിൽ വലിയ താല്പര്യമില്ലാത്ത ഒരാളാണ്. നടപ്പിൽ പോലും ആ പഴയ അനുഭവം. കോരിപോലെ കൂർത്ത നോട്ടമുണ്ടായിരുന്ന ആ കണ്ണുകളിൽ ഇന്ന് വിഷാദമൂലം കലനീരിടുന്നു. വലിച്ചു മുറുക്കിയ വില്ലിന്റെ ഞാൻ പോലീസു ശരീരം ദുഃഖമാരംകൊണ്ട് അയഞ്ഞുപോയിരിക്കുന്നു. ജീവിതത്തിൽ ഇനി ആകെയുള്ളത് ഒരൊറ്റ ആശ്വാസം മാത്രമാണ് - മകൾ ചിമണി. ചിമണി സാരിയടുത്തു തുടങ്ങിയ തൊട്ടെ അമ്മയുടെ തനി പ്രകൃതമായിരിക്കുന്നു. അച്ഛന്റെ ആരോഗ്യവും അമ്മയുടെ സന്തോഷവും ഇന്നു നേടിയ അമ്മയുടെ പാദങ്ങളിൽ അതിവേഗം സന്തോഷം. ദാരിദ്ര്യമുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും ചിമണിയുടെ കയ്യിൽ നാനാ മണിനും കുറവു വരുത്തിയില്ല. പിതാവിന്റെ വാത്സല്യം അമ്മയുടെ ആവേശം നഷ്ടമാകാതെ വളർന്നു. വളർന്നു വരുന്ന മകളുടെ സൗന്ദര്യം നാനായെ ചിന്തിപ്പിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഒരു വരനെ കണ്ടുപിടിക്കണം. കല്യാണം കഴിച്ചുകൊടുത്തു കൂട്ടാൻ വന്നു.

പക്ഷെ, അതെല്ലാമുള്ള ജോലിയായിരുന്നു. മകളെ ഒറ്റയ്ക്കു വിട്ടു എങ്ങനെ പോകും? അമ്മയുടെ ലക്ഷ്യം അമ്മയുടെ ജോലിയും മാറിയിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് അവളെ അവന്റെ വീട്ടിലും വിടാൻ പറ്റില്ല. ഒരിക്കൽ പുതലാബായിയോടു മകളെപ്പറ്റി സംസാരിക്കാൻ ഇടയായി. നാനായുടെ പ്രശ്നം പരിഹരിക്കാൻ ചെയ്തു. ചിമണിയുടെ സംരക്ഷണം അവർ സസന്തോഷം ഏറ്റെടുത്തു.

പുതലാബായി ചിമണിയെ സ്വന്തം മകളെപ്പോലെ പരിരക്ഷിച്ചു. വലിയ മാളികയിൽ താമസമാക്കിയതുകൊണ്ട് അവർ കൂട്ടിന് ഒരു സ്മിതപര്യായമായിരുന്നു. സ്വാഭാവികമായും പരസ്പരം സ്നേഹം വളർന്നു. ചിമണി പുതലാബായിയുടെ സാരിയടുത്തു നടക്കുമ്പോൾ അവളും വലിയ മാളികയിലെ കട്ടി ഒരു പ്ലാസെ കാണപ്പെട്ടു. ചിമണിയുടെ സൗന്ദര്യത്തെ പ്രശംസിക്കുകയെന്നത് പുതലാബായിയുടെ നിത്യജീവിതമായി മാറി.

ജ്യേഷ്ഠമാസം പിറന്നു. മകൾക്ക് വരനെത്തേടി നാനായ്ക്കു കോലാപുരത്തു പോകേണ്ടിവന്നു. നാനായുടെ ഓരോ കോലാപുരത്തുകാരിയായിരുന്നു. അവർ മരിച്ചശേഷം ആ നാട്ടിലേക്ക് അയാൾ പോയിരുന്നില്ല. പഴയ സ്മരണകളിൽനിന്നു ജീവിക്കാൻ അയാൾ ആഗ്രഹിച്ചു. പക്ഷെ, ഇപ്പോൾ വരനെ കണ്ടുപിടിക്കണം. അതിന് പോയെ ഒക്കെ. ചിമണിയെ നന്നായി ശ്രദ്ധിക്കാൻ പുതലാബായിയെ ഏല്പാൻ ചെയ്തു. ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബിനോടും വിവരം പറഞ്ഞു. അയാൾ യാത്രയായി.

നാനാ നാട്ടിലായിരുന്നപ്പോൾ ബാപ്റ്റിസ്മം രണ്ടുതവണ ഊണിനു മാത്രം അടുക്കളയിൽ ചെല്ലും. മറ്റു സമയങ്ങളിൽ കച്ചേരിയിലിരുന്നു കൂട്ടുകാരോടു തമാശപറഞ്ഞു സമയം കൊല്ലും. ഇല്ലെങ്കിൽ മാങ്ങിലെ പഡപ്പന്റെ അടുത്തുപോയി സൊള്ളിക്കൊണ്ടിരിക്കും. എന്നാൽ നാനാ സ്ഥലം വിട്ടശേഷം വലിയമാളികയിലെ ആഭ്യന്തരമുറണവും അയാൾ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടി വന്നിരിക്കുകയാണ്.

ആന്ധ്രപുരസ്ഥി വരുന്നു. പ്രഥമസ്ഥി വലിയമാളികയിലെ കാളകളെ നല്ലെണ്ണയും കോഴിമുട്ടയുടെ മഞ്ഞയും കൂട്ടിത്തേച്ചു നടിയിൽ നിന്നുനയ്ക്കുന്നു. തലേദിവസം തന്നെ ഒരുക്കങ്ങൾ തുടങ്ങി. ബാപ്റ്റിസ്മം ആലയിൽ ചെന്നു ആ പണി നേരിട്ടു നടത്തിക്കുകയാണ് നല്ലെണ്ണ തീർന്നു പോയി. അയാൾ എണ്ണ കൊണ്ടുവരാൻ പറഞ്ഞു. അടുക്കളയിൽ ജോലിയിലായിരുന്ന ചിമണ ഇതുകേട്ടു ധൂതിയിൽ എണ്ണപ്പാത്രവുമെടുത്തു വന്നു. അവൾ തെച്ചുകളികഴിഞ്ഞു നില്ക്കുകയായിരുന്നു. ഈറൻമുടി പിന്നിൽ വിരിച്ചിട്ടിരിക്കുന്നു. നെറിയും കവിളും മുകൾ ഭാഗത്തിൽ കടഞ്ഞെടുത്താണെന്നു തോന്നു. പുകയേറിയതോ എണ്ണത്തോ കളിച്ചിട്ടോ എന്നറിയില്ല. കണ്ണുലും കലങ്ങിയിരിക്കുന്നു. പുതലാബായിയുടെ നേർമയേറിയ സാരം ചുറ്റിയ ചിമണ അതീവമനോഹരമായ കാണ്ഡപ്പട്ട. അവളുടെ കയ്യിൽ നിന്നു എണ്ണപ്പാത്രം വാങ്ങുമ്പോൾ ബാപ്റ്റിസ്മം ബിഷപ്പിന്റെ കണ്ണുകൾ സ്വാഭാവികമായി അവളുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു.

ബാപ്റ്റിസ്മം ചിമണയെ ഇതിനുമുമ്പ് എത്രയോതവണ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ തന്റെ പദവിയോത്തോ, നാനായുടെ മകളാണെന്നതു കൊണ്ടോ അയാൾ അവളെ ഏറെ ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നില്ല. അയാളുടെ കണ്ണിൽ അവളൊരു നാടൻ പെണ്ണായിരുന്നു. എന്നാൽ അവളുടെ ഇന്നത്തെ ആകാര സൗഹൃദം അയാളുടെ കണ്ണുകൾ തുറപ്പിച്ചു. മനസ്സിലൊളിച്ചിരുന്ന നിഗൂഢമായ ആഗ്രഹം ചിമണയുടെ സൗന്ദര്യത്തിനു മാറുകൂട്ടി.

വലിയക്കാരൻ എണ്ണപ്പാത്രം തിരിച്ചുകൊടുക്കുന്നതുവരെയും ചിമണയ്ക്ക് അവിടെ നില്ക്കേണ്ടിവന്നു. എന്തുചെയ്യണമെന്നറിയാതെ വീണ്ടും ചിമണിനുള്ളിൽ ചോളക്കണ്ണെടുത്തു അവൾ കടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ബാപ്റ്റിസ്മം പതിരിന്റെ ചാക്കിതലിലിരുന്നു അവളെത്തന്നെ ഇരുട്ടാതെ നോക്കിക്കിട്ടിരുന്നു. ഈ രംഗം ഏതോ കാര്യത്തിനായി ആലയിൽവന്ന പുതലാബായിയുടെ കണ്ണിൽപ്പെട്ടു. അങ്ങുയുടെ സ്വഭാവം നന്നായറിയാമായിരുന്ന അവൾ സംഗതിയുടെ കിടപ്പു മനസ്സിലായി. അവർ ചിമണയെ ഏതോ പണിക്ക് അകത്തേയ്ക്കു പറഞ്ഞു. "എന്താ ബാപ്റ്റിസ്മം നീയിന്നു വീടുവിട്ടു പുറത്തിറങ്ങിയില്ലേ?" അവർ പരിഹാസസ്വരത്തിൽ ആഞ്ഞുയോട്ടം അന്വേഷിച്ചു. ബാപ്റ്റിസ്മം ചിമണയെ മറുപടി പറയാനായില്ല. "ഹൂ...എന്തു?" അയാൾ മറുപോട്ടും ചോദിച്ചു.

‘മനസ്സ് ഇവിടെയെങ്ങുമില്ലേ? ചോദിച്ചതു കേട്ടതേയില്ലല്ലോ?’. അവർ കരറാൻ ശരംകൂടി തൊടുത്തു് അകത്തേയ്ക്കു പോകാനൊരുങ്ങി. ബാപ്പ. സാഹേബ് വിശദീകരണം നല്കിത്തുടങ്ങി. “നാനാ മാമൻ തലച്ചോറില്ല, ചേച്ചി. മുത്തുപോലത്തെ പെണ്ണു്. ഇതിനെ കോലാപുരത്തുനിന്നു പന വൻ പിടിച്ചുകൊടുക്കാൻ പോകയാണല്ലേ? അതിനെക്കുറിച്ച് ചിന്തിക്കുകയായിരുന്നു.” അയാൾ നാണമില്ലാതെ തന്റെ നടപടിയെ ന്യായീകരിച്ചു. പുതലാബായിക്കു് ഇതു് ഇപ്പോഴായില്ല. ഇപ്പോൾ ആങ്ങളയ്ക്കു താക്കീതുകൊടുക്കാൻ ഒരു സന്ദർഭം കിട്ടി. ഏതു്കൊണ്ടോ, ചിമണയുടെ ഭാവിയിെക്കുറിച്ച് അവർ ആശങ്കിച്ചു. “ബാപ്പ., പ്രായമായ പെൺകിടാങ്ങളെക്കുറിച്ച് അങ്ങനെ പറയുന്നതു് നല്ല നടപ്പല്ല. എന്റെ മകളെപ്പോലെയാണു് ചിമണ. ഇങ്ങനെ അവിവേകം പറഞ്ഞാൽ ഏനിക്കു് പിടിക്കില്ല, കേട്ടോ.” അവർ കഴുപ്പിച്ചതന്നെ പറഞ്ഞു്, അകത്തുപോയി.

ഇതു് ബാപ്പ.സാഹേബിന്റെ മർമ്മത്തിൽ കൊണ്ടു. പക്ഷേ, പരാജയം സമ്മതിച്ചുകൊടുക്കാൻ അയാൾക്കു് ആവില്ല. “കല്യാണം കഴിയേണ്ട പെൺകുട്ടി. നല്ലതുവിചാരിച്ചു പറഞ്ഞതാണു്. പറഞ്ഞുകൂടാത്തതെന്തെങ്കിലും ഞാൻ പറഞ്ഞോ?” അയാൾ തന്നോടുതന്നെയെന്ന മട്ടിൽ പിറുപിറുത്തു. പക്ഷേ, അതു കേൾക്കാൻ പുതലാബായി അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ബാപ്പ. സാഹേബിനു് ചിമണയെക്കുറിച്ചുള്ള പാരവശ്യം കുറഞ്ഞില്ല. ജ്യേഷ്ഠത്തിയുടെ എതിർപ്പുകാരണമാകാം. അതു് തീക്ഷ്ണമായിത്തുടങ്ങി. എന്നാൽ പുതലാബായിയുടെ സംരക്ഷണയിൽ കഴിയുന്ന ചിമണയുടെ സൗന്ദര്യം നാഗഹണത്തിലെ മണിപോലെ അപ്രാപ്യമായിരുന്നു. മറ്റു കാഴ്ചക്കൊന്നും കൊള്ളില്ലെങ്കിലും പെൺവേട്ടയിൽ ബാപ്പ.സാഹേബ് അതിസമർത്ഥനായിരുന്നു. ഈ പരാജയമാകട്ടെ അയാളുടെ സാഹസികതയെ പ്രകോപിപ്പിച്ചു. അങ്ങിയിരിക്കാൻ മനസ്സ് സമ്മതിച്ചില്ല. എന്നാൽ ജ്യേഷ്ഠന്റേയോടു് ഇക്കാര്യം സംസാരിക്കാനും പറ്റില്ല. ആഗ്രഹം പൂർത്തിയാക്കണം. എന്തു വഴി? അയാൾ പരവശനായി. വലിയമോത്തിലെ പഡപ്പന്റെ സഹായം കിട്ടിയാൽ സംഗതി എളുപ്പമായേയ്ക്കും. ആ ചിന്ത അയാൾക്കു് ആവേശം നല്കി. ചിരിച്ചുകൊണ്ടു് നേരെ മോത്തിലേയ്ക്കു പോയി.

ബാപ്പ.സാഹേബിന്റെ നയമുള്ള സംസാരരീതിയും അയാളുടെ സ്വാഗതമോതുന്ന കടാക്ഷങ്ങളും കാരണം ചിമണ നാണിച്ചു് തല താഴ്ത്തിയിരുന്നു. അസ്പഷ്ടമായ ആഗ്രഹത്തിന്റെ കിരണങ്ങൾ അവളുടെ കണ്ണുകളിൽ തെളിഞ്ഞു വന്നിരുന്നു. “ഈ വലിയമാളികയിലെ കൊച്ചമ്മയാകാനുള്ള യോഗ്യത നിനക്കുണ്ടു്.” എന്നു പുതലാബായി അവളുടെ സൗന്ദര്യത്തെ ശ്ലാഘിച്ചിരുന്നതും ഈ ആഗ്രഹം ഉറയ്ക്കുന്നതിനു കാരണമായി. അസ്പഷ്ടമെങ്കിലും മുഖിലാഞ്ഞ ഒരനുഭൂതി അവളുടെ ഹൃദയത്തിൽ തിരഞ്ഞുപി

വലിയമാളികയുടെ വലത്തുഭാഗത്തു തൊട്ടുതന്നെയാണു് പഡപ്പന്റെ മഠം. പുരാതനമായ ഈ മഠം പാടേജിയിൽ പ്രതീക്ഷിക്കാവുന്നതിലും വലുതായി

തന്നു. ആനവാതിൽ കടന്നാൽ വിശാലമായ തിരുമുറ്റം. മുൻപിൽ മനോഹരമായ കൃഷ്ണശിലയിൽ നിർമ്മിച്ച സ്തംഭങ്ങളുള്ള രംഗമണ്ഡപം, ഇരുവശങ്ങളിലും കോണികൾക്കുള്ള വസതികൾ; രംഗമണ്ഡപത്തിനു പിന്നിൽ അടുക്കളയും സ്വാമിയുടെ ധ്യാനമന്ദിരവും. ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബ് മഠത്തിൽ ചെന്നപ്പോൾ പഡപ്പൻ അക്കത്ത മുറിയിൽ ഉച്ചനേരത്തെ ആലസ്യം തീർക്കുകയായിരുന്നു. കാവിനിറത്തിൽ കയ്യില്ലാത്ത നീളൻ കപ്പായമിട്ട ഒരു പയ്യൻ പഡപ്പന്റെ കാലുകൾ തിരുത്തുന്നുണ്ട്. "ഓഹോ! ജാഗീർദാർക്ക് വഴി റിപ്പോർട്ടോ? എന്താ ഇങ്ങോട്ടെഴുന്നള്ളാൻ?" ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബിനെ കണ്ടു സന്തോഷത്തിൽ ഉച്ചത്തിൽ ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പഡപ്പൻ കളിയാക്കി. ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബ് നിന്നു പരഞ്ഞി. അയാൾ പറഞ്ഞു: "ശരി സ്വാമി! വഴി ചോദിക്കാൻ വേണ്ടി ഇങ്ങോട്ടു വന്നു." ഉറക്കം തൂങ്ങിക്കൊണ്ട് കാൽ തിരുത്തുകയായിരുന്ന പയ്യനെ നോക്കി. പഡപ്പൻ കാര്യം മനസ്സിലായി. "ഏടാ ഗുരുപാദാ, ആ കഞ്ചാവുതീനി കെഞ്ചനെ ഞാൻ ഒരു പണി ഏല്പിച്ചിരുന്നു. അതവൻ ചെന്തിട്ടുണ്ടോ എന്നന്വേഷിച്ചു വാ." അയാൾ പയ്യനെ പറ്റാഞ്ഞു. ഗുരുപാദൻ സന്തോഷത്തോടെ ഇറങ്ങിയോടി.

രണ്ടുപേരും ഏറെനേരം ചർച്ച ചെയ്തിരിക്കണം. പഡപ്പന്റെ സ്വകാര്യ മുറിയിൽനിന്നും ഇറങ്ങിയപ്പോൾ ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബിന്റെ മുഖം വികസിച്ചിരുന്നു. "സ്വാമികളേ, നിങ്ങളുടെ ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യത്തിന് അതിരില്ല. ഞാൻ രണ്ടുനൂറ്റാണ്ടിന്റെ തലതല്ലി ചിന്തിച്ചു. എന്നിട്ടും ഇത്ര ഏല്പുത്തിൽ കാര്യം നേടാനുള്ള സൂത്രം തോന്നിയില്ല." അയാൾ പഡപ്പനെ പ്രശംസിച്ചുകൊണ്ട് കൃതജ്ഞത പറഞ്ഞു.

പഡപ്പൻ അയാളുടെ അടുത്തുവന്നു. "ജാഗീർദാർ സാഹേബ്! സംഗതി രസമുള്ളതാണ്. എന്നാൽ ഒരു കാര്യം പറയാം. ആ ദാദ ഇതു സംഗതി അറിഞ്ഞാൽ അപകടമാണ്. നിങ്ങൾ ഏതെ വിശ്വസിച്ചോളൂ. നമ്മുടെ ദാനിനാളെ നിങ്ങളെ വിളിക്കാൻ വന്നാൽ ഉടനെ മഠത്തിലേയ്ക്കു വരണം. വലിയ മാളികയിലെ കാളയെഴുന്നള്ളിപ്പു കാണാൻ നാട്ടുകാരെക്കൊണ്ട് മഹാഭാരത്തിൽ ഏത്തും. അപ്പോൾ നമ്മുടെ ദാനി ചിമണയെ മഠത്തിലേയ്ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരും. നിങ്ങൾ കാളയെഴുന്നള്ളിപ്പു കഴിഞ്ഞ് വരുമ്പോഴേയ്ക്കും അലർ ചിമണയുടെ മനസ്സ് അനുകൂലമാക്കിയെടുക്കും. അവർ വന്ന് നിങ്ങളെ വിളിക്കുമ്പോൾ എല്ലാ പണിയും നിറുത്തിവെച്ചു വന്നാൽമതി." അയാൾ സൂത്രം കൊണ്ട് ഉപദേശിച്ചു യാത്രയാക്കി.

അടുത്തദിവസം ഉച്ചയോടെ ആന്ധ്രപ്രദേശ്സമീപമുള്ള ഉഷാഹത്തെല്ലുവിൽ നാടാകെ ഇളകിയിരുന്നു. കോവിലകത്തെ കാളയെഴുന്നള്ളിപ്പു മഹാഭാരത്തിലെത്തിയപ്പോൾ മണി മുഴങ്ങിയിരുന്നു. നാടാകെ സന്തോഷിച്ചിരിക്കുന്നു. "ഓഹോ ധ്യാനയുക്തരുടെ ആവേശത്തിൽ മുഴുകിയിരിക്കുന്നു. ജാഗീർദാർക്കെ കള്ളുകളുടെ പിന്നിലായി ഗ്രാമാധികാരിയുടെ ഏഴുന്നള്ളിപ്പു അതിലേറെ കേമമായി കടന്നുവന്നു. അങ്ങനെ ഒന്നിനുപിറകെ മറ്റൊന്ന് എന്ന കണക്കിനു വൈകി.

നേരംവരെ ഘോഷയാത്രകൾ മഹാഭാരതത്തിലേയ്ക്കു വരികയാണ് പതിവു. ഉച്ചകൂത്തുവെ വന്നിരിക്കുന്ന പെൺകുട്ടികൾക്കും ദീപം വെട്ടാനാവുമ്പോൾ വൃഷഭ പുരയും കണ്ഠ മടങ്ങും. ആരും ഓരോരുത്തരെയും വീടിന്റേയോ ചിത്തത്തിലു. ഭാഗങ്ങളുടെയെല്ലാം ഏഴുന്നൂറ്റാണ്ടുകൾക്കു മുമ്പെഴുതപ്പെട്ടതായി കരുതപ്പെടുന്നു. പ്രകടിപ്പിച്ചപ്പോൾ പുതലാബായി വേണ്ടുന്ന പറഞ്ഞില്ല. കൊച്ചുകുട്ടിയാണ്. ഘോഷയാത്രകൾക്കു ശ്രദ്ധിക്കുന്നു. എങ്ങനെ വേണ്ടുന്ന പറയും? അവർ സമ്മതിച്ചു. ഭാഗമെ ചിമണിയെക്കുറിച്ച് പറഞ്ഞു കേൾക്കുന്നു. പക്ഷേ, പോയത് മഹാഭാരതത്തിലേയ്ക്കു. "മാതാവിൽ പോയിട്ട് അങ്ങോട്ടു പോകാം." അവർ നിർബ്ബന്ധിച്ച്. ചിമണി പോംവഴിയൊന്നു മില്ലാതെ അവളുടെ പിന്നാലെ നടന്നു.

ഭാഗമെ സംസാരിച്ചാൽ തേന്മുറം. മാതാവിനെ ഏകാന്തതയിൽ ചിമണിയെ അവർ പറഞ്ഞുവെക്കുക. ബാല്യസാഹസികന്റെ ആഗ്രഹം അറിയിച്ചു അവളെ ക്രോധം പിടിപ്പിച്ചു. അയാളുടെ സൗന്ദര്യം, സമ്പത്തും, അധികാരം കൈയും നിറംചേർന്നു വരുകയാണിത്. മനോഹരമായതുമായ പെൺകുട്ടി ഭാഗമിന്റെ കണ്ണിൽ സ്വപ്നത്തിന്റെ ഉന്മാദം. ഒന്നും പറയാതെ, കണ്ണിമയ്ക്കുതെ ഭാഗമെയെത്തന്നെ നോക്കിയിരുന്ന ചിമണി അവളുടെ വാക്കുകളിൽ അലിഞ്ഞുപോയി. ഭാഗിയുടെ സമ്മോഹനചിത്രം ഭാഗമയുടെ വാക്കുകളിൽ നിന്നും ചൈതന്യം സംഭവിച്ചു ചിമണിയുടെ മുന്നിൽ നൃത്തം തത്തി. ബാല്യസാഹസികം കൈപിടിച്ച് കഴിഞ്ഞാൽ പാശ്ചാത്യയിൽ ചിമണിയുടെ സ്ഥാനം ഏലിടംവരെ ഉയരമെന്നതിന്റെ ചിത്രം ഭാഗമെ തുറന്നുവെച്ചപ്പോൾ നാണം കണ്ടതിനെക്കാണാണെങ്കിലും അവളുടെ ആഗ്രഹം പുറത്തുപോയി:

"അമ്മേവിടെ? അമ്മേവിടെ?" "നീ ഭൂമിയിൽ മതി. നിൻറപ്പൻ വന്നു" ഭാഗമയ്ക്കും കലയാണം നടന്നിട്ടെങ്കിൽ ഏന്റെ പേരു മാറ്റി വീട്ടി ക്ലോട്ട്. അതിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വം മുഴുവൻ സ്വാമികളുടെ കയ്യിലാണ്. ബാല്യസാഹസികം കൈപിടിച്ചാൽ പിന്നെ നാട്ടുകാരെക്കെ നിന്റെ കാലുൽ വന്നുവീഴും." ഭാഗമെ ഇതെയെ വലയിൽ വീട്ടി.

"നേരം പറയും, അമ്മേവിടെ? ഏതെ കലയാണം കഴിക്കുമോ?" ചിമണി അമ്മേവിടെയെ മനോഹരമായി ചോദിച്ചു.

"പിറന്നുത്തിട്ടെല്ലാം നീയൊന്നു ഭൂമിയിൽ ഇഴുപ്പുവെക്കു രാജകുമാരൻ കന്നെ വന്നു നിനക്കു താലികെട്ടും. തകംപോലത്തെ പെണ്ണിനെ ആരെ കിടും വേണ്ടുന്ന പറയുമോ? ബാല്യസാഹസികം താൻതന്നെ വന്നു സ്വാമികളുടെ കാലുപിടിക്കും, നിന്നെ സമ്മതിപ്പിക്കാൻ. സ്വാമികൾ പറഞ്ഞാൽ പിന്നെ ആരെതിന്നോടും നടക്കാതിരിക്കില്ല. വേണമെങ്കിൽ സ്വാമികളുടെ കയ്യിൽനിന്നുതന്നെ കേട്ടോളൂ. അകത്തു നോക്കൂ." അവർ ചിമണിയുടെ കൈ പിടിച്ചുവെക്കുന്നില്ല.

അവർ ഒരു പാവയെപ്പോലെ ഭാഗമെയെ അനുസരിച്ചു. മാതാവിനെ സ്വാകാശ്യത്തിൽ അവളെക്കുറിച്ച്. കാലിവാസുക്കുമാരെ പുലിക്കോലിട്ടു മണിമഞ്ച

ത്തിൽ സ്വാമി ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. ചിമണയെ കണ്ടയടനെ ഏഴനേറു ഋഷിയുടെമട്ടിൽ അവളെ നാടകീയമായി അനുഗ്രഹിച്ചു: "കഞ്ഞ, വത്ര. ഒരു കഹാണിൻ കൈ പിടിച്ചു" നിന്റെ ഭാഗ്യം തെളിയട്ടെ."

"ഓനി, നീ വലിയമാളികയിൽചെന്നു" ബാപ്റ്റ.സാഹേബിനോടു ഇങ്ങു വരാൻ പറയു. ചിമണ, അദ്ദേഹം വരുന്നതുവരെ നീ ഇവിടെയിരിക്കുവാൻ പഡപ്പൻ വിചിത്രമായി ഒന്നു ചിരിച്ചു.

ഓനമ്മ ഇറങ്ങിപ്പോയി. സ്വാമി ചിന്താമഗ്നനായതുപോലെ താടി തടവിയിരുന്നു. ഒന്നും തിരിയാത്തവളെപ്പോലെ ചിമണ പഡപ്പന്റെ വലതു കാതിലെ പൊന്നുകെട്ടിയ രുദ്രാക്ഷത്തിൽ നോക്കിയിരുന്നു.

അന്നു രാത്രി പുതലാബായി സ്വന്തം മുറിയിൽ ബാപ്റ്റ.സാഹേബിനോടു മോഷാകലയായി സംസാരിക്കുകയായിരുന്നു. അവരുടെ കണ്ണുകളിൽനിന്നു തീപ്പൊരി ചിതറി. ഒരു മൂലയിൽ ചിമണ കരഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. "ചിമണയെ ബലാശംഗം ചെയ്യതിനു" സ്വാമിയെ ശിക്ഷിക്കണം." പുതലാബായി ശഠിച്ചു. ഇത്തരക്കാരിയുടെ വാക്കു വിശ്വസിച്ചു നാട്ടിലെ ധർമ്മരൂപിനെ അപമാനിക്കുന്നത് ശരിയല്ല. ബാപ്റ്റ.സാഹേബ് നിർലജ്ജനായി പ്രതിവാദം ഉന്നയിച്ചു.

നീ അവളെ കല്യാണം കഴിക്കുമെന്നു വ്യാമോഹിപ്പിച്ചു മാത്തിൽ വിളിച്ചുകൊണ്ടുപോയി ആ ചെന്നായുടെ മുന്നിലിട്ടു. തകാപോലൊരു പെൺ കിടാവിനെ നശിപ്പിച്ചു! എന്നിട്ടും അവന്റെ പക്ഷംപിടിച്ചു വാദിക്കുന്നോ? ഈ കേസ് പഞ്ചായത്തുകാരുടെ സാന്നിധ്യത്തിൽവെച്ചു തീരുമാനിക്കപ്പെടട്ടെ. ഞാനിത്ര ഹിടാൻ പോകുന്നില്ല." അക്രമത്തിനെതിരെ പുതലാബായിയുടെ സ്വരം ക്രോധാവേശംകൊണ്ടുയന്നു; ദുഃഖംകൊണ്ടു അവരുടെ കണ്ണിൽ വെള്ളമുണ്ട്.

"ചേച്ചി, ഇതു പഞ്ചായത്തുകാരുടെ മുമ്പിൽ ഉന്നയിക്കപ്പെടേണ്ട പ്രശ്നമല്ല. കല്യാണം കഴിയാനിരിക്കുന്ന പെണ്ണു, നയത്തിൽ തീർക്കണം. ഒരു റഷ്യ, സ്വാമി ചെയ്യതു നേരാണെങ്കിൽത്തന്നെ ഈ സംഭവം പുറത്തറിയാൻ പാടില്ല. പഡപ്പന്റെ സ്വാധീനശക്തിയും അന്യരും നിനക്കറിയില്ല. അദ്ദേഹത്തിനെതിരെ ഒരുത്തൻ വായ തുറക്കില്ല. ഈ ചിമണ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മറുക്കിൽ പോയതുതന്നെ ഞാനറു. പോയ സ്ഥിതിക്ക് മിണ്ടാതെ ചുണ്ടുപുട്ടി നാവടക്കി ഇരിക്കേണ്ടതായിരുന്നു. ഈ സംഭവം എങ്ങാനും നാനാമാമൻ അറിഞ്ഞാൽ അയാൾ നിന്റെ മാനം കെടുകും. അയാൾ വൃദ്ധൻ, വല്ലഭനും നാലു പാങ്ങു മിണ്ടാതിരിക്കും. പക്ഷേ, ആ ദാമയുടെ ചെവിയിൽ ഈ വാക്ക് എത്തിയാൽ അവൻ സകലരുടെയും പ്രാണൻ വീഴ്ത്തി വെള്ളം കുടിക്കും. ചിന്തിക്കൂ." ബാപ്റ്റ.സാഹേബ് പെങ്ങളെ സമാധാനിപ്പിക്കാൻ തന്റെ സൗഹൃദ സംഭാഷണവും പ്രയോഗിച്ചു.

ദാമയുടെ പേരു കേട്ടതോടെ പുതലാബായി വിറച്ചു. പഡപ്പൻ ചിമണയോടു കാട്ടിയ അക്രമം അവർക്ക് കൂടുതൽ പിടിപ്പിച്ചിരുന്നു. അങ്ങനെ കത്തറി

ജലച്ചുകൊണ്ടാണ് അവർ ഇത്രയും പറഞ്ഞത്. പക്ഷേ, ഭാര്യയുടെ സ്മരണയോടെ തന്റെ മാസ്ക് പിഴച്ചതാണെന്ന് അവർക്കും തോന്നി. ഇങ്ങനെ അത്ഭുതം ഒരിക്കലും പൊറുപ്പിക്കാനാകാത്തവനാണ് ഭാര്യയെന്ന് അവർക്കും നന്നായിരുന്നു.

അന്ന് ലക്ഷ്മീബായി വീട്ടുവീട്ടിനടുത്തുയരേണ്ട പുതലാബായി സ്വന്തം കൈ കിട്ടിയ വകയിൽ ഈശ്വരൻ വഴിപാടു കഴിപ്പിച്ചു. നാട്ടുകാർക്കും സഭ്യ നല്ലി. ക്ഷേത്രത്തിൽ ഈ ഉത്സവം പ്രമാണിച്ച് എങ്ങും ആഹ്ലാദമോടെ അന്നു. താൻ ചെയ്തിരുന്ന പത്രപുരുഷ കാണാൻ പുതലാബായി വലിയ ഉഷ്ണത്തോടെ വരികയായിരുന്നു. അപ്പോൾ ഭാര്യ, കോവിലിനു പിന്നിൽ നിന്ന് കാടിവന്ന് അവരെ തടഞ്ഞു. അന്നവൻ പത്രം തന്നെ പതിയേ വയസ്സ് പ്രായം കാണും. ആ പത്രൻ രോഷാകലനായി അടിച്ചത് അലറി: "വലിയകൊച്ചുക്കുട്ടയെ നാട്ടിൽ നിന്നോടിച്ചു ഇവിടെ വിലസാൻ നാണു വിചാരം അല്ലേ?" മാഗ്സിതൻ അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന അമ്മയെ പേർ ചേർന്ന് അവനെ പിടിച്ചു നിറുത്തിയതുകൊണ്ട് അപകടം ഒഴിവാക്കി. അന്നത്തെ ആ പത്രൻ ഇന്ന് ഇരുപതുതികഞ്ഞ യുവാവാണ് അവന്റെ കോപാകലമായി ചുറ്റുന്ന മുഖം; ബാലകനാണെന്ന നിസ്സഹായ കാരണം അമ്മയ്ക്കടുത്തു ചുറ്റും; അന്തരംഗത്തിലെ ദുഃഖം മുഴുവൻ പ്രകടിപ്പിക്കുന്ന കണ്ണുകൾ; കണ്ണുനീർ-ഇതൊന്നും പുതലാബായി മറന്നിട്ടില്ല. ശിരോമുഖം ലക്ഷ്മീമണിൻ ഏതു ശാന്തസ്വഭാവിയായിരുന്നോ, അത്രതന്നെ ദുഷ്ശാന്തനാണ് അയാളുടെ മകനായ ഭാര്യ. ഇപ്പോഴുവൻ കലികൊണ്ടാൽ ഏതു സംഭവിക്കാം. ആക്കിയാൽ? പുതലാബായി അത്തരം അപകടങ്ങളെക്കുറിച്ചെന്തോടെ ചിമണയെ സമാധാനിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. ഈ സംഭവം ആ മാസ്ക് അറിയരുതെന്ന് അവർ ആ കട്ടിക്കു താക്കിതു നല്ലി.

ഈ രഹസ്യം വലിയമാളാകട്ടെ പല ചുമതലകൾക്കിടയിൽ പുച്ഛിയിട്ടു പ്രതിപെട്ടിട്ടും അത് പലവഴിക്കും വലിയമാളികയ്ക്കു പറഞ്ഞു കടന്നു. വാർദ്ധക്യവിനെപ്പോലെയാണ്; പിടിച്ചുകെട്ടാൻ കഴിയില്ല. ഈ സംഭവം പലപ്പോൾ കാര്യകിയായ ഭാഗത്തു കോപാകലയാക്കി. തന്നെ നശിപ്പിച്ചു അതുപോലെ ഈ കൊച്ചുപെണ്ണിനെയും നശിപ്പിച്ചല്ലോ എന്ന് അയാൾക്കൊണ്ടു. ചിമണയോടു അവർക്കു തോന്നിയ സഹായശ്രമം, പലപ്പോഴും ഉണ്ടായിരുന്ന പകയുടെ ഫലമായിരുന്നു. പകരം വീട്ടാൻ വഴി കാണാൻ ഭാഗത്തു പലപ്പോഴും സ്വാമിയുടെ ഭാഗ്യവശിവിരുദ്ധതയെക്കുറിച്ച് പറഞ്ഞു. ഭാര്യയ്ക്ക് ഇതു സുകരമായി തോന്നി. ഇതുകൊണ്ടൊന്നും ഭാഗത്തു് മലസ്സുധാനം കിട്ടിയില്ല. വിഷേഷം ഏറിവരികയായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് കൈവകയെന്നും അവർ ഇരുപതുവായി അറിയാതെ സ്ഥലംവിട്ടു.

പലപ്പോഴും അമ്മയെക്കുറിച്ചുവെക്കുന്ന പൂജയുടെ പേരും പറഞ്ഞ് ഈ സംഭവത്തിന്റെ തെറ്റുതെറ്റുകൾക്കു നേരിട്ടു പറയുവാൻ കൂടുതൽ കൂടുതൽ കൂടിയിൽ കഴിഞ്ഞു. രണ്ടുപേരും കണ്ടിട്ടുള്ളതപോലെ അറിയുക.

കാഴ്ചയും നാട്ടുകാരുടെ അന്തരം ഉപഹാപോഹങ്ങളും സംശയങ്ങളും കാരണമായി. ജനങ്ങളുടെ കല്പനാശക്തി ഒന്നിനുപത്തായി ഇരുപതിന്റെ പരന്നു. എന്നാൽ അവരുടെ വാക്കുകളിൽ സത്യത്തിനു ലഭിച്ച വികൃതവേഷം കണ്ഠസത്യംതന്നെ നാണിച്ചിരിക്കണം. സകലരും ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബിനെ സംശയിച്ചു. അയാൾ ചിമണിയെ മാത്തിൽ വിളിപ്പിച്ചു ചെയ്യരുത്താത്തു ചെയ്തിച്ചതിനാൽ വിഷമം തോന്നിയിട്ടാണു് പഡപ്പൻ നാട്ടവിട്ടതെന്ന വാർത്ത കരുത്താൻ പരന്നു. ഭാഗമ്മ പറഞ്ഞതു് ഒരു കെട്ടുകഥയാണെന്നു് പഡപ്പന്റെ പിണിയാളുകൾ സ്വകാരു്മായി പ്രചരിപ്പിച്ചു. യാഥാർത്ഥ്യം തങ്ങൾക്കു മാത്രമേ അറിയാവൂ എന്നു് തെറ്റിദ്ധരിപ്പിക്കാൻ അവർക്കു കഴിഞ്ഞു. ആളുകൾ കഷ്ടത്തിലായി. ഭാഗമ്മയും പഡപ്പന്റെ കാമുകിയല്ലേ? ഈ വാദഗതി അനുധാർത്തരയിൽ എന്നും സമ്മേളിക്കുന്ന ഞാഴിലില്ലാത്തവർക്കു് ഒരു ജോലി നല്കി. ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബു ചിമണിയും തമ്മിലുള്ള ബന്ധം നാട്ടിലാകെ പരന്നിരുന്നെങ്കിലും അതു് ഭാദയുടെ ചെവിയിലെത്തിക്കാനുള്ള ധൈര്യം ആർക്കുണ്ടായില്ല.

ഇതിനു കാരണവും ഇല്ലാതിരുന്നില്ല. ഭാദയുടെ കളരിയിലെ കൂട്ടുകാർ യെപ്പെട്ട-അയാൾ ഈ വാർത്തയറിഞ്ഞാൽ ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബിന്റെയോ ചിമണിയുടെയോ തല പോകും. ഭാദയുടെ ശക്തിയും സാമർത്ഥ്യവും അസാമാന്യമായിരുന്നു. അവന്റെ ഏതെങ്കിലും അത്രതന്നെ തീക്ഷ്ണമായിരുന്നു. അവനെ പ്രകോപിപ്പിച്ചാൽ പാമ്പിനെ നോവിച്ചു വിട്ടുപോലെയാണു് എന്നു് കൂട്ടുകാർക്കറിയാം. ഇക്കാരണത്താൽ ഭാദയുടെ കാതിൽ ഇക്കാര്യമെത്തിയില്ല. ഭാദ പ്രകൃത്യാ ജീജ്ഞാസുവല്ലതാനും. അതുകൊണ്ടു് അവരുടെ സംശയംനിറഞ്ഞ രുഖത്തുനിന്നും അവൻ യാതൊന്നും ഉൾക്കൊള്ളുകയില്ല.

3

ആന്ധ്രപ്രദേശ് നദി പതിവുപോലെ മഴക്കാലത്തിന്റെ നാമ്പി പാതിയില്ല. കർഷകരുടെ പ്രതീക്ഷകളായ ഉത്രം, അത്തം ഞാറുവേലകളും അവരെ കയ്യൊഴിച്ചുകളഞ്ഞു. ആകാശം നിറഞ്ഞുനിന്ന മേഘങ്ങൾ പാളളി കർഷകർ നേറ്റിയിൽ കൈവെച്ചു് മേല്ലോട്ടു നോക്കിനില്ക്കുന്നതു് കൂട്ടാക്കാതെ കടന്നു പോയി. ശ്രമി ആശയരഹി് കിടന്നു. ബാളാചാരു്രുടെ പഞ്ചാംഗം അദ്ദേഹത്തെത്തന്നെ പററിച്ചിരിക്കുന്നു. പാളളിയിൽ മഴ പെയ്യില്ല; എന്നാൽ അകലെ മലനാട്ടിൽ മഴ കോരിച്ചൊരിഞ്ഞിരിക്കുന്നുവെന്നു് കൃഷ്ണയിലെ വെള്ളപ്പൊക്കം തെളിയിച്ചു. അതു് ഗ്രാമീണരുടെ പ്രതീക്ഷയെ ഇക്കിളിപ്പെടുത്തി. വെള്ളം കയറിയ നിലങ്ങളിൽമാത്രം വിത നന്നു. ദീപാവലിക്കു

ശേഷം ചിത്രശാസ്ത്രവെലയ്ക്ക് കണക്കു മഴ പെയ്തുകൊണ്ടും അങ്ങനെയൊരു വസ്തുതകളിൽ വിളമ്പി കിട്ടിപ്പോയി. എന്നാൽ മറ്റു വയലുകളിൽ നന്നായില്ലായിരുന്നു. ക്ഷാമകാലത്തിന്റെ കരിനിഴലുകൾ പാടങ്ങളിയിലെ കരിമണലിലാകെ വ്യാപിച്ചു.

ഏഴുമാവാസി അടുക്കുകയാണ്. ധാരാളം മഴപെയ്ത് വയൽനിറയെ വിളഞ്ഞുനില്ക്കുന്ന പഞ്ച ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ വയലിലെ പുത്തു ബലിയപ്പി ഷാർ ആവേശത്തോടെ പോകാമായിരുന്നു. ഇക്കൊല്ലം ആരും വയൽ തിരിഞ്ഞു നോക്കിയില്ല. നേരം പുലരുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ ആറിൽ കളിച്ച് ഉല്ലാസവരികളായി വെള്ളവുമായി വരുന്ന പെൺകിടാങ്ങളെ കാണാമായിരുന്നു; എന്നാൽ ഇക്കൊല്ലം മാത്രം ക്ഷാമം കാരണം നേരം പുലർന്നെങ്കിലും യാതൊരു തിരംതിരക്കും എഴും കണ്ടില്ല.

ഗ്രാമത്തിന്റെ മേൽത്തട്ടിൽ ഒഴുകുന്ന ഈ നദിയുടെ പരപ്പ് പാടങ്ങളിലൂടെ അഭിമാനങ്ങളിൽ ഒന്നായിരുന്നു. നാലുനാഴിക നീളമുള്ള വിസ്താരമേറിയ കയം ഗ്രാമത്തെ തഴുകിയൊഴുകുന്നു. വേനലിലും വരവില്ല. വിസ്തൃതമായ ആ വാദാശിയിൽ അനേകം മുതലുകളെ പാടങ്ങളിൽ കണ്ടിരുന്നതാണ്. പക്ഷേ, അവർ ഈ മുതലുകളെ പേടിച്ച് നില്ക്കുന്നു. വെള്ളമാണോ മത്സ്യം കാണം; അതുപോലെതന്നെ സ്വാഭാവികമായും മുതലുകളും കാണം. അത്രേ ഉള്ള. ബാളാചാർ മുതലുകളിറുന്നതിനു മുമ്പായി ആറിൽ നിൽക്കി, പുഴയുടെ മധ്യത്തിലുള്ള ഒരു കൊച്ചു തുരുത്തിൽ വളർന്നിറുന്ന തുരുസി പറിപ്പ് ഒരു മുതലിൽ നിറച്ചുകൊണ്ടുവരും. തിരിച്ചുവരുമ്പോൾ മുതലിൽ കെട്ടി അരയിൽ മുക്കി നിൽക്കും. എന്നാൽ മുതലിൽപോലും മുതല തന്നെ യെപ്പെട്ടത്തിയിട്ടില്ലെന്നാണ് അദ്ദേഹം പറയുന്നത്.

ആ നദീതീരം നാട്ടിലെ ആളുകളുടെ സ്വാഭാവികതയുടെ പ്രതിഫലനമായിരുന്നു. വീട്ടിൽ ഭദ്രമായിരിക്കുന്ന രഹസ്യങ്ങളൊക്കെ ഇവിടെ വെളിച്ചം കാണം. സമംഗലികളുടെ ശബ്ദമോഹം നിറഞ്ഞൊഴുകുന്ന നദിയുടെ ശബ്ദത്തെപ്പോലും നാണിപ്പിക്കും.

ഏഴുമാവാസി വിവരം രാവിലെ അവിടെ സൂര്യൻ സമ്മേളിച്ചു. ഏഴുമാവാസിയിലും പെട്ട സകല പ്രായത്തിലുള്ള സൂര്യൻ. നദീതീരയിലെ കഴിമണ്ണ് ഉരുട്ടിയെടുത്തു പൊട്ടിയ കടത്തിന്റെ ഓട്ടയെത്തുകയായിരുന്നു. ബിറാൾ നീക്കം. "അല്ലെങ്കിൽ അതേ, നിന്റെ അന്ത്യം പുതിയ സാരി കൊണ്ടു വന്നിട്ടുള്ളല്ലോ? അങ്ങനെ കാണിച്ചാൽ തട്ടിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടും മറ്റുമില്ല, കേട്ടോ." "തന്നിരിക്കാമെന്ന് തെരിക ചുറ്റുകയായിരുന്ന പുതിയപെണ്ണ് അങ്ങനെയൊണ് നിങ്ങളുടെ പരാതി.

"ഏഴുമാവാസിയിലേ പോലെ ചോർ നിരാശിനിയ കൂട്ടുകൊണ്ട് വാങ്ങിയ അങ്ങനെയൊണ് കാണിക്കുമായിരുന്നു." അല്ലെങ്കിൽ നാഗമ്മ പതിഞ്ഞുവരുന്നതിൽ വിശദീകരണം നൽകി.

“എന്നുവെച്ചാലെന്താടി, ഇവൻ കട്ടുകൊണ്ടുവന്നുവെന്നാണോ?” സ്വകാര്യം പറയുന്ന സ്വരത്തിൽ അരക്കണ്ണു ചിമ്മി നിൽക്കുകയായിരുന്നു.

“നീകുമ്മേ, കക്കാരും കുറച്ചൊക്കെ തന്നെറും വേണം. ആ പൂപ്പന് അതുണ്ടോ? ജാഗിർദാർ ബാപ്പാസാബിന്റെ കാലംകയും പിടിച്ചു” അയാളുടെ പിന്നാലെ മുപ്പത്തിരണ്ടു പല്ലും കാട്ടി കറേ നടന്നു. അവസാനം അയാൾ കാൽ കൊടുത്തുവെന്നാണ് കേട്ടത്. “നാഗമ്മ ഇതു പറയുമ്പോൾ അമ്മ അററിലിറങ്ങി കടം നിറയ്ക്കുകയായിരുന്നു. തന്റെ അന്താവിനെക്കുറിച്ചുള്ള ഈ നിന്ദ അവാർക്കു സഹിച്ചില്ല. “അല്ല ചേട്ടത്തി, നിങ്ങളുടെ അന്താവ് കൊള്ളയടിച്ചുകൊണ്ടുവന്നു” ജാഗിർദാരുടെ മടിശ്ശീല നിറച്ചതിന് അയാൾ നല്ലിത്തന്ന കാൽ “ഞങ്ങൾക്കെങ്ങനെ കിട്ടും?” അവൾ തലവെട്ടിച്ച്, കര മെടുത്തു തലയിൽ ഉറക്കെ ഇടിച്ച്.

ബിറാദാർ നിൽക്കുകയുടെ കഴമണ്ണുതേയ്ക്കുന്ന പണി ഇനിയും തീർന്നിരുന്നില്ല. “നീലിൻ, എന്താ ഇതു കൃതി? ബോളി തയ്യാറാക്കി വയലിലേയ്ക്ക് പുറപ്പെടാറായോ? മഴ നമ്മുടെ നാടിനെ മറന്നു. കണ്ടുമെല്ലാം വിണ്ടുകിടക്കുന്നു. കലപ്പ കണ്ടിട്ടില്ല. ഈ തരിശുനിലത്താണോ ബലി അപ്പിറക്കേണ്ടതു്?” മറ്റുള്ളവർ വേഗം പോകാതിരിക്കാനായി നിൽക്കു സംസാരിച്ചു.

ഉടയപ്പുത്തി നിസ്സമ്മ കടമെടുത്തു വെള്ളത്തിലിറങ്ങിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു: “നീകുമ്മേ, മഴയും വീളയും മറ്റും പുണ്യഫലങ്ങളാണ്. ഈ നാട്ടിലെ ഓരോ ചെറിയും കണ്ടാൽ മഴ വരുമെന്നു തോന്നുന്നുണ്ടോ?” അവൾ പ്രകൃതികോപത്തിന് കാരണം കണ്ടെത്തി. തളവാർ നാഗമ്മയ്ക്ക് ഇതത്ര ഹിതമായില്ല. “ഈ നാട്ടിൽ നടക്കുന്നതു പുണ്യകാര്യങ്ങൾ മറ്റൊരാളുടെയെങ്കിലും നടക്കുന്നുണ്ടോ? ആണനേയസാമിക്ക് കരുതി, ശ്രാവണ സോമവാറപ്പുജ; ഇതൊക്കെ നമ്മുടെ ബാപ്പാസാബ് നടത്തുന്നുണ്ടല്ലോ. ഈ പുണ്യകാര്യങ്ങൾ ചെയ്യുന്ന യജമാനനെ മറയ്ക്കുന്നിന് പഴിപായുന്ന ദുഷ്ടന്മാരുള്ള ഈ നാട്ടിൽ മഴയും ഉണ്ടാവില്ല, വീളവും ഉണ്ടാവില്ല. ഞാൻ പറയുന്നതു നേരല്ലെ, നീകുമ്മേ!” അവൾ പിൻതുണ തേടി.

ഉടയപ്പുത്തി നിസ്സമ്മ വലിയമാളികയ്ക്കു സമീപംതന്നെ താമസിക്കുന്നവളാണ്. അവിടുത്തെ ഉള്ളുകളിൽ നടക്കുന്ന സംഗതികളൊക്കെ അറിയാവുന്നവൾ. ബാപ്പാസാബിന്റെ ദാനധർമ്മങ്ങളൊക്കെയും പാപകർമ്മങ്ങളെ മറയ്ക്കുവാൻ പരിപാടിയാണെന്നാണ് അവളുടെ അഭിപ്രായം. അതുകൊണ്ടു അവൾ നാഗമ്മയുടെ വാക്കെത്ത തലയാട്ടി നിഷേധിച്ചു. “നാഗമ്മേ, നിന്റെ അന്താവ് പുലിവേട്ടപ്പുഴവന്മാരുടെ പൂപ്പൻ. കിട്ടിയവരെയാക്കെ ആക്രമിച്ച് ജാഗിർദാരുടെ മടിശ്ശീല നിറയ്ക്കുന്നവൻ. അമ്മേ! കാശിന് ദേവത്തു നടക്കുന്ന ജാഗിർദാരുടെ മഹിമ എന്തു പറയാൻ? കാൽപ്പണം അയാൾ വീടില്ല. ഒരു പെണ്ണിനേയും മഴിവാക്കില്ല. ആ മനുഷ്യന്റെ പുണ്യമല്ലെ അതു കളി പാപം. നിന്റെ കടം നിറയുംവരെ കളിക്കും. അവൾ അലറുകയായിരുന്നു.

“മറുത്തുവരുടെ പാപത്തെക്കുറിച്ച് പറഞ്ഞു” അതു പകിടമോ? നടക്കുന്നി യത്തി. “ബിറാദർ നിങ്കൽ ചുറ്റുന്നോക്കി പറഞ്ഞു. അവർ കടമെടുത്തു തലയിൽവെച്ചു നടന്നു. തട്ടുവാർ നാഗമ്മ എത്രയായാലും വലിയമാളിക യിൽവെ കഞ്ഞികുടിച്ച് വളർന്നവളാണ്. അവളെ സംബന്ധിച്ചുടങ്ങോളം ബാപ്റ്റിസ്മം വലിയ മാനവിരൻ തന്നെ. “നിവേദത്തി, ഒരു ഗതി യില്ലാത്ത പാവങ്ങൾ കൈനീട്ടിയാൽ വല്ലതും കൊടുക്കുന്ന ആളാണ് ബാപ്റ്റി സ്മം. ഇതു നിങ്ങളറിയില്ല. പിന്നെ ചെറുപ്പമല്ലേ? ചിലർക്കുണ്ടെ ്ളപ്പാരും മോഹമുണ്ടായിരിക്കാം. എന്നാൽ അയാൾ കയ്യേറ്റം നടത്തി ആരു ടെയും ജീവിതം തകർത്തിട്ടില്ല. ബാപ്റ്റിസ്മംബിന്റെ സ്രീലമ്പടത്വം അത്രവലിയ ദോഷമല്ലെന്ന് അവർ സമ്മതിക്കുകയായിരുന്നു.

നിവൃത്ത അക്ഷമയായി. “മോളെ, അക്കാളും വിട്ട് നി ബാപ്റ്റിസ്മംബിന്റെ സംഗതി അറിയുമോ? ചിമണ്-എട്ടുംപൊട്ടും തിരിയാത്ത പ്രാന്നത്തി പ്പെണ്ണ! ഇയാൾ പുനാരിച്ചപ്പോൾ മയങ്ങി വീണുപോയി. അവസാനം പെണ്ണിന്റെ ഗതിയെന്തായി എന്നറിയുമോ? കോലാപുരത്തുനിന്നുവന്ന ചെറു കൻ പററില്ലെന്നു പറഞ്ഞൊഴിഞ്ഞു, പെണ്ണു പുരനിറഞ്ഞു നില്ക്കുന്നു ബാപ്റ്റി സ്മം വാക്കുകൊടുത്തതല്ലേ? പിന്നെത്തുകൊണ്ട് അയാൾ കല്യാണം കഴിക്കുന്നില്ല?”

“അതു നടക്കുമായിരുന്നു ചേട്ടത്തി, ഉഴിഞ്ഞിട്ടുള്ള നേരാണ് പക്ഷേ, സ്വാമി തൊട്ട് കേടാക്കിയല്ലോ. അതുകൊണ്ട് താലികെട്ടാനാവില്ലെന്ന് അയാൾ പറഞ്ഞു.” നാഗമ്മ വീണ്ടും വാദിച്ചു സമ്മതിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു.

“ഇതാരോടാ നി പറയുന്നത്? ഈ വാക്കു കേൾക്കാനാവില്ലെന്നു വെച്ചിട്ടു തന്നെയാണ് സ്വാമികൾ മറുവിട്ടു പോയത്. വാശാനം നല്ലിയതനുസരിച്ച് കല്യാണം കഴിക്കാമെന്ന് ബാപ്റ്റിസ്മം പറഞ്ഞയച്ചിട്ടാണ് സ്വാമികളെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവന്നത്. അതു നടന്നില്ല. കല്യാണം നടത്താനാവില്ലെങ്കിൽ ആ പെൺകുട്ടിയെയും അവളുടെ അച്ഛനേയും അവരുടെ വീട്ടിലെത്തുപോകാൻ സമ്മതിച്ചുകൊടുക്കുമോ? നന്നും പറയണം! അയാളുടെ സ്വഭാവം കൊള്ളില്ല. ഇക്കഴിഞ്ഞതിവസം രാത്രി മരത്തിൽവെച്ച് കടിച്ച് ലക്കില്ലാതെ എന്റെ മരുമകളോടു പുനാരിക്കാൻ വന്നിരുന്നത്രെ. ഞാനായിരുന്നെങ്കിൽ കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന ചാണകക്കുട്ടെ അയാളുടെ തലയിലിട്ട് ഒരു പാറം പാറിപ്പിക്കുമായിരുന്നു. വലിയ ആളുകൾ വലിയവർക്കിണങ്ങുന്ന രീതിയിൽ പെരുമാറണം. എന്നാലെ ബഹുമാനം കിട്ടൂ.” നിങ്കൽയുടെ സ്വഭാവം കോപകലുഷമായിരുന്നു. തലയിൽ കടമുണ്ടെന്ന ബോധമേ ഇല്ലായിരുന്നു അവർക്കു്. എന്നാൽ മറുത്തുവർക്കു് എത്രനേരം കടവുചുമന്നു നില്ക്കാനൊക്കും?

“അല്ല നിവൃത്ത, നിന്റെ മരുമകൾ ഉത്സവത്തിനു നാട്ടിലേക്കു പോയിട്ടു ഇനിയും എന്താ മടങ്ങാത്തതു്?” ബിറാദർ നിങ്കൽ വിഷയം മാറ്റാൻ ഒരു ചോദ്യം ഉന്നയിച്ചു. ചോദ്യത്തിൽ ജിജ്ഞാസയും അടങ്ങിയിരുന്നു.

“എത്ര പറയാനും നികത്തും പെണ്ണിന് പ്രേതബാധയുണ്ടത്രെ. അങ്ങനെ വിളിക്കാൻചെന്നാൽ കല്ലെടുക്കിത്തല്ലാക്കുമെന്ന് വീഴും.”

ഇക്കാലത്തു പുറത്തു താമസിക്കുന്നതു തന്നെയാണു് നല്ലതു്. എന്തിനാ മര മകളെ അമ്മാത്തേയ്യയമ്മാൻ തിരുമാനിച്ചിരിക്കുകയാണു്. പക്ഷേ, എത്ര ചെയ്യാൻ? ഒരു പരദേശിയാണു് കഴുത്തിന് കട്ടത്തിയിരിക്കുന്നതു്. നാട്ടിൽ കോളാ; അതുകൊണ്ടു് പറഞ്ഞതയ്യങ്ങളെ എന്തു് അറിയിച്ചിരിക്കുകയാണു്. വയലിലാണെങ്കിൽ വിതയും കിളിയുമില്ല. അടുത്ത കോയത്തുകാലംവരെ എങ്ങനെ തള്ളിനീക്കമെന്നാണു് ചിന്ത. പത്തായത്തിൽ ചോളം വല്ലതു് ബാക്കിയുണ്ടോ നിമ്പത്താ? ”

നിമ്പത്ത വലിയ കൃഷിയുള്ള തറവാട്ടിലേതാണു്. അവളുടെ ഭർത്താവു് ദേശപ്രാപ്തനായതുകൊണ്ടും ജാഗീർദാരുടെയും വയലുകൾ പാട്ടത്തിനെടുത്തു് കൃഷി ചെയ്യുന്നു. എട്ടെത്തിന്റെ സ്വന്തമായ കൃഷിയിടം ഉള്ള തറവാട്ടാ. തീരെ ഇല്ലെന്നു പറഞ്ഞാലും ഇനിയും മൂന്നുകൊല്ലത്തേതു് മതിയാകുന്ന ധാന്യം സംഭരിച്ചിരുന്നു. എങ്കിലും ചോളം സംഭരിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്ന സത്യം പറഞ്ഞാൽ കടം കൊടുക്കേണ്ടിവന്നേയ്ക്കും. “വലിയ പത്തായത്തിൽ നാലുതു ചാക്ക കാണം. അതു് ജാഗീർദാർ പുലിവേട്ടപ്പുഴവന്മാരെ പറഞ്ഞയച്ച കടമായി കൊണ്ടുപോകും. കടലാസു് ഏഴുതിങ്ങത്തമത്രേ. അതിൽ ഉപ്പിട്ട നക്കുന്നൊക്കുമോ? ആരോടാ ഇതൊക്കെ പറയുക, നികത്തു് നാട്ടിലെല്ലാവരും വരുന്നുതു് നമുക്കും വരും. ഈ വർഷത്തേയ്ക്കു തിന്നാൻമാത്രാ വേണ്ട ധാന്യം ചെറിയ പത്തായത്തിൽ ഒരുപക്ഷേ കാണം.” നിമ്പത്ത ദീർഘവീക്ഷണത്തോടെ അങ്ങനെ പഠഞ്ഞെങ്കിലും മററുള്ളവരും അവളുടെ വർക്കിന്റെ അത്ഭുതം മനസ്സിലാക്കി.

“അതെന്താ, മല്ലയുടെ കോവിലിന്മേലുള്ള പത്തായം തൊട്ടില്ലെന്നു കേട്ടല്ലോ? ഇന്നാളൊരുദിവസം ശങ്കരപ്പഗൗഡർ പറഞ്ഞതത്രെ—നാട്ടിലെ പത്തായമൊക്കെ തുറന്നാൽ ആറുമാസത്തേതു് സകലരും കഞ്ഞികൊടുക്കാമെന്നു്. നിന്റെ പത്തായത്തിന്റെ കായ്കയും അപ്പോൾ പൊതിവെന്നതാണു്.” ബിവാദാർ നികത്ത, നിമ്പത്തയുടെ കള്ളി വെളിച്ചത്താക്കി.

“കഴിഞ്ഞ കോയത്തുകാലത്തു് ഞാൻ ഹാവന്തരിലായിരുന്നല്ലോ. അദ്ദേഹംതന്നെ വലിയപത്തായം തുറന്നു് ചോളം എടുത്തുകൊടുത്തു. എത്ര എടുത്തുവെന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്നെ അറിയും. ധാന്യം പണിക്കാരുള്ള വീടു്. എട്ടു കാളകളുടെ വയലും പണിക്കാരും. വല്ലിം ചെലവും നക്കേണ്ടേ?” നിമ്പത്ത ചുണ്ടു നനച്ചു.

“ഓവളും കയറുന്ന കണ്ടാണു് നിന്റെതു്. പുളിച്ചവരും, നാട്ടിൽ ക്ഷാമം വന്നാലും നിനക്കൊക്കെ വിഷമാ?” നാഗമ്മ ഇടകപട്ട.

“വെള്ളം കയറുന്ന കണ്ടം അങ്ങനെയെ സ്വന്തമാണോടി? അവരുടെ ഓഹരിയും മേൽപാട്ടവും കഴിച്ചു് ബാക്കിയല്ലേ അങ്ങനെയുള്ളൂ?” നിമ്പത്ത ചോദിച്ചു.

അവർ കൈത്തോടിന് അടുത്തെത്തി. അപ്പം അവരുടെ വിടുകുളിലേ
തൂങ്ങി വഴികളാണു്. തോടുവരെ മാത്രം ഒപ്പം വരും. തലയിലും കൈത്തോ
നീറുകക്കാരും. വെള്ളം തുളുമ്പി ചെലുത്താക്കി. സ്രീകളുടെ സംസാരവും നിര
ന്തരം തുടന്നു.

അങ്ങനെ അവർ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടു നടക്കുമ്പോഴാണു് മുമ്പിൽനിന്നു് പല
യർ വരിക കൊണ്ടുവന്നതു കണ്ടതു്. പെണ്ണുങ്ങൾക്കു് യേവം ജീജ്ഞാസയും.
ശിലേഭാർ നാനാസാരോബു് പുലർച്ചെ മരിച്ചുപോയെന്നു് ആ പുലയരിൽ
നിന്നുമാറിത്തൊപ്പോൾ സ്രീകൾ തെളിപോയി.

“പാവം, മകൾ വിട്ടു് നിറഞ്ഞുനില്ക്കുന്നു. കണ്ടു സഹിക്കാതെ ഇടനെഞ്ചു
പൊട്ടി പ്രാണൻ പറന്നുപോയി!” ഭേത്തി കണ്ണീർ തുടച്ചു.

“അതൊന്നുമല്ല. നെഞ്ചുപൊട്ടി മരിക്കേണ്ട കാര്യമില്ല. ആന്ദാശപാഴ്ന്നു്
മിക്ക മുൻപു് വലിയവീട്ടിൽ ചെന്നു താമസം തുടങ്ങിയതാണു്. അന്നുമുതൽ
ജാഗിർഭാരിന്റെ മാനമായി വിലസുകയായിരുന്നു!” തളവാർ നാഗമ്മ തന്നി
ക്കറിയാവുന്നതു പറഞ്ഞു.

“ചെട്ടത്തി, നിനക്കൊന്നുമാറിയില്ല. ആന്ദാശപാഴ്ന്നു് മിക്ക പുത്തറായ
ശേഷം ചിമണ കളിച്ചിട്ടില്ല. കിഴവൻ അതുകൊണ്ടു് വിഷമം കാണും.
ഇക്കാര്യം മോശയുടെ കാതിൽ പതിച്ചാൽ തങ്ങളുടെ പ്രാണൻ ബാക്കിവെക്കി
ല്ലെന്നു കിഴവൻ തങ്ങളുടെ വീട്ടിൽനിന്നു് കണ്ണീരൊലിപ്പിച്ചു പറഞ്ഞിരുന്നു.
മോശ സംഗതി അറിഞ്ഞിരിക്കും. മരിച്ചതിന്നു് അതുതന്നെ കാരണം.”
തിമ്പക്ക സമു്സംഗതികളും അറിയുന്നമട്ടിൽ സംഭവത്തിന്റെ രഹസ്യംപോലും
പറഞ്ഞുകൂട്ടുന്നു

“അതൊക്കെ ഈ പെരുവഴിയിൽവെച്ചു് പറയുകയോ? അപകടം വിളിച്ചു
വന്നതല്ലേ, കേട്ടോ. മിനിഞ്ഞാണു് ബാപ്റ്റ.സാഹേബു് പഡപ്പന്റെ
അകികത്തിരുന്നു പറഞ്ഞതറിയില്ലേ? നാൻ നാടുമുഴുവൻ അപവാദം പറഞ്ഞു
ചർച്ചിക്കുവാനും. ഏതുചെയ്യണമെന്നും ചോദിച്ചിരുന്നത്രെ. കിഴവൻ ഒരു
കീറക്കുന്നപ്പോല ചുറ്റിത്തിരിയുന്നുവെന്ന വാങ്ങ് താനും കേട്ടു ഏതു സ്വാമി
യ്ക്കും പറഞ്ഞുവത്രെ. ഇന്നലെവരെ നല്ല സുഖമായിരുന്ന നാനാ ഇന്നു് പുലരു
മ്പോൾ ഇല്ല. ഏന്താ ഇതിന്റെ അർത്ഥം? ഏല്ലാം ആ ബാപ്റ്റ.സാഹിബ്നേയും...
തളവാർ നാഗമ്മ മരണവാങ്ങു് സംഗതത്തിന്റെ ജീവൻ നല്ലി.

“എന്തൊക്കെയാണു് നടന്നതെന്നു് ഈശ്വരൻമാത്രമായി. ഇന്നലെ
കൈവകണേം കിഴവൻ ഉമ്മറത്തിരുന്നു നാൻ പിരിച്ചു് കയറുണ്ടാക്കുകയായി
രുന്നു. വയസ്സായില്ലേ. ഇനി മകളുണ്ടാക്കിത്തന്നു ചുട്ട റൊട്ടിയും തിന്നു്
അന്നത്താതിരുന്നുളള ഏന്നു് ഞാൻ ചോദിച്ചു. ‘എന്തിക്കെന്നാപെണ്ണേ. നടു
കൂടി വളഞ്ഞിട്ടില്ല. ചോളത്തിന്റെ ചാക്കു് റൊട്ടിയു് ഞാറെടുക്കും’ ഏന്നു
മറുപടി പറഞ്ഞതാണു്. അങ്ങനത്തെ മനുഷ്യന്റെ വായിൽ ഇന്നേയ്ക്കു് ഒരു
പിടി കണ്ണു!” ബിറാഭാർ നികക്ക നെടുവീട്ടിട്ടു.

കൈത്തൊട്ട് കടന്നു എല്ലാവരും അവരവരുടെ വഴി പിടിച്ചു. ഗ്രാമത്തിലെത്തിയ ചിലർ മാനമാണ്. ഗ്രാമമദ്ധ്യത്തിലെ ഗോപാലകൃഷ്ണയോഗയെത്തിന്റെ മുമ്പിൽ ഗ്രാമധികാരി, കലക്ടർ, വീട്ടുവാർ, ബാറ്റലർ, ബാപ്റ്റിസ്മാൻ തുടങ്ങിയ നാട്ടുപ്രമാണിമാരെക്കൊന്നിരുന്നിരിക്കുന്നു. എല്ലാവരെയും മുഖത്തു ഗൗരവം; പെരുമാറ്റത്തിൽ ശ്രദ്ധ. സ്ത്രീകൾ ചേലത്തലപ്പ് വലിച്ചു ശരിയാക്കി ക്ഷേത്രത്തിനു മുമ്പിലൂടെ കടന്നുപോയി.

നാനായുടെ ദർശനം ഗ്രാമജീവിതത്തെ പിടിച്ചു കലക്കി. പല കാരണങ്ങളാലും നാട്ടുപ്രമാണികൾ അവരിൽനിന്നു തന്നെ ഇഷ്ടമില്ലാത്തതെന്തെന്ന് ഉത്തരവാദികളായിത്തീർന്നു. ചിലരുടെ അപമാനവും നാനായുടെ മരണവും വെറും വൃത്തിപരമായ കാര്യങ്ങളല്ലാതായിത്തീർന്നു. സാധാരണ മരണമാണെങ്കിൽ എന്തെങ്കിലും പറഞ്ഞു ആശ്വസിപ്പിക്കാം. എന്നാൽ ഈ ദേവം അക്രമജനമാണ്. ആ അക്രമംതന്നെ ഈ ദേവത്തെ ജനകീയ പ്രശ്നമാക്കി പൊതു മനങ്ങളുടെ മുമ്പിൽ അവതരിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതിന് ആർ സമാധാനം പറയും?

ബാപ്റ്റിസ്മാൻ നാട്ടിലെ ജാഗ്രിമാരെ പരസ്യമായി ഇരിക്കുന്നത്. തലയിൽ തലപ്പാവില്ല; മടിയിൽ എന്ന് കാണാറുള്ള കസവുവെച്ച മുറുക്കൻ സഞ്ചിയുമില്ല. ചുണ്ടിൽ പുഞ്ചിരിയും കാണാനില്ല. അയാളോടടുത്തുനിൽക്കുമ്പോൾ വല്ലതും സംസാരിച്ചാൽ മാത്രം അയാൾ ശ്രദ്ധിക്കും. അല്ലെങ്കിൽ ബുദ്ധിമാന്ദ്യം സംഭവിച്ചതുപോലെ വെറുത്തുനിൽക്കും. എന്തുകൊണ്ടോ അയാളുടെ മുഖത്തു കറുവാളിയുടെ ലക്ഷണം പ്രകടമായിരുന്നു.

പരസ്യങ്ങളെക്കൊണ്ട് പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. നാനായുടെ ശവം ആശുപത്രിയിലെത്തുമ്പോൾ പഞ്ചായത്തുകാരുടെ സഭ നിശ്ചയിച്ച കഴിഞ്ഞിരിക്കുകയാണ്. നാനായെ വിഷംകൊടുത്തു കൊന്നതാണെന്നാണ് അധികാരിയുടെ ഉറച്ച അഭിപ്രായം. അല്ലെങ്കിൽ ഉത്തരപ്രതിമപോലുണ്ടായിരുന്ന നാനായെ പെട്ടെന്നു ചാവുകയോ? പോരാത്തതിന് ബാപ്റ്റിസ്മാൻ തന്നെയാണ് വിഷപ്രയോഗത്തിന് കാരണക്കാരെന്നും അധികാരി സംശയമെന്തെങ്കിലും ആരോപിച്ചിരിക്കുകയാണ്. ഈ ആരോപണം ബാപ്റ്റിസ്മാൻ സമ്മതിക്കുകയും പതിവനുസരിച്ച് പഞ്ചായത്തുകാർ പിഴയടക്കാൻ സമ്മതിക്കാതിരിക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ട് നാനായുടെ ശവം ആശുപത്രിയിലെത്തിക്കാതെ നീവൃത്തിയിലെത്തുകയായി.

ശങ്കരപ്പുരയിലുള്ള മുഖത്തു ഉത്തരവാദിത്വബോധം സ്പഷ്ടമായി കാണാമായിരുന്നു. വിഷയം എന്നത്തേയുംപോലെ സാധാരണമല്ല. ഗിലക്കാർ നാനായെ ചെറിയ ആളായിരുന്നെങ്കിലും അയാളുടെ മരണം നാട്ടുപ്രമാണികളെക്കൊണ്ട് കടുക്കിക്കളഞ്ഞു. ഈ സന്ദർഭം ദാദര്യം അവന്റെ അച്ഛൻ ലക്ഷ്മണനോ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ദാദ ഗുസ്തിമത്സരത്തിന് പോയതാണ്. മൂന്നു ദിവസംകൂടി കഴിഞ്ഞു അയാൾ തിരിച്ചുവരു എന്ന് എല്ലാവരും അറിയാമായില്ല; പറ്റിയില്ല. അതുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ തന്റെ കരവ വരവിൽ പറ്റി

കണ്ടെ താസഗ്രാമത്തിൽ ബന്ധുക്കളുടെ വീട്ടിൽ വിട്ടുവരാൻ പോയിരിക്കുകയാണ്. നാനയുടെ അടുത്ത ബന്ധുക്കൾ അവർ രണ്ടുപേരമാണ്. അവർ ഈ മരണത്തെ സംബന്ധിച്ച് പരാതി ബോധിപ്പിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ ഗ്രാമാധികാരിക്ക് ന്യായാധിപനെന്ന നിലയുതന്നെ കാര്യം തീരുമാനിക്കാമായിരുന്നു. കേസു കൊടുപ്പിക്കുകയെന്ന ഉത്തരവാദിത്വവും ഇപ്പോൾ അയാളുടേതായിരിക്കുകയാണ്. ഇതിനേക്കുറിച്ച് ഭാത്തിരിയ്ക്കെ മറ്റൊരു ചിന്തയും അധികാരിയുടെ മനസ്സിൽ ഉദിച്ചു. ഇവർ രണ്ടുപേരും സ്ഥലത്തില്ലാത്ത തക്കംനോക്കിയാണ് നാനായ്ക്ക് വിഷം നല്കിയതെന്ന് അദ്ദേഹം സംശയിച്ചു. ശവം ആസ്പത്രിക്ക് എടുപ്പിക്കണമെങ്കിൽ ബന്ധുക്കളുടെ പരാതി ആവശ്യമുണ്ട്. ചിമണയെ കൊണ്ട് പരാതി എഴുതിക്കണമെന്ന് അദ്ദേഹം ഉറച്ചു. ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ മുഖം നെടുപുണ്ണമായി.

ഉത്തരത്തിലുള്ള അനേകം സംഭവങ്ങളെ വിജയകരമായി നേരിട്ട ആളാണ് ഗൗഡർ. ചിമണയുടെ പരാതി വാങ്ങുവാനുള്ള ഉപായം ഉടനെതന്നെ അദ്ദേഹത്തിന് തോന്നി. അയാൾ മുറക്കാൻ തുപ്പി, കോൽക്കാക്കനെ വിളിച്ചു: "ഏടോ ഭാരിയാ, വലിയമാളികയിൽപെന്ന് ചിമണാബായിയെ വിളിക്കണന്നുപറഞ്ഞു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരൂ. അധികാരിയാണ് വിളിക്കുന്നതെന്നു പറ." അയാൾ ആജ്ഞാപിച്ചു.

'ജാഗീർദാർ ഈ നെററു ചെമ്പിട്ടില്ലെങ്കിൽ ചിമണ ചെമ്പിരിക്കണം. അവളെ ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ വിളിപ്പിച്ച് ഞാൻ പറയിപ്പിച്ചോളാം. കുറുവാളിയെ കണ്ടുപിടിച്ചില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ ഈ അധികാരിപ്പണി വിടും. നോക്കിക്കോ!' അയാൾ മിശ പിരിച്ചുകൊണ്ടുപോയി.

'ഗൗഡരെ, എന്താണിപ്പറയുന്നതു? പോലീസ് പരാൽ ആണെന്നുവെച്ച് എന്തും പറയാമെന്നോ? നാനാ ഏടയസ്സുംനേംകൊണ്ട് മരിച്ചതാണെന്ന് ഞാൻ കള്ളം പറഞ്ഞിട്ടില്ല. ശവം ആസ്പത്രിക്ക് എടുപ്പിച്ച് എന്താക്കുമെന്നോ?' ബാപ്പു, സാഹേബ് വീണ്ടും വാദിക്കുകയാണ്.

കലകണ്ണിശേഷപ്പൻ ഒരുങ്ങട്ടെ പൊടിയെടുത്തു മുക്കിനടുത്തു കൊണ്ടുപോയതാണ്. അയാളതു വേണ്ടെന്നുവെച്ചു. 'ജാഗീർദാർ സാഹേബ്! ഈ നാടുമായി നിങ്ങൾ ഇനിയും ഇണങ്ങിയിട്ടില്ല. ഇന്നാട്ടിൽ ഇത്തരം സംഭവം കര നടന്നതാണ്. ഇവിടെ മകൾ അച്ഛനെ കൊന്നിട്ടുണ്ട്; മാതൃഭർത്താവിനെ കൊന്നിട്ടുണ്ട്; മാത്രമല്ല അച്ഛൻതന്നെ മകനെ കൊന്നിട്ടുണ്ട്. ഈ മണ്ണിന്റെ ഗുണമാണതു്. ചിമണ വെറും പൊട്ടിയാണെന്നാണ് നിങ്ങളുടെ വിചാരം. ഏന്നാൽ അവൾ നാനയുടെ വധത്തിന് പിന്നിലുണ്ടെന്ന് പണ്ടായത്തുകാർക്കൊക്കെ മനസ്സിലായിരിക്കണം.' അയാൾ ഗൗരവത്തിൽ പറഞ്ഞു.

ബാപ്പുസാഹേബ് നിരാശനായി. അയാൾ തല താഴിയിരുന്നു. അപ്പോഴത്തേക്കും കോൽക്കാക്കൻ മരിയപ്പൻ ചിമണ കച്ചേരിക്ക് വന്നിരിക്കുന്നുവെന്ന് അധികാരിയെ അറിയിച്ചു. അധികാരി ഗൃഹത്തിലായിരുന്നു. തലയിലുണ്ടായിരുന്ന കസവു ചെമ്പട്ട മറന്ന്, ഇറയെ പിടിക്കാൻ ചാടുന്ന പുലിയെ

പോലെ കോവിലിൽനിന്നു നേരെ കച്ചേരിയിലേയ്ക്കു നടന്നു. "ഗൗഡരേ, ഗൗഡരേ, ഉറുമാൽ അതാ പോയി....." ശേഷപ്പൻ വിളിച്ചുപറഞ്ഞതു അദ്ദേഹം കേട്ടില്ല. ഒരിയപ്പൻ തന്നെ ഉറുമാലെടുത്തു, കാടിക്കിതച്ചു അധികാരികൾ കൊണ്ടുകൊടുത്തു.

കോവിലിൽ സമ്മേളിച്ചവരാരെ ഇടീവെട്ടേറ്ററത്തുപോലെ അന്തിച്ചിരുന്നു. എന്തു പറയണമെന്നു ആർക്കും അറിഞ്ഞുകൂടായിരുന്നു. സമ്പ്രദായമേറിയതായ മരണം. ബാളാചാതുരനാണു മരണം ഭേദിച്ചതു. "ജാഗീർദാർസാഹേബ്! ഈ സംഭവത്തെ വലുതാക്കേണ്ടെന്നുവെച്ചു അധികാരി മുന്നോട്ടുവെച്ച നിർദ്ദേശം നിങ്ങൾക്കു സ്വീകാർത്ഥമായില്ല. പഞ്ചായത്തുകാരെ പരഞ്ഞാൽ ദൈവത്തിനു സമമാണം. അവരോടു തെറ്റു ഏറ്റുപറയാൻ ഒരിക്കലും നാണിക്കേണ്ടതില്ല. ശങ്കരപ്പഗൗഡർ ഏറ്റുപറിച്ചപ്പോൾ ആരോടും തോല്പുന്ന ആളൊന്നുമല്ല. എന്നും പരസ്പരം മുഖം കാണേണ്ടവരാണു നമ്മൾ. ഇങ്ങനെ തമ്മിൽ പിണങ്ങി ജീവിക്കാനാകുമോ?" അയാളുടെ വാക്കിൽ യുക്തിയുടെ തീക്ഷ്ണതയില്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ ആത്മാർത്ഥമായ വേദനയും സഹനശ്ച തീരും പ്രകടമായിരുന്നു. നാനായുടെ മരണം ആചാതുരൻ പീഡിപ്പിച്ചു; ബാപ്പസാഹേബിന്റെ തടസ്സവാദങ്ങൾ അതിലേറെ അദ്ദേഹത്തെ പീഡിപ്പിച്ചു.

"ആചാര്യസ്വാമികളേ, ഞാൻ ചെയ്ത ഉപകാരം നിങ്ങളോക്കെ ഇത്രവേഗം മറക്കുമെന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചില്ല. നാട്ടുകാരുടെ സുഖം മാത്രം അഭിലഷിച്ചു പുറത്തല്ലാം സഹായം ചെയ്തവെന്നു നിങ്ങൾക്കറിയാം. എന്നിട്ടും എന്റെ മേൽ ആരോപണം ചുമത്തുകയാണ്." ബാപ്പസാഹേബ് വിലപിച്ചു.

"നാട്ടിനു ഉപകാരംചെയ്ത ആളാണെന്നുവെച്ചു നിങ്ങളുടെ സകല ചെയ്തികൾക്കും നേരെ ഞങ്ങൾ കണ്ണടച്ചു. ഇപ്പോൾ നിങ്ങൾക്കെതിരെ ഉന്നയിക്കപ്പെട്ട ആരോപണം ഗൗരവതരമായതാണ്. ഈ സംഭവം പെരുപ്പിച്ചാൽ വലിയമാളികയുടെ സ്കന്ധേരിനു കളങ്കം വരുമെന്നും വരാതിരിക്കാൻ ശ്രദ്ധിക്കണമെന്നും അധികാരിയോടു ഞങ്ങൾ പറഞ്ഞു. എല്ലാം ചിന്തിച്ചു, പാപത്തിനു പ്രായശ്ചിത്തമായി പഞ്ചായത്തുകാർക്ക് പിഴ സമർപ്പിച്ചു സംഗതി അവസാനിപ്പിക്കണമെന്നും ഞങ്ങൾ ഉപദേശിച്ചു. നിങ്ങൾ അതും വിലവെച്ചില്ല. അതുകൊണ്ടാണ് അധികാരി ദേഷ്യപ്പെട്ടതു." ബാളാചാതുരൻ അത്യന്തം ഗൗരവത്തിൽ വിശദീകരിച്ചു.

കലകണ്ഠീശേഷപ്പനും ആചാതുരനെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു പിന്തിരിഞ്ഞു. "ജാഗീർദാർ, ഓരോന്നോക്കു നാട്ടിലെ പ്രളവാണം നിങ്ങൾ. നിങ്ങളുടെ മാനവ്യം മറ്റൊരുകാരും ഈ നാട്ടിന്റെതന്നെ മാനവ്യം മറ്റൊരുകാരും. ഇതൊക്കെ കണക്കിലെടുത്തിട്ടാണ് ഈ സംഭവം ഇവിടെ വെച്ചുവസാനിപ്പിക്കാൻ പാൻ ചെയ്തതു. അധികാരിയും ആചാതുരനും ഞാനും ഇത്രയും സമയം അതേ ചിന്തയിലായിരുന്നു. വലിയമാളികയുമായുള്ള സ്നേഹബന്ധം നിമിത്തം ഇത്രയും ചെയ്തു. സൂക്ഷ്മമായി പറഞ്ഞാൽ ഞങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതു നിയമമനുസരിച്ചാ കൊലക്കേസെ

പുഷ്പവെണ്ണയാണ്. എന്നാലും നിങ്ങളുടെ അഭിമാനം നിലനിറുത്താൻവേണ്ടി പഞ്ചായത്തുകാർ കുറും സ്വയം ഏല്പുകയാണ്. കുറഞ്ഞിന് പിഴ സമപ്പിച്ചു രക്ഷപ്പെടാൻ ഞങ്ങൾ ഐക്യകണ്ഠേന അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. നിങ്ങൾ അതനുസരിക്കാനുള്ള ഭാവമില്ല. ഇനി നിയമം അനുശാസിക്കുന്നതുപോലെ നടക്കട്ടെ. ഞങ്ങൾക്കൊന്നും സർക്കാരിന്റെ ജോലി ചെയ്യണം. കൺവ്യത്തിന്റെ മുമ്പിൽ സഹാനുഭൂതി പ്രശ്നമല്ല. ഉടപ്പിറന്ന അനുജൻതന്നെ ഇത്തരം കാര്യങ്ങൾ ചെയ്യാലും അവനെതിരായും നടപടി എടുക്കണം. മറ്റു പോംവഴിയില്ല.' ശേഷപ്പൻ തന്റെയും മറ്റുള്ളവരുടെയും സമീപനം ഏതാണെന്ന് വിശദമാക്കി.

'കുറും ചെയ്തതാണെങ്കിൽ നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതിന് ബാൻ സമ്മതിക്കുമായിരുന്നു, കലകണ്ണി. പക്ഷേ, നാനാമാമൻ ഹൃദയസുരണംകൊണ്ടാണ് മരിച്ചത്. ഞാനാണ് അയാളെ കൊന്നതെന്ന് നിങ്ങളൊക്കെക്കൂടി കുറും എന്റെ തലയിൽ ചാതുകയാണ്. അതിന് ഞാനെന്തുചെയ്യും?' ബാപ്പു സാരേബ് മുഖമുറപ്പി.

പാടളിഗ്രാമത്തിലെ ഏറ്റവും വലിയ നിയമജ്ഞനാണ് ശേഷപ്പൻ. ഈ വാദത്തിനിടിസ്ഥാനമെന്താണെന്ന് അയാൾക്കറിയാം. 'ജാഗീർദാർ, നിങ്ങൾ പറയുന്നതൊക്കെ സത്യമാണെന്ന് പഞ്ചായത്തുകാർ തോന്നിയിട്ടില്ല. നാനായുടെ ഭർത്താണെന്ന് കാരണം ചിമണയുടെ പ്രശ്നമാണെന്ന് എല്ലാവരും വിചാരിക്കുന്നു. ഇരിക്കട്ടെ, നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതാണ് സത്യമെന്ന് സ്ഥാപിക്കാൻ നിങ്ങൾ എത്ര ആയിരം ചെലവഴിക്കേണ്ടിവരുമെന്ന് ആലോചിച്ചിട്ടുണ്ടോ?'

'നാനാ ഹൃദയസുരണമുഖം മരിച്ചുവെന്ന് തെളിയിക്കണം. ശവത്തിന്റെ മുഖം വിഷം കയറിയതുപോലെ നീലിച്ചിരിക്കുന്നു. നിരപരാധിയെന്ന് തെളിയിക്കപ്പെടാതിരുന്നത് ഒക്കെയും ജലഹോമമായിരിക്കും. ഈ വിഷമത്തിൽനിന്നു നിങ്ങളെ രക്ഷിക്കാനായിട്ടാണ് ഇത്രയും ചിന്തിച്ചത്.' ശേഷപ്പൻ വിശദീകരിച്ചു.

ഏരിഹണമത്താചാതുർ ഒരു മുലയിലിരിക്കുകയാണ്. ഈ വിശദീകരണങ്ങൾ നിഷ്പഫലമാണെന്നതിനാൽ അയാൾ അമർഷംപൂണ്ടിരിക്കുന്നു. 'ഇതെന്തിനാ ഈ വെണ്ണപുരട്ടൽ? നമുക്ക് അയ്യഞ്ചു ശത്രുമാനം കിട്ടും. അതിനാണോ ഇത്രയൊക്കെ പറയുന്നത്? ജാഗീർദാർ ആയതുകൊണ്ട് പിഴ വസൂലാക്കിക്കൊടുക്കുവാൻ മുക്കിക്കളഞ്ഞുവെന്ന് നാളെ നാട്ടുകാർ നമ്മുടെ മുഖത്തു തൂപ്പും. ജാഗീർദാർ സാരേബ്, നിങ്ങളൊന്നും കൊടുക്കണം; വഴങ്ങുകയും വേണ്ട. കശാലായി വീട്ടിൽപോയി കിടന്നോളൂ. ഞങ്ങൾക്കും കളിക്കാൻ സമയമായി. ഏഴുനേൽക്കട്ടെ.' പിറുപിറുത്തുകൊണ്ട് ദോഷി കടഞ്ഞെഴുന്നേറ്റു.

അധികാരി കച്ചേരിയിൽനിന്ന് വിജയഭാവത്തിൽ ചിരിച്ചുകൊണ്ടുവരുന്നു; ശുശ്രൂഷിപ്പിച്ചെഴുന്നേറ്റ ആ വയസ്സൻ വീണ്ടും ഇരുന്നു.

“എന്താ ഹണമന്താചാതുർ വീണ്ടും ഇരുന്നുള്ളത്തല്ലോ? പോകൂ, കളിക്കാൻ നേരമായില്ലേ? വൈകിയാൽ ആറ്റിൽ വെള്ളം വറ്റിപ്പോകും!” കലകണ്ണി ശേഷപ്പൻ കളിയാക്കി.

ആചാര്യർക്ക് ധ്വനി മനസ്സിലായി. അയാളും ചിരിച്ചു. “നിങ്ങളൊക്കെ കളിക്കാനെണ്ണിററാൻ എനിക്കും കളിക്കാൻ സമയമാകും. അല്ലേ ശേഷപ്പാ? എന്തായാലും അധികാരി തിരിച്ചുവന്നിരിക്കുന്നു. കാര്യം എന്താണെന്നറിഞ്ഞു പോകാം. അങ്ങോട്ടു മാറു്.....” കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന വടികൊണ്ടു് ശേഷപ്പന്റെ പുറത്തെത്തന്ന കത്തി. കയ്യിൽ കാശുപരം എന്നറപ്പായിരിക്കുന്നു എന്നതിന്റെ സാങ്കേതിക ഭാഷയാണത്രെ ഇതു്.

അധികാരി എല്ലാവരെയും ഒന്നുനോക്കി, തന്റെ സ്ഥാനത്തിരുന്നു. “ഇതാ, ചിലേണ പരാതിബോധിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അവളുടെ അച്ഛൻ ആരോ വിധവ കൊടുത്തതാണെന്നു് സംശയമുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞാണു് അവൾ വിരലടയാളം വെച്ചിരിക്കുന്നതു്. ആരെയാണു് സംശയമെന്നു ചോദിച്ചതിന്നു്, അതു പോലീസ്സിൽ പറഞ്ഞുകൊള്ളാമെന്നാണു് അവൾ പറഞ്ഞതു്. ഇനിയീ സ്റ്റോൾ നിയമപ്രകാരംതന്നെ മഹസ്സർ തയ്യാറാക്കേണ്ടിവരും. അതിന്നു് പഞ്ചായത്തുകാരൊക്കെ ഗ്രാമക്കച്ചേരികളു വരണം.” അഹങ്കാരപൂർണ്ണമായ ആജ്ഞ.

ബാപ്പുസാഹേബിന്നു് സർവ്വാംഗം വിയർത്തു. ശരീരം വിറച്ചുതുടങ്ങി. അയാൾക്കു് ഇരിപ്പുറപ്പിച്ചു. എഴുന്നേറ്റുവന്നു് ബാളാചാര്യരുടെ കാൽക്കൽ വീണു. “ആചാര്യസ്വാമികളേ, എന്റെ മാനംകളയല്ലേ? ഇതിവിടെവെച്ചു് അവസാനിപ്പിക്കേണ. നിങ്ങൾ പറഞ്ഞ പിഴ അന്നൊടുക്കാം.” ഭീന നായി അയാൾ അപേക്ഷിച്ചു.

“അതൊന്നും നടക്കില്ല. പരാതികിട്ടിയ സ്ഥിതിക്കു് റിപ്പോർട്ടുചെയ്യാ തീർക്കുവാൻ പററില്ല. ശവം ആസ്വത്രികിൾവെത്തിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിൽ പരാതി മുക്കിയതിന്നു് ഞാൻ ജയിലിൽ പോകേണ്ടിവരും. ഇനി ആരുപറഞ്ഞാലും രക്ഷയില്ല.” അധികാരി അട്ടഹാസിച്ചു. അയാൾ കോവിലിലാകെ പരക്കു പാഞ്ഞു.

ബാളാചാര്യർ ഇടയ്ക്കുകയറി പറഞ്ഞു: “ഗൊഡരേ, അല്ലമൊന്നടങ്ങു. നിങ്ങൾ ഇരിക്കൂ. നാടിന്റെ മാനമാണിവിടെ പ്രശ്നം. ജാഗീർദാർ എന്നു വച്ചാൽ നാട്ടിലെ പ്രഭു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മാനംപോയാൽ നമ്മുടെ മാനം പോയതുപോലെയാണു്. അതുകൊണ്ടു് ഇനിയങ്ങോട്ടു് ഇതു പെരുപ്പിച്ചു കൂടാത്തതാണു്. ബാപ്പുസാഹേബു്, ഞാൻ നേരത്തെ പറഞ്ഞിട്ടല്ലേ? നിങ്ങൾ ആയിരംരൂപ കൊണ്ടുവന്നു് അധികാരിയെ ഏല്പിക്കണം.” അയാൾ സംഗതി അവസാനിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു.

“ആചാര്യരേ, നിങ്ങൾ പറയുന്നതു് പഞ്ചായത്തുകാർക്കു് നൽകേണ്ട പിഴയെപ്പറ്റിയൊണു്. ഇപ്പോൾ പരാതി ബോധിപ്പിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതു മുക്കിക്കളഞ്ഞു് ശവസംസ്കാരംചെയ്യാൻ അനുമതി നൽകിയാൽ പോലീസിന്നു് ഞാൻ പിഴയൊടുക്കേണ്ടിവരും. അതിന്നു് ഹായീരും തരാൻ പറയൂ. എന്നാലേ

എന്തെങ്കിലുമൊക്കെ ചെയ്യാൻ എനിക്കും ധൈര്യം വരും. നിങ്ങളൊക്കെ നാട്ടു മുപ്പന്മാരാണ്. അധികാരിയെ കഴുകിപ്പൊളിക്കണം!'' അധികാരിയുടെ സ്വരം ജ്വരപീഡിതമായിരുന്നു.

''ആകട്ടെ. അങ്ങനെയൊന്നു വരുമെന്ന്. ജാഗ്രതയോടെ ആദ്യമേ ഞങ്ങൾ പറഞ്ഞതു സമ്മതിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ ഇത്രത്തോളം എളുപ്പമായിരുന്നില്ല. ബാപ്റ്റിസം സാഹേബ്, നിങ്ങൾ പോകൂ. അധികാരിക്ക് പ്രത്യേകം അനുഗ്രഹം കൊടുക്കണമെന്നു കരുതുന്നു.''

ഗതസ്ഥരായില്ലാതെ ബാപ്റ്റിസം സാഹേബ് കാശിയിൽ കാര്യം ശരിപ്പെടുത്താൻ പുറപ്പെട്ടുപോയി.

''ആചാര്യർ, അധികാരിക്ക് പ്രത്യേകം എന്തു പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ പിന്നെ കലക്ടർക്ക് എന്തു തിരിച്ചറിയണം?'' കിട്ടാൻ പോകുന്നതു?'' ശേഷപ്പൻ അത്ഭുതപ്പെട്ടു ചോദിച്ചു.

''ശരി. അതിൽ പകുതി നിങ്ങൾക്കും അറിയാൻ പറയാം. പോരേ?'' ബാപ്റ്റിസം സാഹേബ് വിചിത്രമായി.

''ആചാര്യരുടെ ന്യായംകൊള്ളാം. അധികാരിക്ക് എത്ര കിട്ടുന്നോ അത്ര തന്നെ നമുക്കും കിട്ടണം. അതാണ് സത്യം. ഈ മാതൃക തെറ്റിപ്പോയെങ്കിൽ ഇത് പുതിയ സത്യം എപ്പോഴാണ് തുടങ്ങിയതു?'' ശേഷപ്പൻ വഴക്കി വെട്ടി വെട്ടി.

''ശേഷപ്പാ, ഇതിൽ ഒന്നു ന്യായവുമില്ല. ആയിരത്തിൽ പകുതി അധികാരിക്ക്; അതിന്റെ പകുതി നിങ്ങൾക്കും. ബാക്കിയുള്ള ഇരുനൂറ്റിയമ്പതു പത്തൊമ്പതുകൊണ്ട് ഓഹരിവെച്ചുകൊടുക്കണം. ഇത് തലമുറകളായി നടന്നു വരുന്ന സത്യമാണ്. പിന്നെ, പോലീസുകാർ കൊടുക്കണമെന്നു പറഞ്ഞത് അധികാരിക്ക് അനുഗ്രഹം അധികം കൊടുപ്പിച്ചുവെന്നു സത്യം. നിങ്ങൾക്കും പ്രത്യേകമായി ഇരുനൂറ്റിയമ്പതു തരാം ഏറ്റവും മേൽ അധികാരിയോളം തന്നെയായില്ലേ?'' ബാപ്റ്റിസം സാഹേബ് ഉപദേശിച്ചു.

''അല്ല ബാപ്റ്റിസം, ആകെ കാശിയിൽ പകുതി അധികാരിക്ക്; അതിൽ പകുതി കലക്ടർക്ക്. ബാക്കിയുള്ളതിന്റെ പത്തൊമ്പതൊമ്പതും നമുക്കും നൽകണം. നിങ്ങൾ ഇരുപത്തൊമ്പതുകൊണ്ട് കാര്യം ഒതുക്കുന്ന മട്ടാണല്ലോ!'' ഹണമന്താചാര്യർ പിറുപിറുത്തു.

''ഹണമന്താചാര്യ, നമ്മൾ വൈദിക ബ്രാഹ്മണരാണ്. ഇത്തരം കാര്യങ്ങളിൽ നാം കൈകൾ അന്തർപ്പെടുത്തില്ല. കൈകൾ നമുക്കു ചേർന്നതല്ല. അത് അധികാരിക്ക് മേനോനും പാരമ്പര്യമായി കിട്ടേണ്ട അവകാശങ്ങളാണ്. അങ്ങനെയൊന്നു നിങ്ങൾ തർക്കിക്കുകയാണെങ്കിൽ ഇതാ, എന്റെ ഓഹരിയും നിങ്ങൾക്ക് വിട്ടുതന്നേക്കാം പോരേ?'' ബാപ്റ്റിസം സാഹേബ് പറഞ്ഞു.

ഹണമന്താചാര്യൻ ഭയപ്പെടുന്ന. ''ഇത് മുൻപുപ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടില്ലാത്തതാണ്. ഇതിൽ അവകാശപ്രശ്നം എവിടെ? ഇത് പകൽ

കൊള്ളുകയാണ്. ആ ജാഗീർദാർ വഴിപോക്കരെ പിടിച്ചുപറ്റിച്ച കാശാണത്. നിങ്ങളിപ്പോൾ മറന്നതുകൊണ്ട്, മടിച്ചിലനിറയ്ക്കാൻ തുനിയുകയാണ്."

"നമ്മുടെ ഈ അടിപിടികളും ബാപ്റ്റിസ്മം ഏതായാലും അടങ്ങി. എന്തുചെയ്യണം, ചെന്തോളം. ഇക്കാര്യത്തിൽ 'ഞാനിനി കയ്യടന്നിട്ടു. ഗൗഡരേ, നിങ്ങൾ വേണ്ടത്രയെടുത്തു' ഇക്കാര്യം, ഇവിടെവെച്ചുവസാനിപ്പിച്ചു. ശേഷം, നീ വേറെ വല്ല കസുതിയും ഒപ്പിച്ചു' നാട്ടിന്റെ മാനംകെടുത്തല്ലേ. ഹണമന്താവാ, നടക്കൂ. അപ്പോഴേ കളിക്കാനെണ്ണിററരുല്ലേ? 'ബാളാചാതുർ ഒരു നുള്ളു' പൊടി വലിച്ചുകൊണ്ടു ഏഴന്നേറു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വരത്തിൽ ഇതുവരെയില്ലാതിരുന്ന ഉദാസീനത പ്രകടമായിരുന്നു. മനസ്സ് പല പ്രശ്നങ്ങളിലും അദ്ദേഹവും കൈകളിലിററങ്ങിയിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ഇന്ന് എന്തുകൊണ്ടോ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സ് വിചിത്രമായിരിക്കുകയാണ്. പണ്ടുതന്നെ പിടിവാശിക്കാരൻ. സകല ഇടവാടുകളിലും അദ്ദേഹം പിടിവാശി കോടെ തന്റെ സാമന്ത്യം പ്രകടിപ്പിച്ചിരുന്നതാണ്. തന്റെ വ്യക്തിപ്രഭാവം ഒന്നുകൊണ്ടു ഗ്രാമാധികാരിയേയും മേനോനേയും ഉദ്യോഗസ്ഥരെ ഉദ്യോഗസ്ഥരായിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ഈ സംഭവത്തിൽ ഏതോ ഒരു വ്യക്തമായ അദ്ദേഹത്തിൽ മനഃപ്രയാസമുണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നു; അത് ചെയ്യുന്നതെല്ലാം അന്യായമാണെന്ന ബോധം. അതാണ് പെട്ടെന്നു ഈ ഉദാസീനഭാവം പിടിപെടാൻ കാരണം. ഒരിക്കൽ പിന്നിരിഞ്ഞാൽ വീണ്ടും തിരിഞ്ഞുനോക്കുക-അതദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവിതത്തിലുണ്ടായിട്ടില്ല. നാനയുടെ മരണം കാരണമായ വ്യഥയും ഇതിനു കാരണമായിരിക്കണം.

നേരം ഉച്ചയായി. തണുപ്പുകാലമായതുകൊണ്ടു വെയിൽ നിലാവുപരത്തുകയായിരുന്നു. വിറങ്ങലിപ്പിക്കുന്ന വടക്കൻകാറ്റിൽ ഈ വെയിലിനു ശക്തി പോരെന്നതോന്നു. നദിക്കരയിൽ ആളിക്കത്തുന്ന നാനയുടെ ചിത്തംകെട്ടുട്ടു തണുപ്പുമാറ്റാൻ കൊള്ളാമെന്നു തോന്നിയെങ്കിൽ അതുതമിട്ടു.

;

നാനയുടെ ശവം നദിക്കരയിൽ ഒരുപിടി ചാരമായി മാറിക്കഴിഞ്ഞു. പണ്ടായതുപോലെ ഉപദേശമനുസരിച്ചു ഹൃദയസംഹാരമാണ് നാനാ മരിച്ചതെന്നു മരണജിഹ്വയിൽ ശങ്കരപ്പഗന്ധർ രേഖപ്പെടുത്തി. സമകാലഭോഗസ്ഥന്മാരുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ ഈ സംഭവം പെടാതിരിക്കാൻ യത്നിക്കുകയും സംഭവം ഇത്രയുംകൊണ്ടു അവസാനിച്ചുവെന്നു പഞ്ചായത്തുകാർ ആശ്വസിച്ച്.

ബാല്യസംരക്ഷണ അതോറിറ്റി വിശ്വസ്തമാണെന്ന് ആയിരുന്ന പ്രഖ്യാപനം
അധികാരികളെ നൽകി.

പാലക്കാട്ടിലെ നാട്ടുപ്രമാണിമാർ മുഖേനയുമാണ് തന്നെ ഇത്തരം ദുരൂഹങ്ങളും റിപ്പോർട്ട് ചെയ്യാതെ കഴിപ്പിച്ചിരുന്നതാണ്. എന്നാൽ പഴയ ദുരൂഹങ്ങളെക്കൊണ്ടിപ്പോൾ ഒരു പ്രത്യേകത ഇതിലുണ്ട്. അതുകൊണ്ടുതന്നെ സത്യസംഗതികളൊക്കെ പരസ്പരമേകമെന്ന ഭീതിയാലാലായി. ബാറ്റിംഗ്, സാഹോബ് കൊടുത്ത കാശിൽ ഗോഡാൽ ആയിരം കറികളായി. ഇതുകൊണ്ടും കിട്ടി. വിവിധ പോലീസിൽ പോലീസ് അന്വേഷണത്തിലായിരിക്കുകയാണ്. അധികാരി തന്നെ പണം അനുഭവിക്കുകയാണ്. ചർച്ചയിലുള്ള പരിപാടി ആസൂത്രണം ചെയ്താണ് പോലീസ്. തനിക്കു കിട്ടേണ്ട കള്ളപ്പണങ്ങൾ ബാറ്റിംഗ് ഓഫീസർ സഹായത്തോടെ ഒരു അനുമാനം അനുമാനം നടത്തിയെന്നായിരുന്നു. പക്ഷേ, ഫലമായി. ആപാർട്ട് മെന്റ് മന:ശ്ലേഷണാക്കി. പോലീസിന്റെ അന്വേഷണവും പിടിവാശിയും അദ്ദേഹത്തെ വിട്ടുമാറിയിട്ടില്ല.

ശേഷപ്പണിൻ ചിന്ത ഇപ്പോൾ ബാറ്റിസാഹേബിന് അനുകൂലമായിരിക്കുന്നു. അർമാനുകൊണ്ട് വൃണപ്പെട്ട അയാളുടെ മനസ്സ് പ്രതികാരവിന്തവിതയ്ക്കാൻ പാകമായിരുന്നു. ശേഷപ്പണി അതു ചിലവണംചെല്ലാതിരുന്നില്ല. തനിക്കു പിണഞ്ഞ അർമാനത്തിന് ദൈവരഹിതമാകുന്ന അയാൾ ഉറച്ചു. അതിനുള്ള മാർഗ്ഗം അയാൾക്കു തോന്നിയില്ല. പുറത്തേക്കു ചിന്തിച്ചു രണ്ടുപേരും ഒരു തീരുമാനത്തിലെത്തി. വരച്ചുകൊണ്ട് ജനങ്ങൾ കഷ്ടപ്പെടുകയാണ്. അധികാരിയോട് ജനങ്ങൾ ധാന്യം ആവശ്യപ്പെട്ടെ അല്ലെങ്കിൽ ബാറ്റിസാഹേബിന്റെ കയ്യിൽനിന്നു വാങ്ങിയിട്ടു വെട്ടു ദശിനാശ്വാസത്തിനായി നൽകട്ടെ. ബാറ്റിസാഹേബും ശേഷപ്പണിൻ തന്ത്രത്തിന് പുണ്യസന്തോഷം നൽകി. തക്കസമർപ്പണത്തിൽ പലപ്പോഴും റാട്ടിയേയ്ക്കു തിരിച്ചുവന്നു. ഈ പദ്ധതി നടപ്പാക്കുന്നതിൽ സഹകരിച്ചു. അധികാരി വിസമ്മതിച്ചാൽ ഗ്രാമീണർ കപ്പലമുണ്ടാക്കണം. പത്തായംതുറന്നു ധാന്യം കൊടുപ്പിക്കാൻ അധികാരിയെ നിർബന്ധിക്കണം. ഈ ചിന്തയിൽ മേൽമുദ്രപറ്റിക്കുക.

മാത്തിൽ രാത്രി ചർച്ചയായോഗം നടന്നു. അദ്ധ്യക്ഷസ്ഥാനത്തു് പദ്ധമപ്പൻ, കൃഷിക്കാരെക്കുറിച്ചും വിളിച്ചിരിപ്പിരിക്കുന്നു. ധാന്യം സൂക്ഷിച്ചിരിക്കുന്ന കൃഷിക്കാരുടെ പത്തായത്തുറന്നു പട്ടിണികടക്കുന്ന തുളകൾക്കും ധാന്യം വിതച്ചുകൊടുക്കുന്ന പഞ്ചായത്തുകൾക്കും നിർബ്ബന്ധിക്കണമെന്നും ബാപ്റ്റിസാമെബ്ബ് ആത്മാർത്ഥമായി ആവശ്യപ്പെട്ടു. ആളുകളുടെ തലമതിരിഞ്ഞു.

വായ കഴിഞ്ഞു ആടുത്തടിവസം രാവിവെ അധികാരി കിടക്കയിൽനിന്ന
 ഉണർന്നു. തിരുവൃതനെ പട്ടിണിപ്പാവയെപ്പോലെ നാട്ടുകാർ ഉടുംകൂട്ടമായി
 അടുപ്പത്തിന്റെ വീടുവെട്ടിയില്ലെത്തി. അധികാരി പുറത്തുവന്നു നോക്കി.
 ജനക്കൂട്ടത്തിന്റെ അവസ്ഥയെ മനസ്സിൽ അതൃപ്തം ശോചനീയമായിരുന്നു.
 ഉപരിൽ നിന്നിറങ്ങി ഒരുത്തൻ പറഞ്ഞു: "ഇന്നലെ ഗ്രാമത്തിൽ ഒരു വറം കിട
 യായിരുന്നതുകൊണ്ട് ഗർഭം വന്നില്ല. വായം ശരിക. കുഞ്ഞുവായുതന്നെ

ആയിരുന്നു! വായിൽ ഒരുതൂണു് റോട്ടി ചെന്നിട്ടില്ല. ഞങ്ങളുടെ ചോളം തരണം. വാശിയാണ്. ആ ആക്രോശം, പിടിവാശി, മേലേയ്ക്കുപോകാനുള്ള ചിന്തകളായിരുന്നു. കരളലിയിക്കുന്ന ദൈത്യതയുടെ പ്രകടനങ്ങളായിരുന്നു.

അധികാരി ആഗ്രസ്സിപ്പിച്ച പാടളളിയിലെ കഷ്ടപ്പാട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കരളിനെ ആർദ്രമാക്കിയിരുന്നു. ഉച്ചയ്ക്കു മുമ്പ് ചോളം വിതരണം ചെയ്യാൻ ഏല്പാട്ട് ചെയ്യാതെ വരുകൊടുത്തു് ആളുകളെ തിരിച്ചുവിട്ടു.

ആരോളം പിരിഞ്ഞു കൂടുന്ന അധികാരി പണ്ടായതുപോലെ സ്വന്തം മനസ്സിൽ വിളിപ്പിച്ചു. അധികാരിയുടെ പൂർവ്വം വിറയ്ക്കുന്ന ആളുകൾ. നാട്ടു മാണിക്യവേണി വിരിച്ച കരിമ്പടത്തിൽ ബാളാചാക്യർ, ഹണമത്താചാക്യർ, ശേഷപ്പൻ എന്നീ വരോക്താക്കൾ അധികാരിയുടെ സമീപം. ബാല്യസാഹസികൻ ആളായിരുന്നെങ്കിലും അയാൾ വന്നില്ല.

പട്ടിണിപ്പരിവർത്തനം ധാന്യം നല്ലതാണ്. അതാണ് പ്രശ്നം. പക്ഷേ, പ്രമാണിമാരുടെ പിണക്കത്തോടെയാണ് പട്ടിയായാലേയ്ക്കും. ചോളം ആളുകൾ മറുപടികളും സകലക്കേടുണ്ടായിരുന്നു. പ്രശ്നത്തിന് പരിഹാരം മാത്രമില്ല. ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർക്ക് കൊടുക്കാനെന്നപോലെയും അധികാരി വാങ്ങിപ്പോകാൻ ഇപ്പോൾ ചെലവഴിക്കണം. ദുർമ്മരണത്തിന്റെ അന്ത്യമെന്തെന്ന് ഇനിമുതൽ വരാൻ പോകുന്നില്ല. അപ്പോൾ പിന്നെ ആ കാശെന്തിന് അധികാരി സൂക്ഷിക്കണം? ശേഷപ്പന്റെ ഉറപ്പ് ചോദ്യമാണ്.

അധികാരിയുടെ മറുപടി: "അക്കാശിന്റെ കാര്യം കളി മേലാവിൽനിന്നും വെട്ടി ഇൻസ്പെക്ടർ വന്ന ചോദിച്ചാൽ കൊടുക്കാൻ വേണി ഡിപ്പോസിറ്റ് വെച്ചിരിക്കുകയാണ് ആ തുക." അധികാരി വാശിയോടെ അട്ടഹസിച്ചു.

"നമ്മുടെ പണ്ടായത്തിന്റെ നീരുമാനത്തിനെ ആരോഴ്ച്ച അധികാരി എത്ര വലിയ ഉത്തരവാദിത്വമാണ് തലയിലേറ്റിയിരിക്കുന്നത്. ആ തുകയ്ക്ക് ഒരാൾക്കും വരും. അപ്പോഴെടുത്തുപയോഗിക്കണം. അതാണ് ശരി." ബാളാചാക്യർ അധികാരിയുടെ വാദത്തെ പിന്തുണച്ചു.

"അങ്ങനെയല്ല ആചാക്യരേ, നിങ്ങൾ ഇഷ്ടപ്പെട്ടതുകൊണ്ട് ഞാൻ മിണ്ടാതിരുന്നതാണ്. എന്നിട്ട് പ്രത്യേക കാര്യം തരാൻ ഏല്പാട്ട് ചെയ്യാമെന്ന് നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതല്ലേ? ആ വാക്ക് അന്നോടെ തീർന്നു, അല്ലേ?" ശേഷപ്പൻ പൊട്ടിത്തെറിച്ചു.

"ശേഷപ്പാ, പൊതുക്കാര്യങ്ങളിൽ ഇങ്ങനെ വരുവര കടകിട തെറ്റാതെ പോകാൻ പറയുകയല്ല. ഞാൻ കൊടുപ്പിക്കാമെന്ന് പറഞ്ഞപ്പോൾ ബാല്യസാഹസികൻ അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇപ്പോഴാകട്ടെ അയാൾ അതൊന്നും തനിക്കറിയില്ലെന്ന് പറയുന്നു. ഞാൻ കയ്യിൽനിന്നെടുത്തു തരണമെന്നാണോ പറയുന്നതു്?" ബാളാചാക്യർ വിസ്മയിച്ചു ചോദിച്ചു.

"ഏറ്റകാര്യം നേതൃത്വവാനാകാത്തവർ ഇതിലൊന്നും കയ്യിടരുതായിരുന്നു. ശേഷപ്പന്റെ മുറുമുറപ്പ് ഒരു ബാണമായിരുന്നു.

പരിതഃസ്ഥിതി ശാന്തമാക്കുകയെന്നത് അധികാരിയുടെ കർത്തവ്യമായി തീർന്നു. "ആചാര്യരേ, അയാളുടെ കാര്യം സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നത് എന്തും എത്തില്ല. പാവങ്ങളുടെ വയററിൽ രണ്ടന്നും എത്തിക്കുന്നതിനുള്ള വഴി വല്ലതുമുണ്ടെങ്കിൽ പറയൂ." ചർച്ചയെ വിഷയത്തിലേയ്ക്ക് തിരിച്ചുവിടാൻ അധികാരി ശ്രമിച്ചു.

"അദ്ദേഹം പറയുന്നതെന്താണെന്നും അറിയാമല്ലോ. 'ഗ്രാമത്തിൽ പത്തായം ഉള്ളവരുടെ ഒരു പട്ടിക തയ്യാറാക്കുക. എല്ലാം തുറക്കുക. ധാന്യം വീതിച്ചേൽക്കുക.' അത്രയും പറഞ്ഞു തടി തപ്പാം. ഗ്രാമം കത്തിക്കരിയുമ്പോഴും ഹണമപ്പൻ പുറത്തുതന്നെയാണല്ലോ!" ശേഷപ്പൻ്റെ ചീതിപ്പന്തമായ കോപം ഇങ്ങനെയാണ് പ്രകടമായത്.

ബാളാചാര്യർ മറുപടിയൊന്നും പറഞ്ഞില്ല. പക്ഷേ, പത്തായം തുറപ്പിച്ചു ധാന്യം വീതിക്കുകയല്ലാതെ മറ്റു പോംവഴിയില്ലെന്നും അദ്ദേഹത്തിനുവേണ്ടി അധികാരിതന്നെ പറഞ്ഞു. ഇത്രയുംനേരം അടങ്ങിയിരുന്നിരുന്ന ഹണമത്താചാര്യൻ ആവേശം വന്നിട്ടെന്നപോലെ തുറന്നടിച്ചു: "എന്താ കരുതിയത്? ഗ്രാമത്തെ രക്ഷിക്കാൻ ദൈവികശക്തിയുണ്ടോ കയ്യിൽ? പാവങ്ങളോട് ദയയുണ്ടോ, എങ്കിൽ ബാപ്പുസാഹേബിനോട് വാങ്ങിയ കാശെടുത്തതിൽ ധാന്യം വിതരണംചെയ്യൂ!"

ശേഷപ്പൻ ശക്തമായ പിറുത്തു ലഭിച്ചിരിക്കുന്നു. "എൻ്റെ വീതമായ ഇരു നൂറ്റമ്പതുരൂപാ കൊടുത്തുകളയാം, പോരേ?" അയാൾ ഇളിച്ചുകാട്ടി.

അധികാരിക്ക് ദേഷ്യം തട്ടുകാനായില്ല: "കിട്ടേണ്ടതെന്ന് നിങ്ങൾ പറയുന്നതും എന്നാൽ കിട്ടാത്തതുമായ കാര്യംകൊടുത്തു" ഉദാരിയുടെ വേഷമിട്ടു നടന്നുകൊണ്ട് കാര്യമില്ല. ഇന്നലെ കിണീം കിണീം എന്ന് എണ്ണിയെടുത്തില്ലേ, ആ കാശെടുത്തു കൊടുക്കൂ. എൻ്റെ വീതമായ അഞ്ഞൂറു രൂപ മുഴുവനും കൊടുക്കാം."

"നിങ്ങൾ കൊടുത്താൽപിന്നെ മറ്റുള്ളവരെന്തിന് ബാക്കിവെക്കുന്നു? അവരും കൊടുക്കട്ടെ. ഹണമത്താ, നിങ്ങളുടെ വീതമായ ഇരുപത്തഞ്ചു രൂപയും കൊണ്ടുവരൂ." ബാളാചാര്യരാണ് പറഞ്ഞത്.

ഹണമത്താചാര്യർക്ക് ബോധം തെളിഞ്ഞതിപ്പോഴാണ്. ഫീ, അത്ത് ഞ്ഞെ സാധിക്കും? പാവങ്ങൾക്ക് കാര്യംകൊടുക്കുന്ന കാര്യമാണ് പറഞ്ഞുവരുന്നത്. ഞ്ഞെന്താ ധനികനാണോ? പാവപ്പെട്ട ബ്രാഹ്മണൻ. കയ്യിൽ കിട്ടിയത് മുഴുവൻ ചെലവായിപ്പോയി. നിങ്ങൾക്കു മനസ്സില്ലെങ്കിൽ പാവങ്ങൾക്ക് കൊടുക്കുന്ന ധാന്യം എനിക്ക് തരേണ്ടതില്ല. അത് പോരേ? കറച്ചു സൂത്രവും കറച്ചു ഭ്രാന്തും കറേ നിസ്സഹായതയും കഴിച്ചു അയാൾ പറഞ്ഞു. അധികാരി ചയിച്ചുമട്ടിൽ തന്നെ എല്ലാം അവലോകനം ചെയ്യുകയായിരുന്നു.

പ്രശ്നം പഴയപടി അവശേഷിക്കുന്നു. അധികാരി റവന്യൂ ഇൻസ്പെക്ടർക്ക് കൊടുക്കാൻവെച്ച കാശിലാണ് ശേഷപ്പൻ്റെ കണ്ണു. എന്തുവന്നാലും അതു

തരില്ലെന്നും അധികാരി വാശിപിടിച്ചു. എല്ലാവരും അവരവരുടെ വിഹിതം കൊടുത്താൽ താനും തന്റെ വിഹിതം നല്ലാമെന്നാണ് അധികാരിയുടെ അഭിപ്രായം. എന്നാൽ ഇൻസ്പെക്ടർ കൈക്കൂലി കൊടുക്കണമെന്നപേരിൽ അയാൾ മുഴുവൻ വിഴുങ്ങുകയാണെന്നതാണ് ശേഷപ്പേരിൻ പരാതി. ചപ്പു ചൂട്പിടിച്ചു. വ്യക്തിപരമായ അപവാദങ്ങളും ആരോപണങ്ങളും ഉയർന്നുവന്നു. പണ്ടെന്നോ കഴിഞ്ഞുപോയ ഭൃത്യങ്ങളുടെ പുനർവിചാരണ നടക്കുമെന്നായി. പ്രധാനവിഷയം സ്വന്തം മരണം. ബാളാചാര്യർ എല്ലാവരെയും വിഷയത്തിലേയ്ക്ക് തിരിച്ചുകൊണ്ടുവന്നു.

‘ഗ്രാമത്തിൽ ഐക്യമത്വം ഉണ്ടായെന്നുപോലും പത്തായം തുറപ്പിച്ചു’ ധാന്യ വിതരണം നടത്തുക എളുപ്പമായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ആളുകളുടെ സമ്മതമുണ്ടെങ്കിൽ ധാന്യമെടുത്തു വിതരണം നടത്താം. നിയമാനുസൃതമല്ലാത്ത രീതിയിൽ പത്തായം തുറക്കാൻ ഉണ്ടായെന്ന് എനിക്കേതായാലുമില്ല. ധാന്യമുള്ളവർ അപ്പണിക്കു് ഇറങ്ങിക്കൊള്ളൂ.” ഇത്രയും പറഞ്ഞു ശേഷപ്പേരി അധികാരിയെ നോക്കി.

“നിയമാനുസൃതമല്ലാത്ത ഒരു കാര്യവും ഞാൻ ചെയ്തില്ല. നാളെ പട്ടിണിക്കാണെന്നടങ്കം കൂട്ടുപേൻ പത്തായം കൊള്ളയടിച്ചാൽ അതിന്റെ മഹസ്സുണ്ടാക്കി അയയ്ക്കുകമാത്രമാണ് എന്റെ കർത്തവ്യം.” ശേഷപ്പേരി പ്രസ്താവനയ്ക്ക് അധികാരി എതിർ പ്രസ്താവനയിറക്കി ഉദാസീനത ഭാവിച്ചു.

അതിനപ്പുറം പറയാൻ ആരുമില്ല. ഓരോരുത്തരും മറുതള്ളവരെ ഭയപ്പെടുന്ന മട്ടിലാണ് സ്ഥിതി. പത്തായം തുറപ്പിച്ചു ധാന്യം വിതരണം നടത്തിയാൽ ശേഷപ്പേരി വാറോല അയച്ചു തന്നെ കടക്കുമെന്ന് അധികാരി ഭയപ്പെട്ടു. ഗ്രാമത്തിലെ കണ്ണപ്പാട്ടുകളെക്കുറിച്ച് ശേഷപ്പേരി ഒരു വിഷമവും തോന്നിയില്ല. എന്തു നടക്കുമ്പോഴും അതിൽ തന്റെ ലാഭവിഹിതം കണക്കുകൂട്ടുക-അതാണയാളുടെ സ്വഭാവം. മറുതള്ളവരുടെ നിർദ്ദേശങ്ങൾക്ക് ഒരു വിലയുമില്ലായിരുന്നു. ഏതെങ്കിലും നിർദ്ദേശം അവതരിപ്പിച്ചാൽ അത് തങ്ങളെ തന്നെ തിരിച്ചുകടിക്കുമോ എന്ന് എല്ലാവരും ഭയന്നു. ബാളാചാര്യർ പരിതഃസ്ഥിതി നിയന്ത്രിക്കാനായില്ല.

ശേഷപ്പേരി അധികാരിയും വാക് അടക്കം തുടങ്ങി. അന്തരീക്ഷം ചൂട്പിടിച്ചതോടെ സകലരും മടുത്തു. ഈ യോഗംകൊണ്ടു പാവങ്ങൾക്ക് ഒരു പ്രയോജനവും ഉണ്ടാവുകയില്ലെന്ന കാര്യം വ്യക്തമായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. നിശ്ചയിച്ച ചർച്ച, യോഗോദ്ദേശത്തിനതന്നെ പ്രതികൂലമായിത്തീർന്നു. ഓരോരുത്തരും അവരവരുടെ പിന്മുറയും പകയും ലോഭവും സ്വാർത്ഥവും തൃപ്തിപ്പെടുത്താനിറങ്ങിയപ്പോൾ യഥാർത്ഥ ഉദ്ദേശം വിസ്മൃതമായി. വലിയ ആളുകൾ ഇപ്പോൾ ഉള്ളുകൊണ്ടിരുന്ന എന്നുമട്ടിൽ മറുതള്ളവർ ഉദാസീനത ഭാവിച്ചു.

അങ്ങനെ ഏതുനേരം മിണ്ടാതിരിക്കും? പക്ഷേ, സഭയ്ക്ക് ചൂട്പിടിച്ചിരിക്കുകയാണ്. ഏഴുനേരമുപോകാൻ ധാന്യംപോരാ. അവസാനം അധികാരി

കണ്ടു തുടങ്ങിയതായി: "യോഗം പിൽച്ചവിട്ടിരിക്കുന്നു." പക്ഷായത്തുയോഗം കൂടെ അന്തരാനുമാകാതെ പിൽച്ചെ.

ശങ്കരപ്പഗൗഡയ്ക്ക് അന്നുരാത്രി ഉറക്കംവന്നില്ല. തന്റെ സ്വാർത്ഥം കാരണമായി പാശ്ചാത്യ ഗ്രാമമൊക്കെ പട്ടിണികിടക്കുകയാണ്! രാവിലെമുതൽ വയറിലൊന്നുമില്ലാതെ, ധാന്യം ചോടിക്കൊൻവന്ന പാവങ്ങളുടെ യേനിയചിത്രം അധികാരിയുടെ കണ്ണിനീക്കം കണ്ടിരുന്നില്ല. അധികാരിയെന്ന പദത്തിൽ ഗ്രാമത്തിന്റെ രക്ഷയ്ക്ക് ഉത്തരവാദിയായ ആൾ. ഈ പാവങ്ങൾ മറ്റൊരാൾ ചോടിക്കൊൻ? പക്ഷേ, അഭിമാനപ്രശ്നമുണ്ട്. ഗ്രാമധികാരി ഒരു കോട്ടമതിലാണ്. എന്നിട്ടും പട്ടിണികിടക്കുന്ന ഗ്രാമിണയ്ക്ക് ധാന്യം കൊടുപ്പിക്കാൻ അശക്തനായിരിക്കണം അദ്ദേഹത്തിന് അപാരമായ കണ്ണിതമുണ്ട്. കല കണ്ണിയെക്കുറിച്ച് വിചേഷംതോന്നുന്നുവെന്നത് ശരിയാണ്; എന്നാലവൻ പേര് "പേനത്തൊഴിലാളി" മാത്രമേയുള്ളൂ. കൂടാതെ നിയമപരമായ കാര്യങ്ങളിൽ നല്ല പിടിപാടുള്ളവനും സ്വാർത്ഥം സംവിധിച്ച അടങ്ങ. ഒരു വാഗ്ദാനമായി ഗ്രാമമൊക്കെ വിഴുങ്ങിക്കളയും. അയാൾക്കൊന്നുകിൽ ക്ഷാമപരിഹാരത്തിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വമില്ല; അതു മുഴുവൻ തനിക്കാണുതാനും. ഗ്രാമത്തിലെ പത്തൊമ്പതാളിലൊക്കെക്കൂടി ആദ്യമാസത്തേയ്ക്കുവശ്യമുള്ള ധാന്യം കിട്ടട്ടെ. പക്ഷേ, ഇദ്ദേഹം വലവും നോക്കാതെ പത്തായം തുറപ്പിച്ചാൽ, കൊള്ള നടത്തിയെന്ന ആരോപണം തന്റെ തലയിൽവന്നുവീഴും. എന്നുവെച്ച് മിണ്ടാതിരുന്നാൽ കള്ളയും കർമ്മം തീർപ്പാക്കേണ്ടതും സംഭവിക്കും. എങ്ങനെയായാലും കോർട്ടിൽ തന്നെയാണ്. ആ അഭിപ്രായം ഉറച്ചപ്പോൾ അധികാരി പുലർച്ചയ്ക്കു കണ്ടു ഏഴോറോട് ബാളാചാര്യരുടെ ഇല്ലത്തേയ്ക്കുചെന്നു.

"ആചാര്യരേ, എന്നിക്കു കിട്ടിയ കാശിതാ. എന്തെങ്കിലുംചെയ്യൂ" ആ ശേഷപ്പുറം നേർവഴിക്കു കൊണ്ടുവരണം. ഗ്രാമത്തിൽ വേണ്ടാത്ത കഴപ്പങ്ങൾ ഇല്ലാതെ നോക്കണം." അധികാരി ബാളാചാര്യരുടെപക്ഷിച്ചു.

"ഗൗഡരേ, നിങ്ങൾ കാശുതന്നു. പക്ഷേ, അതുകൊണ്ട് ശേഷപ്പുറം അടക്കണം എന്നിങ്ങനെ തോന്നുന്നില്ല. അയാൾക്ക് ബാപ്റ്റിസ്മത്തിന്റെ പിന്തുണയുണ്ട്. രണ്ടാളുംകൂടി ഗ്രാമം തങ്ങളുടെ പിടിയിൽ ഒതുക്കിനിൽക്കുന്നതു വാഗ്ദാനമായ തുടങ്ങിയതിരിക്കുകയാണ്. ഈ ബാപ്റ്റിസ്മം എത്രനാൾ നടക്കും? ഈ ശേഷപ്പുറന്റെ കലകണ്ണിസ്ഥാനം എത്രനാളുണ്ടാണു? നാളെ പുലർന്നാൽ ശ്യാമരായന്റെ ഉഴവേൽ. അയാൾക്ക് കലകണ്ണിയായി നിയമനം കിട്ടണം. ആ ശ്യാമരായനെ വിളിപ്പിച്ച് ഉഴവേൽക്കാരം ലഭിക്കേണ്ട സ്ഥാനം കൈയ്ക്കുലാക്കാൻ പറഞ്ഞാൽ ഈ ശേഷപ്പുറന്റെ പത്തു തന്നെയെങ്കിലും. ഈ ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബ് ചെയ്ത പണിയോ? വലിയമാറ്റുകയുടെ പേരിന് കളങ്കംചാർത്തി. ലക്ഷ്മിബായിക്ക് കത്തയച്ച കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നാൽ അയാളുടെ ചാട്ടവും നിലയും. ഇതൊക്കെ നിങ്ങളോട് പറയണമെന്നു വിചാരിച്ചിരിക്കുകയാണ് നിങ്ങൾ വന്നത്. അതും നന്നായി." ബാളാചാര്യരുടെ സ്വരത്തിൽ കഴിഞ്ഞുപോയ സംഭവങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള മനഃപ്രയാസം പ്രകടമായിരുന്നു.

“ആചാര്യരേ, നിങ്ങളുടെ അനുഗ്രഹത്തോടെ എത്രയും പെട്ടെന്ന് ഞാൻ അവസാനിപ്പിക്കും. പക്ഷേ, അത് ചെറിയ ആസാഹിസമാണ്. നിങ്ങളോരാരും എന്റെ പിന്തുണയ്ക്കുന്നതിൽ മതി. ‘ശരി’ എന്നു നിങ്ങൾ പറഞ്ഞാൽ ആനയുടെ ബലമാണെന്നിരിക്കും. അത്രയും ഭയം ഇല്ലാത്തവർക്ക് വാക്ക് ഒരു പട്ടിക്കയറ്റപോലും ഇവിടെ അനുസരിക്കില്ല. അത് അനേകം.” അധികാരി ഭാരം ഇറക്കിവെച്ചമട്ടിൽ സംസാരിച്ചു.

“അതൊക്കെയിരിക്കട്ടെ. ഇപ്പോൾ ധാന്യവിതരണത്തിന് എപ്പോഴും വല്ലതും ചെയ്യേണ്ടേ. അതിനെപ്പറ്റി ചിന്തിച്ചിട്ടുണ്ടോ?”

“അതിനിടയ്ക്കെ വെച്ചും. എന്റെ തെരുവിലെ ആളുകൾക്ക് കൈപ്പറ്റേണ്ട കാര്യം വരെ ഞാൻ ചോദ്യം കൊടുക്കാം. ശേഷപ്പേർ തെരുവിലെ കാര്യം അവർതന്നെ നോക്കട്ടെ.”

“നിങ്ങളുടെ തെരുവിലെ ആളുകൾ സാമാന്യം മേളപ്പെട്ടവരാണ്. ഏതു പത്തു പാവപ്പെട്ട കടുംബങ്ങൾ നല്ലകാലത്തും നിങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചു കഴിയുന്നവരാണ്. എന്നാൽ ശേഷപ്പേർ തെരുവിലും ഞങ്ങളുടെ തെരുവിലും എല്ലാവരും ഗതികെട്ടവരാണ്. അവർക്കാണ് ഇപ്പോൾ ധാന്യം ആവശ്യമായി വന്നിരിക്കുന്നത്. ആ ഉത്തരവാദിത്വമാകെ ശേഷപ്പേർക്കും ബാല്യവർക്കും തലയിലിട്ടാൽ നിങ്ങളുടെ പത്തായപ്പുര ആക്രമിക്കപ്പെടുമെന്നും.”

“അവർ രണ്ടുപേരും പാവങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഒന്നും ചെയ്തിട്ടില്ലെന്ന് നാട്ടുകാരിയട്ടെ ആചാര്യരേ. കയ്യേറ്റാവുന്നതാൽ ആദ്യം ജാഗ്രീഭാവത്തെ പത്തായം കൊള്ളുകയ്ക്കിട്ട് പിന്നെ എന്റെനേരെ വന്നാൽമതിയെന്ന് ഞാൻ പറഞ്ഞോളാം.”

“വിശന്ന വയറിന് വിവേകമില്ല ഗൌഡരേ. നിങ്ങളുടെ സ്പെഷൽ കാരണം പാവങ്ങൾ ചാക്കൻ ഇടയാവരുത്. ഇപ്പോൾ നിങ്ങൾ ഒന്നും ചെയ്യും. അങ്ങനെയൊരു കൊടുക്കൻ സമ്മതിച്ച നിങ്ങൾ ജനങ്ങൾക്ക് ധാന്യം കൊടുക്കാൻ മടിക്കരുത്. ആദ്യം നിങ്ങളുടെ പത്തായം തുറന്ന് ധാന്യം വീതിക്കൂ. അപ്പോൾ മറ്റുള്ളവരോട് പറയാനുള്ള അവകാശപ്രകാരം. എന്തുതന്നെയാവാലും ഗ്രാമത്തിന്റെ അച്ഛനും അമ്മയും നിങ്ങളാണ്. അതു സത്യമാണെന്ന് തെളിയിക്കൂ.”

ബാളാചാതുരുടെ അവസാനവാചകം അധികാരിയുടെ അന്തഃകരണത്തെ ഇളക്കി. പാടേഴിയുടെ മണ്ണിനോട് ഗൌഡരുടെ തറവാട്ടുകാർക്കുള്ള പ്രേമം മറക്കാമില്ല. അത് ഗൗഡരുടെ ജന്മസിദ്ധമായ ഗുണമാണ്. കലകണ്ണിയെ പോലെ പറക്കുന്ന പക്ഷിയല്ല അധികാരി. ഗ്രാമത്തിലെ ജനങ്ങൾ ജീവിച്ചിരുന്നാൽ താനും ജീവിക്കും എന്ന വിചാരം അധികാരിയുടെ തറവാട്ടുകാർ സാമ്പ്രാദിക പൈതൃകമാണ്. അതുകൊണ്ട് ബാളാചാതുരുടെ നിർദ്ദേശത്തെ നിഷേധിക്കാൻ അദ്ദേഹത്തിന് സാധിച്ചില്ല. “അങ്ങനെയൊന്നുവെച്ചും ആചാര്യരേ. നിങ്ങളുടെ വാക്ക് അനുസരിക്കാത്തവർ കൈവന്നിങ്ങിനെ

യാണം.' അധികാരി യാത്രയാവാൻ ഒരുങ്ങി. അപ്പോഴാണ് ശിലേദാർ ലക്ഷ്യന്റെ ചെന്നു കയറിയത്: 'റാം റാം പരോലരേ!' അയാൾ അധികാരിയെ തൊഴുതു.

ശിലേദാർ ലക്ഷ്യന്റെ വിങ്ങിപ്പൊട്ടിക്കരഞ്ഞു കണ്ണു കലങ്ങി വീർത്തിരിക്കുന്നു. തലയിലെ ഉറുമാൽ ചുമലിൽ വീണിരിക്കുന്നു. 'വയ്യാത്തോൻ' എന്ന പേരു നേരത്തെ പ്രസിദ്ധമാണ്. ഇപ്പോൾ ട്രാം കാരണം അവന്റെ ശ്രാന്തിന്റെ ലക്ഷണം കൂടുതൽ തെളിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കരളിലെ വേദനയാകെ മുഖത്തുണ്ട്. ട്രാം തന്നെ ഉടലെടുത്തു വന്നതുപോലെ ലക്ഷ്യന്റെ നിലം പല്ലം ചുമന്ന് കന്നുകാലികളുടെ കൂട്ടത്തിൽ പതിവായി വേച്ചുവേച്ചു നടക്കുന്ന ലക്ഷ്യന്റെ നാനായുടെ മരണംകാരണം ശോകതപ്തനായി കാലം വലിച്ചു ബാളാചാര്യരുടെ വാതില്ലെത്തിയിരിക്കുന്നു.

തലേന്നു രാത്രിയാണ് ലക്ഷ്യന്റെ ഗ്രാമത്തിലെത്തിയത്. നാനായുടെ മരണവാർത്തയറിഞ്ഞ് രാവിലെ അധികാരിയെത്തേടി നടന്നു. അങ്ങനെ ഇവിടംവരെ എത്തി.

'ലാണോ, നീയൊരാണല്ലേ? കരയാൻിരിക്കൂ. നീ കരഞ്ഞതുകൊണ്ട് മരിച്ച നാനാ തിരിച്ചുവരുമോ? ജനിച്ചുവരെയെല്ലാം ഈശ്വരൻ തിരിച്ചു വിളിക്കുമ്പോൾ പോകണം?' ബാളാചാര്യർ സഹാനുഭൂതി പ്രകടിപ്പിച്ചു.

'ഈശ്വരൻ എന്നെ കൊണ്ടുപോകാമായിരുന്നില്ലേ ആചാര്യരേ? ഏതോ പിശാച് അവന്റെ ജീവൻ നശിപ്പിച്ചു. അവൻ മരിച്ച വിവരംപോലും എന്ന് അറിയിക്കാതിരിക്കാൻ ഞാനെന്തു പിഴച്ചു, ഗൗഡരേ?' ലക്ഷ്യന്റെ മുണ്ടിന്റെ കോത്തലകൊണ്ട് മുഖംപൊത്തി വീണ്ടും കരഞ്ഞുതുടങ്ങി.

'നീയൊന്നും പിഴച്ചില്ല; നാനായും ഒന്നും ചെയ്തില്ല. ഒക്കെ തലേലെഴുത്താണ് ലക്ഷ്യണോ. അതാകും തെറ്റിക്കാനാവില്ല. നീ സമാധാനമായിരിക്കൂ.' ബാളാചാര്യർ ആത്മാർത്ഥമായി ആശ്വസിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു.

ട്രാം സ്വയം കരയാനായി ആചാര്യരും അധികാരിയും കറച്ചുസമയം മിണ്ടാതിരുന്നു. ഉച്ചത്തിലൊന്നു കരഞ്ഞശേഷം ലക്ഷ്യന്റെ കണ്ണു തുടച്ചു രണ്ടാളേയും തുറിച്ചു നോക്കിത്തുടങ്ങി. ആചാര്യർതന്നെ അവസാനം മൗനം ഭഞ്ജിച്ചു: 'ലക്ഷ്യണോ, നോക്കൂ, ബാം സാഹേബ് ഇത്രയും നിന്ദ്യമായ പണി ചെയ്തതായിരുന്നു. എന്തു പറയാൻ? നാനായുടെ ആയുസ്സ് തീർന്നിരിക്കും. അതുകൊണ്ട് അയാൾ അത്തരം നീചകൃത്യത്തിന് ഒരുങ്ങി. കഴിഞ്ഞതുകഴിഞ്ഞു. നീ അപ്പോളിവിടെ ഉണ്ടെന്നു വെച്ചോളൂ. എന്നാൽ ഞങ്ങൾ ചെയ്തതുതന്നെ നീയും ചെയ്തുമായിരുന്നു.'

'ആചാര്യർ പറഞ്ഞത് കേട്ടില്ലേ? അദ്ദേഹം ഒരിക്കലും വേണ്ടാത്തത് പറയില്ല.' അധികാരി ബാളാചാര്യരുടെ അഭിപ്രായത്തെ പിന്മാങ്ങി.

“വിഷംകൊടുത്തു കൊന്നതു ആയുസ്സെത്തി മരിച്ചതുപോലാണോ ആചാര്യരേ? കുറും ചെയ്തവനെ ശിക്ഷിക്കണം. ഇല്ലെങ്കിൽ നാനായുടെ ബന്ധുവാ യിരുന്നിട്ട് എന്തു പ്രയോജനം?” ലക്ഷണൻ കരളിൽനിന്നുയർന്ന ചോദ്യം.

“അങ്ങനെ രേഖ്യപ്പെടരുത്”, ലക്ഷണാ. നീ നല്ലവണ്ണം ആലോചിക്കൂ. ചിമണയുടെ മാനം കാക്കേണ്ട? അതും ഒരു പ്രശ്നമായിരുന്നു. അവൾ നാനായുടെ മകളാണെങ്കിലും നിനക്കും മകളല്ലേ? അവളുടെ മാനം കെട്ടത്തിയിരുന്നെങ്കിൽ അതു നല്ലകാര്യമാണോ?” അധികാരി ഉത്തരവാദിത്വമറിഞ്ഞ് വിവരിച്ചു.

“ഇതു നിനക്കു തൃപ്തിയായില്ലെങ്കിൽ പറയൂ. പഞ്ചായത്തുകാരെ മുഴുവൻ ശിക്ഷിക്കണമെന്നാണെങ്കിൽ അങ്ങനെ ചെയ്തോളൂ!” അവൻ ബോധ്യമു കാൻ പാകത്തിൽ അയാൾ പറഞ്ഞു.

“കുറും ചെയ്തവരെ ശിക്ഷിക്കണം. അതു ഈശ്വരൻ നിരക്കുന്നതാണ്. എന്നാൽ വെറുതെ പഞ്ചായത്തുകാരെക്കൂടി ശിക്ഷിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞാൽ വായിൽ പുഴു വീഴും.” ലക്ഷണൻ മുശ്ശനായി പറഞ്ഞു.

“ലക്ഷണാ, നിന്റെ വാക്ക് സത്യമാണ്. എങ്കിലും നോക്കൂ. പ്രശ്നം ഇപ്പോൾ എത്ര വിഷമം പിടിച്ചതായിരിക്കുന്നുവെന്നോ? അവസാനിച്ച ഈ സംഭവം വീണ്ടും പൊക്കിയാൽ ചിമണയെ വിളിപ്പിച്ച് ചോദ്യം ചെയ്യേണ്ടിവരും. അപ്പോൾ സത്യം തെളിഞ്ഞാൽ ഞങ്ങളൊക്കെ കാശു വാങ്ങി കൊലക്കുറും പൂക്കിയതിനു ജയിലിൽ പോകേണ്ടിവരും. അതുകൊണ്ട് നീ എന്തു നേടും? നാനാ മരിച്ചതിൽ നിനക്കെത്ര ദുഃഖമുണ്ടോ, അത്രതന്നെ ഞങ്ങൾക്കും വ്യഥയുണ്ട്. എന്നാൽ മറ്റു പോംവഴിയില്ലാതെ ചുമ്മാതിരിക്കേണ്ടി വന്നിരിക്കുന്നു.”

“ആചാര്യർ പറയുന്നതൊക്കെ സത്യസംഗതികളാണ്. ഇപ്പോൾ വേണ്ടാത്ത കഴപ്പമുണ്ടാകാനാവില്ല. ആരോടും ഒന്നും പറയാതിരിക്കുന്നതാണ് നല്ലതു.” അധികാരി ഉപദേശിച്ചു.

“അതെല്ലാം നേരുതന്നെ. പക്ഷേ, ബാപ്പ, സാബിനെ ശിക്ഷിക്കേണ്ടതല്ലേ? ഇതിനെന്തു പറയുന്നു?” ലക്ഷണൻ ചോദ്യം വീണ്ടും.

“അതിനു രണ്ടു മാർഗ്ഗമുണ്ട് ലക്ഷണാ. ഒന്ന്, ചിമണയെ ബാപ്പ, സാഹേബിനെക്കൊണ്ട് താലികെട്ടിക്കുക. അല്ലെങ്കിൽ ലക്ഷണാബായിയെ വിളിപ്പിച്ച് ബാപ്പ, സാഹേബിനെ നാട്ടിൽനിന്നോടിക്കുക. ഇതിലേതു് ചെയ്യാനാവാ? പറ.” ആചാര്യർ ഭാരം അവന്റെ തലയിലേയ്ക്കു മാറ്റി.

“ചിമണയെ ബാപ്പ, സാബിനു കൊടുക്കുകയോ? ആചാര്യർ ഏതാണി പറയുന്നതു്? മരിച്ച നാനാ എന്നെപ്പറ്റി എന്തു വിചാരിക്കും? അക്കാര്യം മാത്രം പറയണം. ബാപ്പ, സാബിനെ നാട്ടിൽനിന്നും ഓടിക്കാമോ? അതാണ് നമുക്കു യോജിച്ചതു്.” ലക്ഷണൻ മറുപടി പറഞ്ഞു.

“പക്ഷേ, ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബിന്റെ സ്ഥാനം ഈ ഗ്രാമത്തിൽ ഉറപ്പിരിക്കുകയാണ്. പഡപ്പുസ്വാമികളും അയാളുടെ ആത്മസ്നേഹിതനാണ്. കൂടാതെ അയാൾ പൂജിതപ്പെട്ടവനായതും പോറ്റുന്നതും അയാളെ പുറത്താക്കണമെങ്കിൽ പൊതുജന പിന്തുണ കൂടിയേ കഴിയൂ.” അധികാരി അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

“അപ്പോൾ പിന്നെ അങ്ങങ്ങളെപ്പോലുള്ള പാവങ്ങൾക്ക് ജീവിക്കാനെ ആവില്ല. എന്തൊക്കെ ഈ നാട്ടിന്റേ പോകാൻ പറഞ്ഞുകൂടെ?” ലക്ഷ്മണന്റെ സംസാരം കരച്ചിലിൽ അവസാനിച്ചു.

“ലക്ഷ്മണാ, നീ കരയല്ലേ. ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബിനെ പുറത്താക്കുകയെന്നത് പ്രയത്നകരമായ ജോലിയാണെന്നു പറഞ്ഞുള്ള അങ്ങനെ നോക്കിയാൽ അങ്ങൾ ഒന്നും സ്വീകരിക്കില്ലെന്ന് വെച്ചൊള്ളൂ. ഇപ്പോൾ നീ ശിഖിലാർ ആണല്ലോ. ലക്ഷ്മീബായിയെ നീ തന്നെ വിളിപ്പിള്ള. പിന്നെയൊക്കെ ഞാൻ നോക്കിക്കൊള്ളാം.” അധികാരി ആശ്വസിപ്പിച്ചു.

“അങ്ങനെ വെറുതെ വിളിപ്പിച്ചാൽ പോരാ, ഗൗരവമേ! ലക്ഷ്മീബായിക്ക് ഗ്രാമത്തിൽ പിൻബലം വേണം. ആദ്യമായി ഞാൻ നാട്ടുകാർക്കൊക്കെ ധാന്യവും മറ്റും കൊടുത്തു നാട്ടുകാരുടെ സ്നേഹം സമ്പാദിക്കണം. എന്നാൽ പിന്നത്തെ ജോലി വളരെ എളുപ്പമായിരിക്കും.”

“ആചാര്യരേ, അതൊക്കെ എനിക്ക് വിട്ടേക്കൂ. ഇപ്പോൾ അങ്ങനെ പത്തായപ്പൂര തുറന്നിട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. മറ്റു കർഷകരെക്കൊണ്ടും ധാന്യം കൊടുപ്പിക്കാം.” അധികാരി പറഞ്ഞു.

“ഞാൻ പൊയി വലിയകൊച്ചമ്മയെ കൂട്ടിവരാം ഏതാനും അത്തരം ബുദ്ധിമുട്ടുള്ള കാര്യങ്ങളുണ്ട്. എന്നാൽ ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബിനെ ഗ്രാമത്തിൽനിന്നും മാറ്റിക്കൊണ്ടു പോകുക നിങ്ങളുടെതാണ്.” ലക്ഷ്മണൻ വീണ്ടും അതേ പല്ലവി പറഞ്ഞു.

“അതൊക്കെ അങ്ങൾ നടത്തും ലക്ഷ്മണാ. ആദ്യം നാഗായുടെ അടിയന്തിരം നോക്കാനുള്ള മരുക്കം ചെയ്യൂ. അതൊക്കെ കഴിഞ്ഞശേഷം ലക്ഷ്മീബായിയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരണം. ചീമണയെ നീ തന്നെ ആശ്വസിപ്പിക്കണം. ഇപ്പോൾ വീട്ടിൽ കാരണവരാണ് നീ. ഏറ്റവും കൂടുതൽ നോക്കിക്കൊള്ളൂ.” ആചാര്യർ ഉപദേശരൂപത്തിൽ പറഞ്ഞു.

“അതെല്ലാം നടക്കും. സാരമില്ല. പക്ഷേ.....” ലക്ഷ്മണൻ പറയാൻ തുടങ്ങിയിട്ട് നിർത്തിക്കൂട്ടത്തക്കതായി.

“പിന്നെന്ത്? വീക്ഷം? നീന്റെ പ്രശ്നങ്ങൾ വേഗം തീരുന്ന മട്ടല്ല!” അധികാരി ചൂഷിഞ്ഞു.

“നോക്കൂ, ഞാൻ നിങ്ങളുടെ വാക്ക് കേട്ടിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അത് കേൾക്കാനാകാത്തതാണ്. പക്ഷേ, അങ്ങനെയുള്ളവരുടെ വാക്ക് കേൾക്കേണ്ടത് ജീവിക്കാനാകാതെയാക്കും. പക്ഷേ, ഞാൻ പറഞ്ഞതുപോലെ ഏതെങ്കിലും മകൻ അനുസരിക്കുമോ? പക്ഷേ അത് മകന്റെയും

രണ്ടാം; അത് പോരാതെ ചിമനയെ അവൻ ജീവനാണ്. ഈ സംഗതി അവന്റെ ചെവിയിലെത്തിയിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ട് നാനായ്പ് ഈ ഗതി വന്നുപെട്ടു. നാനാവലിയച്ചപ്പോഴും അവൻ എന്തൊക്കെത്തിനേക്കാളും സ്നേഹമാണ്. ഇപ്പോൾ നാട്ടിലില്ല. എന്നാൽ നാനായുടെ അടിയന്തിരത്തിന് വരാതിരിക്കാൻ പറഞ്ഞു. വന്നാൽപിന്നെ എന്തു സംഭവിക്കുമെന്ന് മാത്രം നെഞ്ചിടിക്കണം!'' ലക്ഷ്മണന്റെ മേയ് പുറത്തുപോയി.

ഈ ശക്തി അസ്ഥാനത്തേക്ക് പറയാൻ ആർക്കും വയ്യ. മോശ്ശേ മൂക്കിൻമുമ്പത്താണ് ശൂണ്യം. അതെല്ലാവർക്കും അറിയാം. ബാളാചാപ്പൻ അല്പനേരം ആലോചിച്ചിരുന്നശേഷം പറഞ്ഞു: "നേരമാണ്. ദാദ വലിയ അപകടക്കാരനാണ്. അവൻ ഗ്രാമത്തിൽ വരാതെ നോക്കണം. ഇപ്പോൾ എവിടെ പോയിരിക്കുകയാണ്?"

'ഗുസ്തിക്കാണെന്നുപറഞ്ഞത്' ജന്മിക്കു പോയതാണ്. അവിൻ സൊല്ലാ പുറത്തും പണ്ഡരാപുറത്തും പോയിട്ടേ വരൂ. അതുകൊണ്ട് വിവരമായിരിക്കാം പ്രയാസമുണ്ട്. ഒരുപക്ഷേ താസഗ്രാമത്തിലേയ്ക്ക് വരാനും മതി."

"എന്നാൽപിന്നെ ഇങ്ങനെ ചെയ്യാം. താസഗ്രാമത്തിലേയ്ക്ക് ഒരു ദൂതനെ അയയ്ക്കാം-ഒരേഴുത്തും കൊടുത്തും."

"അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ ഇങ്ങനെ എഴുതിയാൽ മതി. താസഗ്രാമത്തിൽ കുന്നുകാലികളെ വിട്ട് വന്നിരിക്കുകയാണ്. ഞാൻ-എന്നുവെച്ചാൽ ലക്ഷ്മണൻ-അങ്ങോട്ടു വരുന്നതുവരേയും കുന്നുകാലികളെ നോക്കി അവിടെത്തന്നെ ഉണ്ടായിരിക്കണം. എന്റെ കത്തും വരുന്നതുവരേയും ഇങ്ങോട്ടു വരാൻ പാടില്ല എന്നും എഴുതിയേയ്ക്കണം." ലക്ഷ്മണൻ തന്റെ സന്ദേശത്തിലെ വാചകങ്ങൾ പറഞ്ഞുനിൽക്കുമ്പോൾ ആചാര്യരോടും അധികാരിയോടും യാത്രപറഞ്ഞു.

'അങ്ങനെയാവട്ടെ. നാനായുടെ മൃഗം നടിയിലൊഴുകുന്നതുവരെയുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങൾ സമാധാനമായി നടത്തൂ." ബാളാചാപ്പൻ ലക്ഷ്മണനെ യാത്രയാക്കി.

ലക്ഷ്മണൻ തന്റെ അഭിപ്രായം ആദരിച്ച് നാനായുടെ ദുർമ്മരണത്തെ കുറിച്ച് കൂടുതൽ കഴുപ്പുത്തിനിടയാക്കിയില്ലല്ലോ. അധികാരിക്ക് ഒരു വലിയ ഭാരം ഇറക്കിയ സന്തോഷം തോന്നി.

ഹേമന്തസൂര്യൻ കറേ മുകളിലെത്തിയിരിക്കുന്നു. എന്നിട്ടും തണുപ്പിന്റെ ശക്തിയേറിയ കറഞ്ഞിട്ടില്ല. അധികാരിക്ക് അവിടെത്തന്നെ കുറച്ചുകൂടി ഇരിക്കാൻ ആഗ്രഹമുണ്ട്. പക്ഷേ, ധാന്യവിതരണം നടക്കണം. അദ്ദേഹം മുമ്പെ ഇറങ്ങിനടന്നു.

എള്ളുമാവാസിയുടെ തലേന്നാര ജന്മിയിൽ നടക്കുന്ന ഗുസ്തിമത്സരത്തിൽ പങ്കെടുക്കാൻ പാദേള്ളിയിലെ ഗുസ്തിക്കാർ ദാദയുടെ നേതൃത്വത്തിൽ ചെന്നു. രാജാസാഹേബിന്റെ നേരിട്ടുള്ള മേൽനോട്ടത്തിൽ പ്രശസ്തരായ ഫയൽമാൻ മാരുടെ ഗുസ്തിമത്സരം അവിടെ ഏപ്പാട് ചെയ്തിരിക്കുകയായിരുന്നു. 'പഞ്ചാബിലെ പേരുകേട്ട ഫയൽമാൻ ലാമയുടെ പ്രതിയോഗി ദാദ ആയിരിക്കുമെന്ന് തീർച്ചപ്പെട്ടു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ലാമ സുപ്രസിദ്ധനാണ്. അതുകൊണ്ട് ചുറ്റുപാടുമുള്ള ഗ്രാമങ്ങളിൽനിന്ന് ആയിരക്കണക്കിന് ആളുകൾ മത്സരം കാണാൻ എത്തിച്ചേർന്നിരിക്കുന്നു.

ദാദ ഇന്നുവരെ തോൽവിയെന്തെന്നറിയാത്ത അജ്ഞാതനാണ്. ചെറുപ്പത്തിൽതന്നെ നാനാവലിയച്ചൻ ദാദയെ ഗുസ്തിയിലെ എല്ലാ അടവുകളും അഭ്യസിപ്പിച്ചിരുന്നു. പാദേള്ളിക്കളരിയിലെ വീരന്മാരെല്ലാംതന്നെ ദാദയോടേറു തോറ്റിട്ടേയുള്ളൂ. അക്കാരണംകൊണ്ടാണ് പഞ്ചാബുകാരനായ ലാമയ്ക്ക് തക്ക പ്രതിയോഗി ദാദതന്നെ ആയിരിക്കണമെന്ന് കൂട്ടുകാരൊക്കെ തീരുമാനിച്ചത്. പാദേള്ളിക്കളരിയ്ക്ക് പ്രശസ്തി ഇപ്പോൾതന്നെ പരിസരപ്രദേശങ്ങളിൽ പരന്നിരിക്കുകയാണ്. ഇന്ന് ദാദ ആ കീർത്തിധാജം കൂടുതലയുത്ത്ത്. ഈ ആവേശത്തോടെയാണ് ദാദ തന്റെ കൂട്ടുകാരോടൊപ്പം ഗുസ്തിമത്സരത്തിന് വന്നിരിക്കുന്നത്.

സാധാരണക്കാരായ ഒരുജോഡി ഫയൽമാന്മാരാണ് മത്സരം തുടങ്ങിവെച്ചത്. അതിൽ പാദേള്ളിയിലെ ഫയൽമാൻ വിജയിച്ചു. ദാദയുടെ കൂട്ടുകാർ സന്തോഷംകൊണ്ട് തുള്ളിച്ചാടി. തലപ്പാവുകൾ, അവരുടെ ആപ്പുവിളിയോടൊപ്പം ആകാശത്തിലുയർന്നു. മത്സരങ്ങളിൽ ആഹ്ളാദപ്രകടനം ഒരു പക്ഷെ വ്യാധിയാണ്. മറ്റുള്ളവരും അവരോടൊപ്പം ആനന്ദവിളിച്ചു.

ദാദ കച്ചകെട്ടുമ്പോൾതന്നെ ലാമയുടെ പ്രതിയോഗി ഏഴേനേറു ഏന്ന് കാണികൾ ആനന്ദവിളിച്ചു. ദാദ നിന്നേടത്തെയ്ക്ക് എല്ലാവരുടെയും കണ്ണുകൾ തിരിഞ്ഞു. പതിനെട്ടു തികയാത്ത പ്രായം. എണ്ണക്കുറപ്പുള്ള മുഖത്ത്. ഇളം മീശ കറേഡ് കാണാം. മുഖത്തും കണ്ണുകളിലും ചുണ്ടിൽ വിരിഞ്ഞ മന്ദഹാസത്തിലും കൊച്ചുക്കുഞ്ഞിന്റെ മുഖംതട്ടുശ്ശുമായിരുന്നു. പക്ഷേ, ശരീരം ആററിൻ കരയിലെ ധന്യന്മാർപോലെ പുള്ളു വളർന്നിരിക്കുന്നു. കാൽവെയ്യിൽ ഭൂമി കലുത്തും. ദേഹം സ്ഥൂലമല്ല; സ്വതന്ത്രമായി വളർന്ന ഇളമുള്ളതെല്ലാപോലെയുമാണ്. കൂട്ടുകാർ അവനെ ആപ്പുവിളികളോടെ ചുമന്നുകൊണ്ടുവന്ന് മത്സരങ്ങളിൽവിറക്കി. ലാമ പറക്കെട്ടുകണക്ക് ഒരു തടിമാടൻ. ദാദയും ലാമയും അഭിമുഖമായി നിന്നു. ദാദയെപ്പോലൊരു കൊച്ചൻ ലാമയെ ജയിക്കുക അസാധ്യമാണെന്നുതന്നെ സകലരും കരുതി. എന്നാൽ ദാദയുടെ വിരക്തിനെ കവിച്ചറിയാവുന്നവരുകളെ, തുല്യശക്തിയുള്ള ഈ ഫയൽമാൻമാരുടെ മത്സരഫലം എന്തായിരിക്കുമെന്ന് ജിജ്ഞാസയോടെ കാണിരുന്നു.

കളിഞ്ഞിൽ ഓരോ മിന്നൽപ്പിണർപോലെ ലാമ വരുന്ന ദിക്കിലേയ്ക്ക് ചാടി വീണു. അവൻ കളത്തിലെ മണ്ണുവാരി കയ്യിലും ദേഹത്തും പുശി. ഗുസ്തിയിലെ സമ്പ്രദായമനുസരിച്ച് ലാമയുടെ കൈപിടിച്ചമന്ത്രിവിട്ടശേഷം സലാം കൊടുത്തു. ഓരോ പിടിച്ചപ്പോൾ താൻ അതുല്യനായൊരു വീരനായാണ് നേരിടുന്നതെന്ന് ലാമ മനസ്സിലാക്കി. സാധാരണയായി പട്ടുപോലെ ഉടുലമായ ഓരോരുടെ ദേഹം ഇപ്പോൾ ഉരുക്കുപോലെ ഉറച്ചിരിക്കുന്നു. കൈയ്ക്കു പിടിച്ചു നിലത്തടിച്ചുകൂയാമെന്ന ലാമയുടെ ആത്മവിശ്വാസം ആദ്യമേ നഷ്ടപ്പെട്ടു. അതീവ ശ്രദ്ധയോടുകൂടി കൈകൊടുത്തു ഗുസ്തി ആരംഭിച്ചു.

ഓരോരുടെ ഗുസ്തി പൂർണ്ണ ശ്രമമായിരുന്നില്ല. ഏതെങ്കിലും നൂതനമായ അടവു പ്രയോഗിച്ചു പ്രതിയോഗിയെ തളത്തി പരാജയപ്പെടുത്തുകയാണ് അവന്റെ വൈശിഷ്ട്യം. ലാമയെ തോല്പിക്കുന്നതിന് അവൻ ഏതു അടവായിരിക്കും പ്രയോഗിക്കുക? കൂട്ടുകാർ തല പൂണ്ണാക്കുകയായിരുന്നു. പെട്ടെന്ന് ഓരോ കളത്തിലിരുന്നു, ലാമയുടെ കാലുകൾക്കിടയിൽ തല വെച്ചുകൊടുക്കുന്നതാണ് വർക്കുത്ത്. ലാമ സംഗതി മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നില്ലെങ്കിൽ ഓരോരുടെ ഈ അടവുകൊണ്ടും ക്ഷണാക്ഷണത്തിൽ നിലംപതിക്കുമായിരുന്നു. പക്ഷേ, ലാമ സമത്വനാണ്. പരാപോലത്തെ ശരീരത്തിൽ സൂപ്പർശക്തിയും സമാഹരിച്ചു മിന്നൽവേഗത്തിൽ കനീഞ്ഞു അവന്റെ കാലുകളിൽ പിടിമുറക്കി. ഓരോ ഏഴന്നേല്ലാൻ സാധിച്ചില്ല. ലാമ അവന്റെ തല തുടക്കുകക്കിടയിൽ ബന്ധിച്ചു അമർന്നിരുന്നു.

ശ്വാസമടക്കിനിന്ന പ്രേക്ഷകർ ഈ അടവുകൾ കണ്ടു അസ്വസ്ഥരായി. തന്റെ ശരീരഭാരം കാരണം ഓരോ ശ്വാസംമുട്ടി തോൽവി സമ്മതിക്കുമെന്ന അഹങ്കാരത്തോടെ ലാമ പിടി കൂടുതൽ മുറുക്കി ചുറ്റും നോക്കി ഇളിച്ചു. ഓരോ ഇതു അപ്രതീക്ഷിതമായിരുന്നില്ല. സമത്വനായ നിന്തൽക്കാരൻ വെള്ളത്തിൽ മുങ്ങുന്നതുപോലെ ഒരുനിമിഷം നിശ്ചലനായിരുന്നു, ക്ഷണനേരം കൊണ്ടു രണ്ടുകൈകളും ലാമയുടെ തുടക്കുക പുറത്തെടുത്തു അവന്റെ രണ്ടു കൈകളും തന്റെ കക്ഷത്തിൽ വീഴത്തക്കവണ്ണം കൈകൾ വീശി. ഒട്ടും താമസിയില്ല, കാലുകൾ മുക്കുമായി. ഉടനെ ഓരോ തല നിലത്തുനിന്നിരുന്നു. ലാമ കമഴ്ന്നുനില്ക്കുക വീണ്ടും. ഓരോ തുടകളിലടിച്ചു കത്തുന്നതിന് ചൂളം വിളിച്ചു. അവൻ കൈകൾ ഉയർത്തി മേല്പോട്ട് ചാടി സ്വസ്ഥനായതേയ്ക്കു തിരിച്ചു. അവൻ ജയിച്ചിരിക്കുന്നു. രംഗസ്ഥലം കാണികളുടെ ആവേശത്തിലായിരുന്നു. ഈ ബഹളത്തിനിടയ്ക്ക് ലാമ പിന്നിൽനിന്നുവന്നു കളാൽ മുഖരിതമായി. ഈ ബഹളത്തിനിടയ്ക്ക് ലാമ പിന്നിൽനിന്നുവന്നു ഓരോരുടെ അർക്കപ്പരിവേഷം കയ്യിട്ടുപിടിച്ചു മലക്കുമരിക്കാനോങ്ങി. തൽക്ഷണം മത്സരക്കളംകൊണ്ട് വേലിയേറ്റത്തിൽ സമുദ്രമെന്ന കണക്കെ പ്രക്ഷുബ്ധമായി.

ലാമ വീണിരിക്കുന്നു. അവൻ വീണ്ടും ഗുസ്തിപിടിക്കാൻ അവകാശമില്ലെന്ന് ആരും ഇട്ടും ആവേശിച്ചില്ല. ഓരോരുടെ ചങ്ങാതിമാർ കളത്തിൽ കടന്നുവന്നു അവനെ അങ്ങിയെടുത്തു ജയഘോഷത്തോടെ കളത്തിനുചുറ്റും പ്രദ

ക്ഷിണം വെച്ചുതുടങ്ങി. അതിനിടയ്ക്ക് ലാമയുടെ പക്ഷക്കർ ഗുന്പിമത്സരം അവസാനിച്ചിട്ടില്ലെന്ന പറഞ്ഞു വഴക്കാരംഭിച്ചു. ഓരോ കൂട്ടക്കാരന്റെ ചുമലിൽ നിന്നും താഴേയ്ക്കുപോയി. രോസംനിറഞ്ഞിട്ടുള്ള തലപ്പാവുചുറ്റിയ ലാമയുടെ ഒരു അന്തരായി ലഹളയുണ്ടായി. "ലാമ നമി പഡലാ. ത്യാചിപാറ മമി നില ലാഗലി നാമി. പുന: കന്യൂ വായലാല പാഹിനെ." അവർ മറുപടിയിൽ അലറി.

"ഓരോ പെട്ടെന്ന് ചാടിയപ്പോൾ ലാമ കമിഴ്ന്നടിച്ചുവീണത് ഞാൻ ഈ കണ്ണുകൾകൊണ്ടു കണ്ടതാണ്. ഏന്നിട്ട് ഇല്ലെന്ന പറയുന്നുവോ? പോരോ, പിശാചേ, പോ?" ഓരോരുടെ കൂട്ടക്കാർ രോഷാകുലരായി ആളുവിളിച്ചു.

വഴക്കമുള്ളത് പ്രേക്ഷകർ ചേരിതിരിഞ്ഞുനിന്നു. വാക്കേററ കയ്യടത്തിൽ ലെത്തി. മത്സരം കഴിഞ്ഞില്ലെന്ന പറയുന്ന ചിലരെ പാളത്തിക്കളരിയിലെ അഭ്യാസികൾ തല്ലിച്ചതു. ചിലരുടെ തലപൊട്ടി. കളിത്തട്ട് ഭീകരമായ യുദ്ധക്കളമായി മാറി. സ്ഥിതി അനിയന്ത്രിതമായപ്പോൾ ഗുന്പിമത്സരം അവസാനിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നും സംഘടകർ പ്രഖ്യാപിച്ചു. പോലീസ് പാളത്തിക്കുളരി തെരഞ്ഞുതുടങ്ങി.

മത്സരക്കളത്തിൽ ഉണ്ടായ ലഹളകാരണം പാളത്തിയിലെ ഗുന്പിക്കാർ തങ്ങൾ അവകാശപ്പെട്ട പാരിതോഷികത്തേക്കുറിച്ചുള്ള ചിന്തപോലും വെടിഞ്ഞു കിട്ടിയ വഴിക്ക് സ്ഥലംവിട്ടു. സൂപ്പർ അന്യമിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ട് ഭട്ടിപ്പോള നമ്പാൾ സൗകര്യവുമായി. അപ്പോഴൊക്കെപ്പോൾ ഓടിയപ്പോൾ അവർ വഴി വക്കിലുള്ള ഒരു ചോലയിൽനിന്നും വെള്ളംകുടിച്ചു വിശ്രമിക്കാനിരുന്നു. പാളത്തിയിലെ അഭ്യാസികൾ ഓരോരുത്തരായി അവിക്കയത്തി, പക്ഷേ, ഓരോരോ ഇനിയും ഏത്തിയിട്ടില്ല. അവനെ പോലീസ് പിടിച്ചിരിക്കുമെന്ന് കൂട്ടക്കാർ് ആശങ്കയായി. അവനെക്കുറിച്ചുള്ള നാട്ടിൽചെന്നു് മററുള്ളവരുടെ മുഖം ഏങ്ങനെനോക്കും? അവർ വഴിപക്കിലെ ഒരു പാക്കറിന്റെ പിറകിൽ ഒളിഞ്ഞിരുന്നു പാതിരാവകൾ ഓരോ കാര്യം.

ഗ്രാമത്തിനു പുറത്തു വിശാലമായ ഭൂമി ടീഷണമായ ഇരുട്ടിൽ മുങ്ങിയിരിക്കുന്നു. അന്തമില്ലാത്ത ഒരു കഥ മുഴിച്ചിലോടെ കേട്ടിരിക്കുന്നതിൽ ഉത്തകരം മുളിക്കാണിരിക്കുന്നു. അപ്പോഴാണ് ഒരു കൂട്ടവണ്ടിയുടെ ശബ്ദം മറന്നിറങ്ങു കേൾക്കും. പാതയിൽ പിറകിലിരിക്കുന്ന കള്ളന്മാർ കൈമാന് വെട്ടുന്നതായി ലാഡനും നിയന്ത്രിക്കാനായില്ല. അവർ കൂട്ടക്കാരെ മന്ത്രിച്ചു: "ഒരു വണ്ടി വരുന്നതുപോലെ കോണ്ടന്നല്ലോ."

"ഏതാടോ, ഗുന്പിയിൽ കിട്ടാത്ത കാര്യം പെരുവഴിയിൽനിന്നും പിടിച്ചു പറിച്ചു കളയാമെന്നാണോ? അന്തർ ബന്ധപ്പൻ സംശയം ഉന്നമിച്ചു.

"പാളത്തിയിലെത്തിയെന്നാണോ വിചാരം? കിറക്കർ, നമ്മെ മരിക്കാൻ പിടിക്കാൻ പോലീസുകാർ വണ്ടിയിൽ വരുന്നുണ്ടാകാം. ചങ്ങാലപ്പാലം

മിണാതെ വീണുകിടന്നു കളികൊണ്ടൊട്ടു. കച്ചോടക്കാരൻ ശിവരത്നൻ ഉപദേശിച്ചു.

ഒട്ടനേരം ആരും അനങ്ങിയില്ല. വണ്ടിയുടെ ഗംബൂ ക്രമേണ അടുത്തെത്തി. അരയൻ ബസപ്പൻ ബാപ്പുസാഹേബിന്റെ പുലിവേട്ടപ്പുവന്മാരിൽത്തന്നെ ഉഗ്രനാണ്. യാത്രക്കാരെ കൊള്ളയടിക്കുക അവന്റെ തൊഴിൽ മറ്റുമല്ല. ശീലപുമാണ്. പാതിരനേരം; അരണ്ടും; ആരപ്പെരുമാറ്റം എണ്ണമില്ല; ജന സഞ്ചാരം അടങ്ങിയിട്ട് ഏതായാ സമയമായി. ഇത്രയും സൗകര്യത്തിൽ ഒരു വണ്ടി വരുന്നു. അതിനെ തടഞ്ഞുനിർത്തി ആരാണു? എന്താണു? എന്നു ചോദിപ്പിക്കുക; പററിയാൽ ഒരു കൊടുക്കുക; കാഴ്ച കൈവശപ്പെടുത്തുക. പുലരുമ്പോഴത്തേയും ധനികരാവാറുള്ള യോഗമുണ്ടെങ്കിൽ അതെന്നിന്റ കയ്യൊഴിയണം? അരയൻ ബസപ്പൻ തടുക്കാനാവാത്ത മോഹം.

“വണ്ടി ഒരു കൈപ്പാടകലെയാണ്! ഞാൻ പോയി വണ്ടിനിർത്തി കറച്ചുപുകയില ചോദിക്കട്ടെ? പോലീസുകാരാണെങ്കിൽ തിരിച്ചുവരാം. മറ്റൊരാൾ കിലമാണു വണ്ടിയിലെങ്കിൽ പുകയില തന്നാലും തന്നിട്ടില്ലെങ്കിലും നിങ്ങൾ വന്നു വണ്ടിയെ വളയണം. ഉള്ളതൊക്കെ തന്നിട്ടുപോകൂ. നമ്മളിത്രയും അഭിമാനന്മാർ മുമ്പിൽ നില്ക്കുമ്പോൾ അവർ കിടിലംകൂടും. അല്ലെങ്കിൽ ഏതെങ്കിലും മറ്റൊരു വിളിച്ചോട്ടു. ഇത്രയും പറഞ്ഞു തലേക്കൊട്ടെത്തു ചുമലിലിട്ട് പാതാർ കടന്നുചാടി വണ്ടിയുടെ മുമ്പിൽ വന്നുനിന്നു.

വണ്ടി അടുത്തു. ബസപ്പൻ നെ കരച്ചു. മുമ്പിൽ ആളെക്കണ്ട കാർകര്യേണു കത്തി. “ആരാണു?” വണ്ടിക്കാരൻ ചോദിച്ചു.

ബസപ്പൻ വണ്ടിയുടെ ഓരത്തുനിന്നു വിനയഭാവത്തിൽ ചോദിച്ചു: “കറച്ചുപുകയില തരാമോ?”

“എന്തു പുകയില? ഈ നട്ടപ്പാതിരയ്ക്കു പുകയില ചോദിക്കണമെന്നാണു? വണ്ടി തെളിക്കുകയോ.” അകത്തിരുന്ന യാത്രക്കാരൻ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു.

ഈ അസമയത്തു പുകയില ചോദിക്കണമെന്നു നല്ലതിനല്ലെന്നു വണ്ടിക്കാരൻ നേരത്തെ അറിയാമായിരുന്നു. ഉടനെ ചമ്മിക്കൊണ്ടു ഈരണ്ടു കൊടുത്തു കറച്ചുകൊടുത്തു. ബസപ്പൻ വണ്ടിയിൽ എത്തിനോക്കി. അവൻ നാഗ് കുളികളെ കണ്ടു. ഒരു കൂട്ടം വന്മാരും രണ്ടു പെണ്ണുങ്ങളും. ഒരുമ്മി കിടന്നുകൊണ്ടു കൃത്യമായി ഉറങ്ങിയിട്ടു. അവളുടെ അടുത്തു സിന്ധുക്കാരയുള്ള പുകയില കയ്യുവയ്ക്കുന്ന സുകംഗലി. അവളുടെ അടുത്തു സിന്ധുക്കാരയുള്ള പുകയില കയ്യുവയ്ക്കുന്ന സുകംഗലി. പുകയില പെണ്ണിനെ ഗൃഹപ്രവേശത്തിൽ കിട്ടിക്കൊണ്ടു പോവുകയാണെന്നു ബസപ്പൻ തീരുമാനിച്ചു. അവൻ ചുറ്റും വീളിച്ച് കിട്ടുകാൾ സൂചനയിൽ. അവർ പാതാർ ചാടിക്കൊണ്ടു വരുമ്പോഴത്തേയും വണ്ടി അവരുടെ അടുത്തെത്തിയിരുന്നു.

ബസപ്പൻ പിന്നിൽനിന്നോടി വണ്ടിയെ സമീപിച്ചു. ഞൊടിയിരിക്കൊണ്ടു അവർ വണ്ടിയെ വളഞ്ഞു. കാളകൾ ഓട്ടംനിർത്തി. യാത്രക്കാരന്മാരെ ഒന്നാ

വരണ്ടു. അവർക്ക് ചപ്പു പൊങ്ങിയില്ല. വണ്ടിയുടെ യജമാനൻ യേണുവിറച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു: 'ഞങ്ങൾ പാവപ്പെട്ടതല്ലേ! ഞങ്ങളുടെ കയ്യിൽ ഒന്നുമില്ല. ഇതാ, ഈയൊരു ചോറുപൊതി മാത്രമുണ്ട്. അയാൾ ഇത്രയും പറയാൻ നാലു തവണ കരച്ചു.

"ആ ചോറുപൊതിയിങ്ങെടു?" വണ്ണാത്തൻ ലാഡൻ ഉഗ്രമായി കല്പിച്ചു.

പൊതികൊടുക്കാൻ വയസ്സൻ കൈനീട്ടിയപ്പോൾ ബസപ്പൻ ആ കയ്യിൽ കയറിച്ചിട്ടില്ല. "ജീവൻ വേണോ, ആ പെണ്ണിന്റെ കഴുത്തിലെ മാല ഊരി അന്നോളം." ആളയൊണ്.

യെംകൊണ്ട് വണ്ടിയാകെ നടുങ്ങി. സ്രീകൾ ബോധംകെട്ടിപ്പോയെന്നു കരുതി. വണ്ടിക്കാരൻ പേടിച്ച് ചുരുങ്ങുകയായിരിക്കുന്നു. അനുകമ്പ ബസപ്പനെ തീണ്ടിയില്ല.

"ഓ! വേഗമാകട്ടെ. ഉള്ളതെല്ലാം എടുത്തുകൊടുക്കൂ." വീണ്ടും ഗർജനം. ഒരുനിമിഷം അങ്ങനെ നിന്നു. കട്ടപിടിച്ച ഭീതിനിറഞ്ഞ നിമിഷം. കാളകൾപോലും സ്പബ്ധം.

"ആരാ അത്? നിൽക്കൂ. ഇതാ എത്തിപ്പോയി." ആരോ പിന്നിൽ നിന്നും വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. കാലംപോലും നിശ്ചലമായ ആ മുഹൂർത്തം വീണ്ടും ചലിച്ചുതുടങ്ങി.

ബസപ്പൻ ഞെട്ടിത്തെറിച്ച് തിരിഞ്ഞുനോക്കി. - അവൻ ആ ഗബ്ബും തിരിച്ചറിഞ്ഞു. "ഈ പിശാചിനും ഒരുനിമിഷം കഴിഞ്ഞു വരാനായിരുന്നില്ലേ!" അവൻ പിറുപിറുത്തുകൊണ്ട് അല്പം പിന്നോക്കംമാറി. കൂട്ടുകാരും പിറകോട്ടു വച്ചു. വണ്ണാത്തൻ ലാഡൻമാരും ചോറുപൊതിയുമായി പാതാറിലേയ്ക്കു വന്നു.

ഇത്തവണിൽ വണ്ടിക്കാരൻ കാളകളെ അടിച്ചോടി. വണ്ടി മുന്നോട്ടുനീങ്ങി. നിമിഷങ്ങൾക്കകം ഓര സ്ഥലത്തെത്തി. "വണ്ടി എവിടെ?" അവൻ കിതച്ചുകൊണ്ട് ബസപ്പനോടു ചോദിച്ചു.

"വണ്ടിയോ? എന്തുവണ്ടി?" ബസപ്പൻ മറുചോദ്യം ചോദിച്ചുവെങ്കിലും ചുണ്ണു നനക്കേണ്ടിവന്നു.

"ഏതോ, കളവുപറഞ്ഞാലുണ്ടല്ലോ, നിന്റെയൊക്കെ തോലുപൊളിക്കും. ഈ വഴിയിലൂടെ ഇപ്പോൾ ഒരു വണ്ടി പോയില്ലേ? ഒന്നും കണ്ടിട്ടില്ലാത്തവരെപ്പോലെയാണല്ലോ സംസാരിക്കുന്നത്? ഞാൻ അതേ വണ്ടിയിലാണ് ഇവിടം വരെ വന്നത്. തോട്ടവക്കിലിറങ്ങി വെളിക്കുപോയി വരുമ്പോഴത്തേയ്ക്ക്, കറച്ചു സമയമായി." ഓര ഏല്പാവരെയും തുറിച്ചുനോക്കി.

"ചേട്ടാ, ഒരു വണ്ടി വന്നിരുന്നു. ഇതാ, ഈ വഴിക്ക് ഒരുമാറു പോയിരിക്കും. ഇതിനപ്പുറം കുന്നും വളവുമാണ്. വണ്ടി അപ്പറമെത്തി. അതിലെ യാത്രക്കാർമാണ് ഈ ചോറുപൊതി അന്നത്. നല്ല ധനികരാണെന്നു കരുതുന്നു." ലാഡൻ സത്യസംഗതി അറിയിച്ചു.

“വണ്ടി തടഞ്ഞതു ശരിയാണല്ലോ? നിങ്ങളുടെ ഈ ഒഴുലും എവിടെപ്പോയാലും വിടില്ല. എന്തൊക്കെ പിടിച്ചുപറിച്ച്? പറ. ഇല്ലെങ്കിൽ സംഗതി, ഗുണമാവില്ല.” ദാദ ചീന്ദണിപ്പെട്ടതതി.

“എന്താ പറയേണ്ടതു്! ഞങ്ങളെക്കണ്ട കിഴവൻ വിറച്ചുതുടങ്ങി. അപ്പോഴത്തേയ്ക്കും നിന്റെ ചെട്ടകേട്ടു. ഞങ്ങളും വണ്ടിവിട്ടു. വിശ്വനാഥപാരിഞ്ഞ ലാലൻ ചോറുപൊതി കൈക്കലാക്കി. അത് ആ വയസ്സുതന്നെ ഏടുത്തു കൊടുത്തതാണ്.” ബസപ്പൻ അല്പം കളിയാടി സംഗതി വിവരിച്ചു.

“ഈ ബഡായി എന്നോട്ടു വേണ്ട, കേട്ടോ! ആ വയസ്സുൻ ആരാണെന്നു വിചാരം? നമ്മുടെ ബാപ്പസാഹേബ് ജാഗീർദാരുടെ അമ്മാവൻ. മരുമകളെ വിളിച്ച് ഗൃഹപ്രവേശത്തിനു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുന്നതാണ്. നാളെ പുലർന്നാൽ അമാവാസി. പിന്നെ നല്ല ദിവസമില്ല. ഇന്നു മുഹൂർത്തമുണ്ടായിരുന്നു. ഗുസ്തി മൽസരം കാണാനിരിക്കാതെ പുറപ്പെട്ടതായിരുന്നുവത്രേ. എന്റെ ഗുസ്തി ഉണ്ടെന്നുകേട്ടു കളിക്കളത്തിൽവന്നു. ഗുസ്തി കണ്ടശേഷം പുറപ്പെടാനിരുന്നതാണ്. അപ്പോഴത്തേയ്ക്കും കഴപ്പമായല്ലോ. ആ കഴപ്പത്തിനിടയിൽ യശവന്തരായർ എന്ന അന്വേഷിച്ചവനും, രാജാസാഹേബിനെ കണ്ടു എന്റെ പാരിന്തോഷികം തരുവിപ്പിച്ചു. നൂറുരൂപ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വണ്ടിയിൽ അന്നെ ഞാൻ വന്നു. ഇവിടെ ഈ തോടിനടുത്തു് ഇറങ്ങി. അപ്പോഴാണ് ബഹളംകേട്ടതു്. നിങ്ങൾ പാദങ്ങളിലൂടെ മാനംകെടുത്തല്ലോ.” ദാദ ആക്ഷേപിച്ചു.

“ബാപ്പസാഹേബിന്റെ അമ്മാവനാണല്ലോ? എന്നാൽപിന്നെ ഇനി ഒന്നും പറയാനില്ല! നാട്ടിൽ മുഖം കാണിക്കാനാവാത്ത മട്ടായി. ബസപ്പൻ നെടുവീർപ്പിട്ടു.

“ജന്മിയിലെ പോലീസുകാർ നിങ്ങളെയൊക്കെപ്പിടിച്ച് ആരംഭമായിരുന്നു. യശവന്തരായരുടെ കാരുണ്യംകൊണ്ട് തൽക്കാലം രക്ഷപെട്ടതാണ്. അദ്ദേഹത്തെത്തന്നെ നിങ്ങൾ ദ്രോഹിച്ചു. ഞാൻ ഉടൻപോയി അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാൽക്കൽവീണു മാപ്പുചോദിക്കട്ടെ.” ദാദ പറഞ്ഞു.

“നിന്റെ കൂട്ടുകാരുടെ മാനംകെടുത്തി ജയിലിലയയ്ക്കണമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ പറ.” ബസപ്പൻ തടഞ്ഞു.

“എന്താണിങ്ങനെ പറയുന്നതു്? യശവന്തരായന്റെ വീടു ഇവിടുന്ന് രണ്ടു മൈലകലെയായ്. ആ തോട്ടം കാണുന്നില്ലേ, അവിടെത്തന്നെ. ഇന്നവിടെ രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടി നാളെ ഉറങ്ങുകഴിച്ചു പുറപ്പെടാമെന്ന് അദ്ദേഹം പറയും. അവിടെച്ചെന്നു് നമുക്കദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലിൽവീഴാം.” ദാദ തന്റെ സ്നേഹിതന്മാരെ ഉപദേശിച്ചു.

“എങ്ങനെ ഈ മുഖം കാണിക്കും ചങ്ങാതി? അതു് നടക്കാത്ത കാര്യം. നിറേറയ്ക്കു കണ്ടുവാ. ഞങ്ങളുടെ കാര്യം മിണ്ടണ്ട. ഈ സംഗതിയിനിത്താൽ ബാപ്പസാഹേബ് നാട്ടിൽ നീല്ലാൻ വിടില്ല.” ലാലൻ കരഞ്ഞു പറഞ്ഞു.

“എന്നാലാവട്ടെ. സ്നേഹമാണു വലതു്. ഞാൻ യശവന്തരായരുടെ വീട്ടി-
 രെയ്യു പോകാം. നിങ്ങൾ നിങ്ങളുടെ വഴിക്ക് നടന്നോളൂ.” ദാദ പുറപ്പെട്ടു.
 കൂട്ടുകാർ അവനെ യാത്രയാക്കി. അടുത്തദിവസം രാവിലെ തങ്ങളുടെ കൂടെയു-
 ണ്ടായിരിക്കണമെന്നു് അവർ അപേക്ഷിച്ചു.

കൂട്ടുകാരു വിട്ടു് ഒറ്റയ്ക്കുതന്നെ ദാദ ഗ്രാമത്തിലെത്തി. പട്ടികൾ ശ്രാമു-
 പിടിച്ചമട്ടിൽ കറച്ചു. പത്തുപതിനഞ്ചുനാഴിക രാച്ചെന്നിരിക്കാം. ഗാഢാ-
 സകാരത്തിൽ ഗ്രാമം നിദ്രയിലാണിരിക്കുന്നു. നാട്ടുവെളിച്ചത്തിൽ ദാദ,
 യശവന്തറാവു പരോലിന്റെ വീടു തെരഞ്ഞുപിടിച്ചു് വാതിലിൽ മുട്ടി. യെ-
 ന്നിന്നു ആ വൃദ്ധൻ വേഗം വാതിൽ തുറന്നില്ല. കരഞ്ഞുവണ ഉറക്കെ വിളിച്ചു-
 ഹ്നോം ദാദയുടെ സ്വരം തിരിച്ചറിഞ്ഞ വൃദ്ധൻ വാതിൽ തുറന്നു. ദാദ അകത്തു-
 കയറി. സന്തോഷംകൊണ്ടു് വയസ്സൻ അവനെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചിട്ടില്ലെന്നയുള്ളു.
 ചങ്ങാതിമാരെവിടെ എന്നു ചോദിച്ചതിന്നു് അവരെയെങ്ങും കണ്ടില്ലെന്നു ദാദ
 കളവു പുറത്തു വയസ്സൻ കാച്ചിയ പാൽ വരുത്തിക്കൊടുത്തു്, ഒരു കമ്പിളി-
 യിട്ടു് കീടക്കൊൻ പറഞ്ഞു.

ദാദ പുറുവെട്ടു വന്നു കിടന്നു. നല്ല ഉറക്കം വന്നു. പുലരാനായപ്പോൾ
 അവൻ വികൃതസ്വരത്തിൽ ‘വലിയച്ഛാ, വലിയച്ഛാ’ എന്നു ചീറി. ഇതുകേട്ടു-
 യശവന്തരായർ അവനെ ഉണർത്തി കാര്യമന്വേഷിച്ചു.

... ദാദയുടെ കണ്ണിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞുനിന്നിരുന്നു. പരിഭ്രാന്തരായ മുഖം.
 പരോലനെ കണ്ടപ്പോൾ ദാദ അണുപൊട്ടി. “സ്വപ്നത്തിൽ കരഞ്ഞതാണു്.”
 ഒന്നും വിചാരിക്കല്ലെ മുത്തശ്ശാ.” പരോൽ സ്വപ്നത്തെക്കുറിച്ചു പറയാൻ നിബൃ-
 ന്ധിച്ചപ്പോൾ ഓർന്നത്രയും കാര്യങ്ങൾ അവൻ വിവരിച്ചു.

“മുത്തച്ഛാ, സ്വപ്നത്തിൽ ഞാനും നാനാ വലിയച്ഛാക്കും ചിമണയും
 പണ്ഡരാപുരത്തേയ്ക്കു പോകുന്ന ഭക്തസംഘത്തിൽ പോവുകയായിരുന്നു. ബാപ്പു
 സാഹെബ് കതിർപ്പുറത്തു മുമ്പിൽ. ഇരുണ്ട വഴി. ചിരന്ന വെളിക്കിരി-
 കോൻ പോയിരിക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോൾ ഒരു സർപ്പം അവളെ കടിച്ചു.
 അവൾ നിലവിളിച്ചു് അവിടെത്തന്നെ ബോധംകെട്ടു വീണു. ബാപ്പസാ-
 ഹെബ് അവളെ കൊണ്ടുവന്നു് നാനാവലിയച്ഛാക്കന്റെ മുമ്പിൽ കിടത്തി.
 പിന്നെത്തു സംഭവിച്ചുവെന്നു് ഓർന്നില്ല. അതിനുശേഷം നാനാവലിയ-
 ച്ഛാക്കൻ പുതലാബായിയെ കല്യാണം കഴിച്ചു. നല്ല പന്തൽ. നാനാവലി-
 യച്ഛാക്കൻ കതിരപ്പുറത്താണു് വന്നതു്. ആ സമയം റാണോജിറാവു സർക്കാർ
 പുലിക്കൽപ്പോലെ വന്നു് നാനാവലിയച്ഛാക്കന്റെ വയർ കീറിക്കളഞ്ഞു.
 അപ്പോഴാണു് ഞാൻ വലിയച്ഛാ, വലിയച്ഛാ എന്നു ചീറിയതു്.”
 ദാദ കോച്ചുകഞ്ഞിനെപ്പോലെ കരഞ്ഞുതുടങ്ങി.

യശവന്തറാവുവിന്റെ വാചക്യം ബാധിച്ചു കൂലത്തു് ചിന്തയുടെ നിഴൽ
 വീശി. അദ്ദേഹം വളരെ പറിച്ചു ആളല്ല. എന്നാൽ അദ്ദേഹക്കൊല്ലത്തെ-
 ദീർഘമായ അനുഭവം അദ്ദേഹത്തിനു ജീവിതത്തിന്റെ സുഖദുഃഖങ്ങളുടെ ആഴം

തൂണുകാണിച്ചിരുന്നു. ഓരോരുടെ സ്വപ്നത്തിൽ അദ്ദേഹം ജീവിതത്തിന്റെ യഥാർത്ഥചിത്രം തെളിഞ്ഞുകണ്ടു.

"അനിയാ, ഇതൊരു ഔസ്വാപ്പമാണ്. നീ നാട്ടിൽനിന്നും പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ വലിയച"മ്മൻ വല്ല അസുഖവും ഉണ്ടായിരുന്നോ?" അദ്ദേഹം സഹായ തിയോടെ ഉപാദിച്ചു.

"ഞാൻ നാടുവിട്ടിട്ട് അഞ്ചുദിവസമായി മുത്തച്ഛൻ വരുമ്പോൾ വലിയച"മ്മൻ സുഖമായിരുന്നു. ഗുസ്തിമത്സരത്തിനു യാത്ര ചോദിച്ചപ്പോൾ പ്രതിയോഗിയെ തോല്പിച്ചവരൂ എന്ന് അനുഗ്രഹിച്ചു വിട്ടതാണ്." ഓരോ നിരൂപകന്റെനായി പറഞ്ഞു.

"വലിയച"മ്മനെന്ന് വെച്ചാൽ നിനക്കു പ്രാണനാണല്ലോ?" പരോളർ ചോദിച്ചപ്പോൾ ഓരോ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മടിയിൽ തലവെച്ച് കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. "അനിയാ, ഏഴുനേൽക്കൂ. നീ പോയി ഹനുമാൻകോവിലിൽ ദീപം കൊളുത്തി തൊഴുതുവരൂ." യശവന്തൻറായർ അവനെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു.

ഓരോരുടെ മനസ്സ് കലശലായിരിക്കുകയാണ്. കോവിലിൽചെന്നു ദീപം കൊളുത്തി. പുലരാനിനിയും ഒരുമണിക്കൂർ ഉണ്ട്. കോവിൽത്തറയുടെ കോണിലിരുന്നു അവൻ നെടുവീർപ്പിട്ടു.

എത്രയും അടുത്തൊരുമകളായിത്തീർന്നു. തീവ്രമായ വാത്സല്യം ഉന്നവനും ഓരോരുടെ കർമ്മിനെ നെരിച്ചു. നാനാവലിയച്ഛന്റെ മംഗളരൂപം അവന്റെ കണ്ണുകളിൽ തെളിഞ്ഞു. സമുദായം മീശ, പാകതവനെ നോട്ടം, ശിഖേന്ദ്രൻ സ്ഥാനാധിപനുമായ വടി; ഇതൊക്കെ കണ്ടുകൊണ്ട് ഓരോരുത്തർ ബാധ്യത്തിലേക്കു തിരിച്ചുപോയി. ഓരോരുത്തരും അച്ഛനായ ലക്ഷ്മണനെക്കൊണ്ട് കൂടിയ ലാളന നാനാവലിയച്ഛനിൽനിന്നു കിട്ടിയിരുന്നു. സ്മരണയുടെ വീഥിയിലൂടെ അവൻ തിരിഞ്ഞുനോക്കി. ഇപ്പോൾ വയസ്സനായ നാനാ ഒരു കാലത്തും അതിരറ്റ ഉത്സാഹത്തിന്റെ ആകാരമായിരുന്നു. രക്തമവലിയമ്മ കൈമവരക്കരിയിട്ട് നിത്യവും പാൽ കുടിപ്പിച്ചിരുന്നതും മരിക്കലും മരണാനുവില്ല. ഒരു വയസ്സുള്ള കഞ്ഞായിരുന്നപ്പോൾ അമ്മ മരിച്ചതാണ്. അന്ന് മുതൽ നാനാവലിയച്ഛന്റെ പുറവും രക്തമവലിയമ്മയുടെ മടിത്തട്ടുമായിരുന്നു അവന്റെ ആശ്രയം. ഓരോരുടെ കണ്ണുകളിൽ വീണ്ടും വെള്ളം നിറഞ്ഞൊഴുകി.

അവൻ പേരുമെട്ടു ഹയൽമാൻ ആകണമെന്നായിരുന്നു നാനാവലിയച്ഛന്റെ വലിയൊരാഗ്രഹം. അതിന് ഏതുമയെ പോറ്റി. അവൻ എല്ലാ തിന്നാലും അദ്ദേഹത്തിന് മതിയായില്ല. ചീമണ പിറന്നപ്പോൾ അയാളുടെ പാശ്ചാത്യർ: "ഓഹോ, നിനക്കൊരു അനിയത്തി വന്നിരിക്കുന്നു. അനിയതായിരുന്നെങ്കിൽ നിനക്കു സമനായ ഒരു ശുശ്രൂഷികനാക്കുമായിരുന്നു. പക്ഷേ, നീയെന്ന ഞാൻ നോക്കുന്നതിനു കറുപ്പു വരമ്പുകളോ ഏതെങ്കിലും കൈവെക്കുന്ന ആക്കിയതാണ്." നാനാവലിയച്ഛൻ കൈകളെല്ലാം പൊന്നാകും.

നല്ല സാധനങ്ങൾ കണ്ടാൽ തിരിച്ചറിയാനുള്ള കഴിവ് അദ്ദേഹത്തിന് ഇന്ന് സിദ്ധമായിരുന്നു. നല്ല വിത്തുമുതൽ നല്ലജാതി പശുവരെ ഏതും അദ്ദേഹം നിരഞ്ഞെടുക്കുന്നതിന് ഗ്രാമത്തിൽ വലിയ വിലയായിരുന്നു. ആ നാനാ വലിയചാക്കൻ കളരിയിലാണ് താൻ വളർന്നത്.

തകമവലിയെ മരിച്ചശേഷം വലിയചാക്കൻ തങ്ങളെക്കൂടെ താമസിക്കണമെന്ന് ഭാദ വാശിപിടിച്ചിരുന്നു. പക്ഷേ, നാനാ സമ്മതിച്ചില്ല. പുതലാ ബായി വലിയമാളികയിൽ താമസിക്കാൻ നിർബന്ധിച്ചിരുന്നു. അതുകേട്ടില്ല. ചിമണയുടെ ഭാരം മുഴുവനും അയാളുടെ തലയിലായിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കല്യാണം കഴിയുന്നതുവരെയും സ്വതന്ത്രമായി താമസിക്കണം. അന്യാശ്രയബോധമില്ലാതെ അവളെ വളർത്തണം. അവളുടെ കഴുത്തിൽ താലി കെട്ടിയ അടുത്തഭിവസം തന്നെ ഭാദയുടെ വീട്ടിൽചെന്ന് താമസിച്ചുകൂടാമെന്ന് അയാൾ നിശ്ചയിച്ചിരുന്നതാണ്. കോലാപുരത്തു പോകുന്നതിനു മുമ്പ് മനസ്സിലാക്കുന്നതാണ് ചിമണയെ വലിയമാളികയിൽ കൊണ്ടുചെന്നുവെക്കുന്നത്. മടങ്ങിവന്നശേഷം പ്രത്യേകം താമസിക്കണമെന്ന് മനസ്സിലാക്കുകയായിരുന്നു. പക്ഷേ, ചിമണയെ അകന്നിരിക്കാൻ തന്നിരിക്കാവില്ലെന്ന് പുതലാബായി കാരണം പറഞ്ഞപ്പോൾ നിര്യാഹമില്ലാതെ നാനാ അവിടെത്തന്നെ കഴിയുവാൻ തുടങ്ങിയതാണ്.

ഇരുട്ടത്തുകാലത്തായി നാനാവലിയചാക്കൻ ഏതുകൊണ്ടോ വളരെ ക്ഷീണിതനായിരിക്കുന്നു. പണ്ടത്തെ ഉരുക്കുകുട്ടി അയഞ്ഞുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. വലിയചാക്കനെ പരിചരിക്കണം. അദ്ദേഹത്തിന് വിഷമമില്ലാത്ത നോക്കണം. ഇപ്പോഴെന്തായോ? ചെറിയ രോഗങ്ങൾക്കൊന്നും കീഴടങ്ങുന്ന ശരീരമല്ല. സ്വപ്നത്തിൽ ചോരയിൽ കുളിച്ച വലിയചാക്കന്റെ ശരീരം കണ്ടതോളം ഭാദ വിറച്ചു.

കിഴക്ക് വെളുത്തു. ആദ്യകാലം നടപ്പാതയിലൂടെ നടന്നുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. പക്ഷേ, ഭാദ അതൊന്നും കാണുന്നില്ല. ഭാദ അസാമാന്യ ധീരനാണ്. അവൻ ഉറച്ച കാൽവെച്ചോടെ മുന്നിൽ വന്നുനിന്നാൽ, കിടക്കുന്ന പുലിപോലും ഏഴുന്നേറ്റു വഴിമാറിക്കൊടുക്കും. ഏന്നാലിപ്പോൾ സകല ധൈര്യവും ചോന്നു പോയിരിക്കുന്നു. അവൻ മനക്കണ്ണിൽ കണ്ട കാഴ്ച അതിവ ദീർഘമായിരുന്നു. അവന്റെ ആത്മാവ് അസ്വസ്ഥമായി ഏതോ കടന്നുകയറിവന്നു.

നാനാവലിയച്ചനെക്കുറിച്ച് ഭാദ വല്ലാതെ വേവലാതിപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. ഇങ്ങനെ നാട്ടിലേയ്ക്കു പൊതുജനങ്ങൾക്കോ ഏന്തെ നന്നായിത്താണ്. പക്ഷേ, യശവന്തരായർ വിട്ടില്ല. ഗ്രാമത്തിൽസരത്തിൽ ജയിച്ചവനെ വീരാഗ്രണിയെ യഥാധോഗ്യം സല്ലരിക്കാതെ വിട്ടുകയോ? കൂടാതെ ഭാദയാണ് അദ്ദേഹത്തെ കൊള്ളിക്കാൻനിന്നും രക്ഷിച്ചതും. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ധനവും മക്കകളുടെ മാനവും സംരക്ഷിച്ചത് അവനാണ്. ഭാദ കെഞ്ചിയപേക്ഷിച്ചുവെങ്കിലും അദ്ദേഹം പോകാൻ അനുവദിച്ചില്ല. ഭാദ അററക്കെട്ട് ഒരു വിദ്യ പ്രയോഗം

ഗിച്ഛ. തന്റെ കൂട്ടക്കാരെ തിരക്കുവാൻ ജന്മിയിലേയ്ക്കു പോകണം. യശവന്ത രായർ അതിന്നു വഴങ്ങിയില്ല. ജന്മിയിലേയ്ക്കു് ആളെ അയയ്ക്കാമല്ലോ എന്നായി അദ്ദേഹം. അങ്ങനെ അമാവാസിയും കരിന്നാളും ഭാദ അവിടെത്തന്നെ കഴിച്ചു കൂട്ടവാൻ നിബ്ബന്ധിതനായി. ഭാദയ്ക്കു മനസ്സിന്നു സ്വസ്ഥതയുണ്ടായിരുന്നില്ല. പരേലരുടെ വാൽസല്യപൂർണ്ണമായ നിബ്ബന്ധത്തിന്നു വഴങ്ങി രണ്ടുദിവസം കഴിച്ചുകൂട്ടിയെന്നുയരുമു.

അടുത്തദിവസം ഊൺ കഴിഞ്ഞു് ഭാദ നാട്ടിലേയ്ക്കു പുറപ്പെടാനൊരുങ്ങി നില്ക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോഴാണ് പാശ്ചേറ്റിയിൽനിന്നു് ഒരു പുലയൻ വന്നതു്. അവൻ യശവന്തരാവുവിനെ നമസ്കരിച്ചു് ഒരു ഏഴത്തുകൊടുത്തു.

യശവന്തരായർ അക്ഷരശബ്ദവായിരുന്നു. ഭാദയ്ക്കൊന്നെങ്കിൽ അക്ഷരങ്ങളുടെ മുഖപരിചയംപോലുമില്ല. ആ ഗ്രാമത്തിൽ ഏഴത്തും വായനയും അറിയാവുന്ന ദേവഗുരു രണ്ടുപേർ മാത്രം—ഒന്നു ഗ്രാമത്തിലെ കലകണ്ണി; മറ്റൊന്നു് അതേ ഗ്രാമത്തിലെ പള്ളിക്കൂടം വാദ്ധ്യൻ. കലകണ്ണി ആരുടേയോ സ്വത്തു് കൈമാറിനും രജിസ്റ്റർ ചെയ്തിടുന്നതിന്നു് ബിജാപുരത്തേയ്ക്കു പോയിരിക്കുകയായിരുന്നു. കൊയത്തുകാലമായതുകൊണ്ടു് കട്ടികര പതിവുപോലെ വയലിൽ പോയിരിക്കുന്നു. ആശാൻ പള്ളിക്കൂടം പുട്ടി, തന്റെ വയലിലെ വിരിപ്പു വിള കൊച്ചാൻ നാട്ടിലേയ്ക്കു പോയിരിക്കുന്നു. അതുകാരണം പുലയൻ കൊണ്ടു വന്ന കത്തു് രണ്ടുപേക്കും ഒരു കടങ്കുമായാവശ്യപ്പെട്ടു. ആ പുലയനോടു തന്നെ ചോദിച്ചു് കാര്യം മനസ്സിലാക്കുവാനുള്ള പ്രയത്നവും വിഫലമായി. അവൻ പാശ്ചേറ്റിക്കാരനല്ല. ഗ്രാമത്തിലെ കൊള്ളാവുന്നൊരു പുലയന്റെ ബന്ധു. പാശ്ചേറ്റിയിലെ പുലയൻ തന്റെ ബന്ധു മുഖാന്തിരം ഈ കത്തു് യാദവന്തരായക്കു് ഏൽക്കാൻ ഏല്പാടുചെയ്തു് സുഖമായി കിടന്നുകൂളെന്നു.

പാശ്ചേറ്റിയിലെ വരച്ചുകയെക്കുറിച്ചും അവിടുത്തെ ക്ഷേത്രക്കുറുത്തുകുറിച്ചും മറ്റും ആ പുലയനിൽനിന്നും മനസ്സിലാക്കാൻ സാധിച്ചു. അവൻ തന്റെ ബന്ധുവായ പുലയന്റെ രോഗത്തെക്കുറിച്ചുതന്നെ പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. 'വായിലിടാൻ ഒന്നുമില്ലാത്ത കാരണം ചീഞ്ഞുനാറിയ ചോളം വാരിത്തീന്നു; നാട്ടുവയറിൽ അസുഖമായി കിടപ്പിലായി.' അവൻ ഏതൊക്കെയോ പറഞ്ഞു.

നിരക്ഷരനാണെങ്കിലും യശവന്തരായരുടെ അനുഭവത്തിന്റെ വെളിച്ചത്തിൽ കത്തിലെ വിഷയം അവ്യക്തമായി തെളിഞ്ഞു. സാധാരണയായി മരണവാർത്ത അറിയിക്കാൻ പുലയരെയാണു് നിയോഗിക്കുക. അതുകൊണ്ടു് പാശ്ചേറ്റിയിൽനിന്നുള്ള വാർത്ത സന്തോഷപ്രഭമായിരിക്കാനിടയില്ല എന്നദ്ദേഹത്തിന്നു തോന്നി. പക്ഷേ, കത്തിലെ ഉള്ളടക്കം ഗ്രഹിക്കാതെ പുറപ്പെടുന്നതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അതസ്സിന്നു് കുറവാണു്. 'ഭാദ, നീ വേഗം പോയി വിവരമറിയിക്കൂ. ആതിഥശേഷം ഞാൻ വരാം.' അദ്ദേഹം ഭാദയെ പറഞ്ഞയച്ചു.

ഭാദ കര വൈകിയാണു് ഗ്രാമത്തിലെത്തിയതു്. സാധാരണ ഏഴമണിക്കുറിയ്ക്കു വഴി കൂവൻ. നാലു മണിക്കൂർകൊണ്ടു നടക്കാം. എന്നാലിപ്പോൾ

മനസ്സ് അസ്വസ്ഥമായിരിക്കുന്നു. ഏതായാലും നേരമിരിക്കേണ്ടതെന്ന് ഗ്രാമത്തിലെത്തിച്ചേർന്നു. ലക്ഷ്മണൻ, ബാളാചാര്യരുടെ ഇല്ലത്തുനിന്നു മടങ്ങി; നാനായുടെ ചിതാഭസ്മം ആറിലൊഴുക്കി സ്നാനശുദ്ധി വരുത്തി വന്നുകിടന്നു. പിന്നെ ഏഴനേറ്റ് ഗ്രാമത്തിൽ അലഞ്ഞുനടന്ന് താമസഗ്രാമത്തിലേയ്ക്ക് ഒരാളെ അയയ്ക്കാൻ ഏർപ്പാട് ചെയ്തു. ഇതും കഴിഞ്ഞു ലക്ഷ്മണൻ വീട്ടിലെത്തിയപ്പോൾ ദാദയ്ക്കും ഏതെങ്കിലും കാരണം നാനാവലിപ്പാപ്പാക്കുമ്പോൾ മരണവാർത്തയറിഞ്ഞ ദാദ കല്ലുപോലെ ഇരുന്തപോയി.

6

ഓരോ നാട്ടിലെത്തിയെങ്കിലും കളരിവാതിലിലെത്തിനോക്കുകപോലും ചെയ്തില്ല. വലിയപ്പന്റെ മരണം ഏല്പിച്ച തീക്ഷ്ണമായ ആഘാതംകാരണം വീട്ടിനകത്തുതന്നെ അടങ്ങിക്കഴിയുകയാണ്. ജന്മിയിൽവെച്ച് പഞ്ചാംബി ഫയൽ മാൻ ലാമയെ പരാജയപ്പെടുത്തിയ ഓരോ ഹാരമണിയിലും ഗ്രാമപ്രദക്ഷിണം ചെയ്തിരിക്കണം; അവൻ അന്നുകാണിച്ച അടവ് അവനിൽനിന്നു നേരിട്ടു പഠിക്കണം. ആടേനെ താല്പര്യത്തോടെ കാത്തിരുന്ന ചില അധ്യാപികൾ നിരാശരായി. അവന്റെ വീട്ടിൽചെന്ന് ആശ്വസിപ്പിക്കുകയെന്ന ഭോഗചാരികകർമ്മം അവർ ചെയ്തു. നാനായുടെ ചിതാഭസ്മം ഒഴുക്കുന്നതിന് ലക്ഷ്മണനെ സഹായിക്കാൻ ശ്രമശാനത്തിലേയ്ക്ക് അവർ പോയിരുന്നു. ഓരോ ഉഗ്രമൗനത്തിൽ നിന്നുണർത്തി, സംസാരിപ്പിക്കാൻ പറ്റാത്ത ചങ്ങനാശം ആക്കുമായില്ല.

ദാദയുടെ വീടു അത്ര വലുതൊന്നുമല്ല. മുന്നുകോൽ നീളത്തിൽ ഒരു പുരുഷം; അത്രതന്നെ വലിപ്പത്തിൽ ഒരു അടുക്കള. പുരുഷത്തിന്റെ മുഖിലുള്ള തൊടിയിൽ ഏതമയെ കെട്ടാൻ ഒരു പന്തൽ, പശുക്കളെ വീടിന്റെ ഒരുവശത്തുള്ള ആലയിൽ കെട്ടിയിരിക്കുന്നു. ഇരുന്തുറുപ കെട്ടിവെച്ചാണ് നാനായുടെ വീടു സ്വന്തമാക്കിയത്. ഇപ്പോൾ ആ അടുക്കള കഴിഞ്ഞുകിടക്കുന്നു. പുരുഷവും മുറികളും ധാന്യം, വിത്തും, വെടി, പണിയായുധങ്ങൾ മുതലായവ സൂക്ഷിക്കാൻ നാനായ്ക്കുപയോഗിച്ചിരുന്നതാണ്. നാനായും ലക്ഷ്മണനും വെറുപ്പൊരാണ് താമസിച്ചിരുന്നത്. അവർ തമ്മിൽ അനാവശ്യമായ തർക്കമൊക്കെ ഒന്നെ കരുതി അവരുടെ അച്ഛനായ ശീലേദാർ ഗോപാലൻ ഭൂസ്വത്തും ഭാഗപത്രമാക്കിവെച്ചിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് സ്കോർ രേഖകളിൽ അവർ പണ്ടെ വെറുപ്പൊരാണ്. തർക്കമുണ്ടായപ്പോൾ മൂന്നും മറ്റും ഒന്നിച്ചായിരുന്നു. ലക്ഷ്മണന്റെ കല്യാണംകഴിഞ്ഞപ്പോൾ ജീവിതത്തിന്റെ നിറം കാണിക്കാൻ. ജ്യേഷ്ഠനായതിൽ കണ്ടിരുന്ന പരസ്പരപ്രേമം, പുതുക്കായിവന്ന പെണ്ണുങ്ങൾക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല. അക്കാലംകൊണ്ട് വീടു പൂർണ്ണമായി.

വെണ്ണപ്പെട്ടു. എന്നാൽ കുന്നുകാലികൾ അവരുടെ കൂട്ടസ്വത്തായി അവശേഷിച്ചു. ലക്ഷ്മണൻ കൃഷിയിൽ മുഴുകി ജീവിച്ചു. ഭൂമി പാട്ടത്തിനെക്കൂടെ കയ്യും കൊള്ളിക്കൊടുക്കു നടത്തുകയും അയാളുടെ ജോലിയായിരുന്നു. സ്വഭാവത്തിൽ ജ്യേഷ്ഠാനുജന്മാർ തമ്മിൽ ദ്രുവങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള അനുരൂപമായിരുന്നു. ലക്ഷ്മണൻ വയലിൽ അദ്ധ്വാനിച്ച് അവിടെത്തന്നെ മരിക്കുന്ന കർഷകൻ. നാനാ, നാട്ടുകാര്യങ്ങൾ നടത്തുന്ന പ്രമാണി. എന്നാൽ അവർക്കു തമ്മിൽ സ്നേഹവാത്സല്യങ്ങൾക്കു ഒരു കുറവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല.

നാനാ ഉണ്ടായിരുന്നപ്പോൾ ലക്ഷ്മണനും കടുംബഭാരമുണ്ടായിരുന്നില്ല. വലിയമാളികയിൽ "മാമാ സാഹേബ്" എന്ന ബഹുമാനത്തോടെ വിളിക്കപ്പെട്ട നാന, തറവാട്ടുകാര്യങ്ങൾ നോക്കി നടത്തുന്നതിൽ വിദഗ്ദ്ധനായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ആ ഭാരവും ലക്ഷ്മണന്റെ തലയിലായി. ഇതൊക്കെ ചിന്തിച്ച് മനസ്സുപറ്റിയ ഓരോ വീട്ടിൽനിന്നു പുറത്തിറങ്ങിയില്ല.

ഓരോരുടെ കളരിക്കൂട്ടുകാർ കൂടുതൽ ചിന്താധീനരായി. നാനായുടെ മരണത്തെക്കുറിച്ച് ഏറെക്കാഴ്ചയ്ക്കും അറിയില്ലെങ്കിലും ചില നൂറ്റാണ്ടുവർഷങ്ങൾ അവരുടെ ചെവിയിലും എത്തിയിരുന്നു. ബാപ്പുസാഹേബ് ചിമണയും തമ്മിൽ അവിഹിതബന്ധമുണ്ടായിരുന്നിരിക്കണമെന്നും അവർ തീരുമാനിച്ചു. അതിനും പഡപ്പുസ്വാമിയുടെ പിൻബലവും ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഏതായാലും കരേണേരും കരേണിയുംചേർന്ന ഒരു കഥ നാട്ടിൽ പരന്നു. ആഷാഘട്ടപുരസ്സമി കഴിഞ്ഞു രണ്ടുദിവസത്തിനുശേഷം നാട്ടുവിട്ടുപോയ പഡപ്പുനെ ദീപാനാലി ഉൾസവത്തിനും ബാപ്പുസാഹേബ് മടക്കിവിളിപ്പിച്ചു. മാതളിൽ ബാപ്പു. സാഹേബും പഡപ്പുനും രഹസ്യമായി സമ്മേളിച്ചു. ചിമണ രണ്ടുദിവസം വയറുകുടിയാണെന്നുപറഞ്ഞു കരഞ്ഞു. എള്ളുമാവാസിക്കു തലേന്നാൾ ആരോ ഗൃഹനായിരുന്ന നാനാ പുലരുമ്പോഴത്തേയ്ക്കും മരിച്ചു. ശവം ആസ്പത്രിക്ക് എടുപ്പിക്കണമെന്നും പറഞ്ഞപ്പോൾ ബാപ്പു.സാഹേബ് പുതലാണായിയുടെ ആരോണങ്ങൾ ഇടയപ്പുറൻ സംബവിൻ പണയംവെച്ചു ആയിരത്തിയഞ്ഞുറുപ്പുപ പഞ്ചായത്തുകാർക്കു കൊടുത്തു. നാനായുടെ രരണം ഹൃദയസ്പർശനംകൂലമാണെന്നും അധികാരി റിപ്പോർട്ടു ചെയ്തു കേന്ദ്ര മുകി.

ഓരോ വീട്ടിലും ആറ്റിൻവക്കിലും കളരിയിലും ഈ ഫെയ്ത്തി. പറഞ്ഞു വരും കേട്ടുവരും തങ്ങളുടെ മാവനാശക്കുറി ശകലം ചേർത്തു ഇക്കാര്യം വൈതന്യ പൂർണ്ണമാക്കി. പക്ഷെ, ആരു, അതിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വമേറ്റില്ല. ആരോടു ചോദിച്ചാലും പറയും: "അങ്ങനെയൊന്നിയാ? മാങ്ങയെക്കേട്ടു വെട്ടുന്നതാണ്....." നാനാവലിയച്ഛൻ മരിച്ചുതുകാരണം ലക്ഷ്മണൻ ഓരോരു കൃഷിപ്പണിക്കു ചിട്ടയ്ക്കുമെന്നും അവന്റെ ചങ്ങാതികൾ ഭയപ്പെട്ടു. ജന്മിയിലെ മൽസരങ്ങളിൽ വൈജയന്തിപറഞ്ഞിയ ഓരോ കാളയുടെ പിന്നാലെ നടക്കേണ്ടി പരമമോ? ലക്ഷ്മണന്റെ കുന്നുകാലികൾ ഇപ്പോൾ ബന്ധുഗൃഹത്തിലാണ്. അതിനെ നോക്കണമെങ്കിലും ഓരോ നാട്ടുവിടങ്ങളിലുടനീളം സുനിശ്ചിതമാണ്.

മററാൽ ചിന്തകൂടി ഈ കൂട്ടുകാരെ ബാധിച്ചു. ചിമണയുടെ കഥ ഭാഗേ
ഇനിയും അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. അവന്റെ ചെവിയിൽ ഈ വാക്ക് എത്തണമെന്ന്
ചിലർ ആഗ്രഹിച്ചു. എത്തിയാൽ അനന്തമായൊക്കുമെന്ന് ചിലർക്കുപേടി.
അതുകൊണ്ട് അവനെ അറിയിക്കുമെന്നോ വേണ്ടയോ എന്ന് അവർ ശങ്കിച്ചു.

കളരിയിലെ അഭ്യാസികളുടെ ഈ ശ്രദ്ധ യശവന്തരായരുടെ ആഗമനത്തോടു
കൂടി എളുപ്പം പരിഹരിക്കാനുള്ള ഒരു അവസരം ലഭിച്ചു. ബാപ്പു, സാഹേബിന്റെ
കുറുപ്പ് വാണിപ്പിച്ചശേഷം സ്വന്തം മകളും ബാപ്പു, സാഹേബിന്റെ
ഭാര്യയായ രത്തയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകാൻ അദ്ദേഹം വന്നു. പാദങ്ങളിൽ
എത്തിയ ഉടനെ എള്ളാവം സിന്ധായിട്ട് നാനാ പെട്ടെന്ന് മരിച്ച വിവരം
അദ്ദേഹം അറിഞ്ഞു. ആ വാർഷികം മുൻകൂട്ടി അറിയിച്ച് വിഷമിപ്പിക്കേണ്ടെന്നു
കരുതിയാണ്, രത്തയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുന്ന കാര്യം താഴെ പറഞ്ഞു കണ്ടതു
തിരുത്തണം ബാപ്പു, സാഹേബ് വിശദീകരിച്ചു. കൂടാതെ നാനായുടെ മരണ
കാരണത്തെക്കുറിച്ച് പശ്ചാത്താപം ചില തെറ്റിദ്ധാരണകളുണ്ടെന്നും അവ
രിപ്പോലെയ്ക്കുന്നതിനാലെന്നും ബാപ്പു, സാഹേബ് പറഞ്ഞു. എന്നാൽ
ചിമണയെ കുറിച്ചതാണു അബദ്ധത്തിൽപോലും ഒന്നു പറഞ്ഞിട്ടു.

ശിലോദാർ നാനാ മരിച്ചുവെന്നു കേട്ടപ്പോൾ യശവന്തരായർക്ക് എന്തോ പന്തി
കേൾക്കാനായിരുന്നു. ജാഗ്രിതരായരുടെ വലിയ മാളികയുടെ അഭിമാനവും
തകർന്നിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം വേവലാതിപ്പെട്ടു. ശിലോദാർ ലക്ഷണനേയും
ഭാഗ്യയേയും കണ്ട് സമാധാനപ്പെടുകയെന്നതും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആദ്യകർമ്മവു
മാണിരുന്ന. അതുകൊണ്ട് പുലർച്ചെ എഴുന്നേറ്റ് അദ്ദേഹം ലക്ഷ്മണന്റെ
വീട്ടിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു.

അദ്ദേഹം വന്നപ്പോൾ ഭാഗ്യയെ കണ്ടുപിടിച്ചത് കയർ പിരിക്കുകയാണ്. പരേ
തനെ കണ്ടുതന്നെ അവൻ ദുഃഖം പതുപുപോതി. യശവന്തരായർ എന്തു സമർ
ധാനം പറയാൻ? ഇത്തരം അവസ്ഥകളിൽ മൗനംതന്നെ അഭികാമ്യം. അല്പം
കഴിഞ്ഞ് അദ്ദേഹം എല്ലാക്കാരുണ്ടും ചോദിച്ചറിഞ്ഞു. "വലിയച്ചന്റെ
അടിയന്തിരം കഴിഞ്ഞു പോയോർമതി." ഭാഗ്യ അദ്ദേഹത്തെ നിർബ്ബന്ധിച്ചു.

യശവന്തരായർക്ക് ആ അപേക്ഷ നിരസിക്കാൻ സാധ്യമായിരുന്നില്ല, "അതി
നെന്നോ? അതിനുവരാം, അതിന്."

അജാണിയിലെ പരേത യശവന്തരായർ ലക്ഷ്മണന്റെ വീട്ടിൽ വന്നിരി
ക്കുന്നവന്നിരുന്ന പാദങ്ങളി അധികാരി ശങ്കരപ്പഗൗഡർ അങ്ങോട്ട് ഭാടി
ച്ചെന്നു. പണ്ട് പുതലാബായിയെ വലിയ മാളികയുടെ അവകാശിയാക്കാൻ
വന്നുകാലത്തു യശവന്തരായർ ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ സഹായം ആവശ്യപ്പെട്ടി
രുന്നു. രണ്ടുപേരും അന്നുമുതൽ വലിയ മൈത്രിയിലാണ്. ശങ്കരപ്പഗൗഡർക്ക്
തന്റെ ഗ്രാമത്തോടുള്ള സ്നേഹം യശവന്തരായർക്ക് ഇഷ്ടമായി. അതുപോലെ
പരേതരുടെ ഭാര്യയും അന്ത്യം ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ ആരോഗ്യം പാത്രമായി.
ബാപ്പു, സാഹേബ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരുമകനാണ്. അതുകൊണ്ട് നാടീന്

ഗുണകിട്ടുമെന്നും അദ്ദേഹം വിശ്വസിച്ചു. എന്നാൽ ഇപ്പോൾ കഥ മാറിയിരിക്കുന്നു. ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബ് പഡപ്പേന്റെ പിൻബലം സമ്പാദിച്ചു നാടിന് കണ്ടുകരായിരിക്കുകയാണ്. അധികാരിക്ക് ഇപ്പോൾ പഡപ്പേസ്വാമിയോടു മുഖമുണ്ടായിരുന്ന ഭക്തിയില്ല. നാട്ടിലെ ജീവിതം താളംതെറ്റിപ്പോയതിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സ് പ്രകൃബ്ധമായിരിക്കുന്നു. ഇതൊക്കെയും യശവന്ത രായരോടു പറയാൻ അധികാരി ആഗ്രഹിച്ചു.

ദാദയെ പുകയില കൊണ്ടുവരാൻ പീടികയ്ക്കുതപ്പ് അധികാരി സംസാരം ആരംഭിച്ചു. "ഗ്രാമം ഇതുവരെയും ഒരു മുഷിപ്പോലെ ഒറക്കെട്ടായിരുന്നു. നിങ്ങളുടെ മരുമകൻ അഞ്ചുവീരലകളേയും മേർപെട്ടത്തി, ഐക്യം തകർക്കാൻ ഒരുപെട്ടിരിക്കുകയാണ്. പട്ടിണികിടക്കുന്ന ആളുകൾ ഇന്ന് എന്റെ പത്തായം കൊള്ളുകയടിച്ചാൽ നാളെ വലിയതാളികയിലെ പത്തായം വിട്ടുമാ?" ശങ്കരപ്പ ഗൗഡർ ആവേശത്തോടെ ചോദിച്ചു.

ആറിൽ വെള്ളത്തിനുപോയിരുന്ന ലക്ഷ്മണൻ കടവുചുമന്നു വരുന്നതു അധികാരി കണ്ടു. അദ്ദേഹം വിന്ധയംമാറി. "പറഞ്ഞതുപോലെ നിങ്ങളുടെ നാട്ടിൽ മഴയും കൃഷിയുമൊക്കെയുണ്ടല്ലോ. ഞങ്ങളുടെ കഷ്ടപ്പാടില്ലല്ലോ?"

"താനില്ലെന്നുവെച്ചോള. പക്ഷേ, കള്ളന്മാർ പെരുവഴിയിൽ പിടിച്ചുപറി തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. എള്ളമാവാസി ദിവസം രാത്രി എന്റെ വണ്ടി ദാദയുടെ പുണ്യംകൊണ്ട് കൊള്ളക്കാരിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെട്ടതാണ്." യശവന്തരായർ ഈയിടെയുണ്ടായ തന്റെ അനുഭവം വിവരിച്ചു.

"ശരിയാണ്. അതും നിങ്ങളുടെ ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബിന്റെ പുലിവേട്ടപ്പുഴ വന്മാരുടെ പരിപാടിയാണ്. അന്ന് അദ്ദേഹം ഗുസ്തിമൽസരം കാണാൻ ജന്മിയിലേയ്ക്കു പോയതായിരുന്നു. അതിനടുത്തു നിരത്തിൽ എവിടെ കൊള്ള നടന്നിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അതവരുടെ പണിതന്നെയാണ്." അധികാരി പുക വലിച്ചുതി.

പറേലർ സംഭ്രാന്തനായി. ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബിന്റെ തെമ്മാടിത്തങ്ങൾ പറേലർക്ക് ഈ അപമാനം അസഹ്യമായിരുന്നു. യശവന്തരായരുടെ വംശ പാരമ്പര്യം ഖണ്ഡോബല്ലാളൻ മുതലുള്ളതാണ്. അദ്ദേഹത്തിന് സ്വന്തം വംശ പാരമ്പര്യത്തെക്കുറിച്ച് വലിയ അഭിമാനമാണ്. വന്നവരോടൊക്കെ അക്കഥ പറയും; ഖണ്ഡോബല്ലാളന്റെ ഖഡ്ഗമാണെന്നും പറഞ്ഞ് ഒരു വാൾ ഏതെങ്കിലും കാണിക്കും. അതുകൊണ്ട് ഉന്നതവംശീയനും കനകേരി അധികാരിയുമായ ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബിന് മകളെക്കൊടുത്തു. ആ തറവാടിന് കളങ്കംവരുത്തുന്നു ഇങ്ങനെയൊരു നീചകൃത്യങ്ങൾക്ക് ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബ് ഇറങ്ങിയിരിക്കുകയില്ല അദ്ദേഹം വേണിച്ചു. ഇതിന് തെളിവുണ്ടോ എന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സ് മന്ത്രിച്ചു. "എന്റെ മരുമകൻ ഇങ്ങനെയൊരുവല്ല." അദ്ദേഹം ഏതിർ പറഞ്ഞു.

"ജാഗിർദാർ ആരുടെകൂട്ടത്തിലാണ് നടക്കുന്നതെന്നു വേണമെങ്കിൽ ഈ

ലക്ഷ്മണനോടു ചോദിക്കൂ. 'അധികാരി പറഞ്ഞു. അദ്ദേഹം വീണ്ടും കഴൽ വലിച്ചു.

'അധികാരിയുടെ വാക്കുകേട്ടില്ലേ, ലക്ഷ്മണാ?' പരേലർ അയാളോടു തന്നെ ചോദിച്ചു. അയാൾ കരയുന്ന മുഖഭാവത്തിൽ പറഞ്ഞു:

'പാവങ്ങളുടെ മാനവും മര്യാദയും നിങ്ങളുടെ മരുമകന്റെ കൈക്കീഴിൽ ബാക്കിയാവില്ല, പരേലരേ. വേണമെങ്കിൽ നിങ്ങളുടെ മകൾ നന്മയോടു തന്നെ ചോദിക്കിൽ.'

ലക്ഷ്മണൻ ധൂതിയിൽ അട്ടപ്പിൽ തീ പൂട്ടുകയാണ്. 'ലക്ഷ്മണാ, ഇപ്പോൾ ഒന്നും ഉണ്ടാക്കണം. നീയും ഭാര്യയും വലിയമാളികയിലേയ്ക്കു് ഉറങ്ങിപ്പോവുക. യശവന്തരായർ അവരെ കണ്ടിച്ച് വലിയ മാളികയിലേയ്ക്കു നടന്നു. ഇനിയൊരിക്കൽ കാണാമെന്നു പറഞ്ഞു് അധികാരിയും പുറപ്പെട്ടു. വഴിക്കു വെച്ച് ഭാര്യ അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടു. അവൻ പുകയിൽ കൊടുത്തു. വലിയമാളികയിലേയ്ക്കു വരണമെന്നു് അവനോടു പറഞ്ഞു്, യശവന്തരായർ കലപുരോഹിതനായ ബാളാചാര്യനെ അത്യാവശ്യമായി കാണണമെന്നു് അറക്കയാൽ അങ്ങോട്ടു പോയി. ബാളാചാര്യർ പരേലരെ ബഹുമാനപരസ്സരം സ്വാഗതം ചെയ്തു. കശിപുവും കഴിഞ്ഞു് സംഭാഷണം പ്രധാന പ്രശ്നത്തെക്കുറിച്ചായി.

'നിങ്ങളുടെ ബാല്യസാഹസം തീർക്കണ്ടു കളിക്കുകയാണ് പരേലരെ. പഡപ്പന്റെ സംസ്കൃതം അയാൾക്കു് ഗുണകരമായിരിക്കില്ല.' ആചാര്യർ ഗൗരവത്തിൽ ഇത്രയും പറഞ്ഞപ്പോൾ ആദ്യത്തും വിസ്മരിക്കണമെന്നു് പരേലർ അപേക്ഷിച്ചു.

'പഡപ്പന്റെ കൂട്ടുകെട്ടു് വലിയമാളികയുടെ അഭിമാനത്തിന്നു് കണ്ടകപ്രായമായിരിക്കുകയാണ്. വലിയമാളിക ഇന്നാട്ടിന്റെ അഭിമാനമാണ്. അതു് ഈ രണ്ടുപേരുംകൂടി കളഞ്ഞുകളിക്കുമെന്നാണ് തോന്നുന്നതു്. വലിയമാളികയും മറവും, രണ്ടും നശിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ പാട്ടുള്ളി പിന്നെ വെറും മണൽക്കൊട്ടു മാത്രമായിരിക്കു്.' ബാളാചാര്യരുടെ കണ്ണുകളിൽ ദുഃഖത്തിന്റെ കരനിഴൽ ദൃശ്യമായി. ഗതകാലവൈഭവങ്ങൾ വെറും സ്മണകളാവുകയാണോ?

'പരിശുദ്ധമായ മഠം! മഹാത്മാക്കളായ സ്വാമികൾ ഇരുന്നിരുന്ന പീഠത്തിലാണ് ഈ കലി വന്നു കയറിയിരിക്കുന്നതു്! ഗുരുപാദയ്ക്കു സ്വാമികളുടെ കാലത്തു് ശ്രാവണമാസത്തിൽ അഖണ്ഡശിവഭജനവും പുരാണപാരായണവും മഠത്തിൽ പതിവായിരുന്നു. ഞാൻ ചെറുപ്പത്തിൽ കണ്ട കാഴ്ചയ്ക്കുള്ളൊരു പരേലരെ. ഞങ്ങളുടെ കാരണവന്മാർ പോകാതെ മഠത്തിൽ പുരാണപാരായണം ആരംഭിക്കില്ല. ഞങ്ങളുടെ കാരണവന്മാരാണ്. അക്കാലത്തു് ഗോപാലകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രത്തിൽ പുരാണപാരായണം ചെയ്തിരുന്നതു്. സ്വാമികൾ മുടങ്ങാതെ അതിന്നു വരുമായിരുന്നു. അദ്ദേഹം വന്നില്ലെങ്കിൽ, 'ഇന്ന് സ്വാമികൾ ഏഴുനുള്ളിയിട്ടില്ല; അതുകൊണ്ടു് പാരായണമില്ല'-എന്നുപറഞ്ഞു് ഞങ്ങളുടെ കാരണവന്മാർ അലങ്കാരപൂജ നടത്തിക്കളയും. അങ്ങനെയൊന്നായിരുന്നു

സ്ഥാനത്തേയ്ക്കാണ് ഈ ചങ്ങാതി വന്നുകയറിയത്! നിങ്ങളുടെ അനുഗ്രഹ കാരണം സംഭവിച്ചതാണെന്ന് നിങ്ങളോടു പറയാൻ വിഷമമുണ്ട്!''

ബാളാചാര്യരുടെ മനസ്സ് സുരണയുടെ മുതുകേറി കരേ സഞ്ചരിച്ചു. യശ വാതറാവു താടിക്കു കയ്യുംവെച്ചു കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു.

''ഈ പഡപ്പേൻ, ഗുരുപാദസ്വാമികളുടെ ജ്യേഷ്ഠത്തിയുടെ മകനാണ്. കരേ പാിച്ചയാളല്ലേ? മഠത്തിന്റെ പാരമ്പര്യം സംരക്ഷിക്കുമെന്നു പറഞ്ഞു നിങ്ങളുടെ നാട്ടുകാർ വലിയ ഘോഷയാത്രയായാണ് അദ്ദേഹത്തെ ഇങ്ങോട്ടു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വന്നത്. സ്വാമികളുടെ നേരെ ജ്യേഷ്ഠന്റെ മകൻ അക്ഷരശബ്ദം വായിത്തന്നു. അതുകൊണ്ട് അയാളെ ഒഴിവാക്കി, നിങ്ങളോടുള്ള ബഹുമാനം കൊണ്ട് ഇയാളെ ചിന്നസ്വാമിയായി സ്വീകരിച്ചതാണ്. ഇയാൾ എന്തെല്ലാം ചെയ്തു? നിങ്ങളുടെ നാട്ടുകാരിപ്പണ്ണ—എന്താണവളുടെ പേര്?—അതേ. ഭാഗമ്മയെ കൂട്ടിവന്നു മഠത്തിൽ പാർപ്പിച്ചു. ഭർത്താവു മരിച്ചു പെണ്ണല്ലേ, ആശ്രയം നൽകിയതായിരിക്കുമെന്നു ആളുകൾ കരുതി. എന്നാൽ അന്നുമുതൽ മഠത്തിന്റെ കഥതന്നെ മാറി. പുരാണപാരായണം ഭജന ഏല്പാം നിന്നു. പട്ടാപ്പകൽ കടിയും ചീട്ടുകളിയും നടക്കുന്നു. ജോലിയില്ലാത്ത തെമ്മാടി കൾക്കു ആശ്രയം കിട്ടി. വിശന്നുവന്നവർക്കു ഭരത കഷണം റൊട്ടിയും ഭരത മുരുട്ട വെള്ളവും കിട്ടില്ലെന്നു വന്നു. മയ്യോടുകൊണ്ട് മഠത്തിൽ കാൽ കയ്യാണു് കുറച്ചിലായി. ഗ്രാമത്തിലെ അധികപ്രസംഗികൾ പഡപ്പേന്റെ ചൊല്ലുകയിലാണ്. നിങ്ങളുടെ ബാപ്പുസാഹേബ് അയാളുടെ വലക്കെ ആയിരിക്കുന്നു. അവർ ചെയ്യുന്നതു നിയമം; കെട്ടുന്നതു പട്ടം. എന്നതാണിപ്പോഴത്തെ നില. അതെന്തോ ആകട്ടെ. അവരുടെ പാപത്തിന്റെ ഫലമിപ്പോൾ ഗ്രാമവാസികൾ അനുഭവിക്കണമല്ലോ!'' ബാളാചാര്യർ പറഞ്ഞുനിൽക്കി, നെടുവീർപ്പിച്ചു.

''ആചാര്യസ്വാമികളേ, ഉപ്പു തിന്നുന്നവർ വെള്ളം കുടിക്കും. ഈ തീയുടെ നാട്ടുകാർ എന്തിനു വിഴങ്ങണം?''

പരേലരുടെ സരളസ്വഭാവമുള്ള ആത്മാവിൽ നിന്നുമുയർന്ന ചോദ്യമായിരുന്നു അതു്.

''നാട്ടിനു് ഇതിന്റെ ദുഷ്ടലം അനുഭവിക്കേണ്ടിവരും. ചിലർ പുതലാ ബായിയുടെ സംരക്ഷണത്തിൽ കഴിയുമ്പോൾ, ഈ ബാപ്പുസാഹേബിന്റെ അനിവർത്തിയെപ്പോലെയാല്ലേ? എന്നാൽ ഇപ്പോൾ അവളുടെ സ്ഥിതിയെന്താണ്? നാനാ എന്തിനു്, എങ്ങനെ മരിച്ചു? അതിന്റെ ഫലമോ? ഇപ്പോൾ ഗ്രാമത്തിൽ പത്തായങ്ങൾ കൊള്ളചെയ്യിക്കുകയെന്നിടംവരെ എത്തിയിരിക്കുകയാണ്. പഡപ്പേൻ നൂറുകണക്കിനു തെങ്ങുകളുടെ പിൻബലമുണ്ട്. ബാപ്പുസാഹേബ് ഇവരുടെ സഹായത്തോടെ അധികാരിയുടെ പത്തായം കൊള്ളയടിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്തിരിക്കുകയാണ്. ഇത്തരം വിഭവങ്ങൾ വളർന്നു ഗ്രാമത്തിൽ ഒന്നിന്നൊന്നു കൂടിയായി സമാധാനത്തോടെ ആകും ജീവിക്കാനൊക്കും?'' ബാളാചാര്യർ തന്റെ ഏരിയയ്ക്കുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഹൃദയം മലക്കു തുറന്നു.

യശവന്തരായർ സംഗതി വ്യക്തമായി. ബാളാചാര്യരുടെ ഓരോ വാക്കും യഥാർത്ഥസംഭവങ്ങളെ തുറന്നുകാട്ടുന്നതായിരുന്നു. നാനാ മരിച്ചപ്പോൾ ഉടനെ ആ വിവരമറിയിക്കാതെ, തന്റെ ചാര്യയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകാൻ വരണമെന്നു ബാപ്പുസാഹേബ് കത്തയച്ചതിന്റെ രഹസ്യം ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന് മനസ്സിലായി. നാനായുടെ മരണത്തിൽനിന്നും പുറപ്പെട്ട തീപ്പൊരി, വിദ്വേഷത്തിന്റെ ദാവാനലനായി പ്രോജ്ജ്വലിക്കുന്നതിന് മുമ്പ് തന്റെ കടുംബത്തിന്റെ സംരക്ഷണം ബാപ്പുസാഹേബിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വമായിരുന്നു. ആ ദാവാനലനം പ്രേരകശക്തിയായി അതിന്റെ ഒത്ത നടുവിൽ പഡപ്പൻ യമനെപ്പോലീരിക്കുന്നു. അവമാനിതരുടെ ഹൃദയം പ്രതികാരം ചെയ്യാൻ അഗ്രഹിച്ചു; അകമേ അസത്തുഷ്ടി പുകഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. പാപം അതിന്റെ ഹലത്തിനായി കാത്തിരുന്നു. ഈ ചിന്തകളാൽ നീറുന്ന കരളുമായി അദ്ദേഹം വലിയമാളികയിലേയ്ക്കു നടന്നു.

ബാളാചാർരുടെ വീട്ടിൽനിന്നും പുറപ്പെട്ട് യശവന്തരായർ വലിയമാളികയിലെത്തിയപ്പോൾ പത്രങ്ങളുമണി കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ബാപ്പുസാഹേബ് കളിക്കാനായി അകത്തു് പോയിരിക്കുകയായിരുന്നു. യശവന്തരായർ പുറത്തെ മുറിയിൽ തലയണയിൽ ചാരിയിരുന്ന് മുറക്കാൻസഞ്ചി അഴിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സ് സ്വസ്ഥമായിരുന്നില്ല; മകൾ രത്നയുടെ ഭാവി അദ്ദേഹത്തെ ചിന്താധീനനാക്കി. അദ്ദേഹം വലിയമാളികയിൽ എത്തിയ വിവരം വാലിയക്കാരൻ അകത്തേത്തിച്ചിരിക്കണം. അഞ്ചു നിമിഷങ്ങൾക്കകം പുതലാ ബാധിതനെ അവിടെ വന്നു. തലയണയിൽ ചാരി കാൽ നീട്ടിക്കിടന്നിരുന്ന യശവന്തരായർ അവരെ കണ്ടപ്പോൾ ഏഴുന്നേറ്റിരുന്നു.

യശവന്തരായർ നാട്ടിലെ സ്ഥിതിയെപ്പറ്റി തന്റെ കാതിലെത്തിയ വിവരങ്ങൾ പുതലാബാധിയെ അറിയിക്കേണ്ടിവന്നു. "ഗ്രാമത്തിൽ എങ്ങു പോയാലും ബാപ്പുനെപ്പറ്റി ജനങ്ങൾ ഓരോന്നു പറയുകയാണ്. എന്താണിങ്ങനെയൊക്കെ?" അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു.

പുതലാബാധി അതിന് നേരിട്ടു മറുപടി പറഞ്ഞില്ല. "രത്നയെ വിളിച്ചു കൊണ്ടുപോകാൻ ഉടനെ വരണമെന്ന് ബാപ്പു നിങ്ങൾക്ക് കത്തയച്ച സംഗതി നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതിനു ശേഷമേ ഞാനറിഞ്ഞുള്ളൂ. ഇനിമേൽ ബാപ്പു. ഈ ഗ്രാമത്തിൽ താമസിക്കുന്നത് അല്പം വിഷമമാകുന്നതായിരിക്കുമെന്നു തോന്നുന്നു." പറഞ്ഞുകൂടാത്തതു പറഞ്ഞ സ്വരം.

"നാട്ടിലായിരുന്നപ്പോൾ ബാപ്പുവിന് എന്തൊരു അനുസ്സായിരുന്നു. എങ്ങനെ ഇത്രവേഗം മാറി?" പ്രശ്നത്തിന്റെ നിമിത്തമെഴുതിച്ചു വിഷമിച്ച യശവന്തരായർ ചോദിച്ചു.

"നാനാമാർ മരിച്ചതാണ് ഇതിനൊക്കെ കാരണം. അങ്ങനെ ചിന്തിച്ചാൽ നമ്മുടെ ബാപ്പു, ചിമണിയുടെനേരെ കണ്ണുവച്ചതാണ് ഈ കഴപ്പൊക്കെ വരുത്തിവച്ചത്." പുതലാബാധി ചുറ്റുംനോക്കി പറഞ്ഞു.

“പഡപ്പേന്റെ കൂട്ടുകൂടി ബാപ്പ മാനവും മയ്യാദയും കളഞ്ഞുകളിച്ചുവെന്ന് ഞാനുംകേട്ടു.” യശവന്തരായർ തനിക്കറിയാവുന്നകാര്യം പറഞ്ഞു.

“ഏതു പറഞ്ഞാലും തീരില്ല. തൽക്കാലം രത്തയും ചീമണയും ഗ്രാമത്തിൽ നിന്നു പോകുന്നതാണ് നല്ലതു്. ബാപ്പവും ഇവിടെ താമസിക്കുന്നതു നല്ലതു്. ഇല്ലെങ്കിൽ തന്റെ മാനംകെടുത്തുവെന്ന വിരോധംവെച്ചു് ഗൗരവരങ്ങ് പന്തായം കൊള്ളുകയിപ്പിച്ചു് ബാപ്പ. വേണ്ടാത്ത കഴപ്പത്തിൽ അകപ്പെട്ടു.”

പുതലാബായിയുടെ ഈ അഭിപ്രായം യശവന്തരായർ പ്രതീക്ഷിച്ചതുതന്നെ യായിരുന്നു. എന്നാൽ പുതലാബായിയുടെ ഗൗരവംനിറഞ്ഞ സ്വരം പരിതഃസ്ഥിതി താൻ മനസ്സിലാക്കിയതിലേറെ പ്രയാസമുള്ളതാണെന്ന് വ്യക്തമാക്കി. അല്പനേരം മൗനംപാലിച്ചു് പുതലാബായി തുടർന്നു: “ഇവിടുത്തെ വാത്സകളൊക്കെ നിങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കിയിട്ടില്ല. ഇപ്പോൾ ബാപ്പ. ചീമണയെ കല്യാണംകഴിച്ചുപറ്റു. രത്തയുടെ തലയ്ക്കുകകളിൽ മറ്റൊരാളായിട്ടെ എങ്ങനെ കൊണ്ടുവരമെന്ന് നിങ്ങൾക്കു് വിഷമംകാണം. ബാപ്പ. എന്റെ ആശങ്കയുമാണെന്നുവെച്ചു് ഞാനൊന്നും ഒളിച്ചുവയ്ക്കുന്നില്ല; എന്നാൽ അവൻ കനകേരി അധികാരിയുടെ തറവാട്ടിൽ ജനിച്ചു് ചെയ്യരുതാത്തതു ചെയ്തു. ഇപ്പോൾ ചീമണയെ കല്യാണം കഴിക്കുന്നില്ലെന്ന് മക്കടമുഷ്ടി പിടിക്കുകയാണു്. എന്നാൽ ഞാൻ നാനാമാമൗ വാക്കുകൊടുത്തതാണു്—ചീമണയെ മക്കളെപ്പോലെ ഞാൻ നോക്കുമെന്ന്. ഇപ്പോൾ പററില്ലെന്ന് പറയാമോ? ചീമണയുടെ ജീവിതം നശിപ്പിച്ചതിനു് ആരു് ഉത്തരവാദിത്വം വഹിക്കും? ഇപ്പോൾ സാധ്യമല്ലെന്നു ബാപ്പ. പറയാൻകാരണം ആ പഡപ്പേന്റെ കൂട്ടുകെട്ടാണു്. ഇതിങ്ങനെ വളർന്നവനാൽ ജാഗീർദാർത്തറവാട്ടിനു കളങ്കംവരുമെന്നതിനു് സംശയമില്ല.” പുതലയുടെ സ്വരം ആവേശപൂർണ്ണമായിരുന്നു; അതിനു് സത്യത്തിന്റെ നിഷ്പരതയുണ്ടായിരുന്നു.

മേമകനെന്നു് യശവന്തരായർക്കു് ലഭിച്ചതോന്നി; മക്കളെക്കുറിച്ചു് സങ്കടവും. പക്ഷേ, പുതലയുടെ അഭിപ്രായം നിഷേധിക്കാവുന്നതായിരുന്നില്ല. രാവിലെമുതൽ പലരേയുംകണ്ടു. എല്ലാവരും ബാപ്പ. സാഹേബിനെക്കുറിച്ചു് ഓരോ പരാതിയെങ്കിലും പറഞ്ഞിരുന്നു. പാലയുടെ അഭിമാനം വ്രണപ്പെട്ടു. അമൃതാത്തിന്റെ രക്തംതിളച്ചു.

ഇത്രയുംപറഞ്ഞു് പുതലാബായി അകത്തേയ്ക്കുപോയി. യശവന്തരായർ തലയണയിൽ ചാരി ആലോചനയിൽ മുഴുകി. പിന്നെ കുറച്ചുസമയത്തിനുശേഷം ബാപ്പ. സാഹേബ് കളികഴിഞ്ഞുവെന്ന് അന്ധാവനെ കണ്ടു. “ഗ്രാമത്തിൽ വന്നിട്ടു് ആരെങ്കൊക്കെ കണ്ടുവെന്നന്വേഷിച്ചു. യശവന്തരായർ അപ്പുവുമായ സംയമത്തോടെ മറുപടിനൽകി.

ഉച്ചയുന്നിനു ഭാദയേയും ലക്ഷ്മണനേയും വിളിപ്പിക്കാൻ യശവന്തരായർ ബാപ്പ. സാഹേബിനോടു പറഞ്ഞു. ഇതുകേട്ടപ്പോൾ ബാപ്പ. സാഹേബിന്റെ പരികം ചുളിഞ്ഞു. അതിനിടയ്ക്കു് പുതലാബായി പറഞ്ഞു: “അവർ വരാതാവിലെന്നു പറഞ്ഞയച്ചിരിക്കുയാണുമാവാ. നിങ്ങൾ രണ്ടാളും ഉണ്ടാളു്.”

“അതെന്താ വരുന്നില്ലെന്നു പറയുന്നത്? ഏന്നോടു വരാമെന്നു പറഞ്ഞുവെങ്കിലും ഒഴിഞ്ഞുമാറുകയോ? ആട്ടെ, ഞാൻ തന്നെപോയി നെക്കൂടി വിളിക്കട്ടെ.” യശവന്തരായർ ശാഠ്യംപിടിച്ചിട്ടെന്നവണ്ണം പുറപ്പെട്ടു. ബാപ്പു, സാഹേബ് ഗദ്യൊടെ പറഞ്ഞു.

“അമ്മാവാ, അവരീ വലിയമാളികയിൽ കാലുകുത്തുന്നത് കംഗിയല്ല. നിങ്ങൾ പോകേണം.”

പക്ഷേ, മധ്യമകന്റെ അഹന്തയ്ക്കു വഴങ്ങിക്കൊടുക്കുന്നതായിരുന്നില്ല അമ്മാവാന്റെ അഭിമാനം. പാടളിയിൽ തനിക്കേറെ അപമാനമാരംകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ റോഷാഗ്നി ജ്വലിക്കുകയായിരുന്നു. അതോടൊപ്പമാണു് ഈ സംഭവം. അദ്ദേഹത്തിനു് ക്ഷമകെട്ടു. ഊണുസമയത്തു് ആജന്മശത്രുതന്നെ യാതൊരു വീട്ടിൽവന്നാൽ സ്നേഹത്തോടെ ഊണുകൊടുക്കുന്ന പാരമ്പര്യമാണു് യശവന്തരായരുടേതു്. ഒരിക്കൽ ശാഠ്യംപിടിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ പ്രാണൻ ത്യജിച്ചാലും അതു് നടപ്പാക്കുകയെന്നതാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വഭാവം. “അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ ഞാനും ഇന്നീ വലിയമാളികയിൽനിന്നും ഊണു കഴിക്കുന്നില്ല.” ബാപ്പു, സാഹേബിന്റെ അഹങ്കാരത്തിന്റെ പതിന്മടങ്ങു് അഹങ്കാരത്തോടെ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു.

ബാപ്പു, സാഹേബു് മൗനംപാലിച്ചു. യശവന്തരായർ പുറപ്പെട്ടു. വിളമ്പിയ ചോറും ഇട്ടേച്ചുപോകരുതെന്നു് പുതലാബായി നിർബ്ബന്ധിച്ചു.

അന്നു കരഞ്ഞുകൊണ്ടു് അച്ഛന്റെ കാൽപിടിച്ചുപേക്കിച്ചു: “ഊണുസമയത്തു് അങ്ങനെ ഉപേക്ഷിച്ചു പോകരുല്ല!”

യശവന്തരായർ കണ്ണീരൊപ്പി: “വിട്ടുമാറട്ടെ. ഇന്നിവിടെനിന്നുണ്ണാൻ വന്നതല്ല.” അദ്ദേഹത്തിന്റെ വണ്ടി പുറപ്പെട്ടു.

ലക്ഷ്മണനും ദാദയും സംഭവമറിയ്ക്കു. ഹന്തമാൻകോവിലിനടുത്തുവെച്ചു് ദാദ കൊടിവന്നു വണ്ടി തടഞ്ഞു. “മുത്തച്ഛാ, ഇങ്ങനെ ഊണുകഴിക്കാതെ പാടളിവിട്ടുപോകാൻ ഞാൻ സമ്മതിക്കില്ല. വീട്ടിലേയ്ക്കുപോകാം. അങ്ങനെയൊരു വീട്ടിൽനിന്നും ഊണുകഴിഞ്ഞ ശേഷം കാളകളെ പൂട്ടാം.”

കാപവും താപവുംകൊണ്ടു് യശവന്തരായരുടെ കണ്ണിൽ വെള്ളമുറു. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: “ദാദ, നീ ഒരു വാക്കുതരാമെങ്കിൽ ഞാൻ നിന്റെ വീട്ടിലേയ്ക്കു വരാം.”

“മുത്തച്ഛൻ പറയണം. അതു നടത്താൻ ഞാൻ ഏല്പാഴും തയ്യാറാണു്.” ദാദ വാക്കുനൽകി.

ഏന്റെ മകൾ രണ്ടാരുടെ ജീവിതം തകരാതെ നോക്കിക്കൊള്ളാമെന്നു് നീ ആണുയിടണം അനിയാ. നമ്മുടെ ബാപ്പു, ആ പന്ഥപ്പന്റെ കൂട്ടുകെട്ടു് വീടണം. അതിനു് വല്ലതും ചെയ്യാമെന്നു് വാക്കുതരൂ.” യശവന്തരായരുടെ ഭാരോവാക്കിലും ഉൽക്കണ്ഠ നിറഞ്ഞുനിന്നു.

“ഈ കാര്യം ഈശ്വരേച്ഛപോലെ നടക്കും മുത്തച്ഛാ. എന്തെങ്കിലും ചെയ്യാവുന്നതെന്തും പറഞ്ഞോളൂ, ചെയ്യാം. തല്ലാലും വീട്ടിലേയ്ക്കുപോകാം.”
ഭാദ, യശവന്തരായരുടെ വണ്ടി തിരിച്ചുവിട്ടു

യശവന്തരായർ വണ്ടിയിൽനിന്നിറങ്ങി ഭാദയുടെ കൂടെ നടന്നു. ബാപ്പ, സാഹേബ് എന്തുകൊണ്ടാണ് ഭാദയോടു ഇത്രയേറെ കോപിച്ചിരിക്കുന്നതെന്ന് അന്വേഷിക്കുന്നതിനായിരുന്നു. “നാനാമാമൻ മരിച്ചതിനെപ്പറ്റി ജനങ്ങൾ പറയുന്നതുകേട്ട് നീ ബാപ്പവിനോടു വഴങ്ങിയിട്ടുണ്ടോ അറിയാ?” അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു.

ഭാദയ്ക്ക് ഈ ചോദ്യം അപ്രതീക്ഷിതമായിരുന്നു. “അത് നാട്ടിൽവന്നു രണ്ടു ദിവസം പുറത്തിറങ്ങിയതേ ഇല്ല. ചിമണയെ കണ്ടു സംസാരിക്കാൻപോലും വലിയ മോളികയ്ക്കിൽ പോയിട്ടില്ല. ആളുകളെപ്പറ്റിയൊന്നും മുത്തച്ഛാ?” മുത്തച്ഛൻ ചോദിച്ചു.

“എന്തില്ലാത്ത നാറു?” എന്തെങ്കിലും പറയൂ. നീ മാത്രം ഒന്നും കാര്യമായൊന്നും കേട്ടില്ല. ചിമണയെക്കുറിച്ച് ആളുകൾ ഉണ്ടാക്കിവിട്ട കഥകളേ നീ ചൂടാക്കുകയുള്ളൂ.” യശവന്തരായർ താക്കീതുന്നൽകി.

ഭാദ മിണ്ടിയല്ല; അവൻ വിചാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

യശവന്തരായർ വിഷയം ചാറ്റനെമെന്നു തോന്നി. ആ ഉദ്യോഗത്തോടെ അദ്ദേഹം ബാപ്പ, സാഹേബും പഡപ്പനും തമ്മിലുള്ള സ്നേഹം, അധികാരിയുടെ ഉഗ്രവിരോധം മുതലായ കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ച് സംസാരിച്ചിട്ടുണ്ടായി. ഇപ്പോൾ പഡപ്പനും ബാപ്പ, സാഹേബുംകൂടി അധികാരിയുടെ പത്തായങ്ങൾ കൊള്ളയടിപ്പിക്കുന്ന ശ്രമത്തിലാണ്. അതു നടക്കാതിരിക്കണം. എങ്കിലേ അവരുടെ സ്നേഹാഭിസം തകരുകയുള്ളൂ എന്നദ്ദേഹം അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

എന്നാൽ ഭാദ അതിലൊന്നും ശ്രദ്ധിക്കുന്നില്ലെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് മനസ്സിലായി. നാനാവലിയച്ഛന്റെ മരണത്തെക്കുറിച്ച് ആളുകൾ പറയുന്നതെന്താണെന്ന് അവനോടു പറയേണ്ടിവന്നു. അവസാനം മനമിഷ്ടാനുസൃതമാകെ ചിമണയും ബാപ്പസാഹേബും തമ്മിലുള്ള അവിചിതബന്ധത്തെക്കുറിച്ചും അല്ല പറയേണ്ടിവന്നു. നാനാ വിഷയപ്രയോഗംകൊണ്ടാണ് മരിച്ചതെന്ന് ആളുകൾക്കിടയിൽ സംസാരമുണ്ട്. “അതും പറഞ്ഞു. “ഭാദ, കഴിഞ്ഞുപോയ കാര്യത്തെക്കുറിച്ച് ദേഷ്യപ്പെട്ടിട്ട് ഹലമില്ല. നീ എടുത്തുചാട്ടത്തിനൊരുങ്ങുകയുള്ളൂ. ബാപ്പ, ചിമണയെ കലയാണംകഴിച്ചാൽ സംഗതിയൊക്കെ ഭംഗിയായു. അതു നടത്തിക്കുന്നതുകാര്യം ഞാനേറ്റു. ഇതിനുവേണ്ടി ആരുമേയും ജീവനും നശിപ്പിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ല.” അദ്ദേഹം ഉപദേശിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സ് ഈ സംഭവങ്ങളുടെ മറുപടിയും കാണുകയും അതിന്റെ പേരിൽ ഏതെങ്കിലും ചിന്തിക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കണം. പരിതഃസ്ഥിതി അപകടകരമാകയാൽ സൂക്ഷിച്ചു മുന്നോട്ടുപോകണം.

ഇ. സംഗതികളൊക്കെ ഭാദയ്ക്കു പുതിയതായിരുന്നു; അപ്രതീക്ഷിതമായിരുന്നു. എന്നാൽ ചുറ്റുപാടുകൊണ്ടു തീരെ അറിയില്ലെന്നും പറയേണ്ടതും.

കൈ അറക്കാൻ; അതിന് ഇങ്ങനെയല്ലാതെ എങ്ങനെ പോകണമെന്നു പറയുന്നതു്?'' ദാദ നിന്നില്ല. അതിവേഗം അവൻ മുന്നോട്ടോടി.

7

മാത്തിലേയ്ക്കുള്ള വഴി ജാഗ്രീഭാതടെ വലിയമാളികയുടെ മുമ്പിൽച്ചെടിയാണു പോകുന്നതു്. വലിയ മാളികയുടെ ആനവാതിലിനിരുദ്ധവും ഉറപ്പും വിസ്താരമേറിയതുകൾ കാണാം. അതുകൊണ്ടു് വഴി കടുസ്സായിരിക്കുന്നു. ദാദ മരക്കൂട്ട പിടിച്ചു മാത്തിനേരെ ഓടിവരുന്നതു് വലിയമാളികയിലെ ദർബാർ ഹാളിലിരുന്നു പുകവലിക്കുകയായിരുന്ന പുലിന്ദെപ്പുഴവന്മാർ കണ്ടിരുന്നു. കോർക്കാരൻ മല്ലനോടു ദാദ പറഞ്ഞ മറുപടിയും അവരുടെ ചെവിനിൽ വീണിരിക്കുന്നു. ബാപ്പ, സാഹേബ് ആ സമയത്തു് വലിയമാളികയിൽ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല.

വലിയമാളികയിലെ നടുമുറിയിൽ കെട്ടിയ തൂക്കുകുട്ടിയിൽ ഇരുന്ന് പുതലാബായി ചിമണയോടു സംസാരിക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോഴാണു് ദളവ പരിശ്രമനായി കിതച്ചുകൊണ്ടുവന്നതു്; അമ്മേ, സംഗതി അവകൾമാണു്. ചിമണയുടെ കാൽ ദാദ അറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞോ എന്തോ? അവൻ മാത്തിനേരെ ഗമവും പിടിച്ചു് ഓടിയിരിക്കുന്നു. നല്ല വെളിച്ചപ്പാടിനപ്പോലെ യുണ്ടു്!'' അവിടെ മൂലയ്ക്കിരുന്നിരുന്ന ചിമണയെ അധാരം കടന്നിരുന്നു. അപ്പോൾ കണ്ടതും അധാരം വിശ്രാന്തി ഇരട്ടിച്ചു.

പുതലാബായി അമ്പരന്നു. എങ്കിലും മനസ്സാന്നിദ്ധ്യം കൈവരിച്ചു് അവർ ദളവയോടു പോയിക്കൊള്ളാൻ സൂചന നൽകി. അവർ രണ്ടു ഉറക്കെ വിളിച്ചു.

അകത്തു മുറിയിൽ രത്ന മുടി ചീകിക്കൊടുക്കുകയായിരുന്നു. അവൾ പരിശ്രമനയായി ഓടിവന്നു.

''രത്നാ, ഇന്ന് നിന്റെ മംഗല്യത്തിന്റെ ഭാഗ്യത്തിനു് ബാപ്പ, ദാദയുടെ കയ്യിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെടണം. നിനക്കെന്തുചെയ്യാൻ സാധിക്കും?'' അവർ കരഞ്ഞുതുടങ്ങി.

ചിമണ ഇങ്ങല്ലാം കാണുകയും കേൾക്കുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ടു്. അന്ത്യകാലം അടുത്തുവെന്നു് അവളോടു, ശരീരം വിറങ്ങലിച്ചു. പേടിച്ചുണ്ടു അവൾക്കു് ഒന്നും സംസാരിക്കാനായില്ല. നായാട്ടുകാരനെ കണ്ടു പേടിച്ചു ചെല്ലാനിരുന്ന പോലെ അവൾ വിശാലനേത്രങ്ങൾ തുറന്നു് ഭീതിയോടെ നോക്കിത്തുടങ്ങി.

രത്നയ്ക്കു് ഒന്നും പിടികിട്ടിയില്ല. ദാദ മാത്തിലേയ്ക്കു് ഓടിപ്പോയ കാഴ്ച പുതലാബായി പറഞ്ഞു. പക്ഷേ, രത്ന ഭയപ്പെട്ടില്ല. മുടി കെടഞ്ഞിട്ടു്

കഴിഞ്ഞില്ല. മുടി അതപടി വലിച്ചുകെട്ടി; അകത്തുപോയി കൃതിയിൽ കൈമുറപ്പാട്ടു തൊട്ടു; സാരിത്തലപ്പു് അരയിൽ മുറുക്കി പുറത്തിറങ്ങി. അവളുടെ കണ്ണുകൾ അകലെയുള്ള ഏതോ തെരയുന്നതുപോലിരുന്നു; ചുണ്ടുകൾ കടിച്ചുപിടിച്ചിരുന്നു. ഈ പുറപ്പാടു് കണ്ടു പുതലാബായി 'ഏങ്ങാട്ടു പോകുന്നു' എന്നു ചോദിച്ചതിന്നു അവൾ മറുപടി പറഞ്ഞില്ല. ജാഗീർദാരുടെ വീട്ടിലെ പതിവനുസരിച്ചു് അവൾ ഘോഷാസമ്പ്രദായം പാലിക്കേണ്ടതായിരുന്നു. അതൊന്നുമില്ലാതെ രത്ന പുറത്തിറങ്ങി ഓടി.

"രത്ന! രത്ന!" പുതലാബായിയുടെ വിളി അവൾ ചേട്ടില്ല. "ബായിസംബ", ബായിസംബ!" ഭളവയുടെ വിളിയും കേട്ടില്ല.

അന്നു രാത്രി അധികാരിയുടെ പത്തായങ്ങൾ കൊള്ളയിടണം. അതിനു വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്യാൻ പഡപ്പേന്റെ മഠത്തിൽ യോഗം ചേർന്നിരിക്കുകയാണ്. ചെരുപ്പകുത്തികൾ, തളവാറന്മാർ, നായാടികൾ മുതലായവർ സംഘംസംഘമായി വന്നുചേർന്നിരിക്കുന്നു. ബാപ്പു, സാഹേബിന്റെ വിശ്വസ്തരായ അഭ്യാസികളും അവിടെയുണ്ടായിരുന്നു.

"നിങ്ങളെല്ലാവരുംചേർന്ന് ഇന്നുതന്നെ അധികാരിയുടെ വീട്ടിലേയ്ക്കു പോകണം. പത്തായം തുറന്നു് ധാന്യം വിതരണംചെയ്യണമെന്നു് ശാഠ്യം പിടിക്കണം. ആദ്യമാസത്തേയ്ക്കുവേണ്ട ധാന്യം അദ്ദേഹത്തിന്റെ പത്തായങ്ങളിൽ മാത്രമുണ്ടു്. അവശ്യം വന്നാൽ വലിയമാളികയിലെ എല്ലാ പത്തായങ്ങളും നിങ്ങളുടേതാണു്." ബാപ്പു, സാഹേബ് ആവേശത്തോടെ പറഞ്ഞു. പഡപ്പേൻ തലയാട്ടി.

"ജാഗീർദാർ എവിടെ?" മഠത്തിന്റെ പടവുകൾ കയറിവരുന്ന ഓരോ വിളിച്ചു ചോദിച്ചു.

ബാപ്പു, സാഹേബ് മറ്റൊരങ്ങോ ശ്രദ്ധിക്കുകയായിരുന്നു. ഓരോരുടെ ശബ്ദം കേട്ടപ്പോൾ അയാൾ അങ്ങോട്ടുനോക്കി. ചുണ്ടു കടിച്ചുപിടിച്ച അവന്റെ മുഖം കണ്ടതോടെ അയാൾക്കു് സർവ്വംഗം വിയർത്തു. ഏതോ പറയാൻ തുടങ്ങിയതായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ഇരുനേടത്തിരുന്നു വിറയ്ക്കുന്നു. ഓരോരുടെ നില്പും അയാളിൽ ഉത്സാഹിതയുളവാക്കി. 'സ്വാമികളേ, രക്ഷിക്കണേ!' അയാൾ സ്വാമിയുടെ കാലിൽ വീണു.

അദ്ദേഹം ഇളകി. ചിലർ മരക്കട്ട പിടിച്ചെടുക്കാനാണു് മുഖത്തടിയേറു് പിൻവാങ്ങി. ഇതിനിടയ്ക്കു് ബാപ്പു, സാഹേബ് സ്വാമിയുടെ രഹസ്യപ്പരിധിയിൽക്കയറി സാക്ഷ്യമിട്ടു.

പഡപ്പേൻ ഓരോ നേരിടാനുള്ള ധൈര്യമുണ്ടായിരുന്നില്ല. അയാൾ ആളു വിളിച്ചു: "ഏങ്ങോ ബസപ്പാ! ലാഡസാഹേബ്!" അവനെ പിടിക്കുകയോ! പിടിച്ചിരുത്തു! എന്തുവേണമെന്നു് ചോദിക്കു! എല്ലാം ചോദിച്ചു് വേണ്ടതു ചെയ്താം."

ബസപ്പേൻ ലാഡൻ ഓരോരുടെ അടുത്ത സ്നേഹിതന്മാരാണ്. അവന്റെ മുഖം കണ്ടപ്പോൾത്തന്നെ ഭക്ഷ്യത്തിന്റെ കാരണമെന്നാണെന്നു് അവർ കൃത്യ

മായി ഉൾക്കൊള്ളിച്ചു. അവർ രണ്ടുപേരും അവന്റെ കാലിൽവീണു കരഞ്ഞുപറഞ്ഞു: "ഒന്നടങ്ങു ഓമ! അങ്ങനെ കലിക്കൊണ്ടു" എടുത്തുപാടല്ലെ! സ്വാമികളെത്തു പറയുന്നുവെന്നെങ്കിലും കേൾക്കൂ."

ഓമ അവരെ തള്ളിമാറ്റി പലപ്പോഴും മുമ്പിൽ വന്നുനിന്നു: "നാമികളേ, ആദ്യമായി ഒരു മുൻപറഞ്ഞിട്ടില്ല" പറഞ്ഞാൽ. അവന്റെ രക്തം നൂറു മാത്തിൽ ഒഴുകേണ്ട." അവൻ ഗർജിച്ചു.

"ജാഗിർദാർ അതിനുമുമ്പും എന്തുചെയ്തു? വല്ലവരുടേയും വാക്കുകൾക്ക് എന്തെങ്കിലും ചെയ്യരുത്" പിറാന്താ! ഒരു കണ്ണിനോടൊന്നുപോലെ വന്നിറങ്ങുന്നു.

"അയാൾ എന്തു ചെയ്യുവെന്നത് അയാളെക്കൊണ്ടുതന്നെ പറയാം. ആദ്യം അയാളെ വിട്ടുതരൂ." ഇതുപറഞ്ഞു സ്വാമിയുടെ കല്പനയ്ക്കു കാനൂനിൽക്കാരെ ഓമ അകത്തേയ്ക്കോടി.

ഓമയ്ക്കു കോപാവേശത്തിൽ ബുദ്ധിസ്ഥിരത തെറ്റിയിരിക്കുകയാണ്. മറക്കുകൊണ്ടു അവൻ വാതിലിലിറങ്ങി. ചവിട്ടി. പഴയ വാതിൽപ്പാളികൾ വീണു. ഇനിയും രാജിയിട്ടു കൊടുത്താൽ തകരും; ബാല്യസാഹസ്യം ഓമയുടെ കൈകളിൽ ഒത്തെയും. ആളുകൾ സംഭീതരായി തരിച്ചുനിൽക്കുകയാണ്. "ഗ്രാമത്തിലെ പ്രഭുവിനു ഈ ഗതി വരുന്നതുംനോക്കി ഇങ്ങനെ നിൽക്കുകയാണോ?" സ്വാമിക്കിതു പറയണം. പക്ഷേ, സ്വന്തം പുറത്തുവരുന്നില്ല.

പെട്ടെന്നാണു രക്തം കടന്നുവന്നത്. അവൾ വാതിലിൽ പുറംചാരി നിന്നു. ചുണ്ടുകൾ വിറയുന്നു. കണ്ണുകൾ ഫലത്തത്തിൽ പൊങ്ങിക്കിടന്നതു പോലെ കാണപ്പെടും. എന്നാൽ കണ്ണിരൊഴുകുന്നില്ല. "ഓമ, ഓമ-അദ്ദേഹത്തേക്കാൾമുമ്പേ നിന്റെ ചേച്ചിയുടെ തലയിൽ ഇടിവിഴുട്ടെ. എന്നിട്ട് അകത്തു പോകൂ. ആദ്യം എന്റെ തലയിൽ അടിച്ചു!" അവൾ ആവേശത്തിൽ പറഞ്ഞു.

കുതിച്ചുപായുന്ന ഇടിത്തിരുടെ ഗതിയെ തടുത്തുപോലെയാണു സ്ഥിതി. ആളുകൾ ഇതികത്തവൃത്താമുഖരാണ്. ഓമ വീശിയ മരക്കുട്ടെ രക്തംതലയിൽ പതിച്ചുതുതന്നെ! അവർ ഭയന്നുവിറച്ചു. ഓമ ആഞ്ഞെടുത്ത സ്വന്തം കൈകളെ വിന്യസിച്ചു തടഞ്ഞു; കൈ ഉൾക്കൊള്ളി. "ചേടത്തി, ചേടത്തി! നിങ്ങൾ ഇവിടെ വരരുത്". നിങ്ങൾ വലിയമാളികയിലേയ്ക്കു പോകൂ. എന്നാണു പോകണം!" അവൻ തൊഴുതു.

"അദ്ദേഹം മരിക്കുമ്പോൾ ഞാൻ വലിയമാളികയിൽപോയി ജീവിക്കാനോ? ഓഹ, നീ ചേടത്തിയെന്നു വിളിച്ചല്ലോ? ഈ ചേടത്തിയുടെ കൈകൾ മായ്ച്ചുകളഞ്ഞു" മുന്നോട്ടുപോകൂ!"

ഓമയുടെ കണ്ണുകളിൽനിന്നു അശ്രുധാരയൊഴുകി. "കൂടുതൽ പറയാനില്ല ചേടത്തി! ഏറ്റവും നിങ്ങൾക്കറിയാം. ചിമണിയുടെ മാനംകാക്കാൻ ഞാനിതു ചെയ്യണം." ഓമ തന്റെ ചെപ്പുകളെ സമർത്ഥിച്ചു.

“എന്റെ കങ്കമം മായ്ച്ചാൽ നിന്റെ പെങ്ങളുടെ മാനം രക്ഷപ്പെടും. അല്ലേ? യശവന്തമാമന്റെ വീട്ടിലേയ്ക്ക് ഞാൻ കങ്കമക്കുറിയീല്ലാതെ പോയാൽ നിനക്കു മനസ്സുവെ കിട്ടുമോ?” രത്ന അവന്റെ ആത്മാവിൽ ആഞ്ഞുചവിട്ടി.

“രത്നയുടെ ജീവിതം നശിപ്പിക്കില്ലെന്ന് ആണയിട്ടു ഓടി” യശവന്ത രായരുടെ ആത്മാർത്ഥമായ അപേക്ഷ ഓരോരുടെ കരളിൽ മുറിയേല്പിച്ചു.

ഓരോ നിമേഷത്തിനും. “ചേടത്തി പോകൂ. സുഖമായി ജീവിക്കൂ. മത്താവിനെ രക്ഷിച്ചോളൂ. പക്ഷേ, ചേടത്തി, കുറുംചെയ്തവനെ ശിക്ഷിച്ചേക്കൂ. എനിക്കു നിരീകിട്ടണം. അതു തന്നിട്ടുപോകൂ.” കോപംമാറിയ ഓരോ കൊളുപ്പിയിലായിരിക്കുന്നു.

“ചിമണി എന്റെയും അനിയത്തിയാണ്” ഓരോ. എന്തെല്ലാമൊക്കെ അവളും ജീവിതം നശിക്കണം. ആതാണ് പാപംചെയ്തതെന്ന് അവളോട്തന്നെ ചോദിച്ചു. ഓരോ. അയാൾക്കുതന്നെ അവളെ കൊടുക്കൂ. വെറുനെ ജീവൻ അപഹരിച്ച് പാപമോരം ചമക്കേണ്ട. ഏതായാലും എടുത്തുചാട്ടം നന്നല്ല, അവിയാ.” രത്ന ഓരോരു സമാശ്വസിപ്പിച്ചു.

ഓരോ, രത്നയുടെയടുക്കെ അവളുടെ അംഗരക്ഷകനെന്നമട്ടിൽ നടന്നു. പുതലാബായി പരവശമായി മാഞ്ഞിലേയ്ക്കു പുറപ്പെടുകയായിരുന്നു. അവർ രണ്ടുപേരും വാതിലിൽ കണ്ടുമുട്ടി. ഓരോയുടെ ചുമലിൽ തെക്കട്ട കിടപ്പുണ്ട്. അവിടെ ചേർന്നു കഴിഞ്ഞിരുന്നു. “ഞാൻ ഒരു തെറ്റും ചെയ്തിട്ടില്ല ഓരോ. ചിമണിയെ കല്യാണം കഴിക്കണമെന്ന് ഞാൻ ആദ്യമേ ബാല്യവിനോട് പറയുന്നുണ്ട്. അവൻ പാപമുണ്ടാക്കി വാക്കാണു വലുത്.” അവർ കരഞ്ഞു. “രണ്ടുകൊണ്ടുതന്നെ ആത്മയുടെ പ്രാണരക്ഷയ്ക്ക് അപേക്ഷിച്ചു.

ഓരോ അവിടെ നിന്നില്ല. ഓടി അകത്തുചെന്നു. ചിമണി ഇതു പ്രതീക്ഷിക്കുന്നുണ്ട്. വാത്സല്യംകൊണ്ട് ഒക്കത്തുവെച്ച കാത്തുപോരുന്ന ജ്യേഷ്ഠൻ ഇപ്പോൾ അന്തകനെപ്പോലെയാണ് അകത്തുകടന്നത്. തന്റെ പ്രാണൻ ജ്യേഷ്ഠന്റെ കയ്യിലാണെന്ന് അവൾക്കു നേരത്തെ അറിയാമായിരുന്നു.

“ചിമണാ, ഈ പാപകൃത്യം ചെയ്താൻ?” ഓരോ ഗൗണ്ടിച്ചു.

“ഞാൻതന്നെ ചേട്ടാ. എന്തെ ബാക്കി വെക്കേണ്ട. എന്റെ തല പൊളിക്കൂ.” അവൾ ഓരോയുടെ കാലുകൾവീശ് മുറവിളി തുടങ്ങി.

നന്നാവലിയപ്പൻ മരിച്ചതിനുശേഷം ഓരോ അനിയത്തിയുടെ മുഖം കാണുന്നതിപ്പോഴാണ്. ഒരു നിമിഷം അവളെ നോക്കി. “നീ തന്നെ ചെയ്തതാണല്ലോ?” കടിച്ചുപിടിച്ചു കീഴ്ച്ചുണ്ടിൽനിന്നും രക്തം കിനിയുതു.

“കല്യാണം കഴിക്കണമെന്നു പറയുന്നതു് പാപമല്ല ചിമണി. നിന്നെ തെറ്റായ വഴിയിൽ വലിച്ചിഴച്ചതാൻ? അതു പറ രത്ന ചിമണിയെ പിടിച്ചു നോക്കിപ്പിച്ച് നേരെയിറങ്ങി.

“മരുമകളെങ്കിലും പേരും വശങ്ങളിലുള്ള പ്രയോജനം രത്നക്കോ? അച്ഛന്റെ പ്രാണൻ നഷ്ടപ്പെട്ടു; സ്വന്തം മാനം പോയി; ഈ മുഖം

കാണിച്ചു ഏങ്ങനെ ജീവിക്കും? ജ്യേഷ്ഠാ, ചെയ്തവര ഞാനാണു. ഏന്നെ ബാക്കിവെക്കല്ലേ! ചിമണ അത്യന്തം ധീരയായി കാണപ്പെട്ടു. തുതിയെപ്പണൻ ജീവിതദൃഷ്ടിയിൽനിന്നു വിമോചനം നേടാൻ അവര കൊതിച്ചു.

"അങ്ങനെയൊന്നും പറയരുത്! മരിച്ചിട്ടെന്തു ഫലം ചിമണാ? നീ ഒരന്യ മരിക്കില്ല. ജനിക്കാൻ പോകുന്ന കഞ്ഞിന്റെ അച്ഛനാണെന്നെങ്കിലും പയ്യേ." രത്ന നിബ്ബന്ധിച്ചു.

"പറയാതെ ഞാൻ വിട്ടമോ? കഞ്ഞിന്റെ അച്ഛനാണെന്നു ഗ്രാമമാകെ അറിയട്ടെ. അവനെക്കൊണ്ടു കലയാണം കഴിപ്പിച്ചു നിന്റെ ജീവിതത്തോടു കെട്ടിയില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ ജ്യേഷ്ഠനായിത്തന്നിട്ടെന്തു പ്രയോജനം." ഓരോ ആശ്വാസിപ്പിക്കുന്ന സ്വരത്തിൽ തുടന്നു. "ബാപ്പ, സാഹേബ് വരുന്നു എന്റെ കാതിൽ എത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഇതു നേരല്ലേ? പറയൂ."

"കലയാണം കഴിക്കാവുന്ന ജാതിക്കാരനല്ല ചേട്ടാ. അയാൾ ഒരു തെണ്ടുന്ന സന്യാസിയാണ്." ചിമണ ശ്വാസമടക്കിപ്പിടിച്ച്, ഗത്യന്തരമില്ലാതെ പറഞ്ഞു.

ഓരോ ഇടവെട്ടേറത്തുപോലെയാണി. പന്തലാബായി സകല സംഗതി കളും ആദ്യം വിവരിച്ചു.

"ഇതൊക്കെ നേരാണെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുമോ?" ഓരോരുടെ ചോദ്യം.

"എന്നാണെ സത്യം." ചിമണ ആത്മയായി പറഞ്ഞു.

ഓരോ അല്പസമയം ചിന്തിച്ചു. പ്രേയാനായി വന്ന പുരുഷൻ പെണ്ണിനെ താലികെട്ടി സംരക്ഷിക്കണം. അവൻ വിശ്വസിച്ചുപോരുന്ന ചിന്തിയാണത്. അവൻ സന്യാസിയായാലും ഗൃഹസ്ഥനാകാലും എന്തു വന്നാലും പെങ്ങളുടെ ജീവിതം ഒരു നീണ്ട മാനക്കടക്കത്തു. നാനാവധിയച്ഛനേ ആത്മാവിനു ശാന്തി ലഭിക്കില്ല. അതുകൊണ്ടു ചിമണയെ മാന്തിൽ പദ്ധ്യ പ്പെന്റെ ആശ്രയത്തിൽ വിട്ടുകൊള്ള. തല്ലാലും അവന്റെ ചിന്തയിൽ തെളിഞ്ഞ ഉപായം അത്യാമാത്രമായിരുന്നു.

ചിമണയെ വിളിച്ച് ഓരോ മാന്തിലേക്കു വന്നു.

പദ്ധ്യേന്തം ഇതു അപ്രതീക്ഷിതമായിരുന്നു. ചിമണയുടെ കാമുകൻ ബാപ്പ, സാഹേബാണെന്നു സകലരും വിശ്വസിച്ചിരിക്കെ. താൻ രക്ഷപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവെന്നു. പദ്ധ്യേന്തം സമാധാനിച്ചിരിക്കുമായിരുന്നു. ഇപ്പോഴും ഗംഭീരമാവത്തിലാണ് ചോദ്യം: "നിന്റെ പരാക്രമമൊക്കെ കഴിഞ്ഞുവോ ഓരോ? ബാപ്പനെ കൊല്ലാൻ നേരത്തെ തീബാണംപോലെ വന്നുതന്നല്ലോ. ഇപ്പോഴെങ്കിലും ബുദ്ധി തെളിഞ്ഞോ? രത്നയുടെ കടംബജീവിതം തകർക്കരുത്; ചിമണയ്ക്കു നല്ല ഭർത്താവു കിട്ടണം-നല്ല കാമ്യം. ആളുകൾ നിന്റെ വാക്കുകേട്ടു ചിരിക്കും. എല്ലാവർക്കുമറിയാത്ത സത്യം കളവാണെന്നു തെളിയിച്ചു"

ആ പാപത്തിന്റെ ഭാരം എന്റെ തലയിലേറാൻ വന്നിരിക്കുമല്ലോ? ചിമണ പറയുന്നുവെന്നുവെച്ച് ഞാൻ സമ്മതിക്കുമോ?"

"നിങ്ങൾ ചെറു പാപം നിഷേധിച്ചു, അതു മുഴുൻ ചിമണയുടെ തലയിലിടാനാണോ ഭാവം? നിങ്ങൾ, നിന്നെ... 308 ദാക്കട്ടെ പൊക്കി.

ഇതിനകം ഗ്രാമത്തിലെ കൊള്ളാറുന്ന വ്യക്തികളെല്ലാം മഠത്തിലെത്തി പൂർണ്ണിതം. തന്റെ പുഷ്യനായ ഗുരു, സ്രീപത്മനാഭനെന്ന് നാമമായിട്ടു നിൽക്കും പരസ്യമായി നോക്കു സഭയിലേക്കുണ്ടെന്നു സഭാംഗം ഇതുവരെയും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. സ്വാമിയോടുള്ള അടുപ്പം സേവനവും കാരണം എല്ലാവരും ഭാഗ്യവശമല്ല അവനെ ഭർത്സിച്ചു. "തെമ്മാടിത്തം കാണിച്ചു. മഠത്തിന്റെ മാനത്തിനു കളങ്കം പുരട്ടാൻ വന്നിരിക്കുകയോ?"

"ഏതോ ഭാഗം, ചിമണയെ സ്വാമികൾ ചീത്തയാക്കി. പിന്നെ അവളുമായി ബാപ്റ്റിസ്മംബിന്റേ യാതൊരു ബന്ധവുമുണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നു നീ തെളിയിച്ചുകൊടുക്കണം. അത്രയും ചെയ്യാമോ? എന്നാൽ ഈ സ്വാമികളെ ഓടിച്ച് ഒരു ചിമണസ്വാമിയെ മഠത്തിൽ വാഴിക്കാം. അല്ലാതെ നീ വെറു ചട്ടമ്പിത്തരം കാണിച്ചാൽ ആരാ ശ്രദ്ധിക്കാൻ?" കലകർണ്ണി ശേഷപ്പൻ ചോദിച്ചു. നിയമാനുസൃതമായ രീതിയിൽ സാക്ഷികളും തെളിവുകളും ഹാജരാക്കി തെളിയിക്കേണ്ട ചമതല ഭാഗ്യമേതാണെന്നും അവരും താക്കീതു നൽകി.

"രാത്രി കൂരിരുട്ടിൽ കളവു നടത്തുന്നവൻ സാക്ഷിയും തെളിവും ഉണ്ടാക്കിയിട്ടാണോ ഈ ചെയ്യുന്നതു? പരസ്യമായി നടക്കുന്ന പണിയാണിതെങ്കിൽ ഇപ്പോൾ ഇവിടംവരെയെത്തുമോ? ചിമണ, നിങ്ങൾ രണ്ടാളല്ലാതെ ഇതു മറ്റൊരാളിനും അറിയാമോ?" ഭാഗം ചോദിച്ചു.

"ഭാനമേ മാ'റേ അപ്പോൾ മഠത്തിലുണ്ടായിരുന്നല്ലോ. അവർക്കെല്ലാമറിയാം. വേണമെങ്കിൽ എല്ലാം അവരെ വിളിപ്പിച്ചു ചോദിക്കാം." ചിമണ തല താഴ്ന്നു. അനേകം ആളുകളുടെ മുമ്പിൽ അവമാനിക്കപ്പെടുകയാണ്. അവളുടെ പ്രാണൻ പിടഞ്ഞു.

"മഠത്തിന്റെ ചെയ്തിക്കു വേലി സാക്ഷി! അവളാണെങ്കിൽ നാട്ടുസൂത്രം അവളെ വിളിച്ച് ചോദിക്കാനാണിവൾ പറയുന്നതു." പഡപ്പൻ അവളോടൊപ്പം പറഞ്ഞു ചിരിച്ചു.

നാധികാരികൾ വാൽയെത്തി. പഡപ്പനോടു പ്രതികാരംചെയ്യാൻ തക്ക നേരം കൈവന്നിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രതികാരചിന്ത നേരത്തേക്കുണ്ടെന്നു ഇത്തരമൊരു രംഗം ആസൂത്രണം ചെയ്തതാണ്. സന്ദർഭം കിട്ടിയാൽ ഉപയോഗിക്കണമെന്ന ഉദ്ദേശത്തോടെ, ആരുമാരുമറിയാതെ മഠത്തെയെ വീട്ടിൽ പാർപ്പിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. ഈ വാൽ കേട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹം അവളേയുംകൂടി മഠത്തിലേയ്ക്കുവന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിന്നിൽ ഒരു വലിയ ആളും കൂടിയും സ്ഥലത്തെത്തി. സന്യാസിയുടെ ഈ പ്രണയകഥ നാടകാൽ വലി

ഏതാരു തമാശയായിരുന്നു. 'സ്വാമികൾ പരിശുദ്ധ സന്യാസിയാണെന്നും ആദ്യം തെളിയിക്കട്ടെ. എന്നാൽപിന്നെ ചിമണ അദ്ദേഹത്തിന്മേൽ ആരോ പിച്ച് കററം തെളിയിക്കുന്ന ചുമതലയാണ് ഏതാനും.' അധികാരി വാഗ്ദാനം പിടിച്ചു.

'ഗുരുപരമ്പരകൾ പരിചരിക്കാൻ മറ്റും ആ സംഘാസനത്തിലാണ് അദ്ദേഹം ഏകാന്തതയിൽനിന്നു. സകലതും അറിയുന്ന വസ്തുത! തെളിയിക്കാൻ എന്തിരിക്കുന്നു?' ശേഷപ്പൻ എന്തിനു പറഞ്ഞു.

സാരിത്തലപ്പ തലവഴിയിട്ട് ഭാഗ്യമായിരുന്നു നിൽക്കുന്നത്. 'എന്താണിതിനെപ്പറ്റി നിങ്ങൾക്കുണ്ടായ ആദ്യകരമായ വാഗ്ദാനം. ഞാൻ പറയുന്നത് വേണ്ടമെങ്കിൽ നിങ്ങൾക്ക് വിശ്വസിക്കാം; വേണ്ടെങ്കിൽ വിടാം. ഞാൻ കണ്ടതും മാത്രം പറയാം. ചിമണയെ ഈ സ്ഥിതിയിലെത്തിച്ചത് സ്വാമികൾ തന്നെ! അവളെ മറുപടിയോടെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവന്നത് ഞാനാണ്. പുറത്തു ഈ സ്ഥിതിയിലെത്തിച്ചതും പോരാതെ, തകർക്കുംപോലത്തെ പെൺകുട്ടി വിന്റെ ജീവിതവും തകർത്തിയത് ഞാൻ വെക്കിട്ട് മറുപടിപോയി. ചിമണയുടെ കലയാണുണ്ടാക്കിയത്. അത് നാനാസാഹസികന്റെ പ്രാണത്ത് കണ്ടെങ്കിൽ പരിണമിച്ചു. ഇതൊക്കെ സകലതും അറിയുന്ന സംഗതിയാണല്ലോ. ചിമണയെക്കണ്ടും ആശ്വസിപ്പിക്കണമെന്നും ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നതാണ്. അപ്പോഴാണ് ഗവണ്മെന്റ് പബ്ലിക്സ് ബിരുദപരീക്ഷയ്ക്കു കാലിക്കുവരുത്തിയ വന്നത്. അങ്ങനെ അവരുടെയെല്ലാം ഞാൻ മനസ്സിലാക്കുന്നത് ഇവിടെയെത്തി. ഇപ്പോൾ ഞാൻ ഗവണ്മെന്റിന്റെ വിദ്യാലയത്തിൽ കഴിയുന്നു. ഈ സ്വാമി ഞങ്ങൾ ചെല്ലിപ്പോയി. എന്തെല്ലാം ഉപദേശങ്ങൾ ഉപദേശിക്കും. അദ്ദേഹം ദൈവവിദ്യാലയത്തിൽ പെണ്ണുങ്ങളുടെ ശാപത്തിൽനിന്നും ഇതാൾ രക്ഷപ്പെടുത്തില്ല!' രോഷം കലയാടി അയാൾ നിൽക്കുന്നത് കണ്ടുപിടിച്ചു ശപിച്ചു.

ഭാഗ്യമായിരുന്നു സ്വാമിയുടെ ഭാഗ്യമായിരുന്നു പത്നിയാണു്. മുളകൊണ്ടും മുളകു കടകൾ. പാപംകൊണ്ടുതന്നെ പാപകൃത്യത്തെ പരസ്യമാക്കുകയേ നിവൃത്തിയുള്ളൂ. ഭാഗ്യമായിരുന്നു വാക്കുകൾ ആദ്യകര വിശ്വസ്തി. ചിമണയുടെ കന്യകത്വം നശിപ്പിച്ചത് സ്വാമിയാണെന്നത് സത്യമാണെന്നവർ തീരുമാനിച്ചു. പക്ഷേ, മാന്യതയിലിരിക്കുന്ന സ്വാമിയുടെ കഴിയിൽ ചിമണയെ കെട്ടിയേല്പിച്ച് അവിടെ ഗുഹസ്ഥാശ്രമം നടത്താമോ? മാന്യതയിലെ വിശുദ്ധി നശിപ്പിക്കുകയോ?

'അപ്പോൾ ബാപ്റ്റിസ്മത്തിന്റെ പാപപരം സ്വാമിയുടെ തലയിൽ വെച്ചുകെട്ടുന്ന ശരിയാണെന്നാണോ?' ശേഷപ്പൻ വാക്കുമാറിച്ചു.

സകലതും ഒളിച്ചിരുന്നു ശ്രദ്ധിച്ചുകേട്ടിരുന്ന ബാപ്റ്റിസ്മത്തിന്റെ മുറിയുടെ സാക്ഷ്യത്തിൽ പുറത്തുവന്നു: 'ഞാൻചെയ്തപാപം എന്തിനെക്കുറിച്ചായിരിക്കട്ടെ. എന്നാൽ ചെയ്യാതെ പാപത്തിന്റെ ഭാരം ചുമക്കണമെന്നു പറഞ്ഞാൽ പ്രാണൻപോയാലും സാധ്യമല്ല. സ്വാമി ഇപ്പോഴും നാലൊട്ട് ഞാൻ ചിമണയെക്കുറിച്ചുള്ള കാര്യം വിട്ടതാണ്. എന്റെ ചേട്ടത്തി, ഞാൻ ചിമ

ണയുടെ അടുത്തെങ്ങും ചെല്ലാത്തവണ്ണം കാവലിരുന്നിട്ടുണ്ട്. സ്വാമികളേ! ആഹ്ലാസപരമായി കഴിഞ്ഞു ഇപ്പോൾ എത്രമാസമായി? നിങ്ങൾതന്നെ കണക്കു പറയൂ. അടുത്തപടിയായി മരണവാങ്ങിക്കൊടുത്ത നിങ്ങൾക്കുള്ള അന്തലോചനയു?'' പറഞ്ഞുനിർന്നപ്പോൾ പഡപ്പൻ ഇരുന്നെത്തുന്നതന്നെ കഴഞ്ഞു.

''ഭൂമിതന്നെ എടുത്തുടിച്ചാൽ എന്തുചെയ്യും? പ്രാണസ്തംഹിതൻതന്നെ ഇങ്ങനെ എതിർന്നിനാൽ എന്തുചെയ്യാം? എല്ലാം ശിവന്റെ ലീല!'' പഡപ്പൻ എന്തൊക്കെയോ പുലമ്പി.

''എവിടുന്നാ വന്നതു'', അവിടേയ്ക്കുതന്നെ പോയ്ക്കാ!'' ആരക്കൂട്ടത്തിലൊക്കെ തെമ്മാടി മുറുമുറയ്ക്കുന്നു.

''ചെറുവായ, വലിയവരായ!'' അങ്ങനെ പറയാനറിയാം.'' ശേഷപ്പൻ ഉപദേശിക്കുന്നമട്ടിലാണുപറഞ്ഞു.

ചിമണയുടെ കണ്ണിർ അഖണ്ഡ വർഷധാരയായൊഴുകുന്നു. ഭാവി ലീകരമാണ്. അവൾക്ക് കൈകാലുകൾ തളിർന്നു. നാനായുടെ മരണംകൊണ്ടു ആശനശിച്ച അവളുടെ ഹൃദയം അപ്പൊഴു വറ്റി വരണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. ഇങ്ങനെയൊക്കെയാണെങ്കിലും അവളുടെ സകല ആശകളും കുടികൊള്ളുന്നതു് ദാദര്യവാണ്. അവനെ ഭയമാണെങ്കിലും ആദ്യത്തെ ഒരിക്കൽ ജീവിതം അവളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം കണ്ണുനീർ വിഷമായി മാറിയിരിക്കുന്നു. നാനായുടെ വാൽസല്യപൂർണ്ണമായ സംരക്ഷണയിൽ തുല്യവും അല്പമില്ലാതെ കഴിഞ്ഞുകൂടിയ ചിമണ; ഗ്രാമത്തിൽ ഏറ്റവും തെളിഞ്ഞുകയുന്ന തന്റെ സൗന്ദര്യത്തെക്കുറിച്ച് അഭിമാനിച്ചിരുന്ന മുഖകന്യക; ആരക്കൂട്ടത്തിൽ മുമ്പിൽ കുറുവിചാരണയ്ക്കു നില്ക്കേണ്ടിവന്നു. അതും മാനസംരക്ഷയ്ക്കല്ല. ഭാവിയിൽ ജനിക്കാൻപോകുന്ന പാപരഹിതനായ കുഞ്ഞിന്റെ അച്ഛൻ ആരെന്ന സത്യം പറയുവാൻ! സത്യം വ്യക്തമായി തെളിയിക്കപ്പെട്ടു. എന്നാലേതാ? പെണ്ണിന്റെ കളങ്കപ്പെട്ട മാനം വീണ്ടും ശുദ്ധമാക്കാൻ അതു് കലങ്ങിയ പെള്ളമാണോ? കിട്ടിയേടത്തോളം വസ്തുതകൾ തീരുമാനമെടുക്കാൻ ചുമതലപ്പെട്ടവൾ് സമാധാനപ്രദമായിരുന്നു. പക്ഷേ, പെണ്ണിന്റെ അന്തഃകരണപ്പെണ്ണം ഉടഞ്ഞുപോയിരിക്കുന്നു; ആ കണ്ണാടിക്കണ്ഡങ്ങൾ സത്യത്തിന്റെ വികൃത പ്രതിബിംബങ്ങളാക്കി.

ചിമണ കരഞ്ഞുകൊണ്ടുയിരുന്നു. അവസാനം അധികാരിതന്നെ അവളെ സമാധാനിപ്പിക്കേണ്ടിവന്നു. ''അകത്തുപോകൂ, അനിയത്തി! നീയിനി ഈ മാത്തിൽതന്നെ ജീവിക്കേണ്ടവളാണ്. ശിവന്റെ ഇച്ഛ അതാണെങ്കിൽ ആകെത്തു ചെല്ലാനൊക്കും? സ്വാമികളേ, നാനാ മരിച്ചതാൽ തൊട്ട് ചിമണ ഈ ഗ്രാമത്തിന്റെ മകളാണ്. അവൾക്ക് സങ്കടം വന്നാൽ അതീഗ്രാമത്തിനെന്ന സങ്കടം വന്നുപോലാണ്. ഇതറിഞ്ഞു അവളെ രക്ഷിക്കുക.'' അയാൾ പഡപ്പനെ താക്കീതു ചെയ്തു. നാട്ടുകാരോട് സ്വഗൃഹങ്ങളിലേയ്ക്കു തിരിച്ചുപോകാൻ കല്പിച്ചു.

''എന്റെ പെങ്ങളെ നീ കെട്ടി! അതോടെ നീ മടിയിൽ തീക്കണലാണെത്തു സൂക്ഷിച്ചതു്. അവളുടെ ജീവൻ എന്തെങ്കിലും.....'' ദാദയ്ക്ക് അപ്പൻ പറ

യോനായില്ല. കോപവും താപവും അവന്റെ കരളങ്ങളിൽ ഏറുകയുണ്ടായി. തന്നെപ്പോലൊരു ജ്യേഷ്ഠനായിരുന്നിട്ടും ചിമണ അനാഥയായി മാഞ്ഞിരിക്കുകയേണ്ടിവന്നല്ലോ എന്ന സങ്കടം. നിറകണ്ണുകളോടെ അവൻ ചിമണയെ നോക്കി. മുഖം ഇരുക്കുരുക്കുകൊണ്ടും പൊത്തി മാഞ്ഞിലെ പടവുകളിറങ്ങി അവൻ സാവധാനം നടന്നു.

ഓടയുടെ ജീവിതത്തിൽ ഇന്നുവരെ ചിന്താധീനനാകേണ്ടുന്ന സങ്കടം ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ഇരുപതുവയസ്സായി; പക്ഷേ, ഇപ്പോഴും മനസ്സ് കൊച്ചുക്കുഞ്ഞിന്റേതു പോലാണു്. അവന്റെ പ്രപഞ്ചം കളരിയും ഗുസ്തിമത്സരങ്ങളും വീട്ടു് ഏറെ വിസ്മൃതമായിരുന്നില്ല. നാനാവലിയച്ഛൻ നാട്ടുകാര്യങ്ങൾ നോക്കി നടത്തിയ പ്രമാണി. പക്ഷേ, ഓടയ്ക്കു് അതിന്റെ ഗന്ധംപോലുമില്ല. പാൽ കുടിക്കുക, കളരിപ്പയറു് അഭ്യസിക്കുക-അതല്ലാതെ മറ്റൊരു ശീലവുമില്ല. കൂടാതെ ചിന്തയില്ലാതിരിക്കാൻ മറ്റൊരു മാതൃകകാരണം കൂടിയുണ്ടായിരുന്നു. ജനിച്ചിട്ടു് കൊല്ലം ഇരുപതായി. പക്ഷേ, ഏതിപ്പു് അവൻ കണ്ടിട്ടില്ല. ആകെ കണ്ടിട്ടുള്ളതു് ഗുസ്തിക്കളത്തിലെ മത്സരം മാത്രമാണു്. എന്നാലൊരിക്കലും ഏതിരാളിയുടെ കണ്ണിൽ വിഭവം കാണില്ലായിരുന്നു.

എന്നാലിപ്പോഴോ? നാനാവലിയച്ഛന്റെ മരണം ഏല്പിച്ച ആഘാതം കാരണം മനസ്സിന്റെ സമനില തെറ്റിയിരുന്നു. തന്റെ നിലനില്പിന്റെ ആണിക്കല്ലു് ഇളകിയിരിക്കുന്നു. അവിഹിതബന്ധം മുഖം ചിമണ അമ്മയാകാൻ പോകയാണെന്നു് യുഗവന്തരായർ ആദ്യം പറഞ്ഞറിഞ്ഞപ്പോൾ അവന്റെ ചോര തിട്ടു. അവന്റെ സ്വഭാവത്തിൽ സംയമം എന്നൊന്നില്ലായിരുന്നു. അച്ഛനായ ലക്ഷ്മണന്റെ ജഡസ്വഭാവത്തിനു് തീവ്രമായ പ്രതികൃിയ എന്ന മട്ടിലാണു് ഓടയുടെ ജനനം. അക്കാലംകൊണ്ടുതന്നെയാണു് പാപിയായവനു് തക്ക ശിക്ഷ നല്കണമെന്ന തത്വം വിശ്വസിച്ചു്, ആവേശഭരിതനായി, പ്രതികാരംചെയ്യാൻ അവൻ നടന്നതു്. മറ്റൊരാൾ ഒരു ദുഃഖിതാക്കാവു് പിടിച്ചുവലിച്ചപ്പോൾ അവന്റെ ഗതി തടയപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ കോപം ശോകമായി. ആ വെന്തുനീറ്റുന്ന മനസ്സിനെയാണു് ഗ്രാമത്തിലെ ജനങ്ങളുടെ വിരോധം അന്തനിമിഷം കണ്ടിക്കെട്ടി നോവിച്ചതു്. മാതാവിൽനിന്നു മടങ്ങുമ്പോൾ അവന്റെ ആവേശമൊക്കെ ചോന്നുപോയിരുന്നു.

അന്നെന്താണു് ചെയ്തതു്? അവനു് പശ്ചാത്താപം തോന്നി. കുറേ ചെറുവനെ ശിക്ഷിക്കണം. അതിനുപകരം അന്യായമായി ചിമണയെ പഡപ്പന്റെ കഴുത്തിൽ കെട്ടിയെല്പിച്ചതു മാനക്കേടാണു്. അല്ലാതെന്തു്? നാനാ

വലിയചാക്കൻ ജീവിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ ഇത്തരം നാണംകെട്ട പണിക്ക് സമ്മതിക്കുന്നതിനുപകരം മാനം കാക്കാൻ വിഷം കഴിച്ച് ആത്മഹത്യ ചെയ്യുമായിരുന്നു. ചിമണയുടെ ഓവിജീവിതമെങ്കിലും ഇതുകൊണ്ട് പ്രയാസമില്ലാത്തതായിത്തീരുമോ? പഡപ്പൻ കപ്രസിദ്ധനായ തൊമ്മാടിയായ്. അവൻ ദാനമയ്യെ ചെയ്തതുകേൾവെ ചിമണയേയും പുറത്താക്കിയാൽ? അവൾക്ക് പിന്നെതു ഗതി? ഒരു തവണ വഴുതിവീണെങ്കിലും ചിമണയുടെ അഭിമാനം നഷ്ടപ്പെട്ടിട്ടില്ല. അവളും നാനാവലിയചാക്കന്റെ മാറ്റം സ്വീകരിച്ചാൽ? ഞാൻതന്നെ കൊന്നതിനു് സമമായി! ഗ്രാമത്തിൽ എന്റെ സ്ഥാനം എന്തായിരിക്കും?

ചിത്തിച്ചചിത്തിച്ചു് ദാമയുടെ തല പൂണ്ണായി. ഈ അനുഭവമാകെ അവനാദ്യമാണ്. ജീവിതത്തിലാദ്യമായി വന്ന ദാമം അവനെ ഒരു പുതിയ പാഠം പഠിപ്പിച്ചുവിട്ടു. ജീവിതത്തിന്റെ വഴി താൻ വിചാരിച്ചേടത്തോളം എളുപ്പമല്ല. ഇന്നുവരെയും ദാമ ഗ്രാമത്തിന്റെ ഭാഗമല്ലെന്നായിരുന്നു. എന്നാലിന്നും ഒരു തെറ്റും ചെയ്യാതെ അവൻ ആളുകളുടെ മുമ്പിൽ കുറുവാളിയാണ്. തീരെ യാദൃച്ഛികമായി ആളുകളിലുണ്ടായ വിരോധം അവനെ സംഗ്രമിപ്പിച്ചു. മരണത്തെപ്പോലും ഭൂസാത്ത ദാമ, ആളുകളുടെ പരിഹാസത്തെ ഭയന്നു. ഇന്ത്യ പരന്നിരിക്കുന്നു; എന്നിട്ടും പാടത്തിയിലെ ഇടുങ്ങിയ പാതകളിൽ വല്ലവരും തന്നെ നോക്കിച്ചിരിക്കുമോ എന്ന ഭീതിയോടെ ദാമ തല തൂക്കിയിട്ടു നടന്നു.

അവൻ ഊണു കഴിക്കാൻ തോന്നിയില്ല. ഊണിന്റെ കാര്യം മാർക്കനതു പോലും അവൻ നാണക്കേടായി തോന്നി. ദാമ നേരെ കളരിയിലേയ്ക്കാണ് പോയത്. കളരിയുടെ ചുമരിൽ നില്ക്കുന്ന ഹനുമാന്റെ വലിയ ചിത്രം അവൻ ശ്രദ്ധനേർത്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു; അവൻ അകത്തു കടന്നു. അകത്തു് ഇന്ത്യ വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നു. ഒരു മരക്കട്ട തലയണയായിരിക്കുമ്പോൾ അവൻ ഉറങ്ങി.

തലവന്മാരായർ രാവിലെ വീട്ടിലേയ്ക്കു വന്നുപോയ ഉടനെ ലക്ഷ്മണൻ ഇറങ്ങിയതായിരുന്നു. ബന്ധുക്കളു പോകാൻ വണ്ടിച്ചെലവിനു് കാശു വേണം. അതിനു് അയൽഗ്രാമത്തിലേയ്ക്കു പോയതാണ്. രാത്രി മടങ്ങി വന്നപ്പോൾ വീടു പൂട്ടിക്കിടക്കുന്നു. അക്കോലെയ്ക്കാൻ ലക്ഷ്മണൻ കളരിയിലേയ്ക്കു ചെന്നു. വാതിൽ തുറന്നു കിടക്കുന്നു. അകത്തു് വിളക്കില്ല. ആരുമേയും അനക്കമില്ല. വാതിലുൾത്തന്നെ നിന്നു് അയാൾ വിളിച്ചു ചോദിച്ചു: "അകത്താരാ?"

ദാമ കെട്ടിയുണർന്നു. പൂർണ്ണന ഉടനെ അവൻ അച്ഛന്റെ കാൽക്കൽ വീരും, വീട്തൊട്ടി കരഞ്ഞുകൂടാടി. എന്നിനാണു് കരയുന്നതെന്നു് ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചില്ല; അയാളും കരഞ്ഞു. ദാമം ഇടുങ്ങിയപ്പോൾ ദാമ പറഞ്ഞു: "അവന്റെ മാനം പോകുന്ന പണി ഞാൻ ചെയ്തു. അച്ഛാ, പൊറുക്കേണി!"

ലക്ഷ്മണൻ സംസാരിക്കുന്ന സ്ഥിതിയിലായിരുന്നില്ല. "വീട്ടിലേയ്ക്കു നീക്കം മോനെ" എന്നുപറഞ്ഞു് മകനെ കെട്ടിപ്പിടിച്ച് നടന്നു.

ഇച്ഛാമന്തം മകനും വീട്ടിലെത്തി. അയൽക്കാർ ഒരുപക്ഷേ, ഇതിനതന്നെ കാരണമല്ലായിരുന്നോ എന്നോ? അത് നൂറുകണക്കിന് ആളുകളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ ദാദ കാണിച്ചു കൊടുത്തു. ഒരു ദൃഷ്ടിയിൽനിന്നു പ്രതിവിധി കാണാൻ സാധ്യമെന്നു മട്ടിൽ ചിമണിയുടെ ഭാവിയിൽക്കുറിച്ചു ഒരു തീരുമാനമെടുത്തു. രീതിയും വിശദമായി അയൽക്കാർ ലക്ഷ്മണനോടു പറഞ്ഞു. ലക്ഷ്മണൻ ഉടൻതന്നെ ബാളാചാതുര്യത്തെ വേഗത്തിലേക്കു നടന്നു.

ബാളാചാതുര്യം അധികാരമായുണ്ടാക്കി വീട്ടിൽ പോയിരുന്നു. വൈകിയാണ് തിരിച്ചെത്തിയത്. അദ്ദേഹം തറവാട്ടുള്ള സന്ധ്യാവന്ദനം നടത്തുകയാണ്. ലക്ഷ്മണൻ വന്നതറിഞ്ഞ് അതൊക്കെ എഴുപ്പം അവസാനിപ്പിച്ചു. "ലക്ഷ്മണൻ എപ്പോഴെത്തി?" അദ്ദേഹം കൃഷ്ണാജിനത്തിൽ ഇരുന്നു.

കൃഷ്ണയുടെ കോണിൽ ഇരുന്ന ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു: "ദാദ എന്തൊക്കെയാണു കാട്ടി, എന്തെല്ലാം കേട്ടു, ആചാതുര്യം?"

"ശ്രീഹരിയുടെ ഇച്ഛാമന്തംവെച്ചൊക്കെ നടന്നു." ആചാതുര്യം തന്റെ അഭിപ്രായം ഒന്നാക്കിയിരിക്കുന്നു.

ലക്ഷ്മണൻ ആചാര്യരുടെ വാക്കിൽ അമഞ്ചലമായ വിശ്വാസം. അദ്ദേഹം കാര്യപ്രാപ്തിയുള്ള സമർത്ഥനായ പരോപകാരിയാണ്. എത്ര പ്രതിസന്ധിയിലും ശരിയായ മാർഗ്ഗം നല്ലത് കഴിവുള്ള സമർത്ഥനെന്ന നിലയ്ക്കു ശക്തിപ്പെടുത്താൻപോലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉപദേശമനുസരിച്ചല്ലെങ്കിൽ നല്ലത്? ബാളാചാതുര്യത്തെ വ്യക്തിത്വം പാളത്തിയിലെ സാമാന്യജനതയുടെ ഇടയിൽ വിശ്വാസം ഉണ്ടാക്കിയിരുന്നു. തന്റെ അറവയ്ക്കു സംവത്സരക്കാലത്തെ ജീവിതത്തിൽ ഇന്നോളം ഒരാളെയും അവഹേളിച്ചിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ട് വിജയസന്ധികളിൽ ആളുകൾ അദ്ദേഹത്തെ സമീപിക്കുന്നു. ബാല്യസാഹസ്യം പലപ്പോഴും കളി കളി ഹർജികളായിപ്പോയി മറ്റൊരു കളിയിൽ പെട്ടെന്ന് എന്താണ് ലക്ഷണമെന്ന് മനസ്സിലാക്കി. അങ്ങനെയൊരാൾ ഇനി ചെയ്യേണ്ടതെന്താണ്? അതുകൊണ്ടാണ് ലക്ഷണമെന്ന് ഓടി വന്നിരിക്കുന്നത്.

ആചാതുര്യം അതേ തീർപ്പിൽ വിധേയനായിരിക്കുന്നു. സന്ധ്യയ്ക്കു അധികാരിയുടെ വീട്ടിൽ പോയപ്പോൾ അദ്ദേഹം സംഗതികളെല്ലാം അറിഞ്ഞിരുന്നു. പലപ്പോഴും അധികാരിയും ബാലാചാതുര്യം; അവർ വാളുതന്നിന്നാൽ ഗ്രാമീണരുടെ ഗതിയെന്തു? അങ്ങനെ നോക്കിയാൽ ചിമണാസംഭവം ഒരു വ്യക്തിപരമായ കാര്യമാണ്. ദാദ ചിമണിയുടെ ആത്മം; അതുകൊണ്ട് ഒരു വിജയസന്ധിയിൽ താൻ ചെയ്യേണ്ടത് കഴിവിനൊത്തുചെയ്യും. മറ്റുള്ളവരോടു, രണ്ടുപേരെയും സമാധാനിപ്പിച്ചു പരിതഃസ്ഥിതി നിയന്ത്രിക്കുന്നതിനുള്ള അത്യാവേശം സ്വന്തം പ്രശ്നങ്ങളാക്കിമാറ്റി പരസ്യം പോരടിച്ചെന്നിരുന്നോ? ബാളാചാതുര്യത്തെ ദീർഘജീവിതത്തിൽ ഇത്തരം അനുഭവങ്ങൾ പുറത്തുവെച്ചു. ഗ്രാമത്തിലെ എല്ലാ കലാകാരന്മാരും അടിയിൽ ഒരു വ്യക്തിപരമായ പ്രശ്നം കാണും. ഇപ്പോഴും അതാണെന്നതാണ്.

അതുകൊണ്ട് നാളെ രാവിലെതന്നെ പത്തായംതുറന്നു ധാന്യംകൊടുക്കുന്ന

മെന്ന് അധികാരിയെ പറഞ്ഞുപിടിച്ചാണു വന്നത്. പാവങ്ങളുടെ പൊരിയുന്ന വയർ ചൂഷണം ചെയ്യപ്പെടും. പഡപ്പൻ അവരെ പ്രലോഭിപ്പിച്ചു പത്തായം കൊള്ളുകയും. സമ്മതിക്കാമോ? അദ്ദേഹം ശേഷപ്പണയംകളും ഉപദേശിച്ചു: "നീന്റെ കളിക്കളികാരണം നാടു നശിക്കരുത്. അത്രമാത്രം ചെയ്യാൻ മതി. കേട്ടോ." എന്തുതന്നെയായാലും ബാപ്പസാഹേബ് നാട്ടിൽ നിന്നു പോകാതെ ഗ്രാമത്തിൽ ശാന്തിയും സമാധാനവും ഉണ്ടാവില്ലെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് ഉറപ്പുണ്ടായിരുന്നു.

"ബഡോണ്ണു പോകുന്നതായും എവിടംവരെയാവി വകുപ്പു? " ആചാര്യർ അക്കാര്യം ചോദിച്ചു.

"അതു ചോദിക്കാൻതന്നെയാണ് ഞാൻ വന്നത്. കൂടാതെ ദാമയുടെ ഇന്നത്തെ ചെയ്തികൾക്കാരണം ബാപ്പസാഹേബ് അറുനത്തിനെ പരാതി ബോധിപ്പിച്ച് വല്ല കടക്കം ഒപ്പിച്ചാലോ?"

"ലഭിക്കുന്നു, നീയല്ലേതൊരു. ദാമയുടെ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ നാടൊട്ടുക്കും സന്തോഷിച്ചിരുന്നു. ചെറുക്കൻ ചെറുതാണെങ്കിലും അവന്റെ യെയും വലുതാണ്. നീ ഒട്ടും വിഷമിക്കേണം. അവൻ നിനക്കു കീർത്തികൊണ്ടുവരും." ആചാര്യർ ദാമയെ ആത്മാർത്ഥമായി പ്രശംസിച്ചു.

"അവൻ എന്തുമാത്രം വളന്നുപോയി! കാട്ടിലെ മാൻകുട്ടിയെപ്പോലെയാണിരുന്ന. അവൻ യുവാവായിക്കഴിഞ്ഞു; എന്റെ നിയന്ത്രണത്തിൽ അവൻ നിൽക്കില്ല. അവൻ നല്ല യെയുറപ്പുണ്ട്. ശരിതന്നെ, പക്ഷെ, സന്ദർഭം നോക്കി എല്ലാം ചെയ്യണം. വേണ്ടേ?" ലഭിക്കുന്നത് അകമേ മീതിയുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ട് മകന്റെ സാഹസികതയെക്കുറിച്ച് അവളെത്തോന്നി.

"ശരി, സമ്മതിച്ചു. ഇന്നവന്റെ യെയുംകളും പഡപ്പന്റെ ആളുകൾ മാളങ്ങളിലൊളിച്ചില്ലേ? ഇനി അവനെന്നെ വാളോങ്ങില്ല. ബാപ്പവും അവന്റെ കാര്യത്തിൽ ഇടപെടില്ല. ഇനി അവരെല്ലാം അവന്റെ നിഴലിനെപ്പോലും പേടിച്ച് നടക്കേണ്ടിവരും. നീ വിഷമിക്കയും മറ്റുവേണ്ട. ദാമയെ പാളേറ്റിക്കാർ കൈയ്ക്കുവെച്ച് സംരക്ഷിക്കും. നീ ബഡോണ്ണുപോയി ലഭിക്കി ബാധിയെ പിടിച്ചുകൊണ്ടുവരണം. അത് അത്യാവശ്യമായിരിക്കുകയാണ്. ജനങ്ങളുടെ അനുകൂലം ഉള്ളപ്പോൾതന്നെ ആ ബാപ്പസാഹേബിനെ വലിയ മാളികയിൽനിന്നു മാടിച്ച് ഗ്രാമത്തിൽ ദ്രോഹംകറയ്ക്കാൻ ശ്രമിക്കണം. അല്ലേ, നിന്റെ പഠനം?" ബാളാചാര്യർ സാവകാശത്തിൽ സംസാരിച്ചു.

"ആകട്ടെ. മറ്റൊന്നും തികളാലു പറയട്ടെ. ആചാര്യരേ. നിങ്ങൾ നമ്മുടെ ദാമയെ വിളിച്ച് ശകലം ഉപദേശിക്കണം. എന്റെ വാക്കു അവൻ അനുസരിക്കുകയും തോന്നുന്നില്ല. പിറാനൻ ചെറുക്കൻ. നാലാംനിന്നു നല്ലതാണെന്നു പറഞ്ഞാൽകൂടി, അവനെക്കുറിച്ചൊക്കെച്ചെയ്തു സന്തോഷിയില്ലവീടും." ലക്ഷ്മണൻ ആശങ്ക പ്രകടിപ്പിച്ചു.

അപ്പോഴാണ് കലകണ്ണി ശേഷപ്പൻ അവിടെയെത്തിയത്. പറമ്പിന്റെ പടിവരതിലിൽ പാദരക്ഷയുരിവയ്ക്കുമ്പോൾ ലക്ഷ്മണന്റെ അവസാനത്തെ വാചകം അയാളുടെ കാതിൽ വീണിരുന്നു.

“കുഴിയിൽ വീഴേണ്ട പണിയൊക്കെ ചെയ്തശേഷം അടുത്തുതന്നെ ഒഴിവാക്കാനൊക്കും ലക്ഷ്മണോ? അല്ല, ആചാര്യരോ?” ശേഷപ്പൻ പൊടി വലിച്ചു.

“എത്രനേരമായോ എന്തോ? ഊണുകഴിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് തോന്നുന്നു. ലക്ഷ്മണൻ ഇനി വീട്ടിലേയ്ക്കു പോകൂ.” ഇനി നടക്കാനിരിക്കുന്ന സ്വകാര്യസംഭാഷണസമയത്തു് ലക്ഷ്മണന്റെ ആവശ്യമില്ലെന്ന് ആചാര്യർ സൂചിപ്പിച്ചു.

ലക്ഷ്മണൻ അതു് മനസ്സിലായി, അയാൾ പുറപ്പെട്ടു. ശേഷപ്പൻ ആചാര്യരും ദീർഘനേരം ചർച്ചനടത്തി. അവസാനം ആചാര്യർ ശോപം സഹിക്കാതെ ശേഷപ്പനെ താക്കീതുചെയ്യേണിവന്നു.

“ശോപപ്പാ, നീ പഡപ്പന്റെ അനുയായിയായി നടന്ന് നാട്ടിൽ കമലിയാശ്വര്യം വരുത്തിയാൽ അതിന്റെ ജ്വാല ഗ്രാമത്തിനേപ്പം. ഓച്ഛിരിക്കട്ടെ!”

“അൻ ചേരിപ്പോരത്താക്കാൻ പറഞ്ഞതല്ല ആചാര്യരേ! അധികാരി പഡപ്പന്റെ മാനംകെടുത്തി. നാനായുടെ ദുർമ്മരണത്തിൽനിന്നും മുതലെടുത്തു് അധികാരി കൈക്കൂലിവാങ്ങി കേസുകുടിയതിനെ അദ്ദേഹം വെളിച്ചത്തു കൊണ്ടുവരമെന്നു് പ്രതിജ്ഞയെടുത്തിരിക്കുകയാണ്. നാട്ടിൽ നാലാൾക്കു് വേണ്ടുന്ന ആരും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മാനവും മര്യാദയും അധികാരി കളങ്കപ്പെടുത്തുകയായിരുന്നു.”

“അതല്ലെങ്കിലും, അധികാരി അവിടെവന്ന് ഇടപെടുത്തുകൊണ്ടു് പഡപ്പൻ മറഞ്ഞിരിക്കുന്ന പ്രാണനോടെ കഴിയുന്നു. ഈ സംഗതി എന്തുകൊണ്ടു് നിങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തോടു പറയുന്നില്ല?”

“പക്ഷേ ആചാര്യരേ, ഈ അധികാരിയുണ്ടല്ലോ, അയാളുടെ ശക്തി വളരെ കൂടിപ്പോയാൽ നമ്മളെ വെറും കാലിലെ പൊടിപോലെ പരിഗണിക്കും. പഡപ്പന്റെ സ്വാധീനശക്തി നാട്ടിൽ നിലനിൽക്കണമെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തെ ഉപയോഗിച്ചു് ഗൗഡരെ തോല്പിക്കണം. ഒരു ഊമക്കുത്തയച്ചാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പത്തി ചുരുങ്ങും. അധികാരിയുടെ ശത്രുത്വം കെട്ടിക്കൊണ്ടു് നമ്മുടെ സഹായമില്ലാതെ നടക്കില്ല. ഇരുപക്ഷവും സമതുലിതാവസ്ഥയിൽ നിൽക്കാൻ ഇതേ മാർഗ്ഗമുള്ളു. ആചാര്യരേ. ഏകിൽ മാത്രമേ ഗ്രാമത്തിൽ സമാധാനമുണ്ടായിരിക്കൂ.”

ശേഷപ്പന്റെ ഹീനത വ്യക്തമാക്കുന്ന അഭിപ്രായപ്രകടനം. ഈ നീചസ്വഭാവത്തിനു കാരണം അയാളുടെ സ്വാർത്ഥം മാത്രമാണ്. ഗൗഡരെപ്പോലെ അയാൾക്കു് ആറുപാക്കും സ്വന്തമായില്ല. ഗൗഡർ നിന്നനില്ലിൽ ആനയെപ്പോലും വലിക്കുന്ന മുതലായാണ്. ശേഷപ്പൻ ചിതൽപ്പാറിൽ ചുരുങ്ങുകുന്ന

പരമ്പ്. അതുകൊണ്ട് വിഭജനം വളർത്തി ചേരിപ്പോരുകളുണ്ടാക്കാനെത്തേണ്ടതാണ് ഗ്രാമത്തിൽ പ്രമാണിയായി നടക്കാനാവില്ല.

ശേഷപ്പൂർ പുറപ്പെട്ടുപോയി. രാത്രി പതിനൊന്നുമണി കഴിഞ്ഞിരിക്കാം. ആചാര്യരുടെ പത്നി അടുക്കളയിൽ പലഹാരത്തിന് കാവലിരുന്നു മടുത്തു അവസാനം കിടന്നിരിക്കുകയാണ്. ഒറ്റമകനേ അവർക്കുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. അവൻ മരിച്ചശേഷം മാതൃയും ഭർത്താവും ഭരത്താഴം കഴിക്കാറില്ല. ആചാര്യർ രാവേയം വിളിച്ചു. പലഹാരം വേണ്ടെന്നു പറഞ്ഞു കിടക്കാൻ നടമറിയൽപെന്ന.

ഇരുനാലായിരത്തി ആചാര്യർക്ക് വേഗം ഉറക്കം വരാറില്ല. അടുത്തകാലത്തെ ചില സംഭവങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചൈതന്യമാകെ ചോരത്തിക്കളഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം ചെറുപ്പത്തിൽ ഗ്രാമത്തിൽ നടത്തിയ കന്യകാകൾക്ക് അറമില്ല. എന്നാൽ മകന്റെ മരണശേഷം ആചാര്യർ ഗൗരവസ്വഭാവക്കാരായിരിക്കുകയാണ്. വീട്ടിൽ കട്ടികളില്ല. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം ഗ്രാമീണരുമായി കൂടുതൽ അടുത്തിരിക്കുന്നു. അവർ വാട്ടിലെ പാരമ്പര്യം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ധർമ്മികസ്വഭാവത്തെ കൂടുതൽ പരിശുദ്ധമാക്കി. കളിമായാലും മഴയായാലും അദ്ദേഹം പുലരിയിലെഴുന്നേറ്റു ശ്രീ ഗോപാലകൃഷ്ണക്ഷേത്രത്തിൽ പുരാണ പാരായണം നടത്തും. അതോടൊപ്പംതന്നെ ജനക്കൂലിമകർക്കുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങളിലും ഏർപ്പെട്ടുപോന്നു.

ആചാര്യർ കൃഷ്ണാജിനത്തിൽതന്നെ കിടന്നു. പക്ഷേ, ഉറക്കംവന്നില്ല. ശേഷപ്പൂർ വാക്കുകൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സ് പ്രകൃഷ്ടമാക്കി. കോട്ടവാതിലുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം എഴുന്നേറ്റിരുന്നു. നല്ലൊന്നുയൊഴിച്ച കൈക്കുറിപ്പിനെ എരിയുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

ശേഷപ്പൂർ കലിമാന്ദര്യം വളർത്താൻ ചില പദ്ധതികളുമായി നടക്കുന്നു. ആചാര്യർക്ക് അനൈകൃത്തിന്റെ ഭാരമേ അനുഭവം പണ്ടുതന്നെ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. തന്റെ കടംബംതന്നെയും അതിന് ബലിയായിരുന്നതാണ്. അന്ന് മൂന്നു ജ്യേഷ്ഠന്മാർ 'വീട്ടിലുണ്ടായിരുന്നു. ആ സൗമഗ്യം ഇന്നുണ്ടോ? ഏതോ നിസ്സാരകാരണത്തിനേൽ തറവാട്ട് പിളർന്നു. വലിയേട്ടന്റെ മകൻ ഗോപാലാചാര്യർ പഡപ്പന്റെ മഠത്തിൽ സങ്കേതം കണ്ടെത്തി; കടിയും ചുറ്റുകുളിയുമായി കഴിഞ്ഞുകൂടി. കല്യാണപ്രായമായ മകൾ സംബന്ധം കഴിയാതെ ഇല്ലംനിറഞ്ഞുനില്ക്കുന്നു. ഉള്ളിൽ നാരായണനായിരുന്നു നല്ലവൻ. അപ്പന്റെ പേര് ചീത്തയാക്കാതെ അവൻ കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നു. എന്തു ജീവിതം? നിലമൊക്കെ വിറ്റു; ഒരനേരത്തെ ആഹാരത്തിന് ഗതിയില്ലാതെ. ഭാഗ്യദൈവങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചുകഴിയുന്നു. എല്ലാം നേരെ നടന്നിരുന്നെങ്കിൽ ഗോപാലന് കൃഷിനടത്താമായിരുന്നു. നാരായണന് വല്ല ജോലിയും കിട്ടുമായിരുന്നു. കട്ടികളുടെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിന് സൗകര്യപ്പെടുമായിരുന്നു. ഭാഗ്യം നടന്നെങ്കിലും സ്നേഹത്തോടെ പെരുമാറാമായിരുന്നു. ഗോപാലാചാര്യർ തട്ടുവാർരുകിയുടെ കടുക്കിൽപെട്ടു; പഡപ്പന്റെ പ്രേമത്തിൽ പൊളിയായി. അയാളുടെ കൂട്ടുകിട അന്നപ്പോലും അടിച്ചമർത്താൻ ശ്രമിച്ചു. നാട്ടിലെ നീതിയെവിടെ? ആളുകളെ അടക്കിയെന്നുവല്ലാമെന്നാകുമ?

നരായണനും അങ്ങനെയെന്ന! ഭാഗംവെച്ചപ്പോൾ സ്വർണ്ണം കറങ്ങു പോയെന്നും പറഞ്ഞു കോടതി കയറി. കയ്യിലുള്ളതെല്ലാം കളഞ്ഞുകളിച്ചു. ഇല്ലെങ്കിൽ ഇന്നീ ക്ഷേപിണ വാങ്ങാൻ നടക്കേണ്ടിവരുമായിരുന്നോ? തന്റെ തറവാടിന്റെ അധഃപതനത്തിനും പരോക്ഷമായി ഈ പദ്ധ്യപ്പൻ തന്നെ യാണ് കാരണം. അയാളുടെ ഉദ്ദേശമെന്തായിരുന്നു? താൻ പറഞ്ഞതുപോലെ തുള്ളാൻ നാലാം രേണം. അതിന് കടിയന്മാരുടെ ഒരു സംഘത്തെ വളത്തി; കക്ഷികളുണ്ടാക്കി; ചട്ടമ്പിത്തറ നടത്തി. ശേഷപ്പനും ഇപ്പോൾ അയാളുടെ പിന്നാലെ കൂടിയിരിക്കുന്നു. ശേഷപ്പൻ കലയാണം നടത്തി ബോളി തിന്നുന്നവനല്ല; കററു തീ വെച്ച് മലർ തിന്നുന്നവനാണ്. ഗ്രാമത്തിൽ എന്തും അടിപിടി നടക്കണം; ആളുകൾ കോടതിയും കച്ചേരിയും കയറിയിറങ്ങണം. അപ്പോൾ മാത്രമേ നാലുകാശ് തന്റെ കയ്യിലെത്തുകയുള്ളൂ. വിശേഷിച്ചും ഈ ശേഷപ്പനും പദ്ധ്യപ്പനും നൃത്തിലുള്ള സ്നേഹമുണ്ടല്ലോ, അത് ഗ്രാമത്തിനുള്ള വിനാശകരമായിരിക്കുകയാണ്. തീ കൊടാതിരിക്കാൻ രണ്ടാളും ശ്രമിക്കുന്നുണ്ട്. അധികാരിയോടും ബാപ്റ്റ.സാഹേബിനോടും പ്രതികാരം ചെയ്യാൻ പദ്ധ്യപ്പൻ ഉദ്ദേശിക്കുകയുണ്ട്. അപ്പോൾ അവർ രണ്ടുപേരും ഒന്നിക്കും. നാനായുടെ കൊലതന്നെ നടന്നിട്ടില്ലെന്ന് വരുത്താനുള്ള സാക്ഷികളും തെളിവുകളും ഉണ്ടാക്കണം. സാക്ഷി പറഞ്ഞവന്റെ റീട്ട് കൊള്ളയടിക്കപ്പെടുമെന്ന് പദ്ധ്യപ്പൻ ഭീഷണിപ്പെടുത്തും. ബാപ്റ്റ.സാഹേബിന് പുലി ബട്ടപ്പുഴവന്മാരുണ്ട്. അധികാരിക്ക് കളരിയപ്പോസി കളുണ്ട്. പദ്ധ്യപ്പനും വലിയ ഒരു അന്ധപരസംഘമുണ്ട്. ഒരു തീണ്ണാരി, ദാവാഗിയാകാൻ ഏറെ പെണ്.

അധികാരിയും ബാപ്റ്റ.സാഹേബും ഒത്താൽ. ബാപ്റ്റ.സാഹേബിനെ ഓടി കോരള തന്റെ പദ്ധതി എങ്ങനെ വിജയിക്കാൻ? അധികാരിയെ പൂർണ്ണമായും വിശ്വസിക്കുക വയ്യ; വിശ്വസിക്കാതിരിക്കാനും വയ്യ. പണ്ട് ഗുരുപാദ സ്വാമികളുടെ ഇച്ഛാശക്തിയായി. അജറാണിക്കാരനായ ഈ പദ്ധ്യപ്പനെ ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്ന് ചിന്നസ്വാമിയാക്കി കടിയന്മാരിയായും ഈ അധികാരിതന്നെ. ലക്ഷ്മീബായിയെ കോവിലകത്തുനിന്ന് ഓടിച്ചതും അയാൾ തന്നെ! എന്നാൽ ഇപ്പോൾ അയാളുടെ മനസ്സ് ഹാറിയിരിക്കുന്നു. ലക്ഷ്മീബായിയെ വിളിപ്പിക്കണമെന്ന് പറഞ്ഞതുകേൾക്കിയിട്ടുണ്ട്. പദ്ധ്യപ്പനെ മരത്തിൽ നിന്നോടിക്കുണക്കണം പറയുന്നുണ്ട്. ശേഷപ്പനും അധികാരിയും ഗവണ്മെന്റുദ്യോഗസ്ഥന്മാരാണ്. രണ്ടുപേരും നാട്ടിൽ കക്ഷിമാസയും വളർത്തുകിണത്തും ശ്രമിക്കുന്നു. അധികാരിയാവട്ടെ; തന്റെ കക്ഷിയുടെ നേരെ വായി ഉത്തരവാദിത്വം ഏല്പും. പക്ഷേ, ശേഷപ്പൻ രണ്ടു കക്ഷികളെയും വേഷംകെട്ടുന്ന തന്ത്രശാലിയാണ്. കയകണ്ണിളയോഗം അളുഹത്തിന് ഈ 'കാമ:ദ്രവ്യം' സാഹോദികമായി സംഭാവന ചെയ്തതാണ്. നിയമപരിജ്ഞാനം മാത്രം അയാളുടെ ധനം; അതിന്റെ പിൻബലം പാക്കറ്റിയെക്കൊണ്ടു നൃത്തം വെപ്പിക്കാനുള്ള ശക്തി അയാൾക്കു നൽകി. ഇവരിൽ ആരു മേലെ? ആരു താഴെ?

ബാളാചാതുരക്കു മനസ്സ് തന്റെ തറവാടിന്റെ ചരിത്രത്തിൽനിന്നും പാദങ്ങളിലെ ജീവിതത്തിനേക്കു തിരിഞ്ഞു. ഏതു ദേവനാണ് ഈ അനൈക്യം സൃഷ്ടിച്ചു? തന്റെ നാടകങ്ങൾ ആടിക്കുന്നതെന്ന് ആക്കിയാം? അറുപതു സംവത്സരക്കാലത്തെ ജീവിതാനുഭവം; പരമ്പരയാ കൈവന്ന വിദ്യ; ജന്മസിദ്ധമായ മേധാശക്തി ഒന്നും ഈ പ്രശ്നപരിഹാരത്തിന് മതിയായ ഉപകരണമാവില്ലെന്ന് അദ്ദേഹത്തിനുതോന്നി. ഗ്രാമം മുഴുവൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്കിനു വിലയുണ്ട്; അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദൈവവിശ്വാസത്തെക്കുറിച്ച് ആരേവുണ്ട്; കർമ്മശേഷിയെക്കുറിച്ച് ബഹുമാനമുണ്ട്. പക്ഷേ, അതുകൊണ്ടുണ്ടായ പ്രയോജനം? ആളുകൾ ഉപദേശത്തിനായി തൻറടുത്തേയ്ക്ക് വരുന്നുവെന്നൊരു അഭിമാനംമാത്രം അന്തരം ഉണ്ടായിരുന്നു. അതും ഇപ്പോൾ അലിഞ്ഞുപോകുന്നു. ആളുകൾ തന്റെ വാക്കുകേൾക്കുന്നു; ഏതു കാര്യത്തിലാണ്? എന്തെയെ കാണാതായാൽ പ്രശ്നംവെപ്പിക്കാൻ വരും. വിത്തിടാൻ മുറ്റത്തും ചോടിക്കും. നല്ല ഇഷ്ടമായാൽ തന്റെ പുരാണപാരായണം കേൾക്കാനും വരും. എന്നാൽ ജീവിതത്തിലെ പ്രതിബന്ധങ്ങളെ തരണംചെയ്യുന്നതിന് ഒരത്തനം ഇവിടെ വരുന്നില്ല. അവരോട് എന്തു പറയാൻ? സ്വന്തം വീട്ടിൽ പിറന്ന കട്ടികൾ—ഘോഷാലയം നാരായണനും—തന്നെ അനുസരിക്കാതെ അവിവേകികളായി പ്ലോയിലേ? അധികാരിയും ശേഷപ്പുറം ബാപ്പസാഹേബും വരുന്നു. എന്തിന്? ഗ്രാമത്തിലെ ശാന്തിയും സമാധാനവും തകർത്ത് സ്വാതന്ത്ര്യനേടാൻ. ബാളാചാരു ക്ഷം സങ്കടംതോന്നി. ഏതെങ്കിലും ഒരാളുടെ ചൊല്ലിനനുസരിച്ച് ഗ്രാമജീവിതം നീങ്ങുന്നില്ലെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് വ്യക്തമായിക്കഴിഞ്ഞു.

ബാളാചാതുരക്കു മനസ്സ് പാദങ്ങളിലെ ജീവിതസമ്പ്രദായങ്ങളെ പുനഃസൃഷ്ടിക്കുമെന്ന് അറുപതു സംവത്സരം അന്നാട്ടിൽ കഴിഞ്ഞതാണ്. ഗ്രാമത്തിലെ ഊടവഴികളും നടപ്പാതകളും ഇല്ലങ്ങളും മണ്ണുളളും ആളുകളുടെ മുഖങ്ങളും പുരാണഗ്രന്ഥങ്ങളിലെ കാലകളെപ്പോലെതന്നെ ആചാര്യർക്ക് പരിചിതമാണ്. നാടുകടത്താലതന്നെ അവിടുത്തെ ജീവിതവും നിത്യപരിചിതമാണ്. എന്നാൽ പിന്നെ പണ്ടുണ്ടായിരുന്ന ആ മനസ്സമാധാനം പറഞ്ഞുപോയതെങ്ങു? ബാളാചാരുക്കു മനസ്സിൽ ഉയർന്നുവന്ന പ്രശ്നം. ഈ ആളുകൾക്കെന്തെല്ലാപറ്റി? നാനാമുഖീകൃതം മാസം കുന്നായി. എന്നാൽ തൽഫലമായുണ്ടായ വിഭവവും അസൂയയും അലമാലകളായിത്തീർന്നുപോയതിരിക്കുന്നു. ഇതിന് കാരണമെന്തു? കേവലം ഈ ക്ഷോഭങ്ങളുളവാക്കുന്ന അവ്യവസ്ഥയിൽനിന്നായിരിക്കുമോ, സ്വവസ്ഥാപിതമായ പുതുജീവിതം രൂപംകൊള്ളുക? അങ്ങനെയൊന്നും. ആളുകൾ പഴയപടി തങ്ങളുടെ നിലങ്ങളെ ന്യൂനീകരിക്കില്ല. ഈ അധികാരി പാദങ്ങളിലെ സകല തത്ത്വങ്ങളെയും സമാനമായ അഭിമാനത്തോടെ നോക്കിക്കാണുന്ന ഗ്രാമധികാരി—ഇപ്പോൾ കക്ഷിയുണ്ടാക്കാൻ നടക്കുന്നു. വലിയമാളികയിലെ ദൈവം വെറും ഒരു സ്വപ്നമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. ഗ്രാമത്തിന്റെ അഭിമാനസ്മരണയായ മരം കള്ളകുടിയന്മാരുടെ സങ്കേതമായി അധഃപതിച്ചു. കേവലം, ആളുകൾക്ക് തങ്ങളുടെ നാടിനെക്കുറിച്ച് അഭിമാനം തിരച്ചെടുക്കാൻ തീർന്നു. തന്റെ തറവാടിനു വന്നുപിണഞ്ഞ അതേ ദുർഗ്ഗതി ഗ്രാമ

അതിനും വന്നുചേർന്നിരിക്കണം. പണ്ടുശത്രുപാലെ ആശ്രയമേകിയിരുന്ന വയലകൾവിറന്ന് തരിശുനിലത്തേയ്ക്കു മാറിപ്പോയ തന്റെ കട്ടികളുടെ ചിത്രം ആചാര്യർ കണ്ടു

ഏതു പാപത്തിന്റെ ഫലമാണിത്? ഈ പാപത്തിന്റെ ഉറവിടം എവിടെ? ഒരുപക്ഷേ ജീവിതത്തെ രൂപപ്പെടുത്തുന്നതിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വംതന്നെ നമുക്കില്ലെന്നോ? എങ്കിൽപിന്നെ അതിനെ രൂപപ്പെടുത്തുന്ന ശക്തിയെന്താണു്? ബാളാചാര്യരുടെ ചിന്ത ഊർദ്ധ്വോന്മുഖമായി; അദ്ദേഹം എല്ലാം നോക്കിക്കണ്ടു. പാശ്ചാത്യരിലേ നില്ക്കുന്ന ചൈതന്യം വറുന്തിപ്പോയിരിക്കണം. കൃഷി ചെയ്യാത്ത വയലിൽ കാടും കളയും വളരാതിരിക്കുമോ? പാശ്ചാത്യരിലേ നിലത്തിന് തളർച്ച ബാധിച്ചുവോ? അല്ലെങ്കിൽ ഇങ്ങനെയൊരു വിപരീതസന്ധി ഏതാവാനിടയുണ്ടില്ല. അല്ല, ജീവിതത്തിൽ പാപം ഒഴിവാക്കാനാവില്ലെന്നുണ്ടോ? ഭഗവാൻ ഇത്തരം വേളകളിലാണു് അവതരിക്കാറെന്നു് പറയാമുണ്ടോ? എവിടെ? എവിടെ? ഈ ചോദ്യം പ്രേതബാധപോലെ ആചാര്യരെ പിടിച്ചിപ്പിടിച്ചു.

ബാളാചാര്യർക്കു് മറ്റൊരു ചിന്ത: താൻ വൈദികബ്രാഹ്മണനെന്നു് പ്രസിദ്ധം. പുരാണപാരായണത്തിനു കിട്ടുന്ന പിടിയരിയാണു് തന്റെ സ്വസ്ഥം. അപ്പോൾപ്പിന്നെ ഇതിലൊക്കെ ഞാനെന്തിനു് ഇടപെടണം? മകനു ഞായിരുന്നെങ്കിൽ മോഹം ഉണ്ടാകുമായിരുന്നു. അവൻ മരിച്ചു്, വീരക്കീഴുടെ പാത കാട്ടിത്തന്നിരിക്കണം. ഈ പ്രാപഞ്ചിക വ്യവഹാരങ്ങളുമായി താൻ എന്തിനു് ബന്ധപ്പെടണം?

പക്ഷേ ചെയ്തുകൽപം പിന്തുടരുന്ന, കാലടിപതിഞ്ഞു് പാതയുണ്ടാകുന്നതു പോലെ, കർമ്മം ചെയ്തുകൊണ്ടു് നാം നമ്മുടെ ജീവിതത്തെ രൂപപ്പെടുത്തുന്നു. പെട്ടെന്നു് അതു തന്റെതല്ലെന്നു് പറയുവാൻ എങ്ങനെ കഴിയും? ഗോപാല കൃഷ്ണക്ഷേത്രത്തിൽ പുരാണം വായിച്ചു് താൻ 'പുരാണിക'നായി. ഇനിയീപ്പോൾ ആ ജോലി ഉപേക്ഷിച്ചാലും തന്നെ 'പുരാണിക'നാണെന്നു പറയുന്നതിനെ എങ്ങനെ നിഷേധിക്കും? അതുപോലെതന്നെ തന്റെ പഴയ പ്രാപഞ്ചികവ്യവഹാരങ്ങളുടെ ബന്ധനവും തനിക്കിപ്പോഴില്ലെന്നു് എങ്ങനെ പറയാൻ കഴിയും? ആസക്തി എന്നുവെച്ചാൽ കടപ്പാടാണു്; കടപ്പാടു് കർത്തവ്യമാണു്. ആ കർത്തവ്യം നിറവേറ്റാത്തതാൽ അതു് അനിതിയായിരിക്കും. ആസക്തിയോടെ ചെയ്തുകർമ്മം, താലികെട്ടിയ ഓയ്ക്കയെപ്പോലെയാണു്; തനിക്കു പിറന്ന മക്കളെപ്പോലെയാണു്. വലിച്ചെറിഞ്ഞു് കാട്ടിലേയ്ക്കു് ഓടിയാലും ആ ബന്ധം വിടില്ല. കടപ്പാടു് തീർക്കേണ്ടതു്. അതേ; പാശ്ചാത്യരോടുള്ള കടപ്പാടു് തീർക്കണം. തന്റെ ആയുശ്ശിഷ്ടം അതിനു് വിനിയോഗിച്ചുകൂട്ടയാം. ഭൂതകാലജീവിതത്തിലെ എണ്ണമറ്റ ആസക്തികൾക്കും ശീലങ്ങൾക്കും ഒടുക്കേണ്ട പിഴ! അതുവരേയ്ക്കും മോചനമില്ല. അത്രയുംചെയ്താൽ വിളിക്കുമ്പോൾ പോകാം. അതിനൊരുങ്ങിയിരിക്കണം. ഈ ശരീര പരമജ്ഞിയുടെ നിലത്തോടു് നന്നുചേരണം; ഈ ഭേദം ചാരമായി കൃത്യയുടെ വെള്ള

ത്തിൽ ഒഴുകിപ്പോകണം. വെള്ളത്തിന്റെ കടപ്പാടുമുണ്ടല്ലോ! പുനർജന്മമുണ്ടാകിൽ പഴയ തീവ്രമായ ആസക്തി അവശേഷിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, ഗോപാലകൃഷ്ണ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ മുമ്പിലെ വ്യാവനത്തിൽ നൂറു ഡിരച്ചിടായി ജനിക്കണം.

ആചാര്യരുടെ മനസ്സ് സമതുലനം വീണ്ടെടുത്തു. നേരം പുലർച്ചെ നാലുമണി. ഒരുമണിക്കൂർ കഴിഞ്ഞാൽ ആചാര്യർ എഴുന്നേൽന്നു പതിപ്പുസമയം. ഇനി ഉറങ്ങുമോ? മൈത്ഥിരി അല്പംകൂടി വെട്ടാക്കി. വിളക്ക് നന്നായി പ്രകാശിച്ചു. തട്ടിൽനിന്നും പുരാണഗ്രന്ഥമെടുത്തു തുറന്നു. 'അദ്വൈതത്തിന് അത്യന്തം പ്രിയമായ ഭാഗവതം'. ഇതുവരെയും പുരാണപാരായണത്തിനൊക്കെ ഉപയോഗിച്ച ഗ്രന്ഥം. എന്നാലിന്ന് ബാളാചാര്യർക്ക് അതിൽ ജീവിതത്തിന്റെ അർത്ഥം കണ്ടുതുടങ്ങി.

ഒരുമണിക്കൂറോളം അതേപടി വായിച്ചിരിക്കണം. ആചാര്യർക്ക് സമയം പോയതിനെതില്ല. പെട്ടെന്ന് പ്രഭാത പ്രാർത്ഥന, ശാന്തിസന്ദേശപുരായി ഒഴുകിയെത്തി:

തുക്കിലുണരൂ നാരായണ,
തുക്കിലുണരൂ ലക്ഷ്മീരമണ,
തുക്കിലുണരൂ ശ്രീവൈങ്കടേശാ
തുക്കിലുണരൂ! പലരിയെത്തി!!

സഹധർമ്മിണിയുടെ ഏന്തമുള്ള പരിപാടിയാണ് ഇത്. ഈ 'ഉദയരാഗ'മാണ് അവർക്ക് പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ അറിവുണ്ടാക്കിക്കൊടുത്തത്. ആചാര്യർ ഗ്രന്ഥംകൊട്ടി പൂർണ്ണമായതായപ്പോൾ രണ്ടു ഉള്ളംകൈകളാണിട്ടി 'കരാഗ്രേ വസതി ലഭി, കരമദ്ധ്യേ സരസ്വതീ' എന്ന മന്ത്രം ഉച്ചരിച്ചു. ഏഴുന്നേറ്റു പുറവാതിൽ തുറന്ന് പുറത്തുവന്നു നോക്കി. ഇനിയും മുഴുവനായി വെളുത്തിട്ടില്ല. അറിയില്ലെന്നും തണുപ്പുള്ള കാറ്റുവീശി. ആചാര്യർ ആകാശത്തിലേയ്ക്കു കണ്ണുനോക്കി. വെള്ളിനക്ഷത്രം ഉദിച്ചിരിക്കുന്നു. പുറവാതിലിന്റെ നേക്കുള്ള വഴിയിലൂടെ വടക്കുദിക്കിലേയ്ക്കുനോക്കി സപ്തർഷിമണ്ഡലം ചക്രവാളത്തിനെ സ്പർശിക്കാറായിരിക്കുന്നു. അല്പസമയം അതുതന്നെ നോക്കി നിന്നു. അതിനുശേഷം ആചാര്യർ കന്നുകാലികൾക്ക് പല്ലിട്ടുകൊടുക്കാൻ അകത്തേയ്ക്കുവന്നു.

വീണ്ടും ഒരുമണിക്കൂർ കഴിഞ്ഞു. പുലരിയുടെ മങ്ങിയവെളിച്ചം എല്ലാവരും പരന്നു. ആചാര്യരുടെ സഹധർമ്മിണി ഗന്തേന്ദ്രമോക്ഷത്തിലെ ശ്ലോകങ്ങൾ ഉരുവിട്ടുകൊണ്ട് മുററുന്നത് രംഗവല്ലി വരയ്ക്കുകയാണ്. അപ്പോഴാണ് അധികാരി ഭാടിവന്നത്. "ആചാര്യരേ, ആചാര്യരേ!"

ഇങ്ങനെ പുലരുന്നതിനുമുമ്പ് അധികാരി ഇല്ലാത്തതുമെന്ന് ആചാര്യർ പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നില്ല. മറന്നു അന്ന് അദ്വൈതത്തെക്കുറിച്ച് ഒരു വാർത്താ ശകുലമാണ് ഈ വർഷത്തെ കാരണമായത്. ആ വാർത്ത അസംഭവ്യമല്ല. അധികാരിയുടെ ആദ്യഭാര്യ പാലക്കാട്ട് ജനനസ്ഥലമായ അങ്ങാണിക്കാരി

മാണ്. മൂപ്പന്മാർക്കും മുമ്പു നടന്ന വിവാഹം. ഭർത്തൃഗൃഹത്തിൽ കാൽകയ്യുണ്ടാകുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ അവൾ ഗർഭിണിയാണെന്ന വാർത്തയെത്തി. അധികാരിയുടെ അച്ഛൻ ഈ പിഴച്ച പെണ്ണിനെ മരുമകളായി വീട്ടിൽക്കയറ്റാൻ സമ്മതിച്ചില്ല. അദ്ദേഹം മക്കളെക്കൊണ്ട് വിവാഹമോചനം നടത്തിച്ചു. അതിനുശേഷം അവൾ തന്റെ പുറപ്പാടുകൾക്കുതന്നെ രണ്ടാം വിവാഹം കഴിപ്പിച്ചു. രണ്ടാം വിവാഹക്കാരനും ഒരു ശങ്കരപ്പൻതന്നെ. ആ വന്യതയുടെ ഭാഗിസ്ഥാനത്തിൽ അവരുടെ ആദ്യത്തെ മകനെ പാദമുഖി അധികാരിയാകുമ്പോൾ പഡപ്പൻ ഗുഡാലോചനയിലേർപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ്. വിവാഹമോചനത്തിനെത്തുടർച്ചയായി ജനിച്ച മകൻ, തന്റേതല്ലെന്നിരിക്കിലും കോടതിയിലെത്തിയാൽ എന്തു സംഭവിക്കും. എന്തെന്ന് പ്രവചിക്കാം? കോടതിയും കമ്മ്യൂണിയും വക്കീലും പഡപ്പനും സുപരിചിതം. വക്കീൽ അയാൾക്കുതുല്യമായ അഭിപ്രായം പ്രകടിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നാണ് ഭാനുയുടെ റിപ്പോർട്ട്. ആ വേവലാതിയോടെ ബാളാചാര്യരുടെ ഉപദേശം തേടാനാണ് അധികാരി വന്നിരിക്കുന്നത്.

“ഈ പഡപ്പനെ മാരതിൽനിന്നും ഓടിച്ചു മറ്റൊരാൾ ചിന്നസ്വാമിയെ കൊണ്ടുവന്നു കടിയിരുത്തിയാൽ പഡപ്പൻ നമ്മുടെ തറവാടു കളഞ്ഞാണെന്നാണ് ഭാനു പറയുന്നത്. അതുകേട്ട് ഓടി വന്നതാണ്.” അധികാരി പറഞ്ഞു.

അധികാരിയുടെ ആദ്യവിവാഹക്കാര്യം ആചാര്യർക്കും അറിയാത്തതല്ല. എന്നാൽ മൂപ്പന്മാർക്കും മുമ്പ് സംബന്ധം വീടത്തിയ ഒരു സ്ത്രീ. തന്റെ സീമയെ പുരുന്ന ഈ തറവാടിന്റെ പരമ്പരാവകാശിയാക്കാൻ വരുമ്പോൾ പറയുന്നത് വിശ്വസിക്കാൻ സാധ്യമല്ലെന്നാണ് ആചാര്യരുടെ അഭിപ്രായം.

“അവകാശം ചോദിക്കുന്നത് ആ സ്ത്രീയല്ല; അവളുടെ എണ്ണമറ്റ മക്കളല്ല. സീമയെപ്പറ്റി. അവൻ വിവാഹമോചനത്തിനുശേഷം ജനിച്ചവനാണെന്ന പറഞ്ഞു പറിപ്പിച്ചു പഡപ്പൻ അവനെ ഇളക്കിവിട്ടിരിക്കുകയാണ്.” അധികാരി കഠിനമായി പറഞ്ഞു.

“ആരു വേണമെങ്കിലും ഗുഡാലോചന നടത്തട്ടെ. പക്ഷെ, ആ അഭിപ്രായത്തോടു അവരെങ്ങനെ യോജിക്കും? തന്റെ സ്വന്തം അച്ഛനെ വീട്ട് തുറൻ മറ്റൊരാൾക്കും ജനിച്ചതാണെന്നു പറയാൻ അയാൾ മാത്രവും മറ്റാരുമല്ല. കളയണം. പഡപ്പന്റെ വാടം നിയമമുണ്ട്യാ ശരിയാകുമോ എന്നല്ല? അത് വെള്ളത്തിൽ നാട്ടിയ തൂണുപോലെയാണ്. ഈ നീചന്റെ വാക്കുകേട്ട് ആരെങ്കിലും കയ്യിലുള്ള നാലുകാത്ത് കളഞ്ഞുകുളിക്കാൻ മാത്രം കോടതി കയറുമോ? ഇതൊക്കെ അയാളുടെ ഞെളിഞ്ഞതാണ്. യശവന്തരായാണ്. ആ ഗ്രാമത്തിലെ അധികാരി. അയാളുടെ അഭിപ്രായത്തിനെതിരായി ഈ സ്വന്തം സിന്ധുക്കൾ പിന്നാലെ ആരെങ്കിലും നടക്കുമോ? ഈ വാർത്ത സത്യമാണെന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട് അയാളുടെ വാക്കുകേട്ട് നിങ്ങളുടെ തല പുണ്ണാക്കേണ്ടതില്ലെന്നാണ് എനിക്കു തോന്നുന്നത്.” ബാളാ

പാശ്ചാത്യ അധികാരിയെ സമാധാനിപ്പിച്ചു. ഏകിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൽ
മുന്നിൽ തലേന്നാര ചിന്തയിലെത്തിയ കർമ്മസിദ്ധാന്തം വീണ്ടും തെളിഞ്ഞു.

“അങ്ങനെയല്ല, മാത്തിന് അധികാരിയുടെ തറവാട്ടിൽനിന്നും വിട്ടു
കൊടുത്ത ഭൂമിയിൽ കൃഷിയിറക്കാൻ ഞാനൊരുക്കമല്ല. മാത്തിൽ തൊട്ടിൽ
തൂക്കാനല്ല ഏന്റർ കാരണവന്മാർ ഭൂമി പതിച്ചുകൊടുത്തത്. ദൈവകാരുണ്യം
നടക്കണമെന്നുവെച്ചു നല്ലയിതാണ് ആചാര്യരേ! അതിനാൽ ഞാൻ ആ ഭൂമി
തിരിച്ചെടുക്കുകയാണ്. വരുന്നതുവരെ.”

“ഗൗഡരേ! നിങ്ങൾ മാത്തിന് നൽകി. മാമെന്നുവെച്ചാൽ മാധിപതി
യല്ല. അതോർമ്മ വേണം. ഇങ്ങനെയൊരയോഗ്യൻ ആ സ്ഥാനത്തു കയറി
യിരിക്കുന്നുവെന്നുവെച്ചു മാത്തിന്റെ മാമ്പു സ്വത്തും കളഞ്ഞാൽ ആ അയോ
ഗ്യനെ അതു ബാധിക്കില്ല. ഗുരുപദസ്വാമികളെപ്പോലൊരു പുണ്യപുരുഷൻ
ആ പീഠത്തിൽ ഏഴുന്നൂറ്റിയിരുന്നാൽ മാത്തിന് വീണ്ടും ഭൂമി ആർ നൽകും?
ദാനമായി കൊടുത്തുകഴിഞ്ഞ സ്വത്തു തിരിച്ചെടുക്കാനാവില്ല; ഗൗഡരേ!
തിരിച്ചെടുക്കുന്നതു പാപമാണ്. ഈ ചിന്ത ഉപേക്ഷിക്കൂ. ധൈര്യമുണ്ടെങ്കിൽ,
ജനങ്ങളുടെ പിൻബലമുണ്ടെങ്കിൽ ഈ പദ്ധ്യപ്രവേശന പിടിച്ചു പുറത്താക്കി,
മറ്റൊരു യോഗ്യനായ സ്വാമിയെ കൊണ്ടുവന്നു കടിയിരുത്തു. ഞാനും ഒപ്പ
മുണ്ട്.”

യുക്തിസഹജമായ അഭിപ്രായം. അധികാരിയും സമ്മതിച്ചുവെന്നു. പക്ഷെ,
പദ്ധ്യപ്രവേശന സ്ഥാനഭ്രഷ്ടനാക്കിയാൽ അയാൾ ക്രൂരനായി തന്റെ അധി
കാരിപദവിക്ക് മറ്റൊരാൾക്കുവേണ്ടി കൊണ്ടുവന്നാലോ? അതുകൊണ്ടാണ്
ആദ്യമുദിച്ച ആ ചിന്ത അധികാരി ഉപേക്ഷിച്ചത്.

“എന്നാൽ മാത്തിനുകൊടുത്ത ഭൂമി മാത്തിനതന്നെ പ്രയോജനപ്പെടുത്തണ
മെന്നു പഞ്ചായത്തുകാരോടു അപേക്ഷിച്ചാലോ?”

“പഞ്ചായത്തുകാരോടു ആലോചിക്കേണ്ട പ്രശ്നവും ഇവിടെയില്ല. എത്രയാ
യാലും അദ്ദേഹം നിങ്ങളുടെ ഗുരുവാണ്. അതുകൊണ്ടു ആ സ്ഥാനത്തിന്റെ
മാനംകെടുത്തുന്ന ഈ പുതിയ ചിന്ത നിങ്ങൾ കൈവെടിയണം. നിങ്ങൾ
തന്നെ ചെന്നു പദ്ധ്യപ്രവേശനം ഭേദവാക്കു പറഞ്ഞാൽമതി.”

“അയാളോടോ? ഇനി സംസാരിക്കുന്നത് പരലോകത്തുവെച്ചു. ഊമക്കുഞ്ഞു
യച്ചു എന്നു ജയിലിലുയരുന്നമെന്നു കരുതുന്നവരേ! ഞാനും ഭേദക്കുന്നോക്കാൻ
‘തയ്യാറാണ്.’ അധികാരി മിശ്ചിരിച്ചു.

“ഈ ദേഷ്യം നന്നല്ല ഗൗഡരേ! ചേരിപ്പോരുണ്ടാക്കുന്നതുകൊള്ളാം. നാലു
ചട്ടുപിടകൾ ആദ്യകൊല്ലെ നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതനുസരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. പിന്നീടു
അവർ പറഞ്ഞതു നിങ്ങൾ കേട്ടില്ലെങ്കിൽ നിങ്ങളുടെ കഥയും അവർ കഴിക്കും.
ചേരിപ്പോരിന്നൊരുങ്ങിയാൽപിന്നെ വേതാളത്തെപ്പിടിച്ചു സ്വാധീനംവെച്ചു
പോലെയാണ്.” ആചാര്യൻ ഉപദേശം നൽകി.

അധികാരിയുടെ മനസ്സ് ക്രോധംകൊണ്ട് ജ്വലിച്ചു. എന്നാൽ ആചാര്യരോട് എതിര്പറയാനാവില്ല. അദ്ദേഹം എഴുന്നേറ്റുപോയി. നേരംപുലർനാൽ ജനങ്ങളുടെ പ്രശ്നങ്ങളുടെ കടുക്കിരിപെട്ടതുതന്നെ എന്ന് പറഞ്ഞുകൊണ്ട് ആചാര്യർ നിത്യകർമ്മാനുഷ്ഠാനങ്ങൾക്ക് അകത്തുവെന്നു.

അധികാരിയുടെ പത്തായം കൊള്ളയടിക്കുന്ന തീരുമാനം പ്രഖ്യാപിക്കാൻ മറത്തിൽചേർന്ന യോഗം ദാദ കഴപ്പമുണ്ടാക്കിയതുകാരണം പിരിഞ്ഞുപോയി. അടുത്തദിവസം വീണ്ടും യോഗം ചേരാമായിരുന്നു. കാരണം ക്ഷാമവും വരൾച്ചയുംകൊണ്ട് ആളുകൾ അന്നം കാണാതെ ഉഴലുകയായിരുന്നു. എന്നാൽ ശങ്കരപ്പിള്ളയർ പാവങ്ങൾക്ക് വാശാനംനല്ലി തടിതപ്പുന്നതിനു പകരം ധാരാളം ധാന്യം വിതരണംചെയ്യൂ. പത്തായം തുറക്കുന്നതിന് തികച്ചോളവരെ അദ്ദേഹം കാത്തുനിന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വഭാവം മനസ്സിലാക്കിയിരുന്ന പലർക്കും ആശ്ചര്യംതോന്നി. അധികാരിയുടെ കീഴ്ത്തി ഗ്രാമത്തിൽ പരന്നു. വലിയ മാളികയുടെ മാനംകാക്കാൻ ബാപ്പുസാഹേബ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിയായി രംഗത്തുവന്നു—പഡപ്പന്റെ പ്രേരണകാരണം വലിയമാളികയിലെ സൂപ്പ് പ്രകാശം കാണാതെ കിടന്നിരുന്ന ചോളം തികച്ചോളം വെളിച്ചംകണ്ടു. ഈ ധാന്യവിതരണത്തിന് നേതൃത്വം നൽകിയ പഡപ്പനെ പ്രശംസിക്കുന്നവരെ ഗ്രാമത്തിലുള്ള അതിനു കാരണമില്ലാതില്ല. അധികാരിയിൽനിന്ന് കിട്ടിയ ധാന്യം വാണിയായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് തിരിച്ചുനല്കണം. കൊയ്ത്തു കഴിഞ്ഞാൽ ഒന്നിന് ഒന്നുകാൽ പൊല കൊടുക്കാമെന്നു്. ജാമ്യംകൊടുത്തിട്ടാണു് ധാന്യം വാങ്ങിയതു്. അതിനു സാധിക്കാത്തവർ അധികാരിയുടെ വീട്ടിൽ പണിയെടുത്തോ, വയലിൽ പണിക്കം കൊയ്തിനും കൂടിയോ കടം തീർക്കണം..

അധികാരി ധാന്യം വിതരണംചെയ്യാൻ തുടങ്ങിയ ഉടനെതന്നെ പഡപ്പൻ പ്രഖ്യാപിച്ചു—യാതൊരുവിധ ഉപാധികളുമില്ലാതെ ബാപ്പുസാഹേബ് അടുത്ത ദിവസം ധാന്യം വിതരണംചെയ്യുമെന്നു്. തിരിച്ചുകൊടുക്കണമെന്ന ഉപാധിയില്ലാതെ കിട്ടുന്ന ധാന്യം വെറുതെ കിട്ടുന്നതാണെന്നു് ആളുകൾ കരുതി. അതുകൊണ്ട് പുലയരും തളവാരന്മാരും ഇടയന്മാരും മറ്റു രീദ്രരും മാത്തിനുമ്പിൻ സംഘംസംഘമായി വന്നുചേർന്നു. വയലും വീടും സംരക്ഷിച്ച് കടംവീട്ടണമെന്ന ആഗ്രഹമുണ്ടായിരുന്ന കൃഷിക്കാർമാരും അധികാരിയുടെ ചോളത്തിന് വന്നുതുടങ്ങി.

ബാപ്പുസാഹേബിന്റെ ചോളംവാങ്ങി വീട്ടിലൊഴുക്കിയപ്പോഴാണ് താലൂക്കു് തെറ്റുപറ്റിയെന്നു് അവർ മനസ്സിലാക്കുന്നതു്. നാലഞ്ചുകൊല്ലം പത്തായ

അതിക്കീഴെ ചോളം നാറ്റനങ്ങളായിരുന്നു. മനുഷ്യർക്ക് തിന്നാൻ പറുന്നതായിരുന്നില്ല അത്. പശുവിനെ തീറ്റേണ്ട ചോളംകൊടുത്തു് അധികാരിയുടെ വീട്ടുറ്റത്തു് പോകുന്നതിൽനിന്നും തങ്ങളെ തടഞ്ഞുനിർത്തിയ ആ തന്ത്രത്തിന് വശംവദരായതിനെക്കുറിച്ച് അവർ സ്വയം പഴിച്ചു.

ചെരിപ്പുകുത്തി ചന്നൻ കൊണ്ടുപോയ ചോളംകെട്ടി മാഞ്ഞിലേയ്ക്കു് തിരിച്ചുവന്നു. ചോളം മുററത്തു ചൊരിഞ്ഞു: “ഏമാനേ! പെണ്ണങ്ങളും പിള്ളേരും ദേശാന്തരം പോകുന്നുവെന്നു് പറയുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഇവിടുത്തെ ചോളം ഇവിടെത്തന്നെയിരിക്കട്ടെ—എന്നുവെച്ചു് കൊണ്ടുവന്നതാണേ!” അവൻ തോറ്റുകുഞ്ഞു് പുറത്തിറങ്ങാൻ മറുവിച്ചു.

പഡപ്പേൻ കോപംകൊണ്ടു് വിറച്ചു: “എന്താടോ ചന്നാ! ദേശാന്തരം പോകരുതെന്നുവെച്ചിട്ടാണു് ചോളം വാരിത്തന്നതു്. ദേശാന്തരം പോയാൽ എന്താവലിയ സമ്പത്തുകിട്ടുമോ? നേരപറ! വലിയമാളികയിലെ ചോളം തിരിച്ചുകൊടുത്താൽ അധികാരിതന്നെ ചോളം തരാമെന്നു് പറഞ്ഞിട്ടില്ലേ?” പഡപ്പേൻ ചന്നനെ വിരട്ടി.

അധികാരി അങ്ങനെ പറഞ്ഞതും നേരാണു്. ചന്നനാണെങ്കിൽ ഗ്രാമത്തിൽ ചില അവകാശങ്ങളൊക്കെയുള്ള ഒരു ചെരുപ്പുകുത്തി. ഗ്രാമത്തിലെ പകുതിയിലേറെ കൃഷിക്കാരുടെ മാമുൽ അവനു കിട്ടും. അവൻ നാടുവിട്ടു് ദേശാന്തരം പോയാൽ തിരിച്ചുവരുമ്പോൾ നാട്ടിൽ നിലയുറപ്പിക്കാൻ സാധ്യമല്ല. അക്കാലത്തു വരവൊക്കെ വെള്ളത്തിലായതുതന്നെ. ചോളം തിരിച്ചുകൊടുക്കാൻ വന്നതു് അധികാരിയുടെ ഉപദേശമനുസരിച്ചാണുതാനും. നല്ല വെണ്ട വിത്തുപോലത്തെ ചോളം, അധികാരിതന്നെ കൊടുക്കും. അതായിരുന്നു ചന്നന്റെ ഉദ്ദേശം.

പഡപ്പേൻ തന്റെ മനസ്സിലിരിപ്പു് മനസ്സിലാക്കിക്കളഞ്ഞല്ലോ! ഒരു നിമിഷം അവൻ കഴങ്ങി. പക്ഷേ, ചന്നനു് അഭിനയമറിയാം. അവന്റെ സുന്ദരമായ വാഗ്വിലാസത്തിൽ മയങ്ങാത്തവരില്ല.

“ഏമാനേ, ഞാൻ നേരപറഞ്ഞാൽ അങ്ങു കേൾക്കും; കളവുപറഞ്ഞാലും കേൾക്കും. ഞാൻ ഈശ്വരന്റെ മുമ്പിൽ കളവു പറയുമോ, ഏമാനേ? ദേശാന്തരം പോകാൻ ഉറച്ചതുതന്നെ. അതുകൊണ്ടു് ഈ ചോളം തിരിച്ചുവെച്ചു് കടംവീടുന്നതല്ലേ നല്ലതു്? അധികാരി നമ്മെപ്പോലുള്ളവരെ അടുത്തുചെന്നു് നില്പാൻപോലും അനുവദിക്കാറില്ല. എന്നിട്ടുവേണ്ട ചോളം തരാൻ? അയാൾ തന്നെങ്കിൽപിന്നെ ഇവിടുത്തെ കാലിൽവന്നു വീഴുമായിരുന്നോ ഏമാനേ?” കൾ കഥകൾ അവൻ മെനഞ്ഞുണ്ടാക്കി.

“മോനേ, അധികാരി തരാഞ്ഞിട്ടല്ലേ നീ ഇങ്ങൊട്ടു വന്നതു്?” പഡപ്പേൻ വിഷം വിരട്ടി.

“ഏമാനേ, അവിടുന്ന് അച്ഛൻ; അഭിയാൻ മകൻ. അങ്ങു് ചട്ടി; ഞാൻ വെള്ളം. കരളകൾ ഒട്ടിപ്പിരിച്ചിരിക്കുന്നു. അങ്ങയുടെ ബന്ധം ഏതി

ക്കെങ്ങനെ പറിച്ചുകളയാനാവും; ഈ കാലക്കേടപിടിച്ച സമയത്തു് അങ്ങയുടെ പാദത്തെ വെടിഞ്ഞു് അടിയൻ മറ്റു വല്ലേത്തും പോകുമോ? അങ്ങു തരണം; അടിയൻ തിന്നണം; അങ്ങു വിളിക്കണം; അടിയൻ വരണം; അങ്ങു ശകാരിക്കണം; അടിയൻ ചിരിക്കണം." ഒരു ഭക്തികാവ്യത്തിലെ വാത്സല്യ രാവം ചന്നന്റെ വാക്കുകളിൽ പ്രകടമായിരുന്നു.

"നിനക്കു തന്നതു് തിരിച്ചുകൊണ്ടുവരാൻ ലൗകികാനുഭവമില്ല ചന്നാ? അതുമെട്ടു് മടങ്ങിക്കൊള്ള." പഡപ്പൻ പറഞ്ഞു.

"ഏമാന്റെ കാലിൽവീഴുന്നതിന്നു നാണമോ? വിശക്കുമ്പോൾ നാണമോ യേശോ ഇല്ലാതെ അങ്ങയുടെ കയ്യിലുള്ളതു് ചോദിച്ചുവാങ്ങു. കയ്യിലുണ്ടാവുമ്പോൾ അങ്ങയുടെതു് അങ്ങയെന്നുപറഞ്ഞു് തിരിച്ചുതരും. കൊണ്ടുപോയതല്ലേ? തിരിച്ചുതന്നാലെന്തതെന്തു്?" ചന്നൻ വിനീതനായി ചോദിച്ചു.

"ഏടോ, നിന്റെ ഈ ചക്കരയാക്കൊന്നും ഇവിടെ വിളമ്പണം. നോക്കൂ! ഈ ചോളം ഏടുത്തോണ്ടുപോകൂ! നിനക്കു വേണ്ടെങ്കിൽ നിന്റെ ചെരിയിലെ പാവങ്ങൾക്കു കൊടുത്തേയ്ക്കൂ. കൊടുത്തതു് തിരിച്ചുവാങ്ങി ഏന്നു് ഈ സ്വാമിക്കു് ദുഃഖംപേരു വരുത്തിവയ്ക്കണം. ചന്നാ, നിങ്ങളുടെ ലക്ഷണൻ ആ ഗൌഡന്തെ അടുത്തുനിന്നും ചോളം വായ്പയെടുത്തുവെന്നു് പറയുന്നതു് നേരമാണോ?" പഡപ്പൻ സത്യം പറയിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു.

"ചാ! ഒന്നുമില്ല. ഏവിടെക്കിട്ടാൻ? കൊള്ളാവുന്നവരുടെ മുകളിൽ വെള്ളമൊഴിക്കാൻ നടക്കുന്ന ഗൌഡൻ. ഈ ലക്ഷണനെപ്പോലത്തെ മിണ്ടാപ്രാണിക്കു് ചോളംകൊടുക്കുമോ? അടിയന്റെ ചെരിയിലെ ആഴ്ചകൾ സ്വാമിയുടെ പേരു പാടിപ്പുകഴ്ത്തുകയാണു്! അടിയൻ നേരുപറഞ്ഞാലും കളവുപറഞ്ഞാലും ഏമാൻ കേൾക്കും! ചെരിയിലുടനീളം അങ്ങയുടെ ചോളത്തിന്റെ പുഴക്കനാറും വ്യാപിപ്പിരിക്കുന്നു." ചന്നൻ അഭിനയസമേതം വിവരിച്ചു.

പഡപ്പൻ അപമാനിക്കുന്നതായി. നല്ല ദേഷ്യംവന്നു. "ഏടോ പിരാനോ, മാനംകിട്ടിയ പറ്റുവിന്റെ പല്ലാരെങ്കിലും ഏണ്ണുമോ? ചാകാൻ തുടങ്ങിയ വൾ ചോളംകൊടുത്തു. ഇപ്പോൾ പുഴക്കനാറും, അല്ലേ?" അദ്ദേഹം ശ്രോധം പ്രകടിപ്പിച്ചു.

"ഏമാനേ, ഒന്നും വിചാരിക്കരുതേ. വേണമെങ്കിൽ അങ്ങതന്നെ വന്നു നോക്കണം." അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്കുകൾ ഒന്നും മനസ്സിലാകാത്തമട്ടിലാണു് ചന്നന്റെ മറുപടി. ഒരു പിരാനൻചിരി ചിരിച്ചു് ചോളം തോർത്തിൽ കെട്ടി അവൻ നടന്നു.

നേരെ അധികാരിയുടെ വേനത്തിലേയ്ക്കാണു് പോയതു്. അധികാരിയുടെ ഏതമഞ്ചെങ്കിലും പ്രയോജനപ്പെടുമല്ലോ ഏന്നു കരുതിയാണു് അന്നതു കൊണ്ടു വന്നതെന്നു് വിശദീകരിച്ചു് അധികാരിയുടെ വക ചോളം വാങ്ങിക്കൊട്ടി അവൻ കടിലിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. മാർത്തിൽ നന്നേ സംഭാഷണം ശകുമാരും വിടാതെ അധികാരിയോടു് പറയുകയുംചെയ്തു.

അധികരിക്കും സന്തോഷമായി—താൻ ലോകപ്രിയനായിരിക്കുന്നു. താൻ നൽകിയിരിക്കുന്ന ചോളത്തിന്റെ പേരിൽ ചെരിപ്പുകളുടെ ചെരിയാകെ തന്റെ പക്കത്തു ചേർക്കാൻ അദ്ദേഹം അതിയായി ആഗ്രഹിച്ചു. കൂടാതെ പഡപ്പണത്തിരായി അപവാദപ്രചരണം നടത്താൻ തക്ക സന്ദർഭമോണിതെന്നും തോന്നി. "നോക്കിക്കളയാം. ഈ ഏമാണെതിർന്നില്ലാൻ ധൈര്യമുള്ളവരൊക്കെ ഇങ്ങോട്ടുവരട്ടെ." അദ്ദേഹം ചെന്നോട്ടു പറഞ്ഞുവിട്ടു.

അന്നു സന്ധ്യയോടെ ചില പുലയർ ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ ചെന്നു. തങ്ങൾ വലിയമാളികയിൽനിന്നും ചോളംകൊണ്ടുപോയതു തെറ്റായിപ്പോയെന്നും അധികാരിയോടു പറഞ്ഞു. അവരെല്ലാം പഡപ്പണൻ ഭക്തന്മാരാണ്. അതുകൊണ്ടു അധികാരി അവർക്ക് ആശ്വാസവചനംമാത്രം നൽകി: "ഞാൻ തന്നാലും ബാപ്പസാഹേബ് തന്നാലും നിങ്ങളുടെ കാര്യം നടക്കണം. നിങ്ങൾക്ക് ചോളം കിട്ടണമെന്നല്ലേയുള്ളൂ?"

ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽനിന്നും അധികാരി വീട്ടിലേയ്ക്കു മടങ്ങി. അവിടെ അധികാരിയുടെ വിശ്വാസികളിൽ ഒന്നാമനായ കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പൻ വഴിയുംനോക്കിയിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടയടന്ന സവിനയം ഏഴേന്നറ്റു നമസ്കരിച്ചു. അധികാരി പുഞ്ചിരിയോടെ നമസ്കാരം സ്വീകരിച്ചു: "എന്താ മല്ലപ്പാ. പുതിയ വാത്സ വല്ലതുമുണ്ടോ?"

കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പൻ അധികാരിയുടെ സ്വന്തം റിപ്പോർട്ടറാണ്. പ്രത്യേക വാർത്തയില്ലെങ്കിൽ അയാൾ വീട്ടിലേയ്ക്കു വരില്ലെന്നും അധികാരിക്കറിയാം. മല്ലപ്പൻ അടുത്തുവന്നു താൻ തയ്യാറാക്കിക്കൊണ്ടുവന്ന ഏറക്കിലച്ചുരുട്ട് അധികാരിയുടെ കയ്യിൽവെച്ചുകൊടുത്തു; തിണ്ണത്തു താഴെയുള്ള അടുപ്പിൽനിന്നും തീയെടുത്തുകൊടുത്തു. ഇൻസ്പെക്ടർ സാഹേബ് ഗ്രാമത്തിലേയ്ക്കു വരുന്നുണ്ടത്രെ. നിങ്ങൾക്ക് വപ്പു വിവരവും തന്നിട്ടുണ്ടോ? താഴ്ന്നസ്വരത്തിൽ മല്ലപ്പൻ ചോദിച്ചു. മല്ലപ്പൻ ഗ്രാമത്തിലെ സ്വന്തക്കാരിൽനിന്നും ചാരന്മാരിൽനിന്നും വാർത്തകൾ ശേഖരിക്കുന്നവനാണ്. അതുകൊണ്ടു അവന്റെ വാക്കിൽ സത്യാംശം കാണുമെന്നും അധികാരിയുടേതാണി.

"ആരാ പറഞ്ഞതു? ആരാ വരുന്നതു?" അധികാരി ചുരുട്ട് അമർത്തി വലിച്ചുകൊണ്ടു ചോദിച്ചു.

മല്ലപ്പൻ തന്നിട്ടു ലഭിച്ച വാർത്തയുടെ സാഹചര്യങ്ങളും മറ്റും വിവരിച്ചു: "ഏമാണി അസ്സമിക്കാൻ ഒരു മാറ്റമുണ്ടായിരുന്നു. ഞാൻ മാത്തിന്റെ മുമ്പിലൂടെ വന്നു ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്ക് പോവുകയായിരുന്നു. ചെരുപ്പുകളിൽ ചെന്നു തോർത്തിൽ ചോളവും കെട്ടി ഇങ്ങോട്ടു വരുന്നു. ഇവർക്കൊക്കെ ഇത്ര ചോളം കിട്ടിപ്പോയല്ലോ! അങ്ങനെയൊരു ഏതാ ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടു ഞാൻ അവിടെത്തന്നെ നിന്നു. കാത്തിൽനിന്നും ആ കള്ളൻ ശങ്കരൻ അപ്പോൾ പുറത്തിറങ്ങി. അവൻ ചെന്നു ചീത്തപറഞ്ഞു തുടങ്ങി: "ഏതോ ചെന്നാ! നീ നിന്റെ ജാതിക്കാരെ സമ്പ്രദായം വിട്ടിട്ടില്ല. അല്ലേ?" ഈ കള്ളൻ ശങ്കരന്റെ ബദ്ധായി

എന്താണെന്നറിയാൻ ഞാൻ രണ്ടുചുവടു മുന്നോട്ടുവെച്ചു. ശങ്കരൻ അവന്റെ ചുമലിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന ചോളക്കെട്ട് പിടിച്ചുപററി; മറുത്തുകൊണ്ടു പോയി. ചന്നൻ അവന്റെ പിറകിൽ നടന്നു. പാവപ്പെട്ടുപോയ അവനെ വല്ലാത്ത ഭീഷണിപ്പെടുത്തി. എന്തിനുകൂടി കേൾക്കാമായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ അലച്ചു. എങ്കിലും ചന്നാ, മരിച്ച നാനായുടെ പ്രേതം നിന്റെ ഗൗരവം കൊണ്ട് ജയിലിലെ റൊട്ടി തീറ്റിക്കും; അതിനുമുമ്പ് നീ അയാളുടെ കൂടെ യിരുന്നെന്ന് റൊട്ടി തിന്നോളം. അത്രയും പറഞ്ഞു ആ പാവത്തിന്റെ ചോളം പിടിച്ചുപറിച്ചു പുറത്താക്കി. പാവപ്പെട്ടുപോയ ചോളത്തിന്റെ പരാതി ബോധിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടത്രെ. ഇൻസ്പെക്ടറുടെ അടുത്തേയ്ക്ക് അയച്ചിട്ടുണ്ടത്രെ. അദ്ദേഹം വരുമെന്നും പറഞ്ഞുയച്ചിട്ടുണ്ടത്രെ. മല്ലപ്പൻ നിർത്തി.

സാധാരണയായി പുകവലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന അധികാരിയുടെ മുഖത്തു യാതൊരു ഭാവഭേദവും കണ്ടില്ല. ഈ വാർത്ത കേൾക്കേണ്ടെന്ന അദ്ദേഹം മറ്റൊന്നോ കാര്യം ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. താൻ കൊണ്ടുവന്ന വാത്ത അത്രയ്ക്കു പ്രാധാന്യമില്ലാത്തതാണോ? മല്ലപ്പൻ സംശയിച്ചു. അല്ല നിരാശയും തോന്നി. എങ്കിലും പുറത്തു കാട്ടാതെ അധികാരിയുടെ ആജ്ഞയ്ക്ക് കാര്യംകൊണ്ട് അവൻ പറഞ്ഞു:

ഗൗരവരേ! ഇൻസ്പെക്ടർസാഹേബ് വന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിനു വേണ്ടുന്ന തൊക്കെ എത്തിക്കാൻ ഏപ്പാടു ചെയ്യേണ്ട?"

"പാവപ്പെട്ട് പറഞ്ഞതുപോലെ നടക്കുമോ? അയാൾ എന്താ വൈദികനെ നാണോ, മല്ലപ്പാ? അതു വെറും ഭീഷണിയാണ്. അതു വിശ്വസിക്കാനാ വില്ല. എങ്കിലും നാലു കോഴിയും ഒരു ആടും കരുതിക്കോളൂ. ഇൻസ്പെക്ടർ വന്നാൽ പെട്ടെന്നു പിടിച്ചുകൊണ്ടുവരാനല്ലോ.....എന്തായാലും ആ ചെരിപ്പു കത്തി ചന്നനെ വിളിച്ചുകൊണ്ടു വാ." അദ്ദേഹം ആജ്ഞാപിച്ചു.

അധികാരി അത്താഴംകഴിഞ്ഞു ചന്നനെ കാത്തിരുന്നു മുപ്പിഞ്ഞു. അവ നിൽനിന്നു നേരിട്ട് മറുത്തിലെ സംഭാഷണവിവരം മുഴുവൻ അറിയാം. കറു ചുരുട്ട് ഏരിച്ചു അദ്ദേഹം ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അവസാനം ചന്നൻ വന്നു. അദ്ദേഹം അവനെ കൂട്ടി ആലയുടെ അടുത്തുപോയി—രഹസ്യമായി സംസാരിക്കുന്നതിന്. പക്ഷെ, ആലയിൽ അധികാരിയുടെ ഏതെങ്കിലും പ്രസവി ക്കാൻ കാര്യമില്ല. അവിടെ ആളുകളുടെ ബഹളം. പ്രസവത്തിന് മേൽ നോട്ടം വഹിക്കാൻ വന്ന ഭാവേന അധികാരി ഏതെങ്കിലും നോക്കി. അതിന് തീറ്റകൊടുക്കാൻ ഏപ്പാടുചെയ്ത് അദ്ദേഹം പുറപ്പെട്ടേയ്ക്കു വന്നു. ആലയ്ക്കുള്ളിൽ ചെന്നിരുന്നു.

ചന്നനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാവകെ ആലയിൽപോയി തിരിച്ചുവന്നു മുഖിൽ നിന്നു. "പിന്നെ എന്തൊക്കെ ചന്നാ? നീ കണ്ടില്ലേ. നീ കൊടുത്ത ചോളം ഏതെങ്കിലും മണപ്പിച്ചുനോക്കിയില്ല." അധികാരി തന്റെ അഭാഗ സ്വയം അനുസരിച്ചു ചിരിച്ചു.

“എമാനേ, ഈ പാവങ്ങളുടെ തലവൻ ആകെ മോശംതന്നെ. അടിയൻ നേരു പറഞ്ഞാലും അങ്ങ കേൾക്കും, കളവു പറഞ്ഞാലും കേൾക്കും. ഇവിടുത്തെ ചോളം കാരറിൽനിന്നു കിട്ടി. ചോറിൽ പോയി!” ചന്നൻ കണ്ണു നീർ തുടച്ചു.

“നടന്നതെന്തെന്ന് പറയരുതോ? പെണ്ണങ്ങളെപ്പോലെ വാവിട്ടു കരഞ്ഞിട്ടെത്ര പ്രയോജനം? വിഡ്ഢി! നിങ്ങൾക്കു ഞാനില്ലേ? പിന്നെന്തിനു് പേടിക്കണം? വേഗം പറഞ്ഞുകൂടെ?” അധികാരി ഒരേസമയം നിന്ദയും കോപവും അഭിമാനവും അയേവും ധൃതിയും പ്രകടിപ്പിച്ചു. ഉടനെതന്നെ പ്രവർത്തനപഥത്തിലിറങ്ങാൻ ധൃതിയായി.

“അവിടുത്തെതു പറയുന്ന എമാനേ? ഈ പാവത്തിന്റെ വയറു നിറഞ്ഞൊട്ടെ എന്നു പറച്ചു് ചോളം തന്നയച്ചില്ലേ? അതുകൊണ്ടു് മഠത്തിന്റെ മുമ്പിലെത്തിയപ്പോൾ അവർ എന്നെ തല്ലി; അതു പിടിച്ചുപറിച്ചു. ഗ്രാമത്തിലിപ്പോൾ പിടിച്ചുപറിയും തുടങ്ങിയല്ലോ!” ചന്നന്റെ വാക്കുകൾ വ്യംഗ്യപൂർണ്ണമായിരുന്നു.

“ഇപ്പോൾ ഇവിടെ വിളിപ്പിച്ചതുകൊണ്ടു് ഇക്കാര്യമൊക്കെ കരയാനും പറയാനും സന്ദർഭം കിട്ടി. അല്ലേ മോനേ? അരപ്പാഴേ വന്നു് ഇതൊക്കെ പറയാൻ ഏതാ സങ്കടം? നാവു മുറിഞ്ഞുപോയിരുന്നോ?” അധികാരി ശകാരിച്ചു.

ചന്നൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാല്ലൽ വീണു. “എമാനേ, ഈ മകന്റെ തല കെട്ടുപോയിരുന്നു. ഇതൊക്കെ പുറത്തു പറഞ്ഞുകൂടെന്നു തോന്നി. പഡച്ചപ്പൻ പേടിപ്പിച്ചു—ഇൻസ്പെക്ടർ വരും; നിങ്ങളെയൊക്കെ ആമംവെച്ചു് കൊണ്ടുപോകുമെന്നു പറഞ്ഞു. അടിയൻ യേന്നു് ചുണ്ടും കുടിച്ചുപിടിച്ചു നേരെ നടന്നു. ഇവിടെ ഇങ്ങനത്തെ ആളുകളെയെന്നല്ലൊ ഗിവൻ കൊണ്ടുവന്നാക്കിയതു്! ഞാൻ ഈശ്വരനെ വിചാരിച്ചു് കമ്പിളി പുതച്ചു് മിണ്ടാതെ, ശ്വാസം വിടാതെ കത്തിയിരുന്നു.” അവൻ തന്റെ ദൈന്യം മുഴുവൻ പ്രകടിപ്പിച്ചു.

“അല്ല ചന്നാ, നീ ഇത്രയൊക്കെ യേപ്പൊക്കൻ ആ പഡച്ചപ്പൻ പറഞ്ഞതെന്നാണെന്നു കിട്ടും പറയൂ.” ജിജ്ഞാസ നിത്യക്രിക്കാനാവാതെ അധികാരി പറഞ്ഞു.

“എമാനേ, നേരു പറഞ്ഞാലും അങ്ങ കേൾക്കും, കളവു പറഞ്ഞാലും കേൾക്കും. നാളെ പുലരുമ്പോൾ ഇൻസ്പെക്ടർ വരും; ഗ്രാമത്തിൽ കണ്ടവരെയാക്കെ ആമം വെച്ചും ഏന്നാണു് പറഞ്ഞതു്. ഇക്കാര്യമെങ്ങാനും ഗൌരവരോടു പറഞ്ഞാൽ നിനക്കും കയ്യോമംതന്നെ ഗതി മോരെന്നു് ഏന്നും പറഞ്ഞിരുന്നു.” ഇതു പറഞ്ഞു് ചന്നൻ നിലത്തിരുന്നു.

“അയാൾ പറഞ്ഞതുപോലെ നടക്കാണെന്നു അയാൾ ശിവനാണെന്നു് കരുതിയോ? സമയംപോകാൻ ഇരുന്നു കരയ്ക്കുന്നു! കയ്യോമം വെച്ചുകൊണ്ടു് പോകുമെന്നു പറയുമ്പോൾ യേപ്പൊക്കൻ, വളയിട്ടു നടക്കുന്ന പെണ്ണങ്ങളാണോ അങ്ങരും? നിങ്ങളെന്തിനു് പേടിക്കണം? അയാൾതന്നെ ഇൻസ്പെക്ടർ എന്നു

കരുതി അല്ലേ? പേടിച്ച് ചോളവും കൊടുത്തു പുറയിലേയ്ക്ക് പോയി. അല്ലെ വിഡ്ഢി?" അദ്ദേഹം ആശ്വസിപ്പിച്ചു. "ഇൻസ്പെക്ടർ തെപക്ഷേ വന്നാൽതന്നെ നീ പേടിക്കണം. വായ്പ വാങ്ങിയ ചോളം മഠത്തിലെ ആളുകൾ പിടിച്ചുപറിച്ചു എന്ന് ഇൻസ്പെക്ടറുടെ മുമ്പിൽ സാക്ഷാത്കാശം വീണ്ടും കരഞ്ഞു പറഞ്ഞേയ്ക്കണം. ബാക്കി കാര്യം താനേറേ. ഇപ്പോൾ പുറയിൽ ചോളമില്ലേ? ഇല്ലെങ്കിൽ വീട്ടിൽപോയി നാലു സേർ വാങ്ങിക്കോളൂ." ചന്നൻ ഗൗഡർ സമാധാനിപ്പിച്ചു.

ഇൻസ്പെക്ടറുടെ വരവിനെക്കുറിച്ച് സൂക്ഷ്മമായി മനസ്സിലാക്കാൻ പഡലപ്പൻ കൊടുത്ത ഹർജിയെക്കുറിച്ച് ആദ്യം അറിയണം. ചന്നനാണെങ്കിൽ അവൻറേതായ വിഷയത്തിൽ കമയവതരിപ്പിച്ചപ്പോൾ ഈ ഭാഗം വിട്ടുകളഞ്ഞു തന്നു. മുഴുവൻ പറയിപ്പിക്കാൻ അവനെ സന്തോഷിപ്പിക്കുകയേ നിവൃത്തിയുള്ളൂ. "ചന്നാ, നീ ഉറപ്പ് കഴിച്ചിട്ടില്ല, അല്ലേ? രണ്ടു റൊട്ടി വിളമ്പാൻ പറയാം. അപ്പനും പോയിരുന്നത് കഴിച്ചോളൂ." ചന്നൻ റൊട്ടി കൊടുക്കാൻ അധികാരി പണിക്കാരെ ഏല്പിച്ചു.

ചന്നൻ റൊട്ടി തിന്ന് വെള്ളം വാങ്ങിക്കഴിച്ചു. അധികാരി പ്രധാന സംഗതി പറയിപ്പിക്കാൻ വീണ്ടും ചോദ്യം തുടങ്ങി: "ഇൻസ്പെക്ടർ നാളെത്തന്നെ വരുമെന്ന് പഡലപ്പൻ പറഞ്ഞുവോ ചന്നാ?"

"നാളെയോ? എന്തിന്?" ഇന്ന് രാത്രിതന്നെ വരുംപോലും!" ചന്നൻ പറഞ്ഞു.

"അതെന്താ, അയാൾക്ക് തപാൽ വന്ന മട്ടിലാണല്ലോ പറയുന്നത്?"

"തപാലിന്റെ കാര്യമല്ല. ആ കള്ളൻ ശങ്കരപ്പനല്ലേ, അയാളെ ഇന്നുതന്നെ കത്തിരപ്പറത്തു ഇൻസ്പെക്ടറുടെ അടുത്തേയ്ക്ക് അയച്ചിരുന്നുവത്രെ. ശങ്കരപ്പനാണ് ഈ വാത്ത കൊണ്ടുവന്നതെന്നാണ് മഠത്തിലൊക്കെ വർത്തമാനം."

"അല്ല! ഗ്രാമത്തിൽ കാണുന്നവരെയാകെ കയ്യോം വെയ്ക്കാൻ സാധിക്കുമെന്നോ?" അധികാരി ചൂടുതൽ വിവരങ്ങളറിയാനായി ചോദിച്ചു.

"അതൊക്കെ നമ്മെപ്പോലുള്ളവർക്ക് എങ്ങനെ അറിയാനാണ് ഏതാണോ? ഈ നാട്ടു ഭരിക്കുന്ന രാജാവായ നിങ്ങളെത്തന്നെ ആപത്തു വരുമെന്ന് പറഞ്ഞാൽപിന്നെ അടിയങ്ങളുടെ കഥയെന്തു? എന്നാൽ ഒരു സംഗതി—മരിച്ച നാനാസാഹേബിന്റെ പ്രേതം ഏഴുന്നേറ്റിരിക്കുന്നത്രെ! പഡലപ്പന്മാരി പറഞ്ഞതാണ് ഏതാണോ! നേരെത്ര കള്ളവെത്ര എന്ന് ശിവനെ അറിയൂ." അവൻ കൊണ്ടുവന്ന വാങ്ങലുകളുടെ ഉത്തരവാദിത്വം ചന്നൻ ശിവനിലേക്കിട്ടു.

"അയാളുടെ പ്രേതം മഠത്തിനെയാണ് ബാധിക്കുക. മിനിഞ്ഞാണ് നിന്റെ പ്രാണൻ രക്ഷിച്ചതിന് നീയെന്നെ ഇത്ര ആശങ്കിച്ചേയ്ക്ക് താല്പിക്കേണ്ടതല്ലോ പഡലപ്പാ?" അധികാരി സ്വയം പിറുപിറുത്തു.

ചന്നൻ ഇത്ര മനസ്സിലായോ എന്ന് കണ്ടവ കണ്ടു. അവൻ കോടുവായിട്ടു വിരളമായി. "അൻ വന്ന പണി തീർന്നു. ഇനി പൊയ്ക്കൊളാം. ശരണം

ഏകാമി! അവൻ നമസ്കരിച്ചു യാത്രയായി. അധികാരിയുടെ പണിക്കാ-
രൻ അവന്റെ തൊത്തിൽ നാലു സേർ ചോളം ചൊരിഞ്ഞുകൊടുത്തു.

“ചന്നാ, നാളെ ഇൻസ്പെക്ടർ വന്നാൽ നിന്നെ മീഷണിപ്പെടുത്തി ചോളം
പിടിച്ചുപറിച്ചു കാര്യം പറയാതിരിക്കരുത് കേട്ടോ.” അധികാരിയുടെ
ആജ്ഞ.

“എന്തായാലും വെറുതെ കിട്ടുന്ന ചോളത്തിന്റെ കടപ്പാടു കാരണം ഇനി
എന്തൊക്കെ ചെയ്യേണ്ടിവരുമോ ആവോ?” അവൻ മന്ത്രിച്ചു, തല
ചൊറിഞ്ഞു വീട്ടിലേയ്ക്കുള്ള വഴി പിടിച്ചു.

അന്നു രാത്രി അധികാരിയുടെ ഏതമ പോത്തിൻകുട്ടിയെ പ്രസവിച്ചു
വെണം വാലിയക്കാരൻ വന്നു അറിയിച്ചു. അധികാരിക്ക് ആ വാത്ത് തീരെ
ഇഷ്ടമായില്ല. “ആ കുത്തിപ്പി പോത്തിൻകുട്ടിയെ പ്രസവിച്ചു. അതൊരു
ശീലമായിപ്പോയെന്നു തോന്നുന്നു.” അയാൾ പിറുപിറുത്തു. പക്ഷേ, ഈ
ചിന്തയെ മറക്കാനാത്രം ശക്തമായ നൂറുകണക്കിനു ചിന്ത അധികാരിയുടെ
തലയ്ക്കകത്തു കഴപ്പുത്തരം സൃഷ്ടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അപ്പോൾത്തന്നെ പത്തു
നാഴിക രാച്ചെന്നിരിക്കും. എങ്കിലും അധികാരി ഒരു വാലിയക്കാരനെയും
കൂടി ബാളാചാര്യരുടെ ഇല്ലത്തേയ്ക്കു നടന്നു—വിശേഷമായ ചുമ്മതു്.

ഈ നേരംതെറ്റിയ നേരത്തു് അധികാരി വരാൻ എന്തോ പ്രത്യേക കാരണം
കാണമെന്നു് ബാളാചാര്യരുടെ അതിബുദ്ധി കണ്ടുപിടിച്ചു. അധികാരിയുടെ
തലയിൽ ഉറുമാലില്ല. ധൂതിയിൽ പുറപ്പെട്ടതാണെന്നു് വ്യക്തം. വന്ന ഉടനെ
തന്നെ അധികാരി, പഡപ്പേൻ വീശിയെറിഞ്ഞിരിക്കുന്ന വലയെക്കുറിച്ച്
അറിയാവുന്നേടത്തോളം കാര്യങ്ങൾ വിസ്മരിച്ചു: “ഇൻസ്പെക്ടർ വരുന്നു
വെന്ന് പറഞ്ഞു് ഞാൻ യെപ്പെടുന്നില്ല. എന്നാൽ ഈ തെമ്മാടിക്കുമൊക്കെ
കാണിച്ചതിനു് ആ പഡപ്പേനെ ശിക്ഷിക്കേണ്ടതല്ലേ?” അദ്ദേഹത്തിന്റെ
മനസ്സിലുണ്ടായിരുന്ന മറ്റൊരു ചിന്തകൂടി പ്രകടിപ്പിച്ചു.

‘അല്ല ഹെഡ്വേ! അവർ രണ്ടുപേരുംകൂടി എപ്പോൾ വേണമെങ്കിലും കള്ള
സ്റ്റാക്കുകളുണ്ടാക്കാൻ തയ്യാറായിരിക്കെ നാനായുടെ മരണം ഏതെന്നുംകെ-
കൊണ്ടാണെന്നു് നമ്മളെങ്ങനെ തെളിയിച്ചുകൊടുക്കും?’ ബാളാചാര്യർക്കും
ആശങ്കയുണ്ടു്.

‘ചത്തോൻ ചത്തു, ആചാര്യസ്വാമി! തന്റെ പക് കാട്ടു കിട്ടണം; അതി-
നാണം ഇൻസ്പെക്ടർ ഇക്കാര്യം കണ്ടുറഗിരിക്കുന്നത്. അതിനുവേണ്ട വ്യവ-
സ്ഥകൾ നമ്മൾ ചെയ്തിരിക്കുന്നത് ബുദ്ധിയാണെന്നു് അറിയുന്നില്ലേ ആചാര്യ
സ്വാമി? ഈ ഇൻസ്പെക്ടറുടെ ഉള്ളിലിരിപ്പു് ഏനിക്കറിയില്ലേ?’ അധി-
കാരി നിവ്വിശങ്കം തന്റെ പഴയ ചെയ്തിയെ സമർത്ഥിച്ചു.

അധികാരിക്കും ആ സംഭവം വീണ്ടും പൊങ്ങിവരുന്നതെന്നുണ്ടായിരുന്നു.
അദ്ദേഹം ഏഴാഴിയ യാദാസ്സ് കൃത്യമകാണുന്നുവെന്നാൽ അതൊക്കെപ്പോ ബാപ്പ
സാരേബും കുറവാളിയായി ജയിലിൽ പോകേണ്ടിവരും. കൂടാതെ പഡപേ

പ്പൻ അയച്ച ഹർജി നാനാസംവേദത്തെക്കുറിച്ചായിരിക്കില്ല; മറിച്ച് ഭാദ അയാളെ ആക്രമിക്കാൻ പോയതിനെക്കുറിച്ചായിരിക്കാനേ ഇടയുള്ളൂ.

“ഇപ്പോൾ വന്നിരിക്കുന്നതൊക്കെ ഭാദയുടെ മേലെയോവാനേ വഴിയുള്ളൂ. ഭാദ പഡപ്പേനെ ആക്രമിക്കാൻ പോയില്ല, അതിന് നമ്മുടെ സഹായിക്കാൻ ചെന്നുവെന്ന് പരാതി ബോധിപ്പിച്ചിരിക്കണം.” അധികാരി സംഗതിയുടെ കിടപ്പ് ഊഹിച്ചു.

“പഡപ്പേൻ ഭാദയുടെ മേൽ പരാതികൊടുത്തത് നേരമാണെങ്കിൽ, നമുക്കു വന്ന രക്ഷിക്കാൻ ഒരു വഴിയുമില്ലെന്നോ?” ബാളാചന്ദർ ചോദിച്ചു.

“ഭാദ ഇൻസ്പെക്ടറുടെ കണ്ണിൽ പെടാൻ പാടില്ല. അവൻ നാട്ടിൽ നിന്ന് പോകുന്നതാണ് നല്ലത്. ആ ലക്ഷ്യമെന്നെ വിളിപ്പിച്ചു, ഭാദയെ കുന്നുകാലികളെ നോക്കാനാണെന്നും പറഞ്ഞ് നാട്ടിലേയ്ക്കുയയ്ക്കാൻ ഏർപ്പാട് ചെയ്യാൻ മതി.” അധികാരി അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

അവസാനം ഭാദയെ ഗ്രാമത്തിൽനിന്ന് പറഞ്ഞയക്കുന്നതാണ് നല്ലതെന്ന് തീരുമാനത്തിലെത്തിയശേഷം അധികാരി വിട്ടിലേയ്ക്കു പോയി. അദ്ദേഹം വീട്ടിലെത്തുമ്പോൾ അവിടെ മല്ലപ്പൻ കാത്തുനിൽക്കുകയായിരുന്നു. ഇൻസ്പെക്ടർ ഗ്രാമത്തിലെത്തിയ വാങ്ങി മല്ലപ്പൻ അധികാരിയെ അറിയിച്ചു. അധികാരിയുടെ കത്തുവ്യഞ്ചനം ഉണക്ക. അധികാരി തലപ്പാവ ധരിച്ച് കയ്യിൽ ഉലക്കയെക്കൊണ്ട് അല്പം നേരിയ, വെള്ളികെട്ടിയ വടിയെടുത്ത് ഗുതിയിൽ ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്കു നടന്നു. പാദങ്ങളിയിലെ രാജാവിനെപ്പോലെ ഗർവ്വമുള്ള മീശപിരിച്ചുനടക്കുന്ന അധികാരി ഇപ്പോൾ ചെരിപ്പില്ലാതെ അതിയായ വിനയത്തോടെ ഇൻസ്പെക്ടറെ കാണാൻ വന്നതുകണ്ട് മല്ലപ്പന് അല്പം വിഷമം തോന്നാതിരുന്നില്ല.

“ക്യാബാത് പട്ടേൽ?” ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്കെത്തുന്നിന്ന് ഒരു ഇടിക്കുക. കള്ള കടിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ട് ഉഗ്രമായി കണ്ണുനീരിട്ടു, മാറിലോളം വളർന്ന രാടി തടവിക്കൊണ്ട് ഇൻസ്പെക്ടർ ഫക്രൂദ്ദീൻസാഹേബ് ഗംഭീരസ്വരത്തിൽ ചോദിച്ചു. അധികാരിയുടെ അധികാരഗുപ്തം ചോന്നുപോയി.

“ഗാംവ് മേ ഗരിബ് ലോഗ് ജിന്ദാ നഹി റഹ് സക്താ, ഓർ തൂം ജുലു ചലാതെ ഹോ? കഹാം ഹൈ റിപ്പോർട്ട്?” മല്ലത്തിന്റെ ലഹരി തലയിൽ കയറിയാൽപിന്നെ ഇൻസ്പെക്ടർക്ക് മാതൃഭാഷാപ്രേമം കൂടുതലാണ്. കൂടാതെ അധികാരം നടത്താൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നപ്പോലെ പററിയ രാജ വേറെയില്ല എന്നാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദൃഢമായ അഭിപ്രായം.

“ഇല്ല സാഹേബ്! അങ്ങനെയുള്ള കഴപ്പുത്തൊന്നും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. അധികാരി ചിരിച്ചുകാണിച്ചുകൊണ്ട് സവിനയം ബോധിപ്പിച്ചു. “ചുവറോര ജി. ഹം കോ സബ് കമ് മാധും ഹൈ.” വീണ്ടും ഇടിക്കുക.

കണ്ണാണിദ്ധ്യം നഷ്ടപ്പെടാത്ത മല്ലപ്പൻ ഇതേ സമയത്ത് ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ കമ്പിച്ചു സാഹേബിന്റെ ശയനോത്സവത്തിനുള്ള കൈക്കണ്ടം പെട്ടു.

“റാവുസാഹേബ്, ക്ഷീണമേറെയുണ്ടെന്ന് തോന്നുന്നു. അല്പം കിടന്ന് ക്ഷീണം തീർക്കൂ. രാവിലെ ഞാൻ വരാം.” അധികാരി വിഷയവുമായി ബന്ധമില്ലാതെ ഇടച്ചയോടെ പറഞ്ഞൊപ്പിച്ചു.

കണ്ണു കുടിച്ചിരുന്നെങ്കിലും ഇൻസ്പെക്ടർക്ക് നല്ല ബോധമുണ്ടായിരുന്നു. അധികാരി വീര്യം അഭിനയിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന് ദേഷ്യം കൂടിയതേ ഉള്ളൂ. “സർവ്വീസ്! ഓ പട്ടേൽകോ സബ് ഫാത്ത് സമജായിസ് കരോ!” അദ്ദേഹം വീണ്ടും ഗളിക്കിച്ചു.

ഇൻസ്പെക്ടർ മറയ്ക്കു പിറകിലേയ്ക്ക് പിൻവാങ്ങി തല്ലാലം കിടക്കയിൽ അമർന്നു. രൂഢനാടകത്തിന്റെ ഒന്നാമകം കഴിഞ്ഞു എന്നു തോന്നി അധികാരിക്ക്. ഒരു വലിയ കഴപ്പത്തിൽനിന്നും രക്ഷകിട്ടിയ ആശ്വാസം അനുഭവപ്പെട്ടു.

ആഡ്വട്ടി കേശവറാവു അധികാരിയുടെ ഒരു പഴയ സുഹൃത്താണ്. കേശവറാവു ഊണിലും ഉടുപ്പിലും വാക്കിലും നടപ്പിലും പഴയ സമ്പ്രദായങ്ങൾ സ്കന്ധമായി അനുസരിക്കുന്ന ആളാണെന്ന് വിഖ്യാതനായിരുന്നു. അയാൾ ഉടക്കുന്ന ‘രോൺ പിൽ’ ദോത്തി എപ്പോഴും ശുഭ്രമായിരിക്കും; കറുത്ത അൽപാ കപ്പലാതെ വേറെ കോട്ട് അയാൾ ധരിക്കില്ല. അയാളുടെ പുനച്ചെരുപ്പിന്റെ ചുരുപ്പിനും ഒരിക്കലും മങ്ങിയിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടുതന്നെ അയാളുടെ കൂട്ടുകാർ അയാളെ ‘വെള്ളക്കിളിക്കുഞ്ഞ്’ എന്ന് വിളിച്ചുവന്നു. വേഷംപോലെ തന്നെയാണു് ഊണിന്റെ കാര്യവും. പാടേളിയിലെ വെണ്ണയില്ലാതെ അയാൾക്കു് ഊണിറങ്ങുകയില്ല. ഈ വെണ്ണയുടെ സ്നിഗ്ദ്ധത തന്നെയാണു് പാടേളി അധികാരിയെ കേശവറാവുവിന്റെ പ്രത്യേക വാത്സല്യത്തിനു് പാത്രമാക്കിയതു്.

ആ സമയത്തു് കേശവറാവു ഗ്രാമക്കച്ചേരിയുടെ വരാന്തയിലിരുന്നു മുറക്കാൻ തുടങ്ങുകയായിരുന്നു. ശകാരംപേറിക്കൊണ്ടു് മടങ്ങിവരുന്ന അധികാരിയോടു് അയാൾ ചോദിച്ചു: “എന്താ ഗൌഡരേ, ഒക്കെയും ശരിക്കു നടക്കുന്നില്ലേ? കഴിഞ്ഞാലിവസം നിങ്ങളുച്ചുതന്ന വെണ്ണയ്ക്കു് നെയ്യു് ഇല്ലേയില്ല, ടൊ.” ക്ഷേമാന്വേഷണത്തിൽനിന്നു സംഭാവണം ആരംഭിച്ചു. ഇൻസ്പെക്ടറുടെ ചെവ് പ്പാടിൽനിന്നു് അകലെ അവർ പോയി.

“അല്പ ഗൌഡരേ! ഏതുകാലമായി ഇപ്പണിനോക്കുന്നത്? ഇതേ ജോലിയിൽ കിഴവനായി. ഇനിയും ഒന്നും മനസ്സിലാക്കിയിട്ടില്ലേ? റാവുസാഹേബ് വെള്ളം തിരപ്പറത്തിരിക്കുമ്പോഴാണോ കാണാൻ വരേണ്ടതു്? സംഗതി അന്താലോ? സകലസംഭവങ്ങൾക്കും മുഖകാരണം നിങ്ങളാണത്രെ. ഗ്രാമത്തിൽ ഒരു കൊലനടക്കുന്നു അതു് ഹൃദയസ്തംഭനമാണെന്നു് റിപ്പോർട്ടുഴുതി നിങ്ങൾ കുറ്റം മുക്കിക്കളഞ്ഞുവെന്നും ഒരു ഊമക്കണ്ണു് കിട്ടിയിരിക്കുകയാണു്. ഹർജിയിൽ മരണത്തൊക്കെയോണു് ഏഴുതിയിരിക്കുന്നതെന്നറിയാമോ? ഒരു കൊല ഇങ്ങനെ തെളിവില്ലാതെ പോയതോടെ ഗ്രാമത്തിൽ തെമ്മാടികളുടെ കണ്ണു്

യായെന്ന്—പട്ടാപ്പകൽ ആളുകളെ അടിക്കുകയും ഇടിക്കുകയും ചെയ്യുവാൻ തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. പാവങ്ങൾക്ക് സമാധാനജീവിതം അസാധ്യമാണെന്നു വന്നിരിക്കുന്നുവെന്നും ഏഴുതിയിരിക്കുന്നു.” കേശവറാവു സംസാരംനിത്തി. ഇത്രയും നേർ കയ്യിൽ ചുരുട്ടിപ്പിടിപ്പിച്ചിരുന്ന പുകയില വായിലിട്ടു.

അധികാരി തളർന്നുപോയി. താൻ സ്വയം കുറവൊളിയായിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം വിഷമിച്ചു. “അതിന്റെ അന്വേഷണത്തിനാണോ ഈ പാതിരാത്രിയിൽ റാവുസാഹേബ് വന്നിരിക്കുന്നത്?” അദ്ദേഹം ഇതികർഷവ്യതാഭംനോക്കി ചോദിച്ചു.

“അതിനു മാത്രമാണെങ്കിൽ ഇത്രയും കൃത്യമായി വരുമായിരുന്നില്ല. മറ്റൊരു സംഭവംകൂടിയുണ്ടായിരിക്കുന്നു. ഗ്രാമത്തിൽ മാർ എണ്ണൊരു ശതമാനമുണ്ട്. അല്ലേ? അവൻ പദ്ധ്യമുണ്ടെ കയ്യേറ്റംനടത്തി, അദ്ദേഹത്തിന്റെ മാനംകെട്ടത്തിയിരിക്കുകയാണെന്നൊരു പരാതിയും കിട്ടിയിട്ടുണ്ട്. അവൻ ഗ്രാമത്തിലെ പ്രമാണിമാരായ ബ്രാഹ്മണരുടെ പിന്തുണയും ഉണ്ടെന്ന് ഹർജിയിൽ എടുത്തു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഈ ഒരറ്റ സംഭവംതന്നെ അല്ല കഴപ്പുണ്ടാകാനിടയുണ്ട്. പിന്നെ ഇത്രയൊക്കെ നടക്കുമ്പോൾ നിങ്ങളെവിടെയായിരുന്നു? പാലക്കാട്ടിയിൽ ഭയങ്കര ബന്ധവസ്തു ആണെന്നല്ലേ നിങ്ങൾ പറഞ്ഞു നടന്നിരുന്നത്?” നിലംപതിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്ന അധികാരിയുടെ പുറത്തു കേശവറാവു ഒരു കപ്പു കൂടിമെടുത്തിട്ടു.

അധികാരി അല്പനേരം ചിന്താതിരുന്നു. ഇനിയുടപ്പോൾ കേശവറാവു മാത്രമാണ് രക്ഷ. “കേശവറായേ, ഇപ്പോൾ വേലിതന്നെ വിളമ്പുന്നുകയാണു്. ഉറക്കത്തെഴുതി അയയ്ക്കുമെന്നു ഭീഷണിപ്പെടുത്തി ഈ പദ്ധ്യമുൻ തന്നെയാണു് ബാപ്പസാഹേബിനോടു് പണം പിടുങ്ങിയിരിക്കുന്നത്. അതേ ഭീഷണി കാണിച്ച് വലിയമാളികയിലെ പത്തായം പൊളിപ്പിച്ച് ചോളവിതാനുംചെയ്തു് വലിയ ആളായി നടക്കുകയാണു് ഈ പദ്ധ്യമുൻ. നമ്മുടെ ചെരുപ്പുകൾ ചെന്നു എന്റെ വീട്ടിൽനിന്നു് ചോളംവാങ്ങിക്കൊണ്ടു പോകുമ്പോൾ അതു പിടിച്ചുപറിച്ച് മാത്തിൽ വെപ്പിച്ചിരിക്കുകയാണു് ഈ പദ്ധ്യമുൻ. ഇതൊന്നുമല്ല അയാളുടെ കളി. അതൊക്കെയായിരിക്കട്ടെ. ഇപ്പോൾ ബാണെത്തുചെയ്യണമെന്നാണു് നിങ്ങൾ പറയുന്നത്.” അധികാരി കേശവറാവുവിനോടു് ഉപദേശംചൊല്ലി.

“ഗൗഡർ പറയുന്നതൊക്കെ നേരായിരിക്കും. പക്ഷേ, സംഭവം വളരെ കഴൗതിരിക്കുകയാണു്. നിങ്ങൾ ഏതായാലും നാളെ വരുന്നതല്ലേ. റാവുസാഹേബിനോടു് നിങ്ങൾതന്നെ ഒന്നു പറഞ്ഞാൽമതി. റാ. മാതിരിയു് നോക്കിപ്പറബാൽ എന്തെങ്കിലും പണിനടക്കും—പിന്നെ നിങ്ങളോടു് പറയാനേയ്യൂ?” എന്നിവിധിയായ അഭിപ്രായമൊന്നും നൽകാതെ കേശവറാവു ഒഴിഞ്ഞുമാറി.

അധികാരി വീട്ടിലെത്തിയപ്പോൾ പതിനഞ്ചുനാഴിക രാപ്പണിരിക്കും. സന്ധ്യയേൽ ഇരുളൊരൊറ്റപ്രകൃതി ചിന്തിച്ച് വിഷമിച്ചുപോയിരിക്കുകയാണു്.

വീട്ടിൽനിന്നും ഗ്രാമക്കുളപ്പരിഷം മടങ്ങി വീട്ടിലേയ്ക്കും പലതവണ നടന്നു ക്ഷീണിച്ചുപോയി. എന്നിട്ടും പ്രശ്നം കഴഞ്ഞുതന്നെ കിടക്കുന്നു. രാവിലത്തെ ആപത്തു് കാത്തുകിടക്കുന്നു. വീട്ടിലെത്തുമ്പോൾതന്നെ ശീലേറ്റാർ ലക്ഷ്മണൻ എന്നൊരാൾ കാത്തിരിക്കുന്ന കാഴ്ചമറിഞ്ഞു. അധികാരി വിഷമത്തോടെ ലക്ഷ്മണനോടു പറഞ്ഞു: "ലക്ഷ്മണാ, നീയൊന്നു ശ്രദ്ധിക്കുമോ? ഭാഗ്യമെന്തെല്ലാം പരാതിപോയിട്ടുണ്ടത്രെ. സൂക്ഷിച്ചോളൂ. ഇൻസ്പെക്ടർ ശ്രോധംകൊണ്ടു് കലിത്തുളകയാണു്. ഈ കേസിൽ അയാളുടെ കയ്യിൽനിന്നു് രക്ഷപ്പെടുന്ന കാര്യം തീരെ വിഷമംതന്നെ. ഒരു കാര്യം ചെയ്യാമോ? ആ ഭാഗത്തെ അട്ടെഹത്തിന്റെ കണ്ണിൽപെടാതെ ഇരിക്കാമോ? അവനെ ഇപ്പോൾത്തന്നെ അടുത്ത ഗ്രാമത്തിലേയ്ക്കു് പറഞ്ഞയയ്ക്കണം."

ലക്ഷ്മണൻ കരച്ചിലിന്റെ വക്കത്താണു്. അയാൾ തോത്തിന്റെ കോന്തല കൊണ്ടു് മൂക്കു തുടച്ചു. "പോകാൻ പറഞ്ഞാലും അവൻ പോകുന്ന മട്ടല്ല ഏതാനോ റാവുസാഹേബു് പോയതിനുശേഷം താൻ നാടുവിട്ടുപോകും എന്നാണവൻ പറയുന്നതു്."

"അവന്റെ ഒരു മക്കളെപ്പറ്റി ചുരുങ്ങിയ പേരുകൾ പറ. പുലിയോടു വേണമെങ്കിൽ കളിക്കാം; ഈ സക്കാരുദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെ പിടിയിൽ പെടാതെ നോക്കണം. നാട്ടിൽനിന്നും കടന്നുകൂട്ടയാൻ പറയൂ. പറ്റില്ലെന്നു പറഞ്ഞാൽ കളരിയിലോ ബാളാചാതു്തുടെ വീട്ടിലോ കഴിഞ്ഞുകൂടട്ടെ. അതു് പറ്റില്ലെങ്കിൽ വല്ല പൊട്ടക്കിണറിലും പോയി തുലയട്ടെ. നമ്മളേയും കിണറിൽ തള്ളാൻ പറഞ്ഞെങ്കിൽ "ചേപ്പുംകൊണ്ടു് അധികാരി പല്ലിറുമ്മി."

അധികാരിയുടെ ഭാവംകണ്ടു് നടുങ്ങിയ ലക്ഷ്മണൻ കരയാനും മറന്നു: "ഉടനെ സ്ഥലംവിട്ടു. രാത്രിതന്നെ പറയാമെന്നുവെച്ചാൽ ഭാഗം വീട്ടിലില്ലായിരുന്നു.

മനസ്സും പലനും. ഭാഗം പങ്കിടുന്നവനായിട്ടു കളരിയിൽ കച്ചകെട്ടി അഭ്യാസം തുടങ്ങാനുള്ള വട്ടമാണു്. അപ്പോഴാണു് അവനെയും തെരഞ്ഞുകൊണ്ടു് ലക്ഷ്മണൻ അവിടെ വന്നതു്. അധികാരിയും ബാളാചാതു്തും നല്ലിയ ഉപദേശം മകനെ അറിയിച്ചു. ബാളാചാതു്തുടെ ഇല്ലത്തേക്കിലും ചെന്നിരിക്കാൻ ഭീനമായി അപേക്ഷിച്ചു. പക്ഷേ, ഭാഗ്യമെന്തെല്ലാം മനസ്സിൽ അതൊന്നും ഏറ്റില്ല.

"ഞാൻ കട്ടിട്ടില്ല; തട്ടിപ്പാക്കിയിട്ടില്ല. അങ്ങനെയൊന്നും ഒളിച്ചിരിക്കണം? ഇതൊന്നും ഏറിയും ശരിയാണെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ചിമണയുടെ ജീവിതം നശിപ്പിച്ചതും സമീപിച്ചു. ഏതു പോലീസു് ഇൻസ്പെക്ടർമാണു് എന്നു തെരയാൻ പറഞ്ഞതു്? വന്നാൽക്കാണാം." ഭാഗം വേഗത്തിൽ പറഞ്ഞുതീർത്തു് അഭ്യാസം ആരംഭിച്ചു.

"തോന്നുമ്പോൾതൊന്നും ചെയ്യാതെ. പറയാത്തതു് പറഞ്ഞു. നീന്റെ കർമ്മഫലം നീ തന്നെ അനുഭവിക്കും." പീറ്റിപ്പിറ്റിക്കൊണ്ടു് ലക്ഷ്മണൻ കിടിച്ചുപോയി.

ഫക്രട്ടീൻ ഇൻസ്പെക്ടറെന്നവെച്ചാൽ "കറവാളികൾക്ക് കാലൻ. അക്കാലത്തെ മറ്റൊരാൾ ഇൻസ്പെക്ടർമാരെയും പോലെതന്നെ. ധാരാളം ഇല്ലാത്തയാൾ സക്കാലമുദാഗന്ധമേ അല്ലെന്നതാണ് അക്കാലത്തെ പൊതു ജനവിശ്വാസം. യമദുതരെയോലുള്ള കോൺസ്റ്റബിൾമാരോടൊപ്പം ഫക്രട്ടീൻ വന്നെത്തിയതിനാൽ ഘസനിമുഹമ്മദിന്റെ പടയോട്ടം കണക്കെ ജനങ്ങൾ സംഭീതരായും. പോലീസുസംഘം ഗ്രാമത്തിൽനിന്നും പോകുന്നതുവരെയും ഗ്രാമത്തിലാകും ഉറക്കം വീഴില്ല. ഫക്രട്ടീൻ പകലൊക്കെ സാധാരണ പോലീസുദാഗന്ധമെൻ മട്ടുതന്നെ. 'സപ്തെ' അടുക്കം ചിട്ടയുള്ളതാണോ എന്ന കാര്യം ഗ്രാമനോട്ടത്തൊക്കെ ശ്രദ്ധിക്കും. സപ്തെ' നടത്തുന്ന ദുതൻ കൊണ്ടുവരുന്ന വെണ്ണ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണും മുക്കും പരീക്ഷിക്കും. അതിനു ശേഷമേ പാലകക്കാരന്റെ കയ്യിലെത്തൂ. അത് അലംഘനീയമായ ആളെ യാണ്. കോഴികളുടെ കഴുത്തിൽ കത്തിവെയ്ക്കുന്നതിനുമുമ്പ് അദ്ദേഹം അവയെ പൊക്കിയെടുക്കും: അവ കൊക്ക്, കൊക്ക്, കൊക്ക് എന്നു പീടയുന്നതു കണ്ടാൽ പൊട്ടിച്ചിരിച്ച് നിലത്തെറിയും. കോഴി തിരികെ ജീവസ്സുററതാണെന്ന് തോന്നിയാൽ കൊണ്ടുവന്നവന്റെ കഥ കഴിക്കും. ഏറ്റവും അധികാരികൾക്കും ദുതന്മാർക്കും ആ പേടിയുണ്ടായിരുന്നു.

പാദളളി അധികാരി 'സപ്തെ'യുടെ കാര്യത്തിൽ യേകരനാണെന്ന് താലൂക്കിലാകെ പ്രസിദ്ധമായിരുന്നു. ഫക്രട്ടീൻസാഹേബ് ഈ താലൂക്കിൽ മാത്രമായി വന്ന കൊല്ലംതന്നെ പാദളളിയെ തന്റെ പാദധൂളികൊണ്ട് പാവനമാക്കിയിരുന്നു. അധികാരിയുടെ സല്ലാരത്തിൽ സംപ്രീതനായിരുന്നു. മടങ്ങിപ്പോകുമ്പോൾ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: "ജുർ പഡെ തോ" ഹമദേ പാസു" ആനാജി പരേൽ." അധികാരികൾക്കൊലം മറ്റുള്ളവരോട് അഭിമാനത്തോടെ പറഞ്ഞുനടന്നതാണ്.

ഒരിക്കൽ ഫക്രട്ടീൻസാഹേബിന്റെ ഏതെ പ്രസവികുന്നില്ലെന്ന വാർത്ത പോലീസുവകുപ്പിലെ തന്റെ ചാക്കന്മാർ മുഖേന അധികാരി അറിയാനിയായി. ഗ്രാമത്തിൽനിന്നും പ്രസവിച്ച ഏതെങ്കിലും അധികാരി, ഫക്രട്ടീൻ സാഹേബിന്റെ വീട്ടിലെത്തിച്ചു. സാഹേബിന്റെ മച്ചി ഏതെങ്കിലും പാവം സങ്കപ്പന്റെ വീട്ടിലും കെട്ടി. സങ്കപ്പൻ അതിനെ വളരെ പ്രയാസപ്പെട്ട് പോറ്റിവെത്തി. അത് ഒരിക്കൽ ഗർഭം ധരിച്ച് പ്രസവിച്ചതിനാൽ വീണ്ടും സാഹേബിന്റെ വീട്ടിലെത്തുമെന്ന് യെന്ന സങ്കപ്പൻ, ആ ഏതെ ചത്തുപോയെന്ന് കറച്ചമാസങ്ങൾക്കുമുമ്പ് പറഞ്ഞുവരുന്നിരുന്നു.

കിഴക്കും വെള്ള കീറിയാൽ സാഹേബ് വെളിക്കിറങ്ങും. അതാണ് പതിവ്. അദ്ദേഹം അന്നും വെളിക്കിറങ്ങിയതാണ്. സങ്കപ്പൻ മേയറൻ വീട്ടിരുന്ന ഏതെ അതിന്റെ കുന്നിനോടൊപ്പം സാഹേബിന്റെ അടുത്തുവന്നു. അത് തന്റെ ഏതെയാണെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ തീക്കുണ്ണമുണ്ടാകും ഉടനെ

ബോധ്യമായി. അപ്പോൾത്തന്നെ അദ്ദേഹത്തിന് "യേകര മേഷ്യം വന്ത, ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ തിരിച്ചെത്തിയ സാഹേബിന്റെ കോപത്തിന് ഇരയായത്", രാവിലെ അഭിവാദ്യമുറപ്പിക്കാൻ ചെന്ന നന്ധികാനിയാണ്. "എന്ത് പരാൽ, നമ്മുടെ ഏതെ ഏവിടെ?" അയാൾ അലറി. (കള്ളിന്റെ ലഹറി ഇറങ്ങിയിരുന്നതുകൊണ്ട് സാഹേബ് കണ്ണാടകം സംസാരിക്കുന്ന പരമ്പരയിലായിരിക്കുകയാണ്.)

അധികാരി തൊഴുതുന്നിന്ത: "സകുപ്പന്റെ വീട്ടിൽ കെട്ടിനിൽക്കുന്നു. അതു പ്രസവിച്ച ഉടനെ ചത്തുപോയത്രെ. കന്മ വളൻ പ്രസവിക്കാറായാൽ നീങ്ങുക എത്തിച്ചതരാൻ ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്." അദ്ദേഹം ബോധിപ്പിച്ചു.

സാഹേബിന്റെ ഭാര്യ മാറി. "ഹറം പിറന്നോനെ, ആരാ പറഞ്ഞത്? ഞാൻ ഇപ്പോൾ കണ്ടുവന്നതാണ്." ഒരു ഗ്രാമക്കച്ചേരിയായാൽ മുഴങ്ങി. ഉടനെ സകുപ്പനെ ആളയച്ചു വരുത്തി. അവനെ ഒരു കററവാളിയെപ്പോലെ ഉച്ചവരെ കച്ചേരിയിലിരുത്തി. "പോയി ഉറങ്ങ കഴിച്ചുവോ." ആഡം ഉറക്കേശ്വരൻ ഉച്ചയ്ക്ക് അന്തരം നല്ലി. അയാൾ ബാളാചാര്യരുടെ ഇല്ലത്തേക്ക് ഉറങ്ങ കഴിക്കാൻപോയി.

സകുപ്പൻ പേടിച്ച് വിറച്ചുപോയിരുന്നു. ഏതെ ചത്തുപോയെന്നും കളവു പറഞ്ഞു വകയിൽ എത്ര പിഴയടയ്ക്കേണ്ടിവരുമെന്നും അവന്റെ ബേസ്താനെ നോക്കി പരിശോധിച്ചിരുന്നു. സകുപ്പൻ ഉണ്ണാൻ വീട്ടിൽ ചെന്നില്ല. നേരെ ബാളാചാര്യരുടെ ഇല്ലത്തുചെന്നു ആചാര്യരുടെ പാക്കങ്ങളിൽ പിടിച്ച് കരഞ്ഞു തുടങ്ങി.

"സകുപ്പാ, എഴുന്നേൽക്കൂ. തുടൊക്കെ വലിയ ആളുകളുടെ കാൽമാണ്. ഒപ്പം നമ്മുടെ വയറിൽ കടന്നാലും വിഷമം നമുക്കേതെന്ന. കാര്യം ചെറുതാണ്. പക്ഷേ, സാഹേബിന്റെ വാശി യേകരമാണ്! കേശവറാവു നമ്മുടെ സ്വന്തം ആളല്ലേ? എന്തെങ്കിലുംപെട്ട് മാപ്പാക്കാൻ അദ്ദേഹം ശ്രമിക്കും. നീ പോയി ഉറങ്ങ കഴിച്ചുവത്രെ." ബാളാചാര്യർ അവനെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു യച്ചു. അവൻ വീട്ടിലെത്തിയതും അവന്റെ ഭാര്യയും മക്കളും കരഞ്ഞുകൊണ്ട് അവിടെ വന്നു.

"ഏതെങ്കിലും വിചയുടെ ഇരട്ടി പിഴ അടയ്ക്കേണ്ടിവരും." പിഴയടച്ച് അതിന്റെ രക്ഷപ്പെടാൻ സാധിച്ചെടുത്തെന്നും കേശവറാവു ഉപദേശിച്ചു.

സകുപ്പന്റെ കയ്യിൽ ചിലിപ്പാക്കുപോലുമില്ലായിരുന്നു. ഏതെങ്കിലും അമ്പതു രൂപ വിലവരും. ആറുരൂപ പിഴയൊടുക്കാൻ ഇതു കൊയ്ത്തുകാലവുമല്ല. സകുപ്പന്റെ ഭാര്യയും മക്കളും നിരാശരായി മടങ്ങി. അവൻ ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽനിന്നും മോചനം ലഭിച്ചില്ല. അവന്റെ അന്തരം രായണ്ണൻ, മാർവറാവി ചെളാക്കാരൻ സ്വന്തം പണയപ്പെടുത്തി ആറുരൂപ വാങ്ങി ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിലിരുത്തി. അപ്പോൾ രാത്രി മണി പടങ്ങിയിരുന്നു. ആറുരൂപ കേശവറാവു

വിന്റെ കയ്യിൽ വെച്ചുകൊടുത്തു. അയാൾ പുഞ്ചിരിയോടെ അതു സ്വീകരിച്ചു. അങ്ങനെ സങ്കപ്പൻ ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽനിന്നും മോചിതനായി.

എരുമ ചത്തുവെന്ന് കളവുപറഞ്ഞ തെറ്റിന് പാവം സങ്കപ്പൻ നൂറുരൂപ പിഴയൊടുക്കേണ്ടിവന്നു. വാങ്ങ വളരെ പെട്ടെന്നുതന്നെ പാളെത്തിയെ കെപറന്നു. സംഭവം ജനങ്ങളെയാകെ ഭയപകിത്തരാക്കി. ഗ്രാമക്കച്ചേരിയുടെ മുൻപിലൂടെ നടക്കാൻപോലും ആളുകൾ ധൈര്യപ്പെട്ടില്ല. കൊളോറാറ്റിക് എന്ന തിരുമുഖ്യ അന്തരീക്ഷം സുബ്ധമായിരിക്കുന്നതുപോലെ ഫക്രൂദ്ദീൻ വൃശ്ചം ശാന്തനായി കാണപ്പെട്ടു. എങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കലങ്ങിയ കണ്ണുകൾ വരാനിരിക്കുന്ന ആപത്തിനെ വിളിച്ചറിയിച്ചു. ഇനി രാത്രിയിൽ ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്ക് പോകാൻ ബകാസുരന്റെ അറിയിപ്പ് ആക്കിക്കൊള്ള വരുമോ ആരോ? ആളുകൾ ഭയഗ്രസ്തരായി. ആക്ഷേപം ബോധിപ്പിക്കുകവഴി പഡപ്പൻ ശനിയെ ക്ഷണിച്ചുവരുത്തുകയാണെന്ന് ചെമ്പുതെന്ന് ആളുകൾ പലേത്തും കൂടി കമുകശ്രുതം. ഇന്നലെവരെ ജനങ്ങളുടെ സംരക്ഷകനാണ് പേരെടുത്ത പഡപ്പന്റെ വില ഇന്നേയ്ക്ക് പാതിയും ഇടിഞ്ഞു. കണക്കാലിപോലും തിന്നാത്ത ചോറ്റം വിതരണം ചെയ്തതും ദാസ്യുടെ മേൽ ഊമക്കുത്തയച്ചതും അവസാനം അതിന്റെ അന്വേഷണത്തിന് ഈ അനുകൂലമായ ഇൻസ്പെക്ഷനെ വരുത്തിയതും ഇന്നലെവരെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പരാക്രമത്തിനും ധീരതയ്ക്കും തെളിവായിരുന്നു. എന്നാലിന്ന് മരണാങ്ക വീക്ഷണത്തിൽ അവയെല്ലാം ദ്രോഹപ്രവൃത്തികളായിരിക്കുകയാണ്.

പക്ഷേ, കലകണ്ണി ശേഷപ്പന്ത് അങ്ങനെ തോന്നിയില്ല. നാട്ടിൽ ഉണ്ടായിരിക്കുന്ന ഇത്തരം കഴപ്പങ്ങൾ അയാളെ ഉത്സാഹഭരിതനാക്കി. ഉല്പാദന ക്ഷമി എന്നപോലെ ആ സ്വാർത്ഥിയുടെ നാവിൽ വെള്ളമുണ്ട്. അയാളുടെ കണ്ണിൽ പഡപ്പൻ മഹാ പരാക്രമിയായി വളർന്നു. "ഇവിടെ ഒരാളെങ്കിലും അതദ്ദേഹം മാത്രമാണ്. അങ്ങനെയൊരാൾ ഗ്രാമത്തിലുണ്ടോ, പിന്നെ ഇത്തരം അധികാരികളുടെ ധിക്കാരം അടങ്ങിയതുതന്നെ!" അയാൾ പറഞ്ഞുനടന്നു.

രാത്രി മണി പതിനൊന്നടിച്ചതോടെ ഫക്രൂദ്ദീൻസാഹേബിന്റെ കണ്ണുകൾ കലങ്ങിമറിഞ്ഞു. ഗ്രാമക്കച്ചേരിയാകെ കളിന്റെ വാട പരന്നു. ലഹരി തലയ്ക്കു പിടിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹം വിളിച്ചുപറഞ്ഞു: "പഡപ്പോ കോ ബുലാവ്! ഓഹ കോ ബുലാവ്!"

ഒരു പോലീസുകാരൻ കോൽക്കാൽ മല്ലപ്പനോടൊപ്പം കളരിയിൽ ചെന്നു. "റാവുസാഹേബ് വിളിക്കുന്നുണ്ട്." അവൻ ദാദയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു.

അന്നു വൈകുന്നേരം സങ്കപ്പന്റെ അനുജന്റെ മകൻ ബസപ്പൻ ദാദയെ കണ്ടിരുന്നു. സ്വത്തു പണയപ്പെടുത്തി നൂറുരൂപ കൊണ്ടുകൊടുത്ത കഥയും അവൻ പറഞ്ഞിരുന്നു.

"പാവങ്ങൾക്ക് ജീവിക്കാൻ നിവൃത്തിയില്ലാത്ത സ്ഥിതിവന്നു പെട്ടിരിക്കുകയാണ് ഓഹ. അങ്ങനെയൊക്കെ—നിന്ദ്യ, മൃത സേവ് വെണ്ണ തന്നെ—തിന്നെ—കൊടുത്തു" ഒരു മച്ചിപ്പോലെയെ പകർത്തുന്നു. ഇപ്പോൾ അതിനേയും

പോറാൻ കഴിയാത്ത ഗതിയിലാക്കി. വല്ല വിധേനയും അതിനെ പോറ്റി. അതിന്മേൽ ഇവന്റെ കണ്ണ് പതിയെക്കുറേ പേടിച്ചു മുങ്ങിപ്പോയി. ഏതെങ്കിലും പെണ്ണു പറഞ്ഞതാണ്. അതിനു ആദ്യം പിഴയടയ്ക്കേണ്ട കാര്യമുണ്ടോ? ബസ്സിൽ പറഞ്ഞിരുന്നു.

ഭാര്യയ്ക്ക് കോപം മുഖാവിലെത്തി. ഇത്തരം ക്ഷാമകാലത്തു ഇങ്ങനെ പാവങ്ങളെ ചൂഷണം ചെയ്യുന്നത് ക്ഷണവുമില്ലെന്ന് അവർ തോന്നി. പോലീസ് ഇൻസ്പെക്ടറുടെ അഹങ്കാരം അമച്ഛ ചെയ്യണമെന്ന ഒരു വിചാരവും അവർ ഉണ്ടായി. ആ ചിന്തയുടെ വേലിയേറ്റത്തോടെ അവൻ പോലീസിനെ അനുഗമിച്ചു ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിലെത്തിച്ചെന്ന്.

അവിടെ ആളുകളുടെ ബഹളം. ആഡംഭരി കേശവറാവു അടുക്കിത്തുറന്നിറക്കിയിൽ നടക്കുന്നു. അയാൾ ഒരു ദൂതനെ ഉറക്കെ വിളിച്ചു ഏതൊരു പാവയെങ്കിലും. തലയണയിൽ ചാഞ്ഞിരിക്കുന്ന ഇൻസ്പെക്ടറുടെ മുഖത്ത് പഡപ്പൻ ഒരു മറാധിപതിയുടെ ഗാംഭീര്യത്തോടെ കാലിന്മേൽ കാലടത്തുവെച്ചു ഇരിക്കുകയാണ്. ഒന്നരണ്ടു പോലീസുകാർ അടുക്കളക്കോപ്പുകൾ അകത്തുവെക്കുന്നതിൽ നിരതരായിരിക്കുന്നു.

ഭാര്യ ചെരിപ്പിയിലെച്ചു വരാത്തതിൽ കയറി നിന്നു. കനിയത്തു നമസ്കരിക്കാതെ തന്റെ മുഖത്ത് നെഞ്ചു ഉയർത്തിനിൽക്കുന്ന ഈ ചെറുപ്പക്കാരൻ അഹങ്കാരിയാണെന്നു മനസ്സിലായ ഇൻസ്പെക്ടറുടെ ദേഷ്യം നന്നായി വർദ്ധിച്ചു. മുഖത്ത് പരാതിക്കാരനായ പഡപ്പൻ ഇരിക്കുകയാണ്. ഇല്ലെങ്കിൽ റാവുസാഹേബിന്റെ മുഖത്ത് ഏതെങ്കിലും പെരുമാറ്റമെന്നു കാണിച്ചു കൊടുക്കുമായിരുന്നു. പക്ഷേ, കൈകൾ പിന്നിൽ പിടിച്ചുകെട്ടി ജയിലിലേക്കുയർത്താൻ മാത്രമുള്ള ആരോപണങ്ങൾ ഉന്നയിക്കപ്പെട്ട പരാതിയാണ് കയ്യിൽ. പീണനന്ദിൻ ഇപ്പോൾ അക്ഷമനാകുന്നു? തൽക്കാലം ക്ഷമിക്കുന്നതാണ് നല്ലതു്. അല്പസമയം അവനെത്തന്നെ കൂടുതലായി തുറിച്ചുനോക്കിയിട്ട് ചോദിച്ചു: "ആഡംഭരി, ഭാര്യയെ പറയുന്ന പയ്യൻ ഇവൻതന്നെയാണോ?" കേശവറാവു ശരിയാണെന്നു മറുപടി നല്കി.

"ഏതാടോ, താൻ ആരുടെ മുഖിലാണ് നില്ക്കുന്നതെന്നറിയാമോ?" ഇൻസ്പെക്ടർ ഭീഷണിപ്പെടുത്തുന്ന സ്വരത്തിൽ ഭാര്യയെ പ്രകോപിപ്പിച്ചു.

"അതറിയാമല്ലോ." ഭാര്യ അലക്ഷ്യഭാവത്തിൽ മറുപടി പറഞ്ഞു.

"എന്തിനാണ് ഇറങ്ങാട്ടു വിളിപ്പിച്ചതെന്നറിയാമോ?"

"അറിയില്ല." അതേ അലക്ഷ്യഭാവം.

"അതേ ഇസ്രായീൽ! ഇസ്പെക്ടർ സമരം." ഫക്രൂദീൻ ഒരു പോലീസുകാരൻ ആരുമില്ലാത്ത നൽകി. പഡപ്പൻ ഈ അവസരം ഉപയോഗപ്പെടുത്തി. "റാവുസാഹേബ്! കണ്ടില്ലേ? ഏതൊരു പാവയെങ്കിലും ഏതൊരു ഇവന്റെ ധർമ്മം? അദ്ദേഹം തീയിൽ നെഞ്ചൊഴിച്ചു."

ഭാര്യ പ്രകോപിതമായ പലിയെപ്പോലെ പഡപ്പനെ നോക്കി: "മിണ്ടാതിരുന്നെങ്കിൽ, ചുണ്ടും കടിച്ചുപിടിച്ചു? സാഹേബ്! ഉണ്ടു്, അതേ ഉണ്ടു്;"

നിങ്ങളെന്താ ഇവിടെ? നിങ്ങളും കല്പിക്കുകയോണോ?'' അവൻ വിരട്ടിക്കളഞ്ഞു അപ്പോഴത്തേയും കോൺസ്റ്റബിൾ ഇസ്രയീൽ വന്നു. ഭാഭയെ അപ്പുറത്തേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി.

''സാഹേബരേ, നിങ്ങൾതന്നെ കണ്ടില്ലേ, അവന്റെ ധാർഷ്ട്യം? കണ്ണു ചെമ്പരത്തിപോലെയാക്കിയത് കണ്ടില്ലേ? കിട്ടിയവരെയാക്കെ ഭീഷണിപ്പെടുത്തുകയല്ലേ? എന്നെ അടിച്ചുകൊല്ലമെന്ന് യേശുദത്തീ. എന്നെപ്പോലൊരു സന്യാസിയുടെ മാതെ കളങ്കപ്പെടുത്താനായി സ്വന്തം പെങ്ങളെ മാത്തിൽ തളുലിവിട്ടിരിക്കുകയാണ്. കളരിയിലെ അഭ്യാസികളുടെ സംഘമുണ്ടാക്കി ഗ്രാമത്തിലെ കൃഷിക്കാരെയാക്കെ വിരട്ടിവിടുകയാണ്; പത്തായങ്ങൾ കൊള്ളയിടമെന്ന് ഭീഷണിമുഴക്കി. അതുകേട്ടു പേടിച്ച് ബാ, സാഹേബ് രാത്രികുരാത്രി പത്തായം തുറന്ന് ചോളം വിതരണം ചെയ്യുകയുണ്ടാ. അങ്ങനെ രക്ഷപ്പെട്ടു. അത്രയും നന്നായിപ്പോയി!'' പഡപ്പേൻ പരാതിയുടെ ചുരുളഴിച്ചു.

ഭാഭയ്ക്കുതിരായ ആരോപണങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളുന്നതിന് പഡപ്പേൻ കഴിയുന്നത്ര നിരംചേർത്തു വിവരിച്ചു. കിട്ടിയ തക്കം ഉപയോഗപ്പെടുത്തി, ഇൻസ്പെക്ടറുടെ അമർഷം വലിപ്പിക്കുവാൻ അദ്ദേഹം ശ്രമിച്ചു. ദയോണെങ്കിൽ അഭിമാനത്തിന്റെ പേരിൽ രോഷാകലനായിരിക്കുന്നു. ഇൻസ്പെക്ടറുടെ കണ്ണിൽ അവർ യഥാർത്ഥ കുറ്റവാളിയായി മാറി. അധികാരസ്ഥാനങ്ങളിൽ ഡെന്റും അഭിമാനവും മറ്റും അധികപ്രസംഗമായെ തോന്നു. പഡപ്പേൻ പറഞ്ഞതുപോലെ പത്തായം കൊള്ളയടിക്കുമെന്ന് ഭീഷണിയെക്കേറിച്ച് ബാപ്പു സാഹേബിന്റെ ഒരു പരാതിയുംകൂടി ആവശ്യമായി വന്നിരിക്കുന്നു.

''അരേ, ജാഗീർദാർ സാബ്കോ ബുലാവ്!'' ഇൻസ്പെക്ടർ ആജ്ഞാപിച്ചു.

ഒരു മൽമൽ കപ്പായമിട്ട് ചുസ്സി മാത്രം ധരിച്ച ബാപ്പുസാഹേബ് സന്ദർഭമായി ചിരിച്ചുകൊണ്ട്, അതിവിനയമാവത്തിൽ സാഹേബിനെ നമസ്കരിച്ച് അകത്തു വന്നു.

''റാവുസാഹേബ്! ജാഗീർദാർ ഏത്തിപ്പോയി. വത്ര, വത്ര ജാഗീർദാർ സാഹേബ്!'' പഡപ്പേൻ തന്നെ ബാപ്പുസാഹേബിനെ സ്വാഗതം ചെയ്തു.

''ജാഗീർദാർസാഹേബ്! നിങ്ങൾ പത്തായം തുറന്ന് പാവങ്ങൾക്ക് ചോളം കൊടുത്തുവെന്ന് കേട്ടു. യെ ബാത്ത് സച്ചാ ഹൈ ക്യാ?'' 'സാഹേബ്' ചോദിച്ചു.

''പാവങ്ങൾ പട്ടിണികിടന്ന ചാകുകയാണെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ അവർക്ക് മോഡാ മോഡാ ചോളം കൊടുത്തുവിട്ടു.'' വലിയ രത്നക്കല്ലു പതിച്ച രണ്ടു കോതിരങ്ങളിൽ കൈകൾ കൂട്ടിത്തീരുമിക്കൊണ്ട് ബാപ്പു, സാഹേബ് പറഞ്ഞു. ആ പാവത്തിന് ചോദ്യത്തിന്റെ പശ്ചാത്തലം മനസ്സിലായിരുന്നില്ല; തന്റെ

ഓടാറ്റത്തെ വിളംബരം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ട് അപകടഭയോപമെന്നും തോഡ്രയായിരുന്നില്ല.

“ജാഗീർദാർ സാഹേബ്! നിങ്ങളുടെ ഓട്ടം ഗതീകേണ്ടതില്ല. റാവുസാഹേബിനോടു പറയേണ്ടതെല്ലാം ഞാൻ നേരത്തെ പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു. ദാദയുടെ കൊളുപ്പം വന്നു പത്തായം കൊള്ളയിടുന്നതിനു സന്ദർഭമൊക്കെതന്നെ വെച്ചു. ഞാൻ പറഞ്ഞതനുസരിച്ച് പത്തായം തുറന്നു ചോളം കൊടുത്തതാണെന്ന സത്യം മറച്ചുവെക്കേണ്ട കാര്യമൊന്നുമില്ല.” പഡലപ്പൻ പ്രൊത്സാഹിപ്പിക്കുന്ന മട്ടിൽ ഉപദേശിച്ചു.

“നേരാനേ! നമ്മുടെ അധികാരിയുടെ പത്തായം കൊള്ളയടിക്കാനായി ആളുകൾ കൂടിയിരുന്നു!” പ്രശ്നത്തിന്റെ രുചിയും വാലും പിടികിട്ടാതെ കഴങ്ങിയ ബാപ്പുസാഹേബ് നേരം പറഞ്ഞു.

ഈ വിഭാഗം തന്നെ കളത്തിലിറക്കുമെന്ന് യെന്ന പഡലപ്പൻ ആകെ പരിഭ്രമിച്ചു. ബാപ്പുസാഹേബിനെ തുടങ്ങും സംസാരിക്കാൻ സമ്മതിക്കാതെ, ചുരുക്കം നേത്രം അദ്ദേഹം സ്വയം ഏറ്റെടുത്തു.

“അപ്പോൾ അതാണു പറഞ്ഞത്! അധികാരിയെപ്പോലുള്ളവരുടെ പത്തായംതന്നെ കൊള്ളയടിക്കാൻ ഈ ദാദയും അവന്റെ തെമ്മാടിക്കുട്ടവും കേസെടുക്കുന്ന സ്ഥിതിക്ക് അതേ തെമ്മാടികൾ ഇന്നല്ലെങ്കിൽ നാളെ വലിയ മാളികയിലെ പത്തായത്തിലും കൈവെയ്ക്കുമെന്നത് വിശ്വസിക്കണമല്ലോ. നാടാകെ കൊള്ളയുടെ കാറ്റു വീശിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. പിന്നെന്തു പറയാൻ? പുലിക്കു കാടുംനാടും സമമാണല്ലോ. ജാഗീർദാർസാഹേബ്, ദാദ നിങ്ങളുടെ പത്തായവും കൊള്ളയടിക്കുന്ന നാടാകെ പറഞ്ഞിരുന്നതല്ലേ! അത് ഇവിടെ ബോധിപ്പിച്ചേൽക്കൂ. ദാദ ഇപ്പോൾ പോലീസുകാരുടെ പിടിയിലാണ്. ഇനി അവനെ പേടിക്കേണ്ടതില്ല.” പഡലപ്പൻ സാവധാനത്തിൽ ബാപ്പുസാഹേബ് ബോധിപ്പിക്കേണ്ടതായ പരാതി സ്വയം പുത്തിയാക്കി.

ദാദയുടെ ഹേമലാടുന്ന ഈ നാടകം പൂർണ്ണമാവാൻ മറ്റൊന്നുകൂടി വേണ്ടിയിരുന്നു. ദാദ, ജാഗീർദാരുടെ പത്തായം കൊള്ളയടിക്കുന്ന ഭീഷണിയെ ചവിട്ടി ബാപ്പുസാഹേബ് ഇപ്പോൾത്തന്നെ ഒരു പരാതി ഏഴുതിക്കാമെന്നും.

പക്ഷേ, അതിനിടയ്ക്ക് ആഡംളി കേശവറാവു ഏതോ കയറിപ്പറഞ്ഞു. വിഷയത്തിന്റെ ഗതി തിരിച്ചുവിട്ടുകളഞ്ഞു. ഉറക്കത്തിൽ വിഷംകൊടുത്തു നാനായെ കൊലചെയ്തു. ബാപ്പുസാഹേബാണെന്നും രേഖപ്പെടുത്തിയ വസ്തുത ഇൻസ്പെക്ടറുടെ ശ്രദ്ധയിൽ പെടുത്തേണ്ടതു് ആഡംളിയുടെ കർത്തവ്യമായിരുന്നു. അതായതും ചെയ്തു.

“നമ്മുടെപോട്ടിയാണ് നാനാ മരിച്ചതെന്നു ഞാൻ ആണയിട്ടു പറയാം. റാവുസാഹേബ്! വിഷം കൊടുക്കാൻമാത്രം അയാളൊരു പാവവും ചെയ്തിരുന്നില്ല. അയാളെപ്പോലെ മറ്റാക്കൊരാളുടെ ലക്ഷത്തിലൊന്നും കാണുമോ!” ജാഗീർദാർ അനായാസമായ അത്ഭുതത്തെ പ്രകടിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് ബാപ്പുസാഹേബ് പറഞ്ഞു.

“അപ്പോൾ ഈ ഹർജിയിൽ പറഞ്ഞ കാര്യങ്ങളൊക്കെ കളവാണെന്നാണോ നിങ്ങൾ പറയുന്നത്?” കേശവറാവു എതിർചോദ്യം ചോദിച്ചു. ബുത്തരം ആയിരക്കണക്കിനു സംഭവങ്ങൾ കണ്ടുപഠിച്ച കേശവറാവുവിനു ഈ സംഭവത്തിന്റെ യാഥാർത്ഥ്യം പണ്ടെന്നോ അറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞതാണ്. ജാഗീർദാരുടെ ക്രാന്ത കണ്ടും അയാൾക്ക് തമാശ തോന്നി.

“അതൊന്നും എനിക്കറിയില്ല. ശത്രുക്കൾ എനിക്കെതിരായി ആരോപണങ്ങൾ ഉന്നയിച്ചിരിക്കുകയാണ്. സംഗതി സത്യമാണെങ്കിൽ ഒപ്പിച്ച ഹർജി തന്നെ കൊടുക്കുമായിരുന്നല്ലോ.” അല്പം ബുദ്ധിശൂന്യമായിത്തന്നെ തന്റെ മേൽ ഉന്നയിക്കപ്പെട്ട ആരോപണം അടിസ്ഥാനരഹിതമാണെന്നു മാത്രം വാദിച്ചു; ഊക്കത്തിലെ ആരോപണങ്ങൾ പച്ചക്കള്ളമാണെന്നും പറയാൻ ധൈര്യപ്പെട്ടില്ല.

പഡപ്പൻ ഇടപെടേണ്ടിവന്നു. അല്ലെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തെത്തന്നെ തിരിഞ്ഞു കടിക്കാനുള്ള സാധ്യതയുണ്ട്. പഡപ്പൻ ഒരു മാറിയിരുന്നു; മുഖത്തൊക്കെ പുഞ്ചിരി വരുത്തി; ഒരു കരച്ചു കേൾക്കേണ്ടവരുടെ ശ്രദ്ധയാകർഷിച്ചു. പുതിയ കഥ വരുന്നു—അതിനു പുതിയ രൂപവും പുതിയ ഭാവവും വേണമെന്നും അദ്ദേഹത്തിനു നന്നായറിയാം.

“റാവുസാഹേബ്, ഇതൊന്നു കേൾക്കണം. ആ മരിച്ച നാനായുടെല്ലോ, അയാൾ ഈ ദാരുണത വലിയച്ചതാണ്. ജാഗീർദാരുടെ നിലം പാട്ടത്തിനെടുത്തു കൃഷി ചെയ്യുകയായിരുന്നു. ഭാഗ്യം മരിച്ചതിൽപിന്നെ മകളേയുംകൂട്ടി വലിയമാളികയിൽത്തന്നെ താമസം തുടങ്ങി. അപ്പോഴുടെ സ്വത്തു, അയാളുടെ സ്വന്തം പേരിലുണ്ടായിരുന്ന നിലം തന്റെ കൈവിട്ടുപോകമോ ഏതും ഈ ദാരു സംഭവിച്ചിരിക്കണം. പരമശിവനറിയാം—ദാരു അയാൾക്ക് വിഷം കൊടുക്കാൻ ഏർപ്പാടുചെയ്തു ഗ്രാമംവിട്ടു പോയതായിരിക്കണം. താൻ ചെയ്ത കറും മറ്റൊരുതരം കീഴും നാലായിലിട്ടു രക്ഷപ്പെടാൻ വേണ്ടി ഈ ഊമക്കുത്തു സക്കാരിലേയ്ക്കുയറ്റിപ്പുറം തട്ടിപ്പുറം നടത്തിയതാവാതാണ് വഴി. എന്നാൽ കർമ്മഫലം വിട്ടുപോകമോ? അങ്ങനെ താൻ കഴിച്ച കഴിയിൽ താൻതന്നെ വീണിരിക്കുകയാണ്.” ദാരുതന്നെയാണ് നാനായുടെ ചാതകനെന്നും സംശയിക്കാൻ പാകത്തിൽ പഡപ്പൻ കഥ സ്പഷ്ടിച്ചു.

ദാരുടെ അഹങ്കാരം കേൾക്കുമ്പോൾ ഫഗുദ്ദീൻസാഹേബും ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു. അതുകൊണ്ട് നാനായുടെ വധത്തിന്റെ പിന്നിൽ ദാരുടെ കൈ ഉണ്ടെന്നും വരുത്തിത്തീർക്കുന്നതിൽ അദ്ദേഹത്തിനു എതിർപ്പൊന്നുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. കൂടാതെ തെളിവിലൊന്നുപോലെയോ ഒരു കൊലപാതകിയെ വകയിൽ തന്നിക്കൊരു സർട്ടിഫിക്കറ്റു കിട്ടാനും സാധ്യതയുണ്ട്. തെളിയിക്കപ്പെട്ടാൽ സർട്ടിഫിക്കറ്റും; അല്ലെങ്കിലോ, കററവാളികളുടെ കയ്യിൽനിന്നും കൈനിയെ കാഴ്ച. ഈ സുവർണ്ണാവസരം പാഴാക്കിക്കളയരുതെന്നും ഫഗുദ്ദീൻ മനസാ ഉറച്ചു. അല്പസമയം അയാൾ താടി തടവിക്കൊണ്ട് ചിന്തിച്ചു; പിന്നീടൊന്നോ സൂത്രം തോന്നിയപ്പോൾ കണ്ണിട്ടു വിചിത്രമായി ചിരിച്ചു.

പിന്നെ ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബിന്റെ പുറത്തുനിന്നു അയാൾ പറഞ്ഞു: "ഒരു സാഹേബ് കരോ ജാഗിർസാബ്! നന്നായ് വിഷം കൊടുത്തത് ദാസ്യമാണെന്നു തെളിയിക്കുക. അതിനു നാലു സാക്ഷികളെ ഉണ്ടാക്കിയാൽ കഴിഞ്ഞു. ആ ദാസ്യക്കുടിയേറ്റം അവസാനിപ്പിച്ചു അവനെ രക്ഷിച്ചുവെന്നു കരുതാം."

ആദ്യം കേൾക്കുമ്പോൾ, സാഹേബിനു ഉറങ്ങാൻ സമയമായെന്നറിയിച്ചു. സാഹേബ് എഴുന്നേറ്റു അകത്തേക്കു പോയി. ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബ് വീണ്ടും കനിയത്തു സാഹേബിനെ നമസ്കരിച്ചു പറഞ്ഞു. പലപ്പോഴും എഴുന്നേറ്റു വളരെ ഗൗരവഭാവത്തിൽ സാഹേബിനെ തൊഴുതു. അദ്ദേഹത്തിനോടു അനുവാദം വാങ്ങി രണ്ടുപേരും ഗ്രാമപഞ്ചായത്തിൽനിന്നു ഇറങ്ങിനടന്നു.

അപ്പോൾ അദ്ധരാത്രി കഴിഞ്ഞിരിക്കും. അവിടുവിടെ നായ്ക്കര കരയുന്ന തൊഴിച്ചാൽ ഗ്രാമം ശാന്തമാകുമെന്നു കരുതാറുണ്ടായിരുന്നു. ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബ് തന്റെ തലയിൽനിന്നു കൊലക്കുറ്റം ദാസ്യക്കുടിയേറ്റം തലയിലേക്കു മാറ്റിപ്പറ്റിക്കൊണ്ടു അതിവേഗം ഏകദേശം ചെയ്തെന്നായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ സാഹേബ് ഏല്പിച്ചിരിക്കുന്ന ജോലി ചെയ്യണം. അതിനു പലപ്പോഴും സഹായവും കൂടിയെ കഴിയും.

ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബ് അക്കാലത്തെ വലിയ നാലാളുകളിലെ ചെറുപ്പക്കാരെ പോലെ ശരീരം മാത്രം വളർന്ന ഒരു ചെറുപ്പക്കാരൻ. അയാൾ സുഖലോലുപനായി വളർന്നവനായിരുന്നു. നമ്പന്മാരുടെ വിചാസമയമായ ജീവിതം മാത്രം കണ്ടു പരിചയിച്ച ആൾ. രാഷ്ട്രീയം അയാളെ സംബന്ധിച്ചു വെറും കട്ടി കളിയായിരുന്നു. അയാളുടെ ദുഷ്ടപ്രവൃത്തികളിൽപോലും കട്ടിക്കളിയുടെ മട്ട് കാണാമായിരുന്നു. കയ്യിൽ അകപ്പെട്ട മറ്റൊരു ജീവിതത്തെ കയ്യിൽപ്പെടുത്തി, ആ ജീവിതം പ്രയാസപ്പെടുന്നതു കണ്ടാൽ അയാൾക്കു തൃപ്തിയാകുമായിരുന്നു. ജനിച്ചുനടന്നൊട്ടും ദുഃഖമെന്തെന്നു നേരിട്ടനുഭവിച്ചറിയാനിടവന്നിട്ടില്ലാത്തതുകൊണ്ടു അയാൾക്കു സുഖം പിടിച്ചുപോയിരുന്നു. മറ്റൊരാളുടെ ദുഃഖത്തിൽനിന്നു അയാളുടെ സുഖത്തിനു പുതിയൊരു രുചി കിട്ടിയെന്നു. ജാഗിർദാർമാർ മറ്റുള്ളവരെ ഉപദ്രവിക്കുന്നതിനു ഇതുതന്നെ കാരണമായിരിക്കണം.

ഇപ്പോൾ സാക്ഷികളെ ഉണ്ടാക്കണം: വലിയമാളികയിലെ അടുക്കളക്കാരനായ യമുനയെത്തന്നെ സാക്ഷിയാക്കണം. ദാസ വാങ്ങിക്കൊണ്ടുവന്ന വിഷം നന്നായുടെ ആഹാരത്തിൽ കലർത്തിയതായി അവർ പറയണം. അങ്ങനെ പറയിപ്പിക്കണമെന്നതു പലപ്പോഴും നിർദ്ദേശമായിരുന്നു. "സാക്ഷികളേ, നിങ്ങളുടെ യമുന എത്ര യമുനമാണെന്നോ!" പലപ്പോഴും അദ്ദേഹം വായനിയെ പ്രശംസിച്ചു. അതിനുശേഷം ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹേബ് വലിയമാളികയിലേക്കു വഴിപിടിച്ചു.

ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ നിന്നെടുത്തേറു ബാപ്റ്റിസ്മം വലിയമാളികയിലെത്തിയപ്പോൾ പാതിര കഴിഞ്ഞിരുന്നു. അയാൾ ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്ക് പോയതുകൊണ്ട് പത്തലാബായി ചിന്താശ്രമമായി അയാൾ വഴിയരികിലൂടെ നടത്ത് നടുവിലായി ഇടുകുതിരിയിൽ അസ്വസ്ഥമായിരിക്കുകയായിരുന്നു. അങ്ങനെയൊരു ദിവസം വിരമിച്ചിരിക്കുന്നു. അയാൾ പത്തലാബായിക്ക് ആശ്വാസമായി. അവൾ പുറത്തിറങ്ങിപ്പോയി.

“ബാപ്റ്റിസ്മം ഇൻസ്പെക്ടർ ക്ലബ്ബിനാണ് വിളിച്ചിട്ടുള്ളത്?” അവർ വേഗം പാതിരയോടെ ചോദിച്ചു. കച്ചേരിയിൽ നടന്നതെല്ലാം അവർക്കറിയാം.

“നാഗമാനന്തൻ വിഷംകൊടുത്തു കൊണ്ടു പോകാണെന്നും നമ്മുടെ ഗൃഹത്തിലേക്ക് ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതത്രെ. അതിന്റെ അന്വേഷണത്തിനാണ് വിളിച്ചിട്ടുള്ളത്.” ബാപ്റ്റിസ്മം ഇൻസ്പെക്ടർ പറഞ്ഞു.

പത്തലാബായിയുടെ നെഞ്ചിടിപ്പ് കൂടി. ആ സംഭവം പണ്ടുതന്നെ അവസാനിച്ചതല്ലേ? അവർ കരുതിയതായിരുന്നു. രഹസ്യമായി നടക്കുന്ന ഇത്തരം സംഗതികളൊന്നും അവർക്കറിയാൻ സാധ്യമായിരുന്നില്ല. അവർ ശ്വാസമടക്കിപ്പിടിച്ച് ചോദിച്ചു.

“നി എന്തൊക്കെയാണ് മൊഴി കൊടുത്തത്?”

“ഞാൻ പറയുന്നതെന്താണ്? സത്യം വെളിച്ചത്തുവന്നു.”

പത്തലാബായിയുടെ കണ്ണിൽ ഇരുട്ടുകയറി. അവർക്ക് നേരെ നില്പാൻ പോലുമായില്ല; അവർ നിലത്തു വീരിയിൽ ഇരുന്നു. അല്പനീളം അകലം ശേഷം പരിശ്രമമായി പത്തലാബായി ചോദിച്ചു: “എന്തൊക്കെയാണ് വിഷം കൊടുത്തു കൊണ്ടു പോകാണെന്നും പറഞ്ഞോ?”

ബാപ്റ്റിസ്മം പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. അയാൾക്കിടയിൽ നില്ക്കുന്നതിൽ വലിയമാളികയിലെ ദർബാർഹാളിൽ അത് പ്രതിബിംബിച്ചപ്പോൾ ആ വിടാകെ ചിരിക്കുകയാണെന്നും തോന്നി. പത്തലാബായി ഞെട്ടിത്തരിച്ചു.

“ഞാൻ ഒന്നും പറയേണ്ടിവന്നില്ല, പെട്ടെന്നു. ശരിയായ കാരണമില്ലാത്തതാണ്” ഇൻസ്പെക്ടർക്ക് നേരെത്തന്നെ മനസ്സിലായിരുന്നു. ബാപ്റ്റിസ്മം പറഞ്ഞു.

“അപ്പോൾ ഇനി?” പത്തലാബായി ഒന്നും തിരിയാത്തവണ്ണം ചോദിച്ചു.

“ഇനിയില്ല?” വിഷം ആരാണ് കൊടുത്തതെന്ന് നമ്മുടെ യുവാവ് സാക്ഷി പറയും. ശവം നിലച്ചിരുന്നു; നാവു ചുരുങ്ങിരുന്നു. ഇങ്ങനെയൊക്കെ കണ്ടിരുന്ന നാലാളുടെ തെളിവുകൾ ഏകദേശം. കാരണമില്ലാത്തതാണ്. അതുകൊണ്ട് ആക്കിയില്ലെങ്കിൽ ഇൻസ്പെക്ടർക്കോലീതന്നെ താൻ രാജിവെക്കുമെന്നാണ് ഫ്ലൂട്ടിൻ പറയുന്നത്.”

“ബാപ്പ, കുറവാളി ആരാണെന്ന് മനസ്സിലായോ?”

“നാന്നാമാർ മരിക്കേണ്ടത് ആരുടെ ആവശ്യമായിരുന്നു, അവർ വിഷം കൊടുത്തിരിക്കുമെന്നതാണ് ഇൻസ്പെക്ടറുടെ ഉറച്ച അഭിപ്രായം.”

അയാൾ തുടന്നു: “നിനക്കെന്താ, പ്രായുരോപെണ്ടേ? അന്ന് ഗൗഡർ കാശു പിടുങ്ങാൻവേണ്ടി വിഷം കൊടുത്തുവെന്ന് എന്റെ മേൽ ആരോപണം കൊണ്ടുവന്നു. അത് നീയും വിശ്വസിക്കുമോ? ഞാനും ചിമണയും തമ്മിൽ ബന്ധമുണ്ടെന്നു കരുതിയ പത്മാവേലുവാർ അവരുടെ വാദം സമർപ്പിച്ചു. അന്നെനിക്ക് വായ തുറക്കാൻപോലും കഴിഞ്ഞില്ല. പെണ്ടേ, ഞാൻ ആണായിട്ടു പറയാം—ഞാൻ വിഷംകൊടുത്തു കൊന്നിട്ടില്ല. ഇൻസ്പെക്ടർ എന്നെ സംശയിക്കുന്നുമില്ല. ഞാൻ ഇപ്പോൾ അന്യായക്കാരനാണ്, അറിയാമോ?” ബാപ്പ, സാഹേബ് കുറക്കാരനല്ലെന്ന് സമർത്ഥിക്കാൻവേണ്ടി പറഞ്ഞു

“എന്നുവെച്ചാൽ വിഷം കൊടുപ്പിച്ചവരെ തൂക്കമരത്തിലേറ്റാൻ നേതൃത്വം കൊടുക്കുന്ന മൂപ്പൻ നീയാണല്ലേ?”

“തന്നെ!”

“ബാപ്പ, നീ അന്യായം ബോധിപ്പിച്ചപ്പോൾ എന്തെല്ലാമാണ് പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത്? സംശയിക്കുന്നതാരായാണെന്നു പറഞ്ഞത്?” പുതലാബായി വേവലാതിയോടെ ചോദിച്ചു.

“പിന്നാൽ? വലിയച്ചന്റെ പാട്ടുകാണ്ടും സ്വാഭാമാക്കാൻവേണ്ടി ദാദ തന്നെ ഇത് ചെയ്തിരിക്കണം. ഇൻസ്പെക്ടർതന്നെ അങ്ങനെയാണ് സംശയിക്കുന്നത്.”

‘ഇപ്പോൾ ദാദ കൊലമരത്താൽ കയറേണ്ടിവരും, അല്ലേ?”

“അങ്ങനെയൊക്കെ തിരികിട്ടു പെണ്ടേ!”

പുതലാബായിക്ക് സഹിക്കാനാവുന്നതിലും അധികമായിരുന്നു അത്. അവരുടെ മുഖം വിളറിവെഴുത്തു. പുതലാബായി അവിടെ നിന്നില്ല. സാരി അലപ്പ് മുഖത്തു വലിച്ചിട്ട് അവർ നേരെ തന്റെ മുറിയിലേയ്ക്ക് പോയി. കിടക്കയിൽ തിരിഞ്ഞു. മറിയത്തും മനസ്സ് തളന്നതാവശ്യം കരഞ്ഞു. നിറഞ്ഞുവന്ന ദുഃഖത്തിന്റെ ആവേശം പുകുകരിക്കാൻ അവർ ശ്രമിച്ചു.

രാത്രി മണി രണ്ടായി. പുതലാബായിക്ക് ഉറക്കമില്ല. അവൾ കിടന്നു കയറിയത് യമന കണ്ടു. അവൾ മുറിയിൽവന്നു.

“കൊച്ചമ്മേ, ഇനിയും ഉറങ്ങിയിട്ടില്ലേ? എന്താണ് ആലോചിക്കുന്നത്?” അവൾ സഹാനുഭൂതിയോടെ അന്വേഷിച്ചു.

“തലവേദനയാണ് യമനാ. ഇപ്പോൾ ഉറക്കംവരുന്നില്ല. പുലച്ചെ എന്നെ വിളിക്കേണ്ട, കേട്ടോ.”

“നിങ്ങളുടെ സൗകര്യത്തിന് ഏഴുനേരമാണ്, കൊച്ചമ്മ. ഞാൻ എന്തിനും വിളിക്കണം? പക്ഷേ കൊച്ചമ്മേ, നിങ്ങളുടെ മുഖം കണ്ടാൽ എന്തൊ ചില ആലോചനകൾ തലയ്ക്കുകയുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു.”

“യമുനാ, നീ ഏൻറെ ജ്യേഷ്ഠത്തിക്ക് സമാമാണ്. നാനാമാമൻ വിഷം കൊടുത്ത കാര്യം ഇപ്പോൾ നീ നാടാകെ കിണ്ണമുട്ടി അറിയിക്കുകയാണല്ലോ?” പുതലാബായിയുടെ സ്വരം ദുഃഖപൂരിതമായിരുന്നു.

“അതു കള കൊച്ചമ്മാ. എന്താണ് നിങ്ങൾ പറയുന്നത്? ആ രഹസ്യം നമുക്ക് രഹസ്യപെക്ക് മാത്രമേ അറിയാവൂ. മൂന്നാമതൊരാൾ അറിഞ്ഞാൽ അത് എൻറെ നാവു നുള്ളിയെടുത്തു തരും..”

“അതു എനിക്കറിയാം. എന്താൽ നാളെ ഇൻസ്പെക്ടർ വിളിപ്പിച്ചു ചോദിച്ചാൽ നീ പറയാതിരിക്കുമോ യമുനാ?”

“കൊച്ചമ്മേ, നിങ്ങളെന്നെ നലയിൽപ്പെച്ച് നടന്നതാണ്; നിങ്ങളുടെ മാനവും മയ്യാദയും രക്ഷിക്കാൻ ഞാൻ ജീവൻപോലും കളയും, ഉത്തരം രഹസ്യങ്ങൾ ആരോടും പറയാൻ സാധ്യമല്ല..”

“നീ സത്യം പറഞ്ഞില്ലെങ്കിൽ ബാപ്പ, സാഹേബ് ജയിലിൽ പോകേണ്ടി വരും..”

“അതെന്തിന് കൊച്ചമ്മാ?”

“നാനാമാമൻ വിഷം കൊടുത്തതു നീയാണെന്ന് അവൻ ഇൻസ്പെക്ടറോട് പറഞ്ഞുവന്നിരിക്കുകയാണ്..”

“കൊച്ചമ്മേ, ഈ കാര്യം ബാപ്പ, സാഹേബിനോട് പറഞ്ഞു നിങ്ങൾ ഏതറിനാണ് അപകടം കൊള്ളയിട്ടു പിടിച്ചതു?”

“യമുനാ, നിന്നാണെ ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടില്ല. ഓരോ വിഷം കൊണ്ടുവന്നു നിനക്കു തന്നുവെന്നും നീ നാനാമാമൻ കൊടുത്തിരിക്കണമെന്നും പരാതി കൊടുക്കാൻ ഇൻസ്പെക്ടർ പറഞ്ഞുവത്രെ; ബാപ്പ, അന്യായം കൊടുത്തു വന്നിരിക്കുകയാണ്. ഇങ്ങനെ അന്യായം കൊടുത്തില്ലെങ്കിൽ ബാപ്പവിനെത്തന്നെ ജയിലിലേയ്ക്ക് കൊണ്ടുപോകുകമായിരുന്നത്രെ..”

“ശിവ ശിവ! ഇപ്പറ നരി, അപ്പറ പുലി! ഇതെന്തൊരു ധർമ്മസമകമാണ് കൊച്ചമ്മ? രക്ഷാപ്പടാനുള്ള മാർഗ്ഗം നിങ്ങൾതന്നെ കാണിക്കണം കൊച്ചമ്മാ..” യമുന ഭയന്ന് ഒതുങ്ങി.

“നിനക്ക് അറിയാവുന്ന സത്യം മുഴുവൻ പറഞ്ഞേക്കൂ..”

“യമുനാ, അറിഞ്ഞാ അറിയാതെയോ തെറ്റു സംഭവിച്ചു. എൻറെ വാക്കുകൾക്കു ജീവൻ നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടു. ഇനി ഓരോരുടെ ജീവൻകൂടി പോകും. അതുകൂടി വിഴങ്ങി വെള്ളം കുടിക്കുകയോ? ഇരുശരണൻ മുമ്പിൽ എത്ര മറ്റു പടി പറയും? യമുനാ, ഓരോരുതിരായി സാക്ഷി പറഞ്ഞാലുണ്ടല്ലോ, എങ്കൽ കൊന്നതിന്നതിന് സമാനമാണ്..”

“കൊച്ചമ്മേ, നിങ്ങളുടെ ധൈര്യം വലുതാണ്; മനസ്സും വലുതാണ്. അങ്ങനെയൊന്നിയാ? നിങ്ങളെങ്ങനെ പറയുന്നു, അതുപോലെ നടന്നേക്കാം കൊച്ചമ്മാ. തല പുണ്ണാക്കണം..”

“ഉള്ള വാസ്തവം പറഞ്ഞുള്ള യമനാ. ഒന്നും മുടിവെക്കൂണ്ട്.”

പുതലാബായിക്ക് ഇനിയേങ്ങോട്ട് സംസാരിക്കാനാവില്ലെന്ന മട്ടിൽ അവൾ തിരിഞ്ഞുകിടന്നു വിരജിവിരജി കരഞ്ഞു. യമന വിഷമിച്ചുപോയി. പുതലാബായിയെ രക്ഷിക്കാൻ ഒരു മാർഗ്ഗമില്ലേ? അവൾ ചിന്തിച്ചുകൂട്ടി. സംഭവം ഇത്രയേറെ സങ്കീർണ്ണമാവുമെന്ന് അവൾ ഉൾക്കൊള്ളിയില്ല. ഇതിൽ വ്യക്തമായൊരു അർത്ഥം കിടക്കുകയില്ലേയ്ക്ക് നീങ്ങി.

പുതലാബായിയുടെ അന്തരംഗം വെറുനീറ്റുകയായിരുന്നു. മെഴുപോയ പാപം അവൾക്ക് സഹിക്കാനാവാത്തതായിരുന്നില്ല. ഇന്നുവരെ ആ പാപത്തെ ഒളിപ്പിച്ചുപോയി ജീവിക്കാൻ സാധിച്ചു. എന്നാലിപ്പോൾ മറ്റൊരാൾക്കായി അതേ പാപത്തിന് ബലിയാടാവുകയാണ്. അതവൾക്ക് സമ്മതിക്കാവുന്നതല്ല. നാനായുടെ കൊലയുടെ സൂരണ തന്നെ വിട്ടുമാറിയിട്ടില്ല. അതിന്റെ ദാഹം ഇപ്പോഴും നിഴൽപോലെ അവളെ പിന്തുടരുകയാണ്. അതെങ്ങനെ മറക്കാനാവും?

നാനായുടെ കൊല അനിവാര്യമായിരുന്നോ? അനിവാര്യമായിരുന്നുവെന്ന് നീരുമാനിച്ച സമയത്ത് തന്റെ മനോഭാവമെന്തായിരുന്നു? പശ്ചാത്താപത്തിന്റെ കാർമ്മേയം മുടിയ ഈ പശ്ചാത്തലത്തിൽ അവൾ ആ മനോഭാവത്തെ അപഗ്രഥിച്ചുകൂട്ടി.

അതെ, തെരുവത്തിൽ അത് അനിവാര്യമായിരുന്നു. കാരണങ്ങൾ ഒന്നിനു പിറകെ ഒന്നായി അത്യാവഹാരികമായ രീതിയിലാണ് വളർന്നതത്. ചിമണിയുടെ താത്സര്യം, അവളുടെ മനോഹരമായ ആകാരം-അതാണ് നാനായുടെ കൊലയ്ക്കു കാരണമെന്നു പറഞ്ഞാൽ ആരെങ്കിലും വിശ്വസിക്കാതിരിക്കുമോ? ഈ നാടകത്തിൽ ബാപ്പ, സാഹേബ് കീചകന്റെ വേഷത്തിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു. ചിമണി തന്നെ കല്യാണം കഴിക്കണം; അതിന് മൂവ്രിപ്പിക്കാൻ പെങ്ങളെ അലട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അവളെന്ത് സമ്മതിച്ചില്ല. അപ്പോഴാണ് നിരീക്ഷിക്കാതെ ഈ നാടകത്തിൽ മറ്റൊരു കഥാപാത്രം കയറിവരുന്നത്. ഉപദേശകനായി വന്ന പഡപ്പൻ സ്വയം വേഷംകെട്ടിയാടി. ചിമണി അയാൾക്ക് ബലിയർപ്പിക്കപ്പെട്ടു. സംരക്ഷണത്തിന് അവൾ ബാപ്പ, സാഹേബിനെ ആശ്രയിച്ചു. പക്ഷെ, അയാൾക്കിപ്പോൾ സമ്മതമില്ലാതായി. ചിമണി ഒരു വഴിയും കാണാതെ വലഞ്ഞു. അവൾ കണ്ണീരൊഴുക്കി; പക്ഷെ, പുതലാബായിക്ക് അവളെ സഹായിക്കാൻ സാധിച്ചതുമില്ല.

നാട്ടിലേയ്ക്കു പോയിരുന്ന നാനാ തിരിച്ചുവന്നു. ആദ്യമായും അയാൾക്കൊന്നും മനസ്സിലായില്ല. പക്ഷെ ഭൂതൃതി, സ്വയം ആ രഹസ്യം പുറത്തുവിട്ടു. പഡപ്പന്റെ പേർ നാനായോടു പറയുകയല്ല. നാനായുടെ കോപം കത്തിക്കൊളി. അയാൾ ബാപ്പ, സാഹേബിനെത്തന്നെ സംശയിച്ചു. അയാൾ ചിമണിയെ കല്യാണം കഴിച്ചു ഒളിപ്പിക്കണമെന്നാണ് നാനായുടെ ശാഠ്യം. നീത്യവും ഇക്കാര്യം പുതലാബായിയോടു പറഞ്ഞുകൂട്ടി. അയാൾ കലിക്കൊണ്ടു. പുതലാബായി ഒന്നും പറയാതെ സകലതും സഹിച്ചു അടുക്കിക്കൂടി.

എന്നാൽ അന്നത്തെ സംഭവം അത്യന്തം പ്രകോപനപരമായിരുന്നു. അന്നു നാനാ രണ്ടും കല്ലിച്ചു് ഒരവൈകാരികമായിരുന്നു. 'ഈ വലിയമാളികയിലെ ജോലി കാരണം തന്റെ ജീവിതമാകെ നശിച്ചു; തന്റെ മാനവും മറ്റാരുമേ പോയി. ഇനി താൻ ജീവിക്കുന്നതിന് ഫലമില്ല. മരിച്ചാൽത്തന്നെ എന്താ? പക്ഷെ, മരിക്കുന്നതിനുമുമ്പ് വലിയമാളികയിൽ ശിക്ഷണം.' പ്രതികാരം ചെയ്യാൻ അയാൾ ഉറച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹചര്യം സമ്മതിപ്പിക്കുന്നോ ഇല്ലയോ? പുതലാബായി രണ്ടിലൊന്നും നിശ്ചയിക്കണം.' 'സാധ്യമല്ല.' വീർപ്പടക്കിപ്പിടിച്ചു് അവർ പറഞ്ഞു. തല കറങ്ങി; കണ്ണിൽ ഇരുട്ടു കയറി; രോഹം മൂർച്ഛിച്ചുവെത്തി-അങ്ങനെ ആ വൃദ്ധൻ വിറച്ചുകൊണ്ടു് നിലത്തിരുന്നു. പുതലാബായി അയാളെ പിടിക്കാൻ ചെന്നു. തൊട്ടുപോകരുതെന്നു് വയസ്സു് അലറി. എല്ലാം കണ്ടുകൊണ്ടു് ചിമണ ഒരു കോണിൽ ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. അവൾ നിലവിളിച്ചുകൂട്ടി. നാനാ ശാപവചനങ്ങൾ ചൊരിഞ്ഞു; അടക്കിവെച്ച രോഷമാകെ തീപ്പെരിചിത്തുന്ന വാക്കുകളായി തെറിച്ചുവീണു.

'പുതലാ, ഞാൻ പറയുന്നത് കേൾക്കൂ. ചിമണയുടെ ജീവിതം നശിച്ചു. എനിക്കിനി ആരെക്കുറിച്ചും ചിന്തിക്കേണ്ടതില്ല. ഞാനും നീയും തമ്മിലുണ്ടായിരുന്ന ബന്ധമുണ്ടല്ലോ, അത് ഈ സാക്ഷാത്കാരം വാൻ പറഞ്ഞതടക്കം.' പുതലയുടെ മർമ്മത്തിൽ അത് കൊണ്ടു. വലിയമാളിക നിറയെ നാനായുടെ വാക്കുകൾ പ്രതിധ്വനിച്ചു. കഴിച്ചുകൂട്ടപ്പെട്ട പാപം ഇപ്പോൾ വീണ്ടും ജീവൻ വെച്ചു് പേടിപ്പിക്കുകയാണു്. നാനായ്ക്കു് ദോഷം വന്നാലങ്ങനെയോ. മറ്റൊരു സർവ്വദാർജ്യയുടെ രക്തമാണു് അയാളുടെ ധർമ്മികളിൽ ഒഴുകുന്നത്.

'മുറിഞ്ഞവീഴാം; പൊട്ടിപ്പോകാം; പക്ഷേ, വളയുകയില്ല.' അതായിരുന്നു അയാളുടെ ജീവിതാദർശം.

പുതലാബായി ഭയന്നു; അവൾ ഏതെന്നു കട്ടിലിൽ ഇരുന്നു. ശരീരം വിറയുകയായിരുന്നു. ഉടുത്ത സാരി വീശർപ്പിൽ കത്തിപ്പോയിരുന്നു. തലയണ കല്ലിരിൽ കത്തിനിന്നു. സൂര്യം മറന്നുകളയാം. പക്ഷെ എങ്ങനെ? ആ മുറി ഇട്ടിലും അവൾ തന്റെ പഴയ ജീവിതത്തിലെ അനേകം ചിത്രങ്ങൾ വ്യക്തമായി കണ്ടു. ചെറു പാപം ചെറുപ്പെന്നു് എങ്ങനെ പറയാം? നാനായുടെ കൊലപാതകത്തിലെത്തിച്ച കാരണങ്ങളുടെ കഥയിലൂടെ അവസാനിക്കുന്നില്ല. പിന്നെയും കരേറ്റം പോയിരുന്നു. ഓരോന്നും ചെന്നിറങ്ങും നാശമില്ലാത്തതുമായ യാഥാർത്ഥ്യം. ആ പാതകത്തിന്റെ ആഘാതം മുമ്പത്തെ ക്ഷമയോടുകൂടി അതിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വത്തിൽ നിന്നൊന്നെ ചിന്തിക്കുമോ? അങ്ങനെ മായ്ച്ചുകളയാൻ കൊലപാതകം സ്വേദിച്ചെഴുതിയ അക്ഷരമാണോ? കർമ്മങ്ങളിൽ കൊത്തിയതുപോലെ താൻ ചെറു പാപം കരളിൽ വ്യക്തമായി കാണാം.

സൂര്യനകൾ കൈപിടിച്ചു വലിക്കുന്നു. തളസ്സവന യാത്രക്കാരനെപ്പോലെ മനമില്ലാത്തവനെയോടെ പുതലാബായി പിന്തുടരുന്നു. അവിടെ എന്തു കാണുമെന്നു് അവൾക്കറിയാം.

പാള്ളിയിലെ ജഗീർദാർ റാണോജിറാവുവിനെ വിവാഹം ചെയ്ത കലേത്തു തനിക്ക് പതിനാറുവയസ്സ്. പുത്രസന്താനമുണ്ടായില്ലെന്ന കാരണം പത്തൊമ്പത് തന്നെ റാണോജിറാവു കല്യാണം കഴിച്ചത്. പ്രഥമപതി ലക്ഷ്മീബായി നിലവിളിച്ച് കഴപ്പുണ്ടാക്കിയെങ്കിലും വിവാഹം നടക്കുക തന്നെ ചെയ്തു.

പുരുമണവാട്ടിയായി താൻ പാള്ളിക്ക് വന്നത് വലിയ ചോഷയാത്രയായിട്ടാണ്. രാത്രി മണി പത്തായിരുന്നു. പ്രാമത്തിലെത്തിയപ്പോൾ വര വേരിപ്പു തൽകുന്നതിനു ജാഗീർദാരുടെ ആളുകൾ ഹനുമാൻകോവിലിനടുത്തു വന്നു നിന്നിരുന്നു. സാധാവികമായ ജീവനാസന്മാരോ, ബാലിഗമായ കരളുകാരോ, അല്ല, വീടിയുടെ പ്രേരണയാണോ എന്നറിയില്ല. താൻ മുഖത്തെ മറ മെല്ലെ നീക്കി. എല്ലാം നോക്കിക്കണ്ടു. തീപ്പുണങ്ങളുടെ വെളിച്ചത്തിൽ കണ്ടെത്താൻ? ഒരു കരവളം വരുന്ന വലിയ പടക്കുതിരയുടെ പുറത്തു ജാഗീർദാരുടെ ശിലേദാർ നാനാ വാളം ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചിരിക്കുന്നു. ആകാശനിധിമയുള്ള കസവുതലപ്പാവും, ശുഭമായ അലങ്കരിച്ച കപ്പായും, ചെവിയോളമെത്തുന്ന പിരിച്ചുവെച്ച മീട-പ്രാചീനകാലത്തെ ഒരു സർദാർ, ചരിത്രത്തിൽനിന്നും ഉയിർത്തെഴുന്നേറ്റു ഈ ചോഷയാത്ര നോക്കിനിൽക്കുകയാണെന്നു തോന്നും.

ആ ഒരൊറ്റ ദൃശ്യം തന്റെ ജീവിതഗതിയെ ആകെ മാറ്റിക്കളഞ്ഞു. നാനാത്തും അന്നു മുപ്പതുവയസ്സായിക്കൊണ്ടും സ്വാഭാവികമായും തന്റെ സൗന്ദര്യം അയാളെ ആകർഷിച്ചിരിക്കണം. ചോഷയാത്രയിൽ കണ്ട നാനായുടെ ചിത്രം ഇപ്പോഴും കരളിൽ കോളിളക്കമുണ്ടാക്കുന്നു. വലിയമാളികയിൽ നാനായെ പലപ്പോഴും കണ്ടുമുട്ടാറുണ്ടായിരുന്നു. കണ്ണിൽപെട്ടാൽ കളിനു കൊരും.

അന്നത്തെ ആ സംഭവം മറക്കാതൊക്കുമോ? ഒരിക്കൽ കനകേരിയിൽനിന്നും, അച്ഛനു സുഖക്കേടാണെന്ന വാർത്ത വന്നു. നാട്ടിൽ പോകണമെന്നു താൻ ധാര്യം പിടിച്ചു. അപ്പോൾ റാണോജിറാവു നാനായുടെ കൂടെ തന്നെ പറഞ്ഞു വിട്ടു. വണ്ടിയിൽ താനും യുവനും നാനായും ഇരുന്നു യാത്രയായി. വെയിൽ പൊളുത്തുതിരിക്കാൻ മേല്പടയിൽ തൂണിയിട്ടു മറച്ചിരുന്നു. വണ്ടി പകുതി വഴി സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ട് ഉച്ചവെയിൽ ലഹരി പിടിപ്പിക്കുന്നതായിരുന്നു. ചുറ്റുപാടുമുള്ള വയലിലാകെ വെയിൽ മുർച്ചിച്ചു വീണിരിക്കുന്നു. യുവന വണ്ടിയിലിരുന്നു ഉറക്കത്തുണ്ടു. വണ്ടിയുടെ കലക്കത്തിൽ താൻ നാനായുടെ അരികിലെത്തിയിരിക്കുന്നു. ഏതോ ഒരു ദ്രാഹ്വ തലയിൽ കയറി! യുവനയോടു കിടന്നുറങ്ങാൻ പറഞ്ഞു. അവരക്ക് കിടക്കാൻ സൗകര്യത്തിനു താൻ നാനായുടെ അടുത്തേയ്ക്കു നീങ്ങി. കാൽ നീട്ടുമ്പോൾ, സാരിത്തലപ്പു ശരിയാക്കുമ്പോൾ, വണ്ടിയുടെ കലക്കത്തിൽ വശം മാറിയിരിക്കുമ്പോൾ സ്വാഭാവികമായിത്തന്നെ നാനായുടെ ശരീരത്തിൽ മുട്ടിയരുമ്മി. ആഗ്രഹത്തിന്റെ അഗ്നി സ്വയം ജ്വലിച്ചു. ഒരിക്കൽ നാനായെ കൊതിയോടെ നോക്കി. കണ്ണനിറയെ കാണാൻ ആഗ്രഹം.

നാനാ ആ നോട്ടത്തിന്റെ അർത്ഥം ഗ്രഹിച്ചിരിക്കണം. ഇല്ലെങ്കിൽ രീക്ഷകൾ ഒർശിച്ചിട്ടില്ലാത്ത ആ വ്യാകുലഭാവം അയാളുടെ മുഖത്തെങ്ങനെ വന്നു? രണ്ടുപേരടേയും മനസ്സ് ഒരേ കാൽക്കൽ ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. പക്ഷേ, ആ സംസാരത്തിന് അർത്ഥമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഉള്ളിൽ തോന്നിയത് പരയാവുന്നതായിരുന്നില്ല. അത് മറ്റു മാർഗ്ഗങ്ങൾ അവലംബിച്ചു. ചുമലുകൾ പരസ്പരം ഉരസ്സിൽ. ആ ഉരസലിൽ പലതും ഉണ്ടായി.

പെരുവഴിയിൽ വിലങ്ങനെ ഒഴുകുന്ന തോട്ടിൽ വെള്ളം കയറിയിരിക്കുന്നു. പാമ്പിനാത്രിവരേയും അവിടെ തങ്ങേണ്ടിവന്നു. വെള്ളം കയറിക്കൊണ്ടേയിരുന്ന ധീതക്കാറ്റു വീശിക്കൊണ്ടിരുന്ന രാത്രി. പക്ഷേ, ചുട്ടപിടിച്ച മനസ്സിന് ആശ്വാസം കിട്ടിയില്ല. നാനാ വേവലാതിപ്പൂണ് വെറുത്ത അങ്ങമിങ്ങം നടന്നു. മനസ്സിൽ ആഗ്രാത്തിന്റെ തിരി കൊളുത്തിവെച്ച് വിധി കാത്തിരുന്നു; വെള്ളം ഇറങ്ങിയോ എന്ന് നോക്കിവരുവാൻ താൻതന്നെയാണ് യത്നമോട് ആവശ്യപ്പെട്ടത്. വണ്ടിക്കാരൻ പാതാറിന്മേൽ ഇരുന്നിരുന്നു. യത്ന ഇറങ്ങിപ്പോയി.

അവരും പോകാൻ പാടില്ലായിരുന്നു. നടക്കാനിരിക്കുന്ന സംഭവം കാത്തിരിക്കുന്നു. അതൊന്ന് തൊട്ടാൽ മതി. ആ ഒരു നിമിഷത്തിൽ നാനായ്ക്കു പകരം ഈ പ്രപഞ്ചമാകെ തൊടുന്ന പറഞ്ഞാൽപോലും തനിക്കു് സ്വീകാര്യമല്ലായിരുന്നു. ആ സുഖകരമായ സ്വർഗ്ഗം, ആ നോട്ടം, ആ ആലിംഗനം— ഇപ്പോൾ ബാഹ്യത തോന്നുന്നുവെങ്കിലും അപ്പോൾ അത് ജീവിതസർവ്വസ്വമായിരുന്നു. നാനാ അന്ന് തന്റെതായിരുന്നു. അപ്രാപ്യമായ ഒരു വസ്തു ഉള്ളു. കയ്യിൽ എത്തിച്ചേന്നു.

പക്ഷേ, ആ ലഹരി ഇറങ്ങിക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ എന്തൊരു സങ്കടമായിരുന്നു! പാപമോ പുണ്യമോ എന്തൊരു ദുഃഖം തന്നെ ആവരണംചെയ്തു. വണ്ടി വീണ്ടും പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ നാനായെ കാണുന്നതുപോലും വിഷമമായിരുന്നു. നാനായും വണ്ടിയിൽനിന്ന് പുറത്തേയ്ക്കുനോക്കിക്കൊണ്ട് എന്തൊക്കെയോ ചിന്തിക്കുകയായിരുന്നു.

കനകേരിയിലെത്തുന്നതിനു ചുമ്പാലിരുന്നെ അച്ഛൻ മരിച്ച വാർത്തയറിഞ്ഞു. അതെന്തൊരാഹ്വാനമായിരുന്നു! പിന്നീട് കറച്ച മാസങ്ങൾക്കകം റാബോജി റാവുവും തന്നെ വിട്ടുപോയി—നായാടുന്നവരും കതിരപ്പുറത്തുനിന്ന് വീരേതായിരുന്നു കാരണം. ആപത്തുകൾ കൂട്ടത്തോടെ വന്നുവെന്നു തോന്നുന്നു. ഇതെല്ലാം സ്വന്തം പ്രാപത്തിന്റെ ഫലമാണെന്ന് തോന്നിയിരുന്നില്ലേ? ചെമ്പുപോയ തൊറു വിസ്മൃതിയിൽ കഴിച്ചുപിടി വിഴുപ്പമായ ജീവിതം നയിക്കാൻ പ്രവർത്തന ഏടുത്തിരുന്നില്ല?

അതെ, തന്റെ പില്ലാലജീവിതം വ്രതനിഷ്ഠമായിരുന്നു. നാനായ്ക്കും ഓരോരുത്തിവിതും നേരിട്ട് നിത്യം കണ്ടു. എന്നിട്ടും അടങ്ങിയിരുന്നു. രണ്ടു പേരും പരയുകാളും മറന്നുവെന്ന് തോന്നിയതാണ്.

നാനാ വലിയമാളികയിലേയ്ക്ക് അമൃതസംഗമം. അയാളുടെ ചിമണയും വന്നു. തന്റെ ജീവിതം പുഷ്പമായെന്നതോന്നി. പക്ഷേ, മറ്റൊരാൾ പത്തു കാത്തിരിക്കുകയായിരുന്നു. തന്റെ സംരക്ഷണത്തിൽ അവളെ വിട്ടുപോയ ആ കാലത്തുതന്നെ ആ ദുരന്തം നടക്കേണ്ടിയിരുന്നോ? തന്റെ ദർപ്പിയിയുടെ നിഴൽ അവളുടെ മേലും വീണോ? നാനാ മടങ്ങി; മകളുടെ സ്ഥിതി കണ്ടു കോപ ഗതിയിൽ ജ്വലിച്ചു. ഉത്തരവാദിത്വത്തിൽനിന്നൊഴിയാൻ നാമധ്യമായിരുന്നില്ല. പക്ഷേ, സത്യം പറഞ്ഞുകൊണ്ട്. അങ്ങനെ ബാപ്പു ബലിയടക്കി. നാനായും അയാളെത്തന്നെ സംശയം. ചിമണയുടെ കന്യകാത്വം അപഹരിച്ച ഞെറ്റിൻ അയാൾതന്നെ വിവാഹം കഴിക്കണമെന്ന് നാനാ ശഠ്യം പിടിച്ചു. സംഗതി കഴുപ്പമായി; നാനായെ സന്തോഷിപ്പിക്കേണ്ടിവന്നു.

സുരണ അസഹ്യമാണ്; മാർക്കേണെന്ന് തോന്നി. നാനാ ഒരിക്കൽകൂടി തന്റെ സ്വന്തമായാൽ ഈ സംഭവത്തിന്റെ കയ്പു പകതിയെങ്കിലും കുറഞ്ഞു കിട്ടുമെന്ന് അകമേ ആശ്വസിപ്പിച്ചു. നാനായെ സന്തോഷിപ്പിച്ചുകൊടുക്കുന്നതിനായി പ്രയത്നം. തനിക്ക് സുഖമേകാണെന്നു പറഞ്ഞു; നാനാ മറുപിലേയ്ക്കുതന്നെ വന്നു. രാത്രിയായിരുന്നു. സത്യമായും തനിക്ക് അസുഖമായിരുന്നോ? നേരം, തന്റെ വളരെയധികം വിളറിയിരുന്നു! ആ അസുഖമാണ് നാനായുടെ കരപ്പുറം ഭൂവശ്യമായിരുന്നു. ആ രാത്രിയിൽ നാനാ വീണ്ടും തന്റെതായി!

പക്ഷേ, ഫലം പ്രതീക്ഷയെത്തിയായിരുന്നു. നാനാ തന്റെ സ്വന്തമായെന്നത് ശരി. അതേ കാരണത്തുകാരും അയാൾക്ക് തന്റെമേൽ സവ്വ പാപികാരവും വലിച്ചിരിക്കുകയായി! ഏതൊരു സംഭവം സ്വയം ഉപയോഗപ്പെടുത്താമെന്ന് കരുതിയോ, അവിന്റെ പ്രയോജനം ഇപ്പോൾ ലഭിച്ചിരിക്കുന്നത് നാനായ്ക്കാണ്. അനന്തരം അയാൾ നിത്യവും തന്നെ ഉപദ്രവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ചിമണ ഗർഭിണിയായ വാത്സ നാടാകെ പറഞ്ഞു; ബാപ്പുസാഹോബ് അവളെ വിവാഹംചെയ്യണമെന്ന് നാനാ ശഠ്യം പിടിച്ചു. താൻ എന്തോ ചില സമാധാനപ്പെട്ടൊക്കെപ്പറഞ്ഞു; നാനായുടെ ക്ഷമയറ്റം.

മകളുടെ ജീവിതം നശിച്ചതിൽ രോഷാകലനമായ നാനാ തന്റെ രഹസ്യ ബന്ധം മുഴുവൻ പുറംതാഴ്ന്നതാണ് പറയുന്നത്. അയാൾക്കെന്ന് ഒരാളെ കറിച്ചു പറയുന്നതായില്ല; നാനാവും ഇല്ല. താനും തന്റെ മകളും മാത്രം നശിക്കണമെന്നോ? ഒരുവിധത്തിൽ പറയുക, ഈ പാതകത്തിന് കാരണക്കാരായിരുന്നു. അവളുടെ ആങ്ങള സമ്മതിക്കണം; അല്ലെങ്കിൽ അവൾ സമ്മതിപ്പിക്കണം. ഇല്ലെങ്കിൽ നാടായനാടൊക്കെ തന്നെക്കുറിച്ചുള്ള അപവാദങ്ങൾ പ്രചരിക്കും; അപമാനഭാരംപേരി ജീവിക്കണം.

അത് പുതലാബായിക്ക് അസഹ്യമായിരുന്നു. താൻ പാപംചെയ്യണമെന്ന് സത്യം. പക്ഷേ, ഇന്നോളം അത് മുറുകിപ്പിടിച്ചു മുഷിക്കുകയായിരുന്നു.

അതു തുറന്നാൽ അറകാണാത്ത അപമാനം വന്നുപോകും. ഇന്നുവരെയും താനൊരു പതിവുതയായിട്ടാണ് അറിയപ്പെട്ടത്. ജാഗിർദാരുടെ പ്രജകൾ തന്നെ കേന്ദ്രാഭരണങ്ങളുടെ നോക്കിക്കാണുന്നു. ഈ രഹസ്യം വെളിച്ചത്തു വന്നാൽ പാലത്തിൽ ജീവിക്കുന്നതില്ല. പാലത്തിൽ മാത്രമോ, എങ്ങും നില്ക്കേണ്ടി കിട്ടില്ല. പുതല വെപ്രാളംകൊണ്ടു. രക്ഷപ്പെടാനെന്താഗ്തി?

നാനായുടെ ജീവൻ അപഹരിക്കയെ മാർഗ്ഗമുള്ളൂ. അതു ഒരു പാതകമാണ്! മരിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ ഘോരമായ നരകശിക്ഷയ്ക്ക് പാത്രമാവും. പക്ഷേ, പുതല ബായികു് ഈ അപമാനത്തിന്റേയും ജനപ്രമുഖരുടെ അവജ്ഞയാകുന്ന യഥാർത്ഥ നരകത്തിന്റേയും മുമ്പിൽ അതു നിസ്സാരമാണെന്നുതോന്നി. അന്യരുടെ പാപത്തെക്കുറിച്ച് ആളുകളെന്തിന് ഇത്രയേറെ ശ്രദ്ധിക്കണം? അവരവർ ചെയ്ത പാപങ്ങളുടെ ഫലം സ്വയം അനുഭവിച്ച്, സ്വയം ശിക്ഷിക്കപ്പെടുമ്പോൾ അന്യരെന്തിന് ശ്രദ്ധിക്കണം? പക്ഷേ, ആളുകൾക്കു് കാഴ്ചമല്ല.

അങ്ങനെ പുതലാബായി മറ്റൊരു ഘോരകൃത്യത്തിന് തയ്യാറായിത്തീർന്നു. അന്നുരാത്രി നാനായ്ക്ക് താൻതന്നെ ഉറങ്ങാൻ കൊടുത്തു. നേരം ചിലരുടെ തിരുമുഖം നാനാ മരിച്ചു. ആ സംഭവം അവിടെ അവാസാനിച്ച്. ജീവിതം നശിച്ചുകിടന്നു ചിമണ പലപ്പോഴെന്തെങ്കിലും കഴിഞ്ഞുകൂടി. പുതലാ ബായിയുടെ കണ്മണിയിൽ അവൾ പെട്ടിട്ടു. ഈ കഥയുടെ കല ഇഴകളും നാനായുടെ ശരീരത്തോടൊപ്പം കത്തിച്ചുവലായി. ഇനി താൻ മരിച്ചശേഷം ഇതിന് മറുപടി പറയേണ്ടിവരും. തൽക്കാലം ആശ്വാസമായപ്പോൾ?

പക്ഷേ, പാപം രക്തബീജാസുരനെപ്പോലെയാണ്; കൊന്നാലും ചാകാത്ത ഒരേജ്വാൽ സാധനം! ആ നാനാമാർ മരിച്ചാലും പാപം ചാവില്ല. താൻ മരിച്ചശേഷം ചാവില്ല. ഇപ്പോൾ അതിന് വീണ്ടും ജീവൻവെച്ചിരിക്കുന്നു— ഭാർയ്യയുടെ മേലുള്ള ആരോപണത്തിന്റെ മറവിൽ. പുതലയുടെ ആത്മാവിന്നു മാത്രം മറ്റൊരു വെല്ലുവിളി. ഇതിനെ നേരിടാതെ ഗത്യന്തരമേതുമില്ല. നേരിട്ടാൽ പഴയ പാപത്തോടൊപ്പം മറ്റൊന്നുകൂടി വരും. ഒന്നിന്നൊന്ന് ഘോരവുമാണ്. അന്ന് ചോദിച്ച അതേ ചോദ്യം വീണ്ടും: ഇനിയെന്തു മാഗ്ഗ്? അന്ന് നാനായുടെ മരണമായിരുന്നു രക്ഷാമാർഗ്ഗം. ഇന്നോ?

അതെ, ഇപ്പോൾ അതൊരൊന്നു മാർഗ്ഗമേയുള്ളൂ. നാനാ ഘോരവഴിതന്നെ തന്റേയും വഴിയായിരിക്കണം. ഒന്നോരതാൽ രണ്ടുപേരുടെയും ജീവിതം ഗതി ഒന്നിന്നൊന്ന് കടുങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അവയെ വേർപെടുത്തുക സാധ്യമായിരുന്നില്ല. ശരീരവും ബുദ്ധിയും കാതകകലൈ കിടക്കുകയായിരുന്നെങ്കിലും ആത്മാവുകൾ പരസ്പരം ചിന്നിത്തീർന്നു. ഇനിയും പാപത്തിന്റേതായ മാർഗ്ഗം വേണ്ടെന്നും പ്രതിജ്ഞ ചെയ്തിരുന്നതാണ്. പ്രതിജ്ഞയിൽ ഉറച്ചു നിന്നു. ഏവിടംവരെ? പുതലയുടെ ആത്മാവില്ലെന്ന കാര്യം നാനായുടെ സുഖ ഭാവങ്ങളെ സൂക്ഷ്മം വീക്ഷിച്ചുതുടങ്ങി. ആ നോട്ടം രക്തമാണായിരിക്കണം എന്തിന്; ആ സ്വാധീനം പെട്ടെന്നു മരിച്ചു. ഭാഗ്യവതി! സമംഗലിയായിരിക്കേണ്ടതെന്നു മരിച്ചു. നാനാ അനാഥനായി. അയാളെ വലിയമാളികയിൽ

പഞ്ചം താമസിക്കാൻ താൻ എന്തിന് നിർബ്ബന്ധിച്ചു? നാനാ സമ്മതിച്ചില്ല. പിന്നീട് മകൾക്കൊരു വരനെത്തേടിപ്പോകുന്ന സന്ദർഭത്തിൽ ചിമണയെ തന്നെ ഏല്പിച്ചു.

ചിമണയെ തന്റെ സ്വന്തം മകളെപ്പോലെ സ്വീകരിച്ചു. മറ്റുള്ളവർ തന്റെ ഓരോത്തെയും വാത്സല്യത്തേയും പ്രശംസിച്ചു. മാഗീർദാരുടെ അനുസ്ഥിനൊത്തു് താൻ പ്രവർത്തിച്ചുവെന്ന് ഖ്യാതി പരന്നു ഉള്ളകളുടേ ഏതെന്ന് തനിക്കു മാത്രമേ അറിയുമായിരുന്നുള്ളൂ—നാനായോടുള്ള മോഹമായിരുന്നു അതിനു കാരണം. തന്റെ ഓരോത്തറിന് നാന കടപ്പെടണം; തനിക്കും വാത്സല്യമുണ്ടെന്ന് കാണിക്കണം; തകമത്തുമായി മരിച്ചാലും താൻ ജീവിച്ചിരിപ്പുണ്ടല്ലോ എന്ന് ഭംഗ്യത്തരണ സൂചിപ്പിക്കേണ്ടതായിരുന്നു. ചിമണയെ കണ്ടിരുന്ന പരദേശിയെപ്പോലെ നാനാ തെങ്ങാതിരിക്കാൻ തന്റെയെ ആവശ്യമായിരുന്നു. കുടുംബം വീണ്ടും ഒത്തുചേർന്നിരിക്കുന്നുവെന്ന് അറിയിക്കേണ്ടതായിരുന്നു.

വലിയമാളികയിൽ വന്നുചേർന്നുകിടപ്പും നാനാ പുറത്തെ മുറിയിൽതന്നെ കിടന്നുറങ്ങി. തെരുവരികിലുള്ള ലാളനന്ത്സം സന്ദർശിച്ചായിരുന്നില്ല. നാനാ അനാസക്തനായിരുന്നു. തകമത്തുമായിയുടെ മരണംകാരണം സുഖഭോഗങ്ങൾ ഒളാട് വൈമുഖ്യമായിരുന്നു. പണ്ടുതന്നെ ആസക്തിയോ ഉത്സാഹമോ ഇല്ലാത്തതല്ല. പക്ഷേ, അതുകണ്ടിട്ട് തനിക്കു തോന്നിയതെന്താണ്? ഈ അനാസക്തി താല്പാലികു മാത്രം. റാണോജിപ്പു മരിച്ച കാലത്തു് ഇത്തരം ഒരു അനാസക്തി തനിക്കും ഉണ്ടായിരുന്നില്ലേ? ആ അനാസക്തി എങ്ങു് പരന്നു പോയി? നാനായെ കണ്ടപ്പോഴൊക്കെ കരളിൽ കാറ്റായിരിക്കിയ അനുഭവമുണ്ടാകാൻ കാരണമെന്തു്?

അതിന്റെയെല്ലാം ഫലമാണ് രണ്ടാമത്തെ സംഭവം. അതു് അതിമേലറെ വിപരീതരമായിത്തീർന്നു. നാനായുടെ ഹൃദയത്തിൽ അവസാനിച്ചു. ഇപ്പോൾ എന്തുചെയ്യണം?

പുതലയുടെ സ്തംഭനകളുടെ ഒഴുകു് ഇവിടെ നിന്നു. തന്റെ ആത്മാവു് നാനായുടെ ആത്മാവിനെ ആലിംഗനം ചെയ്തിരുന്നതു് സത്യമായിരുന്നെങ്കിൽ, തന്റെ പ്രേമം ആത്മാവായിരുന്നെങ്കിൽ, നാനായുടെ മാർഗ്ഗംതന്നെ യാതൊന്നും തന്റെയും മാർഗ്ഗം. നാനായെ വധിക്കാനൊരുങ്ങിയപ്പോഴും തന്റെ നിഷ്ഠൂരമായ ക്രിയയ്ക്കു് പ്രേരകം ഈ അധ്വാനമായ പ്രേമം തന്നെയായിരുന്നു. അല്ലേ? ഉൽക്കടമായ പ്രേമത്തിന്റെ ഭാരത്താൽ അന്ത്യം! ഭർത്താക്കന്മാരോടൊന്നു് ജീവൻ ബലികൊടുക്കണം. പക്ഷേ, ഈ തത്വം നാനായുടെ വധത്തിനുമത്രം ബാധകമാണെന്നോ? ദുർമ്മരണത്തിന് ഗാലിക്കപ്പെട്ട് ജീവിച്ച രണ്ടു് ആയാക്കൾ. ഇനി മറ്റു ചിന്തകൾക്ക് സ്ഥാനമില്ല. ആ നിമിഷത്തിൽ അവളുടെ കണ്ണുകളിൽ രണ്ടുപേരുടെയും ജീവിതരഹസ്യങ്ങൾ കെട്ടിത്തൂണു. മരണത്തിന്റെ ഭീകരത കർണ്ണതായിത്തീർന്നു. ഒരു ബാഹ്യ ശക്തിയുടെ നിർബ്ബന്ധവുമില്ല. ജീവിതം മരണത്തിലൂടെ ലക്ഷ്യംനേടി കൂതാൻ തുടങ്ങുന്നു.

പുതല ഏഴന്നേറ്റ. പുലർച്ചെ അഞ്ചുമണിയായിക്കാണ്. പ്രപഞ്ചമാകെ സഖസുഷുപ്തിയിലാണ്. ഭൂമിയുടെ ജനൽ തുറന്നു; നേരിയ പ്രകാശം അകത്തു കടന്നു. ചുമരിൽ തൂക്കിയിട്ടിരുന്ന റാണാജിറാവുവിന്റെ പടത്തിന് ശൗഴ്യം. വേട്ടയാടിയ ഒരു വലിയ പുളിപ്പിലിയെ വിലങ്ങനെ കിടത്തി, കയ്യിൽ തോക്കുപിടിച്ച് റാണാജിറാവു ഏല്പിച്ച ഫോട്ടോ. മിടിപ്പുതാഴെ അവൻ അതുതന്നെ നോക്കിനിന്നു.

ഒച്ചയുണ്ടാക്കാതെ പുതല പുറത്തുവന്നു. ആലയിൽ ചെന്നു. ബാറ്റു സാഹേബിന്റെ കതിരയുടെ പിൻകാലിലെ കയർ അഴിച്ചു അതും ഏല്പിച്ച ഭൂമിയിൽവന്നു കതകടച്ചു.

കോഴി കൂവി. ഗോപാലകൃഷ്ണക്ഷേത്രത്തിലെ മണി മുഴങ്ങി. ആട്ടുകുട്ടിനടുത്തിരുന്നു പാടുന്ന സുമംഗലികളുടെ മധുരസ്വരം കേൾക്കുന്നു. ജീവിതം ആരംഭിക്കുന്നു. പുലർന്നാൽപിന്നെ ജീവിതം ചലിക്കുമല്ലോ? യമന ഏഴന്നേറ്റ. അവൾ ശീലം കാരണം പുതലാബായിയുടെ നിർദ്ദേശം മറന്നുപോയിരുന്നു. അവൾ പുതലയുടെ കതകിൽ മുട്ടി. "പുലർച്ചേവന്നു" വിളിക്കേണ്ട, കേട്ടോ." അവൾ ആ വാക്കുകൾ കേൾക്കുന്നു. വാതിൽ തുറക്കാൻ കാത്തില്ല; അവൾ കളിമുറിയിലേയ്ക്ക് പോയി.

12

ഭാമയുടെ പേരിൽ പോലീസ് ഇൻസ്പെക്ടർ തോന്നിയ വിഭവങ്ങൾ പഡപ്പേനെ സന്തോഷിപ്പിച്ചു. നാനായുടെ കൊലപാതകക്കേസും ആരോപിച്ചു ഭാമയെ കഴിമരത്തിലേററാൻ ആവശ്യമായ നിറഞ്ഞ പ്രസ്തുത സംഭവത്തിന് നൽകാൻ ഇൻസ്പെക്ടർതന്നെ ശ്രദ്ധിക്കുമെന്നായി. ഭാമ കൊണ്ടുവന്ന വിഷം താൻ നൽകിയെന്നും മാപ്പുസാക്ഷിയായ യമന തെളിവുകൊടുക്കും. നാനായെ വിഷംകൊടുത്തു വധിച്ചതാണെങ്കിലും ഭാമയെ രക്ഷപ്പെടുത്താൻ രാത്രി അധികൃതി മരണരജിസ്റ്ററിൽ കാണിച്ച കാരണം ഏതെന്നു നേമെന്നത്രെ. ഒരു നിമിഷം കററു പുഷ്പവസ്ത്രം വ്യാജരേഖകളുണ്ടാക്കിയതിന് അദ്ദേഹത്തിന് ജയിൽവാസം ഉറപ്പായതുതന്നെ. ഈ ആറ്റാഭാവേശത്തിൽ പഡപ്പേൻ വലിയ മാളികയ്ക്കുപോയി. ബാപ്പസാഹേബിനോട് പ്രത്യേകം പറഞ്ഞു—യമന സാക്ഷിപറയണം; അതിന് പുതലാബായി പ്രേരിപ്പിക്കണം. അതുകഴിഞ്ഞു അയാൾ മറങ്ങിലേയ്ക്ക് മടങ്ങി. അപ്പോൾ മണി പന്ത്രണ്ടുകഴിഞ്ഞു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശിഷ്യസമൂഹം മറങ്ങിൽ വഴിയുനോക്കിയിരിക്കുകയായിരുന്നു.

പഡപ്പേൻ ഉത്സാഹത്തിമർപ്പിൽ നാവു അയച്ചുവിട്ടു: "ഭാമയുടെ നാഴിക വള നിറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു, കേട്ടോ. ഫലൂളിൻ ഇൻസ്പെക്ടറുടെ മുഖത്ത് നെഞ്ചു

യത്തി നട്ടുകണവനാരുണ്ട്? കാണട്ടെ. ഇനി നോക്കിക്കൊളം.—ആ അധി കാരി, ആ പഞ്ചായത്തുകാർ, ആ ഭാഭ; സകലരും മണ്ണുതിന്നും. എന്റെ ദിവ്യ ശക്തി കണ്ടോളം, കട്ടികളേ!''

ചാത്തിലെ ഒരു മൂലയ്ക്ക് തളവാർ കെഞ്ചൻ കഞ്ചാവ് ശരിപ്പെടുത്തുകയായിരുന്നു. അവൻ ഒരു വികൃതവിരാഗിയാണ്; വേദാന്തിയാണെന്നുതന്നെ പറയാം. ഇരുപത്തിനാലുവർഷവും ചാത്തിന്റെ ആ മൂലയിൽ അവനെ കാണാം. അവന്റെ അനുഭവസമ്പത്തു ഗ്രാമത്തിൽ ബാളാചാറ്റുക്കുപോലു മില്ല. രാവു പകലും കഞ്ചാവുവരിഞ്ഞു വലിച്ചു അവൻ സംസാരിക്കാൻ തുടങ്ങിയാൽ അവനെ നിയന്ത്രിക്കാനാവില്ല. ഇപ്പോൾ ഭാഭയ്ക്ക് ആപത്തു വന്നുയാൽ പോകുന്നവെന്ന് കേട്ടതോടെ അവൻ സങ്കടമായി.

'ഭാഭയുടെ പേരിൽ കേസുകൊടുക്കുമെന്നു പറയുന്നത് നേരാനോ സ്വാമി?'' അവൻ ചോദിച്ചു.

'കളവ് പറയാൻ ഞാൻ ചുടുകാട്ട് സിദ്ധനാണോ? എന്താ വിചാരം?'' പഡപ്പേൻ കളിയാക്കിക്കൊണ്ട് മറുചോദ്യം ചോദിച്ചു.

'എന്താ പറയുന്നത് സ്വാമി? ചെലിപ്പാതെ വരുന്നത് മഴയല്ല; ഗർഭമാകാത്തത് പറ്റുപു; അന്യനോട് രഹസ്യം പറയുന്നവൻ തഹസീൽദാരുമല്ല എന്നാണ് ചോല്ല് അതോർത്തവനുപോയി സ്വാമി. കൈമടക്കിയാൽ വായകെട്ടിയതുപോലെയാണ് ഈ ഏമാന്മാരുടെ കഥ. രാവിലെ കണ്ടില്ലേ, ആ സങ്കല്പപ്പെട്ടിട്ട് കത്തിയിരിക്കുന്നത്; കാശ് കീശയിലാക്കിയപ്പോൾ ചോദിക്കാത്തതും പറയാത്തതും വിടുകയും ചെയ്തു. നാലുകാശ് കയ്യിൽവരാൻ ഇങ്ങനെ ബദ്ധായി പറഞ്ഞതാവില്ലേ സ്വാമി'' കെഞ്ചന്റെ വാദം.

കെഞ്ചൻ പറയുന്നതിലും കാൽമില്ലെന്ന് പറയാമോ? തലനരച്ച കെഞ്ചൻ ഈ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെപ്പറ്റി അറിയാവുന്നത്ര പഡപ്പേൻ അറിയില്ല. കള്ള വാറ്റു ചാരായം പിടിച്ച അബ്കാരി ഇൻസ്പെക്ടർ ചെരുപ്പകുത്തി ഗംഗിയെ കൂട്ടിക്കൊടുത്തു. അതിനുശേഷം മാനമായ രീതിയിൽ, ഒരു തടസ്സവുമില്ലാതെ വാറ്റു തുടങ്ങുവാനാണ് അവൻ. അക്കമുകേട്ട് ചിരിക്കാത്തവരില്ല. ഇയാൾക്കുവേണ്ടി പോലീസ് ഇൻസ്പെക്ടറായിരുന്ന മാരുതിശ്ശാവുവിന് വാറ്റുചാരായം കൊടുത്തതും പിടിച്ചെടുത്ത കളവുവരുമെങ്കിൽ തീർച്ച വാങ്ങാൻ സാധിച്ചതും മാത്രമോ? കളവുവരുമെങ്കിൽ വാങ്ങിയിരുന്ന പുലയിഗണികയായ കാശിപ്പെണ്ണിന് സാരിവാങ്ങാൻ ഇൻസ്പെക്ടർ സ്വന്തം കീശയിൽ നിന്ന് കാശ് കൊടുത്തതുകേട്ട് സകലരും അത്ഭുതപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. കെഞ്ചൻ സർക്കാരുദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെ പാപകൃത്യങ്ങൾക്ക് ചിത്രശൂന്യനാണ്. കുററ കൃത്യങ്ങളുമായുള്ള നികുടബന്ധം അവനെ വേദാന്തിയാക്കി മാറ്റിയിരിക്കുകയാണ്.

ഫിക്സറിൻ കാശ് കൊതിയില്ലാത്ത, നിയമമാത്രം നടത്തുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥനാണെന്നായിരുന്നു. നിയമത്തിന്റെ കത്തിരിപ്പിൽ കടുങ്ങിയാൽ

സാഹേബിന് കനകാഭിഷേകം ചെയ്യാനും അധികാരി മടിക്കില്ല. അങ്ങനെ യാണെങ്കിൽ ഇൻസ്പെക്ടർ കോഴ കൊടുപ്പിക്കാനുള്ള സൂചന കെഞ്ചൻ ലഭിച്ചിരിക്കുമോ? ഇല്ലെങ്കിൽ കെഞ്ചൻ എന്തിനിങ്ങനെ സംസാരിക്കണം? 'പഡപ്പേൻ' സംശയമായി. ഏതായാലും കള്ളിവെളിച്ചത്താക്കാതെ പററില്ല.

"പെണ്ണ്, മണ്ണ്, പൊന്ന്—ഇവ മൂന്നും ശിവന്റെ മായാഭാലമാണ്. അതിനുവേണ്ടി സിദ്ധന്മാരും ശരണന്മാരും പട്ടിയായ കഥകളുണ്ട്. അപ്പോൾ പിന്നെ ഇൻസ്പെക്ടർ പണത്തിന് വായ്പൊളിച്ചു നടക്കുന്നതിൽ തെറ്റുണ്ടോ കെഞ്ചാ? കാശ് കയ്യിലാക്കിയാലും, താൻ നോട്ടംവെച്ചു ഇരയെ വലയിലകപ്പെടുത്താതെ വിട്ടുപോകരുത്. ഈ ഇൻസ്പെക്ടർ. അതു കൊണ്ടാണ് ഞാൻ പറഞ്ഞത്, ദാമയന്തെ കഥ കഴിക്കുമെന്നു്." പഡപ്പേൻ ഉപദേശിക്കുന്ന സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു.

അറിഞ്ഞൊരു കഞ്ചാവ് കഴലിൽ ഇട്ട് അതിന്മേൽ ഉണങ്ങിയ പുകയില പൊടി വിതറി ഒരുക്കുന്നതിൽ മത്തശ്രദ്ധനായിരുന്ന കെഞ്ചൻ പഡപ്പേൻ പറയുന്നതിൽ ശ്രദ്ധയില്ലായിരുന്നു. അവസാനവാചകം മാത്രം അവന്റെ കാതിൽ പതിച്ചു. അത് ശരിയല്ലെന്ന് അവൻ തലയാട്ടി. "തുടങ്ങിയ കാര്യം നടത്തണോ, അതിനുവേണം ധൈര്യം ഇവനെ പാപ്പാസിട്ട്, ടിസ് പിസ് എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ട് ആളുകളെ വിരട്ടും. അവരുടെ കയ്യിൽ അധികാരമുണ്ടെന്നുവെച്ച് നാം മുട്ടുമടക്കും. പക്ഷേ, ഇവനെയുടെ ധൈര്യമുണ്ടല്ലോ, അതുകൊണ്ട് ചോദിക്കണം. ഞാൻ പറയട്ടെ. നമ്മുടെ ആ ഏലമ്പൻ ചെരിപ്പുകൾ ചന്നൻ ഇല്ലെ, അവൻ ഇന്ന് ഈ ഇൻസ്പെക്ടറെ നിലംപരിശാക്കിക്കളഞ്ഞു. അവൻ പെട്ടെന്നു് സംസാരം നിർത്തി. അപ്പോഴിനിന്നു് കനലെടുത്ത് കഴലിൽ വെയ്ക്കുന്നതിൽ അവൻ ശ്രദ്ധിച്ചു.

ഏതെങ്കിലുമൊരു വിഷയത്തെക്കുറിച്ചു സംസാരിച്ചുതുടങ്ങിയാൽ അത് പകുതിയിൽ നിന്നുക കെഞ്ചന്റെ സ്ഥിരം ശീലമാണ്. കേരവിപ്പാർ ജിജ്ഞാസകൊണ്ട് കഴങ്ങണം. അതിലാണ് അവന്റെ സുഖം. ഇപ്പോഴും പക്ഷിപാടി. അതുതന്നെ. നന്നത്തെ വസ്ത്രത്തിൽ പൊതിഞ്ഞ കഴൽ പഡപ്പേന്റെ കയ്യിലെത്തി. അദ്ദേഹത്തിന് ചെരിപ്പുകൾ ചന്നന്റെ കഥ കേൾക്കാൻ അതിയായ കൊതി. അദ്ദേഹം കഴലിൽ ചുംബിച്ചുകഴിഞ്ഞാലല്ലാതെ അത് ശിഷ്യഗണങ്ങൾക്കു കീട്ടില്ല. ശിഷ്യന്മാർ കഴലിന് വിവശരായി കാത്തുകഴിയുന്നു. "ഓം ശിവപഡപ്പേൻ കഴലിനെ വന്ദിച്ചു അതിന്റെ മെരുക്കം വായിൽ വലിച്ചുകയറി. കഴലിൽ പെട്ടെന്നു് തീ ആളിക്കൊണ്ടി. അദ്ദേഹം വലിച്ചുത് ആ തീനാളത്തെയാണോ, അതോ പുകയാണോ എന്നറിയാക സാധ്യമായിരുന്നില്ല. കാരണം, അദ്ദേഹം കഴൽ കെഞ്ചന്റെ കയ്യിലേല്പിച്ചു കണ്ണടച്ച് ധ്യാനലീനനായിരിക്കുകയാണ് വായിൽനിന്നു് പുക പോയിട്ട്, ശ്വാസംപോലും പുറത്തുവന്നില്ല. ഈ ധ്യാനസംഭവമെന്ന അജ്ഞതം, ഈ ശ്വാസനിരോധം അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാധാരണ ലീലകളിലൊന്നായിരുന്നു.

നാലഞ്ചുനികിഷ്ടങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു. പഡപ്പേൻ തന്റെ സുഷുപ്തിയിൽനിന്നുണർന്നു ജാഗ്രതാവസ്ഥയെ പ്രാപിച്ചു. ശ്വാസം പുറത്തുവിട്ടതും അകത്താക്കി

യിരുന്ന പുക അന്തരീക്ഷമാകെ വ്യാപിച്ചു. ആ ധൂമ്രവലയത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചെങ്കണ്ണുകൾ തീക്ഷ്ണകൂട്ടായി മാറി. മന്ദഗതിയിൽ മുന്നോട്ടു കയറുന്ന ശിവിനെപ്പോലെ പഡപ്പൻ ശോഭിച്ചു.

“കെഞ്ചാ, ചെന്തപ്പകത്തി ചന്നൻ ഇൻസ്പെക്ടറെ ഇന്ന് കണ്ടിരുന്നോ?” പുകവലയത്തിനകത്തുനിന്നും അശരീരി കേൾക്കായി.

കെഞ്ചൻ തപോമഗ്നനാണ് ഈ ചോദ്യം തപോഭംഗം വരുത്തി. “അതെ സ്വാമി, കണ്ടിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനെ ഒരു പാഠം പഠിപ്പിച്ചുവിട്ടു.” അവൻ മറുപടി നല്കി.

എന്താണ് കാര്യമെന്ന് പറയരുതോ? കഞ്ചാവടിച്ച് വന്നു പറഞ്ഞു കണ്ണടയ്ക്കുന്നു.

കണ്ണടയ്ക്കാൻ ഈ കഴലമ്മയുടെ ബന്ധം തുടങ്ങിയത് ഇന്ന് പുത്തനല്ലല്ലോ. പത്തിരപതുക്കൊല്ലത്തിലേറെയായി ഈ അമ്മയുടെ സേവ തുടങ്ങിയിട്ടു...” പ്രേമാവേശത്തിൽ കെഞ്ചൻ കഴലിന്റെ ജീവൻതന്നെ വലിച്ചിറക്കുന്ന മട്ടിൽ ഒന്ന് ചുംബിച്ചു. വീണ്ടും തിനാളും, പുക. “സ്വാമി, കണ്ടില്ലേ ഇവനെ ഇരിക്കുന്നത്? വെങ്കൽ, നികൽ, എല്ലൻ—ഇവനൊക്കെ കഴലൊന്ന് തൊട്ടാൻ മതി, കണ്ണുപിന്റേ. ഇല്ലെങ്കിൽ ഓരോ വേവലാതിയും പറഞ്ഞു കണ്ണു അലോട്ടാക്കിയിരിക്കും. ഓറത്തവണ്ണ വലിച്ചാൽ പ്രപഞ്ചമാകെ മായയാവും; കൈവെട്ടെ നേരിൽ കാണം. ഞാനീ ജീവിതമാകെ ഇതിനെ സേവിച്ചു കഴിഞ്ഞു. എന്നാലും ഈ അമ്മ എന്റെ തലയിൽ കയറില്ല. ഇവരാകട്ടെ പോലെ കഞ്ചാവുകൊതിച്ചു മറങ്ങിലേയ്ക്കു വന്നവനല്ല ഞാൻ. മറങ്ങിൽ തന്നെ ജീവിക്കും; മറങ്ങിൽതന്നെ മരിക്കും.” കെഞ്ചന്റെ സ്വരം ചുട്ടുപിടിച്ചിരുന്നു.

“വീട്ടവിട്ടു” മറങ്ങിലെത്തിയ നീ ആകാശവേണിയാണിവിടെ കഴിയുന്നത്?” റെഡ്ഡി വെങ്കൽ അക്ഷമനായി ചോദിച്ചു.

“ഒരു കപ്പിയുടേതു് ഓരോ ചിരട്ട തീർത്ത് കൊടുത്താൽ ഇവനെ ചുണ്ടുപുട്ടി കിടക്കും സ്വാമി. വെങ്കലമെന്നു പറഞ്ഞത്, വീട്ടവിട്ടു” മറങ്ങിലെത്തിയെന്നല്ലേ? വന്നുകൂടെ? ഡയറ്റ് കാണ്ണോ? തീർത്ത് കടിക്കരുതെന്നു പറഞ്ഞ ഓര്യയുടെ തലയ്ക്കിടിച്ച്; അവൾ നിലവിളിച്ച് ആട്ടകളെ കൂട്ടിയപ്പോൾ പല്ല കൊഴിക്കുമെന്ന് പറഞ്ഞു; പല്ല കൊഴിച്ചവനാണ് ഞാൻ. എനിക്കു സങ്കന്തമു്, കാണട്ടെ. ഓര്യ കണ്ടത്തിൽ പോകാൻ പറഞ്ഞു; ഉടൻ കണ്ടംതന്നെ വിററുകയുണ്ടു്. കയ്യിലുള്ള കഴൽപോലും കൈവിടാനാവാത്ത നിങ്ങളൊക്കെ എന്തിനു പറയണം? പശുവും കളിയും ഒന്നല്ലേ ചോളവും നിറഞ്ഞ വീട്ടവിട്ടു മറങ്ങിൽ വരാൻ ഡയറ്റ് ആക്കണമെന്നു്? കാണട്ടെ. ആവലാതിക്കാക്കെന്ന് പെരുക്കട്ടെ കൂട്ട—നിങ്ങൾക്കെന്തു് ഡയറ്റ്?” കെഞ്ചൻ ആട്ടകളെയൊക്കെ നിന്ദിച്ചു.

കെഞ്ചന്റെ ആവേശം അക്കന്ന ഹിംസയും പഡപ്പൻ മാത്രമേ അറിയൂ. നേരത്തെയാണെങ്കിൽ ഈ ചുട്ടു പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചു മണിക്കൂറുകളോളം കേട്ടി

രിക്കാമായിരുന്നു. പക്ഷെ, ചന്നന്റെ കഥ കേൾക്കാനുള്ള വ്യഗ്രതയാണിപ്പോൾ. അകത്തുചെന്നു തീർത്ഥം ശരിയായിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ കൊണ്ടുവരാൻ അവനോടതന്നെ നിർദ്ദേശിച്ചു.

കെഞ്ചന്റെ ആവേശം പെട്ടെന്നു കുറഞ്ഞു. അവൻ ഏഴന്നേറു അകത്തു ചെന്നു രണ്ടുകുപ്പി കൊണ്ടുവന്നു. ഒന്നു പാൽപ്പുറൻ മുന്നിൽവെച്ചു. മറ്റൊന്നെടുത്തു ചിരട്ടയിൽ ഒഴിച്ചുകൊണ്ടു അവൻ സംസാരിച്ചതുകേൾക്കി: "ആ ചെരുപ്പകത്തി ചന്നൻ യേകര കെന്നിയനാണു സ്വാമി. പശുവിനു തിന്നാനിട്ടു ആലയിൽ ഒഴിഞ്ഞുകിടന്ന ചോളം കെട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു ഇൻസ്പെക്ടറുടെ മുഖിലിട്ടു അവൻ ഒരു കളി കളിച്ചു.

ചാരായംനിറച്ച ചിരട്ട കയ്യിലെടുത്തു ബാളാചാതുരുടെ ജ്യേഷ്ഠന്റെ മകൻ ഗോപാലാചാരി പരിഹാസസ്വരത്തിൽ ചോദിച്ചു: "ഇത്തരം ക്ഷാമ കാലത്തു അതാരാണപ്പാ ചാണകത്തിൽ വീഴാൻമാത്രം ചോളം പശുവിനു കൊടുക്കുന്നതു?"

കെഞ്ചൻ പറയുന്നതു അസത്യമാണെന്നു ആരെങ്കിലും വാദിച്ചാൽ അവൻ കോപംകൊണ്ടുണ്ടതു തുളു. അവന്റെ തീപ്പൊരിക്കണുക്കര ഗോപാലാചാതുരുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു.

"ആചാതുസ്വാമി, നാട്ടിലാകെ സ്വന്തം വയലുണ്ടെങ്കിലും, മറ്റുള്ളവരുടെ ചോളം വായുവാങ്ങി അടുപ്പിൽ തീപുട്ടു പട്ടന്മാർ മാത്രമല്ലല്ലോ ഗ്രാമത്തിലുള്ളതു? ചത്തു പണിയെടുത്തു കൃഷിക്കാരൻ മൂന്നുവർഷത്തോളംവശമായ ചോളം നിങ്ങൾക്കു തരും. നിലമുണ്ടെങ്കിലും പണിയെടുക്കാൻവാത്ത ഈ പുരോഹിതന്മാരില്ലേ, അവർക്കു വരച്ചു ബാധിച്ചാലും വിഷമമില്ല. കുറക്കുന്ന ഏതുമയ്യും ഉഴുന്ന കാളയ്ക്കും ചോളം കൊടുത്തില്ലെങ്കിൽ അടുത്തുകൊല്ലം നകത്തിനു മനുഷ്യനെപ്പിടിച്ചു കെട്ടേണ്ടിവരും." കെഞ്ചൻ ഗോപാലാചാതുരുടെ നാവടക്കിക്കളഞ്ഞു.

"പിന്നെന്തായെന്നു പറയരുതോ? വെറുത്ത മറ്റുള്ളവരുടെ വാക്കുകേട്ടു വിറളിയെടുത്ത പശുവിനെപ്പോലെ വിലങ്ങനെ ഓടുകയാണല്ലോ നീ?" പഡപ്പൻ ആജ്ഞാപിച്ചു.

"പറയാം സ്വാമി, പറയാം. ഇൻസ്പെക്ടർ വെളിക്കിറങ്ങി ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്ക് മടങ്ങുകയായിരുന്നു. ഈശ്വരന്റെ പല്ലക്കു ഏഴുന്നള്ളിക്കുമ്പോൾ മേന്മാൻ വീഴുന്നില്ലേ, അതുപോലെ ചന്നൻ കമിഴ്ന്നുവീണു. അവന്റെ പെങ്ങൾ—ഈശ്വരൻ അപ്പിക്കുറുപ്പട്ട മല്ലിയെന്ന സാധനം—സുരീങ്ങലപ്പു വായിലിട്ടു, കൊഞ്ചിക്കഴഞ്ഞു കച്ചേരിയുടെ മേത്തു നിന്നിരുന്നു. ഇൻസ്പെക്ടറുടെ കണ്ണു യേകരം. കമ്പിട്ടുകിടന്ന ചന്നൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണിൽ പെട്ടുവോ എന്ന് സംശയം; അദ്ദേഹം മല്ലിയെ നോക്കിക്കൊണ്ടു അങ്ങോട്ടു നടന്നു. ചന്നൻ ഏഴന്നേറു. 'ഏമാനേ! ഇവിടെക്കു മകൻ കമ്പിട്ടുകുളിച്ചു കന്നം മിണ്ടാതെ പൊയ്ക്കുളങ്ങരയ്ക്കോ! ഇവിടെക്കു അരിയ അന്നം

കാണാത്ത ചാവണെ, ഏമാണെ. അവൻ ആവലാതി ബോധിപ്പിച്ചു. 'പൂട്ടി
 ണിയാണെങ്കിൽ അധികാരിയോടു ചെന്നുപറ; ചോളം വാസ്തന്താൻ പറി'
 ഇൻസ്പെക്ടർ ഉപദേശിച്ചു. ചെരുപ്പകുത്തി ചന്നൻ വിടുമോ; സ്വാമി'
 ഇവിടുന്നു തന്നെത്തന്നെ വാങ്ങിക്കൊളാം. ചവിട്ടെങ്കിൽ ചവിട്ടു; ഇടിയെ
 കിൽ ഇടി' ഇൻസ്പെക്ടർ ആതു കേൾക്കുതെ നേരെ മല്ലിയുടെ അടുത്തു
 ചെന്നു ചോദിച്ചു: 'ചവിട്ടുവേണോ, ഇടിവേണോ? നീയെന്തിനാ വന്നതു'!
 മല്ലി ഏതു പറഞ്ഞെന്നോ? 'സർദാർ, ഇവിടുത്തെ ഭയ. ഇടിതന്നെ തത്ര.
 അതു വലിയ കാര്യമല്ല. ഇവൻ എന്റെ ചേട്ടനാണ്. കഞ്ഞുകുട്ടികളുള്ള
 വൻ. കടിയിൽ ഒരുമണി ചോളമില്ല. സർദാർ വന്നിരിക്കുന്നു; സഹായം
 ചോദിക്കാം എന്നുകരുതി വന്നതാണ്' അവൻ ബോധിപ്പിച്ചു.

കെഞ്ചന്റെ കഥയ്ക്ക് നിറം കൂടി. യാദൃച്ഛികമായി രംഗപ്രവേശം ചെയ്ത
 സ്രീവേഷം കഥയുടെ ഗതി മാറ്റി ശ്രോതാക്കൾ മുകുവിസ്മിതരായി.
 കെഞ്ചൻ മനഃപൂർവ്വം കഥ നിറുത്തി ഒരറിക്ക് തീർന്നു ഇറക്കി.

"അവളുടെ കൊഞ്ചലും കഴുയലും കൈതിരുത്തലും—എന്തു പറയാൻ? മരി
 മരി! എന്നിങ്ങനെ വഴുതിക്കൊന്നാവില്ല. 'നിന്റെ പേരെന്താണ്?' ഇൻസ്പെക്ടർ
 ചോദിച്ചു. അപ്പോൾ യക്ഷഗാനത്തിലെ പെൺവേഷക്കാർ ചെയ്യാപോലെ
 നിലത്തു കാൽനഖംകൊണ്ടു വരച്ചു 'മല്ലി' എന്നൊന്നു മൊഴിയാൻ ഒരു
 മണിക്കൂർ നേരമെടുത്തു. ഇൻസ്പെക്ടർ ആ വലയിൽ വീണ സ്വാമി.
 ചന്നന് ചോളംകൊടുക്കാൻ അധികാരിയോടു ആ നിമിഷം പറഞ്ഞു സ്വാമി.
 അധികാരി ഞെട്ടിപ്പോയി. ഇന്നലെത്തന്നെ ഇവൻ ഞങ്ങളുടെ വീട്ടിൽ
 നിന്നു ചോളം കൊണ്ടുപോയതാണെന്ന് എന്തേറ്റം പറഞ്ഞു. ഇൻസ്പെക്ടർ
 കടർ ചന്നന്റെ മുഖം നോക്കി. ചന്നനുണ്ടോ നാണം? മീനിനെ നീന്താൻ
 പഠിപ്പിക്കണോ? അതുപോലെയാണു ചന്നനെ സംസാരിക്കാൻ പഠിപ്പിക്കു
 ന്നതും. അവൻ വീണ്ടും ഇൻസ്പെക്ടറുടെ കാലിൽ കമ്പിട്ടു. 'സ്വാമി,
 ഇല്ലെന്നുപറഞ്ഞാൽ എന്റെ നാവിൽ പഴു വീഴും. യശമാനൻ ചോളം തന്നതു്
 നേർമാണ് സ്വാമി. ചോളവും കെട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുമ്പോൾ പഡപ്പന്റെ
 ശിഷ്യന്മാർകൂടി പിടിച്ചുപറിച്ചു. പഡപ്പൻ അങ്ങനെയ്തോ മഠത്തിലെ ചോളം
 സ്നാനം അതിന്റെ അപ്പമുണ്ടാക്കിത്തന്നിട്ടു പിള്ളേരെല്ലാം കാരുകയും തുറുകയും
 ചെയ്തു വീണ്ടുകിടക്കുകയാണ്.' ചന്നൻ അതു പറഞ്ഞപ്പോൾ ഇൻസ്പെക്ടർ
 ആ ചോളം മണത്തുനോക്കി. അദ്ദേഹം മുഖംതിരിച്ചുകളഞ്ഞു. കൈ
 കഴുകി."

ഇക്കഥ കേട്ട പഡപ്പന്റെ മുഖവും അത്രതന്നെ വികൃതമായിരുന്നു. കഥ
 യുടെ അന്ത്യം തന്നെ തുറിച്ചുനോക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹം മാഞ്ഞുതുള. പക്ഷേ,
 കെഞ്ചനെ തടുത്തു സാക്ഷ്യമായിത്തീർന്നില്ല. പിന്നെന്താണെന്നു അറിയാൻ
 പഡപ്പനു മുമ്പിലായി.

"മല്ലി അവളെത്തന്നെ നിൽക്കുകയാണെന്നല്ലോ. 'സർദാർ' ഇങ്ങനെയോ
 ചോളം തിന്നു' പാവങ്ങൾ ചാകാറായി.' അവൻ ബോധിപ്പിച്ചു.

‘ഗൊഡരേ, ഇവൾക്കു് കുറച്ചു നല്ല ചോളം കൊടുത്തേയ്ക്കൂ. പാവം, ചത്തു പോകും?’ ഇൻസ്പെക്ടർ നാണമില്ലാതെ കല്പിച്ചു. മല്ലി ഡൈയുട്ടന്റോടെ പറഞ്ഞു: ‘സർദാർ, ഈശ്വരൻ സമസ്തികൾക്കു് വളരെ നന്മ നൽകും. ഞാൻ ചത്തു് ശിവങ്കൽ എത്തിയാലും ഒന്നും വരാൻില്ല. എന്റെ ചേട്ടൻ പാവമാണ്; കഞ്ഞുകുട്ടികളെപ്പോലെയാണ്, അവൻ ചോളം കൊടുപ്പിക്കണം!’ അവൾ നിശ്ചയിച്ചപ്പോൾ ചന്നൻ കരഞ്ഞുപറഞ്ഞു: ‘ഇവിടെ ചോളം പിടിച്ചുപറിക്കുന്നല്ലോ സ്വാമി!’ ‘നീ പോയി പരാതി എഴുതിപ്പിച്ച് കൊണ്ടുവരി - ഇൻസ്പെക്ടർ ചന്നനെ ഉപദേശിച്ച് മല്ലിയുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു. ‘നിന്റെ ആവലാതിയെന്താണ്?’ അതിനവൾ പറഞ്ഞ മറുപടി കേൾക്കുമോ? സർദാർ, എന്റെ ആവലാതിയെക്കുറിച്ച് അന്വേഷിക്കാൻ നിങ്ങൾക്കായില്ല; ശിവൻതന്നെ വരണം. ചേട്ടാ, നീ പോയോളം. എന്റെ തൊലിയിൽ കണ്ണുവെച്ച്, ഇറച്ചി പഠിച്ചതിനന്ന ഇവരൊക്കെ പുറത്തു് അന്വേഷിക്കാൻ?’ കൂടിയിരുന്ന ആളുകൾ അത്ഭുതപ്പെട്ടുപോയി. ‘ഇത്രയും പറഞ്ഞു് അവൾ ഇറങ്ങി നടന്നുകൊണ്ടു്.’

‘‘ഇൻസ്പെക്ടർ അവളെ വിട്ടമോ? ശിപായിയെ അയച്ചു് അവളെ പിടിച്ചുനിർത്തി. ചന്നൻ കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. അവൻ കണ്ണിന്റെ വെള്ള മറിച്ചു് ബോധമറ്റതുപോലെ വീണു. രണ്ടു് ചവിട്ടു കിട്ടിയാലല്ലാതെ എഴുന്നേല്ക്കില്ലെന്നു് പറഞ്ഞു. ഇൻസ്പെക്ടർ ബുട്ടു് സിട്ടു കാലോടെ ചവിട്ടുകയും ചെയ്തു. ശ്വാസം അടക്കിക്കിടന്ന ചന്നൻ അനങ്ങിയോ? സ്വാമി, അപ്പോൾ കാണണമായിരുന്നു, ഈ ഇൻസ്പെക്ടറുടെ മുഖം. വിയർത്തു കളിച്ചുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. ‘ഗൊഡരേ, ഇവനെ വീട്ടിലേയ്ക്കു് ഏല്പിച്ചേക്കൂ.’ അവനെ ചികിത്സിപ്പിക്കാൻ ക്ലായശിശുക്കൾനിന്നു് അഞ്ചു രൂപയും എടുത്തുകൊടുത്തു. ചന്നനെ ഗൊഡരേടെ പണിക്കാർ കുറച്ചുദൂരം കൊണ്ടുപോയി. അപ്പോൾ അവൻ കതറിച്ചാടി പറയുകയാണ്: ‘എന്നെ വിട്ടു. ഞാൻ വീട്ടിലേയ്ക്കു് പോയോളാം.’ ഇൻസ്പെക്ടറുടെ മടിശ്ശീലയെ ഴിപ്പിക്കാൻ ചന്നൻ കാട്ടിയ വേലയെങ്ങനെയിരിക്കുന്നു സ്വാമി? അതു കൊണ്ടാണ് പറഞ്ഞതു്, ഈ ഇൻസ്പെക്ടറുടെ ഉഗ്രതയൊക്കെ തൊലിപ്പുറമേയുള്ളവെന്ന്.’ കഥയവസാനിപ്പിച്ച് കെഞ്ചൻ കഞ്ചാവിന്റെ ലഹരിയിൽ വിചിത്രമായി ചിരിച്ചു.

കെഞ്ചൻ തിരിഞ്ഞുനോക്കി. അവൻ സംസാരം നിർത്താൻ ഇഷ്ടമില്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ കഥ അവസാനിക്കാറായപ്പോൾ ശ്ലോകങ്ങളിൽ വലിയ മാറ്റങ്ങൾ വന്നുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. രാത്രി രണ്ടുമണിയായതുകൊണ്ടു് ചിലർ ക്ലേശമുണ്ടാക്കാതെ വീടുകളിലേയ്ക്കു് മടങ്ങിയിരുന്നു. ചിലർ ലഹരിയിൽ ഇരുന്നേക്കത്തന്നെ വീണുറങ്ങിയിരുന്നു. അവരെ കണ്ടപ്പോൾ കെഞ്ചൻ സങ്കടം തോന്നി. പുലരുമ്പോളം കടിച്ചാലും അവൻ ബോധംകെടില്ല. അത്രയ്ക്കു് മനസ്സുറപ്പുള്ളവനാണ് അവൻ. കള്ളിന്റെ ഐക്യജാലികശക്തിയെക്കുറിച്ച് അവൻ അതുതപ്പെട്ടു. ഒരന്ധനായിട്ടു് ബോധംകെടുത്തു് ആ ശക്തിയാണോ വലതു്? അല്ല. ഒരിരക്കുപോലും ചെറുത്തുനിൽക്കുന്നവനാണു് ഈ ഇരക്കുക്കെ

ഓർബലുമാണോ വലതു? അവനെ ഈ പ്രശ്നം ചിന്തിപ്പിച്ചു. ശിവന്റെ മായ ശിവശാണനായ സന്യാസിക്കുമാത്രമേ അറിയാവൂ; അതുപോലെ ഈ മായയെക്കുറിച്ച് തനിക്കുമാത്രമേ മനസ്സിലായിട്ടുള്ളൂ എന്നവൻ തോന്നി. ഇല്ലെങ്കിൽ, എല്ലാവരേക്കാളും അധികം കഴിച്ചത് താനാണു്; എന്നിട്ടും കഥ മുഴുവൻ, ഒരു കാര്യവും വിട്ടുപോകാതെ പറയാൻ മററാക്കു് കഴിയും? യഥാർത്ഥ അദ്ധ്യാത്മജ്ഞാനി താൻതന്നെ. എന്നാൽ ഒന്നോത്തരപ്പോൾ നൂറും തോന്നാ തിരുന്നില്ല. ഇവരെക്കൊലപാരിയിൽ മയങ്ങിക്കിടക്കുമ്പോൾ താൻ മാത്രം കഥ പറഞ്ഞു് ഏറ്റുവാങ്ങി ക്ഷയിച്ചല്ലോ! അവൻ സങ്കടം തോന്നി.

തിരിഞ്ഞുനോക്കി. പഡപ്പുസ്വാമിയും ഉറങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു. കഥ പറയാൻ പ്രചോദനം നല്കിയ ഏമാനും ആലോചനയും പിൽവലിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇനിയെന്തു് ഗതി? അന്ത്യോശത്തിൽക്കെ എന്തുകൊണ്ടു് ഉറങ്ങി എന്നവൻ ചിന്തിച്ചു. പഡപ്പുന്റെ അടുത്തുണ്ടായിരുന്ന കപ്പിയിൽ അല്പംകൂടി ചാരായം ബാക്കിയുണ്ടു്. ഏമാന്റെ കാരണത്താലാണിത് 'ഏമാന്റെ പ്രസാദം' എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് അതു് അകത്താക്കി. ഉറക്കത്തിലും സ്വാമി തന്നെ മറന്നില്ലല്ലോ; കഥ പറഞ്ഞുപറഞ്ഞു് ശിഷ്യന്റെ തൊണ്ട വരണ്ടുപോകുമെന്നോത്തു് ഇത്ര തീർത്ഥം ബാക്കി വെച്ചുകൊണ്ടാണല്ലോ ഉറങ്ങിയതെന്നു് ഓർത്തപ്പോൾ കണ്ണന്റെ ഹൃദയം വികാരതരളിതമായി. താൻ അകാരണമായി ദേഷ്യപ്പെട്ടല്ലോ എന്ന പശ്ചാത്താപം തീവ്രമായിത്തുടങ്ങി; ആദ്യം വിങ്ങിക്കരഞ്ഞു; പിന്നെ കണ്ണീരൊലിപ്പിച്ചു; അവസാനം ഉച്ചത്തിലുള്ള നിലവിളിയായി. അർദ്ധരാത്രിയിൽ പടിഞ്ഞാറൻകാറ്റു് വീശി കാർമുഖത്തിൽനിന്നു് ഇടിമുഴക്കം കേൾക്കുമ്പോൾ മോങ്ങുന്ന പട്ടിയെപ്പോലെ അവന്റെ നിലവിളിയുടെ ശബ്ദം അന്തരീക്ഷമാകെ വ്യാപിച്ചു. കരഞ്ഞു മതിയായപ്പോൾ തളന്ന് കൊച്ചൻ ഇരുനോട്ടത്തുതന്നെ 'ഓം നമഃശിവായ' എന്നുപറഞ്ഞു് കാലാനിട്ടി കിടന്നു.

പക്ഷേ, കണ്ണൻ പറഞ്ഞ കഥ മുഴുവനും കേട്ട രാജാജ്ഞായിരുന്ന. പഡപ്പുന്റെ രഹസ്യമറിയിൽ കാരാഗൃഹവാസമനുഭവിക്കുന്ന ചിമനെ. ഉറക്കമില്ലായ്മയും കണ്ണീരും അവൾക്കു് പ്രകൃതിയിൽനിന്നു വന്നിട്ടു സമ്പത്തായിരുന്നു. ഇനി ജീവിതം മുഴുവൻ അവൾ ഉണർന്നുതന്നെയിരിക്കണം. ഈ ഉണർപ്പു് നേരത്തെ ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ—കുലത്തലവനും അവളോത്തുപോയി. ഈ ദിവ്യം പൂർണ്ണമായി മറക്കാൻ കണ്ണന്റെ കഥ അവൾ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം കേട്ടു. ചുവന്നു് ബോധംകെട്ടപ്പോൾ അവനെ പരിചരിക്കാതെ വിട്ടു ഇൻസ്പെക്ടറുടെ ചിത്രം അവളുടെ കൺമുമ്പിൽ തെളിഞ്ഞു. ആണുങ്ങൾക്കുമാത്രം സാധിക്കുന്ന ഒരു കാര്യമാണിതെന്നു് അവൾക്കു് തോന്നി. ചുമന്നുകൊണ്ടു പോകുന്ന വരുടെ ചുമലിൽനിന്നു് ചാടിയിറങ്ങിയ ചന്നനെക്കുറിച്ചൊത്തു് ചിരി വന്നു. മറുനീമിഷത്തിൽ സങ്കടം തോന്നി. പണക്കൊത്തികൊണ്ടും, വയറുപിഴപ്പിനു വേണ്ടിയും മനുഷ്യൻ എന്തെല്ലാം വേഷങ്ങൾ കെട്ടേണ്ടിവരുന്നു!

അടുത്ത നിമിഷത്തിൽ, സാരിത്തലപ്പു കടിച്ചു്, വലവീശാൻ ശ്രമിച്ചു മല്ലിയുടെ ചിത്രം മനസ്സിൽ പൊന്തിവന്നു. കണ്ണന്റെ വസ്ത്രം എത്ര സുന്ദരമായിരുന്നു! മറുത്തുവർ ഏതു ലയിച്ചു് ശ്രദ്ധിച്ചെന്നോ! പെണ്ണിന്റെ ദാബ്

പോലും ആണിന്റെ കാമത്തെ ഉദ്ദിപിപ്പിക്കുന്നു! അപ്പോൾ ഒരു സ്ത്രീ കാമോദ്ദിപനം തന്നെ തൊഴിലാക്കിയാലത്തെ കഥ പറയുമോ? മല്ലി പ്രശസ്തനായ ഒരു ദേവദാസിയാണ്. ഒന്നോത്താൽ താനും അവളും തമ്മിലെന്ത് അന്തരം? മല്ലി, ഈശ്വരൻ സമർപ്പിക്കപ്പെട്ട കന്യക. ഈശ്വരൻ സമർപ്പിക്കപ്പെട്ട്, മനുഷ്യന്റെ കാമമൃഗി വരുത്തുന്നവൾ. അങ്ങനെ ഈശ്വരൻ സന്തോഷിക്കണം. താനാണെങ്കിൽ പതിയായാണ്; പതിയില്ലാതെ മാതൃത്വം കൈവരാൻ പോകുന്നു. മല്ലിയുടെ ജീവിതത്തിനും തൊഴിലിനും സുദോഷത്തിന്റെ അംഗീകാരമുണ്ട്, മതത്തിന്റെ പരിവേഷമുണ്ട്. തനിക്കില്ല.

കെഞ്ചൻ പറഞ്ഞ മറ്റൊരു കാര്യവും അവളെ ദീർഘമായി ചിന്തിപ്പിച്ചു. തന്റെ പിതാവിനെക്കൊന്ന കറം ദാദയുടെ തലയിൽ വീഴാൻപോകുന്നു. ഏതായാലും ആപത്തുകൾക്ക് താൻ കേന്ദ്രബിന്ദുവായിരിക്കണം! തന്റെ സൗന്ദര്യം ബാപുസാർഹബിനെ ആകർഷിച്ചു; പദ്ധ്യപ്പനും അതേ കാരണത്താൽ രംഗപ്രവേശംചെയ്തു. തനിക്കു കന്യകാത്വം നഷ്ടപ്പെട്ടു. അതിനെക്കുറിച്ച് ഉരുകിയുരുകി അച്ഛൻ പ്രാണൻ കളഞ്ഞു. കൊലക്കറം ബാപുസാഹേബിന്റെ തലയിലേററപ്പെട്ടു. ഇപ്പോൾ തന്റെ സൗന്ദര്യം ദാദയുടെ ബലിയാണാവശ്യപ്പെടുന്നത്. തകൻപോയ ചെങ്ങളുടെ ജീവിതം വല്ലവിധേനയും ശരിപ്പെടുത്താനുള്ള ആത്മാർത്ഥമായ ശ്രമത്തിനിടയിൽ ദാദ ശിക്ഷിക്കപ്പെടാൻപോകുന്നു. താൻ ജീവിതം മുഴുവൻ ഈ കുടിയനായ സന്യാസിയുടെതൂടെ കഴിയണം. തന്നെക്കൊണ്ട് ആക്കേണ്ടിയാ. സഖകിട്ടിയോ? അശുഭമുറ്റത്തത്തിൽതന്നെയാണ് താൻ ജനിച്ചതെന്ന് തോന്നുന്നു. പിമണ തന്റെ ജന്മത്തെ ശപിച്ചു. അമ്മയുടെ മാനം, അച്ഛന്റെ കൊല, ജ്യേഷ്ഠന്റെ ശിക്ഷ, പുതലാബായിയുടെ ദുഃഖം ഇതിനൊക്കെ കാരണം താനാണെന്നാണു് അവൾ സങ്കടപ്പെട്ടു.

ഇതിലുംദേം താൻതന്നെ മരിക്കുന്നതായിരുന്നുവെന്ന ചിന്തയും ഉണ്ടായി. ഇത്രയുംനാൾ ജീവിച്ചിരുന്നതിനും കാരണമില്ല. ഈ ലോകത്തു് തന്നെപ്പോലുള്ളവർക്കും മരിക്കാനിഷ്ടമില്ലെന്നോ? ചന്ദൻ പട്ടിണികിടന്നാലും മരിക്കാനിഷ്ടപ്പെടില്ല. അപമാനിയായാലും മല്ലി ചാകാനാഗ്രഹിക്കുന്നില്ല. താനാണെങ്കിൽ പത്തു മരണങ്ങൾക്ക് കാരണക്കാരിയായാണ്; പക്ഷേ, ഭരിക്കാൻ ഇഷ്ടമില്ല. ഗർഭോന്ത്രത്തിൽ രൂപംകൊള്ളുന്ന ഭൂതം 'അമ്മേ, ഏകന ഉപേക്ഷിക്കല്ലേ' എന്ന് രാവു പകലും കരയുകയാണ്. ആ ഒരൊറ്റവിളി പുത്തൊക്കെ വിചിത്രങ്ങളായ ആഗ്രഹങ്ങളാണ് ഇളക്കിവിടുന്നത് കണ്ണു ജനിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ അതിന്റെ ഭാഗ്യംകൊണ്ടെങ്കിലും നല്ലനാളുകൾ കാണാൻ കഴിഞ്ഞേക്കാം. നാളെ പദ്ധ്യപ്പന്റെ മനസ്സുമാറിയാൽ ഈ പതിതജീവിതത്തിനും ഒരു ശാശ്വതപരിഹാരം കണ്ടേക്കാം. ഈ ആഗ്രഹത്തിൽ സത്യമില്ലെങ്കിൽ ഇത്രയേറെ ദുഃഖം സഹിക്കാനുള്ള ശക്തി തനിക്കുണ്ടാകുമായിരുന്നോ? മറ്റൊരു ചിന്തയും അവളുടെ ആഗ്രഹത്തിന് പുതിയൊരു ചൈതന്യംനൽകി. ഇപ്പോൾ നിയമത്തിന്റെ കരുക്കിൽ കുടുങ്ങിയ ദാദയെ രക്ഷപ്പെടുത്താനായിട്ടെങ്കിലും താൻ ജീവിച്ചിരിക്കുമോ? ഇപ്പോൾ ആത്മഹത്യയെന്ന ചിന്ത ചിമറുണ്ണു് യേകരമായിത്തോന്നി. ജീവിക്കാൻ പേടിക്കുന്നത് ഭീരുത്വമാണ്.

മരണാഭയത്തെ രക്ഷിക്കുവാനായി ജീവിക്കുന്നതാണ് ധീരത്വം. നാനാമാമന്റെ മകളായിപ്പിറന്നു ജീവിക്കുന്നപ്പോൾ ആത്മഹത്യയോടടുത്തായിരുന്നു അച്ഛന്റെ ആത്മാവിന്റെ തൃപ്തിയാവില്ല. ഇങ്ങനെ ചിന്തിച്ച് ക്ഷീണിച്ച മനസ്സിന് ഉറക്കം ആവശ്യമായിരുന്നു. ജീവിക്കാനുള്ള കൊതിയും ഉറക്കംവേണം, ചിമണി സംഭവമായും ഉറങ്ങി.

ആ രാത്രിയിൽ ഉറക്കമൊഴിച്ചു ചിന്തിച്ചിരുന്ന മരണാഭയ വ്യക്തി ഭാഗ്യമായിരുന്നു. ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിലെ മുറിയിൽ റെസ്റ്റം, പോലീസ് കാവലിൽ ബന്ധിതനായ ഭാഗ്യ പലതും ചിന്തിച്ചുപോയി. അന്ന് ചിമണിയെ മാത്തിലേയ്ക്ക് വിളിച്ചുകൊണ്ടുപോയപ്പോൾ ആ അപരിചിതരുടെ ഇടയിൽ, അപമാനകരമായ ചുറ്റുപാടുകളിൽ ചിമണി എങ്ങനെ കഴിഞ്ഞുകൂട്ടുമെന്ന ചിന്ത ഉദിച്ചതേയില്ല. എന്നാലിപ്പോഴത്തെ ഏകാന്തത ആ വിചാരം ഉണർത്തിവിട്ടിരിക്കുകയാണ്. ഏകാന്തത, ചിന്തയുടെ കൊടുങ്കാറ്റിലിരിക്കുമെന്നത് അവൻ പുതിയ അനുഭവമാണ്. അവനൊരിക്കലും ഏകാകിയായിരുന്നിട്ടില്ല. കളരിയിലായാലും വീട്ടിലായാലും അവന്റെ കൂടെ ചങ്ങാതിമാർ കാണും. ക്ഷീണിച്ചു തടിപ്പോലെ വീണുകിടന്നാൽ മാത്രമേ അവർ പിരിഞ്ഞുപോകുകയുള്ളൂ.

ഇപ്പോൾ ഈ ഏകാന്തത, തന്നെ കത്തിക്കീറുന്നു. ഒരു പുരുഷനെ ഏകാന്തരാത്രി ഇങ്ങനെ പേടിപ്പെടുത്തുമെങ്കിൽ ജീവിതം മുഴുക്കെ ഇത്തരം ചുറ്റുപാടിൽ കഴിയേണ്ടിവരുന്ന തന്റെ പെങ്ങളുടെ കഥയെന്താണ്?

അന്യരുടെ കാവലിൽ സ്വതന്ത്രമായി പുറത്തു ജീവിക്കും? അതൊന്നും കൊള്ളാത്ത കോപാഭവശത്തിൽ അവളെ ജീവനോടെ തീയിലിട്ടു ചുടുന്നത് അവിദ്വേഷമല്ലാതെ മരണമാണ്? തന്റെ കരളത്തിന്റെ ശിക്ഷ ജീവപര്യന്തം ചിമണി അനുഭവിക്കാനായി. അതേ, കോപത്തിന്റെ ഫലമാണ് താൻ ഇപ്പോൾ അനുഭവിക്കുന്നത്. സങ്കല്പനോടുകൂടിയ അനീതിക്കെതിരെ ധാർമ്മികരോഷംപുണ താൻ ഇൻസ്പെക്ടറോട് ധാർഷ്ട്യം കാണിച്ചു. ഫലമോ? ഈ ഇരുട്ടറയിൽ ബന്ധനം.

അന്യായമായി മുറിയിലിട്ടുകിട്ടിയിട്ട് പ്രതിഷേധിച്ചു ഭാഗ്യ അന്ന് അത്താഴം കഴിക്കാൻ കൂട്ടാക്കിയില്ല. എന്നാൽ രാത്രി നല്ലവണ്ണം വിശന്നു. പോലീസ് കാൾ വിളിച്ചു അപ്പം ചോദിച്ചാലോ? പക്ഷെ, അടുത്തതിമിഷം നാണം തോന്നി. വൈകുന്നേരം അച്ഛൻ ലക്ഷണൻ അപ്പംകൊണ്ടുവന്നു തിന്നാൻ ഏതുതന്നെ നിർബ്ബന്ധിച്ചിട്ടു താൻ അനുസരിച്ചില്ല. എന്നിട്ടിപ്പോൾ ഈ പോലീസ് കാൾ ശരണംപ്രാപിക്കുകയോ? ഇങ്ങനെ ചിന്തിച്ചുകൊണ്ട്, വിശപ്പു സഹിച്ചു ഭാഗ്യ കിടക്കയിൽവീണു ഉറങ്ങാൻ ശ്രമിച്ചു.

പുറത്തു ചിലരെക്കൂടെ സംസാരിക്കുന്നതുകേട്ടു. പുട്ടുതന്നെ ശബ്ദവുമുണ്ടു. വാതിൽതുറന്നു ആരോ അകത്തുവന്നു. 'ഭാഗ്യ' എന്ന് വിളിച്ചപ്പോഴാണ് ആളെ മനസ്സിലായത്. വന്നത് അധികാരിയായിരുന്നു. ഒരു പടല വലിയ വാഴപ്പഴവും ഒരു മുത്ത പാലും അവന്റെ മുഖിൽവച്ചു: 'ഭാഗ്യ, ഇത് കഴിച്ചോളൂ..'

അധികാരിയുടെ ആത്മാർത്ഥസ്നേഹത്തിനുമുമ്പിൽ ദാദയുടെ കണ്ണുകൾ നന്നത്തു. ഒന്നും പറയാനായില്ല. അവൻ പഴുതിന്നു, പാൽ കുടിച്ചു. അധികാരി സമാശ്വസിപ്പിക്കാൻ വന്നതാണു്. നാളെ ഇൻസ്പെക്ടർ വിളിച്ചാൽ ഓഡിറ്റ് ചെയ്തതെന്നും ഭീഷണിപ്പെടുത്തിയാൽ പേടിക്കരുതെന്നും അദ്ദേഹം ഉപദേശിച്ചു. നാനായുടെ കൊലപാതകക്കുറ്റം അറസ്റ്റുമേൽ ചാരാൻ മറുജ്ജവർ നടത്തിയ ഡ്രാഫോചനയെക്കുറിച്ച് അവനോടു പറഞ്ഞു: "നിയമാനുസൃതമായി ചെയ്യാവുന്നതൊക്കെ ഞാൻ ചെയ്തു. നീ പേടിക്കാതിരിയ്യൂ." അദ്ദേഹം ധൈര്യപ്പെടുത്തി.

അധികാരി ഇറങ്ങിനടന്നു. പേടിക്കേണ്ടെന്നു് ദാദയോടു് പറഞ്ഞെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിനതന്നെയും ധൈര്യമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഈ ഡ്രാഫോചന അദ്ദേഹത്തിന്റെ കഴിവിന്നും അതീതമാണു്. ഇൻസ്പെക്ടർ പൂണ്ണമാനം ബഹുസാഹസ്യത്തിന്റെ സംരക്ഷകനായി മാറിയിരിക്കുന്നു. ദാദയുടെ കള്ളരിയിലെ ചില പഞ്ചാതിമാരുടെ തെളിവെടുക്കാൻ ഇൻസ്പെക്ടർ, ആഡ്ജി കോവറാറുവിനോടു് ചട്ടംകെട്ടിയതറിഞ്ഞപ്പോൾത്തന്നെ അധികാരി വശംകെട്ടിരുന്നു. സംഭവം ഇതുപോലെ മുന്നോട്ടുനീങ്ങിയാൽ ദാദ ബാക്കിയാവില്ല; ദാദ പോട്ടെ; കള്ളക്കാരണം കാണിച്ചു തന്നിടും രക്ഷകിട്ടില്ല. അതിനൊക്കെ സമ്മതമുള്ള പഞ്ചായത്തുകാക്കും രക്ഷയില്ല. എന്നുവെങ്കിൽ നാട്ടുപുരയ്ക്കു് ജയിലിൽ പോകണമെന്നാണോ? പലരോടും കാൽവാങ്ങിയിരിക്കും. പക്ഷേ, കാശു തന്നവന്റെ തലയിലെ പുറു വാടാതെ കാക്കാനുള്ള കഴിവു തനിക്കുണ്ടായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ആ ഭാഗ്യവും അവസാനിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നു് തോന്നുന്നു. ആട്ടെ, ഇൻസ്പെക്ടറുടെ കരളലയിപ്പിക്കുംവിധം വിഷയം അവതരിപ്പിക്കുകയാണു് മാർഗ്ഗമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു് അധികാരി വിട്ടിപോയു നടന്നു.

വലിയമാളികയിൽ പുതല, ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ ദാദ, മാത്തിൽ ചിമനെ, വീട്ടിൽ അധികാരി—എല്ലാവരും ഉറക്കമിളച്ചു് കഴിയുകയാണു്. പാദശുദ്ധിയിൽ അത്താരി നിണ്ണായകരാത്രിയായിരുന്നു. ആ നാലു വ്യക്തികൾ, ജീവിതസുത്രം സ്വന്തം കയ്യിലെടുത്തു് വിധിയോടു് ഏറ്റുമുട്ടാനിറങ്ങിയിരിക്കുകയാണു്. അത്യന്തം ജാഗ്രതയോടെ കളിനടക്കണം. ഒന്നും ഗൗനിക്കാതെ, പാദശുദ്ധിയിലെ ജീവിതത്തിനാകെ സാക്ഷ്യംവഹിച്ചുകൊണ്ടു് രാത്രി വീണുകിടക്കണം. പുലർമ്പോഴുത്തേക്കു് ജീവിതഗതി തീരുമാനിക്കപ്പെടണം.

അടുത്തദിവസം രാവിലെ ഇൻസ്പെക്ടർ അധികാരിയെ വിളിപ്പിച്ചു. പോലീസ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻ ഗ്രാമത്തിലുള്ള നാളുകളിൽ അധികാരിക്ക് ഉറ

അാൻ സമയംകിട്ടില്ല. അദ്ദേഹം ധൂതിയിൽ ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്കുപോയി. ഇൻസ്പെക്ടർക്ക് തലേന്നാളത്തെ ധാർഷ്ട്യം കണ്ടില്ല. അദ്ദേഹം അധികാരിയെ ക്ഷണിച്ചിരുന്നു. അധികാരിക്ക് ഈ സ്വഭാവമാറ്റത്തിൽ സംശയം തോന്നി. മറ്റൊരു വല തന്നിടത്തിന്റെ വിശപ്പുകയാണോ? അദ്ദേഹം അതിന് പിടികിട്ടിയില്ല.

ഇൻസ്പെക്ടർ അധികാരിയെ ഉപദേശിച്ചു. ഏതുവെയ്ത്ത് പഡ്ഡെൻ മായുള്ള തക്കം അവസാനിപ്പിക്കണം. ഇൻസ്പെക്ടറെ ഒരു മാർച്ച് ആഴ്ച റാണിയിലേക്കു. അതുകൊണ്ട് പഡ്ഡെന്റെ കഴിവിലേക്കു കഴിവിനെക്കുറിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന് ചെറുപ്പത്തിലേ അറിയാമായിരുന്നു. മരിച്ച കിട്ടിയാൽ, വിരിയാകെ വിഴങ്ങുന്ന ഉഗ്രനാണ് പഡ്ഡെൻ. കൂടാതെ പോലീസ് പകുപ്പിലെ മേലുദ്യോഗസ്ഥന്മാർ അയാളുടെ ശിഷ്യവർഗ്ഗത്തിൽപ്പെട്ടവരുമാണ്. അയാൾ വിചാരിച്ചാൽ പാലത്തിലേ പ്രമാണിമാരെ ജയിലിലാക്കാൻ കഴിയും. അതുകൊണ്ട് അധികാരിയും പഡ്ഡെന്റേക്കു കൈമാറുകയും നന്നായുടെ കൊലക്കേസെത്തിയിരിക്കാൻ ശ്രമിക്കണം. കററവാളിയെ ശിക്ഷിപ്പിക്കാനാവശ്യമായ ചെലവുവെച്ചാൽ ബാപ്റ്റിസ്മം തയ്യാറായിരിക്കുകയാണ്. ദാമോദനെ കീൽ ധിക്കാരിയും തെക്കോടിയുമാണ്. ഏതെങ്കിലുമൊരു ആരോപണത്തിന്മേൽ അവൻ ജയിലിൽ പോകേണ്ടവൻതന്നെ. അതുകൊണ്ട് ഇപ്പോൾ തന്നെ അവനെ ജയിലിലയച്ച് നാടിന് വന്നുപെട്ടിരിക്കുന്ന വിപരീതതാഴ്ച വാക്കണം. അതുമൂലം, താൻ വെറും ഇൻസ്പെക്ടർ. ചാർജ്ജ്ഷീറ്റ് തയ്യാറാക്കുന്നതു മാത്രമാണ് തന്റെ ജോലി. വിധി പ്രസ്താവിക്കേണ്ടതും മജിസ്ട്രേട്ടാണ്. ദാമ നിരപരാധിയാണെങ്കിൽ കോക്കിയിൽനിന്ന് രക്ഷപ്പെടുത്തേ. ഏതായാലും അധികാരി ഇപ്പോൾ പിന്നോക്കംപോകരുത്.

ഒരു കാര്യം ഉറപ്പായി. നന്നാ വധിക്കപ്പെട്ടതാണെന്നും ഇൻസ്പെക്ടർക്ക് ബോധ്യമായിരിക്കുന്നു. കൊലപാതകം തെളിയിക്കപ്പെട്ടാലോ, അത് ഓടി വച്ച കററം തന്റെ തലയിലും വീഴുമെന്നും അധികാരിയെന്നും. നന്നാ കൊല്ലപ്പെട്ടതല്ലെന്ന് പറഞ്ഞാലോ, ദാമയെപ്പോലൊരു നിരപരാധിയായ ചെറുപ്പക്കാരന്റെ പേരിൽ കററം ചുമത്തുന്നതെങ്ങനെ? ദാമ ധിക്കാരിയാകും; വീനയെ മില്ലാതെ പെരുമാറിയിരിക്കാം; പഡ്ഡെനെ ആശ്രയിക്കാൻ ചെന്നിരിക്കാം. പക്ഷേ, ഇപ്പോഴും ചെറുപ്പമാണ്; ചട്ടക്കൂടം തടഞ്ഞിട്ടില്ല; പെരുമാറ്റം വന്നുപെട്ട അപമാനം അവന് ബുദ്ധിമുട്ടുമുണ്ടാകൂ. ദാമയുടെ കററത്തോലും വാണം. കാലിൽത്തട്ടിയ കല്ലുകളൊക്കെ പെറുക്കി മരിക്കേണമെന്നും ഇൻസ്പെക്ടറെപ്പോലുള്ള വലിയവർക്കും മേലിയല്ല. ഇനി പഡ്ഡെന്റേക്കു യുള്ള സ്നേഹബന്ധം. ഈ ഗ്രാമത്തിലുണ്ടായിട്ടുള്ള സകല അനർത്ഥങ്ങൾക്കും കാരണക്കാരൻ അയാളാണ്. ഏകിലും സാഹോബ് നിർദ്ദേശിക്കുകയാണെങ്കിൽ അത് ആലോചിക്കുന്നതിന് വിരോധമില്ല. ഏലുററിന് സാക്ഷകൾക്കും വേണം. നിന്നുനില്പിൽ മറുപടി പറയാവുന്ന പ്രശ്നമല്ല ഇതെന്നും. അധികാരി തന്റെ മനോഹരമാകെ അറിയിച്ചു.

അധികാരി ചില സംഗതികളെങ്കിലും സമ്മതിച്ചുതന്നല്ലോ. ഇൻസ്പെക്ടർ സന്തോഷമായി. അദ്ദേഹം പ്രാതൽക്കൂട്ടത്തോടെയും എഴുന്നേറ്റു.

അധികാരിയും എഴുന്നേറ്റു. ഗിശിരത്തിലെ വെയിൽ തിളയുന്നു. ഇനിയും കളിച്ചിട്ടില്ല; ശിവപുഷ്പ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല; വീട്ടിൽ കന്നുകാലികളുടെയും ജോലിക്കാരുടെയും കാര്യം ശ്രദ്ധിക്കാൻ ഒഴിവു കിട്ടിയിട്ടില്ല. രാപകൽ ഇൻസ്പെക്ടർക്കു സൗകര്യങ്ങൾ അന്വേഷിക്കുന്നതിൽ മുഴുകിക്കഴിഞ്ഞു.

“ശിവ ശിവ, ഇതെന്തൊരു സമയമാണപ്പാ!” നെടുവീർപ്പിട്ടുകൊണ്ട് അധികാരി ചെരിപ്പിട്ട് കച്ചേരിയിൽനിന്നിറങ്ങി.

അപ്പോഴാണ് കോൽക്കാരൻ മല്ലൻ ഓടിയെത്തിയത്. അവൻ കിതയ്ക്കുന്നതു കണ്ടിട്ട് അധികാരി പരിഭ്രമിച്ചു. “ഗൗഡരേ, പുലയച്ചേരിയിലെ ആ സ്വാളൻ ഇല്ലേ, അവൻ കണ്ടുകണ്ടിരിക്കെ കണ്ണടച്ചല്ലോ, ഏമാനേ!” അവൻ റിപ്പോർട്ടുചെയ്തു.

“ആകപ്പാടെ ഇന്നെഴുന്നേറ്റസമയം ചീത്തയായിരുന്നു! എവിടെയെന്നാലും പരതവിവരം കേട്ടുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു! എന്താണത്രെ സംഭവിച്ചത്? എല്ലാ സംഗതികളും ഒന്നു വേഗം പറയാമോ?” അക്ഷതനായി അധികാരി പറഞ്ഞു. രണ്ടുദിവസമായി അദ്ദേഹത്തിന് സമനില തെറ്റിയ മട്ടാണ്.

“എന്തു പറയാൻ? എല്ലാം വിചിത്രംതന്നെ! റെറാത്രുകൊണ്ട് ബാളൻ, അവന്റെ ഭാര്യ, നാലുമക്കൾ-എല്ലാറ്റിനേയും ചട്ടകാട്ടിലൊതുക്കി.” മല്ലൻ പരിഭ്രമത്തോടെ, കരളലിയിക്കുമട്ടിൽ വിവരിച്ചു.

അധികാരിയുടെ നിൽക്കുന്നായില്ല. കളിയും ശിവപുഷ്പയും ഓക്കാനം യില്ല ആ നിമിഷംതന്നെ മല്ലനോടൊപ്പം ഓടി പുലയച്ചേരിയിലെത്തി. ബാളൻ താമസിച്ചിരുന്ന ഭാലച്ചാളത്തു് അവന്റെ ബന്ധുക്കളും അയലോരക്കാരും നടിച്ചുകൂടിയിരുന്ന അവർ നെഞ്ചത്തടിക്കുന്നതും വാവിട്ടു നിലവിളിക്കുന്നതും അകലെനിന്നുതന്നെ കേൾക്കുമായിരുന്നു അധികാരി വരുന്നതുകണ്ടപ്പോൾ അവരുടെ ദുഃഖത്തിന് വേലിയേറ്റമുണ്ടായി.

ബാളന്റെ ജ്യേഷ്ഠൻ കാശ്ശൻ ഓടിവന്ന് വിങ്ങിപ്പൊട്ടി, അധികാരിയുടെ കാൽക്കൽ വീണു. “കരഞ്ഞാൽ മരിച്ചവർ എന്തിനാ വരുമോ, അന്ധനായാ? കരയാതിരിയ്ക്കൂ.” അധികാരി ഉപഹാസികമായി ആശ്വസിപ്പിച്ചു. പുകിലും തന്റെ സാമ്പനവചനങ്ങൾ ഒരുതരം ചടങ്ങു മാത്രമാണെന്നും അദ്ദേഹത്തിന് തോന്നി. അതുകൊണ്ട് ഈ പാവങ്ങൾക്ക് എന്തു പ്രയോജനം? അദ്ദേഹത്തിന് ഡഗ്ഗം ഇടറി.

“പാവങ്ങളെ കാക്കുന്ന ഏമാനേ! നിങ്ങളുടെ കൺമുമ്പിൽ നിങ്ങളുടെ അടിമ ചത്തുകിടക്കുന്നത് നോക്കപ്പോ!” “ബാളന്റെ ജ്യേഷ്ഠത്തി ചീറ്റിക്കരഞ്ഞ്, രാഗത്തിൽ നിലവിളിച്ചുതുടങ്ങി: “ബാളാ, എന്റെ പൊന്നേ, എണീല്പ! ഗൗഡർ വന്നേ, എണീക്കൂ.” അവൾ ശവശ്ശിന്റേൽ വീണു പിടഞ്ഞുതുടങ്ങി.

പുലയച്ചേരിയിലെ ആളുകൾ ബാപ്റ്റിസംസംഹാരത്തിന്റെ പക്ഷപാതികളായിരുന്നു. അവർ പണ്ടുതൽക്കം ജാഗിർദാരുടെ കടിയാന്മാരാണ്. വലിയ മാളികയിൽനിന്നും അവർ ചോളം കിട്ടുമെന്നുറപ്പുള്ളതുകൊണ്ട്, അധികാരി തനിക്കു ഏറ്റവും വേണ്ടപ്പെട്ടവർ മാത്രമേ ചോളം നല്കിയിരുന്നുള്ളൂ. ഈ ബാളൂർ കഴിഞ്ഞുകൊല്ലം അധികാരിയുടെ വയലിൽനിന്നും ചോളത്തെപ്പോലെയും എണ്ണാക്കി മാത്രം അടി വാങ്ങിച്ചവനാണ്. ആ കറുത്തതിന് ഏതായാലും വിവിധ പീഴകെട്ടേണ്ടി വന്നു. അതിൽപിന്നെ അവന്റെ ആരാധനയെക്കുറിച്ചും കടംബത്തിൽ ജോലിചെയ്യുന്നവർ അവൻ മാത്രമായിരുന്നു. മാത്രം പുണ്യഗതിയിൽ; മക്കളാണെങ്കിൽ തീരെ കൊടുക്കുകയും ഇങ്ങനെ ചില ദിവസങ്ങളിൽ അർപ്പിച്ചിട്ടിരിക്കുന്ന ചില ദിവസങ്ങളിൽ മറ്റുപറ്റിയിരിക്കുകയും അവൻ തന്നെയാണ്. പുലയച്ചേരിയിൽ അവൻ ചോളംകൊടുത്തു പോരുന്ന കഴിയുന്നവർ ആരുണ്ടായിരുന്നില്ല. വലിയമാളികയിലായിരുന്നു ഇന്നലെയാണ് പുലയച്ചേരി ചോളം കൊടുത്തത്. എന്നാൽ ബാളൂർ കിടപ്പിലായിരുന്നതുകൊണ്ട് അങ്ങോട്ടും പോകാനായില്ല.

ബാളൂർ ആവശ്യമായത്ര ചോളം മാറിത്താമസിക്കുന്ന അവന്റെ ഭർത്താവ് സ്വയം ചുമന്നുകൊണ്ടുവന്നു. ബാളൂർ ചാളയിൽ ചൊരിഞ്ഞിരുന്നു. ബാളൂർ കടംബംഗനയെ പഴയതാണെന്ന ആ ചോളം പൊടിച്ച് അപ്പമാക്കി തിന്നു. വിശന്നു വയറിൽ പഴുത്ത ചോളം വെച്ചുമാറി മാറി. അക്കാലംകൊണ്ടുതന്നെ കോളാപോലെയെ കടംബം വയറിളക്കവും വന്നു യാതൊരു ചികിത്സയും കാര്യത്തിൽക്കാരെ കടംബംകൊണ്ടു മാത്രം തൃപ്തിപ്പെട്ടു.

കൂടിയിരുന്നവരിൽനിന്നും ഈ കാര്യങ്ങൾ അറിഞ്ഞപ്പോൾ അധികാരിക്ക് സങ്കടമായി. കിര്പ്പായിൽ വന്നിരുന്ന ആ കട്ടികളെയും ആ ഗതിനിയെയും, അസ്ഥിമാത്രാവശേഷനായ ബാളൂർക്കും ഗവണ്മെന്റ് കണ്ടപ്പോൾ അധികാരിക്ക് കണ്ണീർ നിയന്ത്രിക്കാനായില്ല. പാളേക്കിടം ആരോട് ഗോപമാണെന്തിരിക്കുന്നത്? രണ്ടാംമുണ്ടിന്റെ തല പൊക്കി അദ്ദേഹം കണ്ണു മൂടുക. "വലിയമാളികയിൽനിന്നും കൊണ്ടുവന്ന ചോളം ആരും തിന്നണം. നാമുടെ വീട്ടിൽവന്നു ഒരു മാസത്തേക്ക് വേണ്ടുന്ന ചോളം കൊണ്ടുവന്നോളൂ. എല്ലാവരോടും അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു.

അധികാരിയെ കണ്ടപ്പോൾ മാടിവിളിച്ചു. ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്ക് പോയി ഇൻസ്പെക്ടറോട് ഈ ദുരന്തത്തെക്കുറിച്ച് റിപ്പോർട്ട് ചെയ്യണം. അതിനായി അങ്ങോട്ടു പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ വഴിയിൽ കറവച്ചേരിയിൽനിന്നും നില വീളിക്കുന്ന ഒരു കേട്ടു. അവിടെ ഒരു കിഴവിയും ഒരു കണ്ടും ഇവ രോഗംകൊണ്ട് മരിച്ചിരിക്കുന്നു. കൂടാതെ വലിയമാളികയിലെ ചോളംതിന്ന പലരും കോളാ ബാധിച്ചിരിക്കുന്നതായി അറിഞ്ഞു. അധികാരി ഞെട്ടിത്തരിച്ചു. ഇനിയും ഏതൊക്കെ കേൾക്കണം? കാരണം?

കിണ്ണാമുക്കാരനെ വിളിക്കാൻ മല്ലനെ പറഞ്ഞപ്പോൾ അധികാരി ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്ക് വന്നു. ഇൻസ്പെക്ടർ പലപ്പോഴെയും ബാപ്റ്റിസംസംഹാരത്തിനെയും

വിളിക്കാനയച്ച് അവരെ കാത്തിരിക്കുകയാണ്. അധികാരി റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിച്ചു. രോഗം വലിയമാളികയിലെ ചോളം കാരണമാണെന്നും ബോധിപ്പിച്ചു. ഈ സാമൂഹ്യവിപ്ലവയോഗം ഇനിയെങ്കിലും അവസാനിപ്പിക്കണമെന്നാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം. ചെരുപ്പുകുത്തി ചന്ദ്രൻ കൊണ്ടുവന്ന ചോളം കണ്ടിരുന്ന ഇൻസ്പെക്ടർക്കും ഈ അഭിപ്രായം സമ്മതമായിരുന്നു.

'എന്തു ചോളം? രണ്ടുതവണ കൈ കഴുകിയിട്ടും നാനും പോകുന്നില്ല! ആ ചോളം തിന്നാൽ കോളറ വരാൻ ഇടയുണ്ട്' ചോളം കൊണ്ടുപോയവർ അത് ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിലെത്തിക്കണം. ചോളമില്ലാത്തവർ അധികാരിയുടെ വീട്ടിൽ നിന്ന് ചോളം കൊണ്ടുപോകണം. കിണ്ണുമട്ടുകാരന് അധികാരി നിർദ്ദേശം നല്കി.

വെയിലിൽ പുടായ തകിടിന്റെ ഒച്ചയും അതിനെ തോല്പിക്കുന്ന അറിയിപ്പുകാരന്റെ ശബ്ദവും കേട്ട് ആളുകൾ യോഗസൂരായി—രോഗംതന്നെ അലറുകയാണോ? നാനായുടെ മരണത്തിനുശേഷം പാലേളിയെ വിപര്യയ്ക്കുകൾ കൂട്ടുകൂട്ടുമായി ആക്രമിക്കുകയായിരുന്നു. ആ ദുരന്തങ്ങളൊന്നിച്ച് അവതരിച്ചമട്ടിൽ ഇൻസ്പെക്ടർ ഗ്രാമത്തിൽ ക്യാമ്പ് ചെയ്യുകയാണ്. എല്ലാവരിനും താഴിക വെണ്ണാൻ ഇപ്പോൾ കോളറയും എത്തിയിരിക്കുന്നു—ഗ്രാമത്തെയാകെ വിഴിയാൻ വായും പിളന്നുകൊണ്ട്.

കിണ്ണുമട്ടിയറിയിച്ച വാങ്ങ് കേട്ട് പഡമപ്പൻ അടിച്ചടി വിറച്ചു. വലിയ മാളികയിൽനിന്ന് റിതരണംചെയ്ത ചോളം തിന്നുകയെന്നു പറയുന്നത് വെറും അപവാദപ്രചരണമല്ലാതെ മറ്റെന്താണ്? പാവങ്ങളുടെ മേൽ തന്റെ സ്വാധീനം ഉറപ്പിക്കാൻ അധികാരി ഇറക്കിയ പുതിയ വേലയാണിത് എന്ന് അദ്ദേഹം കരുതി. വലിയമാളികയിലെ ചോളം പത്തായത്തിലാക്കിയിട്ട് അഞ്ചാറുകൊല്ലം കഴിഞ്ഞതുകൊണ്ട് പഴക്കത്തിയിരിക്കും. എന്നാൽ അത്രയ്ക്ക് നിസ്സാരമായ കാരണംകൊണ്ട് കോളറ വരുമോ? വലിയമാളികയിലെ ചോളം ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്ക് കൊണ്ടുവരുവിപ്പിച്ച് അതുതന്നെ തിരിച്ച് വായുയായി നൽകുക. ഇതായിരിക്കണം അധികാരിയുടെ മനസ്സിലിരിപ്പ്. ഇക്കാര്യം ബാപ്റ്റിസ്മംബിനെ അറിയിച്ച്, ഇൻസ്പെക്ടറെക്കൊണ്ട് പറയിക്കണം—ഈ വിളംബരം കള്ളമാണെന്ന്. പഡമപ്പൻ ബാപ്റ്റിസ്മംബിനെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവരുവാൻ കണ്ണനെ പറഞ്ഞയച്ചു.

കണ്ണൻ വലിയമാളികയിൽനിന്ന് വേഗം മടങ്ങിയില്ല. അവനേക്കാൾ മുമ്പിലായി ബാപ്റ്റിസ്മംബ് മരത്തിലേയ്ക്ക് ധൂതിയിൽവന്നു അയാളുടെ മുഖം കണ്ടപ്പോഴേ പഡമപ്പന് സംശയം തോന്നി—എന്താ അപകടം സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് ഒരു ക്ഷേമം, സാക്ഷിപറയാൻ ആരും സമ്മതിച്ചില്ലായിരിക്കും.

ബാപ്റ്റിസ്മംബ് നഗ്നപാളനായി. തലപ്പാവില്ലാതെ ഓടിവന്നിരിക്കുന്നു. മുഖത്തു പരിശ്രാന്തി മുററി നില്ക്കുന്നു. ഓടിയതുകൊണ്ട് കിതയ്ക്കുന്നുണ്ട്.

വിഷമത്തോടെ അകത്തളത്തിൽ കയറി പഡപ്പേനെ രഹസ്യമറിയിലേയ്ക്ക് ആംഗ്യംകാണിച്ച് വിളിച്ചു.

പഡപ്പേൻ മുറിയിൽനിന്നും പുറത്തുവരുന്നതിനിടയ്ക്ക് കെഞ്ചൻ പുറവാതിലിടുടെ ഓടിവരികയായിരുന്നു. "എന്താടോ, ബാപ്പ, സാഹേബിനെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവരാൻ ഇത്ര സമയമോ? ഗെറഡരുടെ അറിയിപ്പുകേട്ട് നിന്നതാണോ മകനെ? കിഴവനായി; എന്നിട്ടും കട്ടിക്കളി മാറിയില്ലേ?" എന്നു മറുവാത്ത പഡപ്പേൻ ശ്രുണിയെടുത്തു.

പക്ഷെ, കെഞ്ചൻ ഇടിവെട്ടേറുമട്ടിൽ നൃംഭിച്ചുനിന്നു. അവൻ പാറിടാത്ത നായിരുന്നു. പഡപ്പേന്റെ ചോദ്യം അവന്റെ കാതിൽ പതിച്ചില്ല അവനല്ലം താമസിച്ച് പറഞ്ഞു: "അപായം വന്നെ, അപായം-സ്വാമി! അപായമായി പ്പോയി . . . പുതലാബായി . . . . ."

"എന്തായെന്നും പറയൂ നിയെന്താ ഇങ്ങനെ നാവുന്നതെന്നതും?" പഡപ്പേൻ ഭേധ്യംനടിച്ചു ചോദിച്ചു.

"ആരേണുതൊക്കെ ആയിക്കഴിഞ്ഞുസ്വാമി! പുതലാബായി രാമനാമം ചൊല്ലിക്കഴിഞ്ഞു!" കെഞ്ചൻ മനസ്സുറപ്പിച്ചു പറഞ്ഞു. അറുപതുവയസ്സായ ആ വികൃതവേദാന്തിക്കും കണ്ണീർ ധാരയായൊഴുകി.

"താൻ ബോധത്തോടെയാണോ സംസാരിക്കുന്നത്?" അല്ല, ലഹരിയിലോ?" പഡപ്പേൻ വീണ്ടും ഭീഷണിപ്പെടുത്തി

"ഈരാകട്ടേക്കിൽ അന്നുകിടക്കുന്നതുകൾ വന്നതാണു സ്വാമി അതു കണ്ടാൽ ലഹരിയൊക്കെ പറിപറക്കും-അത്രയ്ക്ക് യേങ്കും!" കെഞ്ചൻ ഞെട്ടലോടെ പറഞ്ഞു

"ബാപ്പ, സാഹേബ് ഇതാ, ഇപ്പോൾ വലിയമാളികയിൽനിന്നു വന്ന അാണ്. അയാൾക്കൊന്നും അറിയില്ല. നിന്നോടാരാ പറഞ്ഞത്?" പഡപ്പേൻ പരിഭ്രമത്തോടെ ചോദിച്ചു.

"ആരും, ആരോടു പറയാനാണു സ്വാമി? ഞാൻ പോയപ്പോൾ യമുന വാതിലിനടുത്തു നിൽക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ബാപ്പ, സാഹേബ് അവിടെയെങ്ങു മുങ്ങിയിരുന്നില്ല അകത്തുകാണും; വരട്ടെയെന്നുവെച്ച് അവിടെ കാത്തിരിക്കു ബോൾ പെട്ടെന്നു എന്തായെന്നറിയില്ല, യമുന വിങ്ങിക്കരഞ്ഞുകേൾക്കു പോയി. 'എന്താ യമുനേ, എന്തിനാണു കരയുന്നത്' എന്നു ചോദിച്ചതിനു 'ചേട്ടാ, ഇതുനോക്കൂ. വാതിൽ അകത്തുനിന്നുടച്ചിരിക്കുന്നു പുതലാബായി ചേച്ചി ഏഴന്നേററിട്ടില്ല' എന്നുവൾ പറഞ്ഞു. ഞാൻ പോയി വാതിൽ പൊളിയിടുടെ നോക്കി അമ്മ കയറിൽ കെട്ടിടാണിരിക്കുന്നു.' ഇത്രയും പറഞ്ഞു കെഞ്ചൻ വിങ്ങിക്കരയാൻ തുടങ്ങി

കെഞ്ചൻ പറഞ്ഞുതീരുന്നതിനുശ്വന്തന്നെ ബാപ്പ, സാഹേബും പഡപ്പേനും വലിയമാളികയ്ക്കുനേരെ ഓടിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. കെഞ്ചന്റെ ദുഃഖാവേശം ഈ

ങ്ങിയിരുന്നില്ല. മുണ്ടിന്റെ കോമ്പലകൊണ്ട് കണ്ണുതുടച്ചു ചിന്തയിൽ മുഴുകി നിന്നു. അവൻ എന്തെല്ലാമോ പറയാനുണ്ട്. വിവാഹം കഴിഞ്ഞുവെന്ന് നാൾ തൊട്ടു പുതലാബായിയെ അവൻ കാണുന്നുണ്ട്. താൻ കണ്ടതൊക്കെ പറയണമെന്നുണ്ട്. പക്ഷേ, കേൾക്കാനാളില്ല.

പണിക്കാർവന്ന് വാതിൽപൊളിച്ചു കടക്കേണ്ടിവന്ന കയറഴിപ്പം രമ്പം താഴെയിറക്കി, കിടക്കയിൽക്കിടത്തി പുതപ്പിച്ചു ബാപ്റ്റിസാഹേബ് ഒരു വശത്തിരുന്ന് വിടിക്കുറഞ്ഞുതുടങ്ങി എന്നാൽ അയാളുടെ കരളിൽ എന്തോ ഒരു കൃത്രിമത്വം ഉണ്ടായിരുന്നു—മനഃപൂർവ്വം പഠിച്ചു കരയുന്നതുപോലെ.

പഡപ്പേൻ ഗ്രാമക്കച്ചേരിപ്പവന്നു. ഇൻസ്പെക്ടറുടെ മുസിഖിപ്പണം. ദേവം ആവാഹിച്ചുകൊണ്ടുയര പറഞ്ഞു: "റാവുസാഹേബ്, ഇന്നാട്ടിലെ പാവങ്ങളുടെ അമ്മ ഇന്ന് സ്വർഗ്ഗസ്ഥയായി."

പുഴക്കഞ്ഞിയ ചോളംതിന്ന് മരണാൽ വ്യക്തികൂടി ചത്തുപോയിരിക്കുമെന്ന് കരുതിയ ഇൻസ്പെക്ടർ പുരികംചൂളിച്ചു. അദ്ദേഹം പാദശ്ലിഷ് വന്നിരിക്കുന്നത് ഈ മരണവാർത്തയ്ക്കു കേൾക്കാനല്ല ഈ അളകൾ ഏന്തിനാണ്. ചത്തവർത്തമാനവുകൊണ്ട് തൻറടുത്തേയ്ക്കു വരുന്നത്? "എന്തായിട്ടു? തോൻ ഇന്ന് എഴുന്നേറ്റപ്പോൾ മുതൽ ഈ വാർത്തയെ കേട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നത്."

"മരണല്ലാ മരണവുപോലെയല്ല റാവുസാഹേബ് ഇതു. പട്ടിണികിടന്ന് പാവങ്ങൾ പുഴക്കഞ്ഞിയ ചോളം തിന്നുന്നത് സഹിക്കാനാവാതെ, അവൻ അതേ ചോളംതിന്നു മരിച്ചു. ബാപ്റ്റിസാഹേബ് അനാഥനായി ഈ നാടാകെ അനാഥമായി." പഡപ്പേൻ ദേവത്തിന്റെ ആവേശത്തോടെത്തന്നെ, ദുഷ്ടാണത്തിന്മേൽ കെട്ടുകഥയുടെ മറയിട്ടു.

എപ്പോഴും ദുഷ്ടന്മാരുടെ കൂടെത്തന്നെ കഴിയുന്ന ഇൻസ്പെക്ടർ ഇവിടെ വിശദീകരണം വിശ്വസിക്കാനായില്ല. വലിയമാളികയിലെ വലിയ കൊച്ചമ്മ ചീത്ത ചോളംതിന്ന് ചാവുകയില്ലെന്നു ഏറ്റേറ്റത്തിന് ബോധ്യമുണ്ടായിരുന്നു.

"പഡപ്പേൻ! കത്തിപ്പ് പനിവന്നു എന്ന മട്ടിലുള്ള കഥയൊന്നും ഏർറക്കൽ വേണ്ട. കേട്ടോ! പുതലാബായിയുടെ മരണകാരണം അന്വേഷിച്ചു കണ്ടുപിടിക്കാതെ പററിച്ചു. ബാപ്റ്റിസാഹേബ് എന്തുപറയുന്നു?"

"എന്തു പറയാൻ? കണ്ണിനും കിടച്ചിറക്കി വീണ്ടുകിടന്നിരിക്കയാണവൻ. സക്കാരിന്റെ ആളായി നിങ്ങളിവിടെയുണ്ട്. എന്തുവേണമെങ്കിലും നിങ്ങൾക്കു ചെയ്യാം." പഡപ്പേൻ അടങ്ങി.

ഉടനെ അധികാരിയെ ഗ്രാമക്കച്ചേരിപ്പ് വിളിപ്പിച്ചു. വീട്ടിലിറപെന്ന് കന്നുകാലികളുടെ കാർക്കശ്യം അന്വേഷിച്ചു കളിയം ശിവപുഷ്പയും കഴിച്ചേയ്ക്കാമെന്ന് കരുതിയതാണ്. അപ്പോഴാണ് വീണ്ടും വിളിക്കുന്നത്. അദ്ദേഹം വീണ്ടിപ്പുത്തോടെ വന്നു. പണി എന്താണെന്നുവെച്ചാൽ വേഗം തീർത്തു മടങ്ങണം—അദ്ദേഹം കരുതി. എന്നാൽ വന്നപാടെ കേട്ടത് പുതലാബായി

യുടെ മരണവാർത്തയായിരുന്നു. അധികാരിക്ക് ഇടിയെടുത്തു മട്ടായി. ഇൻസ്പെക്ടറോടൊപ്പം അദ്ദേഹവും വലിയമാളികയിലേയ്ക്ക് പോയി.

രണ്ടുപേരും എത്തിയപ്പോൾ വലിയമാളികയിൽ വലിയൊരാരംകൂട്ടം കൂടിയിരുന്നു. കേട്ടവർകേട്ടവർ കൂട്ടംകൂട്ടമായി വന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. നേരം ഉച്ചയായിട്ടും ആടും മടങ്ങിപ്പോകേണ്ട വിചാരമില്ല. ഓരോരുത്തരും മരണകാരണം അന്വേഷിക്കുന്നു! ഓരോരുത്തരും തോന്നിയപോലെ പറയുന്നു. വലിയമാളികയുടെ ഓവിയെക്കുറിച്ചാണ് ചിലർ ചിന്ത അകത്തു കരച്ചിലും കൂട്ടനിലവിളിയും നിരന്തരമായി തുടരുകയാണ്.

അധികാരിയും ഇൻസ്പെക്ടറും ബഹളത്തിനിടയ്ക്കു കടന്നു അകത്തെത്തിയപ്പോൾ ബാപ്പ, സാഹേബ് വിഷാദോവത്തിൽ അവരെ സ്വീകരിച്ചു. ഇൻസ്പെക്ടർ രേപചാരികമായി പലതും പറഞ്ഞു അകത്തു കടന്നു. പുതലാബായി ഏവിയെയാണ് കിടന്നിരുന്നതു? രാത്രി അവരുടെ കൂടെയുണ്ടായിരുന്നതാരാണ്? ഇപ്പോഴുള്ള സ്ഥലത്തു ശവം എപ്പോൾ കൊണ്ടുവന്നു? ഈ ചോദ്യങ്ങൾക്ക് ഓരോരുത്തരിൽനിന്നും ലഭിച്ച ഉത്തരങ്ങൾ പൊരുത്തപ്പെട്ടില്ല. ആത്മഹത്യയോ വിഷപ്രയോഗമോ ആയിരിക്കണമെന്നാണ് അധികാരിയുടെ ഉറച്ച അഭിപ്രായം. ശവത്തിനുപുറം വലിയമാളികയിലെ സേവകരുടെ കൂട്ടനിലവിളി നടക്കുമ്പോൾ ശവം സൂക്ഷ്മമായി പരിശോധിക്കുക സാധ്യമായിരുന്നില്ല. റിപ്പോർട്ട് ഏഴുതണമെന്നും അധികാരി അറിയിച്ചപ്പോൾ, മതിയായ കാരണങ്ങളുണ്ടെങ്കിൽ അങ്ങനെ ചെയ്യാമെന്നു പറഞ്ഞു ഇൻസ്പെക്ടർ ഗ്രാമക്കമ്മ്യൂണിക്കേഷനുകളുണ്ടു.

പാളേളിയിലെ ഓരോ സംഭവത്തിനും പുറകിൽ ഒരു ഗുഡാലോചന കാണമെന്ന് ഉറപ്പുണ്ടായിരുന്ന അധികാരി ദുർമ്മരണം റിപ്പോർട്ടാക്കിക്കളഞ്ഞു. ശവത്തിന്റെ കഴുത്തിൽ കയർ മുറുകിയ അടയാളവും പുറത്തു നിട്ടിയിരിക്കുന്ന നാവും കെട്ടിത്തൂങ്ങി മരിച്ചതിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളാണ്. അധികാരി അങ്ങനെ റിപ്പോർട്ട് എഴുതിപ്പിച്ച ശവം പോസ്റ്റ്മോർട്ടത്തിന് ആസ്പത്രികെഴുപ്പിക്കണമെന്നുകൂടി അധികാരി ആഗ്രഹിച്ച പക്ഷേ, ഇൻസ്പെക്ടർ സമ്മതിച്ചില്ല. അന്ത്യസംസ്കാരത്തിന് ശവം ബാപ്പ, സാഹേബിന് വിട്ടുകൊടുക്കണമെന്ന് അദ്ദേഹം നിർദ്ദേശിച്ചു.

അന്ന് പാളേളിയിലാകും ചോറിറങ്ങിയില്ല. ഒരൊറ്റ ചിന്തയാണെല്ലാവർക്കും—വലിയമാളികയുടെ ഓവിയെന്തു? ഇന്നോളം ഗ്രാമത്തിന്റെ ഭരണയന്ത്ര രക്ഷാകേന്ദ്രമായിരുന്ന വലിയമാളിക ഇന്ന് ഒഴിഞ്ഞുകിടക്കുന്നു. ലക്ഷിബായി തിരിച്ചുവരുന്നതുവരെ അതങ്ങനെ ഒഴിഞ്ഞുകിടക്കും. ബാപ്പ, സാഹേബ് ഏതായാലും അന്യർ. പാളേളിയിലെ സ്വത്തു അവർ ഓഹ്റിച്ചുവെന്നല്ലാതെ ആ നാടിനെ അവർ സ്നേഹിച്ചിരുന്നില്ല. ഓഗർ ഭാരതക വലിയമാളികയുടെ ഓഗ്യം ഇന്നുമുഖിച്ചു. മരണംനല്കിയ ശൂന്യത അതിനെ ആവരണംചെയ്തു. പുതലാബായിയുടെ മരണത്തെക്കുറേയ്ക്കു കളെ മുഖിപ്പിച്ചത് ശൂന്യതയായിരുന്നു.

വിജനമായ വനാങ്കുരത്തിൽ നടക്കുന്ന ഏകാന്തപഥികനെപ്പോലെ സമയം ഇഴഞ്ഞുനീങ്ങി ശൂന്യമനസ്സരായ ആളുകൾ വലിയമാളികയുടെ പരിസരത്തിൽ അലഞ്ഞുനടന്നു. അന്ത്യസംസ്കാരം ഇനിയും നടന്നിട്ടില്ല ബാപ്പ. സാഹേബ് ഒരു കതിരസവാരിക്കാരനെ അജ്ഞാണിക്കയച്ചിരിക്കുകയാണ്. യശവന്തറാവുവിനെ കൂടനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരാൻ. അദ്ദേഹത്തിന് അന്ത്യമുറ സമയം നൽകുവാനായി ശവസംസ്കാരം താമസിപ്പിച്ചു. വലിയമാളികയിൽ അന്ന് തീപ്പെട്ടിയില്ല ഇതറിഞ്ഞിരുന്ന ബാളാചാൽർ ബാപ്പ.സാഹേബിനെ തന്റെ ഇല്ലത്തേയ്ക്ക് കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി ഊണ് കഴിപ്പിച്ചുവിട്ടു. ജോലിക്കാൾക്ക് അന്ന് ഒരു ജോലിയിലും മനസ്സുറച്ചില്ല ആലയിലുണ്ടായിരുന്ന കുന്നുകാലികളെ ആരോ മേയ്ക്കാൻ വിട്ടിരിക്കുന്നു പണിക്കാർ പലേടത്തും കഞ്ഞിയിരുന്നു ഓരോന്നു പറയുന്നുണ്ട് ആരൊക്കെയോ വരുന്നു; പോകുന്നു. ആരും ഒന്നും ശ്രദ്ധിക്കുന്നില്ല.

സൂര്യൻ അസ്തമിച്ചു. ഇത്രയ്ക്ക് ഉത്സാഹരഹിതമായ സന്ധ്യ പാളേളിയിൽ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. വലിയമാളികയിലെ കുന്നുകാലികൾ മടങ്ങി. അതുകണ്ട ഏതോ ഒരു നല്ല മനുഷ്യൻ അവയെ ആലയിൽ പിടിച്ചുകെട്ടി. പൂർവ്വം നിരാശയും നിറഞ്ഞ അന്തരീക്ഷത്തിൽ മാനക്കേടുകൂടി അലിഞ്ഞുചേർന്നിരിക്കുന്നതായി തോന്നി. സകലരും ഒന്നിരട്ടിയാൽ മതിയെന്ന് കാത്തിരിക്കുകയാണ്. പകൽവെളിച്ചം ആർക്കുംവേണ്ട. അകത്തു് ബാപ്പ.സാഹേബ് കുറുവാളിയെപ്പോലെ തലകനിച്ചിരുന്നിരിക്കുന്നു. അയാളുടെ ചുറ്റും കൂടിയിരുന്ന സേവകവൃന്ദം പലതും പറയുന്നു.

ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ സമ്മേളിച്ചവരുടെ ബഹളത്തിന് അന്ന് യാതൊരു ആകർഷണവുമില്ലായിരുന്നു. പതിവായി കാണാറുള്ള ഉത്സവമായായില്ല. പരിചാരകർ അന്ത്യമനസ്സരായിരിക്കുന്നു. അന്നുരാത്രി ഇൻസ്പെക്ടർ പഡ്ഡെന്റെ മാത്തിൽച്ചെന്ന് വളരെനേരം സംഭാഷണം നടത്തി, പാതിരാത്രിയോടെ കച്ചേരിയിലെത്തി. കിടക്കിടെ വിറപ്പിക്കുന്ന തണുപ്പ്. ആ തണുപ്പിൽ കച്ചേരിയിൽ ഉറങ്ങുന്നത് നന്നല്ലെന്ന് ഇൻസ്പെക്ടർക്ക് തോന്നി. തണുപ്പേറ്റാത്തിടത്തു് കിടക്കയൊരുക്കുവാൻ കോൽക്കാരൻ മല്ലന്ത് നിർദ്ദേശം നൽകി അദ്ദേഹം കച്ചേരിയിൽ ചിന്താമഗ്നനായിരുന്നു.

മല്ലൻ ആലോചിച്ചു. ഇന്നലെ മുതൽ ധർമ്മശാലയിലെ മുറിയിൽ ഭാജനത്തിൽവാസമനുഭവിക്കുന്ന നല്ല ചുട്ടുള്ള മുറിയിൽ കിടക്കയൊരുക്കാൻ പറഞ്ഞാൽ അതു് ആ മുറിയിലാണ് പതിവു് എന്നാൽ ഇൻസ്പെക്ടർ പറയാതെ പോലീസുകാർ മുറിയുടെ വാതിൽ തുറക്കാൻ ഒരുക്കമല്ല. കറേണേരും ആലോചിച്ചു അവസാനം അദ്ദേഹത്തെ സമീപിച്ചു് വളരെ മെല്ലെ അറിയിച്ചു: "റാവുസാഹേബ്! ധർമ്മശാലയിലെ മുറി ഒഴിപ്പിച്ചുതരണം! ഭാജനം ഏതു മുറിയിലിടണം?" അവൻ സലെയ്ത് ചോദിച്ചു

ഇൻസ്പെക്ടർ ഒരുനിമിഷം ആലോചിച്ചു: "അവനെ അധികാരിയുടെ കയ്യിൽ ഏല്പിച്ചുകൊടുത്ത അദ്ദേഹത്തിന്റെ വീട്ടിലേയ്ക്കുയ്ക്കാൻ ഹവിൽദാരോട് പറയൂ "

തരിശാലം രാജ മോചിതനായി. ഹവിൽദാർ അവനെ അധികാരിയുടെ വീട്ടിലെത്തിച്ചു. "നിങ്ങളുടെ വീട്ടിൽ ഇവനെ കൊണ്ടാക്കാനാണ് കല്പന. ഒരു നോട്ടപ്പള്ളിയാണെന്നാർക്കുവേണം. ഞാൻ നിങ്ങളെ ഏല്പിച്ചുകഴിഞ്ഞു. രാവിലെ ഇവനെ കച്ചേരിയിലെത്തിക്കുന്ന ചുമതല നിങ്ങളുടേതാണ്." അയാൾ പോയി.

കച്ചേരിയിൽ ചില പോലീസുകാരും ഇൻസ്പെക്ടർമാരും ഉണ്ടായിരുന്നു. ആഡ്വേറ്റി കേശവറാവു ഉണ്ടും ഉറക്കവും ബാളാപാൽക്കളുടെ ഇല്ലത്തുതന്നെ ആക്കിയിരിക്കുകയാണ്. ഏതോ ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ഇൻസ്പെക്ടർമാരെ ചെവിയിൽ നമ്മുടെ കണ്ണാടുകടിയൻ കെഞ്ചൻ ഏതോ മന്ത്രിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖം പ്രസന്നമായി താടിനീട്ടിയ മുഖത്തു രോമാഞ്ചം! ഹർഷാതിരേകം സ്ഥാനവ്യത്യാസത്തിന്റെ മതിൽക്കെട്ട് തകർത്തു. അദ്ദേഹം കെഞ്ചന്റെ പുറത്തുതട്ടി. രോഗ്യത്തിന് കെഞ്ചൻതന്നെ പിന്നോക്കം പോയി അദ്ദേഹം മൃതിയിലേഴുന്നേറ്റു ധർമ്മശാലയിലെ മുറിയിൽച്ചെന്നു. ഇൻസ്പെക്ടർ മുറിയിൽ വേവലാതിയോടെ കിടന്ന പതിനഞ്ചു നിമിഷം പതിനഞ്ചു വർഷങ്ങളായിരുന്നു. അദ്ദേഹം അത്യന്തം അസ്വസ്ഥ ചിത്തനായിരുന്നു പാണ്ടുളിയോടൊക്കെ കോപം തോന്നി അനേകം പ്രാവശ്യം പുറത്തിറങ്ങി എത്തിനോക്കി. വെള്ളം കുടിച്ചു. വീണ്ടുമെഴു. തലയിൽ കൈവെച്ചു ഏകാന്തത സഹിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ തപസ്സും ഫലിക്കാൻ പോവുകയാണ്. കെഞ്ചൻ സാവധാനം മുറിയുടെ വാതിലിൽ മുട്ടി പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ഇൻസ്പെക്ടർ ഏഴുന്നേറ്റു പുറത്തുവന്നു "സാധനം എത്തിയോ?"

"റാവുസാഹേബരേ, പുറത്തു പോലീസ് കാവലുണ്ട്. അയാളെ ഒരു പറഞ്ഞെയെന്നും." കെഞ്ചൻ മാർമ്മിപ്പിച്ചു.

"അരെ ഇസ്മായിൽ! ചാവഡി മേ കാഗസ് ലക്കോട്ടാ ഹൈ. ഇസക് കെമാർഫത് മേജർ." ഇസ്മായിലിന് ആൺ നല്ല അയാൾക്കീവക ഉത്തരവുകൾ പുതുതല്ല. സൂചന പിടികിട്ടി ഒരു പുഞ്ചിരിച്ചു അയാൾ കെഞ്ചനോടൊപ്പം കച്ചേരിയിലെ പുറത്തു.

മല്ലി മുറിയിൽ പ്രവേശിച്ചു. എന്നാൽ ഇന്നലെത്തന്നെ കൊഞ്ചലും കഴയലുമില്ല. അവർ വിരമിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു "സാഹേബരേ, ഏതെ ഇന്നൊഴിവാക്കണം. എന്റെ ചേട്ടത്തിയമ്മയ്ക്കും ഒറ്റപ്പം വന്നിരിക്കുന്നു. 'ഒറ്റപ്പം'യുടെ വീളയോടൊക്കെ രണ്ടുപുറത്തുകൂടെയും പോകുന്നുണ്ട്. ബാളാപ്പാൽക്കളുടെ മുഴുവൻ ഇങ്ങനെ ചത്തു. ഇവളും ബാക്കിയാവില്ല എന്ന് കാക്കരേ" അവർ അപേക്ഷിച്ചു. പുലർന്നുരുത്തി മരിച്ച വാൽ കെട്ടുകേട്ട് ഇൻസ്പെക്ടർ മടുത്തു അദ്ദേഹം വാതിലടച്ചു ആ ചെറു അദ്ദേഹത്തിന് കോപംവന്നു വെന്നരിയിച്ചു. മല്ലി ഇറങ്ങിവന്നപ്പോൾ രാവിലെ ആറുമണി.

ധർമ്മശാലയിലെ മുറയിൽ ബന്ധനസ്ഥനായ ദാദ, രാത്രി താല്പാലിക മായി മോചിപ്പിക്കപ്പെട്ട വാർഷികരോധം പറ്റാത്തതായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് സരളമായി ജീവിതം നയിച്ചിരുന്ന ലക്ഷണൻ, ആരെയും ഗൗണിക്കാതെ വളർന്നുവന്ന മകൻ ഒരു ഭാരമായിത്തീർന്നു. കുറച്ചൊക്കെയോ, ഇല്ലത്തോ എന്നത് പ്രശ്നമല്ല; മകൻ ജയിലിലായത് തന്നെക്കുറവായതായെന്ന് ആ മുഖാപിത്തൻ കരുതി. കൂടാതെ മകൻ മർദ്ദനമേൽക്കേണ്ടിവരുമോ എന്ന യേവം ഉണ്ടായി. മകന്റെ മുഖം നേരോട് കാണാനുള്ള വെമ്പലോടെ അയാൾ ഓടിയെത്തി. ദാദ അധികാരിയുടെ വീട്ടിലെത്തിയതേയുള്ളൂ. ഇസ്തമയിൽ അകത്തു അധികാരിക്ക് റിപ്പോർട്ടുചെയ്യാൻ ചെന്നിരിക്കുന്നു. അയാൾ കച്ചേരിക്ക് മടങ്ങിയശേഷം ലക്ഷണൻ ദാദയെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു കറങ്ങു. മകന്റെ വേർപാടിൽ ഒരൊറ്റ ദിവസംകൊണ്ടു അയാൾ ക്ഷീണിതനായിരുന്നു. ജയിലിൽ കഴിഞ്ഞ മകന്റെ ശരീരത്തിൽ എന്തു മാറ്റം സംഭവിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നറിയാൻ അയാൾ അവനെ സർവ്വംഗം വാത്സല്യത്തോടെ തടവി. അച്ഛന്റെ മുഖം കണ്ടു ദാദയ്ക്ക് ചിരിയും കരച്ചിലും ഒപ്പം വന്നു. അച്ഛന്റെ ആലിംഗനത്തിൽനിന്നു സാവധാനം വിട്ടുനിൽക്കുന്ന ദാദ അച്ഛന്റെയും കൂട്ടി വരാത്തയിൽ കയറി.

അധികാരി വരാത്തയിലിറങ്ങി. അകത്തെ മുറയിൽ അദ്ദേഹം അടുത്ത ഉപദേശകന്മാരുമായി രഹസ്യമായി ചർച്ചപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ്. ഇക്കഴിഞ്ഞ മൂന്നുദിവസത്തെ സംഭവങ്ങൾ കാരണം അധികാരിയുടെ മനസ്സ് പൂർണ്ണമായിരിക്കുന്നു. ഈ ചുറ്റുപാടിൽ ചില നിർണ്ണായക തീരുമാനങ്ങൾ എടുക്കേണ്ടതായുണ്ട്.

"പദ്ധ്വസ്തനായിട്ട് ഇങ്ങനെ നല്ല പരയേണ്ടിയിരുന്നോ, ശിവനെ? പുതലാബായി കൊച്ചമ്മ പുഴത്തു ചോളംതീർന്ന് ചത്തതാണെന്നു കള്ള റിപ്പോർട്ട് ഏഴാണോ? ഈ സൂത്രമൊന്നും ആർക്കും മനസ്സിലാവില്ലെന്നോ? ബാപ്റ്റിസ്മം ചെയ്തവനെ രക്ഷിച്ചത് നാനാണെന്നു അഹങ്കരിക്കണം—അതാണ് യാതൊരു ആവശ്യം ഇപ്പോൾ നമ്മളൊക്കെ നമ്മുടെതിരുമാനത്തിൽനിന്നു അഭ്യർത്ഥിക്കുന്നതിനോടുകൂടി നാടാകെ പറക്കും. ആ മനുഷ്യനോട് രാജിയായി നല്ല ബന്ധം സ്ഥാപിക്കണമെന്നു ഇൻസ്പെക്ടർ എന്തോടാവശ്യപ്പെടുന്നു. വേണ്ടപ്പെട്ടവരോട് ചോദിച്ചു മറുപടിപറയാമെന്നു പറഞ്ഞു രക്ഷപ്പെട്ടതാണ്. നിങ്ങളെന്തു പറയുന്നു?" അധികാരി സഭാവാസികളോട് ആവേശപൂർവ്വം ചോദിച്ചു. ഇവർക്കു കലുഷമായ സ്വഭാവം കഷ്ടമുണ്ടാക്കി മാത്രവിനെ നിലംപരിശാക്കാനുണ്ടു പിടിവാശിയും വ്യക്തമായിരുന്നു.

"നാട്ടിനു നമ്മെ വരുക്കയാണെങ്കിൽ പദ്ധ്വസ്തന്റെ പതാക പറക്കുന്നതിൽ നമുക്കും എതിർപ്പില്ല. എന്നാൽ പദ്ധ്വസ്തന്റെ സ്വഭാവം നന്നല്ല. ആ ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹചര്യത്തിൽ ഒരു കിറുക്കൻ. അയാളെ പദ്ധ്വസ്തൻ തന്റെ താളത്തിനൊത്തു തുളളിക്കുകയാണ്. അവന്റെ മുടിനാരിയെപ്പോലും അപകടം

അധഃപാതനത്തെ ഉൾക്കൊള്ളിച്ചത് ജന്മസംബന്ധം മാത്രമായി പരിമിതമാക്കി സംഭവത്തിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെടാൻ രണ്ടായിരം രൂപ ഇൻസ്പെക്ടർമാർ കൊടുക്കണമെന്നും ഉപദേശിച്ചിരിക്കുകയാണ്. നാനായുടെ മരണവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് നമ്മളൊക്കെ കാശു പിടങ്ങിയെന്നും അയാൾ പറയുന്നുണ്ട്. ഇപ്പോൾ പുതലാബ:യിൽ മരിച്ചു; ഗവർണ്ണർ കളരിപ്പോർട്ട് ഏതെന്നു മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്യുന്നതിനും ചെയ്യുന്നതിനും ഒരു പൊതുവുമായിട്ടുള്ള ഈ മരണവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് പാവ കളിപ്പിക്കുന്നു; നമ്മൾ ഇത് എത്രനാൾ സഹിക്കണം? എന്തിന് സഹിക്കണം? തനി ദുർബ്ബൽ! ബാലാചാക്യർ ഗൗരവത്തിൽ തന്റെ അഭിപ്രായം രേഖപ്പെടുത്തി.

“ആചാര്യസ്വാമികൾ പറയുന്നതു നൂറുശതമാനം ശരിയാണ്. പക്ഷേ, ഇൻസ്പെക്ടർമാർക്കു കളരിപ്പോർട്ടെഴുതാൻ പറയുമ്പോൾ പറയില്ലെന്നും ഗവർണ്ണർ പറയാനാവാമോ? ദാദയെ രക്ഷിക്കണോ, ഇൻസ്പെക്ടർമാർക്കു ഹിതത്തിന് നീക്കം. നാനാ പോയി; പുതലാബായും പോയി. ഒരുതരം വയറുവേദനകൊണ്ടു മരിച്ചെന്നും മറ്റൊരാൾ വയറിളകി മരിച്ചെന്നും പറഞ്ഞു. ഈ ദുർമ്മരണങ്ങളെ പരിഹരിക്കാൻ പറയുമെങ്കിൽ അതാണ് നല്ലതു. “ഉദാഹരണത്തിന് കോൺസുൽനാത്തിന് മറ്റൊരാളെത്തുകൊണ്ടു വിശദീകരിക്കാൻ പറയുക.

സംഭവം സംഭവമായി വളരുകയായിരുന്നു. അധികാരി മറുപടി പറയാൻ തയ്യാറായിരുന്നെങ്കിലും വാതിൽക്കൽ കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പനെ കണ്ടു. “എന്താ മല്ലപ്പാ, പുതിയപണി വല്ലതുമുണ്ടോ?” അധികാരി ചോദിച്ചു.

“അങ്ങനെയൊന്നുമില്ല. ആ ദാദയുടെ അച്ഛൻ ലക്ഷണൻ പറഞ്ഞു കത്തിയിരിക്കുന്നു. ആ ബാലാചാക്യർ മരിച്ച കഥയെല്ലാം അയാൾ ദാദയോടു വിവരിച്ചു കൊടുക്കുകയാണ്.”

“അങ്ങനെയോ? ആ ലക്ഷണനോടു ഇങ്ങോട്ടു വരാൻ പറ. അയാൾക്കു അറിയാതെ നമുക്ക് ഒന്നു ചെയ്യാനില്ല. ഉടനെ വിളിക്കൂ.” അധികാരി ആജ്ഞാപിച്ചു.

അസരണ കണ്ണുകളോടെ, ശങ്കിച്ച്കൊണ്ടു ലക്ഷണൻ അകത്തുവന്നു. നാട്ടു പ്രമാണികളെക്കണ്ടു അയാൾ പരിഭ്രമിച്ചു; എന്തുചെയ്യണമെന്നറിയാതെ അയാൾ സാക്ഷാൽ ഗവർണ്ണർമാർക്കു പിന്നെ ഏഴന്നോറു കണ്ണുതുടച്ചു ഒരു മുഖത്തിൽച്ചെന്നിരുന്നു. അനിതീകരിയായതിലുള്ള ദുഃഖവും അപമാനം നായ വ്യഥയും സംപന്നമായിരുന്ന അയാളുടെ മുഖത്തുനോക്കി എന്തെങ്കിലും ചോദിക്കാൻ അധികാരികൾ പോലും സാധിച്ചില്ല.

“ലക്ഷണാ, ദാദ എന്തു പറയുന്നു?” മൗനംഭേദിച്ച് സംഭവങ്ങളെക്കുറിച്ച് വിവരിക്കാൻ ബാലാചാക്യർ പരിഭ്രമിച്ചു. ലക്ഷണൻ ഒന്നിരിക്കും കണ്ണിമയ്ക്കാതെ ഏകാഭിമാനം നോക്കി. ചോദിച്ചതു ബാലാചാക്യർക്കു മനസ്സിലാക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനു നേരമില്ലാത്തതും, നിലത്തുവെച്ചുകൊണ്ടു സംസാരിക്കാൻ തുടങ്ങി.

‘ദായോ സ്വാമി? എന്തുപറയാൻ? കട്ടിക്കളി. നാനാമാമനക്കൊന്ന സ്വാപ്നസാഹേബ്, പുതലയേയും കൊണ്ട്, ഇൻസ്പെക്ടറെ വശത്താക്കി രക്ഷപ്പെടാൻ ശ്രമിച്ചാൽ അയാളുടെ ഭാര്യയുടെ മാംഗല്യം ബാക്കിയാവില്ലെന്നാണ് ഇപ്പോഴും പറയുന്നത്. കള്ളക്കേസുകാരി തന്നെ പാശ്ചാത്യ കൊടുക്കുമെങ്കിൽ പിന്നെ അയാളെ കൊന്നിട്ടുതന്നെ കച്ചമരമോമല്ലോ! ആ കിറ്റക്കൻ അങ്ങനെയാണ് പറയുന്നത്. ‘ലൺ നെടുവീർപ്പിട്ടു.

സദസ്യർ ഞെട്ടി. അവന്റെ തല ഇത്രയേറെ ചുടപ്പിടിച്ചിരിക്കുമെന്ന് അവർ കരുതിയിരുന്നില്ല. ഇനി പദ്ധ്യേന്ദ്രൻ പറയുന്നതനുസരിച്ച് നമുക്കിവിടെ, ആപത്തുകൾ പലതും പെട്ടെന്ന് സംഭവിക്കുകയെന്നത് ശുഭരായേപ്പെട്ടു.

‘‘ഈ കൊലക്കേസിൽനിന്ന് ദാദ രക്ഷപ്പെടണം. ഗ്രാമത്തിന്റെ ക്ഷേമവും നോക്കണം. അതിനും നാം ശ്രമിക്കണം. ദാദ ഇങ്ങനെ ചിന്തിക്കുന്നത് ശരിയല്ല. അങ്ങനെ സംസാരിക്കുന്നത് നല്ലതല്ലെന്ന് ലാലുണൻ അവനെ ഉപദേശിക്കണം. എന്താ?’’ ബാലാചാർ പറഞ്ഞു.

‘‘അകെയുള്ള ഒരേയൊരു മകൻ ഇങ്ങനെയൊക്കെ ചെയ്ത് കച്ചമരമേണമെന്ന് എനിക്കും സ്വപ്നത്തിൽപോലും ചിന്തിക്കാൻ കഴിയുമോ? ഇൻസ്പെക്ടർ ഇപ്പോൾ പോലെ ചെയ്യട്ടെ. അവസാനം നെല്ലും പതിരും വേർതിരിയാതിരിക്കുമോ? കള്ളക്കേസുകാരിയവനല്ല നിങ്ങളുടെ തലയിലെഴുതിയിരിക്കുന്നത് എന്നാണവൻ പറയുന്നത്. നിങ്ങൾ വിളിപ്പിച്ചാൽ ഇങ്ങോട്ടുവരും.’’ വിഷാദഭാരംകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണന്റെ മുഖം കറുത്തു.

മൗനപാലിച്ച് ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്ന അധികാരി ഏതോ ഒരു തീരുമാനത്തിലെത്തിയമട്ടിൽ പെട്ടെന്ന് ഏഴുന്നേറ്റു. ആ ധൃതികണ്ട് ആരും കാരണംചോദിക്കാൻ പോയില്ല. അധികാരി പുറത്തിറങ്ങി ആലയിൽപെന്ന്. ദായയെ അവിടെ വിളിച്ച് സംസാരിച്ചശേഷം അകത്തുപെന്ന്.

‘‘ഗൗഡരേ, പ്രശ്നം ഗുരുതരമായിരിക്കുന്നു. പുറത്താണിതിനൊരു പരിഹാരം?’’ ബാലാചാർ ചോദിച്ചു.

അധികാരി ആവേശഭരിതനായിരിക്കുകയാണ്. അറുപതിനോടടുത്തിരിക്കുന്ന കാര്യം മറന്നമട്ടിൽ, നരച്ചവെളുത്ത മീശ തടവിടൊണ്ട് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:

‘‘ആചാര്യസ്വാമി, നമ്മൾ പെണ്ണുങ്ങളൊന്നുമല്ല. അത് ഇൻസ്പെക്ടറെ ബോധ്യപ്പെടുത്തണം. അതാണ് പോവഴി. നാളെ അദ്ദേഹം എന്തു അടവു പ്രയോഗിച്ചാലും അതിനെ നേരിടുന്ന കാര്യം എനിക്കും വിദ്യേഷക ഇവിടെ കൂടിയിരുന്നവർ ദേവസമാനരാണ്. നിങ്ങൾ ഒരു ഉറപ്പുതരണം--കയ്യിൽ കൈവച്ച് വാശാനംചെയ്യണം. ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുകയോ ഗിവിനെ പ്രാപിക്കുകയോ ചെയ്യട്ടെ! എന്റെ തറവാടിന്റെ അഭിമാനം ഇന്നുള്ളതുപോലെ കിള്ളി സംരക്ഷിക്കുന്ന ചുമതല നിങ്ങളുടേതാണ്. ‘ആ ഉറപ്പുതരണം. ഇവിടെ പൂർണ്ണ വരുമുണ്ട്. പാടേക്കി അധികാരിയുടെ തറവാട് ഞാനിവിടെയിലും നിലനിൽക്കണം. ഇത്രയും നിറവേറ്റിത്തരണം.’’ അധികാരിയുടെ സാരത്തിൽ

ആവേശവും ഊർജ്ജവും നിറഞ്ഞുനിന്നിരുന്നു; ഗ്രാമത്തിന്റെ അഭിമാനം തുളസിയിരുന്നു; ആത്മാർത്ഥതയുടെ ആകർഷണശക്തിയുണ്ടായിരുന്നു; കർത്തവ്യബോധമുണ്ടായിരുന്നു. തൊഴുതുപിടിച്ച കൈകൾ വിറച്ചില്ല; ദുഷ്ടികൾ നിശ്ചലമായിരുന്നു. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചുറ്റിത്തെ കവിളുകളിൽ കണ്ണീർ തളംകെട്ടിനിന്നു.

അധികാരിയുടെ നിൽപ്പും ആ പാക്കുകളും സദസ്യരിൽ യേശുനികളുണർത്തിവിട്ടു. ഇന്നോളം അദ്ദേഹം ചെയ്തിരിക്കാവുന്ന കററങ്ങൾ അവർക്കറിയാത്തതല്ല. എന്നാൽ പാദങ്ങളിലെ സ്നേഹാഭിമാനങ്ങൾകൊണ്ട് തഴുകിയ അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ മററാരുമില്ല. ഒരു കോട്ടപോലെ ഗ്രാമത്തെ എന്നും കാത്തുപോരുന്നതിൽ ജാഗ്രതകനായിരുന്നു അദ്ദേഹം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രഭാവം സകലരും അംഗീകരിച്ചിരിക്കെ, അദ്ദേഹം എന്തിനിങ്ങനെ പറഞ്ഞു?

“ഏതാനേ നിങ്ങളെന്താണിപ്പറയുന്നതു്? നിങ്ങൾ വരച്ചവരവിട്ട് ഞങ്ങളെപ്പോഴെങ്കിലും നടന്നിട്ടുണ്ടോ? നാട്ടിൽ പ്രഭു! നാട്ടിന്റെ അഭിമാനം മുഴുവൻ നിങ്ങളുടെ മടിത്തട്ടിലാണ്! നിങ്ങളുടെ തറവാടിന്റെ അഭിമാനത്തിന് കാരണവന്മാരുടെ പുണ്യംകൊണ്ട് ഒരു ഷയവും വരില്ല. പാദങ്ങളിലൂടെ അഭിമാനം ഒഴുത്തുവെച്ച് കാത്തുപോരുന്നതുപോലും നിങ്ങളുടെ തറവാടാണ്. വാഗ്ദാനം തരാൻ പോരുന്നവരാണോ ഞങ്ങൾ?” ലിഗാഡി ലിങ്കപ്പൻ പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കെ ഗർഗർകണ്ഠനായി അധികാരിയുടെ പാദത്തിൽ നമസ്കരിച്ചു.

അധികാരി സംസാരിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. എഴുതിവിട്ട ശരംപോലെ അതിനി തിരിച്ചെടുക്കുക സാധ്യമല്ല. ബാളാചാൽ ആ പാക്കുകളുടെ ആത്മരാജ്യം പെട്ടെന്നു് ഗ്രഹിച്ചു. ആ മിന്നലൊളിയിൽ പാദങ്ങളിലൂടെ ഭാവി ചരിത്രമാകെ അദ്ദേഹം ദർശിച്ചിരിക്കണം.

“ഗൌഡരേ, എന്താണിപ്പറയുന്നതു്? അധികാരിയുടെ തറവാട്ടു് ഇന്നോട്ടു പോകേണ്ടതു് പാദങ്ങളിലൂടെ ആവശ്യമല്ലേ? ഞങ്ങളും നിങ്ങളും ഇന്നുവന്നു് നാളെ പോകേണ്ടവരാണ്. പക്ഷേ, ഗ്രാമത്തിന് അധികാരി കൂടിയേ കഴിയൂ. നിങ്ങളുടെ കാരണവന്മാർ മരിച്ചപ്പോൾ നിങ്ങളെ അധികാരിയായി ഞങ്ങൾ അംഗീകരിച്ചില്ലേ? അന്നു നിങ്ങളുടെ കാരണവന്മാർ നാട്ടുകാരോടു് ഇങ്ങനെ പ്രതിജ്ഞ ചെയ്തിട്ടിരുന്നോ? ഇനി നിങ്ങളുടെ മക്കൾക്കു് ഈ തറവാട്ടു് നിലനിൽക്കിക്കൊണ്ടുപോകാൻ സാധിക്കില്ലേ? പാദങ്ങളിലിലെ ജനങ്ങൾ എന്തിനായേയ്ക്കെന്ന ആശങ്ക നിങ്ങൾക്കെന്തുകൊണ്ടുണ്ടായി?” ബാളാചാൽക്കുടെ സ്വർഗ്ഗ സമാശ്വാസിപ്പിക്കുന്ന രീതിയിലായിരുന്നു.

“ഒരുപക്ഷേ, ഞങ്ങളെ സംഭവിച്ചാലോ? തറവാടിന്റെ അഭിമാനം നശിച്ചു പോകാവുന്ന ഒരു സന്ദർഭം വന്നുപെട്ടാൽ നിങ്ങൾ ഓടണം. അതിനു പറഞ്ഞതാണു് ആചാര്യസ്വാമി. മറ്റൊന്നുമല്ല. ബാപ്പു, സാഹേബ് അയാളുടെ കർമ്മഫലം അനുഭവിച്ചേ ഒക്കൂ. തന്തൊഴിവാക്കാൻ നാം ശ്രമിച്ചാൽ നാട്ടു കാർ നമ്മുടെ മുഖത്തു തൂപ്പും. ഇൻസ്പെക്ടർ ഇന്നിവിടെ കാണും; നാളെ പോകും. ജനതയുടെ കൂടെ എന്നും ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടവർ നമ്മളാണു്. അല്ലേ?”

അവരുടെ വിശ്വാസം നഷ്ടപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞാൽ നാം മരിച്ചതിനു സമമാണ്. അതുകൊണ്ട് ദീർഘമായി ചർച്ചചെയ്ത് നാം ഒരു ഉറച്ച തീരുമാനത്തിലെത്തിയിരിക്കുന്നു. തലതന്നെ പോയാലും കള്ളറിപ്പോർട്ട് എഴുതാൻ സാധ്യമല്ല. അഥവാ നാം എഴുതിയാൽ ദാദ നമ്മുടെ മാനംകെടുത്തു. മേലിൽ രെന്റായവു ഞാൻ ചെയ്തില്ല.' അധികാരി ഉറച്ചുസ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു.

ഗൌഡർ ഇന്നോളം അങ്ങനെയൊരു കുറം ചെയ്തിട്ടില്ല. പഞ്ചായത്തു കാരുടെ നിർദ്ദേശമനുസരിച്ച് നടന്നിട്ടേയുള്ളൂ. അത് അനീതിയാണെന്നു പറയുന്നു? സമാശ്വസിപ്പിക്കാൻ ബാളാചായ്ക്കർ പറഞ്ഞു.

'ഇതൊക്കെ നമ്മുടെ മനസ്സിനിണങ്ങുന്ന വാക്കുകളാണ് ആചായ്ക്കുസാമി. ഈശ്വരനിണങ്ങുന്നതല്ല. നാനായുടെ ദുർമ്മരണം നടന്നപ്പോൾ അതിനെ മുക്കിക്കളഞ്ഞത് വലിയ തെറ്റായിരുന്നു. നാട്ടുകാർവരും കള്ളറിപ്പോർട്ട് എഴുതണമെന്നും ശാഠ്യം പിടിച്ചിരുന്നില്ല. നമ്മുടെ നാലുപേർ ചേർന്ന്, നമ്മുടെ അഭിപ്രായംതന്നെ ഗ്രാമത്തിന്റേയും അഭിപ്രായമെന്നും വരുത്തിത്തീർത്തല്ലേ? ഇതാ, ഇവിടെ ലക്ഷ്യമെന്നിരിക്കുന്നു. നാം എഴുതിയ റിപ്പോർട്ട് അയാൾക്ക് ഇഷ്ടമായിരുന്നില്ല. ദാദയോട് ചോദിക്കൂ! നാം ചെയ്തത് അനീതിയാണെന്നാണവരും പറയുന്നത്. നാട്ടിലെ പുലയരോടും ചെരുപ്പുകൾക്കിടയ്ക്കോടും ചോദിച്ചുനോക്കൂ. അവർ ഉള്ളതെന്നു സത്യം പറയില്ല. നമ്മുടെ വലിയവർ; കാശു ഫിട്സി വലിയവർ ചെയ്ത കുറം പൂർണ്ണമായി എന്ന് രഹസ്യമായി അവർക്കമ്മിൽ പറയുന്നുണ്ട്. ഏതുതന്നെ ത്രേക്കിവെച്ചാലും അക്രമം വെളിച്ചത്തു വരാതിരിക്കില്ല അപ്പോൾ നമ്മെ ദൈവംതന്നെ കാക്കണം; അല്ലെങ്കിൽ കാരണവന്മാരുടെ പുണ്യം രക്ഷിക്കണം. അവരുടെ പുണ്യം തറവാടിന്റെ അഭിമാനത്തിലാണിരിക്കുന്നത്. അതുകൊണ്ട് അത് കാത്തുരക്ഷിക്കണമെന്ന് നിങ്ങളോട് അപേക്ഷിക്കുകയാണ്.'

സൂര്യകിരണംപോലെ വിശുദ്ധമായ വാക്കുകൾ ആക്കം നിശ്ചയിക്കാനുതതാത്ത വാക്കുകൾ. പാദുള്ളിയുടെ അന്തരാത്മാവുതന്നെ അധികാരിയെ കൊണ്ട് പറയിപ്പിച്ചതാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശാഠ്യം പ്രസിദ്ധമാണ്. മരിക്കൽ ഉറച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ തീർന്നു. പാദുള്ളിയിലെ മല ചലിച്ചെങ്കിലും അധികാരി ചലിക്കില്ല. ആകസ്മികമായി അധികാരിയിലുണ്ടായ ഈ മന:പരിവർത്തനത്തിന്റെ കാരണം ആക്കം മനസ്സിലായില്ല. അവരാരെ ഒരു പുതിയ ചിന്താക്ഷേപത്തിലകപ്പെട്ടു. പാദുള്ളിയിൽ വിപര്യയകൾ ഒന്നിനൊന്നു തുടർന്നുവരികയാണോ? ഇന്നോളം കൊട്ടപോലെ സമഭ്രമമായിരുന്ന പാദുള്ളിയിലെ സാമൂഹ്യജീവിതത്തിൽ ഓരോ വിള്ളലുകൾ വീഴുകയാണ്. പുതലാബായിയുടെ വിരോധം ജാഗീർദാരുടെ അവാടിനെ അപകടപ്പെടുത്തി; പഡപ്പേന്റെ അവിവേകം കാരണമായി വലിയമരം വിനാശത്തിന്റെ വക്കിലാണ്. ഇപ്പോൾ അധികാരിയും ഇങ്ങനെ സംസാരിക്കുകയാണ്! ഏതെല്ലാം ആപത്തുകളാണാവോ കാത്തിരിക്കുന്നത്! ബാളാചായ്ക്കരുടെ പുരികങ്ങൾ ചുളിഞ്ഞു.

രാത്രി ഏറെ വൈകിയിരിക്കുന്നു. അധികാരി ഏല്പാവരെയും യാത്രയാക്കി. ഏല്പാവരും സാവധാനം ഞാഴുതിറങ്ങി. പുറംവാതിലോളം അവരെ അനുഗമിച്ച് അധികാരി ശയനഗൃഹത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സ് ചിന്തയിൽനിന്നും മുക്തമായിരുന്നില്ല. നാലുതുസംവത്സരമായി ഈ അധികാരിസ്ഥാനം അന്യം തുടരുന്നു. ഇങ്ങനെയൊരു സംഭവങ്ങൾ അനേകം കണ്ടതാണ്. തികഞ്ഞ നെഞ്ചുക്കു കാട്ടി അവയെ നേരിട്ടതാണ്. അധികാരിത്തറവാടിന്റെ പാരമ്പര്യസീമയായ ധാർഷ്ട്യം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചൈതന്യസ്രോതസ്സായിരുന്നു. ഈ അധികാരദർപ്പം അനേകമനേകം അനീതികൾക്ക് കാരണമായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ട്. എങ്കിലും ഒരിക്കലും കൈയ്ക്ക് ചോന്നുപോയിട്ടില്ല. അനീതിചെയ്യേണ്ടതും താൻ വഹിക്കുന്ന സ്ഥാനത്തിന്റെ അപരിഹാര്യമായ അംശമാണെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിശ്വാസപ്രമാണം.

പക്ഷേ, ഇക്കഴിഞ്ഞദിവസം പുലയച്ചേരിയിൽ ബാളുന്റെ കടിൽ ശവസ്തമ്പമായി മാറിയ രംഗം കണ്ടപ്പോൾ അധികാരി പേടിച്ച് വിറച്ചുപോയി. അധികാരി നാടുവാഴിയായിരുന്ന കാലം. നാട്ടുകാരെ സ്വന്തം പ്രജകളെപ്പോലെ സ്നേഹിക്കുകയും ശിക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന അധികാരി. കൺമുനിൽ ശവങ്ങൾ നിരന്നുകണ്ടതോടെ, താൻ ചോളം നൽകാതിരുന്നത് മഹാപരാധമാണെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് തോന്നി. ജാഗീർദാരുടെ മത്സരംകാരണം പാവങ്ങളെ കൊന്നതിന് തുല്യമാണിതെന്ന് തോന്നി. ഒന്നാൽ ഈ പാളേറ്റി തന്റെ സ്വന്തമാണ്. ജാഗീർ പിടിച്ചെടുത്തു കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ ജാഗീർദാർക്ക് എന്ത് അധികാരമാണുള്ളത്?

എന്നാൽ തന്റെ അധികാരപരിധിയിൽപെട്ട ഈ പ്രശ്നത്തിൽ താൻ ചെയ്തതെന്താണ്? കലഹമുണ്ടായിരുന്നിടത്തൊക്കെ നേതൃത്വം തനിക്കായിരുന്നു. അധികാരിയുടെ പക്ഷാത്ഥാപം തീവ്രമായിരുന്നു. മേലിലെങ്കിലും ആക്രമങ്ങൾ സംഭവിക്കാതിരിക്കാൻ ശ്രദ്ധിക്കണം. അതിനുവേണ്ടി പ്രാണൻ പോലും ത്യജിക്കാം. പുലയച്ചേരിയിൽ ബാളുന്റെ ശവം വീണ്ടും അവന്റെ പ്രാണനേക്കാൾ കൂടുതൽ വിലയുള്ളതാണോ തന്റെ ജീവൻ? തന്റെ കാരണവന്മാർ പാവങ്ങൾക്ക് ചോളം വിതരണം ചെയ്തതിനുശേഷമേ ആഹാരം കഴിച്ചിരുന്നുള്ളൂ. എന്ന് കേട്ടിട്ടുണ്ട്. താനും ധാന്യം കൊടുത്തു. പക്ഷേ, സ്വാർത്ഥമേന്തിനു വേണ്ടിയാണ്. ജാഗീർദാരുടെ താൻ ഒട്ടും കുറവല്ല എന്ന് കാണിക്കേണ്ടതാവശ്യമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടുതന്നെ ഇപ്പോൾ നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന സംഭവം പ്രാധാന്യമർഹിക്കുന്നു. തന്റെ അഗ്നിപരീക്ഷ നടക്കുകയാണ് ഇപ്പോൾ. നീതിപൂർവ്വം പെരുമാറണം. ഈ ഒരു നീതി പണ്ടുചെയ്ത അനേകം അന്യായങ്ങളെ പെട്ടിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടുവന്നാലും സാരമില്ല. അന്യായം കൊണ്ട് അന്യായത്തെ മുടിവെച്ചു സുഖമായി ജീവിക്കാം. എന്നാൽ രണ്ട് അന്യായങ്ങൾക്കുമധ്യേ ഒരു മനുഷ്യന്റെ പ്രാണൻ പിടയുന്നു. മനുഷ്യത്വത്തിന് കൈനീട്ടുന്ന ഒരു കരൾ നൊമ്പരപ്പെടുന്നു. എന്ത് അപകടം വന്നാലും സാരമില്ല. നീതിപൂർവ്വം നേരിട്ടുകൂടയാം.

അധികാരിയുടെ മനസ്സ് ശാന്തമായി. അർദ്ധരാത്രി കഴിഞ്ഞിരുന്നു. അദ്ദേഹം സുഖമായുറങ്ങി.

പുതലാബായിയുടെ ശവം പോസ്റ്റ്മോർട്ടം ചെയ്യാൻ സസ്പെൻഡിക്രൂസ്സ് എന്ന മെൻ്റ് അധികാരി തീരുമാനിച്ചുകഴിഞ്ഞു. അതിനുവേണ്ടി ഏർപ്പാടുകളും ചെയ്തു. ഇതിനിടെ ഇൻസ്പെക്ടർ റേഡ് കടക്കാനായില്ല. അദ്ദേഹം അപമാനിതനായെന്ന് തോന്നി. വെറുമൊരു അധികാരി തന്റെ ആജ്ഞ അനുസരിച്ചില്ലെന്നത് മാത്രമല്ല, ബാറ്റുസാഹേബ് കൊടുക്കാമെന്നു പറഞ്ഞ കിഴി പഡെസ്റ്റ് ഇപ്പോൾ എത്തിച്ചേർന്നിരിക്കുകയാണ്. അതിനി മടക്കി കൊടുക്കേണ്ടിവരും. പ്രാണത്യാഗംപോലെ അസഹ്യമായ കാര്യം. ഈ തീരുമാനമെടുക്കുകവഴി അധികാരി തന്റെ അന്ത്യം അധികാരശക്തിയും അഭിമാനവുമൊക്കെ കാരനിൽ പറത്തിക്കളഞ്ഞു! അധികാരിയെ ഒരു പാഠം പഠിപ്പിക്കണം. ഇൻസ്പെക്ടർ അധികാരിയെ കച്ചേരിക്ക് വിളിപ്പിച്ചു. പുതലാബായിയുടെ ശവം കാളവണ്ടിയിൽക്കുരറി ഗ്രാമത്തിന് പുറത്തുള്ള ശേഷമേ കച്ചേരിയിൽ വരുന്നുള്ളുവെന്ന് അധികാരി പറഞ്ഞതുകൊണ്ട് ഇൻസ്പെക്ടർക്കു ക്രോധം ഉന്മാദാവസ്ഥയിലെത്തി.

ഗ്രാമമാകെ ചുറ്റുപാമ്പുലാക്കാനുള്ള രോഷം. അധികാരിയേയും ഭാദരേയയും ഒരേ ചങ്ങലയിൽ ബന്ധിച്ച് ഗ്രാമത്തിൽ ഘോഷയാത്ര നടത്തിയേ രാൻ പൊകയുള്ളുവെന്ന് അദ്ദേഹം തീരുമാനിച്ചു. ഭാദ പോലീസ് അകമ്പടിയോടെ അധികാരിയുടെ വീട്ടിൽനിന്ന് കച്ചേരിയിൽവന്ന് ഒരുമകിൽ ഇരുന്നതായുള്ളത്. അവനെ കണ്ടുപോലെ ഇൻസ്പെക്ടർക്കു മനസ്സിന്റെ സമനില തെറ്റി. "അരെ, ഏ ഖനി ആരോപിക്കോ ബേഡി ഡാലോ!" അദ്ദേഹം ഇരുനോട്ടത്തിരുന്ന് പോലീസുകാരനോട് കല്പിച്ചു.

പോലീസുകാരൻ ആജ്ഞാപാലിക്കാൻ തുടങ്ങുകയായിരുന്നു. അപ്പോൾ അധികാരി കച്ചേരിയിലെത്തി. ഇൻസ്പെക്ടർ ഇരയെക്കണ്ടു, വശനം പുലിയെപ്പോലെയാക്കി. കണ്ണുകളിൽനിന്ന് തീപ്പൊരിപാറി. "നമ്മുടെ ഉത്തരവ് ഏതുവെച്ചാൽ ഏതു നിങ്ങളുടെ വിചാരം? മരണരജിസ്റ്ററിൽ മുഴക്കം കള്ളം! ചോദിക്കാനും പറയാനും ആളില്ലെന്ന് കരുതി, അല്ലേ? കാണിച്ചു തരാം! അരെ ഇസ്മയിൽ! പരേൽ കോ അറസ്റ്റ് കരോ!" ആജ്ഞാകൊടുത്തു മുഖംതിരിച്ച് തമ്പിലേയ്ക്കു കടന്നു.

ഇസ്മയിൽ ഇതികർത്തവ്യതാമൂലനായി അധികാരിയുടെ മുഖിൽ വന്നു നിന്നു.

"ഞാൻ ഈ ഗ്രാമത്തിലെ മജിസ്ട്രേട്ടുകിയാണ്. ഒരു സർക്കാരുദ്യോഗസ്ഥൻ. ഏതെങ്കിലും ഉദ്യോഗത്തിൽനിന്ന് സസ്പെൻഡ് ചെയ്യുന്നതുവരെ നിങ്ങളുടെ അച്ചൻ വന്നാലും ഏതെങ്കിലും ആമംവയ്ക്കാൻ സമ്മതിക്കില്ല." അപമാനം സഹിക്കാതെ അധികാരി ഗർജ്ജിച്ചു.

ഇൻസ്പെക്ടർ അത് കേൾക്കേണ്ട കാര്യം. ഇതന്നെക്കുറിച്ചുനിന്നുതന്നെ അഭ്യസിച്ചു: "ഉസ്കോ സസ്പെൻറ് ഹവാണെ കിയാഹൈ; ബേഡി ഡാലോ ഉസ്കോ!"

അധികാരി രോഷാഗ്നിയിൽ ജ്വലിച്ചു. ഇസ്കെയിൽ അദ്ദേഹത്തെ തൊടാൻ കയ്യെടുക്കാതെ മിഴിച്ചുനിൽക്കുകയാണ്. അയാളെ സഹായിക്കാൻ രണ്ടു പോലീസുകാർക്കുടി ഉടനെ സ്ഥലത്തെത്തി. അധികാരിയും അവരും തമ്മിൽ പിടിവലിയായി. ബഹളത്തിൽ അധികാരി വീണു. മേലുദ്യോഗം കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അവൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹായത്തിനു വരുമ്പോൾ പിന്നിൽനിന്നൊരു പോലീസുകാരൻ അവനെ പിടിച്ചുവലിച്ചു.

ദോ തിരിഞ്ഞുനിന്നു കരണക്കുറിപ്പ് കണ്ടുകൊടുത്തു. പോലീസുകാരൻ ആ നിമിഷം കണ്ണിരുട്ടിച്ചു ഇരുണ്ടപോയി. മേലുദ്യോഗം അവനെ അവിടെവിട്ടു എന്നോട്ടുപോയി. അധികാരിയെ വരിഞ്ഞുപിടിച്ചുനില്ക്കുന്ന പോലീസുകാരന്റെ അരികെട്ടിൽപിടിച്ചു മേലുദ്യോഗം പോക്കിയെറിഞ്ഞു. മറ്റേ പോലീസുകാരൻ പരിശ്രമിച്ചു കെട്ടിനിറുത്തു കടന്നുകൂടുന്നു. ഇൻസ്പെക്ടർ സംഗതി മനസ്സിലായി. അയാൾ മുഖയിൽക്കിടന്നിരുന്ന തോക്കിൽ കൈവച്ചു. പുറത്തു കയ്യാകട്ടെയിടലർപ്പെട്ടിരുന്ന ദോ ഉടനെ കെട്ടിനിറുത്തേണ്ടതി, തോക്കു മുട്ട കയ്യിൽ ആഞ്ഞടിച്ചു. തോക്കു നിലംപരിച്ചു. അതെടുക്കാൻ കുന്നിഞ്ഞ ഇൻസ്പെക്ടറെ അവൻ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു. ഇൻസ്പെക്ടറെ നല്ലൊരു സിയാണം. ദോ ഏകദേശം അഞ്ചുപോൾ നിലത്തുവീഴാതെ മുട്ടുകുത്തിക്കിടന്നു വീണ്ടും തോക്കുതൊടാൻ കൈനീട്ടി. "അയാൾക്ക് അധികാരത്തിന്റെ മണ്ണു പിടിച്ചിരിക്കുകയാണ്. അയാളെ വിട്ടേക്കു ദോ. ഏതെങ്കിലും വരുമ്പോൾ" അധികാരി വിളിച്ചുകൂവിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

ഇൻസ്പെക്ടർ വീണസ്ഥലത്തുനിന്നും അല്പംമാറി, മുഖത്തു മറ്റൊരു തോക്കിരിക്കുന്നത് ദായേക്കു ദൃഷ്ടിയിൽപെട്ടു. അവൻ അതെടുത്തു ഏതൊട്ടിയുടെ പുറത്തിടിച്ചു. "യാ അള്ളാ!" അയാൾ കരുന്നടിച്ചുവീണു.

കേന്ദ്രം വെളിയിലായിരുന്ന അധികാരി അകത്തുവന്നു ഇതികൾക്കു വ്യക്തമായി കേന്ദ്രംകൊണ്ടു നിന്നിരുന്ന പോലീസുകാരൻ അധികാരിയെ നേരെ ചിരിയ്ക്കുന്നു. മേലുദ്യോഗം തോക്കു അവന്റെ കയ്യിലും കൂട്ടി. കയ്യിൽനിന്നും രക്തംചിറ്റി. പട്ടിയെപ്പോലെ കോങ്ങിക്കൊണ്ടു അവൻ ഇറങ്ങിയോടി. മേലുദ്യോഗം ആദ്യത്തെ അടിയേറ്റ പോലീസുകാരൻ നേരെ സ്ഥലംവിട്ടിരുന്നു. അവൻ പഡപ്പണയും ബാപ്റ്റിസ്മംബിനെയുംകൂടി ഓടിവരികയാണ്. രക്തം മലിപ്പിച്ചുനില്ക്കുന്ന പോലീസുകാരനെ കണ്ടു തോക്കു അവൻ സംഗ്രഹിക്കുകയായി.

കേന്ദ്രംകൊണ്ടു ഇൻസ്പെക്ടർ റോഡാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്ഥിതി അത്യന്തം ശോചനീയവും. അയാൾ പോലീസുകാരൻ വിളിക്കുകയാണ്. പുറത്തേറ്റ അടിയുടെ ആഘാതത്തിൽനിന്നുണർന്നു, തോക്കിന് കൈനീട്ടു സ്ഥാൻ ആ കൈയ്ക്കു കേടുകൊടുത്തു തോക്കു തട്ടിപ്പിടിച്ചു ദോ ഗ്രാമക്കച്ചേരിയുടെ വരാനായിലേയ്ക്കു ചാടിപ്പോയി. അവിടെ രണ്ടു തോക്കുപിടിച്ചു യുദ്ധം

കിരണെപ്പോലെ അവൻ നില്ക്കുന്നതുകൊണ്ട് പലപ്പോൾ പിന്നിരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞു. ബാപ്പസാഹേബ് അവനെ കണ്ടിരുന്നില്ല. പോലീസുകാരൻ ഓടിയെത്തിയ ഉടനെ ഒന്നുതിരിയാതെ നിന്നേക്കൂ നിന്നു. ബാളാചാൽക്കുളം ഇല്ലത്തുപോയിരുന്ന ആഡംളി കേശവനാഥ ഇങ്ങനെയൊരിക്കലും കയ്യെറി യുടെ മറുപടിയെന്നിന്നും വരുന്നതുകൊണ്ട് ആളുകൾ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു: "സാമി, പോകല്ല! കൊല്ലമേ!" അയാൾ അവരുടെ അടുത്തേയ്ക്ക് നീങ്ങി. കയ്യെറി യുടെ പുറത്തു നിൽക്കുകയായി ആളുകളിൽ ബഹളമായി.

വിചാരിക്കുന്ന ഇൻസ്പെക്ടറെ പരിചരിക്കാൻപോലും കയ്യെറിയിൽ ആരു ഉണ്ടായില്ല. ആ അവസ്ഥകൾ അധികാരിക്ക് ചിരിവന്നു. ചിരിച്ചില്ല. "റാവുസാഹേബ്! അടി വല്ലാതെ നൊന്തോ?" എന്നമാത്രം ചോദിച്ചു. ഇൻസ്പെക്ടർ മറുപടി നൽകാൻവാതെ തെങ്ങി.

ദാമയുടെ കളരിയടുത്തു വിവരമറിഞ്ഞു ഓടിയെത്തുകയാണ്. ദാമയെ രക്ഷിക്കാനായി അവരിലൊരാൾക്ക് അവന്റെ ചെവിയിൽ മന്ത്രിച്ചു: "ഞങ്ങളുടെയുടെ നടന്നോളൂ. എന്നാലോ തോക്കുമാത്രം കൈവിടണം." പക്ഷേ, അവൻ നേരെ അകത്തേയ്ക്ക് നടന്നു.

"പുറത്തു, ഇൻസ്പെക്ടറെ. കളരിയടുത്തു കാൽ തട്ടിയാൽ പുറത്തു കടന്നു മനസ്സിലാക്കാം?" അവൻ വിരട്ടി. ഇൻസ്പെക്ടർ സംസാരിക്കണമെന്നുണ്ട്; പക്ഷേ, ഭയങ്കര വേദനയാണ്. ദീനമായി ദാമയെ നോക്കുകമാത്രം ചെയ്തു.

"അധികാരിയെ ആമംവെക്കുമെന്നല്ലേ പറഞ്ഞത്? ഇനി ആമം വെക്കുമോ?" ദാമയുടെ അടുത്ത ചോദ്യം. അദ്ദേഹം മാപ്പിറക്കുന്നമട്ടിൽ അധികാരിയെ നോക്കി.

ഈ തലത്തിൽ സങ്കല്പന്റെ കയ്യിൽനിന്നും അന്യായമായി തട്ടിത്തന്ന ആദ്യപക്ഷേപം ചർച്ചപ്പെടണമെന്നും ദാമ ഉറച്ചു. "സങ്കല്പൻ തന്ന രൂപയെവിടെ? തരുന്നോ, ഇല്ലോ?" ഇൻസ്പെക്ടർ തെങ്ങിക്കൊണ്ട് താക്കോൽ അവനെ നേരെക്കൊണ്ടു. പെട്ടിക്കേന്ദ്രം കൈയെടുത്തു.

ദാമ പെട്ടിയിൽ കയ്യിട്ടു. ആയിരംരൂപവീതം നിറച്ച രണ്ടു സഞ്ചികൾ. അതിനൊക്കെ ആദ്യപക്ഷേപം കടലാസുപൊതി. ദാമ ആ സഞ്ചികളെടുത്തു. "ദാമോ, അതെന്റെ സ്വന്തം കാശാണ്." പ്രാണവേദനയോടെ ഇൻസ്പെക്ടർ പറഞ്ഞു. ദാമ ആ സഞ്ചിയെടുത്തു അദ്ദേഹത്തിനേരെ ഏറിത്തു.

ദാമ സങ്കല്പന്റെ രൂപം മാത്രമെടുത്തു ഇറങ്ങി. അതിനുമുമ്പ് തോക്കു പൊളി അവൻ പറഞ്ഞു: "ഇൻസ്പെക്ടറെ, ഇങ്ങനോക്കൂ! ഈ തോക്കു പോലാൽ നിങ്ങളുടെ ജോലിപോകും. നിങ്ങളുടെ കണ്ണുകൾക്കുള്ളതാണ്. അതുകൊണ്ട് ഈ തോക്കു നിങ്ങളുടെ തിരിച്ചുതരണമെന്നും വിചാരിക്കുന്ന പക്ഷേ, തോക്കു കയ്യിൽക്കിട്ടിയെന്നുവെച്ചു, ഈറപ്പലിയെപ്പോലെ അധികാരിക്ക് നേരെ ചാടിപ്പറപ്പിച്ചുവെച്ചു, ജീവനോടെ ഈ നാട്ടിൽനിന്നും മടങ്ങിപ്പോ. കേട്ടോ!" ഇൻസ്പെക്ടർ യാതൊരു പ്രതികരണവും കാണിക്കാത്ത ശക്തിയുണ്ടായിരുന്നില്ല.

ഓരോ രണ്ടു തോക്കും അധികാരിയുടെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. ഗ്രാമത്തിന്റെ അതിർത്തി കടന്നശേഷം മാത്രമേ ഇൻസ്പെക്ടർ കോട്ടക്കാവു എന്ന് പറഞ്ഞു. അവൻ വരാത്തതിൽ നിന്നിറങ്ങാൻ ഭാവിച്ചപ്പോഴാണ് കച്ചേരിക്കെഴുത്തു കാളവണ്ടി നിത്തി യശവന്തറാവു ഇറങ്ങിവന്നത്. ഓരോരുത്തരും കൂട്ടിക്കൊണ്ടുതന്നെ അദ്ദേഹം കച്ചേരിപ്പടി കയറി അകത്തുവന്നു.

എന്നാൽ കച്ചേരിയിൽ കണ്ട രംഗം അദ്ദേഹത്തെ സുബ്ധനാക്കി. ഇൻസ്പെക്ടർക്ക് തന്റെ മുഖം വിളാസമായിരുന്നു; കൂടാതെ വേദനകൊണ്ട് ഇടയ്ക്കിടെ പുളയുന്നുമുണ്ട്. അധികാരി ശതനായിരുന്നു; എന്നാൽ പതിവുഗൗരവം മുഖത്തില്ല. ഒരിക്കലും അഴിഞ്ഞുപോകാത്ത അദ്ദേഹത്തിന്റെ തലപ്പാവു അറുമാറായിരിക്കുന്നു. നടത്തത്തിൽ അമ്പരപ്പുണ്ട്. ഏതോ അപകടം സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് അദ്ദേഹം ഊഹിച്ചു.

'വത്ര, വത്ര. ഇപ്പോൾ വന്നതാണോ?' അധികാരി അദ്ദേഹത്തെ സ്വാഗതം ചെയ്തു. 'എപ്പോഴാണ് പരേലരേ?' ഇൻസ്പെക്ടർ രെപാലാരികമായിരുന്ന ചോദിച്ചു. അദ്ദേഹം കാണാതിരിക്കാൻ മുഖം തിരിച്ചു കളഞ്ഞു. യശവന്തറാവു ഒൻറിൽ വന്നിരുന്ന ഉടനെ ഓരോ ലഘുക്ഷേണം ഒരോരോ വീട്ടിലേയ്ക്ക് പുറപ്പെട്ടു. പക്ഷേ, അതിനിടയ്ക്ക് അധികാരി അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി പറഞ്ഞു: 'പരേലരേ, നിങ്ങൾ വലിയമാളികയ്ക്ക് പോകുന്നതല്ലേ നല്ലത്?' പുതലാബായി അക്കന്റെ ശവം ആസ്പത്രിക്ക് അയച്ചുകഴിഞ്ഞു. വലിയമാളികയിൽ ബാപ്പസാഹേബ് വിഷാദിച്ചിരിക്കുന്നു. അങ്ങോട്ടു തന്നെ പോയാൽ ഏല്പാ വിവരവും അറിയാം.'

'ശവമെന്തിനാ ആസ്പത്രിയിലയച്ചത്? ഒരർത്ഥമായിരുന്നോ?' യശവന്തറാവുവിന്റെ സ്വരം പേടിക്കൊണ്ട് വിറക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

'എന്താ, ബാപ്പസാഹേബ് സംഗതി വിശദമായി അറിയിച്ചിരുന്നില്ലേ? യേശുവും എന്താണ് കത്തിലെഴുതിയിരിക്കുന്നത്? അധികാരി ചോദിച്ചു.

'ഗ്രാമത്തിൽ കോളറ പരന്നു തുടങ്ങിയിരിക്കുകയാണ്. പുതലാബായി കോളറ കാരണം മരിച്ചു. ശേഷമുടനീളം രംഗിയായി നടത്തിക്കാൻ ഉടനെ വരുന്നു. അത്രമാത്രമേ എഴുതിയിരുന്നുള്ളൂ. എന്നാൽ നിങ്ങളുടെ വാക്കുകേട്ടാൽ സംഭവം കഴുപ്പുള്ളതാണെന്ന് തോന്നുന്നല്ലോ.' മനം തിരിയാത്ത മട്ടിൽ യശവന്തറാവു പറഞ്ഞു.

'അത്രയ്ക്ക് സരളമൊന്നുമല്ല. ഈ കുറുകൃത്യത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ നമുക്ക് കഴുപ്പുമാനം വരാതിരിക്കാനായി ശവം ആസ്പത്രിയിലയപ്പിച്ചു. നേകിൽ പുതലാബായി കെട്ടിത്തൂങ്ങി ആത്മഹത്യ ചെയ്തിരിക്കണം; അല്ലെങ്കിൽ കയറിട്ട് കഴുത്തുതൊങ്ങിച്ചു മറുവല്ലവരും കൊന്നിരിക്കണം. ആ സംശയം കാരണമാണ് അങ്ങനെ ചെയ്തത്. ആത്മഹത്യ ചെയ്തതാണെങ്കിൽ ആക്കം ഒരു കഴുപ്പും വരില്ല.' അധികാരി സംഗതി ചുരുക്കി വിവരിച്ചു.

യശവന്തറാവുവിന് ഇതുകേട്ട് ആദ്യം പരിമുക്തമായിരുന്നില്ല. പിന്നെ തന്റെ കർമ്മവൃത്തത്തിന്റെ ചിന്തിച്ചുതുടങ്ങി. ബാപ്പസാഹേബ് എഴുതിയ വിവ

രവം യാഥാർത്ഥ്യവും തമ്മിൽ ഏറെ അന്തരമുണ്ട്. എന്നാൽ എല്ലാം അനേകം ഷിപ്പ് പരിതഃസ്ഥിതി സാധാരണനിലയിലാക്കേണ്ടതു് കാരണവരായ തന്റെ കടമയാണ്. 'ഏതോ ആവട്ടെ. ഞാൻ വലിയ മാളികയ്ക്ക് പോയി വരാം. ലഘുഭക്ഷണമൊന്നും വേണ്ട; നീ അതൊന്നും ഏർപ്പാട് ചെയ്യേണ്ട, കേട്ടോ.' അദ്ദേഹം ദാദേയോട് പറഞ്ഞു പുറപ്പെട്ടു.

യശവന്തറാവു ഗ്രാമത്തിലെത്തിയ വിവരം അറിഞ്ഞ ബാപ്പു, സാഹേബ് തന്നെ കച്ചേരിയുടെ അടുത്തേയ്ക്കു വന്നു. അമ്മാവനും മരുമകനും ഒരുപാധരിക ഭക്ഷണാഭ്യോജനങ്ങൾക്കുശേഷം താഴ്ന്ന സ്വരത്തിൽ സംഭാഷണമാരംഭിച്ചു. തല താഴ്ന്നിയിരുന്നു ബാപ്പു, സാഹേബ് പറഞ്ഞതു് യശവന്തറാവു കേട്ടിരുന്നുവോ എന്തോ? കറച്ചുകഴിഞ്ഞു് രണ്ടുപേരും വലിയ മാളികയിലേയ്ക്കു് നടന്നു. ദാദ അധികാരിയുടെ കൂടെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വീട്ടിലേയ്ക്കും നടന്നു. ഇതെല്ലാം കണ്ടശേഷം കച്ചേരിയുടെ മുക്കിൽ ഒളിച്ചിരുന്ന ആഡ്ളി കേശവറാവുവും മറ്റു മൂന്നു പോലീസുകാരും ധൈര്യം വീണ്ടെടുത്തു് കച്ചേരിയിൽ കയറി.

താൻ പാദങ്ങളിൽനിന്നു മടങ്ങിയിട്ട് മുന്നേമുന്നഭിവസത്തിൽ നടന്ന അതുജ്ഞസംഭരണങ്ങളെക്കുറിച്ച് യശവന്തറാവു ഓരോന്നായി മനസ്സിലാക്കി-ബാപ്പു, സാഹേബും യമനയും വലിയ മാളികയിലെ സേവകരും പറഞ്ഞ കാര്യങ്ങളിൽ നിന്നു് അദ്ദേഹം എല്ലാം മനസ്സിലാക്കി. ദാദയുടെ തലയിൽ അന്യായമായ കൊലക്കുറ്റം ആരോപിക്കപ്പെട്ടതാണു് പുതലാബായിയുടെ ആത്മഹത്യയ്ക്കു് കാരണമായതെന്നു് യമന അറിയിച്ചു. ചിമറയെ മാത്തിൽ പറഞ്ഞയച്ചതിൽ വേദനിച്ചാണു് പുതലാബായി ആത്മഹത്യചെയ്തതെന്നായിരുന്നു ബാപ്പു, സാഹേബിന്റെ അഭിപ്രായം. യശവന്തറാവുവിനെ ഈ വിവരങ്ങൾ നടുക്കിക്കളഞ്ഞു. ജാഗീർദാരുടെ രാജകീയഭവനത്തിൽ ആത്മഹത്യപോലുള്ള അപമാനകരമായ സംഭവം നടന്നുവെന്നതു് അദ്ദേഹത്തെ ദുഃഖിപ്പിച്ചു. പരോക്ഷമായെങ്കിലും തന്റെ മരുമകൻ ഇതിനൊക്കെ കാരണക്കാരനായതിൽ ലജയും തോന്നി. അതുകൊണ്ടു് ബാപ്പു, സാഹേബു് എത്രതന്നെ നിഷ്പ്രത്യാശമായിട്ടും അദ്ദേഹം ആഹാരം കഴിച്ചില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സ് ഈ ദുരന്തങ്ങളുടെ കാരണങ്ങൾ തേടിയലഞ്ഞു. ചിമറയെ മാത്തിൽനിന്നു് വിളിപ്പിക്കാൻ അദ്ദേഹം ആഗ്രഹിച്ചു. ബാപ്പു, സാഹേബു് നിഷ്പ്രത്യാശതയോടെ പറഞ്ഞു: 'അതു വേണ്ട; അവൾ വരില്ല. ഇവിടെ വരാൻ സമ്മതിക്കില്ല. സമ്മതിച്ചാലും ഇപ്പോൾ അവൾക്കിവിടെ എന്താ കാര്യം?'

'അങ്ങനെയാണോ? എന്നാൽ ഞാൻതന്നെ മാത്തിൽ പോയി അവളെ സമാധാനിപ്പിക്കണം. അനാഥയായ പെൺകുട്ടി; ശരിച്ചവരുടെ കട്ടികൾ ചീവിക്കുന്ന വരകൾ കയ്യിലാണു്. നീ തന്നെയാണു് പറഞ്ഞതു്, പുതലാബായുടെ ദുഃസ്ഥിതിയിൽ മനമുരുകി ആത്മഹത്യചെയ്തതാണെന്നു്. എന്തായാലും ഞാൻ പോകുന്നതിന്നു് പദ്ധ്യപ്പെട്ട് തടസ്സമുണ്ടാവില്ലല്ലോ?' യശവന്തറാവു തന്റെ തീരുമാനം തുറപ്പിച്ചുപറഞ്ഞു.

'അതിന്നു് പദ്ധ്യപ്പെനെ ഇങ്ങോട്ടു് വിളിപ്പിക്കുന്നതല്ലേ നല്ലതു്?' ബാപ്പു, സാഹേബു് പദ്ധ്യപ്പെനെ വിളിക്കാൻ ഒരു സേവകനെ പറഞ്ഞയച്ചു.

“ആ പഡപ്പൻ കാരണം വലിയമാളികയിലെ രണ്ടു പ്രാണൻ നഷ്ടപ്പെട്ടു. ഏന്നിട്ടും നീ അയാളുടെ ചങ്ങാത്തം ഉപേക്ഷിച്ചില്ല. ഏന്തിനാ അയാളുടെ ചട്ടക്കെട്ട്?” യശവന്തറാവു നിയന്ത്രിക്കാനാവാതെ ചോദിച്ചു.

ബാപ്റ്റസാഹേബിനേയും പീഡിപ്പിക്കുന്ന ഒരു സമസ്യയാണിത്. അയാളുടെ മനസ്സിൽ ആയിരംതവണ പൊങ്ങിവന്ന ചോദ്യമാണിത്. അതിനെക്കുറിച്ച് അഗാധമായി ചിന്തിച്ചും, അവസാനം പഡപ്പന്റെ സ്നേഹബന്ധം കൂടാതെ നിലനില്പില്ലെന്ന തീരുമാനത്തിലെത്തി. ഏതു പാപകൃത്യവും ഒറ്റത്തട്ട് ചെയ്തതല്ല. കൂടാതെ പഡപ്പന്റെ സ്നേഹബന്ധം അനേകം ലാഭങ്ങളുണ്ടാക്കുമെന്ന പ്രതീക്ഷയും ഉണ്ട്. പക്ഷേ, അക്കാര്യം അത്യാവനോടു പറയുന്നതു് ഭീരുത്വമായേക്കുമെന്നും അയാൾ ശങ്കിച്ചു. എങ്കിലും ചോദ്യത്തിന് ഒരു ഉത്തരം നൽകണമല്ലോ: “അയാളുടെ സ്നേഹത്തിന് മണ്ണിട്ടുപോട്ടെ! അയാളുടെ കീഴിൽ നാലു ചട്ടമ്പികളുണ്ട്. റവന്യൂ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെ സ്വാധീനമുണ്ട്. അയാളുടെ വിരോധം സമ്പാദിച്ചാൽ നാളെ ഈ നാട്ടിൽനിന്നും വെള്ളം കടിക്കാനൊക്കില്ല. അതുകൊണ്ട് അവനെതിരായി ഒന്നും ചെയ്യാറില്ല.” അയാൾ സമർത്ഥമായി വിശദീകരിച്ചു.

“അയാൾക്കെതിരായി ഒന്നും ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നതു് നേരാണ്. പക്ഷേ, പേരു കളഞ്ഞുകളിച്ചു. ആദ്യമായും ഗ്രാമത്തിൽ നാലാൾക്കു് വേണ്ടവനായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ പുതലയും ഉപേക്ഷിച്ചുപോയി. ഇനിയും ഇവിടെത്തന്നെ അമസിച്ചു് വെള്ളം കടിക്കാനാവുമോ? നാട്ടുകാർ ലക്ഷ്മീബായിയെ ക്ഷണിച്ചുകൊണ്ടുവരാൻ അന്നേ ആലോചിച്ചിരുന്നതാണ്. ഇനിയീപ്പോൾ അവരതന്നേവരും.” യശവന്തറാവു താക്കീതു നൽകുന്നമട്ടിൽ പറഞ്ഞു.

“ലക്ഷ്മീബായി ഇപ്പോൾ വന്നാൽത്തന്നെ ആരു ഗൗനിക്കാൻ? പഡപ്പനുള്ളകാലംവരെ ഈ നാട്ടിൽ ആരുടെ കളിയും നടക്കില്ല.” ബാപ്റ്റസാഹേബ് അലക്ഷ്യമായി പറഞ്ഞു.

യശവന്തറാവുവിന് ഇതൊട്ടും പിടിച്ചില്ല. ബാപ്റ്റസാഹേബ് പരിപൂർണ്ണമായും പാളംതെറ്റി കഴിഞ്ഞിരിക്കണമെന്നും അദ്ദേഹത്തിന് ബോദ്ധ്യമായി. പഡപ്പനോടു് ബാപ്റ്റസാഹേബിന് തോന്നുന്ന കൃത്രിമമായ ആദരവിനെക്കുറിച്ചറിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന് ജൂഗുപ്സതോന്നി. പുതലാബായി മരിച്ചതിനുശേഷവും ജാഗിർദാരുടെ മട്ടിൽ ബാപ്റ്റസാഹേബ് സംസാരിക്കണം! സംഭാഷണം ചൂഴ്ന്നുപിടിച്ചു. അത്യാവനം മരുമകൻ പണ്ടേ വലിയ സൗഹാർദ്ദത്തിലല്ല. അതിലും വിശേഷിച്ച് ഈ അടുത്തകാലത്തെ മരുമകന്റെ ചെയ്തികളെക്കുറിച്ചുകേട്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സ് ക്ഷോഭിച്ചിരുന്നു. തറവാടിന്റെ അഭിമാനം അദ്ദേഹത്തിന് പ്രാണനേക്കാളും വിലപ്പെട്ടതായിരുന്നു. ബാപ്റ്റസാഹേബിന് അതൊന്നും പ്രശ്നമല്ല. കൂടാതെ അയാളുടെ കാര്യങ്ങളിൽ തുടരുന്നതു് ഇഷ്ടമല്ല. ഈ കാരണങ്ങൾകൊണ്ട് രണ്ടുപേരുടെയും മനസ്സിൽ മെരുങ്ങിത്തുടിയുന്ന കയ്പ് ഇപ്പോൾ വാക്കിൽ പ്രകടമായിത്തുടങ്ങി. യശവന്തറാവു നിഷ്കണക്കം. ചിമണിയുടെ അപമാനം, നാനായുടെ കൊല, ഇൻസ്പെക്ടറുടെ സന്ദർശനം, ഭാര്യയുടെമേൽ ചുമത്തിയ കള്ളക്കേസും, അധി

കാര്യം ബാപ്റ്റിസംഹേബും തമ്മിലുള്ള ശത്രുത, പുതലാബായിയുടെ ആത്മഹത്യ ഇതെല്ലാറ്റിനേക്കുറിച്ചും നിർദ്ദാക്ഷിണമായി ചോദ്യം ചെയ്യത്തക്കി; ബാപ്റ്റിസംഹേബിന്റെ ജീവിതമാകെ മാറ്റമുള്ള നോക്കപ്പെടുകയാണ്. ബാപ്റ്റിസംഹേബ് സ്വയം തെറ്റിച്ചെയ്തിട്ടില്ലെങ്കിലും, കുറ്റവാളികളുടെ കൂട്ടത്തോടും തെറ്റാണെന്നാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാദം. അവിടെയും ഇവിടെയും മുട്ടിത്തിരിഞ്ഞു വീണ്ടും പശ്ചാത്തപ്തി നേഹബന്ധത്തിലേയ്ക്കു തിരിച്ചുവന്നു.

“നിങ്ങളെയും പറഞ്ഞോളൂ. പഡപ്പന്റെ നേഹബന്ധമുണ്ടെങ്കിൽ നാളെ ഒരു വിപത്തു വരുമ്പോൾ ഏനിക്കു സഹായം ലഭിക്കുമെന്ന വിശ്വാസമുണ്ട്.” ബാപ്റ്റിസംഹേബ് തീരുമാനിച്ചുവെച്ച സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു.

യശവന്തറാവു ഈ അഭിപ്രായത്തോടു യോജിച്ചില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിശ്വാസം ദൃഢമായിരുന്നു. പഡപ്പൻ ബലശാലിയായിരിക്കാം; പക്ഷേ, അയാൾ അന്യായത്തിന്റെ പക്ഷത്താണ്. അയാളോടു സൗഹൃദബന്ധം സ്ഥാപിക്കുകയെന്നുവെച്ചാൽ വേതാളത്തിനെ സ്വാധീനപ്പെടുത്തിയതുപോലെയാണ്. മന്ത്രശക്തി നിലനില്ക്കുന്നിടംവരെ മാത്രം ആവശ്യപ്പെട്ടതൊക്കെ ചെയ്തുകൊടുക്കുന്ന വേതാളം, മന്ത്രശക്തി ക്ഷയിച്ചാൽ ഉടനെ അതിനെ സ്വാധീനപ്പെടുത്തിയവനെത്തന്നെ നശിപ്പിക്കും. പാതകികളുടെ സംസ്കൃതിയുടെ അന്തിമഫലവും അതുതന്നെ.

“ആവശ്യംവരുമ്പോൾ പഡപ്പന്റെ സഹായം നിനക്കു കിട്ടിയേക്കുമെന്ന വ്യാമോഹംമാത്രം നീ ഉപേക്ഷിച്ചേക്കൂ. അതു നിന്നെ നശിപ്പിക്കാൻ മാത്രമേ ഉള്ളൂ. ഏന്റെ ഉപദേശം കേൾക്കാൻ മനസ്സില്ലെങ്കിൽ പറയേണ്ട ആവശ്യം ഏനിക്കുമില്ല!” അദ്ദേഹം ദേഷ്യംകാണും എന്തുചെയ്യണമെന്നറിയാതെ താഴെ വീണിരുന്ന ഉറുമ്പെഴുത്തു തലയിൽ കെട്ടിത്തുടങ്ങി. സ്വരം കോപാവേശത്താൽ ചുട്ടുപിടിച്ചിരുന്നു. സംഭാഷണം ഈയൊരു പതനത്തിലേയ്ക്കുതന്നെ ബാപ്റ്റിസംഹേബും വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. പഡപ്പനുമാത്രമുള്ള കൂട്ടുകെട്ടുവസാനിപ്പിക്കുമെന്നു പ്രതിജ്ഞചെയ്യുവരെ അമ്മാവന്റെ ദേഷ്യം ഉറങ്ങുന്ന മട്ടു കണ്ടില്ല. എന്തു മറുപടി പറഞ്ഞാലും കൂടുകയാണ്. അതുകൊണ്ടു വീര്യം മാറ്റാൻ അയാൾ തന്റെ മാവിപ്രശ്നം അവതരിപ്പിച്ചു: “നാളെത്തന്നെ ലഹരി ബാധിച്ചെടുത്തി ഇവിടെവന്നു വസ്തുവിൽ ഓഹരിചോദിച്ചാൽ നമുക്കും നാലാളുടെ സഹായംവേണം. അതിനു നാം നാട്ടുകാരായി ഇണങ്ങിപ്പോകുമോ?”

“ഈ വലിയമോളിക ലക്ഷ്മീബായിക്കു കിട്ടേണ്ടതാണ്. അവളുടെ തറ വാഴ്ത്താത്തു. അതു ചോദിക്കുന്നതിനുവേണ്ടതെന്നു കോടുത്തു, മറ്റൊരു നാട്ടിലേയ്ക്കു നീ പോകണം. ആത്താർക്കായി അൻ പറയുന്നതാണ്. പുതലാബായി ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോഴേക്കു കഥ വേറെ. അവരക്കി തറവാട്ടിലെ പകുതിസ്വത്തിനവകാശമുണ്ട്. അപ്പോൾ നിനക്കി സ്വത്തുനോക്കി നമുക്കി അനുവദിക്കാനുള്ള അവകാശമുണ്ടായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അവകാശം ചോദിക്കരുത്. നീ ലക്ഷ്മീബായിയെ ഏതെങ്കിലും അറിയിക്കൂ. ഇല്ലെങ്കിൽ അതേന്തെക്കെന്നോ, ഏതൊ.” യശവന്തറാവു പതനത്തെ നിമിത്തമാക്കിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

ഇത് ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹസികതയോടെ അടിയായിരുന്നു. ഒരു പ്രയാസവുമില്ലാതെ കൈവശമെത്തിച്ചെന്നിരിക്കുന്ന ഇതു വലിയ സ്വത്തു് ഉപേക്ഷിക്കണമെന്നുപദേശിച്ചാൽ ആ ലോഭിക്കുതു് സഹിക്കാവുന്നതായിരുന്നില്ല. ഇങ്ങനെ പറയുന്ന അമ്മാവനു് എതു് മറുപടി നൽകാൻ? അയാൾ ചിത്തിച്ചിരിക്കെ പഡപ്പൻ തന്നെ സ്ഥലത്തെത്തി.

"അമ്മാവനും മരുമകനും തുറവാട്ടുകാലും സംസാരിക്കുകയാണെന്നു് തോന്നുന്നു. അപ്പോൾ നമുക്കിവിടെ കാൽമൊന്നുമില്ല. ഞാൻ പിന്നെ വരാം." പഡപ്പൻ ഔപചാരികമായി പറഞ്ഞു.

"ഈ ചർച്ചയ്ക്കായിത്തന്നെയാണു് നിങ്ങളേയും വരാൻ പറഞ്ഞതു്. വരണം." ബാപ്റ്റിസ്മം സാഹസികതയോടെ അമ്മാവനെ സ്വാഗതം ചെയ്തു് ഇരുത്തിയിട്ടു് അകത്തേക്കുപോയി. അമ്മാവന്റെ നീതിനിഷ്ഠമായ പീരങ്കിയുടെ കയ്യടക്കം ബലിയാടാകാൻ അയാൾ ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ല.

പഡപ്പൻ തലയണയിൽ ചാരി അന്തസ്സിൽ ആസന്നസ്ഥനായി. പട്ടുപതുപ്പു വീശിക്കൊണ്ടു് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. "ഏതായാലും നിങ്ങൾ സ്ഥലത്തെത്തിയ ശേഷം നമ്മുടെ ആശങ്കയെല്ലാം തീർന്നു."

"സ്വാമിക്കേതു് ആശങ്ക? അതെല്ലാം ഞങ്ങളെപ്പോലെ സംസാരസാഗരത്തിൽ ഉഴലുന്ന സാധാരണ മനുഷ്യക്കളല്ലേ?" യശവന്തറാവു അറിയാതെത്തന്നെ സ്വരത്തിൽ പരിഹാസം നിഴലിച്ചു.

"സ്വാമിയായാലും സന്യാസിയായാലും പരമേശ്വരൻ, ശിവന്റെ മായയിൽ നിന്നു് മോചനം ലഭിക്കുന്നതുവരെയും ആശങ്ക വിട്ടുപോവില്ല." വൈരാഗ്യത്തിന്റേതായ ഉപേക്ഷാഭാവത്തിൽ പഡപ്പൻ ഗൗരവംവിടാതെ പറഞ്ഞു.

"അതിരിക്കട്ടെ. ഞാൻ അന്നു് നാട്ടിലേയ്ക്കു പോയശേഷം ദാദ ഭയങ്കര ബഹളംകൂട്ടിയത്രെ?" അറിയാത്തുള്ള കൗതുകംകൊണ്ടു് യശവന്തറാവു പറഞ്ഞു.

പഡപ്പൻ ഇരിപ്പുമാറ്റി. പുതിയ വാക്കുകൾക്കു് പുതിയ ധ്വനിയും പുതിയ ശൈലിയും. ഈ തത്വം അദ്ദേഹം പാലിച്ചുപോന്നു.

"അവന്റെ തെമ്മാടിത്തണിനെക്കുറിച്ചെന്തുപറയാൻ? ചിമണ കൊച്ചു പെൺകുട്ടി. അറിവില്ലാതെ, എങ്ങനെയോ ഏവിടെയോ ഒന്നു് കാൽപ്പുതിപ്പോയി. ഒരു പാറക്കരം ഞാൻ ഏറെനടക്കണമെന്നോ? ശിവന്റെ ലീല! ഈശ്വരൻ എന്നെ പരീക്ഷിക്കുകയായിരിക്കുമെന്നു വിശ്വസിച്ചു് ഞാൻ സമ്മതിച്ചു. നല്ല പ്രാർത്ഥനകളും അലറുന്നവരും തെറ്റും ശരിയും മനസ്സിലാക്കാൻ ഉള്ളു നിരോധം കാണുമോ? മോഹമുണ്ടല്ലോ, അതു് മനുഷ്യനെ ചുട്ട ചാമ്പലാക്കുന്ന അഗ്നിയാണു്. മരത്തിൽത്തന്നെ ചിമണിയെവിട്ടു് പൊയ്ക്കൊള്ളു. ഏന്നു് ഞാൻ പറഞ്ഞു." സ്വാമി അഭിനയസമൃദ്ധം വിവരിച്ചു.

"അവരുകിപ്പോൾ സുഖമാണോ?"

"ഏതു പറയാനാ യശവന്തറാവേ? അന്താര പ്രാണത്തിയാണു്. അനിയതം, നീ സ്വന്തം വിടാക്കുന്ന കരുതി സുഖമായി കഴിഞ്ഞൊരു ഏന്നു പറഞ്ഞു; നാവാളെക്കൊണ്ടു് പറയിപ്പിച്ചു. കണ്ണിനും മലിപ്പിച്ചു് ആഹാരം

കഴിക്കാതെ ഒരേ കിടപ്പ്. പുതലാബായി മരിച്ചുവിവരം അറിഞ്ഞതിനു ശേഷം അവളുടെ സ്ഥിതി കാണാനേ വയ്യി അവളോടു സംസാരിക്കാൻ ചെന്നാലോ, വായിൽ തോന്നിയതൊക്കെ പറയും. ഒക്കെയും ശിവധീല തന്നെ, അല്ലേ?" സ്വാമി നെടുവീർപ്പിട്ടു.

"ഗർഭിണിയായ പെൺകുട്ടി. ഇങ്ങനെ പട്ടിണികിടന്നാലത്തെ സ്ഥിതി ഏതു? ഞാൻതന്നെ മാത്തിൽവന്നു അവളെ പറഞ്ഞു സമാധാനിപ്പിച്ചാൽ നേരെയാകുമോ?" അനുഭാവപൂർണ്ണമായ ആ ഇച്ഛയ്ക്കുതീർപറയാൻ പഡപ്പേന്റ സാധിക്കുമായിരുന്നില്ല.

"നിങ്ങളുടെ ഇഷ്ടം. നിങ്ങളുടെ പെൺകുട്ടി. വേണമെങ്കിൽ വിളിച്ചു അതിന്റെ തലയിൽനിന്നും ഈ വ്യഥയിറങ്ങാൻ എന്തുപായം വേണമെങ്കിലും ചെയ്യാം. ഇക്കാര്യത്തിൽ ഞാനെന്തു പറയുന്നതും വിസ്തീർത്തതായിരിക്കും. ഒന്നുകിൽ കളരിക്കു പറയണം; അല്ലെങ്കിൽ ആശാന്റെ നെഞ്ഞത്തു! വയോധി കരായ നിങ്ങൾ എന്തുപറഞ്ഞാലും നടക്കും. ഒന്നാമതായി അനാഥയായ പെൺകുട്ടി. എപ്പിടെയായാലും സുഖമായിക്കഴിയട്ടെ എന്നേ എനിക്കും വിചാരമുള്ളൂ. എന്നാലെന്നാ ചെയ്യുക?" സ്വാമി തല്ലാലത്തേയ്ക്കുകിലും നിരന്ദകുന്ദനായി.

"നിങ്ങളൊന്നും ചെയ്യണ്ട. അവളെ എന്റെ ചക്കളപ്പോലെതന്നെ കരുതണം. അവളെ എന്റെ കൂടെ നാട്ടിലേയ്ക്ക് കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോകാമെന്നു വിചാരിക്കണം."

പഡപ്പേന്റ സ്വഗ്നിയാനുഭൂതിയുണ്ടായ നിമിഷം. "നിങ്ങളുടെ മനസ്സ് വലുതാണ്. നിങ്ങൾ പാവങ്ങളുടെ പിതാവുതന്നെ. സംശയമില്ല." അദ്ദേഹത്തെ പ്രശംസിക്കുന്നതിനു പഡപ്പേന്റ ഒരു ശങ്കയുമുണ്ടായില്ല.

ഒരു പ്രശ്നം വളരെയെളുപ്പം പരിഹരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. രണ്ടുപേരും ആശ്വാസമായി. ക്ഷണനേരം ആരും മിണ്ടിയില്ല. യശവന്തറാവു ജനനം സംസാരപ്രിയനാണ്. കരനേരം മരണം പാലിക്കാനായില്ല. അദ്ദേഹം വീണ്ടും നാട്ടുകാരുടെ സംസാരിച്ചതുടങ്ങി. സംസാരം ഗ്രാമത്തിലെ സംഭവങ്ങളിലേയ്ക്കു തിരിഞ്ഞു. ഇൻസ്പെക്ടറുടെ സന്ദർശനം കാരണം പാള്ളിയിൽ നടന്ന കോലാഹലങ്ങളേയും അധികാരിയുടെ അക്രമങ്ങളേയും പഡപ്പേന്റ രസകരമായി വർണ്ണിച്ചതുടങ്ങി. പ്രധാനമായ ഉദ്ദേശ്യം അധികാരിയുടെ ദുഃഖപെയ്യിക്കൽ പരക്കെ പ്രചരിപ്പിക്കുകയായിരുന്നു. ദാദയെപ്പോലുള്ള തെമ്മാടികളെ കൂട്ടിപ്പിടിച്ച് അധികാരി ദുർഭരണം നടത്തുകയാണെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം. പുതലാബായിയുടെ മരണത്തോടെ ബാപ്പുസാഹേബിനെ ഗ്രാമത്തിൽനിന്നോടിക്കാണുള്ള ഗുഡാലോചനയിലേർപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണെന്നും സൂചിപ്പിക്കാൻ മറന്നില്ല.

"പോലേ, നിങ്ങളറിയുമോ? ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ഇവരൊക്കെ എത്ര കട്ടിക്കരണം മറിഞ്ഞാലും ബാപ്പുസാഹേബിനെ ഈ നാട്ടിൽനിന്നോടി

കാർ സമ്മതിക്കില്ല.' 'കുറേ പ്രതിജ്ഞയുടെ ഗാംഭീര്യമുണ്ടായിരുന്നു ആവാക്കുകൾ'.

'സ്വാമികളേ, നേരാണ്. നിങ്ങളുടെ സുഹൃത്ത് സന്ധ്യവെച്ച് നിങ്ങൾ ഇങ്ങനെ പറയണം. എന്നാൽ തലയും താഴിയും നേർച്ച ഞങ്ങൾക്ക് തോന്നുന്നതു്, ഇവർ മയ്യുകക്കാരനായി സ്വന്തം നാട്ടിൽത്തന്നെപോയി ജീവിക്കണമെന്നാണ്. പാവങ്ങളുടെ പിതാവായ കണമെന്നെങ്കിൽ അതു് സ്വന്തം ഗ്രാമത്തിൽത്തന്നെയാണ് നല്ലതു്. ഇവിടെയൊന്നെങ്കിൽ പാവങ്ങളുടെ കാര്യം നോക്കാൻ നിങ്ങളുണ്ടാകണം.' യശവന്തറാവു തന്റെ തീരുമാനം രേഖപ്പെടുത്തി.

പഡപ്പേന്റെ ഉള്ളൊന്ന കാളി. ഈ കിഴവന്റെ ദൃശ്ശാഭ്യം അദ്ദേഹത്തെ ചൂട്പിടിപ്പിച്ചു. പക്ഷേ, കാണിച്ചില്ല. വളരെ തുടുവായി അദ്ദേഹത്തെ പ്രീണിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

'നിങ്ങൾ നട്ട തൈ. നിങ്ങൾതന്നെ പറിച്ചുകുളയുന്നതു് ഓഗിയായോ? ഈ ജാഗീരിലെ ഭൂമി സ്വാധീനപ്പെടുത്തിക്കൊടുത്തതു് നിങ്ങളാണ്; ബാപ്പു സാഹേബിനെ ഇവിടെ നിറുത്തിയതു നിങ്ങൾതന്നെ. ഈ ഘട്ടത്തിൽ ഞങ്ങളെയെല്ലാം കൈവിട്ടുപോകണമെന്നും നിങ്ങൾ പറയുന്നു. പുതലാബായി പോയി; പക്ഷേ, വലിയമാളിക മരിച്ചിട്ടില്ല. ഞാനും നിങ്ങളും കൃഷിക്കാരും മരിച്ചിട്ടില്ല. ലക്ഷ്മീബായി വന്നാൽ ഏതു കൃഷിക്കാരനാണ് അവരെ ഗൗനിക്കുക? ബാപ്പു, സാഹേബ് മനസ്സുവെച്ചാൽ ഇന്നിനാട്ടിലെ രാജാവായാകാം. പാവങ്ങളായ നാട്ടുകാർ ഒന്നുകൂടും അയാളുടെ പിന്നിലുണ്ടു്. കണ്ട കൂടാത്ത മുന്നോലെല്ലാം കശുവുപറഞ്ഞു് കത്തിയിരിപ്പുണ്ടാകും. അവരെ കൂട്ടാക്കണം കാര്യം?

സംഭാഷണം നീട്ടിക്കൊണ്ടുപോകാൻ യശവന്തറാവുവിനു് ഇഷ്ടമില്ലായിരുന്നു. പഡപ്പേനെക്കുറിച്ചു് അദ്ദേഹം ആദ്യംപറഞ്ഞ അഭിപ്രായം, ഈ കൂടിക്കാഴ്ച ദ്രവ്യപ്പെടുത്തിയതേയുള്ളു. അദ്ദേഹം വിഷയം മാറിക്കളഞ്ഞു. 'ഇങ്ങനെയൊക്കെ ബാപ്പു, സാഹേബിനെ സംബന്ധിക്കുന്ന കാര്യങ്ങൾ. ഞാനെന്നതിനു് അതിൽ രുചിയുണ്ടോ? ചികണയെ നിങ്ങൾതന്നെ വലിയമാളികയ്ക്കു് പറഞ്ഞയക്കുന്നോ; അല്ല, ഞാൻ മാഞ്ഞിരിയെന്നു് കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരണോ?'

വിഷയം മാറിയതിന്റെ കാരണവും പഡപ്പേൻ മനസ്സിലാക്കി; കിഴവന്റെ അകക്കാമ്പിന്റെ ദാർഢ്യവും കണ്ടറിഞ്ഞു. 'നിങ്ങൾ പറഞ്ഞ കാര്യം ഞാൻ അവളെ അറിയിക്കാം. അവളിങ്ങോട്ടുവന്നാൽ നന്നായി. ഇല്ലെങ്കിൽ നിങ്ങൾതന്നെ അങ്ങോട്ടു് വരേണ്ടിവരും.' ബാപ്പു, സാഹേബ് കളിച്ചിറങ്ങി. പഡപ്പേൻ ഇറങ്ങുകയാണ്. ബാപ്പു, സാഹേബിനെ കാണാതെ പോകാണോക്കിട്ടു. യശവന്തറാവു കളിക്കാൻ അകത്തു് പോകുന്നതുവരെയും അവർ കാത്തിരുന്നു. പിന്നെ അവരുടെ രഹസ്യ ചർച്ച നടന്നു.

യശവന്തറാവു ചികണയെ കാണുന്നതു് പഡപ്പേനു് ഇഷ്ടമുള്ള കാര്യമായിരുന്നില്ല. അവരുടെ ദുഃസ്ഥിതി കണ്ടുകഴിഞ്ഞാൽ അവളോടുള്ള അനുകമ്പയൊക്കെ.

ഈ കീഴവൻ തന്റെ സകല തന്ത്രങ്ങളെയും അടിക്കല്പം വലിച്ചെക്കും. അതു കൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണിൽപ്പെടാതിരിക്കത്തക്കവണ്ണം ചിമണയെ മറ്റൊരാളാൽ അയച്ചുകൊടുത്തെന്നും രണ്ടുപേരും കൂടി തീരുമാനിച്ചു. കെഞ്ചനോടു പറഞ്ഞു ഉടനെ സംഗതി അവസാനിപ്പിക്കണം; പഡപ്പേൻ ഗുതിയിൽ മരത്തിനുമേൽ നടന്നു.

പോലീസ് ഇൻസ്പെക്ടർ സന്ദർശനം അവസാനിപ്പിച്ചു പോയെങ്കിലും പാളത്തിയിൽ സമാധാനം പുലരുന്നതിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളൊന്നും കണ്ടില്ല. രണ്ടു ദിവസങ്ങൾക്കുമുമ്പ് തുടങ്ങിയ കോളറ ഉഗ്രരൂപം പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു. ആദ്യമായും വലിയമാളികയിലെ ചോളം തിന്മയിന്റെ പേരിൽ ചിലർ കാലപുരി പ്രാപിച്ചു. എന്നാൽ പിന്നീട് സമ്പന്നരുടെ വീടുകളിലും കോളറ വ്യാപിച്ചു. നേരംപുലർനാൾ ആളുകൾ ഏതോ യന്ത്രാധിപരായും പ്രതീക്ഷിച്ചിരിപ്പായി. രാത്രി കോളറയ്ക്ക് ആരൊക്കെയാവാം കരുതിയായതെന്ന് ആക്കറിയാം? ഇന്ന് ചിലർ; നാളെ മറ്റുചിലർ. നീളമുള്ള ഉറപ്പും എപ്പോഴാണോ ആരോട് ആളുകൾ യേവിഹാലരായി. കോളറാമരണങ്ങളുടെ റിപ്പോർട്ട് അയച്ചും മരിച്ച വീടുകളിൽച്ചെന്നും പറഞ്ഞുതുടങ്ങിയ പരഞ്ഞാശ്വാസിപ്പിച്ചും അധികാരി ക്ഷീണിച്ചു പോയി. മരിച്ചവരുടെ അവകാശികളെ വിളിച്ച്, പിന്തുടർച്ചാവകാശത്തെക്കുറിച്ച് യഥാസമയം റിപ്പോർട്ട് ചെയ്തില്ലെങ്കിൽ പിഴയടയ്ക്കേണ്ടിവരുമെന്ന് ആളുകളെ കർത്തവ്യബോധമുളവാക്കുന്നത് കലകണ്ണി ശേഷപ്പേരിൻ ചേരിച്ചുകൂടാത്ത ചുമതലയായിരുന്നു. ശവക്കുഴി തോണ്ടുന്നത് കളരിയടയാളങ്ങളെ നിത്യജോലിയായിത്തീർന്നു. പരിസരത്തുള്ള ദേവസ്ഥാനങ്ങളിൽ പുണ്യാർക്കു കഴിപ്പിച്ചു. ദേവിയുടെ ക്രോധം ശമിപ്പിക്കാൻ ആടിനെ ബലികൊടുക്കേണ്ടതുണ്ട്. പായസനിവേദ്യവും വേണം. അതിന് ചോളം സംഭരിച്ച് പൊരിപ്പിക്കുന്നതിൽ ബാപ്പ. സാഹേബിന്റെ പുലിവേട്ടപ്പുഴമ്പന്മാരുടെ മുമ്പൻ തീർപ്പും കൂട്ടുകാരും മുഴുകി.

ഏതായാലും നാട്ടിൽ പടന്നപടിച്ച കോളറ ഏല്പാവരേയും ഭരതരത്തിലല്ലെങ്കിൽ മറ്റൊരാൾക്കുതൽ അധ്വാനിതരരാക്കി. ഉത്സവം, യുദ്ധം, പകർച്ചവ്യാധി ഇങ്ങനെ വല്ല സാമൂഹ്യപ്രശ്നവും വന്നാൽപിന്നെ ആളുകളുടെ പ്രവർത്തനശേഷി അതുതക്കമായി വർദ്ധിക്കുന്നു. ഇപ്പോഴും അതുതന്നെ സ്ഥിത പഡപ്പേൻ നാട്ടിലുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ തന്റെ അനുയായികളെ മരണവക്ത്രത്തിൽനിന്ന് രക്ഷിക്കാൻ അദ്ദേഹം അതുതാവഹമായ രീതിയിൽ അധ്വാനിക്കുമായിരുന്നു. സർക്കാർ ഡാക്ടറെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവരാൻപോയ പഡപ്പേൻ ഗ്രാമ

അതിലേയ്ക്ക് തിരിച്ചുവന്നതായില്ല. കൂടാതെ പോകുമ്പോൾ ചിമണയെക്കൂടെ കൂട്ടിയിരുന്നു. അവളെ തന്റെ ശിഷ്യനെ ഏല്പിച്ച് ഡാക്ടറെ വിളിക്കാൻ പോയതാണ്. എന്തുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം തിരിച്ചുവന്നില്ലെന്നത് കെഞ്ചൻ പോലും ഒരു കടംകഥയായിരിക്കുകയാണ്. 'സ്വാമിജി ഇന്നുവരും; ഡാക്ടറെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരും.' മംത്തിലേയ്ക്ക് കരഞ്ഞുവരുന്ന ആളുകളോട് ആവർത്തിച്ച് ഈ വാക്കുകൾ അവൻ മനഃപാഠമായിപ്പോയിരുന്നു. കോളറ പടന്നുപിടിച്ചതോടെ മംത്തിൽ തീർത്ത്ത്തിനായി നിത്യവും ഏതതിപ്പേരാറുള്ള ഭക്തന്മാരുടെ ഏറ്റവും കറഞ്ഞുവന്നു. എല്ലാവരും വീടുപിടിച്ചുതുകാരണം മാതളിൽ കെഞ്ചൻ ഏകാന്തത അന്ന് വാൻമാരിത്തീർത്തു. കഞ്ചാവ് ഭക്തന്മാർ മംത്തിനടുത്തെത്തും വരാതിരുന്നതുകൊണ്ട് അവനാകെ മടുത്തു. തീർത്ത്ത്തിനുവേണ്ടി വീടും കടിയും തൃജിച്ച് മംത്തിലെത്തിയ ഈ ധീരനായ വൈരാഗി ഏറെ മുഷിഞ്ഞു. നിത്യവും പഡപ്പേന്റെ വഴിയുംനോക്കി, കോളറാകൊണ്ട് മരിച്ചവരുടെ കണ്ണുകളെക്കണ്ട് കെഞ്ചൻ സമയംകൊന്നും.

രണ്ടാഴ്ചകഴിഞ്ഞു. പഡപ്പേന്റെ ഒരു വിവരമില്ല. അദ്ദേഹം വിളിച്ചുകൊണ്ടുവരാൻപോയ ഡാക്ടറുടെ പൊടിപോലുമില്ല. ഈ ഇടവേളയിൽ ആയിരത്തോളംവരുന്ന ജനസംഖ്യയിൽ നൂറോളംപേർ ശിരഃപാതേരിലെത്തി വീരോചിതരായിരിക്കുകയാണ്. വലിയമാളികക്കാരുടെ വകയായി ആടുന്നതു് ഗ്രാമദേവതകൾക്കും പായസനിവേദ്യമർപ്പിച്ചെങ്കിലും ദുഷ്ടദേവിയുടെ രോഷം അടങ്ങിയതിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളൊന്നും കണ്ടില്ല. പഴങ്കടം ഒറയടിക്കും പിരിച്ചെടുക്കാതെത്തീരുന്ന ദുഷ്ടാധിപത്തിന്റെ മരണം ഓരോരുത്തരുടേയും വീടുമുറഞ്ഞിരുന്നു ബലിയാടവശ്യപ്പെട്ടു. ബാളാചാതുരുടെ അനുജന്റെ മകൻ ഗോപാലാചാരി, മംത്തിൽനിന്ന് ഇല്ലത്തേയ്ക്ക് തിരിച്ചുപോയവൻ മംത്തിലെ വരാന്ത പിന്നെ കയറിയില്ല. ഒറടിവരുംകൊണ്ട് വൈകുണ്ഠം പ്രാപിച്ചു. അന്നു് സന്ധ്യയ്ക്കുതന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വൃദ്ധനായ മുത്തച്ഛൻ ഹാരമന്താചാരി കോളറാഞ്ചിരയായി.

ഈ പകർച്ചവ്യാധിയുടെ മേളയിൽ ബാളാചാതുർക്കും തിരക്കുതന്നെ. ശരീരത്തിനും മനസ്സിനും വേണ്ടുവോളം ജോലി. വെള്ളം ചൂടാക്കി കുടിക്കാനും 'ചക്രാണ്ണി' വേതം മോരിൽ അരച്ചുകുടിക്കാനും നിർദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം വൈദ്യനായി നടന്നു മരിച്ച വീടുകളിൽ കയറിയിറങ്ങി ആശ്വാസദാഹനങ്ങൾ പറയുന്നതും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജോലിയായിരുന്നു. സ്വന്തം ഇല്ലത്തു് കോളറ ബാധിച്ച മക്കളുടെ കാൽത്തിൽ നിഷ്പ്രയോജനമായ 'ചക്രാണ്ണി'വേർ നാട്ടാക്കും അരച്ചുകൊടുക്കുന്ന തൊഴിൽ അദ്ദേഹം ഉപേക്ഷിച്ചില്ല. ആ വേരിന്റെ ശക്തിയിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിശ്വാസം നഷ്ടപ്പെട്ടില്ല തന്റെ പ്രയത്നം വിഫലമാകുമെന്ന് അദ്ദേഹത്തിനറിയാമായിരുന്നു. ബ്രഹ്മലിഖിതത്തിനു മുമ്പിൽ ആരുടെ കളിയും നടക്കില്ലെന്നു അദ്ദേഹത്തിന് ഉറപ്പായിരുന്നു. കർമ്മഫലത്തിനുസരിച്ച് വിധി നടക്കുന്ന ഈ അഗ്നിപരീക്ഷണത്തിൽനിന്നും ആർക്കും ഒഴിഞ്ഞുകാണാൻവില്ല. അത് ശാശ്വതസത്യമാണ്. എന്നാലിപ്പോഴും ചില ആത്മാക്കൾ രക്ഷപ്പെടില്ലേ? തന്റെ ശ്രമത്തിലൊന്നെങ്കിലും സഫലമാ

കാതിരിക്കുമോ? അപ്പോൾ ഈ ശ്രമം വേണ്ടെന്നുവരിയ്ക്കുമോ? മരണം സർവ്വസ്വവും പിഴുത്താൻ വായ്പൊളിച്ചിരിക്കുമ്പോഴും രക്ഷപ്പെടാനുള്ള മനുഷ്യാത്മാവിന്റെ അമേയമായ ഇച്ഛയുടെ പ്രതീകമായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന് ആ ഒറ്റമുലിക. ഇല്ലാത്ത ചാണകുല്ല് തേഞ്ഞുപോകുന്നതുവരെ അദ്ദേഹം ആ വേരു് ഉറച്ചു കൊണ്ടിരിക്കാനായിരുന്നു.

മരണം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇല്ലത്തും ബലി ആവശ്യപ്പെടുകയാണു്. ഒറ്റമുലികയുടെ അപേക്ഷ അതു് നിരസിച്ചിരിക്കുന്നു. ആചാര്യരുടെ അനുജന്റെ മകൻ മരണത്തിനിരയായിക്കഴിഞ്ഞു. ആചാര്യർക്കു് ഇതൊരാത്മപരീക്ഷയായി തോന്നി. മരണം തന്നെ ആക്രമിച്ചില്ല; പ്രത്യേത മനഃശ്ലേഷയുടെ വേദനയിൽ ഹൃദയം ഏങ്ങിനെ സ്ഥിരീകരിക്കണമെന്നു് പഠിപ്പിക്കുകയാണു്. മകന്റെ ശവത്തിൽ നോക്കിയിരുന്നു ആചാര്യരുടെ ഭാര്യ മൗനമായി കണ്ണിഴൊഴുക്കി. തേന്മാവിന്റെ നിർഭരമായ മൗനംകാണുക ചെയ്തു് നിലവിളിക്കാൻ അവർക്കു് ധൈര്യമുണ്ടായില്ല. ആചാര്യർ അക്കാര്യം മനസ്സിലാക്കുകയുപയോഗിച്ചു. നാട്ടുകാരോടു് പറയാനുള്ള അതേ ആശ്വാസവചനങ്ങൾ അദ്ദേഹം ഭാര്യയ്ക്കു് നൽകി. അദ്ദേഹം ശവസംസ്കാരത്തിനു് ഒരുക്കംകൂട്ടാൻ പോയില്ല. ഒറ്റമുലിക അരച്ചു കൊണ്ടു് ഒരിടത്തിൽനിന്നുകൂടാത്തു. മരണം അണക്കുളായരണതു് വെള്ളത്തിൽ കലങ്ങി. അന്തനിമിഷം മരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഇതുതന്നെയാണോ ജീവിതം? ആചാര്യർ ചിന്തിച്ചു.

'പട്ടരുടെ മനസ്സ് കല്ലാണു്' ചിലർ ആചാര്യരുടെ പെരുമാറ്റംകണ്ടു് അലഞ്ഞതോടെ പറഞ്ഞു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാതിൽ അതു് പതിച്ചില്ല. ഗോപാലകൃഷ്ണദേവസ്ഥാനത്തിന്നു് വേരു് നിരന്തരമായി അരച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുക ആചാര്യരുടെ തൊഴിലായിത്തീർന്നു. ആചാര്യരുടെ ഹൃദയം വേദന കൊണ്ടു് തുടിക്കുമെന്നാ? അല്ല, കല്ലുപോലെ കഠിനമാണോ? അതൊന്നും ശ്രദ്ധിക്കാതെ ആളുകൾ അദ്ദേഹം നൽകുന്ന മരണം വാങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ആചാര്യരുടെ അനുകമ്പ മരണത്തിന്റെ രൂപത്തിൽ പ്രവഹിച്ചു. മകൻ മരിച്ചു സന്ധ്യയ്ക്കും ആചാര്യർ ക്ഷേത്രത്തിലെ വരാന്തയിലുണ്ടായിരുന്നു. നാടാകെ കത്തിച്ചാമ്പലാവുമ്പോൾ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നവർക്കുവേണ്ടി അദ്ധ്വാനിക്കുന്ന ആ മഹാപുരുഷനിൽനിന്നും ഒറ്റമുലിക അരച്ചുകലക്കിയ മോരു് ആളുകൾ കൃതജ്ഞതയോടെ സ്വീകരിച്ചു. ആചാര്യരുടെ വേരു് തേഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. സന്ധ്യയായി. മരണനിരവേണ്ടി കാത്തിരുന്ന ആളുകൾ പിരിഞ്ഞുപോയി. ആചാര്യർ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ പടിയിറങ്ങി. ചാണയെടുത്തു് ചുമലിൽവെച്ചു് രണ്ടാംമുണ്ടുപുതുച്ചു് ആചാര്യർ ഇല്ലത്തോടു് പുറപ്പെട്ടു. ക്ഷേത്രത്തിനു് അല്പം അകലെ ചെരിപ്പുകുത്തി മല്ലി ദുഃഖത്തോടെ നിലകയായിരുന്നു. കാരണം ചോദിക്കേണ്ടതില്ല. ആചാര്യർ കല്ലുകൊണ്ടുതന്നെ അവളെ സംസാരിപ്പിച്ചു.

'ഹൃദമാണെ, ചെന്നു് രണ്ടുപുറത്തും പോകാൻ തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. വേരു് ബാക്കിയുണ്ടെങ്കിൽ കുറച്ചുതരാമോ?' അവൾ അതിവിനയത്തോടെ അപേക്ഷിച്ചു.

"വേരോ? ഇനി രണ്ടാൾക്കു് മതിയാവും; അത്രയുംകാണം. ഏതേക്കാളും." ആചാര്യർ ബാക്കിയുണ്ടായിരുന്ന മരണം അവളുടെ കയ്യിലിട്ടു് സ്ഥലംവിട്ടു. തന്റെ കയ്യിലുള്ള 'ചക്രം' വേരും തിന്നു. ഇനിയെന്തുചെയ്യും? അതായി ചിന്ത. ഒരു ഉപായവും തോന്നിയില്ല. അദ്ദേഹം വളരെ വേഗേട്ട്. വാല്യക്കാരൻ നികൻ അപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനടുത്തേയ്ക്കു് ഓടിയെത്തി. അവൻ യേവിഹാലനായിരുന്നു. "സ്വാമി, ആചാര്യസ്വാമി! അപകടം! ഗൌഡർ..... നികൻ നിലവിളിച്ചുതുടങ്ങി.

"ഇപ്പോൾ അപകടമേ സംഭവിക്കുന്നള്ളു. നിങ്കാ, ഗൌഡർക്കു് എന്തായെന്നു് പറയൂ." ഭീകരമായ വാർത്ത ഉറപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് ആചാര്യർ ചോദിച്ചു.

"എന്താകാൻ? രണ്ടുപുറത്തും ....." തുടരാനാകാതെ നികൻ റിങ്ങിക്കരഞ്ഞു. പുതുപ്പിന്റെ തലകൊണ്ടു് കണ്ണു് തുടച്ചുതുടങ്ങി.

'ആചാര്യർ അവനോടൊന്നും പറഞ്ഞില്ല ചുരുക്കത്തിൽ മരണം അധികാരിയുടെ വാതിലിലെത്തിനില്പുന്നു! ഗ്രാമത്തിന്റെ അഗ്നിപരീക്ഷ ഇനിയും കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നോ? അന്നരാത്രി അധികാരി തന്റെ തറവാടിന്റെ അഭിമാനം കണ്ണുകൊള്ളേണമെന്നു് അപേക്ഷിച്ച സംഭവം ആചാര്യരുടെ ഓർമ്മയിലെത്തി അതൊരു പ്രവചനമായിരുന്നോ? കോളറകൊണ്ടു് ആദ്യം മരിച്ച ബാല്യനെ ആദ്യമേ അധികാരി കണ്ടിരുന്നു. അന്നുമുതൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വഭാവമാകെ മാറി. മരണത്തിന്റെ നിഴൽ അന്നുതന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ പതിഞ്ഞിരിക്കണം. ഇല്ലെങ്കിൽ മുന്ദാഭിവാസത്തിൽ ഇത്രയും വലിയ മാറ്റമോ? വളം പോലെ കാണുമായി, ധാർഷ്ട്യത്തോടെ മീശപിരിച്ചു് ഗ്രാമത്തിൽ വിലസിയിരുന്ന അധികാരി അന്നരാത്രി വെണ്ണയേക്കാൾ ഉടുവായിരുന്നു; പാദങ്ങളിലെ ജീവിതസമ്പ്രദായമാകെ മാറണമെന്നതായിരിക്കുമോ വിധി!

ബാല്യാചാര്യരും അധികാരിയും സുമാർ ഒരേപ്രായക്കാരാണു്. ബാല്യമുതൽ ഒന്നിച്ചുവളർന്നവർ; പരസ്പരം നന്നായറിയാം. ഗ്രാമത്തിലെ പ്രശ്നങ്ങളുടെ പേരിൽ പലപ്പോഴും ബദ്ധശ്രദ്ധയായിരുന്നിട്ടുണ്ടു്. ഏതോ ഒരു ബഹളത്തിൽ അധികാരി, തന്നെ അപമാനിച്ചവനെപ്പറഞ്ഞു് ആചാര്യർ, അധികാരിയുടെ വീടിരിക്കുന്ന തെരുവിലെത്തോ, ഗ്രാമക്കച്ചേരിയുടെ മുനിലെ പാതയിലെത്തോ ഭേകൊല്ലം മുഴുവൻ ചവിട്ടിയിരുന്നില്ല. ഈ തീവ്രവിരോധം പോലും പരസ്പരം മനസ്സിലാക്കുന്നതിന്നു് അവരെ കൂടുതൽ സഹായിച്ചതേയുള്ളു്.

ആ അധികാരി ഇപ്പോൾ ആസന്നമരണനായിക്കിടക്കുന്നു. അറുപതു് സംവത്സരക്കാലത്തെ ജീവിതരംഭവത്തിൽ അബദ്ധത്തിൽപോലും അദ്ദേഹം മരണത്തെക്കുറിച്ചു് പറയുന്നതു് ആചാര്യർ കേട്ടിട്ടില്ല. വളശരീരനാണായി കാൻ. അദ്ദേഹം നടക്കുമ്പോൾ, പാദങ്ങളിലൂടെ കോട്ടയാണു് നടക്കുന്നതെന്നു് തോന്നും. ഇദ്ദേഹം മരിക്കുകയോ? അങ്ങനെയൊന്നു് ചിന്തിക്കുവാൻപോലും ആർക്കും കഴിയുമായിരുന്നില്ല. നമി, ദേവാലയം, മഹാലോകം, ഗ്രാമക്കച്ചേരി എന്നിവയെപ്പോലെ അധികാരിയും ഏന്നും കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഒരു വ്യക്തി.

കച്ചേരിയുടെ വരാനായിലോ, ഗ്രാമത്തിന് മുമ്പിലുള്ള തൊട്ടണിയിലോ, ദേവാ
ലയത്തിലോ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മോചനമെന്നും മുഴങ്ങുന്നതു് ഗ്രാമീണർക്കു്
നിത്യവും കേൾക്കാമായിരുന്നു.

ആ അധികാരിയുടെ അന്ത്യം അടുത്തിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ തനിക്കെന്നും
ചെയ്യാനായില്ല. വിധി പരീക്ഷിക്കുകയാണോ? കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന മരുന്നും
തീർന്നിരിക്കുന്നു! അവസാനം ഒരു തുണ്ടു് ഉണ്ടായിരുന്നു—അധികാരിയുടെ
പ്രാണനെ പിടിച്ചിനിർത്താൻ അതിന്നു് കഴിയുമായിരുന്നോ? വേദന നിറഞ്ഞ
ചിന്തകളോടെ ആചാര്യർ അധികാരിയുടെ വീട്ടിനുമുന്നെ നടന്നു.

അധികാരിയുടെ ഭവനത്തിൽ ഗ്രാമമാകെ എത്തിച്ചേർന്നിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ
ഗർഭഗാണമുക്ത വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നു. റോളടേയും മുഖത്തു് ചൈതന്യമില്ല.
ആചാര്യർ വന്നതും ദേവത്തിന്റെ അണുപൊട്ടിപ്പോയി—തേങ്ങലിന്റെ ഗംഭീരം.
അവിടുവിടെ പൊങ്ങിക്കിട്ട മൗനമായിത്തന്നെ ആളുകൾ അദ്ദേഹത്തിന്നു്
വഴിയൊരുക്കി. ശിവനാമസ്മരണയെഴുതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം അകത്തുകടന്നു.

അധികാരി അപ്പോളൊന്നു് ചാർട്ടിച്ചതേയുള്ള ക്ഷീണംകാരണം മുഖം
കോടിയിരുന്നു. നെറ്റിയിൽ വിതപ്പുതുളളികൾ ധാരാളം കാണാമായിരുന്നു.
കണ്ണുകൾ പരുത്തിക്കുരുപോലെ നിസ്സ്പഷ്ടങ്ങളാണു്. ആചാര്യർ കണ്ടപ്പോൾ
കണ്ണിർ തുളുമ്പിനിന്നു. കിടന്നേടത്തുനിന്നുതന്നെ മണ്ടുകയും ഉയർത്തി തൊഴുതു:
“ആചാര്യസ്വാമികളേ, നമസ്സാരം, ഞാൻ പുറപ്പെട്ടുകയാണു്.” പരീക്ഷിപ്പണ
സ്വരത്തിൽ വളരെ വിഷമിച്ചു് ഇത്രയും പറഞ്ഞു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നെറ്റിയിൽ
പറയാൻ പലതുമുണ്ടെന്നുതോന്നി. എന്നാൽ ഏഴുനേരറിരുന്നു സംസാരിക്കു
ന്നുള്ള ശക്തിയില്ലായിരുന്നു.

ആചാര്യർ ഇങ്ങനെയായിരുന്നു. ചുറ്റുമനോക്കി. കിടക്കയ്ക്കരികിൽ അധി
കാരിയുടെ പതി പാർപ്പിയിരുന്ന രണ്ടുക്കളെയും കെട്ടിപ്പിടിച്ചിരിക്കുന്നു. മൂന്നു
വന്നു് പതിനാലുവയസ്സു്, ഇളയവന്നു് ഏഴു്. പത്രങ്ങളു് പെററത്താണു്; ബാക്കി
യായ രണ്ടുപേർ. വീടു് അധികാരിയുടെ മരണവാർത്ത കേട്ടുകഴിഞ്ഞിരി
ക്കുന്നു. ആലിയിൽ പശുക്കൾപോലും തികുതിയരയുന്നില്ല; വേദന കടിച്ചിറ
ക്കുന്നമട്ടിൽ അവ നെടുവീർപ്പിട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു; ചെവിയിലുയർത്തി, ഇമപ്പട്ടാതെ
ആളുകളെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

മൗനം അവിടെ കട്ടകെട്ടിനിന്നു. അധികാരി മക്കളുടെ നേരെത്തൊന്നു്
നോക്കി. “ആചാര്യസ്വാമികളേ, ഈ കട്ടികൾ അനാഥരായിപ്പോകുമെന്ന
വ്യഥ എനിക്കില്ല. ‘മരിച്ചവരുടെ കട്ടികൾ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നവരുടെ കയ്യിലാ
ണല്ലോ.’ ഏതൊ സംസാരിക്കാൻവേണ്ടി അദ്ദേഹം ഇത്രയുംപറഞ്ഞു. പാർപ്പി
തിയതും ഭീതയായി അധികാരിയുടെ വായുപൊങ്ങിക്കളഞ്ഞു. “ഇപ്പോൾ
ഇങ്ങനെ പറയാൻ തുടങ്ങി. ഒറ്റക്കയുടെ വിളയാട്ടം വന്നാൽപിന്നെ ബാക്കി
യാവില്ലെന്ന യോഗം,” ആചാര്യസ്വാമി മരണമുഖമുറപ്പിച്ചു് അന്നേകം
ആളുകളെ സ്വാമിതന്നെ രക്ഷിച്ചിട്ടില്ലേ? ഏതെന്നും രക്ഷിക്കുകയെന്നു് പറയുന്ന
തിനുപകരം ഇങ്ങനെ പറയുന്നതല്ല. ഉള്ളതിലധികം വിചാരിച്ചു് ഇങ്ങനെ

എന്റെ മനസ്സ് പൊളിക്കുന്നല്ലോ, സ്വാമി!'' അധികാരി പറയാതിരുന്നത് പാഠ്യതീയമ്മ പറഞ്ഞു. അവർ ദ്വൈതമെന്നാവാതെ നിലവിളിച്ചുപോയി.

ആചാര്യർ എല്ലാം മനസ്സിലായി. ഈ പ്രശ്നം അദ്ദേഹം നേരത്തേ പ്രതീക്ഷിച്ചതാണ്. ഇതു കഠിനമായ സങ്കടത്തിൽ അദ്ദേഹം ഒരിക്കലും കഴങ്ങിയിട്ടില്ല. പാഠ്യതീയമ്മയോട് എന്തെങ്കിലുമൊന്നു പറയാൻ അദ്ദേഹത്തിന് സാധിച്ചില്ല. തന്റെ കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന ഒറ്റമുലക മുഴുവൻ തീർന്നിരിക്കുന്നു; തേഞ്ഞാഴിഞ്ഞ ഒരു തുണ്ടുണ്ടായിരുന്നത് ചെമ്പുകത്തി ചന്നുവെന്നു പറഞ്ഞത് മല്ലിയെ ഏല്പിച്ചിട്ടാണ് വന്നത്. മൃതസഞ്ചീവനിയുടെ ശക്തിമുഴുവൻ ആ അവസാനത്തെ തുണ്ടിൽ ഉണ്ടായിരിക്കും. അല്പമുപ്പ് അറിഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ ഒരുപക്ഷേ അത് അധികാരിയുടെ പ്രാണൻ രക്ഷിക്കുമായിരുന്നു! ഇപ്പോൾ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രാണൻ രക്ഷിക്കണമെങ്കിൽ കൊടുത്ത മരണം തിരിച്ചുവാങ്ങണം. വാങ്ങിയാൽ ചന്നൻ മരണകിട്ടാതെ മരിക്കാം. ആ പാപം തന്നെ പിടിച്ചടക്കാതിരിക്കില്ല. ഗൗഡത്തി നിലവിളിച്ചുകൊണ്ട് ജീവരക്ഷണത്തിനായി അപേക്ഷിക്കുന്നു. അധികാരി തന്റെ ആപ്തമിത്രം. അവസാനകാലത്തു് അദ്ദേഹത്തിന് ഉപകരിക്കേണ്ടതല്ലേ? ആചാര്യർ ധർമ്മ സങ്കടത്തിന്റെ ചുഴലിൽ ഉഴുന്നു. ഒന്നും മിണ്ടാനാകാതെ ശൂന്യമനസ്സായി ചുറ്റുമനോക്കി വെറുതെയിരുന്നു.

അധികാരിയെ ഒരുനോക്കുകൊണ്ടാൻ ചിലർ അകത്തുവന്നു. ആചാര്യർ അവരോടായി പറഞ്ഞു: ''നിങ്ങൾ ഗൗഡന്തടെ അവസ്ഥ കണ്ടില്ലേ? ഇനി വീട്ടിലേയ്ക്കുപോകൂ ഇത് വല്ലാത്ത പകർച്ചവ്യാധിയാണ്. അധികനേരം ഇങ്ങനെ നിൽക്കേണ്ട'' പാഠ്യതീയമ്മയ്ക്ക് ഇത് സഹിക്കാവുന്നതായിരുന്നില്ല.

''ആചാര്യസ്വാമികളേ, നിങ്ങൾതന്നെ ഇങ്ങനെ ആളുകളുടെ നേരെ പാപെറിഞ്ഞാൽ അവരെങ്ങനെ സമുദ്ധാനമായിരിക്കും? ഗൗഡരെ സുഖപ്പെടുത്താൻ ഏതെങ്കിലും ഒരു വഴി പറയരുതോ?'' അവർ ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു.

''പെങ്ങളേ, കാക്കുന്നും കൊല്ലുന്നതും രണ്ടും ഈശ്വരന്റെ ജോലിയാണ്. അവന്റെ കാരണമുണ്ടോ, തീയിൽത്തന്നെ നിന്നാലും ഒന്നും പെടിക്കാറില്ല. ഈശ്വരകല്പിതത്തിനെതിരായി ഏതു് ധന്യനാരിക്കും ഒന്നും ചെയ്യാനാവാകുമായില്ല. നീ വിവരമുള്ളവളാണ്. മരണം ഏന്റെ കൈവശമുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ ഞാൻ അതരച്ചുകൊടുക്കാതെ ഇങ്ങനെ തൂക്കംപിടിച്ച് പണിയിരിക്കുമോ? ആചാര്യർ നെടുവീർപ്പിട്ടു.

''ഉള്ള മരണമല്ലോ മായയായിപ്പോയോ ആചാര്യസ്വാമി?'' ഗൗഡത്തി സംശയത്തോടെ ചോദിച്ചു. പക്ഷെ മുഴുവൻ ഗോപാലകൃഷ്ണാവോലയത്തിലിരുന്നു മരണമല്ല കൊടുത്തുകൊടുത്ത അവകാശിയായിരുന്നു.

''രോഗം വേണ്ട മരണം ബാക്കിയുണ്ടായിരുന്നു. ഇതും, ഇപ്പോൾ ഞാൻ വരുന്നവഴിക്ക് ചന്നനും കിട്ടിപ്പോകുന്നതിനുള്ള അത് അവൻ കൊടുത്തു.

യച്ചു. കൈ കാലിയായി. അപ്പോഴാണ് വഞ്ചനം അറിയുന്നത്.''
ആചാര്യർ സംഗതി വിശദീകരിച്ചു.

'മല്ലാ, നീ ചെരിപ്പുകളുടെ ചേരിയിൽപ്പെട്ടെന്ന് പറഞ്ഞ കടലിൽ നിന്ന് മരുന്ന വാങ്ങിക്കൊണ്ടുവരു ഗൌഡക്ക് വേണമെന്നു പറ.' പാവ് തിയമ്മ ഗൃതിയിൽ ആജ്ഞാപിച്ചു. അതുകേട്ട അധികാരി ക്ഷീണസ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു: 'മല്ലാ, നീ പോകേണ്ട എനിക്ക് ജീവിക്കാൻ യാതൊരാളുമില്ല. കൂടാതെ ആ പാവത്തിനെ വേദനിപ്പിച്ചു കൊണ്ടുവരുന്ന മരുന്നും എനിക്ക് വേണ്ട. ആ ഒരു പാപംകൂടിച്ചെയ്ത് ഏതു നരകത്തിലാണു പോകേണ്ടതു?' അദ്ദേഹം വാവിട്ടു കരഞ്ഞു. സംസാരിച്ച ക്ഷീണംകൊണ്ടെന്നപോലെ കൈ കാലുകൾ മരവിച്ചു അദ്ദേഹം ഒന്നുകൂടി ചർദ്ദിച്ചു.

പുറപ്പെട്ട മല്ലൻ അല്പം ശങ്കിച്ചു അവനോടു് ഒന്നുകൂടി പറയണമെന്നുണ്ടായിരുന്നു പാവ് തിയമ്മയ്ക്കു്. അധികാരി ചർദ്ദിച്ചതുകാരണം അവയുടെ ശ്രദ്ധ അങ്ങോട്ടു തിരിഞ്ഞു. ആചാര്യർ മുകളുടേതായി മരവിച്ചിരുന്നു. അതേ സന്ദർഭത്തിൽ വലിയമാളികയിൽനിന്നു് യശവന്തരാവുപരോൾ അധികാരിയെ കാണാൻ ഓടിയെത്തി. അദ്ദേഹം ഇരിക്കുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ കീഴയിരുന്ന് നിന്നും ഒരു കയണം കർപ്പൂരമെടുത്തു് പാവ് തിയമ്മയുടെ കയ്യിലിട്ടുകൊടുത്തു: 'നൗ ചുട്ടവെള്ളത്തിലിട്ടു് കൊടുക്കൂ.'

പാവ് തിയമ്മയ്ക്കു് അതു് തൃപ്തജീവിനിയായിരുന്നു. ജോലിക്കാരോടു പറഞ്ഞു് ചുട്ടവെള്ളമുണ്ടാക്കിക്കൊടുക്കു മനസ്സുമാധാനം അവർക്കില്ലായിരുന്നു. സ്വയം അടുക്കളയിൽപ്പെട്ടെന്ന് വെള്ളംകൊണ്ടുവരാൻ അവർ ഏഴുനേരം

'യശവന്തരായരേ, നിങ്ങളുവന്നു. നന്നായി. മരിക്കുന്നതിനു മുമ്പു് ഏല്പാവരോടു് ക്ഷമായാചനം ചെയ്യണമെന്നുദ്ദേശിച്ചു് ഞാൻ പറഞ്ഞയച്ചിരുന്നു. ബാഹ്യസാഹേബ് എവിടെ? ശേഷപ്പൻ വന്നില്ലേ?' അധികാരി ദീനസ്വരത്തിൽ അന്വേഷിച്ചു.

'ബഹുതെ വിഷമിക്കാതെ. അവരിപ്പോൾ വന്നു.' പരോൾ പറഞ്ഞു.

'വരും. ഞാൻ മരിച്ചതിൽപിന്നെ. വായ അടയുന്നതിനു മുമ്പു വന്നാൽ ഒരു സംസാരിക്കാമായിരുന്നു. ഏല്പാവരോടു് മാപ്പു ചോദിക്കാമായിരുന്നു'

'അങ്ങനെയുള്ള കുറ്റമൊന്നും നിങ്ങൾ ചെയ്തിട്ടില്ല. അങ്ങനെ ചിന്തിച്ചാൽ, അവർ നിങ്ങളോടാണ് മാപ്പു ചോദിക്കേണ്ടതു്.' യശവന്തരാവു ആശ്വസിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു.

'യശവന്തരായരേ, അധികം സംസാരിക്കേണ്ട. അദ്ദേഹത്തിനു് വിശ്രമം കാണു് വേണ്ടതു്.' ബാളാചാര്യർ സൂചിപ്പിച്ചു.

അധികാരിയും അതുകേട്ടു. അദ്ദേഹം വിചിത്രമായൊന്നു ചിരിച്ചു. ആചാര്യരുടെനോക്കി സാവകാശത്തിൽത്തന്നെ പറഞ്ഞു. 'ആചാര്യസ്വാമികളേ, എന്തുപോലൊരു വാക്കു്. ശാശ്വതമായ വിശ്രമം കിട്ടാൻപോകുന്നു. ഇനി

അധികനേരം സംസാരിക്കാൻ ഓൻ ബാക്കിയാവില്ല. ഇതാ, എന്റെ കട്ടി കളെ നിങ്ങളുടെ മടിത്തട്ടിൽ ഇട്ടുതരുന്നു. അന്നേ ഓൻ പറഞ്ഞതാണ്— അധികാരിയുടെ തറവാട്ടിന്റെ മാനവും മന്ത്രിയും നിങ്ങളുടെ കൈകളിലാണെന്നു്. നിങ്ങൾ അത് കാക്കണം. എന്റെ തെറ്റൊക്കെ ക്ഷമിക്കണം." അധികാരി വീണ്ടും കൈകൂപ്പി കൂട്ടിപ്പിടിച്ച കൈകൾ മരവിച്ചു; ശരീരം ചുരുട്ടിപ്പിഴിഞ്ഞതുപോലെയാണ് തെങ്ങി. കിടപ്പിൽത്തന്നെ വീണ്ടും ചർദ്ദിച്ചു.

പാർവ്വതിയമ്മ ഓടിയെത്തി. കർപ്പൂരവെള്ളം ഒഴിച്ചുകൊടുക്കാൻ വായ തുറക്കാൻ പറഞ്ഞു. അധികാരി പല്ലകൾ കടിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. അദ്ദേഹം വായ തുറന്നില്ല. പാർവ്വതിയമ്മയ്ക്ക് സംഗതി മനസ്സിലായി. അവർ നെഞ്ചത്തടിച്ചു ചിറി: "അയ്യോ! എന്റെ രാജാവേ! മാംഗല്യംപൊട്ടിച്ചു", കരകം മാന്ത്രിച്ചു എന്നെവിട്ടു പോയല്ലോ!"

ഈ ചീറ്റവും കരച്ചിലുകളും ഭയന്ന ഇളയമകൻ വാവിട്ടു കരഞ്ഞുകൊണ്ടു് അകത്തേയ്ക്കോടി.

ബാളാചാര്യർ ഏഴന്നേററു. അധികാരിയുടെ നാഡിയിടിപ്പു് പരിശോധിച്ചു. എന്തൊക്കെയോ പറയണമെന്നു് കരുതിയിരിക്കുകയാണ് അധികാരിയുടെ പ്രാണൻ പറഞ്ഞുപോയതു്. അദ്ദേഹം പാർവ്വതിയമ്മയെ സമാധാനിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു: "കുഞ്ഞാൽ മരിച്ചവർ തിരിച്ചുവരരുതോ പെങ്ങളേ! നിന്റെ പത്തുകക്കൾ നിന്നെവിട്ടു പോയില്ലേ? എന്നിട്ടു് നീ ഇങ്ങനെ കരഞ്ഞു. അവർ തിരിച്ചുവന്നുവോ? ഇന്ന് ഗൗഡർ; നാളെ നമ്മളും. നിന്നെപ്പോലെ വിവരമുള്ളവർ ഇങ്ങനെ കരഞ്ഞാലോ? ഗ്രാമത്തിലെ അധികാരിയുടെ പത്നി; ഗ്രാമത്തിന്നെന്നാകെ ആശ്വസിപ്പിക്കേണ്ടവൻ; നീ കരയരുതു്." ഇങ്ങനെ സന്ത്വനിപ്പിച്ചു് യശവന്തരായരോടൊപ്പം അദ്ദേഹം ഇറങ്ങി.

ആചാര്യർ പുറത്തിറങ്ങി. അന്ത്യദർശനത്തിനു് സംഘംചേർന്നു് വന്നിരുന്ന ജനസഞ്ചയത്തെ അദ്ദേഹം കണ്ടു. പാട്ടേറ്റിഗ്രാമം അപ്പടി അവിടെ ഏത്തിയിരുന്നു. അവരെ കണ്ണുപാടെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അന്തരംഗം പിടഞ്ഞു; പക്ഷേ, അവരോടൊന്നും പറയാനായില്ല. മന:പാശമേടിയ ആശ്വാസവചനങ്ങൾ അവരുടെ മുഖിൽ ഉരുവിടാൻ അദ്ദേഹത്തിനു് മനസ്സായില്ല. പകർച്ചവ്യാധി മരണത്തിന്റെ ഘോഷയാത്ര നയിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹം എന്തുപറയാൻ? സകലരുടെയും മുഖത്തു് കരണലക്ഷണമാണു്. അവിടെ നിൽക്കാൻപോലും അദ്ദേഹത്തിനായില്ല; തലയുംതാഴ്ന്നു നട്ടന്നുകുളങ്ങ. അദ്ദേഹത്തെ കാത്തുനിന്ന ആ ആരക്കൂട്ടം ചേകിവന്ന പ്രളയജലംപോലെ വാവിട്ടുകരഞ്ഞു വീഴുന്നതെല്ലാം പ്രവേശിച്ചു.

ആ ദിവസം ഇരുപത്തിരണ്ടു് ആളുകൾക്കൂടി കോളാക്കൊണ്ടു് മരിച്ചു. കളരിയലുറപ്പിക്കാൻ അത്രയും പുതിയ ശവക്കുഴികൾ പെട്ടെന്നു് തോണ്ടുക അസാധ്യമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് അവർ പഴയ ശവക്കുഴികൾ കഴിച്ചു്

അസ്ഥിപഞ്ചരങ്ങളെത്തുകയുണ്ടായ് അതിൽ ശവമിട്ടുവെക്കുന്ന ഏല്പുമാറ്റം അവലംബിച്ചു. രാത്രി ഏഴുമണിസമയത്തു് ആരുമാരും കാണാതെ മറ്റു തിരി ചത്തു വീണ കെഞ്ചന്റെ ശവം ചുമന്നുകൊണ്ടു വന്നപ്പോഴാണ് അധികാരി മരിച്ചു വാങ്ങിയെന്നു്. ഈ പാറപോലെ ഉറച്ച നിലത്തു് ഇനി ഒരു പുതിയ ശവ ക്ഷേത്രം തോണ്ടെന്നല്ലോ എന്നോത്തു് അദ്യോസിങ്കൾ അസ്വസ്ഥരായി.

“നല്ലൊരധികാരി; ഉള്ളപ്പഴം ഉപദ്രവിച്ചു; ചത്താലും ഉപദ്രവിച്ചു.” ഇടയപ്പൻ നീക്കൻ പറഞ്ഞ ഈ തമാശ. കെഞ്ചന്റെ ശവം ഇറക്കിവെക്കുകയായിരുന്ന ഭാഭയുടെ കാതിൽ തിരിച്ചു. “വത്താലും ഉപദ്രവിച്ചെന്നു ഏതു് അധികാരിയാണു് ചത്തതു്?” അവൻ പോയിട്ടു ശവത്തിന്നു് മണ്ണിട്ടു് ഏകയായിരുന്ന സിങ്കൻ ആ വാങ്ങി അറിയിച്ചു.

പങ്കുറപ്പഗൗഡൻ മരിച്ചതിന്നു് ഒരു ജോലി നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നു. അവന്റെ കരളിൽ ആരോ കത്തിയിരിക്കുന്നു അനുഭവം. നാനാ വലിയപ്പൻ മരിച്ച ദിവസത്തിലും പതിനാലുവായിരുന്നു അവനു് ഈ ദുഃഖാനുഭവം. അവൻ ഇന്നുണ്ടെന്നുതന്നെ ഇരുന്നു. നെടുവീർപ്പിട്ടു് വിടങ്ങിക്കുറഞ്ഞു.

“മീശ മുളച്ചിട്ടു് കൊച്ചുകുട്ടിയെ സ്റ്റോലിലെ കരയുന്ന മണൽ. ആ അധികാരി നിന്റെ മുത്തച്ഛനോ. അച്ഛാവനോ? അല്ല. വലുത്തുളയച്ചന്റെ മകന്റെ മകനോ? കരയാനെന്നുണ്ടായി?” നീക്കൻ പ്രകോപനപരമായി പറഞ്ഞതൊന്നും ഭാഭ കേട്ടതേയില്ല. അവൻ ശൂന്യമനസ്സനായി കരഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു.

ഭാഭയുടെ പ്രത്യേക ദുഃഖത്തിന്റെ കാരണം ആരായാനോ അവനെ ആശ്വസിപ്പിക്കാനോ കൂട്ടുകാർക്കു് പശ്ചാത്താപമുണ്ടായിരുന്നില്ല. രണ്ടു ശവംകൂടി ഭൂകമ്പിരിക്കുന്നു. നാലുപേർ മരണാശു ശവം കൊണ്ടുവരാൻ ഉടനെ സ്ഥലംവിട്ടു. ബാക്കി യുള്ളവർ ഒരു പഴയ ശവക്ഷേത്രം കിളിയുവാക്കും തുടങ്ങി.

കെഞ്ചന്റെ ശവം മലത്തിലും ചർദ്ദിയിലും വീണുകിടന്നതുകാരണം ചുമന്നുകൊണ്ടു വരുന്നവർക്കു് അത്യന്തം വിഷമകരമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് നേരത്തെ ശവംചുമന്നവർ ഇപ്പോൾ മറ്റുള്ളവരെ പറഞ്ഞയച്ചു് കഴിക്കത്താൻ നിന്നിരിക്കുകയാണു്. കൈക്കൊട്ടിന്റെ വെട്ടു് അവിരാമം തുടന്നു. കല്ലും ഇരമ്പും ഏല്പും കൈക്കൊട്ടിൽ കൊള്ളുമ്പോൾ പ്രത്യേക ശബ്ദം പുറപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. അല്ലാത്തപ്പോൾ താളാത്മകമായി വീഴുന്ന കൈക്കൊട്ടിന്റെ സാവധാനത്തിലുള്ള ശബ്ദംമാത്രം കേട്ടു. കിളികൊണ്ടിരിക്കെ അവർ സങ്കല്പിച്ചു-കെഞ്ചനുപകരം പഡപ്പെന്നാണു് മരിച്ചിരിക്കുന്നതെങ്കിലോ? നാടകം അന്ത്യദർശനത്തിനെത്തു് മായിരുന്നു. എന്നാൽ കെഞ്ചൻ ഗതിയില്ലാത്ത പാവം; വീടും കടിയുമില്ലാത്ത കെഞ്ചി. അതുകൊണ്ടാണല്ലോ, ശവമെടുക്കാനാളില്ലാതെ വൈകുന്നേരംവരെ ശവംകിടന്നു നാനിയതു്! “പാവങ്ങളായാലും സമ്പന്നരായാലും മരിച്ചാൽ സകലരും മണ്ണിലേയ്ക്കു വരണം.” നീക്കൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

“ആരോടാണു് നീ ഈ പറയുന്നതു്? ഇപ്പോൾ പഴയ ശവക്ഷേത്രത്തിന്നോ രണ്ടോ ശവമിട്ടു് ഏകയാണു്. അധികാരിയുടെ ശവത്തിന്നു് നാം

പുതിയ കഴികളെക്കുറിച്ചല്ലേ? വലിയവർ മരിച്ചാലും, വലിയവർ തന്നെ." രാമൻ, നിങ്കന്റെ വായപ്പുകളെത്തു. ഭാഷയും ഇതുകേട്ടു. അവനും അതു ശരിയാണെന്നുതോന്നി. ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ മഹത്വം അവന്റെ മനസ്സിൽ തെളിഞ്ഞു.

പറാത്തിന്റെ വെളിച്ചത്തിന് കഴിഞ്ഞോണ്ടുന്ന ജോലി അവിരോധം തുടർന്നു കൊണ്ടിരുന്നു. അസ്ഥിപുഷ്പങ്ങളുടെ കവണങ്ങൾ എടുത്തുനീക്കുകയായിരുന്ന രാമൻ ഒരു തലയോട്ടുകിട്ടി.

"എടോ നിങ്ക, നീയെക്കോ? ഒരു വലിയ ആളുടെ തലയോട്ടാണെന്നു തോന്നുന്നു." അവൻ വെളിച്ചപ്പെടുത്തി.

"എടോ പിരാത്താ, വലിയ ആളാണെന്ന് അതിന്മേൽ പുഴുതിയിട്ടുണ്ടോടോ? മരിച്ചവന്റെ തലയോട്ടിയിൽനിന്നും തലയോട്ടി പെരുന്ത ആളുകൾ യാണോ?" നിങ്കൻ മറുപടി പറഞ്ഞു.

"തലയോട്ട" കണ്ടാലറിയാമല്ലോ. ഇവൻ ജീവിച്ചിരുന്നപ്പോൾ പതിനാറുപത്തു നീളമുള്ള തലപ്പാവുപയോഗിച്ചിരിക്കണം. ഇത്രയും വലിയ തലയോട്ടിയിൽ ഇപ്പോഴാണെങ്കിൽ "കാണാമോ?" രാമൻ ആശ്ചര്യം പ്രകടിപ്പിച്ചു.

"ശവമെട്ടക്കാരും നാലാം മതിയായിരിക്കില്ല. ഇന്നത്തെപ്പോലെ അന്നും വല്ല "ഗോസുവനും" മരിച്ചതാണെങ്കിൽ ചുമന്നവരുടെ മുറുകെപ്പുറ്റു മുറിക്കുന്നതിനായിരിക്കും." നിങ്കൻ തമാശപറഞ്ഞു കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന എപ്പകൾ പുറത്തെടുത്തു.

ഭാഷയുടെ ചിന്താസരണി കൈക്കൊടുവീഴുന്ന ശബ്ദത്തിന്റെ താളത്തിനൊത്തു നീങ്ങി. അധികാരിയുടെ മരണവാർത്ത കേട്ടപ്പോഴേ അവന്റെ ഉത്സാഹം ചോന്നുപോയിരുന്നു.

അർദ്ധരാത്രിയോടെ അധികാരിയുടെതൊഴിച്ചുള്ള എല്ലാ ശവവും മുടപ്പെട്ടു. നേരം പുലർന്നതുമുതൽ ശവക്കുഴി മാന്ത്രികയായിരുന്ന അജ്ഞാതനായ ആളിന്റെ മരിക്കാറായിരിക്കുന്നു. അവരൊന്നും നിവർന്നുനിന്നും നെടുവീർപ്പിട്ടു. വീട്ടിലേയ്ക്കു ക്ഷേപമായി കിടന്നുറങ്ങാനുള്ള സമയംപോലും അവർക്കില്ലായിരുന്നു. കൈക്കൊടുത്തതെല്ലാം തലയിണയാക്കി അവർ ശ്മശാനത്തിൽ നീങ്ങുന്നവർക്ക് കിടന്നു. പാതിരാത്രിയിലെ കാറ്റും അന്ധതയും തണുപ്പുള്ളതായിരുന്നുവെങ്കിലും അതവരുടെ നിദ്രയ്ക്ക് കേൾക്കപ്പെടുന്നതായില്ല. മരണത്തിന്റെ ദുഃഖം അവരെ ബാധിച്ചിട്ടില്ല. എല്ലാവരും കിടന്നെങ്കിലും ഭാഷയ്ക്ക് ഉറക്കംവീണിട്ടില്ല. വീണ്ടും വീണ്ടും ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ ആകാരവും സ്വരവും അവന്റെ കാർമ്മയ്ക്കിൽ ഒഴുകിയെത്തി. പറയാനാകത്താത്ത ഒരു വലിയ അവന്റെ മനസ്സിനേയും ശരീരത്തേയും നിരന്തരം മമിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. കൂട്ടുകാരെക്കൊണ്ട് ഉറങ്ങിക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അവൻ ഏഴന്നേറുന്നൂറുനൂറു-അധികാരിയുടെ വീട്ടിലേയ്ക്കു. അവിടെ കൂട്ടനിലവിളിയും അങ്ങലുകളും പ്രളയജലംപോലെ നിറഞ്ഞുകവിയുകയാണു്. അകലെ നിന്നു കിടന്ന ആ രംഗംകണ്ട അവൻ അകത്തേയ്ക്കുചെല്ലാൻ ധൈര്യം തോന്നിയില്ല. അവൻ അതേപടി ശ്മശാനത്തിലേയ്ക്കു തിരിച്ചുവന്നു. ദുഃഖം മറക്കുന്നതിനു്

അവൻ അധികാരിയായി ഒരു പുതിയ കഴി കത്തിത്തുടങ്ങി. അവൻ ആദ്യം ശക്തിതനായിരുന്നു. ഇനി ശങ്കരപ്പന്ധികാരികൾ താൻ ചെയ്യാവുന്ന പ്രത്യേക കാര്യം ഇതൊന്നുമാത്രമാണ്. അവൻ ക്ഷീണമെന്നെന്ന് നിങ്ങളിലും ഉറപ്പുവരുത്തുകയും ഇളകിത്തുടങ്ങി. പാറപോലെ ഉറപ്പു കൂടി അത്ര പെട്ടെന്നു വഴങ്ങുന്ന മട്ടായി തന്നിലും. എന്നാൽ ദാരുണതയുടെ ശാഠ്യം കൂടിയതായിത്തീർന്നു. അവൻ കിളിനിർമ്മിതമായ കിഴക്കും വെളുത്തുനിൽക്കുന്നു.

അടുത്തദിവസം ഉച്ചതിരിഞ്ഞതോടെ അധികാരിയുടെ മുതലാളി പാറത്തുളിയിലെ സകല ജനങ്ങളുടെയും സഹായത്തോടെ നേടിക്കൊണ്ടു സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടു.

പാറത്തുളിയിൽ കോളറക്കൊണ്ടു മരിച്ചവരിൽ അവസാനത്തെ ആളായിരുന്നു അധികാരി. അടുത്തദിവസം ആക്ഷേപത്തെ പുതുതായി കോളറ പിടിച്ചെടുത്തു. നേരത്തെ രോഗം ബാധിച്ചവരായും പിന്നെ മരിച്ചവരും. ഒരു പ്രാപ്തരായ മരണത്തിന്റെ കഴിവാണിതെന്നും ചിലർ പറഞ്ഞു. പൂർണ്ണമായും കോളറ അതിന്റെ വിശ്വരൂപങ്ങൾ കാര്യവച്ച് പിറകോട്ടുപോയി. എന്നാൽ പാറത്തുളിയിലെ ജീവിതം എന്തൊക്കെ ആയിരുന്നെന്നു സംശയമുണ്ടാകാം. ആക്ഷേപം ഉണ്ടായില്ല. പക്ഷെ വ്യക്തിയായി ശമിച്ചു. ഗ്രാമം പ്രശാന്തമാകുകയും അവിടെ ബാക്കിയുണ്ടായിരുന്നതെന്തു? ഒരു പക്ഷേ കഴിഞ്ഞമട്ടിൽ ഗ്രാമജീവിതം താമസമായിത്തീർന്നു. ഗ്രാമത്തിന്റെ കോട്ടയായിരുന്ന അധികാരി അന്ത്യയാത്ര പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു. ചില ആളുകളോടൊപ്പം ചില പ്രശ്നങ്ങളും മരിച്ചവനോടൊപ്പം നേരാണ്. എന്നാൽ ഈ പ്രളയജലത്തിൽനിന്നും ചില പുതിയ സമസ്യകൾ ഉടലെടുക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ഈ പ്രശ്നങ്ങൾ ജീവിതസമരം അനിവാര്യമായി തുടരുന്നതിന് കാരണമായിത്തീർന്നു.

17

കോളറയുടെ താത്കാലിക പാറത്തുളിയിലെ പൊതുജീവിതത്തെ അന്വേതകർത്തൃകളായിരുന്നു. പുതലാബായിയുടെ മരണത്തോടെ ജാഗ്രിതരായ വലിയ മാളിക് അനാഥമായി. അധികാരിയുടെ മരണം ആ തറവാടിനെ നടുക്കടലിൽ ആക്കി. ഈ രണ്ടു മരണങ്ങളുടെയും ഫലമായി സുപ്രധാനമായ ചില പുതിയ പ്രശ്നങ്ങൾ ഉടലെടുത്തു. അവ പരിഹരിക്കപ്പെടാതെ പാറത്തുളിയിലെ ജീവിതം സുഗമമായി നീങ്ങുകയില്ല. ബാലാചാര്യർ വലിയൊരു തരം ജാഗ്രിതരായ തറവാട്ടുകാരും വ്യവസ്ഥപ്പെടുത്തണം. ലക്ഷ്മിബായിയെ കണ്ടിച്ചുകൊണ്ടുവന്നു വലിയമാളിക് അവരെ ഏല്പിക്കണം; ബാലാചാര്യർ ബിന്നെ ഗ്രാമത്തിൽനിന്നും കെട്ടുകെട്ടിക്കൊണ്ടു. പക്ഷെ, അതിനുള്ളിൽ

അധികാരപദവിയെ സംബന്ധിക്കുന്ന അവകാശങ്ങളെക്കുറിച്ചും തലപൊക്കിയെ കടമോ എന്നദ്ദേഹം ആശങ്കിച്ചു. മരിക്കുമ്പോൾ അധികാരിക്ക് നൽകിയ വാഗ്ദാനം പാലിച്ചെ പറു. അതിനായി അദ്ദേഹം ഗൗരവങ്ങൾ കടിയാന്മാരെ യജമാനന്റെ അന്ത്യസന്ദേശം അറിയിച്ചു. അധികാരിത്തറവാടിന്റെ അഭിമാനം പാളിച്ചെയ്തതെന്ന അഭിമാനപ്രശംസയായിക്കരുതി കാത്തുരക്ഷിക്കുമെന്ന് അവരെല്ലാവരും പ്രതിജ്ഞപെട്ടു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ദേഷ്ടാശക്തികൾ പിന്നിലിരുന്ന് ഉപജാപങ്ങൾ നടത്തിയാൽ?

ബാളാചാതുര്യമുള്ള ആശങ്ക അതിവേഗം യാഥാർത്ഥ്യമായി മാറി. അധികാരി മരിച്ച് ഒരാൾ കഴിഞ്ഞിരിക്കും. പഡപ്പേൻ ലിംഗപ്പനെയുംകൂടി പാളളിയിലെത്തി. പുതലാബായി മരിച്ച് അന്നേയ്ക്ക് ഒരുമാസം കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ബാപ്പസാഹേബ് അവർക്ക് ആർഭാടപൂർവ്വമായ വരവേൽപ്പനൽകി. നാട്ടുകാരുടെ വാങ്മന അറിയണമെന്ന് കരുതിത്തന്നെയാണ് ഈ ആർഭാടം ഒരുക്കിയത്. ആ വരവേല്ലിന്റെ ഒരു സവിശേഷത, അതിൽ കലകണ്ണി ശേഷപ്പനും പങ്കെടുത്തിരുന്നുവെന്നതായിരുന്നു. ബാപ്പസാഹേബ്, ലിംഗപ്പനെ വലിയ മാളികയിൽ താമസിക്കാൻ നിർബ്ബന്ധപൂർവ്വം ക്ഷണിച്ചെങ്കിലും പഡപ്പേൻ സമ്മതിച്ചില്ല. അയാൾ മാത്തിൽത്തന്നെ താമസിക്കുന്നതാണ് സർവ്വമാ അഭികാമ്യമെന്ന് അദ്ദേഹം തർപ്പിച്ചു പറഞ്ഞു.

ബാളാചാതുര്യം ഈ കാഴ്ച കണ്ടിരുന്നു; അദ്ദേഹം അതിന്റെയൊക്കെ അർത്ഥം മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. ബാപ്പസാഹേബ് ലിംഗപ്പനെ സ്വീകരിച്ചുവെന്നത് അർത്ഥപൂർണ്ണവും അനർത്ഥപൂർണ്ണവുമായ ഒരു സംഭവമാണെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് തോന്നി. ശവത്തിനുമേലെ വട്ടമിട്ടു പറക്കുന്ന കഴുകനും കാക്കയുമാണീ പഡപ്പേനും ബാപ്പസാഹേബും-ആചാതുർ വിചാരിച്ചു. ഇനിയും താമസിച്ചാൽ അപകടം സൃഷ്ടിക്കുമെന്നാണ് മനസ്സിലാക്കിയ ആചാതുർ അന്നു രാത്രി തന്നെ ഒരേയ്ക്കുകൊടുത്തു് ലക്ഷ്യമെന്ന ഇന്ദ്രപരത്തയച്ചു-ലക്ഷ്മീബായിയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരാൻ.

ലക്ഷ്മീബായി ആദ്യം കുറെ ശങ്കിച്ചു-പാളളിക്കു വരണോ? പൂർവ്വാനുഭവം അപകടശ്രവേശം മറക്കാവുന്നതായിരുന്നില്ല. താൻ വീണ്ടും അപമാനീതയാകുമോ? അവർ യെന്നു. എന്നാലിപ്പോൾ ക്ഷണിച്ചിരിക്കുന്നത് രാജപരോഹിതനാണ്-അതുകൊണ്ട് സംശയിക്കാൻ കാരണമില്ല. അടുത്തഭിവസം മലവകനേരത്തന്നെ ലക്ഷ്മീബായി പാളളിയിലെത്തി. അവർ നഭിയുടെ മറ്റുകയ്യിൽ സ്വപരിവാഹം ഏത്തിയെന്ന വാങ്മന കിട്ടിയതുകൊണ്ട് ബാളാചാതുര്യം, രാജ്യം കളരിയല്ലാസികളോടൊപ്പം ചെന്നു അവരെ ഏതിരേറ്റു.

വാങ്മന താമസിയായതെ പാളളിയാകെ പരന്നു. ജാഗ്രിഭാരുടെ തറവാട്ടു വീണ്ടും മനശ്രദ്ധയുടെ കേന്ദ്രമായി. ലക്ഷ്മീബായി വലിയമാളികയിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ വീണ്ടും പഴയ അനുഭവം. വലിയമാളികയിൽ കാൽകത്താൻ ബാപ്പസാഹേബ് സമ്മതിച്ചില്ല; പടിച്ചരവാതിൽപ്പോലും തുറന്നില്ല. അപമാനംകൊണ്ട് കണ്ണുകയായിരുന്നു ലക്ഷ്മീബായി. അവർക്ക് മടക്കമെത്തിവന്നു. സമയം രാത്രി; ഇന്ദ്രപരത്തയ്ക്ക് തിരിച്ചുപോകാൻ സാധ്യവുമല്ല. അതു

കൊണ്ട് ബാളാചാര്യർ സ്വന്തം ഇല്ലത്തുതന്നെ പാർപ്പിക്കാനുള്ള ഏർപ്പാട് ചെയ്തു.

ജാഗീർദാരുടെ സ്വത്തുല്ലാം ലക്ഷ്മീബായിക്ക് അവകാശപ്പെട്ടതാണ് എന്ന് സർക്കാർരേഖകളിൽ കാണാമായിരുന്നു. എന്നാൽ ബാപ്റ്റസാഹേബ്, ജാഗീർദാരുടെ സകല ഭൂസ്വത്തും ഇരുപതുക്കൊല്ലത്തേയ്ക്ക് കൈവശംവയ്ക്കാനുള്ള ഒരു കരാറുണ്ടാക്കിയതായി കലക്ടർണ്ണി ശേഷപ്പേന്റെ ഒത്താശയോടുകൂടി സർക്കാർ രേഖകളിൽ എഴുതിപ്പിടിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന സംഗതി താമസിയാതെ വെളിച്ചത്തു വന്നു. ലക്ഷ്മീബായിക്ക് ഹതാശരായി വന്നവഴിക്ക് മടങ്ങിപ്പോകേണ്ടി വന്നു.

മറ്റൊരു രഹസ്യംകൂടി പുറത്തായി. ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ പിന്തുടർച്ചാവകാശം അദ്ദേഹത്തിന്റെ മൃതമകൻ ലിങ്കപ്പ ശങ്കരപ്പപറോലിന്റെ പേരിൽ രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതും കണ്ടു. അധികാരിയുടെ തറവാട്ടിലെ അങ്ങയ്ക്കേക്കർ ഭൂമിയിൽ ഇരുനൂറ്റേക്കർ സ്വന്തമായി കൃഷിചെയ്തിരുന്നതുകഴിച്ച് ബാക്കി നിലം കടിയാന്മാരുടെ കൈവശമായിരുന്നു. ഇരുപത്തഞ്ചു വർഷങ്ങളോളമായി ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ കടിയാന്മാരായി കഴിയുന്നവരായിരുന്നു ഈ കൃഷിക്കാർ. പഡപ്പേൻ, ശേഷപ്പേൻ, ബാപ്റ്റസാഹേബ് എന്നിവർചേർന്നു ലിങ്കപ്പന്റെ പേരിൽ പാട്ടുവീട്ടെഴുതിക്കൊടുക്കുവാൻ ഈ കടിയാന്മാരെ പ്രയോജിപ്പിച്ചു. ഇല്ലെങ്കിൽ നിലമൊഴിപ്പിച്ചുകളയുമെന്ന് അവർ ഭീഷണിപ്പെടുത്തി. പക്ഷേ, കൃഷിക്കാർ വഴങ്ങിയില്ല. അവർക്ക് അധികാരിയുടെ തറവാടിനോടുള്ള ഭക്തിവിശ്വാസങ്ങൾ അചഞ്ചലമായിരുന്നു. പകർച്ചവ്യാധിയിൽ കാലഗതി പ്രാപിച്ച ഗൗഡരുടെ കുടുംബത്തോടു അവർക്ക് അപാരമായ സഹാനുഭൂതിയുണ്ടായിരുന്നു. പോരാതെ മരണസമയത്തു് ഗൗഡർ പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ അവരുടെ ഹൃദയാന്തരാളങ്ങളിൽ ഇപ്പോഴും മുഴങ്ങുകയായിരുന്നു. ഈ പണിക്ക് തങ്ങളെ കിട്ടുകയില്ലെന്ന അവർ തീർച്ചപറഞ്ഞു.

ഗൗഡർ നേരിട്ട കൃഷിചെയ്തിരുന്ന നിലങ്ങളിൽ, വെള്ളം കയറിയ കണ്ടങ്ങളിൽ, നല്ല വിളവായിരുന്നു. ആ നിലങ്ങളിലെ വിളവു് കൈവശപ്പെടുത്താൻ പഡപ്പേനെയും ബാപ്റ്റസാഹേബിനേയും കൂട്ടുകക്കി ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്തു. രാഷ്ട്രീയതലത്തിൽ നടത്തിയ ഉപജാപങ്ങൾ ഫലിച്ചില്ല; ഭൂഗീയശക്തിതന്നെ പരീക്ഷിക്കാൻ തീരുമാനിച്ചു. ആയുധകൾ മുഖമാത്രം കൊളുത്തു ഒരുക്രമണത്താൽ അച്ഛൻ, അമ്മ, ജ്യേഷ്ഠൻ, അനുജൻ, ഭാര്യ ഇങ്ങനെ കോളെങ്കിലും മരിക്കാത്ത ഒരേ കുടുംബവും പാടുള്ളിയിലില്ല. ഗ്രാമജീവിതം ശാകുന്ദകമായിരുന്നു. ജീവിതത്തിൽ യാതൊരാവേശവും ആക്കം ബാക്കിയുണ്ടായിരുന്നില്ല; മൃത്യു സകലരേയും ഉത്സാഹഹീനരാക്കിയിരിക്കുന്നു. ഈ മുഷിച്ചിലൊന്നു മാറിക്കിട്ടാൻ കൊള്ളയടിക്കുന്ന പണികൊള്ളാം; കൂടാതെ വിളവു് കിട്ടുകയുംചെയ്യും. ആവേശംകൊണ്ട നായാടികളും പുലയരും മറ്റും കത്തി മുറിച്ചുകൂട്ടിത്തുടങ്ങി. പകർച്ചവ്യാധി ഗ്രാമജീവിതത്തിൽനിന്നു് ഭൂമി വികാരങ്ങളെ പിഴുതുമാറിയിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ നീക്കിയിരിപ്പുള്ളതു് പച്ച

യായ മൃഗീയമാത്രമാണ്. എല്ലാം നഷ്ടപ്പെട്ട ശൂന്യമായ ഹൃദയം കത്തിയെരിഞ്ഞു. പഡപ്പണപ്പെലുള്ളവർ അതിൽ നെയ്യാഴിക്കുവാൻ തയ്യാറായി നിന്നു.

അന്തരീക്ഷത്തിൽ വ്യാപിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ഈ കാട്ടുതീയെക്കുറിച്ച് ബാളാചാൽ മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. അതിസൂക്ഷ്മമായെങ്കിലും പൊങ്ങിയ പുക അദ്ദേഹത്തിന് മണത്തറിയാൻ വിഷമമുണ്ടായില്ല. ഈ അവസരത്തിൽ ഒന്നും ചെയ്യാതെ അടങ്ങിയിരിക്കുക അദ്ദേഹത്തിന് അസാധ്യമായിരുന്നു. സകല അനർത്ഥങ്ങൾക്കും കാരണപര്യന്തർ ശേഷപ്പനാണെന്ന് അദ്ദേഹത്തിനറിയാം. അതുകൊണ്ട് ഉടനെ അയാളെപ്പറ്റി കാണണം-അദ്ദേഹം നിശ്ചയിച്ചു. ശേഷപ്പൻ വീട്ടിൽത്തന്നെയുണ്ടായിരുന്നു. ബാളാചാൽ കണ്ടുകണ്ട അയാൾ സ്വാഗതംചെയ്ത് കശലപ്പശംനമാരംഭിച്ചു. "ഓഹോ! ആചാൽരാണല്ലോ. ഇങ്ങോട്ട് എന്താണാവോ?"

"ഇങ്ങനെ വന്നു. നാട്ടുകാൽക്കൾ കൈകാൽ ചെയ്യുമ്പോൾ പിന്നെ അംഗം മേനോനായ നിങ്ങളെ കാണാതൊക്കുമോ? നിങ്ങൾ വീണ്ടും എന്തോ ചില വേലകളൊക്കെ നടത്തി, അല്ലേ?" ആചാൽ വന്നകാര്യം നേരെയെടു വ്യക്തമാക്കി.

ശേഷപ്പനും ഇത് ഊഹിച്ചിരുന്നതാണ്. അതുകൊണ്ടുതന്നെ, അല്പംപോലും കലകമില്ലാതെ, ഒരുക്കി പൊടിവലിച്ച് അയാൾ വ്യംഗ്യമായി പറഞ്ഞു. "എന്തുവേല, ആചാൽസ്വാമി! ഗ്രാമത്തിലെ പഞ്ചായത്തുകാരായ നിങ്ങളിരിക്കെ നമുക്കൊക്കെ എന്ത് സാധിക്കാൻ? പിന്നെ ഇതിലെന്തു വിശേഷം? അച്ഛന്റെ അവകാശം മകൻ കിട്ടണമെന്നതാണ് നിയമം. അച്ഛന്റെ സ്വത്തു മകൻ. അതയാൾ സ്വാധീനപ്പെടുത്തണമെന്ന് പറയുമ്പോൾ നിയമപ്രകാരം കിട്ടേണ്ടത് കൊടുപ്പിക്കുകയാണ് നമ്മുടെ കർത്തവ്യം. കിഴക്കെ നടപ്പനുസരിച്ച് പാർവ്വതീയർ തന്റെ സ്വത്തിൽ മുന്നിലൊന്ന് ലിങ്കപ്പൻ കൊടുക്കണം. സത്യപറഞ്ഞാൽ നിങ്ങൾതന്നെ ഇക്കാര്യം അവരോട് പറയണം. അവർ അനുസരിക്കുമെങ്കിൽ ഞാൻതന്നെ അറിയിക്കുമായിരുന്നു. ഇതിൽ നിങ്ങളെന്ത് അനിതിയാണ് കാണിക്കുന്നത്?"

"സംസാരിക്കാൻ നിന്നോട് പാടില്ലെന്ന്! ആ ലിങ്കപ്പൻ, ശങ്കരന്റെ മകനാണെന്നല്ലേ നീ പറയുന്നത്? ഗൗഡർ വിവാഹമോചനം നടത്തി ഏതായാലും കഴിഞ്ഞശേഷമാണ് ഈ ലിങ്കപ്പൻ ജനിച്ചത്. ഇതിനിങ്ങനെയൊന്നും അറിയാത്തവരായിരുന്നല്ലോ നീ സംസാരിക്കുന്നത്?"

"ഭരതം നേരാണ് ആചാൽ! പക്ഷേ, അതിൽ ഒരു നിയമവശമുണ്ട്. ജനനരജിസ്റ്ററിന്റെ പകർപ്പ് ഹാജരാക്കി, പിന്തുടർച്ചാവകാശം സ്ഥാപിച്ച കിട്ടാൻ ഹർജികൊടുക്കുമ്പോൾ നമുക്കെന്തെങ്കിലും പറയാനാവുമോ?" ശേഷപ്പൻ വാദിച്ചു.

"നിന്റെ വായ ഭടിക്കെട്ടിയിരിക്കുന്നത് ജനനരജിസ്റ്ററിന്റെ പകർപ്പല്ല; ലിങ്കപ്പനുവേണ്ടി ബാപ്റ്റിസ്മം നൽകിയ രൂപയാണ് വായപ്പിച്ചുകു

ത്തത്. നീ നമ്മുടെ ആളായതുകൊണ്ട് നിന്നോട് ഒരുവാക്ക് പറയാൻ വന്നതാണ്. ഇപ്പോൾ ഉണ്ടായിരിക്കുന്ന തക്കത്തരംതന്നെ ധാരാളംമതി! ഇനി മറ്റൊരു കഴപ്പുംകൂടി നീ ഉണ്ടാക്കരുത്. ഗൗരവരുടെ തറവാട്ടിൽ ആണം ഭൂണമിപ്പെടുത്തേണ്ടത്. കള്ളനായ പുരുഷന്റെ കഴക്കോലുമുന്നെ ഈ പണി നന്നല്ല, കേട്ടോ. ബാലാചാര്യർ ആത്മാർത്ഥമായ മനഃപ്രയാസം പ്രകടിപ്പിച്ചു.

ബാലാചാര്യരുടെ വാക്ശരണം കലകർണ്ണിശേഷപ്പണെ ഉത്തരംമുട്ടിച്ചു. പാദങ്ങളിയിൽ അരാജകത്വം നടമാടുന്നതിൽ അയാൾക്ക് ബോധമുണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നാൽ താൻ ബാപ്പസാഹേബിന്റേതാണ് രൂപ പറ്റിയതുകേട്ട് അയാളുടെ വായ അടഞ്ഞുപോയി. ഈ രഹസ്യം ഇങ്ങനെ പൊട്ടിത്തെറിക്കുമെന്നു പ്രതീക്ഷിച്ചതല്ല. അതുകൊണ്ട് അയാൾക്കൊന്നും പറയാനായില്ല. പക്ഷേ, ആചാര്യർ തന്റെ മുന്നത്തിന് അപകടകരമായ വ്യാഖ്യാനം നൽകിയേക്കും; ആരോപണം സത്യമാണെന്നു തെളിഞ്ഞതായി വിശ്വസിക്കും. അതുകൊണ്ട് അയാളൊന്നു ചിരിച്ചു: 'ആചാര്യരേ, ഇപ്പോഴത്തെ ഈ ബാപ്പസാഹേബുണ്ടല്ലോ, ഇയാൾ നന്നായുടെ ദർമ്മരണകാലത്തെ ആ പഴയ ആളല്ല. ഇപ്പോഴുടനാൽ പോലീസ് ഇൻസ്പെക്ടറേയും, തഹസീൽദാരേയും കീഴയിലിട്ടു നടക്കുന്ന പഡപ്പേന്റെ ശിഷ്യനാണ്. അങ്ങനെയുള്ള ആൾ ഈ കീഴ്ജീവനക്കാരനായ കലകർണ്ണിക്ക് കൈക്കൂലി തരുമെന്നു തോന്നുന്നുണ്ടോ?' അയാൾ ചോദ്യരൂപത്തിൽ ആചാര്യരെ നോക്കി.

'ശേഷപ്പാ, ഈ സൂത്രവിദ്യയൊക്കെ അവിടെവെച്ചുള്ള പട്ടത്തിനു പിടിച്ചു വാലുപോലെ നീ ആ പഡപ്പേന്റെ വാലായിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടാണു യാർ ഇത്ര ഉയരത്തിൽ ചാടുന്നതു്. ബാപ്പസാഹേബ് അയാളുടെകൂടെ കൂടിയിരിക്കുന്നതുപോലും നിന്റെ സഹായം പഡപ്പേനുണ്ടെന്നു കണ്ടിട്ടാണ്. അധികാരിപ്പട്ടം ലിങ്കപ്പനു കൊടുപ്പിച്ചു, നിനക്ക് കറേക്കൂടി സ്വതന്ത്രനാകണം-അതിനാണ് നീ ഇക്കൂട്ടി കളിക്കുന്നതു്. അല്ല, ആലോചിച്ചുനോക്കൂ. ബാപ്പസാഹേബിന്റെ രൂപവും ഈ പഡപ്പേന്റെ കണക്കുകൂട്ടലുമൊക്കെ വ്യർത്ഥമാവുന്നൊരു കാലാവസ്ഥ കേട്ടോ!'

ബാലാചാര്യർ താക്കീതു് നൽകിക്കഴിഞ്ഞു. ശേഷപ്പനുകൾക്കു ദൃഢാധ്വം പിടിച്ചു ചൂണ്ടുപുട്ടി ഇരുന്നതെയുള്ള. ഇനിയും സംസാരിച്ചാൽ ആചാര്യരോട് വാദത്തിൽ തോല്പുകയേയുള്ളുവെന്നു അയാൾ കരുതി. തന്റെ രാഷ്ട്രീയ കരുതനങ്ങളൊക്കെ നടപ്പാക്കാൻ പററിയ ഒരു സന്ദർഭം കരഗതമായിരിക്കുന്നു. ആചാര്യരുടെ ഉപദേശംകേട്ട് കൈവന്നിരിക്കുന്ന ഈ അവസരം നഷ്ടപ്പെടുത്തി അടങ്ങിയിരിക്കാൻ അയാൾക്ക് മനസ്സായില്ല.

ആചാര്യർ ഈ മുന്നത്തിന്റെ അർത്ഥം മനസ്സിലാക്കി. 'എന്റെ വഴികൾക്കു നിങ്ങളിറങ്ങേണം' എന്നാണ് ശേഷപ്പൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നതെന്നു ആചാര്യർ റിയാലായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടുതന്നെ അദ്ദേഹം അധികം സംസാരിക്കാൻ ആഗ്രഹിച്ചില്ല.

'ശേഷപ്പാ, ഞാൻ വരട്ടെ!' അദ്ദേഹം ഇറങ്ങി.

മാതപരസ്ഥിതി പുനിലാവു വിരിച്ച രാത്രി. കുറുകെട്ടിയ ചോളം, കടല, ഗോതമ്പു ഇവ കൂട്ടിയിട്ടിരിക്കുന്നതിനടുത്തായി ദാദ മാനംനോക്കിയിരിക്കുന്നു. തരിച്ച ഒരു കമ്പിളി പുതച്ചിരിക്കുന്നു. എന്നിട്ടും തണുപ്പുകാറ്റു കിടക്കിടെ വിറപ്പിക്കുന്നു. ഉറക്കമൊഴിഞ്ഞു കണ്ടു കാക്കുകയാണ്; അവന്റെ മനസ്സ് അനേകം ചിന്തകളുടെ കലവറയായി മാറി. അവൻ നിറഞ്ഞുനിൽക്കുന്ന ചന്ദ്രനെ നോക്കി; അടുത്തനിമിഷം വയലിനെ ആലിംഗനംചെയ്യാൻ ഇങ്ങി ഇങ്ങിപ്പിടയുന്ന പുനിലാവിനെ വീക്ഷിച്ചു. ശ്രീയാകെ നിലാവിന്റെ മായാ വലയത്തിൽ അലിഞ്ഞുറങ്ങുകയാണ്. അവൻ പെട്ടെന്നു മാത്രം-നാനാവലി യച്ഛമൻ മരിച്ച രാത്രി. താൻ അജറാണിയിലെ ഹനമാൻകോവിലിനു മുൻ വശത്തു ഏകാന്തമായിരുന്നു പുലരിയിലെ മേഘമാലകളുടെ മനോഹാരിത കണ്ടതാണ്. ആകാശത്തു അസംഖ്യം നക്ഷത്രങ്ങൾ തെളിഞ്ഞിരുന്നു അവ ഇന്നിപ്പോൾ നിലാവിന്റെ പാൽക്കടലിൽ മുങ്ങിപ്പോയിരിക്കുന്നു. ഇരുന്നി രുന്നു മുഷിഞ്ഞു. യക്ഷഗാനബയലാട്ടത്തിലെ ഒരു ഈരടിമുട്ടിക്കൊണ്ടു അവൻ ചോളമുളയ്ക്കുന്നതിനിറങ്ങിപ്പോന്നു. നല്ല പാൽപോലെ വെള്ളംനിറഞ്ഞിരി ക്കുന്ന ഒരു ജലാശയത്തിൽ കുറുത്ത ഏതെങ്കിലും കിടക്കുന്നമട്ടിൽ ആ കൂനയുടെ നിഴൽ നിലത്തുവീണിരിക്കുന്നു. ഒരു ഉപമ അവനതോന്നി; അവിടെ വെറുതെ നിന്നു.

അവൻ ഇതൊക്കെ പുതിയ അനുഭവമാണ് കളരിയിൽനിന്നു വന്നാൽ ഇങ്ങനെ രാത്രിയിൽ ഏകാകിയായി വയലിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ട ഗതികേടു അവൻ മുമ്പുണ്ടായിട്ടില്ല. കൊയ്ത്തുകാലത്തു നാനാവലിയച്ഛമനോ, ഇല്ലെങ്കിൽ ലക്ഷണനോ കാവലിനു പോകുകയായിരുന്നു. ലക്ഷ്മിബായിയെ കൂട്ടി ലക്ഷ്മണൻ ഇന്ദുപുരത്തു പോയിരിക്കുകയാണ്. അതുകൊണ്ടു കാവൽ, മാത്രമേ ജോലിയായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. ഈ വയൽ നാനാവലിയച്ഛമൻ ബാപ്തസാഹേബിനോടു പാട്ടുതീനെടുത്തതായിരുന്നു. അയാൾ മരിച്ചു പോന്നു പഞ്ചായത്തുകാർ ലക്ഷ്മണൻ ഈ വയൽ ഏല്പിച്ചുകൊടുത്തു. കൊയ്ത്തുത്തൊഴി ചീമണയെ മുന്നിൽനിർത്തുക; എന്നിട്ടു വിളവൊക്കെ വാരിക്കൊണ്ടു പോവുക-അങ്ങനെയൊരു പദ്ധതി ബാപ്തസാഹേബ് ഹേസ്യ മായി ആസൂത്രണംചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നു ലക്ഷ്മണൻ കേട്ടിരുന്നു. താനിദ്വാരക്കു അവസരത്തിൽ നദീതടത്തിൽ വിളഞ്ഞുനില്ക്കുന്ന തന്റെ 'കുഞ്ഞി' ബാപ്ത സാഹേബിന്റെ കൈവശം എത്താതിരിക്കാൻ ലക്ഷ്മണൻ കരുതലോടെ പ്രവർത്തിച്ചു. അയാൾ ചോളംപരിച്ച കൂനകൂട്ടി. മറ്റു വയലുകളിലെ ഗോതമ്പും കലേയുമെല്ലാം ഇവിടെ കൊയ്തു കൂട്ടിയിരിക്കുകയാണ്. ഒരു സ്ഥലത്തായിരുന്നാൽ കാവലിനു സൗകര്യമായിരിക്കുമല്ലോ. മെതിച്ചുകൂട്ടുന്നതിനു ഇവിടെ അന്നെ ഒരു കളവും ഉണ്ടാക്കി. "ഓഹോ, വയലിൽ ഏല്പാഴും കണ്ണുണ്ടായിരിക്കണം. ഞാൻ തിരിച്ചുവരുന്നതുവരെയും കളരിയിൽ പോകണം. അസൂമി ച്ചാൽ ഉദിക്കുന്നതുവരെയും വയലിൽനിന്നെങ്ങും പോകരുതു", കേളോ." പുറ

ആളെ മനസ്സിലായി അവനും ചിരിച്ചു. "ഈ കമ്പിളി ഭൂമിപ്പുറത്ത് കക്കാൻ പുറപ്പെട്ടതുപോലുണ്ടല്ലോ മക്കളേ?" അവൻ ചോദിച്ചു.

"കക്കാൻ ഇറങ്ങിയവരുടെ കൂടെയാണെന്നത് അവരെപ്പോലെതന്നെ കമ്പിളി ഭൂമിപ്പുറത്ത്. മനസ്സിലായോ?" ഇടയമുപ്പനായ നികൻ ദാദയുടെ പുറത്തുനിൽ.

ദാദയ്ക്ക് മൺ മനസ്സിലായില്ല. എന്നാൽ ഇവരുടെ തമാശയും ഈ പാതിര നേരത്തെ സഞ്ചാരവും കമ്പിളിപ്പുറവും കളവിക്കെട്ടിപ്പോയിപ്പോയി അവർ പറഞ്ഞ വാക്കും അവന്റെ ജീവനോടുകൂടെ ഇളക്കിപ്പോയി. "സംഗതി വേഗമൊന്ന് പറയരുതോ?" അവൻ ധൂതിവച്ചു.

"ദാദാ, ഇന്ന് ഗ്രാമക്കാർ ഒന്നിച്ചു" ഗൗഡരുടെ കൂടെ ആശ്രയിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കാൻ പുറപ്പെട്ടതാണ്. പലപ്പോഴായി സകലരെയും വിളിച്ചുകൂട്ടി വലിയവിളവ് കട്ടുകൊണ്ടുവരാൻ പറഞ്ഞുവെച്ചിരിക്കുന്നു. നികൻ സംഗതി വിവരിച്ചു.

അന്ന് സന്ധ്യയ്ക്ക് പലപ്പോൾ പുലിപ്പേട്ടപ്പുറത്തുവെച്ച് വീടുവീടാക്കും അയച്ചു ആളുകളെ വലിയമാളികയിലേയ്ക്ക് വരുത്തിയിരുന്നു. നാട്ടുകാരോട് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: "ലിങ്കപ്പുറംഗൗഡരാണ് ഇനിമുതൽ നമ്മുടെ ഗ്രാമത്തിനധികാരിയായ വേണ്ടത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിലത്തുവിളഞ്ഞ വിളവ് അദ്ദേഹത്തിനുള്ളതാണ്. പക്ഷേ, പാർവ്വതിയമ്മ ആര്യ എഴുപ്പത്തിൽ വിട്ടുകൊടുക്കില്ല. അതു കൊണ്ട്, നിങ്ങളൊന്നിച്ചുപോയി ആളുകൊണ്ടുവന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് കൊടുക്കണം."

"വലിയമാളികയിലേയ്ക്ക് എങ്ങനെയും വിളിച്ചിരുന്നു." നികപ്പൻ തുടർന്നു: "ഈജാതിപ്പണി നമ്മളെക്കൊണ്ട് പറിക്കുന്നതാണ്. അപ്പോൾ ബാപ്പ, സാഹേബ് പറഞ്ഞതെന്തെന്നറിയാമോ? "മക്കളേ, നിങ്ങൾക്ക് കളരി കെട്ടിത്തന്നതിന് ഇതാണ് പ്രത്യേകം, അല്ലേ? ദാദയുടെ താളത്തിന് തുളിനടന്നാൽപോൾ. ഈ ഗ്രാമത്തിലെ സകല ആളുകളും ഞങ്ങളുടെ പിന്നിലുള്ളപ്പോൾ നിങ്ങൾ വിലങ്ങനെ നില്ക്കണം." വെറുതെ തരിച്ചിട്ടെന്താലും ഏതാകരുത് ഞങ്ങൾ സമ്മതിച്ചു: "എന്നാലങ്ങനെയൊരു ഏതാലും." ഞങ്ങളും കമ്പിളിയിട്ടുഭൂമി നാട്ടുകാരുടെയുടെ പുറപ്പെട്ടു. വഴിക്ക് നമ്മുടെ തൊട്ടത്തിനടുത്തായിപ്പോൾ ദാദാ ആളായി ഉൾപ്പെടുന്നു. ഞങ്ങൾ തൊട്ടരികിലൂടെ നടന്ന് ഇവിടെയെത്തി. ഈ വിവരം നിന്നോട് പറയണമല്ലോ. നീയാണെങ്കിൽ കള്ളകാട്ടുപണിയെപ്പോലെ ഉളിച്ചിരുന്നു ഞങ്ങളെ കൊല്ലാൻ വരുന്ന്" അവൻ ചിരിച്ചു.

ദാദയ്ക്ക് ഈ വാക്കുകൾ ഇടവെട്ടേറുമായി. വികാരാധിക്യത്തിൽ ഏതുകൊണ്ടെന്നറിയാതെ അവൻ കഴങ്ങി. ഈ വാർത്ത എങ്ങനെ വിശ്വസിക്കും? "നീക്കം, നീ സത്യപര. നാട്ടുകാരൊക്കെ ഗൗഡരുടെ കൂടെയിൽ ആശ്രയിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു" അമ്മയും സകലവും കലർന്ന സ്വരത്തിൽ ദാദാ യാഥാർത്ഥ്യമായി വെമ്പി.

“ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ടത്തിൽപോയാൽ സംഗതി നേരിട്ട കാണാമല്ലോ.” നികൻ പറഞ്ഞു.

കോപംകൊണ്ടു ചുവന്ന ദാദയുടെ മുഖം ആ നിലാവെളിച്ചത്തിലും തെളിഞ്ഞു കണ്ടു. മൂക്കിന്റെ പോളകൾ വെറുപോകംവണ്ണം ഗാഢം ചൂടായിരുന്നു. ചുണ്ടുകൾ വിറച്ചു.

“ഞാനിതാ പറഞ്ഞു. കൊള്ളുവെക്കുന്നതൊന്നുകാണണം! നിങ്കാ; ഞാൻ വരുന്നതുവരെ ഈ വയൽ നിന്റെ കാവലിലാണം.” കൈമുറുപ്പിടിച്ചു ദാദ ഗൃതിയിൽ നടന്നു.

“എടോ ദാദ, അവയുടെ മുമ്പാകെ നാനൂറോ ആളുകൾ കൂടിയിരിക്കുകയാണ്. നായാടികളും പുലയന്മാരും ഇടയന്മാരും-ഓരോ ജാതിക്കാരും വീടിനൊരാളെന്ന് കണക്കിന് സംഘടിച്ചവനതാണ്. നീ പോയതറിഞ്ഞു” അവരിങ്ങോട്ടു വന്നാൽ നിന്റെ ചോളവും ഗോതമ്പും കടലും ഒരാൾക്ക് ഓരോപിടി വാരാനെ കാണൂ. നിന്റെ വരുപിപെങ്കിലും താക്കിയായിക്കോട്ടെ എന്നു വെച്ചു ഞങ്ങളിങ്ങോട്ടു വന്നതാണ്; നീയാണെങ്കിൽ വയലും വിട്ടോടുന്നു. പിരാനാ, അടങ്ങിയിരുന്നോളൂ!” നികൻ ഗൗരവഭാവത്തിൽ ദാദയെ ഉപദേശിച്ചു. അവന്റെ കൈപിടിച്ചു വലിച്ചു.

പക്ഷേ, ദാദ അനുസരിക്കാനുള്ള ഭാവമല്ല. അവന്റെ ചോര തീളത്തുകയായിരുന്നു; കാലുകൾക്ക് ചിറകു മുളച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു.

“നിങ്കാ, കൈവിട്ടു. വെറുതെ എന്നെ തടയണം. എന്റെ വയൽ നശിപ്പിക്കാനോ? ഞാനെന്തുചെയ്യുമെന്ന് നിങ്ങൾക്കു കാണാം. ഭാഗ്യമാരുടെ മാംഗല്യവും പൊട്ടിച്ചുവരുന്ന ധീരന്മാരെയൊന്നു കാണണം; അവരെ എന്റെ വയലിൽ കാലെടുത്തുവയ്ക്കാവൂ എന്ന് പറയാനാണ് ഞാൻ പോകുന്നത്. എന്നെ തടയരുത്!” ദാദ ഗർജ്ജിച്ചു; അവൻ നേരെ അധികാരിയുടെ വയലിലേയ്ക്കൊടി.

രൈററവീർപ്പിന് അവനവിടെയെത്തി. വെള്ളം കയറ്റാറുള്ള ഈ നിലം ഗൗരവരുടെ ജീവനായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഈ കണ്ടത്തിൽ ഏറ്റവും കൂടുതൽ പണിയെടുപ്പിക്കുകയായിരുന്നു. ധാരാളം വളമിട്ടു നിലമുഴുത്ത് കൃഷിചെയ്തിരുന്നതുകൊണ്ട് നാളികേരത്തോളം വലിപ്പമുള്ള ചോളംതണുക്കൾ ഉയർന്നു നില്ക്കുന്നു. സൂര്യർഷമായ പരിശ്രമം ഫലിച്ചതുകണ്ട് സംതൃപ്തമായ മനസ്സ് ആത്മസന്തോഷത്തിൽ കനിയാറുള്ളതുപോലെ കതിരിന്റെ ഭാരംകൊണ്ട് ചെടികൾ കാറ്റിൽ കനിക്കൊടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഈ നിലാവിന്റെ ഓരോ പ്രപഞ്ചത്തിൽ, കാറ്റിന്റെ ഉഴഞ്ഞാലിൽ, വയലിലെ വിളകൾ സജീവങ്ങളായി. വിത്തായിരിക്കുമ്പോൾ മുതൽ കതിരിട്ടതുവരെ മനുഷ്യന്റെ വാത്സല്യപൂർണ്ണമായ കരസ്ഥാധികാരംകൊണ്ടാകണം, ആ വിളവു മനുഷ്യന്റെ സഹായത്തോടെ കൊതിച്ചിരിക്കുന്നതായി തോന്നി. അവകാശത്തോടുകൂടാതെ ചോളം സമയത്തിന് കൊയ്തിക്കുന്നില്ല. അതുകാരണം വിളങ്ങുന്നിനിന്നിരുന്ന ചോളം കൂടുതൽ പുളച്ചിരിക്കുകയാണ്. സമയം വൈകിയതുകാരണം ചില ചെടികൾ

ഉടെ തണ്ടുറ്റിത്തു കത്തിർ നിലത്തു കത്തിയിരിക്കുന്നു. ഈ രംഗംകണ്ട ഭാഷ്യം കണ്ണുനീർ പൊടിഞ്ഞു.

കമ്പിളി മുടിപ്പുതുച്ച ആളുകൾ വയലിന്റെ മറ്റുവശത്തുനിന്നും കടന്നുവന്നും കയ്യിൽക്കീട്ടിയ കത്തിരകൾ പൊട്ടിച്ചെടുത്തു കമ്പിളിയുടെ മേക്കുകളിൽ നിറയ്ക്കുന്ന തിരക്കിലാണ്. കൊലുന്നനെയിരിക്കുന്ന ഈ കത്തിരകൾ പൊട്ടിക്കുന്നതും, മനുഷ്യന്റെ തലയറ്റത്തെയെന്ന ദേഷ്യത്തോടെ ഭാഭ നോക്കിനിന്നു. അങ്ങനെ ഏറെനേരം നോക്കിനിൽക്കാനുള്ള ക്ഷമയും ഭാമാശ്ലീലായിരുന്നു. ചോളത്തിന്റെ ഒത്തനടുവിലൂടെ നൂന്നുപോയി കൃത്തുറത്തു പൈശാചിക ഘൃത്തംചവിട്ടുന്ന ഒരുത്തന്റെ പിന്നിലൂടെചെന്നും കൈമഴുകൊണ്ടും ഒന്നാണു വെട്ടി. വെട്ടേറ്റു വിദ്വാൻ ഉച്ചത്തിൽ ചിറി. അടുത്തുണ്ടായിരുന്നവർ അവന്റെ മുറിവുകണ്ടു; രക്തം ചീറ്റുന്ന പിന്നെ താമസിച്ചില്ല, അവർ കിട്ടിയ വഴികൊടി. "അപകടമാണെ അപകടം!" കിറച്ചുകൊണ്ടും ഓടുമ്പോൾ അവർ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. മാറ്റുള്ളവരും സംഭീതരായി അവരുടെ പിന്നാലെ ഓടി. ഭാഭ അവിടെ നിന്നില്ല; വയലിന്റെ മറ്റൊരു ഭാഗത്തേയ്ക്കും ഓടി. അവിടെ അഞ്ചാറാളുകളെ ഒന്നിച്ചുപിടിച്ച് 'മോ' എന്ന് ഗർജ്ജിച്ചു. അപ്രതീക്ഷിതമായ വിപത്തിൽ ഞെട്ടിത്തരിച്ചു നില്ക്കവേ, ഒരുത്തന്റെ തലയിൽ ഭാഭയുടെ കൈമഴുവീണ പരിഭ്രാന്തരായി സകലരും നിലത്തുവീണു; പിടഞ്ഞുരുണ്ടും വയലിന് പുറത്തുകടന്നതിനുശേഷമേ അവർ ഏഴുനേരമുള്ള, ഏണിട്ടും തിരിഞ്ഞുനോക്കാതെ അവർ ഓടി.

വഴിക്കൊരിടത്തു് ഒരു പാതാറിന്മേൽ, വേപ്പമരത്തിനടിയിൽ ലിങ്കപ്പൻ, പഡപ്പേൻ, ബാറ്റം, സാഹേബ് ഇവർ ഒരു കമ്പിളിവിരിച്ച് പടിഞ്ഞാരിക്കുകയാണ്. ഈ ത്രിമുർത്തികളുടെ മാഹാത്മ്യം പാടിപ്പുകഴ്ത്തുകയും അവർക്ക് ഏതക്കിലച്ചുരുട്ട് കെട്ടിക്കൊടുക്കുകയും ചെയ്യുകയായിരുന്ന ഭക്തവൃന്ദം നാലുപാടും ഓടിപ്പോകുന്ന ജനസഞ്ചയത്തെ കണ്ടു. അവരും ഞെട്ടിവിറച്ചു.

ത്രിമുർത്തികൾക്ക് പടയിൽത്തോററ വ്യഥയുണ്ടായി. ആളുകളെ തടുത്തുനിർത്തി, ആവേശംനിറച്ച്, വീണ്ടും വിളവു കൊള്ളുപെയ്യിക്കാനുള്ള സാമർത്ഥ്യം ലിങ്കപ്പനില്ലായിരുന്നു. പഡപ്പേൻതന്നെ ആ സാഹസത്തിന് ഒരുവെട്ടിറങ്ങി. അപ്പോഴേയ്ക്കും പാതാറിനടുത്തേയ്ക്കും കറേക്കൂടി ആളുകൾ ഓടിയെത്തി. പഡപ്പേൻ ഒരുവനെ തടഞ്ഞുപിടിച്ചു: "ആട്ടിൻപററും ഓടുന്നതുപോലെ എന്തിനാ ഇങ്ങനെ ഓടുന്നത്?" അവരുടെയോടെ അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു.

ആ മനുഷ്യൻ പേടിച്ചുവിറയുകയാണ് പെട്ടെന്നുവന്നു വാക്കുകൾ പുറത്തുവന്നില്ല. പക്ഷേ, പഡപ്പേൻ കൈ മുറുകെ പിടിച്ചിരിക്കുന്നു; ഓടിപ്പോകാൻ സാധ്യമല്ല. അവന്റെ വായത്തുറപ്പിക്കാൻ പഡപ്പേൻ കറെ ദീവ്ണിപ്പെട്ടു മെങ്ങണിവന്നു. തന്നെ പിടിച്ചിരിക്കുന്നത് പഡപ്പേനാണെന്നു മനസ്സിലായതും അപ്പോൾ മാത്രമാണ്-ആ ശബ്ദത്തിൽനിന്നും.

"അയ്യയ്യോ! അങ്ങനും പറയാൻപറ്റുന്ന കാര്യമല്ല സ്വാമി. കണ്ടുവരമാക്കെ നെഞ്ചുപൊട്ടി അവിടെത്തന്നെ വീണിരിക്കുകയാണ്. ശമരപ്പഗൗഡരുടെ

പ്രേതം വാളെടുത്തുവന്ന്, കതിരിൽ കൈവച്ചവരുടെ കൈതന്നെ മുറിച്ചുകുളിയാൻ വന്നേ!'' കിതച്ചുകൊണ്ട് ഇത്രയും പറഞ്ഞ് അവൻ ഓടിക്കളഞ്ഞു.

പഡപ്പേന്റൻ കൂതപ്രേതാദികളിൽ വലിയ വിശ്വാസമാണ് പണ്ടൊരിക്കൽ ബാളാചാതുരൻ സ്വാധീനിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി ഒരു മന്ത്രവാദിയെക്കൊണ്ട് വേതാളത്തെ വാഗ്ദണ്ഡത്തിക്കൊടുക്കാൻ അപേക്ഷിച്ചതാണ് ആ മന്ത്രവാദി നിർദ്ദേശിച്ച വിധികൾ അത്യന്തം ചികരങ്ങളായിരുന്നു. ഒരു ഗർഭിണിയുടെ വലംകയ്യിന്റെ അസ്ഥികൊണ്ടുവന്ന് ഗംമശാനത്തിൽവച്ച് പച്ചമാംസം ഹോമിക്കണം. ഇതു നടപ്പാക്കുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ വേതാളംവന്ന് ഹോമം മുടക്കാൻ നാറാറില തടസ്സങ്ങളുണ്ടാക്കി ചേടിപ്പെട്ടതും. ഒരിക്കലും പേടിക്കരുത്. ഇങ്ങനെ നിരന്തരമായി ശ്രമം തുടർന്നാൽ വേതാളം നമ്മുടെ ആളത്തന്നെ സാറിയാക്കിത്തീരുമെന്ന് അവൻ പറഞ്ഞിരുന്നു. അവൻ അന്നു പറഞ്ഞ കഥയുടെ പഡപ്പേന്റനെ ഭയപ്പെടുത്തിക്കളഞ്ഞുവെന്നത് സത്യമാണ്. ബാളാചാതുരൻ മന്ത്രവാദികളെക്കൊണ്ടുവന്നതും പഡപ്പേന്റനായിരുന്നു. അല്ലെങ്കിൽ അന്തരവേദം ചികരമായിരിക്കുമെന്ന് ഈ ആചാര്യർ ശേഷപ്പണ താക്കീതു ചെയ്തതിന്റെ രഹസ്യമെന്താണ്?

ഇക്കാരണംകൊണ്ട് ഭീതി പഡപ്പേന്റൻ മനസ്സിൽ ഘടസർപ്പംപോലെ ചുരുണ്ടുകൂടി. പാതിരാവിന്റെ നിമിശനിമിശ്ശിതയും വിജനതയുടെ മായിക ശക്തിയും കറാബോധവും ഒത്തുചേർന്ന് ഐതിഹ്യങ്ങളിലെന്നപോലെ ആ മനുഷ്യൻ ഓടിവന്ന് പ്രേതകഥ പറഞ്ഞപ്പോൾ വിശ്വസിക്കാതിരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. പ്രേതമല്ലെങ്കിൽപിന്നെ ഓരോന്നായിത്തന്നെ മുന്തൂ, നാന്നൂകളെ പേടിപ്പിച്ച് ഓടിക്കുമോ? ബാളാചാതുരൻ മന്ത്രശക്തികൊണ്ട് പിശാചുക്കളെ സൃഷ്ടിച്ച് ഗൗരവരുടെ വയൽകാക്കാൻ അയച്ചിരിക്കണം. പേടിച്ച കണ്ണിന് മരക്കുറിയും പ്രേതമായിത്തീരാനും. പ്രേതം തന്നെയെന്ന് പഡപ്പേൻ വിശ്വസിച്ചു. വളരെയേറെ സൂക്ഷ്മമായി, മീശ വിറപ്പിച്ച്, നിലാവെളിച്ചത്തോടു ചേർന്നു വാൾ ഇളക്കിക്കൊണ്ട് നോക്കുചുറ്റുന്ന ഗൗരവരുടെ പ്രേതം അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്മുന്നിൽ തെളിഞ്ഞു.

പ്രേതത്തെക്കുറിച്ച് പഡപ്പേന്റനോടു താൻ പറഞ്ഞുകൊടുത്ത കെട്ടുകഥ അദ്ദേഹം വിശ്വസിക്കുമെന്ന് പേടിച്ച് ചോടിയ ആ മനുഷ്യൻ സ്വപ്നത്തിൽ പോലും കരുതിയല്ല. ആരോവന്ന് തടഞ്ഞപ്പോൾ ഓടിയതാണെന്ന് പറഞ്ഞാൽ ഭീരുവാണെന്ന് പരിഹസിക്കപ്പെടും. അതുകൊണ്ട് പ്രേതത്തിന്റെ കഥ മെന്തെടുത്തതാണ്. എന്നാൽ ആരണ്യത്തിന്റെ വിജനതയിൽ കൂതപ്രേതാദികളെക്കുറിച്ച് ഉറച്ച വിശ്വാസമുള്ള പഡപ്പേൻ അതുതന്നെ വിശ്വസിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൈകാലുകൾ വിറച്ചു. ആ വിറങ്ങലിപ്പിക്കുന്ന കളർകാറിലും നൊറിയിൽ വിയർപ്പുതുള്ളികൾ പൊടിഞ്ഞു. അദ്ദേഹം വിയർപ്പുതുള്ളി: "ലിങ്കപ്പാ, ബാപ്പ, സാഹേബ്, ഏഴന്നേൽക്കു. പൊതുളയാം. പ്രേതം ഇങ്ങോട്ട് ഓടിവന്നുകൂടായ്കയില്ല." വിശ്വാസമായി ഇത്രയും പറഞ്ഞ് മൃതിയിലോടുന്ന ആളുകളുടെ പിന്നിലായി അവൻ ഓടി.

ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ പ്രേതം വാർഷിപ്പിച്ച വയൽകാക്കുന്ന കഥ ഭാവനയുടെ കൈകാലുകൾവെച്ച് പാട്ടുള്ളതിയിൽ വീഴ്ചവീടാത്തരം എത്തി. ഈ പ്രേതം വയലിൽ കാവലിരിക്കുന്നതും അവിടെ ആരേയും കടക്കാൻ സമ്മതിക്കാതിരിക്കുന്നതുമായ വാർത്ത പലപ്പെന്തന്നെയാണ് പറഞ്ഞതെന്ന് ഒരുത്തൻ തട്ടിവിട്ടു. മറ്റൊരാളത്തൻ സ്വന്തം അനുഭവത്തിനു നിറംകൊടുത്തു. താൻ കത്തിയകം പറച്ചെടുക്കുമ്പോൾ പ്രേതംവന്ന് കമ്പിളി പിടിപ്പുവലിച്ചിട്ടും താൻ ധൈര്യമെങ്കിലും ബീച്ച കത്തിയതും അപ്പോൾ പ്രേതം ചവിട്ടി നിലത്തിട്ടതും ഇപ്പോഴും നല്ലവേദന മാറാത്തതുമായ സ്വാനുഭവം അവന്റെ നാവിൽ സജീവ സത്യമായി. കൈമഴവിന്റെ വെട്ടേറ്റ കാലിൽ മുറിപറ്റിക്കിടക്കുന്ന കെഞ്ചന്റെ മകൻ രാമൻ കണ്ണിരൊലിപ്പിച്ച് വിവരിച്ചു: "എനിക്കു ബോധംവന്നപ്പോൾ ആ നല്ലവനായ ദാദറാണ് ചുമലിലേറ്റി എന്നെ വീട്ടിലെത്തിച്ചു. കാച്ചിയ എണ്ണ പന്തത്തിയിൽമുക്കി കാലിൽവച്ചുകുട്ടി. ആ ചങ്ങാതിയുടെ നന്മകാരണം പ്രേതത്തിന്റെ കൈകളിൽനിന്ന രക്ഷപെട്ടു."

ദാദ കൈമഴവെടുത്തുവന്ന് കൊള്ളക്കാർ വിരട്ടിയോടിച്ച് വാർത്ത പറഞ്ഞാൻ ശ്രമിച്ചവർ പരാജയപ്പെട്ടതേയുള്ളൂ. ദാദതന്നെ പറഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ പോലും അതാരു വിശ്വസിക്കുമായിരുന്നില്ല അഥവാ അങ്ങനെ വല്ലവനും പറഞ്ഞാൽ അവർ വിശദീകരിക്കും-അധികാരിയുടെ പ്രേതത്തെ ദാദയാണെന്നു തോന്നിയിരിക്കും. അതിനും മതിയായ കാരണമുണ്ടായിരുന്ന. മുറിവേറ്റ രാമനെ കടിയിൽ കൊണ്ടുചെന്നാക്കിയത് ദാദയാണ്. ആളുകളുടെ കമ്പിളികൾ അവരവക്കെത്തിച്ചുകൊടുത്തതും ദാദതന്നെ. കൂടാതെ അവൻ ഭാണ്ഡം സ്വന്തം വയലിൽ കാവൽകിടക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോൾപിന്നെ അവൻ ഒരാളും പോവുകയോ? ചെയ്യും ബഹളവും കേട്ടശേഷം അപകടത്തിൽപെട്ടവരെ അവൻ പരിചരിക്കിയിരിക്കണം. ഗൗഡരുടെ പ്രേതം വയൽ കാക്കുകയാണെന്നത് സത്യമാണ്. സകലരും അതു വിശ്വസിച്ചു. സത്യസംഗതി അറിഞ്ഞിരുന്നത് ചിലർമാത്രം-പാർവ്വതിയമ്മ, ബാളാചാര്യർ, ദാദയുടെ മൂന്നു കൂട്ടുകാർ.

പ്രേതത്തെപ്പറ്റി പ്രചരിച്ച കഥ നേരായാലും കളവായാലും ഫലം നന്നായിരുന്നു. അന്നുരാത്രി അധികാരിയുടെ വയൽ കൊള്ളയിടാത്തല്ല പരിപാടി പരാജയപ്പെട്ടതോടെ ബലപ്രയോഗത്തിലൂടെ അധികാരം സ്ഥാപിക്കാനുള്ള ശ്രമം ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടു ഗൗഡരുടെ പ്രേതം പീഡിപ്പിക്കുമെന്നു കരുതി അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വത്തിൽ കൈവയ്ക്കാൻ ആരും ധൈര്യപ്പെട്ടില്ല. ക്ഷാമംകൊണ്ട് ദുരിതമനുഭവിക്കുന്ന ആളുകൾക്ക് പലപ്പെന്റെ പദ്ധതി അതിവേഗ സ്വാഗതാർഹമായിരുന്നു. കയ്യിൽക്കിട്ടാവുന്നത്ര ധാന്യം; മുപ്പിച്ചിൽമാറ്റാൻ രസകരമായൊരു ജോലി-ഇത് ആക്കുകിലും വേണ്ടതാകുമോ? എന്നിട്ടും പലപ്പെന്റെ പദ്ധതി പരാജയപ്പെട്ടു. ഒരുപക്ഷെ വിധികല്പിതമായിരിക്കും പലപ്പെൻ നീട്ടിയ പ്രലോഭനത്തിന് വശംവദരായി അവർ കൊള്ളയ്ക്കാനുണ്ടായിരുന്നത്. എന്നാൽ അപ്പോഴും തങ്ങൾ ചെയ്യുന്നത് പാപമാണെന്ന് അവരുടെ മനസ്സ് മിട്ടിയിച്ചു. പോയില്ലെങ്കിൽ നാട്ടിൽ കഷ്ടിമാന്ത്രികം വർഷിക്കുമെന്ന് അവർ ഭയന്നു. അതുകൊണ്ട് എല്ലാവരും വർന്നത് നമുക്കും വരുടെ ഏകവെച്ച്, ധൈര്യം

മവലംബിച്ചു അവരും കൊള്ളയടിക്കാൻ പോയതാണ്. അതുകൊണ്ടു അവിടെ ദാദവനും തങ്ങളെ ഓടിച്ചതും അവർക്ക് പ്രേതവിലയായി തോന്നി; തങ്ങളുടെ പാപത്തിനതക്ക ശിക്ഷയായെന്നും ഭാവിച്ചു. ദാദ കയ്യേറുംചെയ്യുപ്പോൾ ആ ആൾക്കൂട്ടത്തിൽ ചിലർക്കെങ്കിലും അവനെ നേരിടാമായിരുന്നു. പക്ഷേ, ആർക്കുംവേണ്ടാത്ത ആ കൃത്യത്തിന്റെ പാപഭരണം അവരെ തടഞ്ഞു.

ദാദ ഒറ്റയ്ക്ക് തങ്ങളുടെ വയൽ സംരക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു; പാർച്ചുതീയമ്മ കോരം മയിർകൊണ്ടു. അവർക്ക് അവനോടു ആദരവും വാത്സല്യവുംതോന്നി. പതുല്ല മിയുടെ അടുത്തദിവസം അവർ ദാദയെ ക്ഷണിച്ചുവരുത്തി-തന്റെ കൃതജ്ഞത അറിയിക്കാൻ. ഒന്നുമറിയാത്ത കൊച്ചുകുഞ്ഞിനെപ്പോലെ ദാദ പുഞ്ചിരിച്ചു കൊണ്ടു ആ അമ്മയുടെ കാൽക്കൽവീണു. ഗൽഗദകണ്ഠയായി അവർ പറഞ്ഞു: "എന്റെ കട്ടികളെപ്പോലെ നീയും എന്റെ മകനാണ്. ഇന്നുമുതൽ നീ അമ്മയില്ലാത്ത കട്ടിയല്ലെന്ന് കരുതിക്കൊള്ള. നിനക്കൊന്നെങ്കിലും ആവശ്യം വന്നാൽ എന്നോടു ചോദിച്ചുവാങ്ങണം. കേട്ടോ."

അവരുടെ ആത്മാർത്ഥമായ വാക്കുകൾക്കേട്ട് ദാദയുടെ ഹൃദയം ആർദ്രമായി. കണ്ണിർത്തുമ്പി. അവൻ ഭക്തിപൂർവ്വം കാലിൽവീണു: "അമ്മേ, നിങ്ങളുടെ അനുഗ്രഹം എനിക്ക് ശക്തിനൽകുന്നു. നിങ്ങളുടെ ഈ മകൻ, ആവശ്യം വന്നാൽ നിങ്ങളുടെ കയ്യിലെ കല്ലാണെന്ന് കരുതിക്കൊള്ളണം." അവൻ കണ്ണിർത്തുമ്പു് അധികാരിയുടെ വീട്ടിൽനിന്നിറങ്ങി.

പഡപ്പന്റെ ഐക്യമാടിത്തം ഇത്രയും പോകുമെന്ന് ബാളാചാപ്പൻ കരുതിയിരുന്നില്ല. ലിങ്കപ്പൻ ഭൂസ്വത്തിൽ അവകാശംനേടാൻ പുറപ്പെട്ടാൽ അങ്ങേയറ്റം, ഇരുപക്ഷത്തുമുള്ളവർ തമ്മിൽ ഒരേറ്റമുതൽ നടന്നേയ്ക്കുമെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് തോന്നിയിരുന്നു. എന്നാൽ നട്ടുപാതിരായ് വിളഞ്ഞുനിൽക്കുന്ന വയൽ കൊള്ളയടിക്കാനൊരുപെട്ടമെന്ന് കരുതിയതല്ല. ഇതു് നീചതയുടെ പരമകാഷ്ടയാണെന്നും പാദുള്ളിയുടെ ഭാവി തീയ്യും നശിച്ചുവെന്നും അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നി. ഇന്നോളം വിളഞ്ഞുനിൽക്കുന്ന കണ്ടം ആരു കയ്യേറിയിട്ടില്ല. ഇപ്പോൾ അതു നടന്നു.

ആ കൊള്ള നടക്കുമ്പോൾ ദാദ ഒറ്റയ്ക്ക് സകലരേയും നേരിട്ട് ഒരപകടം ഒഴിവാക്കിയതിനെയ് അദ്ദേഹത്തിന് സന്തോഷമായി. ദുഷ്ടശക്തികളുടെ ഈ യുഗസന്ധിയിൽ, ദാദ മാത്രമാണ് ഒരാശാകിരണമായിരിക്കുന്നത്. ഇന്ന് മുങ്ങിത്തുടങ്ങുന്ന ഭാഗ്യത്തെ ഒരുപക്ഷേ അവന്റെ ധൈര്യവും സാഹസവും സംരക്ഷിച്ചുകൊണ്ട്. അതുകൊണ്ടു് ദാദയെ അദ്ദേഹം ഇല്ലത്തേയ്ക്കു വിളിപ്പിച്ചു; അവന്റെ പുറംതടവി അദ്ദേഹം സന്തോഷമറിയിച്ചു് ആശീർവ്വദിച്ചു. അധികാരിയുടെ കക്ഷിയിൽപെട്ട എല്ലാവരും ദാദയുടെ ധൈര്യവും സാഹസവുംകണ്ടു് സന്തോഷിച്ചു.

നാളകൾ പലതുകഴിഞ്ഞു. പഡപ്പന്റെ പെരവിയിലും ദാദയുടെ സാഹസത്തിന്റെ കഥയെത്തി. ശങ്കരപ്പന്റെ പ്രേതത്തിനുപകരം ദാദ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കനസ്സിനെ പീഡിപ്പിച്ചുകൂടങ്ങി. തന്റെ സകല പദ്ധതികൾക്കും അവൻ

പിഡങ്ങുതടിയാണെന്നും അയാൾക്കുതോന്നി. തന്റെ വഴിയിൽനിന്നും ഈ മുള്ള് വലിച്ചുനീക്കണം; അല്ലെങ്കിൽ തന്റെ പ്രഭാവം ഗ്രാമത്തിൽ വേരൂന്നാൻ സാധ്യതയില്ല. ധാർവ്വംകുടത്തോടെ എടുത്തുമാടുന്ന സ്വഭാവമുള്ള ഈ ദാമയെ ഏതെങ്കിലും കെണിയിൽ അകപ്പെടുത്തി, പാകപ്പെടുത്തിയെടുക്കണം. ഈ വിചാരം അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിനെ രാപ്പകൽ പീഡിപ്പിച്ചു.

ലാച്ചിബായി വീണ്ടും പാദങ്ങളിൽ തിരിച്ചുവരാൻ സമ്മതിച്ചില്ല. അങ്ങനെ ബാപ്പു, സാഹേബിന് സകല പ്രതിബന്ധങ്ങളും മാറിക്കിട്ടി-അയാൾ ജാഗീർ ദാർ ചമഞ്ഞുനടന്നു; പാവപ്പെട്ടന്റെ പ്രഭാവവും നിരാതമായി വളന്നു; ലിങ്കപ്പ ഗൗഡനും വേതപിടിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു; ഗ്രാമാധികാരിയായി ഭരണം നടത്തുകയാണ്. ഈ 'അനിഷ്ടകൃത്യം' പാദങ്ങളിൽ ജീവിതത്തെ നശിപ്പിക്കും; സംശയമില്ല. ഇതിനൊക്കെ ധാർമ്മികമായി താൻ ഉത്തരവാപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവെന്നും ബാളാചാർയ്യർ തോന്നി. അതുകൊണ്ടുതന്നെ ഈ പ്രശ്നം പരിഹരിക്കുന്നതിന് ഏറ്റെടുക്കിലൊരു ഉപായം കണ്ടെത്തിയേപറ്റൂ എന്നദ്ദേഹം ഉറച്ചു. പെട്ടെന്ന് അദ്ദേഹം യശവന്തരായരെ ഓർമ്മിച്ചു.

ലക്ഷ്യമെന്നെ അജറാണിയിലെ പറഞ്ഞയച്ചു യശവന്തരായരെ വിളിപ്പിക്കാൻ ബാളാചാർയ്യർ ആലോചിച്ചുറച്ചു. ആ എലുവൻ ലക്ഷ്യമെന്നെ പറഞ്ഞയച്ചാൽ കാര്യം നടക്കില്ലെന്ന് ജൈനൻ ചിന്താപ്പൻ സൂചിപ്പിച്ചു. എന്നാൽ അയയ്ക്കാൻ ലക്ഷ്യമെന്നല്ലാതെ മറ്റൊരുമില്ല. ഇപ്പോൾ ഏതായാലും ലക്ഷ്യമെന്നെ പോകട്ടെ; കാര്യം നടന്നില്ലെങ്കിൽ, ഹോളിപയസ്സുമി കഴിഞ്ഞശേഷം ദാമയെ പറഞ്ഞയയ്ക്കാമെന്നും തീരുമാനിച്ചു. അജറാണിയിലേയ്ക്കു ലക്ഷ്യമെന്നെ അടുത്ത ദിവസംതന്നെ മടങ്ങി. അജറാണിയിൽ കോളറ പടന്നുപിടിച്ചിരിക്കുകയാണെന്നും അതിന്റെ ശക്തി അല്പമൊന്നു കുറഞ്ഞാൽ യശവന്തരായർ വരുമെന്നും അറിയിച്ചു. ജൈനൻ ചിന്താപ്പൻ പറഞ്ഞു: "ഞാൻ നേരത്തെ പറഞ്ഞതല്ല, ആ എലുവൻ ലക്ഷ്യമെന്നെ അയയ്ക്കേണ്ടെന്നും." ബാളാചാർയ്യർ അടുത്ത പരിപാടിയെക്കുറിച്ച് ചിന്തിച്ചു.

പാർവ്വതീയത്തോടു പക്ഷക്കാൽ ആലോചനമേലിച്ച് മറ്റൊരു വാർത്തയും ശ്രവണം. ലിങ്കപ്പന്റെ അവകാശവാദത്തിനെതിരായി അവർ ഒരു ഹർജി കൊടുത്തിരുന്നു. എന്നാൽ തഹസീൽദാർ അത് തള്ളിക്കളഞ്ഞു. ലിങ്കപ്പൻ, ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ മകനായതുകൊണ്ട് അനന്തരാവകാശിയായി അവന്റെ പേർ രേഖപ്പെടുത്താൻ ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചിരിക്കുകയാണ്. ആ വകയിൽ പഞ്ചസാര വിതരണംനടത്തി. നാട്ടിലാകെ പുതിയൊരു ബഹളമുണ്ടായി. അന്യനാട്ടുകാരനായ ഒരാൾ പാദങ്ങളിലെ അധികാരിയായി വരുന്നതു അവർ ഹിതമായിരുന്നില്ല.

അന്ന് വൈകുന്നേരം ബാളാചാർയ്യർ എന്നത്തേയുംപോലെ ഈശ്വരദർശനത്തിനു പോയതായിരുന്നു. ദർശനംകഴിഞ്ഞാൽ അവിടെ തിരിച്ചിരുന്ന് അല്പനേരം ഇരിക്കുക പതിവായിരുന്നു. ബാപ്പു, സാഹേബും ലിങ്കപ്പനും അപ്പോൾ അമൃതസ്ഥലത്തെത്തി; അവർ വിനയപൂർവ്വം ആചാർയ്യരെ നമസ്കരിച്ചു അദ്ദേഹം

ഇരുന്ന സ്ഥലത്തുവന്നു. ബാളാചാര്യർ അവർക്ക് നമസ്കാരം തിരിച്ചുകൊടുത്തു. അവരോട് ഇരിക്കാൻ പറഞ്ഞു തീരുമാനിച്ചപ്പോഴെങ്കിലും ആ സമയത്തു തന്നെ ശേഷപ്പുറം സ്ഥലത്തെത്തി; തിണ്ണയിലിരുന്നു ആചാര്യർക്ക് പൊടി നീട്ടി.

ലികപ്പൻ പഞ്ചസാരയുടെ കെട്ട് ആചാര്യരുടെ മുമ്പിൽവെച്ചു: "അവകാശങ്ങൾക്കും തീരുമാനമായിരിക്കണം. എന്റെ പേരിൽ പിന്തുടർച്ചാധികാരം റിക്കാർഡാക്കാൻ ഉത്തരവായിരിക്കുന്നു. ആ വകയിൽ പഞ്ചസാര കൊണ്ടുവന്നിരിക്കുകയാണ്. ഏതെന്നും." വിനയം നടിച്ചുകൊണ്ട് അയാൾ പറഞ്ഞു.

ഈ അതിവിനയം ആചാര്യർക്ക് നേരത്തേതന്നെ പൊതു മൂലവാക്യമായിരുന്നു. വിനയത്തിന്റെ മറവിൽനടക്കുന്ന നാടകം അദ്ദേഹം അറിയേണ്ടതായിരുന്നു. അതിപ്പോൾ മനസ്സിലായി. പഞ്ചസാരയുടെ കെട്ട് അദ്ദേഹം നോക്കിയതേയില്ല. "തഹസീൽദാരുടെ ഉത്തരവുവേ? അപ്പീൽ ചെയ്താൽ ഇതു നിൽക്കുമോ ശേഷപ്പുറം?" ആചാര്യർ ചോദിച്ചു.

ശേഷപ്പുറം പെട്ടെന്നു ഒരു മറുപടിയും തോന്നിയില്ല. ആചാര്യരുടെ കൈയിൽവീഴാതെ, ശരീരത്തിൽ എണ്ണുപുരട്ടിയതുപോലെ വഴുതിമാറണം. "സത്യത്തിന് മരണമില്ല, ആചാര്യരേ. ന്യായം ഏതുപക്ഷത്താണോ, അതു ജയിക്കണം." ശേഷപ്പുറം ഒരു പൊതുതത്വം പറഞ്ഞു വിറലൊടിച്ച് പൊടി വലിച്ചു.

"ശരിയാണല്ലോ. ലികപ്പന്റെ അവകാശം ന്യായമാണെന്ന് നിനക്കു തോന്നുന്നു! ഞാൻ പാർവ്വതിയമ്മയുടെ പക്ഷക്കാരനാണു്. എന്നിട്ടെന്തു അന്യായമാണെന്നു തോന്നുന്നു. നിങ്ങളുടെപക്ഷം ജയിക്കാൻവരികയില്ല. അതു കൊണ്ട് ഞാൻ പഞ്ചസാരയെടുക്കുന്നില്ല." ആചാര്യർ തന്റെ അഭിപ്രായം നിഷ്ഠരമായിത്തന്നെ പ്രകടിപ്പിച്ചു.

ആചാര്യർ ക്ഷേത്രത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ നേരം ഇരുട്ടിയിരുന്നു. ചിന്താമഗ്നനായി അദ്ദേഹം ഇല്ലത്തേയ്ക്കു നടന്നു. അധികാരിയുടെ മരണരംഗം അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൺമുമ്പിൽ തെളിഞ്ഞു. "ഞങ്ങളുടെ തറവാടിന്റെ അഭിമാനം, ആചാര്യസ്വാമി, നിങ്ങളുടെ കയ്യിലാണ്." ആ വാക്കുകൾ കാൽക്കുളിർ മുഴങ്ങി. പാളക്കുളിയുടെ ഭാവി, മനസ്സ് നിറഞ്ഞുനിൽക്കുന്നു. ഇല്ലത്തുവന്നു് ദേവൻ ദീപാരാധന നടത്തി. ദേവീവിഗ്രഹത്തിന്റെ പീഠത്തിന്റെ പിന്നിൽനിന്നു് ഒരേലി നൂഴ്ത്തുവന്നു് നിലവിളക്കിലുള്ള എണ്ണയിൽ തലയിട്ടു. അതുകൂടെ ആചാര്യരുടെ കൈ വിറച്ചുപോയി.

ഹോളി പൗസ്തമി വീണ്ടും വന്നു പദവി, വരച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയും കോളറാ മരണങ്ങളും പാറ്റേളിയിൽ ഉത്സവത്തിന്റെ ഉത്സാഹമൊക്കെ കെട്ടത്തിക്കളഞ്ഞിരുന്നു. കാമപക്ഷം പ്രാപിക്കാനാളിട്ടാണെ, ഒരു പാവപ്പെട്ട അതിഥിയെ സ്റ്റോലെയോട് പാറ്റേളിക്കു വന്നത്. മഹാധാരത്തിനു മുൻവശത്തു് സാധാരണയായി കൂട്ടുകൊണ്ടുവന്നുകൂട്ടിയ വരകി ഒരു കന്നോളം കാണും. ഇന്നില്ല. ചില കന്നാവിപ്പിള്ളേർ തായൽവാസികളായ സ്ത്രീകൾ പുക്കരിലൊട്ടിച്ചിരുന്ന വരകികൾ കൂട്ടുകൊണ്ടുവന്നുവെട്ടി. ഒരു കൂട്ടയിൽ കോറാൻ മാത്രമേ അതുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ഗ്രാമത്തിലെ മഹാധാരത്തിൽ വരുന്നവർക്കു് ഈ ഉത്സാഹമില്ലായ്മ പെട്ടെന്നു് മറസ്സിലാകും.

കാമപക്ഷം അപേക്ഷാപ്രദം. പാവപ്പെട്ടതിന്റെ മാത്തിൽ 'കുഞ്ചാവു കേതന്മാ'രുടെ സംഘം പതിവുപോലെ 'തീർത്ഥപ്രാശന'ത്തിനു് എത്തിയിരിക്കുന്നു. പാവപ്പെട്ടോ പരിപൂർണ്ണോ മാത്തിൽ നില്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നതിനേക്കുറിച്ച് മാത്തിലെ ഈ സംഘങ്ങളെക്കുറിച്ചു് ഒരു പ്രത്യേകമായ ആകർഷണം കാണുമായിരുന്നു. ആനമാറിപ്പാറും തങ്ങളെക്കൊന്നുമില്ലെന്നു വിചാരിക്കുന്ന അനാസകർ പോലും കെഞ്ചന്റെ വിരോധം മറഞ്ഞു മുക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതു് കരുതി. ഇപ്പോൾ അവിടെ കൂടിയിരിക്കുന്നതു് നായാടികളും പുലയന്മാരും യജമാനനിലും നേരംപോകാൻ അവാർ പലതും പറഞ്ഞു. പുലയൻ തട്ടൻ പണ്ടു് ഇടയൻ തുളുപ്പന്റെ വരകിയെന്നപോളിപ്പു് മറ്റു കൂട്ട വരകി കൂട്ടുകൊണ്ടുപോയതിന്റെ പരാക്രമമെന്തെങ്കിലും ഉണ്ടാകുമെന്നു്: "ഇക്കൊല്ലം കാമൻ തീകൊടുക്കുന്ന പരിപാടിയെ നടക്കില്ലെന്നു് തോന്നുന്നു." നെടുവീർപ്പിന്റേപകരം പുകയിലക്കുഴൽ വലിച്ചു് പുകയിട്ടു. പുക അവാർ റുഖത്താൽ ആർദ്രമായിരുന്നു.

മഹാധാരത്തിനുമുമ്പിൽ ഗ്രാമത്തിലെ ഏറ്റവും വലിയ കാമൻ പാതിരാത്രിക്കു് തീർക്കാത്തുകയെന്നതു് ഇന്നോളം നടന്നുവന്ന സമ്പ്രദായമാണു്. അതിനുമുമ്പു് പുലയച്ചേരിയിലെ കാമൻ തീകൊടുത്തിരിക്കണം; ആ തീകൊണ്ടുവന്നിട്ടുവേണം മഹാധാരത്തിനുമുമ്പിൽ കാമഹനം നടത്താൻ. ജാഗിർ ഓർ, ദേശപാണ്ടയ, അധികാരി, മേനോൻ മുതലായ വലിയ തറവാട്ടുകാരെ വാദ്യക്കാർചെന്നു് ക്ഷണിച്ചുകൊണ്ടുവരുന്നു; അവാർ ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽവന്നു് ഉപവിഷ്ണുനായാൽ പുലിവേട്ടപ്പുഴവന്മാർ പുലയച്ചേരിക്കു് 'ദിഗ്വിജയത്തിനു്' ചെല്ലണം. അവിടെ ഒരു കലഹം നടക്കുന്നു.

പുലിവേട്ടപ്പുഴവന്മാർ തീയെടുക്കാൻ ചെല്ലുമ്പോൾ പുലയർ അവരുടെ കൈകളിൽ ചത്തപശുവിന്റെ ഏടുകളിനെയും. എല്ലാകൾ വർഷിക്കപ്പെടുമ്പോഴും തീയിൽ കയ്യിട്ടു് അതെടുത്തുകൊണ്ടുപോകുന്ന സാഹസത്തിൽ നചികേതനെ പോലെ പ്രശസ്തനായ തട്ടുവാർ മല്ലനും തട്ടന്റെ വാക്കുകൾ അസഹ്യമായിരുന്നു.

‘എന്താടോ രൂഢാ, കാമനെ ചട്ടാതിരിക്കാൻമാത്രം നാം നെന്നിന്നു കൊള്ളാത്തവരായിപ്പോയോ? നാളെ പുലർന്നാൽ പൗണ്ഡ്രമിയാണു്; തീ കൊണ്ടുവരുന്ന തമാശ കണ്ടോളു. കാമദഹനം നടക്കില്ലെന്നുപറയാൻ കാരണമെന്താ?’ പ്രകോപിപ്പിക്കപ്പെട്ട മല്ലൻ മീശപിരിച്ചു ചുറ്റുന്നോക്കി.

അങ്ങനെയു് മല്ലപ്പഗൗഡരേ, എല്ലാക്കാലവും അധികാരി ഏകാന്താണല്ലോ കാമൻ തീരുകാളത്താറു പതിവു്. അപ്പോൾ നിങ്ങൾ യുദ്ധംചെയ്തു തീകൊണ്ടുവരുന്നവെന്ന് പറയുന്നതിന്നു് അർത്ഥമുണ്ടായിരുന്നു. ഇക്കാലമാണെങ്കിൽ വരടിയും കൂട്ടിയിട്ടില്ല. കൂടാതെ പാതിരാത്രിവരേയും ഉപവാസമിരുന്നു് കാമൻ തീകൊളുത്താൻ ഗൗഡതമില്ല. അതുകൊണ്ടുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞതാണെന്നാണു്. പുലർന്നു് തട്ടൻ ബോധിപ്പിച്ചു.

‘‘എടോ, പ്രാന്താ നീ ഏതു ലോകത്തിലാണു്? ലിങ്കപ്പഗൗഡരുടെ പേരിൽ അധികാരിസ്ഥാനം ഉറപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് തഹസിൽദാരുടെ ഉത്തരവായതറിഞ്ഞില്ലേ? താലൂക്കാഫീസിൽനിന്നു കടലാസ്സുവന്നു. അതിന്നു് അദ്ദേഹം പദ്ധ്യസ്ഥാമിയുടെകൂടെ പഞ്ചസാര വിതരണംചെയ്യാൻ പോയതാണു്. ലിങ്കപ്പഗൗഡരാണ് അധികാരിയെന്നു് നാളെ കിണ്ണാട്ടി അറിയിക്കും. കാമൻ അദ്ദേഹത്തെക്കൊണ്ടുതന്നെ തീ കൊളുത്തിപ്പിക്കണം. ഇരുപശങ്ങളിൽ കീഴവച്ചു കപ്പായവും കസവുതലപ്പാവും ധരിച്ച ശിവപത്രപ്പൻ വെള്ളത്താടി തടവിക്കൊണ്ടു് തട്ടന്റെ അജ്ഞതയെ അഹംസിച്ചു.

‘‘ലിങ്കപ്പന്നെപ്പോലുള്ളവർ കാമൻ തീകൊളുത്തിയാൽ നമ്മൾക്കെന്താകിട്ടുക?’’ മേലു തിപ്പൻ തലകലുക്കിക്കൊണ്ടു് ചോദിച്ചു.

‘‘എടോ, ബോളിയും നെയ്യും കിട്ടുമെന്നു് കരുതിയോ? അതിന്നു് അയാളുടെ കല്യാണമാണോ? തീ കൊളുത്തിക്കഴിഞ്ഞാൽ എല്ലാവരും ഒത്തുകൂടി ആർപ്പുവിളിക്കാം-അത്രതന്നെ.‘’ തളവാർ മേൽ വ്യംഗമായി പറഞ്ഞു. ശങ്കരപ്പ ഗൗഡർ ഉണ്ടായിരുന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹം പൗണ്ഡ്രമിരാത്രിയിൽ പുലിവേട്ടപ്പുഴവരാം ബോളിയടക്കം നല്ലൊരു സഭ്യ നർകാറുള്ളതാണു്. ലിങ്കപ്പന്റെ ഭരണത്തിൽ അതൊന്നുമില്ലെന്നായിരുന്നു അവന്റെ സൂചന.

‘‘അപ്പോൾ കാമനെ ചട്ടനകാളും ഉറപ്പായി, അല്ലേ? എന്നാൽപിന്നെ കാമദഹനം ഗംഭീരമാക്കിയേ പററൂ. നൂറുകണക്കിനു കട്ട വരടിക്കൊണ്ടുവന്നു കൂട്ടണം. അല്ലെങ്കിൽ കാണാൻവന്നവർ കാക്കിച്ചുതുപ്പും.‘’ മാദിഗൻ മാളപ്പൻ കൂട്ടുകൂട്ടത്തു.

‘‘നമ്മുടെ പുലയച്ചേരിയിലെ പിള്ളേരോടു് പറഞ്ഞാൽമതി. വരടിയുടെ പുരതന്നെ അവർ കൊണ്ടുവന്നു് മഹാഭാരത്തിനുമുമ്പിൽ നിറച്ചുകൂട്ടും. തട്ടന്റെ അഭിപ്രായപ്രകടനം വാതിൽക്കലെത്തിയിരുന്ന പദ്ധ്യസ്ഥം കേട്ടു.

‘‘എല്ലില്ലാത്ത നാവു്! എന്തു പറയാം അല്ലേ? നിങ്ങളുടെ പുലയച്ചേരിയിലെ ആളുകൾ തെമ്മാടികളാണെന്നു് ചുറ്റുപാടുമുള്ള ഗ്രാമങ്ങളിലൊക്കെ

ചെണ്ടമുട്ടി അറിയിച്ചേക്കരുതോ?" പഡപ്പേൻ, തുറന്നു വായച്ചുകുഞ്ഞു, പൂമുഖത്തു് തന്റെ സിംഹാസനത്തിൽ ഉപവിഷ്ടനായി.

"ഏമാനേ, ഞങ്ങൾ അവിടുത്തെ കയ്യിലെ കപ്പകളാണു്. കല്പിച്ചാൽ മതി. കാണികളുടെ കണ്ണു മഞ്ഞളിപ്പിക്കുവണ്ണം വരടി കൊണ്ടുവന്നിട്ടില്ലെങ്കിൽ പറഞ്ഞോളിൻ." തുറന്നു നിലംതൊട്ടു നമസ്കരിച്ചു.

"ഏടോ, നിങ്ങളെക്കൊണ്ടു് നടക്കാത്ത കാര്യം! പോയി കത്തിൽ കൊയ്തോളാൻ പറഞ്ഞു-ഭാര്യയുടേ മക്കൾക്കും ഒരുനേരം കഞ്ഞികുടിക്കാൻ. എന്നിട്ടോ? വയലിൽപോയി; ഉടനെ തിരിച്ചോടി-കിതച്ചുകൊണ്ടു്, കണ്ണും ചെവിട്ടുമാല്ലാത്ത ഓട്ടം. ഈ മീരുക്കളാണോ വരടിപ്പുറ പൊളിച്ചുകൊണ്ടുവരുന്നതു്?" പഡപ്പേൻ നിന്ദാഭ്രമത്തിൽ മൊഴിഞ്ഞു.

"ഏതുചെയ്യാനാ ഏമാനേ? നാട്ടിലെ മുഴുവനാളുകളെയുംകൂട്ടി. എന്നാൽ വയലിൽ താങ്ങുവസ്തുക്കൾക്കുവേണ്ടി മേക്കൽ മേക്കൽ കണ്ണുവേണമെന്നു് അവറ്റയ്ക്കറിയാമോ? മഴവെട്ടേറേറ എന്തൊരുത്തൻ നിലവിളിച്ചു. ആ നിമിഷം സകലവരും ആട്ടിൻപറമ്പോലേ നെട്ടോട്ടം ഓടുകയുംചെയ്തു." ഗ്രാമത്തിലെ സകലരും മീരുക്കളാണെന്നാണു് തുറന്നു സൂചിപ്പിക്കുന്നതു്.

"ഏടോ തുറാ, ബാക്കിയുള്ളവർ ഓടിയാലും നിങ്ങൾക്കു് കൊള്ളയടിപ്പു് മടങ്ങാമായിരുന്നില്ലേ?" തളവാൻ മല്ലൻ സഹിക്കാനാവാതെ പ്രകോപിപ്പിച്ചു.

"പുറപ്പെടുന്നതിനുമുമ്പു് സ്വാമി ഏമാൻ പറഞ്ഞതെന്താണെന്നു് ഗൌഡർ കേട്ടിരുന്നില്ലേ? 'കുട്ടികളെ, നാലാളുടെകൂടെ നിന്നോളണം'-എന്നാണു്. ഏല്പാവരും ഓടുന്നപോൾ ഞങ്ങൾമാത്രം അവിടെനിന്നാൽ സ്വാമി ഞങ്ങളുടെ നടുവെറുപ്പിക്കില്ലേ? അതുപേടിപ്പു് ഞങ്ങളും ഓടി." തുറന്നു ഏല്പാവരുടേയും വായ മുടിക്കളഞ്ഞു.

പഡപ്പേൻ, ഒരു ശിഷ്യൻ ഒരുക്കിക്കൊടുത്ത മുറക്കാൻ വായിലിട്ടു. "ഏടോ തുറാ, എന്നാലിന്നൊരു കാഴ്ചയുംചെയ്യൂ. ഗൌഡരുടെ മണിക്കണ്ടത്തിൽ വരടി പ്പുരയുണ്ടു്. ഇന്നതെല്ലാം കട്ടുകൊണ്ടുവരും ഹാജാരത്തിന്റെ മുമ്പിലെ വയലിൽ കൊണ്ടുവരുന്നതാണു്."

"വരടി കക്കൻപോയിട്ടു് വീടു് കൊള്ളയിട്ടുവെന്നു് പരാതി കൊടുപ്പിക്കുമോ ഏമാനേ? അതുകൊണ്ടു് നിങ്ങളും ലിങ്കുപുറംഗാലും ഈ ഇരിക്കുന്ന മല്ലപ്പുറംഗാലുംതന്നെ മുന്നിൽനിൽക്കണം. അപ്പൊക്കുമ്പോളും, ഞങ്ങളുടെ പണി!" തുറന്നു ഉപാധി ഉന്നയിച്ചു.

"പഡപ്പേൻ ഈ ഉപാധി സ്വീകാര്യമായിരുന്നു. തുറന്നു പറഞ്ഞ 'വീടുകൊള്ള' എന്നശബ്ദം അദ്ദേഹത്തിന്റെ രഹസ്യമായ ആഗ്രഹത്തിന്നു് തെളിച്ചുനൽകി. വരടികക്കൻ പ്രമാണിമാർതന്നെ പുറപ്പെട്ടാൽ ആകുന്നതാണു് യുവാക്കൾ ഉത്തരവാദിത്തമുള്ള മുന്നോട്ടുവരും. ഇതിന്റെ മറവിൽ വയലിലൊക്കെയായി പറ്റിയ പരാജയത്തിന്നു് പകരംവീട്ടുകയുമാവാം. ...ഗൌഡരുടെ പ്രേരണ കാവ

ലിരിക്കുന്നുണ്ടോ? ആ ഒരു പ്രചരണം പരീക്ഷിക്കപ്പെടുകയുമാവാം. ഹോളി പൗണ്ണമിയുടെ ധർമ്മചാർത്തിന്റെ മറവിൽ ഒരു കൊള്ളകുടി സംഘടിപ്പിക്കാം. പഡപ്പേൻ ഈ ചിന്തകളിൽ മഗ്നനായിരിക്കെ ലിക്സൻ. ശേഷപ്പൻ, ബാപ്പ സാഹേബ് എന്നിവർ പ്രവേശിച്ചു. അതോടെ 'തിരുനിറച്ച കപ്പികളും ഏത്തി. ശേഷപ്പൻ അകലെ മാറിയിരുന്നു. മറ്റുള്ളവർ തീർത്ഥപ്രാശനം കൊണ്ട് ഉത്സാഹം സംഭവിച്ചു; മന്ത്രുകരവി. 'വരദിപ്പര പൊളി കണം; കാമനെ ദേവിപ്പിക്കണം. ലിക്സൻഗൗഡരെ സിംഹാസനത്തിലിരുത്തണം.' രോളുടെ ഈ അഭിപ്രായം പലരും ഏറ്റെടുത്തു.

അതൊരു ശബ്ദഘോഷമായിമാറി പഡപ്പേന്റെ പരിവാരം മുകളിൽ നിന്നിറങ്ങി. കടിച്ചവരും കടിക്കാത്തവരും ബോധംകെട്ടിരുന്നു. വഴിയിൽ പുന്നിലാവ് സമൃദ്ധമായി പരന്നിരുന്നു. പാതിരാത്രീയിലെ തണുപ്പുകറന്ന് ആ വേനലിൽ ഹിതകരമായിരുന്നു. ജനക്കൂട്ടം വലിയമാളികയുടെ മുമ്പിലൂടെ മഹാഭാരത്തിനടുത്തുവന്നു. വലിയ മാളികയിലെ ആളുകളും മഹാഭാരത്തിനടുത്തവർക്കുള്ളിലെ ആളുകളും അടുത്തടുത്തിൽ ലാഭിച്ച അവർ നേരെ അധികാരിയുടെ വീട്ടിൽ പോയില്ല. ആളുകളെ കൂടുതൽ സംഘടിപ്പിക്കുന്നതിന് നായാടികൾ, പുലയർ, ഇടയർ-ഇവരുടെ ചേരികളിലൂടെ സഞ്ചരിച്ചു. വരദി ചുമക്കാൻ കമ്പിളിയെടുപ്പിച്ചു. അവസാനം അധികാരിയുടെ വീടിനു നേരെ തിരിഞ്ഞു പട്ടികൾ കരച്ചുതുടങ്ങിയതുകാരണം നാടാകെ ഉണർന്നു കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

സാധാരണയായി ഒരു പ്രമാണിയുടെ നേതൃത്വത്തിൽ പത്തിരുപത്താളുകൾ മാത്രം ഈ കളവിനിറങ്ങും. ഇത്തവണ വലിയൊരു ജനസമൂഹംതന്നെ പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. തൊണ്ട കിറുവിധം പട്ടികൾ കരച്ചു ആളുകളെ മുഴുവൻ ഉണർത്തിയിരിക്കുകയാണ്. അവർ 'ആരാത്ത്?' എന്നുനോക്കിത്തുടങ്ങി. ഇത്തവണ വയലുകളിൽ കുന്നുകൂട്ടേണ്ടിവന്നിട്ടില്ല കാരണം മേൽക്കണ്ടങ്ങൾ കലപ്പ കാണാതെ തരിശായിക്കിടക്കുകയാണ്. മുൻകൊല്ലങ്ങളിൽ കുററത്ത് കാവൽ കിടക്കുമായിരുന്ന പട്ടികൾ ഇത്തവണ വെറുതെ തെങ്ങിത്തിരിയുകയാണ്. കർഷകത്തൊഴിലാളികളും കടിലുകളിൽ അടങ്ങിക്കഴിയുന്നു. അതുകൊണ്ടുതന്നെ ഇത്തവണത്തെ ധർമ്മചാർഘോഷയാത്ര നേരാംവണ്ണമായിരുന്നില്ല. ഏകദേശം പഡപ്പേൻ മുന്നോട്ടുവെച്ചുകാൽ പിന്നോക്കംവയ്ക്കാത്ത പ്രകൃതക്കാരനാണ്. തന്റെ അനുയായികളുടെ സംഖ്യാബലത്തിൽ അഭേഹത്തിന് പണ്ണ വിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്നു. കൂടാതെ ഹോളി പൗണ്ണമിനാൾ നടത്തുന്ന നിയമാനുസൃതമായ കളവിനെ തടുക്കാനിറങ്ങുന്ന വിദ്യുതികുളുമാവില്ല. അങ്ങനെ തടുത്തു ചാണകവരദി രക്ഷിക്കേണ്ട കാർവുമില്ല. ഈ ചിന്തകളോടെ പഡപ്പേൻ, ശേഷപ്പൻ, ബാപ്പ സാഹേബ് എന്നിവർ ഗൗഡരുടെ വീടുപറസിന്റെ പടിവാതില്ല് വന്നുനിന്നു.

വരദിപ്പര വളയാൻ പഡപ്പേൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. ഉടനെതന്നെ ആളുകൾ വേലികൊണ്ടിറങ്ങുകയുണ്ടായി. വരദിവാറാൻ തുടങ്ങുന്നതിനുമുമ്പ് മടങ്ങേണ്ടതു

കൊണ്ടും വീട്ടുകാരെ അറിയിക്കാനുദ്ദേശിച്ചും വികൃതശബ്ദങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിച്ചു. ചെങ്കേട്ട് വീടിന്റെ വാതിൽ തുറക്കും; അപ്പോൾ വീടിനകത്തുകയറാം. ഇതായിരുന്നു പഡപ്പേന്റെ പദ്ധതി. ആ പ്രത്യേകമോലിക്കു് സിയോഗിക്കപ്പെട്ട ഒരു സന്നദ്ധസംഘം പഡപ്പേന്റെ അടുത്തുതന്നെ നിലയുറപ്പിച്ചിരുന്നു.

ചെയ്യും ബഹളവുംകേട്ടു; പക്ഷേ, വരടിപ്പുര പൊളിക്കുന്ന ശബ്ദംമാത്രം കേട്ടില്ല. മത്തുപിടിച്ച അദ്ദേഹം എന്തു കരുതിയോ ആവോ! ആളുകളുടെ ചെമ്മാരം തുടന്നു. പഡപ്പേന്റെ കാതുകളുണർന്നു പ്രവർത്തിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സകല ഇന്ദ്രിയങ്ങളും ചെവിയിൽമാത്രം കേന്ദ്രീകരിക്കപ്പെട്ടു. ബഹളംകേട്ടു് ഉണർന്നാൽ വീട്ടുകാർ വാതിൽതുറക്കുമെന്നദ്ദേഹം പ്രതീക്ഷിച്ചു. പക്ഷേ, വാതിൽ തുറന്നില്ല. അവിടെ വരടിപ്പുരകളും തകർന്നില്ല. ആളുകളുടെ ആർപ്പവിളി മാത്രം അഖണ്ഡമായിത്തുടന്നു. പഡപ്പേൻ സസുഷ്കം ശ്രദ്ധിച്ചു ആദ്യ മാദ്യം ആ ധൂമയിൽ ഉത്സാഹമുണ്ടായിരുന്നു; മത്തുണ്ടായിരുന്നു. അതിപ്പോഴില്ല. പകരം കർക്കശമായ കരുണാസം ആ സ്വരത്തിൽ കേൾക്കായി. വരടി ചുമട്ടുമായി വിജയോന്മാദത്തോടെ വരേണവർ, തലയുടഞ്ഞു് രക്തംചീറ്റുന്ന രൂപങ്ങളെത്തു് വരുന്നതാണു് കണ്ടതു് പഡപ്പേനു് ഇടിവെട്ടേറുമായി. അധികാരിയുടെ പ്രേതം വരടിപ്പുരയിൽനിന്നെഴുന്നേറ്റുവന്നു് ഈ പാതകം ചെയ്തതായിരിക്കുമോ? അദ്ദേഹം അത്ഭുതപ്പെട്ടു.

“എന്താടോ? എന്തുപററി? രാത്രി ഇതാണോ വിധിച്ചതു്?” പഡപ്പേൻ സംഭീതനായിരുന്നു.

“ഏകാമേ. കല്ലിന്റെ പെരുമഴ! വരടിപ്പുരയ്ക്കു് ചുറ്റിലും നിന്നു് ശരവഹ്ം!” “കല്ലെറിയുന്നവരെ കാണാനില്ല ഏകാമേ!” “നല്ലനോട്ടം വെച്ചു് ഏറിയുകയാണോമാനേ!” “കവണക്കല്ലു് പോലുണ്ടു് ഓരോന്നും!” കല്ലിന്റെ ശരവഹ്ംപോലെതന്നെ ഉത്തരങ്ങളുടെ പെരുമഴയിൽ പഡപ്പേൻ ഇതി കർത്തവ്യതാമൂലനായി.

“വേണ്ട. നമുക്കു് മടങ്ങാം. അതു് അധികാരിയുടെ തറവാട്ടിലെ കാര്യമാണു്. അപ്പോൾ പിന്നെ ഈ വീട്ടിലെ വരടി നമുക്കു് കിട്ടാൻ മാർഗ്ഗമില്ല.” ഉത്സാഹം നശിച്ച ബാപ്പസാഹേബ് അഭിപ്രായപ്പെട്ടപ്പോൾ ആരും നിഷേധിച്ചില്ല. ചിലർ ഇപ്പോൾതന്നെ വേലിചാടി നെട്ടോട്ടം ഓടിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കയാണു്. മുറിവേററ രൂപങ്ങളെ ചുമന്നവർ അവനെ അതേപടി കടിലിലോളം ചുമന്നുപോയി. ലിങ്കപ്പനു് കല്ലെറിഞ്ഞവരെ കണ്ടുപിടിക്കണം. അയാൾ ഒറ്റയ്ക്കു് വരടിപ്പുരയ്ക്കടുത്തുചെന്നു. ഗവേഷണം തുടങ്ങിയതു് ചെറുനാരങ്ങയോളം വലിപ്പമുള്ള ഒരു വെള്ളാരങ്കല്ലു് അയാളുടെ കാലിന്റെ അണിക്കുതന്നെ വന്നുവീണു. “അയ്യോ! ചത്തേ!” അയാൾ നിലംപതിച്ചു. പഡപ്പേന്റെ പൗരസ്ത്യംപോലും ആ ആത്മനാശത്തിൽ പിടഞ്ഞു. ഗൗഡരുടെ വേണം കൊള്ളുന്റിടാൻ ഒത്തങ്ങിയിരുന്ന തളവാർ മല്ലൻ, ലിങ്കപ്പനെ താങ്ങിയെടുത്തുനടന്നു.

പാഴ്ണ്ണമിക്കു് തലേന്നാൾ നടന്ന ഈ ദുരന്തം അടുത്തങ്ങിവസം രസകരമായ കഥയായി പരന്നു. ഹോളി പാഴ്ണ്ണമിയുടെ ആഘോഷത്തിന്നു് ഇതു് വണ്ണ

പ്പകിട്ടേകി. വരടി കക്കാൻപോയവരെ ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ പ്രേതം കാവൽ നിന്നു. കള്ളന്മാരെ കല്ലെറിഞ്ഞോടിച്ചവാങ്ങുന്ന നാടാകെപരന്നു ദാദയും അവന്റെ കള്ളരികൂട്ടുകാരും മാളികയിൽ ഉളിച്ചിരുന്നു. കല്ലെറിഞ്ഞാണെന്നും അവർതന്നെ പറഞ്ഞാലും കെട്ടുകഥയാണെന്നും പരിഹാസിക്കുകയേറ്റു. ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ പ്രേതത്തെ കുറിച്ച് ജനങ്ങൾക്കത്രയും വിശ്വാസം വന്നിരിക്കുന്നു.

പഴുപ്പിനൊര പാവുതിയമ്മ മകൻ ശിവപ്പഗൗഡനോടു പാതിരാത്രിയാ പോളം ഉപവാസമിരിക്കാൻ നിർദ്ദേശിച്ചു പതിവുപോലെ വരടിയുടെ വലിയ കൂമ്പാരം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എങ്കിലും ദാദയും അവന്റെ ചങ്ങാതി മാക്കൂടി അഞ്ചുപത്തുകൂട്ട വരടികൊണ്ടുവന്നു മഹാഭാരത്തിന്നു മുമ്പിൽ കൂമ്പാരംകൂട്ടി. രാത്രി ബാളാചാതുർ ശാസ്ത്രവിധിപ്രകാരം അനാഗൃജനുടെ ശതീയശേഷം ആളുകൾ വാദ്യമേളത്തോടെ തീകൊണ്ടുവരാൻ പുലയച്ചേരികൾ പോയി.

പുലയൻ തുളുന്റെതല, തലേന്നു രാത്രി പൊട്ടിയതിന്റെ പേരിൽ പുലയക്കൈ രോഷംപൂണ്ടിരിക്കുകയാണു്. തീകൊണ്ടുപോകാൻ വരുന്നവന്റെ തലയുടെയ്ക്കാൻ അവരും കാത്തിരിക്കുകയാണു്. നേരത്തേതന്നെ ഇക്കാര്യം മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നതുകൊണ്ടു് തീയെടുക്കാൻ ആരും മുന്നോട്ടു് ചെന്നില്ല. ദാദയുടെ കയ്യിൽ കയ്യിന്ന പന്തമാണു്. പലതും പറഞ്ഞുനിന്ന ദാദ പെട്ടെന്നു് "അയ്യോ പാസു!" എന്നു് ചീറി, പന്തം സമീപമുള്ള മുളവേലിയിലേയ്ക്കുറിച്ചുകുളഞ്ഞു തീക്കു് കാവലിരുന്നവർ പരിഭ്രാന്തരായി. വേലിക്കു് തീപിടിക്കുമെന്നുകരുതി ചിലർ ദാടി; പാമ്പിനെപേടിച്ച് മററുചിലരും പന്തം വീണസ്ഥലത്തേയ്ക്കൊടി. "അവിടെ, അവിടെത്തന്നെ ശൂർ... എന്നു് കേട്ടതാണു്." ദാദ വിവരിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ അവരുടെ കണ്ണു് ഞെറിച്ച് തീ കൈക്കലാക്കി ആർപ്പവിളിച്ചു. "ഏതായാലും ദാദ തീയെടുത്തു് സ്ഥലംവിട്ടു്" പുലയൻ മേളക്കാരോടൊപ്പം മഹാഭാരത്തിനടുത്തേയ്ക്കു് നടന്നു.

ഇത്തവണ ലിങ്കപ്പൻതന്നെ തീകൊളുത്തുമെന്നു് വിസിളിക്കിയവരൊന്നും അവിടെയുണ്ടായിരുന്നില്ല. അയാളുടെ നെരിയാണി ആ സമരത്താണല്ലോ പൊട്ടിയതു്! ശിവപ്പഗൗഡൻതന്നെ തീകൊളുത്തി ചടങ്ങു് നിർവ്വഹിച്ചു. കുമ്മഹനും കഴിഞ്ഞശേഷം ശിവപ്പൻ പാരണശ്ലീരിക്കുമ്പോൾ പുലിവേട്ടപ്പുഴവന്മാരും സദ്യനല്ലാൻ പാവുതിയമ്മ വേണ്ടതൊക്കെ ഒരുക്കിയിരുന്നു. എന്നാൽ അവൾ ബാപ്പുസാഹേബു് വലിയ മാളികയിൽതന്നെ ഊണൊരുക്കിയിരിക്കുകയായിരുന്നു; അധികാരിയുടെ വീട്ടിൽ ചെല്ലരുതെന്നു് വിലക്കു കയ്യും ചെയ്തിരുന്നു. പുലിവേട്ടപ്പുഴവന്മാർ പോകാതിരുന്നതുകൊണ്ടു് ചോറുകറിയും പുലയക്കു് നൽകാമെന്നുവെച്ചു. പുലയച്ചേരിക്കാരെ കണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ സമയം അധികമായി കഴിഞ്ഞിരുന്നു. എങ്കിലും ആബാലവൃദ്ധും പുലയരും കിണ്ണുപുമെടുത്തുചെന്നു. അധികാരിയുടെ ഭവനത്തിൽനിന്നു് ബോളിയും മറ്റും വാങ്ങി സംതുപ്പുരായി മടങ്ങി.

അക്കമിട്ടവസം പലനാൽ 'വണ്ണമലകേളി'യാണ്. ചെറുപ്പക്കാരുടെ സുപ്ത ചൈതന്യം വേലിയേറ്റം കൊള്ളുന്നസമയം. ആൺകുട്ടികൾ കഴുത്തുവാരി നടത്തി, മുനിൽ കണ്ടവരെ ശംഖുവിളിയോടെ സ്വീകരിച്ച് ചാണകവെള്ളം തെറിപ്പിച്ചുകൊണ്ടാണു് കാൽപരിപാടി ആരംഭിച്ചതു്. പാള്ളിയിൽ ഈയൊരുമിട്ടവസം വലിയവരും ചെറിയവരും തമ്മിലുള്ള അന്തരവും കേന്ദ്രാഭങ്ങളും ചാണകവെള്ളത്തിൽ കലങ്ങിപ്പോകുന്നു. സമയം കഴിയുന്നോറും മുതിന്നവരെക്കൊന്നു പിടിച്ചു് കഴുത്തുവരിയ്ക്കുന്നു; പഴയ ചെരിപ്പുകളുടെ ഹാരമാണിയിടുന്നു; കപ്പയിൽ കിടക്കുന്ന കീറിയിട്ട വട്ടിയും മുറവും കൊണ്ടു് മന്ത്രചാരമരങ്ങൾ പിടിക്കുന്നു. അങ്ങനെ അസാധാരണ വണ്ണശബളിയുള്ള ഘോഷയാത്ര ആരംഭിക്കുന്നു. ശംഖുവിളി വാനോളമെത്തുന്നു. അപ്പോഴാണ് നമ്മുടെ ചെറുപ്പക്കാർ നദീസ്നാനത്തിനിറങ്ങിയ ബാളാചാര്യരെ കാണുന്നതു്. കൂട്ടത്തിലൊരങ്ങി-മുണ്ടുററുപത്തിയഞ്ചുദിവസവും ഹോളി പഴുപ്പുമിയുടെ വേഷത്തിലും മട്ടിലും നടക്കുന്ന ഒരുവൻ വിനയം നടിച്ച്കൊണ്ടു് ആചാര്യരുടെ അടുത്തുവന്നു. "ആചാര്യസ്വാമി, അങ്ങനെയും ഇങ്ങനെയൊന്നും ആദരിക്കണമെന്നു് ഒത്തുറക്കുകയോ ആഗ്രഹമുണ്ടേ!" അവൻ ചിരിച്ചു. ബാളാചാര്യർക്കു് ഈ സംഘത്തെ കണ്ടപ്പോഴേ തന്റെ ബാല്യകാലം സ്മരണയിലെത്തിയിരിക്കുന്നു. "ഗ്രാമത്തിൽ വലിയ പ്രമാണിമാർ-കലകണ്ണി ശേഷപ്പന്തം ജാഗീർദാരു മറ്റുമുള്ളപ്പോൾ ഈ പാവംബ്രാഹ്മണനെ ആദരിക്കുമെന്നോ? അവരെ കൂടി കൂട്ടാം. അവരുടെ സ്തുതിപാഠകനായി പിന്നിൽ ഞാനും നടക്കാം. പോഴേ?" ആചാര്യൻ ചിരിച്ചു. യുവാക്കൾ ആത്മുചിരിച്ചു. അവർ നേരെ ശേഷപ്പന്റെ വീടിനടുവിൽ വന്നുനിന്നു.

അവിടെ വാതിൽ അടച്ചിരിക്കുന്നു. ശേഷപ്പൻ വീർവുദൃഢ്ഢിയുള്ളവനാണ്. അയാൾ വാതിലിന്നു് സാക്ഷാത്ത് അകത്തു് ഒളിച്ചിരുന്ന് ചെറുപ്പക്കാർ ബഹളംവെച്ചുകിലും വാതിൽ തുറന്നതേയില്ല. കോട്ട അദ്ദേഹമായിരുന്നു; സൈന്യം പന്താറുനമില്ല. ശംഖുവിളി കൂടുതൽ ഉച്ചത്തിലായപ്പോൾ വീട്ടുകാരി അകത്തുനിന്നു് ചിറി: "വീട്ടിൽ അദ്ദേഹമില്ല! കള്ളസൂര്യ മക്കളേ! വെറുതെ നിന്നു് കൂകിവിളിക്കട്ടെ!"

ചെറുപ്പക്കാർ പരസ്പരം നോക്കി. കുറച്ചനേരം മിണ്ടാതിരിക്കാൻ ബാളാചാര്യർ ആഗ്രഹം കാണിച്ചു. അദ്ദേഹം തന്നെ മുമ്പോട്ടുവന്നു. "ഇതുസിച്ചെച്ചി വാതിലൊന്നു തുറക്കാമോ?"

"അദ്ദേഹം വീട്ടിലില്ലല്ലോ ആചാര്യരേ!" വീണ്ടും വിമ്മിഷ്ടപ്പെട്ടമറുപടി.

അനൊന്നറയ്ക്കു വന്നു് നോക്കാം. ശേഷപ്പനിലെങ്കിൽ ഇവർ വന്ന വഴിയെ ശുപാശ്ശോഭം. ബാളാചാര്യരുടെ വാക്കു കേട്ടു് ഇരുസീ ഗത്യന്തരമില്ലാത്ത വാതിൽ തുറന്നു. ബാളാചാര്യർ അകത്തു കടന്നു. ഉറപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന പോലെ അദ്ദേഹം പത്തായത്തിലും ഏത്തിനോക്കി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭൂതം തെറ്റിയില്ല; ശേഷപ്പൻ അതിനകത്തു് കത്തിയിരിക്കുന്നു. ആചാര്യർ അയാളുടെ കടുക്കയിൽ പിടിച്ചുപൊക്കി. പല്ലിളിച്ചു്, തലയിൽ കൈവെച്ചു്

അയാൾ ഏഴന്നേറ്റിനും "കഴുതപ്പറ്റത്തിരുന്ന്" ഘോഷയാത്ര നടത്തുന്നത് ഇന്ന് ആരേണിയമായ കായ്കമല്ലേ? മറ്റവല്ല ദിവസങ്ങളിലുമായാൽ എന്തു ചെയ്യും?" ആചാർയ്ക്കു ഉപദേശിച്ചു. "ജാഗീർദാർ ബാപ്പസാഹേബ്" തുറിക്കെ ഏനിക്കെത്തിനാണ് ആരേവ്?" "ശേഷപ്പൻ തടസ്സം ഉന്നയിച്ചു.

"അങ്ങനെയൊട്ടെ. ജാഗീർദാർ പഡപ്പനും ഗ്രാമാധികാരിയാവാൻ വന്ന ലിങ്കപ്പനും എല്ലാവരും സ്ഥാനമാനത്തിനൊത്ത ആരേവ് നൽകിക്കളയാം. വേണ്ടെന്നാൽ പറഞ്ഞു? എന്നാൽ കലകർണി വരണം. എങ്കിലേ അവരെല്ലാവരും വരൂ." ആചാർയ്ക്കു നിർബന്ധിച്ചു; അതിയായ വാത്സല്യത്തോടെ ശേഷപ്പനെ രാസഭാരൂഢനാക്കി. റൊട്ടിക്കലത്തിനടിയിലെ കരിശേഷപ്പന്റെ കറുത്ത മുഖത്തു സുന്ദരമായി ചിന്തങ്ങി. ശേഷപ്പനെ ഏഴന്നെള്ളിച്ചുകൊണ്ടുവന്ന ബാപ്പസാഹേബിനെ വിളിക്കാൻ സമ്മതിപ്പിച്ചു വലിയ മാളികയുടെ മുമ്പിൽ എത്തി. ഗത്യന്തരമില്ലാതെ ബാപ്പസാഹേബും പഡപ്പനും സമ്മതിക്കേണ്ടിവന്നു. അവരുടെ കൂടിയെഴുന്നള്ളിപ്പ് മഹാദാരുത്തിനടുത്തെത്തിയപ്പോൾ എല്ലാവരും ലിങ്കപ്പനെ തിരക്കി.

"അയാൾക്ക് സുഖമില്ല. കാലിൽ നോവാണം." ശേഷപ്പൻ വക്കാലത്തെടുത്തു. പക്ഷേ, ആളുകൾ സമ്മതിച്ചുകൊടുത്തില്ല. "നമ്മുടെ ഗ്രാമാധികാരിയാവാൻ ആളാണ്. അയാൾക്ക് ചെല്ലെണ്ട ആരൊതിമൃഗങ്ങൾ നിങ്ങൾ തന്നെ സ്വന്തമാക്കാനുള്ള പരിപാടിയാണോ?" ബാളാചാർയ്ക്കു ചോദിച്ചതും ദാദ പോയി ലിങ്കപ്പനെ ഉടനെ താങ്ങിയെടുത്തു കൊണ്ടുവന്നു. മേലെ യേക്കര വെയിൽ; ഏങ്ങോട്ട് തിരിഞ്ഞാലും ചവിട്ടുന്ന കഴുതകൾ. ഏഴന്നെള്ളിപ്പ് അയാൾക്ക് മതിയായിപ്പോയി.

വീഥിയിലൂടെ നീങ്ങിയ ഈ ഘോഷയാത്രയിൽ ഗ്രാമത്തിലെ പ്രമാണിമാരായ നാലുപേരോടൊപ്പം ദളവയും ഒരു കഴുതപ്പറ്റത്തും ഇരുന്ന് മുന്നിൽ നീങ്ങി. പിന്നിൽ സകല തെങ്ങികളും അണിയണിയായി, വായനോവുന്നതു വകവെക്കാതെ ഗംഭീരവിളിയിൽ നിരന്തരമായിരുന്നു. ചില കട്ടികളുടെ ചുണ്ടുകൾ വീർത്തിരുന്നു. വേനൽക്കാലത്തെ വെയിൽ കത്തുകയായിരുന്നു. മുക്കിലും മൂലയിലും സൂര്യൻ ഘോഷയാത്രനോക്കിനിന്ന് ചിരിക്കണം. ബാപ്പസാഹേബ് തലതാഴ്ത്തിക്കളഞ്ഞു. പഡപ്പനും നാടുവിട്ടോടാൻ തോന്നിപ്പോയി. ലിങ്കപ്പൻ ഇതു മുമ്പ് കണ്ടതല്ല. അതുകൊണ്ട് അയാൾക്ക് ഇതിലും മേലേ മരണമാണെന്നും തോന്നി. ബാളാചാർയ്ക്കു മാത്രം സുനിപാകനായി ചിരിച്ചുകൊണ്ട് ഘോഷയാത്രയോടൊപ്പം നടന്നു. വയസ്സന്റെ മുഖത്തു ഏങ്ങമില്ലാത്ത കസ്യുതിച്ചിരി ദൃഗ്യമായിരുന്നു. അൽപം നാളുകൾക്കുമുമ്പ് മാത്രം നാട്ടിൽ താത്സ്യവർത്തിയ ക്ഷാമകാലത്തിന്റെ വിഷമവും. ഹോളർ കാരണം ബന്ധുക്കൾ മരിച്ച ദുഃഖവും ഈ ഒരു പരിപാടിയോടെ കരയേറെ കറഞ്ഞുപോയി. ഇടാതെ ഇരുത്തുവണ പ്രമാണിമാരുടെ പിന്നിൽ അവരുടെ സുനി പാടിനടന്ന ബാളാചാർയ്ക്കു പ്രത്യേക ആകർഷണമായിരുന്നു.

പാഴ്ന്നുമിഴയുടെ അടുത്തുവസം നായാട്ട്. പുലിവെട്ടുപ്പുഴവനാൽ 'കുറപ്പടി കേന്ദ്ര' ചെറുപ്പക്കാരും മദ്ധ്യവയസ്സുള്ള അടുത്തുവസിക്കുന്ന നായാട്ടിനും ഒരുക്കം

അരം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. ഓരോ ഗുസ്തിപോലെതന്നെ പ്രിയംകരമായ ഒന്നാണ് നായാട്ട്. ഹോളി പൗണ്ണമിയും യുഗാദിക്കും നായാട്ടാണ്. ഈ രണ്ടു ദിവസങ്ങളിലെ നായാട്ടിനും വേട്ടനായ്ക്കളേക്കാൾ വേഗതയിൽ കാടി യാൽപോലും ഓരോ തളച്ചതറിയില്ല കഴിഞ്ഞുകൊല്ലം സന്ധ്യവരേയും കാട്ടിൽ അലഞ്ഞുകിടന്ന ഒരു ഉരുവും കിട്ടിയില്ല. അതുകൊണ്ട് അന്നവിടെ തന്നെ കഴിച്ചുകൂട്ടി അടുത്തദിവസം സന്ധ്യയോടെ ഒരു മുയലിനെ പിടിച്ച് മടങ്ങിയ സംഭവം ഓരോ മരണിട്ടില്ല മുൻകൊല്ലം വയസ്സന്ധാരാണ് അധികവും പോയിരുന്നത്. അതുകൊണ്ടാണെന്നു സംഭവിച്ചത് ഇത്തവണ തന്റെ ചങ്ങാതിമാരെല്ലാം പുറപ്പെടണമെന്നും ഓരോ നിബ്ബന്ധിച്ചിരിക്കുകയാണ്. ആകാം ഒഴിഞ്ഞുമാറാനാവില്ല. ഓരോരുടെ തീരുമാനം അങ്ങനെയാണ്. അതുകൊണ്ട് ജൈനൻ ചിന്നന്റെ മകൻപോലും ഗോപിക്കറി നെറ്റിയിൽ ചാത്തി നായാട്ടുകാരോടൊപ്പം പോയിരിക്കുകയാണ്.

തലേദിവസം പുലർച്ചയ്ക്കു നായാട്ടുകാർ ഗ്രാമംവിട്ടുപോയിരുന്നു. വരച്ച കാരണം വയലുകളിലൊന്നും വിളവില്ലായിരുന്നു. അക്കാരണംകൊണ്ട് മൃഗങ്ങളും കുറവായിരിക്കുകയാണ്. എങ്ങനോക്കിയാലും വിശാലമായ വയൽ; വേനലിലെ വെയിൽപോലെ പരന്നുകിടക്കുന്നു. മൂന്നാഴികയോളം നടന്നാലും ഇത്തിരിയെങ്കിലും നിഴൽ കിട്ടാനുള്ള വഴിയില്ലായിരുന്നു. നായാട്ടുകാരുടെ കൂടെ നടന്നുനടന്നും വേട്ടനായ്ക്കൾ തളർന്നുപോയിരുന്നു. വൈകുന്നേരം വരെ അലഞ്ഞിട്ടും ഒരൊറ്റ മാൻപോലും കണ്ണിൽപെട്ടില്ല. മരീചികയുടെ ഓട്ടം നോക്കിനോക്കി തലതിരിഞ്ഞുപോയി. കണ്ടും കഴിയും തോട്ടം ചാലും പാതാറും കുറിക്കാട്ടും ഇളക്കി. ഒരു മുയൽപോലും കുറിക്കാട്ടിൽനിന്നിളകിയില്ല.

നടന്നുനടന്നും നായാട്ടുകാർ തളർന്നുപോയിരുന്നു. മൃഗം കിട്ടുമെന്ന പ്രതീക്ഷ വൈകുന്നേരത്തെ നിഴൽ നീണ്ടു തുടങ്ങിയതോടെ വെളിച്ചംപോലെതന്നെ മങ്ങിത്തുടങ്ങി തോട്ടിൻവരമ്പിലിരുന്നു റൊട്ടിതിന്നും ഊറ്റുവെള്ളം കുടിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ഹാവന്തരിലെ നായാട്ടുകാരും അവിടെയെത്തി. പാളേളിക്കാണുപ്പോലെ അവരും നിരാശരായിരുന്നു. രണ്ടു നാടുകളിലേയും വേട്ടക്കാർ തങ്ങളുടെ അതിർത്തികളെക്കുറിച്ച് ചിന്തിക്കാതെ എങ്ങുവേണമെങ്കിലും നടന്നും നായാട്ടുന്നതിനെക്കുറിച്ച് ചർച്ചചെയ്തു.

അവസാനം ഒരു തീരുമാനത്തിലെത്തി. മൃഗം പുറപ്പെടുന്നത് ആരുടെ അതിർത്തിയിൽനിന്നാണോ, അതവിടെപ്പോയോ. അതവർക്കുള്ളതായിരിക്കും. ഈ തീരുമാനമെടുത്തശേഷം രണ്ടു സംഘവും വീണ്ടും തെരച്ചിലാരംഭിച്ചു. സൂര്യനസ്തമിച്ചിരുന്നുവെങ്കിലും ഇരുപരന്നിട്ടില്ല. പാളേളിയുടെ അതിർത്തികളുള്ള ഒരു കുറിക്കാട്ടിൽനിന്നും രണ്ടു മുയലും ഇളകിയോടുന്നത് ഓരോരുടെ കണ്ണിൽപെട്ടു. വേട്ടനായ്ക്കൾ അവയെ പിന്തുടർന്നു. മുയലുകൾ ഹാവന്തക്കാരുടെ ഭൂമിയിലേയ്ക്കൊടി. വേട്ടനായ്ക്കളോടൊപ്പം ഓരോ കാടിനായ്ക്കൾ അവയെ പിടിച്ചപ്പോൾ ഓരോ പിന്നിൽനിന്നുവന്നും മുയലിനെ അടിച്ചു കാലുകെട്ടി കോലിൽ കെട്ടിത്തൂക്കിയതേയുള്ളൂ. അപ്പോഴത്തേയ്ക്കും ഹാവ

നൂക്കാരം അവിടെയെത്തി. 'ഞങ്ങളുടെ അതിർത്തിയിൽപെട്ട മൃഗത്തെ നീ പിടിക്കാനെന്നോ?' അവർ മുയലിനെ കൈയ്യുലാക്കാൻ മുന്നോട്ടാണു.

പറഞ്ഞുപറഞ്ഞും രംഗം ചൂടായി. ഹാവനൂക്കാരംണെലിൽ കറേയപ്പുണ്ണും; ദാദ ഒററുണ്ണും. മററുള്ളവർ അകലെയാണു്. ഒററുണ്ണുതന്നെ അവരെ നേരിടാ മെന്ന യെയ്യുമുണ്ടെങ്കിലും മുയലിനെ താഴെവയ്ക്കാനാവില്ല. ഈ കടുക്കിൽ നിന്നും രക്ഷപ്പെടാൻ ദാദ ഒരു സൂത്രംപ്രയോഗിച്ചു. കൈമഴകൊണ്ടു് തിണ്ടി നേൽ വളന്നുനീല്ക്കുന്ന ഒരു മുരിക്കിന്റെകൊമ്പു് വെട്ടിയിട്ടു. സംസാരിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കെത്തന്നെ അതവൻ കയ്യിലെടുത്തു. മുയലിനെ കൈമഴവിന്റെ പിടിയിൽകെട്ടി ഇടതുകയ്യിൽ പിടിച്ച്; വലംകയ്യിൽ മുരിക്കിന്റെകൊമ്പും.

മുയലിനെ കൈയ്യുലാക്കാനുള്ള തിട്ടക്കത്തിൽ ഹാവനൂക്കാരം ദാദയെ കരയുററം ചെയ്തു. അവരടുത്തും ദാദ സൂത്രശക്തിയുപയോഗിച്ചു് മുരിക്കിൻകമ്പുകൊണ്ടു് സകലരേയ്യുമൊന്നു പിടവി. അടിയുടെ ശക്തിയും മുളെളററുണ്ടായ മുറിയും ഹാവ നൂക്കാരെ തുരത്തിക്കളഞ്ഞു. ദാദ മുരിക്കിൻകമ്പംപിടിപ്പിച്ചു് പിന്നോക്കംനടന്നു് തന്റെ കൂട്ടുകാരോടൊപ്പമെത്തി.

ദാദയുടെ മനസ്സാന്നിദ്ധ്യവും യെയ്യും നാടിന്റെ മാനംകാത്തതിൽ പാദള്ളി യിലെ നായാട്ടുകാർ അവനെ കെട്ടിപ്പിടിപ്പിച്ചു. നായാടിക്കിട്ടിയ മൂഗത്തേയും ഏട്ടത്തു് ഗ്രാമത്തിലെത്തിയപ്പോൾ പാതിര കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ദാദയുടെ പരാ ക്രമം നാട്ടിൽ പാട്ടായി. മാത്തിൽ അന്നുരാത്രിയും പതിവുപോലെ ആളുകൾ കൂടിയിരുന്നപ്പോൾ ദാദയുടെ പരാക്രമംതന്നെയായിരുന്നു സംസാരവിഷയം. തളവൻ മല്ലൻ സരസനായി അക്രമവിവരിച്ചുകൊണ്ടു് അവനെ മുക്തകണ്ഠം പ്രശംസിച്ചു: 'ദാദ സാധാരണ പയ്യൊന്നുമല്ല, കേട്ടോ. ഹാവനൂരിലെ ഏട്ട തടിമാടന്മാർ എതിരിടാൻ വന്നപ്പോഴും അവൻ പതറിയില്ല, കേട്ടോ! ഏന്താ അടി! ഇതിനകം അവരിൽ ഒരുത്തനെങ്കിലും കാഞ്ഞുപോയിരിക്കും.' അവൻ പ്രവചിച്ചു.

പാദപ്പുറം ഇതൊന്നും പിടിച്ചില്ല; ഏകിലും ഈ സംഭവം തന്റെ ഒരു സ്വപ്നം സാക്ഷാത്കരിക്കാനുള്ള മാർഗ്ഗം തെക്കിയിരിക്കുന്നു. തന്റെ വികാരം പ്രദർശിപ്പിക്കാതെ മല്ലനോടു് സകല വിവരങ്ങളും ചോദിച്ചു മനസ്സിലാക്കി. അഭിപ്രായമൊന്നും പറഞ്ഞതുമില്ല. അടുത്തദിവസം വെളുപ്പാൻകാലത്തുതന്നെ കതിരപ്പറത്തു് അദ്ദേഹം ഹാവനൂരിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. അവിടുത്തെ പ്രമാണിയെ പോയിക്കണ്ടു; ദാദയെത്തിരായി പോലീസ് ഇൻസ്പെക്ടർ പരാതികൊടു കാൻ പ്രേരിപ്പിച്ചു.

പാദള്ളിക്ക് തിരിച്ചുവന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഉല്ലാസവാനായിരുന്നു. ഇൻ സ്പെക്ടർ ഫിക്സിൻ സാഹേബിനു് ദാദയിൽനിന്നുററ അവകാശത്തിനു് പ്രതികാരംചെയ്യാനുള്ള ഒരു അവസരം ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുത്താൽ ദാദയ്ക്കു് സ്വപ്നത്തിൽപോലും പാദള്ളി വീണ്ടും കാണാനാക്കില്ല. ഒരിക്കൽ ദാദ ജയിലി ലക്കത്തുപെട്ടാൽപിന്നെ തനിക്കു് പാദള്ളിയിൽ പേടിച്ചുകൊണ്ടു് ഏതു്ചെയ്യാം.

പഥ്യപ്പേന്റെ നിഗൂഢമായ ആഗ്രഹമായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ കണക്കൂട്ടിക്കൊണ്ട് നാട്ടിലെത്തിയപ്പോൾ ഉച്ചയായി.

അജറാണിയിൽ കോളറ അവസാനിച്ചതായി യശവന്തരായരിൽനിന്നും വിവരം കിട്ടുന്നതുവരെയും ഭാദ അങ്ങോട്ടു പോകരുതെന്നും ബാളാചാൽപ്പർ അറിയിച്ചിരുന്നു. ഹോളി പൗസ്തകമിഷിണയ്ക്ക് എട്ടനാൾക്കുശേഷം അജറാണിയിൽ ഭർഗ്ഗയുടെ കോപം കറഞ്ഞുവന്നതായി വിവരംകിട്ടി. അടുത്തദിവസം ഭാദ അജറാണിക്കുപോകണം. എന്നാൽ രാത്രിതന്നെ ഹവിൽദാർ ജമാൽസാഹേബ് സ്ഥലത്തെത്തി. ഭാദയെ പിടിക്കുന്നതിനും അദ്ദേഹം വാറണ്ട് കൊണ്ടുവന്നിരുന്നു. "ഭാദ ഗ്രാമത്തിൽതന്നെയുണ്ടോ?" അദ്ദേഹം ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിലെ അരിയടുക്കനെ അന്വേഷിച്ചു. സ്വരത്തിൽനിന്നുതന്നെ കോൽക്കാരൻ മല്ലന് സംശയം തോന്നിയിരുന്നു. "എന്താ ഏതാനേ, ഭാദയെ അന്വേഷിക്കുന്നതു?" അവൻ ചോദിച്ചു. "അവൻ ഏവിടെയാണെന്നു പറയൂ. ഇല്ലെങ്കിൽ അവന്റെ വീടു കാണിച്ചുതരൂ. വേണ്ടാത്ത തകരാറാണു കാട്ടുണ്ടു്." ഹവിൽദാർ വിരട്ടിക്കൂളഞ്ഞു.

കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പൻ, ശങ്കരപ്പഗൊഡന്റെ അടുത്ത സേവകനായിരുന്നു. ഭാദയ്ക്കുതിരെ ഹാവന്റർക്കാർ പരാതിബോധിപ്പിച്ചു വാദം അവന്റെ കാതിലും എത്തിയിരുന്നു. ഹവിൽദാരോടു കച്ചേരിയിൽത്തന്നെ ഇരിക്കാൻ അപേക്ഷിച്ചു്, ഭാദയെ അന്വേഷിക്കാണെന്നു ഭാവത്തിൽ മല്ലൻ യാത്രയായി. എന്നാൽ അവൻ നേരെപോയതു് ബാളാചാൽപ്പർക്കുളെല്ലത്തേയ്ക്കായിരുന്നു. അവൻ സംഗതികളൊക്കെ വിശദീകരിച്ചു. "എന്തുചെയ്യാലും തരക്കേടില്ല. ഭാദ പോലീസിന്റെ കയ്യിൽപെടാതെ നോക്കിയാൽമതി." ആചാൽപ്പർ നിർദ്ദേശിച്ചു.

മല്ലൻ അവിടെനിന്നു പുറപ്പെട്ടു് പാപ്പുതിയമ്മയുടെ വീട്ടിലെത്തി. അവരോടും കാൽക്കൊക്കെ പറഞ്ഞു. പാപ്പുതിയമ്മ പരിഭ്രാന്തയായി. അവൾ പേടിയായി. അധികാരി മരിച്ചശേഷം ഈ വീടു് രാപകൽ കാക്കുന്നതു് അവനാണു്. അവനു് അപകടംവരുമോ? "നാട്ടുകാക്കുന്ന പയ്യനെ എങ്ങനെ യെങ്കിലും ഇല്ലാതാക്കണം. അതിനു് ആ കഴുവേറികൾ നടത്തിയ ഗുഡാലോ ചന്യാണു്" അവർ ചുണ്ടുക്കിട്ടു. തന്റെ സകല എതിരാളികളേയും അവർ ശപിച്ചു. "ഭാദ മാളികയിൽ കിടന്നിട്ടുണ്ടു്. മല്ലപ്പൻപോയി അവനെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവരൂ. വീട്ടിൽതന്നെ അടങ്ങിയിരിക്കാൻ പറ. കുറച്ചുദിവസം പുറത്തിറങ്ങണം." അവർ ഭാദയെ ഒളിപ്പിക്കാനുള്ള ഉപായങ്ങൾ നിർദ്ദേശിച്ചു. എന്തുതന്നെയായാലും ഭാദ ജയിലിൽപോകാൻ ഇടവരാതിരിക്കട്ടെയെന്നു് അവർ ശിവനോടു് പ്രാർത്ഥിക്കയുംചെയ്തു്.

പാസ്തിയയുടെ പ്രാർത്ഥന ഫലിച്ചു. ദാദയുടെ വീടു, കളരി, അധികാരിയുടെ വേനം; എല്ലായിടത്തും പരിശോധിച്ചു. ഹവിൽദാർ ദാദയെ കണ്ടു കിട്ടിയില്ല. പാസ്തിയയ്ക്കു ദാദയെ അടുക്കളയിൽ ഒളിപ്പിച്ചിരിക്കുമെന്ന സംശയം പലപ്പോഴും പൊലീസുകാരുമായിരുന്നില്ല. ഹവിൽദാർ നാട്ടിലെത്തിയ വിവരമറിഞ്ഞ് അവനെത്തന്നെ ഒളിച്ചോടിയിരിക്കുമെന്നും അവർ തീരുമാനിച്ചു. ഹോളി പൗണ്ണമി കഴിഞ്ഞയുടനെ ദാദ അജ്ഞാതമായി പോകുമെന്ന വിവരം യശവന്തറായരുടെ സേവകരിൽനിന്ന് ബാപ്പസാഹെബ് മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. അതുകൂടി കേട്ടതോടെ ഉറപ്പും സ്ഥിരീകരിക്കപ്പെട്ടു. ദാദ കയ്യിൽപെട്ടാൽ കൈ മുടാകുമെന്ന വിചാരത്തോടെ ഹവിൽദാർ ഉടനേരത്തന്നെ അജ്ഞാതമായി പുറപ്പെട്ടു.

അദ്ദേഹം അജ്ഞാതമായിത്തീർന്നപ്പോൾ നേരം പുലർന്നതേയുള്ളൂ. അദ്ദേഹം നേരെ പോലീസ് പാലായ യശവന്തറായരുടെ വേനത്തിലേയ്ക്കു പോയി. യശവന്തറായ പ്രഭാതകൃത്യങ്ങൾക്കായി വെളിയിലിറങ്ങിയതാണ്. തിരിച്ചുവന്നിട്ടില്ല. ഹവിൽദാർ കണ്ടപ്പോൾ വീട്ടുകാർ സംശയിച്ചു; പക്ഷേ, അടങ്ങിക്കൂടി. മിണ്ടാൻപാടില്ല. കൂടെയുണ്ടായിരുന്ന പോലീസുകാരെ തെരുച്ചിലിനു നിയോഗിച്ചു, അദ്ദേഹം അധികാരിയുടെ വഴിയുംനോക്കിയിരുന്നു.

യശവന്തറായ വന്നയുടനെ ദാദയെത്തിരെ വാറണ്ടുള്ളകാര്യം അദ്ദേഹത്തെ അറിയിച്ചു.

“പക്ഷേ, അവൻ ഇങ്ങോട്ട് വന്നിട്ടേയില്ല.” യശവന്തറായ സംസാരിക്കാൻ തുടങ്ങിയെങ്കിലും ഹവിൽദാർ സകലതും മനസ്സിലായതുപോലെ അടിച്ചുവീക്കി. “അവൻ ഇങ്ങോട്ടാണ് വന്നിരിക്കുന്നതെന്നും വിവരമുണ്ട്! അവനെ രക്ഷിക്കാൻവേണ്ടി കളവുപറഞ്ഞാൽ നടക്കുകയില്ല.”

“നിങ്ങളോട് ആരോ കള്ളംപറഞ്ഞു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അവനിങ്ങോട്ട് വന്നിട്ടേയില്ല. അവൻ ഇവിടെ വന്നത് നേരത്തെങ്കിൽ അധികാരിയെന്ന നിലയ്ക്ക് അവനെ പിടിച്ചുതരേണ്ടത് എന്റെ ഉത്തരവാദിത്വംകൂടിയാണല്ലോ!” യശവന്തറായ സരളമായി വിശദീകരിക്കാൻ ശ്രമിച്ചെങ്കിലും ഹവിൽദാർക്ക് ബോദ്ധ്യപ്പെടുന്ന മട്ടുകളില്ല! അദ്ദേഹത്തിന് ദേഷ്യംവന്നു: “ഇതാ, ഞാൻ അവനെ എന്റെ വേനത്തിൽ ഒളിപ്പിച്ചുവെച്ച് കള്ളംപറയുകയാണെന്നും സംശയമുണ്ടോ? എന്റെ വീടു പരിശോധിച്ചോളൂ. സംശയമുള്ള എത്ര വീടുവേണമെങ്കിലും പരിശോധിക്കാം.”

“അധികാരി, ഒന്നാലിട്ട്. സംശയമുള്ള വീടുകളുടെ ഒരു പട്ടിക കിട്ടട്ടെ. പരിശോധിച്ചുകൊളയാം. ഞങ്ങൾ ബ്രിട്ടീഷ് പോലീസുകാരാണ്. നിങ്ങളുടെ നാളെപോലീസുകാരുടെ മട്ടിൽ വിവരംകൊടുക്കു പരിപാടി ഞങ്ങൾക്കില്ല.

ഏല്പാം നിയമബദ്ധമായിത്തന്നെ നടക്കണം. 'ഹവിൽദാർ തന്റെ പ്രാധാന്യത്തെക്കുറിച്ച് പഠിപ്പിക്കാൻ മറന്നില്ല.

അതിനിടയ്ക്ക് ലിങ്കപ്പന്റെ അച്ഛൻ ശങ്കരപ്പന്റെ വീട്ടിൽ പോയിരുന്ന പോലീസുകാരൻ തിരിച്ചുവന്ന് ഹവിൽദാർ സമുദായം എന്ന് അദ്ദേഹം അവന്റെ അടുത്തുചെന്നു. അവൻ കരഞ്ഞു കരയുകയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തു ഒരു മനഹാസം വിരിഞ്ഞു. അദ്ദേഹം യശവന്തറാവുവിനു നേരെ തിരിഞ്ഞു: 'അധികാരി, വാറണ്ടുള്ള ആളുകൾ സാധാരണയായി ജയിച്ചിരിക്കാറുള്ളതു ഏവിയെയാണെന്നറിയാമോ? വേഗ്യാലയത്തിലാണ്. അതാണ് പതിവ് അതുകൊണ്ട് നിങ്ങളുടെ ഗ്രാമത്തിലെ വേഗ്യാലയത്തെ വീട്ട് തങ്ങളുടെ പരിശോധിക്കണം. '

'ഈ ഗ്രാമത്തിൽ പുലയച്ചേരിയിൽ ചന്ദ്രിയെന്ന് പേരായൊരു ദേവദാസി യുണ്ട്. ചെറുപ്പകുട്ടിയെപ്പോലെയും ഒരുത്തിയുണ്ട്. നിങ്ങളുടെ ഏതു വീടാണ്. ശിശുശാലയെക്കണ്ടതെന്നുവെച്ചാൽ അങ്ങോട്ടുപോകാം. ' യശവന്തറാവു മറുപടി നൽകി. അകമേ വേദനയുണ്ടായിരുന്നവെങ്കിലും ഒട്ടും പുറത്തു കാണിച്ചില്ല.

ഹവിൽദാർ കൃത്യമായി മറുപടി പറഞ്ഞില്ല. രണ്ടുപേരും നേരെ ഗ്രാമക്കച്ചേരിപോയി ശങ്കരപ്പന്റെ വാലിയക്കാരനെ മുഖിൽ നടത്തിച്ച്, ഹവിൽദാർ പുലയച്ചേരിയിലേയ്ക്ക് നടന്നു. അധികാരി കൂടെവരണമെന്നില്ലെന്ന് പറഞ്ഞു കാരണം അദ്ദേഹം ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽത്തന്നെയിരുന്നു.

നേരെ നല്ലവണ്ണം പുലയച്ചേരിയിൽത്തന്നെ. പുലയച്ചേരിയിൽ ആളുകൾ ഏഴുനേരം ഇടവഴികൾ അടിച്ചുവാതകയായിരുന്നു. പൊങ്ങിയുയർന്ന പൊടി പടലം കാരണം അടുത്തവഴിയിലൂടെ നടക്കുന്നവരെ കാണാൻ സാധിച്ചിരുന്നില്ല. ഹവിൽദാർ അധികാരിയെപ്പോലെയും നിറഞ്ഞ മനസ്സിനും ഈ പൊടി കാരണം കോപം വന്നിരിക്കണം. ഇതുവാതകയായിരുന്ന ഒരു പുലയനെ അയാൾ ശാസിച്ചു. ഏകാക്യം, നിന്ദയും. തങ്ങളുടെ മേലാണോ പൊടി അടിച്ചു പറന്നത്?

കുനിഞ്ഞുനിന്നു ഇതുവാതകയായിരുന്ന പുലയൻ കണ്ഡൻ. ഇതുകേട്ട് ശലഭയത്തിനോക്കി-ഹവിൽദാർ പോലീസുകാർ അങ്ങോട്ട് വല്ലതും പറയാനുള്ളതൊന്നും അവനുമായില്ല; അവൻ അകത്തേയ്ക്കൊടി. വഴികാട്ടിയായ ശങ്കരപ്പന്റെ ട്രൂട്ടൻ പറഞ്ഞു: 'സ്വാമി, ആ ഓടിയവനില്ലേ, അവൻ തന്നെയാണ് ചന്ദ്രിയുടെ അമ്മയെ കണ്ഡൻ.' അവൻ ഓടിക്കയറി വീട്ടുതന്നെയാണ് ചന്ദ്രിയുടെ. പാടേളിയിലെ ആ സ്വാമി ആ വീട്ടിൽത്തന്നെയാണ് ജീതം.' ട്രൂട്ടൻ പരിശോധനയ്ക്ക് ആവശ്യമായ വിവരം നൽകി സ്വകണ്ഠവും നിവൃത്തിച്ചു.

കണ്ഡൻ പേടിച്ച് വീട്ടിനക്കത്തേയ്ക്ക് ഓടിയതുകൊണ്ട് ഹവിൽദാർക്ക് ശങ്കരപ്പൻ നൽകിയ റിപ്പോർട്ട് സത്യമാണെന്ന് തോന്നി. ഇരു കൈയ്യിൽപെട്ട സന്തോഷത്തോടെ. എന്നാൽ അകത്തുചെന്ന കണ്ഡൻ വല്ല കരുവും ഉണ്ടായിരുന്നു.

ചാലോ? കൂടെയുള്ള രണ്ടു പോലീസുകാരോട് ഉടനെ പിൻവാതിൽക്കൽ കാവൽ നിൽക്കാൻ ഏല്പിച്ചു. അദ്ദേഹം ചന്ദ്രിയുടെ വീടുവാതിൽക്കൽനിന്നും.

പുലയച്ചേരിയിൽ പോലീസുദ്യോഗസ്ഥന്മാർ വന്നെത്തിയത് ചിലർ കണ്ടിരുന്നു; അവർ വാത്സപരത്തി. കേട്ടവർ കേട്ടവർ ചന്ദ്രിയുടെ കടിയിന്നും മുഖിൽ വന്നു നിന്നു. ഹവിൽദാർക്ക് ആ ജനക്കൂട്ടത്തെക്കണ്ട് കോപമായി. "ഇനി ഒരടി മുന്നോട്ട് വെച്ചാലുണ്ടല്ലോ! കുറ്റവാളികളെ പിടിച്ചുകൊണ്ടു പോകാൻ വന്ന സർക്കാരുദ്യോഗസ്ഥന്മാരാണ് ഞങ്ങൾ തടസ്സമുണ്ടാക്കിയ കുറ്റത്തിന് സകലത്തിനേയും പിടിച്ചു തളയ്ക്കും." "അദ്ദേഹം മീഷണിപ്പെടുത്തി. "കണ്ടു, പുറത്തിറങ്ങട്ടെ" അദ്ദേഹം വിളിച്ചു.

കണ്ടൻ വിറച്ചുകൊണ്ട് പുറത്തിറങ്ങി ഹവിൽദാർക്ക് നമസ്കരിച്ചു അവന്റെ കാലുറപ്പിച്ചു. അല്ലെങ്കിൽത്തന്നെ ഉണങ്ങിച്ചുണ്ടു അവന്റെ മുഖം കൂടുതൽ വലിഞ്ഞുമറുകി അവന്റെ പിന്നിലായി ചന്ദ്രിയും വന്നുനിന്നു; അവരും ഹൈസദറു വന്നു. അദ്ദേഹം നോക്കി-സാരിത്തലപ്പ് തലവഴിയിട്ടിട്ടില്ല; കളിച്ച് മുടി പുറത്താക്കി ഉലത്തിയിട്ടിരിക്കുന്നു; നെരിയാണി മുട്ടിച്ച് ഉടുത്തിരിക്കുന്ന സാരി; എണ്ണക്കുറപ്പുള്ള മെയ്ക്കപ്പ്; മുറക്കിച്ചുവെച്ച ചുണ്ടു! ഹവിൽദാർ തുറിച്ചുനോക്കി. "ഇവളാരാടോ?" അധികാരവാണി.

ചന്ദ്രിക്ക് മനസ്സിലായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നോട്ടത്തിൽ നിന്നുതന്നെ ആഴം മുഴുവൻ അവൾ അളന്നുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഹവിൽദാരുടെ ചോദ്യം തന്നോട്തന്നെ എന്ന മട്ടിൽ മറുപടി പറഞ്ഞു. "ഒരുതേ, ഇവൻ അടിയന്റെ അനിയൻ കണ്ടുനാണ്. അറിയാതെ വല്ലതും ചെയ്തുപോയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ പൊറുക്കണം!" അവൾ തൊഴുതുകൊണ്ടിറങ്ങി. യക്ഷഗാനനാടകത്തിലെ ഒരു ലാസ്യത്തിന്റെ ആകർഷകതയുമായിരുന്നു ആ വരവിൻ്റെ

"അറിയാതെ തെറ്റു ചെയ്യുന്നവൻ തന്നെയാണീ കണ്ടൻ! പാണ്ടളിയിലെ കുറ്റവാളിയെ അകത്താക്കിയിട്ട് ഞങ്ങളെ കണ്ടപ്പോൾ നെട്ടോട്ടം ഓടുകയാണ്!" "ഹവിൽദാർ കളിയുടെ അന്തരീക്ഷത്തിലാണ്; അയാൾ തമാശയായി തന്നെ പറഞ്ഞു.

ചന്ദ്രി മടിക്കത്തിൽനിന്നും മുറക്കാൻ സഞ്ചിയെടുത്ത് സാവകാശം തുറന്നുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു: "ശിവശിവ! പാണ്ടളിയിലെ കുറ്റവാളിയെ വേണമെന്നോ! സർക്കാർജി! ആരെങ്കിലും വേണ്ടെന്നും പറഞ്ഞോ? വളരെ സൗകര്യത്തിൽ വിളിച്ചുകൊണ്ടുപോയൊള്ളേ! ആ കുറ്റവാളിയെ കൊണ്ടുവന്നത് ഞാനാണ്; ഈ പുരയിൽ താമസിപ്പിച്ചതും ഞാൻ. ഈ പാവത്തിന് അതൊന്നും അറിയില്ല. അതിന്റെ മുഖം കണ്ടാലറിഞ്ഞുണ്ടോ?" അവൾ ആംഗ്യത്തോടെ പറഞ്ഞു. സംസാരിക്കുമ്പോഴത്തെ അവളുടെ ലാസ്യം ആരെയും ഒന്നിളക്കം. അവൾ നിന്നോടത്തു നിന്നില്ല. കൈ, കണ്ണ്, വായ; സകല അവയവങ്ങളും വാക്കിന്റെ താളത്തിനൊത്തു് നൃത്തംവെച്ചു. ഇത്രയും പറഞ്ഞു അവളൊന്നും പൂജിരിച്ചു. ഒരു കഷണം അടയ്ക്കു വായിലിട്ട്, വെറിലയിൽ ചുറ്റുവട്ടം കേൾക്കുകയും അവൾ ഹവിൽദാർക്കെ അടുത്തുവന്നുനിന്നു.

ആ നിമിഷം ഹവിൽദാർ സകലത്തും മറന്നുവെന്നുതോന്നി. ഇങ്ങനെ വെറും കളിയായി കാര്യം നേടുകയോ! ഭാഷയെപ്പോലൊരു ചെറുപ്പക്കാരൻ ഇവരുടെ വലയിൽ വീണിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അത് തെറ്റൊന്നുമല്ല. ഹവിൽദാരുടെ ആർദ്രമായ മനസ്സ് അവരുടെ രണ്ടുപേരുടെയും റൊമാൻസിനെക്കുറിച്ച് ചിന്തിക്കുകയായിരുന്നു. കുറവാളിയെ സംരക്ഷിച്ചുവളന്ന ആരോപണത്തിന്മേൽ ഒന്നു തട്ടിക്കേറിയാൽ ഈ സ്ത്രീ കൂടുതൽ അടുത്തുവരും. കുറവാളിയെ പിടിച്ചു തിന്ന് കിട്ടാവുന്ന കിത്തി. ബാപ്പസാഹേബ് തന്നെ കാത്ത്; കൈവലയത്തിൽ ഴുത്തം തള്ളുന്നപെണ്ണ്-എല്ലാം ഒറയട്ടിക്കൂട് കൈവശം വന്നുചേരുകയാണ്! പക്ഷെ, എല്ലാം ശരിപ്പെടണമെങ്കിൽ അല്പം അധികാരശർവ്വം കാട്ടാതെ പററിയല്ല. മനസ്സിലാതെ ചെയ്യുന്നതാണല്ലോ കർത്തവ്യം?

“കുറവാളിയെ ഒളിപ്പിച്ചുവെച്ചിരിക്കുന്നവെന്ന് പറയാൻ എന്തുതൊരു കൈക്കും ആമം വെച്ച് നാളെ ഇൻസ്പെക്ടറുടെ മുമ്പിൽ കൊണ്ടുചെല്ലും. അവിടെ വെച്ച് പറഞ്ഞാൽ മതി.” ഹവിൽദാർ അധികാരസ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു ഒരു കസ്യുതിച്ചിരി ചിരിച്ചു.

അവിടെ കൂടിയിരുന്നവരിൽ വയോവൃദ്ധനായ മല്ലപ്പനെ നോക്കി ചന്ദ്രി പറഞ്ഞു: “മല്ലപ്പമാമാ, വഴിക്കുകിടന്ന് ചാകാൻ പോകുന്നവരെ വീട്ടിൽ കയറ്റി ഓട്ടം ഹിച്ചാൽ പുണ്യം കിട്ടുമെന്ന് നിങ്ങളൊക്കെ പറയാറുള്ളതാണ്. ഇപ്പോൾ ഹവിൽദാർ പറയുന്നത്, ആമം വെക്കുമെന്നാണ്!”

“മോളേ, സാരമില്ല. അധികാരമുള്ളവരല്ലേ? വേണമെങ്കിൽ ആമംവെക്കാം; മനസ്സായാൽ ഒരു പറക്കണ്ടവും തരാം. ഈശ്വരനെ വിശ്വസിച്ചു, മനസ്സുറപ്പിച്ചു നടന്നാൽ മതി.” മല്ലപ്പൻ സ്വാഭാഭം അധ്യാത്മിക ശൈലിയിൽ അവതരിപ്പിച്ചു.

“എങ്ങോ കണ്ടോ, നീയാ പാളളിയിലെ കുറവാളിയെ പിടിച്ചു പറത്താട്ടേ.” ഹവിൽദാർ ആജ്ഞാപിച്ചു.

“എമാനേ, അതുമത്രം അടിയനോടു പറയല്ലേ. തൊട്ടുതീങ്ങാൻ പാടില്ല.” കണ്ടുൻ അത്യന്തം വിനയപൂർവ്വം ബോധിപ്പിച്ചു.

“സർദാർ, വളരെ അകലെ നിന്നും ഈ കുറവാളിയെ തേടിപ്പിടിക്കാനായി അവിടുന്ന് വന്നിരിക്കുകയാണ്. ഇനിയും രണ്ടുചുവടുക്കൂടെ വെച്ചുകൂടെ? അകത്തു വരാമല്ലോ. അവിടെനിന്ന് നിങ്ങളുടെ കുറവാളിയെ പിടിച്ചു കൊണ്ടുപോയോളം. ഞാൻ തടസ്സമൊന്നും പറയുന്നില്ല.” ചന്ദ്രി ഭദ്രകാൻ ഉദ്ദേശിച്ചു.

സമധ്യമായ ക്ഷണനം-ഹവിൽദാർക്ക് തോന്നി. എങ്കിലും പുറത്തുകാട്ടിയില്ല. “എന്താ, കുറവാളിയെപ്പിടിക്കാൻ എനിക്കു് പേടിയാണെന്ന് കരുതിയോ? നിങ്ങളെ എല്ലാവരെയും കൈയ്യോരം വെച്ചുകൊണ്ടുപോകാം. അപ്പോഴിതാം.” അദ്ദേഹം ഭീഷണിപ്പെടുത്തി; പോലീസുകാരോടൊപ്പം ചന്ദ്രിയുടെ പുറത്തുകൂട്ടു കയറി. പുറത്തുനിന്നിരുന്നവർ ജിജ്ഞാസാഭരിതരായി കാത്തിരുന്നു.

ചന്ദ്രിയുടെ കടിൽ തീരെ ചെറുതാണ്. ഉള്ള രണ്ടു മുറികളിൽ മാത്രമായിരുന്നു. പിൻവാതിലില്ല. അതുകൊണ്ട് ഒളിച്ചോടുക സാധ്യമല്ലായിരുന്നു. ഏല്ലാ ദിക്കിലും കാവലും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഹവിൽദാർ നിരാശനായി. അടുക്കളക്കോണിൽ ഒരു ചെറുപ്പക്കുറിയായതിൽ കിടന്നു ഞരങ്ങുന്നു. ദേഹപ്പുറം ഒരു കാരണത്തിന് കാക്കുകയായിരുന്നു, ഹവിൽദാർ. "ഏകദൃശം. പാക്കിസ്താനിലെ ദാദ ഏവിടെ?" അവളോടാണ് ചോദ്യം.

അവളുടെ ഞരങ്ങം ഏതും കുറഞ്ഞില്ല. പുരുഷസ്വരം കേട്ടതോടെ അത് അധികരിച്ചതേയുള്ളൂ. "പുറത്തു പോകണം, വേഗം പോകണം..." നോവ് സഹിക്കാതെ അവൾ ചിരി.

ഹവിൽദാരുടെ തൊട്ടുപിന്നിൽനിന്ന് അകത്തുകടന്ന ചന്ദ്രി ആ പെണ്ണിനെ നമുക്കു പറയുക: "എന്താ കട്ടി, നിനക്ക് വേദന തുടങ്ങാനും ഇതേ മുഹൂർത്തം മാണല്ലോ കണ്ടു!" അവൾ ഹവിൽദാരുടെ നേക്കു തിരിഞ്ഞു: "ഏതാണെ, പാക്കിസ്താനിലെ കുറുവാളിയെന്ന് പറഞ്ഞില്ലേ. ഇതാ ഇവരതന്നെ. ഇപ്പോൾ വേദന തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. പെറ്റുകുഴിഞ്ഞശേഷം കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോകുന്നോ, അല്ല ഇപ്പോൾതന്നെ കെട്ടിയെടുപ്പിക്കുന്നോ എന്നറിയിക്കണം."

ഹവിൽദാരുടെ മുഖം കുറുത്തു. തന്റെ സ്വപ്നമാകെ തകന്നിരിക്കുന്നു. ക്ഷണനേരംകൊണ്ട് ദാദയെ കിട്ടണം; ഈ പെണ്ണിനെ ആക്കം വേണം? ആ മുഹൂർത്തത്തിൽ ചന്ദ്രി മാത്രമോ, ഈ പ്രപഞ്ചമാകെ അദ്ദേഹത്തിന് നിരസമുണ്ടാക്കി. ഇനി ജീവിച്ചിരുന്നിട്ട് ഫലമില്ല. ഒന്നും പറയാതെ നിരാശയോടെ പുറത്തിറങ്ങി.

പുലയച്ചെരിയിലെ സകല മാനുഷന്മാരും ഇതിനകം അവിടെയെത്തി. അവർ ഹവിൽദാറേ നമസ്കരിച്ചു: "ദേവതേ, ഈ പാവങ്ങളുടെ അച്ചുതും അമ്മയ്ക്കും അവിടുന്നാണ്. ഒരു ഗതിയുമില്ലാതെ ഒരു പെണ്ണ് കാട്ടിൽ കിടന്നു ചത്തുപോകുമെന്ന് കരുതി ദയ വീചാരിച്ച് നമ്മുടെ ചന്ദ്രിക്കുട്ടിക്കൊണ്ടുവന്ന് കടലിൽ താമസിപ്പിച്ചതാണ്. ഇപ്പോൾ ആ പെൺകുട്ടി പ്രസവിച്ചാൽ പേറ്റ് നോക്കുന്നതിനാവശ്യമായ ചെലവുചെയ്ത പാവം ചന്ദ്രിതന്നെ സഹിക്കണം. ഞങ്ങളുടെ മാതിരിക്കാറിയാണെങ്കിൽ ആ സംഗതി വേറെ. അവളാണെങ്കിൽ നിങ്ങളെപ്പോലെ വലിയ ജാതിയിൽപ്പെട്ടവളാണ്. അവളുടെ കലം കെട്ടത്തിയെന്നും പറഞ്ഞ് അവളുടെ ഭർത്താവോ, അമ്മയോ വന്ന് ഞങ്ങളെ ഉപദ്രവിക്കാൻ പാടില്ല. അതിനൊരുപാടും പറഞ്ഞു തരണം." അവർ കാലിൽ വീണു.

ഹവിൽദാർക്കും ഒന്നും ആവശ്യമില്ലായിരുന്നു. അവിടെ നിൽക്കാൻപോലും അദ്ദേഹം ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ല. ഏകിലും കാൽക്കൽ വീണവരോട് വല്ലഭ്യമൊക്കെ പറയണമല്ലോ. "ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ ചെന്ന് യശവന്തരായരോട് സംഗതി പറഞ്ഞോളൂ. ഈ പെൺകുട്ടി ഏതാണെന്നൊക്കെ അന്വേഷിച്ച് അദ്ദേഹം പറയുന്നതുപോലെ ചെയ്തോളൂ." ഹവിൽദാർ സ്ഥലംവിട്ടു.

അദ്ദേഹത്തിന് തന്റെ തന്ത്രം വിഫലമായിപ്പോയതിൽ ഏറെനിരാശയായി. എങ്കിലും കണ്ടെടുത്തൊളം കാത്ത് ഒരു പല ആഗ്രഹങ്ങളും ഉണർന്നു വീട്ടിരിക്കുകയാണ്. ഭാഷയെ കിട്ടിയിരുന്നുവെങ്കിൽ, അവനെ ഉളിപ്പിച്ചു ആരോപണത്തിന്മേൽ ചന്ദ്രിയം തന്റെ വലയിൽ കടുക്കുമായിരുന്നു. പോട്ടെ. ഇവളുടെ കടിയിൽ കഴിയുന്ന ഈ പെൺകിടാവ് ആരായിരിക്കും? പാദമുദിയുമായി ഇവരും ബന്ധമുള്ളത് ഉറപ്പാണ് ഇതിന്റെ രഹസ്യം മനസ്സിലാക്കണം. ഹവിൽദാർ നേരെ ശങ്കരപ്പന്റെ വേനത്തിലേയ്ക്കുപോയി.

ചന്ദ്രമ്മയുടെ കടിയിൽ പ്രസവവേദനയനുഭവിക്കുന്ന പെൺകിടാവേതാണ്? ഹവിൽദാരുടെ പ്രധാനപ്പെട്ട സംശയമാണത്. ശങ്കരപ്പൻ തനിക്കറിയാവുന്നതൊക്കെ പറഞ്ഞു. നടന്ന സംഗതി ഇത്രയുമാണ്: കഴിഞ്ഞദിവസം ചന്ദ്രമ്മ ചന്ദ്രമ്മയായി തിരിച്ചുവരുമ്പോൾ സന്ധ്യയായിരുന്നു. അപ്പോഴാണ് ഈ പെൺകുട്ടിയെ കണ്ടത്. പത്തുതുകഞ്ഞ ഗർഭിണി. ചന്ദ്രമ്മ വിവരങ്ങളൊക്കെ ചോദിച്ചു മനസ്സിലാക്കി. പാദമുദിക്കാരി പെണ്ണ്. അവളുടെ അമ്മാവ് അവളെ ആരുടെയോ വീട്ടിൽവിട്ടു പോയത്രെ. ഒരു ഗതിയുമില്ലാതായിരിക്കുന്നു. ചന്ദ്രമ്മയുടെ കരളുകൾ, അവളെ തന്റെ കടിയിലേയ്ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്ന ശങ്കരപ്പൻ പിന്നീടാണ് ഇത്രയും വിവരം ഗോഖരിച്ചത്.

ഇക്കാര്യം ഹവിൽദാരുടെ ഭാവനയെ ഉണർത്തിവിട്ടു. പാദമുദിനെ അടിച്ചു, ഭീഷണിപ്പെടുത്തി ഗർഭിണിയായ തന്റെ അനുജത്തിയെ ഭാഗ്യമാണിലാക്കിയ വിവരം ഇൻറേറ്റുകൾക്കു അടുത്തുനിന്നും ഹവിൽദാർ മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. ഈ പെൺകുട്ടി ഭാഗ്യമുണ്ടെങ്കിൽ പെങ്ങളായിരിക്കുമോ? അതിനേക്കു പാദമുദിന്റെ മാത്തിൽ ഭാഗ്യമുണ്ടെങ്കിൽ പെങ്ങളായിരിക്കുമോ? അങ്ങനെയോ? അങ്ങനെയോ? ചോദിച്ചു. ഇല്ലെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സംശയം സ്ഥിരീകരിക്കപ്പെട്ടു.

ഹവിൽദാർ നേരെ ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്കുവന്നു. അവിടെ പുലയൻ മല്ലപ്പൻ. മറ്റു കാരണവന്മാരും കാത്തിരിക്കുകയായിരുന്നു. അവർ ഹവിൽദാറെ നമസ്കരിച്ചു: "ഭയമേ, അവിടുന്ന് കല്പിച്ചതുപ്രകാരം ആ പെൺകുട്ടിയുടെ വിവരമൊക്കെ അധികാരിയെ ബോധിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം ഉടനേതന്നെ അവളെ സ്വന്തം വീട്ടിലേയ്ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി; അവരും അധികാരിയുടെ കരുണാസമുദയം കൂട്ടിയാണത്രെ. ചന്ദ്രമ്മയ്ക്ക് നല്ല സമ്മാനങ്ങൾ കൊടുക്കുമെന്നും അധികാരി പറഞ്ഞു." മല്ലപ്പൻ ഹവിൽദാറെ ഉണർത്തിച്ചു.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ സംശയങ്ങളുനീങ്ങി. ഇനി യശവന്തരായരെക്കണ്ടു എല്ലാം സ്ഥിരീകരിച്ചുകൂടാമെന്ന ചിന്തയോടെ ഹവിൽദാർ അങ്ങോട്ടുവന്നു. യശവന്തരായ അതിയായ സന്തോഷത്തോടെ വിവരമറിയിച്ചു: "നല്ല സമയമാണ് നിങ്ങൾ വന്നത്. ഭാഗ്യം ഈ ഗ്രാമത്തിൽ വന്നില്ലെങ്കിലും അവന്റെ പെങ്ങളെ നിങ്ങൾ കണ്ടുപിടിച്ചുതന്നു. അവരും സുഖമായി രോണകുഞ്ഞിനെ പ്രസവിച്ചു."

ഹവിൽദാർ പഞ്ചസാരവിതരണം നടത്തേണ്ട വാക്ക് ഇതല്ല. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജിജ്ഞാസ ഉണർന്നുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ദാദയുടെ പെങ്ങൾ അവിവാഹിതയാണെന്നത് അദ്ദേഹത്തിനറിയാം. അപ്പോൾ ജനനരജിസ്റ്ററിൽ കുഞ്ഞിന്റെ അച്ഛൻ ആരാണെന്നാണ് ഏഴുതുകി പലതും പറഞ്ഞ് അദ്ദേഹം ഈ സംശയം ഏടുത്തിട്ട് യശവന്തറാവു മുഖിലൊന്നും പിമ്പിൽ മററൊന്നും പറയുന്ന ആളല്ല. ചിമണയുടെ കാമുകൻ തന്റെ മരുമകൻ തന്നെയാണെന്ന കാര്യത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന് സംശയമുണ്ടായിരുന്നില്ല. 'കുഞ്ഞിന്റെ അച്ഛന്റെ പേര് ആ പെൺകുട്ടി പറയുന്നതെഴുതും. ബാ സാഹേബിന്റെ പേരുപറഞ്ഞാൽ അതുതന്നെ എഴുതും.' യശവന്തറാവു സംശയാതീതരായ ഭാഷയിൽ ഉറപ്പിച്ചുപറഞ്ഞു.

ഹവിൽദാർക്ക് ഇനിയും അവിടെനിൽക്കാൻ നേരമില്ല. ദാദയെ ഉടനെ തെരഞ്ഞുപിടിക്കണം. താൻ അറിഞ്ഞിടത്തൊളം കാര്യങ്ങളിൽനിന്നും മുതലെടുക്കണം. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം അജറാണിയിൽനിന്നും പാളേജിയിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു. അർദ്ധരാത്രിയോടെ അദ്ദേഹം സ്ഥലത്തെത്തി ഗ്രാമക്കുളച്ചെരിയിൽ ചെല്ലുന്നതിനുപകരം അദ്ദേഹം പഡപ്പേന്റെ മാത്തിലേയ്ക്കുപോയി. നടന്ന സഹിതികളൊക്കെ പഡപ്പേനെ അറിയിച്ചു. 'നിങ്ങളുടെ ഒരു വലിയ ഉപദ്രവം ഏതാണാലും ഒഴിഞ്ഞുകിട്ടിയല്ലോ. ദാദയുടെ പെങ്ങളെത്തെരഞ്ഞു പിടിക്കാൻ നിങ്ങൾ കഠിന പ്രയത്നിച്ചതാണല്ലോ. സമ്മാനം എനിക്ക് തന്നെ ചാർമതി' അദ്ദേഹം കളിയും കാര്യവും കലത്തി അവതരിപ്പിച്ചു.

ആ വാക്ക് പഡപ്പേനെ സന്തോഷിപ്പിച്ചതായി കണ്ടില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സ് മററൊരു ചിന്തയിൽ കരുങ്ങിക്കിടക്കുകയായിരുന്നു. 'സമ്മാനത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ ഞാനുള്ളടത്തൊളം റിങ്ങർ വേവലാതിപ്പെടണം. എന്നാൽ ദാദയെ പിടിക്കാത്തതിടത്തൊളം നമുക്കു രക്ഷയില്ല. ഇപ്പോൾ അവന്റെ പെങ്ങൾ ഒരാണിനെപ്പറ്റിവെന്ന് പറഞ്ഞല്ലോ. ദാദയുടെ തെമ്മാടിത്തത്തിന് ഊക്കുകുടിയെന്തെന്ന പറയേണ്ട. ഉടനെതന്നെ അവനെപ്പിടിച്ച് ജയിലിൽ അടയ്ക്കുകയാണ് വേണ്ടത്' അല്ലേ വേവലാതിയോടെ പഡപ്പേൻ പറഞ്ഞു.

ദാദയെ തെരഞ്ഞു പിടിക്കുന്നതിനക്കുറിച്ചു അവർ ഏറെനേരം ചർച്ചചെയ്തു. ഏവിടെപ്പോയൊളിച്ചാലും അവനെ കണ്ടുപിടിക്കുമെന്ന് ഹവിൽദാർ ഉറച്ചിരിക്കുകയാണ്. പഡപ്പേനു അത് വിശ്വസിച്ചതായി പറഞ്ഞുകിലും അദ്ദേഹത്തിന് സംശയമുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സൂത്രംതന്നെ വേറെയായിരുന്ന വിഷയകഴിഞ്ഞു പത്തുദിവസം ഗ്രാമത്തിൽ പാതമദ്വേദന്റെ 'വണ്ണജലകേളി'യാണ് കോളറയും ക്ഷാമവും ഗ്രാമത്തെ കശകിടയെറിഞ്ഞിരിക്കുക 'വണ്ണജലകേളി' പോലുള്ള ആഘോഷങ്ങളൊന്നും വേണ്ടെന്ന് ചിലർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. ഏകിലും ഈശ്വരകാര്യം നടക്കണമല്ലോ. 'വണ്ണജലകേളി' ബാപ്പു സാഹേബിന്റെ വലിയ മാളികക്കാരടെ വകയായി നടക്കേണ്ട ഉത്സവമായിരുന്നു. അതിന്റെ സർവ്വചെലവും മേൽനോട്ടവും ജാഗിർദാർതന്നെ വഹിക്കണം; ഇത് കാലാകാലമായി നടന്നുവരുന്ന സമ്പ്രദായം. ബാപ്പുസാഹേബ് ഈ പ്രത്യേകാവകാശം ഏല്പിച്ചതിൽ കൈവിടുന്ന ആളായിരുന്നില്ല. അപ്പോൾ

പിന്നെ ഉത്സവം നടന്നു കൂട്ടി. അതിനു യശസ്വത്തായതും വരും. അദ്ദേഹത്തെ കാണാൻ ഭാര്യ എവിടെയായിരുന്നാലും നാട്ടിലെത്താതിരിക്കില്ല. ആ സമയത്തു് സമാധാനപാലനത്തിന്റെ പേരും പറഞ്ഞു് ഹവിൽദാർ ഗ്രാമത്തിലുണ്ടായിരുന്നാൽകൊണ്ടി

പദ്ധതിയ്ക്ക് വീശിയ വലയിൽ ഭാര്യ നിശ്ചയമായും വീഴുമെന്നു് ഹവിൽദാർ വിശ്വസിച്ചു. ചെമ്പേട്ടത്തോളം ശ്രമത്തിനും ജലോത്സവക്കാലത്തു് ചെയ്യാനിരിക്കുന്ന സഹായത്തിനുംകൂടി ഹവിൽദാർ കൈമടക്കുന്നതിനു് പദ്ധതിയ്ക്ക് ബാധാസാഹോബിനെ പ്രേരിപ്പിച്ചു.

ഹവിൽദാർ തിരിച്ചുപോകുന്നതിനു് സന്നദ്ധനായ ഒരു കാര്യം മാത്രം ബാധാസാഹോബിന്റെ തല ചൂഴ്ന്നിരിക്കുന്നു. 'നിങ്ങളുടെ അഭിമാനം ചിമണിയുടെ കയ്യിലാണ് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. കഞ്ഞിന്റെ അപ്പൻ നിങ്ങളാണെന്നു് രജിസ്റ്ററിൽ അവർ എഴുതിപ്പിട്ടുവെക്കുക. അതു് ശ്രദ്ധിക്കണം. ബാധാസാഹോബിന്റെ ഉറക്കം നഷ്ടപ്പെടുത്തിയ നിർദ്ദേശമായിരുന്നു അതു്. ചിമണി തന്നെ സ്നേഹിച്ചിരുന്നതു് നേരാണ്. തനിക്കു് അവളോടു് പ്രേമം തോന്നിയിരുന്നു. പക്ഷേ, പദ്ധതിയ്ക്ക് എടുത്തുപാടിയതു് കാരണം തനിക്കതിൽനിന്നു് പിന്മാറേണ്ടിവന്നു. പദ്ധതിയ്ക്ക് സന്യാസിയാണെന്നു പറഞ്ഞു് അകന്നുനിന്നു. താൻ സ്ത്രീലബ്ധനായ ഗൃഹസ്ഥൻ; അതുകൊണ്ടു് ഈ കഴപ്പമൊക്കെ തന്റെ കഴുത്തിൽ കടുത്തു. തന്റെ അന്ത്യം സമ്പത്തും സൗന്ദര്യവും തനിക്കുതന്നെ അപകടകാരിയായിരിക്കുകയാണ്. അകന്നുനില്പാൻ ശ്രമിച്ചാലും അതു് സാധ്യമാകാതെ വന്നിരിക്കുന്നു. ഇതേകാരണത്തിനു് നാനാ മരിക്കേണ്ടിവന്നു പുതലാ ബായിയുടെ മരണത്തിനും ഇതുതന്നെയല്ല കാരണം? ചിമണി ഈ അവസ്ഥയ്ക്കു് സജീവ ശാപമായി പിന്തുടരുകയാണോ? ചിമണിയേയും തന്നെയും കൂട്ടിക്കൊല്ലാൻ, വിധി ഉച്ചിക്കണമെന്നോ? അല്ലെങ്കിലും ഇതു് വിധിയുടെ ദൃഷ്ടാന്തംതന്നെയാണ്. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ, ബാധാസാഹോബിനു് ഇത്തരം അനേകം അനുഭവങ്ങൾ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്; പാലക്കാട്ടിലെ ധാരാളം സ്ത്രീകൾ അയാളുടെ വലയിൽ വീണിട്ടുണ്ടു്; പക്ഷേ, ഒരൊറ്റ സംഭവവും ഇങ്ങനെ പിന്തുടർന്നു വന്നിട്ടില്ല. ചിമണി സംഭവത്തിലാകട്ടെ, ബാധാസാഹോബനു് ഒരു നിമിത്തം മാത്രമായിരുന്നു; നേരിട്ടു് ഒരു ബന്ധവും അയാൾക്കില്ലായിരുന്നു. ഭാര്യ ചിമണിയെ മാന്ത്രികമായിത്തോന്നിയിരുന്നെങ്കിൽ ബാധാസാഹോബിന്റെ ബന്ധം അന്യപോയതാണ്. അവർ പാലക്കാട്ടിൽനിന്നു പോയ ശേഷം അയാൾ അക്കാലം ചിന്തിച്ചിട്ടുപോലുമില്ല. താൻ രക്ഷപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതെന്നു് കരുതിയതാണ്. എന്നാൽ ഈ രക്ഷാബോധം അല്പകാലത്തേക്കു മാത്രമേ നിലനിന്നുകൂട്ടൂ. വിധി, താനറിയാതെ മറ്റൊരു ശാപമായിത്തീർന്നു കയ്യിൽകയറിയതായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ പ്രശ്നം വീണ്ടും പൊന്നിറങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ഇന്നു വരെ വെറും സങ്കല്പമായിരുന്നതു് ഇന്നു് നേരിട്ടവനു് ദീപ്തിപ്പെടുത്തുകയാണ്. ചിമണി തന്റെ പേരുതന്നെ പറഞ്ഞാൽ? നിയമമുണ്ടു് മാത്രമല്ല സത്യം. ചിമണി തന്റെ പേരു പറഞ്ഞുകൊടുത്തു് കയ്യിൽ. ചിമണിയുടെ ഭർത്താവായാൻ ഏല്പാൻകൊണ്ടു് യോഗ്യനാണു് താൻ. കൂടാതെ അവർ ഒരിക്കലും

പഡപ്പേനെ സ്നേഹിച്ചിരുന്നില്ല. ഒരുപക്ഷേ, പഡപ്പേന്റെ പേരാണ് പറഞ്ഞതെങ്കിലോ, മാവിയിൽ ആ കട്ടി, സന്യാസിയുടെ പുത്രനെന്ന അപമാനത്തിനിരയാകും. ആളുകളുടെ കണ്ണിലും ചിമണയുടെ കാമുകൻ താൻതന്നെയാണ് നാട്ടുകാർ മാത്രമല്ല; സ്വന്തം ശ്വശുരൻ യശവന്തറാവുപോലും അങ്ങനെയാണ് കരുതുന്നത്.

ഏതു ചിന്തിച്ചിട്ടും ബാപ്പുസാഹേബിന് ഒരു പോംവഴിയും കാണാനായില്ല. ആലോചിക്കുമ്പോൾ തന്റെ പേരുതന്നെ പറയുമെന്നും അതാണ് സത്യമെന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അന്തരംഗം മന്ത്രിച്ചു. ബാപ്പുസാഹേബിന് സഹിക്കാനായില്ല. പുലരുമ്പതിനുമുമ്പുതന്നെ തന്റെ വിശ്വസ്തനായ ചെന്നൈ അജറാണിക്ക് പറഞ്ഞയച്ചു; യശവന്തരായരെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവരാൻ. തനിക്ക് സുഖമേക്കാണെന്നും അതുകൊണ്ട് ഉടനെ വരണമെന്നും പറഞ്ഞുവെച്ചു.

സുഖമില്ലെന്ന വാർത്ത കേട്ടപ്പോൾ യശവന്തറാവു യാത്രയൊഴിഞ്ഞ് യാത്രയാകുന്നതിനുമുമ്പ് ചിമണയെ കാണണമെന്നും അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നി.

ചിമണ പ്രസവമുറിയിൽത്തന്നെയായിരുന്നു. യശവന്തരായരുടെ മേൽക്കൂരയുടെ സ്നേഹപൂർണ്ണമായ ശുശ്രൂഷകാരണം ചിമണയ്ക്ക് സുഖമായിരുന്നു; എന്നാൽ അവളുടെ മനസ്സ് കടനക്കടലിൽനിന്നും കരകയറിയിരുന്നില്ല.

“ചിമണാ, ഞാൻ പാളെള്ളിക്ക് പോയിവരുട്ടെ എന്തെങ്കിലും അവിടെ അറിയിക്കേണ്ടതുണ്ടോ?” യശവന്തറാവു വാത്സല്യത്തോടെ ചോദിച്ചു.

“ആരോട് പറയാൻ!” ചിമണ വിങ്ങിപ്പൊട്ടി ആരെങ്കിലും സഹായരൂപി പ്രകടിപ്പിക്കുന്നതു കണ്ടാൽ പിന്നെ അവൾക്ക് ഓരോ സഹിക്കില്ല.

“കരയല്ലെ പെങ്ങളേ. നീയിപ്പോൾ പഴയതുപോലെ അനാഥയല്ല ഏതു തവണ ഞാൻ പറഞ്ഞു-ഇത് നീന്റെ സ്വന്തം വീടാണെന്ന്? ഭാദയോട് വല്ലതും പറയാനുണ്ടോ എന്നാണ് ചോദിച്ചത്.” യശവന്തറാവു ആശ്വസിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു.

“ഭാദയെ സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം ഞാനെന്നെ മരിച്ചിരിപ്പുന്നു. അമ്മാവനും അവൻ ഇപ്പോഴും എന്നോടുള്ള ദേഷ്യം മാറിയിട്ടില്ല. രാവന്റെ ഭവനത്തോടൊപ്പം സാധിക്കാത്ത ഈ ജീവിതം ഞാനെങ്ങനെ കഴിയില്ലെന്ന് അമ്മാവനാ? ഇനിയും ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കേണ്ട ഒരു കാൽ വുമില്ല. ഗാനിനി മരിച്ചപ്പോൾ ഈ കഞ്ഞി അവന്റെ മരുമകനായിരിക്കുമല്ലോ. അമ്മ മരിച്ചപ്പോൾ അമ്മാവൻ ഉണ്ടായിരിക്കണമെന്നാണ് ചൊല്ലുന്നത്. ഈ കഞ്ഞിനെ നോക്കി നമുക്കുതന്നെ മെന്ന് പറയണം.”

“നീന്റെ കഞ്ഞിനെ നോക്കാൻ ധാരതന്നെ വേണോ? കഞ്ഞിന്റെ അച്ചൻ തന്നെ പരിപാലിക്കും. നീ ആരുടെ പേരാണ് പറയുന്നത്, രജിസ്റ്ററിലെ ആ പേര് ചേർക്കുന്നതിന് ഏനിക്കും സമ്മതമാണ്.”

“നേരമാണോ? കഞ്ഞിന്റെ അച്ചന്റെ പേരുതന്നെ ചേർക്കുമോ അമ്മാവനാ?” ചിമണയുടെ സ്വരത്തിൽ നൂറുനൂറ് ആഗ്രഹങ്ങൾ നൃത്തം തന്നി.

“നേരാണ് പെങ്ങളേ. നീ ബാപ്റ്റിസാഹേബിന്റെ പേർ പറഞ്ഞാലും
ഞാനത് ചെയ്യും!”

യശവന്തറായരുടെ ഈ സാന്ത്വനവചനങ്ങൾ ചിമണിയെ ദുഃഖിതയാക്കി.
അദ്ദേഹത്തോടുള്ള പരയണം? ഭാടയോട് സത്യം പറഞ്ഞതാണ്. അവൻ
അത് വിശ്വസിക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ ബാപ്റ്റിസാഹേബിന്റെ
പേർ പറയാമോ? കഞ്ഞിന്റെ ഭാവിക്ക് അതാണ് അഭികാശ്യം. ബാപ്റ്റി
സാഹേബിന്റെ സ്വത്തിന്റെ അവകാശിയായി തന്റെ കഞ്ഞു വരുന്നത്
നല്ലതുതന്നെയല്ലേ? എന്നാൽ...ചിമണിയ്ക്ക് ഈ പ്രശ്നം അപഗ്രഥിച്ചു തീരുമാ
നിക്കാനുള്ള മനഃശക്തി ഇല്ലായിരുന്നു. ചെയ്യുപോയകുറും വലിയ ഒരു ദുരന്ത
മായി അവളെ ചൂഴ്ന്നു. ഹിവജലംപോലെ അവളുടെ ദുഃഖം അവണ്ഡമാ
യൊഴുകി

ചിമണി ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. അവൾ മുഖം പൊത്തി, കണ്ണുനീർ ചൊരിഞ്ഞു.
അവൾ നിലത്ത് വീണുകൂണുത്തു. ആ വിഴുയുടെ ചെറുയിൽ ഇതുവരേയും.
സുഖമായുറങ്ങുകയായിരുന്ന കഞ്ഞി എത്തിയെന്നും നിലവിളിച്ചുതുടങ്ങി.
യശവന്തറാവു കൂടുതൽ നിൽക്കാനാവതെ പുറപ്പെട്ടുപോയി

21

യശവന്തറാവു പാളളിക്കു വരുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തെ സ്വാഗതം ചെയ്യാൻ
ത്രിഭുജത്തിന്റെപ്പോലെ ബാപ്റ്റിസാഹേബും പഡപ്പേനും ലിങ്കപ്പേനും ഒന്നിച്ചു
തന്നെ വന്നു യശവന്തറാവുവിനെക്കണ്ടപ്പോൾ അവർ ഒന്നും പരുങ്ങി.
അദ്ദേഹത്തിനും നെറ്റി ചുളിഞ്ഞു. “സുഖമില്ലേന്ന് പറഞ്ഞയച്ചതാണല്ലോ.
പിന്നെന്താ ഇങ്ങനെ അലഞ്ഞു നടക്കുന്നത്?” മരുമകനെ നോക്കി അദ്ദേഹം
ചോദിച്ചു.

ബാപ്റ്റിസാഹേബ് മുഖം താഴ്ത്തി വിഷമിച്ചു നിന്നു. ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല.
അപ്പോൾ പഡപ്പേൻ തന്നെ ബാപ്റ്റിസാഹേബിന്റെ സഹായത്തിനെത്തി.
“വണ്ണമലകേളിക്കു നിങ്ങൾ നിർബ്ബന്ധമായും ഉണ്ടായിരിക്കണമെന്ന്
ജാഗ്രിമാർ ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നു. അതുകാരും അറിയിച്ചിരുന്നത് നിങ്ങൾ
വരുമോ എന്ന് സംശയിച്ചു. അതുകൊണ്ട് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞയച്ചു.”
പഡപ്പേൻ ചിരിയിലൂടെ സംഗതിയുടെ ഗുരുവം ലഘൂകരിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു.

“ആഞ്ഞേയസ്വാമിയുടെ വണ്ണമലകേളി ജാഗ്രിമാരുടെ അവാട്ടുകാർ തല
മറക്കുകയായി നടത്തിവരുന്നതാണ്. എല്ലാക്കൊല്ലവും ഞാൻ വരാറുണ്ടു്. ഈശ്വ
രന്റെ കാര്യമാണെന്ന് പറഞ്ഞയച്ചാൽ ഞാൻ വരാതിരിക്കുമോ? എന്തോ

ആയട്ടെ, നിങ്ങൾക്ക് തോന്നുമ്പോലെയാകട്ടെ ചെയ്യാം. 'വെട്ടോന്ന്, കയ്യാൻ രണ്ടു' എന്നുമായി പറഞ്ഞു അദ്ദേഹം കതിരപ്പുറത്തുനിന്നിറങ്ങി.

യശവന്തറാവു പാട്ടുള്ളിടം വന്നു മുന്നഭിവസങ്ങളായെങ്കിലും ദാദയുടെ പൊടിപോലും കണ്ടില്ല. ലക്ഷണവും ദാദ എവിടെയാണെന്നറിയില്ലായിരുന്നു. കഴിഞ്ഞ തവണ താൻ പാട്ടുള്ളിടം വന്നപ്പോഴുമുതൽ നടന്ന എല്ലാ സംഭവങ്ങളും അദ്ദേഹത്തിന് മറ്റു പലരിൽ നിന്നും അറിയാനായിരുന്നു. എന്നാൽ പ്രധാനമായും അദ്ദേഹത്തെ അടിച്ചു വാർത്ത അധികാരിസ്ഥാനത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അവകാശത്തക്കമായിരുന്നു. യശവന്തറാവു ബാളാചാതുരുടെ ഇല്ലത്തു വന്ന സമയത്തും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ ഇതേ ചിന്തതന്നെയായിരുന്നു.

ശങ്കരപ്പഗൗഡതടെ നിൽക്കുന്നസമയത്തു യശവന്തറായും അവിടെയുണ്ടായിരുന്നു. ഗൗഡതടെ തറവാട്ട് ചിരകാലം നിലനിൽക്കണമെന്നും ആഗ്രഹിക്കുന്നവരിൽ ഒരാളാണദ്ദേഹം. ആ തറവാടിന്റെ അഭിമാനം കാക്കുന്നതിന് ധർമ്മികമായ ഉത്തരവാദിത്വം അദ്ദേഹത്തിന് ഉണ്ട്. അപ്പോൾ പിന്നെ തന്റെ ഗ്രാമക്കാരനായ ശങ്കരപ്പന്തർ മകൻ ലിങ്കപ്പൻ, അധികാരിയുടെ മകനാണെന്നുപറഞ്ഞു അവകാശം പിടിച്ചുപറയാൻ ശ്രമിക്കുന്നത് തീരെ നിന്ദ്യമാണെന്നും അദ്ദേഹം വിചാരിച്ചു. പോരാത്തതിന് സ്വന്തം മരുമകനായ ബാപ്പ, സാഹേബും ഈ യത്നത്തിന് പിന്തുണ നൽകുന്നുണ്ടത്രേ. ബാപ്പ, സാഹേബ് പാട്ടുള്ളിയിലേയ്ക്ക് വരുന്നതുപോലും അദ്ദേഹത്തിനിപ്പുറമുള്ള കാര്യമായിരുന്നില്ല. എന്നിട്ടും അയാൾ ഇവിടെ വാസമുറപ്പിച്ചു. കൂടാതെ ഗ്രാമത്തിലെ സമാധാന ജീവിതം നശിപ്പിക്കാനാണല്ലോ ശ്രമിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നത്. പുതലാബായിയുടെ നിർദ്ദാശനത്തോടുകൂടിയെങ്കിലും അയാൾ സ്വന്തം നാട്ടിലേയ്ക്ക് പോകേണ്ടതായിരുന്നു. അതിന് താൻതന്നെ ഇന്ദുപുരത്തു പോയി ലക്ഷ്മീബായിയെ കണ്ടിരിക്കുന്നതിനും തയ്യാറാണ്. അതിനും ഒക്കെമാണെന്നും ബാളാചാതുരോട് ഉള്ളതുറന്നു സമ്മതിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കൂടാതെ ചിമനയെക്കുറിച്ചും ചിലതൊക്കെ ചിന്തിച്ചുറപ്പിക്കാനായിരുന്നു.

'ചിമന സമ്മതിക്കയാണെങ്കിൽ കഞ്ഞിന്റെ അച്ഛൻ ബാപ്പ, വാണെന്ന് രേഖപ്പെടുത്തി ആ കഞ്ഞിനെ ഞാൻതന്നെ വളർത്താൻ ഒക്കെമാണ്. ആ കട്ടി അങ്ങനെ ബാപ്പവിന്റെ അവകാശമായിത്തീരട്ടെ. പക്ഷേ, എന്തു ചെയ്യാൻ? ആ ഭ്രാന്തത്തിന്റെ അതിനും സമ്മതിക്കുന്നമട്ടല്ല. എന്തു ചോദിച്ചാലും കണ്ണിരൊലിപ്പിക്കും.' അദ്ദേഹം പ്രശ്നം ബാളാചാതുരുടെ മുഖിൽ സങ്കീർണ്ണിച്ചു.

ബാളാചാതുരുടെ പ്രശ്നത്തിന്റെ ആഴം മനസ്സിലായി. കഞ്ഞിന്റെ പിതാവു ബാപ്പ, സാഹേബ് അല്ലെന്ന് ദാദയിൽനിന്നും അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. 'ആരുടേയോ പാപം മറ്റു വല്ലവരുടേയും തലയിലോറുന്നത് ശരിയല്ല പരമാലയെ.' അത് ഈശ്വരൻ ഹിതമാകയില്ല. പഡപ്പെന്നാണ് കട്ടിയുടെ പിതാവ്. അപ്പോൾ പിന്നെ ആ പെണ്ണു ബാപ്പ, സാഹേബിന്റെ

പേരു എങ്ങനെ പറയും!'' ബാളാചാൽ സത്യം അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ തുറന്നുകാട്ടി.

യശവന്തറാവു നിരാശനായി അദ്ദേഹം ഒന്നുപറഞ്ഞില്ല. കറേണേരം തല കനിച്ചു വെറുതെയിരുന്നു. ചിമണയെ കല്യാണം കഴിപ്പിച്ചു നമ്മുടെ വീട്ടിൽ കൊടവിളക്കായിരിക്കണമെന്നാണ് എന്റെ മകൾ എപ്പോഴും എന്നോട് പറഞ്ഞിരുന്നത്. നാനാ മരിച്ചതോടെ അക്കാര്യം ചിന്തിക്കാനുള്ള സന്ദർഭം കിട്ടിയില്ല. ദാദ ബഹളംവെച്ചു ചിമണയെ മാത്തിൽ പാർപ്പിച്ചിരുന്നില്ലെങ്കിൽ, ബാപ്പുവോടു പറഞ്ഞു താലികെട്ടിക്കാമായിരുന്നു. ചിമണയുടെ അവസ്ഥ നിങ്ങൾ കണ്ടതാണല്ലോ ആചാര്യരേ! മരിക്കാൻ മടിച്ചു ജീവിക്കുകയാണവൾ. അവളെ ഞാൻ സ്വന്തം മകളെപ്പോലെത്തന്നെയാണ് കാണുന്നത്. അവളുടെ മകൻ ബാപ്പുവിന്റെ അവകാശിയാകണമെന്നാണ് എന്റെ ആഗ്രഹം. ഒന്നു പററിയില്ലെങ്കിൽ ആ കട്ടിയെ ദൈവമടയ്ക്കുകയും അവന്റെ ജീവിതം സുഖകരമാക്കണം..'' യശവന്തറാവു തികഞ്ഞ ആത്മാർത്ഥതയോടെ തന്റെ അഭിപ്രായം പ്രകടിപ്പിച്ചു.

പരോലയുടെ ഔദാര്യം കണ്ടു ബാളാചാൽക്കു മനസ്സ് വളരെ ആർദ്രമായി. മനഃശ്യാന്വേഹപരമായ ഈ സഹാനുഭൂതിക്ക് കാരണമെന്താണ്? പാലള്ളിയിൽ നന്നെ ഒരൊറ്റ സംഭവം എത്രയെത്ര ആളുകളെ കടുക്കിക്കളഞ്ഞു?

''ചിമണ പറയുന്നതുപോലെ ചെയ്യാം. അവൾ പറയുന്നപേരു രേഖപ്പെടുത്തുന്നതാണ് ശരി. ആ കഞ്ഞിന്റെ ഭാവിയെക്കുറിച്ച് നിങ്ങൾ വേവലാതിപ്പെടുന്നത് ന്യായം മാത്രമാണ്. ഏകിലും എത്ര ചെയ്യാൻ കഴിയും? ആ ഭാരമൊക്കെ ഈശ്വരൻ അർപ്പിക്കുക അവൻ ആ കഞ്ഞിന്റെ ക്ഷേമം നോക്കിക്കൊള്ളൂ. നിങ്ങൾ അത്രയും വിശ്വസിച്ചിരുന്നാൽ 'നീ' ബാളാചാൽ ചർച്ചയവസാനിപ്പിക്കാനുവർണ്ണം ഒരു തീരുമാനം പറഞ്ഞു

ഇത്തവണത്തെ വസ്ത്രലക്ഷ്യം ഗ്രാമത്തിലെ അന്തരീക്ഷം ഏറെയൊളിച്ചു തായിരുന്നില്ല. വരച്ചതും ക്ഷാമവും കാരണം അന്നുകാണാതെ വിഷമിക്കുമ്പോൾ ഉത്സവത്തിന് ബന്ധമിത്രാദികൾ വന്നാലേയ്ക്ക് കൊടുക്കും? കോളറയിൽ കഞ്ഞികുട്ടികൾ നഷ്ടപ്പെട്ട ആളുകൾക്ക് ഉത്സവത്തിന്റെ ഉത്സാഹമില്ലായിരുന്നു. നാട്ടിന്റെ നെടുമുടനായിരുന്ന ഗൌഡർ മരിച്ചുകൊണ്ടു പൊതു ജനാഭിസ്ഥാനത്തിലുള്ള ഉത്സവങ്ങൾക്ക് ആശ്രയിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ജാഗിർ ഭാഗക്കു വലിയ മാളികയും മഴിഞ്ഞുകിടക്കുകയായിരുന്നു എത്ര കളിച്ചിടം ബാപ്പുസാഹേബ് ജാഗിർഭാവുകയില്ല. അതുകൊണ്ട് നാട്ടിലെ കൃഷിക്കാരും തൊഴിലാളികൾ പോയി പദ്ധ്യപ്പോട്ട് ഇത്തവണ കളിപ്പോട്ട് അവരോട് സംബന്ധിച്ചിരുന്നു. ബാളാചാൽരോട്ടം അക്കാലം പരത്തിരുന്നു ''അതു ഈശ്വരകാരുണ്യം. അതു നമ്മോടൊന്നു പറയാൻ എനിക്കു നാവു പൊങ്ങിപ്പു ഈശ്വരനിഷ്ഠമാണെങ്കിൽ സ്വയം നടന്നുകൊള്ളൂ..'' അദ്ദേഹത്തിന്റെ മറുപടി അമരത്തിലിരുന്ന് വെച്ചു വിളക്കുപോലെയായിരുന്നു.

ബാളാചാൽക്കു പ്രവചനം സത്യമാവുകയായിരുന്നെന്ന് അറിയുന്നു. ഈശ്വരന്റെ ഉത്സവം മരിക്കലും മുടങ്ങിയിട്ടില്ല; മുടങ്ങുകയുമില്ല എന്ന അദ്ദേഹ

അതിന്റെ സങ്കല്പം ഈശ്വരപ്രേരിതമായിരിക്കണം. ആന്റെയാ? ഛാമ നിവാരണത്തിന് യനസഹായമാവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ട് പാളേളിക്കാർ ഗവണ്മന്റിൽ ഹർജി അയച്ചിരുന്നു. സർക്കാരിൽ നിന്നും പാളേളിക്കു് അയ്യായിരം രൂപ തക്കാവിടക്കുമനുവദിക്കുകയും ചെയ്തു. ആ ഉത്തരവു് ഇതേ അവസരത്തിൽ വന്നുചെർന്നു. ഈശ്വരകൃപതന്നെ; ബാളാചാക്യരുടെ പ്രവചനഫലമാണെന്നും ആളുകൾ വിശ്വസിച്ചു. കാശ്മൂ കൈയ്യിൽ കിട്ടിയ സ്ഥിതിക്കു് ഉത്സവത്തിനു് ഏകാലത്തേയുംപോലെ ബയലാട്ടവും ഗുസ്തിയും ഒക്കേവേണമെന്നു് ആളുകൾ തീരുമാനിച്ചു. ജലകേളിയുൽസവം കഴിയാതെ നാട്ടിലേയ്ക്കു് മടങ്ങരുതെന്നു് പലരും യശവന്തരായരെ നിബ്ബന്ധിച്ചു.

ഏതായാലും ആഞ്ജനേയസ്വാമിയുടെ ജലകേളിയുൽസവം പതിവനുസരിച്ചു് ആർഭാടപൂർവ്വം നടന്നു. ഈശ്വരൻ തന്നെ നടത്തിച്ച ഉൽസവം! അപ്പോൾ പിന്നെ പറയാനുണ്ടോ? സമ്പ്രദായമനുസരിച്ചു് ബാപ്പസാഹേബ് ബ്രാഹ്മണഭോജനത്തിനു് ഏർപ്പാടുചെയ്തിരുന്നു. ഹന്തമാൻകോവിലിന്റെ മുമ്പിലുള്ള രണ്ടാം ആഴമുള്ള കഴിയിൽ പുലിവേട്ടപ്പുഴവന്താർ വെള്ളം നിറച്ചു. ഇനി ജലയുദ്ധം ആരംഭിക്കണം. ഗുസ്തിക്കാർ അരക്കച്ച മുറക്കി വെള്ളത്തിൽച്ചാക്കു് തയ്യാറായി നിൽക്കുന്നു. അപ്പോഴത്തേയ്ക്കും പുലയച്ചേരിയിൽ നിന്നു് വാദ്യഘോഷങ്ങളോടെ പുലയഗണിക്കൊരു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു. ഗുസ്തിക്കാർ കഴിയിലെ വെള്ളം മുണ്ടിൽ നിറച്ചു് വേശ്യകളുടെ ശരീരത്തിലേയ്ക്കുറിക്കുന്നതുടങ്ങി. ആ വെള്ളത്തിന്റെ അടിയിൽനിന്നു് രക്ഷപ്പെടാൻ വേശ്യകൾ മുളളി കമ്പുകൾ ഉപയോഗിച്ചിരുന്നു. മുളളിന്റെ കമ്പുകൾ അവർ വീശിയടിച്ചപ്പോൾ ഗുസ്തിക്കാരുടെ ശരീരത്തിൽ അതുതട്ടി, രക്തം തെറിച്ചപ്പോൾ കഴിയിലെ വെള്ളം അവിടവിടെ ചുകന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. എന്നാലത്രു് അവർ ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നില്ല. അവരുടെ ആവേശം കൂടിയതേയുള്ളു; അവർ കൂടുതൽ ശക്തിയോടുകൂടി കഴിയിലെ വെള്ളം നിറച്ചു് നീർക്കുത്തടം ഏറിത്തുരുങ്ങി. മഹാഭാരത്തിനുമുന്നിൽ നടന്ന ഈ ഉൽസവം കാണാൻ, കഴിക്കു ചുറ്റു ആളുകൾ നിന്നിരുന്നു; സകലരും ആവേശഭരിതരായി ചെവുവെക്കുകയാണു്; ഒരു യുദ്ധരംഗത്തിലെ ആരവം കേൾക്കാം. സാരി മുഴുവൻ നന്നത്തൊട്ടിയിരുണന്നകിലും വേശ്യകൾ വെള്ളത്തിന്റെ അടിയേൽക്കുന്നതിൽ നിന്നും ഒഴിഞ്ഞുകാറ്റിയില്ല; ഗുസ്തിക്കാർ ഭാരോത്തര അടിക്കുമ്പോഴും ചുരുട്ടുഹസിച്ചു.

മഹാഭാരത്തിനടുത്ത വയലും ചുറ്റുപാടുമുള്ള വീടുകളിലെ വരന്തകളും മാളികകളും ആളുകളെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞിരുന്നു. സകലരും കഴിയുടെ നേക്കുതന്നെ നോക്കുകയാണു്. പുതിയ സാരിയടുത്ത സ്ത്രീകളും പുതുര തോന്നിക്കുന്ന തലപ്പാവണിഞ്ഞ പരച്ചന്തരും വരിവരിയായിനിന്നു് ജലകേളി കാണുകയാണു്. വെള്ളംകൊണ്ടു് അടിക്കുമ്പോഴും രക്തം തെറിക്കുമ്പോഴും സ്ത്രീകൾ കൈയും, ഏകിലും അവക്കു് കാണണം. ആളുകൾ സർവ്വവും മറന്നു് ഈ കളി കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ഹവിൽക്കാരം മറ്റു പോലീസുകാരും മറ്റേതെങ്കിലും പീടിക്കാൻ പലവഴിക്കും കാഴിപ്പാറുകയായിരുന്നു. എന്നാൽ മറ്റേതെങ്കിലും കണ്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. ജലകേളിയുടെ വേളയിൽ പാളേളിയിലെ സകല വീടുകളും അടച്ചു്

രിക്കും; ഉത്സവംകാണാൻ ഓടയും വരുമെന്നും ഉറപ്പിച്ചിരുന്ന പദ്ധദ്യപ്പന്റെ വാക്ക് അസത്യമായി. ജലക്ഷേത്രീയത്വം വേണ്ടെന്നും നാടാകെ പറഞ്ഞപ്പോഴും അത് നിർബന്ധമായും നടത്തണമെന്നു പറഞ്ഞതുപോലും ഓടയെ കണ്ടുപിടിക്കാൻവേണ്ടിയാണ്. അദ്ദേഹത്തിനിപ്പോൾ നിരാശയായി.

അടുത്തദിവസം ക്ഷീരക്ഷേത്രീ. ഗ്രാമക്കച്ചേരിയുടെ മുമ്പിലുള്ള മൈതാനത്തു് ഏകദേശം നാലുതു്, നാലുത്തണ്ടുകി ഉയരമുള്ള ഒരു തൂണു കഴിച്ചിട്ടിരിക്കുന്നു. തൂണിന്റെ കൊമ്പത്തു് വണ്ണമടയാപ്പുകൊണ്ടു് അലങ്കരിച്ച ഒരു തൊട്ടിൽ. അതിൽ ആശാരി രാമണ്ണൻ ഇരുന്നു. പുളിങ്കുരുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ പശ താഴോട്ടൊഴുകുന്നു. തളവാർ മല്ലൻ ഏണിവപ്പു് ആ പശ മുഴുവൻ സ്തംഭത്തിനു താഴെ ചുറ്റിലും പുരട്ടി അതിനെ വഴുതുന്നതാക്കുന്നു. കൂടാതെ സ്തംഭത്തിനതാഴെ ചുറ്റിലും ചെളി. പുലിവെട്ടപ്പുഴവന്താരിലെ ഉഗ്രന്താരായ ചെറുപ്പക്കാർ ജട്ടിയിട്ടു് ചെളിയിൽ ചവിട്ടിവന്നു് തൂണിൽക്കയറാൻ ശ്രമിക്കും. കാണികൾ നാടൻസിറിയെങ്കളപയോഗിച്ച് തൂണിലേയ്ക്കു് വെള്ളമടിക്കുമ്പോൾ അതു് കൂടുതൽ വഴുതുന്നതായി മാറുന്നു തൂണിന്റെ അടിയിൽനില്പുന്ന ചെറുപ്പക്കാരുടെ ചുമലിൽ മറ്റൊരാൾ. അങ്ങനെ ഏകദേശം പേർ നിന്നിരിക്കുന്നു. ഇനി രണ്ടുപേർകൂടി കയറിനിന്നാൽ അറുനാലായിരിക്കുന്ന തൊട്ടിലിൽ തൊടാം. ഇങ്ങു് വല്ലാതെ വഴുകുന്നു. പീച്ചുംകഴലിൽനിന്നു് വെള്ളം തുടർച്ചയായി തൂണിൽ വീഴുന്നുണ്ടു്. ഏറ്റവും അടിയിൽ നില്ക്കുന്നവൻ, മുകളിൽ നിൽക്കുന്നവരുടെ മാരകാരണം വിറയ്ക്കുന്നു. മുകളിലുള്ളവരുടെ ബാലൻസു് തെറ്റി. താഴെയുള്ളവർക്കു് വിഷമമാകരുതെന്നുവെച്ചു് അവർ തൂണിൽപിടിച്ചു വഴുതി. ബാലൻസു് പൂണ്ണമായും തെറ്റി. സകലരും താഴെയുള്ള ചെളിയിൽവീണു. അകലെ നിന്നിരുന്ന കാണികൾ ഇങ്ങനെയെ വീഴുകയാണോ എന്നുകരുതി. ചെളിയിൽ വീണവർ ഏഴന്നേറു് വീണ്ടും കയറി; വീണ്ടും വീണു. ഇങ്ങനെ നാലഞ്ചുതവണ നടന്നപ്പോൾ അവസാനം തൊട്ടിൽ കയ്യിൽകിട്ടി. കൊമ്പു മുഴങ്ങി. ആളുകൾ ആവേശഭരിതരായി ആർപ്പുവിളിച്ചു.

ജലക്ഷേത്രീപോലെതന്നെ ക്ഷീരക്ഷേത്രീ കാണാനും ഗ്രാമം മുഴുവൻ നിരന്തരനിന്നിരുന്നു. എന്നിട്ടും ഓടയെ കാണാൻ ഹവിൻഓക്കു് യോഗമുണ്ടായില്ല. ഇതിനൊന്നും വന്നിപ്പൊഴു്കിലും ഗുസ്തിയുടെ സമയത്തു് അവൻ വരാതിരിക്കില്ലെന്നു് പദ്ധദ്യൻ സമർത്ഥിച്ചിരുന്നതാണു്. അതു ശരിയാവുകയുംചെയ്തു.

ഓട ഗൌഡരുടെ വേനത്തിൽ തടവുകാരനായിരുന്നു ഗുസ്തിയാൽ ഏതിരായികളെ തോല്പിക്കാൻ തന്റെ കൂട്ടുകാർക്കു് ആവേശംപകരാൻ പോകുന്നമെന്നു് അവൻ തീരുമാനിച്ചു. പാർവ്വതിയമ്മ അവനെ തടഞ്ഞു: "കുഞ്ഞേ, നീ പോകണം. നിന്നെപ്പിടിക്കാൻ പോലീസുകാർ വലവീശിയിരിക്കുകയാണു്."

"അമ്മേ, ഇത്രയുംദിവസം ഈ ഇരുട്ടത്തിരുന്നു എനിക്കു മതിയായി. ഇതിലുംഭേദം ജയിൽതന്നെയാണു് നിങ്ങളുടെ വാക്കുകേട്ടു് ഞാൻ ജലക്ഷേത്രീക്കു് പോയില്ല. ഗുസ്തി കാണാതിരിക്കാൻ വയ്യ." അവൻ വാശിപിടിച്ചു.

പാർവ്വതിയമ്മ കിണഞ്ഞ ശ്രമിച്ചു. അവന്റെ മനസ്സമാനാൻ സാധ്യമായില്ല. ഒടുവിൽ പറഞ്ഞുവിട്ടു.

ഭാട വലിയൊരു കമ്പിളിപുതച്ചു, ആളെ തിരിച്ചറിയാതിരിക്കാൻ ആരക്കൂട്ടത്തിൽ വന്നിരുന്നു തലയ്ക്കുചുറ്റിയ കീറിയ ഉറുമാൽ; പള്ളക്കീഴയുള്ള കൈമുറിയൻ ഷർട്ട്; കവിളിനെ മാന്യനാക്കു ക്രിമമായ കൊമ്പൻമീശ; ഇതാണു വേഷം. അവന്റെ അടുത്ത സുഹൃത്തുക്കൾക്കു് അടുത്തു കണ്ടിട്ടുപോലും അവനെ മനസ്സിലായില്ല.

ഗുസ്തി ആരംഭിച്ചുകഴിഞ്ഞു. ആദ്യംകൂട്ടത്തിൽ പാദങ്ങളിലെ മൂന്നു ഗുസ്തിക്കാരെ നേരിടാൻ മൂന്നു ഫയൽമാന്മാർ അരങ്ങിലിറങ്ങി. ഒരു ഡോണി സാലിക്കാരൻ; ഒരു കൊല്ലാപുരത്തുകാരൻ; ഒരു അയൽ ഗ്രാമക്കാരൻ. ഗുസ്തി നടന്നു. രണ്ടു പാദങ്ങളിക്കാർ തോറ്റു. അസൂമനത്തോടെ എട്ടുപത്തു മത്സരം നടന്നുകഴിഞ്ഞു. അവസാന മൽസരത്തിനു് ഒരുത്തൻ ഏഴുനേരവരുന്നു. അവൻ പാദങ്ങളിലെ കളിത്തട്ടിൽവെച്ചു് മൂന്നു ഗുസ്തിക്കാരെ മലത്തിൽ കിട്ടുവാനാണു്. അവന്റെകൂടെ ഒരുത്തൻ കളത്തിൽ വന്നുനിന്നു് ആത്തുവിളിച്ചു. "ഈ ഫയൽ മാനോടു് ഗുസ്തിപിടിക്കാൻ ചങ്കുറുമുള്ളവർ മുന്നോട്ടുവരണം. ഇല്ലെങ്കിൽ പാദങ്ങളിയെ അമ്പെ പുരാജയപ്പെടുത്തിയ ഫയൽമാൻ ഏന്നു് കൊമ്പു് വിളിക്കും!" അവൻ വെല്ലുവിളിച്ചു.

കളിക്കളത്തിൽ കയ്യകയ്യപ്പു തുടങ്ങി. പാദങ്ങളിലെ ഫയൽമാന്മാർ പരസ്പരം മുഖംനോക്കി. സകലരുടെയും മനസ്സിൽ ഒരൊറ്റ ചിന്ത! ഭാട ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ! എങ്കിൽ ഈ വെല്ലുവിളിക്കു് അവസരം കിട്ടുമായിരുന്നോ? ഇപ്പോൾ വെല്ലുവിളിച്ചിരിക്കുന്ന ഫയൽമാനെ തോല്പിക്കുകയെന്നതു് തങ്ങളുടെ കഴിവിനതിതമാണു്. വെറുതെ മൽസരിച്ചു് പരാജയപ്പെടുന്നതിനു് അർത്ഥമൊന്നുമില്ല.

സൂര്യൻ പശ്ചിമാബ്ധിയിൽ മുങ്ങാഞ്ഞൊഴുകുകയായിരുന്നു. കാണികളും ഫയൽമാന്മാരും പ്രക്ഷുബ്ധരായിരിക്കുകയാണു്. നിണ്ണുപോയ നിഴലുകളിൽ ആളുകൾ ചിന്താമഗ്നരായി നിന്നു. അവർ മുഖത്തോടുമുഖം നോക്കി. കളിത്തട്ടിൽ ഫയൽമാൻ എതിരാളിയെ കാത്തുനിന്നു. ആരും വന്നില്ല. "പാദങ്ങളിയെ വെല്ലുന്ന വീരൻ." അവൻ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു് കൊമ്പുവിളിക്കാൻ നിർദ്ദേശംകൊടുത്തു. കൊമ്പുവിളിക്കാൻ കൊമ്പു് മേല്ലോട്ടാക്കി ഉത്താനെ അങ്ങുകയായിരുന്നു ആരോ രൊരം പെട്ടെന്നു് പിറകിൽനിന്നുവന്നു് അവന്റെ കൈയ്ക്കു് അടിക്കുകയും കൊമ്പു് പിടിച്ചുപറ്റി ഏറിയുകയും ചെയ്തു. അയാൾ ചാടിവന്നു് തുടയിലും കൈത്തണ്ടയിലും അടിച്ചു് കളിത്തട്ടിൽനിന്നു. വെല്ലുവിളി നടത്തിയ ഫയൽമാനും തുടയ്ക്കടിച്ച് ഒരുമ്പെട്ടു മുന്നോട്ടുവന്നു.

കാണികളുടെ ശ്രദ്ധ പുതിയ ഫയൽമാന്റെ നേരെയായി. അവൻ തലപ്പാവു കപ്പായവും മീശയും വലിച്ചെറിഞ്ഞു് പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു. ആളുകൾ "ഭാട ഭാട" എന്നു് ആഞ്ഞുവിളിച്ചു. പിന്നിൽനിന്നവർ ഒന്നിമേയ്ക്കു് തള്ളിക്കയറി.

ഈ ബഹളത്തിൽ തളിക്കയറുന്നവരെ അടിച്ചുകൊണ്ട് ഹവിൽദാർ കളിത്തട്ടി നടുത്തെത്തി. അദ്ദേഹം നോക്കിനില്പെ, നിമിഷനേരംകൊണ്ട് ദാദ തന്റെ ഏതിരാളിയെ ഏറ്റക്കുടിച്ചുകളഞ്ഞ ഫയൽമാൻ വീണിടത്തുനിന്ന് ഏഴ് നേരറ്റ നില്ക്കുന്നതിനിടയിൽ ദാദ കളിത്തട്ടിൽനിന്നു പുറത്തുചാടി അപ്രത്യക്ഷനായിക്കളഞ്ഞു. "അവനെ പിടിച്ചു!" ഹവിൽദാർ അട്ടഹസിച്ചു. ദാദയുടെ കൂട്ടുകാർക്കും അവനെ പിടിച്ചുനിർത്തി സംസാരിക്കണമെന്നുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ മുമ്പനിന്നേരത്തെ ഇരുട്ടും ആളുകളുടെ തിരക്കും തിരക്കും ആർപ്പവിളിയും കാരണം കണ്ടുകണ്ടിരിക്കെ ദാദ ഒളിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. "ദാദ ഏവിടെ?" ഈ ചോദ്യംചോദ്യം പലരും ആവർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. പലേടത്തുംകൂടി മിൻ പെട്ടെന്നും പുഴയിൽ മുങ്ങിക്കളയുന്നതുപോലെ ദാദ ആരുടേയും കയ്യിൽപ്പെടാതെ അപ്രത്യക്ഷനായി.

അധികാരിയുടെ ഭവനത്തിൽ തെരുവിൽ നടന്നു. മുക്കം മൂലയും അറയും ആലയും എല്ലാം പന്തംകത്തിച്ച് തെരഞ്ഞു ദാദയെ കണ്ടുകിട്ടിയില്ല. ഹവിൽ ഓക്സ് പരിശ്രമമായി. അയാൾക്കും ഭ്രാന്തപിടിച്ചു. ആലയിലുണ്ടായിരുന്ന പച്ചക്കറി വെക്കിട്ടുണ്ടെന്നുകൊടുത്തു: "ദാദ എവിടെ?" പച്ചക്കറി കണ്ണിൽ ഇരുട്ടുകയറി. "ദാദ ഇവിടെയില്ല, എന്താണീ" അവൻ നിലവിളിച്ചു: "ഞാൻ ചത്തേ" ഹവിൽദാർ അവനോടു ചെവുവായ്ക്കാരിൽക്കാണ് ആലയോ പിച്ചു. അവൻ വിങ്ങിവിങ്ങി കരഞ്ഞുകൂടാൻ. "പിന്നെ അവൻ എവിടെ പോയോ?" ഹവിൽദാർ രെടിക്കൂടിക്കൊടുത്തു. "അടിക്കല്ലേ, എന്താണീ നേരപറയാമോ ഗുമ്പികൾ മടങ്ങിപ്പോയി പട്ടുവിന് വെള്ളംകൊടുക്കുമ്പോൾ ദാദ വാതില്ലുൾവന്നു. ഉമ്മറവാതിൽപ്പട്ടി ഗുമ്പി കാണാൻപോയ വീട്ടുകാർ തിരിച്ചുവന്നിരുന്നു. പരമ്പിന്റെ ഗെയിറിൽ അയാൾ വന്നതും ഞാൻ പട്ടുവിനെവെട്ട് ഗെയിററടയ്ക്കാൻ വന്നതും മെതിച്ചായിരുന്നു. ഗെയിററ് തുറക്കാൻ പറഞ്ഞു. വീട്ടിൽ ആരുമില്ലാത്തപ്പോൾ നിങ്ങളെ അകത്തുകടത്താൻ പറയില്ലെന്നുപറഞ്ഞു" ഞാൻ നടന്നു. "അയാൾ ഉടനെ ആചാര്യസ്വാമിയുടെ ഇല്ലത്തേയ്ക്കുള്ള വഴിയിലൂടെ നടന്നു പോവുകയും ചെയ്തു." തെരുക്കുകയും മേങ്ങുകയും കരയുകയും ചെയ്യുന്നതിനിടയിൽ അവൻ പറഞ്ഞൊപ്പിച്ചു. "വേർ കിടകിട വിറയ്ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു."

നാട, ഒളിച്ചിരിക്കുന്നത് ബാളാചാക്യരുടെ ഇല്ലത്തായിരിക്കണം" എവിടെ
ദാർ സ്വലമായി സംഗമിച്ചു. ആചാക്യരെക്കുറിച്ച് ഡബ്ല്യൂ വേണു വിഷം
കലാർക്കി എവിടെയോ ബോധിപ്പിച്ചിരുന്നു. ബാളാചാക്യർ ദാരുണ സംഭവം
കുറുകയാണെന്നും തെക്കിന്റെ പേരിൽ പാപങ്ങൾ ഒളിച്ചുവെക്കുന്ന പുണ്യവാന്മാരും

ഓണനും ഹവിൽദാർ രിക്കും മനസ്സിലാക്കിയതാണ്. അവൻ മറെറങ്ങും പോകില്ലെന്ന വിശ്വാസത്തിൽ അദ്ദേഹം വാതിലിൽമുട്ടി.

ആചാർട്ടർ സന്ധ്യാദനത്തിന് ഇരുന്നിരുന്നു. ആചാർട്ടർപതി വാതിൽ തുറന്നു. അകത്തു സർവ്വത്ര ശാന്തം. ആ സ്വാധി പിന്നോട്ടുപോകാൻ തുടങ്ങുന്നതിനു മുമ്പായിത്തന്നെ ഹവിൽദാർ പറഞ്ഞു: 'ഓട ഈ ഇല്ലത്തു കളിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നും ഞങ്ങൾക്ക് സംശയമുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് ഞങ്ങൾക്ക് ഈ വീടു പരിശോധിക്കണം.' ആചാർട്ടറുടെ ഭാര്യ മറുപടിയൊന്നും പറഞ്ഞില്ല. അവർ മിണ്ടാതെ അകത്തുചെന്നു ഹവിൽദാർക്കു വാക്കുകൾ ധ്യാനത്തിലായിരുന്ന ആചാർട്ടറുടെ ചെവിയിലെത്തി. 'നിശ്ചയമായും പരിശോധിക്കണം.' ഇതുംപറഞ്ഞു അദ്ദേഹം വീണ്ടും സന്ധ്യാവന്ദനം തുടന്നു.

പന്തത്തിന്റെ വെളിച്ചത്തിൽ മുക്കം മുഖയും പരിശോധിച്ചെങ്കിലും ഓടയുടെ പൊടിപോലും കണ്ടില്ല. അവന്റെ ചെരിപ്പു വാതില്പുറത്തായിരുന്നില്ല. അതു ഹവിൽദാർ ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നു ഈ കണ്സ്പ്രാഹ് മണൻ മറാഠാ ജാതിക്കാർ നായ മാദണ്ഡ് ഒരുപക്ഷേ സംരക്ഷണം നല്കിയേക്കാം; എന്നാൽ ചെരിപ്പോടെ അകത്തു കടത്തുകയില്ല. ബ്രാഹ്മണർക്ക് ശുദ്ധമാണ് വലതു; അതു കഴിഞ്ഞേയുള്ളൂ. ഊടാർ. ഇതു പ്രസിദ്ധമാണ്. ഹവിൽദാർക്ക് ഇതു ആത്യന്തിക സത്യമായിരുന്നു ബാളാചാർട്ടർക്കുണ്ടെ ഹവിൽദാർ അതുതന്റെ. ഒരു പോലീസ് ഓഫീസർ വീടു പരിശോധിക്കാൻ വന്നിരിക്കുമ്പോഴും സന്ധ്യാവന്ദനം നടത്തുന്ന ബ്രാഹ്മണൻ സ്വസ്ഥമാവേണ്ടി അനങ്ങില്ലെന്നോ? പ്രാണായാമം ഉപേക്ഷിച്ചുകൂടെ? മേഗിയായി മന്ത്രംചൊല്ലുകയാണ്. പേടിയെന്ന ഒരു സാധനം ഇല്ലെന്നോ! ഓട ഇവിടെ വന്നിരിക്കുകയില്ല. വന്നാൽ ഓടിപ്പോകാൻ പറമ്പിന് ഗെയിറ്റുപോലുമില്ല. മുൻവാതിലിലൂടെ ഓടിപ്പോവുക സാധ്യമല്ല. അവിടെ പഡലപ്പന്റെ ആളുകൾ കാവൽനിന്നിരിക്കുന്നു. ആട്ടെ. ഇനി ഒരു മുറിയുടെ വാതിൽകൂടി തുറന്നുനോക്കാൻ ബാക്കിയുണ്ട്. 'ആചാർട്ടർസ്വാമി, ഈ മുറിയുടെ വാതിൽ ഒന്നു തുറന്നുതരാമോ?' വിനയാന്വിതനായി അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു.

അതിന് മറുപടിയെന്നോണം 'അസ്രിയഫട്' എന്നുപറഞ്ഞു ആചാർട്ടർ വിരലുകളെടിച്ചു. 'ഈ വീടാകെ നിങ്ങളുടെതാണെന്നു പറഞ്ഞതു നേരാണ്. എന്നാൽ ഇതു പുജാമുറയാണ്. ആയം അതിനകത്തുണ്ടെന്നു കണ്ടുവെല്ലാറില്ല. ഞാൻതന്നെയും കളിച്ചു അകത്തുകടക്കാറുള്ളു. ഇനി നിങ്ങൾക്ക് കണ്ടുപറ്റു എന്നാണെങ്കിൽ ഒരു കാര്യമുണ്ട്. അതിനകത്തു ഓട ഇല്ലെങ്കിൽ, അകാരണമായി പ്രവേശിച്ചു എന്റെ പുജാമുറി അശുദ്ധമാക്കിയതിന് നിങ്ങളാണുത്തരവാദിയെന്ന് ഏഴുതിരുത്തണം.' ആചാർട്ടർ വീണ്ടും സന്ധ്യാവന്ദനത്തിൽ മുഴുകി.

'വാതില്ക്കൽ നെയ്ത്തരി കണ്ടിച്ചുവെച്ചുകൂടൂ' സംശയം തോന്നുകയാണ്. അതുകൊണ്ടാണ് വാതിൽതുറന്നു കാണിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞതു. നിങ്ങൾ പറയുന്നതും ശരി ഒരു കാരണവുമില്ലാതെ നിങ്ങളുടെ പുജാമുറി തീണ്ടാൻ

ഞങ്ങൾ ഇപ്പോഴെന്നിട്ട് 'ഹവിൽദാർ പറഞ്ഞു. അല്പനേരം ചിന്താമഗ്നനായിനിന്നു. ഓടയെ കണ്ടുപിടിക്കണം. എങ്ങനെ? ഈ പാടുകളിയിൽത്തന്നെ യുണ്ടു്. എന്നിട്ടും ഇവൻ കണ്ണു തെറ്റിച്ചുകളഞ്ഞല്ലോ. അദ്ദേഹത്തിനു് ദോഷം വന്നു. പക്ഷേ, എന്തുചെയ്യും? ഒരുവഴിയും കാണുന്നില്ല. കുറച്ചുസമയംകൂടി മൗനമായി നിന്നശേഷം യാത്രചോദിച്ചു: 'എന്നാൽ ഞങ്ങളിറങ്ങട്ടെ. നമസ്കാരം.''

ഹവിൽദാർ കൂട്ടുകാരും ഇറങ്ങിപ്പോയി. ആചാര്യരുടെ സന്ധ്യാവന്ദനവും അതോടെ തീർന്നു. കരേസമയം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ പുജാമുറിയുടെ വാതിൽതുറന്നു് ഓര പുറത്തുവന്നു അവന്റെ മുഖം കൃതജ്ഞതാഭാരംകൊണ്ടു് കനിഞ്ഞു. അവൻ ആചാര്യരുടെ പാദങ്ങളിൽ കെട്ടിപ്പിടിച്ച്: 'പുജാമുറിയിൽ എന്തായിരുന്നു, ആ പാപഭാരം എന്തിനു് എന്റെ തലയിലേററി?' അവൻ തേങ്ങിക്കരഞ്ഞു. 'ഓഹോ, നീയൊരാൾ പൊട്ടൻതന്നെ. ഹവിൽദാർമാർക്കു് ഞങ്ങളെ പറഞ്ഞെന്നു വെച്ചു് അതു് സത്യമാണെന്നു് വിശ്വസിച്ചിരിക്കയാണോ? നീയൊന്നും കരയാതിരിക്കാമോ?' ആചാര്യർ പുഞ്ചിരിയോടെ അവനെ ആശ്വസിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു.

ഓര ഉറങ്ങുകഴിച്ച് 'വീട്ടിലേയ്ക്കു പോകണമെന്നു പറഞ്ഞു. 'എങ്ങും പോകേണ്ട. നാളെ ഹവിൽദാർ സ്ഥലംവിട്ടാൽ ഈ നാടുമുഴുവൻ നിന്റേതാണു്. രാവിലെ യശവന്തരായർ ഇങ്ങോട്ടു വരാമെന്നു് അറിയിച്ചിരിക്കുന്നു. നിന്നോടു് ഏതോ സംസാരിക്കണമത്രെ. ഇവിടെവെച്ചു് സൗകര്യത്തിൽ കാണാം. ഇവിടെത്തന്നെ കിടന്നോളൂ.' ആചാര്യർ നിർബ്ബന്ധിച്ചു.

കിഴക്കു് വെളുത്തപ്പോൾത്തന്നെ യശവന്തരായർ. ബാളാചാര്യരുടെ ഇല്ലത്തെത്തി. ഓര അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാൽക്കൽ വീണു. അദ്ദേഹം വിസ്മയാധിനനായി. ഹവിൽദാർ നാടായ നാടൊക്കെ തെരഞ്ഞു നടക്കുമ്പോഴും ഇവൻ പാടുകളിയിൽ തന്നെ ഉളിച്ചുനടക്കുകയോ? അദ്ദേഹത്തിനു് ചിരിവന്നു പണ്ടു മുതലേ ഓരയ്ക്കു് ഇത്തരം പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ വലിയ താല്പര്യവും സാമർത്ഥ്യമാണു്. അതദ്ദേഹത്തിന്നറിയാം. ആചാര്യർ പ്രാതർദ്വിധികൾക്കായി വെളിയിലിറങ്ങിയതായിരുന്നു. അദ്ദേഹം വരുന്നതുവരെയും അവർക്കു് സംസാരിക്കാൻ പലതും ഉണ്ടായിരുന്നു.

'നീ അജറാണിക്കു് വരാതിരുന്നതു് നന്നായിപ്പോയി ഓഹോ. വന്നിരുന്നുവെങ്കിൽ ഹവിൽദാർ നിന്നെ അവിടെ വച്ചുതന്നെ പിടിച്ച് ജയിലിലയയ്ക്കുകായിരുന്നു.' യശവന്തരായർ പറഞ്ഞു.

“മുത്തച്ഛാ! ഈശ്വരൻ വലിയവനാണു് എവിടെയായാലും അവൻ കൂടെ അന്നെയുണ്ടു്; ഇങ്ങനെ ആറ് ഹവിൽദാർമാർ വന്നാലും എനിക്കു് പേടിക്കാണെന്നു മില്ലു്.”

“അതും നേരമേ അങ്ങങ്ങളെക്കൊണ്ടു് കത്തുകയായിരുന്നു എന്ന് പറയുന്നതേ തെറ്റു്. ഇത്രയുംകാലം നമ്മളെയൊക്കെ കാത്തതും അവൻ തന്നെ. ചിമണ ഇതിനകം കാട്ടിൽ കിടന്നു് ചത്തുപോകുമായിരുന്നു, ഈശ്വരൻ കാത്തില്ലെങ്കിൽ.” യശവന്തറാവു നെടുവീർപ്പിട്ടു. ഏഴുപതുവയസ്സായ ആ പൂർവ്വജൻ മനസ്സു് ഇളം പൈതൃകത്തിനേറുപോലെയാണു്. ചിമണയുടെ ഭയനിയ ജീവിത കഥ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയം തകർത്തുകൊണ്ടു്. എത്രയെണ്ണം അവളുടെ തകർന്ന ജീവിതത്തെ ഒന്നു രൂപപ്പെടുത്തിയെടുക്കണം. അതിനെത്തുടർച്ചയായ് എന്ന് അദ്ദേഹം രാപ്പകൽ ചിന്തിച്ചു.

ഭാര്യയുടെ ജീജ്ഞാസയുണർന്നു. ചിമണ കാട്ടിൽ കിടന്നു്, ചാകുമായിരുന്നുവെന്നു് നാനാമുത്തച്ഛൻ മരിച്ചുനാൾ തൊട്ടു് ദർപ്പിയി ആ തറവാടിനെ വേട്ടയാടുകയാണു് തന്നെപ്പോലൊരു ജ്യേഷ്ഠനായിട്ടും പ്രയോജനമുണ്ടായില്ല. ചിമണയുടെ ഇന്നത്തെ സ്ഥിതിയെന്തു്? ഭാര്യയ്ക്കു് ഒരു വിവരവും ഇല്ല. അവളുടെ കഥ കേൾക്കാൻ അവൻ വെമ്പി.

യശവന്തറാവു കഥയുടെ തുടക്കം മുതൽതന്നെ പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. ചിമണ, പഡപ്പുനീൽനിന്നകന്നതും അമ്മഹത്യചെയ്യാൻ ശ്രമിച്ചതും മേവിയെപ്പോലെ ചന്ദ്രൻ രക്ഷിച്ചതും ചിമണയുടെ ഹൃദയം നേർന്നുപോകുന്നതു് ഹവിൽദാർ വന്നു കാണണം അവൾ തീരെ യാദൃച്ഛികമായി തന്റെ കൈയ്യിൽ പെട്ടതും ഇപ്പോൾ ഒരാളെങ്കിലും അമ്മയായിരിക്കുന്നതും അതീവ സഹനശീലിയായൊരു അദ്ദേഹം ചിമണയെ അദ്ദേഹം ഗർഭംഗമെന്നായി. ഏകാഗ്രതയോടെ ഇരുന്ന് കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന ഭാര്യ മുകളായി കണ്ണീരൊഴുക്കി. ചിമണയുടെ ദുരന്തജീവിതത്തിന്റെ ഉറപ്പും പാവും ദുഃഖം തന്നെയാണു് രാജ്യഭ്രഷ്ടനായി അലയേണ്ട ഗതികേടും അവൾക്കു വരേണ്ടതാണെന്നു് യാതൊരാശ്രയവുമില്ലാതെ അലയാൻ മാത്രം ഏതു ദർപ്പിയിയാണു് കാരണം? ഭാര്യയ്ക്കു് സഹിക്കാൻ പറ്റാത്ത കൂടുതലായിരുന്നു ഇതു്. കരസമയം വെറുതെയിരുന്നു കരഞ്ഞു.

പരിഹരിക്കപ്പെടേണ്ടുന്ന പ്രശ്നമുണ്ടു് മുസിൾ. യശവന്തറായ്ക്കു് ഭാര്യയോടും അമ്മയോടും സംസാരിക്കേണ്ടതും കഞ്ഞിന്റെ അചാമണത്തിന്റെ ആരുടെ പേരെഴുതണം? ചിമണയുടെ അഭിപ്രായം എന്താണെന്നു് ഭാര്യ പറഞ്ഞു. യശവന്തറായർ ചോദിച്ചപ്പോൾ അക്കാലം ഭാര്യയോടു് പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന വെന്നാണു് അവൾ പറഞ്ഞതു്. അദ്ദേഹം ഓർമ്മിപ്പിച്ചു. ഭാര്യയ്ക്കും അമ്മയ്ക്കും സമ്മതമായിരുന്നു.

“നി് പറയുന്നതൊക്കെ ശരിയാണു് ഭാര്യ. പഡപ്പുന്റെ പേരുതന്നെ എഴുതിയെന്നു കരുതുക. ആ കഞ്ഞിന്റെ ഭാവിയിലേതു്? കടംബകിലാത്ത ഒരു സന്യാസിയാണു് പഡപ്പൻ. അയാൾ ഈ കട്ടിയെ പോറ്റിവെള്ളമെന്ന വിശ്വാ

സവും ഏനിക്കില്ല. അതുകൊണ്ട് ചിമണയോടു പ്രത്യേകം പറഞ്ഞു അവൾ സമ്മതിക്കയാണെങ്കിൽ ബാപ്റ്റിസം ഓഫീസിന്റെ പേരുതന്നെ ഏതെന്ന് മെനോണിന്റെ ആഗ്രഹം. യശോവന്തരായർ തന്റെ ഇംഗിതം അറിയിച്ചു.

ദാദ പൊട്ടിത്തൊരിച്ചു. 'ഏകാമേ, മററാറെങ്കിലുമാണ് ഇക്കാര്യം ഏതോടു പറഞ്ഞിരുന്നതെങ്കിൽ ഞാനെന്തു ചെയ്യുമായിരുന്നത് പറയുന്നില്ല. ഞങ്ങൾ പാവങ്ങളാണെന്നത് ശരിതന്നെ. ഞങ്ങൾക്ക് നിങ്ങളെപ്പോലെ സ്വത്തില്ല. കഞ്ഞിന്റെ അച്ഛൻ പഡപ്പനാണെന്ന് ഗ്രാമത്തിൽ നാലാളറിയുന്ന സത്യമാണ്. ഇനി അറിഞ്ഞിട്ടില്ലെങ്കിലും ഈശ്വരനെയും. അതൊക്കെ മറച്ചു വെച്ച് ജീവിക്കാനാകുമോ? നിങ്ങളെന്താണിപ്പറയുന്നത്? പഡപ്പൻ തന്നെ അവർക്ക് താലികെട്ടണം. അതിനുള്ള മാർഗ്ഗം കണ്ടെത്തണം.'

'സഹായിച്ച ദാദ. എന്നാൽ പഡപ്പൻ അവളെ വിവാഹം കഴിക്കുമെന്ന വിചാരം തന്നിട്ടുണ്ടാകണം. അവളെ യാതൊരു ഗതിയുമില്ലാതാക്കിയിട്ട് അവൾ മുങ്ങിപ്പോകാൻ പോയതാണ്. ചന്ദ്രി അവളെ രക്ഷിച്ചു. നീ ഞാൻ പറയുന്നത് കേൾക്കൂ. ബാപ്റ്റിസം പേരേഴുതിയാൽ ഓവിയീൽ അവൻ ബാപ്റ്റിസം തറവാട്ടുസ്വത്തിന്റെ അവകാശിയായിത്തീരും.'

'മുത്തച്ഛാ, നിങ്ങൾ സ്വത്തിന്റെ കാര്യമാണ് പറയുന്നത്. ചിമണയുടെ അഭിമാനപ്രശ്നമാണ് ഏതെന്ന് ചിന്തിപ്പിക്കുന്നത്. ബാപ്റ്റിസം ഓഫീസ് എത്ര തന്നെ ചീത്തയായാലും തെറ്റിച്ചെഴുതാത്ത അദ്ദേഹത്തിന്റെ തലയിൽ ഈ കുറ്റം ചുമത്തുന്നത് ഏനിക്കിഷ്ടമല്ല. ജീവൻപോയാലും അത് സാധ്യമല്ല. അക്കാര്യം മാത്രം പറയണം.' ദാദ തന്റെ തീരുമാനം വ്യക്തമാക്കി.

യശോവന്തരാവുവിന് മറുപടി ഇല്ലായിരുന്നു. ചിമണയോടു തോന്നിയ ആത്മാർത്ഥമായ സഹായഭാവവും ഔദാര്യവും മാത്രമാണ് അദ്ദേഹത്തെക്കൊണ്ട് ഈ അഭിപ്രായം പറയിച്ചത്. യാതൊരുവിധ ഭ്രമഭ്രംശം അതിലുണ്ടായിരുന്നില്ല. ചിമണയുടേയും അവളുടെ കഞ്ഞിന്റേയും ഓവി, സത്യത്തിന്റെ പേരിൽ അപകടപ്പെടരുതെന്ന് അദ്ദേഹം കരുതി. എന്നാൽ ദാദയ്ക്ക് ഇത് സമ്മതമല്ല. അദ്ദേഹം ധർമ്മസങ്കടത്തിലായി. എന്തായാലും ദാദ അവളുടെ ജ്യേഷ്ഠനാണ്; അവളുടെ യഥാർത്ഥ ഉത്തരവാദിത്വം അവന്നാണല്ലോ.

അവർ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കെ ബാളാചാര്യരും അവിടെയെത്തി. യശോവന്തരാവു അദ്ദേഹത്തെ നമസ്കരിച്ചു.

'യശോവന്തരായരേ. നിങ്ങൾ ദാദയോടു പ്രധാന പ്രശ്നത്തെക്കുറിച്ച് സംസാരിച്ചുകഴിഞ്ഞുവെന്ന് തോന്നുന്നു. ഇനി മറ്റൊരു പ്രധാന കാര്യത്തെക്കുറിച്ച് നിങ്ങളുടെ വ്യക്തമായ അഭിപ്രായം അറിയാനിരിക്കുന്നു.' ആചാര്യർ തന്റെ പതിവ് ആസനമായ കൃഷ്ണാജിനത്തിലിരുന്നു.

യശോവന്തരാവുവിന് ഈ ചോദ്യം അപ്രതീക്ഷിതമായിരുന്നു. 'വിഷയം മെന്താണെന്നറിയിച്ചാൽ ഏന്റെ അഭിപ്രായവും പറയാം.'

“അതു എന്നെയും നിങ്ങളെയും ഈ ഗ്രാമത്തെയും ബാധിക്കുന്ന പ്രശ്നമാണ്. അധികാരിത്തറവാട്ടിലെ പിന്തുടർച്ചാവകാശപ്രശ്നമാണ് കാര്യം. പഡപ്പേൻ നിങ്ങളുടെ ഗ്രാമത്തിലെ ഏതോ ഒരു ലിങ്കുവന്നെ വിളിച്ചുകൊണ്ടു വന്നു. അക്രമങ്ങൾ ആരംഭിച്ചിരിക്കുകയാണ്. അവരുടെയുടെ നിങ്ങളുടെ ബാപ്പ, സാഹേബ് ഉണ്ട്. അയാൾ നിങ്ങൾക്ക് ദുഷ്ടൻ വരുത്തിവെയ്ക്കുകയാണ്. അതുകൊണ്ട് ബാപ്പ, സാഹേബ് ഈ ഗ്രാമത്തിൽനിന്നും സ്വന്തം നാട്ടിലേയ്ക്കു തിരിച്ചുപോകണമെന്നാണെന്റെ അഭിപ്രായം.”

യശവന്തറാവുവും അതേ അഭിപ്രായക്കാരനായിരുന്നു. എന്നാൽ ബാപ്പ, സാഹേബിനോടു എങ്ങനെ നേരിട്ടുപറയും? ലക്ഷ്മീബായി വലിയ മാളികയിലേക്ക് തിരിച്ചുവന്നാൽ ബാപ്പ, സാഹേബ് സ്വയം ഒഴിഞ്ഞുപോകുമെന്ന് ബാളാചാര്യർ സൂചിപ്പിച്ചു. എന്നാൽ ലക്ഷ്മീബായിയെ വിളിച്ചുകൊണ്ടു വരാനുള്ള ശ്രമങ്ങളെല്ലാം നിഷ്ഫലമായിരിക്കുകയാണ്. ഇനി യശവന്തറാവു തന്നെ പോയി അവരെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരണം. അദ്ദേഹം അതിനു തയ്യാറാണെന്നും എന്നാൽ താൻ ബാപ്പ, സാഹേബിന്റെ പക്ഷപാതിയാണെന്ന് അവർ കരുതിയാലോ? അതുകൊണ്ട് ബാളാചാര്യർതന്നെ ഇതിനിറങ്ങിയാൽ?

അവസാനം ഒരു തീരുമാനത്തിലെത്തി. യശവന്തറാവുതന്നെ ഇന്റുപുരത്തു പോകണം. മഹാരാജാവിനെക്കണ്ടു ലക്ഷ്മീബായിയെ വിവരമറിയിക്കണം. ബാളാചാര്യരും അദ്ദേഹത്തെ മുഖംകാണിക്കാൻ വരുന്നുണ്ടെന്ന് അറിയിക്കണം. ജാഗ്രിഭാരുടെ തറവാടു് നിലനില്ക്കണം; ബാപ്പ, സാഹേബ് സ്വന്തം നാട്ടിലേയ്ക്കുപോകണം.

അപ്പോഴാണ് ബാളാചാര്യർ മഹാരാജ സമസ്യയെടുത്തിട്ടു. “യശവന്തറായരേ, നിങ്ങൾ കണ്ടിട്ടില്ലേ? ബാപ്പ, സാഹേബും പഡപ്പേനുംകൂടി ഹാവന്റർക്കാരെക്കൊണ്ട് പറത്തിക്കൊടുപ്പിച്ച് ഭാദയെത്തിയെ വാറണ്ട് പുറപ്പെടുവിപ്പിച്ചു. നിങ്ങൾ ഹാവന്റർ അധികാരിയെക്കൊണ്ട് ഈ വാറണ്ട് റദ്ദ് ചെയ്യിപ്പിക്കണം.”

“ശാധിയാണുതന്നെ ആ വാറണ്ട് റദ്ദാക്കിയിട്ടുള്ളത്. അതിനുശേഷം ഈ തെമ്മാടികളോടു് ഒരുക്കെ നോക്കിക്കളയാം. ഈ പഡപ്പേനെ ഇവിടെ നിന്നോടിച്ചിട്ടു് ബാക്കി കാര്യം!” ഭാദ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

“തീ ദ്രാഹു പറയല്ലേ ഭാദ! പഡപ്പേൻ നാട്ടിൽ പ്രമാണിയാണ് അയാൾക്ക് നാട്ടുകാരുടെ പിന്തുണയുണ്ട്. അയാളെ എന്തുചെയ്യാൻ കഴിയും? ബാപ്പ, സാഹേബ് കതിരിലിരിക്കുന്ന കൊച്ചുപക്ഷി. അയാളെ നാട്ടിൽനിന്നും പറഞ്ഞുയച്ചാൽമതി.” ബാളാചാര്യരുടെ അഭിപ്രായം.

“ഭാദാ, ആചാര്യസ്വാമി പറയുന്നതാണ് ശരി. നി എടുത്തുചാടരുതു്. ചിമന്ത കണ്ടലിനേയുംകൊണ്ട് നാട്ടിൽവന്നാൽ അവരും ഏവിടെ അമസി കണ്ടും? അതിരിക്കട്ടെ ഹാവന്റർ അധികാരി എന്ന തള്ളിപ്പറയില്ല..

എല്ലാം ഞാൻ അയാളെ ധരിപ്പിക്കാം." യശവന്തറാവു തന്റെ പാപിപാടി വ്യക്തമാക്കി.

അന്ന് വൈകുന്നേരംതന്നെ ഹാവന്തൂക്ക് പുറപ്പെടാൻ യശവന്തറാവു ഇറങ്ങി. അല്പംകഴിഞ്ഞപ്പോൾ അടുത്ത ദിവസത്തെ ഹനമാൻജയത്തിൽ ആചാര്യന്മാർ ക്ഷണിക്കാനായി ശേഷപ്പൻ അവിടെയെത്തി. ഭാദ ഏഴന്നേറ്റുനിന്ന് 'റാം റാം' പറഞ്ഞപ്പോൾ ശേഷപ്പൻ അന്തഃവിട്ടുപോയി.

"എന്താടോ, ഹവിൽദാർ രാത്രി ഗ്രാമത്തിൽനിന്ന് പോയെന്നറിഞ്ഞു പുലരുന്നതിനകം നാട്ടിലെത്തിപ്പോയല്ലോ!" ശേഷപ്പൻ അർത്ഥംവെച്ച് പറഞ്ഞു.

"ഹവിൽദാർ ഗ്രാമത്തിൽനിന്ന് പോയാലും സക്കാറാഫീസറായി നിങ്ങൾ സ്ഥലത്തുതന്നെയുണ്ടല്ലോ. നിങ്ങൾ മനസ്സുവെച്ചാൽ ജയിലിലായതുകൊണ്ട് സാധിക്കുമല്ലോ." ഭാദ ചിരിച്ചു.

"ഭാദ ഇന്നു സംസാരിച്ചു." ശേഷപ്പൻ ആചാര്യന്റെ നേരെതിരിഞ്ഞു മുഖവുര തുടങ്ങി.

"ഇക്കൊല്ലം ക്ഷാമമായതുകൊണ്ട് ഹനമാൻജയത്തി വലിയ ആർഭാടമായി നടത്തുന്നില്ല. വൈദികബ്രാഹ്മണന്മാരുടെ ചടങ്ങുകൾമാത്രം നടത്തി അവസാനിപ്പിച്ചുകൊണ്ട്, ആചാര്യരേ!"

"എന്തായാലും ഹനമാൻജേവൻ മഴപെയ്യിച്ചില്ല. അതുകൊണ്ട് ക്ഷാമത്തിന്റെ അടിമേവൻതന്നെ ഏൽക്കേണ്ടതല്ലേ? ഗൌഡർ മരിച്ചതുകൊണ്ട്, അദ്ദേഹത്തിന്റെ വകയായുള്ള പൂജമുടങ്ങി. ക്ഷാമം വന്നുകാരണം കലകണ്ണി വീട്ടിലെ പൂജ ഗംഭീരമാവുകയും ചെയ്തു. ബാപ്പ, സാഹേബ് ഉള്ളതുകൊണ്ട് ആനന്ദനേയസാമിക്ക് ജലകേളിയെങ്കിലും കാണാനൊത്തു!" ബാളാചാര്യർ ചിരിച്ചു.

ശേഷപ്പൻ ധ്വനി മനസ്സിലായി. "കളത്തിലെ വെള്ളം കളത്തിൽതന്നെ ഒഴിച്ച് വരും വാങ്ങാമെന്നാണെങ്കിൽ ഞാൻ ചിലതൊക്കെ ചെയ്തേനേ. അയാൾ ജലകേളി നടത്തിയത് യഥാർത്ഥ കേത്തികൊണ്ടാണെങ്കിൽ അടുത്ത വർഷവും നടത്തിക്കാണിക്കട്ടെ. എന്നിട്ടു പറയാം."

"ഏതുതോ കാലമായി ജാഗീർദാരുടെവക ജലകേളി നടത്താറുള്ളതാണ്. അടുത്തവർഷം നടക്കില്ലെന്ന് എങ്ങനെ പറയും?" ബാളാചാര്യർ മാറിയിരുന്ന് ജിജ്ഞാസാഭരിതനായി ചോദിച്ചു.

ശേഷപ്പൻ ഒന്നുള്ള പൊടിവലിച്ചു ആചാര്യന്റെനേരെ പൊടിക്കുപ്പി നിട്ടു. "വലിയമാളികക്കാരന്റെ ജലകേളി നമുക്കറിയാമല്ലോ, ആചാര്യരേ! ഇപ്പോൾ വലിയമാളികയിലെ യജമാനത്തിലക്ഷ്മിബായിയാണ്. അവർ ഇവിടെ ഇരുപുറത്തിലുണ്ട്. വലിയമാളികയിലെ ജലകേളിയാണ്; അതുകൊണ്ട് നിങ്ങൾ വരണമെന്ന് ബാപ്പ, സാഹേബിന് മരണത്തോളം

പററിലേ? ഫലം എന്താണെന്നറിയാമോ? ലക്ഷ്മീബായി ദേവ്യപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ്. ഇക്കഴിഞ്ഞ പന്ത്രണ്ടുകൊല്ലത്തെ വരവുചെലവുകൾക്കു കൈമാടുന്നത് ഇന്ദുപുരത്തു് ചെല്ലണമെന്നും പറഞ്ഞു് ഇന്ദുപുരത്തുനിന്നു് ഒരു കതിരപ്പുറവാരിക്കാൻ സന്ദേശം കൊണ്ടുവന്നിരിക്കുന്നു."

ആചാര്യർക്കു് ഇതറിയില്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു് സംശയം തോന്നി. "ജലഭേദി കഴിഞ്ഞതേയുള്ളു; അപ്പോഴത്തേയ്ക്കു് മുങ്ങിയൊരു സന്ദേശം കിട്ടണമെങ്കിൽ നിയമപ്രകാരം അറിയാവുന്നവരാരോ ഇവിടുത്തെ വിവരങ്ങൾ അറിയിച്ചിരിക്കണം." അദ്ദേഹം തന്റെ സംശയം വ്യക്തമാക്കി

"അറിയിക്കാതിരുന്നാൽ എങ്ങനെ? ഈ ബാപ്റ്റിസ്മം അഹങ്കാരമുള്ളതു്. ഇന്ദുപുരത്തേയ്ക്കു് ഒരേഴ്ചത്തേഴ്ച വിവിധ ക്ഷണത്തെക്കുറിച്ചു് മനസ്സിലാക്കുന്നതിനായിട്ടു് പരസ്പരം പരസ്പരം ചോദ്യം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. പലപ്പോഴും അയാൾ അതു് വേണ്ടെന്നുവെച്ചു. ഇയാളെ ഈ അക്കിടിയിൽനിന്നു് പലപ്പോഴും തടയുകയും ചെയ്തു."

പലപ്പോഴും ബാപ്റ്റിസ്മം അഹങ്കാരമുള്ളതു്. ഇന്ദുപുരത്തേയ്ക്കു് ഒരേഴ്ചത്തേഴ്ച വിവിധ ക്ഷണത്തെക്കുറിച്ചു് മനസ്സിലാക്കുന്നതിനായിട്ടു് പരസ്പരം പരസ്പരം ചോദ്യം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. പലപ്പോഴും അയാൾ അതു് വേണ്ടെന്നുവെച്ചു. ഇയാളെ ഈ അക്കിടിയിൽനിന്നു് പലപ്പോഴും തടയുകയും ചെയ്തു."

"ചോദ്യം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു? ആ തെങ്ങി ലിങ്കപ്പൻ ഗ്രാമത്തിൽനിന്നായിരുന്നു. അയാൾക്കു് ഓഹരി കൊടുക്കണമെന്നു്. അയാളുടെ പിന്തുടർച്ചാവകാശപ്രകാരം ആദ്യം തീരത്തെ പാട്ടുതീയത്തു് ഹർജിയുമേൽ തഹസിൽദാർ ഉത്തരവിട്ടാൽ അധികാരിസ്ഥാനം കിട്ടില്ല. ആർഡിയോതന്നെ അവകാശമില്ലാത്ത ലിങ്കപ്പന്റെ പേർ ഏഴുതീക്കണം. അതുപ്രകാരം പിന്തുടർച്ചാവകാശത്തെക്കുറിച്ചു് നോട്ടീസാക്കണം. എന്നിട്ടു് ലിങ്കപ്പന്റെ നിയമനം നടക്കണം. അതിനൊക്കെ മുമ്പായി അയാൾ അധികാരി ചുമത്തു് പേരിട്ടുകൊണ്ടു് പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. പലപ്പോഴും ഇതുകൊണ്ടു് പരസ്പരം ചോദ്യം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. പലപ്പോഴും അയാൾ അതു് വേണ്ടെന്നുവെച്ചു. ഇയാളെ ഈ അക്കിടിയിൽനിന്നു് പലപ്പോഴും തടയുകയും ചെയ്തു."

ആചാര്യർക്കു് ഈ മിന്നാലിപ്രായത്തിൽനിന്നു് മുതലേക്കു് ആഗ്രഹമുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടുതന്നെ അദ്ദേഹം നല്ല വാക്കുകൾ പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു: "അതൊക്കെ ശരിപ്പെടുത്തിക്കൊടുക്കാം. ശേഷം നിയമത്തെക്കുറിച്ചു് ചോദ്യം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. പലപ്പോഴും അയാൾ അതു് വേണ്ടെന്നുവെച്ചു. ഇയാളെ ഈ അക്കിടിയിൽനിന്നു് പലപ്പോഴും തടയുകയും ചെയ്തു."

“പാറഞ്ചിന് മണ്ണിട്ടെ. 323-ാം വകുപ്പുകാരും ഒരുവെറും അടിപിടി കേസു സംബന്ധിച്ചു ഹർജിയേയുള്ളു. അവൻ പോയി മജിസ്ട്രേറ്റിന്റെ മുറിയിൽ ഹാജരാവട്ടെ. എന്നിട്ട് ജാമ്യം എടുത്തെടുത്ത് ആ കേസുവിചാരണ നൽകട്ടെ തഹസിൽദാരുടെ മുറിലാണ് നടക്കേണ്ടത്. പിന്തുടർച്ചാവകാശങ്ങൾക്കെന്തെ സംബന്ധിച്ച അയാളുടെ ഉത്തരവിന്മേൽ അപ്പീൽകൊടുത്താൽ അയാൾ വാങ്ങിയതൊക്കെ വിഴുങ്ങാൻ പറയില്ലെന്നുവരാം. എന്നാൽ ഭാഗ്യവശം വിട്ടുകൊടുത്താൽ അയാൾക്കൊരുപക്ഷം നഷ്ടപ്പെടാനില്ല.” ശേഷപ്പൻ ഇപ്രകാരം നിർദ്ദേശിച്ചു.

“ശരി; നോക്കൂ. എന്നാൽ മജിസ്ട്രേറ്റിന്റെ മുറിയിൽ ഹാജരാവാൻ ഭാഗ്യവശം സമ്മതിക്കണമല്ലോ?” ബാളാചാര്യർ സംശയം പ്രകടിപ്പിച്ചു.

“എന്താടോ ഭാഗ്യം, ജാമ്യംകൊടുത്തു നിന്നെ മോചിപ്പിച്ചു കൊണ്ടുവരാൻ എനിക്ക് കഴിയുമോ, ഇല്ലേ?”

“എങ്ങനെ പറയും കലകർണി? ഇന്നലെയാളും പഡപ്പേന്റേയും ബാപ്പ, സാഹേബിന്റേയും നിഴൽപോലെ നടന്നതല്ലേ? ഇന്നിപ്പോൾ പെട്ടെന്ന് വിട്ടിട്ടാൽ വരുന്നതാണോ വിശ്വാസം?”

“അനിയാ നിനക്കീ പ്രവചനങ്ങൾക്കറിച്ച് ഒന്നുമറിയില്ല. ഇന്ന് നിനക്കിഷ്ടമില്ലാത്തവരെക്കൊണ്ടു ശാശ്വതമായി അങ്ങനെയായിരിക്കുമെന്ന് കരുതരുത്. ഇന്ന് നിനക്ക് വേണ്ടാത്തവർ ശാശ്വതമായി നിന്റെ ശത്രുക്കളായിരിക്കുമെന്നു വിചാരിക്കരുത്. സ്നേഹവും വിദ്വേഷവും സന്ദർഭത്തിനനുസരിച്ച് ഉണ്ടാകുന്നതു്. ആ സന്ദർഭത്തിനനുസരിച്ച് അതാതിനെ പ്രയോജനപ്പെടുത്തുകയാണു വേണ്ടതു്.” ശേഷപ്പൻ തന്റെ ജീവിതാനുഭവത്തിന്റെ വെളിച്ചത്തിൽ ഒരു തത്വം പറിപ്പിച്ചു ആത്മാഭിമാനത്തോടെ പൊടിവെച്ചു് ആചാര്യരുടെ മുഖം നോക്കി.

“നിങ്ങൾ എന്തുവേണമെങ്കിലും ചെയ്യാളു്. അവകാശങ്ങൾക്കെന്തെ സംബന്ധിക്കുന്ന ഇപ്പോഴത്തെ തീരുമാനത്തിനെതിരെ അപ്പീൽ കൊടുത്താൽ പ്രയോജനപ്പെടുമോ?” ബാളാചാര്യർ ചോദിച്ചു.

“ചിന്തപ്പന്റേ അവകാശവാദം കേൾക്കൂ. അനുവദിക്കപ്പെട്ടില്ല. കൈമടക്കം കിട്ടിയപ്പോൾ തഹസിൽദാർ എന്തോ ചെയ്തുവെന്നുമാത്രം. അപ്പീൽ ചെയ്താൽ അവകാശവാദം കാരനിൽപ്പറക്കും. ജനനജിന്ദുറിൽ ‘ശങ്കരപ്പൻ, ജാതി ൧൨൪൯’ എന്നു വ്യക്തമായി എഴുതിയിട്ടുണ്ടു്. അതു് ഹാജരാക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ല. അപ്പീലിന് അതൊക്കെ കാരണമെന്തി.”

ശേഷപ്പന്റെ വാക്കുകൾ ആചാര്യർക്കു് ഉത്സാഹം പകർന്നു. ഗ്രാമത്തോടുള്ള അഭിമാനംകൊണ്ടോ കാശിന്റെ ആശങ്കയോ ശേഷപ്പൻ തന്റെ നിയമസഹായം നൽകിയതാണു്. ശേഷപ്പൻ സ്വാർത്ഥത്തിൽ മാത്രമേ നോട്ടുള്ളു. ഇപ്പോൾ പഡപ്പേൻ ഇതാളും ഇങ്ങനെയിരിക്കയാണു്. അതുകൊണ്ടു് ഇങ്ങനെയൊ

കൂട്ടാടി വന്നതാണെന്നും സ്പഷ്ടം. എന്നാൽ അയാളുടെ സ്വാർത്ഥത്തോടൊപ്പം ഒരു പരമാർത്ഥവും കടങ്ങിക്കിടക്കുകയാണ്. ആചാര്യർ തന്റെ ദീർഘമായ ജീവിതാനുഭവത്തിൽനിന്നും പഠിച്ചപാഠം ദുഃഖപൂർണ്ണമായിരുന്നു. ശേഷപ്പണി പ്പോലുള്ളവരും ലോകത്തിലാവശ്യമാണെന്ന പാഠം അദ്ദേഹത്തിന് പൂർണ്ണമായി.

ദാദ ആചാര്യരുടെ ഇല്ലത്തുനിന്നിറങ്ങി നേരെ ഗൃഹത്തിലെ വേനൽ പൂത്തു പോയി. പാർവ്വതിയമ്മയോടും സംഗതികളോടൊക്കെ പറഞ്ഞു. പാവുര മമ്മ, തന്റെ ഭർത്താവും ശേഷപ്പണം ഇണങ്ങിനടന്നിരുന്ന കാലത്തെ സംഭവങ്ങൾ അനുസ്മരിച്ചു. ഇപ്പോഴൊരിക്കലും ശേഷപ്പണം തന്റെ കണ്ണുകളുടെ നന്മയ്ക്കുവേണ്ടി വല്ലതും ചെയ്യാൻ തോന്നിയല്ലോ! അവർ നിരന്ദകനായി.

അന്നു വൈകുന്നേരം യശവന്തറാവു ഹാവന്റക്ക് പോകാൻ കതിരയെ തയ്യാറാക്കുന്നതുകണ്ടു ബാപ്റ്റിസ്മം അന്വേഷിച്ചു. "അവിടെയെന്താണു കാത്ത്? അമ്മാവാ, നിങ്ങൾക്ക് വേണ്ടവരെ ഇങ്ങോട്ടു വിളിപ്പിക്കാം. ചൈത്രമാസം, സന്ധ്യയോടെ കാറ്റും മഴയും വരാം." യശവന്തറായക്ക് തന്റെ മനോവിചാരങ്ങൾ പ്രകടിപ്പിക്കാൻ ഒരവസരം കിട്ടി.

"ഈ വൃദ്ധനോടു നിനക്ക് വാത്സല്യമുണ്ടെങ്കിൽ ഞാൻ പറയുന്ന ഒരു വാക്ക് അനുസരിക്കാമോ? ഞാൻ ബുദ്ധിമുട്ടുതന്നെണ്ടെങ്കിൽ ഏന്റെ വാക്ക് കേൾക്കണം.."

യശവന്തറാവു പറയാൻ പോകുന്നതെന്തെന്നു ബാപ്റ്റിസ്മം അന്വേഷിച്ച് നോക്കി. ഇപ്പോൾ ഹാവന്റക്ക് അദ്ദേഹം പോകുന്നതെന്തിനാണെന്നും അറിയാം. ദാദയ്ക്കുതീരായ പരമതി പിൻവലിപ്പിക്കാൻ. ഹാവന്റക്കു സന്തോഷിപ്പിക്കുന്ന കാഴ്ച അയാൾക്കിഷ്ടമുള്ളതല്ല. തന്റെ അഭിപ്രായം യശവന്തറായയെ അറിയിക്കുകയും ചെയ്തു. യശവന്തറായരുകൾ, മറുപടിയോടൊപ്പം ഉപശേഷവും നൽകി.

"എന്തിനൊന്നു പറയരുത്: നീ ഈ കൂട്ടുകെട്ട് അവസാനിപ്പിക്കണം. നാളെ യാത്രയായി ഇവിടെ വന്നാൽ ഞാൻതന്നെ നിനക്കൊരിയായി നീളും. ഓക്കോട്ടം." അദ്ദേഹം അക്കീട്ടുകൊടുത്തു.

ബാപ്റ്റിസ്മം അന്വേഷിച്ച് പതിവനുസരിച്ച് വാടിക്കാർനിന്നു. പഡപ്പേണെ ന്നായികൊണ്ടു. നാട്ടിൽ ചേരിതിരിവുണ്ടാക്കുന്നത് നല്ലതല്ലെന്ന് ഉപശേഷി ചുറ്റും അതിന് കാരണക്കാരൻ ബാപ്റ്റിസ്മം അന്വേഷിച്ച് പറഞ്ഞു. അദ്ദേഹം കാരണക്കാരൻ ചെയ്തുകയാണെങ്കിൽ നാട്ടിൽ ചേരിതിരിവുണ്ടാകയില്ലെന്നും പറഞ്ഞു. ലിങ്കപ്പേണെ പാടി ചോദിച്ചപ്പോൾ അങ്ങനെയൊരു പഡപ്പേണെൻ കാത്ത് മാണെന്നു പറഞ്ഞൊഴിഞ്ഞു. ഇനിമെന്തു ചെയ്തുകയാണെങ്കിലും പഡപ്പേണെൻ ചോദിച്ചിട്ടു ഉള്ളുവെന്നും അറിയിക്കുകയും ചെയ്തു.

ബാപ്റ്റിസ്മം അന്വേഷിച്ച് വാടിക്കാർനിന്നു. പാടി ചോദിച്ചപ്പോൾ അങ്ങനെയൊരു പഡപ്പേണെൻ കാത്ത് മാണെന്നു പറഞ്ഞൊഴിഞ്ഞു. ഇനിമെന്തു ചെയ്തുകയാണെങ്കിലും പഡപ്പേണെൻ ചോദിച്ചിട്ടു ഉള്ളുവെന്നും അറിയിക്കുകയും ചെയ്തു.

അതയ്ക്കുപോയി. ബാപ്റ്റിസാഹേബ് പഡപ്പനോടു ആലോചിക്കാൻ അങ്ങോട്ടുപോയി.

ശേഷപ്പനോടു ഇടഞ്ഞതിനാൽ പഡപ്പനും അല്പം യെന്നിരുന്നു. ശേഷപ്പൻ മുമ്പേരിയിൽ ചെന്നാൽ? തങ്ങളുടെ കൂടെയായിരുന്നപ്പോൾ ചെണ്ടുവോളം ഡഹായിച്ചു. പഡപ്പിബായി തിരിച്ചുപറിയായെന്നെങ്കിൽ വയലുകളൊക്കെ ബാപ്റ്റിസാഹേബ് കൃഷിക്കാരുടെ പേരിൽ ഏഴതിക്കൊടുക്കണമെന്ന് നിർദ്ദേശിച്ചിരുന്നു. ലിങ്കപ്പന്റെ അവകാശത്തക്കത്തിലും അയാളുടെ നിയമസഹായം ആവശ്യമാണ്. ഏന്നാലിപ്പോൾ ഉപദേശങ്ങളരായാൻ സാധ്യമല്ല. അതുകൊണ്ട് പഡപ്പൻ മറ്റൊരു വിദ്യ പ്രയോഗിക്കാനുള്ള യശവന്തറാവു ഗുപ്പോൾ സന്ധിസംഭാഷണത്തിന് ശ്രമിക്കുകയാണ്. ചില ഉപാധികളിൽ ഏൽ ഉടൻതന്നെ ഒരു സന്ധിമുറപ്പിച്ചാലോ? ഒരു പേരിനുമാത്രം. നമ്മുടെ ഉപാധികളെന്താണെന്ന് ഉടനെ യശവന്തരായരെ അറിയിക്കണം. ഒന്നാമതായി ലിങ്കപ്പൻ ഗുഡരുടെ പിന്തുടച്ചാവകാശിയാണെന്നു സ്ഥാപിച്ച് ഗ്രാമാധികാരിയായി വരണം. രണ്ടാമതായി ഭാദഞ്ചെതിരായ പരാതി സക്കാരിന്റെ മുമ്പാകെ. അത് നിയമാനുസൃതം തീരുമാനിക്കപ്പെടണം. ഹാവന്തർക്കാർ കൊടുത്ത പരാതി അവർതന്നെ പിൻവലിച്ചാൽ നന്നും. ഇല്ലെങ്കിൽ ഭാദഞ്ചവരോടു ക്ഷമായാചനം ചെയ്യണം. ഈ ഉപാധികൾ ബാളാചാർ സമ്മതിച്ചുതന്നാൽപിന്നെ നാട്ടിൽ ചേരിപ്പോരിന് സാധ്യതയില്ലാതാവും.

അന്നരാത്രി ഉറക്കുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ ബാപ്റ്റിസാഹേബ് യശവന്തരായരെ ഈ അഭിപ്രായങ്ങളുറയിച്ചു അദ്ദേഹം മിണ്ടാതിരുന്നു എല്ലാംകേട്ടു. "ഞാൻ പറഞ്ഞത് അനുസരിക്കില്ലെന്നുമാത്രം പറഞ്ഞാൽ മതിയല്ലോ. ഇത്രയൊക്കെ വളച്ചുകെട്ടേണ്ട ആവശ്യമേയില്ലല്ലോ." അദ്ദേഹം അറുത്തുമറിച്ചു പറഞ്ഞു. ഏന്നിട്ട് അധികം സംസാരിക്കാനിടകൊടുക്കാതെ ഉറങ്ങിക്കളഞ്ഞു.

റോഡ് വെളക്കുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ അദ്ദേഹം കതിരപ്പറത്തു് ഇന്ദുപുരത്തേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞതായി ബാപ്റ്റിസാഹേബ് രാവിലെ അറിഞ്ഞു. അമ്മാവന് ദേഷ്യംവരുമെന്ന് അയാൾക്കറിയാം. ഏകിലും ഈ വാങ്ങ അയാളെ കൂടുതൽ ഓലിപ്പിച്ചു. താൻ ചെയ്യുന്നത് തെറ്റൊ ശരിയോ എന്നതു് അയാൾക്ക് മനസ്സിലാവുന്നില്ല. അമ്മാവൻ ദേഷ്യപ്പെട്ടു്. ഒന്നും മിണ്ടാതെ പൊയ്ക്കുളഞ്ഞു ഹവലാതിയോടെ ഇരിക്കുമ്പോൾ മറ്റൊരു വാങ്ങകൂടി കേട്ടു. ഹവിൽദാർ ചാണ്ടെ പാട്ടിക്കാൻ അധികാരിയുടെ വീട്ടിലേയ്ക്കു പോയിരുന്നു. ആ സമയം കലകണ്ണി ശേഷപ്പൻ അവനെ താലൂക്ക് മജിസ്ട്രേട്ടിന്റെ മുമ്പിൽ ഹാജരാക്കുവാൻ കൊണ്ടുപോയിരിക്കുകയായിരുന്നുവത്രെ. ബാപ്റ്റിസാഹേബ് ചിന്താധീനനായി.

പാവ്യതീയമ്മഗൃഹത്തിലും ബാളാചാര്യരും നിർദ്ദേശിച്ചതനുസരിച്ച് ജൈനൻ ചിന്നപ്പൻ ദാദയോടൊപ്പം താലൂക്കാഫീസിലേയ്ക്ക് യാത്ര പുറപ്പെട്ടു-ദാദയ്ക്ക് ജാമ്യംനിന്നും അവനെ മോചിപ്പിച്ചു കൊണ്ടുവരുന്നു. നേരം പലർന്നിരുന്നു. മൂന്നുപേരായി പുറപ്പെട്ടനായ് ഒരു ലക്ഷണക്കോട്ടാണ്. അതുകൊണ്ട് കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പനേയും അവർ കൂട്ടി. ചൈത്രമാസത്തെ പൊള്ളുന്ന വെയിൽ പരക്കുന്നതിനുനുമായി താലൂക്കിലെത്തണം-അതായിരുന്നു ധരിപാടി.

അവകാശത്തക്കത്തെ സംബന്ധിച്ചൊന്ന ഹർജി തള്ളിക്കളഞ്ഞു തഹസിൽദാരുടെ തീരുമാനത്തിനെതിരെ പാവ്യതീയമ്മയുടെ അപ്പീൽ റവന്യൂ ഡിവിഷണൽ ഓഫീസർക്ക് സമർപ്പിക്കണമെന്നു തീരുമാനിക്കപ്പെട്ടു. ഈ അപ്പീലിനും ദാദയെ ജാമ്യത്തിലിറക്കുന്നതിനും ആവശ്യമായി വരുന്ന ചെലവ് പാവ്യതീയമ്മയ്ക്കുവേണ്ടി ജൈനൻ ചിന്നപ്പൻ ചെയ്യണം. അതും ഉറപ്പു. ചിന്നപ്പൻ ഇരുനൂറുറൂപ നിറച്ച മടിയ്ക്കില അരക്കെട്ടിൽ മുറക്കിക്കെട്ടി ശേഷപ്പൻ ആവശ്യമായ ഉപദേശങ്ങൾ മുൻകൂട്ടി നൽകിയിരിക്കുകയാണ്.

ചിന്നപ്പൻ അഭൂതപൂർവ്വമായ ഉത്സാഹവും ആവേശവും. തനിക്കറിയാറായ ശേഷം അമ്പതു മഴക്കാലങ്ങൾ അയാൾ കണ്ടിരിക്കുന്നവത്രെ. ഏറ്റവും കൂഴതൽ മഴപെയ്യതു ഏറ്റവും കുറവ് മഴപെയ്യതു ഏതേതു വർഷത്തിലാണെന്നു പറയാൻ ചിന്നപ്പൻ കഴിയാം-അയാളുടെ ഓർമ്മശക്തി അതുതകരാറാണ്. അയാൾ ജോലി ചെയ്യുന്ന പറമ്പിലോ തോട്ടത്തിലോ ഒരു മല്ലൂങ്കുട്ട സ്ഥാനം മാറിയാൽ അയാൾക്കത് മനസ്സിലാവും. എന്താൽ ജീവിതത്തിലൊരിക്കലും അയാൾ താലൂക്കാഫീസ് കണ്ടിട്ടില്ല. ആദ്യമായി അങ്ങോട്ടു ചെല്ലുകയാണ്-അയാളുടെ മനസ്സ് പലതരം ചിന്തകളാൽ വ്യാകുലനായിരുന്നു. ഈ വിവരം അറിഞ്ഞപ്പോൾ ശേഷപ്പൻ അതും നന്നായെന്നു തോന്നി

താലൂക്കാഫീസിന്റെ മുററത്തു് ദാദയേയും ചിന്നപ്പനേയും നിറത്തി ശേഷപ്പൻ ഓഫീസിൽചെന്നു് ഒരു മുറിയിൽ കയറി. കാക്കിയുണിപോം ധരിച്ച പോലീസുകാർ അങ്ങുമിങ്ങും ഉലാത്തുകയാണ്. അതു കാണുമ്പോൾ ചിന്നപ്പന്റെ പ്രാണൻ പിടയും.

''ദാദാ, നമുക്കു് വെളിയിൽപോയി മൈതാനത്തു് ചെന്നിരിക്കുന്നതല്ലേ നല്ലതു്? മല്ലൻ ഇവിടെ നിൽക്കട്ടെ. കലകണ്ണി പുറത്തിറങ്ങി വിളിക്കാൻ പറഞ്ഞാൽ അവൻ ആ വിവരം നമ്മളോടു പറയും'' ചിന്നപ്പൻ വെളിയിൽ കക്കോന്നുള്ള സൂചനനൽകി.

ദാദയ്ക്കു് സമ്മതമായില്ല. ആളുകൾ ഓഫീസു്വളപ്പിൽ കൂടുകൂടിയിരുന്നു സോളുനും. നമ്മളെന്തിനു പുറത്തുപോകണം? ''അമ്മാവോ, സാരമില്ല. ഇവിടെക്കെന്നെ നിഴലുണ്ണു്; നിലം നല്ല വൃത്തിയുമാണ്. ഇനി പുറത്തുപോയി

എവിടെ ഇരിക്കാൻ, ഈ വെയിലത്തു?" അവൻ ചിന്നപ്പന്റെ അഭിപ്രായം ഒട്ടം പരിഗണിച്ചില്ല.

ചിന്നപ്പൻ കാലുകൾ വിറയ്ക്കുന്നു. നെറ്റിയിൽ വിയർപ്പുകളുണ്ടാകാൻ പൊടിഞ്ഞു. പോലീസുവന്ന് ഓടേണ്ടമേൽ വാറണ്ടുണ്ടാണെന്ന്, അവനെ ജയിലിൽ കൊണ്ടുപോയാൽ എന്തുഗതി? ഈ ചിന്ത അയാളെ വിഷമിപ്പിച്ചു കൊണ്ടിരുന്നു. ഓടേയ പോലീസിനുകൊടുത്തു തിരിച്ചുപോയാൽ ഗ്രാമത്തിൽ റോളുടേയും മുഖത്തുനോക്കാൻ പറ്റില്ല. പാവ്യതിയമ്മയോട് ആണുവിട്ടു പറഞ്ഞതാണു്. ജാമ്യം നിന്നു് ഓടേയുടെ വാറണ്ടു് റദ്ദുചെയ്യിച്ചു വരുമെന്ന തന്റെ വാഗ്ദാനം നിറവേററുണ്ടേ? പിന്നെ ഈ ശേഷപ്പണെ വിശ്വസിക്കാൻ കൊള്ളില്ല. ആഫീസിലെത്തി, വെററിലയിൽ ചുണ്ണാമ്പുതേയുന്ന സമയം കൊണ്ടു് ഓടേയുടെ വാറണ്ടു് റദ്ദാക്കിക്കളയും എന്നുപറഞ്ഞ ശേഷപ്പണെ ഒരുമണിക്കൂറായിട്ടും വെളിയിൽ കാണാനില്ല. ചിന്നപ്പൻ പണ്ടുതല്ലുതന്നെ ഈ പേന വീർപ്പുന്മാരെ പേടിയാണു്. അവന്റെ മനസ്സിൽ വേണ്ടാത്ത സംശയങ്ങൾ താണ്ടുവരാടി. ശേഷപ്പൻ പഡപ്പന്റെ ചേരിയിലാണെന്നു് പ്രസിദ്ധം. സ്കൂളത്തിൽ ഓടേയെ ആഫീസിലേയ്ക്കു കൂട്ടിവന്നു് ജയിലിലിട്ടടിക്കുക; അതു കഴിഞ്ഞു് 'തഹസീൽദാർ ജാമ്യത്തിൽവിടാൻ പറയില്ലെന്നു പറയുന്നല്ലോ' എന്നു് നിസ്സഹായത നടിക്കുക-അങ്ങനെയും ചെയ്തേക്കും! ശേഷപ്പന്റെ ചരിത്രംതന്നെ ഇത്തരം കഥകളുടെ സമാഹാരമത്രെ. ചിന്നപ്പൻ ഇരുനേടത്തു് ഇരിക്കാനായില്ല. എന്നാലീ അഭിപ്രായം പ്രകടിപ്പിച്ചു് ഓടേയെ അസ്വസ്ഥനാക്കാനും വയ്യ. ചിന്നപ്പൻ തിന്നനിലയിൽ വിറച്ചുതുടങ്ങി; ആഞ്ഞനായി ശേഷപ്പന്റെ വഴിയുംനോക്കി ഊരിപ്പായി.

ചിന്നപ്പൻ നിമിഷങ്ങൾ യുഗങ്ങളായിമാറി. ഓരോ ജീജ്ഞാസയോടെ, എന്നാൽ ചിന്താധീനനാകാതെ വെറുതെ അങ്ങമിങ്ങും നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ചിന്നപ്പൻ തന്റെ വെളുത്ത മീശ തടവിയും തലപ്പാവു് ശരിയാക്കിയും വിയപ്പു തുടങ്ങിയ ശേഷപ്പൻ കയറിയീരുന്ന മുറിയുടെ ശബ്ദം കേൾക്കുറപ്പിച്ചുനിന്നു. ശേഷപ്പൻ മറ്റൊരു മുറിയിൽനിന്നിറങ്ങി, ചിന്നപ്പൻ വിവിധിടത്തേയ്ക്കു് അയാളുടെ പിന്നിടിയുടെ വന്നു. 'ചിന്നപ്പൻ! ഓടേ! എവിടെ?' ചിന്നപ്പൻ പറഞ്ഞില്ലായി. 'അങ്ങനെയൊന്നും ഇവിടെത്തന്നെ വേണ്ട.' എന്നായില്ലായി. വേഗം ഒരു വൃദ്ധനെടുത്തു്. 'ശേഷപ്പൻ വ്രുവ ചേരിച്ചപ്പോൾ ചിന്നപ്പൻ താൻ തെറ്റാകുന്നിയിൽ അകപ്പെട്ടുപോലെ തോന്നി'

വാറും മറ്റുകാരും പോലീസുകാരും ചുറ്റിത്തിരിയുന്നു; സ്ഥലം വലിയ ആഫീസു്. ഇങ്ങനെയുള്ള സ്ഥലത്തുവെച്ചു് മടില്ലില തുറന്നു് ഒരു വ്രുവ പുട്ടുക്കുന്നതു് അയാൾക്കിഷ്ടപ്പെട്ടു കാൻമല്ല. എന്നാൽ വ്രുവയില്ലെന്നു് പറയാനും സാധ്യമല്ല. 'വ്രുവയോ? വേണി വേഗം നടക്കട്ടെ.' ചിന്നപ്പൻ വ്യക്തമായ മറുപടി നൽകിയില്ല

ശേഷപ്പൻ കോപാവതം. അയാൾ ചിന്നപ്പന്റെ തുറിച്ചുനോക്കി, തുടർന്നു് കൈ നീട്ടിവിശി. 'ജാമ്യം പഡപ്പൻ പറഞ്ഞു് എഴുതിക്കഴിഞ്ഞു. അതിനു്

ഏതെന്നു സ്പാബോട്ടിക്കണം. നടക്കട്ടെയെന്നു പറഞ്ഞല്ലോ; എന്താ നടത്തേണ്ടതു്? നിന്റെ തലയോ?'' അയാൾ രോഷാകലനമായി; കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന കലാസുകുപ്പണം ചുരുട്ടിയെറിഞ്ഞു.

ചിന്നപ്പന്റെ മുഖത്തു് ഭ്രാന്തിന്റെ ലക്ഷണം കണ്ടുതുടങ്ങി. ശകാരംകേട്ട ഒരു കൊച്ചുകുട്ടിയെപ്പോലെ അയാളുടെ മുഖം ഇരുണ്ടുപോയി; വളരെ മെല്ലെ എന്തോ പുലവി. തലയിലുണ്ടായിരുന്ന കീറിയ ഉറമാലെടുത്തു് അതിന്റെ തലയ്ക്കു് കെട്ടിയിരുന്ന മൂന്നണയും മൂന്നു് കാലണയും ശേഷപ്പുറം കൊടുത്തു. ''ഇപ്പോൾ ഇത്രേയുള്ളു. മതിയാവില്ലേ?'' അയാൾ വിഡ്ഢിച്ചിരി ചിരിച്ചു.

ശേഷപ്പുറം അസഹ്യമായ കോപംവന്നു. എങ്കിലും ക്ഷമിച്ചു. കൃഷിക്കാരിൽനിന്നു് പണം പിടങ്ങുന്നതു് തന്റെ വ്യക്തിത്വത്തിന്റെ പ്രാധാന്യമേറിയ ഒരു ലക്ഷകമാണെന്നു് അയാൾ അഭിമാനിക്കാറുള്ളതാണു്. ഇപ്പോൾ അതു് പരീക്ഷിക്കപ്പെടുകയാണു്. കൃഷിക്കാരൻ വയലിലുണ്ടാകുന്ന വിളവുകളുടെ കായ്ത്തിൽ കാണിക്കുന്ന ഒരഭാഷം കാശിന്റെ കായ്ത്തിൽ കാണിക്കാറില്ല. ചിന്നപ്പനോടു് അയാളുടെ തോട്ടത്തിലെ മുഴുവൻ വിളവും വല്ലവതും ചോദിച്ചാൽ സസന്തോഷം കൊടുത്തേത്തും; എന്നാൽ കാശുകൊടുക്കാൻ പറയുമ്പോൾ പ്രാണൻ പിടയും. അതുകൊണ്ടു് ശേഷപ്പുറം അതിയായ ക്ഷമയോടെ ഇരയിട്ടു: ''നിന്റെ കയ്യിൽ ഇത്രേയുള്ളു?''

ചിന്നപ്പനു് കളവുപറയാൻ വയ്യ. ''ഇപ്പോൾ ഇത്രേയുള്ളവെന്നാണു് തോന്നുന്നതു്. വീട്ടുകാരി പിള്ളേക്കു് വല്ലതും വാങ്ങിക്കൊണ്ടു വരണമെന്നുപറഞ്ഞു് കപ്പായക്കീഴയിൽ കാശെടുത്തുവയ്ക്കുന്നെന്നു പറഞ്ഞിരുന്നു. അതിലെതെങ്കിലും ഉണ്ടോ എന്നൊന്നു നോക്കട്ടെ.'' കീഴയിൽ കയ്യിട്ടു് പുകയിലക്കുഴൽ, പുകയില, കുറുത്ത ഒരു തുണിക്കുപ്പണം, ചെറിയ വെള്ളാരങ്കല്പ്, തീക്കല്പ്-മാരൊന്നെടുത്തു് മടിത്തട്ടിൽ വെച്ചുതുടങ്ങി. കഴിയുന്നത്ര സമയംകൊല്ലാൻ ചിന്നപ്പന്റെ വേലയാണതു്. ശേഷപ്പുറനാണെങ്കിൽ ബഹുധൃതിയും. അയാൾ അക്ഷമനായി ഈ സാധനങ്ങൾ നോക്കിനിന്നു. അവസാനം ഈ സമുദ്രമഥനം കൊണ്ടു ലഭിച്ചതു് രണ്ടു് അർദ്ധാലുറപ്പിക നാണുക്കുളാണു്.

നല്ല ദേഷ്യം വന്നിരുന്നുവെങ്കിലും അതൊട്ടും പുറത്തുകാണിച്ചില്ല. ''കാലണ കൂടി വേണമല്ലോ. ചിന്നപ്പാ. സ്റ്റാമ്പു് കടംകിട്ടുമെന്നാണോ വിചാരം? കൂടാതെ ഹർജി എഴുതുന്നവരും എട്ടന്ന കൊടുക്കണം. ജാമ്യക്കടലാസെഴുതി ഹാജരാക്കലും അതിൽ ഉത്തരവെഴുതിയിടുന്നതും മഷിസ്പ്രിട്ടിന്റെ ക്ലാർക്കിന്റെ ജോലിയാണു്. അയാളും സാധാരണക്കാരനല്ല. കുറഞ്ഞതു് നൂറു രൂപയെങ്കിലും തരാൻ ഏർപ്പാടാക്കണമെന്നു് പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പാവമാണു്, ഒന്നുമില്ലാത്തവനാണു് എന്നൊക്കെ പറഞ്ഞു് അമ്പതു രൂപയെങ്കിൽ ഒത്തുവാൻ തയ്യാറായിരിക്കണം. നിന്നനില്ലിൽ അതെണ്ണിക്കൊടുക്കണം. നീ ഈ കാലും അർദ്ധാലും എണ്ണിക്കൊണ്ടിരുന്നാൽ കാലും വടക്കില്ല. ചിന്നപ്പാ, നീന്നോ ഒന്നു പറയാം. താലക്കാവ് മീസിലെ ഗുരുസംഗത്ത് കാൽ രൂപ എന്ന പറഞ്ഞാൽ ഇരുപത്തഞ്ചു രൂപയാണു്; എട്ടണയെന്നു പറഞ്ഞാൽ അമ്പതു രൂപ. ഒരു രൂപ

എന്നു പറഞ്ഞാൽ ആരൂപയാണു്. ഇതാദ്യം മനസ്സിലാക്കണം. ഒരുരൂപ ഏകാൻ ഞാൻ പറഞ്ഞില്ലേ? അപ്പോൾത്തന്നെ നിയതൂ മനസ്സിലാക്കേണ്ടതായിരുന്നു. നിന്റെ കൈവശം അത്രയും രൂപയില്ലെങ്കിൽ നീ നാട്ടിലേയ്ക്കു പോയി കാശുണ്ടാക്കി വന്നാൽമതി. നീ തിരിച്ചുവരുന്നതുവരെ ദാദയെ അതാ ആ തോക്കുപിടിച്ചു നില്ക്കുന്ന പോലീസുകാരുണ്ടല്ലോ, അവരെ ഏല്പിച്ചു പോകേണ്ടിവരും. ഈ സുഖീർഷമായ പ്രസംഗം കഴിഞ്ഞു അതിന്റെ ഫല മറിയാൻ ചിന്നപ്പന്റെ മുഖത്തുനോക്കി.

മടിശ്ശീലയഴിക്കാതെ ഗത്യന്തരമില്ലെന്ന് ചിന്നപ്പൻ ബോധ്യമായി. അയാൾ നിസ്സഹായനായി മടിശ്ശീല തുറന്നു. അമ്പതുരൂപ എണ്ണിക്കൊടുത്തു 'കലകർണ്ണിസ്വാമി! നിങ്ങൾ ദാശതന്ത്രയും രൂപതന്ത്രം, പന്യനെ ജാമ്യത്തിൽ വേഗം വിട്ടുകിട്ടണം. കേട്ടോ.' പലവേണമെന്നു ഇതാവർത്തിച്ചു. എണ്ണിയ രൂപതന്നെ വീണ്ടും വീണ്ടും എണ്ണി.

'ചിന്നപ്പാ, നീ അക്കാഴ്ചയിൽ വേവലാതിപ്പെടേണ്ടതില്ല. ഇപ്പോൾ ഞാൻ അകത്തുപോയി ഹർജിയിൽ റിമാക്കു് എഴുതിപ്പിക്കും. ഉടനെ പോലീസുകാർ വരും. ദാദ അവരുടെ കൂടെച്ചെന്നു് തഹസീൽദാരുടെ മുറിയിൽ നില്ക്കണം. നീയും അവന്റെ കൂടെ ചെല്ലണം. ജാമ്യം നില്ക്കുന്നതായെന്നു് നിന്നോടു് ചോദിക്കും. നീ സമ്മതംമുട്ടിയാൽ മാത്രംമതി.' ശേഷപ്പൻ ആഫീസിലെ ഒരു മുറിയിൽ കയറി. അയാൾ പറഞ്ഞതുപ്രകാരം പോലീസ് ഹവിൽദാർ ദാദയെ തഹസീൽദാരുടെ മുറിയിൽ കൊണ്ടുവന്നു നിർത്തി. ദാദയെ ജാമ്യത്തിൽ വിടാനുള്ള ഉത്തരവായി. ഹവിൽദാക്കു് 'ഡെറിലയടയ്ക്കു്' കൊടുക്കാൻ ശേഷപ്പൻ 'നാലണ' ഏകാൻ പറഞ്ഞു. ചിന്നപ്പൻ സംശയമൊന്നുമില്ലാതെ മടിശ്ശീലയഴിച്ചു. അതിൽ എന്തൊ തെരയുന്നതായി നടിച്ചു് 'ചില്ലറയൊന്നുമില്ലല്ലോ' എന്നു പറഞ്ഞ് ശേഷപ്പനെ നോക്കി.

'നാലണയെന്നു പറഞ്ഞാൽ ഇരുപത്തഞ്ചുരൂപയാണു്, മൂപ്പരേ! ഞാൻ നേരത്തേ പറഞ്ഞില്ലേ; അതിരവേഗം മറന്നുപോയോ?' ശേഷപ്പൻ ചിരിച്ചു.

മടിശ്ശീലയിലെ കാശിന്റെ ആയുസ്സുവസാനിക്കുകയാണു് ചിന്നപ്പൻ വല്ലാതെ വിഷമിച്ചു. താലൂക്കാഫീസിലെ ആദ്യത്തെ അന്ധവം! ഞാണു വരെ കയ്യുന്നു. ചുറ്റിലും അപരിചിതരായ ആളുകൾ; യമദുതന്ത്രാദൈപ്പാലെ നിൽക്കുന്ന പോലീസുകാർ; സൗഹൃദത്തിന്റെ ലാഞ്ചനപോലുമില്ലാത്ത ആഫീസുകാട്ടിടം-ഇവിടെനിന്നു് വല്ലവിധവും രക്ഷപ്പെട്ടു് ഞെ നാട്ടിലെത്തിയാൽമതി! ചിന്നപ്പൻ പ്രാർത്ഥിച്ചു. ഇനി ഒരിക്കലും ആഫീസിൽ കാല കള്ളുകയീല്ലെന്നു് അയാൾ ശപഥം ചെയ്തു. മടിശ്ശീലയുടൻനിന്നു് ഇരുപത്തഞ്ചു രൂപയെണ്ണി ശേഷപ്പനെ ഏല്പിച്ചു.

താലൂക്കാഫീസിൽനിന്നു മടങ്ങുമ്പോൾ ചിന്നപ്പൻ പ്രസന്നവദനനായിരുന്നു. ഏതൊ ആകട്ടെ, ദാദയുടെ പേരിലുള്ള വാറണ്ടു് റദ്ദ്ചെയ്യപ്പെട്ടല്ലോ എന്നു് ആശ്വാസിക്കാൻ ക്രമിച്ചു. മടിശ്ശീലയുടെ കനംകറഞ്ഞതിലുള്ള വിഷാദം

ഉപാലം ആ ഉത്സാഹത്തിൽ പകുതികണ്ട് കുറഞ്ഞുപോയി. ലിങ്കപ്പന്റെ അവകാശത്തർക്കത്തിൽ തഹസിൽദാർ പറഞ്ഞപ്പോൾ ഉത്തരവിനെതിരെ അപ്പീൽ കൊടുക്കണം. ഇനി ആ ജോലിപ്പറമ്പ്. അതുകൂടി ചെയ്തുകഴിഞ്ഞാൽ കൂതാർക്കനായെന്ന ആവേശകരമായ ചിന്തയോടെ വഴിക്കവച്ച് ശേഷപ്പണ അക്കാര്യം ഓർമ്മിപ്പിച്ചു.

''നേരാണല്ലോ. ഞാനക്കാര്യം മനനേപോയി. കാർമ്മപ്പെടുത്തിയതും നന്നായിപ്പോയി. വക്കീലിനെ കണ്ടുകൂടാ. അങ്ങോട്ടു നടക്കാം. ഒരു മണിക്കൂറിൽ സംഗതി അവസാനിപ്പിച്ച് നമുക്ക് പട്ടണത്തിലൊന്നു പോകണം.'' ശേഷപ്പനടക്കമുള്ള ത്രിമൂർത്തികൾ ശേഷപ്പന്റെ പരിചയക്കാരനായൊരു വക്കീലിന്റെ അടുത്തുചെന്നു.

ശേഷപ്പൻ കടലാസുകൾ കൊടുത്തു. വക്കീൽ വലിയ ഗമയിൽ കടലാസുകൾ പരിശോധിച്ചു. ശേഷപ്പനോട് പല ചോദ്യങ്ങളും ചോദിച്ച് അദ്ദേഹം കൂടുതൽ വിവരങ്ങൾ ശേഖരിച്ചു. കണ്ണടയെടുത്ത് മേശപ്പുറത്തുവെച്ച് ''അപ്പീലാക്കിയാൽ തഹസിൽദാരുടെ ഉത്തരവ് റദ്ദായിപ്പോകും, സംശയമില്ല. നല്ല കേസാണ്.'' വക്കീൽ ഉറപ്പുനൽകി.

''എന്നാൽ പിന്നെ അപ്പീൽ സമർപ്പിക്കണം. പാച്ചുതിയത്തയോട് വക്കീൽ ലത്തു ചെല്ലിയിട്ട് ഞാൻ കൊണ്ടുവരാം. അപ്പീൽ ഹർജി ഏഴുതിരുന്നാൽ അവരുടെ പ്രൊവാഞ്ചി ഞാൻ അയച്ചുതരാം.'' ശേഷപ്പൻ പറഞ്ഞു.

''വക്കീലത്തുകടലാസ് നിങ്ങൾ കൊണ്ടുവരും. സമ്മതിച്ചു. നമ്മുടെ ഫീസോ?'' ഒരു തമാശപറഞ്ഞു വക്കീൽ കോട്ടുവായിട്ടു.

''പറഞ്ഞതുപോലെ വക്കീൽഫീസ് കൊടുക്കേണ്ടിവന്നല്ലോ ചിന്നപ്പാ?'' ശേഷപ്പൻ അയാളുടെ മുഖംനോക്കി.

മറെറാരു സന്ദർഭത്തിലായിരുന്നെങ്കിൽ ചിന്നപ്പന്റെ മറുപടി ഊഹിക്കാവുന്നതേയുള്ളൂ. എന്നാലിപ്പോൾ അയാൾക്ക് ലിങ്കപ്പന്റെ പിന്തുടച്ചാവകാശം റദ്ദുചെയ്തു കിട്ടണം. ആ ആവേശത്തിലാണ്. വേഗം മടിച്ചുവരുമല്ലോ. ''എന്തു കൊടുക്കണം?'' ശേഷപ്പൻ ഒരു വിരൽപൊക്കി കാണിച്ചു. നൂറുരൂപ കൊടുക്കണം. ചിന്നപ്പൻ ഒന്നു ഞെട്ടിയെങ്കിലും രൂപയെണ്ണിത്തുടങ്ങി. ശേഷപ്പൻ അത്രയും രൂപകൊടുത്ത് ക്ഷമപണസാരത്തിൽ അപേക്ഷിച്ചു. ''ഇത്ര കൊണ്ട് ഈ കേസ് നേരേയാക്കിത്തരണം.''

അദ്ദേഹത്തിനും ഈ വേലകളൊക്കെ പിടിപാടുള്ളതാണ്. ''ഇപ്പോൾ ഇഷ്ടമുള്ളതു തരൂ. പിന്നത്തെക്കാര്യം പിന്നെ നോക്കാം. ഏല്പാം ശരിയാക്കാം.'' അദ്ദേഹം ഓടായും പ്രകടിപ്പിച്ചു.

ശേഷപ്പൻ ഈ അവസരം ഉപയോഗപ്പെടുത്തി ചിരിച്ചുകൊണ്ട് മറെറാരു പേക്കു സമർപ്പിച്ചു: ''ഈ നില്ക്കുന്ന നമ്മുടെ പയ്യനുണ്ടല്ലോ. ഇവനെതിരെ ഒരു ക്രിമിനൽ കേസുണ്ട്. ഏതോ വിദേശം കാരണം ഒരു കള്ളക്കേസുണ്ടാ

ക്കിയതാണ്. ഇപ്പോൾ ജാമ്യംനൽകി വാറണ്ട് റദ്ദ് ചെയ്യിപ്പിച്ചു. രേപക്ഷേ
മാവിയിൽ വിചാരണയ്ക്കുവാനാൽ നിങ്ങൾതന്നെ ഈ കേസും നടത്തിത്തരണം.
അവനാണെങ്കിൽ തീരെ പാവം. ഒരു സൽക്കർമ്മമെന്നു കരുതി അതു
ചെയ്യണം."

വക്കീലിന്റെ മുഖത്തു ഗൗരവം. പുരികങ്ങൾ ചുളിഞ്ഞു. നോട്ടങ്ങൾ മന
യുള്ളതായി. മോഷ്ടാക്കളെ കുറ്റത്തിനുള്ള ആകാശം ശബ്ദമുഖരിതമായി. "ക്രിമി
നൽ കേസാണത്രെ! വെറുതെ കേസ് വാദിക്കണമത്രെ! മനസ്സിലായില്ല?
വാളിന് പരിപിടിപ്പിക്കുന്നതും വർത്തമാനം പറയാതെ! ഒരൊറ്റ പോലീസ്
കേസും ഞാൻ ഇന്നത്തോളം നൂറുപ ഫീസില്ലാതെ വാദിച്ചിട്ടില്ല. കോടതി
യിൽ ഞങ്ങൾക്കും ചില വിലയ്ക്കെടുത്തു കേട്ടോ" അദ്ദേഹം തുറിച്ചു
നോക്കി.

ശേഷപ്പന്തോ വിടുന്നു! "ഇതൊരു പൊതുപ്രശ്നമാണ്. പോളി പാർട്ടി
മിഷൻ നായട്ടു നടക്കുമ്പോൾ ഗ്രാമത്തിന്റെ താലൂക്കും കാക്കാൻ ഇവനൊരു
അടിപിടി നടത്തി. ഇപ്പോൾ കാട്ടുവേണംമെന്നുവന്നാൽ നാട്ടിൽനിന്നും
സംഭാവന പിരിക്കേണ്ടിവരും. അതുകൊണ്ട് നിങ്ങളോട് പറഞ്ഞെന്നേ
യുള്ളൂ."

"കേസ് ഹിയറങ്ങിനു വരട്ടെ. പാവമാണ്; ഒരു പൊതുക്കാര്യമാണ്
എന്നൊക്കെപറഞ്ഞാൽ പത്തിരൂപയോളം കുറയ്ക്കാൻ ഒത്തേയ്ക്കും. പറവക്കീൽ
പണിമാത്രം ഇവിടെ നടപ്പില്ല." വക്കീൽ തന്റെ തമാശയ്ക്ക് താൽനന്മ
ചിരിച്ചു.

പട്ടണത്തിലേക്കിറങ്ങിയപ്പോൾ ചിന്നപ്പന്റെ കയ്യിൽ വെറും ഇരുപത്തഞ്ചു രൂപ
മാത്രം അവശേഷിച്ചിട്ടുണ്ട്. ശേഷപ്പന്തും ഒരുമോഡി തോറും, ഒരുക്കൊട്ട
വെല്ലും, ഒരുമോഡി ചെരിപ്പ് ഇങ്ങനെ പലവക സാധനങ്ങൾ വാങ്ങണം
ആലോചനയുണ്ടെന്നും ചിന്നപ്പൻ മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. അയാൾ നയത്തിൽ
പറഞ്ഞു: "കുലകർണ്ണിസ്വാമി, എന്റെ കയ്യിലുള്ള ചില്ലറ കാശുകൊണ്ട്
വേണം എനിക്ക് സാധനങ്ങൾ വാങ്ങാൻ. നിങ്ങളുടെ കൈവശം രൂപയ്ക്കെ
ങ്കിൽ മറ്റും സാധനങ്ങൾ വാങ്ങുന്നതാവും നല്ലതു്."

ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ശേഷപ്പന്തും മറ്റൊരു വിദ്യ പ്രയോഗിച്ചു. പുണ്യനിന്നോ
മേയ്യും തത്സമയം സ്ഥലത്തെത്തി. "ഏതോ ചിന്നപ്പാ, ആഫീസിലെ ഗുമ
സ്തനും പോലീസിനും വക്കീലിനും കൊടുക്കാൻ നിന്റെ കയ്യിൽ രൂപ ഇരി
പ്പുണ്ടായിരുന്നു. എല്ലാം കൊടുത്തു് ഇപ്പോൾ മരുപക്ഷേ നിന്റെ കൈ കാലി
യായിരിക്കും. എന്നാൽ വീട്ടിലെ ചോറുതിന്നും നിങ്ങളെപ്പോലുള്ളവരുടെ
കാര്യംനോക്കി നടന്നു് എന്റെ കൈയും മഴിഞ്ഞുകിടക്കുകയാണ്. എനിക്ക്
ചില സാധനങ്ങൾ വാങ്ങിയേ പറൂ. അതിനെന്താ വഴി?"

"എന്തുവഴി? നാട്ടിലേയ്ക്കുള്ള വഴിപിടിച്ചു് വണ്ടി തെളിക്കുകതന്നെ!
ഇപ്പോൾത്തന്നെ മഴ തകളുപെയ്യാനിടയുണ്ട്; തോട്ടിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞാൽ

ഇവിടെത്തന്നെ കൂടെങ്ങിവരും. ഇനിയൊരിക്കൽ വരുമ്പോൾ ഏല്പാം വാങ്ങാം." ചിന്നപ്പൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

"അതൊന്നും പറവില്ല. ഞാനിപ്പോൾത്തന്നെ വക്കീലിന്റെ അടുത്തുപോയി അമ്പതുരൂപ വാങ്ങിവരാം. നാളെ വീണ്ടും നൂറുരൂപ കൊടുക്കണമെന്നല്ലോ. അതിന്റെകൂടെ ഈ രൂപയും കൊടുത്തപ്പോൾതന്നെ" ശേഷപ്പൻ ശാഠ്യം പിടിച്ചു. പലപരക്കു കടയിൽനിന്നും സാധനങ്ങൾ വാങ്ങാൻ കാശുകൊണ്ടു വരാതെന്നും പറഞ്ഞു അയാൾ വക്കീലിന്റെ അടുത്തുപോയി.

തന്റെ കഴിയിൽ താൽതന്നെ വീണിരിക്കുന്നു. ചിന്നപ്പൻ വിലപിടിപ്പിച്ച് എല്ലാം കണ്ടുകൊണ്ടിരുന്ന ദാദ ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു. "ചിന്നപ്പമാമാ, എന്തിനാ വിൽക്കുന്നതാ? ഒരുപണി തുടങ്ങിക്കഴിഞ്ഞാൽ ആനയെക്കൊണ്ടു കൈയും വായും നിറയ്ക്കണമോ എന്തോ!" ചിന്നപ്പൻ തലയ്ക്കുതല്ലി. "നീയെന്തു പറയുന്നതാ? കരയുന്ന കണ്ണിന്റെ കയ്യിൽ കൊടുക്കാൻപോലും ഒറ്റച്ചില്ലിപ്പിടിച്ച്. ഈ കലകർണ്ണി അമ്പതുരൂപ തട്ടിപ്പറിച്ചല്ലോ!" അയാൾ നെടുവീർപ്പിട്ടു.

"അംഗാലയിൽ കെട്ടിയിട്ട പൂവിന് നല്ലവണ്ണം കൊടുക്കണം. അല്ലാതെ രക്ഷപ്പെടില്ലെന്ന് അധികാരി പറയാറുണ്ടായിരുന്നത്രെ. ഈ കലകർണ്ണി അതു നടപ്പാക്കുകയാണെന്നു തോന്നുന്നു. കാര്യം നേടണമെങ്കിൽ ഇത്തരക്കാരുടെ കാലുപിടിക്കാതെ പററിലു മാമാ... ദാദ സമാധാനിപ്പിച്ചു.

സക്കാരാഫീസെന്നു പറഞ്ഞാൽ ബകാസുരന്റെ വയർപോലെയാണു്. ഇതു നമ്മുടെ കാരണവന്മാർക്കു് നന്നായറിയാമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടാണു് ഗ്രാമത്തിലെ കേസുകളൊക്കെ ഗ്രാമത്തിൽവച്ചുതന്നെ തീർത്തിരുന്നതും. അഹിംസയിൽ വന്നതുകൊണ്ടു് നീ കണ്ടില്ലേ? രൂപ വെറും പള്ളികൾ മൂന്നുമണിക്കൂറിനകം മടിച്ചു കാലിയാക്കി കടവും വരുത്തിവെച്ചു. ഒരൊറ്റ ദിവസത്തിൽ തെ വമ്പത്തെ സമ്പാദ്യം! മിണ്ടാതെ കൊടുത്തുകൊണ്ടിരുന്നാൽ നമ്മെപ്പോലുള്ള പാവങ്ങളുടെ ഗതിയെന്നായിരിക്കും? ആ ചിന്ത ഇവർക്കുണ്ടോ?" ചിന്നപ്പൻ ആത്മഗതംചെയ്തു.

അവരുടെ സംസാരം അവസാനം ഗ്രാമത്തേക്കുറിച്ചായി. ബാപ്പുസാരാഫിന്റെ ഭീരുത്വം, അധികാരിയുടെ മരണം, പഡപ്പന്റെ കരുതും എല്ലാം സംസാരവിഷയമായി. സമാധാനമായ സ്വാമിയുടെ ഗുണഗണങ്ങൾ ചിന്നപ്പൻ വിവരിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുണ്യബലംകൊണ്ടാണു് ഈ പഡപ്പന്റെ തെമ്മാടിത്തം ഇത്രയുംകാലം നിലനിന്നതെന്നാണയാളുടെ അഭിപ്രായം. ഏതായാലും പാപത്തിന്റെ കടംനിറയാതെ തരമില്ല; നിറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞാൽ പതനം സുനിശ്ചിതമാണു്. ദാദ ഒരുപായം പറഞ്ഞു: "എന്തുകൊണ്ടു് പുതിയൊരു സ്വാമിയെ തെരഞ്ഞെടുത്തുകൂട?"

ശേഷപ്പൻ വക്കീലിന്റെ വീട്ടിൽനിന്നു് തിരിച്ചുവന്നതു് അവർ കണ്ടിരുന്നില്ല. അയാൾ ചോദിച്ചു. "ചിന്നപ്പാ, എന്തിട്ടു് പുതിയതായി ആരെ കൊണ്ടുവരും." ചിന്നപ്പൻ മറുപടി ഇല്ലായിരുന്നു. "വക്കീലിനോടു് രൂപ വാങ്ങി കല്യാടമൊക്കെ കഴിച്ചുവോ?" അയാൾ ചിരിച്ചു.

ശേഷപ്പന്തം സംസാരിക്കാൻ ഇഷ്ടമില്ലായിരുന്നു. സന്ധ്യയ്ക്കുമുമ്പായി സാധനങ്ങളൊക്കെ വാങ്ങി നാട്ടിലേയ്ക്കുള്ള വഴിപിടിക്കണം. നേരമുണ്ടാകുമ്പോൾ തഹസിൽദാർ പാലത്തിൽ സന്ദർശിക്കുമെന്ന് വഴിയിൽ കണ്ടുമുട്ടിയ ഗുരുസ്തർ 'കരക്കമ്പി' കൊടുത്തിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് ശേഷപ്പന്തം വാങ്ങാനുദ്ദേശിച്ച സാധനങ്ങളുടെ പട്ടികയിൽ സുപ്രധാനമായ മാവുണ്ടാ വന്നിരുന്നു. ശക്കരയോടൊപ്പം പഞ്ചസാര; കടലപ്പരിപ്പോടൊപ്പം ബദാം; മഞ്ഞളോടൊപ്പം കേസരം; ഇങ്ങനെ പലതുകൂടി.

സാധനങ്ങളൊക്കെ വാങ്ങി വണ്ടിയിൽവെച്ചപ്പോഴേയ്ക്കും സമയം വളരെ വൈകിയിരുന്നു. അസ്തമിക്കാൻ ഒരുമണിക്കൂർകൂടി കാണം. പാലത്തിലേക്കു പോകാൻ കാലം കഴിഞ്ഞുപോയെന്നും, പത്തുനൂറുകൾക്കുപെററ ഏതുമയ്യെ അകിട്ടുപോലെ ഇങ്ങിനെയെന്നും, ആ പകൽവെളിച്ചത്തിലും ഒരു മിന്നൽപ്പിണർ വെളിച്ചമുണ്ടാകുന്നതും കണ്ണിൽകാണി. ഇടയ്ക്കിടെ ഇടിയുടെ ശബ്ദം കേൾക്കാമായിരുന്നു. മഴപെയ്യാനുള്ള ഈ ഒരുക്കങ്ങളെല്ലാംകൂടെ ചിന്നപ്പൻ പുലർച്ചയ്ക്ക് പുറപ്പെടുന്നതാണ് നല്ലതെന്ന് അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. ശേഷപ്പന്തം അത് സമ്മതിച്ചില്ല. "ഹി ഹി തഹസിൽദാർ അങ്ങോട്ടു വരുന്നതാണ് ചങ്ങാതി. പുലർച്ചെ സമയത്തേയ്ക്കും ഗ്രാമത്തിലെത്തണം." അയാൾ പറഞ്ഞു. പുറപ്പെടാതെ നിന്നു നിന്നിട്ടു. താലൂക്കുമീതടത്തിൽനിന്നു ഇതുവരേയ്ക്കും നിന്നിരുന്ന കോൽക്കാക്കൻ മല്ലൻ, തഹസിൽദാർ ഗ്രാമം സന്ദർശിക്കാൻ പോകുന്നുവെന്നു ഉത്തരവുകൊണ്ട് അവരോടൊപ്പമെത്തി.

വണ്ടി സാവധാനം നീങ്ങി. പകൽവഴി സഞ്ചരിച്ചിരുന്നില്ല. അപ്പോഴേയ്ക്കും അതിശക്തമായ കാറ്റുതൂടങ്ങി. പൊടിപടലം മേഘമാലപോലെ കൂയന്ന് ആകാശത്തെ കെട്ടിപ്പിടിച്ച്. ചൈത്രമാസത്തിലെ പൊള്ളുന്ന വെയിൽ പ്രകൃതി ഭ്രാന്തപിടിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. തൊട്ടാലറിയാവുന്ന കാറ്റു തൂപ്പോൾ നോക്കിയാൽ കാണാം. വഴിവക്കിലെ വൃക്ഷലതാദികൾ ആടിക്കഴങ്ങും. ആൽവെട്ടു നിലവിളിച്ചു. വിശാലമായ മൈതാനം. കറുത്ത രേഖ പോലെ കാണപ്പെട്ട ചക്രവാളത്തിൽനിന്നും ഓടിയെത്തുന്ന കൊടുങ്കാറ്റു കൂമിയെ വിഴങ്ങുകയാണ്. സൂര്യൻ അസ്തമിച്ചിട്ടില്ല; ഏണിട്ടും പാതിരാവു പോലെ ഇരുട്ടു വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നു. കൊടുങ്കാറ്റിന്റെ ചീറു കേൾക്കുന്നത് പ്രതിച്ഛിന്നിച്ചതുപോലെ ഒരനന്തരം മരണവേദനയെ ഇടിമുഴക്കം കേൾക്കുകയായി. ഇടയ്ക്കിടെ മിന്നൽപ്പിണരുകളും കാണുകയായി. ആ പ്രകാശധാരണിയിൽ കാളകളുടെ കാലുകൾ ഇടറി. പൊടുന്നനവെ മഴയും പെയ്തുതുടങ്ങി. വലിയ മാങ്ങയോളം വലിപ്പമുള്ള മഴത്തുള്ളികൾ; അതേ ഭാരവും. തൽക്കാലം രക്ഷയ്ക്ക് വണ്ടി ഒരു മരത്തിനടിയിൽനിന്നും ഭാഗ്യത്തിനും, തൊട്ടടുത്തും ഒരു തോട്ടം നിൽക്കുന്നു. ഓരോ ചിന്നപ്പനും കോൽക്കാക്കൻ മല്ലനും ഉഴുമിട്ട് സാധനങ്ങൾ തോട്ടത്തിലെ കാവൽപ്പരയിലേയ്ക്കു കടത്തി. കാളകളെയും അഴിച്ചു തോട്ടത്തിൽ കൊണ്ടുപോയി കെട്ടി.

അന്നു മഴയ്ക്ക് സവിശേഷമായ ശക്തി കൈവന്നിരുന്നു. മഴ ധാരാളമായി പതിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. കൊടുങ്കാറ്റു ഏല്പാഭാഗത്തുനിന്നും വീശുകയാണ്.

ശ്രമിയിലും ആകാശത്തും കോലാഹലം തന്നെ. അതിനെ നേരിടാനെന്നവണ്ണം മഴ കഠിനമായി തകർത്തുപെയ്തു. ഉഗ്രനായ രാക്ഷസന്റെ ഗർജ്ജനം കണക്കെ ഇടിവെട്ടി. കാറ്റിന്റെ കണ്ണുതെറ്റിച്ചോടുന്നമട്ടിൽ അത്ഭുതകരമാവണ്ണം മിന്നൽപ്പിണർ ഒളിവിതറി. ദിക്കുകൾ അന്ധകാരത്തിൽ കലങ്ങിയെഴിഞ്ഞു. മഴ സാമാന്യനില പ്രാപിച്ചപ്പോൾ ഭൂമിയും മാനവും തമ്മിലുള്ള അന്തരമില്ലായിരുന്നു; അന്തരീക്ഷമാകെ ജലമായിരുന്നു.

അർദ്ധരാത്രിവരെ ഒരേ ക്രമത്തിൽ വീരളിയെടുത്തു നിപതിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന മഴയൊന്നു നിന്നു. ക്രമേണ മൗനം സർവ്വത്ര വ്യാപിച്ചു. ഇത്രയും നേരത്തെ വെറും വിഷമങ്ങളും ഒറ്റയടിക്കു മറന്നു, മാനവും ഭൂമിയും വീണ്ടും മധ്യമായ മൗനത്തിൽ ലയിച്ചു. മഴയുണ്ടാക്കിയ പുതിയ തോടുകൾ ഒഴുകുന്ന ശബ്ദം മാത്രം ഇപ്പോൾ കേൾക്കാം. ചിന്നപ്പന്റെ വണ്ടി വീണ്ടും യാത്രയൊഴുത്തുകയായി. ഇനിയങ്ങോട്ട് പാളെളിയിലോളം നിരത്തുണ്ടു്. വണ്ടി തെളിക്കാൻ വിഷമമില്ല. വണ്ടി സാവധാനം നീങ്ങി.

യാദൃച്ഛികമായി വന്ന ഈ മഴകാരണം യാത്രക്കാർക്ക് യാതൊരു വിഷമവും തോന്നിയില്ല. അവർക്കിതു് നിത്യാരവമാണു്. ചിന്നപ്പൻ പണ്ടു് തനിക്കുണ്ടായ മഴയുടെ അനുഭവങ്ങൾ വിവരിച്ചതുടങ്ങി. കോൽക്കാൻ മല്ലൻ സന്ദർശോചിതമായി അവിടവിടെ ശ്ലോകങ്ങൾ അവതരിപ്പിച്ചു. ചിന്നപ്പൻ കഴലിൽ പുകയിലയിട്ടു് വലിക്കുകയാണു്. ഒരിക്കൽ തീക്കല്ലുയരുമ്പോൾ അറിയാതെ തീപ്പൊരി ശേഷപ്പന്റെ ഉടുമുണ്ടിൽ വീണു. "ചങ്ങാതി, തീക്കല്ലു് നോക്കിയുറയ്ക്കണം. നീ ഈ വണ്ടിക്കത്തെന്നെ തീ കൊടുക്കുമല്ലോ." ശേഷപ്പൻ കളിയാക്കി.

വണ്ടി തട്ടിയും മുട്ടിയും തോടുകൾ കടന്നും സാവധാനം നീങ്ങി. കൂരാളൂരിയടു്. ഏതു ദൂരമെത്തിയെന്നറിയാൻ ഒരു വഴിയുമില്ല. എന്നാൽ ചിന്നപ്പനു് ഇക്കാഴ്ചകളിൽ ഒരു സുക്ഷേപ്രിയം തന്നെയുണ്ടു്. കലകണ്ണി ശേഷപ്പൻ കൂനിക്കുടിയിരുന്നു് ക്ഷീണവും മടുപ്പും കാരണം കോട്ടുവായിട്ടു്. 'ശേഷപ്പൻ സാമീ, മുഷിയുന്നുണ്ടോ? ആയിപ്പോയി. ഇനി ഒരു സമ്പ്രദായം കൂടി കഴിഞ്ഞാൽ നാടെത്തി." ചിന്നപ്പൻ അയാളെ സമാധാനിപ്പിച്ചു. അവർ പാളെളിക്കടുത്തെത്തിയിരിക്കുന്നു. അപ്പോൾ ഗ്രാമത്തിൽ ആകാശമുളെ തീ പാളെളിയുടെ അതിർത്തികളിലെ മരങ്ങളൊക്കെ ആ വെളിച്ചത്തിൽ തെളിഞ്ഞു കാണായി. സൂര്യോദയത്തിലെന്നപോലെ മേഘങ്ങൾ ചുറ്റുന്ന ശോഭിച്ചു. ആ ദൃശ്യം കണ്ട ചിന്നപ്പന്റെ നെഞ്ചിടിച്ചു. അയാൾക്കു് തന്റെ തോട്ടവും തോട്ടത്തിൽ കൂനകൂട്ടിയിട്ടിരുന്ന ചോളക്കുറ്റികളും അതിൽ താണുവരാറുന്ന അഗ്നിയും പ്രത്യക്ഷമായി. സംഗതം ഉറപ്പിക്കാൻ അയാൾ കോൽക്കാൻ മല്ലനോടു് ചോദിച്ചു: "മല്ലാ, ആ തീ നമ്മുടെ തോട്ടത്തിൽനിന്നുതന്നെയാണോ?"

മല്ലനും പരിഭ്രമിച്ചു. "ശരിയാണു് മാമാ. ജാഗീർക്കുടേ തോട്ടത്തിലെ ആ വലിയ അടയാൽ ശരിക്കും കാണാമല്ലോ. അപ്പോൾ പിന്നെ തീ നിങ്ങളുടേതല്ലേ?"

കൂടെ തോട്ടത്തിനടുത്തുനിന്നാകാനേ വഴിയുള്ളൂ." മല്ലൻ സംശയം സ്ഥിരീകരിച്ചു.

"ജാഗിർദാരുടെ തോട്ടത്തിൽ ഇങ്ങനെ തീ ആളിക്കത്തത്തവെണ്ണം കുന്നുകളൊന്നും ഇല്ലല്ലോ മല്ലാ? വലിയ കുടിലുകൾപോലുമില്ല. ആ ഭാഗത്തൊക്കെ വച്ച് ചോളക്കുസിന്റെ കുന്ന എന്റെ തോട്ടത്തിലേയുള്ളൂ. അത് തീപിടിച്ചുവെന്നാണ് തോന്നുന്നത്." നെന്തപൊട്ടി കരയുന്ന സ്വരത്തിൽ അയാൾ പറഞ്ഞു.

ഉറക്കം തൂങ്ങി, വണ്ടിയുടെ നടുവിലിരുന്ന് ശേഷപ്പൻ ഈ ജാല കണ്ടില്ല. അയാൾക്കു പിന്നിൽ കമ്പിളിഭൂമി കത്തിയിരുന്ന ദാദയും ഇതു കണ്ടിരുന്നില്ല. ഈ വാക്കുകൾക്കുതുടർച്ച പെട്ടെന്നു വണ്ടിയിൽനിന്നു വെളിയിലേയ്ക്കു ചാടി, കത്തിക്കൊണ്ടിരുന്ന തീ അവൻ കണ്ടു ചിന്നപ്പന്റെ ചോളക്കുസു കൂട്ടിയിട്ട കുന്നയ്ക്കു തീപിടിച്ചതുതന്നെയാണെന്നു അവൻ ഉടൻ മനസ്സിലായി. അവൻ വണ്ടിയുടെ മുമ്പിലെണ്ണോടി: "ചാമോ പേടിക്കേണം. ഞാനിതാ ഓടിപ്പോയി ആ സ്ഥലം നോക്കിയിട്ട് ഗ്രാമത്തിലേയ്ക്കുവരാം. വണ്ടി നിരത്തിലൂടെതന്നെ വിട്ടോളൂ." വേഗത്തിൽ കാക്കാത്ത അവൻ ചാനിന്റെ വേഗതയിൽ തീ കണ്ടു ദിക്കിലേയ്ക്കു ഓടിമറഞ്ഞു.

"എടോ, നീ ആരോടും ലഹളയ്ക്കു നിൽക്കല്ലേ!" ചിന്നപ്പൻ വിളിച്ചുപറഞ്ഞത് അവൻ കേട്ടില്ല.

മറ്റു വഴിയില്ലാത്ത വണ്ടി മുന്നോട്ടുനീങ്ങി. ഉദ്ദേശം തട്ടക്കാനാവാത്ത ചിന്നപ്പൻ കാളകളെ അടിച്ചു. അവ ഓടിത്തുടങ്ങി. "വേനൽക്കാലം: ഉണങ്ങിയ ചോളക്കുസു തീപിടിച്ചാൽ, ചാരമായതുതന്നെ." കുന്നമുഴുവൻ സ്പ്രേയായിരിക്കുമെന്നു മല്ലൻ സങ്കടപ്പെട്ടു. ചിന്നപ്പൻ കുന്നംതീരിയായ്ക്കു അവസ്ഥയാണ്. അടികിട്ടിയ കാളകൾ വഴിനിറുത്തി ഓടുമ്പോൾ മുക്കുകയർ പിടിച്ചു വലിക്കാനുള്ള ബോധംപോലും അയാൾക്കില്ലായിരുന്നു. വെളുത്ത മിശയ്ക്കു മേന്ന് അയാളുടെ മുഖം രൂഢമാവുകയുണ്ടു.

"ചിന്നപ്പാ, തീ തന്നിയേവനെ പിടിച്ചതൊന്നുമല്ല. നീ ദാദയെ ജാമ്യത്തിലിറക്കി കൊണ്ടുവന്നില്ലേ, അതിനു നീക്കം ഒരു പാഠം പഠിപ്പിക്കാൻ ആ പഡപ്പൻ കാണിച്ചു തെളിയിക്കണമെന്നായിട്ടു. എനിക്കങ്ങനെയാണ് തോന്നുന്നത്." ശേഷപ്പൻ ഒരു തീപ്പൊരിയിളക്കിവിട്ടു.

ചിന്നപ്പന്റെ രക്തം തിളച്ചു. ഇതുവരെ അയാൾക്കു സംശയം ഉറപ്പിക്കാൻ പറ്റിയിരുന്നില്ല. ശേഷപ്പന്റെ വാക്കു കേട്ടതോടെ സംഗതികൾ സ്പഷ്ടമായി. "എന്റെ ചോളക്കുസുകൂന ചുട്ടുകരിച്ചാൽ എന്റെ ഭാഗ്യംതന്നെ ചുട്ടുവെന്നാണോ ഈ പഡപ്പന്റെ വിചാരം? അവനു ബുദ്ധിയില്ലെന്നു കാണിച്ചുകൊടുത്തേയ്ക്കാം." ദേഷ്യം സഹിക്കാതെ ചിന്നപ്പൻ കാളകളെ അടിച്ചു.

“അല്ല മാമാ, ഈ ക്ഷാമകാലത്ത് മനുഷ്യൻ എവിടെനിന്നെങ്കിലും പോളം കൊണ്ടുവന്നു തിന്നുകൊള്ളും; ജീവിക്കട്ടെ. ഈ മുകുപ്രാണികൾ എന്തുചെയ്യും? തീറ്റിയില്ലാതെ പട്ടിണികിടന്നു ചാവും. അങ്ങനെയുള്ള സമയത്ത് ആകെ യുള്ള നാലുകുറയ്ക്കു തീകൊടുക്കുകയെന്നുവെച്ചാലത്തെ സ്ഥിതിയെന്നാണ്? ഇവ നൊക്കെ മനുഷ്യനോ ഏതാ?” മല്ലൻ പല്ലിറുത്തി.

തന്റെ കൂനപ്പട്ട ചാമ്പലായതിലേറെ, ഗ്രാമത്തിൽ കൊള്ളിവരുന്ന തെമ്മാടികൾ സൈദാമായി നടക്കുമോരായല്ലോ എന്ന ചിന്തകൊണ്ട് ചിന്നപ്പൻ സങ്കടമായി. “മല്ലാ, “ഈശ്വരൻ എന്റെ തോട്ടത്തിലെ കിണറിൽ ധാരാളം വെള്ളംതന്നിട്ടുണ്ട്. വിളവുവെക്കാൻ അദ്ധ്വാനിക്കാനുള്ള ശേഷിയും ദൈവം സഹായിപ്പു എന്റെ കൈകൾക്കുണ്ട്. ഭൂമിദേവി യേ വിചാരിച്ചാൽ ഇപ്പോൾ കത്തിച്ചതിന്റെ പത്തുരട്ടി വിളയിച്ചുകാണിക്കും. ഒരുമാസംകൊണ്ട് കാലി ചോളം വളത്തി പട്ടുകൊള്ളൂ വിശ്വസിക്കാം. എന്നാൽ ഇവിടെ പാറങ്ങൾക്കു സമാധാനമായി ജീവിക്കാൻ പറയില്ലേനോ? തീവെട്ടിക്കൊള്ളുകയാണെങ്കിൽ അത്രയും അവസാദിപ്പിക്കാനാവില്ലേനോ? എന്നെ കേൾപ്പടുത്തുന്നത് ഇതു മാത്രമാണ്.” അയാൾ വീണ്ടും ആത്മ ഗതംചെയ്തു.

“ചിന്നപ്പാ, നീ ഇനിഞ്ഞിറങ്ങിയാൽ അതിനും വഴിയുണ്ടാകും. ഗ്രാമത്തിലെ ചട്ടമ്പികൾക്കു പലപ്പോഴും മാത്തിലാണ് ആശ്രയം നൽകുന്നത്. ഈയടുത്തായി അയാളുടെ സ്വാധീനം കുറഞ്ഞിരുന്നു. അതിനും നീവില്ലാത്ത തബംപാളൂട്ട് നിന്റെ കൂനയ്ക്ക് തീവെട്ടിച്ച് താൻ ഉഗ്രനാണെന്നു തെളിയിക്കാൻ അയാൾ ശ്രമിക്കുകയാണ്. അയാളെ ഈ നാട്ടിൽനിന്നും ഓടിക്കാമോ? ഈ ചട്ടമ്പികളുടെ ബുദ്ധി നേരെയാകും. അയാളെ ഓടിക്കുന്നത് വലിയ പാടുള്ള കാര്യമാണുവല്ല. നിന്റെ കൂനയ്ക്ക് തീവെട്ടിച്ചു എന്നു പറഞ്ഞു നീ ഒരു പരാതി നാളെത്തന്നെ കൊടുക്കുക. തഹസിൽദാർ ഉടനെ ഗ്രാമത്തിലേയ്ക്കു വരുന്നൂ. അതുകൊണ്ട് സംഗതി എളുപ്പമായി. നീ തഹസിൽദാർക്കു സാഷ്ടാംഗം വീണുപറഞ്ഞാൽമതി. ബാക്കിയൊക്കെ ഞാൻ നോക്കിക്കൊള്ളാം.” ശേഷപ്പൻ ഉപദേശത്തോടുകൂടി പൊടിവെട്ടി.

സാധാരണ സന്ദർഭത്തിലാണെങ്കിൽ ചിന്നപ്പൻ ഈ ഉപദേശം ശരിയാണെന്നു തോന്നുമായിരുന്നു. എന്നാലിപ്പോൾ ആധിസൂപടി കയറുകയെന്നു വെച്ചാൽ വീടും കടിയും പണയപ്പെടുത്തി, വക്കീലിന്റെയും സാക്ഷിയുടേയും വീടു നന്നാക്കുകയാണെന്നു പുതിയ പാഠം പഠിച്ചിരിക്കുകയാണ്. അതുകൊണ്ട് അയാൾ ഉറച്ചൊരു മറുപടി കൊടുത്തില്ല. “ആചാര്യസ്വാമി നമുക്കെല്ലാവർക്കും മുന്നോട്ടുവെച്ചു. അദ്ദേഹം പറയുന്നതുപോലെ ചെയ്യാം.”

വണ്ടി കന്നിൻപുറത്തുനിന്നിറങ്ങി താഴ്വാരത്തിലിറങ്ങി. ആ ഉയരത്തിലായിരുന്നപ്പോൾ ആളിക്കയറ്റുന്ന ജാലകൾ കാണാമായിരുന്നു. എന്നാലിപ്പോൾ ആകാശത്തിലെ ചുമന്ന പ്രകാശമാത്രം കാണാം. കിഴക്കു വെളിക്കാൻ ഇനിയും മുന്നമണിക്കൂർ വേണം. എന്നാൽ ചിന്നപ്പന്റെ തോട്ടത്തിനുചുറ്റും ഭീവസം നേരത്തേ പുലർന്നിരിക്കുകയാണ്.

ചിന്നപ്പൻ വണ്ടി ഗ്രാമത്തിലെത്തിയപ്പോൾ ഗ്രാമം മുഴുവൻ നിദ്രയിലാണിരുന്നതും വണ്ടിയുടെ ചെങ്കുട്ടം കരയുന്ന നായകളുടെ ശബ്ദമൊന്നൊഴിച്ചാൽ അന്തരീക്ഷം ശാന്തമായിരുന്നു. ചിന്നപ്പന്റെ തോട്ടത്തിൽ സംഭവിച്ച ദുരന്തത്തെക്കുറിച്ച് ഗ്രാമവാസികൾ ഒന്നും അറിഞ്ഞില്ല. ചിന്നപ്പന്റെ വീട്ടിൽ ഭാര്യയും കുട്ടികളും ഒരല്ലലുമായിത്തന്നെ ഉറങ്ങുകയായിരുന്നു. തലേന്നരാത്രി ഗോവർദ്ധം പോലെയാണ് മഴപെയ്തത്. അതുപോലെതന്നെ, അഗ്നിയും. പ്രകൃതിയുടെ ഒരു ലീലാവിലാസമത്രെ. അപകടങ്ങളുടെ യഥാർത്ഥചിത്രം മിക്കവാറും നമുക്ക് ദൃഷ്ടിഗോചരമാകുന്നില്ല. ദുരന്തഫലം മാത്രമേ നാമറിയുന്നുള്ളൂ. വനാന്തരത്തിന്റെ അജ്ഞാതഗന്ധഗന്ധത്തിൽ ഇടിത്തീവീണതുപോലെ ചിന്നപ്പന്റെ തോട്ടത്തിൽ അഗ്നി തന്റെ പരാക്രമം മുഴുവൻ പ്രദർശിപ്പിച്ച് ഇപ്പോൾ ആറിത്തണുത്തീരിക്കുകയാണ്.

ചിന്നപ്പൻ വീട്ടിലേയ്ക്കു പോയില്ല. ഗ്രാമത്തിന്റെ മഹാഭാഗത്തിലെത്തിയപ്പോൾ വണ്ടി തോട്ടത്തിനുമുന്നെ തെളിച്ചു. എന്നാൽ തോട്ടത്തിൽപെന്ന് ചോളക്കമ്പ് കത്തിച്ചുവെള്ളം വന്നതു കാണുവാൻ അയാൾക്ക് സൗകര്യപ്പെട്ടില്ല. തോട്ടം ഗ്രാമത്തിൽനിന്നും രണ്ടുനാഴിക അകലെയാണ്. ഒരു നാഴിക അകലെ യുള്ള തോട്ടം കടക്കുമ്പോഴത്തേയ്ക്കും മുമ്പിൽ ദാദ വന്നു. അവൻ ഒരാളെ കൈപിണച്ച് കെട്ടിയിരിക്കുന്നു. ഇടയ്ക്കിടെ ചവിട്ടുന്നുമുണ്ട്.

“ദാദാ, എന്താ സംഗതി?” ചിന്നപ്പൻ അന്വേഷിച്ചു.

“മാമാ, എല്ലാം നല്ലതിനാണേ! തളവാർ കല്ലനെ പിടിച്ചുകൊണ്ടു വന്നിരിക്കുന്നു. കുന്നയ്ക്ക് ഇവനാണ് തീവച്ചത്. ഇവന്റെ കൈകൾ പെട്ടിക്കുളിയാം. മേലാൽ ഇത്തരം പണിക്കർ ഇവനിറങ്ങരുത്. എന്നാൽ ഈ ദാരിദ്ര്യവാസി സുളേമോന്റെ കൈമുറിച്ചുകുളഞ്ഞാൽ ഈ ഇരപ്പാളി നമ്മുടെ ഗ്രാമത്തിന് ഒരു ഭാരമായിത്തീരും. അതുകൊണ്ട് ഇങ്ങോട്ടു പിടിച്ചുകൊണ്ടുവന്നു.

“ആദ്യം അവനെയെടുത്തു ഈ വണ്ടിയിലിട്.” ചിന്നപ്പൻ വണ്ടി തിരിച്ചു.

“കയറേണ്ടോ വണ്ടിയിൽ!” ദാദ ഒരിടിവെച്ചുകൊടുത്തപ്പോൾ തളവാർ കല്ലൻ ആടിയാടി വണ്ടിയുടെ അടുത്തേയ്ക്കുവന്നു. കൈപിടിച്ച് പിമ്പിൽ ഭുറുക്കിക്കെട്ടിയിരിക്കുന്നു; വണ്ടികയറാൻ സാധ്യമല്ല. ദാദയ്ക്ക് അവനെ പിടിച്ചു കയറേണ്ടിവന്നു.

വണ്ടി ഗ്രാമത്തിനുമുന്നെ തിരിഞ്ഞു. വണ്ടിയുടെ ഓട്ടംകാരണമോ, കറേയടികൾ കടിച്ചതുകൊണ്ടോ, പേടിച്ച്കൊണ്ടോ തളവാർകല്ലൻ വണ്ടിയിൽ ഛർദ്ദിച്ചു. ചാരായത്തിന്റെ ദുർഗന്ധം വണ്ടിയിൽ നിറഞ്ഞു. ശേഷപ്പന്ത് ഈ മണം അസഹ്യമായിരുന്നു. അയാൾ മുക്കുപോത്തി കത്തിയിരുന്നു.

മർദ്ദിച്ചതോടെ മദ്യത്തിന്റെ ലഹരി അല്പം കുറഞ്ഞു. കല്ലൻ കരേഴു പരിസരബോധമുണ്ടായി. ചിന്നപ്പന്റെ കാലപിടിച്ചു ശ്രാന്തന്റെ മട്ടിൽ കരഞ്ഞുതുടങ്ങി: "മാമാ, എന്റെ തെറ്റു ക്ഷമിക്കണം, മാപ്പാക്കണേ!" അവന്റെ കൈകൾ കെട്ടിയിരിക്കുകയാണ്. അതു മനസ്സിലായപ്പോൾ അവൻ കൊച്ചുക്കുഞ്ഞിനെപ്പോലെ നിലവിളിച്ചുതുടങ്ങി; പലതും പുലമ്പിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

"മിണ്ടാതിരി, സുളേമോനേ!" ഓരോ ഒരിടികൂടിവെച്ചുകൊടുത്തു. അതോടെ അവൻ ഒരിക്കൽകൂടി മർദ്ദിച്ചു. ലഹരി പുണ്ണമായും വീട്ടുപോയി.

"കുറയ്ക്കു" തീകൊടുത്തതു തെറ്റായിപ്പോയി, മാമാ. സ്വന്തം മകനാണെന്ന വിചാരിച്ചു എന്നെ രക്ഷിക്കണം മാമാ. നിങ്ങളുടെ ചോളക്കുമ്പിന്റെ വില പഡപ്പുസാമിയോടുപറഞ്ഞു. തരാൻ ഏർപ്പാടുചെയ്യാം. കടിച്ചപ്പോൾ ഏനിക്കു ലക്ഷം ലഗാനമില്ലായിരുന്നു, മാമാ " അവൻ ഉച്ചത്തിൽ നിലവിളിച്ചു. വണ്ടി ഗ്രാമത്തിലെത്തിയപ്പോഴും അവൻ നിലവിളിക്കുകയായിരുന്നു. കോൽക്കാൻ മല്ലൻ വണ്ടിയിറങ്ങി നേരത്തെ ഗ്രാമത്തിലെത്തിയിരുന്നു. തീവെപ്പു നടന്ന വാത്ത് അവൻ ഗ്രാമത്തിലെത്തിച്ചിരിക്കുകയാണ്. ആളുകൾ കൂട്ടംകൂട്ടമായി വണ്ടിയുടെ അടുത്തേയ്ക്കുവന്നു. "ഓരോ, കല്ലനെ വിട്ടു വിട്ടുകൊണ്ടുപോകാൻ പഡപ്പന്റെ ആളുകൾ വരികയാണെന്നു തോന്നുന്നു " ചിന്നപ്പൻ സംശയം പ്രകടിപ്പിച്ചു.

"പഡപ്പൻ അത്രയ്ക്കു സഹാനുഭൂതിയുള്ളവനാണെന്നു കരുതിയോ മാമാ? കല്ലനെ വിട്ടുവിടാൻമാത്രം ചെയ്തുള്ളവർ അയാളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ആരുമില്ല. പേടിക്കാതെ ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്കുന്നേരെ വണ്ടി വിട്ടോളൂ." ഓരോ സമാധാനിപ്പിച്ചു.

അവിടെ വന്നവർ പഡപ്പന്റെ അനന്തരമായികളായിരുന്നില്ല. ചിന്നപ്പന്റെ ഗുണകാംക്ഷികളായിരുന്നു. അയാൾക്കു ചെയ്തുമായി.

ഗ്രാമക്കച്ചേരിയുടെ തുണിൽ കല്ലനെ പിടിച്ചുകെട്ടി. ഗ്രാമീണരാകെ കയ്യേറിയിൽ സമ്മേളിച്ചു. വന്നവർ വന്നവർ കല്ലന്റെ കവിളിൽ തടവി. "മിണ്ടാ പ്രാണികളുടെ കണ്ണിയിൽ മണ്ണിട്ട നീചാ, നിന്നെ അവരായന്മാരും ചെറുതു?" അവർ ഭർത്സിച്ചു.

ബാളാചാതുർ വെളപ്പിനു ഏഴന്നേറു കളിക്കാൻ ആറിലേയ്ക്കു പോകുമ്പോൾ കോൽക്കാൻ മല്ലൻ വിവരം പറഞ്ഞു. അദ്ദേഹം ഉടനെ ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്കു ചെല്ലണമെന്നു ശേഷപ്പൻ പറഞ്ഞതായും അറിയിച്ചു. ബാളാചാതുർ ഏല്പാം കേട്ടു. "ഞാൻ ഇപ്പോൾ അവിടെ വന്നിട്ടു എന്തുചെയ്യാനാ? നീ വേഗംപോയി തളവാർ കല്ലനെ ആരും അടിക്കരുതെന്നു പറയൂ." അദ്ദേഹം സ്നാനത്തിനു പുറപ്പെട്ടു പുഴയും നിത്യകർമ്മങ്ങളും കഴിച്ച് ഒരുമണിക്കൂർ കഴിഞ്ഞു അദ്ദേഹം ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്കുവന്നു. അപ്പോഴേയ്ക്കും ഗ്രാമത്തിലെ മുഴുവൻ ആളുകളും അവിടെ കൂടിയിരുന്നു.

ഗ്രാമപ്പഞ്ചായത്തും അവിടെ യോഗം ചേർന്നിരിക്കുന്നു. താൽക്കാലികമായി ഗ്രാമാധികാരിയായ ലിങ്കപ്പൻ നാട്ടുകാരുടെ ക്ഷണമനുസരിച്ച് മാത്തിൽ നിന്നെഴുന്നേറ്റ് ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്ക് വന്നിരിക്കുകയാണ് പഡപ്പൻമാർ. തനിക്കു വരാനാവില്ലെന്ന് പറഞ്ഞുവെച്ചിരുന്നു. മറ്റുള്ളവർ ബാളാചാട്ടുരുടെ വഴിയും നോക്കിയിരിക്കുകയാണ്.

ബാളാചാട്ടർ വന്നു. ചിന്നപ്പന്റെ കൂനയ്ക്ക് തളവാർ കപ്പൻ തീവച്ചതിനെക്കുറിച്ച് ഒരു തീരുമാനത്തിലെത്തണമെന്ന് എല്ലാവരും അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

തളവാർ കപ്പൻ കൂനയ്ക്ക് തീവച്ചപ്പോൾ നല്ല ലഹരിയിലായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് തലമുളിപ്പണയ്ക്കുന്ന ഉറുമാൽ അവിടെത്തന്നെ കളഞ്ഞുപോയിരുന്നു. ഈ ഉറുമാൽവീണ സ്ഥലത്തുനിന്നും കത്തുന്ന തീയുടെ പ്രകാശത്തിൽ കാലടിപ്പാടുകൾ നോക്കിക്കൊണ്ട് ഭാദ നടന്നു. അപ്പോഴാണ് തോട്ടത്തിന്റെ അതിരിലെ കയ്യാലപ്പുറത്ത് കപ്പൻ കിടക്കുന്നതു കണ്ടത്. അവൻ ബോധമില്ലായിരുന്നു. കടിച്ചതുകാരണം ബോധമില്ലാതെ വീണതാണ്. അവന്റെ കൈകൾ പിടിച്ചുകെട്ടി ഒരു ചവിട്ടു കൊടുത്തപ്പോൾ ഞെട്ടിയെഴുന്നേറ്റ് ഒന്നുംതീരിയാതെ അവൻ ഭാദയുടെ പിന്നാലെ നടന്നു. അപ്പോഴാണ് ചിന്നപ്പന്റെ വണ്ടിവന്നത് അവനെ അതിലെടുത്തിരുത്തി ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്ക് കൊണ്ടുവന്നു. ഭാദ നൽകിയ റിപ്പോർട്ടിന്റെ സാരം ഇതായിരുന്നു.

“ലഹരി തലയുപിടിച്ചു അവിടെ വീണത് നേരായിരിക്കും. പക്ഷേ, അവൻതന്നെയാണ് കൂനയ്ക്ക് തീവച്ചതെന്ന് എങ്ങനെ പറയും?” ലിങ്കപ്പൻ കല്പനനുകൂലമായ ഒരു വാദം ഉന്നയിച്ചു.

സദസ്സിൽ ഏറ്റവും പിൻനിരക്കാരനായ ഒരു വിവരംകെട്ടവൻ ഇത് സഹിച്ചില്ല. അവൻ മുഖിലിരുന്നവന്റെ പിന്നിൽ മുഖംമറച്ചു വിളിച്ചുപറഞ്ഞു: “ചുരുങ്ങിയതാണ് പഞ്ചായത്തുകാർ പറയുന്നതു കേട്ടാൽമതി. അതിന് അയാൾക്ക് വല്ലതും കൊടുക്കാം എന്തുവേണമെന്ന് ചോദിക്കൂ.”

ലിങ്കപ്പൻ ദേഷ്യംവന്നു. “നാനും പഞ്ചായത്തുകാരിൽ ഒരാളാണ്; ഗ്രാമത്തിലെ അധികാരി. തെറ്റു ആരുചെയ്തു? ആരുചെയ്തില്ല? എന്നൊക്കെ അന്വേഷിക്കാൻ എനിക്കും അവകാശമുണ്ട്.” അയാൾ അട്ടഹസിച്ചു.

“ലിങ്കപ്പാ, താന്നെന്തിനാ വിഷമിക്കുന്നത്? കപ്പൻ എന്തു പറയുന്നെന്ന് കേൾക്കാമല്ലോ. അവൻ തെറ്റുചെയ്തിട്ടില്ലെന്ന് പറഞ്ഞാൽപിന്നെ നിനക്കു വാദിക്കാമല്ലോ.” ബാളാചാട്ടർ നയത്തിൽ അയാളുടെ വായകുപ്പുകളെത്ത.

കപ്പൻ ഭാദയുടേയും നാട്ടുകാരുടേയും തല്ലുകൊണ്ട് തളന്നിരിക്കുകയായിരുന്നു. ചെയ്ത തെറ്റിനേക്കുറിച്ച് അവൻ പലരുടേയും മുഖിൽ കുററുസമ്മതം നടത്തിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. അവനിപ്പോൾ ലിങ്കപ്പന്റെ സഹായം ആവശ്യമില്ല. അവൻ അവിടുത്തിലാദ്യംചെയ്ത തെറ്റു. അവൻ പഞ്ചായത്തുകാരെ തൊഴുതു; കണ്ണിരൊഴുക്കി.

“ഏകാന്തരേ, ഞാൻ ഈ ഗ്രാമത്തിലെ തളവാറനാണ്. നിങ്ങളുടെയൊക്കെ ഉച്ചിഷ്ടംകുറിച്ച് വളർന്നവൻ. എനിക്ക് അന്നുതന്നെ പോറിയ പഞ്ചായത്തു കാരുടെ മുമ്പിൽ കളവുപറഞ്ഞാൽ എന്റെ നാവു മുറിക്കാം. മാത്തിലെ വലിയ സ്വാമി ഉണ്ടായിരുന്നില്ലേ? ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദസേവയിൽ കഴിഞ്ഞ വനാണ്. ഇപ്പോൾ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു കയറിയ ഈ പഡപ്പേ സ്വാമിയുടെ സേവകനാണ്. ഒരു രസത്തിനാണെന്നു പറഞ്ഞ് തീർത്ഥമെന്ന പേരിൽ അല്പം വാറ്റുചാരായം ഈ സ്വാമി തരാൻ തുടങ്ങി. അങ്ങനെ ഞാൻ കടിക്കാൻ പഠിച്ചു. പിന്നെപ്പിന്നെ എനിക്കതു കിട്ടാതെ വരുന്നതായി. പഡപ്പേ സ്വാമിയെന്നുവെച്ചാൽ ദൈവംവന്നെ. അദ്ദേഹം പറയുന്നതും നടത്തുന്നതും ധർമ്മമാണെന്നു തോന്നിയതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കയ്യിലെ കല്ലുപോലെ പറഞ്ഞപണിയൊക്കെ ചെയ്തുവന്നു. ഇന്നലെ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കെ ചിന്നപ്പന്റെ അപകാരം അടക്കണം എന്നദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. ‘എടോ മോനേ, പോയി ചിന്നന്റെ തോട്ടത്തിലെ കുന്നയ്ക്ക് തീവച്ചുവത്ര’ എന്ന് സ്വാമികൾ കല്പിച്ചു. ‘അതിനെന്തു വിഷമം?’ എന്നു പറഞ്ഞെഴുന്നേറ്റപ്പോൾ ചാരായം നിറച്ച രണ്ടു കപ്പികൾ തന്നു. അതും ഏതയ്ക്ക് നേരെ തോട്ടത്തിലേയ്ക്കു നടന്നു. തോട്ടത്തിൽ നായ കരയുന്ന ബഹളം. അതുകൊണ്ട് കയ്യാലപ്പറത്തു കപ്പിടം വച്ച് അവിടെത്തന്നെ മയങ്ങിപ്പോയി. തണുപ്പുകാറ്റു വീശിത്തുടങ്ങിയപ്പോൾ വീണ്ടും ഉണന്നു. ഉറക്കം തുടങ്ങിക്കൊണ്ടുതന്നെ, ഉറമാലിന്റെ ഒരറ്റം കീറി ചാരായത്തിൽ മുക്കി. അതെടുത്തു കുന്നയിൽ വച്ചു തീകൊടുത്തു. പെട്ടെന്നു ആകെ വെളിച്ചം പറന്നു. പേടിച്ച് പോയി. കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന കപ്പിയിലെ ചാരായം മുഴുവൻ വായിലൊഴിച്ചു കയ്യാലപ്പറത്തു വന്നിരുന്നു. ആകാശത്തോളം തീനാളം ഉയർന്നപ്പോൾ പേടിച്ച് വീണ്ടും മററുകുപ്പിയെടുത്തു. അതും കടിച്ചു; മത്തുപിടിച്ചു വീണു. ഭാഷയുടെ കയ്യിൽപ്പെടുന്നതുവരെയും എനിക്കു ബോധമുണ്ടായിരുന്നില്ല.” കല്ലൻ നടന്ന കഥ മുഴുവൻ ഭീനനായി പറഞ്ഞു.

കൂടിയിരുന്ന നാട്ടുകാർ അവന്റെ വാക്കുകൾ കേട്ടു. ഓരോ ആളുടേയും പ്രതികരണം ഓരോന്നായിരുന്നു. പക്ഷേ, പുറത്തുപറയാനുള്ള ധൈര്യം ആർക്കുമുണ്ടായില്ല. കുന്നയ്ക്ക് തീവച്ചുവത്ര കല്ലൻ തന്നെ സമ്മതിച്ചിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്ക് അവൻ അർഹിക്കുന്ന ശിക്ഷകൊടുക്കണം. പഞ്ചായത്തുകാർ അതു തീരുമാനിക്കട്ടെ.” ശേഷപ്പൻ ചർച്ചയ്ക്കു വഴിയൊരുക്കിക്കൊടുത്തു.

“കല്ലൻ പറയുന്നതു സത്യമാണെന്ന് പഞ്ചായത്തുകാർ വിശ്വസിക്കുന്നതിൽ, അവൻ ഒരു തെറ്റും ചെയ്തിട്ടില്ലെന്ന് ഞാൻ പറയും. ഇതു ചെയ്യാൻ ഇവനെ പ്രേരിപ്പിച്ച പഡപ്പേനാണ് യഥാർത്ഥ കുറ്റവാളി ഈ തെറ്റിനുള്ള ശിക്ഷ അദ്ദേഹത്തിന് നല്കണം.” ബാളാചാർ, അത്യന്തം നിഷ്പൂർവ്വമായി പറഞ്ഞു.

സമുദ്രീയ കോലാഹലം. “ഇതെന്തൊരു ന്യായം? കല്ലൻ തന്നെ തെറ്റാ സമ്മതിച്ചിരിക്കുന്നു. പിന്നെ കൂടുതൽ ചിന്തിക്കാനെന്തുണ്ട്? പഡപ്പേൻ പറഞ്ഞതുപോലെ തുളാൻ ഇവനു ബദ്ധിയില്ലേ?”

“കറം ചെയ്തിരിക്കുന്നുവെന്നു കല്പൻ സമ്മതിച്ചിരിക്കുന്നു. കൂടാതെ പഡപ്പേ സ്വാമി പറഞ്ഞിട്ടാണ് ഇതു ചെയ്യതെന്നു പറയാൻ സാക്ഷിയോ തെളിവോ ഇല്ല.” ലിങ്കപ്പൻ തന്റെ നിയമപരിജ്ഞാനം പ്രദർശിപ്പിക്കാതിരുന്നില്ല.

“വിശ്വസിക്കുന്നുവെങ്കിൽ കല്പന്റെ വാക്കുകൾ മുഴുവൻ വിശ്വസിക്കണം. പകുതി വിശ്വസിച്ചു, പകുതി തള്ളുന്ന സമ്പ്രദായം കോടതിയിലേ നടക്കൂ. ഈ പഞ്ചായത്തിൽ കേസു വിചാരണചെയ്തു തീരുമാനിക്കുന്ന രീതിയൊന്നു വേറെതന്നെയാണ്. നമുക്കിപ്പൊഴും മനുഷ്യരിലുള്ള വിശ്വാസം നഷ്ടപ്പെട്ടിട്ടില്ല കൂടിയിരിക്കുന്ന നാട്ടുകാരുണ്ടല്ലോ, നിങ്ങളെന്തു പറയുന്നു?” ബാളാചാ യ്ക്കർ സദസ്സിനോടു ചോദിച്ചു. ഈ വാദം നിഷേധിക്കാൻ ആർക്കും സാധി ച്ചില്ല. പഡപ്പേൻ ഇത്തരം അക്രമങ്ങൾക്ക് പ്രേരിപ്പിക്കാതിരിക്കാൻമാത്രം മാന്യനായിരുന്നില്ല. അതെല്ലാവർക്കും നന്നായറിയാവുന്ന കാര്യമാണ്.

പഡപ്പേനെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവരാൻ പോയ കോൽക്കാരൻ മല്ലൻ മടങ്ങി. അദ്ദേഹത്തിനു വരാൻപറ്റിയില്ലെന്ന് റിപ്പോർട്ട് ചെയ്തു. ശേഷപ്പൻ അവനെ വീണ്ടും മാത്തിലേയ്ക്കു പറഞ്ഞയച്ചു: “പഞ്ചായത്തുകാർ വിളിക്കുന്നതാണെന്നു പറയൂ. കൂട്ടാതെ വരേണ്ടെന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടെന്നു പറ.”

ഈ അവസരത്തിൽ ചിന്നപ്പൻ ഏഴന്നേററു പഞ്ചായത്തുകാരെ തൊഴുതു. “ഇക്കാര്യത്തിൽ ഏനിക്കും ചിലതു പറയാനുണ്ട്. ഏന്റെ കൂന ഏതായാലും ചാമ്പലായി. തീ വെച്ചവന്റെ കൈ വെട്ടിക്കളഞ്ഞാൽ ഏന്റെ കൂന തിരിച്ചു കിട്ടില്ല. ഞാൻ അതൊട്ടു ചോദിക്കണമില്ല. എന്നാൽ ഏമാന്മാരേ, ഗ്രാമത്തിൽ ഇത്തരം ദഷകൃത്യങ്ങൾ നടക്കാൻ പാടില്ല. നീതി നടക്കണം. പഡപ്പേൻ ഈ ഗ്രാമത്തിൽ ചിന്നസർവ്വമായി വന്നുനടക്കുന്ന പലവഴിക്കും ഗ്രാമം നശിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. അധികാരിയുടെ തറവാട്ടുസ്വത്തു നശിപ്പിച്ചു. വിളഞ്ഞുനില്പുന്ന വയലിൽ കൊള്ളനടത്താൻ ഗുഡാലോചന നടത്തി. ഇത്തരക്കാർ നാട്ടിലുണ്ടെങ്കിൽ കൊള്ളയും തീവെയ്പും നിത്യവും നടക്കും. അതു കൊണ്ട് ഇയാൾ ഗ്രാമംവിട്ടു പോകുന്നതുവരെ നാട്ടിൽ ശാന്തിയുണ്ടാവില്ല. എന്നാൽ മറം ഈശ്വരന്റെതാണ്. പഞ്ചായത്തുകാർതന്നെ മാങ്ങിന്റെ അഭിമാനം കാക്കുകയും വേണം. പഡപ്പേസ്വാമിയെ പുറത്താക്കിയാൽ മറം പുട്ടിയിടേണ്ടിവരും. അനാദികാലംമുതൽ നിലനിന്നുവരുന്ന മറം കള്ളകടിയന്മാരുടെ ആലയായി തിന്നിരിക്കുകയാണ്. അതുകൊണ്ട് മാങ്ങിനു ഒരു ചിന്ന സ്വാമിയെ കണ്ടുപിടിച്ചു, മറം അദ്ദേഹത്തെ ഏല്പിച്ചു പഡപ്പേസ്വാമി സ്ഥലംവിടണം. പഞ്ചായത്തുകാരോടു ഏനിക്കും ഇതുമാത്രമേ ബോധിപ്പിക്കാനുള്ളൂ. ഇതിനു അദ്ദേഹം സമ്മതിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ ഇതേ കല്പനെ സാക്ഷിയാക്കി അദ്ദേഹത്തെ ജയിലിലേയ്ക്കയയ്ക്കേണ്ടിവരും. പഞ്ചായത്തുകാർ തൊറുശരിയും മനസ്സിലാക്കി പ്രവർത്തിക്കണമെന്നു മാത്രമേ അപേക്ഷിക്കുന്നുള്ളൂ.” ചിന്നപ്പൻ സുദീർഘമായി സംസാരിച്ചു. ജീവിതത്തിലാദ്യമായാണ് നാലുക്കൂടെ മുഖിൽവെച്ചു ചിന്നപ്പൻ ഇത്രയധികം സംസാരിക്കുന്നത്. അയാളുടെ ശരീരമാകെ വിറയുകയാണ്. മുഖമാകെ വീയത്തിരിക്കുന്നു; വെളുത്ത മീൻ

നന്നത്തു. എന്നാൽ അയാളുടെ ഗൗരവഭാവവും ആത്മാർത്ഥമായ സ്വഭാവവും ആളുകളെ ആകർഷിച്ചു. കാളകളോടൊപ്പം അധ്വാനിച്ച്, മുകനായിത്തീർന്ന ചിന്നപ്പനാണോ ഈ സംസാരിക്കുന്നത്? പരിതഃസ്ഥിതി എത്രമാത്രം ഗൗരവത്തരമായിരിക്കണം? ശങ്കരപ്പഗൗഡർ തന്നെ ചിന്നപ്പനിൽ ആവേശിച്ചിരിക്കണം.—ചിലർ ആത്മഗതം ചെയ്തു.

അടുത്തദിവസം തഹസിൽദാർ വരും; അതുകൊണ്ട് പ്രശ്നം ഇന്നുതന്നെ അവസാനിപ്പിക്കണം - ശേഷപ്പന്ത് ധൃതിയായി. ഇല്ലെങ്കിൽ പ്രശ്നം കൂടുതൽ കഴപ്പത്തിലേയ്ക്ക് നീങ്ങുമെന്ന് അയാൾ ഭയപ്പെട്ടു. അതുകൊണ്ട് അയാൾ സദസ്സിന്റെ മൊന്നും ഭഞ്ചിച്ചു. 'പഞ്ചായത്തുകാർ പറയേണ്ടതാണ് ചിന്നപ്പൻ ബോധിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നത്. പഡപ്പുസാമിയും ഇവിടെ വന്ന് അതേ അഭിപ്രായം പ്രകടിപ്പിച്ചാൽ നമുക്കൊരു തീരുമാനം നല്ലാൻ എളുപ്പമായിരിക്കും.'

സദസ്സാകെ കളകളുപ്പ് പരന്നു. ഇത്രയുംനാൾ പഡപ്പൻ യവനികയ്ക്കു ചെന്നിരിക്കുന്നത് നടത്തിയ ഗുഡാലോചനയെക്കുറിച്ച് സകലരും അറിയാം. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിനെതിരെ വിരലനക്കുവാൻ ഒരാളും യെര്യപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. വലിയ ആളുകളുടെ കാര്യം നമുക്കെന്തിന്? സകലരും അകന്നുനിന്നു. എന്നാലപ്പോൾ കാള പടിഞ്ഞു വീണിരിക്കുന്നു; കാലിനടുത്തുതന്നെ കല്ലുകളും ഉണ്ടു്. 'ഗ്രാമത്തിന് ഭാരമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്ന പഡപ്പനെ ഇവിടെ നിറുത്തുവാൻ പാടില്ല. അദ്ദേഹത്തെ ജയിലിലേയ്ക്കയയ്ക്കുന്നതാണു നല്ലതെന്നു തോന്നുന്നു.' ജനങ്ങൾ കളകളുപ്പിലൂടെ അഭിപ്രായപ്രകടനം നടത്തി.

ഇതു പ്രതീക്ഷിച്ചതായിരുന്നു. ഗ്രാമീണജനത ഏകനസ്സായി കാത്തിരിക്കുകയായിരുന്ന നിമിഷം! ലിങ്കപ്പന്ത് സഹിക്കാനായില്ല. അയാൾ ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ നിന്നെഴുന്നേറ്റു മാത്തിൽ ചെന്നു പഡപ്പനോടു എല്ലാ സംഗതികളും ബോധിപ്പിച്ചു. ലിങ്കപ്പന്റെ അസ്വരൂപ കണ്ണ് ആദ്യമാദ്യം അദ്ദേഹത്തിന് ചിരിവന്നുവെങ്കിലും വിവരങ്ങൾ കൂടുതൽ കേട്ടതോടെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആത്മവിശ്വാസം ഇളകിത്തുടങ്ങി. നാട്ടുകാരാകെ ഒന്നിച്ചിരിക്കയാണെന്ന് കേട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രതിബ്ധമായിളകി. ഇപ്പോൾ രണ്ടു വഴികളേയുള്ളൂ. ഒന്നു പറയാതെ മാത്തിന്റെ അധികാരം വിട്ടുകൊടുക്കുക; അല്ലെങ്കിൽ ജയിലിൽപ്പോവുക. ജയിലിലേക്കയയ്ക്കാതെ ചിന്നപ്പൻ വിടിച്ചു. തളവാർ കല്ലൻ തക്കസമയത്തിന് സഹായത്തിനെത്തിയിരിക്കയാണു്. പഡപ്പൻ അധായമായി ചിന്തിച്ചു; അവസാനം ആദ്യത്തെ മാർഗ്ഗമാണു് നല്ലതെന്ന് തീരുമാനിച്ചു ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ വന്നു.

ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ ആളുകൾ അദ്ദേഹത്തെ കാത്തിരിക്കുകയായിരുന്നു. ആക്കം തിരിച്ചുപോകാൻ തോന്നിയില്ല. മണി പതിനൊന്ന് കഴിഞ്ഞിരിക്കയാണു്. എന്നാൽ ഇന്നുതന്നെ തീരുമാനമാകണമെന്ന് ശേഷപ്പൻ ശഠാധി പിടിച്ചു. അങ്ങനെയിരിക്കെ പഡപ്പൻ സ്ഥലത്തെത്തി. എന്നാൽ പതിവുള്ള ഗംഭീര വ്യവഹാരവും കാണാനില്ല. ആളുകൾക്കു് അദ്ദേഹത്തോടുള്ള വീക്ഷണഗ

നീയും മറിയമിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം കച്ചേരിയിലെത്തിയപ്പോൾ ആരും പതിവുള്ളതുപോലെ എഴുന്നേറ്റില്ല. സകലരുടെ കണ്ണിലും അവഗണന സ്പഷ്ടമായിരുന്നു; അന്തരീക്ഷം തീരെ അനുകൂലമല്ല. പ്രതികാരമേച്ച തീവ്രമായിരിക്കുന്നു. ഈ സന്ദർഭത്തിനുചേർന്ന വേഷമേതെന്ന് അദ്ദേഹം മുൻകൂട്ടി ആലോചിച്ചിരുന്നതാണ്.

ബാല്യാപാതൂർ അദ്ദേഹത്തെ വിളിച്ചു അരികത്തരുത്തി. മറ്റൊരാൾക്കായിരുന്നെങ്കിൽ ഈ ഔദാര്യാത്മക അദ്ദേഹം പച്ചിച്ചു തള്ളുമായിരുന്നു. എന്നാലിപ്പോൾ കരു ഉരുട്ടിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുകയാണ്. അദ്ദേഹം ഗൗരവത്തിൽ സണ്ണിനെ അഭിമുഖീകരിച്ചു.

"ഞാൻ ജനിച്ചതുതന്നെ ഏതോ അശുഭകാലത്തായിരുന്നു. ആരുടേയോ പാപഭാരം മറ്റൊരുവന്റെ തലയിൽ പണുവീടുന്നു! ഇത് ദർശിപ്പിച്ചതെന്തെന്താണ്? ഇല്ലെങ്കിൽ ഒരു ഹൃദയത്തിന്റെ തെറ്റും ശരിയും മനസ്സിലാക്കാനുള്ള കഴിവു ജനങ്ങൾക്കില്ലാതെ പോയിരിക്കണം. അന്ന് ദാദാചിമയെക്കൊണ്ടുവന്നു മാത്തിലാക്കി; ഏന്റെ തലയിൽ ആരോപണങ്ങൾ ചൊരിഞ്ഞു. ഒക്കെ ദിവ്യന്റെ ലീലയാണെന്നുവെച്ചു ഞാൻ സമ്മതിച്ചു. ഇപ്പോൾ ഈ കല്ലൻ ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടാണ് മനസ്സു കൊള്ളിവെക്കുന്നത് പോലെ തന്നെ പറയുന്നു. ഒരു ദിവ്യന്റെ തെറ്റും ഗുരുസാമി ഏതെങ്കിലും പറയും. അവർ നമ്മെ സേവിക്കുന്നവരാണ്; ആ സ്ഥിതിക്ക് ഇതെങ്ങിനെ നിങ്ങൾക്കു വന്നുചേരുന്നതേയോ സ്വീകരിക്കണം. അല്ലാത്തപക്ഷം ശിവൻ രൂപിയായില്ല. കാളഭട്ടവിഷം എടുത്തുകൊടുത്താണ് ശിവൻ. ഇപ്പോൾ ഞാനും ഈ ആരോപണങ്ങളുടെ വിഷംകഴിക്കാതെ ഗതസ്തരായില്ല. പക്ഷായത്തുകൊണ്ട് നിർദ്ദേശം ഞാൻ അംഗീകരിക്കുന്നു." അദ്ദേഹം നിൽക്കുന്നു.

തികച്ചും നാടകിയായിരുന്നു പരമപ്പേരിന്റെ പ്രസംഗം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗംഭീരസ്വഭാവം ഇപ്പോൾ സന്ദർഭത്തിനൊത്തു് ഭൂമിയായിരിക്കുന്നു; ഏതെന്താ പരിധിയായിരിക്കുന്നു. അവസാനത്തെ വാക്കുകൾ നെടുവീർപ്പിലും കണ്ണിരിലും കത്തിന്, വെന്തതുപോലിരുന്നു. കർമ്മകോശകളിൽ കണ്ണിടണം പൊടിഞ്ഞു. തുടച്ചുകുത്തുന്നതല്ല ബോധംപോലും അദ്ദേഹത്തിനില്ലായിരുന്നു.

ആവേശം പിടിപെട്ടതുപോലെ ലിങ്കന്റെ പെരുന്തും എഴുന്നേറ്റു. "എനിക്ക് ഒരു കാൽ പറയണമെന്നുണ്ട്. പണ്ട് ഒരു വെള്ളത്തോളം വാക്കുകൾ പ്രദീപനത്തിന് സിന്ധുവേലിയെ കാട്ടിയിട്ടുണ്ടെന്ന് കേട്ടിട്ടുണ്ട്. അത് പോലെ കല്ലന്റെ വാക്കുകൾ, ഗ്രാമത്തിന്റെ പിതാവെന്നു കരുതണം പരമപ്പേരുമായിട്ടെ ഇങ്ങനെ ഉപേക്ഷിക്കരുത്. ഇത് ചിലരുടെ കരുതലാണെന്നു തോന്നിയിട്ടുണ്ടെന്നുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് നിങ്ങൾ അഭിപ്രായം ചിന്തിക്കണം. പിന്നീട് വേദവചനങ്ങളിൽ കാൽമുട്ട. പരമപ്പേരുമായിട്ടെ നാട്ടിൽ നിന്ന് ബഹിഷ്കരിച്ചാൽ അത് അന്യായമാണെന്ന് അഭിപ്രായം ചൊല്ലുകയും. അന്ന് ഈ മുഹൂർത്തം തിരിച്ചുകിട്ടില്ല. പക്ഷായത്തിന് അത്

വലിച്ചാൽ വരില്ല. ഇനിയൊരിക്കൽ പഡപ്പേനെ കിട്ടില്ല." അയാൾ കോളിച്ചു.

ബാളാചന്ദ്രൻ ഈ ആവേശത്തിന്റെ തലയിൽ പച്ചവെള്ളമൊഴിച്ചു. 'ഇതു കേൾക്കൂ. പഞ്ചായത്തുകാർക്ക് ഭംഗിവാക്കുകൾ ആവശ്യമില്ല. പഡപ്പേനെ കുറിച്ചു' കല്പൻ ഇല്ലാത്ത തൊക്കെ പറയുകയാണെന്നു നിങ്ങൾക്കു തോന്നുന്നുവെങ്കിൽ അതുമാത്രം വ്യക്തമാക്കിയാൽ മതി. കല്പൻ പറയുന്നതാണ് ശരിയെന്നു തോന്നുന്നുവെങ്കിൽ പഡപ്പേനു് ഏതു ശിക്ഷനൽകണമെന്നു നിങ്ങൾ തന്നെ പറയണം.' അതു് അവസാന നിർദ്ദേശമായിരുന്നു.

'നല്ല കാര്യം!'; 'കേൾക്കുമായി!'—എന്നൊക്കെ സമ്മേളിപ്പിനിന്നു കേട്ടു. പഡപ്പേനു് വിധിക്കേണ്ട ശിക്ഷയെക്കുറിച്ച് മാത്രമേ ചിന്താപ്രായമുണ്ടായിരുന്നു. അയാളെ കാരാഗൃഹത്തിലാക്കിയതേ മതിയാവൂ എന്നു ചിലർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടെങ്കിലും മറ്റു ചിലർ അയാൾ നാടുവിട്ടുപോയാൽ മതിയെന്നു് അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. സഭയ്ക്കു് ശബ്ദമേറിയതായി. ബാളാചന്ദ്രൻ തന്നെ ഏഴന്നേറ്റിനിന്നു് ഏറ്റവും വരെയും ശാന്തമാക്കി. അദ്ദേഹം തീരുമാനമറിയിച്ചു.

'പഞ്ചായത്തുകാരുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ പഡപ്പേൻ കുറ്റവാളിയാണ്. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിനെതിരെ ഒരു തീരുമാനമെടുക്കുന്നതും വിചാരമുള്ള കാര്യമാണ്. അദ്ദേഹം എന്നെയും നിങ്ങളെയുംപോലെ സാധാരണക്കാരനല്ല. സമാനശിക്ഷയോഗിയുടെ പീഠത്തിൽ എഴുന്നള്ളിയിരിക്കുന്ന ആളാണ്; ഭാഗ്യവാനാണ്. മരധിപതിയെ ഈ പാളത്തിയിൽ വെച്ചുപകുതിക്കുന്നതു് എന്തിക്കിഷ്ടമുള്ള കാര്യമല്ല. അദ്ദേഹം തടവിലാക്കപ്പെടുന്നതു് ഈ നാട്ടിനൊരു കളികാണ്. അതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ഇന്നു വൈകുന്നേരത്തിനകം സ്ഥാനമൊഴിഞ്ഞു് നാടുവിട്ടുപോകണം.' അന്ത്യമായ തീരുമാനമാണെന്നു് ആ സ്വരഗാംഭീര്യം തന്നെ വിളിച്ചറിയിച്ചു. അടുത്ത ചിന്നസ്വാമിയെ പഞ്ചായത്തുകാർ തന്നെ നിർദ്ദേശിക്കണമെന്നു് ചിത്തപ്പൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. അതിനെ ലീകപ്പൻ എതിർത്തു. അതു് പഡപ്പേസ്വാമിയുടെ വ്യക്തിപരമായ അധികാരമാണ്; അതിൽ മറ്റുള്ളവർ ഇടപെടുന്നതു് ശരിയല്ലെന്നു് അയാൾ വാദിച്ചു. മൂത്തൻ പോകുന്നവൻ പുൽമുട്ടത്തിൽ പിടിച്ചു് രക്ഷപെടാൻ ശ്രമിക്കുന്നതു പോലെ ലീകപ്പൻ പിടഞ്ഞു. അതാൽ സമ്മതിച്ചുകൊടുക്കാൻ മരുമകനായിത്തീർന്നില്ല. 'പഡപ്പേസ്വാമി മയിലിൽ പോയശേഷവും അധികാരം അവശേഷിക്കുന്നെങ്കിൽ അദ്ദേഹം തന്നെ ചിന്നസ്വാമിയുടെ പേർ നിർദ്ദേശിക്കട്ടെ.' ശേഷപ്പൻ നിയമപരിഷ്കാരത്തിന്റെ മറവിൽ നോക്കിയിരുന്നു.

പക്ഷം ഇവിടെ സ്വാമിയായിരുന്ന സമാനശിക്ഷയോഗിയുടെ മേൽക്കൽ മകൻ ചിന്നസ്വാമിയാകണമെന്നു് കഷ്ടകഷ്ടമായി അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടു. എന്നാൽ ആ ബാലൻ തീരെ ചെറുപ്പമാണ്. അതുകൊണ്ടു് അവൻ സ്ഥാനമേൽക്കുന്നതുവരെ അവന്റെ അച്ഛനായ ഗംഗാധരസ്വാമി മഠത്തിൽതന്നെ താമസിച്ചു് മഠത്തിലെ ഉൽക്കണ്ഠയെ സമ്പ്രദായങ്ങൾ നിലനിൽക്കിക്കൊണ്ടുപോകണമെന്നു് അഭിപ്രായമുണ്ടായി. സമ്മേളനംകൊണ്ടു് സന്തോഷമുള്ള കാര്യമാ

യിരുന്നു. ഗംഗാധരസ്വാമികൾക്ക് ജയപോലാപ്പം മുഴക്കപ്പെട്ടു. ആ ആവേശത്തോടു കൂടിയായിരുന്നു ജനങ്ങളും ഗംഗാധരസ്വാമിയെ ആനയിച്ചുകൊണ്ടുവന്നത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മകനാണ് ചിന്നസ്വാമിയെന്ന് പ്രഖ്യാപിച്ചു. ഗംഗാധരസ്വാമി അന്തിച്ചുനിന്നു. പൊളാചാൽ സകലരും അദ്ദേഹത്തിന് വിശദീകരിച്ചുകൊടുക്കേണ്ടിവന്നു. അദ്ദേഹം മറുപടിയെഴുതിയ ഉടനെ പഡപ്പേൻ സ്വയം ഏഴന്നെ റുറുവന്ന് സ്വീകരിച്ച് തന്റെ സ്ഥാനം അദ്ദേഹത്തെ ഏൽപ്പിച്ചു. ആ സമയത്താണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിലുണ്ടായിരുന്ന ചിന്തകളെന്തായിരുന്നുവെന്ന് ആർക്കറിയാം? മുഖം ഗൗരവപൂർണ്ണമായിരുന്നു. ഒരു നിമിഷം പോലും നിശബ്ദമായിരിക്കാത്ത ആ ചുണ്ടുകൾ മൗനം പാലിച്ചു. 'മൗനമായിത്തന്നെ സ്ഥാനമൊഴിഞ്ഞുകൊടുത്ത് പുതു രണ്ടാംമുണ്ടോടെ പുറത്തുകടന്നു. പോകുമ്പോൾ അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന ആളുകളെ ഒന്ന് തൊഴണമെന്ന് തോന്നി. കൈകൾ പൊക്കിയപ്പോൾ കണ്ണുകൾ നിറഞ്ഞു; കൈകൾ വിറച്ചു. "ഞാനിറങ്ങട്ടെ. ശിവൻ വിളിക്കുമ്പോൾ വീണ്ടും വരാം." വളരെ പ്രയാസപ്പെട്ട് അത്രയും പറഞ്ഞൊപ്പിച്ചു.

അവിടെ കൂടിയിരുന്നവരുടെ പ്രധാനവികാരം അവളെയായിരുന്നതിനാൽ ഇത്രയും ഒരു വേഷമായിരിക്കും എന്ന് ധ്വനി. എന്നാൽ പഡപ്പേൻ യഥാർത്ഥത്തിൽ ആകെ മാറിയിരുന്നു. പാട്ടേളിയിൽ ഇന്നുവരെ അദ്ദേഹത്തിന് രാജപ്രവേശിയുണ്ടായിരുന്നു. മറാധിപതിസ്ഥാനം അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്കുകൾക്ക് വേദസമാനമായ പരിശുദ്ധി നൽകി. ജനപിന്തുണ, ദൈവികശക്തിയെന്ന രൂപംപോലെ അദ്ദേഹത്തെ തൂണു. പുതു പട്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സകല പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കും രക്ഷാകവചമായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അതെല്ലാം വലിച്ചെറിഞ്ഞ് അദ്ദേഹം യഥാർത്ഥ സന്യാസിയായിരിക്കുകയാണ്. അങ്ങനെ വിട്ടുപോകുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ വേദന തുളുമ്പിനിന്നുവെങ്കിൽ അതിൽ അത്ഭുതമില്ല.

സൂര്യൻ തലയുയർത്തി നിന്ന് കളഞ്ഞു. പഡപ്പേന്റെ ഭിക്ഷാസമയമായി. ശിവപൂജ കഴിഞ്ഞാൽ നിവേദ്യം തയ്യാറാക്കുന്ന ഓലകരുടെ വക സമയമായുണ്ടാകുന്നു. എന്നാലിപ്പോൾ അന്യേഷിക്കാൻ ആളില്ല. മുസിൽ പരന്നു കിടക്കുന്ന മൈതാനം മാത്രം; വേറെ യാതൊരാളുമില്ല. താഴെ പൊള്ളുന്ന നിഖം; മേലെ ചുട്ടുപൊള്ളുന്ന വെയിൽ. ആ വെയിലിൽ ഇറങ്ങിത്തീർച്ച പഡപ്പേനെ യാത്രയിൽ ആരു അനുഗമിച്ചില്ല.

അതോടെ ഓർത്തിട്ടായിരിക്കാം. പാട്ടേളിയിൽ ഒരു നിമിഷവും ഇരിക്കില്ലെന്ന് പ്രതിജ്ഞയെടുത്തുപോലെ അദ്ദേഹം കാലകൾ നീട്ടിവെച്ച് നടന്നു.

ഇരുപറിക്കു പോയിരുന്ന യശവന്തറാവു പാങ്ങുളിക്കു തിരിച്ചുവന്നപ്പോൾ പഡപ്പേനെ സ്ഥാനഭ്രഷ്ടനായി വിവരം അറിഞ്ഞു. ഉടനെതന്നെ ബാളാചാതുരുടെ ഇല്ലത്തേയ്ക്ക് ഓടി. ആചാര്യർ അദ്ദേഹത്തെ സ്വീകരിച്ചിരുന്നതിന്നു സംഗതികളൊക്കെ വിശദമായി കേൾപ്പിച്ചു. താൻ ഇരുപറിക്കു പോകുന്നതിന്നു മുമ്പായിരുന്നു സംഭവം നടന്നതെങ്കിൽ ലക്ഷ്മീബായിയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരിവാൻ സാധിക്കുമായിരുന്നുവെന്നു അദ്ദേഹം അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. ലക്ഷ്മണനെ ഇതുപ്രദിക്കുകയും ഈ വാർത്ത എത്തിക്കാമായിരുന്നില്ലേ എന്നദ്ദേഹം ചോദിച്ചു. "എന്നിടം അങ്ങനെ തോന്നിയിരുന്നു. എന്നാൽ ആ വയ്യാത്തോനായ ലക്ഷ്മണനെ അയയ്ക്കേണ്ടെന്നു ചിന്തിപ്പുന്നു മറ്റും വിലക്കിയെടുക്കൊണ്ടു ഞാനും മടിച്ചു. അതിരിക്കട്ടെ. നാമകൾ പോയ കാലം ശരിയായില്ലെന്നു തോന്നുന്നു. അല്ലേ?" ആചാര്യർ വിശദീകരണത്തോടൊപ്പം ഒരു ചോദ്യവും ഉന്നയിച്ചു.

"ശരിയാണു്. അങ്ങനെ പറയാം."

യശവന്തറാവു ചുരുക്കിപ്പറഞ്ഞു. "അങ്ങനെയൊക്കെങ്കിൽ അവർ തന്റെ സ്വത്തൊക്കെ ആർക്കാനും കൊടുക്കാൻതന്നെ ഉദ്ദേശിച്ചിരിക്കുകയാണെന്നു പറയാമോ?" ആചാതുരുടെ മറുപോദ്യം.

"എന്തു് ചെയ്യാനാ ആചാതുസ്വാമി? അവരിങ്ങോട്ടുവന്നാൽ വലിയ മാളികയിൽ കാൽകുത്താൻ പററാത്ത ചുറ്റുപാടാണല്ലോ. കൃഷിക്കാർപോലും അവരുടെ നിയന്ത്രണത്തിലില്ല. പഡപ്പേന്റെ വലയിൽവീണ ബാപ്പുസാഹസം വലിയ മാളികയും കണ്ടും കരയും നേം ലക്ഷ്മീബായിക്കു വിട്ടുകൊടുക്കില്ലെന്നു ഉറപ്പിരിക്കുകയാണു്. അപ്പോൾ ആ സ്ത്രീ എന്തു് ചെയ്യും? ഞാൻ മഹാരാജാവിനോടുതന്നെ സംസാരിച്ചു. അതിന്നു് അദ്ദേഹംതന്നെ ഒരു വഴി നിർദ്ദേശിച്ചു. ഇപ്പോൾ ലക്ഷ്മീബായിയുടെ പേരിൽ പാങ്ങുളിയിൽ ഏതൊക്കെ സ്വത്തുണ്ടോ ഒക്കെയും മഹാരാജാവിന്റെ പേരിൽ പാട്ടച്ചിട്ടാക്കുക. സ്വത്തു് സ്വാധീനപ്പെടുത്തുവാൻ മഹാരാജാവിന്നു് എളുപ്പമായിരിക്കും. അതേത്തിന്റെ പേരിൽ കൂടി കൈമാറിയാൽ അതിന്റെ പാട്ടുവക കാട്ടു് ലക്ഷ്മീബായിക്കു് കൊടുക്കാൻമതി. ലക്ഷ്മീബായിയെക്കൊണ്ടു് ഈ പാട്ടച്ചിട്ടു് ഏഴുതിപ്പിച്ചു് കലക്ടർക്കു് അയച്ചിട്ടാണു് ഞാൻ വന്നതു്." യശവന്തറാവു വിവരിച്ചു.

"ഈ നടപടി കാരണം ലക്ഷ്മീബായി ഇനി ഈ നാട്ടിൽ വരേണ്ടതില്ല. ജാഗീർദാരുടെ വലിയ മാളിക മഹാരാജാവിന്റെ അധീനത്തിലായിരിക്കും. ഇവിടെ ജാഗീർദാർക്കു് ചെല്ലേണ്ടുന്ന അവകാശാധികാരങ്ങളും കണ്ടും കരയും ഇന്നുമുതൽ മഹാരാജാവിന്റെതായിത്തീർന്നു. ഒന്നോർത്താൽ ഇത്രം നന്നായെന്നു് വെച്ചോളൂ. എന്നാൽ തലമുറകളായി നിലനിന്നുവന്ന ജാഗീർ

ഭാർ തറവാട്ട് ഇതോടെ നാമാവശേഷമായി എന്നു പറയാം. അതുകൊണ്ടും നന്നായില്ലെന്നു തോന്നിപ്പോവുകയാണു്." ബാളാചാതുർ കണ്ണിതപ്പെട്ടു.

"അങ്ങനെ കരുതാൻ ന്യായമില്ല. ലക്ഷ്മീബായിക്കു് രണ്ടു പെൺകുട്ടികളുണ്ടല്ലോ. അവരിലാക്കേണ്ടിലും ഒരു ആൺകുഞ്ഞു് ജനിച്ചാൽ അതിനെ ലക്ഷ്മീബായിക്കു് ഭാര്യയായും. അങ്ങനെയായാൽ കണ്ടവും കരയും അവർക്കു തന്നെ തിരിച്ചുകൊടുക്കണമെന്ന ഒരുപാധികൂടി മഹാരാജാവിനു് നൽകിയ പാട്ടായിട്ടു് ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. ഇനി ഗ്രാമത്തിലെ അന്തരീക്ഷം നന്നായാൽ ലക്ഷ്മീബായിക്കു് ഇവിടെ വലിയ മാളികയിൽ വന്നു് താമസിക്കുകയും ആവാം. ഇതിനു പ്രത്യേകം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യാൻ മാത്രം സാധിച്ചില്ല. എന്തു ചെയ്യാൻ? പലപ്പോൾ നാടുവിട്ടുപോയ വിവരം നേരത്തേ അറിഞ്ഞിരുന്ന കിൾ ഇങ്ങനെയൊരു അപകടം വരില്ലായിരുന്നു. പലപ്പോഴും പിറന്നു ജ്ഞാത സ്ഥിതിക്കു് നമ്മുടെ ബാപ്പസാഹേബു്, രണ്ടിയും മുന്നോട്ടു വെക്കില്ല. ഇനി അവൻ സ്വയം നാടുവിട്ടുപോകും. കണ്ടോളു്." യശവന്തറാവു എല്ലാം നന്നായിവരുമെന്ന പ്രതീക്ഷ ഒരു യാഥാർത്ഥ്യമായിത്തീർന്ന മട്ടിൽ പറഞ്ഞു.

അതു ശരിയായിരുന്നു. എന്നാൽ ബാളാചാതുർ മറ്റൊരു ഭീഷണിയെക്കുറിച്ചു് ചിന്തിക്കുകയായിരുന്നു. അധികാരി സ്ഥാനത്തെക്കുറിച്ചുള്ള തൽപ്പരതയിൽ ലിങ്കപ്പൻ വിജയിക്കയാണെന്നിൽ ബാപ്പസാഹേബു് അയാളോടൊപ്പം കൂടും. പലപ്പോൾ സാധാരണക്കാരനല്ല. തഞ്ചം പാത്രം ഗ്രാമത്തിൽ തിരിച്ചുവരികയും മാം. തണുത്താണെന്നു് വാദിക്കുകയും ചെയ്തതേക്കാം. തൽക്കാലം ബാപ്പസാഹേബു് മഹാരാജാവിനോടുതന്നെ ഒരു കൈ പയറ്റി നോക്കേണ്ടിവരും. അതിന്നു് ധൈര്യം പോരാതെ വന്നാൽ സ്ഥലം വിട്ടുപോകയും ചെയ്യും.

യശവന്തറാവു തുടർന്നു് "മഹാരാജാവു് ഭൂമി ആക്കാനും പാട്ടും കൊടുക്കുകയല്ലേ? അതു്, തനിക്കു തന്നെക്കു് എന്തു് ബാപ്പസാഹേബു് അപേക്ഷിച്ചു കൂടായ്കയില്ല. പലപ്പോൾ സ്ഥലത്തു കണ്ടുകിൾ അയാൾ ഈ ഉപായം പറയുകയായിരുന്നു; തീർച്ച. അതിനിടയാകാതിരിക്കണമെന്നുവെച്ചു് ഞാൻ ഒരു വ്യവസ്ഥ ഏർപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. ഇന്ദുപുരരാജ്യത്തെ യോദ്ധാഗ്രാമത്തിലെ കലകണ്ണിസ്ഥാനം വഹിക്കുന്നതു് നിങ്ങളുടെ നാട്ടുകാരനായ ഒരാളല്ലേ? ഏതാണദ്ദേഹത്തിന്റെ പേര്? ശ്യാമരായൻ ഇവിടുത്തെ സ്വത്തു് നോക്കി നടത്താൻ അദ്ദേഹത്തെ അയച്ചുതരണമെന്നു് ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. അയാൾ ഈ നാട്ടുകാരനാണു്; കൂടാതെ വലിയ തറവാടിയും. അദ്ദേഹം ഇവിടെ ഏതൊക്കെ അറിഞ്ഞാൽ ശേഷപ്പുറം നിലത്തു് നിൽക്കും."

സമയം കരെ വൈകിയിരിക്കുന്നു. യശവന്തറായർ ഏഴുനേരവും ബാളാചാതുർ ഭാവിയിൽക്കുറിച്ചുള്ള ചിന്തയിൽ മുഴുകി. ശ്യാമരായൻ ഉടനെ നാട്ടിൽ വരുമെന്നു് കേട്ടതിൽ അദ്ദേഹം സന്തോഷിച്ചു. നാട്ടുകാരനാണു്; ആചാര്യരുടെ പരിചയക്കാരനാണു്. കലകണ്ണി തറവാട്ടുകാരുടെ തെരുവിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വീടു് ഇപ്പോഴുണ്ടു്. ശ്യാമരായരുടെ അച്ഛൻ രാമരായനും ആചാര്യനും സമപ്രായക്കാരായിരുന്നു ബാലുസ്തേഹിതരുമാണു്. ആചാര്യർക്കു്

പഴയ സ്മരണകൾ തികട്ടിവന്നു. എല്ലാ കൊല്ലവും ആചാതുർ നവരാത്രി കാലത്തു് രാമരായരുടെ വീട്ടിലേയ്ക്കു് പോവുക പതിവായിരുന്നു. അഗ്നിന മാസം കഴിഞ്ഞാലേ മടങ്ങുകയുള്ള അത്രയും സൗഹൃദവും സ്നേഹാദരങ്ങളും ആചാതുർക്കു് ജീവിതത്തിൽ പിന്നിടൊരിക്കലും കിട്ടിയിട്ടില്ല. രാമരായർ അന്തരിച്ചതിനുശേഷം ശ്യാമരായരുടെ കൂടെന്നും കിട്ടിയിരുന്നു. എന്നാൽ പല ഒഴികഴിവുകളും പറഞ്ഞു് അദ്ദേഹം അങ്ങോട്ടു പോയില്ല. ആചാതുർക്കു് ലഭിച്ചിരുന്ന സ്നേഹാദരങ്ങൾക്കു് പൊടിയോളം കുറവു് സംഭവിച്ചാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിമാനം വ്രണപ്പെടും. അങ്ങനെയൊരു രംഗം സ്വയം വരിക്കാൻ അദ്ദേഹം തയ്യാറായില്ല. രാമരായരുടെ നിര്യാണത്തോടെ ആ സൗഹൃദവും വാത്സല്യവും അദ്ദേഹം സ്വന്തം ഹൃദയാന്തരാളത്തിൽ ഭദ്രമായൊരു സൂക്ഷിച്ചു.

ഇപ്പോൾ ശ്യാമരായർ പാള്ളിക്കു് തിരിച്ചുവരുന്നതെന്നു് കേട്ടതോടെ അടച്ചുവെച്ചു് വികാരങ്ങൾ അണുനീണ്ടൊഴുകി ശ്യാമരായർ ആചാതുർക്കു് പ്രിയംകരനായിരുന്നു സ്വപിതാവിൽനിന്നു് ലഭിച്ച സർവ്വഗുണങ്ങൾ തന്നെയായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ പൈതൃകം. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ പാള്ളിക്കു് പുറത്തുനിന്നു് പുണ്യവിശേഷങ്ങൾ എത്തിച്ചേരേണ്ടതു് ആവശ്യമാണു്. ഈ ഗ്രാമത്തെ ഉദ്ധരിക്കാൻ അതാവശ്യമാണു്. ശ്യാമരായരുടെ ആഗമനവാർത്ത ആചാതുരുടെ ചിന്താഭാരം വളരെയേറെ ലഘൂകരിച്ചു. അചാതുർ ജന്മനാ ഒരു സ്വപ്നാടനക്കാരനല്ല; ഏകിലും ഈ ശുഭവാർത്ത കേട്ടതോടെ അദ്ദേഹം പാള്ളി ഉദ്ധരിക്കപ്പെടാൻ പോവുകയാണെന്ന പകൽക്കിനാവു കാണാൻ തുടങ്ങി. നിയമപരിഞ്ജാനത്തിൽ ശ്യാമരായർക്കു് ശേഷപ്പണക്കോളം മുൻതുക്കമുണ്ടു്. അയാൾ വരുന്നതോടെ ശേഷപ്പണു് തട്ടിപ്പു നടത്താൻ തുറന്നെത്തപ്പോലെ സൗകര്യം ലഭിക്കില്ല. ബാപ്പുസാഹേബു് സ്ഥലം വിട്ടുവെന്നതുറപ്പാണു്. പഡപ്പേൻ ഏതായാലും ഓടിപ്പോയിക്കഴിഞ്ഞു. ഇവരുടെ രണ്ടു പേരുടേയും താങ്ങു് ഇല്ലെന്നായാൽ ലിങ്കപ്പൻ മിണ്ടാതെ, പറയാതെ അജ്ഞാണിക്കു് ഓടിപ്പോയു്ക്കോളം. ഇന്നുള്ള പ്രശ്നങ്ങൾ കണ്ണടച്ചു മിഴിക്കുന്ന നേരംകൊണ്ടു് പരിഹരിക്കപ്പെടും. യുഗാന്തരങ്ങളായി നിലനിന്ന അന്ധകാരം ഒരൊറ്റ കിരണംകൊണ്ടു് ഒഴിഞ്ഞുപോവുമല്ലോ. ശ്യാമരായർ വരുന്നുവെന്ന വാർത്ത ആചാതുർ മുഖാന്തിരം നാടാകെ പരന്നു. ഒരു കൊല്ലമായി ഗ്രാമജീവിതത്തിന്റെ കൂമ്പു് നുള്ളുകയായിരുന്ന പ്രശ്നത്തിന്നു് സുഗമമായൊരു പുരിഹാരമാർഗ്ഗം ലഭിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നതു് ഗ്രാമമാകെ സംസാരവിഷയമായി. ഇതാദ്യം ഏത്തിയതു്. ശേഷപ്പണന്റെ ചെവിയിലാണു്. അധികാരിയുടെ അവകാശ തർക്കത്തിൽ സ്വാർത്ഥത്തിന്നു് അനുസരിച്ചു് കരുനീക്കി തന്റെ സ്ഥാനം ശല്യമൊന്നുമില്ലാതെ നിലനിൽക്കാൻ നടക്കുകയായിരുന്ന ശേഷപ്പണു് ഈ വാർത്ത അഗ്നിപാതയായിരുന്നു ഭാവി അന്ധകാരാധ്യതയായിരിക്കുന്നു. തന്റെ ആജ്ഞയ്ക്കു് മുമ്പിൽ ഗ്രാമിണർ വീറുകൊള്ളുന്ന ഒരു പതനത്തിലെത്തിച്ചേർന്ന സമയം. ശങ്കരപ്പഗുഡർ നിര്യാതനായ ശേഷം ഗ്രാമത്തിന്റെ അധിദേവതയാണു് ശേഷപ്പണു്. ശ്യാമരായരുടെ അയാൾക്കുമറിയാം. അദ്ദേഹം

തീർന്നു അന്ത്യം പദവിയും പാട്ടേറ്റിപ്പോയ അഭിമാനങ്ങളിൽ ഒന്നാണ്. അപ്പോൾ പിന്നെ അദ്ദേഹം നാട്ടിൽ വന്നാലത്തെ സ്ഥിതി എന്തായിരിക്കും?

ശേഷപ്പൻ്റെ ബുദ്ധി മിന്നൽവേഗത്തിൽ പ്രവർത്തിക്കാൻ സമർത്ഥമാണ്. തന്റെ സ്ഥാനം ശാശ്വതമാക്കുന്നതിന് എന്തൊക്കെ ചെയ്യണം? പല യുക്തികളും മനസ്സിലൂടെ കടന്നുപോയി. സ്വാർത്ഥസാധകൻ്റെ ഇച്ഛാശക്തി എന്തെങ്കിലുമൊരു വഴി കണ്ടെത്താതിരിക്കില്ല. ഭാദരയ ജാമ്യത്തിലിറക്കിയതിൻ്റെ കൃത്യത്തോടൊന്നും ആചാര്യരുടെ ശിരസ്സിൽ അമർന്നു കിടക്കുന്നു. ഇതു് ഇപ്പോൾ ഉപയോഗപ്പെടുത്തേണ്ടതു് കടമ മാത്രമാണ്. ശ്യാമരായരുടെ ഈഴത്തിന് കിട്ടേണ്ട കലകണ്ണിസ്ഥാനം നേടിയെടുത്തു് സ്വയം നിയമിതനാകാൻ ആചാര്യരുടെ സഹായം ആവശ്യപ്പെടണം. ഈ നാട്ടിലെ സ്വത്തുക്കളുടെ വ്യവഹാരം കയ്യിൽ നിന്ന് പോയാൽ, തന്റെ നിയമപരിത്വജാനം പ്രയോജനപ്പെടുത്താനായില്ലെങ്കിൽ, പാട്ടേറ്റിയിൽ എങ്ങനെ ജീവിക്കും?

ശേഷപ്പൻ ഉടനെ ആചാര്യരുടെ ഇല്ലത്തേയ്ക്കുപോയി. ആചാര്യർ പുരാണഗ്രന്ഥം അഴിച്ചു. അടുത്ത ദിവസത്തെ പുരാണ പാരായണത്തിന് ഒരുങ്ങുകയായിരുന്നു. ശേഷപ്പൻ്റെ കൃതി പിടിച്ചു വരവു കണ്ടപ്പോൾതന്നെ സംഗതിയെന്താണെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് മനസ്സിലായി. ശേഷപ്പൻ ഒരു നിമിഷം നിശ്ശബ്ദനായി നിന്നു. അയാൾ ഒക്കെത്തന്നെ നിന്ന് പൊടിക്കുപ്പിയെടുത്തു്, ഉള്ളിക്കൈയ്യിൽ ഒരു നുള്ളു് പൊടി തട്ടി. ആചാര്യർ ക്ഷമാപൂർവ്വം അതു് നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ശേഷപ്പൻ തന്നെ സംസാരിച്ചു തുടങ്ങി. അതായിരുന്നു ആചാര്യരുടെ ഉദ്ദേശം. ഗത്യന്തരമില്ലാതെ ശേഷപ്പൻ തന്നെ തുടങ്ങി. അയാൾക്ക് സ്വന്തം ഇടനി; എന്തായാലും തന്റെ അഭിപ്രായം ആചാര്യരുടെ മുമ്പിൽ അവതരിപ്പിച്ചു. ആചാര്യർ അയാൾ പറഞ്ഞതെല്ലാം സശ്രദ്ധം കേട്ടു. അല്പനേരം ചിന്തിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ടാവാം ആചാര്യർ സാവകാശത്തിൽ പറഞ്ഞു:

“എനിക്കു് യാതൊരുവിധ ബന്ധവുമില്ലാത്ത വിഷയമാണ്, ശേഷപ്പാ, ഇതു്. എന്നാലും നീ ചോദിച്ച സ്ഥിതിക്കു് എനിക്കു് പറയാതെ നിവൃത്തിയില്ല. ശ്യാമരായർ അയാളുടെ താവഴിക്കു് ചെല്ലേണ്ട കലകണ്ണിസ്ഥാനം സ്വന്തമാക്കിയാൽ നിനക്കെന്തു് ചേരും? കൂടാതെ കലകണ്ണിസ്ഥാനം ആമരണമേ അനുഭവിക്കേണ്ട പദവിയൊന്നുമല്ലല്ലോ? ഇന്നു നീ; നാളെ അയാൾ. പോരാത്തതിന് ഇന്നാഴ് വീട്ടും വീട്ടു് നാൽപതു വർഷം പരദേശികളായി പോയവരാണ്വർ. അവർ തിരിച്ചു് നാട്ടിലേയ്ക്കു് വരുമ്പോൾ അതിനു വിലപ്പെട്ടതായി നീക്കുവാൻ എനിക്കു വയ്യും.” ആചാര്യർ സ്നേഹത്തിൻ്റെ മാന്യതയിൽതന്നെ സംസാരിച്ചു് ശേഷപ്പനെ സന്തോഷിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു.

“അദ്ദേഹം നാട്ടിൽ വരുന്നതിന് ഞാൻ ഏതറിവില്ല, ആചാര്യരേ. എന്നാൽ ഗ്രാമത്തിലെ ചുറ്റുപാടു് നിങ്ങൾക്കു് അറിയാത്തതൊന്നുമല്ല, പറഞ്ഞാലും തെറ്റു്. പറയാത്തതാലും അപകടം. ഈ അവസരത്തിൽ സർക്കാർ റിക്കാർഡുകൾ എന്റെ അധീനത്തിൽ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതാണ് നല്ലതെന്നു് എനിക്കു്

തോന്നുന്നു. ഇപ്പോഴാണെങ്കിൽ പാർവ്വതിയമ്മയുടെ അവകാശങ്ങൾക്കും അപ്പീലിൽ ഇരിയുമാണ്. ഞാൻ കലക്ടർണ്ണി സ്ഥാനത്തിരിക്കുകയാണെങ്കിൽ ഡിവിഷണൽ ആപ്പീസിൽ എന്തൊക്കെ ചെയ്യാം? കാരണം തഹസീൽദാരുടെ ഉത്തരവ് റദ്ദ് ചെയ്യും. ശ്യാമരായർ വന്നശേഷം ഈ അപ്പീൽ തള്ളപ്പെട്ടാൽ കുറേ ഏജൻ തായിരിക്കില്ല. പവർപ്പൻ ഗ്രാമത്തിലേയ്ക്ക് തിരിച്ചു വരില്ലെന്നും കരുതേണ്ട. ഒന്നരണ്ടു മാസം കഴിഞ്ഞോട്ടെ. കൂനയ്ക്ക് തീ വെച്ചതിന് കേസാക്കില്ലെന്നു ഉറപ്പായാൽ അയാൾ തിരിച്ചുവരണമെന്നതിന് സംശയമില്ല. അയാൾ ഏഴുതിങ്ങുന്ന കടലാസുകൾ ഏജൻ കൈവശമുണ്ട്. സർക്കാർ റിക്കാർഡുകൾ ഏജൻ അധീനതയിലായിരിക്കുമ്പോൾ മാത്തിലെ സ്വത്തു സ്വാധീനപ്പെടുത്തുന്നത് വിഷമമായിരിക്കുമെന്നു മനസ്സിലാക്കി അയാൾ വരില്ല. അതുകൊണ്ടാണ് ശ്യാമരായരുടെ നിയമനം തൽക്കാലം നടത്തേണ്ടെന്നു ഞാൻ പറയുന്നത്. പരിതഃസ്ഥിതിയൊക്കെ ഒന്നു ശാന്തമാവട്ടെ. ഞാൻ തന്നെ രാജിവെച്ച് അദ്ദേഹത്തെ നിയമിക്കുന്നതിന് സൗകര്യം ചെയ്യാം. ഇതു വെറു വാക്കല്ല; ഒരു പ്രതിജ്ഞയാണെന്നു കരുതിക്കൊള്ളൂ. ശേഷപ്പൻ സമർത്ഥമായി വാക്കിന്റെ വല വീശി, സ്വാർത്ഥം നേടാനുള്ള പ്രയത്നത്തിലേർപ്പെട്ടു.

ആചാര്യർ അധികം സംസാരിച്ചില്ല. ശേഷപ്പന്റെ അഭിപ്രായങ്ങൾ സമൂഹം ശ്രവിച്ചു. ശ്യാമരായർക്കു് ഭാവിയിൽ ബുദ്ധിമുട്ടുകളുണ്ടായാൽ അതിൽ ശേഷപ്പന്റെ സംഭാവനയും ഉണ്ടായിരിക്കുമെന്നു് സ്പഷ്ടം. നിങ്ങളാലത്തെ അനുഭവമുണ്ടെങ്കിലും പാദങ്ങളിടം അദ്ദേഹം പുതിയ ആളാണ്. ഇപ്പോൾ ശേഷപ്പന്റെ അഭിപ്രായങ്ങളെ പൂർണ്ണമായും ഏതിത്താൽ ഭാവിയിൽ തന്നെ ഓടാം. ശ്യാമരായരു് വിഷമിക്കേണ്ടിനാൽ. ശ്യാമരായർക്കു് കഴിവുണ്ടു്. എന്നാൽ ശേഷപ്പന്റെ വക്ത്രബുദ്ധിയില്ല. "ആളെ, അദ്ദേഹം വന്നതിനുശേഷം നമുക്കെല്ലാം തീരുമാനിക്കാം." ആചാര്യർ പലതും ചിന്തിച്ച് ശേഷപ്പനെ കൊതിപ്പിച്ച് അടുപ്പിക്കാൻ തന്നെ ഉറച്ചു. ശേഷപ്പൻ ഒരിഴ കിട്ടിയാൽ പതപ്പാകെ വിഴങ്ങിക്കൊള്ളും. വാക്കുകൾ വിതച്ച് സൂത്രം വിളയിക്കുന്ന വിദ്യ ജന്മായത്തമായി കിട്ടിയതാണ്.

ഈ സംഭാഷണം നടന്നു് റൊഴുചയ്ക്കുക ശ്യാമരായർ സകുടുംബം പാളളിയിലെത്തി. അയാളുടെ ഓഹരിയ്ക്കു് കിട്ടിയിരുന്ന വീടു് വൃത്തിയായായി കിടക്കുന്നു; അതുകൊണ്ടു് തൽക്കാലം ആചാര്യരുടെ ഇല്ലത്തു് കഴിഞ്ഞുകൂട്ടുവാൻ തന്നെ തീർച്ചയാക്കി. ആചാര്യരുടെ സന്തോഷത്തിനു് അതിരില്ലായിരുന്നു—തന്റെ മരിച്ചുപോയ മക്കൾ അവരുടെ ഭാര്യമാരെക്കൊണ്ടും വന്നെത്തിയ ഉത്സാഹം. വന്ന ദിവസം മുഴുവൻ രഹസ്യ ചർച്ചകളിൽ തന്നെ കഴിഞ്ഞു. അടുത്ത ദിവസം ശ്യാമരായർ വലിയ മാളികയിൽ ചെന്നു് ബാപ്റ്റസാഹേബിനെ കണ്ടു്.

വലിയ മാളികയിലെ കച്ചേരിയിൽ ബാപ്റ്റസാഹേബ് കണക്കുകളും മറ്റും പരിശോധിക്കുകയായിരുന്നു. ശ്യാമരായർ ബാപ്റ്റസാഹേബിനു് അപരിചി

തനായിരിക്കാം; എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന് ജാഗീർദാരുടെ വലിയ മാളികയെ കണ്ടു സകലതും അറിയാം. ശ്യാമരായർ ഔപചാരികമായി നമസ്കരിച്ച് സ്വയം പരിചയപ്പെടുത്തി. പുത്ലാബാദിയുടെ നിർദ്ദേശത്തിൽ ലക്ഷ്മീബായിയുടെ അനുശോചനം അറിയിക്കാൻ വന്നതാണെന്നും സംഭാഷണം ആരംഭിച്ചു. "പറഞ്ഞതുപോലെ ഇപ്പോൾ ലക്ഷ്മീബായി അമ്മയുടെ ഏറ്റവും സ്വത്തും മഹാരാജാവിന്റെ പേരിലാക്കിയിരിക്കുകയാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേരിൽ റിക്കാർഡുകൾ ശരിപ്പെടുത്താൻ ഉത്തരവ് വന്നുകഴിഞ്ഞാൽ മഹാരാജാവുതന്നെ ഇങ്ങോട്ട് എഴുന്നള്ളും. അപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നതിന് വേണ്ടപ്പെട്ട ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്യാൻ ലക്ഷ്മീബായി അമ്മ പ്രത്യേകം പറഞ്ഞുവെച്ചിരിക്കുന്നു." ശ്യാമരായർ മൃദവായി സവിനയം ഏറ്റവും സംഗതികളും ബോധിപ്പിച്ചു. ബാപ്പുസാഹേബ് എന്തു മറുപടി പറയണമെന്നറിയാതെ, വെറുതെയിരുന്നുമുളി.

അടുത്ത ഒന്നരമണി ദിവസം ശ്യാമരായർ കൃഷിക്കാരെ കണ്ടും സംസാരിച്ചു. അവരുടെ വീടുകളിൽ ചെന്നും ക്ഷേമാന്വേഷണം നടത്തി. മഹാരാജാവു പാലത്തിൽ വരുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തോടു പറഞ്ഞു പാട്ടുപാടിക്കിടയല്ലോ, ഒഴിവാക്കിക്കൊടുക്കാമെന്ന് അദ്ദേഹം ആശ്വസിപ്പിച്ചു. അവിടം ചോളവും ചോളക്കമ്പും വാങ്ങാൻ കടം തരാനുള്ള അപേക്ഷയും സമർപ്പിക്കാമെന്ന് അദ്ദേഹം ഉറപ്പുകൊടുത്തു. പാലത്തിലിരിക്കെ ഒരു പുതിയ കോലാഹലം ആരംഭിക്കുകയാണ്. ഇന്ത്യ പുരം മഹാരാജാവ് ഗ്രാമത്തിലെഴുന്നള്ളുന്നുവെന്ന വാർത്ത സകലരേയും ഇളക്കി വീട്ടിയിരുന്നു. അദ്ദേഹംതന്നെ ജാഗീർദാരുടെ സ്വത്തുക്കളുടെ ഉടമയായാൽ അതു നാടിന്റെ ഭാഗ്യമായിരിക്കുമെന്ന് ഏറ്റവും വലിയ സന്തോഷിച്ചു. ഈ വിവരം ബാപ്പുസാഹേബിന് വൈകാതെ ലഭിച്ചു.

വലിയ മാളികയിൽ കൂലിയില്ലാത്ത ജോലി ചെയ്യുകയും അവിടുത്തെ കഞ്ഞികഴിച്ച് നാൽപ്പത്തിയഞ്ചു പലയന്ത്രങ്ങൾ ഇടയിൽ ഈ വാത്തയുണ്ടാക്കിയ പ്രതികരണം പ്രത്യേക ശ്രദ്ധയർഹിക്കുന്നു. മഹാരാജാവ് വന്നാൽ കഞ്ഞിക്കു പുറമേ കൂലിയും കിട്ടുമെന്ന് ആരോ പറഞ്ഞുപിടിപ്പിച്ചിരുന്നു. അപ്പോൾപിന്നെ ഒന്നും കൊടുക്കാതെ ജോലി ചെയ്യിക്കുന്ന ബാപ്പുസാഹേബിന്റെ വീട്ടിലെത്തിയ ചെല്ലണം? ബാപ്പുസാഹേബ് ഉടനെ നാടുവിടണം—അതാണാവശ്യം. അതുകൊണ്ട് അവിടെ തീരുമാനമടിക്കാനോ വിരക്തം വെട്ടാനോ ആരും പോകരുതെന്നവർ തീരുമാനിച്ചു. നാട്ടുകാർക്കെക്കെ വെടിഞ്ഞാലും വിപരീതസ്ഥിതിയിൽ പുലയർമാരും തന്നെ കൈയൊഴിക്കില്ലെന്ന് വിശ്വസിച്ചുവെച്ച ബാപ്പുസാഹേബിന് ഇതു താങ്ങാൻവയ്യാത്ത ആഘാതമായിരുന്നു. തന്റെ കയ്യിൽ നിന്ന് കണ്ട പാട്ടത്തിനെടുത്തതായി പാട്ടച്ചിട്ട് ഏഴതിരിയൊട്ടുകൊണ്ട് കൃഷിക്കാരെ വിളിപ്പിച്ചപ്പോൾ അവർ വലിയ മാളികയ്ക്ക് വരാതെ ഒട്ടിപ്പിടിക്കുന്നതുടങ്ങി. പോരാത്തതിന് തന്നോട് ഒരു വാക്കുപോലും ചോദിക്കാതെ പറമ്പിൽ നിന്ന് ചെടികളും വള്ളികളും അറുത്ത് മഹാരാജാവിനെ സ്വീകരിക്കുന്നതിന് മണ്ഡപം അലങ്കരിക്കുന്ന

ജോലിയിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ് കർഷകർ. ഒരുപാടും കാണാതെ വിഷമിച്ച ബാപ്പുസാഹേബ് യശവന്തരായരുടെ അടുത്തേയ്ക്ക് ഒരു ദൂതനെ വിട്ടു. അവൻ കൊണ്ടുവന്ന സന്ദേശവും പ്രതികൂലമായിരുന്നു. 'മാനം മയ്യാടയായി ജീവിക്കാൻ ആഗ്രഹമുണ്ടെങ്കിൽ കനകേരിക്ക് പോകാൻപറ.' യശവന്തരായർ ചൊല്ലിയതു. എല്ലാറ്റിനേക്കാളും മേലായ അശനിപാതം മറ്റൊന്നായിരുന്നു. ലിങ്കപ്പന്റെ അവകാശത്തർക്കത്തിന്മേലുള്ള അപ്പീലിന്റെ വിചാരണയ്ക്ക് തീയതി നിശ്ചയിച്ചുകൊണ്ടുള്ള നോട്ടീസ് വന്നിരിക്കുന്നു. ബാപ്പുസാഹേബ് ഞെട്ടിത്തരിച്ചുപോയി. പഡപ്പന്റെ പിൻതുണ ഏതൊരു നഷ്ടപ്പെട്ടതാണ്. ശേഷപ്പൻ ഏതിർപക്ഷത്തു ചേർന്നുകഴിഞ്ഞു. ബാപ്പുസാഹേബിന് അടുത്ത സഹൃദയന്മാർ പറയാൻ ആത്മ പാദങ്ങളായിപിറ്റു. വരുന്നത് വരുത്തേണ്ടതെന്ന് അയാൾ ശേഷപ്പനെ ചെന്നുകണ്ട് തന്റെ വിഷമം ഞങ്ങളാക്കെ വിശദീകരിച്ചു.

ശേഷപ്പൻ അയാളെയും തിരസ്കരിച്ചിട്ടില്ല. പരിതഃസ്ഥിതി മുഴുകെ അയാൾക്കറിയാം. ലക്ഷ്മീബായി സ്വത്തു കഴിഞ്ഞുകൊടുത്തുകൊണ്ടുള്ള പാട്ടച്ചിട്ട് കലക്ടർ സ്വീകരിച്ചു കഴിഞ്ഞാൽപ്പിന്നെ സ്വത്തുള്ളതും മഹാരാജാവിന്റെ പേരിൽ രേഖപ്പെടുത്തണം ഉത്തരവ് ഇനിയും വന്നിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ട് തൽക്കാലം മയപ്പെടേണ്ട കാര്യമൊന്നുമില്ല. ഉത്തരവ് വരുന്നതിനു മുമ്പായി മഹാരാജാവ് പാദങ്ങളിൽ ഏഴെന്നുള്ളതായി. അതുകൊണ്ട് ഉത്തരവിനെ തടയുകയാണ് ഉടനെ വേണ്ടത്. അപ്പോൾ ഈ കൃഷിക്കാർക്ക് മനസ്സിലാവും. തങ്ങൾ വഞ്ചിതരായിരിക്കണമെന്നും. ധ്യാനമായതുകൊണ്ട് പൂജ് പുറത്താവും. ഇപ്പോൾ ചെയ്യേണ്ടതെന്തെന്നോ? ബെൽഗാമിലേയ്ക്ക് പോയി കലക്ടറെ കാണുക; ഉത്തരവ് ആകാതിരിക്കാൻ വേണ്ട വ്യവസ്ഥകൾ ചെയ്യുക. ബുദ്ധിപണം കോരിച്ചൊരിയേണ്ടിവരും; പക്ഷേ മറ്റു പോംവഴിയൊന്നുമില്ല. ബാപ്പുസാഹേബിനു ശേഷപ്പൻ നൽകിയ ഉപദേശമാണിത്.

ബാപ്പുസാഹേബിന് ഈ ഉപദേശം പുതിയ ചൈതന്യം പകർന്നുകൊടുത്തു. താൻ പാദങ്ങളിലെ വലിയ മാളികയിൽ സ്ഥിരമായി താമസിക്കാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നുവെങ്കിൽ സാഹസത്തിന്റേതായ മാർഗ്ഗം പിടിക്കാതെ രക്ഷയില്ല. തന്റെ സമ്മതം കൂടാതെ ജാഗീർദാരുടെ ഭൂമിയിൽ നിന്ന് ചെടികൾ വെട്ടിയതിന് കേസു കൊടുക്കുമെന്ന് ടീപ്പണിപ്പെടുത്തി. ഇപ്പോഴും ഭൂമിയുടെ പാട്ടം തന്റെ പേരിലാണ്. ആ അവകാശം ഉള്ളതോടൊത്ത് തനിക്കെന്തുവേണമെങ്കിലും ചെയ്യാൻ കഴിയുമെന്ന് പ്രഖ്യാപിച്ചു. കൃഷിക്കാർ തന്റെ പേരിൽ പാട്ടച്ചിട്ടെഴുതിയില്ലെങ്കിൽ അവരെ ഒഴിപ്പിച്ച് മറ്റാക്കെങ്കിലും കൊടുത്തുകൊടുക്കുമെന്ന് ടീപ്പണി മുഴക്കി. കൃഷിക്കാർ വിഷം ആശയക്കുഴപ്പത്തിലായി. ചിലർ ഉപദേശത്തിന് ശേഷപ്പനെ സമീപിച്ചു. അതോടെ തങ്ങൾ തെറ്റായ വഴിയാണ് പിടിച്ചിരിക്കുന്നതെന്ന് അവർ തോന്നി. അവർക്കൊന്നും വിശ്വസിച്ചിരിക്കാൻ പറ്റാതായി. വലിയ മാളികയിലെ രാഷ്ട്രീയക്കളിയെ ആശ്രയിച്ചാണ് അവരുടെ വയറുപിഴപ്പു കിടക്കുന്നത്.

ഇതിന്റെയൊക്കെ അനന്തരഫലം പാള്ളിയിലെ ഭൂമിയെയാണ് ബാധിച്ചത്. പാള്ളിയിലെ ആകെ ഭൂമിയിൽ മുന്നിലൊന്ന് ജാഗീർഭാരുതാണ്. ഒരു മാഗം അധികാരിയുടേതും. ബാക്കിയുള്ളത് മേനോൻ മറ്റു കൃഷിക്കാർക്കും അവകാശപ്പെട്ടത്. ലിക്സന്റെ അവകാശങ്ങൾക്കും കാരണം അധികാരിയുടെ വയലിൽ കൊത്തും കിട്ടിയും ഇല്ല. പാട്ടച്ചിട്ട് ആക്കം കൊടുക്കണമെന്ന സംശയം നിങ്ങൾക്കു കാരണം ജാഗീർഭാരുത ഭൂമിയിലും കരിച്ചാൽ വീണില്ല. പാള്ളിയിൽ വയലൊക്കെ വെയിലേറ്റു, ചോടിക്കൊന്നും പറയാനുമായില്ലാതെ കിടക്കുകയാണ്. രോഹിണി ഞാറ്റവേല കൊതിപ്പിച്ചു കടന്നുകൂട്ടത്തു. മകിയും ഞാറ്റവേല ഭരണി വന്നു. കാർമ്മാലപടലം ആകാശത്തിൽനിറഞ്ഞു. ധാരമുറിയായത് മഴ പെയ്തു തുടങ്ങി. പടിഞ്ഞാറൻകാറ്റോടൊപ്പം കളീർജലം പതിച്ചഭൂമിയുടെ കവിളുകളിൽ രോമാഞ്ചമുണർന്നു. സർവ്വരൂപച്ചിപ്പിച്ചുതുടങ്ങി. ആഷാഢപൗർണ്ണമി നല്ലകാലത്തിന്റെ രഹസ്യ സന്ദേശവുമായി വിഷം വണങ്ങി. വയലുകൾ മുറിനിവർന്ന് കോട്ടവായിട്ട് കണ്ണു തുറന്നു. എന്നാൽ മനുഷ്യന്റെ മൽപ്പിടുത്തത്തിൽ നിലം ബന്ധനത്തിലാകുന്നു. മോലം മാടിവിളിച്ചുകിടന്ന ഭൂമിക്ക് മോചനം ലഭിച്ചില്ല. കൃഷി ചെയ്യപ്പെടേണ്ട ഭൂമി വന്ധ്യയായിക്കിടന്നു വേദനിച്ചു.

ഇതേ സന്ദർഭത്തിൽ മഹാരാജാവിന്റെ പേരിൽ ജാഗീർഭാരുതയുടെ വയലുകൾക്കൊക്കെ മാറ്റിയെഴുതിയതായി കലക്ടറിൽ നിന്ന് ഉത്തരവ് വന്നു. ആ വിവരമറിഞ്ഞ ഉടനെതന്നെ ശ്യാമരായർ കൃഷിക്കാരെ വിളിപ്പിച്ച് സംഗതി അറിയിച്ചു. ലക്ഷ്മിബായിത്തമ്മ അവകാശം ഏഴതിക്കൊട്ടത്തതിനാൽ വലിയ മാളിക മഹാരാജാവിന്റേതായിത്തീർന്നു. നാളെ ആഷാഢപൗർണ്ണമിയ്ക്ക് കാളയോട്ടം നടത്തേണ്ടത് ജാഗീർഭാരുതയുടെ അവകാശമാണ്. വലിയ മാളികയിൽനിന്ന് കാളകളെ കൊണ്ടുപോയി മഹാഭാരതത്തിൽ ഓടിച്ചു, തിരിച്ച് അവയെ വലിയ മാളികയിൽ കൊണ്ടുവരണം. ഇതിന് വലിയ സാഹസിക സ്വാധീനപ്പെടുത്തേണ്ടത് ആവശ്യമായിവന്നു.

ശ്യാമരായരുടെ വാക്കുകേട്ട കൃഷിക്കാർ ആവേശം കൊണ്ടു. തങ്ങളുടെ മോചനം അടുത്തിരിക്കുന്നു. കൃഷിക്കാർ കൂട്ടുകൂട്ടമായി വലിയ മാളിക സ്വാധീനപ്പെടുത്തുന്നതിന് അങ്ങോട്ടുചെന്നു. വിവരമറിഞ്ഞ പുലയരും അവരെ അനുഗമിച്ചു. കാളകളുടെ വല്ലം കഴുകി വൃത്തിയാക്കി പേരെടുക്കു ന്നുള്ള അവസരം പാഴാക്കി, തങ്ങൾ പിന്നിലായിപ്പോകരുതെന്ന ചിന്ത അവരെ വലിയ മാളികയിലേയ്ക്ക് ആകർഷിച്ചു.

ജാഗീർഭാരുതയുടെ കർഷകക്കുടുംബങ്ങളിലുള്ളവർക്കു മുപ്പനാണ് ഇമാംസാഹേബ്. ആറടി ഉയരമുള്ള ആജാനബാഹുവായ മനുഷ്യൻ. കാലിലിട്ട ചെരിപ്പ് കരുതി വെട്ടി കരയിച്ചുകൊണ്ട് ഉടുത്ത കപ്പയുടെ തല മുന്നിലേയ്ക്ക് അട്ടിച്ച് അയാൾ വലിയ മാളികയിൽ കടന്നുവന്നു. ആലയിൽ കെട്ടിയിരുന്ന ഏതുമകളേയും മറ്റു കന്നുകാലികളേയും അയാൾ ഓരോന്നായി അഴിച്ചുവിട്ടു. കൂടെ വന്നവരോട് അയാൾ വിളിച്ചു പറഞ്ഞു: "ഏടോ, ആല വൃത്തിയാക്കാൻ ഏല്പാ വരും വേഗം വരണം. അകവും പുറവും വൃത്തിയാക്കാൻ ആ പുലയരോട് പറയൂ!" ആയത് പാള്ളിയാകെ മാറ്റൊലിക്കൊണ്ടു.

ബാപ്തസാഹേബ് അത് കേട്ടു. അയാൾ പരിഭ്രമിച്ചു പുറമേയ്ക്കു വന്നു. ആലയിൽ നിന്നു പശ്ചാത്തലം മറ്റു ഇറങ്ങി നടക്കുന്നതു കണ്ടു അമ്പരന്നു. "ആരത്ത്? എന്തിനാ കന്നുകാലികളെ അഴിച്ചു വിട്ടതാത്ത്?" അയാൾ അത് ഹസിച്ചു. ഇമാംസാഹേബ് മുന്നോട്ടു വന്നു നമസ്കരിച്ചു. "ഏമാനേ. കന്നുകാലികൾ നിങ്ങളുടെതാണ് നിങ്ങളുടെ വീട്ടിൽത്തന്നെ കൊണ്ടുപോയി കെട്ടിക്കൊള്ളണം. വലിയ മാളിക ഇന്നുമുതൽ മഹാരാജാവിന്റേതാണ്. ഞങ്ങളെക്കൊണ്ടുവന്നതിന്റെ കൃഷിക്കാരാണ്. മറ്റുള്ളവരുടെ കന്നുകാലികൾ ഇതിനകത്തു പാടില്ല. അതുകൊണ്ടു അഴിച്ചു വിട്ടതാത്ത്."

"വലിയ മാളിക മഹാരാജാവിന്റേതാണെന്ന് ആരു പറഞ്ഞു?"

"കലക്ടർ സായ്പിന്റെ ഉത്തരവാണ്. ലക്സ്മിബായിത്തമ്പുരാട്ടിയുടെ സ്വത്തുപ്രകാരം മഹാരാജാവിന്റേതായിക്കഴിഞ്ഞു."

"ഇതാത്ത് നിങ്ങളോടു പറഞ്ഞു? വക്താവിന്റേതാണ് സ്വത്തു് കൈകാര്യം ചെയ്യാൻ അവകാശമേയില്ല."

"ഉണ്ടോ, ഇല്ലെന്ന് കലക്ടർ സായ്പിന് അറിയാമല്ലോ. ഇല്ലെങ്കിൽ ഉത്തരവെങ്ങനെ വരും?" ഇമാം താതൊരു ആദരവും കാട്ടാതെ ചുറ്റിപ്പിറന്നു. അയാൾ പുറമേയ്ക്കുതന്നെ കയറി. ബാപ്തസാഹേബ് എതിർത്തു. "അകത്തു കടന്നുവരുമല്ലോ! സൂക്ഷിച്ചോളൂ." അയാൾ ചുറ്റുമുള്ള ആളുകളോടു കൽപിച്ചു. "എന്താ നോക്കിനിൽക്കുന്നത്! അവന്റെ കഴുത്തിനെ പിടിച്ചു പുറത്താക്കിത്തൊടാ!" എന്നാൽ ഒരേത്തരം നിരോധനത്തിനനുസരിച്ചില്ല. ബാപ്തസാഹേബിന്റെ കോപം നിമിഷനേരംകൊണ്ടു മേയായി മാറി. കോപംകൊണ്ടോ യോകൊണ്ടോ അയാളുടെ കാലുകൾ വിറച്ചു. ഇമാം ഒന്നും വിലവെച്ചില്ല. അയാൾ ആത്മവിശ്വാസത്തോടെ പുറമേയ്ക്കു വന്നുനിന്നു ആളുകൾക്കു് ആംഗ്യം കാണിച്ചു. പരിതഃസ്ഥിതി അപകടമേഖലയിലേയ്ക്കു് എത്തുമെന്നു കണ്ടപ്പോൾ ബാപ്തസാഹേബ് പറമ്പിലേയ്ക്കു് ഇറങ്ങിയൊടി.

ഭാഗ്യത്തിന്നു് രണ്ടു യുഗവന്തരായരുടെ കൂടെ അമ്മാത്തേയ്ക്കു പോയിരിപ്പാ യാണം. അവൾ തിരിച്ചു വന്നിട്ടില്ല. ധാന്യങ്ങളും മറ്റും ജനങ്ങളുടേതിന്റെ സ്വന്തമായിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുകയാണ്. വലിയ മാളിക മുഴുവൻ അവരുടെ അധീനത്തിലായി. ആളുകളുടെ ആവേശം ക്രമേണ വർദ്ധിച്ചുവന്നു. വലിയ മാളികയുടെ സകല മുറികളിലും അവർ കയറിനിറങ്ങി. കൈയിൽ കിട്ടിയ സകല കച്ചവട സകല മുറികളിലും അവർ കയറിനിറങ്ങി. അല്പസമയത്തിനകത്തു് വലിയ സാധനങ്ങളും അവർ വഹിച്ചു പുറത്തുട്ടു. അല്പസമയത്തിനകത്തു് വലിയ മാളികയുടെ നടുമുറ്റം വിലപിടിപ്പുള്ള സാധനങ്ങൾകൊണ്ടു നിറഞ്ഞു. വീടൊക്കെക്കഴിഞ്ഞു. കലക്ടറുടെ ഉത്തരവു വന്നവർക്കു യുഗവന്തരായരുടെ അറിയാൻ മാത്രം അജ്ഞാതമായിരുന്നു. ഇല്ലെങ്കിൽ ഈ പകൽക്കൊള്ളായിൽ അവരും പങ്കെടുക്കുമായിരുന്നെന്ന് ചിലർ പറഞ്ഞു. അവർ കൊതിയുന്ന കണ്ണുകളോടെ ആ സാധനങ്ങളെ നോക്കിനിന്നു.

അഗ്നിർഭാരുടെ കൃഷിക്കാർ വലിയ മാളികയിൽ ഇരച്ചു കയറി ബാപ്തസാഹേബിനെ ഓടിച്ചുവെന്ന വാർത്ത അറിയിക്കാൻ കോർക്കറൻ മല്ലപ്പൻ വന്നു.

പുറം ആ പതിവ് തൊന്തതെന്ന് ഗൗഡത്തിന്ന് ആഗ്രഹമുണ്ട്. ഗ്രാമത്തിലേയ്ക്കും വലിയ പുഴനുള്ളിപ്പ് നടത്തുകയെന്നത് ഗൗഡത്തറവാട്ടിന് പാറമ്പർമായി കൈവന്ന അവകാശമാണ്. അതുകൊണ്ട് അധികാരിയുടെ ഭവനത്തിൽ പുഴനുള്ളിപ്പിലുള്ള ഒരുക്കം തിരുത്തുകയായി നടക്കുകയാണ്. ജാഗീർദാരുടെ കൃഷിക്കാർ അവരുടെ കാളകളെയൊക്കെ നെറിച്ചുട്ടി ജാഗീർദാരുടെ അല്ലെങ്കിൽ മഹാരാജാവിന്റെതന്നെ കാളകൾക്ക് സമാനമായി പുഴനുള്ളിപ്പിക്കാൻ വേണ്ടി പിരിയട്ടെന്ന് നാരു പിരിച്ച് കയറുമ്പോൾ കർഷക പതിമാരുടെ കൈകൾ പൊള്ളി; തഴമ്പിച്ചു. കൃഷിക്കാരുടെ കാളകൾ ഇന്നോളം കണ്ടിട്ടില്ലാത്ത പൊന്നും വെള്ളിയുംകൊണ്ടുള്ള കൊമ്പുകളും കസവു പട്ടു പുതപ്പുകളും അണിയാനുള്ള ഭാഗ്യം അവയ്ക്കു കിട്ടി. ഈ ഒരുക്കങ്ങൾ കണ്ടറിഞ്ഞ അധികാരിയുടെ ആൾക്കാർ അവരുടെ കാളയെപ്പുറത്തിട്ട് അതിലേറെ മേഗിയാക്കാൻ കൊണ്ടുപിടിച്ചു ശ്രമിച്ചു.

അധികാരിത്തറവാട്ടുകാരുടെ വകയായ പുഴനുള്ളിപ്പ് എല്ലാകൊല്ലവും നൂർഓടപ്പുറം നടക്കുന്നതാണ്; പാളളിയിലേയ്ക്കും പേരുകേട്ട ശഹനായി വാദ്യക്കാർ അതിരവന്നും ജാഗീർദാരുടെ കൃഷിക്കാർ നടത്തുന്ന പുഴനുള്ളിപ്പിന് ഈ വാദ്യക്കാർ പോകാതിരിക്കാൻ അധികാരിയുടെ ആൾക്കാർ അരങ്ങു പണം ഇരട്ടികൊടുത്തിരിക്കുന്നു മുട്ടിയ സമയത്ത് മഹാരാജാവിന്റെ കൃഷിക്കാർക്കും, മഹാരാജാവിന്റെ ആവശ്യപ്പെട്ടാലും ശഹനായി വാദ്യസംഘത്തെ കിട്ടിപ്പണിയാണെന്ന് നില, അപ്പോൾപിന്നെ തങ്ങൾ നടത്തുന്ന പുഴനുള്ളിപ്പ് അധികാരിയുടെ ആൾക്കാരുടേതിലും മോശമായിരിക്കും. എന്തൊക്കെ? വേങ്ങന്നുവെച്ചാലോ? അതുമാത്രമേ അവർക്ക് വഴിയുള്ളൂ. പക്ഷേ, ചോലയായാത്രയുടെ മുൻനിരയിൽ നിന്ന് ഭൂമി പിളർക്കുമാറ് നൃത്തം വെക്കാൻ ഒരുങ്ങിയിരുന്ന ചെറുപ്പക്കാർ നിരാശപ്പെട്ടു. അവരാകട്ടെ, അവസാനം അധികാരിയുടെ കാളകൾക്ക് മുമ്പിൽ നൃത്തംവെച്ച് അണുപെട്ടിയ ആവേശത്തെ രൂപപ്പെടുത്തേണ്ടിവന്നു.

അധികാരിയുടെ കാളയെപ്പുറത്തിട്ട് ഈ വർഷം ഇന്നോളം കണ്ടിട്ടില്ലാത്തത്ര ഗംഭീരമായിരുന്നുവെന്ന് ആളുകൾ പറഞ്ഞു. പൊന്നും വെള്ളിയുംകൊണ്ടുള്ള കൊമ്പുകൾ ധരിച്ച്, വർണ്ണപ്പെട്ടിട്ടാർന്ന പട്ടകളണിഞ്ഞ് അണിയണിയായി ഇരട്ടക്കാളുകൾ തലയെടുപ്പോടെ നടക്കുന്നത് കാണാൻ കാഴ്ചക്കരനായ വലിയ കലാപണ ചോലയായാത്രയെ അതിശയിക്കുന്ന ആർദ്രം. വഴിനിൽക്കെ ആളുകളെറിഞ്ഞ പൊന്നി കണ്ടുകിടന്നു.

ശഹനായി വാദ്യസംഘത്തിന്റെ താളത്തിനൊത്ത് ഗദ്യോടെ ചുവടുവെച്ച് കാളകൾ നടന്നുനീങ്ങിയപ്പോൾ ആ അപ്പുറു ദൃശ്യംകണ്ട് അഭിമാനം തുള്ളിത്തുടങ്ങിയ അധികാരിയുടെ ആൾക്കാർക്ക് ഒരു പുതിയ ചിന്ത ഉദിച്ചു. തങ്ങൾക്കു കാളകളെങ്ങനെ ഇത്തവണ മാടിക്കണം. അവർ ഗുരുവായി അന്തർനിച്ചു. അതോടെ ചോലയായാത്രയിൽ പങ്കെടുത്ത ആളുകൾക്ക് പുതിയൊരു ചോദ്യം കിട്ടി. ചോലയായാത്രയുടെ ഘണഘണ ശബ്ദം അവരുടെ ആവേശത്തിന് തിരുത്തുട്ടി.

ഇതിനും കാരണമില്ലാതില്ല. സമതലത്തിലെ ഏല്ലാ ഗ്രാമങ്ങളിലും സാധാരണയായി അധികാരിയുടെ കാളകളെയാണ് ഓടിക്കുക. എന്നാൽ പാലുള്ളി പണ്ടൊരു നാട്ടുരാജ്യമായി, പിന്നീട് ജാഗീർദാരുടെ ഗ്രാമമായിത്തീർന്നതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാളകളെ ഓടിക്കുന്നത് ഇവിടെ തലമുറകളായി നടന്നുവരുന്ന സമ്പ്രദായമാണ്. റാണോജിറായരുടെ മരണത്തിനുശേഷം ശങ്കരപ്പഗൗഡർ ഈ ഒരു പ്രത്യേകാവകാശം തന്റെ ഹാജിറായർ ലഭിക്കണമെന്ന ഉദ്ദേശത്തോടെ ഗുഡാലോചന നടത്തിയിരുന്നു. എന്നാൽ ലക്ഷ്മി ബായിയുടെ മനസ്സാനിദ്ധ്യംകൊണ്ട്, വലിയ മാളികയ്ക്ക് ചെല്ലേണ്ട പ്രത്യേകാവകാശങ്ങൾ അവിടെത്തന്നെ ചെല്ലണമെന്ന് കൃഷിക്കാരെ ഉൽബോധിപ്പിച്ചു. അന്ന് മഹാഭാരതത്തിനു മുമ്പിൽ ഒരു വലിയ പട നടന്നതാണ്. അധികാരിയുടെ പദ്ധതി പൊളിഞ്ഞു.

ഇക്കാര്യം വലിയ മാളിക ക്ഷീണമുണ്ടാക്കി. അതുകൊണ്ട് അവിടുത്തെ അവകാശസംരക്ഷണത്തെക്കുറിച്ച് സംസാരിക്കുന്നവർ ആരുമില്ല. ഒന്നു നോക്കിയാൽ ജാഗീർദാർത്തരവാട് കൂമ്പടയ്ക്ക് നിൽക്കുകയാണ്. അപ്പോൾ പിന്നെ വളന്നുവരുന്ന അധികാരിത്തരവാടിനുള്ളതല്ല പ്രത്യേകാവകാശം കിട്ടിയാൽ അതിൽ തെറ്റില്ല. ഗ്രാമത്തിലെ ഉത്സാഹികളായ ചെറുപ്പക്കാർക്കും ഈ ഘോഷയാത്രയിൽ പങ്കെടുത്തിരുന്നു. നല്ല മണ്ണു പിടിച്ചിരിക്കുന്നു; തളർച്ചയറിയാതെ അവർ നൃത്തം ചവിട്ടി. ഈ പരിവേഷം ചിന്തയും അവരെ ലഹരി പിടിച്ചിപ്പിച്ചു.

അവ്യക്തമായിട്ടാണെങ്കിലും സ്പർദ്ധ മുറുമുറയ്ക്കലേ ഉള്ളതാണ്. ഇപ്പോൾ പൊട്ടിത്തെറിക്കുന്നതിനും ഒരു തീപ്പൊരി മാത്രമേ ആവശ്യമുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. സൂര്യൻ അസ്തമിച്ചിരുന്നില്ല. വാദ്യമേളക്കാർ ജാഗീർദാർ, ദേശപാണ്ഡെ, ഗൗഡർ, കലകർണ്ണി തുടങ്ങിയ തറവാടുകാരുടെ ഭവനങ്ങളിൽ ചെന്നു നമസ്കരിച്ചു. കാളയോട്ടത്തിന് ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്ക് ക്ഷണിച്ചുകൊണ്ടുവന്നു. കാളയോട്ടത്തിന് കൃഷിക്കാരുടെ രണ്ടു കാളകളെ ഒരുക്കിയിരിക്കുന്നു—ഒന്ന് ചുക്കപ്പൻ; മറ്റൊന്ന് വെള്ള. അവ വേപ്പിലാലാലകളണിഞ്ഞു തലയെടുത്തു പിടിച്ചു നിൽക്കുന്നു. കൃഷിക്കാരിൽ ഒരുത്തൻ ജാഗീർദാരുടെ കടിയാൻ; മറ്റൊരുവൻ ഗൗഡരുടെയും കലകർണ്ണിയുടെയും നിലം പാട്ടത്തിനെടുത്തുവന്നതാണ്. പതിവനുസരിച്ച് ജാഗീർദാരുടെ കാളകളെത്തന്നെ ഓടിക്കണമെന്നും തോന്നിപ്പിക്കാൻ ചെയ്തതേവേലയായിരുന്നു ഇത്. ഏല്ലാ കൊല്ലവും കാളകളെ പിടിക്കുന്നവർ തന്നെയാണ് ഇക്കാര്യവും പിടിച്ചിരിക്കുന്നത്. എന്നാൽ ഹസ്തമായി മറ്റൊരു പദ്ധതി രൂപപ്പെടുത്തിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. കാളയോട്ടം കഴിഞ്ഞാൽ കാളകളെ വലിയ മാളികയിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോകാതെ അധികാരിയുടെ ഭവനത്തിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോകുന്നു—അത് ഹസ്തമായി ഉറപ്പിച്ചതാണ്. എന്നാൽ പുറത്താരുമറിയാതിരിക്കാൻവേണ്ട മുൻകരുതലുകളൊക്കെ എടുത്തിരുന്നു. സ്പർദ്ധ ഹസ്തമായി മുറിച്ചിപ്പിച്ചു.

ആഹ്ലാദപെർണ്ണമിയുടെ ശ്രീസന്ധ്യ. പശ്ചിമാകാശം വർണ്ണരഹിതമാണ്. കാളയോട്ടത്തിനുള്ള കാളകളെ മഹാഭാരതത്തിനിന്നും ഒന്നരണ്ടു ഫർല്ലോണ്ഡ് അകലെകൊണ്ടു നിർത്തിയിരിക്കുന്നു. കാടിനെത്തുന്ന കാള കതറിപ്പാ

ത്താൽ ഗ്രാമത്തിന്റെ ലക്ഷ്മി പോയതന്നെ. അതുകൊണ്ട് കാള മാടി വരുന്ന വഴിക്ക് ഇരുഭാഗത്തും ആളുകൾ അണിനിരന്നു. ബഹളം ഉൽക്കടമാകുകയായിരുന്നു. കഴുപ്പമൊന്നുമില്ലാതെ, അടിപിടി നടക്കാതെ കാളയോട്ടം കഴിഞ്ഞുകിട്ടിയാൽ മതിയെന്നു നാട്ടുമുപ്പന്മാരും കാരണവന്മാരും പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ദാദ അജറാണിയിൽനിന്നും തിരിച്ചെത്തിയതു് ആ സമയത്താണു്. അവർ ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ ചെന്നു് ബാളാപായ്ക്കരയും ശ്യാമരായരയും നമസ്കരിച്ചു് കാളയോട്ടം കാണാൻ ചെന്നുനിന്നു.

“ഹായ്, ഹായ്, കേ...ഹാ ഹൊ ...ഹൊ ...” ആളുകളുടെ ആപ്പും വിളിയും കൊണ്ടു് മുഖരിതമായ അനന്തരീക്ഷം. കാളകളുടെ പുറത്തു് ചാട്ടവാർ നിമന്തരം പതിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. കാളകൾ ജീവൻ വെടിഞ്ഞുകൊണ്ടുള്ള ഓട്ടമാണു്. അവയുടെ കളമ്പുകൾ പതിച്ചു് പൊടിപടലം മോലംപോലെ ഉയർന്നു; സന്ധ്യയുടെ അരണ്ടുവെളിച്ചത്തിൽ കാളകളെ കാണാൻതന്നെ വിഷമമായി. മാൻ കലഞ്ഞെ തോൽപിക്കുന്ന ആ ഓട്ടത്തിന്റെ വേഗം മാത്രം കാണാമായിരുന്നു. ആർപ്പുവിളി നിരന്തരമായി തുടന്നു. മഹാഭാരത്തിന്റെ വാതിലിനേരെ രണ്ടാം പിടിച്ചുനിന്നിരുന്ന വേപ്പിലക്കയർ പൊട്ടിച്ചു് കാളകൾ പുറത്തു കടന്നു. ആളുകളുടെ ശരീരം മുഴുവൻ കണ്ണുകളായിമാറി. അകലെ നിന്നവർക്കു് പൊടിപടലമല്ലാതെ മറ്റൊന്നും കാണാനില്ല. ഈ മോലപടലം വളഞ്ഞുതിരിഞ്ഞു് വലിയ മാളികയ്ക്കുനേരെ തിരിയുന്നതിനു പകരം ഗൌഡരുടെ ഭവനത്തിനേരെ തിരിയുന്നതുകണ്ടു് ഏല്പാവരം അതുതന്നെ ബാധമായി.

“കാളകളെ വലിയ മാളികയിലേയ്ക്കു് തിരിക്കിനേടാ!” ആ ബഹളത്തിലും ഏല്പാവർക്കും കേൾക്കത്തക്കവണ്ണം ഗ്രാമക്കച്ചേരിയുടെ തിണ്ണയിൽനിന്നു് പ്രമാണിമാർ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. നിമിഷനേരംകൊണ്ടു് ആളുകളുടെയിടയിൽ ഹാ ഹാകാരമുയർന്നു. ഏവിയെയാ വഞ്ചനയുടെ ഗന്ധം! നാട്ടുമുപ്പന്മാർ യെന്നു— അടിപിടി നടന്നേക്കുമോ! എന്നാലീ നടന്നതു് യാദൃച്ഛികമാണോ, മനപ്പൂർവ്വമാണോ എന്നുമാത്രം അറിയാനിരിക്കുന്നു. കണ്ടവർ കണ്ടവർ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. ദാദ കച്ചേരിയിൽനിന്നു് നിന്നിരുന്നതാണു്. അവൻ പെട്ടെന്നു് ചാടി, കച്ചേരിയുടെ പിൻഭാഗത്തുചെന്നു് ഗൌഡരുടെ ഭവനത്തിലേയ്ക്കുള്ള വഴിയിൽ നിന്നു. കാളകൾ ഓടിവരുന്നു. കയർ പിടിച്ചിരുന്നവന്റെ കയ്യിൽ നിന്നു. അതു പിടിപ്പെടുക്കാൻ കൈനീട്ടി. ആഞ്ഞുവീശിയ വടി അവന്റെ കയ്യിൽ പതിച്ചു. എന്നാലിതിനകം ദാദയുടെ പിന്നിൽ നിന്നോടിയെത്തിയ ആളുകൾ ഒന്നിച്ചു നിരന്നു നിന്നതുകാരണം കാളകളുടെ വഴിമുടങ്ങി; അവ കിതച്ചുകൊണ്ടു് നിന്നേടത്തുനിന്നു.

ആരും ആവേശഭരിതമാണു്—പിന്നെ നടന്നതൊക്കെ അർത്ഥബോധാധിനമായിരുന്നില്ല. കണ്ടതെല്ലാം ഏല്പുരിയാൻ പാക്കത്തിൽ അടികിട്ടിയതാണു്— എന്നിട്ടു് ദാദയ്ക്കു് ഒരു കൃസലുമില്ല. മറ്റേക്കൊക്കെക്കൊണ്ടു് സ്പർശിക്കിയും സമാഹരിച്ചു് കയർ പിടിച്ചവന്റെ കരണത്തുതന്നെ ഒരു വിഷി. അവൻ നിന്നേടത്തുതന്നെ വിറച്ചു് കവീരം പൊങ്ങിപ്പിടിച്ചു്, കമിഴ്ന്നുചി

വിഷം. അവന്റെ പിടിയിൽ നിന്നും കയർ പിടിച്ചുപറ്റി, അതേ കയറിന്റെ അറ്റംകൊണ്ട് ഭാദ മററവനെയും ആഞ്ഞടിച്ചു. അവൻ കയർ വിട്ട്, ഭാദയെ ആക്രമിക്കാൻ മുതിന്നു. ഭാദ അവനെ പിടിച്ചുതള്ളി. അവൻ മറിഞ്ഞുവീണു. രണ്ടുകാളകളുടെയും കയർ ഭാദയുടെ കൈവശമായി. "ഡെയ്യേ മുണ്ടേങ്കിൽ കാളയുടെ അടുത്തു വരികനോ!" ഭാദ ആനൂ. അവൻ കാളകളെ ഗ്രാമക്കു ചേരിയുടെ അടുത്തേയ്ക്ക് തെളിച്ചു. പക്ഷെ, അവിടെയും പ്രതിബന്ധം! ഭാദയുടെ കളരിത്തുകാർ കാളയോട്ടത്തിൽ ആവേശത്തോടെ പങ്കെടുത്തിരുന്നതാണ്. ഓട്ടത്തിൽ പങ്കെടുത്ത കാളകളെ അധികാരിയുടെ ഭവനത്തിലെ തടിക്കാൻ അവർ ഏറ്റിരുന്ന! എന്നാൽ ഭാദയെ നേരിട്ടെതിർക്കാനുള്ള ഡെയ്യേമോ മനസ്സോ അവർക്കില്ലായിരുന്നു. ഭാദ കാളകളെ തിരിച്ചുകൊണ്ടുവന്നപ്പോൾ ആരോളും ഓടിവന്ന് അവനെ അഭിനന്ദിച്ചു. അധികാരിയുടെ വീട്ടുകാർ നടത്തിയ ഗുഹാലോചനയെക്കുറിച്ച് അവർക്കൊന്നും അറിയില്ലായിരുന്നു.

ഭാദ കാളകളെ തിരിച്ചുവിട്ടപ്പോൾ അധികാരിയുടെ ആരംക്കാർ നിരാശരായി. അധികാരിയുടെ വീട്ടിലെ ഉപ്പും ചോറും തിന്നും ആ വീട്ടിലെ ഒരു ഗമയിക്കുഴിഞ്ഞിരുന്ന ഭാദയാണ് എത്തിയതെന്ന്! അവർ പല്ലിറുമ്മി. എന്നാൽ ആളുകളുടെ പിൻബലം അവനാണ്! അവനെ എത്തിത്തു നിൽക്കുവാനുള്ള കഴിവ് അവർക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇനിയെന്ത്? അവർ ചിന്തയിൽ മുഴുകിയിരിക്കെ കാളകൾ സ്വതന്ത്രയിൽ ഓടി വലിയ മാളികയിലെത്തി. അധികാരിയുടെ ഭവനത്തിലേയ്ക്ക് കാളയോട്ടം നടത്താൻ ഗുഹാലോചന നടത്തിയവർ കറുത്ത മുഖവുമായി അവരവരുടെ വീടുകളിലേയ്ക്ക് തിരിച്ചു. ശ്യാമരായർ നേരെത്തന്നെ വലിയ മാളികയിൽചെന്നും, കാളകൾ എത്തിയ ഉടനെ തന്റെ ഓയ്യയെക്കൊണ്ട് 'ആരതി' നടത്തിച്ചു. വലിയ മാളിക വീണ്ടും ജാഗീർഭാരംകൾ അന്ത്യം ആഭിജാത്യവും കൈവരിച്ചുവെന്നും അദ്ദേഹം സന്തോഷിച്ചു. സമ്പ്രദായമനുസരിച്ചതന്നെ പരിപാടി സംഗിയായി കലാശിപ്പുവെന്നും നാട്ടുകാർ സന്തോഷിച്ചു. എല്ലാം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഭാദ വലിയ മാളികയിൽ നിന്നുറങ്ങി അധികാരിയുടെ വീട്ടിലെത്തി.

അധികാരിയുടെ ഗൃഹത്തിൽ മുൻഭാഗത്തു് ആരെയും കണ്ടില്ല. തിണ്ണയിലും ശുദ്ധമില്ല. കാളയോട്ടത്തിൽ പങ്കെടുത്ത കാളകളെ തിരിച്ചുവിട്ട ഭാദയോട് പാസ്കരിയമ്മ ഗൌഡത്തിനും എന്തെന്നല്ലാത്ത ദേഷ്യംതോന്നി. ആരതി നടത്താൻ ഒരുക്കിയ കലശപ്പാത്രവും നിലാങ്ങനവും പ്രയോജനപ്പെടാത്തതിൽ അവർക്ക് അതിയായ കണ്ണീരമുണ്ട്. ഭാദ മുവിൽ വന്നുനിന്നെങ്കിലും അവർ അവന്റെ മുഖത്തു നോക്കിയില്ല. സംസാരിക്കുന്ന പ്രശ്നമേ ഇല്ലായിരുന്നു ഒരുനിമിഷം ഭാദ കൽപ്രതിമപോലെ നിന്നു.

അപ്പാഘവപെണ്ണിമിയുടെ സഭ്യ കഴിവും അടുത്ത ദിവസം പോകാമെന്ന് യശവന്തരായർ നിബ്ബന്ധിച്ചിരുന്നതാണ്. എന്നാൽ പാദങ്ങളിലെ കാളയോട്ടം ഭാദയെ പിടിച്ചു വലിച്ചു. അവൻ രാവിലെതന്നെ അജാറായി നിൽക്കുന്ന പുറം

പ്പെട്ട് കാളയോട്ടത്തിന് കൃത്യമായി പാദജ്ജിയിലെത്തി. നാല്പതുനാഴിക നടന്നെത്തിയ ചിന്നവുമുണ്ട്. രാവിലെ മുതൽ ഉറങ്ങുകഴിച്ചിട്ടില്ല. കാളകളെ തിരിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്ന അസാമാന്യമായ സാഹസത്തിൽ വിശപ്പ് മറവിരിക്കുകയായിരുന്നു; എന്നാലിപ്പോൾ വിശപ്പ് പകരം വീട്ടാനെന്നോണം അവനെ അക്രമിപ്പുതുടങ്ങി. ഹോളിപെൺണ്ണമി മുതൽ അധികാരിയുടെ കടംബത്തിന്റെ രാജായി അവിടെനിന്നുതന്നെ ആഹാരം കഴിച്ചു കവൽക്കാരമായി കഴിയുകയായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ഗൌഡത്തിന്റെ മുമ്പിൽ വന്ന നിൽക്കുമ്പോൾ അവരുടെ അവലംബം അസഹ്യമായിത്തോന്നി. അവൻ ആക്ഷേപിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ദാദ അർദ്ധപ്രാണനായിപ്പോയി.

അജ്ഞാണിയുപോയി യുദ്ധവത്തരായരെക്കണ്ടു വന്നതാണ്. —അവിടുത്തെ വിവരങ്ങൾ പറയേണ്ടതുണ്ട്. തന്നെ ഏല്പിച്ചിരുന്ന ജോലികളെക്കുറിച്ച് റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കേണ്ടതുണ്ട്. അതിനായി ഇപ്പോൾ അവരുടെ മുമ്പിൽ വന്നുനിന്നതാണ്. എന്നാൽ അവർ മുഖത്തു നോക്കുന്നില്ല. താൻ എന്തു തെറ്റാണെന്ന് ചെല്ലതെന്നും അവൻ മനസ്സിലായില്ല. അങ്ങനെ നിരാശനായിത്തീർന്ന ദാദ എന്തു ചെയ്യണമെന്നറിയാതെ കഴങ്ങി. പാർവ്വതിയമ്മയുടെ വീട്ടിൽ തന്നെയിരുന്നു ഈ അവഗണന സഹിക്കുക അവൻ സാധ്യമല്ലായിരുന്നു.

ദാദ സാവധാനം പുറപ്പെട്ടു. 'അമ്മേ, ഞാനിറങ്ങട്ടെ' പാവ്വതിയമ്മ അവനോടു നിൽക്കാൻ പറഞ്ഞിട്ടു; ഉറങ്ങുകഴിക്കാൻ ക്ഷണിച്ചിട്ടു; അവന്റെ മുമ്പേ നോക്കാതെ അവർ തലയോട്ടക മാത്രം ചെയ്തു. ദാദയ്ക്ക് കരണത്തിന്മേലേ ററതുപോലെയാണി അവന്റെ എല്ലാ വികാരങ്ങളും വ്രണപ്പെട്ടു. അവൻ അവിടെ നിന്നും ഇറങ്ങി അധികാരിയുടെ വീടു തനിക്കു പൂണ്ണമായും അന്യമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നുവെന്ന വിചാരം അവന്റെ മനസ്സിനെ കഴക്കി. വ്യക്തമായ ഒരു ചിന്തയും ദാദയുടെ ബുദ്ധിയിൽ തെളിഞ്ഞില്ല. അവന്റെ ഹൃദയത്തിനേറെ ആഘാതം ശാരീരിക പീഡയേക്കാൾ കഠിനതരമായിരുന്നു.

എങ്ങേട്ടു പോകണം? ഒന്നു തിരിയാതെ ദാദ ആചാര്യരുടെ ഇല്ലത്തേയ്ക്ക് നടന്നു അവൻ ആചാര്യരെ നമസ്കരിച്ചു. രാത്രി എട്ടുമണിയോടെത്തീരുന്നു ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിലെ ഉത്സവമൊക്കെ അവസാനിപ്പിച്ചു ആചാര്യർ പൂതത്തിയുതേയുള്ളു.

ദാദയെ ആ മഹാപ്രളയത്തിൽ അയാൾ കണ്ടില്ലെന്നുതോന്നി. അദ്ദേഹം വളരെ നേഹത്തോടെ ദാദയെ പിളിച്ചു. 'ആരത്ത്? ദാദയാണോ? വളർ, കയറിവഴു.' 'കാളയോട്ടം കഴിഞ്ഞു കാളകളെ അതിവ പ്രയാസപ്പെട്ട് തിരിച്ചു വലിയ മാളികയിലേയ്ക്ക് കൊണ്ടുപോയതു കാരണം അദ്ദേഹം അതിവ സന്തോഷിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. 'ഇതേ രീതിയിൽ പാദജ്ജിയുടെ അഭിമാനം സംരക്ഷിക്കേണ്ടിവരുമ്പോൾ നിന്റെ അധ്വാനം ഇതിലൊട്ടും കറയരുത് ദാദ' അദ്ദേഹം അഭിനന്ദനത്തീലൂടെ ആവേശം പകർന്നു.

ദാദയുടെ ഹൃദയം ആർദ്രമായി. അവൻ നിരൂപകനായി: തലപ്പാവിക്കു അറ്റംകൊണ്ട് കണ്ണീർ തുടച്ചു. വിഷാദഭാരത്തോടെ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾക്കു'

അതു ശരിയാണെന്ന് തോന്നിയല്ലോ; അതുമതി. എന്നാലെന്തു ചെയ്യാനാ? ഗൌഡത്തിന്റേ ഏതൊരു ഭയങ്കരദേഷ്യമായിരിക്കുകയാണ്. അവൻ നെടുവീർപ്പിട്ട്.

ആചാര്യർക്ക് ഇതൊരു പുതിയ വാർത്തയായിരുന്നു. നടന്നതൊക്കെയും നന്നായിരുന്നുവെന്ന അഭിപ്രായക്കാരനാണദ്ദേഹം. ശ്യാമനായോട് അങ്ങനെ പറയുകയും ചെയ്തിരുന്നു. പക്ഷേ ഇപ്പോൾ ഓട പറയുന്നതോ? ഗൌഡത്തിന്റേ ദേഷ്യപ്പെട്ടു? ആചാര്യർക്ക് പെട്ടെന്നു കാര്യം മനസ്സിലായി. കാളയോട്ടം കഴിഞ്ഞു മടങ്ങുമ്പോൾ വഴിക്കുവെച്ച് ചിലത്തൊക്കെ അദ്ദേഹവും കേട്ടതാണ്. ജാഗീർദാരുടെ വലിയ മാളിക ഇങ്ങനെ ഒഴിഞ്ഞുകിടക്കുന്ന ഈ സന്ദർഭം ഉപയോഗിച്ച് അധികാരിയുടെ കാളയെ ഓടിക്കുകയെന്ന പുതിയൊരു സമ്പ്രദായം നടപ്പാക്കിക്കളയാമെന്ന് ചിലർ നടത്തിയ ഗൂഢാലോചന, പരാജയപ്പെട്ടപ്പോൾ അതു നിരാശയുടെ നെടുവീർപ്പിന്റെ രൂപത്തിൽ ആചാര്യരുടെ ചെവിയ്ക്കിലെത്തിയിരുന്നു. ശരി. പാദജ്ജിയിൽ കണ്ണുകടിയും കശുവും ഇനിയും മരിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് അപ്പോഴേ പറഞ്ഞതാണദ്ദേഹം. ഓടയുടെ വാക്കുകൾ കേട്ടതോടെ ഇതു പ്രത്യക്ഷരും ശരിയാണെന്നുതോന്നി.

ആചാര്യർ ചിരിച്ചു. 'അതൊന്നും വലിയ കാര്യമാക്കണ്ട. എന്തുചെയ്യാൻ? അവർ ഒരു സ്ത്രീ. നാലാൾക്കുടി അവരുടെ ബുദ്ധി കെടുത്തിക്കളഞ്ഞിരിക്കും. ആ അവകാശത്തക്കം വന്നതോടെ അവർ ആരേയും വിഗ്രഹസ്വീകാരമായിട്ടുണ്ട്. ഇപ്പോൾ കാളയോട്ടം തന്റെ ഭവനത്തിലായിരിക്കണമെന്ന് ആഗ്രഹിച്ചുവെന്നു തോന്നുന്നു; നീ കാരണം അത്ര നടന്നില്ല. സ്വതവേ അഹങ്കാരി; ഇതും കൂടി ആയപ്പോൾ നല്ല ദേഷ്യം വന്നുകാണം. അതെല്ലാം ചിന്തിച്ച് നീ മനസ്സ് പൂണ്ണാക്കണം. നിന്റെ അമ്മയാണ് ദേഷ്യപ്പെട്ടതെങ്കിൽ നീയെന്തുചെയ്യും?'

ആചാര്യർ മനഃപൂർവ്വം ഓടയുടെ ഹൃദയത്തെ തൊട്ടിലക്കി. ഗൌഡത്തിന്റേ യാതൊരു ഭയവും ഒരു സ്ത്രീ. നാട്ടുകാർ അവരെ കൈത്തുവെച്ച് രക്ഷിക്കണം; അല്ലാതെ ഏതീരായി ഒന്നും ചെയ്യരുത്. അതാണദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം. അടുത്ത കാലത്തായി ആചാര്യർക്ക് പാദജ്ജിയെക്കുറിച്ച് മാത്രമായിരുന്നു ചിന്ത.

ആചാര്യരുടെ വാക്കുകൾ ഓടയുടെ ഉള്ളിൽ തട്ടി. അകത്തു് പുകഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്ന കോപം മുഴുവൻ, സൂര്യപ്രകാശത്തിൽ ഹിമമെന്നതുപോലെ ഉരുകിപ്പോയി. അതു് കണ്ണിരായൊഴുകിത്തുടങ്ങി. നടന്ന ക്ഷീണം, വിശപ്പും, അവഗണന, അവജ്ഞ—കൈകൂട്ടി അവനെ ആക്രമിക്കുകയായിരുന്നു. അങ്ങനെ അവൻ രോഷംകൊണ്ടു. ഇപ്പോൾ ആചാര്യരുടെ ഉള്ളിൽത്തട്ടുന്ന വാക്കുകൾ കേട്ട് കോപം മാറി. സന്തോഷംകൊണ്ടോ, സന്താപംകൊണ്ടോ, ഓടയുടെ കണ്ണുകൾ നിറഞ്ഞു തുളുമ്പി.

'ഇങ്ങനെ ക്രാന്തനെപ്പോലെ കരഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നാൽ ഏതു ഫലം? നിന്റെ അമ്മയെ തിരിച്ചുകിട്ടുമോ? ഭാഗ്യവതി! നീ കൊച്ചകുഞ്ഞായിരുന്നപ്പോൾ കരന്ന അവൾ മരിച്ചു. പെററാത്ത നിനക്കൊരിക്കലും ചോറ്റുവാരിയെന്നിട്ടില്ല.

പുത്താൽ ഗൌഡത്തി നിന്നെ അമ്മയെ കാമളെ വാത്സല്യത്തോടെ നോക്കിയില്ലേ? ഇപ്പോൾ ഏന്റെ കഥയെന്താണു്? മക്കളില്ല. അനുജന്മാർ വിട്ടുപോയി; അവരുടെ കടംബങ്ങളെ ഏന്റെ കഴുത്തിൽ കെട്ടിയിട്ടു. ഗോപാലന്റെ സ്ഥിതിയെന്താണെന്നു് നി കണ്ടു. പഡപ്പുന്നപ്പോലുള്ളവരുടെ ചങ്ങാത്തം കൂടി, എല്ലാ ദുഷ്ടീലങ്ങളും പഠിച്ചു; അവസാനം കോളറ പിടിച്ചു മരിച്ചു. മക്കളില്ലെന്നുവെച്ചു് ഏനികും ദാമിനിയെ. നിങ്ങളൊക്കെയുണ്ടല്ലോ, വളർത്തവന്മാർ ചെറുപ്പക്കാർ. നിങ്ങളും ഏന്റെ മക്കളാണെന്നു ഞാൻ കരുതുന്നു. നിങ്ങളൊക്കെ ഏതുപരെ ഏന്നോട്ടു് വിശ്വാസം കാണിക്കുന്നുവോ, അതുവരെയും ഞാൻ നിരാശ്രയനല്ല. ഞാൻ സ്വയം ഉറവയും ഉടയവരുമുള്ളവനാണെന്നുതന്നെ കരുതും." ആചാര്യരുടെ ഹൃദയാന്തരാളത്തിൽ നിന്നു് ഉദ്ദേശിച്ചതിലുമധികം വാക്കുകൾ പുറപ്പെട്ടെന്നുതോന്നി. ദാദ അവന്റെ അമ്മയെ ഓത്തു് കരയുകയാണെന്നാണദ്ദേഹം വിചാരിച്ചതു്. ജീവിതത്തിലൊരിക്കലും ഇത്രയോ ഹൃദയം തുറന്നു പറയേണ്ടുന്ന സന്ദർഭം ആചാര്യർക്കു് ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഈയടുത്തായി ഇങ്ങനെ സംസാരിക്കാൻ അദ്ദേഹം കൊതിക്കാറുള്ളതാണു്. അതുകൊണ്ടാണു് വികാരസാന്ദ്രമായ ഈ നിമിഷത്തിൽ ഇങ്ങനെ അദ്ദേഹം സംസാരിച്ചതു്.

ആ വികാര വിക്ഷോഭത്തിൽ രണ്ടുപേരും അൽപനേരം മൌനമായിരുന്നു. വേദനിക്കുന്നൊരു പുണ്ണിന്മേൽ അപ്പപ്പോൾ തടകാറുള്ളതുപോലെ ആചാര്യർ ഇടയ്ക്കു് വല്ലതും പറയും; പീന്നെ അടങ്ങിയിരിക്കും. അപ്പോഴാണു് ആചാര്യരുടെ ഭാര്യ അകത്തുനിന്നു് വിളിച്ചുപറഞ്ഞതു്. "വൈകുന്നേരത്തെ പലഹാരം കഴിക്കണ്ടേ?"

ആചാര്യർ ഒന്നു മുട്ടി; തിരിഞ്ഞുനോക്കി. ഉമ്മറപ്പടിയിൽ ദീപം. ആ പ്രകാശത്തിൽ നാല്പതുവർഷം തന്റെ കൂട്ടുകാരിയായി ജീവിച്ച സഹധർമ്മിണി. ആചാര്യരുടെ കലങ്ങിമറിഞ്ഞ മനസ്സ് ശാന്തമായി. താൻ ഒറ്റയ്ക്കല്ലെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു സമാധാനമായി.

"ദാദ ക്ഷീണിച്ചുവന്നിരിക്കയാണു്. അവനു് ആദ്യം ഈണ കൊടുക്കണ്ടേ?" അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു.

ദാദയ്ക്കു് വേദന സഹിക്കാനായില്ല. അന്തരീക്ഷമാകെ സൌഹൃദത്തിന്റെ ഉദ്ദേഹവികാരങ്ങൾകൊണ്ടു് ആർദ്രമാണു്. പഴയ സ്മരണകളുണർന്നിട്ടാണോ എന്നറിയില്ല. ദാദ പറഞ്ഞു. "മാമാ, ഏന്റെ മരിച്ചപ്പോൾ നാനാ വലിയ ചൂൽ തന്നെ നിങ്ങളുടെ ഉള്ളിൽ കടന്നു് ഈ വാക്കുകൾ പറയിക്കുകയാണു്!" അവന്റെ കൗതൂഹലം; അവൻ കണ്ണുതുടച്ചു.

ആചാര്യർ പലഹാരം കഴിക്കുമ്പോഴെന്ന ദാദയുടെ ഊണും കഴിഞ്ഞു. ആചാര്യർ കൈകഴുകി വീണ്ടും പുരമെത്തത്തി.

"ലിപ്പപ്പന്റെ ജനനരജിസ്റ്ററിന്റെ പകർപ്പ് അയച്ചു തരുന്നതിനെപ്പറ്റിയ ശുപന്തരായർ വല്ലതും പറഞ്ഞിരുന്നോ?" ആചാര്യർ ഉടനെ വിഷയത്തി

ചെയ്ത് കടന്നു. അജറാണിക്കുപോയ കാര്യം ഏതായെന്നറിയാൻ അദ്ദേഹത്തിന് ഗൂതിയായി.

“താലൂക്കാഫീസിൽ നിന്ന് പകർപ്പെടുത്തു് അയച്ചുതരുമത്രേ. എന്നാൽ അതു് വേണ്ടിവരില്ലെന്നാണ് യശവന്തരായർ പറയുന്നത്. ലിങ്കപ്പന്റെ അച്ഛൻ ഗങ്കരപ്പനിലേ, അയാൾ രോഗം പിടിപെട്ടു് കിടന്നിരിക്കുകയായിരുന്നു. നിന്റെ മകനായ ലിങ്കപ്പൻ അന്യരുടെ സ്വത്തു് പിടിച്ചുകൊണ്ട് പോയിരിക്കുകയാണ്. അവനെ മടക്കി വിളിച്ചോള. നിന്റെ മകനാണെന്ന നിലയ്ക്കു് വീട്ടിൽതന്നെ താമസിച്ചു തുടങ്ങിയാൽ രോഗശമനമുണ്ടാകും. രോഗത്തിന്റെ കററിയും വേരും അറുപോകും; സ്വത്തിന്റേകാതിച്ചു് അവനെ അവിടെത്തന്നെ നിറുത്തിയാൽ അവൻ ജന്മം നൽകിയ നീ ബാക്കിയാവില്ല. പ്രശ്നത്തിൽ അങ്ങനെയാണ് ഒഴിവാക്കു് കണ്ടിരിക്കുന്നത്. ഇപ്പോൾ ഗങ്കരപ്പന്റെ ഭാര്യയും മക്കളും വന്നു് യശവന്തരായരുടെ കാൽ പിടിക്കുകയാണ്—ലിങ്കപ്പനെ പാടള്ളിയിൽനിന്നു് ഉടനെ പറഞ്ഞയയ്ക്കാൻ. ബാപ്പസാഹേബ് പാടള്ളിയിൽനിന്നും യാത്ര പറഞ്ഞാൽ ലിങ്കപ്പൻ തിരിച്ചുവരുമെന്നും അദ്ദേഹം അവരെ സമാധാനിപ്പിച്ചിരിക്കുകയാണ്. ബാപ്പസാഹേബ് ഉടമയുടെ വലിയ മാളികയിൽനിന്നും ഇറങ്ങിപ്പോയെന്നറിഞ്ഞു്, പാടള്ളി ഗൗഡരോടൊപ്പം പ്രതിജ്ഞ നിറവേറിയെന്നും അദ്ദേഹത്തിന് അതിയായ സന്തോഷമുണ്ടു്. ലിങ്കപ്പനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകാൻ അജറാണിയിലെ നാട്ടുമുപ്പന്മാർ ഒന്നുകൂടി വരുമത്രേ.” ദാദാ ഭരത വീർപ്പിൽ അത്യുത്സാഹത്തോടെ പറഞ്ഞു.

ആചാര്യർക്കും ഈ വാർത്ത അതിയായ ആനന്ദമുണ്ടു്. ബുദ്ധിമുട്ടിൽ അദ്ദേഹം മറെറാൽ സന്തോഷവാർത്ത ദാദരെയും അറിയിച്ചു.

“ഇന്ദുപുരം മഹാരാജാവു്, യശവന്തരായർ മുഖേന കിട്ടിയ വിവരങ്ങളെല്ലാം കലക്ടറെ അറിയിച്ചിട്ടുണ്ടത്രേ. ദാദാ! ആ കടലാസ്സിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ കലക്ടർ തഹസിൽദാർക്കും കത്തു് അയച്ചിട്ടുണ്ടത്രേ. നിന്റെ പേരിൽ കള്ളക്കേസുണ്ടാക്കിയതു് പഡപ്പന്റെ കത്തുകൊണ്ടാണെന്നും അതിന് ഉടനെ തന്നെ പാടള്ളിയിൽവെച്ചു് അന്വേഷണം നടത്തി തീരുമാനമുണ്ടാക്കുമെന്നും അറിയിച്ചിട്ടുണ്ടത്രേ. തഹസിൽദാർ ഒന്നരണ്ടു ദിവസത്തിനകം ഇവിടെവന്നു് വിചാരണ നടത്തി കേസു് വിധിപറയുമത്രേ. ഇന്ന് ശേഷപ്പന് തഹസിൽദാരുടെ ഉത്തരവുകൾകൊണ്ടുവന്ന റവന്യൂ ശിപായി ഈ വിവരങ്ങളെക്കൊപറഞ്ഞു.” ആഹ്! ഭാഗ്യവശമായി ആചാര്യർ പറഞ്ഞു.

രണ്ടുപേരുടെയും ഹൃദയഭാരം ലഘൂകരിക്കപ്പെട്ടു; ദാദാ വീണ്ടും പഴയപോലെയാക്കി. അവൻ ആചാര്യരെ നമസ്കരിച്ചു് പുറപ്പെടാനൊരുങ്ങിയതാണ്. ആചാര്യർ അവനെ തടഞ്ഞുനിർത്തി ആരാഞ്ഞു: “നീ ഗൗഡരുടെ വീട്ടിലേക്കു് തന്നെയല്ല പോകുന്നത്?”

“അല്ല. തങ്ങളുടെ വീട്ടിലേയ്ക്കു്. അച്ഛനെ കണ്ടിട്ടേയില്ലല്ലോ.” ഗൗഡരുടെ വീട്ടിലേയ്ക്കു് പോകാതിരിക്കുന്നതിന്റെ കാരണം ദാദാ മുന്നോട്ടുവച്ചു.

ദാദയ്ക്ക് ആചാര്യരുടെ ആജ്ഞ ലംഘിക്കുവാൻ മനസ്സായില്ല. ആചാര്യരുടെ ഇല്ലത്തുനിന്നും ഇറങ്ങുമ്പോൾ രാത്രി നല്ലവണ്ണം ഇരുട്ടിയിരുന്നു. മാഷാലം, കാർമേലം മുടിയ ആകാശത്തിൽ ഒരൊറ്റ നക്ഷത്രവും തെളിഞ്ഞില്ല. മഴ ചാരിത്തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ഇടയ്ക്കിടെ പടിഞ്ഞാറുനിന്നും വീഴുന്ന കാറ്റു് മുതുകെല്ലുതളിച്ചുകയറുന്നുണ്ട്. ശരീരം കിടപ്പുകൾ വിറക്കുന്നു. വഴിയിൽ ഒരാളും ഇല്ല. ദാദ ഗൌഡരുടെ വീട്ടിലെത്തിയപ്പോൾ മുൻവാതിൽ അടച്ചിരിക്കുന്നു. തിരിച്ചുപോയാലോ എന്ന്റോക്കുന്നു. എങ്കിലും മനസ്സുറപ്പിച്ചുവിലിട്ടു. ദാദ കയറിപ്പെന്നപ്പോൾ പൂമുഖത്തു നിറയെ ആളുകൾ. പാവുതിയമ്മ അവരോടു് എന്തോ കാര്യം ആലോചിക്കുകയായിരുന്നു. ദാദ അവർ ഇരുനേരത്തേയ്ക്കു നോക്കി. "നിന്റെ അമ്മയാണ് ദേവപ്പട്ടുതെങ്കിൽ നീയെന്തുചെയ്യും?" ആചാര്യരുടെ വാക്കുകൾ ഓർമ്മയിലെത്തി. അവൻ ചവിട്ടുപടികൾ സാവധാനം കയറി. ചെരിവു പുറത്തുവെച്ചിരുന്നതുകൊണ്ട് ശബ്ദമുണ്ടായില്ല. ആരു തിരിഞ്ഞുനോക്കിയില്ല. എന്തുചെയ്യണമെന്നറിയാതെ അവൻ പാവുതിയമ്മയുടെ മുഖത്ത് സാഷാംഗം വീണു. "അമ്മേ, നിങ്ങളുടെ മകൻ എന്തെങ്കിലും തെറ്റുപെണ്ണുകിൽ മാപ്പാക്കുമേ!" അവൻ കേണു.

പാസ്കരിയൽ ചടങ്ങ്കളിനക്കിയില്ല. അവരുടെ അവഗണനാഭാവം കൂടിയതേയുള്ളൂ. കോപത്തോടൊപ്പം താപവും കൂടിയിരിക്കുന്നു. സാരിത്തലപ്പവലിച്ചു മുഖത്തിട്ട് അവർ അകത്തേയ്ക്കു നടന്നുകളഞ്ഞു. ആളുകൾ തോന്നിയതൊക്കെപ്പറഞ്ഞുകൊണ്ട് അവരവരുടെ വീട്ടിലേയ്ക്ക് പോയിത്തുടങ്ങി. ഇതുവരെയും ചാനിക്കൊണ്ടിരുന്ന മഴ ഇപ്പോൾ പേമാരിയായിച്ചൊരിയുകയാണ്. ഭാഗ്യത്തോടുകൂടി അവിടെത്തന്നെ നിന്നു. പിന്നെ നേരെ ആലയിലേയ്ക്കു നടന്നു. അവിടെ ഒരു തിണ്ണയിൽ കിടന്നു.

247

ലീലെ വിളവു ആക്രമിച്ചുകൊയ്യാൻവന്നവരെ ഓടിപ്പിന്തിട്ടപ്പോൾ ഇതേ പാമ്പുതീയമ്മ എത്ര വാത്സല്യത്തോടെയാണു തന്നെ സ്വീകരിച്ചതു? ഹവിൽ ഓർ തന്നെ പിടികൂടാൻ വന്നപ്പോൾ 'നീ എന്റെ മൂന്നാമത്തെ മകനാണെന്നു വിചാരിച്ചോളൂ' എന്നു പറഞ്ഞു അവരുടെ വീട്ടിൽതന്നെ തന്നെ ഒളിപ്പിച്ചില്ലേ? വലിയ താവാട്ടിലെ സ്രീ; ആ അന്തസ്സിനൊത്ത ഔദാര്യം അന്നു കാണിച്ചു. എന്നാലിപ്പോഴോ? എന്തൊരു മാറ്റം! തന്റെ മുഖത്തുനോക്കാൻ പോലും അവർ തയ്യാറായില്ല. പദ്ധ്വസ്തൻ നാടുവിട്ടു. ബാപ്പസാഹേബും ഗ്രാമത്തിൽനിന്നു പോയിക്കഴിഞ്ഞു. ലിങ്കപ്പൻ അഹങ്കാരം അടങ്ങി. ഇപ്പോൾ പാടള്ളി അധികാരിയുടെ തറവാട്ടു പൂർവ്വാധികം ഉജ്ജ്വലമായ സ്ഥാനം കൈവരിക്കാൻ പോകയാണു്. ആ തറവാടിനോടുള്ള മമതകൊണ്ടു് പല കാഴ്ചക്കളിലും തുടലെട്ടിരുന്ന തന്നെപ്പോലുള്ളവക്കു് ഇപ്പോൾ കൂടുതൽ യെയ്യുത്തോടെ പെരുവഴിയിൽ നടക്കാനായിരിക്കുന്നു. കക്കുമെന്ന പേടി ഇപ്പോഴില്ല! വീളവുകൊള്ളയടിക്കുമെന്ന ഭയവും അകന്നുപോയിരിക്കുന്നു. ഇനി ഓരോ വേണായിരിക്കും! അപ്പോൾ എന്താണു് തന്റെ സ്ഥാനം? അക്രമങ്ങൾ നടക്കുമ്പോൾ മറ്റുള്ളവരുടെ കയ്യിലെ കോടാലിപോലൊരു ആയുധം മാത്രമാണോ ഓരോ ഇതെന്തൊരു ദുരന്തമാണു്! താൻ ഊണുകഴിച്ചിരിക്കുന്നോ അല്ലാ പട്ടിണിയാണോ എന്നുപോലും ഗൗരവത്തി ചോദിച്ചില്ല! താൻ കാൽക്കൽപിണു മാപ്പിരന്നു; എന്നിട്ടു വീർപ്പിച്ച മുഖവുമായി അകത്തേയ്ക്കു പോയിക്കളഞ്ഞു. ശരിയാണു്—താൻ ക്ഷമായാചനം ചെയ്യരുതായിരുന്നു.

ഓരുന്ന കാളകളെ നിവൃന്ധനം തട്ടത്തുനിന്നുതന്നെ ഓരോ യർമ്മസങ്കടത്തിന്റെ മുമ്പിൽ തളന്നുപോയി. ചിന്തിക്കുന്നതൊന്നും അവന്റെ മനസ്സു് തെളിയുകയല്ല; പകരം നോഷാകലമാകുകയായിരുന്നു. കളരിയിൽച്ചെന്നു കിടന്നാലോ? അവൻ ഏഴന്നേററിരുന്നു. കമ്പിളിമാറ്റി, കണ്ണുതിരുമ്മി കോട്ടുവായിട്ടു് പുറപ്പെടാൻ തുനിഞ്ഞതാണു്. ഒരു പശു കയറഴിഞ്ഞു് വന്നിരിക്കുന്നു—പണിക്കാർ മുറക്കിക്കൊട്ടാത്തതുകൊണ്ടോ, ആഷാഢപെണ്ണിമിഷു മാററിയ പുതിയ കയർ കുററിയിൽ ഉറക്കാത്തതുകൊണ്ടോ ആയിരിക്കണം. അതു് അടുത്തുവന്നു് ഓരയുടെ പാദങ്ങൾ നക്കിത്തുടങ്ങി.

കിടക്കാൻ പോകുന്നതിനുമുമ്പു് എല്ലാ പശുക്കൾക്കും പല്ലിടുന്നതു് ഓരയുടെ നിത്യച്ചടങ്ങായിരുന്നു. ഈ പശുവിന്റെ പാലു് ഓരയ്ക്കുതന്നെ കൊടുക്കണമെന്നു് പാമ്പുതീയമ്മ പറഞ്ഞിരുന്നതുകൊണ്ടു് ഓര അതിനെ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നു. ഓരയുടെ മനസ്സു് വിഷമിച്ചിരിക്കുന്നു. ആശ്വാസത്തിനുവേണ്ടി യാചിച്ചു് മനസ്സു് വിവശമായിരിക്കുകയാണു്. ഈ പശു അടുത്തുവന്നപ്പോൾ പല വികാരങ്ങളും ഉദിച്ചു. ദുഃഖംകാരണം തിന്നിക്കൊക്കുമില്ല; അതുകൊണ്ടാണു് ഈ പശു അടുത്തുവന്നിരിക്കുന്നതെന്നുതോന്നി അവനു്. കണ്ണുകളിൽനിന്നു് അശ്രുക്കണങ്ങൾ അടർന്നുവീണു. അവൻ അതിന്റെ കഴുത്തിൽ കെട്ടിപ്പിടിച്ച്; കൊമ്പുകളിൽ തടവി, പിന്നെ അതിനെ കെട്ടിപ്പിടിച്ച് കരഞ്ഞു. അവന്റെ കവിളുകളിൽ തളിക്കെട്ടിനിന്ന കണ്ണീർ ആ പശു നക്കിത്തുടച്ചു.

സമയം ക്കറെ കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പശു അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും ചലിച്ച്, അത് കൈകളിൽനിന്നു വിടാൻ ആഗ്രഹിക്കുകയാണ്. ദാദയ്ക്ക് ബോധം വന്നു. അവൻ പശുവിനെ മുറക്കിക്കെട്ടി അതിന്റെ മുമ്പിൽ ഒരുക്കൊട്ടു തവിടിട്ടു. വീണ്ടും അവൻ തിണ്ണയിൽ വന്നിരുന്നു.

വികാരാർദ്രമായ ഈ അനുഭവം ദാദയെ വീണ്ടും ചിന്താധീനനാക്കി. അന്ന് ഫിക്ടീവ് ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ട് തടവുകാരനാക്കി. അടുത്ത ദിവസം അധികാരിയുടെ വിട്ടിലേയ്ക്ക് പറഞ്ഞയച്ചപ്പോൾ ദാദ ഇതേ തിണ്ണയിലാണ് കിടന്നിരുന്നതു്. ബാപ്റ്റിസ്മം ഹോസ്പിറ്റൽ കൂട്ടുകൂടി നടന്നിരുന്നെങ്കിൽ വലിയച്ചന്റെ കൊലയുടെ ആരോപണത്തിന്മേൽ തൂക്കമരത്തിലേറുമായിരുന്നു. ശങ്കരപ്പഗൗഡർ അതിനു സമ്മതിച്ചില്ല. അദ്ദേഹം കാണിച്ച ഔദാര്യം ദാദയുടെ മനസ്സിൽ വിവിധ രൂപങ്ങളിൽ തെളിഞ്ഞു. പാവ്തിയമ്മയുടെ അവഗണനപോലും ഈ തെളിഞ്ഞ മനസ്സിൽ മുങ്ങിപ്പോയി. ഇതേ ചിന്തകളാൽ ദാദ സ്വയം വിഷമിച്ച്, അവൻ അറിയാതെതന്നെ നിദ്ര അവനെ പുണർന്നു.

27

റവന്യൂ ഡിവിഷണൽ ഓഫീസർ പാദങ്ങളിൽ വരാൻ പോകുകയാണ്. നാടാകെ പിടിച്ചുകലശിയ വാൽ. തഹസിൽദാർതന്നെ പറഞ്ഞതുകൊണ്ട് ശേഷപ്പൻ വിശ്വസിച്ചു. കൊല്ലത്തിലൊരിക്കൽ തഹസിൽദാർ രണ്ടു മണിക്കൂർ ക്യാമ്പ് ചെയ്യാറുള്ളതൊഴിച്ചാൽ ഉന്നത ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരായ പാദങ്ങളി സന്ദർശിക്കാറില്ല. ശേഷപ്പൻ പതിനഞ്ചു വർഷമായി കലകർണ്ണിയാണ്. ഇക്കാലമാണ് നടക്കുന്നത് ഒരു സന്ദർശനം. വാൽ കേട്ടപ്പോൾതന്നെ ശേഷപ്പന്റെ വയറിൽ ഒരു കാളിൽ. ശേഷപ്പന്റെ കാലം നന്നല്ല. കലകർണ്ണിസ്ഥാനത്തു് തന്റെ ഊഴം കഴിഞ്ഞു് ശ്യാമരായരുടെ ഊഴം വരാൻ പോകുന്നു. അയാളെ നിയമിക്കാൻ നോട്ടീസ് കൊടുത്തിരിക്കുന്ന ഈ സമയത്തുതന്നെ വേണോ ഈ സന്ദർശനം? ശ്യാമരായരെ നിയമിക്കാതിരിക്കാൻ തന്റെ സ്ഥാനം ശാശ്വതമാക്കാൻമുള്ള പ്രയത്നം വിഫലമായിക്കഴിഞ്ഞു. ഇതെല്ലാം കാരണം ശേഷപ്പന്റെ കശാഗ്രബദ്ധിപോലും തുരുമ്പു പിടിച്ച മട്ടാണ്.

ശേഷപ്പന്റെ ഭാവനാശക്തി നിമിഷനേരംകൊണ്ടു് തന്റെ ഭാവിയുടെ ചിത്രം മുഴുവൻ സങ്കൽപിച്ചു. ആർ. ഡി. ഒ. യുടെ താമസക്കാലത്തെ 'സക്കൈ' യുടെ ചിലവുകൾ വഹിക്കണം. അത് ചെറിയ തലവേദനയൊന്നുമല്ല. അതിനു് ഉടനെ ആസൂത്രണം ആരംഭിക്കണം. അയാൾ തഹസിൽദാറോടു് ഉപദേശമാറാഞ്ഞു. അദ്ദേഹം പുഞ്ചിരിച്ച്: ഏന്താ കലകർണ്ണി!

ഇത്തരം സംഗതികളൊക്കെ ഏതൊക്കെ ചോദിക്കണോ? ഇങ്ങനത്തെ ഏതുയൊ
ധധരമാർ നിങ്ങളുടെ കീഴയിൽ കാണും, അല്ലേ? ധാരയുടെ ബെങ്ക്ലർ അദ്ദേ
ഹത്തിന്റെകൂടെ കാണുമല്ലോ, അയാളോട്തന്നെ ചോദിക്കണം.' തഹസിൽ
ദാർ എളുപ്പവിദ്യ പറഞ്ഞുകൊടുത്തു.

'സ്വാമി, അതിനെക്കുറിച്ച് വിഷമിക്കണമെന്നില്ല. വളരെ സൗകര്യ
ത്തിൽ കന്യാഗൗരവശ്രാദ്ധം വന്നെത്തിയിരിക്കുന്നു. അങ്ങു കടംബസമേതം
വന്നേക്കണം. നമ്മുടെ പുട്ടപ്പൻ മറ്റു തൊഴിലൊന്നും ഇല്ല. ചതുർവിധേ
ങ്ങളോടുകൂടിയ ഒരു സദ്യ ഏർപ്പാട് ചെയ്തു കളയാം.' ശേഷപ്പൻ ക്ഷണിച്ചു.
തഹസിൽദാർ കടംബസമേതം 'ടൂർ' പുറപ്പെട്ടുക ഏറിയ സന്തോഷമുള്ള
കാര്യമാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ 'ടൂർ' എന്ന കേട്ടാൽ വിരുന്നും ഏർപ്പെടുത്തു
ന്നതിൽ പ്രത്യേക താൽപര്യമുള്ള ഗ്രാമീണർക്ക് പിന്നെ ഒരാവേശമാണ്. തഹ
സിൽദാർക്കുട്ട, ഗ്രാമീണരെക്കൊണ്ടു് ചെലവുചെയ്യിക്കാത്ത ആളാണെന്നു്
പ്രഖ്യാതം. അദ്ദേഹം സ്വന്തം മടിയ്ക്കിലയഴിച്ചു കൊടുക്കുമെന്നല്ല; വിചാ
രണ നടക്കുമ്പോൾ ചില കേസുകളെങ്കിലും ഗ്രാമീണർക്ക് അനുകൂലമായി
അദ്ദേഹം തീരുമാനിച്ചുകളയും. ഗ്രാമീണരുടെ അഭിപ്രായത്തിനനുസരിച്ച്
തീരുമാനമെഴുതും. അപ്പോൾപ്പിന്നെ ആ 'സ്വാമി' നേടിയ പകയിൽ
കൃത്യം തെളിയിക്കാതെ ഗ്രാമീണർക്കു് ഈ 'സപൈ' ഒരു ഭാരമല്ല.

ശേഷപ്പന്റെ മനസ്സിലൂടെ ഈ ഉപായങ്ങളൊക്കെ കടന്നുപോയി ഭാദ
യ്ക്കെത്തിയ ഒരു കേസുണ്ടു്. തഹസിൽദാർ ഭാദയ്ക്കു് അനുകൂലമായി വിധി
ക്കുമെന്നു് ശേഷപ്പൻ പരിപൂർണ്ണ വിശ്വാസമുണ്ടു്. പക്ഷേ, കുറുവാളിയായ
ഭാദ തീരെ പാവമാണു്. അവന്റെ കയ്യിൽനിന്നു് കാൽക്കാശുപോലും
കിട്ടില്ല. ഈ കേസിൽ കാശുണ്ടാക്കണമെങ്കിൽ നാട്ടുകാർ പിരിയവട്ടക്കേണ്ടി
വരും. സംഗതി തഹസിൽദാർ അറിഞ്ഞാൽ തന്റെ പുച്ചു പുറത്തുചാട്ടം
എന്നാൽ വെറും കയ്യോടെ ഒരു ജോലി ചെയ്യുന്നത് ശേഷപ്പനിലെ 'കലകണ്ണി'
മനോഭാവത്തിനു് ചേരാത്തതുമാണു്. അതു് കലകണ്ണി സ്ഥാനത്തിനതന്നെ
ഒരു 'അപമാനമായിരിക്കും.' കൂടാതെ 'സപൈ' ക്കുള്ള ചെലവിന്റെ ഉത്തര
വാദിത്വം തന്റെ തലയിലുണ്ടുതാനും.

'സപൈ' ക്കായ്ക്കുതെക്കറിച്ച് ചിന്തിച്ച് തലപുണ്ണാക്കുകയായിരുന്നു ശേഷ
പ്പൻ, അയാൾ ഒരു വന്യത ഭാജ്യം. ഈ ചെലവിൽ പകുതി അധികാരി വഹി
ക്കണം. അതാണു് നട്ടപ്പു്. ഗവർണ്ണമെന്റർ മരിച്ചശേഷം അധികാരി
യുടെ ചാർജ്ജ് താൻതന്നെ വഹിക്കുകയാണു്. അധികാരിയുടെ നിയമനം
നടക്കുന്നതുവരേയും ചാർജ്ജ് സ്വന്തം കയ്യിലിരിക്കും. അധികാരിക്ക്
ചേല്ലേണമെന്നു് കേൾക്കുകയും തനിക്കുതന്നെ കിട്ടും. നേരമാണു്. ഏന്നാലും അക്കാ
രണംകൊണ്ടു് 'സപൈ' യുടെ ചെലവു മുഴുവൻ റെന്റു് താങ്ങുകയോ? പാവ്
നിയമനയോടു് ഇതിനു് വ്യത്യസ്തം ചോദിക്കുന്നതു് വിഷമമാണു്. ചോദി
ച്ചിരുന്നെങ്കിൽ തരുമായിരുന്നെവെന്നു പിന്നീട് പറഞ്ഞാൽ? അതുകൊണ്ടു് ഒരു

വാക്കു ചോദിച്ചാലോ? ശേഷപ്പൻ അതാണു് ശരിയെന്നുതോന്നി. ജൈനൻ ചിന്നപ്പനെ കൂട്ടിനവീളിച്ച് അയാൾ അധികാരിയുടെ വേനത്തിലേയ്ക്കു് നടന്നു.

പാർവ്വതിയമ്മ അടുക്കളയിലായിരുന്നു. ശേഷപ്പൻ വന്ന വാർത്തകേട്ടു് അവരുടെ മനസ്സിലും ചില ചിന്തകൾ ഉയർന്നു. ശങ്കരപ്പഗൗഡർ മരിച്ചതിനുശേഷം ശേഷപ്പൻ ആദ്യമായാണു് ഇങ്ങോട്ടുവരുന്നതു്. പണ്ടത്തെ ചേരിപ്പൊതുകളെല്ലാം മറന്നു് ഇപ്പോൾ വന്നിരിക്കാമെന്ന ചിന്ത അവൾക്കു് ആശ്വാസമേകി.

ശേഷപ്പൻ, വന്ന കാരണം നേരെനേരെ പറഞ്ഞില്ല. "തഹസിൽദാർ സാഹെബു് ഗ്രാമത്തിലേയ്ക്കു് വരുന്നുണ്ടു്. മിനിഞ്ഞാന്നു് താലൂക്കാഫീസിൽ പോയപ്പോൾ അവിടെത്താണു്. ആ വിവരം ഇവിടെ പറഞ്ഞുപോകാമെന്നു് വെച്ചു." അയാൾ തുടങ്ങി. "പിന്നെ തഹസിൽദാർ വന്നാൽ ഓരോരുക്കേറു് വിചാരണചെയ്തു തീരുമാനിക്കുമത്രേ." അയാൾ തുടന്നു. ഈ വാർത്ത കേട്ടാലുടനെ അത്യുത്സാഹവും ഓരോരുക്കെ മോചനത്തിനുവേണ്ടി പാർവ്വതിയമ്മ ശ്രമിക്കുമെന്നാണു് അയാൾ വിചാരിച്ചതു്.

എന്നാൽ അയാളുടെ വിശ്വാസത്തിനു് ആഘാതമേറു. "ഓഹോ! പോട്ടെ!" പാർവ്വതിയമ്മ ഉദാസീനഭാവത്തിൽ പറഞ്ഞു.

ശേഷപ്പനു് അതുതോ. "എന്താ പാർവ്വതിയമ്മേ, എന്തെ കളിയാക്കുകയാണോ? ഓരോരുക്കരുടെ ജാമ്യത്തിലിരിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു നിങ്ങൾ ഇപ്പോൾ ഇങ്ങനെ പറയാൻ?"

ഇതു പറയുമ്പോൾ ചിന്നപ്പൻ അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ആദ്യത്തെ മഴയ്ക്കു് വിത്തിടണം. അക്കാര്യം പണിക്കാരോടു സംസാരിക്കണം. അതിനു് ആലയുടെ അടുത്തേയ്ക്കു് പോയിരിക്കുകയാണു്. ഗൗഡത്തിൽ തന്റെ കോപം മുഴുവൻ ഛർദ്ദിക്കാൻ ഒരുവശം കിട്ടിയെന്നുതോന്നി. അധികാരിത്തറവാട്ടിന്റെ അഭിമാനം; യാദൃച്ഛികമായി തലയിൽ വന്നുവീണ ഉത്തരവാദിത്വം; അവരുടെ സ്ത്രീസ്വഭാവം എല്ലാംകൂടി അവരുടെ തലച്ചോറിനകത്തുകിടന്നു് പുകഞ്ഞു.

"ഇരിക്കട്ടെ. ആശ്വാസപെരുപ്പിക്കുക" നമ്മുടെ വേനത്തിൽ വൃഷ്ടപേഷ നടത്തേണ്ടതായിരുന്നു. അതിനു ഓരോ വിലങ്ങുകിടായി നിന്നു. നമ്മുടെ ഉല്പാദനം ചോറും തിന്നതിന്റെ കൂറു കാണിച്ചു! ബന്ധുക്കളുടെ മുമ്പിൽ നമുക്കു് തലപൊക്കി നടക്കാൻ വയ്യാതായില്ലേ? അധികാരിത്തറവാട്ടിനു് ചെല്ലേണ്ട സ്ഥാനം നഷ്ടപ്പെടുത്തിയില്ലേ? ജാഗീർദാരുടെ മുറത്തു് തുടക്കിനടന്ന കൂട്ടരല്ലേ. അവരുറയ്ക്കു് നമ്മളെ പിടിക്കുമോ? കൂടാതെ അവരെക്കൂടെ ഒരേ ജാതിക്കാരും. ഇവന്റെ വലിയച്ചനും, അച്ഛനും എല്ലാം അവിടത്തന്നെ വിയർപ്പൊഴുകിയവരല്ലേ? ജാതിസ്നേഹം ചത്താലും പോവില്ല! തെറ്റു് നമ്മുടെതന്നെ. സ്വന്തം വയറ്റിൽ പിറന്ന മകനുവേണ്ടിപ്പോലും ഇത്രയും ചെയ്തില്ല; അത്രയും ഇവനു വേണ്ടി ചെയ്തു. എന്നിട്ടോ, അവസാനം നമുക്കെതിരായി! ഇനി അവൻ ജയിലിൽ പോയാലും വേണ്ടില്ല; പൊട്ടക്കിണറിൽ വീണാലും വേണ്ടില്ല."

ഗാഥയ്ക്കിടയ്ക്കെ രോഷം തെറ്റായ യുക്തിപിടിച്ചു അസംബന്ധം പലതും പറഞ്ഞു. ശേഷപ്പന്ത് തന്റെ കരുത്തത്തിന്റെ വിത്തുവൃത്താൻ പററിയ കൂടി യാണിതെന്നു തോന്നി. ദാദയോടു അയാൾക്ക് ദേഷ്യമില്ല. എന്നാൽ ശേഷപ്പന്ത് ഏതു സംഭവത്തിലും തന്റെ ലാഭം മാത്രമേ നോട്ടമുള്ളൂ. ഏകിലും നേട്ടുകുടി ചോദിച്ചുനോക്കുമെന്നു തോന്നി.

“പാർവ്വതിയമ്മേ, ഒന്നാലോചിക്കണം. ദാദയെ ജയിലിലയയ്ക്കുന്നത് ഏറ്റുമാണ്. എന്നാൽ മോചിപ്പിക്കുന്നത് അത്ര എളുപ്പമല്ല. അതുകൊണ്ട് അതിപം ചിന്തിക്കുന്നത് നന്നായിരിക്കും.”

“ഏറ്റുപ്പമേതോ. അതു ചെയ്തോളൂ. അതിനു എന്നോടെന്തിന് ചോദിക്കണം? വെട്ടൊന്ന്, കഷണം രണ്ടു എന്ന മട്ടിൽ പാർവ്വതിയമ്മ ചോദിച്ചു.

ശേഷപ്പന്ത് ഒരു സംശയം കൂടിയുണ്ട്. “അല്ല, ബാളാചാതുർ നിങ്ങൾ പറയുന്നതിന് സമ്മതിക്കണമല്ലോ? ദാദയോടു അദ്ദേഹത്തിന് വലിയ വാത്സല്യമാണ്. അവനെതിരെ വാറണ്ടുണ്ടായിരുന്നപ്പോൾ അവനെ തന്റെ ഇല്ലത്തു ഒളിപ്പിച്ചത് ഞാൻ നേരിൽ കണ്ടുവന്നാണ്. അതുകൊണ്ട് ഇത്രയും പറഞ്ഞെന്നുയുളളു.”

സംസാരവിഷയം ബാളാചാതുരയായി. രണ്ടുപേരും കരുതി സംസാരിച്ചു തുടങ്ങി. ശേഷപ്പന്ത് തന്റെ കലകർണ്ണി സ്ഥാനം പോവുകയാണെന്ന കാര്യം അറിയിച്ചു. നാൽപ്പതു കൊല്ലമായി നാട്ടുവിട്ടുപോയ ശ്യാമരായരുടെ പുതിയ നിയമനത്തിന് ബാളാചാതുർ പിന്തുണ നൽകണമെന്ന വിവരവും അറിയിച്ചു. അധികാരി സ്ഥാനത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അവകാശത്തർക്കത്തെക്കുറിച്ച് ശ്യാമരായർക്കു എന്തിനും? എന്തൊക്കെ പ്രതിബന്ധങ്ങളുണ്ടോ ആരോ! താൻതന്നെ കുറച്ചുനാളുകൾക്കൂടി സ്ഥാനത്തു തുടരുകയാണെങ്കിൽ ഈ പ്രതിബന്ധങ്ങളെല്ലാക്കൊ പരിഹരിക്കാമല്ലോ. ഇതിന് ബാളാചാതുർ വിലയ്ക്കുതടിയാ വേണ്ട കാര്യമെന്തു? ബാളാചാതുരാണ് സകലതിനും തടസ്സമെന്ന് ശേഷപ്പന്ത് സ്ഥാപിച്ചു. ശ്യാമരായരുടെ നിയമനത്തിന് അദ്ദേഹംതന്നെയാണ് കാരണക്കാരെന്നും ‘കലകർണ്ണി ബുദ്ധി’ അയാളോടു മന്ത്രിച്ചു. ഏറ്റവും ഗാഢത്തിയോടു പറഞ്ഞു. നമ്മുടെ അവകാശത്തർക്കത്തിൽ ബാളാചാതുർ കോടാലിക്കൊ ആയിത്തീർന്നിരിക്കുകയാണെന്ന് അയാൾ സൂചിപ്പിച്ചു.

പണിക്കാരോടു സംസാരിക്കാൻപോയ ചിന്നപ്പൻ, വിത്തുനത്തിന് കരിയും കാളയുമൊക്കെ മെക്കിയാണ് വന്നത്. അവൻ വരുമ്പോഴും ശേഷപ്പന്ത് സംസാരിക്കുകയായിരുന്നു. ഇ്യിടെയായി ശേഷപ്പനെക്കുറിച്ച് അവൻ നല്ല അഭിപ്രായമാണ്. ദാദയെ ജാമ്യത്തിലിറക്കിയതും പഡപ്പേക്കു കടിച്ചതും ലിങ്കപ്പന്റെ അവകാശം റദ്ദ് ചെയ്തിക്കാൻ അപ്പിൽ കൊടുപ്പിച്ചതും ശേഷപ്പന്റെ മിടുക്കുകൊണ്ടാണെന്ന് അവൻ മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കുന്നു. കാശു കരേ പീടുങ്ങിയെങ്കിലും പറഞ്ഞപണി ചെയ്തിരിക്കുന്നു. അപ്പോൾപിന്നെ അയാളെ വഞ്ചിക്കുന്ന മുക്തക്കൊമോ? അതുകൊണ്ട് അവൻ ഇതേക്കു കയറിക്കൊള്ളൂ:

“കലകണ്ണി സ്വാമി, നിങ്ങളുടെ മുമ്പിൽവെച്ച് പറയേണ്ടതല്ല. പറഞ്ഞു തുറപ്പാലെ ചെയ്യുന്ന ഒരു മിടുക്കനാണ് നിങ്ങളെന്ന് ഞാൻ ഗൗരവത്തോടെ ഏല്പാഴ് പറയാറുണ്ട്. വേണമെങ്കിൽ അവരോട്തന്നെ ചോദിക്കൂ.”

ശേഷപ്പൻ മുന്നോട്ട് ചാടാൻ ഒരു ഉണൗപ്പമിട്ടു കിട്ടി. “അല്ല ചിന്നപ്പാ, നീ തന്നെ പറ. ശ്യാമരായുക്ക് കലകണ്ണിസ്വാമനും കിട്ടിയാൽ അയാളുടെ ലിങ്കപ്പന്റെ അവകാശത്താൽ പൊളിയ്ക്കാൻ കഴിയുമോ?”

“കഴിയുന്നു! അദ്ദേഹം പഠിപ്പുള്ള ആളാണെങ്കിൽ ഗ്രാമത്തിൽ നാട്ടുപ്പന്നം വാൻ കൊള്ളാം. കോടതി, ആപ്പീസ് കാര്യങ്ങൾ അറിയുമെന്ന് ഞാനെന്നില്ല.” മുഖവക്കുണ്ണി പറയുന്ന മട്ടിൽ ചിന്നപ്പൻ ശ്യാമരായുരുടെ കഴിവിലേക്ക് പലയിറങ്ങി.

“എനിക്കുതന്നെ കലകണ്ണിസ്വാമനും വേണമെന്ന ആഗ്രഹം എനിക്കില്ല. അതു കൊണ്ട് ഒന്നു കിട്ടാനില്ല; പോകാനുമില്ല. എന്നാൽ നാം ഇപ്പോൾ ഒരു വലിയ കാര്യം ഏറ്റെടുത്തിരിക്കുകയാണ്. അത് വിജയിക്കണമെങ്കിൽ റിക്കാർഡുകൾ എന്റെ കൈവശംതന്നെ വേണം. നാളെ ആർ. ഡി. ഒ. സാഹേബ് വന്നാൽ ശ്യാമരായുരുടെ നിയമനം നടന്നേക്കൂ. പിന്നെ ഡിവിഷണൽ ആപ്പീസുമായി എനിക്കൊരു ബന്ധവുമുണ്ടായിരിക്കില്ല. അതിനു ശേഷം അവകാശത്താൽ നമുക്കെതിരായിത്തീരിയെത്താൻ ഞാൻ ഉത്തരവാദിയല്ല.” ശേഷപ്പന്റെ കൊളുത്തിൽ മീൻ കൊത്തി.

ശേഷപ്പൻ രണ്ടാളോടും സഹായം അഭ്യർത്ഥിച്ചു. അവർക്കു നീക്കം ചെയ്യാനായില്ല. എന്നാൽ അവർ ചെയ്യേണ്ടതെന്തു? ശേഷപ്പൻതന്നെ വഴിപറഞ്ഞു കൊടുക്കേണ്ടിവന്നു. കുറച്ചനാളുകളെങ്കിലും ശേഷപ്പൻ കലകണ്ണിയായിരിക്കേണ്ടതു് അത്യാവശ്യമാണ്. എന്നാൽ ഇക്കാര്യത്തിൽ ബാലാചാര്യർതന്നെ ഏതിരായി നിന്നേക്കാം. അതിനേറ്റവും പററിയ മാർഗ്ഗം ഒന്നുമാത്രമാണ്. ആർ. ഡി. ഒ. സാഹേബിന്റെ പേരിൽ ഒരു ഹർജി അയയ്ക്കുക. ശേഷപ്പൻ തന്നെ കുറച്ചനാളുകൾ കലകണ്ണിയായിരിക്കേണ്ടതു് ഗ്രാമത്തിന്റെ ഭക്ഷണത്തിന് ആവശ്യമാണെന്ന് അതിൽ പറഞ്ഞിരിക്കണം. ഇന്നു വൈകുന്നേരത്തിനകം ഹർജി തയ്യാറാക്കണം. അതിൽ ആദ്യത്തെ ഒപ്പ് ഗൗരവത്തോടെ തായിരിക്കണം.

പാർവ്വതിയമ്മയും ചിന്നപ്പനും അതു സമ്മതിക്കേണ്ടിവന്നു. എന്നാൽ ശേഷപ്പൻ കരുതൽ ആവശ്യമാണ്. ഹർജിക്ക് നാട്ടുകാരുടെയൊക്കെ പിന്തുണ വേണം. എന്നാൽ ഹർജി ശേഷപ്പന്റെ ആവശ്യത്തിനാണെന്ന് ആളുകളോടു പറയുകയുമാരുതു്. നാലാളറിഞ്ഞാൽ മോശം—വ്യക്തിപരമായ കാര്യം: നിസ്സാരം. ബാലാചാര്യർ ഇടപെട്ട് സംസാരിച്ചേക്കും. അദ്ദേഹം സംഗതി അറിയുകയേ അതതു്. എന്നാൽ ബാലാചാര്യരുടെതക്കം സകലതയേയും പിന്തുണവേണംതാനും. അതിനെത്തുടർച്ച?

ശേഷപ്പൻ അതു അറിയാം ഈ അടുത്താണ് പാളേളി, ക്ഷാമവും പകർച്ചവ്യാധിയുംകൊണ്ട് വീശമിച്ചതു്. ഗവണ്മെന്റിൽനിന്ന് സഹായം ആവ

ശൃംഗപ്പടണം. ഇപ്പോൾ കിട്ടിയിരിക്കുന്ന തക്കാവികൾ ഒന്നിന്നും മതിയാവില്ല. സക്കാരിൽനിന്നും സഹായധനംതന്നെ കിട്ടണം. അതിന്റെ ഹർജി അയയ്ക്കണമെന്നു പറഞ്ഞത് നാട്ടുകാരുടെ മുഴുവൻ സമ്മതവും വാങ്ങുക; അവരുടെ പെരുവീരലടയാളമെടുക്കുക. ശേഷപ്പുറം അറിയാത്തതായി വല്ലതുമുണ്ടോ? നാട്ടുകാർ നിരക്കുരമാണ്. താനും കുടിപ്പള്ളിക്കുടത്തിലെ വെങ്കണ്ണമാസ്റ്റരും മാത്രമേ അക്കൗമറിയാവുന്നവരുള്ളൂ. ബാക്കിയെല്ലാവരും അക്ഷരം കണ്ടാൽ ഭൂതത്തെ കണ്ടുതുപോലെനിന്നു വിറയുന്നവരാണ്. പിന്നെയുള്ളത് ബാളാചാൽ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണാടക അക്ഷരം അറിയില്ല. അദ്ദേഹം എഴുതുന്നതും വായിക്കുന്നതും ദേവനാഗരി ലിപിയാണ്. ഹർജിയിലെത്തുണ്ടെന്നും അദ്ദേഹത്തിനറിയില്ല.

പാശ്ചത്യക്കാരും ചിന്നപ്പുറം അയാളുടെ വലയിൽ എളുപ്പം വീണു. ശേഷപ്പുറം തന്റെ വിജയത്തിൽ സന്ധ്യ അതുതപ്പെട്ടു. അർദ്ധം പേടിയും തോന്നി. ഏകിലും അതൊന്നും പുറത്തുറാട്ടിയില്ല. "എന്നാൽ ഞാനിപ്പോൾതന്നെ ചെന്നു" നമ്മുടെ വെങ്കണ്ണമാസ്റ്ററെക്കൊണ്ട് രണ്ടു ഹർജികൾ എഴുതിച്ചു. ഇങ്ങോട്ടയയ്ക്കാം. എല്ലാവരിലും പേരും അദ്ദേഹംതന്നെ എഴുതിക്കൊള്ളും. അദ്ദേഹം ഇവിടെ വന്നാൽ ഓരോരുത്തരും വിളിച്ചിച്ച് പെരുവീരലടയാളം വെപ്പിക്കുക. ഹർജി എഴുതിയ കടലാസ്സിൽ പത്തിരമ്പത്ത് പെപ്പിടാം. അതു കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ വെറും വെള്ളക്കടലാസുകളെല്ലാം ഗ്രാമമാകെ നടന്നു വിരലടയാളമെടുക്കുക. അപ്പോൾ ഞാൻ തന്നെ 'തക്കാവി ഹർജി' മാറിയിട്ടു കാണാം. വെള്ളക്കടലാസിൽ പെപ്പവെപ്പിച്ച് ആ കടലാസ് ഹർജിയോടൊപ്പം വെക്കണം. ഞാനെഴുതിയ തക്കാവി ഹർജിയിലും കുറച്ചൊപ്പിട്ട് ഇതിന്റെ കൂടെ അന്നെ അയച്ചേക്കണം. ആളുകളെ വഞ്ചിച്ചുവെന്ന അപരാധം ഒഴിയുകയും ചെയ്യും." ശേഷപ്പുറം അധികാരിയുടെ വീട്ടിൽനിന്നിറങ്ങി.

ഗോപാലകൃഷ്ണൻ അക്ഷേപം വഴിയാണ് യാത്ര. ശേഷപ്പുറം അടുത്തുവന്നപ്പോൾ ആരോ മണിയട്ടിച്ച് തൊഴുന്നു. അയാൾ അങ്ങോട്ടുനോക്കി. ബാളാചാൽ അവിടെത്തന്നെയുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തെ അയാൾ കൈകുപ്പിത്തൊഴുത്തു.

"ശേഷപ്പുറം ഇങ്ങോട്ടുപോകൂ. കരേണും ഇവിടെയിരുന്നുപോകാം." ആചാൽ വിളിച്ചപ്പോൾ ഗതഗതമില്ലാതെ ശേഷപ്പുറം അങ്ങോട്ടുചെന്നു.

"ഗൃഹത്തിൽ സവാരിക്കിറങ്ങിയ മട്ടുണ്ടല്ലോ? ഇങ്ങോട്ട് അധികാരിയുടെ ഗൃഹത്തിൽ പോയാൽതാനോ?" ആചാൽ സംശയം ആരംഭിച്ചു. ജിജ്ഞാസയോടെ അയാളെ നോക്കി പൊടിക്കപ്പിക്കുക കൈനീട്ടി.

ശേഷപ്പുറം ഞെട്ടി—ഇത്രവേഗം ഇദ്ദേഹം തന്റെ രഹസ്യം മനസ്സിലാക്കിക്കളഞ്ഞല്ലോ! അയാൾ അറിയാതെതന്നെ പുരികം ചുളിഞ്ഞു. ഒരു നുള്ളപൊടി വലിച്ചുകയറ്റി. പതിവു കള്ളച്ചീരിച്ചിരിച്ചു. "നമ്മുടെ ജോലിതന്നെ അതാണ്ല്ലോ ആചാൽ? കരാമംകൊണ്ട് മരണംകാണാതെ അളകൾ ചാവുകയല്ലേ? ഇതെങ്ങനെ നോക്കിനിൽക്കും? അതുകൊണ്ട് പാശ്ചത്യക്കാരെയും

കൂട്ടി സർക്കാരിലേയ്ക്ക് ഒരു ഹർജി അയപ്പിക്കണമെന്നതോന്നി. അതിന് അധികാരിയുടെ വീട്ടിൽ ചെന്നതാണ്."

"ഇത്രയും വലിയ ഒരു നാട്ടുകാര്യത്തിന് ഹർജികൊടുക്കാൻ പാവം പാവ് തിയമ്മയെ ബുദ്ധിമുട്ടിക്കേണ്ടിയിരുന്നോ? നമ്മളൊക്കെ ഇവിടെയില്ലേ? ഇത്തരം കാര്യങ്ങൾക്ക് ഞാൻ എപ്പോഴെങ്കിലും എതിരായി നിന്നിട്ടുണ്ടോ? നീ ഒരു ഹർജി ഏഴ്ത്തിത്തന്നാൽ ആളുകളുടെ ഒരു ശേഖരിക്കാൻ എത്രയെങ്കിലും ആളുകാരും. അല്ല, അവകാശങ്ങൾക്കെന്തെങ്കിലും എന്തോ സംസാരിച്ചെന്നു കേട്ടല്ലോ. നേരത്തേ, അധികാരി ഉള്ള ചോളം മുഴുവനെടുത്തു നാട്ടുകാർക്കു കൊടുത്തു മരിച്ചു. ഇനി നീ അപ്പീൽ എന്നും മറ്റും പറഞ്ഞു ആ സ്ത്രീയെ പേടിപ്പിച്ച് അവരുടെ കയ്യിൽനിന്നും പണം പിടങ്ങരുത്, കെട്ടോ" പ്രത്യേകിച്ചൊരു ഉദ്ദേശ്യമില്ലെങ്കിലും ബാളാചായ്വർ കടത്തിപ്പറഞ്ഞു.

"ഓരോരോ ആചായ്വർ എന്താണ് പറയുന്നത്? എന്റെ സ്വന്തം കാര്യം പോലെയാണ് ഞാൻ ഇറങ്ങിത്തീരിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഇനിയിപ്പോൾ അതിനെക്കുറിച്ചുന്വേഷിക്കാൻ ആർ. ഡി. ഒ. സാഹേബ് വരും. അപ്പോൾ 'സരെയ്' ക്ഷേമം ഏർപ്പാടുകളൊക്കെ ചെയ്യണം. അതിന്റെ ചെലവ് ഗൗഡത്തി വഹിക്കണമെന്നു പറയുന്നത് അന്യായമാണോ? ഗൗഡത്തിയുടെ സ്റ്റേറ്റ്മെന്റ് റിക്കാർഡാക്കിയാൽ ഉടനെ മുൻ ഉത്തരവ് റദ്ദാക്കാൻ കുറുപ്പിട്ടേണ്ടതു ശിരസ്സുമാരാണ്. അദ്ദേഹത്തിനൊന്നുമില്ലെങ്കിലും മുറുക്കാനുള്ള വകയെങ്കിലും എത്തിച്ചുകൊടുക്കാൻ പറയുന്നത് അന്യായമാണോ? അതും ഞാൻതന്നെ ചെയ്യണമെന്നുപറഞ്ഞാൽ സാധിക്കുന്ന കാര്യമല്ല." ശേഷപ്പൻ വേവലാതിയോടെ പറഞ്ഞു.

"ഇന്നലെ അജറാനിയിലെ കൊള്ളാവുന്ന നാലു നാട്ടുപ്പന്താർ വന്നിരുന്നു. ലിങ്കപ്പന്റെ അച്ഛൻ ദീനമാണത്രെ. അവനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകാൻ വന്നതാണ്. പണ്ടത്തെ കാലമൊക്കെ മാറി. ലിങ്കപ്പൻ സ്വയം തന്റെ അവകാശം ഒഴിഞ്ഞുകൊടുത്തു പോകാൻ ഒരുങ്ങിയിരിക്കുകയാണ്. അപ്പീൽ തീപ്പ് അവനെതിരായാലും അവൻ സന്തോഷം തന്നെ. അതുകൊണ്ട് അപ്പീൽ ജയിക്കുന്നതുകൊണ്ടും ഇപ്പോൾ വിശേഷിച്ചൊന്നും വരാനില്ല ശേഷപ്പാ." ബാളാചായ്വർ സംഗതി ഏതുപ്രകാരമായിരിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞു ശേഷപ്പന്റെ പദ്ധതികളൊക്കെ പൊളിറ്റാൻ ശ്രമിച്ചു.

"കുരുൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നതെന്താണ് ആചായ്വരേ? രണ്ടു കണ്ണു പഡപ്പൻ സ്ഥലംവിട്ടു. ഇനി ലിങ്കപ്പൻ പോയാൽ പ്രശ്നം അവസാനിച്ചു. ആർ. ഡി. ഒ. സാഹേബ് ശിരസ്സുമാരും ഇവരുടെ പിന്നാലെ ചെല്ലേണ്ടുന്ന ഗതി കേട്ട് ഒഴിവാക്കി. അതുപോലെ. ഇപ്പോൾ പ്രധാനപ്പെട്ട സംഗതി ഈ ഷാമകാലത്തെക്കുറിച്ച് സർക്കാരിലേയ്ക്ക് അപേക്ഷ സമർപ്പിക്കുകയാണ്. ഞാൻ ഹർജി ഏഴ്ത്തിയതുകൊണ്ട്. നിങ്ങൾതന്നെ അതിൽ ഒപ്പിടവിച്ചാൽമതി. ആ ഹർജി അനുവദിച്ചു കിട്ടുന്നതിന് ശിരസ്സുമാരെക്കണ്ട് സംസാരിക്കേണ്ടതും

രോവശ്യമാണെന്നെന്നിട തോന്നുന്നു. നിങ്ങളെതുപറയുന്നു? ശേഷപ്പൻ മനസ്സിലുള്ള വിഷമൊക്കെ പ്രയാസപ്പെട്ട് ഒളിച്ചുവെച്ചു ചോദിച്ചു.

'അതാരെങ്കിലും വേണെന്നു പറയുമോ ശേഷപ്പാ? നീയും ശിരസ്സുദാരോട് വിവരിച്ചു പറഞ്ഞേക്കട്ടെ. ആർ ഡി. ഒ. സാഹോബ് ഇവിടെ വരുന്ന അതേ സമയത്തുതന്നെ ഇപ്പോൾ മഹാരാജാവും ഏഴുന്നൂറ്റാണ്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാര്യങ്ങൾക്കു ഏഴുനൂറ് ശ്യാമരായകം കിട്ടിയിരിക്കുന്നു. ദുരിതാശ്വാസത്ത് നായി ആർ. ഡി. ഒ. യോട് മഹാരാജാവിനെക്കൊണ്ട് സംസാരിപ്പിക്കാനും കഴിയും. നിന്റെ ശിരസ്സുദാരുടെ ശംഖിൽ നിന്നുതന്നെ വെള്ളം വാൻ വീഴണമെന്നു നിർബ്ബന്ധമൊന്നുമില്ലല്ലോ? പറയുന്നെങ്കിൽ പറയട്ടെ. പക്ഷേ അതിനു് കാര്യം കൊടുക്കുകയോ? അതു സാധ്യമല്ല.'

രണ്ടുപേരും കുറച്ചുസമയം മൗനമായിരുന്നു. പൊടി കൈമാറി. മറ്റൊരു പ്രധാന വാർത്തകൾ ആചാര്യൻ അറിയിക്കാൻ ഉണ്ടായിരുന്നു ശേഷപ്പൻ. അത് പങ്കൊന്നു താമസിച്ച് അയാൾ പറഞ്ഞു: 'അതൊക്കെ ശരിയാണ് ആചാര്യൻ. എന്നാൽ ഭാഗ്യവശം ശിക്ഷിച്ചു പറയുന്നതാണ് പാവ്കിയമ്മയുടെ അഭിപ്രായം. ആശ്വാസപെരുപ്പിപ്പി ദിവസം ഏതൊരു നടന്നിരുന്നത്രെ. അന്നു് ഞാൻ നാട്ടിലുണ്ടായിരുന്നില്ല; 'ജമാബന്ദി' ക്ക് പോയിരുന്നു.'

ആചാര്യൻ ഈ വാക്കുകൾ കണ്ണുകൾക്കുണ്ടായിരുന്നു. പാവ്കിയമ്മയുടെ മനസ്സ് വിഷലിപ്തമായിരിക്കുന്നു എന്നതു് ശരിയായിരിക്കാം. എന്നാൽ അവനെ ശിക്ഷിക്കണമെന്നു് ശാഠ്യം പിടിക്കാൻ സാധ്യതയുണ്ടോ? ആ തീയതിൽ ശേഷപ്പൻ തന്നെ നെയ്യാഴിച്ചിരിക്കുമോ? ആശ്വാസപെരുപ്പിപ്പി ദിവസം ഈ വിചാർ നാട്ടിലില്ലാതിരുന്നതു നന്നായി. ഇല്ലെങ്കിൽ അന്നു് മഹാഭാരതത്തിൽവെച്ചു തന്നെ രക്തപ്പഴ ഒഴുകുമായിരുന്നു. ശേഷപ്പൻ ഏതും വലിയ വലയേ വീശാറുള്ള. അതിലിപ്പോൾ ഭാഗ്യവശം വീണിരിക്കുന്നു. അവനെ കൽത്തൂണുകൾക്കിടയിൽ ഗൌരവത്തിന്റെ കയ്യിൽ നിന്നും വലുതും തട്ടണമെന്നു് അവൻ ആസൂത്രണം ചെയ്യുകയാണു്.

'അല്ല ശേഷപ്പാ, ആ ചെറുക്കൻ ജയിലിൽ പോകണമെന്നു് നീ ആഗ്രഹിക്കുന്നുവോ?' ഉള്ളതുകി ആചാര്യൻ ചോദിച്ചു.

'ആചാര്യൻ ഏതൊക്കെയാണു് പറയുന്നതു്! അങ്ങനെയൊന്നെങ്കിൽ ജാമ്യത്തിലിറക്കാനുള്ള ചെലവൊക്കെ ചെയ്ത് കോടതിയും ആപ്പീസും കയറിയിറങ്ങുമായിരുന്നോ? നമ്മൾ ചെയ്യുന്നതൊന്നും; ഫലം മറ്റൊന്നും. ഗൌരവത്തിലാവാം ഒരു സ്ത്രീ; മക്കളാണെങ്കിൽ തീരെ ചെറുപ്പവുമാണു്. ധാരാളം സ്വത്തുണ്ടു്. ഈ ചുറ്റുപാടിൽ ഭാഗ്യവശം ധീരനായ ചെറുപ്പക്കാരൻ അവരുടെ സഹായത്തിനുവേണം. പക്ഷേ, ഏതുകൊണ്ടാണെന്നറിയില്ല. പാവ്കിയമ്മ ശാഠ്യം പിടിക്കുകയാണു്. അവൻ അധികാരത്തുവാടിന്റെ അഭിമാനം നശിപ്പിച്ചുവെന്ന ക്രമമാണു് മനസ്സിൽ. അന്നെന്നു് ചെയ്യും?' ശേഷപ്പൻ ചംഗിപാക്കു പറഞ്ഞു.

‘ഈ ശാധ്യം നല്ലതല്ലെന്ന് നീതന്നെ പറയണം, ശേഷപ്പാ. എന്നിട്ടും അവർ മർക്കടമുണ്ട്’ പിടിച്ചാൽ, കേസ്സിൽ ഓരെയെ രക്ഷിക്കേണ്ട പണി നീ നോക്കണം. ഓരെയെ രക്ഷിക്കാമെന്ന് എനിക്കു നീ വാക്കു തന്നതാണു്. അതു നീ കാക്കുന്നുണ്ടോ?’

ശേഷപ്പൻ ഓർമ്മയുണ്ടു്. പതിനഞ്ചുവർഷം കലകണ്ണിയുദ്യോഗം വഹിച്ചു. ഈ കാലത്തെ ഒരൊറ്റ സംഭവവും അയാൾ മറന്നിട്ടില്ല. അയാളുടെ രജിസ്റ്ററുകൾ പോലെതന്നെ അയാളുടെ തലയ്ക്കകത്തും വിചിത്രങ്ങളായ പലതും രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുകയാണു്. പാടള്ളിയിലെ സകല വീടുകളിലേയും അന്തപ്പിടങ്ങളും അനന്തങ്ങളും അയാൾക്കറിയാം. പത്തുകൊല്ലം മുൻപു് ഏതു സ്വത്തു്, ആരുടെ പേരിൽ കള്ളിക്കാർഡു് ആക്കിയിരിക്കുന്നുവെന്നു ചോദിച്ചാൽ പേരു്, തീയതി, ആഴ്ച, തിഥി ഏല്പാം നാക്കിൻതുമ്പിലാണു്. അപ്പോൾ പിന്നെ അയാൾ സ്വയം നൽകിയ വാഗ്ദാനം മറക്കുകയോ?

ശേഷപ്പൻ മറന്നിട്ടില്ല. അതോടൊപ്പം മറക്കാത്ത മറ്റൊരു സംഗതി കൂടിയുണ്ടു്. ശ്യാമരായരുടെ ഊഴം വരുമ്പോൾ അയാൾക്കുപകരം തന്നെ കലകണ്ണിയായി നിയമിക്കണമെന്നു് ആചാര്യരോടു പറഞ്ഞപ്പോൾ ആചാര്യർ സമാധാനിപ്പിച്ചിരുന്നു: ‘‘അയാൾ വന്നാൽ വരട്ടെ. പിന്നെ നോക്കാം.’’ ഇപ്പോൾ ശ്യാമരായർ വന്നിരിക്കുന്നു. അയാളുടെ പേരിൽ നോട്ടീസു വന്നിട്ടുണ്ടത്രെ. നാളെ ആർ. ഡി. ഒ. സാഹേബു് വരുമ്പോൾ അയാളുടെ നിയമനം നടക്കാനും ഇടയുണ്ടു്. അപ്പോൾപ്പിന്നെ ആചാര്യർ ഇങ്ങനെ പറയാൻ? ശേഷപ്പൻ ആചാര്യരുടെ വിരൽകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ തന്നെ കണ്ണിൽ കടത്തി.

‘‘നോക്കാമെന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞതു സത്യമാണു ശേഷപ്പാ. എന്നാൽ അതിന്റെ അർത്ഥം നിന്നെത്തന്നെ നിയമിക്കാം എന്നല്ല. ശ്യാമരായരോടു് ഒരു വാക്കു ചോദിക്കണമായിരുന്നു. ഞാൻ ചോദിച്ചു. പാടള്ളിയിൽ നിയമനം വാങ്ങി താൻതന്നെ വരുണെന്നു് അയാൾ പറയുന്നു. അതു ഞാൻ നിന്നോടു പറഞ്ഞു. കൂടുതലായി ഞാനെന്തുചെയ്യണം?’’ ആചാര്യർ തന്റെ നില സൂക്ഷ്മമായി വിശദീകരിച്ചു.

‘‘വാക്കു് തിരിച്ചു മറിച്ചു പറയാൻ ഞാൻ നിങ്ങളെക്കാളും മോശമാണെന്നല്ല, ആചാര്യരേ ജാമ്യം കൊടുത്തു് ഓടയുടെ വാറന്റു് പിൻവലിപ്പിച്ചു കളയാം എന്നു മാത്രമാണു് ഞാൻ വാക്കുതന്നതു്. അതുപോലെ ചെയ്തു. ഇനി അവനെ മോചിപ്പിക്കുകയോ മോചിപ്പിക്കാതിരിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതു് മജിസ്ട്രേട്ടിന്റെ പണി. എന്നിക്കൊന്നും ചെയ്യാനില്ല.’’

ആചാര്യർ ഞെട്ടിപ്പോയി. പഡപ്പനെയും ബാപ്പുസാഹേബിനേയും ഗ്രാമത്തിൽനിന്നു് ഓടിക്കാൻ കഴിഞ്ഞു. എന്നാൽ ശേഷപ്പൻ ഗ്രാമത്തിലെ ഒരു തറവാട്ടുകാൻ. പാടള്ളിക്കും അവൻ. തക്കിൽ അന്താരബന്ധങ്ങളുണ്ടു്. ഏതായാലും പ്രശ്നം പരിഹരിക്കപ്പെടാതെ കിടക്കുന്നു. സംഭവങ്ങൾ ആകെ കൂടി രസകരമായിരിക്കുന്നു. ആചാര്യർ മൗനം പാലിച്ചു.

“ആചാര്യരേ! കേരളം! ശ്യാമരായർ, ബാപ്പസാഹെബിനെ വലിയ മാളികയിൽനിന്നും മാടിച്ച്; കാളയോട്ടത്തിനുശേഷം കാളകളെ വലിയ മാളികയിൽ കൊണ്ടു കെട്ടി. അതുകൊണ്ട് അയാൾ വലിയ കഴിവുള്ളവനാണെന്ന് നിങ്ങൾക്കു തോന്നിയിരിക്കും. എന്നാൽ അയാൾക്ക് അതെല്ലാം സാധിച്ചത് ഞാൻ ഏതീരായി നില്ലാഞ്ഞുകൊണ്ടാണ്. ഇതുമാത്രം നിങ്ങൾ മറക്കരുത്. ഇത് ശ്യാമരായരോടു പറയൂ. അയാൾ അനുസരിച്ചില്ലെങ്കിൽ നിങ്ങളെല്ലാവരും പത്തുവർ അയാളുടെ കാര്യം പറഞ്ഞു മുന്നോട്ടുവരാൻ പാടില്ല.” മാരോ വാക്കു ആചാര്യരുടെ കരൾ കീറി ശേഷപ്പൻ ഏതുയായാലും ആചാര്യരെക്കാളും പത്തുപന്ത്രണ്ടു വയസ്സ് ഇളയതാണ്. അവൻ തന്നെ ഉപമേശിക്കേണ്ടെന്ന സ്ഥിതിവിശേഷം സംഭാഷണമായിരിക്കുന്നു. ആചാര്യർ വേദനിക്കുന്ന സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു:

“ശേഷപ്പാ, നി ഒരു തറവാടി; അയാളും തറവാടിയാണ്. അതിരഥ, ഹൊരഥന്മാരെപ്പോലെയാണ് നിങ്ങൾ രണ്ടുപേരും. ഞാൻ ഒരു കായ്ക്കത്തിലും ഇപെടില്ല. നിങ്ങൾ രണ്ടുപേരും ഏതെങ്കിലും വിളിച്ചുവരുത്തി മാരോ വയ്യാവേലിയിൽകൊണ്ടു ചാടിക്കുകയാണ്. വിളിച്ചാലും ഞാൻ വരരുതെന്നാണ് നീ പറയുന്നത്. നന്നായിപ്പോയി. ഞാനിത് ആദ്യമേ മനസ്സിലാക്കേണ്ടതായിരുന്നു. വിവേകം വൈകിയെത്തി. ഏതായാലും പാളേളിയിൽ ആളുകൾ ഇരിക്കുന്നതുപോലും മാരോ പക്ഷം പിടിച്ചിട്ടാണെന്ന് തോന്നുന്നു. അവർ കടിക്കുന്ന വെള്ളത്തിലും തിന്നുന്ന ചോറിലും ഈ ഗുണം കാണും; അത് രക്ഷിക്കി കലരുന്നതാണെന്നു തോന്നുന്നു. ഇവരുടെ ചെയ്തികളുടെ ഫലമായി നമുക്ക് കഷ്ടപ്പെടുകയാണ്. ഇനി എന്തൊക്കെ പുതിയ പ്രശ്നങ്ങൾ ഉണ്ടാകുമെന്ന് കണ്ടറിയണം. ആട്ടെ, എല്ലാം ശ്രീഹരിയുടെ ഇച്ഛപോലെ നടക്കട്ടെ!” അദ്ദേഹം നെടുവീർപ്പിട്ടു.

“കാഹോ, അത് നേരാണ് ആചാര്യരേ. ഈ പ്രശ്നങ്ങളെക്കുറിച്ചാലോ ചിറ്റാൽ ഏതു പിടിയും കിട്ടില്ല. ആചാര്യരേ, ഒരു നല്ല പൊടി വലിച്ചു. ഏനിക്കും സമയമായി. പോകണം.” ശേഷപ്പൻ പൊടി വലിക്കാൻ നിർബ്ബന്ധിച്ചു. ആചാര്യർ യാത്രികമായി പൊടി വാങ്ങി. തന്റെ വിദ്യ പറിയെന്ന് ശേഷപ്പൻ വിശ്വസിച്ചു. ഏതു ചെയ്തിട്ടെങ്കിലും ഈ മനുഷ്യനെ പുറത്താക്കണമെന്നുള്ളത്. അത് സാധിച്ചുകഴിഞ്ഞു.

അപ്പോൾതന്നെ മണി നാലായിരുന്നു. ജ്യേഷ്ഠമാസം. ഇളകാത്ത ശപഥത്തിന്റെ വാശിയോടെ കാലവർഷം വന്നെത്തി. കാർമ്മേഘം മുടിക്കെട്ടിയിരിക്കുന്നു; സൂര്യപ്രകാശം കാണുന്നില്ല. ഇടയ്ക്കിടെ പേമാറി തകർക്കും; നിൽക്കും. ആചാര്യരുടെ ശരീരവും മനസ്സും തളനിരിക്കുന്നു. ചെറിയൊരു വെയിൽ വന്നാൽ ഇല്ലത്തേയ്ക്ക് പൊയ്ക്കുളയാമെന്നു വിചാരിച്ച് അദ്ദേഹം കാത്തിരിക്കുകയാണ്. ഹർജി ഏഴുതിപ്പിച്ചയ്ക്കാൻ ഗൃതിയുള്ളതുകൊണ്ട് ശേഷപ്പൻ പറഞ്ഞു. പെയ്തുകൊണ്ടിരുന്ന മഴയോ, മേഘാഗ്നിയോ ആകാശമോ അയാൾ ശ്രദ്ധിച്ചില്ല. അയാളുടെ മുമ്പിൽ ഒരൊറ്റ സംഗതി മാത്രമേയുള്ളൂ. “ശ്യാമരായർ ഈ നാട്ടിൽ അപരിചിതനാണ്; അതുകൊണ്ട് കലകണ്ണി സ്ഥാനത്തിന് പറയില്ല.”

“ആളുകൾ അയാൾക്കെതിരായിരിക്കെ അയാളുടെ നിയമനം നടക്കില്ല.”
തഹസിൽദാർ ഏഴുതാൻ പോകുന്ന ഉത്തരവിലെ വരികൾ ശേഷപ്പുറൻ കൺമു
ന്നിൽ നൃത്തംവെച്ചു. ആ സ്വപ്നം കഴിഞ്ഞതും വേഗത്തിൽ ഒരു യാഥാർത്ഥ്യ
മാകട്ടെ!

വിട്ടിലെത്തിയപ്പോൾ നല്ല ഉത്സാഹം. ഉച്ചയോടെ രണ്ടു ഹർജികളും
ഏഴുതി, മുൻനിശ്ചയപ്രകാരം പാവ്തിയമ്മയ്ക്ക് കൊടുത്തുയച്ചു.

28

കന്യാഗത ശ്രാദ്ധകാലം.* സൗകര്യത്തിൽ തീർത്ഥശ്രാദ്ധവും ഗംഗാപൂജയും
നടത്തിക്കളയാം എന്നു കരുതി തഹസിൽദാർ കൃഷ്ണാണന്ദയർ പത്നീസമേ
തനായി കൃഷ്ണാണന്ദിതീരത്തെ പാളളിക്കു വന്നിരിക്കുകയാണു്. ശേഷപ്പുറൻ
നേരത്തേതന്നെ ക്ഷണിച്ചിരിക്കുന്നു; അൽപം ചില സർക്കാർ കാര്യങ്ങളും
ഇല്ലാതില്ല. ചില കേസുകളുടെ വിചാരണ നടത്തേണ്ടതുണ്ടു്. ഏതാ
യാലും തഹസിൽദാർ കടുംബസമേതം സവാരിവണ്ടിയിൽ നിന്നു് ഗ്രാമക്കു
ച്ചേരിയുടെ മുന്നിലിറങ്ങിയപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനു് യാത്രയുടേതായ യാതൊരു
ക്ഷീണവുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാചകക്കാരൻ മുൻകൂട്ടി വന്നു്
സൂക്ഷ്മതയോടെ തൊട്ടടുത്തുള്ള സത്രത്തെ അടുക്കളയാക്കി മാറ്റിയിരിക്കുന്നു.
സൂക്ഷ്മതയോടെ താൽക്കാലികമായി കർട്ടനിട്ടു് ഒരുഭാഗത്തു് തഹസിൽദാരുടെ
കച്ചേരി, മറ്റൊരു ഭാഗത്തു് ക്യാമ്പു് ക്ലാക്കിന്റെ കച്ചേരി. ഇത്രയും ഒരുക്കി
യിരിക്കുന്നു. തഹസിൽദാർക്കു് ഇതു കണ്ടപ്പോൾ തന്റെ അധികാരബല
ത്തിന്റെ മഹിമ നല്ലവണ്ണം ബോധ്യമായി:

സർക്കാർകാര്യം മുറുപോലുള്ളതെ നടക്കും. എന്നാൽ കന്യാഗതശ്രാദ്ധം മത
പരമായ ചടങ്ങാണു്. അതു് തഹസിൽദാർ നേരിട്ടതെന്നു അനുപ്രാപിക്കുന്ന
മല്ലോ! തീർത്ഥശ്രാദ്ധാദി അനുഷ്ഠാനങ്ങൾ നടത്തിക്കൊണ്ട് പരസ്പരയാ
ളന്നത വൈദികനായ ബാളാചാര്യർക്കു് തഹസിൽദാരിൽ നിന്നും അറിയിച്ചു
കിട്ടി. ഉന്നതശമ്പളക്കാരായ മറ്റൊരാൾ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെയുംപോലെ തഹ
സിൽദാരു് മതപരമായ കാര്യങ്ങളിൽ വളരെ നിഷ്ഠയുള്ള ആളായിരുന്നു.
തൊഴിലിനെയോജിച്ച ആസൂത്രകത്വബോധം. ഇന്നു് ദൈവമില്ലെന്നു പറഞ്ഞാൽ
നാളെ ആർ. ഡി. ഒ. ഇല്ലെന്നും പറയേണ്ടിവരും—തഹസിൽദാർ ഒരിക്കലും

* പന്ത്രണ്ടുവർഷത്തിലൊരിക്കൽ വരുന്ന വിശേഷദിവസം. അന്നു് പുണ്യ
തീർത്ഥങ്ങളിൽ ചെന്നു് ശ്രാദ്ധമുട്ടുന്നു.

മുന്നയിച്ചിട്ടില്ലാത്തതോടുകൂടി അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ ഉറച്ചിയിട്ടു. ആചാര്യർ സ്കൂളിൽ പ്രവേശിച്ചപ്പോൾ തഹസിൽദാർ അപാരമായ ക്ഷോഭത്തെ അദ്ദേഹത്തെ നമസ്കരിച്ചു. ആചാര്യർ ആശീർവാദശ്ലോകങ്ങൾ ഉച്ചരിക്കേണ്ടിവന്നു.

തീർത്ഥശ്രാദ്ധ വിധികളെന്തൊക്കെയാണെന്നു ചോദിച്ചതിനു് ആചാര്യർ രൂപചാരികമായി മറുപടി പറഞ്ഞു. ശ്രാദ്ധത്തിനു തലേദിവസം ഉപവാസമരിക്കണം; അടുത്തദിവസം ശ്രാദ്ധത്തിന്റെ അനുഷ്ഠാനങ്ങൾ; തൊട്ടടുത്ത ദിവസം ഗംഗാപൂജ-ഇതാണ് ശാസ്ത്രോക്തസമ്പ്രദായം. എന്നാൽ തഹസിൽദാർ സർക്കാരുദ്യോഗസ്ഥനാണ്. സമയം ത്രാസിൽ തൂക്കിനോക്കുന്ന ഓഫീസർ. മുൻദിവസം ക്യാമ്പുചെയ്യാൻ വിഷമമായിരിക്കും. അതുകൊണ്ട് ശ്രാദ്ധാനുഷ്ഠാനങ്ങൾ ഇന്നുതന്നെ അവസാനിപ്പിക്കുക; നാളെ ഗംഗാപൂജയും കഴിക്കുക—അങ്ങനെ ഒരു ദേശഗതിയും ആചാര്യർ അവതരിപ്പിച്ചു. തഹസിൽദാർക്ക് ആവശ്യമായതെട്ടക്കാം. ആചാര്യർ ഉദാസിന ഭാവത്തിലിരുന്നു.

തഹസിൽദാർ അൽപനേരം പിറുപിറുത്തു. പിന്നെ യവനികയ്ക്കു പിറകിമുള്ള 'റാണിമന്ദിര'ത്തിൽചെന്നു പ്രശ്നം ചർച്ചചെയ്തു. 'ലേനഗംഭീര സ്വരത്തിൽ അവിടെവെച്ചുതന്നെ പരിഹാരം കണ്ടു; 'പൂണാൽ ആചാര്യരെ, ഇങ്ങനെ ചെയ്യാം. ഇപ്പോൾ പാപകരമായൊരു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ആററിൽ ചെന്നു നിങ്ങൾ കളിച്ചുവരാം. നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതുപോലെ ശ്രാദ്ധാനുഷ്ഠാനം നാളെ തീർത്തേക്കാം.' ആചാര്യർ സമ്മതിച്ച് തലയാട്ടി; അവിടെനിന്നു ഇറങ്ങി.

തഹസിൽദാർ പത്മനിസമേതനായി നടിക്കരയിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. വസ്രാഭങ്ങളുള്ള ഭാരം കാരണം പത്മനി മന്ദഗാമിനിയായിട്ടാണ് ചരിക്കുന്നത്; ആ ചലനത്തിനൊത്തു് അദ്ദേഹവും സാവധാനം നടക്കേണ്ടിവന്നു. അവസാനം ഒരുവിധം നടിയുടെയടുത്തെത്തി. മലനാട്ടിൽ ഉഗ്രൻ മഴ പെയ്യുന്നതിനാൽ കൃഷ്ണയിൽ പ്രളയമാണ്. അല്ലെങ്കിൽതന്നെ യേതരമായ ദുഷ്ടത നടി; ഇപ്പോൾ മടപൊട്ടിയൊഴുകുന്നു മഴക്കാലം. വെള്ളം കലങ്ങിച്ചവന്നിരിക്കുന്നു. നടിയിലൂടെ അടിച്ചുവരുന്ന ശീതക്കാറ്റിൽ, മുട്ടോളം മുങ്ങുന്ന പട്ടിയിൽനിന്നു കളിക്കാൻ തഹസിൽദാർക്കു് തീരെ ഇഷ്ടമില്ല. പക്ഷേ മിണ്ടിക്കൂടാ; മിണ്ടിയാൽ കടാക്ഷഗീഷ്ണു പാത്രമാകും. നടിക്കരയിൽ മന്ത്രം ചൊല്ലിക്കൊടുക്കുന്ന ബാളാചാര്യർ അദ്ദേഹത്തെക്കൊണ്ട് 'മമ' ഏകാന്തനെന്നു പറയിപ്പിച്ചു. 'സർവ്വപാപ ഹരോ ഹര' ഏക ചൊല്ലിയതു കേട്ടുപോയെ നടിയിൽ മുങ്ങേണ്ടിവന്നു. തഹസിൽദാർ സ്വയം മലിച്ചു പോകാവുന്ന ദുഷ്ടതയ്ക്കു് അപ്പോൾപ്പിന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാപങ്ങൾ ദുഷ്ടകൃത്യങ്ങൾക്കു് പാപങ്ങൾ ബാക്കിയായാലും വേണ്ടില്ലാ ഈ തുളച്ചുകയറുന്ന ശൈത്യത്തിൽ മുങ്ങിക്കളിച്ചു കിട്ടുന്ന പുണ്യം വേണ്ടെന്നുവെച്ചു് അദ്ദേഹം ധൃതിയിൽ കരയിലേയ്ക്കു ചാടി. പത്മനിയുടെ സാരിയുടെ കോണല, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭോഷിയുടെ കോണലയ്ക്കു് 'ദാമ്പത്യബന്ധന'ത്തിൽ കെട്ടിയിട്ടിരിക്കയാണെന്ന കാര്യം അദ്ദേഹം ഓർമ്മിച്ചില്ല.

വെള്ളത്തിൽതന്നെ നിൽക്കുകയായിരുന്ന പത്മനി വിഷമിച്ചു. "മന്ത്രം ചൊല്ലി പ്രാർത്ഥിച്ചതേയുള്ളൂ; അപ്പോഴത്തേയ്ക്കും തല വെള്ളത്തിൽ മുക്കിയോടി; അല്ലേ? ഗംഗയിൽ കാണിക്കുകയാണെങ്കിൽ പോകാൻ പാടുണ്ടോ? എന്തിനറിയാം- ആരോടൊരവഞ്ചി കാക്കാനിരിക്കുകയാണെന്നു!" തിരകുളുടെ അലർച്ചയോടൊപ്പം അവരുടെ സ്വരവും ഉയർന്നു.

"തോറൂത്ത് ചുമലിലിടാതെ ഗംഗാസ്നാനം ചെയ്യരുതെന്നുണ്ടു്; അതെടുക്കാൻ വന്നതാണു്." അൽപമൊന്നു പേടിച്ചതായി അഭിനയിച്ചു്, അദ്ദേഹം പട്ടക്കാരൻ മട്ടാചാരിയോടു് തോറൂതു വാങ്ങി; വീണ്ടും വെള്ളത്തിലിറങ്ങേണ്ടിവന്നു. വെള്ളിയിരക്കാൽ തുറന്നു തിരിയലേണ്ണുനിന്നു. "ഗംഗാ ഭാഗീരഥി, പാപാത്മയാ, പാപ സംഭവ: പ്രാഹ്ലിതാം കൃപയാ കൃഷ്ണേ" അദ്ദേഹം ചൊല്ലി; മുകുടപിടിച്ച് മൂന്നു തവണ മുങ്ങി.

തഹസിൽദാർ ദമ്പതികൾ സ്നാനം കഴിഞ്ഞു വന്നപ്പോൾ മണി പന്ത്രണ്ടു്. പാചകം റെഡിയായിരിക്കുന്നു; അടുക്കളക്കാരൻ ഈണ കാലമാണെന്നു് അറിയിക്കുകയും ചെയ്തു. പത്മനിയുടെ വകയായി മറ്റൊരാളായിപ്പകുതിയുണ്ടായി. അതനുസരിച്ച് തഹസിൽദാർ പന്തിലോജനത്തിൽ ചേരാൻ ആചാര്യരോട് പേക്ഷിച്ചു. ആചാര്യർ സവിനയം നിരസിച്ചു. "ബ്രാഹ്മണ കാര്യത്തിൽ എന്നോടു ക്ഷമിക്കണം. ഞാൻ മറ്റുള്ളവരുടെ ആഹാരം കഴിക്കാറില്ല. നിങ്ങൾക്കു് വേണമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ വേറെ ബ്രാഹ്മണനെ അയച്ചുതരാം."

തഹസിൽദാരുടെ പുറകുക്കൾ ചുളിഞ്ഞു. എന്തൊരപമാനം! ഒരു വൈദിക ബ്രാഹ്മണൻ! എന്നിട്ടു് തഹസിൽദാരുടെ ക്ഷണം നിരസിക്കുകയോ! തന്റെ വാക്കിനു് കാൽക്കാശിന്റെ വിലപോലുമില്ലെന്നോ? ആചാര്യർ പുറപ്പെട്ടു പോയശേഷവും തഹസിൽദാരുടെ അസ്വസ്ഥമായ മനസ്സു് ഏറിഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. ഇതിനെത്തായിരിക്കും കാരണം? ഉടനെതന്നെ കലകണ്ണി ശേഷപ്പണ വിളിപ്പിച്ചു. തഹസിൽദാർ തന്നിക്കു പററിയ അപമാനത്തെക്കുറിച്ച് പറഞ്ഞു.

ശേഷപ്പണു് നല്ല അവസരം! "പരാനമോജനം പററിയല്ലെന്നു്! അതൊക്കെ വെറും വേഷം! ഇന്ദുപുരത്തെ രാജപുരോഹിതരുടെ തറവാട്ടുകാരാണെന്ന അപനയാണു്. നാളെ ആർ. ഡി. ഒ. യുടെ കൂടെ മഹാരാജാവും ഏഴന്നുള്ളുന്നുണ്ടു്. അപ്പോൾപിന്നെ നമ്മുടെ കൂടെ ഊണിനിരിക്കുന്നതു് അത്സ്യനിനു കറവായിരിക്കും!"

"ഒരുപക്ഷേ പാചകക്കാരൻ തയ്യാറാക്കിയ ആഹാരം നന്നായിരിക്കില്ലെന്നു കരുതി വേണ്ടെന്നുവച്ചതാവാം. അല്ലേ?" തഹസിൽദാർക്കു് ഒരു സംശയം.

"അത്രയേറെ സ്വഭാവഗുണമൊന്നുമില്ല സ്വാമി! ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ശുദ്ധം ഏതുതൊട്ടുമുണ്ടെന്നിരിക്കുകയാം. ഇവിടെ ദാദ ഏന്നൊരു മറാഠി ജാതിയിൽ പെട്ട ചെറുക്കനുണ്ടു്. അവനെതിരെ വാറുണ്ടായിരുന്നപ്പോൾ അവനെ പൂജാഭരിയിൽ ഒളിപ്പിച്ചതു് ഞാൻ ഇ് കണ്ണുകൊണ്ടു കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. വെറുതെ നിങ്ങളെപ്പോലുള്ളവരുടെ മുമ്പിൽ ഞെളിയാൻവേണ്ടി പറഞ്ഞതാണു്." ശേഷപ്പണന്റെ വിശദീകരണം.

മാർദ്ദവമേറിയത് സകലവും ഉത്തമ തത്വത്തിന് ശേഷപ്പുറം പറഞ്ഞുതീർത്തു. ഹാവൻഡർക്കാരെ പരാതിയെക്കുറിച്ചുനോക്കണം നടത്തി തീരുമാനിക്കേണ്ടതു് തഹസിൽദാറാണ്. ഇതിനു മുമ്പ് പഡപ്പൻ, തഹസിൽദാറെക്കുറേ ഓടയുടെ കഥകൾ പറഞ്ഞിരുന്നത്രെ. തഹസിൽദാർക്ക് സംഗതി മുഴുവൻ മനസ്സിലായി. എങ്കിലും ഒരു ചോദിച്ചറിയണം: "ഓടയുടെ വീട്ടിലെ സ്ഥിതിയെന്താണ്?" പരാതിയിന്മേലുള്ള തീരുമാനം ഈ ചോദ്യത്തിനെയാണ് ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നത്. ശേഷപ്പൻ അതിനു മറുപടി നൽകി. "ഓട രോഗിയാണ്; പക്ഷേ, അവനെ ശിക്ഷിച്ചാൽ ഗൗരവത്തിനു നഷ്ടപ്പെട്ടു കളയും. മറ്റൊരു മെച്ചം കൂടിയുണ്ട്—ഊണിനുള്ള ക്ഷണം നിരസിച്ച ബാളാചാര്യരെ ഒരു പാഠം പഠിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യാം."

ഊണിനു സമയമായെന്നു് വീണ്ടും അറിയിപ്പുണ്ടായി. തഹസിൽദാർ കൂട്ടിയിലേഴുന്നേറ്റു. "കലകണ്ണിയുടെ ഊണം ഇവിടെത്തന്നെ ആയിരിക്കട്ടെ?" മറുപടിയോടെ മട്ടിൽ ക്ഷണിച്ചു.

"എവിടെനിന്നുണ്ടാവും ഞാൻ നിങ്ങളുടെ ചോദ്യത്തെത്തന്നെല്ലോ തിന്നുന്നത്?" ശേഷപ്പൻ അതിഥികൾക്കുവേണ്ടി വിനയവും കൃതജ്ഞതയും പ്രദർശിപ്പിച്ചു.

അധികം സംസാരിക്കാതെ തഹസിൽദാർ പത്നിയോടൊപ്പമിരുന്നുണ്ടു്. ശേഷപ്പൻ ക്യാമ്പ് ക്ലാക്കിന്റെ കൂടെയിരുന്നു്, രണ്ടാം പന്തിയിൽ ഊണു കഴിച്ചു.

തഹസിൽദാർ സാഹോദരനെ വാമപക്ഷത്തിനേൽപ്പിച്ചു് ശേഷപ്പൻ പാവ് തിയത്തയുടെ വേനത്തിലേയ്ക്കു നടന്നു. അവർ ഊണു കഴിഞ്ഞു് ഒരു കിടന്നിരിക്കുകയായിരുന്നു. ശേഷപ്പൻ എത്തിയതറിഞ്ഞപ്പോഴേന്നു. അയാൾ നിന്ന നിൽപ്പിൽ വിവരങ്ങളെല്ലാം അറിയിച്ചു.

എന്നാൽ ഓടയെ ജയിലിലയയ്ക്കുന്നതിനു് ഇരുന്തു രൂപ കൊടുക്കാൻ പാവ് തിയത്തയ്ക്കു് സമ്മതമല്ല. കാട്ടു കൊടുക്കാതെത്തന്നെ സക്കാർ നിയമംപോലെ കാര്യം നടക്കട്ടെ. അതാണവരുടെ അഭിപ്രായം. പക്ഷേ, മടിച്ചില അഴിപ്പിക്കുന്ന സുന്ദരകല ശേഷപ്പനാൽ പരഞ്ഞുകൊടുക്കേണ്ടതില്ല. ഓടയുടെ പേരു പറഞ്ഞു് അയാൾ അവരെ പേടിപ്പിച്ചു. അവനെ നോക്കി വീട്ടിലിറക്കുകയാണ്. ഇനിയവനെ വെറുതെ വീട്ടാൽ നമുക്കേതെന്നാണ് വിചാരം. കൂടാതെ ലിങ്കപ്പന്റെ പരിശുദ്ധവകാശത്തെയും കിടപ്പുണ്ടു്. അവർ തെറ്റി വിറയ്ക്കുമാറു് അക്കാര്യവും അയാൾ വഴ്ത്തിച്ചു. ലിങ്കപ്പൻ, പഡപ്പന്റെ സഹായം തേടിയേക്കാം. അയാളുടെ കഴിവു് പാവ് തിയത്തയ്ക്കറിയാം. അപ്പോൾ സ്വത്തിന്റെ മുന്നിലൊന്നു് അവനു് ഒഴിഞ്ഞു കൊടുക്കേണ്ടിവരും.

പാവ് തിയത്ത പരിഭ്രമിച്ചു. ശ്യാമരായർക്കേതിനെ കൊടുത്തിരിക്കുന്ന ഹർജിക്ക് പാവ് തിയത്തയുടെ പിന്തുണയുണ്ടെന്നു് ബാളാചാര്യർ വിവരം കിട്ടിയിരുന്നു. അപ്പോൾത്തന്നെ അദ്ദേഹം അധികാരിയുടെ വീട്ടിൽ ചെന്നു് പാവ് തിയത്തയെ ഉപദേശിച്ചതാണ്. നാളെ സാഹോദരരുടെ മുമ്പിൽ ഹർജി വിചാരണയ്ക്കു് വരും. അതിനുമുമ്പു് സത്യം പറയണമെന്നു് അദ്ദേഹം അഭ്യർത്ഥിച്ചു് നല്ലിയിരിക്കുന്നു.

അങ്ങനെ ഗൌഡത്തി ഒരു കരക്കിൽ പെട്ടിരിക്കുകയാണ്. അവർക്ക് എത്ര പറയണമെന്ന് അറിയില്ലായിരുന്നു. ശേഷപ്പൻ ഒരേ നില്പാണ്. "ഇതാ, ഇപ്പോൾ തഹസിൽദാർ എഴുന്നേല്ക്കുന്നതിനുമുമ്പ് എനിക്കവിടെ എത്തണം. നിങ്ങൾ വേണമെങ്കിൽ ചിന്നപ്പനെ വിളിച്ച് ചോദിച്ചോളൂ. എന്നിട്ട് തീരുമാനം അറിയിക്കൂ. നിങ്ങൾ അന്ന് വാക്കുതന്നതാണ്; അതൊന്ന് ഓർമ്മിപ്പിക്കാൻ വന്നു. അത്രേയുള്ളൂ." അയാൾ പുറപ്പെടാനൊരുങ്ങി.

"കലകണ്ണി, ഒരു സംഗതി പറയണമെന്നാണ്. നിങ്ങളും ഇരിക്കാമെങ്കിൽ ഞാനെല്ലാം പറയാം." പാവ്തിരമ്മ ദിവലാരത്തോടെ അപേക്ഷിച്ചപ്പോൾ ശേഷപ്പൻ നിഷേധിക്കാനായില്ല. അയാൾ ഇരുന്നു.

"മരൊന്നുമില്ല. നിങ്ങൾ മിനിഞ്ഞാണ് ഒപ്പിട്ടുവെച്ചു ഹർജിയുടെ വിവരം മുഴുവൻ ആചാര്യസ്വാമിയോട് ആരോ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ആ പണി നന്നായില്ലെന്ന് അദ്ദേഹം ഇവിടംവരെ വന്ന് ദേഷ്യപ്പെട്ട് പോയിരിക്കുകയാണ്. 'എനിക്കൊന്നും അറിയില്ല. എനിക്ക് എഴുതാനും വായിക്കാനും അറിയുമോ? അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതുപോലെ ചെയ്തു. അത്രേയുള്ളൂ.' എല്ലാം നിങ്ങളുടെ തലയിലിട്ട് ഞാൻ രക്ഷപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ്." അവർ സങ്കോചത്തോടെ പറഞ്ഞു.

ശേഷപ്പൻ നല്ല ദേഷ്യം വരുംവേളയിലും അത് പ്രകടിപ്പിച്ചില്ല. "കോൽക്കാരൻ മല്ലൻ ഈ ഹർജിക്കാര്യം പരസ്യമാക്കിയെന്നും എനിക്ക് വിവരം കിട്ടിയിട്ടുണ്ട്. നിങ്ങൾ പേടിക്കാതെ, ഉള്ള സംഗതി പറയണമായിരുന്നു. അപ്പോൾ പറയാൻ വിഷമമായിരുന്നെങ്കിൽ ഇപ്പോഴെങ്കിലും നിങ്ങൾ പറയണം; പറഞ്ഞേക്കൂ." ശേഷപ്പൻ ഗൌഡത്തിന്റെ സമ്മതിപ്പിച്ചുകൂടത്തക്കവിധം പറഞ്ഞു.

അവസാനം 'സപ്തൈ'യുടെ ചെലവും ചർച്ചാവിഷയമായി. അപ്പോഴും ശേഷപ്പൻ ഞൻ വിദ്യകൾ അവതരിപ്പിച്ചു. "അധികാരി ഉണ്ടായിരുന്നപ്പോൾ ഇത്തരം വിഷമങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്റെ തലയിൽ ഉത്തരവാദിത്വം വീഴാത്തവണ്ണം അദ്ദേഹം ഒക്കെയും ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നു. ഇപ്പോൾ രണ്ടു സ്ഥാനങ്ങളുടേയും ചാർജ്ജ് എനിക്കാണ്. എന്നാൽ നാട്ടിലെ ഇന്നത്തെ പരിതഃസ്ഥിതി കാരണം ഒരൊറ്റ കാലുപോലും ഉണ്ടാകാനായിട്ടില്ല. ഈ ചുറ്റുപാടിയാണ് തഹസിൽദാർ കന്യാഗതശ്രാദ്ധത്തിന് പണിരിക്കുന്നത്. അതുകഴിഞ്ഞാലുടനെ ആർ. ഡി. ഒ.യുടെ ആഗമനം. 'സപ്തൈ' ചെലവെന്നും പറഞ്ഞാൽ മകളുടെ സീമന്തത്തേക്കാൾ പ്രയാസമുള്ളതാണ്. കൂടാതെ ഡിപ്പാർട്ട്മെന്റിൽനിന്നും ഗൌഡത്തിന് മാത്രമേ പ്രയോജനം കിട്ടാറുള്ളൂ. ഓരോ ശിക്ഷ വിധിക്കണം; ലിങ്കപ്പന്റെ അവകാശത്തക്കം പരിഹരിക്കപ്പെടണം. ഇപ്പോൾ ഇടവും വലവും നോക്കാതിരുന്നാൽ അവസാനം സ്വത്തു മുഴുവൻ നഷ്ടപ്പെടാം." ഇതൊക്കെ കേട്ട ഗൌഡത്തിന് ചെലവിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വം ഏല്പാതിരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. അവർ സമ്മതിച്ചു. പോരാതെ, ശേഷപ്പനോട് അവർക്ക് സ്നേഹാദരങ്ങൾ കൂടുകയും ചെയ്തു.

ശേഷപ്പൻ യൂതിപിടിച്ച് ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്ക് വരികയായിരുന്നു; കോൽക്കാ
രൻ മല്ലൻ വഴിക്കൈവച്ച് കണ്ടുപിടി. ഇടനെ അവൻ നമസ്കരിച്ചു. "പിന്തുടർ
ച്ചാവകാശ രജിസ്റ്റർ പരിശോധിക്കണമത്രെ. നിങ്ങളെ ഇടനെ വിളിച്ചു
കൊണ്ട് പോകാൻ കല്പനയായിരിക്കുന്നു." അവൻ കിട്ടച്ചു.

ശേഷപ്പൻ ഒന്ന് ഞെട്ടി. ഇക്കഴിഞ്ഞ കോളറയുടെ ആക്രമണക്കാലത്തു്
അനേകപേർ മരിച്ചു. അപ്പോൾ പിന്തുടർച്ചാവകാശ രജിസ്റ്ററിൽ ശേഷ
പ്പന്റെ കരകൗശലവലിപ്പ നിർദ്ദോഷം പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണു്.
ക്യാമ്പുകാഷ് മറ്റൊരാൾ രജിസ്റ്ററു് വിട്ടു് ഈ രജിസ്റ്റർ മാത്രം പരിശോധി
ക്കാൻ വന്നിരിക്കുകയാണോ? ഈ കോൽക്കാരൻതന്നെ അയാളുടെ ചെവിയിൽ
മന്ത്രിച്ചിരിക്കണമെന്ന സംശയവും ഉണ്ടിട്ടു്. എന്നാൽ അവനെ ഭീഷണിപ്പെടു
ത്തുവാൻ സൗകര്യവും അവിടെയില്ല. അയാൾ കച്ചേരിക്ക് നടന്നു.

കച്ചേരിയിലിരിക്കുന്ന കയറി, ക്ലാക്കിനെ നമസ്കരിച്ചു. "എന്താ, പിന്തുടർ
ച്ചാവകാശ രജിസ്റ്റർ വേണോ?" ശേഷപ്പൻ തമാശയായി ചോദിച്ചു.
കുളാക്ഷം അതേ കളരിയിൽ പയററിയ ആളാണു് .

"പിന്നെ, സാഹസികതയുടെ ശ്രാദ്ധത്തിന്റെ ചെലവും നടക്കുമോ? അതിനു്
ഈ രജിസ്റ്ററല്ലേ മാർഗ്ഗമുള്ളൂ. എന്താ കലകണ്ണി?" അയാൾ ഒന്ന് പുഞ്ചിരിച്ചു.

പിന്തുടർച്ചാവകാശ രജിസ്റ്റർ കയ്യിൽ കിട്ടി. കുളാക്ഷം ഓരോന്നു് പരി
ശോധിച്ചുതുടങ്ങി. കോൽക്കാരൻ ഓരോരുത്തരെയായി കൂട്ടിക്കൊണ്ടു് വരു
ന്നുണ്ടായിരുന്നു. കുളാക്ഷം ചോദിക്കുന്ന ചോദ്യങ്ങൾക്കു് അവർ ഉത്തരം പറ
യുന്നു. അവകാശം രജിസ്റ്റർ ചെയ്തിരിക്കുന്നതു് ശരിയാണോ, അല്ലെങ്കിൽ
പരിശോധിച്ചു് കുളാക്ഷം റിമാർക്കുകയോക്കുന്നു. യാതൊരു കാര്യം
വിരസമായ ഈ ജോലി സന്ധ്യവരേയും നടന്നു. ഇടയ്ക്കിടെ കുളാക്ഷം, വിശ
ദീകരണത്തിനായി കലകണ്ണിയുടെ മുഖത്തു് നോക്കും. അയാൾ അങ്ങേയറ്റം
കരുതലോടെ മറുപടി കൊടുക്കുകയോക്കുന്നു. ഒരു നെററു കാണാതെ കുളാക്ഷം
വിട്ടുപോയി.

അവസാനം അതു് കണ്ടുകിട്ടി! നാനായുടെ പിന്തുടർച്ചാവകാശം ഓരോരു
പേരിൽ ഏഴതിരിയായിരുന്നു. കുളാക്ഷന്റെ പുരികം ചുളിഞ്ഞു. "ഈ
നാനായ്ക്കു് മക്കളില്ലേ?" അയാൾ ചോദിച്ചു. കലകണ്ണി പൊടിവലിക്കുന്ന
തിനിടയിൽ മറുപടി പറഞ്ഞില്ല. അവിടെ സമ്മേളിച്ചവരാരും ചൂണ്ടിക്കാ
യില്ല. കുളാക്ഷം ഏല്പാവരുടെയും മുഖത്തു് നോക്കി. ലക്ഷണൻ ഏഴനേററു.
പരിശോധിച്ചു്, ഇടയ്ക്കിടെ സ്വരത്തിൽ അവൻ പറഞ്ഞു. "നാനായ്ക്കു് ഒരു മക
ളുണ്ടു്." അവൻ ഇരുന്നു.

"മകളുണ്ടെന്നു് പിന്നെ ഓരോരുടെ പേരിൽ രജിസ്റ്റർ ചെയ്തുവാൻ കാരണമുണ്ടോ?"
കുളാക്ഷം ചിരിച്ചുകൊണ്ടു് ചോദിച്ചു. അവസാനം ഈ കളങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു.

"ഒരു പെണ്ണുണ്ടെന്നു് എനിക്കു് അറിയാം. എന്നാൽ അവളുടെ പേരിൽ
റിക്കാർഡ് ആകുവാൻ സാധ്യമല്ല. അഹസിൽക്കർ സാഹോബിനു് ഏല്പാ

വിവരവും ആദ്യമേ നൽകിയിട്ടുള്ളതാണ്. അതിനുശേഷമാണ് രജിസ്റ്ററിൽ ചേർത്തത്. ഈ സംഭവത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മവിവരങ്ങൾ നിങ്ങൾ അറിയുന്നതോ, അറിയേണ്ടതോ അല്ലെന്ന ചോദ്യം സ്വഭാവം.

''ശരിയായ വിവരം തഹസിൽദാർക്ക് നൽകുന്നതു് അത്രവലിയ കാര്യമൊന്നുമല്ല, കലക്ടർണ്ണി. എന്നാൽ അവകാശം ആർക്ക് കിട്ടേണമോ, അതിന്റെ പേർത്തന്നെ രജിസ്റ്ററിൽ എഴുതണം. തോന്നിയതുപോലെ പഴുതാൻ ഇതു് നിങ്ങളുടെ വീട്ടിലെ വരവുചെലവും കണക്കാക്കാനോ?'' അയാൾ ദേഷ്യപ്പെട്ടു ശേഷപ്പൻ, ഒരു തമാശ കേട്ടിട്ടെന്നപോലെ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു, ഒന്ന് പൊടി വലിച്ചു. ക്ലാർക്കിന് ഇഞ്ചിമുത്തു. ''ഈ രോഗം സംഭവത്തിൽ കീഴടക്കുന്നതിന് നിറഞ്ഞുകാണം.'' അയാൾ പല്ലിറുത്തി.

ഇപ്പോൾ കലക്ടർണ്ണിക്ക് സഹിച്ചില്ല. ''സ്വാമി, ആകാശത്തിലുള്ള ഏറ്റവും ചെലങ്ങളും പെറയുകയില്ല. നമ്മൾ രജിസ്റ്റർ ചെയ്യുന്ന ഏറ്റവും അവകാശികളിൽ നിന്നും കാര്യം കിട്ടുമായിരുന്നെങ്കിൽ ഞാൻ പൊന്നുകൊണ്ട് വീട്ട് കെട്ടുമായിരുന്നെന്ന്!'' അയാൾ സ്വന്തം സമതലിച്ചു.

ക്ലാർക്ക് ഗോപാലനായകു് കോപംകൊണ്ടു് കുറേനേരം എണ്ണച്ചെയ്യണമെന്നായിത്തീർന്നു. ഈ കലക്ടർണ്ണിയോടു് വാദിച്ചിട്ടു് പ്രയോജനമില്ലെന്നും അയാൾക്ക് മനസ്സിലായി. അയാൾ ലക്ഷ്മണനെന്നെ തിരിഞ്ഞു. ''നാനായുടെ അവകാശിയായി അയാളുടെ മകളുടെ പേരെഴുതുന്നതിൽ നിങ്ങൾക്കു് ആക്ഷേപമുണ്ടോ?''

ലക്ഷ്മണൻ എഴുന്നേറ്റു് ''ഏമാനേ, അപ്പന്റെ അവകാശം മകൾക്കു് എന്നെന്തും രേഖപ്പെടുത്തുന്നതിനെ ഞാൻ എങ്ങനെ ആക്ഷേപിക്കും? ദേവമൂലം ഏതെങ്കിലും മകൾതന്നെ. ഉള്ള കണ്ടവും തുണയും അവളുടെ പേരിൽത്തന്നെ കിടക്കട്ടെ ഏമാനേ.'' അവൻ ഇരുന്നു.

''നായരേ, കേൾക്കൂ. ഈ പക്ഷണങ്ങൾ കിറുകൊണ്ടു് വെറുതെ അവരെ ചോദിച്ചിട്ടു് പ്രയോജനമില്ല. നാനായുടെ അവകാശി ഭാര്യയാണെന്നു് ഞാനെഴുതിയതു് ഇവിടെയെല്ലാവർക്കും സമ്മതമുള്ള കാര്യവുമാണു്. വേണമെങ്കിൽ ചോദിച്ചുനോക്കൂ. ഹിന്ദുനിയമം വായിച്ചു പഠിച്ചു്, അച്ചന്റെ അവകാശം മകൾക്കു് ചെല്ലണമെന്നു് നിങ്ങൾ പറയുന്നതു് ശരിതന്നെ. പക്ഷേ ഇതിനെ ഫലവുമെന്തായിരിക്കുമെന്നു് നിങ്ങൾ ചിന്തിച്ചു നോക്കേണ്ടതാണു്. അവർ വാഹിനിയായ പെൺകുട്ടി, സ്വന്തം ജാതിവിട്ടു്, അന്യജാതിക്കാരന്റെ കൂടെപ്പോയി ഒരു കപററു. അപ്പോഴും അവൾക്കു് അവകാശം കിട്ടാൻ അർഹതയുണ്ടോ? ഞാനിതെല്ലാം സാഹേബരോടു പറഞ്ഞു; അപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഭാര്യയാണവകാശിയെന്നു് രജിസ്റ്ററിൽ ചേർക്കാൻ വാചാ കൽപ്പന തരികയും ചെയ്തു. പത്താം കൂടിയേടത്തുവെച്ചു്, ഈ വിഴുപ്പലക്കോണെന്നു കരുതി ഞാൻ മിണ്ടാതിരുന്നതാണു്. നിങ്ങൾ വീണ്ടും വീണ്ടും ദേഷ്യപ്പെട്ടു് അതേ വിഷയംതന്നെ ചോദിക്കുന്നു.'' ശേഷപ്പൻ ഉൽക്കടമായ വികാരഭാവശബ്ദങ്ങളോടെ നാടുകീഴിയായി പറഞ്ഞു. തനിക്കും നിയമപരിജ്ഞാനമുണ്ടെന്നും ഗ്രാമത്തിന്റെ ക്ഷേമമാണു് തന്റെ ലക്ഷ്യമെന്നും ഒരു രാഷ്ട്രകീഴടക്കത്തിന്റെ സാമർത്ഥ്യത്തോടെ അയാൾ സമതലിച്ചു.

ഇതുകേട്ട ലക്ഷ്മണൻ നാണിച്ചു തലതാഴ്ത്തി. കൂടിയിരുന്ന ആളുകൾ ശേഷപ്പണെ പിന്തുണച്ചു. "ആ പെണ്ണ് ജാതിക്കെടുവെന്നത് നേരാണ്." അവർ പരസ്പരം സംസാരിച്ചു. കത്സിതമായ പ്രവൃത്തിക്ക് പ്രോത്സാഹനം ലഭിച്ചു. നല്ലകൾ പറയരുതാത്തതെല്ലാം പരസ്പരം മന്ത്രിച്ചു. ലക്ഷ്മണൻ അവിടെ നിൽക്കാൻ തോന്നിയില്ല. അവൻ തലതാഴ്ത്തി വീട്ടിലേയ്ക്കു നടന്നു.

ഈ അവകാശത്തെക്കുറിച്ച് നോട്ടെഴുതി ക്ലാർക്ക് ഗോപാലരായർ പേന ചെവിയിൽ തലപ്പാവുവിനിയ്ക്കു തിരുകി. അയാൾ രജിസ്റ്ററിലെ താളുകൾ മറിച്ചുതുടങ്ങി. ക്രോണിക്കൽ ജിജ്ഞാസയോടെ കാത്തിരുന്നു. വിസ്മൃതിയുടെ മറവിൽനിന്നും, ഭൂതകാലത്തെ ദുരന്തഗുഹ്യങ്ങൾ സ്മരണയിലെത്തി. ഏല്പാ വരും അസ്വസ്ഥരായി. ചിമണാസംഭവം ഓർമ്മയിലെത്തിയപ്പോൾ ഏല്പാ വരും തോന്നിയതൊക്കെ പറഞ്ഞു; അവരുടെ അന്തരാധാവിൽ ജൂഗുപ്സ അനുഭവിച്ചു. സകലരും ഗോപാലരായരെ നോക്കുകയാണ്. രജിസ്റ്ററിലെ മറ്റൊരുകിലും താളിൽ ഇനിയും വല്ല ഭാഗത്തു സംഭവവും ഉണ്ടായിരിക്കുമോ? അവർ യേവിഹിലരായി. ക്ലാർക്ക് ഗോപാലരായർ വീണ്ടും അതുതന്നെ കലകണ്ണിയുടെ മുഖം നോക്കി.

പാളെക്കുളിയിലെ ദേശപാലയെ ഭീമരായർ സന്തതിയില്ലാതെ മരിച്ചു; അതു കൊണ്ടു അയാളുടെ ഭാര്യ ഗംഗാബായിയെ അവകാശിയായി രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുകയാണ്. ഗോപാലരായർ സ്നേഹിച്ചുപോയി. "ഇതെന്താ കലകണ്ണി? ദേശപാലയെ ഭീമരായർ ജില്ലാതലത്തിൽ പേരുള്ള തറവാട്ടുകാരനാണ്. അദ്ദേഹം തെരുത്തത്തിൽ നിന്നു വന്നു. മേതുപുത്രന്റെ റിപ്പോർട്ട് വാങ്ങി അവന്റെ പേരിൽ അവകാശം രജിസ്റ്റർ ചെയ്യാൻ തഹസിൽദാർതന്നെ ഉത്തര വിട്ടതാണ്. ഈ താലൂക്കിലുള്ള അനേകം ഗ്രാമങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിനു സ്വത്തുണ്ട്; അതെല്ലാം ആ മേതുപുത്രന്റെ പേരിൽ രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. എന്നിട്ടും നിങ്ങൾ ആ മേതുപുത്രനെ ഒഴിവാക്കിയിരിക്കുകയാണ്. നിങ്ങളോടെത്തുപറയാൻ?" ഗോപാലരായർ രജിസ്റ്റർ അടച്ചു, ഏതെത്തറിഞ്ഞു കളഞ്ഞു.

ശേഷപ്പണെ തരിമ്പും കൂടിയില്ല. "കേൾക്കുമോ രായരേ? ഇതിൽ ആശ്ചര്യപ്പെടേണ്ട കാര്യമില്ല. ഈ ദേശത്തിലെ ദേശപാലയെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഏല്പാ വിവരവും എനിക്കറിയാം. ഇവിടെയിരിക്കുന്ന സകലർക്കുമറിയാം. ഇപ്പോൾ മേതുപുത്രനെ പറയപ്പെടുന്ന രക്തായുധങ്ങളെ മേതുപു വിധിപുസ്തകമായിരുന്നില്ല. അയാൾ അച്ഛനമ്മമാരുടെ ദൈവമകനാണ്. ഏകപുത്രനായതുകൊണ്ടു തെരുത്തക്കാൻ പാടില്ലാത്തതാണ്. രക്തായുധങ്ങളെ അച്ഛൻ കർമ്മരായർ തഹസിൽദാരുടെ സുഹൃത്തായിരുന്നതുകൊണ്ടും, അദ്ദേഹത്തോടു പറഞ്ഞു ഉത്തരവും പുറപ്പെടുവിച്ചിരിക്കാം. ഗംഗാബായിയാകട്ടെ, നാട്ടുകാരുടെ അനുവാദത്തോടുകൂടി അവരുടെ സഹോദരന്മാരുടെ ബന്ധത്തിലുള്ള കൃഷ്ണൻനായരുടെ മകനെ തെരുത്തത്തിരിക്കുകയാണ്. ഇതു കേടതിയിലെത്താതെ തീരുമാനമാകുന്ന പ്രശ്നമല്ല. തീരുമാനമാകുന്നതുവരെയും കഴപ്പമൊന്നും ഉണ്ടാകേ

ഞാനുവെച്ച് ഞാൻ ഗംഗാബായി തന്നെയാണവകാശിയെന്നു രേഖപ്പെടുത്തി. അതാവ് നിസ്സന്തതിയായി മുരിപ്പാൽ ഭാഗ്യയുടെ പേരിൽ അവകാശം രേഖപ്പെടുത്താമെന്നു നിയമമുണ്ട്; അതുകൊണ്ടു ചെയ്തു. അയാൾ സഭീർഘമായ വിശദീകരണം തൽക്ഷി.

ശേഷപ്പന്റെ ധൈര്യംകണ്ടു ഗോപാലരായർതന്നെ ഞെട്ടിപ്പോയി. ദേശപാലൈ തറവാട്ടിൽ ഭരണാധികാരിയെന്ന സംഭവം ഗോപാലരായർക്ക് അപരിചിതമൊന്നല്ല. തപാസിൽഭാർതന്നെ ഭരണാധികാരി ഉത്തരവിട്ടതും അയാൾക്കറിയാവുന്ന കഥയാണ്. എന്നാൽ അതു നിയമപരമായല്ലെന്ന് ശേഷപ്പൻ തന്നെ ഒരു സംശയം ഇളക്കിവിട്ടു, വീണ്ടും ഭരണാധികാരിയായി നിയമപരമായ കഴപ്പത്തിന് വഴിയൊരുക്കിയിരിക്കുകയാണ് ഗംഗാബായി നാട്ടിലില്ലായിരുന്ന. ദേശപാലൈയുടെ വലിയമാളിക എന്നെ ഒഴിഞ്ഞുകിടക്കുകയാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വയലുകൾ അനേകം ഗ്രാമങ്ങളിലായി പരന്നുകിടക്കുന്നു. ശേഷപ്പൻ ഈ അവസരം ഉപയോഗപ്പെടുത്തി ഏതാ ചില കന്യകകൾ പ്പിന്നാൽ പരിപാടി ഇടുകയാണെന്നു സ്വപ്നമായിരുന്നു. അയാൾ പറയുന്ന നല്ലൊരുത്തിന്റെ കഥ നേരേ കളവോ എന്നു ഭീമൻ കണ്ടു. ശേഷപ്പന്റെ കരുതലിന്മേലേ, ഈ സംഭവം കോടതിയിലെത്തിക്കുകയായില്ല. കോടതിയിലെത്തിച്ചാൽ കേസ് തീരാൻ എത്രവർഷം വേണ്ടിവരുന്നെന്ന് കണ്ടറിയണം. ഈ സമയത്തിനിടയ്ക്ക് കൈവശാവകാശവു കൈമാറ്റവും കാരണം സ്വയംതന്നെ വല്ലവരുടേയും കയ്യിലെത്തും. ലക്ഷക്കണക്കിന് രൂപയുടെ സ്വത്തു കണ്ടു വെച്ച് ശേഷപ്പൻ കാണിച്ച വിദ്യ രസകരമായിരുന്നു.

ഗോപാലരായർക്ക് വിശ്വാസമായില്ല. 'താലൂക്കുകച്ചേരിയിൽനിന്നുവന്ന ഉത്തരവ് നിങ്ങൾ അനുസരിച്ചിട്ടില്ല. നിങ്ങൾക്ക് തോന്നിയതുപോലെ പാരമ്പര്യാവകാശം റിക്കാർഡാക്കിയിരിക്കുകയാണ്. നാളെ കൂതൊക്കെ കോടതിയിലെത്തിയാൽ നിങ്ങളുടെ ഗതി എന്തായിരിക്കും? ആദ്യമായിട്ടുണ്ടോ?' അയാൾ മുഖം കറുപ്പിച്ചു, പല്ലിറുത്തി.

ഈ രോഷത്തിന്റെ മുമ്പിലും ശേഷപ്പൻ പതറിയില്ല. പൊടിവെച്ചിട്ട് കൈ തട്ടിക്കൊണ്ട് അയാൾ പറഞ്ഞു: 'രായരേ, റവന്യൂവകുപ്പിന്റെ പണി എന്താണ്? ഇപ്പോൾ നേരിട്ട് ആരുടെ സ്വാധീനമാണോ, അവരുടെ പേരെഴുതുക. ഇന്നുവരെയും വീടും സ്വത്തും ഗംഗാബായിയുടെ സ്വാധീനമാണ്. അവരുടെ പേരെഴുതുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. അവകാശത്തെ സംബന്ധിച്ച് വിചാരണ നടത്തി, വിധിപറഞ്ഞു സ്വാധീനം കൊടുപ്പിക്കേണ്ടതു കോടതിയുടെ ജോലിയാണ്. പിന്നെ എന്തുകൊണ്ട് ഉത്തരവ് അനുസരിച്ചില്ല എന്നല്ല നിങ്ങൾ ചോദിക്കുന്നത്? പറയാം. ഭീമരായർ മരിച്ചത് 13-9-1898-ൽ ആണ്. അദ്ദേഹം മരിച്ചു മൂന്നുമാസത്തിനകം ഗംഗാബായിയുടെ പേരിൽ അവരുടെ മൂത്തപുത്രൻ സ്വന്തം രക്ഷകന്മാരെന്ന നിലയ്ക്ക് ന്യൂനിക്കാടത്തുപ്രകാരം അവരുടെ പേർ പാരമ്പര്യാവകാശ രജിസ്ട്രറിൽ കുറിച്ചുവെച്ചു. അതു പരിശോധിച്ചു ശരിയാണെന്ന് തപാസിൽഭാർ റിക്കാർഡാക്കിയിരിക്കുന്നതും റിഫർക്സ് കോളത്തിൽ കാണാം.' ശേഷപ്പൻ കലകണ്ണിപ്പോയതിൽ വിശദീകരിച്ചു വിജയോത്സവത്തിൽ കാലും മടക്കിവിടുന്നു.

ആ സമയത്താണ് ഓരോ ഗ്രാമക്കച്ചേരിയുടെ തിണ്ണയിലേയ്ക്ക് കയറിവന്നത്. അത് ശേഷപ്പൻ കണ്ടു. ഒരു കള്ളച്ചിരിയോടെ സന്തോഷപൂർവ്വം അവനെ സ്വാഗതം ചെയ്തു. "ഓരോ? വരൂ, വേഗം വന്നല്ലോ. ഞാൻ നിന്നെ വിളിക്കാൻ പറഞ്ഞതയ്യുകയായിരുന്നു. നിങ്ങളുടെ നാനാവലിയച്ചന്റെ പേരിലുണ്ടായിരുന്ന വയൽ, അന്ന് അധികാരി പറഞ്ഞതുപ്രകാരം നിങ്ങളുടെ പേരിലാക്കിയിരുന്നു. ഇപ്പോൾ നിങ്ങളുടെ അച്ഛൻ ആ സ്വത്തു ചിമണയുടെ പേരിൽ ആക്കണമെന്ന് പറഞ്ഞുപോയിരിക്കുകയാണ്. നിങ്ങൾ എന്തു പറയുന്നു?"

"എനിക്കെന്തു അറിയാം? ചിലനെ കലംകെട്ടവളായതുകൊണ്ട് അപ്പുളുടെ പേരെഴുതാൻ പററില്ലെന്ന് നിങ്ങൾ പറഞ്ഞുവെത്ര. ഓരിയാണോ?" അവൻ ദേഷ്യത്തോടെ ചോദിച്ചു.

ഓരോയുടെ ഉഗ്രമായ മുഖം കണ്ടപ്പോൾ ശേഷപ്പൻ പോലീസ് ഇൻസ്പെക്ടറുടെ അന്നത്തെ അവസ്ഥ ഓർമ്മിച്ചു. അയാൾ ഉടനെ ഭാവം മാറ്റി. "ഹേ, ഹോ! അങ്ങനെ വേണ്ടാത്തതു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ എന്റെ വായിൽ പഴു വീഴും. ശങ്കരപ്പഗൗഡർ ആ സ്വത്തു നിങ്ങളുടെ പേരിലിരിക്കട്ടെയെന്ന് പറഞ്ഞു; ഞാൻ അതനുസരിക്കയും ചെയ്തു. വേണ്ടെന്നുപറഞ്ഞാൽ ഇപ്പോൾതന്നെ ചിമണയുടെ പേരിൽ അവകാശപ്പെട്ടതി, സാഹേബത്തട സമ്മതവും വാങ്ങിക്കളയാം. നിങ്ങൾ ആലോചിച്ചു എന്തുവേണമെന്ന് പറഞ്ഞുകൂടി." തനിക്ക്ക്കൊരു താൽപര്യവുമില്ലെന്ന ഉദാസീന ഭാവത്തിൽ അയാൾ പറഞ്ഞു.

"അതിലാലോചിക്കാണെന്തുണ്ട്? എന്റെ അച്ഛൻ എന്തുപറഞ്ഞിരിക്കുമോ, അതുപോലെ എഴുതിക്കളയൂ!" അതുംപറഞ്ഞ് ഓരോ കച്ചേരിയിൽ നിന്നിറങ്ങി.

അവിടെക്കൂടിയിരുന്നവർ, ഓരോ വെറുതെ തന്റെ വയൽ നഷ്ടപ്പെടുത്തുകയാണെന്നു കരുതി. ചിലർ ആകെ പരിഭ്രമിച്ചു. ജൈരൻ ചിന്നപ്പൻ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു: "എങ്കോ ഓരോ, പ്രാന്തം, നീയിങ്ങവ." "

കൃതിയിലിറങ്ങിയ ഓരോ നിന്ന: "അമ്മാവോ, എനിക്കിപ്പോൾ സൗകര്യം ചില്ല. ശ്യാമരാജയുടെ അടുത്തേയ്ക്ക് ഇരുപതുതെ ഒരു ദൂതൻ വന്നിരിക്കുന്നു. ഉടനെ ചെല്ലാൻ പറഞ്ഞതായിരിക്കുന്നു. ഞാനങ്ങോട്ടു പുറപ്പെട്ടതാണ്." അവൻ വലിയ മാളികയുടെ വഴിയിൽ കൃതിയിൽ നടന്നു.

സൂര്യൻ അസ്തമിച്ചതോടെ കച്ചേരിയുടെ മുമ്പിൽ കൂടിനിന്നിരുന്ന ആളുകൾ ഒഴിഞ്ഞുതൂങ്ങി. കോൽക്കാൻ മല്ലൻ ദീപം കൊളുത്തി. കച്ചേരിയിൽ മങ്ങിയ പ്രകാശം പറന്നു. ഈ ഡൻറേത്തിൽ ഗോപാലരായർ അകത്തു ചെന്നു ശേഷപ്പന്റെ കഥകളൊക്കെ തനസുനിൽക്കാരോടു പറഞ്ഞു. ശേഷപ്പൻ വീട്ടിലേയ്ക്കു പോകാൻ പുറപ്പെട്ടു. അപ്പോഴാണ് ചുക്കന തലപ്പാവും നീളൻ കപ്പായവുമായി ഉസ്മാൻ സാഹേബി വന്ന് വിളിക്കണെന്ന വിവരം നൽകിയത്. ശേഷപ്പൻ നടന്നു.

എന്നാൽ ശേഷപ്പൻ ഇതെല്ലാം പ്രതിഷേധിച്ചതാണ്. തഹസിൽദാർ സാഹേബന് ഒരു സമക്ഷത്തിലും ശേഷപ്പൻ പഴയ വാക്കുകൾ ആവർത്തിച്ചു. തഹസിൽദാർ ഈ കലകണ്ണിയുടെ കളികളും ഉൾപ്പെട്ട അദ്ദേഹം പറയേണ്ടതൊക്കെ പറഞ്ഞു മൗനം പാലിച്ചു. വക്ഷാമണന്റെ അവകാശം നല്ല ചെയാൻ താൻ സമ്മതിച്ചിരിക്കുന്നതായി ശേഷപ്പൻ അറിയിച്ചു. എന്നാൽ ദേശപാഠണ്യയുടെ അവകാശ പ്രശ്നം കോടതി കയറിയിരുന്നതിനാലാവാം എന്ന് അയാൾ ശഠിച്ചു.

29

ദേശപാഠണ്യ മേമരായരുടെ അനുപ്രസാദമായ രക്തായുധങ്ങളെ പേരിൽ പിന്തുടർച്ചാവകാശം രേഖപ്പെടുത്തുന്നതിനുപകരം ഗംഗാബായിയുടെ പേരിൽ ഏഴ്തി വെച്ചു വാങ്ങുന്നതിനായി നിമിഷംകൊണ്ടു പറഞ്ഞു. മറന്നുകഴിഞ്ഞ ഒരു പ്രശ്നം വീണ്ടും തലപൊക്കി. പാലേറ്റിയിലെ ഇപ്പോഴത്തെ ചെറുപ്പക്കാർക്ക് ദേശപാഠണ്യ തറവാടിനെക്കുറിച്ച് ഒന്നും അറിയില്ല. അടച്ചിട്ടിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ വേനം 'ദേശപാഠണ്യയുടെ വലിയ മാളിക' എന്ന പേരിൽ അറിയപ്പെടുന്നുവെന്നുമാത്രം. എന്നാൽ ഗോപാലരായർ പിന്തുടർച്ചാവകാശ രജിസ്റ്റർ പരിശോധിച്ചു ഈ ആക്ഷേപമുന്നയിച്ചതോടെ ഗ്രാമം മുഴുവൻ വാങ്ങുന്ന പക്ഷക്കാരും പഴയ കഥകൾ സമർപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടാകാം എന്ന് ചെയാൻ.

ശേഷപ്പൻ പറഞ്ഞിരുന്നതുപോലെ ഗംഗാബായി വീണ്ടും ദൈവത്തോടു അർപ്പിച്ചു. കൃഷ്ണരായരുടെ മകനെ ദൈവത്തോടുവെന്ന് പറഞ്ഞത് പച്ചക്കള്ളമായിരുന്നു. കൃഷ്ണരായർ ശേഷപ്പന്റെ ഭാര്യസഹോദരിയുടെ അമ്മാവനാണ്. അയാളുടെ മകനെ ഗംഗാബായി ദൈവത്തോടുവെന്ന് കെട്ടുകഥ പറഞ്ഞു, പിന്നെ അതുതന്നെ യാഥാർത്ഥ്യമാക്കി അറിയാൻ ശ്രമമാണ്. ഗംഗാബായി അതു ശരിയാണെന്ന് സമ്മതിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ പണിതീർന്നു. ഒരു കഴപ്പുവെച്ചു. സമ്മതിച്ചില്ലെങ്കിലും, കോടതി ഡിക്രി വാങ്ങുക; ദേശപാഠണ്യയുടെ തറവാടുസ്വത്തു് ചേപ്പിച്ചെടുക്കുക—അതായിരുന്നു ശേഷപ്പന്റെ അഭ്യർത്ഥന. ഗ്രാമവാസികൾ ഈ തത്രം മനസ്സിലാക്കുവാൻ അധികസമയം വേണ്ടിവന്നില്ല. ഗംഗാബായി ഇപ്പോഴും കാണരായരുടെ വേനത്തിലാണ് താമസം. അദ്ദേഹത്തിനറിയാം. അപ്പോൾ ഈ ദേശപാഠണ്യയുടെ തറവാടുസ്വത്തിനെക്കുറിച്ച് കേസും കൂടുതലായാൽ കോടതിയും ആപ്പീസും കയറി ചേരിപ്പോരുകയും മുർച്ചിച്ചു പാലേറ്റിയിൽ കഴപ്പുണ്ടാകുമെന്നു യെന്നു.

തഹസിൽദാർ കന്യാഗന്ധശ്രാദ്ധത്തിനു തന്നെ ക്ഷണിച്ചാൽ ഈ കത്തുകൾ മുഴുവൻ വെളിച്ചത്തു കൊണ്ടുവരാൻ കഴിയുമെന്ന് അദ്ദേഹം ആശിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തെ വിവരം അദ്ദേഹത്തെ വിളിച്ചുതേയില്ല. നാരായണാചാര്യർ

ശേഷ്പനോടു പറഞ്ഞു തഹസിൽദാരുടെ പൗരോഹിത്യം സമ്പാദിച്ചിരിക്കുകയാണ്. അയാളുടെ ഭാര്യ മുറത്തിൽ പ്രതദക്ഷിണ വാങ്ങിപ്പോരുന്നതും ബാളാചാതുർ കണ്ടിരുന്നു. തനിക്ക് ലഭിക്കേണ്ടിയിരുന്ന പൗരോഹിത്യം നാനായ ബാലാതുർക്ക് ലഭിച്ചിരിക്കുന്നതായും അദ്ദേഹത്തിനു മനസ്സിലായി. ബാളാചാതുർ ഒട്ടും വിഷമിച്ചില്ല. ക്ഷാമകാലത്തു പട്ടിണിയും പറ്റി ദുഃഖമായി കഴിയുന്ന ഒരു കുടുംബത്തിനു സഹായം കിട്ടിയെന്നതു അദ്ദേഹത്തെ സന്തോഷിപ്പിച്ചതേയുള്ളൂ. എന്നാൽ ഇതുകൊണ്ടൊരു ഭോഷമുണ്ടായി - തഹസിൽദാരുടെ നേരിട്ട കടം സംസാരിക്കാനുള്ള സന്ദർഭം നഷ്ടപ്പെട്ടു. വിളിക്കാതെ തന്നെ തഹസിൽദാരുടെ മുഖിൽ കടന്നുചെല്ലുന്നതു അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുസ്സന്ദർഭം ചേർന്നതല്ല. ഈ ചിന്തകളോടുകൂടി അദ്ദേഹം കച്ചേരിയുടെ മുഖിലിറങ്ങി നടന്നു.

കച്ചേരിപ്പടിക്കൽ ഗ്രാമത്തിലെ ആളുകൾ മുഴുവൻ സമ്മേളിച്ചിരിക്കുകയാണ്. തഹസിൽദാരുടെ മുഖിൽ വിചാരണയിലിരിക്കുന്ന പരാതികളിൽ സാക്ഷി പറയാൻ വന്നവരാണ്. ആരുടെയൊക്കെയോ ഭാവി അവിടെ തീരുമാനിക്കപ്പെടാനിരിക്കുന്നു. അകത്തുചെന്നു തഹസിൽദാരുടെ കണ്ടാലോ? അദ്ദേഹം ഒരു നിമിഷം ശങ്കിച്ചുനിന്നു. അദ്ദേഹം അങ്ങോട്ടു ചെന്നില്ല. കച്ചേരിയും കടന്നു അദ്ദേഹം വലിയ മാപ്പികയിലേയ്ക്കു ചെന്നു.

അവിടെയും ആരും ഇല്ല. ശ്യാമരായർ ആരെങ്കിലും കാത്തിരിക്കുകയാണെന്നു തോന്നി. അയാളുടെ മുഖിൽ ദാദ. ലക്ഷ്യണൻ, ജാഗീർദാരുടെ കൃഷിക്കാർ തുടങ്ങിയവർ നിരന്നിരിക്കുന്നു. ബാളാചാതുർ ഏത്തിയപ്പോൾ എല്ലാവരും നമസ്കരിച്ചു. "എന്താ ശ്യാമരായാ, ഗ്രാമത്തിലെവിടെയെന്നാലും ആളുകൾ കൂട്ടുകൂടി നിൽക്കുകയല്ലോ? കച്ചേരിയുടെ മുഖിലും ആളുകൾ നിൽക്കുന്നിരിക്കുന്നു; ഇവിടെയും ധാരാളം ആളുകളുണ്ടല്ലോ. പാദങ്ങളിഴെക്കുറുപററി?" ആചാതുർ അത്തരപ്പെട്ടു. ശ്യാമരായർ അതിനു മറുപടി പറഞ്ഞില്ല. അതിനുപകരമായി ഇദ്ദേഹം മഹാരാജാവിന്റെ ദൂതൻ കൊണ്ടുവന്ന കത്തു ആചാതുർക്കു നീട്ടി. "ഈ മോടിയില്ലാത്ത എനിക്കു വായിക്കാനാകുന്നില്ല! നിങ്ങൾ കാതു പറഞ്ഞാൽ മതി." ആചാതുർ പറഞ്ഞു.

"ഇനി നാലുദിവസത്തിനകം ഇദ്ദേഹം മഹാരാജാവു പാദങ്ങളിഴെക്കുറുപ്പു നൽകും. ബാല്യസാഹേബ് ഇദ്ദേഹത്തുചെന്നു ലക്ഷ്യബായിയുടെ കാലുപിടിച്ചു കരഞ്ഞു ക്ഷമായാചനം ചെയ്തുവരട്ടെ. മഹാരാജാവിനു ഇവിടെ ഏഴുനൂറ്റമ്പോൾ യശവന്തരായരുടെ വരമമത്രെ. ആർ. ഡി. ഒ. സാഹേബും അതേ അവസരത്തിൽ പാദങ്ങളിയിൽ ക്യാമ്പു ചെയ്യും. കൂടാതെ ഞാൻ ഉടനെ ഇദ്ദേഹത്തു ചെല്ലണമത്രെ. ക്ഷാമം കാരണം പട്ടിണി കിടക്കുന്ന ജനങ്ങൾക്ക് വിതരണം ചെയ്യാൻ ഇന്ത്യവാക്കു ചോളം അയയ്ക്കുന്നുണ്ട്. അതിനാണ് കൃഷിക്കാരുടെ വിളിപ്പിച്ചത്. അപ്പോഴേക്കുള്ള നിങ്ങളും വന്നു. നന്നായി." ശ്യാമരായർ എല്ലാ സംഗതികളും ബോധിപ്പിച്ചു.

ധാനം കൊണ്ടുവരാൻ ചുരുങ്ങിയത് നാലുതു കാളവണ്ടികളെങ്കിലും വേണം. ഇതിനെക്കുറിച്ച് കൃഷിക്കാരുടെ അഭിപ്രായം ആരായണമല്ലോ. ബാളാചാക്യർ തന്റെ മുമ്പിൽ നിൽക്കുന്ന കാസിം സാഹേബിനോട് അഭിപ്രായം ആരാഞ്ഞു. കാസിം സാഹേബ്, തലമുറകളായി ജാഗീർദാരുടെ ഭൂമി പാട്ടത്തിനെടുത്തു കൃഷിചെയ്യുന്ന വൻകിട കൃഷിക്കാരനാണ്. വലിയ മാളികയെക്കുറിച്ച് അയാൾക്ക് വലിയ അഭിമാനമായിരുന്നു.

“മഹാരാജാവ് പാവങ്ങൾക്ക് ചോളം വിതരണം ചെയ്യണമെങ്കിൽ, അതാദ്യം ഗ്രാമത്തിലെത്തിക്കണം. അല്ലാത്തതാൽ ഭംഗിയായില്ല. എന്നാൽ പേമാരി കാരണം നിലം ചതുപ്പായിരിക്കുന്നു. ഒന്നാംവിള വിതയ്ക്കേണ്ട സമയമായി. ഉടനെ കണ്ടത്തിൽ വിതെത്തണം. അല്ലെങ്കിൽ അത് ഭൂമിയോടു കാണിക്കുന്ന ദ്രോഹമാണ്. അതുകൊണ്ട് ചതുപ്പനിലമുള്ളവർ ഉടനെ വിതയ്ക്കുവേണ്ട ജോലി തുടങ്ങട്ടെ. കണ്ടം വരണ്ടിരിക്കുന്നവർ വണ്ടി തേക്കി ചോളം കൊണ്ടുവരാൻ പുറപ്പെടട്ടെ.” കാസിം സാഹേബ് പറഞ്ഞു.

അവിടെ സമ്മേളിച്ചിരുന്ന ചിലക്കിതിപ്പുകുട്ടികൾ. കാസിം സാഹേബ് ചതുപ്പനിലമുള്ളതാണോ വിതയ്ക്കാനാണെന്നും പറഞ്ഞു അയാൾ ഗ്രാമത്തിൽ തന്നെ നിന്നാൽ ആരു ഇന്ദുപുരത്തേയ്ക്ക് പുറപ്പെടുകയില്ല. സത്യത്തിൽ യാത്രചെയ്യാനുള്ള സൗകര്യം ആർക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല. കണ്ടത്തിൽ ജോലിയില്ലാത്തവരായി വല്ലവരുമുണ്ടോ? ചിലർ ഈ അഭിപ്രായഗതി ഏകദേശമായി അവതരിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു.

കൃഷിക്കാർ പല വിഷമതകളും പറഞ്ഞു. ശ്യാമരായർക്ക് അതൊന്നും നിഷേധിക്കാനായില്ല. പൊതുസംരംഭങ്ങളിൽ നാട്ടുകാർ സഹകരിച്ചില്ലെങ്കിൽ മഹാരാജാവെന്തു വിചാരിക്കും? അതായിരുന്നു അയാളുടെ പ്രയാസം. കൃഷിക്കാർ പറയുന്നതിലും കാര്യമുണ്ട്. എന്നാലും മഹാരാജാവ് ചോളം ഭാനം നൽകുമ്പോൾ അതെത്തിക്കാതെല്ലാ ഔദാത്യമെങ്കിലും കാണിക്കുമോ? ബാളാചാക്യരും ഈ പ്രശ്നത്തിനൊരു പരിഹാരം കാണാൻ ശ്രമിച്ചു. അദ്ദേഹം അഭിപ്രായപ്പെട്ടു: “ധാനം കൊണ്ടുവരുന്ന ജോലി ജാഗീർദാരുടെ കൃഷിക്കാർ മാത്രം ഉള്ളതാണോ? ഗ്രാമത്തിലെ എല്ലാ കൃഷിക്കാരും ചെയ്യേണ്ട ജോലിയല്ലേ. അതുകൊണ്ട് കണ്ടത്തിൽ അടിയന്തിരമായി ജോലിയുള്ളവർ പോകേണ്ടതില്ല. മറ്റുള്ളവർ ഉടനെ പുറപ്പെടട്ടെ. അവരുടെ വണ്ടിയുടെ വാടകയായി ധാനം തന്നെ കൊടുക്കേണ്ടതാണ്.” ബാളാചാക്യരുടെ അഭിപ്രായം സർവ്വതും അംഗീകരിച്ചു. നേരം പുലരുന്നതിനു മുമ്പ് വണ്ടികൾ പുറപ്പെടണമെന്നും ശ്യാമരായർ കൽപിച്ചു. കാസിം സാഹേബ് തന്നെ ഇതിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വം വഹിക്കണമെന്നും തീരുമാനിക്കപ്പെട്ടു.

മഹാരാജാവിനെ സ്വീകരിക്കുന്നതിനുള്ള മതക്കുരുളെക്കുറിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന് താമസിക്കാത്ത സൗകര്യങ്ങളെക്കുറിച്ച് ചർച്ച നടന്നു—എല്ലാം കഴിഞ്ഞു ആളുകൾ പിരിഞ്ഞുപോയി.

ബാളാചാതുർ ഗ്രാമശ്ലേഷരിയുടെ മുന്നിലൂടെ ഇല്ലത്തേയ്ക്ക് നടക്കേയ്ക്കായിരുന്നു. അപ്പോൾ അഞ്ചാറാഴ്ചകൾ അദ്ദേഹത്തിനെതിരെ വന്നു. അവർ നമസ്കരിച്ചു. അവരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഹാവന്റരിലെ കല്ലൻ ഗൗഡരെ അദ്ദേഹം തിരിച്ചറിഞ്ഞു. "എന്താ ഗൗഡരേ, ഞങ്ങളുടെ പയ്യനെ ജയിലിലേയ്ക്കയയ്ക്കാൻ ഇത്രയും ബുദ്ധിമുട്ടി വരേണിയിരുന്നോ?" ബാളാചാതുർ ചോദിക്കാതിരുന്നില്ല.

കല്ലൻ ഗൗഡർ പുഞ്ചിരിച്ചു. "നിങ്ങളെപ്പോലുള്ള വലിയ ആളുകൾ ഓരോരുത്തരും പിന്തുണയ്ക്കുന്നപ്പോൾ ഞങ്ങൾക്കെന്തു ചെയ്യാൻ കഴിയും? നിങ്ങൾ വരച്ച വരകടന്നു പോയവരല്ല ഏന്റെ അച്ഛനും മറ്റും. ഞാൻ ആ അച്ഛൻ പിറന്നവനാണ്. നിങ്ങളുടെ വാക്കു തെറ്റി നടക്കാനാവുമോ?" ഗൗഡർ മറുപടി പറഞ്ഞു. ആചാതുർക്കു പിന്നാലെ നടന്നു തുടങ്ങി. ഒരുപക്ഷേ, ഇവ രണ്ടുവരും രാജീയാവശ്യം വന്നതായിരിക്കണമെന്നു ആചാതുർക്കു തോന്നി. അദ്ദേഹം ശ്യാമരായഭരയും ഇല്ലത്തേയ്ക്കു വരാൻ നിർബ്ബന്ധിച്ചു. എല്ലാവരും ഒന്നിച്ചു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭവനത്തിലെത്തി. അവിടെ കല്ലൻ ഗൗഡർ തന്നെ വിഷയം ഏല്പിച്ചു. "ഞങ്ങൾക്കു കേസു കൊടുക്കാൻ മനസ്സുണ്ടായിരുന്നില്ല. നിങ്ങളുടെ ആ പയ്യപ്പെട്ടിപ്പോൾ, അദ്ദേഹമാണ് ഈ കേസുകളെല്ലാം വരുത്തിവച്ചത്. ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹംതന്നെ നാട്ടു വിട്ടിരിക്കുകയല്ലേ? ഇനി കേസു നടത്തേണ്ട കാര്യമില്ല. അതുകൊണ്ടു ഹർജി പിൻവലിക്കാനാണ് ഞങ്ങൾ വന്നത്."

"മുത്തുപോലത്തെ വാക്കു; അപ്പോൾ ഹർജി പിൻവലിക്കാൻ നിങ്ങളുടെ നാട്ടുകാർ സമ്മതിച്ചിരിക്കുകയാണല്ലേ?" ബാളാചാതുർ ചോദിച്ചു.

"ഈ കേസു നടത്തുന്നതോളം ആകെകിലും ഇപ്പോഴുള്ള കാര്യമാണോ? നിങ്ങളുടെ നാട്ടുകാർ തന്നെവന്നു കേസു കൊടുക്കാൻ പറഞ്ഞു. ഇപ്പോൾ അതു പിൻവലിക്കുന്നതിനും എതിർ നിൽക്കുന്നതും നിങ്ങളുടെ നാട്ടുകാർ തന്നെ. ഓട നാട്ടിനു ആപത്താണെന്നും അതുകൊണ്ടു കേസു നടത്തേണ്ടമെന്നും അവർ വാശിപിടിച്ചിരിക്കുകയാണ്. അപ്പോൾ ഞങ്ങളെതുവേണം?" കല്ലൻ ഗൗഡർ പുതിയ പ്രശ്നം അവതരിപ്പിച്ചു.

"ഞങ്ങളുടെ നാട്ടുകാരോ? അരാണപ്പാ അതു?" ആചാതുർ വിഷമത്തോടെ ചോദിച്ചു.

"ഞങ്ങൾ വഴിക്ക് തോടിനടുത്തുവെച്ചു ബിറാണ്ടർ ഗൗഡരുടെ നാലഞ്ചു ജോലിക്കാരെ കണ്ടു. കേസു നടത്തുകയാണെങ്കിൽ അനേകം ആളുകളെ സാക്ഷി നൽകാമെന്നും അപ്പർ പറഞ്ഞിരിക്കുകയാണ്." കല്ലൻ ഗൗഡർ പറഞ്ഞു. ആശ്ചര്യപരമായൊന്നുമില്ലാത്ത കാര്യമായാണിത് പ്രതികാരം ചെയ്യാൻ ഗൗഡത്തി ഈ തന്ത്രം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കണമെന്നു ആചാതുർ സംശയിച്ചു. അദ്ദേഹം തന്റെ സംശയം പ്രകടിപ്പിച്ചു. ഫലപ്രസാദം തന്നെ വിളിപ്പിച്ചു കേസു തുടർന്നു നടക്കാൻ പറഞ്ഞ സംഗതിയും കല്ലൻ ഗൗഡർ വെളിപ്പെടുത്തി. ആചാതുർ ഞെട്ടി.

“ഗൌഡാ, നിനക്ക് ചെറുപ്പമാണ്. എന്നാൽ നീ വലിയ തറവാട്ടിൽ ജനിച്ചവനാണ്. എന്തോടുകൂടി ആലോചിച്ച് എന്ന് അനുസരിക്കാൻ മനസ്സുണ്ടെങ്കിൽ പറയൂ. വെറുതെ പലതും പറയുന്നതുകേട്ട് എന്തെങ്കിലും ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ ഞാൻ പറയുന്നില്ല. അതു കേൾക്കുന്നത് നിനക്ക് നല്ലതുമല്ല.”

“നിങ്ങൾ വരാവൂ വര അദ്ദേഹത്തിന്റെ അച്ഛനും കടന്നിട്ടില്ല; അദ്ദേഹവും കടക്കില്ലെന്ന് പറഞ്ഞല്ലോ; ആചാര്യരേ?” ശ്യാമരായർ ഇടയിൽ കയറി പറഞ്ഞു.

കല്പൻ ഗൌഡർ തലകുലുക്കി. ഗൌഡത്തി പറഞ്ഞപ്പോൾ മുതൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സ് ചിന്താകുലുഷമായിരുന്നു. താൻ ഏതുവഴി സ്വീകരിക്കണം? അതദ്ദേഹത്തിനറിയാം. ശ്യാമരായരാണ് ഉപായം പറഞ്ഞുകൊടുത്തത്.

“ഗൌഡരേ, നിങ്ങളാലോചിക്കണം. ഇപ്പോൾ നിങ്ങൾ കേസ് പിൽ വലിക്കാൻ ഹർജി കൊടുത്തതറിഞ്ഞാൽ ഗൌഡത്തിയും കൂട്ടരും ദേഷ്യപ്പെടും. അതുകൊണ്ട് നിങ്ങൾ അപ്രകാരം ഹർജി കൊടുക്കരുത്. കേസ് വിചാരണയ്ക്ക് വരുമ്പോൾ നിങ്ങൾ വരാതിരുന്നാൽ മതി. കഴിഞ്ഞു. തഹസിൽദാർ തന്നെ കേസ് തള്ളിക്കളയും. അപ്പോൾ പിന്നെ നിങ്ങളുടെ പേരിൽ ആരും കുറ്റം ചാരിക്കുകില്ല.”

കല്പൻ ഗൌഡർ ആചാര്യരുടെ മുഖം നോക്കി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായവും അറിയണമല്ലോ. ആചാര്യർ പറഞ്ഞു: “നിയമപരമായ പ്രശ്നങ്ങൾ എന്നിക്കൊന്നുമറിഞ്ഞുകൂടാ. ശ്യാമരായർ അനേകം ഗ്രാമങ്ങളിൽ കല കണ്ണിയായി ഇരുന്നവനാണ്. അദ്ദേഹത്തിന് എല്ലാമറിയാം. നീതി മാത്രമേ എന്നിക്കറിയാവൂ. അദ്ദേഹം പറയുന്നത് നീതിക്ക് നിരക്കമെങ്കിൽ അതുപോലെ ചെയ്യുന്നതിൽ എന്നിക്കെതിർപ്പില്ല.”

“എന്നാൽ പിന്നെ ഞങ്ങൾ ഇപ്പോൾത്തന്നെ നാട്ടിലേയ്ക്ക് തിരിച്ചുപോയ്ക്കളയാം. പരാതിക്കാരൻ ഹാജരില്ലെന്നുപറഞ്ഞ് കേസ് തള്ളിക്കളഞ്ഞാൽ ആദ്യോഹം അവസാനിച്ചു.” കല്പൻ ഗൌഡർ പറഞ്ഞു.

ആചാര്യർക്ക് വളരെ സന്തോഷമായി. “ഗ്രാമങ്ങൾ തമ്മിൽ വഴക്കില്ലാതിരിക്കണമെങ്കിൽ നിങ്ങളെപ്പോലുള്ള അധികാരികൾ വേണം ഗൌഡരേ.”

“വഴക്കിടാൻ ആർക്കാണ് ഗ്രാഹം? അതിരായിലെ ഞങ്ങളുടെ ഗ്രാമക്കാർ പാലും തൈരും വിൽക്കാൻ ഇങ്ങോട്ടു വരും. നദി കടക്കാൻ തോണിക്കാർ വരും. ഞങ്ങളുടെ പശുക്കളെ മേയാൻ വിട്ടാൽ അവ തോട്ടു കടന്ന് നിങ്ങളുടെ വയലിലേയ്ക്കു വരും. കലഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നാൽ നമ്മുടെ ഭൈരംഭിനകായ്ക്കൾ ഏങ്ങനെ നടക്കും?” കല്പൻ ഗൌഡർ യാത്രയായി.

സമയം ഉച്ചയായു്. പതിനൊന്നുമണി. തഹസിൽദാരുടെ തീർത്ഥാടനം കാണമെന്ന് കരുതിയതിനാൽ ആചാര്യർ പ്രാതൽസ്നാനം കഴിച്ചിരുന്നില്ല. ഇപ്പോൾ പുഴയിലേയ്ക്ക് പോകേണ്ടിയിരുന്നു. ഊണു കഴിച്ച് ഇരുപുരത്തേയ്ക്ക് പോകണെന്നും പറഞ്ഞ് ശ്യാമരായരും പുറപ്പെട്ടു.

ആററിലേയ്ക്കു നടക്കുമ്പോൾ ആചാർ കല്ലൻ ഗൗഡരുടെ വാക്കുകൾ ഓരോന്നോളം നദിയിൽ അനേകം ആളുകൾ സമ്മേളിച്ചിരിക്കുന്നു. മഞ്ചൽക്കാർ വിഗ്രഹമെഴുന്നള്ളിക്കുന്ന പല്ലക്ക് ചുമന്ന് കൃഷ്ണാനന്ദിസ്സാനത്തിന് വന്നിരിക്കുകയാണ്. മൈതാനമാകെ ജയഘോഷംകൊണ്ടു മുഖരിതമായി. നദിയുടെ കരയിൽ നിരന്നിരിക്കുന്ന ആളുകൾ ആചാർ ആവേശം കൊള്ളിച്ചു. ഹാവൻറിലെ കല്ലൻ ഗൗഡർ സാദാവികമായിപ്പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ അയാൾ പോയെങ്കിലും ആചാർക്കു ഹൃദയത്തിൽ പ്രതിധ്വനിച്ചു. പരാതി പിൻവലിക്കുകയെന്നു സർവ്വസാധാരണമാണ്; എന്നാൽ ആളുകൾ അത് ഇഷ്ടപ്പെടുന്നില്ലത്രെ! ആചാർക്കു മനസ്സ് എത്രയൊന്നോ വളരെ പിന്നോക്കം പോയി. വീണ്ടുംവീണ്ടും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ ആ ചിന്ത പിടഞ്ഞത്തി. ഗ്രാമത്തിലെ സമാധാന ജീവിതത്തെ അവതാളപ്പെടുത്താൻ ശ്രമിക്കുന്ന ആ ഷഷ്ടശക്തി ഏതാണ്?

ഹാവൻറിലെ വിഭാഷത്തിന്റെ തീപ്പൊരി യാദൃച്ഛികമായതല്ല. അതിന്റെ പിന്നിൽ കടിപ്പുകയുടെ വിഭാഷം പരന്നു കിടക്കുകയാണ്. പഡപ്പൻ, ദാദ, ബാപ്പസാഹേബ്, ഗൗഡർ, ശേഷപ്പൻ, താനടക്കമുള്ള എല്ലാവരും വിഭാഷത്തിന്റെ ശ്രംഖലയിൽ ബന്ധിതരാണ്. ഒരു തീപ്പൊരി കാട്ടുതീയായി മാറുന്നു. ഏതോ ഒരു ക്രിയ, പ്രതിക്രിയയുടെ പരമ്പരകൾ സൃഷ്ടിച്ചു വീഴുന്നു. അതിനെല്ലാവരും ഉത്തരവാദികളാണ്. അതിപ്പോൾ അടുത്ത ഗ്രാമത്തിലും വ്യാപിക്കുന്നു. ജീവിതം പ്രവൃദ്ധമാകുന്നതു തന്നെ ഇങ്ങനെയായിരിക്കുമോ? വിഭാഷത്തിന്റെ ശക്തി ഇത്ര പ്രഭാവശാലിയാണെങ്കിൽ സ്നേഹത്തിന്റെ ശക്തിയും ഇത്രതന്നെ പ്രഭാവശാലിയാകേണ്ടതല്ലേ? ബാളാചാർക്കു സുദീർഘമായ അനുഭവം അതു സാധ്യമല്ലെന്നുറപ്പിച്ചു പറഞ്ഞു. വിഭാഷത്തിന്റെ ശക്തി സ്നേഹത്തിനില്ല. പക തൊട്ടാൽ പൊള്ളും; സ്നേഹം ജനിച്ച്, വളർന്നു വികസിക്കുന്ന ജീവിതം. അതുകൊണ്ടുതന്നെ അതു രൂപംകൊള്ളാൻ സുദീർഘമായ കാലയളവു വേണ്ടിവരും.

ജീവിതത്തിൽ വന്നുചേരുന്ന യാദൃച്ഛിക വിപത്തുകൾക്ക് വിദൂരങ്ങളായ കാരണങ്ങൾ കാണാം! മഴക്കാലം വന്നാൽ ഏങ്ങാനും മഴപെയ്യും; പക്ഷേ, പാളത്തിയിൽ വെള്ളം പൊങ്ങും. അതു ആചാർ കണ്ടിട്ടുള്ളതാണ്. ഒരു തരത്തിൽ പാളത്തിയിലെ ജീവിതം തന്നെ അങ്ങനെയാണ്. ആരോ ചെയ്ത പാപം; അതു അലമാലകൾ ഇളക്കിവിടും; ഗ്രാമജീവിതമാകെ ഇളക്കിക്കളയും. ഇതിൽനിന്നു മോചനമില്ലേ?

ആചാർ ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടേയിരുന്നു. ആററിലകരയിൽനിന്ന ആളുകൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്രദ്ധയിൽ പെടുതേയില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്രദ്ധ മുഴുവൻ നദിയിലായിരുന്നു. ഒഴുകുന്ന പുഴയിലെ ഏറുന്നിക്കുണ്ടളും ആഴവും പരപ്പും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ വികാരങ്ങളുടെ വേലിയേറ്റമുണ്ടാക്കി. ആചാർ വികാരവിവശനായി വീണുനില്ക്കുകയെന്നു നദിയിൽ കളിക്കാൻ നിറഞ്ഞ മഞ്ചൽക്കാർ അരയോളം വെള്ളത്തിൽ, ആചാർ മന്ത്രം ചൊല്ലു

നന്നും കാത്തുനിന്നു, ആചാര്യർ ഉടനെ നദിയിൽ ഇറങ്ങുമെന്നുവർ പ്രതീക്ഷിച്ചു. പക്ഷേ, പ്രതീക്ഷ ഫലിച്ചില്ല. ആചാര്യർ നിന്നേടത്തുനിന്നുനടന്നിയില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിന്തകൾ ഇവിടെയെങ്ങുമായിരുന്നില്ല. കല്ലുപോലെ നിൽക്കുന്ന ആചാര്യരെ കണ്ഠം പുഴയിലിറങ്ങിയ ആളുകൾ പരിഭ്രമിച്ചു.

അങ്ങനെയിരിക്കെ നാരായണാചാര്യർ നദിക്കരയിലെത്തി. അദ്ദേഹം ആദ്യം കണ്ടതും ബാളാചാര്യരുടെതാണ്. മുത്തു മുത്തുകനായി. എന്നിട്ടും തന്റെ ഇളയച്ചൻ ആരെണ്ണക്കൊതിച്ചു തന്നെക്കാൾ നേരത്തെ നദിക്കരയിലെത്തിയിരിക്കയാണല്ലോ! അയാളുടെ ക്ഷമകെട്ടു. കടുംബകലഹം കാരണം നാരായണാചാര്യർ, ബാളാചാര്യരോടു സംസാരിക്കാതെ ഏതായാ വർഷങ്ങളായി. അയാൾ രോഷാകുലനായി. ഈ കിഴവൻ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നോടത്തോളം തനിക്കു വിലങ്ങുതടിയായിരിക്കും. അയാളുടെ തൊഴിൽപ്പക ഉണർന്നു; അയാൾ കലിപ്പുണ്ടു: "ഈ പേമാരിയും കാര്യം ഉള്ളപ്പോൾ എന്തു അപ്പൈശ്വര്യം നേടാനാണ്, നേരം പുലരുന്നതിനുമുമ്പ് ഇങ്ങോട്ടു പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്?" അയാൾ വിദ്വേഷം കലർന്ന സ്വരത്തിൽ അലറി.

ഈ ചെങ്കേട്ട് ആചാര്യർ ഞെട്ടി കണ്ണു മിഴിച്ചുനോക്കി—നമ്മുടെ പുത്രൻ എന്നി വിറയ്ക്കുന്നുണ്ടു്—ദേവ്യംകൊണ്ടോ, ശീതംകൊണ്ടോ? അയാളുടെ വാക്കുകൾ ആചാര്യർ കേട്ടിരുന്നു. അവയുടെ പിറകിലുള്ള വിഷം ഏതാമാത്രമാണെന്നും മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. എന്നാൽ അതേ നാണുത്തിൽ മറുപടി പറയാൻ അദ്ദേഹം തയ്യാറായിരുന്നില്ല. "ഈ ഗംഗാഭാഗീരഥി നമ്മെ ഉദ്ധരിക്കാനായി എഴുന്നള്ളിയിരിക്കുമ്പോൾ അവളുടെ ദർശനം മാത്രം പോരെ നമുക്കു്? അതിലും വലിയ അപ്പൈശ്വര്യമെന്തുണ്ടു്?" ആചാര്യരുടെ വാക്കുകൾ പകർച്ചയും ആത്മഗതമായിരുന്നു.

നാരായണാചാര്യരുടെ കോപം ഇരട്ടിച്ചതേയുള്ളൂ. "നമ്മുടെ ഇളയച്ചന്റെ വാക്കാണ് വാക്കു്! യാജ്ഞവൽക്ക്യനും ജനകനും മറ്റും ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ നമസ്സരിക്കണം. മഞ്ചൽക്കാർ കളിക്കാണെത്തിയ വിവരമറിഞ്ഞു്, ഓടിപ്പോടി ഇവിടെ ഏത്തിയിരിയ്ക്കുകയാണ്. എന്നിട്ടിപ്പോൾ എടുത്താൽ പൊങ്ങാത്ത വാക്കുകൾ അടിച്ചവിടുന്നു! ഗംഗാഭാഗീരഥിയുടെ പുണ്യദർശനത്തിനു വന്നുപോകതെ! മന്ത്രോച്ഛാരണം ചെയ്യുന്നതു് ഭക്ഷിണ വാങ്ങാൻ വന്നതാണെന്നു പറഞ്ഞാൽ അന്തസ്സിനു കുറവല്ലേ? എത്രയായാലും ഒരു വൈദിക ബ്രാഹ്മണൻ! ചലിയേ ദേശമായി, ദേശപാണ്ഡെഡമാരുടെ അന്തസ്സം!" നാരായണാചാര്യരുടെ അവിവേകത്തിനതിരില്ലായിരുന്നു. ആചാര്യർ സാവധാനം നദിയിലിറങ്ങി. നാരായണാചാര്യരുടെ വൈദിക ചിത്തപ്പുത്തി ഉടനെ ഉണർന്നു പ്രവർത്തിച്ചു. അയാൾ നദിയിലിറങ്ങി നിന്ന ആളുകളോടു വിളിച്ചുപറഞ്ഞു: "ഒം—കൈക്കമ്പിളിൽ വെള്ളമെടുക്കൂ.. കേശവാ, നാരായണ.. പ്രണവസ്യ ... പാപാത്മ പാപസംഭവം.....മുക്കു പിടിച്ചോളൂ.....നദിയിൽ ഒരു പിൻൽ കാണു് ഒരു വൃത്തം വരച്ചോളൂ.. ഒം.....കളിച്ചോളൂ..." അയാൾ ഓരോ പാപത്തിൽ മന്ത്രോച്ഛാരണം ചെയ്യുന്നതുടങ്ങി.

നദിയിൽ മുങ്ങിനിവർന്ന ആളുകൾ ഓരോരുത്തരെയും കരയ്ക്കുകയറി. നാരായണാചാര്യരും കരയ്ക്കുകയറി. നാരായണാചാര്യർക്ക് അവർ ഓരോ പൈസ മന്ത്രോച്ചാരണം ചെയ്തതിന് ദക്ഷിണ നൽകി. 'പന്ത്രണ്ടുകൊല്ലത്തിലൊരിക്കലാണ് ഭാഗീരഥി വരുന്നത്. എന്നിട്ടും ഒരു പൈസയായാണോ ക്ഷേണി?' അയാൾ ചിന്തിച്ചു.

'ഒരു പൈസയല്ലല്ലോ.....നിങ്ങൾക്കൊരു പൈസ; അതാ അവിടെ നിൽക്കുന്നില്ല, അദ്ദേഹത്തിനൊരു പൈസ. ഓരോരുത്തരും ഈ രണ്ടു പൈസ തരുന്നുണ്ട്.' ആളുകൾ വാദിച്ചു.

'മന്ത്രോച്ചാരണം നടത്തിയത് നാനാണ്. അദ്ദേഹം അതിനു വന്നതല്ലെന്നു പറയുന്നത് നിങ്ങൾ കേട്ടതല്ലേ? അതുകൊണ്ട് ഈ രണ്ടുപൈസ ഇവിടെത്തന്നെ തന്നു പോയാൽ മതി.' നാരായണാചാര്യർ തന്റെ അനുഗ്രഹിയെ തൊഴിലിന്റെ മേയയിൽ ഒളിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് അവരോട് കല്പിച്ചു.

എന്നാൽ ആളുകൾ അനുസരിച്ചില്ല. 'അതെങ്ങനെ നടക്കും? നിങ്ങൾക്കു കിട്ടേണ്ടത് നിങ്ങൾക്ക്! അദ്ദേഹത്തിനു കിട്ടേണ്ടത് അദ്ദേഹത്തിന്!' അവർ കണക്കു പറഞ്ഞു; നാരായണാചാര്യർക്ക് ഒരു പൈസ മാത്രം കൊടുത്തു. അവർ തോറ്റു തിരുമ്മുകയായിരുന്ന ആചാര്യരുടെ അടുത്തു പോയി, 'ആചാര്യ സ്വാമി, ദക്ഷിണ.....' അവർ അപേക്ഷിച്ചു.

'ഞാൻ മന്ത്രോച്ചാരണം ചെയ്തില്ലല്ലോ. എന്നിക്കൊന്നും വേണം.' ആചാര്യർ തോറ്റു തിരുമ്മുന്നതിനിടയ്ക്കു പറഞ്ഞു.

'ഞാൻ പറഞ്ഞതിപ്പോഴെങ്കിലും മനസ്സിലായോ? മന്ത്രോച്ചാരണം ചെയ്തവർക്കുതന്നെ ഇവിടെ രണ്ടു പൈസ കൊടുക്കണം.' നാരായണാചാര്യർ അത്യാത്മീയമായി പറഞ്ഞു.

കൂടിയിരുന്നവരിൽ ഒരാൾ പറഞ്ഞു: 'അദ്ദേഹം തന്നെ മന്ത്രോച്ചാരണം ചെയ്തതായിരുന്നു. നിങ്ങൾ ഏതിരേവന്നു തടഞ്ഞതാണ്.' അവൻ കയ്യിലിരുന്ന പൈസ നദിയിലെറിഞ്ഞു. മറ്റുള്ളവർ അവനെ അനുവർത്തിച്ചു.

നാരായണാചാര്യർ കലിക്കൊണ്ടു കോപം അവിവേകത്തെ വളർത്തി. നദിയിൽ നാണുക്കുമിയാൻ ബാളാചാര്യർതന്നെ അവർക്ക് ആംഗ്യം കാണിച്ചിരിക്കണമെന്നയാൾ സംഭവിച്ചു. 'ഞങ്ങളുടെ കാരണവരായിരിക്കേണ്ട നിങ്ങൾക്കിതൊന്നും നന്നല്ല. കേട്ടോ! ഇന്ന് ആ തഹസീൽദാരുടെ പിന്നാലെ നടന്നു, മന്ത്രോച്ചാരണം ചെയ്യാൻ ചെന്നു. ഞാൻ നിങ്ങളുടെ ക്ഷേണത്തിൽ ഓഹരി ചോദിച്ചിട്ടില്ല. ഇപ്പോൾ നിങ്ങൾ ഏനിക്കു കിട്ടേണ്ട കാശ് നദിയിലെറിയാൻ ഈ ആളുകളോട് പറഞ്ഞു—ഓർമ്മയായിരിക്കട്ടെ. ഇന്നുതന്നെ ഈ നദിയിലേയ്ക്കു വരുന്നവർക്ക് മന്ത്രം ചൊല്ലിക്കൊടുത്തു' ഒറ്റ ഏക്കോത്ത പൈസ പോലും നിനക്ക് കിട്ടാൻ പോകുന്നില്ല. ഇത് തെറ്റിയാൽ എന്റെ പേരും ഓററി വിളിച്ചോളൂ.' അയാൾ ചിറ്റി.

ഇക്കാരണം എന്നല്ല. ബാളാചാര്യർ കരുതി. തന്നെക്കൊണ്ടുപോൾ തന്നെ ദേഹ്യപ്പെടുന്ന ഈ മകന്റെ അവിവേകത്തിനെന്താണൊരു മരണം? 'നാരായണാ, ആളുകൾ സ്നേഹംകൊണ്ടു തരുമ്പോൾ ആരു തടഞ്ഞാലും അവർ നിൽക്കില്ല. ഇതാ ഇന്നുമുതൽ ഈ നദിക്കരയിൽ മരരോച്ചാരണം ചെയ്യുന്ന തൊഴിൽ നിനക്ക് കരുതുകയാണ്. പോരേ? ഇനി മേലാൽ ഞാൻ ആർക്കും മരരോച്ചാരണം ചെയ്യില്ല.' ആചാര്യർ പറഞ്ഞു.

എന്നാൽ നാരായണാചാര്യർക്ക് ഒട്ടും സമാധാനമായില്ല. 'മത്രം ചൊല്ലിക്കൊടുക്കില്ലെന്ന് വലിയാളുകളുടെ മട്ടിൽ പറഞ്ഞല്ലോ. ഇപ്പോൾ രണ്ടു പൈസ വേണ്ടെന്നു വെച്ചുകൊണ്ടായില്ല. തീർത്ഥാടകം ചെയ്യാൻ വരുന്നവരെ തിരഞ്ഞുപിടിച്ചു. ഇല്ലത്തേയ്ക്ക് കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി, കാശു മുഴുവൻ തട്ടിയെടുക്കുന്നില്ലേ? അതു മന്ത്രം നിറുത്തിയേക്കരുത്!' വീണ്ടും പ്രകോപനം. നിന്ദ.

ബാളാചാര്യർക്കും ദേഹ്യം വന്നു. എന്നാൽ അദ്ദേഹം ഏറെ പ്രയാസപ്പെട്ടു നിയന്ത്രിച്ചു. 'ഇന്നുമുതൽ അതും നിനക്കുതന്നെ വിട്ടിരിക്കുന്നു! ഈ ഗംഗയെ അണയിട്ടു പറയുകയാണ്. പോരേ?'

ആചാര്യർ ഇതും പറഞ്ഞു നദിയിലേയ്ക്കുടുത്തു ചാടി. 'അമ്മേ, ഗംഗേ!' നദിയിൽ നല്ല ഷേക്കുണ്ടായിരുന്നു. അതിശീഘ്രമായ പ്രവാഹത്തിനെതിരെ ആചാര്യരുടെ ദേഹം കിടക്കുന്നു! പ്രവാഹം അദ്ദേഹത്തെ ചുറ്റിവരിഞ്ഞു. വലിയ തിരമാലകൾ മേല്പോട്ടു തെറിച്ചു. ആചാര്യർ കൈവീശി നീന്തി. ഷേക്കിനെ അല്പംപോലും യെന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിനെ ആവരണം ചെയ്തുതിരിക്കുന്ന ചിന്തയുടെ പ്രവാഹത്തിൽ ഷേക്കുകയായിരുന്നു ആചാര്യർ. ഈ ജലരാശിയുടെ പുറത്തു്, അമർദ്ദം മുക്തി തേടുകയായിരുന്നു. പ്രവാഹം അദ്ദേഹത്തെ വലിച്ചുകൊണ്ടുപോയി. സ്വയം ഒരു ചുഴിയായും മേല്പോട്ടു തുള്ളുന്ന തിരയായും പ്രവാഹത്തിന്റെ വേഗമായും ആചാര്യർ സഞ്ചരിച്ചു. ഷേക്കിൽ പെട്ട ആചാര്യർ അകന്നു പോവുകയാണ്. ഗംഗാസ്നാനത്തിനു നിന്നവർ അമ്പരന്ന് നിലവിളിച്ചു. 'ആചാര്യസ്വാമി അതാ ഷേക്കിൽപ്പെട്ടിട്ട് നല്ല നീന്തൽക്കാരാ ചാടണം!' അവിടെ ബഹളമായി. എന്നാൽ പാദജ്ജിക്കാക്ക് ആചാര്യരുടെ ഈ നീന്തൽ പ്രകടനം പുത്തനല്ല. അവർ ആശ്വസിപ്പിച്ചു. 'എന്തിനാ നിങ്ങളിങ്ങനെ ചീറ്റുന്നത്! നോക്കിക്കോളൂ! ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹം കയറി വന്നോളൂ.'

കുറെ ദൂരംവരെ ആചാര്യർ ഷേക്കിനൊപ്പം പോയി. പിന്നെ അതേ പ്രവാഹത്തിലെ മറ്റൊരു അല അദ്ദേഹത്തെ കരയിലേയ്ക്കുടുത്തിടുകയും ചെയ്തു. പാദജ്ജിയുമായുള്ള ഗുണാനുബന്ധം തനിക്കിനിയും തീർന്നിട്ടില്ലെന്ന് അദ്ദേഹം കരുതി. അദ്ദേഹം നദിയെ കൈകൂപ്പി അല്പനിമിഷം ഈറനടുത്തു് കരയിൽ നിന്നു. അദ്ദേഹത്തിന് ശീതം ഏൽക്കുന്നില്ലെന്നു തോന്നി. തന്റെ ചെയ്തി കള്ളക്കേറിച്ചു് അദ്ദേഹത്തിനുതന്നെ അത്തുതം തോന്നിയിരിക്കണം. അലക്കിയുണക്കിയ തോത്തുടുത്തു. നദിയെ വീണ്ടും തൊഴുതു്, സ്വവേനത്തിലേയ്ക്കു് തിരിഞ്ഞു നടന്നു.

പതിവനുസരിച്ച് ആചാര്യരുടെ ചുണ്ടുകൾ രാഘവേന്ദ്രസ്തോത്രം ചൊല്ലുന്നുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ മനസ്സ് ചിന്തകളുടെ പ്രളയകേന്ദ്രമായിരുന്നു. ചുണ്ടുകൾ മന്ത്രിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. സ്തോത്രത്തിൽ ശ്രദ്ധയുണ്ടായിരുന്നില്ല. ആചാര്യർ ഇപ്പോൾ ശ്രദ്ധിക്കുന്നത് ഒന്നുമാത്രം—വിമോചനം! ജീവിതം ചക്രവൃന്ദം പോലെ കിടക്കുന്നു—അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചിന്താശക്തിയ്ക്കു തന്നെ ആഘാതമേറുകഴിഞ്ഞു. ഇന്ന് തന്റെ മകൻ നാരായണൻ തന്നോടു പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ ജീവിതത്തിലെ ഓപ്പറേഷനുകളുടെ ഒരു പ്രതീകം മാത്രം! ജീവിതം വെള്ളിപ്പൊക്കം വന്ന നദിയെപ്പോലെ കരയെ ആക്രമിക്കാൻ തുടങ്ങുകയാണ്. അതിനെ തടക്കാൻ ചെല്ലുന്നത് ഭ്രാന്താണ്. തടക്കാനാവില്ല. സംഭവങ്ങൾ നിയന്ത്രണാതീതമായിരിക്കുന്നു. ഈ ഭ്രാന്തു പിടിച്ച പുഴയ്ക്ക് വഴങ്ങിക്കൊടുക്കാതെ രക്ഷയില്ല. ഭാഗ്യമുണ്ടോ, എങ്കിൽ ഇന്നത്തെപ്പോലെ രക്ഷപ്പെടാം. മനോദുഃഖം ഒഴിവാക്കാനോ, അല്ല തന്റെ സ്വന്തം ശക്തി പരീക്ഷിക്കാനോ, ആചാര്യർ പുഴയിൽ ചാടി! നീന്താനറിയാം; എങ്കിലും മുങ്ങാൻ വേണ്ടിത്തന്നെ ചാടി. പക്ഷേ, ഒഴുക്ക് അദ്ദേഹത്തെ മുങ്ങാൻ അനുവദിച്ചില്ല. ആചാര്യർ അത് പ്രതീക്ഷിച്ചതല്ല. എന്നാൽ മരിക്കുന്നതിനും പ്രബലമായ ഇച്ഛ വേണമെന്നു തോന്നുന്നു! ഒരുപക്ഷേ വിധി, നമ്മുടെ ശക്തിയേക്കാൾ പ്രബലമായിരിക്കണം. അപ്പോൾപിന്നെ ഇങ്ങനെ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതിൽ എന്തെങ്കിലും ഉദ്ദേശം സ്ഥംഭലമാകാനിരിക്കുന്നുവോ? ആക്കിയാം? ആചാര്യർ ചിന്തിക്കാതിരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. മനുഷ്യൻ ഏതു നിസ്സഹായനാണ്. ആചാര്യരുടെ മനസ്സ് അനുസ്യൂതം കഴഞ്ഞുമറിഞ്ഞു. മോചനം കിട്ടിയാൽ മതി എന്ന ചിന്ത ഉൾക്കൊണ്ടി; അതിന് പ്രാർത്ഥിച്ചു. അങ്ങനെ ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടാണ് ഇല്ലത്തു കാലമെടുത്തുവെച്ചത്.

ഈശ്വരാർച്ച കഴിച്ചു. പക്ഷേ മനസ്സ് സ്ഥിരമായി നിന്നില്ല. പ്രസന്നത കാതങ്ങൾക്കപ്പുറമായിരുന്നു. ഉറക്കം കഴിക്കുകയെന്ന ശ്രമകരമായ ജോലി തീർത്തു. സന്തോഷം കിട്ടിയില്ല. കിളിവാതിലിലൊത്ത മുറിയിൽ പുക കട്ട പിടിച്ചു കിടക്കുന്നതുപോലെ, ചിന്ത ശ്വാസംഭുതിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം കൃഷ്ണാഭിനത്തിൽ കിടന്നു. മിഴികളടച്ചു; പക്ഷേ ഉറക്കം വന്നില്ല.

30

ആചാര്യർ അസ്വസ്ഥനായി അങ്ങനെ കിടക്കുകയായിരുന്നു. അസ്വസ്ഥത അധികരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു; അത് കറയാനുള്ള ഭാവമില്ല. ഭാഗവതം പാഠം ചെയ്താലോ? സമാധാനം കിട്ടുമെന്ന വിശ്വാസത്തോടെ ഏഴുനേരം ഗ്രന്ഥമെടുത്തു തുറന്നു നോക്കി. വായിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ മനസ്സ് അതിൽതന്നെ ഉറച്ചു. പൂമുരാജാവിന്റെ പൃഥ്വിദോഹന കഥ സന്ദർഭമായി

കൺമുന്നിൽ തെളിഞ്ഞു. വൈകുന്നേരംവരെയും പാരായണത്തിൽ മുഴുകി. അസ്തമിക്കാൻ ഇനിയും ഒരു മണിക്കൂറുണ്ട്. അപ്പൊഴത്തേയ്ക്കും കാസിം സാഹേബ് വന്ന് വാതിലിൽ മുട്ടി. ആരാണെന്ന് നോക്കുന്നതിനുമുമ്പ് അയാൾ അകത്തുകയറി.

“ആചാര്യസ്വാമി! ഒക്കെ ആപത്തായി ദാദയെ ജയിലിലയയ്ക്കാൻ തഹസിൽദാർ ഉത്തരവാക്കിയിരിക്കുകയാണ്.” പരിഭ്രമത്തോടെ അയാൾ അറിയിച്ചു.

“എന്തിന്? ഹാവന്റർക്കാർ കേസ് നടത്തി. സാക്ഷിത്തേളിവ് നൽകിയിരുന്നോ?” അപ്രതീക്ഷിതമായതുകൊണ്ട് ആചാര്യൻ പരിഭ്രമിച്ചു.

“ഇല്ല സ്വാമി. കേസ് വിളിച്ചപ്പോൾ അവരാരും അടുത്തുണ്ടായിരുന്നില്ല. ദാദയും ചിന്നപ്പനും മാത്രമേ ഹാജരായിരുന്നുള്ളൂ. തഹസിൽദാർ എന്തൊക്കെയോ ചോദിച്ചു. ദാദയ്ക്ക് താൻ ജാമ്യം നിന്നിരിക്കുന്നത് റദ്ദ് ചെയ്യണമെന്ന് ചിന്നപ്പൻ പറഞ്ഞുവത്രെ. ജാമ്യം റദ്ദ് ചെയ്തിരിക്കുന്നുവെന്നും കുററ വാളിയെ ജയിലിലേയ്ക്കയയ്ക്കുന്നുവെന്നും തഹസിൽദാർ ഉത്തരവായി അവനെ പോലീസിലേയ്ക്കിറക്കുകയും ചെയ്തു.”

“നിന്നോട്തെല്ലാം ആരാണു പറഞ്ഞത്?” ആചാര്യൻ ചോദിച്ചു.

“ചിന്നപ്പൻ തന്നെയാണ് പറഞ്ഞത്. ഇന്ന് രാത്രി ചോളം കൊണ്ടുവരാൻ താൻ ഇറുപ്പുരത്തേയ്ക്കു പോകുന്നുവെന്നും ദാദ ചിന്നപ്പനോടു പറഞ്ഞുവത്രെ. നീ നാട്ടിലേയ്ക്ക് പോകുന്നുവെങ്കിൽ ഞാൻ ജാമ്യം റദ്ദ് ചെയ്യിക്കുകയാണെന്നും പറഞ്ഞു. അയാൾ തഹസിൽദാർക്കു ഹർജി കൊടുത്തു ഉത്തരവാക്കിയിട്ടുണ്ടത്രെ.” മുഴുവൻ വിവരവും കാസിം സാഹേബ് അറിയിച്ചു.

“ഇത്രയല്ലേയുള്ളൂ? ഞാൻ തന്നെ തഹസിൽദാറെ കാണാൻ പോകുകയാണ്.” ആചാര്യൻ ഏഴുനേരറ്റ.

പരാതിക്കാർ ഹാജരില്ലെങ്കിൽ കേസ് തള്ളിക്കളയുമെന്നാണ് ശ്യാമരായർ പറഞ്ഞിരുന്നത്. കല്ലൻ ഗൗഡർ വാഗ്ദാനം ചെയ്തിരുന്നതുപോലെ വിചാർന്ന സമയത്തും ഹാജരായിരുന്നില്ല. എന്നിട്ടും കേസ് തള്ളിക്കളയില്ലെന്നോ? ദാദയെ എങ്ങനെയെങ്കിലും രക്ഷിക്കണം—ആചാര്യർ ഗ്രാമക്കുച്ചേരിയ്ക്ക് പുറപ്പെട്ടു. അവിടെ ആളുകളുടെ ബഹളമായിരിക്കുമെന്നാണ് ആചാര്യർ കരുതിയിരുന്നത്. എന്നാൽ അവിടെ വിജനമായിരുന്നു. റവന്യൂശിപായി, ശേഷപ്പൻ, ക്ലാർക്ക് ഗോപാലരായർ ഇത്രപേരല്ലാതെ മറ്റൊരാളുണ്ടായിരുന്നില്ല. ആചാര്യരെ കണ്ടുകണ്ടെ ശേഷപ്പൻ അദ്ദേഹത്തെ നമസ്കരിച്ചു. “ചൊല്ലി അയച്ചിരുന്നെങ്കിൽ ഞാൻതന്നെ അങ്ങോട്ടു വരുമായിരുന്നല്ലോ ആചാര്യരെ! നിങ്ങൾ ഇത്രയും നടക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ലായിരുന്നല്ലോ?” അയാൾ ശുഷ്കമായ ഉപചാരവാക്കുകൾ പറഞ്ഞു.

“നിന്നെക്കൊണ്ടാവശ്യം വല്ലതും ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ അങ്ങനെ ചെയ്യാമായിരുന്നു. തഹസിൽദാറെക്കണ്ടിട്ട് ചില ജോലികളുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് ഇത്രത്തോളം വരേണ്ടിവന്നു.”

“സ്വകാര്യമാണെങ്കിൽ റാവുസാഹേബിനെ സ്കൂളിൽവെച്ചു കാണാമല്ലോ.” ഗോപാലരായർ മുറുകാൻ തുപ്പിക്കൊണ്ട് നിർദ്ദേശിച്ചു.

“സർക്കാർ കാര്യമൊന്നും ഏനിക്കില്ലപ്പി! ഞാൻ ഒരു വെറു വൈദിക ബ്രാഹ്മണൻ.” ആചാര്യർ പിറുപിറുത്തുകൊണ്ട് ഗ്രാമക്കച്ചേരിയുടെ വരാന്തയിറങ്ങി സ്കൂളിലേയ്ക്കു് ചെന്നു.

സ്കൂളിൽ തഹസിൽദാരുടെ ഓഫീസു് തുണിയിട്ടു മറച്ച ഒരു മുറിയാണു്. ഒരു ഉദ്യോഗ ഫൻ കപ്പനിൽ ചാരിയിരുന്നു് റവന്യൂശിപായി കൊണ്ടുവന്ന തപാൽ നോക്കുകയായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്രദ്ധ ആചാര്യർക്കു് നേരെ തിരിഞ്ഞില്ല. ആചാര്യർ അല്പസമയം വെറുതെ നോക്കിനിന്നു. സ്കൂളിന്റെ മറ്റൊരു വശത്തു് യവനിക കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ തഹസിൽദാരുടെ അന്തഃപുരം. അതിനകത്തിരുന്ന തഹസിൽദാരുടെ പത്നി രാഗ്മിണീ ബായി ആചാര്യർ നിൽക്കുന്നതു കണ്ടു. അവർ വന്നു് ആചാര്യരെ വിളിച്ചു. അദ്ദേഹം അങ്ങോട്ടു് മാറിയപ്പോൾ, തഹസിൽദാർ എന്തോ കാര്യത്തിനു് പുറത്തിറങ്ങി രാഗ്മിണീബായി തടിച്ച ഒരു സ്ത്രീ. ദേഹമാകെ ആഭരണങ്ങളും വസ്ത്രങ്ങളും കിടന്നു തൂങ്ങുന്നു. അവർ വായിൽ രണ്ടു് കപ്പണമിട്ടു് ചവച്ചു കൊണ്ടിരുന്നു.

“എന്താ, ആചാര്യരേ, ഇന്നലെ മുഖംകാണിച്ചു പോയശേഷം പിന്നെ ഇങ്ങോട്ടു് തിരിഞ്ഞുനോക്കിയതേയില്ലല്ലോ. ഊണിനു വിളിച്ചിട്ടും വന്നില്ലല്ലോ? അതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിനു വലിയ മനഃപ്രയാസമായിപ്പോയി. ഈ പുണ്യസ്ഥലത്തു വന്നിട്ടു് ഒരു ബ്രാഹ്മണനിലാതെ ഉണ്ണേണ്ടി വരികയെന്നുവെച്ചാൽ? നിങ്ങളെന്താ പറഞ്ഞതു്?” അവർ വിഷമത്തോടെ ചോദിച്ചു.

“ഞാൻ വന്നില്ലെങ്കിലെന്താ? ഇന്നു് നിങ്ങൾ വിചാരിച്ചതുപോലെ നടന്നില്ലേ?” ആശ്വസിപ്പിക്കുന്നവണ്ണം ആചാര്യർ ചോദിച്ചു.

രാഗ്മിണീബായിക്കു് സമാധാനമായില്ല. അവർ ചുറ്റും നോക്കി. “ഏതായാലും നിങ്ങൾ വന്നില്ല; കാശു പിടുങ്ങാൻ ആ നാരായണാചാര്യരെ പറഞ്ഞുയച്ചുവെന്നാണു് തോന്നുന്നതു്. അദ്ദേഹം നിങ്ങളുടെ മകനാണെന്നല്ലേ പറഞ്ഞതു്? ഒരൊറ്റ ദിവസംകൊണ്ടു് മതിയായിപ്പോയി. നദിയിൽ കളിക്കുന്നതിനുമുമ്പു് ഉടഞ്ഞുസന്ദി അദ്ദേഹത്തിനു കൊടുക്കണമത്രെ. അവസാനം ഇവിടുന്നു് ഷെയ്യപ്പെട്ടു. ഉടത്തിരിക്കുന്ന കസവുസാരി മാത്രം തരാൻ പററില്ല; വേണമെങ്കിൽ ഒരു പുതിയ സാരി വാങ്ങിക്കൊണ്ടും, എന്താ പറഞ്ഞപ്പോളുടങ്ങി. കാണിക്കു അർപ്പിച്ചപ്പോൾ എണ്ണയൊഴിച്ചു കൊടുത്തു വെള്ളിപ്പാത്രവും അദ്ദേഹത്തിനു വേണമത്രെ. മുൻകൂട്ടി അറിഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ ഇല കോട്ടി എണ്ണയൊഴിച്ചു് കാണിക്കു കൊടുക്കുമായിരുന്നു. ഞാനെന്തു് വിഷമിച്ചുപോയി. നാളെ നിങ്ങളെ വിളിച്ചു് ഗംഗാപുഷ്പ നടത്തിക്കളയാം. എന്താ കരുതിയിരിക്കുവാണു്. ഇല്ലെങ്കിൽ ഒന്നും വേണ്ടെന്നു് ഞാൻ ഇദ്ദേഹത്തോടു് പറഞ്ഞിരുന്നു.” രാഗ്മിണീബായി സുഖിരൂപമായി പ്രസംഗിച്ചു.

ആചാര്യർക്കു് പ്രസംഗം മടുത്തിരുന്നു. വിഷയം മാറ്റാനായി അദ്ദേഹം ഇടയ്ക്കു കയറിപ്പറഞ്ഞു: “ഏനിക്കൊന്നും റാവുസാഹേബിനെ കാണേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.”

രഗ്ഗ് മിണിബായിക്കു ഇനിയും പറയാൻ കരയുണ്ട്. "ഗംഗാപുജ നടത്താൻ നിങ്ങളെ വിളിപ്പിക്കണമെന്നു ഞാൻതന്നെയാണ് പറഞ്ഞത്. ഉ.സ്മാൻ നിങ്ങളെ വിളിച്ചുകൊണ്ടു വന്നിരുന്നെങ്കിൽ ഇങ്ങനെ കാത്തുനിൽക്കുന്ന പണിയുണ്ടാകുമായിരുന്നില്ല. ഗൗരവത്തി അദ്ദേഹത്തെ അങ്ങോട്ടു ക്ഷണിച്ചിരിക്കുകയാണ്. നിർബന്ധിച്ചതുകൊണ്ടു അദ്ദേഹം അങ്ങോട്ടു പോയിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ വരും. നിങ്ങളിരിക്കൂ." ആചാര്യർ ശ്രദ്ധിച്ചു. തഹസിൽദാർ അധികാരിയുടെ ഭവനത്തിൽ ചെന്നിരിക്കുന്നു.

ആചാര്യർക്കു അവരോടു സംസാരിക്കാതെ നിവൃത്തിയില്ലാതായി. "ഗംഗാപുജ നടത്തുന്ന കാര്യം ശേഷപ്പൻ നാരായണനെ ഏൽപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഞാനതിലടിപെട്ടെന്നില്ല. ഞാൻ വന്നിരിക്കുന്നത് ഒരു ജീവൻ രക്ഷിക്കാൻ വേണ്ടിയാണ്." അദ്ദേഹം ആഗമനോദ്ദേശം വിവരിച്ചു.

"ആ നാരായണാചാര്യരുടെ മുഖം നോക്കിപ്പൊതു ഞാൻ ശപഥം ചെയ്തു കഴിഞ്ഞു. നിങ്ങൾതന്നെ ഗംഗാപുജ നടത്തിച്ചു തരണം. നിങ്ങളുടെ പ്രശംസം എന്തുതന്നെയുണ്ടെങ്കിലും പറയൂ. അതു ഞാനേറ്റു." അവർ ഉറപ്പു നൽകി.

ആചാര്യർക്കു അതു ശരിയാണെന്നു തോന്നി. ദാദയെ ഈ അപകടത്തിൽ നിന്നും രക്ഷിക്കണം. ആ പുണ്യം ഇവർക്കായിരിക്കുമോ?

"രഗ്ഗ് മിണിയമ്മേ, നിങ്ങൾ മനസ്സുവെച്ചാൽ എന്തുതന്നെ കഴിയില്ല? ഒരു പരോപകാരം ചെയ്തുകിട്ടണം. അത്ര വലിയ കാര്യമൊന്നുമല്ല. ദാദയെന്ന ഒരു ചെറുപ്പക്കാരനാണു്. അവന്റെ അച്ഛൻ ഒരു ഒരു മകൻ. അവൻ നായാട്ടിനു പോയപ്പോൾ ഹാവന്തർക്കാരമായ് ലഹള കൂടിയത്രെ. അതിനവർ തങ്ങളെ അടിച്ചെന്നും പറഞ്ഞു പരാതികൊടുത്തു. ദാദ ജാമ്യത്തിലിറങ്ങിയതാണു്. ഹാവന്തർക്കാരം കേസു് പിൻവലിക്കാൻ സമ്മതിച്ചു. എന്നാലിപ്പോൾ ഇന്നാട്ടുകാരുടെ കരുതും കാരണം അവൻ ജയിലിൽ പോകേണ്ടുന്ന അവസ്ഥ വന്നിരിക്കുന്നു. അവനെ രക്ഷിക്കാണെന്നു പറയണം." ആചാര്യർ ഇത്രയും പറഞ്ഞു മിണ്ടാതിരുന്നു.

ആചാര്യരുടെ ഊഹയും രഗ്ഗ് മിണിബായിയുടെ ഹൃദയത്തെ നന്നിളക്കിയിരിക്കണം. ഉണായിരുന്ന ഒരു ഒരു മകൻ അകാലചരമം പ്രാപിച്ചു നിസ്സന്തതിയായിക്കഴിയുന്ന ആ അമ്മയുടെ ഹൃദയം നൊമ്പരപ്പെട്ടു. മുഖ്യതന്നെ ആചാര്യരുടെ വ്യക്തിത്വം അവരിൽ ഭയവും വിശ്വാസവും ഉണ്ടാക്കിയിരുന്നു. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞ കഥ കരളലിയിക്കുന്നതുമാണു്. രഗ്ഗ് മിണിബായിയേപ്പെട്ടു. എന്തൊക്കെയോ കാര്യം അവർക്കു കണ്ണീർ പൊടിഞ്ഞു. അവർ വികാരവിവശയായി. ചേലത്തുമ്പുകൊണ്ടു് കണ്ണീരൊപ്പി: "ആചാര്യരേ, അദ്ദേഹം വരട്ടെ. നിങ്ങളുടെ ആ ചെറുക്കനെ ഇപ്പോൾതന്നെ വിട്ടയയ്ക്കാൻ പറയാം." അവർ അയ്യോ നൽകി.

"രഗ്ഗ് മിണിയമ്മേ, നിങ്ങൾ പറയും. പക്ഷേ, നാവുസാഹേബു് സമ്മതിക്കുമോ ആവോ! എന്നിങ്ങനെ സംശയമുണ്ടു്. ദാദയെ ജയിലിലയയ്ക്കാൻ ശേഷം

പ്പൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നു. അവരെക്കൊണ്ട് ദേഷ്യം കൊടുപ്പിക്കാമെന്നും ശേഷം പ്പൻ, സാഹോബിനോട് പറഞ്ഞിരിക്കും. ഈ ചുറ്റുപാടിൽ കാര്യം നടന്നു കിട്ടുന്നത് വിഷമമായിരിക്കില്ലേ?'' ആചാര്യർ സംശയം പ്രകടിപ്പിച്ചു.

തന്റെ കഴിവിൽ പെട്ടതാണെങ്കിൽ ഇക്കാര്യം നടത്തിക്കൊടുക്കാമെന്നും തഗ്ഗ് മിണീബായി ഉറപ്പുപറഞ്ഞു. ആചാര്യരുടെ സാന്നിധ്യത്തിൽ ആ സ്ത്രീയുടെ ചിത്തപ്പൂത്തിയാകെ താരിപ്പോയിരുന്നു. നിസ്സന്തതിയായിരുന്നതുകൊണ്ട് തന്നെ അവർ വലിയ ഈശ്വരവിശ്വാസിനിയായിരിക്കുകയാണ്. ആചാര്യരുടെ അനുഗ്രഹംകൊണ്ട് സന്താനഭാഗ്യം ലഭിക്കും. അവർ വിശ്വസിച്ചു. അതുകൊണ്ട് ആചാര്യർ ആവശ്യപ്പെടുന്ന ഏതു ജോലിയും ഏറ്റെടുക്കുവാൻ അവർ തയ്യാറായിരുന്നു.

അപ്പോഴത്തേയ്ക്കും അധികാരിയുടെ ഭവനത്തിൽ പോയിരുന്ന തഹസിൽദാർ തിരിച്ചെത്തി. പട്ടക്കാരൻ ഉസ്മാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുന്നിലായിരുന്നു. അവനെ കണ്ടുകണ്ടെ തഗ്ഗ് മിണീബായി തുണി കെട്ടിമറച്ച തന്റെ സ്വകാര്യ മുറിയിലേയ്ക്കു പോയി. ആചാര്യർ ഏഴുനേരനിന്നു. തഹസിൽദാർ കടന്നു വന്നു, ആചാര്യരെ തീക്ഷ്ണമായി ഒന്നു നോക്കി, ഒരു വാക്ക് ഉറിയീ ഓഞ്ഞുതന്റെ ഇരിപ്പിടത്തിലേയ്ക്കു നടന്നു.

ഒപ്പുതന്നെ കലകണ്ണി ശേഷപ്പനും ക്ലാക്ക് ഗോപാലരായരു കച്ചേരിയിൽനിന്നും സ്കൂളിൽവന്നു. തഹസിൽദാരുടെ മുറിയിലേയ്ക്കു കടന്നു. ഗൃതിയിലായിരുന്നതുകൊണ്ട് തഗ്ഗ് മിണീബായിയുടെ മുറിക്കു മുമ്പിൽ നിന്നിരുന്ന ആചാര്യരെ അവർ കണ്ടില്ല. അകത്തുവന്നു ഗോപാലരായർ കത്തും കടലാസുമൊക്കെ തഹസിൽദാരുടെ മുറിയിൽ സമർപ്പിച്ചു അദ്ദേഹത്തിന്റെ കയ്യൊപ്പിനു കാത്തുനിന്നു. ശേഷപ്പനും എല്ലായിടത്തും എത്തിത്തന്നു. അയാൾ ഒരിടത്തിരുന്നില്ല. ''പാവ്തിയമ്മയെ കണ്ടുവന്നതാണോ?'' അയാൾ പല്ലിളിച്ചു.

തഹസിൽദാരുടെ മുഖം പെട്ടെന്നു ഉഗ്രഭാവം പുണ്ടു. ശേഷപ്പൻ സംഭീതനായി. എന്നാൽ ബാണാവിട്ടു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സാഹോബിന് സന്തോഷം തിരിച്ചുകിട്ടാൻ എന്തുചെയ്യണമെന്നാലോചിച്ചു കൈ തിരുമ്മിക്കൊണ്ട് അയാൾനിന്നു. ''ആചാര്യരെതിന്നു പുറത്തുവന്നു നിൽക്കുന്നത്? ചോദിക്കൂ!'' സാഹോബ് ഉസ്മാനോട് ഉത്തരവായി.

ഉസ്മാൻ ഇറങ്ങിപ്പോകേണ്ടിവന്നില്ല. ''ഉസ്മാൻ, ഞാൻ വിളിച്ചതാണെന്നു പറയൂ.'' തഗ്ഗ് മിണീബായി യവനികയ്ക്കു പിന്നിൽ നിന്നു മറുപടി പറഞ്ഞു.

തഹസിൽദാർ അടങ്ങി യാതൊരു പ്രതികരണത്തിനും സൗകര്യമില്ലാതാ ക്ഷയിച്ചിട്ടുള്ള ദേഷ്യം. ''ഗോപാലറാവ്! ഒപ്പിടാനുള്ള കടലാസുകൾ ഇവിടെ വെച്ചു പൊയ്ക്കൊള്ളൂ. ഒപ്പിട്ടയച്ചു തരാം. ശേഷപ്പാ, നിങ്ങൾക്കെന്തെങ്കിലും പണിയുണ്ടോ?'' കൂടുതൽ സംസാരിക്കാൻ ഇടകൊടുക്കാതെ അദ്ദേഹം ഏഴുനേരം വന്നു.

ശേഷപ്പൻ പല്പ് പുറത്തുകാണിച്ചു, കൈകൾ തീർത്തു, സാഹോബിന്റെ പിന്നാലെ പുറത്തു വന്നു. "മറ്റൊന്നുമല്ല, ആ ഭാഗ്യമെങ്കിലും നല്ലതല്ലേ" ജയിലിലായെത്താൻ ഉത്തരവിട്ടത്....." അയാൾ വിഷയം ഏഴുതെളി.

"നിയമപ്രകാരം ചെയ്യേണ്ടതെല്ലാം ചെയ്തു. സർക്കാർ കാര്യങ്ങളിൽ നിങ്ങളെല്ലാവരും എങ്ങനെ ഉപദേശിക്കാൻ വരരുത്." അതൊരു താക്കീതായിരുന്നു.

സാഹോബിന്റെ ദേഷ്യമിങ്ങനെ കത്തിച്ചുകയറുന്നതു കണ്ടു ശേഷപ്പൻ വിസ്മയപ്പെട്ടു. ഗൗഡത്തിയുടെ ഭവനത്തിൽ ഉചിതമായ രീതിയിൽ സർക്കാരിനുമുമ്പെത്തണമോ? ഇല്ലെങ്കിൽ ജോലി മുക്കാലും തീർന്നിരിക്കട്ടെ, ഈ അവസാന നിമിഷത്തിൽ ഇത്രയും കോപം വരാൻ കാരണം? കയ്യിൽ കാശു വീഴാതെ സാഹോബ് ഉത്തരവിൽ ഒപ്പിടുകയല്ല. ഗൗഡത്തിയുടെ വീട്ടിൽ നടന്നതെന്താണെന്നറിയണം. തക്കസമയത്തു പ്രശ്നം കഴിയുകയാണല്ലോ. ശേഷപ്പൻ ദേഷ്യം വന്നു. ഇതേ വിചാരത്തോടെ ശേഷപ്പൻ സ്കൂളിൽ നിന്നും ഇറങ്ങി.

തഹസിൽദാർ തന്നെ കണ്ടിട്ടും കാണാത്ത മട്ടിൽ നടന്നു കളഞ്ഞല്ലോ— ആചാര്യർ അപമാനമിട്ടതായി. ആതിഥ്യം സ്വീകരിക്കാത്തതിൽ തന്നോടു അമർഷമായിരിക്കും. അദ്ദേഹത്തിനുള്ള വേഗം മനസ്സിലായി. അതുകൊണ്ടിനി അവിടെയിരുന്നിട്ടു പ്രയോജനമില്ലെന്നുവെച്ചു ആചാര്യർ ഇറങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു. നേരത്തെതന്നെ അസ്വസ്ഥമായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിപ്പോൾ പൂർണ്ണമായും സമയലമ്പനാവസ്ഥ തെറ്റി. ഒരുപക്ഷേ അദ്ദേഹം സ്വയം ജാമ്യം നിൽക്കും. ആ പ്രതീക്ഷയോടെ കാസിം സാഹോബ് മുതലായവർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വഴിയും നോക്കിയിരുന്നു. ആചാര്യർ പുറത്തിറങ്ങിയതുകൊണ്ട് സംഭവം ഏതാണെന്നറിയാൻ അവർക്കു കൃത്യമായി. ആചാര്യർക്കൊക്കെ, ഉടനെ ഗൗഡത്തിയെ കാണണം; കണ്ടു സംഗതികളെന്താണെന്നറിയണം. അപ്പോഴാണ് കാസിം സാഹോബ് അടുത്തു വന്നത്. "ആചാര്യസ്വാമി, വെണ്ടി ഇപ്പോഴേക്കു പോകാൻ ഒരുങ്ങിയിരിക്കുന്നു. വെണ്ടിയുടെ ഒന്നിച്ചുയറാൻ ഭാഗ്യവേണം; അവനെ വിടുവിച്ചിട്ടല്ലേ?" പരോക്ഷമായി തന്റെ വേവലാതി അറിയിച്ചു.

ആചാര്യർക്കു പെട്ടെന്നു ഉത്തരം പറയാനായില്ല. ശേഷപ്പനും ഗൗഡത്തിയും കൂടി നടത്തിയ ഗുഹാലോചന അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിനെ കീറിമുറിച്ച് കൊണ്ടിരുന്നു. ചിന്നപ്പൻ തന്നോടൊരു വാക്കുപോലും പറയാതെ, അധികാരമുള്ളവരുടെ വീട്ടിലിരുന്നു മണിക്കൂറുകളോളം ചർച്ച നടത്തിയല്ലോ; അതിന്റെ ഫലസൂക്ഷ്മതയെന്താണ്? ഈ ചിന്തകൾ തലയ്ക്കുള്ളിൽ നിറഞ്ഞിരിക്കട്ടെ, കാസിം സാഹോബിനോടൊന്നുപറയാൻ? "എല്ലാം ഈശ്വരമേയ്ക്കുപോലെ നടക്കും!" അദ്ദേഹം നെടുവീർപ്പിട്ടു.

"ഇങ്ങനെ കടംകഥപോലെ സംസാരിച്ചാൽ എങ്ങനെയാണെന്നു മനസ്സിലാക്കാനാണു? തഹസിൽദാർ ഏതുപറഞ്ഞു?" കാസിം സാഹോബ് വളച്ചുകെട്ടു ചെയ്യാൻ.

“തഹസിൽദാർഷ് ഇനിയൊന്നും ചെയ്യാനാവില്ല. എല്ലാ ചരടുകളും ഗൌഡത്തിയുടെ കൈകളിലാണ്. അതിന് അവരെക്കൊന്നാണ് ഞാൻ പോകുന്നത്.” ആചാര്യർ മുന്നോട്ടു നീങ്ങി.

ആചാര്യരുടെ മറുപടി കാസിം സാഹേബിനെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തിയില്ല. എന്നാൽ ഒരു ചോദ്യംകൂടി ചോദിക്കാൻ അയാൾക്ക് ധൈര്യമുണ്ടായില്ല. മിണ്ടാതെ ആചാര്യരുടെ പിന്നാലെ നടന്നു. ശേഷപ്പൻ ഇതെല്ലാം കാണുന്നുണ്ട്. ഗൌഡത്തി, ആചാര്യരെ കാണുമ്പോൾ ഒരുപക്ഷേ അധീരനായേക്കാം—അവർ തങ്ങളുടെ ഗുഡാലോചന മുഴുവൻ അദ്ദേഹത്തോടു പറഞ്ഞേക്കാം. അയാൾ അപ്പോൾതന്നെ പുറപ്പെട്ടു. എന്നാൽ ആ സന്ദർഭത്തിലാണ് ഉസ്മാൻ വന്ന് തഹസിൽദാർ വിളിക്കുന്നത് പറഞ്ഞത്. ഗത്യന്തരമില്ലാതെ ശേഷപ്പൻ അങ്ങോട്ടുപോയി.

അകത്തു് തഹസിൽദാർ ഭായ്യയോടു വാദിക്കുകയായിരുന്നു “ആ ആചാര്യരെപ്പോലൊരു അഹങ്കാരിയില്ല! അയാളെ വിളിച്ചു വരുത്തി താൻ എന്നെ എന്തിനാണ് അപമാനിച്ചത്?” ഈ ചോദ്യം ശേഷപ്പൻ കേട്ടു. ശേഷപ്പൻ എത്തിയിരിക്കുന്നുവെന്ന് ഉസ്മാൻ അറിയിച്ചപ്പോൾ തഹസിൽദാർ ചർച്ച നിർത്തി സ്വസ്ഥമാനത്തു വന്നിരുന്നു. ശേഷപ്പനെ വിളിച്ചു. “എന്താ ശേഷപ്പാ ഇതിന്റെയന്ത്യം? ആ ആചാര്യൻ അവിടെ നിന്നിരുന്നപ്പോഴാണ് നിങ്ങൾ ഭാഭയുടെ ജാമ്യം റദ്ദ് ചെയ്യാൻ പറഞ്ഞത്? എന്തുപണിയാണിത്? അക്കാര്യം പറയാനാണ് നിങ്ങൾ വന്നതെന്ന് ഞാൻ ഊഹിച്ചിരുന്നു അതുകൊണ്ടാണ് അയാളോടു മിണ്ടാതിരുന്നത്. ഇപ്പോഴൊന്നും ചോദിക്കാതെ, പറയാതെ കടന്നു കള്ളങ്ങരിക്കുകയാണ്. എന്തായാലും ഏറ്റവും വലിയ അഹങ്കാരിയാണ് ആ ബ്രാഹ്മണനെന്ന് തോന്നുന്നു ‘‘ തഹസിൽദാർ വിഷയം എടുത്തിട്ടു. ശേഷപ്പനേ മതിയായിരുന്നു. ബാളാചാര്യരെക്കുറിച്ച് പറയാനുദ്ദേശിച്ചുണ്ടെല്ലാം ബോധിപ്പിക്കുന്നതിന് ഇതവസരം നൽകി. ശങ്കരപ്പഗൗഡർ ജീവിച്ചിരുന്ന കാലംമുതൽ ആ ആചാര്യർ നടത്തിവരുന്ന ചെയ്തികളെക്കുറിച്ച് ആദ്യം വിവരിച്ചു. ഇപ്പോൾ ഇരുപറഞ്ഞ രാജപുരോഹിതനാകാൻ പോകുന്നതുകൊണ്ടുള്ള തലക്കണമാണ്. അയാളുടെ അഹങ്കാരം തകർക്കാൻ ഒരൊറ്റ മാർഗ്ഗമേയുള്ളൂ. ദാവയെ തുറുകിലടയ്ക്കുക—ബാളാചാര്യരുടെ സ്വാധീന ശക്തി സ്വയം ഉമകിയൊലിക്കുമെന്ന് ശേഷപ്പൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

“തൽക്കാലത്തേയ്ക്ക് ജാമ്യം റദ്ദ് ചെയ്തു് തുറുകിലാക്കുക. ഒരു മാസത്തിനകത്തു് വല്ലവിധത്തിലും ഹാവന്തർക്കാറെ കേസ് നടത്തിക്കാൻ പ്രേരിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യാം.” ശേഷപ്പൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. അയാൾ പ്രകോപിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ്. ഇനി ഏതു് ഹിനകൃത്യത്തിനും അയാൾ തയ്യാറാണ്. എന്നാൽ തഹസിൽദാർഷ് അതു് ഹിതമായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം ചിന്നപ്പൻ കൊടുത്ത ജാമ്യം റദ്ദ് ചെയ്തുവെന്നതു് ശരിയാണ്. എന്നാൽ മറ്റൊരാൾ ജാമ്യം നൽകിയാൽ അതു വേണ്ടെന്നു പറയാനാവില്ലേ?

ശേഷപ്പന്റെ ഇടനൈക്കു പൊട്ടി. അയാൾ കണപേക്ഷിച്ചു. തന്റേയും ഗൌഡത്തിയുടേയും മാനം എങ്ങനെയെങ്കിലും രക്ഷിക്കണം. തഹസിൽദാർ ആകെ മടുത്തിരിക്കുന്നു.

“ആളെ, നോക്കാം. ഇന്ന് കേസ് വിളിച്ചപ്പോൾ പരാതിക്കാരൻ ഹാജരില്ലെന്ന് റിക്കാർഡ് ചെയ്തിരിക്കുന്നോ എന്ന് ഗോപാലരാവറോട് ചോദിക്കൂ. ഈ കേസിന്റെ അന്വേഷണ വയറി എന്നോട് ചോദിച്ചപ്പോഴായിൽ മതിയെന്ന് പറയൂ. കൂടാതെ നാളത്തെ ഗംഗാപുഷ്പ ആനാരായണാചാര്യർ ചെയ്യേണ്ടതില്ല; അത് മറ്റൊരെയെങ്കിലും ഏൽപ്പിച്ചേക്കൂ.” അദ്ദേഹം ദേഷ്യപ്പെടെ പറഞ്ഞു.

തഗ്മിണീബായി അകത്തിരുന്നു അവരുടെ സംഭാഷണം കേൾക്കുകയായിരുന്നു. ബാളാചാര്യർ സംസാരിച്ചു പോയതു മുതൽ അവരുടെ മനസ്സ് ആകെ കഴഞ്ഞിരിക്കുകയാണ്. “ദാദ, അവന്റെ അച്ഛന്റെ ഏക പുത്രനാണ്.” ആ വാക്കുകൾ അവരുടെ മാതൃഹൃദയത്തെ ഇളകി കളഞ്ഞിരുന്നു. ശേഷപ്പൻ ഇറങ്ങിപ്പോയതും അവർ ഭർത്താവിന്റെ മുമ്പിൽ വന്നുനിന്നു. “ഇത്തരം ആളുകളുടെ വാക്കുകേട്ട് നിങ്ങൾ മകനെ അച്ഛനിൽ നിന്നകറ്റുകയാണ്. അതിന്റെ പാപം അവസാനംവരെ പിന്തുടരും. ഉണ്ടായിരുന്ന ഒരു കഞ്ഞിനെ ദൈവം വിളിച്ചുകൊണ്ടുപോയി. നിങ്ങളുടെ ഇത്തരം ചെയ്തികൾ കണ്ടിട്ട് നിങ്ങൾക്കിനി മക്കളെത്തരാൻ ദൈവം കരുതുന്നതല്ല.” അവർ സ്രീ സഹജമായ നൈഷ്ഠുര്യം പ്രകടിപ്പിച്ചു.

തഹസിൽദാർ കൃഷ്ണരായർക്കു് ഭാര്യയുടെ വാക്കുകൾ ഇടിഞ്ഞിരുന്നില്ല. “ചുറ്റികത്തഹസിൽദാർ” എന്ന് പ്രസിദ്ധനാണ് കൃഷ്ണരായർ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ നിന്ന് സംസാരിക്കാൻമാത്രം ധൈര്യം ആർക്കുമില്ലായിരുന്നു. ആജ്ഞാബാഹു; വിശാലമായ നെററത്തടം; കൊമ്പൻമീശ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തുനോക്കി സംസാരിക്കാൻ ദേശപാണ്ഡെ, ദേശായി തുടങ്ങിയവർക്കുപോലും സുസാധ്യമായിരുന്നില്ല. എങ്കിലും കൃഷ്ണരായർ പതിയെ യെപ്പെട്ടിരുന്നുവെന്നത് ഒരു യാഥാർത്ഥ്യമാണ്. അതിനും കാരണമുണ്ടായിരുന്നു. കഠിനമായ ദാരിദ്ര്യം അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടാണ് അദ്ദേഹം ചെറുപ്പത്തിൽ പഠിച്ചിരുന്നത്. ആഴ്ചയിലൊരു ദിവസമെന്ന ക്രമത്തിൽ ഓരോ വീട്ടിൽ നിന്നും ആഹാരം കഴിച്ചാണ് വിദ്യാഭ്യാസം ചെയ്തത്. തഗ്മിണീബായിയുടെ അച്ഛൻ ഈ പയ്യന്റെ ബുദ്ധിശക്തിയിൽ സന്തോഷിച്ച് അവനെ മത മകനാക്കാനുള്ള ഔദാര്യം കാണിച്ചതാണ്. അന്നുമുതൽ അദ്ദേഹം ഭാര്യയെ ഭഗ്യലക്ഷ്മിയെന്നു കരുതി പൂവിട്ട് പൂജിക്കുകയാണ്. അതിലാശ്ചര്യമില്ലല്ലോ! തഗ്മിണീബായിക്കുണ്ടെന്നിൽ അന്യോദ്ദേശമായ അഹങ്കാരവും, മക്കളുണ്ടായില്ലെന്ന ഒരു കുറവുണ്ടായിരുന്നു. ഒരു കട്ടി ഉണ്ടായിരുന്നതും ഒരു വയസ്സാവുന്നതിനിടയ്ക്ക് മരിച്ചു. അതോടെ അവർക്ക് വലിയ ശൂണ്യമായിരുന്നു. ഇന്ന് പ്രത്യേകിച്ചും ബാളാചാര്യരുടെ ഉപദേശം അവരെ വല്ലാതെ നൊമ്പരപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. ഭർത്താവിന്റെ അനിതികൾ കാരണമാണ് തനിക്കു കട്ടി കൾ ഉണ്ടാകാതിരിക്കേണ്ടതെന്ന അവരുടെ അഭിപ്രായം സ്ഥിരീകരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടിപ്പോൾത്തന്നെ ഓരോരു വിളിച്ചു് മേഴ്ചിപ്പിക്കണമെന്ന് അവർ നിർബ്ബന്ധപൂർവ്വമായ ആജ്ഞ നൽകി. തഹസിൽദാർ നല്ല കൗഷ്ഠി സമ്മതിച്ചു. അതല്ലാതെ പൊതുവായില്ലായിരുന്നു.

ദാദയെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവരാൻ ഉസ്മാനെ പറഞ്ഞു. അവനെ ഉച്ച മുതൽ ഗോപാലരായരുടെ കച്ചേരിയിൽ ഇരുത്തിയിരിക്കുകയാണ്. തഹസീൽ ദാരുടെ ഉത്തരവ് കിട്ടുന്നതുവരെയും കുറവാളിയായ ദാദ കച്ചേരിവിട്ട് പോകാൻ പാടില്ലെന്ന് പോലീസുകാർ നിർദ്ദേശം നൽകിയിരുന്നു. ഉസ്മാൻ വന്ന് വിളിച്ചപ്പോൾ ദാദയെ അങ്ങോട്ടയയ്ക്കണമെന്നു. ഗോപാല രായർ അവന്റെ പിന്നിലായി സാഹേബ് ഇരിക്കുന്നിടത്തേയ്ക്ക് ചെന്നു. അതോടൊപ്പം ചിന്നപ്പൻ ജാമ്യം റദ്ദ് ചെയ്യാൻ കൊടുത്ത കടലാസുകൾ സാഹേ ബിന്റെ ഒപ്പിനായി കൊണ്ടുവന്നു.

ഗോപാലരായർ കടലാസുകൾ സാഹേബിന്റെ സമക്ഷത്തിൽ വെച്ചു. അതുകണ്ടപ്പോൾ സാഹേബിന്റെ മുഖമാവം പെട്ടെന്നു മാറി. പുരികങ്ങൾ ചളിഞ്ഞു. മിശയുടെ അറ്റങ്ങൾ വിറച്ചുതുളളി. 'റിട്ടർ ചെയ്യാനായി. എന്നിട്ടും മജിസ്ട്രേറ്റിന്റെ മുമ്പിൽ ഒരു കേസന്വേഷണറിപ്പോർട്ട് ഉണ്ടാക്കി വെയ്ക്കാൻ നിങ്ങൾ പഠിച്ചിട്ടില്ല. പരാതിക്കാരൻ ഹാജരില്ലെങ്കിൽ കേസ് തള്ളിക്കളയണം. ഇതു നിങ്ങൾക്കറിയില്ലെന്നോ? പരാതി തള്ളിയാൽ പിന്നെ കുറവാളിയെ മോചിപ്പിക്കണം. ജാമ്യം റദ്ദ് ചെയ്തുവെന്നു പറഞ്ഞു പോലീസിന് ലേലിക്കണമെന്നു എന്തിനാണ് കറിപ്പു എഴുതിവെച്ചിരിക്കു ന്നതു?' അദ്ദേഹം വിറപ്പിച്ചു.

'ഇവിടന്ന് ആ ശേഷപ്പന്തോടു ഏതോ പറഞ്ഞുചിരുന്നവരത്രെ... ഏതാ യാലും നോട്ടീസ് കൊടുത്തിട്ടില്ല... അവധിക്കുവെച്ചതാണെന്നു കേസ് ഡയറി എഴുതിയാൽ കൈ ശരിയാവും.' ഗോപാലരായർ എന്തോ ഓർമ്മി പ്പിക്കാണെന്നോണം ഒരു പ്രതിനിർദ്ദേശം അവതരിപ്പിച്ചു.

'ഇനി മുന്നഭിവസത്തിൽ ആർ. ഡി. ഒ. ഇവിടെ ക്യാമ്പുചെയ്യാൻ പോക യാണ്. പരാതിക്കാരൻ വരാതിരുന്നിട്ടും കേസ് തള്ളിക്കളഞ്ഞില്ലെന്നു ആ ദാദ ഒരു ഹർജി എഴുതിയിട്ടാൽ കഥ കഴിഞ്ഞതുതന്നെ. ഈ കറിപ്പക ഞ്ചൊക്കെ കള്ളത്തരമെന്നു തോന്നിയാൽ നിങ്ങളുടെ ഗതിയെന്തായിരിക്കും? ശേഷപ്പൻ പറഞ്ഞെന്നുവെച്ചു നിങ്ങൾ ഇങ്ങനെ എഴുതുമോ? ശരി, ഉടനെ പോയി കേസ് തള്ളിയിരിക്കുന്നുവെന്നു എഴുതിക്കൊണ്ടുവരൂ. ആ ദാദയെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവരാൻ പറഞ്ഞിരുന്നല്ലോ? അവൻ എവിടെ?'

അല്പനിമിഷങ്ങൾക്കകം അനേകം വികാരങ്ങളും വണ്ണങ്ങളും മുഖത്തു തെളിഞ്ഞുമാഞ്ഞു. ഇപ്പോൾ പൂർവ്വസ്ഥിതി പ്രാപിച്ചിരിക്കുകയാണ്.

'ബാഹർ ആരോപി ഹാജർ ഹൈ സാബ്'—ഉസ്മാൻ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. കൃഷ്ണരായർ എഴുന്നേറ്റു വെളിയിൽവന്നു. അവിടെ പോലീസുപാറാ വിൽ ദാദ നില്ക്കുന്നു. 'ഹാവന്റർക്കാരെ അടിച്ച കുറവാളി നീയാണോ?' അദ്ദേഹം അന്വേഷിച്ചു.

'അതെ ഏമാനേ.' ദാദ തലയാട്ടി.

'പരാതിക്കാരൻ ഹാജരാവാത്തതുകാരണം നിന്റെ പേരിലുള്ള കേസ് തള്ളിയിരിക്കുന്നു. നിനക്കു വീട്ടിൽ പോകാം.' അദ്ദേഹം ഉത്തരവായി.

ദാദയുടെ കണ്ണുകളിൽ കൃത്യത്തോടെ നിറഞ്ഞുതുളുമ്പി. എന്തുചെയ്യണമെന്നറിഞ്ഞില്ല. അല്പസമയം മൗനമായി നിന്നു പിന്നീട് തഹസിൽദാറെ നമസ്കരിച്ചു. നേരെ ബാളാചാൽ തന്റെ അടുത്തേയ്ക്ക് നടന്നു. ആചാൽ തന്റെ ഇല്ലത്തിനടുത്തെത്തിയപ്പോൾ കോൽക്കാരൻ മല്ലൻ അവനെ കണ്ടു. "അനിയാ, നിന്റെ പേരും പറഞ്ഞു അധികാരിയുടെ വീട്ടിൽ വെച്ചു ആചാൽ സ്വാമിയും ശേഷപ്പനും തമ്മിൽ ഉഗ്രമായ വാക്കേറ്റം നടത്തുകയാണ്; നീയെങ്ങനെ ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ നിന്നും ഇവിടെയെത്തി?" അയാൾ ചോദിച്ചു.

"റാവുസാഹേബ് കേസ് തള്ളിക്കളഞ്ഞു എന്നെ വിട്ടു." അതും പറഞ്ഞു ദാദ അധികാരിയുടെ ഭവനത്തിനുമുന്നെ യൂതിയിലോടി. കോൽക്കാരൻ മല്ലനും അവനെ അനുഗമിച്ചു.

ഇവർ എത്തുന്നതിനുമുമ്പായിത്തന്നെ ബാളാചാൽ കര ആളുകളും ഗൗഡന്മാരുടെ ഭവനത്തിൽ നിന്നിറങ്ങിയിരുന്നു. ദാദ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലിൽ വീണു. "അങ്ങയുടെ പുണ്യംകൊണ്ട് ഞാൻ രക്ഷപ്പെട്ടു."

ആചാൽക്ക് സന്തോഷമാണോ, സന്തോഷമാണോ എന്നു പറയാവുന്നില്ല. "എല്ലാം ശ്രീഹരിയുടെ ഇച്ഛ!" അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണു ഇടറി.

കോൽക്കാരൻ മല്ലൻ മുഖത്ത് കണ്ടു ഏല്പാവരോടും ഈ വിവരം പറഞ്ഞു. "ദാദയെ ഘോഷയാത്രയായി കൊണ്ടുപോകണം." കാസിംസാഹേബ് ആവേശത്തോടെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. "വണ്ടിയുടെ കൂടെ ഇപ്പോഴേയ്ക്ക് പോകാൻ ദാദയെ ആവശ്യമുണ്ട്." ആചാൽ അയാളുടെ ആവേശത്തിന് തണ്ണീർ നൽകി.

അധികാരിയുടെ ഭവനത്തിൽ മറ്റൊരു പ്രതികരണമാണുണ്ടാക്കിയത്. കലകണ്ണി ശേഷപ്പൻ അവിടെത്തന്നെ നിന്നിരിക്കുകയായിരുന്നു. ഈ വാർത്ത കേട്ടപ്പോൾ ഗൗഡത്തിന് വല്ലാത്ത പരിഭ്രമമായി. "കലകണ്ണി, ഇരുന്തുകൂപ്പ വെള്ളത്തിൽ പോയി. അതാണ് പോട്ടെ. നാട്ടുകാർ ഏതിർ നിന്നവളെന്ന് ചിത്തപ്പേരും കിട്ടിയല്ലോ." അവർ നെടുവീർപ്പിട്ടു. ശേഷപ്പൻ ഉമിനീർ കടിച്ചിറക്കി. "പരിഭ്രമിക്കേണ്ടതില്ല. തഹസിൽദാർ ഏതെങ്കിലും ഒരു പുതിയ തരം കണ്ടെത്തിയിരിക്കും." പക്ഷേ, പാവ് തീയമ്മ അതു ശ്രദ്ധിച്ചതായില്ല. ഏതോ ഒരു വലിയ തെറ്റം താൻ ചെയ്തിരിക്കുന്നുവെന്ന് അവൾക്കറിയാം. അവർക്കെങ്കിലും അതറിയാം. അവർ ചിന്തയിൽ മുഴുകി.

നേരം ഇരുട്ടി. ജോലിക്കാരൻ വന്ന് ദീപം വെച്ചപ്പോൾ പ്രകാശം പരന്നു. പാവ് തീയമ്മ ദീപം തൊഴുതു. ശേഷപ്പനേയും നമസ്കരിച്ചുകയറാമെന്നുവെച്ചു അവർ നോക്കി. അയാൾ നേരത്തെ സ്ഥലം വിട്ടിരുന്നു. പാവ് തീയമ്മയുടെ ശരീരവും മനസ്സും തളന്നിരിക്കുകയായിരുന്നു. അവൾ ഏഴനേരക്കാരൻ പോലും സായിച്ചില്ല. അപ്രതീക്ഷിതവും അപൂർവ്വമായ ആ പരാജയം അവരെ നന്നെ ഷീനിപ്പിച്ചു കളഞ്ഞു. ഒരു പാവം സൂറി താനെത്തിയ ഈ കഴപ്പത്തിൽ ചെന്നുചാടി? അവർ ദുഃഖിതയായി. ശങ്കരപ്പഗൗഡർ കണ്ണുടച്ചു തിരിശോം ഗൗഡത്തിനെന്ന നിലയ്ക്ക് തറവാടിന്റെ മാനം രക്ഷിക്കണമെന്ന സദ്ഭേദം.

മാത്രമാണ് തന്റെ ഈ ദൗത്യത്തിന് കാരണമായിത്തീർന്നത്. ഇനിയെന്ത്? അവരുടെ മനസ്സിൽ ഈ ചോദ്യം ഉയർന്നുവന്നു. ഏതായാലും മേലാൽ ശേഷപ്പേർ ഉപദേശം കേൾക്കാൻ വയ്യ. ബാളാചായ്ക്കുരുടെ മുഖം നോക്കാൻ ഇനിയൊട്ട് സാധ്യവുമല്ല. സ്വന്തം ഗ്രാമത്തിൽ തന്നെ തനിക്കു് പിന്തുണയ്ക്കാളില്ലാതായിരിക്കുന്നു! സ്വന്തം ജീവനേക്കാളേറെ ഗൌരവമുള്ള വീടും വാടും കാര്യം പോന്നിരുന്ന ദാദ കൈവെടിഞ്ഞു.

പാവ്തിയമ്മയ്ക്ക് യേശോന്നി. ഇക്കാലമത്രയും തറവാടിന്റെ പ്രശസ്തി തനിക്കു് ധൈര്യം പകർന്നുതന്നു; എന്നാലിപ്പോൾ എല്ലാം ഉരുകിപ്പോയിരിക്കുന്നു. പാദജ്ഞിയാകെ തന്നെ ചൂണ്ടിക്കാട്ടി ചിരിക്കുക! ഇനി ആരെ വിശ്വസിക്കും? ആരോട് ഉപദേശം ചോദിക്കും? അന്തരം തന്റെ കട്ടികളും ഇതുപെട്ടെന്ന് അനാഥരായി തീർന്നല്ലോ! വലിയ തറവാട്ടു്; ആല നിറയെ നാൽക്കാലികൾ; ഒരു പറമ്പ് ജോലിക്കാർ; ഗ്രാമത്തിന് ചുറ്റും വയലുകൾ—തന്റെ മാനം കാക്കുന്നതിനു് ഇതൊന്നും സഹായകമല്ലാതായിരിക്കുന്നു. പാവ്തിയമ്മ പെട്ടെന്ന് തന്റെ ആങ്ങളയെ ഓർമ്മിച്ചു. തന്റെ മകളെ കല്യാണം കഴിച്ചുകൊടുക്കാൻ ശങ്കരപ്പഗൗഡർ സമ്മതിച്ചിട്ടില്ലെന്ന കാരണത്തിനേൽ ദേഷ്യപ്പെട്ടു പോയവനാണു് ഈ ലിങ്കപ്പൻ. അവൻ പിന്നീടൊരിക്കലും ഗൌരവമുള്ള ഉമ്മറപ്പി കയറിയിട്ടില്ല. ഇപ്പോഴാകട്ടെ അവനെ ശരണംപ്രാപിക്കാതെ ഒരു വഴിയുമില്ല. ഗൗഡർ മരിച്ചപ്പോൾ പോലും തന്നെക്കണ്ടു് രണ്ടു വാക്കു പറയാൻ തോന്നാത്ത ആങ്ങളയുടെ കാലുപിടിക്കണോ? അവരൊന്നു ശങ്കിച്ചു. പക്ഷേ, ഇപ്പോൾ മരണാനുരാഗമില്ല. ഈ ചിന്തകൾ കാരണം പാവ്തി അമ്മയ്ക്ക് അന്നുറക്കം വന്നില്ല.

ആ രാത്രി ഉറങ്ങാൻ കഴിയാത്ത മരണാനുരാഗം വ്യക്തി രുഗ്മിണീബായിയാണു്. അവരുടെ നിർദ്ദേശാനുസരണം അന്നു വൈകുന്നേരം തഹസിൽദാർ ബാളാചായ്ക്കുരു വിളിപ്പിച്ചു; ഗംഗാപുര നടത്തിച്ചതരണമെന്നു് അപേക്ഷിച്ചു. രുഗ്മിണീബായി തന്റെ അപേക്ഷ സ്വീകരിക്കണമെന്നു് കെഞ്ചി. എന്നാൽ ആചായ്ക്കുർ ധർമ്മസങ്കടത്തിൽ പെട്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. കന്യാഗതസ്നാനത്തിനു് മന്ത്രം ചൊല്ലിക്കൊടുക്കുക; തീർത്ഥശ്രാദ്ധം ചെയ്യിക്കുക ഇതു രണ്ടും താൻ ചെയ്തില്ലെന്നു് ഗംഗയെത്തൊട്ട് അദ്ദേഹം ആണയിട്ടിരിക്കുന്നു. 'ഇതു ഒരു കാര്യത്തിനാത്രം എന്നെ നിർബ്ബന്ധിക്കരുതു്. ഇതു നാരായണൻ തന്നെ ചെയ്യണം. അവനെത്തന്നെ ഏൽപ്പിച്ചേക്കൂ.' ഗത്യന്തരമില്ലാതെ ആചായ്ക്കുർ പറഞ്ഞു. രുഗ്മിണീബായിക്കു് അടക്കാനാവാത്ത കോപം വന്നു. 'ദാദയെ മോചിപ്പിച്ചതും തെറ്റായിപ്പോയല്ലോ.' അവർ പറഞ്ഞു.

ബാളാചായ്ക്കുരുടെ സമീപനം രണ്ടു സ്ത്രീകളിലുണ്ടാക്കിയ പ്രതികരണം മിന്നമായിരുന്നു. പാവ്തിയമ്മ രാത്രി മുഴുവൻ വേണേച്ചു; രുഗ്മിണിയമ്മ അവരാനിതയായി ഉറക്കമൊഴിച്ചു് കഴിച്ചുകൂട്ടി.

അടുത്ത ദിവസം നേരം പുലർപ്പോൾ തഹസിൽദാർ ഗോപാലരായരെ വിളിപ്പിച്ചു. ഡിവിഷണൽ ആപ്പീസിൽനിന്നു വന്ന കത്തും അയാളെ കാണിച്ചു. മഹാരാജാവ് പാടേളിക്കു ഏഴുന്നൂറ്റുകയാണ്. അദ്ദേഹത്തെ സ്വാഗതം ചെയ്യുന്നതിനാവശ്യമായ വിപുലമായ ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്യണം. അതിന് ശേഷപ്പന്ത് നിർദ്ദേശം നൽകാൻ പറഞ്ഞു. ഗോപാലരായർക്ക് ആ വാങ്ത ഒരു ഇടിത്തീയായിരുന്നു. ഓരോ ഗ്രാമത്തിലുംചെന്നു ആതിഥ്യം സ്വീകരിക്കുന്ന റവന്യൂവകുപ്പുകാർതന്നെ മറ്റുള്ളവർക്കുവേണ്ടി ആതിഥ്യം ഒരുക്കുകയോ? അപമാനകരം! പക്ഷേ, സാഹേബിനോട് എതിർചോദ്യം പാടില്ല. അല്ല—അദ്ദേഹം എന്തുചെയ്യാൻ? ആർ, ഡി. ഒ. തന്നെ മഹാരാജാവിന്റെ സേവയ്ക്ക് അരയ്ക്ക് മുണ്ടുകെട്ടി നിൽക്കുമ്പോൾ പിന്നെ മറ്റുള്ളവർ അന്തസരിക്കാതെ ഒക്കുമോ? തലയാട്ടിയാൽ വാലും ആടും. അത് ഔദ്യോഗിക പൈതൃകമാറച്ചട്ടങ്ങളിലെ ഒരു വ്യവസ്ഥയാണല്ലോ.

ഗോപാലരായർ ശേഷപ്പനോട് ഇക്കാര്യം പറഞ്ഞു കളിയാക്കാൻ തുടങ്ങി: "നമ്മളൊക്കെ ഇനിയും റിട്ടയർ ചെയ്യുന്നതാണു നല്ലത്". ഇനി ഈ തൊഴിൽ ചെയ്യുന്നതിൽ രേൽമുഖമില്ല. ആ നാട്ടുവാഴിക്കു ആകെക്കൂടി നൂറു സദ്യെ നമ്പർ കാണുമോ ഏന്തോ! നമ്മുടെ ഡിവിഷണൽ ആപ്പീസർ പോയി അയാളുടെ കാലുപിടിക്കണോ? തലവിയായി! ഗോപാലരായർ ഈ കാലദോഷത്തെ കറിച്ചൊത്തു ഏറെ വിഷാദിച്ചു.

ശേഷപ്പന്ത് ആശ്വാസം. ഇന്നലത്തെ സംഭവം തന്റെ പരാജയത്തിലവസാനിച്ചു. മാത്രമോ, തഹസിൽദാരുടെ കണ്ണിൽ താൻ കാശിനുകൊള്ളാത്തവൻ. എന്നാലിപ്പോൾ സന്ധ്യയുടെ വേളെ ഏർപ്പാട് ചെയ്യണം. തഹസിൽദാർ തന്നെ ശരണം പ്രാപിക്കും. അപ്പോൾ പഴയ പരാജയത്തിനൊക്കെ പരിഹാരം കണ്ടുകൊള്ളാമെന്നും അയാൾ ഉറച്ചിരിക്കുകയാണ്. ആർ, ഡി. ഒ. ക്യാമ്പുചെയ്യാൻ പോകുന്നുവെന്ന വാങ്ങയും അയാൾക്ക് പ്രതീക്ഷകളുളവാക്കി. ശ്യാമരായരുടെ നിയമനം നടക്കാതിരിക്കണം. അതൊരു പ്രധാന ആവശ്യമായിരുന്നു.

മഹാരാജാവ് വരാൻ പോകുന്നുവെന്ന വാങ്ത ശ്യാമരായർ മുഖേന ബാളാചാര്യരും ജാഗീർദാരുടെ കൃഷിക്കാരും അറിഞ്ഞിരുന്നു. വലിയ മാളികയ്ക്കടുത്തുതന്നെ മണ്ഡപം തയ്യാറാക്കണമെന്നു തീരുമാനിക്കപ്പെട്ടു. ഹാവന്റർ ഗൌഡർ ഇരുപതു കട്ടിവീരിപ്പ് അന്നു വൈകുന്നേരത്തിനകത്തുതന്നെ കൊടുത്തുയ്ക്കാമെന്നു പറഞ്ഞു. വലിയ മാളികയിലെ പുരുഷന്മാരുടെ ദർബാറിനുള്ള ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്യാമെന്നും തീരുമാനിച്ചു. ജാഗീർദാരുടെ കൃഷിക്കാരിൽ ചിലർ വണ്ടി തെളിച്ച് അയൽ ഗ്രാമങ്ങളിലേയ്ക്ക് പോയിത്തുടങ്ങിയരിക്കുന്നു—മുളയും കട്ടിവീരിപ്പും കൊണ്ടുവരാൻ. മഹാരാജാവിന്റെ ബന്ധുവായ യശവന്തരായർ അജറാണിയിൽ നിന്നുവരും. മണ്ഡപത്തിന്റെ

നിർമ്മിക്കണം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നേരിട്ടുള്ള മേൽനോട്ടത്തിൽ നടക്കണം. പാഠ്യപുസ്തകങ്ങൾക്കു അനിമിസൽക്കാരപ്രിയത്വം പെടണം പത്തുപൊങ്ങി—
 ഔദ്യോഗിക കർമ്മവൃത്തിയെക്കുറിച്ചുള്ള സിൾഭാർ വലിയ മാറ്റി
 കയ്യടക്ക സമീപത്തുപെന്ന് തെക്കേക്കര വീടിലെ അവിടെവെച്ച് അദ്ദേഹം
 ബാല്യപാഠ്യം കണ്ടു. ബാല്യപാഠ്യം നന്നായി വന്നതാണ്. അദ്ദേഹം
 അവിടെ നടക്കുന്ന തെക്കേക്കരയ്ക്കുള്ളും തന്നെ പാഠ്യം വിവരിച്ചു കൊടുത്തു.
 ചില കാഴ്ചക്കളിൽ അവർ അഭിപ്രായവ്യത്യാസങ്ങളുണ്ടായി. തഹസീൽ
 ഓഫ് ഷേംവന. ഗുണാദി കർമ്മപ്പട്ടത്തിന് മറ്റൊരു സംഭവം
 കാണുമായി.

തഹസീൽദാർ തന്റെ പിടിവാശി വിട്ടില്ല. ബാല്യപാഠ്യംതന്നെ
 തെക്കേക്കര മന്ത്രം ചൊല്ലിക്കൊണ്ടെന്നും വീണ്ടും അവർ അപേക്ഷിച്ചു.

“അയാൾ ഏതു മന്ത്രം ചൊല്ലിക്കൊണ്ട്? ഇപ്പോൾ മഹാരാജാവിനെ ശുചി
 കിടന്ന തിരക്കിലല്ലേ?” തഹസീൽദാർ പറഞ്ഞുകിട്ടും അവർ തന്റെ
 ആഗ്രഹം കൈവെടിഞ്ഞില്ല. ആചാര്യൻ വിളിക്കാൻ ഉസ്മാൻ വീണ്ടും
 ചെന്നു. അദ്ദേഹം വന്നു. തഹസീൽദാർ മുഖം കുറുപ്പിച്ചു, മന്ത്രം ചൊല്ലി
 കൊടുക്കാൻ വീണ്ടും അപേക്ഷിച്ചു. ആചാര്യർ പഴയ മറുപടി ആവർത്തിച്ചു.
 “അതെന്തു പ്രതിജ്ഞയാണ്! അങ്ങനെയൊന്നിട്ടെവിടെ വന്നുവെന്ന്
 നിങ്ങൾ വന്നതൊരു വലിയതും മനസ്സിലുള്ളതു തന്നെ പറയൂ. അങ്ങനെയോ
 മന്ത്രം ചൊല്ലിക്കൊണ്ട് മനസ്സിലുള്ളതും തന്നെ പറഞ്ഞാൽ മതിയല്ലോ!” തഹ്
 മിന്നിബായി കൂറായി പറഞ്ഞു.

ആചാര്യർ നിമിഷനേരം മൗനം ഭരിച്ചു. അദ്ദേഹം അങ്ങനെയൊരു ഏതൊ
 വികാരത്തിന്റെ ചൂടിയിൽ പെട്ടെന്നു. തന്റെ ആത്മശക്തി പരീക്ഷണ
 ത്തിന് വിധേയമാവുകയാണ്. അതദ്ദേഹം അറിയുന്നില്ല. ഇതാഴെ
 നന്നെ സംഭവങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആത്മശക്തിയെ നന്നിട്ടുകൊണ്ടുവരിക
 താണ്. അതിന്റെ ഫലമായിട്ടായിരിക്കാം, ഏതൊ ഭരതം അന്യസക്തി
 അദ്ദേഹത്തെ ബാധിച്ചിരുന്നു.

“സാഹേബ്, അനിന്നെ പഠിക്കുകയാണല്ലോ, ഏതൊ പ്രതിജ്ഞ
 ലംഘിക്കാൻ ഇഷ്ടമില്ലെന്ന്. നാരായണനെക്കൊണ്ടുതന്നെ നിങ്ങൾ മന്ത്രം
 ചൊല്ലിക്കൊണ്ടു. ഇക്കാര്യത്തിൽ ഏതൊ നിർബന്ധിക്കാരുണ്ട്.”

തഹസീൽദാർക്കു ആക്കോലിമാനം വ്രണപ്പെട്ടു.

“അല്ല ആചാര്യൻ, അങ്ങനെയോ മന്ത്രം ചൊല്ലിക്കൊണ്ടെന്നും നിങ്ങൾ വാശി
 പിടിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണെന്നു കേൾക്കുന്നു. നിങ്ങൾ ഇപ്പോൾക്കൊരു രാജപുരോഹി
 തനാണല്ലോ! നാളെ മഹാരാജാവു വന്നു മന്ത്രം ചൊല്ലിക്കൊടുക്കാൻ കൽപി
 ച്ചാൽ നിങ്ങളെപ്പോലെയല്ലേ?”

“അദ്ദേഹത്തിനോടു ഇത്ര ദുഷ്ടത പറയുവാൻ ഞാൻ നിബന്ധിക്കുന്നതായി
 കിടം.” ആചാര്യർ വിനയപൂർവ്വം അറിയിച്ചു.

ആചാര്യൻ മിണ്ടിയ ഏകദേശം അൻപത്തൊമ്പത് നാളായിട്ടു. തന്റെ പ്രതിജ്ഞ; തഹസീൽദാർക്ക് രാജ്യം; ദാദയുടെ മോചനം—ഇവതമ്മിലുള്ള ബന്ധമെന്താണ്? അടിക്കത്തോറം കൂടിവരുന്ന കരുക്ക്—ഇതാണോ ജീവിതത്തിന്റെ പരമനിഗൂഢത? വരുന്നതുവരട്ടെ. "ശരി." അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. ഈ മനസ്സെന്തെല്ലാം കൈവരിക്കാതെ ജീവിതത്തെ നേരിടാൻ സാധ്യമല്ല. ജീവിതമെന്ന ഈ പടവാളെടുത്തു ഏതെങ്കിലും ബലഹീനൻ വിജയിച്ചിട്ടുണ്ടോ? എങ്കിലും കരളിൽ തീക്ഷ്ണമായൊരു മുറിവേറ്റിരിക്കുകയാണ്. ജീവിച്ചുപോകുന്നതിനുള്ള പിഴയൊണ് ഈ വേദന. ആചാര്യൻ ഈ വേദന ചെറുപ്പമുതൽക്കേ കൂട്ടുകാരനായിരുന്നു. അതിനോടുകൂടെ സൗഹൃദം പാലിക്കാമെങ്കിൽ ജീവിതം ചിന്താശൂന്യമായിരിക്കും. എന്നാൽ വേദനയുടെ മുഖം അന്തനിമിഷം മാറിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്.

201

ഇന്ദുപുരത്തുനിന്ന് മഹാരാജാവ് പാടള്ളിയിലെത്തണമെങ്കിൽ കൃഷ്ണാ നദി കടക്കാതെ നിവൃത്തിയില്ല. നദിയിൽ ചെറുതായി വെള്ളപ്പൊക്കം ഉണ്ടായിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് തോണി അതീവ ശ്രദ്ധയോടെ തുഴയണം. ഈ ഉത്തരവാദിത്വം അന്യരുടേതായിരുന്നു. ശനിയാഴ്ച രാവിലെ അന്യരെക്കുടി വെണ്ടുകൾ കാണണമെന്നായിരുന്നു. വർണ്ണപ്പകിട്ടാൻ പത്രവസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ച്, നെറ്റിയിൽ ചന്ദനംകൊണ്ട് വരക്കുറിയിട്ട്, പുലർച്ചെ മുതൽ അന്യർ ആറ്റിൻകരയിൽ സമ്മേളിച്ചു. അവരുടെ ആർപ്പും വിളിയും ആവേശവും ആർഭാടവും കണ്ടവർക്ക് സാധാരണയായി പാടള്ളിയിൽ കാണാറുള്ള അന്യരാണെന്നു തോന്നിയില്ല; ഏതോ പുതിയ ലോകത്തുനിന്നും ഇറങ്ങിവന്നതാണെന്നു തോന്നു.

അരമനയിലെ കായ്ക്കുമ്മനായ ശ്യാമരായർ, ബാളാചാര്യർ, യശവന്തറാവു പരമേശ്വർ, ഭാട ഇത്രയുംപേർ ഒരു വള്ളത്തിൽ മുൻകൂട്ടി അക്കരെ ചെന്നിരിയ്ക്കുകയുണ്ടു്. അവർ മഹാരാജാവിന്റെ വഴിയുംനോക്കിയിരുന്നു. നദിക്കരയിൽ നവവധുവിനെപ്പോലെ അലങ്കരിച്ച മഹാരാജാവിന്റെ വള്ളം, മധുരപ്രതീക്ഷ കൂട്ടമായി കാത്തുകിടന്നു. നദീതീരം ചെറും ബഹളവും തിരക്കും തിരക്കും കാരണം മുഖരിതമായിരുന്നു.

റവന്യൂഡിവിഷണൽ ആപ്പീസർ അന്നരാവിലെതന്നെ സ്ഥലത്തെത്തിയിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സൗകര്യങ്ങൾ നോക്കണം. അതുകൊണ്ട് തഹസീൽദാർ ഈ സംഘത്തോടൊപ്പം വരാൻ പററിയില്ല. മഹാരാജാവ് വള്ളത്തിലിരുന്നു പാടള്ളിത്തീരത്തിലെത്തുമ്പോൾ ആർ.ഡി.ഒ., തഹസീൽദാർ, ശേഷപ്പൻ മുതലായവർചേർന്ന് സ്വീകരിക്കാൻ തയ്യാറായിരിക്കണമെന്നു് തീരുമാനിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു.

അന്തരീക്ഷം പ്രതീക്ഷാ നിർഭരമാണു്. അപ്പോൾ ഏഴു കതിരസ്സുവാരിക്കാർ നല്ല ഉയരമുള്ള ഗുരുവത്തിക്കരകളുടെ പുറത്തുനിന്നും നദിക്കരയിലിറങ്ങി. അവിടെ തടിച്ചുകൂടിയ ജനങ്ങൾ മഹാരാജാവെത്തിയെന്നു വിചാരിച്ച് സ്വീകരിക്കാനായി മുന്നോട്ടുണ്ടു്. അവർ നിരാശരായി. ഇനി അരമനയിലുനിന്നും മഹാരാജാവ് സ്ഥലത്തെത്തുമെന്ന വാങ്ങുമാത്രം അവർ ലഭിച്ചു.

അകലെനിന്നും കതിരസ്സുവാരിക്കാർ കണ്ട പാടള്ളിയിലെ ആളുകൾ മഹാരാജാവിനെ കണ്ണനിയെ ഒരുനോക്കു കാണാൻ കൂട്ടുകൂട്ടമായി ഇറങ്ങി. സാധാരണയായി വള്ളം അടുപ്പിക്കാറുള്ള കടവുവിട്ട്, ചതുപ്പിലാത്ത ഉപ്പു് പാടത്തിനടുത്തു് മഹാരാജാവിനെ ഇറക്കാനുള്ള ഏർപ്പാടു് ചെയ്തിരുന്നു. ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ അവിടെ സമ്മേളിച്ചിരിക്കുന്നു. സാധാരണക്കാർക്കു് ഈ ഏർപ്പാടു് അറിയില്ലായിരുന്നു; അതുകൊണ്ടു് അവർ പതിവു കടവിലേയ്ക്കു് ധൂതിയിൽ മാറ്റുകയാണു്.

മഹാരാജാവിന്റെ കതിരസ്സുവാറാട്ടു് അക്കരയിൽ വന്നുനിന്നു. ഏതിക്കെങ്കിലും അറുക്കുട്ടക്കൊക്കെണ്ടു് അദ്ദേഹം പുഞ്ചിരിച്ചു. ആ പുഞ്ചിരി അകലെ നിന്നു കാണാമായിരുന്നു. പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതിനാൽ ഇപ്പോൾ അവർക്കു്

ഏല്പാം കാണാൻ കഴിവുണ്ടായിരിക്കുന്നു. മഹാരാജാവു ഏതിരേൽപ്പു സ്വീകരിച്ചു; അദ്ദേഹം വള്ളത്തിനടുത്തേയ്ക്കു വന്നു. വലിയ പ്രമാണിമാരെ ചുമലിലിരുത്തി വള്ളത്തിലിറങ്ങുന്ന സമ്പ്രദായം അവിടെ നിലവിലുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു്, അരയർ മഹാരാജാവിന്റെ വാഹനമാകാൻ മുന്നോട്ടുവന്നു. എന്നാൽ മഹാരാജാവു് അതിന്നു സമ്മതിച്ചില്ല. അദ്ദേഹം വള്ളത്തോടു ബന്ധിച്ച മരപ്പലകയിലൂടെ നടന്നു് വള്ളത്തിൽ വന്നുനിന്നു.

നദി അത്രയേറെ വിസ്തൃതമല്ല. അതുകൊണ്ടു് അരയർ തുഴയാൻ വലിയ പണിയില്ലായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ പുതുവെള്ളം വന്നു് നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. നല്ല ഒഴക്കമുണ്ടു്. അരയർ വെറുതേ നിന്നതേയ്ക്കുള്ളവെങ്കിലും, അലകളിലാടിക്കൊണ്ടു് വള്ളം ഒഴുകിനൊത്തു നീങ്ങി. കാര്യം അനുകൂലമായി വീശിയിരുന്നതു കാരണം ഒഴുകിനു് വേഗത കൂടിയിരുന്നു. വള്ളം ഉപ്പുപാടത്തിനടുത്തെത്തി. മഹാരാജാവിന്റെ ദർശനത്തിനായി കടവിൽ സമ്മേളിച്ചവർക്കു് വലിയ നിരാശയായി.

വള്ളം ഉപ്പുപാടത്തിനടുത്തെത്തിയപ്പോൾ അരയൻ ഭരവൻ തന്റെ കരവിത്തും മനസ്സാന്നിധ്യവും ഏകകാലത്തു് പ്രയോഗക്ഷമമാക്കി, പുഴയുടെ ഒഴുക്കിൽ പെട്ടിരുന്ന വള്ളത്തെ പെട്ടെന്നു് കരയിലേയ്ക്കു് തിരിച്ചു. കരയിൽ സമ്മേളിച്ചിരുന്നവരുടെ ജയഘോഷം തിരകളുടെ ശബ്ദത്തോടു മത്സരിച്ചു. കൊമ്പുവിളിക്കാൻ ഇടതടവില്ലാതെ കൊമ്പു വിളിച്ചു് മഹാരാജാവിന്റെ ആഗമനവാർത്ത പത്തു ദിക്കുകളിലേയ്ക്കും എത്തിച്ചു. കഴലുത്തുകാരുടെ വാദ്യങ്ങളും മുഴങ്ങി. ആർ. ഡി. ഒ. സാഹേബ് കൈലാസ് വീശി മഹാരാജാവിനു് സ്വാഗതമോതി.

ഉപ്പുപാടത്തിനടുത്തു് നിലം ഉണങ്ങിയിരിക്കുമെന്നുവെച്ചാണു് വള്ളം അവിടെ അടുപ്പിക്കാൻ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തതു് എന്നാൽ വെള്ളപ്പൊക്കം കാരണം ഇവിടെയും ചളി നിറഞ്ഞുനിൽപ്പുണ്ടായിരുന്നു. മഹാരാജാവിനെ എവിടെ ഇറക്കും? ഏല്പാവരം പരിശ്രമിച്ചു. അരയൻ ബസപ്പൻ മുന്നോട്ടുവന്നു് താൻ മഹാരാജാവിനെ മന്ത്രിക്കിലേറിപ്പോകു് പോകാമെന്നു് കാര്യസ്ഥനോടു സൂചിപ്പിച്ചു. എന്നാൽ മഹാരാജാവിനതു് ഇഷ്ടമായിരുന്നില്ല. സവാരിക്കാർ കയറിയിരുന്ന ഒരു കതിരയെ കൊണ്ടുവരാൻ അദ്ദേഹംതന്നെ പറഞ്ഞതോടെ ഏല്പാവരങ്ങളും വേവലാതി അസ്മിച്ചു.

സവാരിക്കാർ ചാന്ദൻ ഉടനെ തന്റെ കതിരയുടെ ശരീരം തുടച്ചു് ജീനിയീട്ടു് വള്ളത്തിനടുത്തേയ്ക്കു കൊണ്ടുവന്നു. മഹാരാജാവു് വള്ളത്തിൽ നിന്നിറങ്ങി ആ കതിരപ്പറ്റത്തു കയറി. കതിര രണ്ടുചവടു് മുന്നോട്ടുവെച്ചിരിക്കും. അപ്പൊഴത്തേയ്ക്കും നദിയിൽ ഒഴുകുന്ന ഒരു മുരപ്പടർപ്പു് അതിന്റെ കാലിൽ ഉടക്കി. കതിര യെന്നു് മുൻകാൽപൊക്കി ഒരേ നീൽപ്പുന്നിന്നു. മഹാരാജാവു പരിശ്രമിച്ചു് അതിന്റെ കടിഞ്ഞാൺ പിടിച്ചുവലിച്ചു. ഒഴുക്കിന്റെ ശക്തിയും ആളുകളുടെ ബഹുതയും കാര്യത്തിന്റെ മുഴക്കവും കാരണം അവരെന്ന കതിര ഒഴുകിനൊത്തു് ഏടുത്തുപാടി. മഹാരാജാവടക്കം സകലരും കഴങ്ങിപ്പോയി.

ദാദ അപ്പോൾ വള്ളത്തിൽനിന്നും മഹാരാജാവിന്റെ സാധനങ്ങൾ ഇറക്കുന്ന ജോലിയിലേർപ്പെട്ടിരിയ്ക്കുകയായിരുന്നു. മഹാരാജാവിന്റെ കതിര, ക്രാന്ത കാട്ടിയത് അവന്റെ കണ്ണിൽപ്പെട്ടു. അവൻ പെട്ടെന്നെടുത്തുചാടി കതിരയുടെ മുമ്പിലെത്തി അതിന്റെ കടിഞ്ഞാണിൽ പിടിച്ചു. കതിര ഒഴുകിലേയ്ക്കു ചാടിയിരുന്നതുകൊണ്ട് അതിനു നിലകിട്ടാതെ നീന്തുകയായിരുന്നു. ദാദ അതിനെ പിടിച്ചുവലിച്ചു കരയ്ക്കു നേരെ നടത്തി. മഹാരാജാവ് നല്ല കതിരസ്സുവാരിക്കാരനായതുകൊണ്ട് നീന്തുന്ന കതിരയെ അദ്ദേഹം വിട്ടിരുന്നില്ല. ഏതായാലും ദാദയുടെ മനസ്സാന്നിധ്യം കാരണം കതിര കരപററി, മഹാരാജാവ് വലിയൊരു വിപത്തിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെട്ടു. ആളുകൾ ദാദയെ പ്രശംസിച്ചു.

വള്ളത്തിൽ ചുമന്നുകൊണ്ടവന്ന കതിരവണ്ടി വീണ്ടും മഹാരാജാവിന്റെ മുമ്പിലെത്തി. എന്നാൽ അദ്ദേഹം അതിൽ സഞ്ചരിക്കാൻ കൂട്ടാക്കിയില്ല. കാൽനടയായിത്തന്നെ തന്റെ പൂർവ്വികരുടെ വലിയ മാളികയിൽ പോകണമെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഗ്രഹം. വാദ്യഘോഷങ്ങളോടെ മഹാരാജാവിനെ ഏഴുന്നള്ളിച്ചുകൊണ്ടുപോകാൻ ആഗ്രഹിച്ചിരുന്ന ആളുകൾ നിരാശപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹം നടന്നുതുടങ്ങി. പിന്നിലായി ആർ. ഡി. ഒ., തഹസിൽദാർ, ബാളാചാർയ്വർ തുടങ്ങിയവർ നടന്നു.

നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുക മഹാരാജാവ് ഏന്തോ ഓർത്തിട്ടെന്നുപോലെ ബാളാചാർയ്വരോട് അന്വേഷിച്ചു: "നമ്മുടെ കതിരയുടെ കടിഞ്ഞാൺ പിടിച്ചുനിൽക്കിയല്ലോ, ആ പയ്യൻ ഏതാണു?"

"അവനോ? അങ്ങയുടെ ശിലേദാരാണു", മഹാരാജാവേ അവന്റെ ശരിയായ പേരു മീടസേനൻ. എന്നാൽ അവന്റെ കളിക്കൂട്ടുകാർ ദാദ എന്നാണു വിളിക്കുന്നത്. ഇപ്പോൾ അതവന്റെ പേരായിരിക്കണം." ആചാർയ്വർ മറുപടി നൽകി.

"അവൻ ഗുസ്തിപിടിക്കുമോ?"

"ഈ പ്രദേശത്തെല്ലാംവെച്ചു വലിയ ഫയൽമാനാണു", മഹാരാജാവേ."

"ഏതായാലും പാടേള്ളിയിലെ രത്നംതന്നെ അവൻ." മഹാരാജാവ് സംതൃപ്തിയോടെ പുഞ്ചിരിച്ചു.

ഈ സമയത്തു അവർ മഹാജ്വാരത്തിനടുക്കെത്തിയിരുന്നു. മഹാജ്വാരത്തിൽ നിറകുടങ്ങൾ പിടിച്ചുനിന്നിരുന്ന സുമാഗലികൾ മഹാരാജാവിന്റെ പാദങ്ങളിൽ അഭിഷേകമായി പെള്ളുകയായി. ഈ വരവേൽപ്പ് മഹാരാജാവിനു അസ്വഹൃതമായി തോന്നി. എന്നാൽ ഗ്രാമത്തിലെ മുഴുവൻ പെൺകുരുകളും വന്നു ഓരോരുത്തരായി തിലകം തൊടുവിച്ചു ആമതി നടക്കിയപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കരൾ നിറയെ വിവിധ വികാരങ്ങൾ ഉണർന്നുവന്നു കണ്ണുകൾ നനഞ്ഞു.

ഗോപാലകൃഷ്ണക്ഷേത്രത്തിനടുത്തെത്തിയപ്പോൾ ദേവദർശനത്തിന് അകത്തുകടക്കേണ്ടിവന്നു. പത്തുരൂപ കാണിക്കായർപ്പിച്ച് അദ്ദേഹം തിരിച്ചുവന്നു. തീർത്ഥാടകത്തിന് ആളുകളെയും കൂട്ടി നദിയിലേയ്ക്ക് പോയിരുന്ന നാരായണാചാരിക്ക് ഈ വിവരം കേട്ടു വിഷമംതോന്നി. ദേവാലയത്തിലെ ശാന്തിക്കാരനായ താൻ അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ തനിക്കും പത്തുരൂപ ക്ഷേണകിട്ടുമായിരുന്നു. അയാൾ പിറുപിറുത്തു. അതു മാത്രമോ? തനിക്കുപകരം അവിടെ ബാളാചാ്യർ ഹാജരായിരുന്നു. പിന്നെ കറെ നാളുകൾ അയാൾക്കിതൊരു ദുഃസ്വപ്നമായി മാറി.

മഹാരാജാവു് അവിടെനിന്നും വലിയ മാളികയുടെ മുമ്പിലെ മൈതാനത്തിലെത്തി. അവിടെ നിന്നാൽ സ്കൂളും, ഗ്രാമക്കച്ചേരി ഇവയൊക്കെ കാണാമായിരുന്നു. സ്കൂളിൽ കെട്ടിയിരുന്ന യവനികകൾ കണ്ണ് അതെന്താണെന്ന് അന്വേഷിച്ചു.

''തഹസിൽദാർ ഗ്രാമത്തിൽ ക്യാമ്പുചെയ്യുകയാണു മഹാരാജാവേ.''' ബാളാചാ്യർ വ്യംഗ്യംഗിയോടെ മറുപടി പറഞ്ഞു.

''തഹസിൽദാർ സ്കൂളിൽ കടിപാഞ്ഞാൽ കട്ടികൾ ഏവിടെപ്പോകും?'' അദ്ദേഹം മദസ്ഫുർത്തം പൊഴിഞ്ഞു തമാശയായി ചോദിച്ചു. തഹസിൽദാരുടെ ഭ്രമം തീരിച്ചറിയാൻ പററാത്തവണ്ണം കറുത്തുപോയെന്നുതായിരുന്നു അതിന്റെ ഫലം.

തഹസിൽദാരുടെ പത്നി രാഗ്നിമിണിബായി സ്കൂളിന്റെ ജനലിലൂടെ മഹാരാജാവിനെ നോക്കിനിൽക്കുകയായിരുന്നു. കസവുകരയുള്ള പട്ടുതലപ്പാവു്, നല്ല വെളുത്ത മേലകി, പാദങ്ങളിൽ കസവുവെച്ച പാദരക്ഷകൾ, ആഭരണബാഹുശരീരം. ഇതൊക്കെ കണ്ണ് അവർ സ്വയം പറഞ്ഞു: ''അതുകൊണ്ടു തന്നെയാണു് അദ്ദേഹം മഹാരാജാവായിരിക്കുന്നതു്!'' ഏന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ തൊട്ടടുത്തു നിന്നിരുന്ന തന്റെ ഭർത്താവു് തീരെ ക്ഷീണിതനായി കാണപ്പെട്ടു. തഹസിൽദാരുടെ അധികാരഗർവ്വം തരിമ്പു കാണാനില്ല. ആരക്കൂട്ടത്തിലൊരാളായി തന്റെ ഭർത്താവു് നിൽക്കുന്നതുകണ്ണ് അവർ അസ്വസ്ഥയായി. മഹാരാജാവിന്റെ വരികയാണെങ്കിൽ തന്നെ പരിചയപ്പെടുത്തിത്തരാമെന്ന് ജ്ഞ പറഞ്ഞിരുന്ന തന്റെ ഭർത്താവു് അജ്ഞാത അതിഥിയായി അഗണ്യകോടിയിൽ തള്ളപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണു്.

ആർ. ഡി. ഒ. മഹാരാജാവിനെ വലിയ മാളികയിലേയ്ക്ക് ആനയിച്ചശേഷം അന്തഃസ്തംഭത്തിൽ ക്യാമ്പിലേയ്ക്ക് തിരിച്ചുവന്നു.

ശേഷപ്പന്റെ ക്യാമ്പു തൽക്കാലം അവിടെത്തന്നെയായിരുന്നു. ഇന്നയാൾക്കു് ആർ. ഡി. ഒ. സാഹേബിന്റെ ക്യാമ്പു കൂട്ടാക്കിനോക്കാപ്പം സദ്യയുണ്ണാനൊത്തു. ഡിവിഷണൽ ആപ്പീസു് ശിവാസ്വാദർ ലക്ഷപ്പൻ പണ്ടു് കോരുകി കൂട്ടാർക്കായിരുന്ന കാലം മുതൽക്കുതന്നെ ശേഷപ്പന്റെ അടുത്ത ചങ്ങാതിയായിരുന്നു. അടുത്തങ്ങാനും ക്യാമ്പു് ഉണ്ടെങ്കിൽ ശേഷപ്പനു് ക്ഷണനം ലഭി

ക്കുറഞ്ഞായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ സക്കപ്പ, ശേഷപ്പൻററനെ മേൽനോട്ടത്തിലാക്കും. അയാളുള്ളൊരുതെ ഒന്നും നടക്കില്ല. ശേഷപ്പൻ വളരെ ധൃതിയിൽ വന്ന് ജക്കപ്പനെ കണ്ടിരുന്നു. അയാൾ ഉറങ്ങുകഴിക്കാൻ തുടങ്ങുകയായിരുന്നെങ്കിലും വിട്ടില്ല. അധികാരിയുടെ പിന്തുടർച്ചാവകാശത്തക്കം. ഈ ക്യാമ്പിൽവെച്ചുതന്നെ അന്വേഷിച്ച് തീരുമാനിക്കണമെന്ന ആഗ്രഹം അയാൾ പ്രകടിപ്പിച്ചു. അടുക്കളക്കാരൻ സബ്ബരായർ ധൃതികൂട്ടിയതു കാരണം ഒന്നും പറയാതെ ഏഴന്നേറു.

ഉറങ്ങുകഴിച്ച് റിക്കാർഡുകളെല്ലാം പട്ടക്കാരനെക്കൊണ്ടെടുപ്പിച്ച് ജക്കപ്പൻ വന്ന് കപ്പനിൽ ചാരിയിരുന്നപ്പോൾ സംസാരിക്കാൻ നല്ല സൗകര്യം ലഭിച്ചു. "ജക്കപ്പസ്വാമി, കലകണ്ണിനിയമം ശ്യാമരായക്കു കൊടുക്കേണ്ടതെന്ന് നാട്ടുകാരുടെ ഒരു ഹർജി കിട്ടിയിരുന്നില്ലേ? അത് അന്വേഷണത്തിനുവെക്കുന്നുണ്ടോ?" ശേഷപ്പൻ ജിജ്ഞാസാഭരിതയായി ചോദിച്ചു.

"ആ ഹർജി സാഹേബ് സ്വന്തം പേർസണൽ ഫയലിൽ വെച്ചിരിക്കുകയല്ലോ, ശേഷപ്പാ. നമുക്കു തോന്നിയതുപോലെ ചെയ്യാൻ ഈ സാഹേബ് നമ്മുടെ നാടൻ സാഹേബല്ല. അതിലും വിശേഷിച്ച് ഇദ്ദേഹം നിയമം കണ്ടിശമായി പാലിക്കുന്ന ആളാണ്. വാറോളപോലും താൽതന്നെയാണന്വേഷിക്കുന്നത്. ശ്യാമരായരെ നിയമിക്കണമെന്ന് സാഹേബ് റിമാർക്കപ്പെട്ടതിയാൽ പിന്നെ തീർന്നു. അതുകൊണ്ട് ഉടൻ കുറിപ്പെഴുതിനിങ്ങളെ നിയമിക്കുന്നതിന് ഏർപ്പാട് ചെയ്തേയ്ക്കാം. പോരേ? ജക്കപ്പൻ അയ്യോമേകി. "എന്നാൽ ഹർജിയിൽ ഒപ്പിട്ടവർ സ്റ്റേറ്റ്മെന്റ് കൊടുക്കാൻ തെങ്ങിയിരിക്കുകയും വേണം. അതും സാഹേബ് അന്വേഷണത്തിനു എടുത്തുകൂടായ്കയില്ല." അത്യാവശ്യം വേണ്ട ഉപദേശങ്ങളും അയാൾ നൽകി.

ശേഷപ്പന് അക്കാനാവാത്ത ഉത്സാഹം. അവിടെനിന്നും ഏഴന്നേറു പാവ് തിയമ്മയുടെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു വന്നു. "അവകാശത്തക്കം ഇതേ ക്യാമ്പിൽ വെച്ച് അന്വേഷിച്ച് തീരുമാനിക്കേണ്ടതു. എന്നാലൊരു കാര്യം. ശ്യാമരായരുടെ നിയമനക്കാര്യവും അന്വേഷണത്തിനുവരും. അപ്പോൾ കൃഷിക്കാരോടു പറഞ്ഞും, ഞാൻ പറഞ്ഞുതന്നപോലെ ശരിയായ സ്റ്റേറ്റ്മെന്റ് കൊടുപ്പിക്കണം. ഇന്നുരാത്രിതന്നെ കൃഷിക്കാരെ വിളിപ്പിച്ച് ഏറ്റവും പറഞ്ഞുവെക്കണം." ആവശ്യമായ നിർദ്ദേശങ്ങൾ കൊടുത്തു അയാൾ ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്ക് വന്നു.

കച്ചേരിയിൽനിന്നും മറ്റൊരു കാര്യം മനസ്സിലായി. ക്ഷാമകാലത്തു തക്കം വിടക്കും വാങ്ങിയവരെയെല്ലാം അന്ന് വൈകുന്നേരം കച്ചേരിക്ക് വിളിപ്പിക്കണമെന്ന് ആർ. ഡി. ഒ. ആജ്ഞാപിച്ചിരിക്കുകയാണ്. അന്ന് വൈകുന്നേരം തന്നെ ആർ. ഡി. ഒ. തക്കാവിടക്കെങ്ങെക്കുറിച്ചു വിചാരണ നടത്തും. ശേഷപ്പൻ ഒന്നൊഴി. തക്കാവിടക്കും വിതരണംചെയ്ത കണക്കും ആവശ്യപ്പെട്ടാൽ എന്തുചെയ്യണം? അയാളുടെ തലപുകഞ്ഞു.

അന്നു വൈകുന്നേരം വീചാരണ നടന്നു. ശേഷപ്പന്റെ കരവിത്തുകൾ അർപ്പിക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ചുള്ളതാണ്. സാഹേബ് കൃഷിക്കാർ പറഞ്ഞതെല്ലാം ഏഴതിയെടുത്തു. കൃഷിക്കാർ പറഞ്ഞ സംഖ്യ, സർക്കാർ കണക്കിൽ കാണിച്ച സംഖ്യയേക്കാൾ ഇരുപതു ശതമാനം കുറഞ്ഞതായി കണ്ടു. ശേഷപ്പൻ അതിന് ഒരു കമ്മ്യൂണിക്കേഷൻ പറഞ്ഞു. "തക്കവിടക്കത്തിന് ജാമ്യം നൽകാൻ കഴിയാത്ത പാവങ്ങൾക്ക് ഈ സംഖ്യയിൽനിന്ന് ഇരുപതു ശതമാനം കുറച്ചുകൊടുക്കണമെന്ന് നാട്ടുമുപ്പന്മാർ ആവശ്യപ്പെട്ടു. അതുകൊണ്ട് ഈ കൃഷിക്കാർക്കത്രയും സംഖ്യ കുറഞ്ഞതാണ്."

ഏകദേശം ഇരുപതു കേട്ട് കത്തിയിരുന്ന മുലയിൽവീട്ടിലെ ജമ്പണ്ണൻ ഏഴന്നേറ്റിനിന്ന് ശേഷപ്പന്റെ ഉള്ളികളെക്കുറിച്ച് പറഞ്ഞാൽ: "കലകണ്ണി പറയുന്നതെല്ലാം കളവാണെന്ന് വേണമെങ്കിൽ ബാളാചായ്ക്കുറോടു ചോദിക്കൂ. തക്കവിടക്കത്തിന്റെ മൊത്തം സംഖ്യയിൽനിന്ന് 'സപ്ത' ചിലവു കഴിച്ച് ബാക്കിയാണ് തെങ്ങുകൾ തന്നത്."

ഇതിനുശേഷം വീചാരണ കറേക്കുടി സൂക്ഷ്മമായി നടന്നു. ക്ഷാമകാലത്തു് മരമാത്തുപണികൾ ആരംഭിക്കണമെന്നും ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ടുവെച്ചു ഹർജിയിൽ പ്പെട്ടവർ ആരെന്ന് അറിയേണ്ടതുണ്ടായിരുന്നു. അവർ ഏഴന്നേറ്റി നിൽക്കാത്തതുകൊണ്ട്, പ്പെട്ടവർ കൃഷിക്കാരനാണെന്നുറപ്പാക്കി. അതുകൊണ്ട് സാഹേബിന് കൂടുതൽ കാര്യങ്ങൾ അറിയാൻ കൗതുകം തോന്നി.

"അതെന്തൊരു ഏകാദേയം, ഞാൻ ചൂണ്ടാട്ട് വെച്ചിരുന്നു." അവൻ പറഞ്ഞു.

"ശ്യാമരായരെ നിയമിക്കണമെന്നുപേക്ഷിക്കുന്ന ഹർജിയിലാണ് നീ ചൂണ്ടാട്ടിയിരുന്നത്." സാഹേബ് വിവരം പറഞ്ഞു.

കൃഷിക്കാർക്കെതിരായി. "മേലേ മേലേ ശ്യാമരായർ തെങ്ങുകൾക്കെതിരായി വെച്ചു. ചെച്ചിട്ടു. പിന്നെനിന്നും അദ്ദേഹത്തിനെതിരായി ഹർജി കൊടുക്കുന്നത്? ക്ഷാമകാലമായതുകൊണ്ട് ജനങ്ങൾക്ക് മേലേ നൽകണമെന്നുപേക്ഷിക്കുന്ന ഹർജിയാണ്; അതിലൊപ്പിടണം ഏകാദേയം. ചൂണ്ടാട്ടി." കൃഷിക്കാർ സത്യസംഗതി മുഴുവൻ പറഞ്ഞു.

ശ്യാമരായർക്കെതിരായി കൊടുത്ത ഹർജിയിൽ പ്പെട്ടവർ ആരെക്കൊണ്ടു നോക്കിയപ്പോൾ പത്താളുകളാണ്. അതിലൊന്ന് ഗൗഡത്തിലായിരുന്നു. അവരെ വീചാരണ സമയത്തു് വിളിപ്പിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ ബാളാചായ്ക്കുറോടു വേണ്ടെന്നു പറഞ്ഞു. സാഹേബ് ഗൗഡത്തിന്റെ ചെമ്പത്തിൽ ചെന്നപ്പോൾ സമ്മതിച്ചു.

സാഹേബ് ചെന്നപ്പോൾ ചെന്നപ്പോൾ ഗൗഡത്തിൽ വലിയ സന്തോഷമായി. ശേഷപ്പൻ ചെയ്ത നല്ല കാര്യത്തിന് അവർ മനസ്സാകുന്നുണ്ടെന്ന് പറഞ്ഞു. ഏകദേശം ഈ സന്തോഷം വളരെനേരം ശേഷിക്കുന്ന ഒന്നായിരുന്നു. സാഹേബ് കയ്യിൽ ചാരിയിരുന്നു ചോദിച്ചു: "ശ്യാമരായരെ നിയമിച്ചാൽ ഈ നാട്ടിനൊക്കെ നാശമാകുമെന്നും ചീത്തപ്പെടണമെന്നും മറ്റും ഏഴതിയിരിക്കുന്ന ഈ ഹർജിയിൽ നിങ്ങളാണോ ചൂണ്ടാട്ടിയിരുന്നത്?"

ഗൌഡത്തിൽ ഏതുപരയണമെന്നറിയില്ല. അവർ മൗനം പാലിച്ചു. "പരിശുദ്ധിക്കൊന്നുമില്ല. നിങ്ങൾക്കറിയാവുന്നതു പറയാം." സാഹേബ് ശാന്തമായി പറഞ്ഞു.

ഗൌഡത്തിൽ മറുപടി പറയേണ്ടിവന്നു. "ഞാൻ ഒരു ഹർജിയും ഏഴതിയിട്ടില്ല. പഞ്ചായത്തുകാർക്ക് ആ നിയമനം നടക്കുന്നതിൽ ഇഷ്ടമില്ലായിരുന്നു. പഞ്ചായത്തുകാരെ തള്ളിപ്പറയാനാവാതെ ഞാനും ഹർജിയിൽ ഒപ്പിട്ടതാണ്. ഞങ്ങളുടെ പണിക്കാരും മറ്റും ഒപ്പിട്ടതും നേരാണ്."

സാഹേബിന്റെ മുഖം രോഷംകൊണ്ടു ചുക്കുന്നു. ഈ സംഭവത്തിന്റെ പിന്നിൽ നടന്ന കപടനാടകം അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കി. എന്നാൽ കൂടുതൽ അറിയേണ്ട പലതുണ്ട്. ഹർജി ഏഴതിയ വെങ്കണ്ണമാസ്റ്ററെ ഹാജരാക്കാൻ നിർദ്ദേശിച്ചു അദ്ദേഹം ക്യാമ്പിലേയ്ക്കു നടന്നു.

മാസ്റ്റർ, സാഹേബിന്റെ മുഖിൽനിന്നു വിറയ്ക്കുന്നു. കണ്ണുകളിൽനിന്നു വെള്ളം ധാരയായി ഒഴുകി. അയാൾ ഇത്തരം വിചാരണ മുസ് നേരിട്ടിരുന്നില്ല. ആദ്യത്തെ അനുഭവം. അയാളാകെ പേടിച്ച് വിറയ്ക്കുകയാണ്.

"ഹർജിയെഴുതാൻ ആരാണ് നിങ്ങളോടു പറഞ്ഞതു?" ഇടിവെട്ടുന്ന ശബ്ദം.

വെങ്കണ്ണമാസ്റ്റർ നിലവിളി തുടങ്ങി. "ഏമാനേ, ഞാൻ നേരുപറയാമേ, ഏന്റർ മക്കളാണേ നേരുപറയാമേ. ഞാൻ പാവമാണേ. കളിവുപറഞ്ഞാൽ ഏന്റർ നാവു മുറിക്കാമേ! നേരേ പറയൂ. കണ്ടുകൂട്ടിക്കളയുന്നതാണേ! വയറു പിഴപ്പിനു ചെയ്തതാണേ! നേരുപറയാമേ!" പറഞ്ഞുവീഴുന്ന ഇടിയിൽ നിന്നു രക്ഷപ്പെടാനെന്നുമട്ടിൽ മാസ്റ്റർ പറഞ്ഞതുതന്നെ പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു.

"ശരി, ഹർജിയെഴുതാൻ പറഞ്ഞതാരാണ്?" വീണ്ടും ചോദ്യം.

"പറയാമേ ഏമാനേ! ശേഷപ്പൻ പറഞ്ഞതാണേ! ഞാനെഴുതി. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതുപോലെ ഞാനെഴുതിയതാണ്. ഒരു ഹർജി ശ്യാമരായർക്കെതിരാണ്. അതിലുള്ള ചുണ്ടൊപ്പകൾക്ക് പേരെഴുതിയതും ഞാനാണ്. വേറൊരു വെള്ളക്കല്ലൊന്നിലും ഒപ്പിട്ടു. ഈ ചുണ്ടൊപ്പകളുള്ള വെള്ളക്കല്ലൊന്നു ശ്യാമരായർക്കെതിരായ ഹർജിയുടെകൂടെ ശേഷപ്പൻ കൂട്ടിച്ചേർത്തു." മാസ്റ്റർ വീണ്ടും കരഞ്ഞുതുടങ്ങി.

ഗിബ്സൻ സാഹേബിനു വെങ്കണ്ണമാസ്റ്ററുടെ അവസ്ഥകളും അനുകമ്പ തോന്നി. പ്രേ ചിരിയും വന്നു. അയാളുടെ വിഷമം തീർക്കാനായി അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു: "എന്താണ് നിങ്ങളുടെ തൊഴിൽ?"

"തൊഴിലോ, ഒരു പള്ളിക്കൂടം നടത്തുന്നു. മാസത്തിൽ അഞ്ചൊമ്പതുപ ഹിസുകിട്ടും. കൊയ്ത്തുകാലത്തു വയലിൽപോയി കുററ ശേഖരിച്ചാൽ നാലുപാക്കു ചോളം കിട്ടും. ശേഷപ്പന്റെ സഹായമില്ലെങ്കിൽ കൃഷിക്കാർ എന്നെ വയലിൽ കാലുകുത്താൻ സമ്മതിക്കില്ല. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം പറ

അത്തരൂപംപോലെ ഹർജിയെഴുതി. ഇങ്ങനെ ഇവർ പറയുന്ന പണിചെയ്യും വയറുപ്പിഴപ്പു നടത്തുന്നു. ഇതാണെന്റെ തൊഴിൽ.' അയാൾ കണ്ണീരൊപ്പി.

സാഹേബ് അയാളെ വിട്ടു. അദ്ദേഹത്തിനും ദുഃഖംതോന്നി. പെട്ടെന്നൊരു തീരുമാനമെടുക്കാൻ സാധ്യമല്ലായിരുന്നു. പരിപാടി അവസാനിപ്പിച്ച് പൂജനേരംറപ്പോൾ അദ്ദേഹം നെടുവീർപ്പിട്ടു.

മഹാരാജാവ് തന്റെ പുത്രികളുടെ നാടു മുഴുവൻ നേരിട്ടു കാണാൻ ആഗ്രഹിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വംശം ജന്മമെടുത്തത് പാദള്ളിയിലായിരുന്നു. ആ പുറമ്പുരണ അദ്ദേഹം മറന്നിട്ടില്ല. പാദള്ളിപ്പരിസരത്തിലെ ഭൂമിയാകെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രികളുടെ പാദങ്ങൾ പതിഞ്ഞതാണ്. ലക്ഷ്മീബായിയുടെ പേരിലുണ്ടായിരുന്ന ഭൂമിയെല്ലാം ഇപ്പോൾ മഹാരാജാവിന്റെ സ്വാധീനത്തിലായിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഇത് ചരിത്രപ്രധാനമായൊരു സംഭവം. സ്വന്തം തറവാടിന്റെ മൂലസ്ഥാനമാണ് പാദള്ളി. ആ ഭൂമി അദ്ദേഹത്തിന്റെ കരളിൽ അസംപഷ്ടമായ വികാരങ്ങളുണർത്തി. തന്റെ സ്വാധീനം കിട്ടിയ സ്വന്തമെല്ലാം നടന്നുകണ്ട് കണ്ണിന്റെ കൊതി തീർക്കാൻ അദ്ദേഹം ആഗ്രഹിച്ചു.

കൂടാതെ ഗിബ്സൻ സാഹേബിനെ ഒന്നിച്ചുകൂട്ടണമെന്നും അദ്ദേഹം ആഗ്രഹിച്ചു. അടുത്തദിവസം ഞായറാഴ്ചയാണ്. ഗിബ്സൻ സാഹേബിന് ആപ്പിസ് ജോലിയില്ല. നടക്കാൻ പോകുന്നതിനിടയ്ക്ക് നായാട്ടും നടത്തി ഒന്നരണ്ടു പുലികളെ വെടിവെക്കുമെന്നുംകൂടി മഹാരാജാവറിയിച്ചപ്പോൾ ഗിബ്സൻ സാഹേബ് സസന്തോഷം സമ്മതിച്ചു. ഗിബ്സൻ സാഹേബിന് ഈ നാടാകെ പുത്തനാണ്. ഇവിടുത്തെ ജീവിതരീതികളും അത്തരമുപദേശങ്ങളും നടന്നുകാണാൻ അദ്ദേഹത്തിനും ആഗ്രഹമുണ്ടായിരുന്നു.

അടുത്തദിവസം രാവിലെ പ്രാതൽ കഴിച്ച് ഏഴുമണിയോടെ രണ്ടുപേരും കതിരപ്പുറത്തുകയറി പുറപ്പെട്ടു. മഹാരാജാവും നായാട്ടിന് പുറപ്പെടുന്നവനും കേട്ടതോടെ പുലിവേട്ടപ്പുഴവരും കൂട്ടുകൂട്ടമായി പുറപ്പെട്ടു. യശവന്തറാവുപാൽ മഹാരാജാവിന്റെ മധ്യംഹ്നക്ഷേണത്തിനേപ്പാടു ചെയ്യാനായി ജാഗീർ ഭാരം തോട്ടത്തിലേയ്ക്ക് അതിരാവിലെ പോയിരിക്കുകയാണ്. ഗിലേദാർ ലക്ഷ്യം കാസി സാഹേബും മറ്റും മഹാരാജാവിന്റെ പാചകക്കാരോടൊപ്പം നേരത്തേകൃതം തോട്ടത്തിൽ ക്യാമ്പുചെയ്തിരിക്കുന്നു.

ഓട മഹാരാജാവിന്റെ കതിരയുടെ കൂടെ നായാട്ടിനു പോകണമെന്നു ഉത്തരവായിരിക്കുന്നു. അവൻ ഉത്സാഹത്തോടെ മഹാരാജാവിന്റെ കതിരയെ പിരിച്ചുകൊണ്ടുനടന്നു. മഹാരാജാവു വലിയ മാളികയിൽനിന്നിറങ്ങി. അൽപദൂരം ചെന്നപ്പോൾ കാവിവസ്ത്രധാരിയായ ഏഴുപത്തു വയസ്സുള്ള ഒരു പയ്യൻ അഭിമുഖമായി വരുന്നതു കണ്ടു. ആളുകൾ അവന്റെ പാടത്തിൽ ഞൊട്ടു നമസ്കരിക്കുന്നു. ഗിബ്സൻ സാഹേബിന്റെ ജിജ്ഞാസയുണർന്നു. ഭാരതത്തിലെ അനേകം രഹസ്യങ്ങളിൽ ഒന്നായിരിക്കണം ഇതു. അദ്ദേഹം ശ്യാമരായരോടു ഇതെന്താണെന്നന്വേഷിച്ചു.

"ഇദ്ദേഹമാണ് നമ്മുടെ നാട്ടിലെ വലുതാത്തിലെ ഗുരുപീഠത്തിൽ ഏഴുന്നൂറ്റിയിരിക്കുന്ന 'ചരമർത്തി' പദ്ധ്യപ്പൻ ഗ്രാമപിടുപോയതിനുശേഷം നാട്ടു പ്രമാണിമാരെക്കൊലചെന്ന ഇദ്ദേഹത്തെ ആ സ്ഥാനത്തേയ്ക്ക് തിരഞ്ഞെടുത്തു." ശ്യാമരായർ ചുരുക്കി വിവരിച്ചു. ഗിബ്സൻ സാഹേബിനു അത്ഭുതം. അദ്ദേഹം മഹാരാജാവിന്റെ മുഖത്തുനോക്കി. മഹാരാജാവു മറുപടിയായി ഒന്നു മന്ദഹസിച്ചതേയുള്ളൂ. ഗിബ്സൻ സാഹേബിന്റെ വിസ്മയം, വിസ്മയമായവശേഷിച്ചു.

മഹാരാജാവു ആദ്യം നദിക്കരയിലെ ജാഗീർദാരുടെ തുരുത്തിലേയ്ക്കു വന്നു. തുരുത്തു പകുതിയും വെള്ളത്തിലാണ്ടു കിടക്കുന്നു. ബാക്കി പകുതിയിൽ കുറെ ചെടികളും അമര, തൂവര മുതലായവയും മാത്രം വളർന്നു നിൽക്കുന്നു. ഗ്രാമത്തിലെ കുന്നുകാലിക്കൾ അതെല്ലാം തിന്നുനടക്കുന്നു. "വെള്ളം കയറി ഇനി രണ്ടു രണ്ടു ദിവസത്തിൽ തുരുത്താകെ മുങ്ങിപ്പോകുമെന്നാണ് ഭയം നന്നു്. അതുകൊണ്ടാണ് ഗ്രാമത്തിലെ കുന്നുകാലികളെ ഇങ്ങോട്ടു തെളിച്ചു വിട്ടിരിക്കുന്നതു്." അവിടത്തെ കർഷകനായ ഗണ്ടൂർയ്യലുർ ശ്യാമരായരോടു വിശദീകരിച്ചു.

തുരുത്തിനു മുമ്പിലുള്ള ജാഗീർദാരുടെ പത്തു സർവ്വേനമ്പർ ഭൂമി വേനൽക്കാലത്തു് ഒരുപണിയും കാണാതെ കാട്ടുപിടിച്ചു കിടക്കുന്നതു് മഹാരാജാവിന്റെ കണ്ണിൽപ്പെട്ടു. നില ഇങ്ങനെ തരിശായിക്കിടക്കാൻ കാരണം ഏതെന്നു് ശ്യാമരായരോടു അദ്ദേഹം അന്വേഷിച്ചു. വലിയ മാളികക്കാരുടെ സ്വന്തം കൃഷിക്കായിവെച്ചു നിലമാണിതു്. ബാപ്പുസാഹേബ് ഉണ്ടായിരുന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹം വയലിന്റെ കായും ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നില്ല. ബാപ്പുസാഹേബ് ആഷാ വർഷപാഴ്ന്നുമിത്രമുപ്പു പുറപ്പെട്ടുപോയതാണ്. ഇനി മഹാരാജാവിന്റെ ഉത്തരവാകാൻവേണ്ടി താൻ കാത്തിരിക്കുകയാണെന്നു് ശ്യാമരായർ പറഞ്ഞു.

മഹാരാജാവിനു് ഭൂമിയുടെ അവസ്ഥകളു് വിഷമംതോന്നി. ഇവിടെ മാരകരൂഢ ഭൂമിയും അനാഥമായി കിടക്കുന്നു. കാടും പടലും വെട്ടിമാറുക പോലും ചെയ്തിട്ടില്ല. മഹാരാജാവു മറ്റൊരു വയൽകൂടി ചൂണ്ടിക്കാട്ടി, അതാരുടെതെന്നു് അന്വേഷിച്ചു. വേനലിൽ വയലുഴുതു് കുററുപോലും പിഴുതിയിട്ടില്ല. പുലിവെട്ടപ്പുഴവന്മാരുടെ ഭട്ടവ പറഞ്ഞു: "ഏകാദനേ, അതു് ദേശപാലമുഖയുടെ കണ്ടമാണ്. കഴിഞ്ഞുകൊല്ലം വരൾച്ചയായിരുന്നെങ്കിലും ഈ കണ്ടത്തിൽ നല്ല വിളവായിരുന്നു. ഇക്കൊല്ലം നേരിട്ടു് കൃഷിചെയ്യുമെന്നു്

അവർ പറഞ്ഞയച്ചു. അതുകൊണ്ട് കലകണ്ണി കടിയുന്മാർ കൃഷിചെയ്യാൻ കൺ കൊടുത്തില്ല. അവർ വന്നില്ല; കണ്ടത്തിൽ കൃഷിയിറക്കിയതുമില്ല! ഏങ്ങനോക്കിയാലും മനുഷ്യന്റെ ദുരന്തകഥയുടെ പ്രതിച്ഛായ പരന്നതായി തോന്നി. ആരുടേയോ ഈർഷ്യഭ്രമിയെ വന്ധ്യമാക്കിയിരിക്കുകയാണ്; അധികാരം ഭ്രമി തൊടുമുടിനൈതിരായി നിരോധന ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചിരിക്കുകയാണ്; വിത്തു മുളപൊട്ടാത്തവണ്ണം സകല കൂടതന്ത്രങ്ങളും പ്രയോഗിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

കുതിരകൾ കുന്നിൻപുറം നോക്കിനടന്നു. പാദങ്ങളടങ്ങുന്ന കഴിഞ്ഞാൽപിന്നെ മാൻകൂട്ടം വിഹരിക്കുന്നിടമാണ് നായാട്ടിനു പററിയ സ്ഥലം. നായാട്ടിനു പുലിവെട്ടപ്പുഴവന്മാരാണ് മാർഗ്ഗദർശികൾ. അവർ ആവേശത്തോടെ മുമ്പിൽ നടന്നു. അവർ കുന്നിൻപുറത്തെത്തി. പാദങ്ങളിയുടെ മുമ്പിലൂടെ ഒരു രേഖ പോലെ ഒഴുകുന്ന നദിയും പാദങ്ങളിയും ചിത്രത്തിലെന്നതുപോലെ അവിടെ നിന്നാൽ കാണാം. അവിടെ നിന്നാൽ അടുത്ത താഴ്വരയിൽ മഞ്ഞുമുടിയ മരങ്ങൾക്കിടയിലൂടെ ഹാവന്തൂർ ഗ്രാമവും കാണാം. ആ ഭാഗത്തുനിന്നും കന്നുകാലികൂട്ടം നടന്നുവരുന്നു. ഹാവന്തൂരിൽ മേച്ചിൽ സ്ഥലമില്ല. ഹാവന്തൂരിലെ കന്നുകാലികൾ പാദങ്ങളിയിലെ ഈ തരിശായി കിടക്കുന്ന മൊട്ടക്കുന്നിൽ മേയുക പതിവാണ്. മഹാഭാരതവും ആ കൂട്ടത്തിനുമേൽ കുതിരയെ തെളിച്ചു. കന്നുകാലികൾ വാലുംപൊക്കി ഓടാൻ തുടങ്ങി. കൂട്ടത്തിനകയാ യിരുന്ന പശുക്കൾ കള്ളന്മാരെപ്പോലെ പേടിച്ഛോടുന്നതു കാണാൻ നല്ല കൌതുകമായിരുന്നു. പുലിവെട്ടപ്പുഴവന്മാരുടെ ആർപ്പും ചിരിയും മൊട്ടക്കുന്നിൽ പ്രതിധ്വനിച്ചു.

“ഈ കള്ളക്കാലികളെ പിടിക്കുന്നത് കള്ളന്മാരെ പിടിക്കുന്നതിലേറെ വിഷമമാണ്.” ഹാവന്തൂരിലെ ഈ കള്ളക്കാലികളാണ് പാദങ്ങളിയിലെ വിളവു മുഴുവൻ നശിപ്പിച്ചതെന്ന് ജേവ വേദത്തോടെ പ്രഖ്യാപിച്ചു.

“ഇക്കാര്യത്തിൽ സർക്കാരിലേയ്ക്ക് ഹർജിയൊന്നും വന്നില്ലല്ലോ?” റവന്യൂ ഡിവിഷണൽ ആപ്പീസർ അന്വേഷിച്ചു.

വിഷമത്തോടെനിന്ന ജേവ മറുപടി പറയുന്നതിനു മുമ്പായി താഴെ ചതുപ്പു നിലത്തു് ഒരു മിന്നൽപ്പിണർപോലെ ഒരു മാൻകൂട്ടം ഓടിമറഞ്ഞു. അയാൾ സർവ്വവും മറന്നു വിളിച്ചുപറഞ്ഞു: “സ്വാമി! മാൻകൂട്ടം!.....പട്ടിയെ വീടും!” മിന്നൽപ്പിണർപോലെ നായാട്ടിന്റെ ആവേശം ഏല്പാവരിലും ഉണർന്നു. പട്ടികൾ ചങ്ങലകളിൽനിന്നും മോചിപ്പിക്കപ്പെട്ടു. അവ കുന്നിറങ്ങി; നിമിഷങ്ങൾക്കകം മാൻകൂട്ടത്തെ വളഞ്ഞു.

ആന്ധ്രാശാസനത്തെ പേമാരി കാരണം ചതുപ്പുനിലം നനഞ്ഞുകിടന്നിരുന്നു. മാനകൾ ചാട്ടമ്പോൾ അവയുടെ കാലുകൾ ചളിയിൽ പുണ്ടുപോകും. അപ്പോൾ അവ പട്ടികളുടെ പിടിയിൽ വളരെയെളുപ്പത്തിൽ അകപ്പെടും. ഈ പ്രദേശത്തെ നായാട്ടിന്റെ സമ്പ്രദായമാണത്. പരിശീലനം ലഭിച്ച പട്ടികൾ മാനകളെ ഓടിച്ചു ഈ ചളിയിലൂടെ ഓടാനാക്കിയാൽ കഴിഞ്ഞു. മാനകൾ തട്ടിയും മുട്ടിയും ചാട്ടമ്പോൾ പട്ടികൾ അവയെ നായാട്ടുകാരുടെ കൈകളിൽ ഏൽപ്പിച്ചുകൊടുക്കുന്നു.

മാനകളെ ഇങ്ങനെ ജീവനോടെ പിടിക്കാൻ സാധിക്കുമെന്ന വിചാരം ഗിബ്സൻ സാഹേബിനോടായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം ഒരു മാനിന്റെനേരെ നിറയൊഴിക്കാൻ ലക്ഷ്യംവച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. മഹാരാജാവിന് ഈ നാട്ടിലെ നായാട്ട് നല്ല പരിചയമാണ്. അതുകൊണ്ടദ്ദേഹം നിറയൊഴിക്കുന്നതിനുപകരം കതിരയെ മാനകൾക്കുനേരെ തെളിച്ചു. പട്ടികൾ മാനകൾക്കു പിന്നാലെ ഓടുന്നു. അവ ഉഗ്രമായി കറച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. പേടിച്ചുരണ്ടു മാനകൾ പിന്നോക്കംനോക്കി മുന്നോട്ടോടുമ്പോൾ കാലുകൾ ചളിയിലാണു് നിസ്സഹായമായി വീണുത്തുങ്ങി. സാഹേബ് നിറയൊഴിച്ചു; പക്ഷേ, അതു മാനിന്റെ പിന്നാലെ ഓടിയ മഹാരാജാവിന്റെ പട്ടിക്കാണെന്നറിയു്. പട്ടി ചീറി കൈയ്ക്കു പിടഞ്ഞുവീണു. നായാട്ടിന്റെ തിരക്കിൽ അതാൻ ശ്രദ്ധിച്ചതുമില്ല. മറ്റു പട്ടികൾ കറച്ചുകൊണ്ടു് മാനകളെ ഓടിക്കുന്ന തിരക്കിലാണു്. നായാട്ടുകാർ കാടുകയറ്റിയിട്ട് മർദ്ദനങ്ങളിൽ നിലയുറപ്പിച്ചു.

ചളി നിറഞ്ഞ ചതുപ്പുനിലത്തു കടുങ്ങിയ മാൽകൂട്ടം ചിതറി. അവ ഓടാനാകാതെ വിഷമിച്ചു. പുറത്തിറങ്ങാനുള്ള രുഴിയിൽ എത്തിയപ്പോൾ ഒരുദ്രമായ ആവേശത്തോടെ ചാടിവീണു. നായാട്ടുകാർ വീശിയടിച്ച അടിയേററു് ഒരു മാൻ നിലംപതിച്ചു. തളവാർ മല്ലൻ ഓടിച്ചെന്നു് അതിനെത്തട്ടെത്തു മഹാരാജാവിന്റെ കുമ്പിൾകൊണ്ടുവന്നു കിടത്തി. അതിന്റെ പ്രാണൻ പോയിട്ടില്ല. മർമ്മത്തിനു് അടിയേററു കാരണം മാൻ കിടന്നു പിടയുന്നു. കണ്ണുകളിൽ അതിന്റെ ആത്മാവു മുഴുവൻ പ്രതിബിംബിച്ചു. കരുണാർദ്രമായ നോട്ടം. മനുഷ്യത്വത്തിനുവേണ്ടി യാചിക്കുന്ന മിഴികൾ! ഏന്നാൽ മഹാരാജാവു് നായാട്ടിന്റെ ഉത്സാഹത്താൽ ഉലിയാണു് അദ്ദേഹം മാനിനെ തോട്ടത്തിലേക്കു കൊണ്ടുപോകാൻ കൽപിച്ചു.

മഹാരാജാവിന്റെ പട്ടിയെ വെടിവെച്ചു കൊന്നുകൊണ്ടു് ഗിബ്സൻ സാഹേബിനേരെ ദ്വേഷമായി. നായാട്ടുന്നതിൽ അദ്ദേഹത്തിനു് താൽപര്യം കറങ്ങു. അദ്ദേഹം മഹാരാജാവിനോടു പലതവണ മാപ്പുപേക്ഷിച്ചു. മഹാരാജാവു് കാര്യം ശരിക്കും മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. അതിനെക്കുറിച്ചു ചിന്തിച്ചു് വിഷമിക്കരുതെന്നു ഗിബ്സൻ സാഹേബിനെ അദ്ദേഹം ആശ്വസിപ്പിക്കാനു ശ്രമിച്ചു. ഏകിലും അദ്ദേഹത്തിനു് തന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട പട്ടി ചത്തതിൽ ഏറ്റവും നായാട്ടുകാരെയുംപോലെ അതിയായ ദ്വേഷംതോന്നി.

നായാട്ടു കഴിഞ്ഞു് രണ്ടുപേരെ തോട്ടത്തിലേക്കു വന്നപ്പോൾ സൂര്യൻ തലയു മേലെ എത്തിയിരുന്നു. വെയിൽ തിളച്ചുകിടന്നു. ഏന്നാൽ പടിഞ്ഞാറുഭാഗത്തു് തെക്കുഭാഗത്താലും ഒരുങ്ങിയ കാർമേഘപാളികൾ ഉരുണുകൂടി. ഉയർന്ന കുന്നിൻപുറത്തുനിന്നു് മേഘങ്ങളെ നോക്കിയപ്പോൾ ഈ ദൃശ്യം മനോഹരമായിത്തോന്നി. അല്പനീമിഷങ്ങൾക്കകം പഞ്ഞിയിട്ടിട്ടുള്ളപ്പോലെ മേഘങ്ങൾ ആകാശമാകെ ചിതറി. സൂര്യപ്രകാശം തീരെ മറഞ്ഞു. പശ്ചിമത്താറൻ കാറ്റു് ഇളകിമറിഞ്ഞു്, പ്രചണ്ഡമായി വീശിക്കൊണ്ടിരുന്നു. കാറ്റിന്റെ ഗതിക്കെതിരെ നോക്കാൻപോലും വിഷമമായിരുന്നു. കനം കാഴ്ച കാറ്റിന്നെന്നതിനെ ശക്തിപരിഷ്കരണത്തിലേർപ്പെട്ടു. ചെടികളും മരങ്ങളും ആഞ്ഞടിച്ചു; ഹൃദിപ്പം കയ്യാൻവരുന്ന പോക്കിനെപ്പോലിരുന്ന കാറ്റിനെ തടയാനായില്ല.

പേമാരി അനുസൃതമായി കോരിച്ചൊരിഞ്ഞുതുടങ്ങി. കാററിന് ഭ്രാന്തപിടിച്ചിരിക്കുന്നു; ജാഗ്രീഭാരുടെ തോട്ടത്തിലെ കടിലിന്റെ മേൽപുര കാറിൽ പറന്നുപോയി. അത് ശരിയാക്കാനുള്ള യൂതിപിടിച്ചുള്ള ശ്രമം വിഫലമായി. അരിവെയ്പ്പിനുവേണ്ടി കെട്ടിയ പഴയ കടിൽമാത്രം ബാക്കിയായിരിക്കുന്നു. പതിനാറു കാളകളെ കെട്ടാൻ പാകത്തിലാണു കടിൽ നിർമ്മിച്ചിരിക്കുന്നത്. പുറത്ത് മഴപെയ്യുന്നു; അതുകൊണ്ട് മഹാരാജാവും ഗിബ്സൻ സാഹേബും ഈ കടിലിൽ രക്ഷതേടിയെത്തിയിരിക്കുന്നു. മഹാരാജാവിന്റെ പരിവാരത്തിൽപ്പെട്ടവർ വണ്ടിയുടെ മേൽപുരയിൽ കട്ടിത്തുണിയിട്ട് അതിനു കീഴെ ചെന്നിരുന്നു.

മഹാരാജാവിന് കടിലിനകത്തു് ഒറിയ്ക്കിരുന്നു മുഷിഞ്ഞു. അദ്ദേഹം വണ്ടിയിലിരുന്നവരെ വിളിപ്പിച്ചു. നിലത്തുപിരിച്ച കമ്പിളിയിൽ ഏല്പാ വരെ കൂടിയിരുന്നു. പെട്ടെന്നുതന്നെ ഊണൊരുക്കുവാൻ സാധ്യമല്ലായിരുന്നു. യശവന്തരായർ കിഴങ്ങുകൊണ്ട് പലഹാരമുണ്ടാക്കി പഴവും കൂട്ടി ലഘുഭക്ഷണം ഒരുക്കി. മഹാരാജാവ് തന്റെ പ്രഭാവവും പ്രൗഢിയും മറന്നു വിശപ്പടക്കുന്നതിൽ നിരതനായി. അദ്ദേഹം പല തമാശകളും പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. പാൽ, ശർക്കര, ആനച്ചോളത്തിന്റെ കതിർ മുതലായവ വിതരണം ചെയ്യുകയായിരുന്ന ഭാറ്റയെ മഹാരാജാവ് കണ്ണുനീരയെ കണ്ടു. അവന്റെ ശരീരസൗഖ്യം അദ്ദേഹത്തെ ഹാദാകർഷിച്ചു. ഭാഗ്യവശമായി കൂടുതൽ ദിവസങ്ങൾ യശവന്തരായരോടു ചോദിച്ചു മനസ്സിലാക്കി.

ആദ്യം കോരിച്ചൊരിഞ്ഞമഴ കരേണരും പെയ്തു് അവസാനം ഒന്നടങ്ങി. അപ്പോൾ ജാഗ്രീഭാരുടെ തോട്ടത്തിലെ കിണറിൽനിന്നു് നാലാളുകൾ കയറിവന്നു. അവർ മഴ നനയാതിരിക്കാൻ അതിലിറങ്ങി നിന്നതായിരുന്നു. ആനച്ചോളം തിന്നുകയായിരുന്ന പുലയൻ തുറൻ അവരെ കണ്ടുയടന്നെ ചെവെച്ചു് നമസ്കരിച്ചു. "ഗൌഡരേ, നമസ്കാരം!" തളവാർ മല്ലൻ അദ്ദേഹത്തെ മഹാരാജാവിരുന്ന കടിലിലേയ്ക്കു് കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു.

ലിക്വപ്പൻ കടിലിനടുത്തെത്തിയപ്പോൾ യശവന്തരായർ സ്വാഗതം ചെയ്തു. "ഗൌഡരേ, വരണം." അതിനകത്തിരുന്ന ആളുകളെ കണ്ടപ്പോൾ ലിക്വപ്പൻ ഒന്നു പരിശ്രമിച്ചു. എന്നാൽ ഒട്ടും പുറത്തുകാട്ടിയില്ല. ലിക്വപ്പന്റെ പിന്നിലായി പഡപ്പേൻ. പഡപ്പേന്റെ മേൽപ്പാദം ശരീരപ്പൻ, ലിക്വപ്പന്റെ അമ്മാവൻ എന്നിവരും അകത്തു കയറി കമ്പിളിയുടെ മാരത്തിരുന്നു.

അതിഥികളെക്കൂടെ അപരിചിതർ സങ്കോചമായി. ചിലർ പൂർവ്വസ്മൃതികൾ ഉണർന്നു. ചിലർ സംതോന്നി; ചിലർ ബിജ്ഞാസയോടെ കാണിക്കുന്നു. ലിക്വപ്പൻ മെലിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പഴയ തടിയനല്ല. വേഷത്തിലും ആഡംബരമും പഴയതുപോലെ പ്രകടമല്ല. പഡപ്പേന്റെ സമ്പ്രദായം കാണാനില്ല. ഒരു ഗ്രാമത്തിൻ മുഖഭാവം.

കറച്ചുസമയം ഏല്പാവണം നിശ്ചയം. "അതിഥികൾക്കു് ലഘുഭക്ഷണം കൊടുക്കൂ, ഭാദ." യശവന്തരായർ നിർദ്ദേശം നൽകി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖഭാവം അങ്ങനെയത്രണംകൊണ്ടു് ഗൗരവപൂർണ്ണമായിരുന്നു. അത് ഈ വാക്കു

കുടകേട്ട് തൊണ്ടുപോലും കയ്യിട്ട്. അവന്റെ പുരികം ചളിഞ്ഞു. ഏന്നാൽ ഒന്നും പ്രകടിപ്പിച്ചുകൂടാ. അവൻ ഗത്യന്തരമില്ലാതെ പലഹാരങ്ങൾ ലികപ്പന്റെ മുഖിൽ കൊണ്ടുവന്നുവെച്ചു. ദാദ മാറിനിന്നു. ലികപ്പൻ ഒന്നും സംസാരിക്കാതെ ഇരിക്കുകയാണ്. "പിന്നെ നാട്ടിലൊക്കെ സുഖംതന്നെ യല്ലേ?" യശവന്തരായർ ഔപചാരികമായി കശലപ്പശംനം ചെയ്തു. അദ്ദേഹം അജറാണിയിൽനിന്നും പുറപ്പെട്ടിട്ട് രണ്ടാംഴ്ചയിലധികമായി. അതുകൊണ്ട് ഗ്രാമത്തിലെ വിവരങ്ങളറിയാൻ ശ്രമിച്ചായി. ഏന്നാൽ ഈ ചോദ്യം കേട്ട പാടെ ലികപ്പന്റെ കണ്ണിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞു. ഒരുപക്ഷേ അവിടെ അപരിചിതർ ഇല്ലായിരുന്നെങ്കിൽ അയാൾ വിങ്ങിപ്പൊട്ടി കരയുമായിരുന്നു. അവനൊന്നും പറയാൻ വയ്യാത്ത ദുഃഖം. ശങ്കരപ്പൻ ഇടയ്ക്കുകയറി പറഞ്ഞു: "പരേലരേ, ലികപ്പന്റെ അച്ഛൻ കണ്ണടച്ച വിവരം നിങ്ങളറിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്ന് തോന്നുന്നു."

യശവന്തരായർ വിഷമംതോന്നി. അൽപസമയം മൌനമായിരുന്നു. പിന്നെ ആശ്വസിപ്പിക്കാനായിപറഞ്ഞു: "മരണത്തിനെ തട്ടക്കാനാവുമോ? കഴിഞ്ഞത് കഴിഞ്ഞുപോയി. അദ്ദേഹത്തിന് വയസ്സായിരുന്നു. വെറുതെ കരഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നെല്ലാമലം? വിശന്നു വന്നതുപോലെ തോന്നുന്നു. പലഹാരം കഴിഞ്ഞു."

അവർ അജറാണിയിൽനിന്നും തലേനാൾ പുറപ്പെട്ടതാണ്. വഴിമദ്ധ്യേ ചോലയിൽ വെള്ളം കയറിയതുകൊണ്ട് വണ്ടി അവിടെ വിട്ടുനടന്നു. രാവിലെമുതൽ ആഹാരമൊന്നും കഴിച്ചിട്ടില്ല. നടന്നതുകൊണ്ടുള്ള ക്ഷീണവുമുണ്ട്. സംസാരിക്കാനുള്ള ശക്തിപോലും അവശേഷിച്ചിട്ടില്ല. അവരൊന്നും പറയാതെ പൊരിച്ച കിഴങ്ങ് വാഴപ്പഴവും തിന്നുകൂടങ്ങി.

യശവന്തരായരുടെ ഈ അതിഥിസൽക്കാരം മഹാരാജാവിന്റെ ശ്രദ്ധയിൽ പെട്ടു. പരിചയപ്പെടാൻ ആഗ്രഹംതോന്നി. യശവന്തരായർ അത് മനസ്സിലാക്കിയിട്ടെന്നവണ്ണം അവരെ പരിചയപ്പെടുത്തി. "ഇദ്ദേഹം ഈ ഗ്രാമത്തിലെ അധികാരിയാണ്. മരിച്ച ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ മകൻ ലികപ്പഗൗഡർ. ഇദ്ദേഹം പാടേക്കി വലിയ മഠത്തിലെ പഡപ്പൻ. മറ്റു രണ്ടുപേരും ഇവരുടെ ബന്ധുക്കൾ." മഹാരാജാവിന് ഇവരുടെ പൂർവ്വചരിത്രം വേണ്ടുപോളും അറിയാമായിരുന്നു. യശവന്തരായർതന്നെ അതൊക്കെ പറഞ്ഞിരുന്നു. ഏന്നാൽ അതിഥികളായി വന്നിരിക്കയാൽ മദ്യം കാണിക്കാൻ വേണ്ടിമാത്രം ഉപചാരങ്ങൾ കാണിക്കുകയാണെന്ന് മഹാരാജാവിന് മനസ്സിലായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം കൂട്ടുകെലാണ് ചോദിച്ചിട്ട്. ലികപ്പൻ ചരിച്ച ആതിഥ്യം കാണണം ഇയാളും മഹാരാജാവിന് വേണ്ടപ്പെട്ടവനായിരിക്കുമെന്ന് ഗിബ്സൻ സാഹേബ് തെറ്റിദ്ധരിച്ചു. മഴതിരെ നിന്നിരിക്കുന്നു. ഗിബ്സൻ സാഹേബ് ക്യാമ്പിലേയ്ക്കു മടങ്ങുകയാണ്. ലികപ്പൻ അദ്ദേഹത്തെ കനിക്കുന്നമന്ത്രവിച്ചു. അയാളുടെ നിറഞ്ഞതൂട്ടുമ്പുന്ന കണ്ണുകൾ ഗിബ്സൻ സാഹേബിനെ വികാരവിവശനാക്കി

സാഹസം ക്യാമ്പിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. പുലിവേട്ടപ്പുഴവരെയ്ക്കു തിരികെപ്പോയി, ഗ്രാമപരിധിയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കയ്യിൽ ഭാഗം. ലിങ്കപ്പൻ പലപ്പോൾ മഹാരാജാവിനെ നമസ്കരിച്ചു. യശവന്തരായരോട് യാത്രപറഞ്ഞു അവരും പാലക്കാട്ടിലേയ്ക്കുള്ള വഴിപിടിച്ചു. ലിങ്കപ്പൻ ഗുരുപ്പൻ ചില വാക്കുകളിലും സംസാരിച്ചിരുന്നു. ഒരൊറ്റ വാക്കുപോലും സംസാരിക്കാതെ പുറപ്പെട്ടത് പലപ്പോൾ മാത്രമാണ്. അവർ പോയതിനുശേഷവും അന്തരീക്ഷം ഉറങ്ങിക്കിടന്നു. നായാട്ട് പ്രതീക്ഷിച്ചപ്പോൾ ആവേശഭരിതമായില്ല. മഹാരാജാവിന്റെ പട്ടി വെടിയിൽ മരിച്ചത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ വിഷമമുണ്ടാക്കി. ഉത്സാഹഭരിതനായിരുന്ന ഗിബ്ബൻ സാഹസം ദുഃഖം കാരണം ഉദാസീനനായി. യാദൃച്ഛികമായി വന്ന മഴ, വെയിലിനെ വിഴുങ്ങി യന്ത്രപോലെതന്നെ ഉത്സാഹത്തെയും കെട്ടുതടഞ്ഞു. കാരാട് പല്ലമേഞ്ഞ മേൽപുര തകന്നിരുന്നതുകൊണ്ട് അരിവെയ്പ്പും താമസിച്ചു. യശവന്തരായർ വിഷമത്തിലായി. എന്നാൽ മയ്യോട് പാലിക്കേണ്ടതുണ്ട്; അതുകൊണ്ട് ഏല്പാവരും കഴുപ്പുമുണ്ടാക്കാതെ അടങ്ങിയിരുന്നു.

മഴക്കാറ്റുകാരണം ഇരുൾ വ്യാപിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന സമയത്താണ് അപ്രതീക്ഷിതമായി ഈ അതിഥികൾ പ്രവേശിച്ചത്. മുഴങ്ങുന്നപാപം ഒരു തീവ്രദുഃഖമായി അവശേഷിച്ച് അകാരണമായി വിഷമിപ്പിക്കുന്നതുപോലെയാണ് ആർക്കുംവേണ്ടാത്ത ഈ അതിഥികൾ പ്രവേശിച്ചത്. യശവന്തരായർ മയ്യോട് കാണിക്കാൻ നിർബന്ധിതനായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജന്മസിദ്ധമായ ഔരോര്യമാണിത്. അതിഥികൾക്കും അന്തരീക്ഷം ഹിതകരമായിരുന്നില്ല. മഹാരാജാവിന്റെ സാന്നിധ്യം ഭീതിയുളവാക്കി; യശവന്തരായരും ഭാര്യയും ഉള്ളതുകൊണ്ട് സങ്കോചവും അവജ്ഞയും തോന്നി. ലിങ്കപ്പൻ ദുഃഖഭാരവും പേറിയാണ് വന്നത്. അജറാണിയിലെ വിവരങ്ങളുന്മേലായി യശവന്തരായർ കിട്ടിയ മറുപടി അശുഭകരമായിരുന്നു.

"ഇത്തരം ചണ്ഡാലന്മാരെ ബഹുമാനിക്കേണ്ടിവന്നല്ലോ, മുത്തച്ഛാ!" ഭാര്യ പല്ലിറുക്കി. ഇത്രയുംനേരം അവൻ ക്ഷമിച്ചുതുടങ്ങിയ വലിയ കാര്യം. പലപ്പോഴും കണ്ടപ്പോൾ അവന്റെ ചോര തിളച്ചു, മഹാരാജാവിന്റെ സാന്നിധ്യവും യശവന്തരായരുടെ സംസ്കാരവും അവനെ തടഞ്ഞുപിടിച്ചു. ഇപ്പോൾ അക്ഷമനായി സംസാരിച്ചുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. യശവന്തരായർ അവനെ സമാധാനിപ്പിച്ചു. "അനിയാ, അങ്ങനെയല്ല. ഏതുയാലും അവർ സർവ്വത്തിന്റെ അതിഥികളാണ്. ഒന്നും ചെയ്യാൻ പാടില്ല."

ഭാര്യ ഒന്നും മിണ്ടിയില്ല. മനസ്സിനകത്തു് കോപവും താപവും കിടന്നു കയറി. പലപ്പോഴും നിഴൽപോലും അവൻ കണ്ടുകൂടാത്തതുകൊണ്ട് കണ്ടാൽ കോപംകൊണ്ടു വിറയ്ക്കും. ചിമണിയുടെ സ്വന്തം ആയാൽപ്പിന്നെ അവൻ നിത്യരൂപംവിട്ടുപോകും. അവളുടെ അനാഥമായ ആശ്വാസം സർവ്വകാര്യം കൈനീട്ടുന്നതായി അവൻ തോന്നും. തന്റെ നിസ്സഹായതയോടുകൂടി അവൻ ലഭിച്ചു. ദുഃഖം തടുക്കാനുപാദേശം കണ്ടുപിടിച്ചു. അവിടെനിന്നും നന്നെകളഞ്ഞു.

യശവന്തരായർ ആകെ വിഷമിച്ചുപോയി. മയ്യാദക്കാദോടെന്നതുപോലെ അദ്ദേഹം ആദരവു കാണിച്ചുവെന്നതു നേരാണ്. എന്നാൽ സംഭവങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിനു ഇഷ്ടമുള്ളതായിരുന്നില്ല. ചികിത്സയ്ക്കു് അച്ഛൻ മരിച്ചുവാങ്ങു് ഒരു ശ്ലോകനംപോലെയാക്കിത്തന്നു. അദ്ദേഹം പരിഭ്രമിച്ചു. മഹാരാജാവിനെ യഥായോഗ്യം സല്ലരിക്കുവാൻ സാധിക്കാതെവന്നതിലും അദ്ദേഹത്തിനു് ബേടം തോന്നി. അദ്ദേഹം വിഷണ്ണനായി നെടുവീർപ്പിച്ചു.

മഹാരാജാവിന്റെ ഉത്സാഹം വേട്ടപ്പട്ടി മരിച്ചതോടെ ചോന്നുപോയിരുന്നു. ഗിബ്സൻ സാഹേബിനു് തന്റെ പ്രയാസം പ്രകടിപ്പിക്കുവാൻപോലും സാധ്യമായിരുന്നില്ല. തന്റെ പുസ്തികയുടെ നാട്ടു കാണാൻവന്നിട്ടു് കണ്ടതെന്താണു്? തരിശായിക്കിടക്കുന്ന വയലുകൾ; വൃതംമായിത്തീർന്ന നായാട്ടു്; യാദൃച്ഛികമായ മഴ; അപരിചിതരായ അതിഥികൾ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സു് വ്യാകുലപ്പെട്ടു. വല്ലവിധവും പാദത്തിലിരുത്തണം—അദ്ദേഹം ആഗ്രഹിച്ചു.

മഴ നിന്നിരിക്കുന്നുവെങ്കിലും സൂര്യപ്രകാശം തീരെയില്ല. അല്പം മുമ്പുമാത്രം പ്രചണ്ഡമായി വീശിയിരുന്ന കാറ്റു് ഇപ്പോൾ തീരെ നിന്നിരിക്കുന്നു. നേരം ഉച്ചയായതേയുള്ളു; എന്നാൽ സന്ധ്യാനേരത്തെ ഇരുട്ടു് വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നു. മഴയും ഇരുട്ടുംകാരണം ചെടികളും വള്ളികളും തുങ്ങിക്കിടന്നു. മഴ ചൊരിഞ്ഞു് മേഘങ്ങൾപോലും വിളറിയിരിക്കുകയാണു്.

അടുക്കളക്കാരൻ ലക്ഷണൻവന്നു് ഊണ് കാലമായെന്നറിയിച്ചപ്പോൾ ആക്കം ഏഴന്നെല്ലാൻ തോന്നിയില്ല. യശവന്തരായർ തന്നെ വന്നു് ഏല്പാവരേയും ഏഴന്നെല്ലിക്കേണ്ടിവന്നു. അതിഥികളെ സ്വാഗതം ചെയ്യതുപോലെ തന്നെ ഇത്രം തന്റെ ബാധ്യതകളിൽ ഒന്നാണു്. യാത്രികമായി ഏല്പാവരം ഏഴന്നേറ്റു.

ശേഷപ്പൻ, ഗിബ്സൻ സാഹേബിന്റെ പേരു് കാഞ്ഞാൽപോലും പേടിച്ചു വിറന്നു. അതാണു് സ്ഥിതി. വെങ്കണ്ണുമാസ്റ്ററെക്കണ്ണു് ഗ്യാമരായരുടെ നിയമനത്തിനെതിരെ ഹർജി ഏഴുതീപ്പിച്ച രഹസ്യം ഇപ്പോൾ പരസ്യമായിരിക്കുകയാണു്. ശേഷപ്പൻ താൻ കഴിച്ച കഴിയിൽ സ്വയം വിണിരിക്കുന്നു. മാസ്റ്ററെ ചോദ്യംചെയ്യുന്ന സമയത്തു് ശേഷപ്പൻ അവിടെയുണ്ടായിരുന്നില്ല. അതിന്റെ വിശദവിവരങ്ങൾ ശിരസ്സോരോട്ടു ചോദിച്ചു മനസ്സിലാക്കേണ്ടിവന്നു. ഇനി യെന്തു സംഭവിക്കുമെന്ന ഭിതി അയാളെ പിടികൂടി. ഗിബ്സൻ സാഹേബ്

തിരുമാനം അറിയിച്ചിട്ടില്ല. ശിരസ്സാർ ജക്കണ്ണനോടു് അയാൾ രഹസ്യമായി ആലോചിച്ചു. ശേഷപ്പൻ വാങ്ങേണ്ട കഴമ്പില്ലെന്ന് ജക്കണ്ണനും അറിയാമായിരുന്നു. എന്നാൽ 'സപ്പെ' നടത്തിയ ശേഷപ്പനോടു് അയാൾക്ക് കടപ്പാടുണ്ട്. ഏതീരപറയാൻ വയ്യ. ശ്യാമരായരുടെ നിയമനക്കാർ. നാളെ ആലോചനയ്ക്കു വരും. 'നീട്ടിവെപ്പിക്കാൻ സാധിക്കുമോ എന്ന് ശ്രമിച്ചുനോക്കാം.' ജക്കണ്ണൻ സമാധാനിപ്പിച്ചു.

ശേഷപ്പൻ, തഹസിൽദാർ കൃഷ്ണരായരെത്തന്നെ ശ്രദ്ധം പ്രാപിച്ചു. വന്ധ്യ ഡിവിഷണൽ ആപ്പീസർ എത്രയായാലും ഒരു വിദേശി. തങ്ങളുടേതു് അററുപോകാത്ത ബന്ധമാണ്. "എന്താ, ആ കൊച്ചുപയ്യനെപ്പോലുള്ള സാഹേബിന് തോന്നിയതൊക്കെ ചെയ്യാമെന്നോ? തന്റെ സ്ഥാനത്തിനൊത്തു പെരുമാറണം. അതൊന്നുമില്ല. ഗൗഡരുടെ വീട്ടിലേയ്ക്കു് പോകേണ്ട ആവശ്യമുണ്ടായിരുന്നോ? ശിരസ്സാറോടു പറഞ്ഞു് അവരുടെ സ്റ്റേറ്റ് മെന്റ് എടുപ്പിച്ചാൽ പോരായിരുന്നോ? എല്ലാം സ്വന്തമായി ചെയ്യുകയോ?"

വന്ധ്യ ഡിവിഷണൽ ആപ്പീസറെ കറംപറയുന്നതിൽ തഹസിൽദാർ താൽപര്യമില്ലായിരുന്നു. "ഇംഗ്ലീഷുകാർ സായ്പ്പി അനുഭവമില്ലാത്തവയ്ക്കു്. പുത്രതായി ചാർജ്ജെടുത്തതാണ്. നാട്ടുകാരായ ആപ്പീസറന്മാരെപ്പോലെ നിയമം നടപ്പാക്കാനറിയില്ല.....ഇനി ആപ്പീസർതന്നെ പിന്തുടർച്ചാ വകാശ രജിസ്റ്റർ പരിശോധിക്കുമോ ഏന്തോ? ദേശപാണ്ടെയുടെ അവകാശം രേഖപ്പെടുത്തുന്നതിൽ നിങ്ങൾ കാണിച്ച തന്ത്രം അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണിൽപെട്ടാൽ കഥ കഴിഞ്ഞുതന്നെ!" തഹസിൽദാർ ഒരു താക്കീതുകൂടി നൽകി നിൽക്കി.

ശേഷപ്പൻ കൂനിയേൽ കരുമുളച്ചു. ഏതു് വിഷമപരിതഃസ്ഥിതിയിലും മാർഗ്ഗദർശനം നൽകാൻ കഴിവുറ അയാളുടെ ബുദ്ധിക്ക് മുമ്പിൽ ഇപ്പോൾ സകല കവാടങ്ങളും അടഞ്ഞുകിടന്നു. തന്റെകൂടെ നിൽക്കുന്നവരെ പാവകളെപ്പോലെ തുളുക്കുന്ന അയാളുടെ ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യം ഇപ്പോൾ വ്യക്തമായിരിക്കുന്നു. അയാൾ സൃഷ്ടിച്ച കഥാപാത്രങ്ങൾതന്നെ അയാൾക്കെതിരായി കലഹമാരംഭിച്ചിരിക്കുന്നു. ഗൗഡത്തിയും വൈകുണ്ണമാസ്ത്യരും അയാൾക്കെതിരായി സ്റ്റേറ്റ് മെന്റ് കൊടുത്തുകഴിഞ്ഞു. ശിരസ്സാറും തഹസിൽദാറും അയാളുടെ കാര്യത്തിൽ നിസ്സഹായരായി കൈമലർത്തി. ഇനി റിക്കാർഡുകൾ അധിക കാലം തന്റെ കയ്യിൽ നിൽക്കില്ലെന്നും ശ്യാമരായർ ചാർജ്ജ് ഏല്പിച്ചുകൊടുക്കേണ്ടിവരുമെന്നും ഓർത്തപ്പോൾ ശേഷപ്പന്റെ മനസ്സ് നീറിപ്പുകഞ്ഞു. ചിന്താശ്രാന്തനായി അയാൾ വീട്ടിലേയ്ക്കു നടന്നു. മഴ ചാറ്റുനെയായിരുന്നു. എന്നാൽ അയാൾ അതൊന്നും ശ്രദ്ധിച്ചില്ല. യാത്രികരായി വീട്ടിലെത്തി. രജിസ്റ്ററിൽ പകർത്തിയെഴുതിവച്ച രേഖകൾ പുത്തറയാക്കാനായി രജിസ്റ്ററുകളെ തുറന്നു.

കലകണ്ണിയുടെ ചാർജ്ജ് ശ്യാമരായർക്കു് പോയാലും അധികാരിപ്പട്ടം തന്റെ കൈവശമിരിക്കുമെന്നും അയാൾ ആശ്വസിച്ചു. അധികാരിയുടെ രജിസ്റ്റർ നന്നായി കെട്ടിവച്ചു്, കലകണ്ണിയുടെ രജിസ്റ്റർ തുറന്നു.

ഈണ കാലമായെന്നു മാത്രം അറിയിച്ചു. ശേഷപ്പൻ അത് ശ്രദ്ധിച്ചതേയില്ല. അയാൾ സർവ്വം മറന്നു, രജിസ്റ്ററിൽതന്നെ ദത്തശ്രദ്ധനായിരുന്നു. മരണകാലം അടുത്തുവെന്ന ചിന്തയോടെ, സത്യത്തും എഴുതിത്തീർക്കാനിരുന്ന നിശ്ചയദാർഢ്യത്തോടെ അയാൾ എഴുതുകയായിരുന്ന അയാളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം രജിസ്റ്റർ കൂടപ്പിറപ്പാണു്; ഒന്നിച്ചു പിറന്നവീണ സ്വത്തു്! കണ്ണന്റെ കവചകണ്ഡലങ്ങളെപ്പോലെ അയാളുടെ പ്രവർത്തനശേഷിയുടെ ബാഹ്യചിഹ്നങ്ങൾ. രജിസ്റ്റർ കൈമാറുകയെന്നവച്ചാൽ ശേഷപ്പൻ പാദജ്ജിഗ്രാമത്തിന്റെതന്നെ അധികാരക്കൈമാറ്റംപോലെ ഒരു ചരിത്രസംഭവമാണു്; പ്രാണത്യാഗംപോലൊരു ദുരന്തം! എല്ലാ ശ്രമവും പരാജയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു; ഈ രജിസ്റ്റർ കയ്യൊഴിക്കേണ്ടതു് അനിവാര്യമായിരിക്കുന്നു. ശേഷപ്പൻ ആരമാഹുതിക്കൊണ്ടിരുന്ന രക്തസാക്ഷിയുടെ വികാരവിചാരങ്ങൾ അനുഭവിച്ചു. ദുഃഖനിഷ്ഠയത്തോടെ ആ വേദന സഹിക്കുകതന്നെ!

ശേഷപ്പന്റെ മുഖം അത്രകുറച്ചുമാവിടം ഗൌരവപൂർണ്ണമായി. ദുരന്തനാടകത്തിലെ അവസാന നിമിഷങ്ങൾപോലെ അയാൾക്കു് കാലം അത്യന്തം പ്രാധാന്യമേറിയ ഒരു വസ്തുതയായിത്തീർന്നു. പരിസരബോധമില്ലാതെ അയാൾ തുടർച്ചയായി എഴുതുകയാണു്. എഴുതി അവസാനിച്ചപ്പോൾ മഴ നിന്നിരുന്നു. കളിച്ചുവെന്നുവരുത്തി, പേരിനു് അന്തഃഘോഷിച്ചു് അയാൾ അതേ മനഃപ്രയാസത്തോടെ പുറമേത്തേയ്ക്കു വന്നു. മനസ്സ് തളന്നിരിക്കുന്നു. അൽപം കിടക്കണമെന്നുതോന്നി. അപ്പോഴാണു് ലിങ്കപ്പൻ പഡപ്പൻ ഒന്നിച്ചുകയറി നമസ്കാരം പറഞ്ഞതു്. ശേഷപ്പൻ നിന്ന നിലത്തെ മണ്ണൊലിച്ചുപോയ മട്ടിൽ അത്ഭുതമായിനോക്കി. ലിങ്കപ്പൻ ഇനി പാദജ്ജിയിലേയ്ക്കില്ല; അധികാരിപ്പട്ടം തനിക്കൊഴിഞ്ഞുകിട്ടുമെന്നു് കണക്കുകൂട്ടി സമാധാനിച്ചിരുന്ന ശേഷപ്പൻ ഇവരെക്കണ്ടപാടെ വീണ്ടും ആശയക്കുഴപ്പത്തിലായി. ദുർവ്വിധി തന്നെ ഒരന്ത്യ നായാടുകയാണോ? ലിങ്കപ്പനെ കണ്ടു് തെളിഞ്ഞരിച്ച ശേഷപ്പൻ ഇനിയും ബോധം തെളിഞ്ഞിട്ടില്ല. കശലമന്വേഷിക്കാനുള്ള ഓടാൽപ്പം അയാൾ കാണിച്ചില്ല. അയാൾ ചത്താതെ അവരെ നോക്കി നിന്നതേയുള്ളു.

പഡപ്പന്റെതന്നെ മൌനം ഭേദിച്ചു. "കലകണ്ണി, അനേകം തെറ്റുകൾ ഞാൻ ചെയ്തിരിക്കാം. എല്ലാം പൊറുക്കണം. നിങ്ങൾ ഞങ്ങൾക്കു് കാരണവരല്ലേ? നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതെല്ലാപ്രകാരം ഞാൻ ലിങ്കപ്പനെക്കൂടി വന്നിരിക്കുകയാണു്. കാരണമെന്നു് നിങ്ങൾ പറഞ്ഞാൽ ഇപ്പോൾതന്നെ സ്ഥലം വിട്ടു. അവകാശങ്ങൾക്കെത്തിത്തേളുള്ള അപ്പീൽ ഹർജി നാളെ വിചാരണയ്ക്കു വരുമത്രെ. നിങ്ങൾ എന്തു കൽപിക്കണമെന്നറിയാനാണു് ഇങ്ങോട്ടു വന്നതു്." ഗൌരവത്തിൽതന്നെ പഡപ്പൻ പറഞ്ഞു. ലിങ്കപ്പന്റെ മൌനം പഡപ്പന്റെ അഭിപ്രായം ശരിവച്ചു. ശേഷപ്പൻ ബോധം തെളിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

"സ്വാമികളേ! അപ്പീൽ വിചാരണ നടത്തുന്നതു് ഗിബ്സൻ സാഹെബാണു്. അപ്പോൾവിന്നെ എനിക്കൊന്നും പറയാനില്ല. ലിങ്കപ്പഗൌരവരുടെ അവകാശം ഉറപ്പായാൽ അയാൾതന്നെ അധികാരിയായിത്തുടരും. ഞാൻ വേക്കണമെന്നു പറഞ്ഞാലും ഈ നാട്ടിൽതന്നെ ഉണ്ടായിരിക്കുകയും ചെയ്യും. എന്നു് വച്ചുകാക്കിവെച്ചു സംസാരിക്കണമെന്നതിനാണു്?" കത്തിമാറുന്ന സ്വരത്തിലാണു് ശേഷപ്പൻ സംസാരിച്ചതു്.

കരഞ്ഞൊന്നു സംസാരിക്കേണ്ടതു് ആലശ്യമാണെന്നു തോന്നിയ ലിങ്കപ്പൻ വായ്തുറന്നു. "കലകണ്ണി, അവകാശം ഏനിക്കു കിട്ടാനാക്കിയതു് നിങ്ങളാണു്. ഞങ്ങളെ മാറ്റാനാകുമായിരിക്കണ്ടു് അപ്പീൽ കൊടുപ്പിച്ചതും നിങ്ങൾ തന്നെ. ഇപ്പോൾ വിചാരണ നടത്തിക്കുന്നുവെങ്കിൽ നടത്താം; വേണ്ടെങ്കിൽ വേണ്ട. നിങ്ങൾക്കു തോന്നുന്നതു പറയു." അയാൾ അപേക്ഷിച്ചു.

"ലിങ്കപ്പാ, ഇതു് സർക്കാരുകാരും. ഞാൻ പറഞ്ഞതുപോലെ നിങ്ങൾ ഏതീനു നടക്കണം? ഇപ്പോൾ പഡപ്പൻ നിന്റെ കൂടെയുണ്ടു്. അദ്ദേഹം തന്നെയാണു് നിന്നെ ഇവിടെ വരുത്തിയതും. വിശ്വസിച്ചുവന്ന സ്ഥിതിക്കു് അദ്ദേഹം പറയുന്നതുപോലെ നീ അനുസരിച്ചു പററ. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതു പോലെ നടന്നതുകൊണ്ടു് അപ്പീൽ കൊടുക്കേണ്ടിവന്നു. അപ്പീലിൽ ജയിച്ചാൽ നീ ജയിച്ചു; ഞാൻ തോറ്റു. എന്റെ വാക്കു് അനുസരിക്കേണ്ട കാര്യമൊന്നുമില്ല. ഇക്കാര്യത്തിൽ ഏനിക്കൊന്നും പറയാനില്ല." ശേഷപ്പൻ പഴയ പല്ലുവിതന്നെ പാടി.

പഡപ്പൻ ഉടുമ്പിനെപ്പോലെയാണു്—ഏവിടെയും പിടിച്ചുനിൽക്കും. ശേഷപ്പനെ മയക്കുന്ന ഇന്ദ്രജാലം അദ്ദേഹത്തിനു് തന്നായറിയാം. "കലകണ്ണി, നിങ്ങളുടെ കൈവശം രജിസ്റ്ററുണ്ടു്. നിങ്ങൾ മനസ്സുവെച്ചാൽ ലിങ്കപ്പനെ ഏടുത്തേറിയാം; അല്ലെങ്കിൽ ഈ നാട്ടിന്റെ രാജാവാകാം. നാട്ടിൽ പ്രഭുവാകാം എന്നു് നിങ്ങൾ വാഗ്ദാനംചെയ്താൽ അയാൾ ഈ നാട്ടിൽതന്നെ താമസിക്കും. ഇല്ലെങ്കിൽ ഏന്നെപ്പോലെ തെങ്ങിയായി ഇറങ്ങിപ്പോകേണ്ടിവരും. നിങ്ങളുടെ കൂടെ ഇന്നു് നാലാളുണ്ടു്. അയാളെ നിങ്ങൾക്കിഷ്ടമാണെങ്കിൽ അയാൾക്കും നാലാളെ കിട്ടും. നിങ്ങൾതന്നെ അയാളെ കാത്തുരക്ഷിച്ചില്ലെങ്കിൽ പിന്നെത്തു് ചെയ്യാനൊക്കും? ജനിച്ച നാടുണ്ടല്ലോ. അജറാണിയിൽ ചെന്നു് ആടുമേച്ചു് നടക്കും. അത്രതന്നെ." അയാൾ ഒരു കഥ അവതരിപ്പിച്ചു് നെടുതായൊന്നു നെടുവീർപ്പിച്ചു.

ഈ വാക്കുകൾ ശേഷപ്പന്റെ മനസ്സിൽ മറ്റൊരാൾമാത്രമേല്പിച്ചു. അയാളുടെ പ്രണപ്പെട്ട ഹൃദയത്തിൽ പഡപ്പൻ വരച്ച ലിങ്കപ്പന്റെ കരുണാർദ്രമായ ചിത്രം തെളിഞ്ഞില്ല. തന്റെ അധഃപതനത്തിന്റെ ഇതിഹാസം അദ്ദേഹം പാരായണം ചെയ്യുകയാണോ? കലകണ്ണിയുടെ രജിസ്റ്റർ നാളെ തന്റെ കയ്യിൽ സിന്നം വിട്ടുപോകും. അപ്പോൾ നാലാൾ തന്റെ കൂടെയുണ്ടാവില്ലെന്ന നിഷ്ഠാസത്യം ശേഷപ്പന്റെ കണ്ഡുചിയിൽ തെളിഞ്ഞു. അങ്ങനെ വരുമ്പോൾ ഒരു പക്ഷേ, ഇന്നു് ലിങ്കപ്പൻ താൻമൂലം വിജയിക്കുകയാണെങ്കിൽ അയാളുടെ അനുകൂലികൾ തന്നെയും പിന്തുണച്ചെന്നു് വരും. സർവ്വനാശം അടുത്തിരിക്കുന്നു; ഏകിലും ശേഷപ്പന്റെ ഗുഹാപിവിശ്വാസം പൂർണ്ണമായും നശിച്ചിട്ടില്ല. തന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യംനേടാൻ ഏതു സംഭവവും സഹായകമാകാം. സ്വാതന്ത്ര്യമായവൻ, തന്റെ ലാഭമാത്രം ഉറപ്പുവരുത്താൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നവൻ; അജാതശത്രുവാ യിരിക്കണം.

ശേഷപ്പന്റെ സംസാരരീതി പെട്ടെന്ന് മാറി. "ലിങ്കപ്പൻ നമ്മൾ പറഞ്ഞാൽ അനുസരിക്കുന്ന ആളാണെന്നു കരുതി അവകാശത്തക്കത്തിൽ ഞാൻ ഇക്കപെട്ടു; സഹായിച്ചു. എന്നാൽ തിരിഞ്ഞുനിന്നു് ഏന്നോടുതന്നെ ഓഹരി

ആവശ്യപ്പെട്ടു. ഒരു പാഠം പഠിപ്പിക്കാൻവേണ്ടി അപ്പീൽ കൊടുപ്പിച്ചു. ഇപ്പോൾ ബാണംവിട്ടുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇനി രക്ഷയില്ല." അയാൾ ലിങ്കപ്പന്റെ മുഖം നോക്കി.

"കലകണ്ണി, നിങ്ങളുടെ അനുഗ്രഹം മാത്രമേ വേണ്ടൂ. നിങ്ങൾ മനസ്സ് വെച്ചാൽ നിങ്ങളുടെ ബാണം നിങ്ങളുടെ ആവനാഴിയിൽതന്നെ വന്നുവീഴും. അത് പ്രയാസമുള്ള പണിയല്ല. ഇത് കളവാണെങ്കിൽ എന്റെ പേരും മാറി വിളിച്ചോളൂ." പഡപ്പൻ ഇത്രയും പറഞ്ഞു ചെമ്മേയ്ക്കുകാര്യങ്ങളൊക്കെ ബോധിപ്പിച്ചു.

ശേഷപ്പനും പഡപ്പനും അകത്തെ മുറിയിൽചെന്നു; അവിടെയിരുന്നു രഹസ്യാലോചനയിൽ മുഴുകി. മുറിയിൽനിന്നും ഇറങ്ങിവരുമ്പോൾ പഡപ്പൻ പ്രസന്നവദനനായിരുന്നു. "ലിങ്കപ്പഗൗഡരേ, എഴുന്നേൽക്കൂ. ഇനിയും ഒരുപിടി ജോലികൾ ചെയ്തുതീർക്കണം." ലിങ്കപ്പനെ അയാൾ എഴുന്നേല്പിച്ചു. സംഗതി എന്താണെന്നറിയാൻ ലിങ്കപ്പൻ വെമ്പി. എന്നാൽ സംസാരിക്കാൻ കൂടുതൽ അന്തരീക്ഷമല്ല. എന്തുവരുമെന്ന് എന്തറിപ്പിച്ചുകൊണ്ടും അയാൾ പഡപ്പനെ പിന്തുടന്നു. ശേഷപ്പനെ നമസ്കരിച്ച് രണ്ടുപേരും പുറത്തുകടന്നു. അവർ നേരെ വലിയമാത്തിൽ ചെന്നു.

പഡപ്പനും ലിങ്കപ്പനും നാട്ടിലെത്തിയ വാങ്ങൽ ഒരു രഹസ്യമായിരുന്നില്ല. അവർ ഗ്രാമത്തിന്റെ മഹാദാരുത്തിലെത്തിയപ്പോൾതന്നെ ആരോ ആ വാങ്ങൽ ഗൗഡത്തി പാറുതിയമ്മയ്ക്കും എത്തിച്ചിരുന്നു. അപ്പീൽക്കേസ് നടത്തിക്കാൻ ലിങ്കപ്പൻ എത്തിയിരിക്കുന്നുവെന്നും അവർ ചിന്താധീനയായി. ഈയിടെ യായി ഓരോ നിമിഷവും അവരെ ഭീഷണിപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. പരാജയം ഒന്നിനുപിറകെ ഒന്നായി വന്നുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ ആ സ്രീഹൃദയം പിടഞ്ഞു. അവർ ശേഷപ്പനെ വിളിപ്പിച്ചു. തനിക്കും വലിയ തിരക്കൊന്നെന്നു പറഞ്ഞു അയാളൊഴിഞ്ഞുമാറി. പാറുതിയമ്മയുടെ ചിന്ത ഒന്നിനു പത്തായി വളന്നു. അവരുടെ വിഷമംകണ്ടു മനസ്സലിഞ്ഞു ചിന്നപ്പൻ സ്വയംചെന്നു ശേഷപ്പനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു. ശേഷപ്പൻ പിറുപിറുത്തുകൊണ്ടു വന്നു.

"ലിങ്കപ്പൻ വന്നിരിക്കുന്നുവത്രെ?" ഉദാഗ്രഹിതയായി പാറുതിയമ്മ ചോദിച്ചു.

"അയാൾ വരാതിരിക്കുമോ? ബാളാചാർ അയാളുടെ കൂടെക്കൂടി ഈ ഗുരുതരം ഒപ്പിച്ചുവെന്നുപറഞ്ഞാൽ നിങ്ങൾ വിശ്വസിക്കില്ല. ഇപ്പോൾ കണ്ടില്ലേ? ലിങ്കപ്പൻ ആദ്യംതന്നെ ജാഗിർദാരുടെ തൊട്ടത്തിൽ ചെന്നു യശവന്തരായഭാട്ടു സംസാരിച്ചിട്ടാണത്രെ ഇവിടെ വന്നത്. എന്റെ കഴുത്തറക്കാൻ പാകത്തിൽ നിങ്ങൾ ഇന്നലെ സ്റ്റേററംമെൻ കൊടുത്തിരിക്കുവാൻല്ലേ? ഈ നശിച്ച പണി എനിക്കും മതിയായിപ്പോയി. നിങ്ങളും നിങ്ങളുടെ അപ്പീലും! എന്തൊന്നും വേണ്ട!" അയാൾ ചീറിപ്പറഞ്ഞു. ഒന്നിലും ആസക്തിയില്ലാത്ത ഭാവം.

പാർവ്വതിയമ്മ കണ്ണീരൊലിപ്പിച്ചു തനിക്കൊന്നുമറിയില്ലായിരുന്നു. ശേഷപ്പുറത്തന്നെ പറഞ്ഞുതന്നിരുന്നെങ്കിൽ അതുപോലെ പറയാമായിരുന്നു. അവർ വാദിച്ചു. "ആപ്പീസർ വീട്ടിലോളംചെന്നു ചോദ്യംചെയ്തു. പരിഭ്രമത്തിൽ അറിയാവുന്ന സത്യമെല്ലാം പറഞ്ഞുപോയി. ഞാനാകെ വിയർത്തുപോയിരുന്നു." അവർ തെറ്റാ സമ്മതിച്ചു.

"നിങ്ങൾ വിവർത്തനം. ഞങ്ങളുടെ കണ്ണീർ കവിളിലൂടെ ഒഴുകി. ഇപ്പോൾ എന്തിനൊന്നും ചെയ്യാനാവില്ല. പ്രശ്നം കൈവിട്ടുപോയിരിക്കുന്നു." അയാൾ ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു. അവസാനം ഒരുപായം: "ആപ്പീസർ ബെൽഗാമി ലായിരിക്കുമ്പോൾ ഈ കേസ് വിചാരണയ്ക്കു വെയ്‌പിക്കാൻ ഞാൻ ശിരസ്സു ഓരോട്ട് പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഏതാകുമെന്ന് കാണാം. മഹാരാജാവിന്റെ ആർക്കും കാരണം ആപ്പീസറുടെ സൗകര്യങ്ങളൊന്നും നേരാംവണ്ണം ആയില്ലെന്ന് അദ്ദേഹം പിറുപിറുക്കുകയാണ്." ശേഷപ്പുറം തന്റെ വിഷമം അറിയിച്ചു.

പാർവ്വതിയമ്മ സമാധാനിപ്പിച്ചു: 'കേസ് അവിടെ വിചാരണയ്ക്കുവെച്ചാൽ വക്കീലിനെവെച്ച് ഭംഗിയായി നടത്താം. നീട്ടിവെപ്പിച്ചാൽ മതി. 'സപ്ലൈ'യുടെ കാര്യം ഓരോന്നും നിങ്ങൾ വിഷമിക്കേണ്ടതില്ല."

കേസ് നീട്ടിവെപ്പിക്കാൻ ശേഷപ്പുറം ഏറ്റവും 'സപ്ലൈ'യുടെ കണക്കു തീർക്കാൻ പാർവ്വതിയമ്മയും ഏറ്റവും അയാളിനടി. നേരം ഇരുട്ടിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. പുതിയൊരു തന്ത്രത്തിന്റെ ചരട്ട് അയാളുടെ കൈവശമെത്തിയിരിക്കുന്നു—അയാൾക്കുശ്വാസമായി. ഇനിയും പലതും ചെയ്യാൻ താൻ വിധിക്കപ്പെട്ടവനാണ്—അയാൾ സന്തോഷിച്ചു. ഇല്ലെങ്കിൽ സകലതും നഷ്ടപ്പെട്ട്. നിരായാസനായിരിക്കുമ്പോൾ, ക്ഷണിച്ചുവന്നതുപോലെ ലിപ്യന്തരം പഡപ്പേനും വരാൻ കാരണമെന്തു? ശേഷപ്പുറന്റെ ആത്മവിശ്വാസം വീണ്ടും തളിർത്തു. ഈശ്വരൻ തന്നനുഗ്രഹിച്ച ഈ അവസരം ശരിക്കും ഉപയോഗപ്പെടുത്തണം. തന്റെ അധികാരം പുനഃസ്ഥാപിക്കപ്പെടും. അയാൾ ഉത്സാഹത്തോടെ നടന്നു.

ശേഷപ്പുറം ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്കടുത്തുത്തീയപ്പോൾ ആളുകൾ കൂട്ടുകൂട്ടായി വലിയ മാളികയ്ക്കുനേരെ ഓടുന്നു. ജീജാത്താസ കാരണം അയാൾ അൽപസമയം അവിടെ നിന്നു. കുറച്ചുസമയം കഴിഞ്ഞുകാണം—ഓട, പഡപ്പേനെ ഏഴുതുളു പൊക്കി ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിലേയ്ക്കു വരുന്നു! ശേഷപ്പുറം മീതിയും വിസ്മയവും. ഓട നേരെ ഗ്രാമക്കച്ചേരിയുടെ അങ്കണവും കടന്നു പള്ളിയുടെ പടവുകൾ കയറി. അവിടെ പഡപ്പേനെ തറയിലിരുത്തി മടങ്ങി. വലിയ മാളികയ്ക്കു നേരെ ആളുകൾ ഓടിയതും ഓടയുടെ ഈ വിലക്ഷണസാഹസവും കണ്ടപ്പോഴേ ശേഷപ്പുറം അത്ഭുതം ഗ്രഹിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. പഡപ്പുറൻ മാതത്തിൽ ചെന്നിരിക്കുന്നു; ആളുകൾ രോഷംകൊണ്ടിരിക്കും; പഡപ്പേനെ പുറത്താക്കി ഗുരു ലിപ്യന്തരനെ മറാവകാശിയായി തുടരാനായി അവർ സംഘടിപ്പിച്ച പരിപാടിയായിരിക്കും ഇതു്. പള്ളിയിൽചെന്നു പഡപ്പേനെ തന്റെ ഭവനത്തിലേയ്ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയാലോ എന്ന് ശേഷപ്പുറം തോന്നി. എന്നാൽ അതിനൊന്നും

സെക്കുലർ ലഭിച്ചില്ല. തഹസിൽദാരുടെ പട്ടക്കോൻ ഉസ്മാൻവൻ സലാം വെച്ച്, സാഹേബ് വിളിക്കുന്നുവെന്ന് ബോധിപ്പിച്ചു. ശേഷപ്പൻ മറ്റു പരിപാടികൾ റദ്ദ് ചെയ്ത് നേരെ സ്ത്രീലേയ്ക്ക് ചെന്നു.

ഗ്രാമത്തിൽ ഇത്രയേറെ പോലീസുകാർ ഉള്ളപ്പോൾ; പോരാതെ മാന്ത്രിക സമീപം വലിയ മാളികയിൽ മഹാരാജാവ് ക്യാമ്പെയ്ത്ത്സ്റ്റേഡ് ഓട, പന്ധു പ്ലേനെ പൊക്കിയെടുത്ത് പള്ളിയിലിരുത്തിയില്ലേ? ഇതിലും വലിയ തെമ്മാടിത്തമമുണ്ടോ? ഇക്കാര്യം തഹസിൽദാർ അറിയിച്ച് പുതിയൊരു കേസുണ്ടാക്കുക—ശേഷപ്പൻ ആതിഥ്യസന്ദർശനത്തോടെ തിരുമാനിച്ചു. ആ ഹർജ്ജോടൊത്തുതന്നെ തഹസിൽദാരുടെ മുഖിൽ നിന്നത്. അദ്ദേഹം ജോലിത്തിരക്കിനിടയിൽ മുഖമുയർത്തി നോക്കി. മുഖിൽ ശേഷപ്പൻ! പെട്ടെന്ന് മുഖത്തു ശൗരവഭാവം! പുരികങ്ങൾ കോടി. കൺകോണുകൾ ചുക്കുന്നു. മിഴയുടെ അഗ്രങ്ങൾ പതിവുപോലെ വിറച്ചു.

ആപ്പീസറന്മാരുടെ മുഖഭാവങ്ങൾ വായിച്ചു ഗ്രഹിക്കുന്നതിൽ ശേഷപ്പൻ അഭിപ്രീതിയുണ്ട്. ഏതോ രഹസ്യം കാത്തിരിക്കുന്നുവെന്ന് അയാൾക്കു മനസ്സിലായി. അതിനു പാകത്തിൽ ഭയം കമ്പിച്ചു; കൈകൾ കൂട്ടിത്തീർത്തി. സന്ദർശനം പൂർത്തിയാക്കി, പറഞ്ഞുവരുത്തിയതുപോലെ ചൊടികളിൽ വിരിഞ്ഞു. ആപ്പീസറുടെ മുഖത്തെ അനീകപ്പെട്ടതാൻ പ്രയോഗിക്കേണ്ട ഉപായമെന്ത്? ശേഷപ്പൻ ചിന്താമഗ്നനായി, തഹസിൽദാരുടെ രജിസ്റ്ററും കാണുന്നില്ല.

തഹസിൽദാർ കൃഷ്ണരായർ അയാളുടെ അടുത്തുവന്ന് തുറിച്ചുനോക്കി. മേശപ്പുറത്തിരുന്ന് ഒരു കടലാസ് മുന്നോട്ടുനീക്കി: "ശേഷപ്പാ, നിങ്ങളെ ഉദ്യോഗത്തിൽനിന്നും സസ്പെൻഡ് ചെയ്യാൻ ഡിവിഷണൽ ആപ്പീസർ ഉത്തരവായിട്ടുണ്ട്. തക്കാവികൾ ഗ്രാമീണർക്ക് നേരംവണ്ണം കൊടുത്തിട്ടില്ല. കൂടാതെ ക്ഷാമപരിഹാരത്തിനാണെന്നു പറഞ്ഞ് ഹർജി ഏഴുതിപ്പിച്ച്, നാട്ടുകാരുടെ പ്രേരണയോടെ നടത്തി; അതോടൊപ്പം ശ്യാമരായരെ നിയമിക്കുക തന്നെ നിങ്ങളുടെ ഏഴുതിപ്പിച്ചതാണെന്നും ആരോപണമുണ്ട്. അന്വേഷണം നടത്തണമെന്ന് ഉത്തരവാക്കിയിരിക്കുകയാണ്. രജിസ്റ്റർ വരുത്തി ഈ നിമിഷം ശ്യാമരായർക്ക് ചാർജ്ജ് കൊടുപ്പിക്കാൻ തയ്യാറാകൂ" നിർദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് രജിസ്റ്റർ ഉടനെ കൊടുക്കണം." ശേഷപ്പന്റെ കരൾ തകരുവണ്ണം തഹസിൽദാർ ഉത്തരവായി.

ഏതോ ശാപം കേട്ടുനീക്കുന്ന മട്ടിൽ ശേഷപ്പൻ കൈയും ക്രമിച്ചു. അത്പരമായ അയാൾ കല്ലുപോലെ നിന്നു. ജീവിതം അവസാനിച്ചുകഴിഞ്ഞു! തഹസിൽദാർ പ്രയോഗിച്ചത് നാഗാസ്രമാണ്. പ്രാണൻ പോയിക്കഴിഞ്ഞു. റെറവാക്ക് അങ്ങോട്ടു ചോദിക്കേണ്ടതില്ല. ഏകിലും ഏതു ശാപത്തിനും ഒരു പരിഹാരമില്ല!

"സാഹേബ്! ഈയൊരു തവണ രക്ഷിക്കണം!" അയാൾ താണുകേണുപേക്ഷിച്ചു. ശേഷപ്പൻ ദൈന്യത്തിന്റെ മൂർത്തിയായിരിക്കുന്നു.

തഹസിൽദാർ ആർദ്രമാകാനുള്ള ഭാവമില്ല. "ഇതെന്റെ ഉത്തരവല്ല. മനസ്സിലായോ? ഡിവിഷണൽ ആപ്പീസറിട്ടു കൽപന. പോയി അദ്ദേഹത്തോടു തന്നെ പറയൂ. എന്റെ ജോലി മാത്രമേ ഞാൻ ചെയ്യൂ. രജിസ്റ്റർ ഈ നിമിഷം ഇവിടെയെത്തണം..'' അദ്ദേഹം അലറി. ഇക്കഴിഞ്ഞ ദിവസത്തെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മാർദ്ദവവും ഇന്നത്തെ ഈ കാഠിന്യവും തമ്മിൽ ആശ്ചര്യകരമായ അന്തരം! ഈ ആപ്പീസറന്മാർക്ക് എത്രമെന്ന സാധനമില്ലേ? ശേഷപ്പുറപോലും അതുതന്നെ. ശേഷപ്പുറത്ത് അവശേഷിച്ചിരുന്ന പ്രതീക്ഷയും ആ ഗുഹസാരത്തിൽ ലയിച്ചുപോയി. "ഇപ്പോൾ അസ്സമീച്ച് രണ്ടുനൂറു നാഴിക കഴിഞ്ഞില്ലേ സാഹേബ്? നാളെ കാലത്തെ രജിസ്റ്റർ കൊണ്ടുവന്നു ചാർജ്ജ് കൊടുത്താൽ പോരേ?'' കേട്ടാൽ തിരിയാത്തവണ്ണം ദിനദിനമായിരുന്നു ശേഷപ്പുറൻ സ്വരം. അധികാര ഫാനങ്ങളിലിരിക്കുന്ന ഉരുക്കു ഹൃദയങ്ങളെ ദേഹിക്കാറുള്ള അവസാനത്തെ ബാണമായിരുന്നു അത്.

"അഞ്ചുമണിക്ക് ഉത്തരവു നടപ്പാക്കണമെന്നു പറഞ്ഞയച്ചതാണ്. നാടാകെ തെരഞ്ഞിട്ടു നിങ്ങളെ കണ്ടെത്തിയില്ല. വൈകുന്നേരംതന്നെ ഓർഡർ നടപ്പാക്കിയെന്നു റിപ്പോർട്ടയ്ക്കുതെ നിവൃത്തിയില്ല. അതുകൊണ്ടു രജിസ്ട്രാർ ഉടനെ വരുത്തണം. നിന്നെ അന്വേഷിച്ച് -ഇപ്പോൾ പോലീസ് വരും. രജിസ്റ്റർ അവരെ ഏല്പിച്ചേക്കൂ. ഈ ഉത്തരവ് കിട്ടിയതിനു ഒപ്പിടൂ..'' കൂടുതൽ സംസാരിക്കാൻ സൗകര്യം നൽകാതെ തഹസിൽദാർ പറഞ്ഞു.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഓരോ വാക്കും ശേഷപ്പുറ ശ്രദ്ധിച്ചു. അന്തകൻ തന്നെയാണ് തന്റെ മുഖിൻ നിൽക്കുന്നത്! മരുമുഗ്ധമായ നാഗത്തെപ്പോലെ ശേഷപ്പുറ നിൽക്കുന്നു. നാവു പരണ്ടുപോയിരിക്കുന്നു; ചെപ്പൊങ്ങിയില്ല. കണ്ണിരുട്ടുടച്ചു. തഹസിൽദാർ മുന്നോട്ടുവെച്ച കടലാസിൽ ഒപ്പിടാൻ കൈ നീട്ടി; പക്ഷേ, കൈ വിറച്ചതുകൊണ്ടു എഴുതാനായില്ല. ആധനനിലയിൽ കിടക്കുന്ന രോഗിയെ നിരീക്ഷിക്കുന്ന ഡാക്ടറെപ്പോലെ കൃഷ്ണന്മാരുർ ശേഷപ്പുറനെ നിർവ്വചകരനായി ശ്രദ്ധിച്ചു.

അയാൾ ഇറങ്ങുമ്പോൾ തഹസിൽദാർ ദീനനായി നോക്കി. അതും പലിച്ചില്ല. അദ്ദേഹം അയാളെ നോക്കിയതേയില്ല. അന്ത്യകർമ്മങ്ങൾ നടത്തി സ്ഥലംവിട്ടു പുരോഹിതനെപ്പോലെ അദ്ദേഹം കർത്തവ്യം നിവൃത്തിച്ച് കൃതാർത്ഥനായി.

കലകണ്ണിയുടെ രജിസ്റ്റർ പോലീസുകാർ ശേഷപ്പുറന്റെ വീട്ടിൽനിന്നും ഏതാനും ഗ്രാമക്കുളച്ചരിക്ക് കൊണ്ടുപോയി. അവരുടെയുടെ അയാളും നടന്നു. അവിടെ വെച്ച് ചാർജ്ജ് കൊടുക്കാനുള്ള കടലാസുകൾ ശരിപ്പെടുത്തി. ഈ പക്ഷേ കൾ നടക്കുമ്പോൾ നേരത്തെ ബന്ധുക്കളായി നടന്നിരുന്നവർ അവരെ യോടെ രംഗം വീക്ഷിക്കുകയായിരുന്നു. അന്ന രാത്രി അയാൾക്ക് തിരിച്ചുചെല്ലാൻ സാധ്യമല്ല. അവിടെത്തന്നെ ഗോപാലരായരുടെ അടുത്തു കിടക്കാമെന്നു പറഞ്ഞുകിലും പോലീസുകാർ സമ്മതിച്ചില്ല. സത്രത്തിലെ മുറിയിൽ കിടക്കാൻ ഉത്തരവായിട്ടുണ്ടെന്നു പോലീസുകാർ അയാളോടു പറഞ്ഞു. രക്ഷപ്പെടാമെന്നുള്ള പ്രതീക്ഷ ശേഷപ്പുറനും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഗത്യന്തരമില്ലാതെ അയാൾ സമ്മതിച്ചു.

അന്ന് ഉച്ചമുതൽ തുടർച്ചയായി മഴപെയ്യുകയായിരുന്നു. തോരുന്ന മട്ടല്ല. ആകാശം മേഘാവൃതമാണ്. നക്ഷത്രങ്ങളൊന്നും കാണാനില്ല. പടിഞ്ഞാറൻ കാരറ്റ് ഇത്രയായി വീശുന്നു. യേശുരമായ തണുപ്പ്!

ശേഷപ്പൻ സത്രത്തിൽവന്ന് ഒരു കമ്പിളിയിൽ വീണു. ജീവിതത്തിൽ ആദ്യത്തെ അനുഭവം. ഒരു കമ്പിളിയിൽ, തണുപ്പ് തുളച്ചുകയറുമ്പോൾ ഈ ചുറ്റുപാടിൽ വിശേഷിച്ചും, ഉറങ്ങുന്ന കാര്യം ചിന്തിക്കുകയേ വേണ്ട. ഇരുപതു വർഷത്തെ അയാളുടെ ഭൂതകാല ജീവിതം മനഃപടത്തിൽ തെളിയുകയും ചെയ്യുകയും ചെയ്തുവന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. ഇത്തരം ഏതായാലും തെറ്റുകൾ അയാൾ മുമ്പു ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ഓരോ കററത്തിനും ഏഴുവർഷത്തെ തടവു വിധിക്കപ്പെടാമായിരുന്നു. എന്നാൽ ഒരിക്കലും ശിക്ഷിക്കപ്പെട്ടില്ല. ഏതോ ഭാഗ്യത്തിനാൽ അതിൽ നിന്നെല്ലാം രക്ഷപ്പെട്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. നിയമപരിജ്ഞാനം അയാളുടെ അമൂല്യമായ സ്വത്താണ്. നിയമത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മമായ വശങ്ങൾ അപഗ്രഥിച്ച് പഴയകുറ്റങ്ങളൊക്കെ അയാളുടെ ബുദ്ധിശക്തി കാരണം കൈനീറിയെ കാഴ്ച കൊടുത്തു് അയാളെക്കൊണ്ടു ചെയ്യിച്ചിരിക്കുന്ന കററങ്ങൾക്കു മുമ്പിൽ ഗിബ്ബർ സൻ സാഹേബിന്റെ ഈ ആരോപണങ്ങൾ തീരെ നിസ്സാരം. ഇന്നയാളുടെ വ്യക്തിത്വത്തിന് പാദമുറപ്പുള്ളതായി കാൽകാഴ്ച വിലയില്ലാത്തതായിരിക്കുന്നത് ആ ചെയ്തികളാണ്. സാക്ഷികളെ മാറ്റി, പേരുകൾ തിരുത്തി, മരിച്ചവരെ പുനരുജ്ജീവിപ്പിച്ച് ഏതു കേസും ജയിക്കുന്ന തനിക്ക് കേസിനെക്കുറിച്ചു യേശോ?

എന്നാൽ ആ ഇന്ദ്രജാലക്കാരന്റെ മാന്ത്രികവടി നഷ്ടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അന്നു ഷാറാനങ്ങളിൽ ച്യുതി സംഭവിച്ചാൽ, ഉയർന്നുവന്ന ഭൂതം വേതാളിയെത്തന്നെ വിഴങ്ങും. അതാണ് ശേഷപ്പന്റെ അവസ്ഥ. അയാളുടെ രജിസ്റ്റർ കൈവിട്ടു കഴിഞ്ഞു. അതു് കലശത്താഴിവിൽ കൈവിടതു കാട്ടാനുള്ള അയാളുടെ രംഗഭൂമിയാണ്; ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യങ്ങളുടെ ശ്രീകോവിൽ! മുൻവരനപ്പോലെ പകവെച്ചു വരുന്നവനേയും നിലയ്ക്കുനിൽക്കി അടിക്കാനുള്ള മരണം. മന്ത്രവും അതിനകത്തുണ്ട്. ഏതായാലും നിരാശ്രിതരുടേയും അഹങ്കാരികളുടേയും തലവര അതിൽ കുറിച്ചുവെച്ചിരിക്കുകയാണ്. ഗ്രാമത്തിലെ ആളുകളുടെ സ്വത്തുക്കൾ അയാളുടെ പദ്ധതിക്കനുസരിച്ച് വളരുകയും നശിക്കുകയും ചെയ്തു. സ്വത്തുക്കളുടെ അതിർത്തിരേഖകൾ രാജ്യാരാമാനം മാറ്റിയായിരുന്നു.

എന്നാൽ ആ ഇന്ദ്രജാലം ഇപ്പോൾ ഉപയോഗശൂന്യമായിരിക്കുന്നു. പല്ലുകൊഴിഞ്ഞ പുലിയാണ് ശേഷപ്പൻ. ഭാവി അയാളുടെ കണ്ണിൽ ഘോരമായിരിക്കുന്നു. അധികാരം കയ്യിലായിരുന്നപ്പോൾ ആളുകൾ അയാൾ പറഞ്ഞതനുസരിച്ചിരുന്നു. ആ ചൂണ്ട നഷ്ടപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞു. ഇപ്പോൾ ഏറിരിക്കുന്ന ആഘാതം ഭയങ്കരമാണ്. എന്നാൽ അതിനുപുറമെ ഓരോ ആളും ഏറിയുന്ന കല്ലുകൾ തടയണം. മാനുഷത്തേക്കാളും ദുഃഖമായ ഓർമ്മയല്ല.

ഏതായാലും ഇപ്പോഴാണ് താൻ വലയിൽ വീണിരിക്കുന്നത്! ശേഷപ്പൻ വെറു നീറി. വലിയ കററംചെയ്യു് അതിനു ശിക്ഷയനുഭവിക്കുന്നതിനും ഭരണസ്തംഭം! കൊല. കൊള്ള. കളവു് തുടങ്ങിയ ഘോരാപരാധങ്ങളെ ഇങ്ങ

ചെവിയറിയാതെ മുക്കിക്കളഞ്ഞ ധീരനാണു താൻ! ആ മനുഷ്യൻ ഈ നിസ്സാരമായ കുറഞ്ഞിരുന്ന് ശിക്ഷിക്കപ്പെടുകയാണു്! ആയിരക്കണക്കിനു രൂപ കൈക്കൂലി വാങ്ങിയിട്ടാണു് ഈ സസ്പെൻഷൻ കിട്ടിയതെങ്കിൽ അതു കാര്യം വേറെ! ഇത്തരം കാര്യങ്ങളിൽ ഇടപെടുന്നതുതന്നെ പാടില്ലാത്തതാണു്.

കേസായാൽ എന്തായിരിക്കും സ്ഥിതി? ശേഷപ്പൻ ചിന്തിച്ചു. കലകണ്ണി സ്ഥാനം തിരിച്ചുകിട്ടാൻ പോകുന്നില്ല. കലകണ്ണിത്തറവാട്ടുകാർ ഗ്രാമമുഴുവൻ കള്ളിപ്പടർപ്പുപോലെ പരന്നുകിടക്കുന്നു! ജീവിതത്തിൽ ഒരു തവണ നിയമിക്കപ്പെട്ടാൽതന്നെ വലിയ കാര്യമാണു്. അതിലും വിശേഷിച്ചു് താൻ യാതൊരു ലഭ്യമായില്ലാതെ തോന്നിയവണ്ണം കലകണ്ണിസ്ഥാനം നടത്തിക്കൊണ്ടുപോവുന്നാണു്. അതുകൊണ്ടു് വിചാരണ നടന്നാൽപിന്നെ കലകണ്ണിസ്ഥാനം കൊതിക്കേണ്ടതില്ല. കേസായാൽ സാക്ഷികളെ തിരിച്ചറിയുമെന്ന വിചാരം പോലും തോന്നിയില്ല. എങ്കിലും ആഗ്രഹങ്ങൾ പ്രകോപനപരങ്ങളായി തുടർന്നു.

സ്വന്തം കാര്യം നേടുകയെന്നതു് ശേഷപ്പന്റെ രക്തത്തിൽ അലിഞ്ഞുചേർന്നുണ്ടാണു്. ആ സ്വഭാവഗുണം അയാളെ പാദങ്ങളിയിൽ വേരുറപ്പിച്ചു വളരാൻ സമർത്ഥനാക്കി. ഏതു സന്ദർഭത്തിലും അയാളുടെ ചിന്ത സ്വാതന്ത്ര്യത്തെക്കുറിച്ചുമാത്രമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടുതന്നെ അയാളുടെ വ്യക്തിത്വം കാലാനുഗുണമായി മാറിക്കൊണ്ടിരുന്നു. എന്നാൽ അതുകൊണ്ടുള്ള അപകടം അയാൾ ശ്രദ്ധിച്ചതേയില്ല. കേവലം ബഹിർമുഖമായി വളർന്നുവന്ന ആ വ്യക്തിത്വം ഒരിക്കലും അന്തർമുഖമായിത്തന്നില്ല. ഇപ്പോൾ ഇടിത്തീപോലെ സർവ്വനാശം വന്നു് തലയിൽ തുങ്ങുകയാണു്. അതിന്റെ ഭീകരമായ വിസ്മൃതിയിൽ മുഴുവൻ പ്രപഞ്ചവും ആവരണം ചെയ്യപ്പെട്ടിരിക്കയാണു്. ഒരിക്കത്തും നിൽക്കക്കള്ളിയില്ലാത്തവസ്ഥയാണത്രയും. മനുഷ്യൻ തന്നിലേയ്ക്കു തിരിയുന്നു. സ്വാതന്ത്ര്യമായി ശേഷപ്പനും ഇപ്പോൾ തന്നിലേയ്ക്കു തിരിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ അയാൾ സ്വയം തനിക്കു് അപരിചിതനായിരിക്കുകയാണു്. അന്തർമുഖം ഓരോ രൂപം പ്രാപിച്ചതുകാരണം വ്യക്തിത്വമാകെ ജീർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു; പൊട്ടിത്തകന്നു് രൂപരഹിതമായിരിക്കുന്നു.

രാത്രി ഏറെ വൈകി; അതോടെ ഇരുട്ടിനു കട്ടികൂടി. ശേഷപ്പൻ തണുപ്പും ഭയവും കാരണം കമ്പിളിയിൽ കിടന്നുരുങ്ങു. പോലീസുകാരുടെ ബൂട്ട് സിന്റെ ശബ്ദം ഭയന്നു് നിദ്ര കാതങ്ങൾക്കകലെ ചെന്നൊളിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നുതോന്നി. തനിക്കെതിരെ ഉന്നയിച്ച കുറ്റം തെളിയിക്കപ്പെട്ടാൽ ജയിൽവാസം ഉറച്ചതുതന്നെ. ആ ചിന്ത അയാളെ സംഭീതനാക്കി. ആ തണുപ്പിലും ശരീരമാകെ വിയർത്തു. "ജയിൽ, ജയിൽ,....." അയാൾ സ്വയം പറഞ്ഞതായി സ്വപ്നം കണ്ടു.

സംഭ്രാന്തിനു പുറത്തു കിടന്നുറങ്ങിയിരുന്ന ഹവിൽദാർ ഉറക്കം വന്നിരുന്നില്ല. ശേഷപ്പൻ പിറുപിറുത്ത വാക്കുകൾ അയാളുടെ കാതിലും ഏത്തി. "ഇതു് ജയിലല്ല കലകണ്ണി! നാളെ ആപ്പീസർ ജാമ്യത്തിൽ വിടുകയാണെങ്കിൽ നിങ്ങൾക്കു് വീട്ടിലേയ്ക്കു പോകാമല്ലോ. ഇപ്പോൾ മിണ്ടാതെ കിടന്നുറങ്ങൂ!" ഹവിൽദാർ അയാളെ താക്കീതുചെയ്തു് തിരിഞ്ഞുകിടന്നു.

ഗിബ്സൻ സാഹേബ് റാവിലെ ഏഴുനേരക്കാൽ നടക്കാനിറങ്ങുക പതിവാണു്. സ്വന്തം ബെംഗ്ളാവിലായാലും ക്യാമ്പിലായാലും ഈ ചിട്ട തെറ്റിക്കാറില്ല. ഹാഫ് ടൗസന്റു മുറിക്കെ ഷർട്ടും ബുട്ട്സുമാണു് വേഷം. കയ്യിലൊരു ചെറുവടിയും ഏഴുനേരങ്ങളുമ്പോൾ തന്റെ പട്ടി പിന്നാലെ ഉണ്ടായിരിക്കും. പാമുള്ളി ക്യാമ്പിലും ഈ പതിവു് തെറ്റിയില്ല.

നേരം പലന്നിട്ടില്ല. മോഹാപ്പുതമല്ലെങ്കിലും മഴക്കാലമായിരുന്നതിനാൽ പലരി വർണ്ണരഹിതമായിരുന്നു. ചാരനിറംപൂണ്ടു് ഇരുട്ടു് ചുറ്റും പരന്നിരുന്നു. അച്ചുറപ്പു് വെളിച്ചം പൊട്ടിവിടുകയാണു്. മോലങ്ങൾ വിളറി തിരിക്കുന്നു. വായു ശാന്തമായി മാത്രം വീശുകയാണെങ്കിലും തുള്ളികയറുന്ന തണുപ്പു് തീക്ഷ്ണമായിരുന്നു. അന്തരീക്ഷമാകെ ഉത്സാഹരഹിതമാണു്.

എങ്കിലും ഗിബ്സൻ സാഹേബ് പ്രകൃതിയെ ദരവഗ്ബിപ്പുകൊണ്ടു് അത്യുത്സാഹത്തോടെ ദൂരനിൽതീരംവരെ നടന്നു. പട്ടി നടന്നു നിന്നു് യാത്ര ചെയ്തിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ നടത്തം പലപ്പോഴും തടസ്സപ്പെട്ടു. ചെടികളും വള്ളികളും കല്ലും മുളയും പട്ടിയുടെ ജീജിബാസ്യങ്ങളായിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിനു് പലപ്പോഴും ദേഷ്യംവന്നു. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു ജിജ്ഞാസയേതും കുറവായിരുന്നില്ല. ഗ്രാമത്തിലെ പല സവിശേഷതകളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജിജ്ഞാസയെ സദാ ഉണർത്തിവിട്ടു.

നദിയുടെ തീരംവരെ നടന്നുചെന്നുവെങ്കിലും ഹൈദർ ജീവിയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണിൽ പെട്ടില്ല. പ്രദേശമാകെ വിജനം. അകലെനിന്നു നോക്കുമ്പോൾ പാമുള്ളി ഉറങ്ങുകയാണെന്നു തോന്നു. ഉണർന്നിരിക്കുന്നതിന്റെ ലക്ഷണമേയില്ല.

ആപ്പീസറുടെ ശ്രദ്ധ പ്രകൃതിയിലേക്കുതന്നെ തിരിഞ്ഞു. പുഷ്പദിഷ്ടമണ്ഡലം, യാത്രികമായിട്ടെന്നപോലെ സാവകാശമായി വെളുത്തുവന്നു. നദിയുടെ ഉപരിതലം മഞ്ഞിന്റെ മഹാ സാവധാനം നീക്കി അതീവ ശാന്തമായി ചലിക്കുന്നു. ഉറക്കമില്ലാഞ്ഞിട്ടോ, കളിവ കാരുണമോ, പ്രവാഹത്തിന്റെ ഗതി വളരെ സാവധാനത്തിലാണു്. ഇനിയും നന്നായി വെളിച്ചം വീണിട്ടില്ല; അകലെ കുന്നിൻ നിരകൾ വെറും രേഖകളായി കാണപ്പെട്ടു.

ആപ്പീസർ നദിയുടെ സമീപമെത്തി. ഇക്കഴിഞ്ഞ ദിവസം മഹാരാജാവിനെ സ്വീകരിക്കാൻ നിന്നിരുന്ന സ്ഥലം ഇപ്പോൾ പ്രളയജലത്തിനടിയിലാണു്. നിമിഷപ്രതി പ്രവൃദ്ധയായിക്കൊണ്ടിരുന്ന നദി രണ്ടു തീരങ്ങളേയും വിഴുങ്ങിയിരിക്കുന്നു. രണ്ടു രണ്ടു ദിവസത്തിൽ എത്ര വെള്ളം വന്നിരിക്കണം! ഗ്രാമത്തിലെ വയലിൽ ഭൂരിഭാഗവും ഇപ്പോൾ വെള്ളത്തിൽ മുങ്ങിയിരിക്കണം. മഴക്കാലം. നദി താതണ്ഡപ്പുളപ്പുകാട്ടി മടിച്ചാളിട്ടു. ഈ ഉന്മാദം അമൃതം അസാധ്യമായിരുന്നു. തീരപ്രദേശത്തെ ഫലഭൂയിഷ്ഠമായ വയൽ,

വെള്ളപ്പൊക്കക്കെട്ടിയിലകപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ്. വയലിന്റെ തലയ്ക്കിപ്പുറം വിജയോന്മാദേശ്വരന്റെ വെള്ളം ഒഴുകുന്നു. ആപ്പിസർ ഓരോ നാളെക്കൂടി ഇവിടെ നിൽക്കുകയാണെങ്കിൽ തള്ളിവരുന്ന ഈ വെള്ളത്തിൽ നദി ഒരു വലിയ തടാകമായി മാറുന്നതു കാണാം. പുഴയും തീരവും തമ്മിലുള്ള അവസാനിക്കാത്ത ഈ ബന്ധത്തിൽ പ്രകൃതിയിലെ വല്ല രഹസ്യങ്ങളും അടങ്ങിയിട്ടുണ്ടോ? ഈ നീലം ജന്മിച്ചുവന്ന നാലത്തൊട്ട് വെള്ളവും ഇതുപോലെ നിലത്തിന്റെ ഉൾ കീറി അനന്തമായി പ്രവഹിക്കുകയാണ്. ഇത്രയും വെള്ളം വ്യർത്ഥമായൊഴുകി കടലിൽ പേരുകയോ? ആപ്പിസറുടെ പാശ്ചാത്യ മനോഭാവത്തിനനുസരിച്ചായില്ല. അനാവുഷ്ടി, ഛായം, തക്കാവിടം, ഭാരിദ്യ, പട്ടിണി ഇങ്ങനെ അനേകം കാരണങ്ങൾ കാണിച്ചു സക്കാരിലേയ്ക്ക് ഹർജി അയച്ചു ബഹളംവെക്കുന്നത്രയും അധ്വാനം ഈ വെള്ളം പ്രയോജനപ്പെടുത്താൻ വേണ്ടി ചെയ്യാതെ...? ഗ്രാമപാർശ്വത്തിലൂടെ ഒഴുകുന്ന ഈ നദി ഇവരെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഒരു സ്വസ്ഥനിരയാകേണ്ടതായിരുന്നു. എന്നാൽ ഇന്നു തങ്ങളെയല്ല.

നദി കിഴക്കോട്ടൊഴുകുന്നു. അറങ്ങു പുറമിലെളിച്ചം തിരകളിൽ പ്രതിഫലിച്ചു; നദിക്കു ജീവൻപൊച്ചു. ആപ്പിസർ ഉറച്ചു ദൃഷ്ടികളോടെ പ്രവഹിക്കുന്നതിലേയ്ക്കു നോക്കിനിന്നു. നദിയുടെ നടുക്കത്തിൽ ഒരു മനുഷ്യൻ ഒഴുകിപ്പോകുന്നു! ആപ്പിസറുടെ കരൾ പിടഞ്ഞു. പാവം ഒഴുകിയിരുന്നില്ലെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹം പരിഭ്രമിച്ചു. ആരും വളരെ അകലെയാണ്; കൂടാതെ മുങ്ങുകയും പൊങ്ങുകയും ചെയ്യുന്നു. അതാതാണെന്നും മനസ്സിലാക്കുക സാധ്യമായിരുന്നില്ല. ആപ്പിസറുടെ ആത്മാവു പിടഞ്ഞു. അയാളെ വല്ലവിധവും രക്ഷിക്കണമെന്നും ആഗ്രഹിച്ചുവെങ്കിലും അദ്ദേഹം നിസ്സഹായനായിരുന്നു. ആപ്പിസർ സമുദ്രത്തിൽ നിന്നിയിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരുന്ന നദിയിൽ നിന്നുനീക്കം അപകടകരമാണെന്നും അദ്ദേഹത്തോടു ആരോ പറഞ്ഞിരുന്നു. അതിലും വിശേഷിച്ചു തെക്കൻഭാഗത്തെ ഈ നദികൾ. അദ്ദേഹം ഒരു വഴിയും കാണാതെ വെറുതെ നോക്കിനിന്നു.

അൽപനേരം വ്യർത്ഥമായ പ്രതീക്ഷയോടെ നോക്കിനിന്നു. അപ്പോഴേയ്ക്കും ഒഴുകിപ്പോകുകയായിരുന്ന ആ വ്യക്തി നിരായാസമായി പ്രവാഹത്തിന്റെ ഗതിയ്ക്കൊത്തു നിന്നി കരയ്ക്കുളളു. കരയിൽ നേരത്തെവെച്ചിരുന്ന മുണ്ടുളളു. നദിയേയും സൂര്യനേയും തൊഴുതു മന്ത്രോച്ചാരണത്തോടെ ആ മനുഷ്യൻ മടങ്ങുന്നതുവരെയും ആപ്പിസർ അത്തുതസ്സബ്ധനായി ആ രംഗം നോക്കിനിന്നു. അയാൾ ഒഴുകിയിരുന്നതായിരുന്നില്ല; നിത്യവും നദിയുടെ നടുവരെ നീങ്ങിപ്പോകുന്നു ഒരു പ്രത്യേക സ്ഥലംതൊട്ട് മടങ്ങുന്ന പതിവുള്ള ആളായിരിക്കണം അയാൾ. ആപ്പിസർ കരുതി. അയാളോടു് ഒരു സംസാരിക്കണമെന്നും അദ്ദേഹം കൊതിച്ചു.

ആപ്പിസർ ധൂതിയിൽ ആ വ്യക്തിയെ പിന്തുടർന്നു. പട്ടിയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിന്നാലെയോടി. വളരെ അടുത്തത്തി. മന്ത്രോച്ചാരണംചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്ന ഈ മനുഷ്യൻ രാജപുരോഹിതനായ ബാളാചാര്യരുമായി മറ്റൊരു കാര്യം അദ്ദേഹം തിരിച്ചറിഞ്ഞു. ആപ്പിസർക്ക് രാഗിലത്തെ ഈ കണ്ടുപിടുത്തം അത്യന്തം രസകരമായിരുന്നു.

അതിസാഹസിയായൊരു നിന്തൽക്കാരനെ ഈ ഗ്രാമത്തിൽ കണ്ടുപിടിക്കണമെന്ന് ആപ്പീസർക്കുദ്ദേശമുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന് ആചാര്യരെപ്പോലെയോ നിരാശയായി.

“ഇതെന്തൊരാളുപദേശിതരേ, വളരെ നേരത്തെ കളിക്കാൻ പറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ?” ആപ്പീസർ കശലം ചോദിച്ചു.

ആചാര്യർ ആദ്യം അത്ഭുതംകൂറി. “എന്നും പലർച്ചെപ്പോഴെന്നോറു കൃഷ്ണയിൽ കളിക്കുകയെന്നതു ഏതൊരു പതിവാണ് സ്വാമി. ഇപ്പോൾ അമ്പതു കൊല്ലമായി ഈ പതിവു തെറ്റിച്ചിട്ടില്ല.” ആചാര്യർ സവിനയം അറിയിച്ചു.

തന്റെ രാവിലത്തെ ഈ പതിവു ഗിബ്സൺ സാഹേബിന്റെ കണ്ണിൽ പെട്ടതുകൊണ്ടു ആചാര്യർക്ക് സങ്കോചമായി. എന്നാൽ ആപ്പീസർക്ക് ആചാര്യരെക്കുറിച്ച് കൂടുതലറിയാൻ അതിയായ ആഗ്രഹമുണ്ടായിരുന്നു. രാവിലത്തെ ഈ മരംകോച്ചുന്ന തണുപ്പിൽ മധ്യപ്രവാഹംവരെ നീന്തിവരുന്ന പതിവുള്ള ഈ ബ്രാഹ്മണൻ അസാമാന്യനായിരിക്കണമെന്ന് അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കി. ഈ ബ്രാഹ്മണന്റെ മുഴുവൻ രഹസ്യവും മനസ്സിലാക്കണമെന്ന് അദ്ദേഹം ആഗ്രഹിച്ചു.

“നിങ്ങൾ ഒഴുകിയിരുന്ന പോയതാണെന്ന് ഞാൻ യെപ്പെട്ടു. ഞാൻ വിളിച്ചുപറയാൻ തുടങ്ങുന്നതിന് മുമ്പായി നിങ്ങൾ കരപറിക്കളഞ്ഞു.” അദ്ദേഹം പുഞ്ചിരിച്ചു.

“സ്വാമി, ദൈവേച്ഛപോലെ നടക്കും. ഞാൻ ഒഴുകിപ്പോയാൽ നിങ്ങൾക്കു തുടക്കം കഴിയുമായിരുന്നോ? ഒന്നും ആവില്ല. വിധിപോലെ നടക്കും!” ആചാര്യർ പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു മറുപടി പറഞ്ഞു.

ആപ്പീസർക്ക് വിധിയിലുള്ള ഈ വിശ്വാസത്തെ ഒരു പ്രകോപിപ്പിക്കണമെന്നുണ്ടായിരുന്നു. “ഓരോ സംഗതിയും വിധിവിഹിതമെന്ന് പറഞ്ഞിരുന്നാൽ പുരുഷപ്രയത്നത്തിന്റെ ഗതിയെന്താണ്? മനുഷ്യപ്രയത്നത്തിൽ നമുക്കു വിശ്വാസം ആവശ്യമല്ലേ?” ആചാര്യരുടെ ജീവിതാദർശത്തെ അദ്ദേഹം ചോദ്യം ചെയ്തു.

ആചാര്യർ ഒട്ടും കലങ്ങിയില്ല. “എനിക്കൊന്നും അറിയില്ല സ്വാമി! ഈ പ്രപഞ്ചം നടക്കുന്നത് ഈശ്വരപ്രേരണകൊണ്ടാണ്. ഞാൻ പഠിച്ചതു ഇതു മാത്രമാണ്; ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നതും അതുതന്നെ.” ആചാര്യർക്ക് അഗാധമായ ഈശ്വരവിശ്വാസം ഉണ്ടായിരുന്നു. അതിനെക്കുറിച്ച് ചർച്ച ചെയ്യുന്നതും അദ്ദേഹത്തിന് ഇഷ്ടമായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സംസ്കാരവും വിദ്യാഭ്യാസവും വളർന്ന അന്തരീക്ഷവും ഈ ചിന്താഗതിയെ ദൃഢതരമാക്കി.

മറ്റൊന്നും പറയാതെ ആചാര്യർ ഇല്ലത്തേക്കുനടന്നു. ആപ്പീസറും അന്ധപനിരാശയോടെ തന്റെ ക്യാമ്പിലേക്കു നടന്നു. പട്ടിമാത്രം ആചാര്യരുടെ പിന്നാലെ ഓടി. അദ്ദേഹത്തെ ഒരു തടഞ്ഞു വീണ്ടു. ആപ്പീസറുടെ അടുത്തു

ശേഷം. ആചാര്യർ പെട്ടെന്നു തിരിഞ്ഞുനിന്നു; കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന മുതയിലെ വെള്ളം ഒഴിച്ചുകളഞ്ഞു വീണ്ടും നദീതീരത്തേയ്ക്കുവന്നു. ആപ്പിസക്സ് വീണ്ടും അതുതലം തെട്ടലും. "എന്താ തിരിച്ചുപോകുന്നത്? വഴി തെറ്റിപ്പോയോ?" അദ്ദേഹം ആരാഞ്ഞു.

ആപ്പിസർ അതുതലംബം ധനാഭി, നിശ്ശബ്ദമായി തന്റെ ക്യാമ്പിലേയ്ക്കുള്ള വഴിപിടിച്ചു. പ്രഭാതത്തിലെ ഈ അനുഭവത്തേക്കുറിച്ച് അദ്ദേഹം ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. 'വെള്ളക്കാരന്റെ ഭാരം' കേവലം ഭാരം മാത്രമല്ല; അഗമ്യവും കൂടിയാണ്. ഈ ജനതയുടെ ജീവിതാദർശങ്ങൾ തീരെ സരളമല്ല; ആയിരക്കണക്കിനു വൈരുദ്ധ്യങ്ങൾ ചേർന്നു ജടിലമായിരിക്കുകയാണ്. ഇത്രയേറെ വൈരുദ്ധ്യങ്ങളുടെ ബന്ധനത്തിൽ മനുഷ്യൻ ഏങ്ങനെ ജീവിക്കും?

ആപ്പിസർ ചിന്താധീനനായി അങ്ങനെ നടക്കുമ്പോൾ മറ്റൊരു സംഭവം അദ്ദേഹത്തെ യഥാർത്ഥലോകത്തേയ്ക്ക് പിടിച്ചുകൊണ്ടുവന്നു. കാവിവസ്ത്രം ധരിച്ച്, സൂര്യോദയംകൊണ്ടുപ്രകൃതമായ ഫാലവും വൃത്തിയായി മുഖവും ചെയ്ത ശിരസ്സുമായി തദ്ദ്രാക്ഷമാലകളണിഞ്ഞ തടിച്ച ഒരു മനുഷ്യൻ ആപ്പിസറുടെ മുമ്പിൽ, പെരുവഴിയിൽ പുരുച്ഛിരുന്ന തോറൂത്ത് വുരിച്ച് സാഷാംഗം വീണു.

ആപ്പിസറുടെ ഉള്ളൊന്നുകാളി. "എന്താണത്?" അദ്ദേഹം ആത്മഗതമെന്നോണം ചോദിച്ചു. അപ്പോഴത്തേയ്ക്കും അംഗരക്ഷകനെന്നോണം നടക്കുന്ന ആ പട്ടി, വീണ്ടുകിടക്കുന്ന ആളുടെ കാവിപ്പോയത്തിൽ കടിച്ചുവലിച്ചു. കടിക്കാൻ ചെന്ന നായയ്ക്ക് കിട്ടിയത് കട്ടിയായ കടശ്ശീലയുടെ കപ്പായമാണ്. ഭാഗ്യത്തിന് അയാളുടെ ചർമ്മം പളരെ അടിയിലായിരുന്നു. ഇല്ലെങ്കിൽ സാഷാംഗംവീണ പഡപ്പന്റെ പുറത്തെ ചർമ്മവും കപ്പായത്തിന്റെ തുണിപോലെ കീറിപ്പോകുമായിരുന്നു.

നേരത്തേ ബാളാചാൽക്കു തിരിച്ച് നദിക്കു പറഞ്ഞയച്ചുകൊണ്ടുള്ള വിഷമം ആപ്പിസക്സ് ഉണ്ട്. വീണ്ടും അതുപോലൊരു സംഭവമോ? ഗിബ്സൻ സാഹേബ് നായുടെ തലയ്ക്ക് വടികൊണ്ടു ഒന്നുകൊടുത്തു. അതിന് സൂചന മനസ്സിലായി. അത് കപ്പായത്തിൽ നിന്നു പിടിവിട്ടു, വാലാട്ടിക്കൊണ്ടു ആപ്പിസറുടെ കാലുകൾക്കിടയിൽ കിടന്നുകളിച്ചു.

പഡപ്പൻ ഏഴന്നേററു. അദ്ദേഹം കൈകൂപ്പി. "സ്വാമി, ഈ അനാഥന്റെ പരാതികേട്ടു നീതി കാട്ടുമാറാകണം!" നാടകത്തിലെന്നപോലെ അദ്ദേഹം സംസാരിച്ചു.

ആപ്പിസക്സ് പരിഭ്രമം! ഇന്നലെ തോട്ടത്തിൽ മഹാരാജാവിനൊപ്പം അദ്ദേഹത്തിന്റെ തിരുമുഖിലിരുന്നു ആതിഥ്യം സ്വീകരിച്ച വ്യക്തി. ഈ നേരം വെളക്കുമ്പോൾ ഇയാൾ വന്നു അവശ്യപ്പെടുന്നതെന്താണ്? "എന്താണ് നിങ്ങളുടെ പരാതി?" അദ്ദേഹം അന്വേഷിച്ചു.

"പറയാം. ശാന്തമായി ശ്രദ്ധിക്കണം! ഏതാണെ, ഈ ഗ്രാമത്തിലെ വലിയ മാങ്ങിൽ വാഴിക്കപ്പെട്ട സ്വാമിയാണ് ഞാൻ. മാങ്ങിന് നാലു സർവ്വേ

നമ്പർ ഭൂമി ഉണ്ടായിരുന്നു. ഏനിക്ക് പട്ടാകിട്ടിയശേഷം മാവും ഏന്റെ സ്വാധീനത്തിലായിരുന്നു. എന്നാൽ നാട്ടിനകത്തു് ഓട വളരെയേറെ തെമ്മാടിത്തം കാണിച്ചു നടക്കുകയാണ്. ഞാന്റെ കാരണവും കൂടാതെ ഏന്നോടു് വിരോധംകാട്ടി നടക്കുന്നു. കലക്ടർണ്ണി ശേഷപ്പനാണെങ്കിൽ അയാളുടെ കൈക്കൂലിക്കെതിർന്നിനകാരണം ഏന്റെ ശത്രുവാണിതെന്നു. ഞാൻ മാത്തിലായിരുന്നപ്പോൾ എന്നെ തല്ലാനും കൊല്ലാനും വന്നു. യഥാർത്ഥത്തിൽ ഞാൻ ഈ അധികാരിത്തറവാട്ടിലെ ധർമ്മഗുരുവാണു്. ശങ്കരപ്പഗൗഡർ അന്തരിച്ചശേഷം അയാളുടെ മൃതമകൻ ലിങ്കപ്പൻ അധികാരിയായി വരണമെന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ അതു ചിലർക്കു് അഹിതമായി. ഏല്യാവരും ചേന്നു് എന്നെ ആക്രമിക്കാൻവന്നു. പ്രാണയേം നിമിത്തം ഞാൻ മരവിട്ടു് അജറാണിക്കു് ഓടിപ്പോയി. അങ്ങു് ഇവിടെ ഏഴന്നള്ളിയിരിക്കുന്നതിന്നു് ഏന്റെ പരാതി ബോധിപ്പിക്കാനായി ഇങ്ങോട്ടു വന്നു.' അയാൾ സംസാരം നിറുത്തിയശേഷം അപ്പീസു് മുഖഭാവം അറിയാനായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖം നോക്കി.

ഈ പറഞ്ഞതിൽ അപ്പീസർക്കു് എത്രത്തോളം മനസ്സിലായെന്നു് ദൈവത്തിനമാത്രമറിയാം. ഈ ഗ്രാമത്തിൽ നടക്കുന്ന തെമ്മാടിത്തത്തിന്റെ ചിത്രം ഭാഗികമായി മനസ്സിലാക്കി. ഇനിയും പറയട്ടെ എന്ന ഭാവത്തിൽ അപ്പീസർ നിശ്ശബ്ദനായി ശ്രദ്ധിച്ചു. പഡപ്പൻ തുടന്നു് 'ഗ്രാമത്തിലെത്തിയ ഉടനെ ഞാൻ മാത്തിൽച്ചെന്നു. ഏതോ ഒരു പയ്യനെപ്പിടിച്ച് ഗുരുവാക്കി വാഴിച്ചിരിക്കുകയാണു്. അവനെങ്ങനെ ഇവിടെയെത്തിയെന്നൊന്നു് ചോദിക്കണമെന്നുകരുതി ഞാൻ സന്ധ്യയാവുംവരെ വെറുതെ കത്തിയിരുന്നു. രണ്ടുനാഴിക രാച്ചെന്നിരിക്കും. വലിയ മാളികയിൽ മഹാരാജാവും പാവങ്ങൾക്കു് ചോളം നിറരണ്ടു ചെയ്യുകയായിരുന്നു. അപ്പോൾ ഈ ഓട വലിയമാളികയിൽ നിന്നു് പത്തുനൂറു് ആളുകളേയും കൂട്ടിവന്നു് ഏന്നെ പൊക്കിയെടുത്തു് പള്ളിയിൽ കൊണ്ടുവന്നു് കിടത്തി. മാത്തിൽ കാലുകത്തിയാൽ കാൽ വെട്ടിക്കളയുമെന്നു് അവർ ഭീഷണിപ്പെടുത്തി. ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ പോലീസുകാരും ഉണ്ടായിരുന്നു. സ്ത്രീകൾ തഹസിൽദാർ ക്യാമ്പുചെയ്യുന്നു. ഏന്നിട്ടും ഒരാളേയും തരിമ്പും യേമില്ലാതെ ഏന്നെ ചുമന്നു് പള്ളിയിൽ കൊണ്ടുപോകണമെങ്കിൽ ഈ ഓടയുടെ തെമ്മാടിത്തം എത്ര യേകരമാണെന്നു് അങ്ങുതന്നെ ചിന്തിച്ചുനോക്കണം.' പഡപ്പൻ നിർത്തി. സംസാരിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖഭാവവും അഭിനയവും സ്വരവ്യത്യാസവും രീതിയും ഏല്യായുക്തംപോലെ മാറിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

അപ്പീസർ കുറച്ചുസമയം ഒന്നും മിണ്ടിയില്ല. പിന്നെ അദ്ദേഹം അന്വേഷിച്ചു. 'നിങ്ങൾ ഇന്നലെ തൊട്ടത്തിൽവെച്ചു് മഹാരാജാവിനെ കണ്ടിരുന്നില്ലേ?'

'കണ്ടിരുന്നു. ഏന്റെ കൂടെ ഏന്നെപ്പോലെതന്നെ ഓടിപ്പോയ ലിങ്കപ്പഗൗഡരും ഉണ്ടായിരുന്നല്ലോ?' പഡപ്പൻ പരോക്ഷമായി ലിങ്കപ്പനെ പരിചയപ്പെടുത്തി.

ആപ്പിസർ അല്പസമയം ചിന്തിച്ചുനിന്നു. പഡപ്പൻ പറഞ്ഞ കാര്യങ്ങൾ കൃലംകുഷ്മായി മനസ്സിലാക്കേണ്ടതുണ്ടായിരുന്നു. സംഗതി ഗൗരവമുള്ളതാണ്. 773 നിയമത്തിനെതിരായാണ് പ്രവർത്തിച്ചത്. പഡപ്പൻ ന്യായമായും അവകാശപ്പെട്ട മഠം നഷ്ടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇപ്പറഞ്ഞതെല്ലാം സത്യമാണെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തിനെതിരെ അന്യായം നടന്നിരിക്കുന്നു. പഡപ്പന്റെ കഥയിൽ അധികവും അക്രമത്തെക്കുറിച്ചാണ്. അതോടൊപ്പം ലിങ്കപ്പഗൗഡരുടെ അധികാശുദ്യോഗവും കുടുങ്ങിക്കിടക്കുന്നു. അധികാശത്തെക്കുറിച്ച് ഒരു അപ്പിൽ ആപ്പിസറുടെ മുമ്പിൽ ഏത്തിയിരിക്കുകയാണ്.

“നിങ്ങളിപ്പോൾ പറഞ്ഞ പരാതികൾ ഏഴുതിരുത്തണം. ഞങ്ങൾക്ക് അന്വേഷണം നടത്താൻ അതാവശ്യമാണ്.” ആപ്പിസർ പറഞ്ഞു.

പഡപ്പൻ വീണ്ടും സാഷ്ടാംഗപ്രണാമം ചെയ്തു. ഈ അതിവിനയം ആപ്പിസർക്ക് ജഗദീശ്വരനാണെന്നായിരുന്നെങ്കിലും സഹിക്കാതെ ഗത്യന്തരമില്ല. അധികാരസ്ഥാനത്തിരിക്കുന്നയാൾ ഈ വിഷയം സഹിച്ചു മിട്ടു. “ഏതാനേ, അങ്ങു പറയുംപോലെ ചെയ്യും. ഈ പാവത്തോടു ഒരു കാണിക്കുന്നേ! ഞങ്ങൾക്ക് നീതി ലഭിക്കുമോരാകണം.” പഡപ്പൻ പറഞ്ഞു.

“ശാി.” ആപ്പിസർ മുന്നോട്ടുനടന്നു. പഡപ്പൻ വീണ്ടും കൈകൂപ്പി അറിയിക്കുന്നതും സ്ഥലംവിട്ടു. അപ്പോൾ സമയം രാവിലെ ഏഴുമണിയായിരിക്കും. ആപ്പിസർ ഒരുക്കണക്കിന് രക്ഷപ്പെട്ടവെന്ന് മാവത്തിൽ നെടുവീർപ്പിട്ട് തന്റെ ടെൻറിലേയ്ക്കുചെന്നു. രാവിലത്തെ ഈ അനുഭവം അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ ഒരു വലിയ ഭാരമായിത്തീർന്നു.

ആപ്പിസർ പതിവുപോലെ പ്രഭാതക്ഷേണത്തിനിറങ്ങു. ബട്ളർ ഏല്പാക്കുടന്ന തിരക്കിലാണ്. മേശപ്പുറത്തു് പട്ടേറ്റുകൾ നിറന്നു. ആപ്പിസർ അതൊന്നും ശ്രദ്ധിച്ചില്ല. നിത്യവും ഉത്സാഹത്തോടെ ബട്ളരോടു് തമാശ പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് ആഹാരം കഴിക്കാറുള്ള ആപ്പിസർ ഇന്ന് ഗൗരവത്തിലാണ്. യാത്രികമായി അദ്ദേഹം ആഹാരം കഴിച്ചുകൂടങ്ങി.

പാളളിയിലെ ഈ ആക്രമണങ്ങളുടെ കഥ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽനിന്നു് മാഞ്ഞില്ല. ശേഷപ്പൻ ഒരു സങ്കാശമുദോഗസ്ഥനാണ്. ഏന്നിട്ടും ഇത്തരം പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ പങ്കെടുക്കുകയോ? ലിങ്കപ്പൻ പാർവതുമായി അവകാശപ്പെട്ടതാണെങ്കിൽ അതിനെന്തു തടസ്സം? പഡപ്പൻ തന്റെ മാത്തിൽ സമാധാനമായി കഴിയവേ ദാദ അക്രമം കാണിച്ചതെന്തിന്? ഈ നടന്നതു് ഒറ്റപ്പെട്ട ഒരു സംഭവമായി കണക്കാക്കാമോ? അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനുഷ്യസ്നേഹം തുടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഈ സംഗതികൾ സകലരും മനസ്സിലാക്കണം. ആപ്പിസർ തീരുമാനിച്ചു. ഈ കേട്ടതെല്ലാം നേരാണെങ്കിൽ അവ ഭീകരമായ കുറ്റങ്ങൾ തന്നെയാണ്. ഇതന്വേഷിക്കാതെ പററില്ല.

ആദ്യമായി മഠത്തിൽചെന്നു് നേരിട്ടു് അന്വേഷിക്കണമെന്ന ചിന്ത കൊടുങ്കാറ്റുപോലെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ അലച്ചു. അദ്ദേഹം ധൂതിയിൽ പ്രഭാ

അക്ഷണം കഴിച്ചു. ആരോടും ഒറ്റയ്ക്കു മിണ്ടിയില്ല. ധൂതിയിൽ ഉടുപ്പുകൂട്ടിത്തന്നു നേരെ ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽചെന്നു. തഹസിൽദാർ ഏതോ ജോലിയിലായിരുന്നു. ആപ്പീസറെക്കണ്ടയുടൻ അദ്ദേഹം എഴുന്നേറ്റുവന്നു. സാഗതം ചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തെയും വിളിച്ച് ആപ്പീസർ വലിയ മഠത്തിലേയ്ക്കു പോയി.

അവിടെ കാഷായവസ്ത്രധാരിയായ എട്ടു വയസ്സുള്ള ഒരു പയ്യൻ നിൽക്കുന്നു. അവൻ മഠത്തിലെ പിന്തുടർച്ചാവകാശിയായെന്നും നാട്ടുപ്രമാണിമാർ അവനെ മഠത്തിൽ വാഴിച്ചിരിക്കുകയാണെന്നും അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കി. മഠത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠിക്കപ്പെടേണ്ടതാണെന്നും? പിന്തുടർച്ചാവകാശിയെ നിയമിപ്പാൻ ഇല്ല അവകാശം ആർ? മഠത്തിന്റെ തുറന്നതെ അവസ്ഥയെന്ത്? പഡപ്പേനെ മഠത്തിൽനിന്നും ഓട അടിച്ചോടിച്ചത് നേരമെന്നോ? ഇങ്ങനെ അനേകം ചോദ്യങ്ങൾക്കു കൂടിനിന്നവരിൽനിന്നും മറുപടി ശേഖരിച്ച് ആപ്പീസർ അവിടെ നിന്നും സ്ഥലംവിട്ടു. പഡപ്പേന്റെ ആരോപണം സത്യമാണെന്നും അദ്ദേഹത്തിനു ബോധ്യമായിരിക്കുന്നു. വലിയ മാളികയുടെ മുമ്പിലൂടെ നടന്നുപോകുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനു മഹാരാജാവിനെക്കൂടി കണ്ടുപോകാമെന്നൊരാഗ്രഹം തോന്നി.

മഹാരാജാവ് അപ്പോൾ എഴുന്നേറ്റുവന്നിരുന്നു. ആപ്പീസറെ അദ്ദേഹം സ്നേഹം രണ്ടുജോടെ സ്വീകരിച്ചു. അല്പനേരം കശവപ്രശ്നങ്ങൾ നടത്തി. സംസാരമധ്യേ സ്വാഭാവികമെന്നു തോന്നത്തക്കവണ്ണം ഓട, പഡപ്പേനെ കാട്ടിച്ചു കഥ ഗിബ്സൻ സാഹേബ് വിവരിച്ചു. ആദ്യം മഹാരാജാവ് ഇക്കാര്യം വിശദമായി അന്വേഷിച്ചു. പഡപ്പേനെപ്പോലൊരു തടിക്കാണെന്നു ഓട ചുമന്നുകൊണ്ടുപോവുകയോ? മഹാരാജാവിനു ചിരിച്ചോതിരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. എന്നാൽ സായ്പിന്റെ ഗൗരവഭാവം കണ്ടപ്പോൾ അതു വെറും തമാശയല്ലെന്നു അദ്ദേഹത്തിനു മനസ്സിലായി.

ഓട അവിടെത്തന്നെ തിരിഞ്ഞുകളിക്കുകയായിരുന്നു. ആപ്പീസർ അവനെ കണ്ടു. സംഗതി നേരമെന്നായെന്നു അവനോടുകൂടി ചോദിച്ചു. ശരിയാണെന്നും ഓട സമ്മതിക്കുകയും ചെയ്തു. നിയമത്തിനെതിരായി പ്രവർത്തിക്കാൻ കാരണമെന്തെന്നു ആപ്പീസർ ചോദിച്ചപ്പോൾ അവൻ മറുപടി ഇല്ലായിരുന്നു. അവിടെത്തന്നെയുണ്ടായിരുന്ന യശവന്തരാജാവും മറുപടി പറഞ്ഞു.

"ആ പഡപ്പേനെ നാട്ടുകാർക്കും വേണ്ടു. അയാളുള്ള സ്ഥലത്തു് മറ്റൊരാൾക്കും ജീവിക്കാൻ സാധ്യമല്ല. അത്തരക്കാരുനു് ഇങ്ങനെയെന്ന സംഭവിക്കണം. അയാൾ അത്തരം പണി ചെയ്തതുകൊണ്ടാണു് ജനങ്ങൾ അയാൾക്കെതിരായി ശബ്ദമേയർത്തിയതു്. ആളുകളെ യേനു് നാട്ടുവിട്ടതാണു്. അങ്ങനെയു് മഠത്തിനുള്ള അവകാശവും നഷ്ടപ്പെട്ടു. ഓട ചെയ്തതുകൊണ്ടു് കൈക്കൊള്ളില്ല." അദ്ദേഹം വാദിച്ചു.

എന്നായാലും നിയമഭൂമിയിൽ ഓരോ കുറുക്കാരനാണെന്നും ആപ്പീസർ അതി പ്രായപ്പെട്ട പഡപ്പൻ മഠത്തിൽ വാഴാനുള്ള അവകാശം കളഞ്ഞുകളിച്ചിരിക്കുന്നു. അയാളെ പുറന്തള്ളാനുള്ള അവകാശം കോടതി മുഖേന നേടേണ്ടതായിരുന്നു. അതിനുപകരം അയാളെ ആക്രമിക്കാൻ ചെന്നത് ശുദ്ധ തെമ്മാടിത്തമാണ്. അത്തരം തെമ്മാടിത്തത്തിന് തക്ക ശിക്ഷ വിധിക്കേണ്ടെന്നും ഗിബ്സൻ സാഹേബ് കടുപ്പിച്ചതന്നെ പറഞ്ഞു.

"നിയമത്തിൽ പറയുന്നതനുസരിച്ച് സാക്ഷിയും തെളിവും ഹാജരാക്കണം. എന്നിട്ടല്ലേ ശിക്ഷ വിധിക്കാവൂ? അതിപ്പോൾ ആവശ്യമുണ്ടോ?" മഹാരാജാവ് ചർച്ച അവസാനിപ്പിച്ചുകഴിഞ്ഞു. കുറച്ചുസമയം എല്ലാവരും മൌനം പാലിച്ചു. മഹാരാജാവുതന്നെ മൌനം ഭഞ്ജിച്ചു. അദ്ദേഹം തലേന്നാളത്തെ നായാട്ടിന്റെ കാര്യത്തെക്കുറിച്ച് ഹൃദയംതുറന്നു സംസാരിച്ചു തുടങ്ങി. ആപ്പീസർ പ്രസന്നവദനനായി. അന്നു വൈകുന്നേരം മഹാരാജാവിന് സ്വീകരണം. പാടളിയിലെ കർഷകർ തങ്ങളുടെ പുതിയ പ്രളവിന് ന്യൂഹാദങ്ങളെർപ്പിക്കാൻ സമ്മേളിക്കുകയാണ്. യശവന്തരായർ ആ സമ്മേളനത്തിന് ഗിബ്സൻ സാഹേബിനേയും ക്ഷണിച്ചു. അദ്ദേഹം കൃതജ്ഞതാപൂർവ്വം ആ ക്ഷണം സ്വീകരിച്ച്, മഹാരാജാവിനെ വണങ്ങി അവിടെനിന്നും ഏഴുനേരം പുലർന്നു മുതൽ അദ്ദേഹം പല ചിന്തകളുമേയും ആഘാതമേറ്റു തകർന്നിരിക്കുകയായിരുന്നു. ഇതുവരെയും അതിൽനിന്നും മോചനം ലഭിച്ചില്ല.

അന്നുച്ചയ്ക്ക് ഓരോ കുറുവാളിയായി ആപ്പീസറുടെ മുഖിൽനിന്നും ആപ്പീസർ തീക്ഷ്ണമായിത്തന്നെ വിചാരണ നടത്തി. ഓരോ പറയാൻ വിചാരിച്ചതെല്ലാം പറഞ്ഞു; എന്നാൽ പഡപ്പന്റെ പരാതിക്കനുക്രമമായി സാക്ഷിഞ്ഞെളിവു നൽകാൻ ഒരു കണ്ടുപോലും പാടളിയിലുണ്ടായിരുന്നില്ല. പഡപ്പനെ അനുകൂലിക്കുന്ന ഒരാളും പാടളിയിലില്ലെന്നകണ്ഠം സായ്പിന് അതുതന്നെ. പരാതിയിൽ ഉന്നയിച്ച കാര്യങ്ങൾ ശരിയാണെന്നും ഓരോ സമ്മതിച്ചിരിക്കുന്നതൊഴിച്ചാൽ വേറെ തെളിവിലും സാക്ഷിയില്ല. ഓരോ എങ്ങനെ ശിക്ഷിക്കും? ആപ്പീസർ ഒരു വഴിയും കണ്ടില്ല.

എന്നാൽ കർത്തവ്യം പാലിക്കണം. വിചാരണ നടത്തിയ സ്ഥിതിയിൽ തീരുമാനം പറയാണം. അതാണ് ചിട്ട. പഡപ്പൻ വിധിപ്രകാരം വാഴിക്കപ്പെട്ട ധർമ്മഗുരു. അപ്പോൾ അയാൾക്ക് മഠത്തിൽ താമസിക്കാനുള്ള പൂർണ്ണ സ്വാതന്ത്ര്യം ഉണ്ടായിരിക്കണം. അയാളെ ആരും തടസ്സപ്പെടുത്തരുതെന്നും ആപ്പീസർ ഉത്തരവായി. ഓരോ നിർദ്ദോഷിയല്ല. നിയമേതരമാഗ്നങ്ങളിൽ ചിലതൊക്കെ ചെയ്തിരിക്കണമെന്നും സ്വയം സമ്മതിച്ചിരിക്കുകയാണ്. എന്നാൽ അധികം പ്രായമായിട്ടില്ലാത്ത ഒരു യുവാവ്. അവന്റെ തെറ്റുകൾ ക്ഷമിക്കണം. ഈ തീരുമാനം ആപ്പീസറുടെ മന:സാക്ഷിക്ക് നിരക്കുന്നതായിരുന്നു. ഏതായാലും ഒരു പ്രധാന പ്രശ്നത്തിൽ തീരുമാനമുണ്ടാക്കിയു. അതത്സംഗ്രഹിച്ച് അദ്ദേഹത്തിനങ്ങായി.

ഏകിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സ് ഈ സംഭവത്തിന്റെ ബന്ധനത്തിൽ നിന്ന് പൂർണ്ണമായും മുക്തമായില്ല. അക്കണ്ഠിതരായി ആരും സാക്ഷിപറയാത്ത

തെളുകൊണ്ടു? പഡപ്പന്റെ പരാതി നിയമപരമായി ശരിയായിരിക്കെ അയാളെ അറസ്റ്റിലിടാൻ ഭരതനും മുന്നോട്ടു വരാഞ്ഞതിന്റെ കാരണം? ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കെ, കൂടുതൽ ആഴത്തിലിറങ്ങേണ്ടതുണ്ടെന്നും അദ്ദേഹത്തിന് തോന്നി. സംഭവത്തിന്റെ ഇടവും വലവും കണക്കെടുത്തുണ്ടാി. ലിങ്കപ്പന്റെ പിന്തുടർച്ചാവകാശപ്രശ്നവും ഈ സംഭവത്തിൽ ഒരു പ്രധാന പങ്കുവഹിക്കുന്നു. ഒരുപക്ഷേ പാറ്വ്തിയമ്മയുടെ പക്ഷക്കാർ സാക്ഷിപറയരുതെന്നും വിചാരിച്ചിരിക്കണം. രസംപോലെ കർമ്മകശലമായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബുദ്ധി അതിവേഗം പ്രവർത്തനക്ഷമമായി.

ലിങ്കപ്പന്റെ പിന്തുടർച്ചാവകാശപ്രശ്നം വിചാരണയ്ക്കു വന്നു. മുസ് ശ്യാമരായരുടെ നിയമനത്തിനെതിരായി ഹർജിയിൽ പാർവ്വതിയമ്മ ഒപ്പിട്ടിരുന്ന കാര്യം ആപ്പീസർ മറന്നിട്ടില്ല. ഈ കേസിന്റെ പിന്നിലും ഇത്തരം വഞ്ചന നടന്നിട്ടില്ലെന്നും എങ്ങനെ പറയും? പാർവ്വതിയമ്മയ്ക്കു കൂലമായി വിധിച്ചാൽ ഇവിടെ തെമ്മാടിത്തത്തിന് നല്ല സൗകര്യം കിട്ടിയതുപോലാവും. അതുകൊണ്ടു് ഗിബ്സൻ സാഹേബ് ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ പിന്തുടർച്ചാവകാശം, അയാളുടെ ആദ്യഭാര്യയിൽ പിറന്ന മുത്തമകനായ ലിങ്കപ്പന്തന്നെ ലഭിക്കേണ്ടതാണെന്ന തഹസിൽദാരുടെ തീരുമാനം ശരിയാണെന്നു വിധിച്ചു.

അപ്പീൽ ഹർജിയുടെകൂടെ ലിങ്കപ്പന്റെ ജനനരജിസ്റ്ററിന്റെ പകർപ്പും ഹാജരാക്കിയിരുന്നു. അതുപ്രകാരം ലിങ്കപ്പന്റെ അച്ഛന്റെ പേർ ശങ്കരപ്പൻ എന്നായിരുന്നുവെങ്കിലും ജാതിപ്പേർ 'ഇടയൻ' എന്നുതന്നെയുണ്ടായിരുന്നു. അപ്പോൾപ്പിന്നെ അയാൾ അജറാണിയിലെ ഇടയൻ ശങ്കരപ്പന്റെ മകനാണെന്നു തെളിയുന്നില്ലേ? ആപ്പീസർ ആ വാദം ശ്രദ്ധിച്ചതേയില്ല. അതാവശ്യമാണെന്നും അദ്ദേഹത്തിന് തോന്നിയില്ല. ശങ്കരപ്പഗൗഡർ തന്റെ ആദ്യഭാര്യ ഗിരിയമ്മയെ വിവാഹമോചനം നടത്തുന്നതിന് മുന്പുതന്നെ ലിങ്കപ്പൻ ജനിച്ചിരിക്കണം എന്നദ്ദേഹം കരുതി. ഗിബ്സൻ സാഹേബിന്റെ മനസ്സ് ആരുടേയും വാദം സമ്മതിക്കുന്ന സ്ഥിതിയിലായിരുന്നില്ല. പാറ്വ്തിയമ്മയുടെ അപ്പീൽ തള്ളിപ്പോയി. ലിങ്കപ്പന്തന്നെ പിന്തുടർച്ചാവകാശം ലഭിക്കേണ്ടതു് ന്യായം ആണെന്നും അദ്ദേഹം വിധിച്ചുകളഞ്ഞു.

ഈ രണ്ടു തീരുമാനങ്ങളും പാടങ്ങിയിലെ ജീവിതജന്മയാകെ മറ്റൊരാൾ വഴിക്കു തിരിച്ചുവിട്ടു. മാർത്തിൽ പഡപ്പൻ വാഴണമെന്നും ആരും ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നില്ല. എന്നാൽ വിധിവിഹിതം ആർക്കുതക്കാൻ കഴിയും? അയാൾക്കെന്നു വീണ്ടും 'സ്വാമി'യായിവന്നു. മഠം ഒഴിഞ്ഞു കിടന്നിരുന്നാലും ആളുകളെ സ്ഥിരമാക്കിയിരുന്നു. എന്നാൽ ഒരു ബാധാ ഒഴിഞ്ഞതുപോലെ, നാടുവിട്ടോടിപ്പോയ പഡപ്പൻ തിരിച്ചുവന്നാൽ ഇനിയെന്തൊക്കെ ഗുഹ്യസൂത്രങ്ങൾ ഉണ്ടാകുമെന്നും ആളുകൾ മയപ്പെട്ടു.

പാടങ്ങിയിലെ ഗൗഡരുടെ അവാടിന് അജറാണിയിലെ ലിങ്കപ്പന്തമ്മിൽ ഒരു ബന്ധവുമില്ലെന്നും പക്ഷമെടുത്തുപോലെ സ്പഷ്ടം. എന്നാൽ നിയമപ്രകാരം അയാൾ അധികാരിയായിരിക്കുന്നു. ശങ്കരപ്പഗൗഡർ കാലം

ഗതി പ്രാപിച്ചുകാലത്തു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ തറവാടിന്റെ അന്തരം അഭിമാനവും സംരക്ഷിക്കാൻ നാട്ടുകാർ വാക്കുകൊടുത്തതാണു്. എന്നാലിന്നു് തികച്ചും ഏതിരായാണു് സംഭവം നടന്നതു്.

ഈ രണ്ടു തീരുമാനങ്ങളും ജനങ്ങളുടെ വിശുദ്ധമായ വികാരങ്ങളെ മലിനപ്പെടുത്തുന്നവയായിരുന്നു. ജീവിതം നിയന്ത്രണാതീതമാവുകയാണോ? മഴക്കാലത്തു് വെള്ളപ്പൊക്കമെന്നതുപോലെ ഏതോ ദുർവിധി ഈ ഗ്രാമജീവിതത്തെ മുക്കിക്കൊല്ലുകയാണോ? അതിന്റെ മുന്നിൽ ഒരു ശക്തിക്കും സ്ഥാനമില്ലെന്നോ? ജീവിതം വരമ്പിലെ മണ്ണുപോലെ പൊടിഞ്ഞുവീഴുകയാണു്; വെള്ളംപോലെ ഒഴുകുകയാണു്. കലംകത്തിയൊഴുകുന്ന നദിയിൽ നിന്നിവന്ന ബാളാചായ്വർ പോലും ഈ വാർത്തകേട്ടു് നിരാശനായി.

35

അന്നു രാത്രി സ്വീകരണ സമ്മേളനം കഴിഞ്ഞു ബാളാചായ്വർ തിരിച്ചു് ഇല്ലത്തെത്തുമ്പോൾ മണി പത്തുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. ആചായ്വർ സമ്മേളനച്ചടങ്ങുകളെക്കുറിച്ച് അയവറിക്കുകയായിരുന്നു. കർഷകർ മഹാരാജാവിനോടു് എങ്ങു സ്പർശിയായ സ്നേഹാഭരങ്ങൾ പ്രദർശിപ്പിച്ചു. മഹാരാജാവിന്റെയും ഗിബ്ബസ് സർ സാഹേബിന്റെയും പ്രസംഗങ്ങൾ അവരുടെ പദവിയ്ക്കൊത്ത നിലവാരം പുലർത്തി.

ഇതിനിടയ്ക്കു് സമുപ്രധാനമായ ഒരു സംഭവം നടന്നുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഉച്ചയ്ക്കുനടന്ന വിചാരണയിൽ ഭാദയെ മോചിപ്പിച്ചിരുന്നുവെങ്കിലും നാട്ടുകാർ അവനെക്കുറിച്ച് ആശങ്കയുണ്ടായിരുന്നു. പോരാത്തതിന്നു് അവന്റെ ഏതതു് ചാട്ടം വർദ്ധിച്ചുവെന്നു് അവർ ഭയപ്പെട്ടു. പഡപ്പൻ പാടള്ളിയിൽ ശാശ്വതമായി ആവാസമുറപ്പിക്കാൻ പോകയാണു്. ആ സ്ഥിതിക്കു് അവർ രണ്ടുപേരും തമ്മിലുള്ള പിണക്കം തീർക്കേണ്ടതല്ലേ? ലിങ്കുസ് പിന്തുടർച്ചാവകാശം ഉറപ്പായിരിക്കുന്നു. ഈ പ്രശ്നങ്ങൾ ഊതിയുലർന്ന അഗ്നികണ്ഠത്തിൽ സ്വാഭാവികമായും ഭാദ ഹോമിക്കപ്പെടും. അവൻ ഇതിൽനിന്നു് വല്ലവിധവും രക്ഷപ്പെട്ടാൽ മതിയെന്നു് ഏല്പാവരും ആഗ്രഹിച്ചു.

കുതിരപ്പറത്തിരുന്ന തന്നെ രക്ഷപ്പെടുത്തിയ നിമിഷമുതൽ മഹാരാജാവിന്റെ കൂപാകടാക്ഷത്തിന്നു് ഭാദ പാത്രീഭൂതനായിരിക്കുന്നു. അവന്റെ അന്ധമാന്യമായ ശക്തിവിശേഷങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തെ ആകർഷിച്ചു. മഹാരാജാവിന്റെ കൈകൾ ഫയൽമാൻമാരോടു് അതിരറ്റ പ്രതിപത്തിയാണു്. ഭാദ പ്രസിദ്ധനായ അഭ്യാസിയും, മഹാരാജാവിന്റെ താമസക്കാലത്തു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സമീപത്തുതന്നെ പെരുമാറിയിരുന്നതു് കാരണം ഭാദയുടെ സ്വഭാവം അദ്ദേഹം

നന്നായി മനസ്സിലാക്കി. എന്തെങ്കിലും ചെയ്തു് ഭാഭയെ തന്റെറട്ടുകൾ കൊണ്ടു പൊകണമെന്നു് അദ്ദേഹം അഭിലഷിച്ചു. ഭാഭയെത്തീരായ ആരോപണങ്ങൾ മഹാരാജാവിന്റെ അഭിലാഷം പൂർത്തീകരിക്കുന്നതിനൊരു കാരണമായി അർത്ഥം.

അവൻ മഹാരാജാവിന്റെറട്ടുകൾ പോയാൽപ്പിന്നെ പാദങ്ങളിയിൽ കിടന്നു് നട്ടംതിരിയേണ്ടിവരില്ലെന്നുകരുതി ബാളാചാതുര്യം അനുമതി നൽകി. ഭാഭയ്ക്കു് അത്യാഹ്ലാദം; എന്നാൽ ലക്ഷ്യമെന്ന സമ്മതിപ്പിക്കുക എളുപ്പമായിരുന്നില്ല. "ഭാഭയൊരു മകനാണെ! അവനെക്കൂടാതെ ഞാനെങ്ങനെ കഴിഞ്ഞുക്കൂടും? എന്നിരിക്കണമെങ്കിൽ അവനെല്ലാതെ മറ്റൊരാളെക്കൂട്ടും?" അയാൾ നിലവിളിച്ചു. ബാളാചാതുർ അയാളെ സമാശ്വസിപ്പിക്കാൻ പലവിധത്തിലും ശ്രമിച്ചു. "നിനക്കിവിടെ നിൽക്കാനാവില്ലെങ്കിൽ നമ്മുടെ ഗ്രാമത്തിലേയ്ക്കു് വന്നോളം. നമ്മുടെ കൃഷിയും കായ്കളും നോക്കിനടന്നാൽ മതി." യശവന്തരായർ ലക്ഷ്യമെന്നെ ആശ്വസിപ്പിക്കാൻ പറഞ്ഞു.

എന്തായാലും ഭാഭയുടെ പ്രശ്നം ഒരുവിധത്തിൽ പരിഹരിക്കപ്പെട്ടു; എന്നാൽ പാദങ്ങളിയിലെ കഴപ്പങ്ങളെല്ലാം പരിഹരിക്കപ്പെടുന്നതിന്റെ ലക്ഷ്യമെന്നു കണ്ടില്ല. പാദങ്ങളിയുടെ സമ്മാനമായി ഞങ്ങൾ ഭാഭയെ സമർപ്പിക്കുകയാണെന്നു് ആചാതുർ മഹാരാജാവിനോടു പറഞ്ഞു. പ്രത്യേകകാരമായി പാദങ്ങളിയിലെ കായ്കളും ഭംഗിയായി കൊണ്ടുനടക്കണമെന്നു് മഹാരാജാവിനോടുപേക്ഷിച്ചു. മഹാരാജാവു് അതിരായ സന്തോഷത്തോടെ ഇതിന്നു സമ്മതിച്ചു. സ്വീകരണത്തിന്നു മറുപടി പറയവേ അദ്ദേഹം പരസ്യമായ ഉറപ്പു നൽകി.

എങ്കിലും പാദങ്ങളിയുടെ കണകൾ അവസാനിക്കുന്നതിന്റെ ലക്ഷ്യമെന്നു കണ്ടില്ല. ആചാതുർ കണ്ടില്ല. കഴിഞ്ഞ അഞ്ചാറുദിവസങ്ങളിലെ സംഭവങ്ങൾ സത്യത്തെ തലകീഴാക്കി നിറുത്തിയതുപോലെ ഭീകരമാണു്. മാരകമെങ്കിലും നന്നായിവരുമെന്നു പ്രതീക്ഷിച്ചിരിക്കെ പഡപ്പേൻ വീണ്ടും രംഗപ്രവേശം ചെയ്തു്നിരിക്കുന്നു! അയാളുടെ പാപകർമ്മങ്ങളുടെ കരിനിഴൽ പാദങ്ങളിയിലെ ജീനജീവിതമാകെ വ്യാപിക്കും. ഒരിക്കത്തും നിൽക്കാതെയൊഴുകുന്ന വെള്ളം പോലെയാണീ ജീവിതമെന്നു് ആചാതുർക്കറിയാം. ഇപ്പോൾ തെളിഞ്ഞു് ശ്രദ്ധേയർ ജലനിരപ്പു് അടുത്ത നിമിഷം കലഞ്ഞി മറിയുന്നതു് അദ്ദേഹം കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. അങ്ങനെ ജീവിതം വീണ്ടും വൃത്തികേടായിത്തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. എല്ലാ റാിദ്ധംപെച്ചു് ദൈവകരമായ പ്രശ്നം അധികാർത്ഥനവാദിന്റെ അഭിമാനവും ഭാവിയുമാണു്. ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ തറവാട്ടിന്നു് കളങ്കംപതിയുന്നതു് ആക്കം ഇഷ്ടമല്ലായിരുന്നു. പാവ്തിയമ്മ പലരുടേയും വിദ്വേഷത്തിന്നു് പാത്രമായിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ അവർ നാട്ടിന്നു് വേണ്ടാത്തവരല്ല. ശങ്കരപ്പൻ മരിക്കുന്നതിന്മുമ്പുതന്നെ ഈ ഭീതിയുടെ നിഴൽ ആയാളുടെ തറവാടിനേൽ പതിഞ്ഞതാണു്. അതിന്നു കാരണക്കാരൻ ഈ പഡപ്പേൻതന്നെയായിരുന്നു. നാനായുടെ മരണം; ചികിത്സയുടെ അപകടം; ഗ്രാമത്തിലെ കൊലയും കൊള്ളയും—എല്ലാം പഡപ്പേന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ നടന്നതാണു്. ഒന്നും രഹസ്യമായിരുന്നില്ല.

ന്നിട്ടു. എന്നാൽ ഈ ദുഷ്ടശക്തികൾക്കെതിരെ പോരാളൻ ആർക്കു ശക്തിയില്ലായിരുന്നു. ഭാര്യയുടെ എതിർപ്പ് തികച്ചും നിരുമാനസമുത്തമമായി വഴിയിലായിപ്പോയി. അക്കാരണംകൊണ്ട് അവർതന്നെ താഴ്ന്നു പോകേണ്ടിവന്നിരിക്കുന്നു. ആചാര്യൻ സമരം ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ അത് വെറും നിഴൽമുഖം മാത്രം.

ആചാര്യർ തന്റെ ദൗർബല്യത്തെക്കുറിച്ച് തികച്ചും ബോധവാാനാണ്. തന്റെ ശക്തി പാദങ്ങളിലെ രേക്കിന്റെ പോലെയല്ല. ശേഷപ്പണി നിത്യപരിജ്ഞാനമോ ശങ്കരപ്പണ്ഡിതന്റെ അധികാരപ്രഭാവമോ അദ്ദേഹത്തിനില്ല. കണ്ണാടുകാക്കുറുപ്പായിക്കൊണ്ടിരിക്കാം അദ്ദേഹത്തിനറിയില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ പരിമിതിയാണിത്. പേരുകേട്ട വൈദിക ബ്രാഹ്മണൻ; സനാതനധർമ്മത്തിൽ നിഷ്ഠയുള്ള ആൾ. അതുകൊണ്ട് ആളുകൾ ബഹുമാനിക്കുന്നു. ഇല്ലെങ്കിൽ ആരും വിലവെക്കില്ല. നാട്ടിലെ പണ്ഡിതന്മാർക്കരിൽ താനും ഒരാളാണ്. ശങ്കരപ്പണ്ഡിതൻ ഉണ്ടായിരുന്നപ്പോൾ ആചാര്യൻ ഉപദേശങ്ങൾ വിലമതിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. എന്നാലിന്ന് അദ്ദേഹത്തെ ആർക്കും വേണ്ട. മഹാരാജാവ് തന്നോടുകാണിച്ച ആദരവ് ആത്മാർത്ഥമായിരുന്നു. സ്വഭാവഗുണമുള്ള ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ എന്ന നിലയ്ക്കാണ് തനിക്കു ബഹുമാനം ലഭിച്ചത്.

ഇതെല്ലാം മനസ്സിലായിട്ടും താൻ ഈ നാടുകാരുടെയിൽ എന്തിന് ഇട പെടണം? ആചാര്യർക്ക് താൻ ചെയ്തതൊക്കെ അധികപ്രസംഗമായിപ്പോയെന്നു തോന്നി. ആദ്യകാലത്തു തന്നെക്കുറേ ആളുകൾ ചേർന്നു നടത്തിയ അക്രമങ്ങൾക്ക് കയ്യടക്കമുണ്ടോ? ആ പാപത്തിനൊക്കെ പ്രായശ്ചിത്തം വേണം. ശരി. ദൈവം അനുവദിച്ചതന്നെ ആ കടപ്പാട് തീരണം. എന്നാലേ മോചനമുള്ളൂ. ഇപ്പോൾ ശേഷപ്പണ്ഡിതൻ പ്രായശ്ചിത്തം അനുവദിക്കുകയല്ലേ?

പുലിപേട്ടപ്പുഴവരാരിലൊരാൾ പന്തംപിടിച്ച് മുന്നിൽ നടക്കുന്നു. രാത്രി പെട്ടെന്ന് മണിയായിക്കൊണ്ടും മഴ ചാറ്റുന്നുണ്ട്. കാറ്റു മുതുകെല്ലു മൂടുകയുണ്ട്. പന്തം ആടിയുലഞ്ഞു. ആചാര്യർ യാത്രയിലായി വലിയമാളികയിൽനിന്നു ഇല്ലത്തേയ്ക്ക് നടക്കുകയാണ്. സ്വീകരണ സമ്മേളനത്തിലെ സംഭവങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്മൃതിപഥത്തിൽ വീണ്ടും ഉയർന്നു. ഈ ചിന്തയിൽനിന്നു ഏന്നെങ്കിലും മോചനം ലഭിക്കുമോ? ഏതുതന്നെ ശ്രമിച്ചാലും ചിന്തകൾ തന്നെ ആക്രമിക്കുകയാണ്. അവയുടെ ബഹളത്തിൽ തന്റെ അന്തരാഗതി കെടാതെ സൂക്ഷിക്കണം. ശ്രമസാധ്യമായ കൃത്യം. നിരന്തരമായ ജാഗ്രതയോടെ അതിനെ കാത്തുരക്ഷിക്കണം. തീവ്രമായ ഏതെങ്കിലും വിഭവങ്ങൾക്കു അല്ലെങ്കിൽ തീവ്രമായ മോഹമോ ആ വെളിച്ചത്തിന് മങ്ങലേല്പിച്ചേക്കാം. ചിലപ്പോൾ തിരിതന്നെ ചൈതന്യമുണ്ട്, കത്താൻ മടിച്ചേക്കാം. മനസ്സിന്റെ ആത്മചൈതന്യം പരിശീലിക്കുന്നതിന് ഈശ്വരൻ രൂപപ്പെടുത്തിയ ഒരു മാതൃകയായിരിക്കണം ഈ ജീവിതമെന്നു ആചാര്യർക്കു തോന്നി.

ആചാര്യർ ഈ ചിന്തയിൽ മുഴുകിയിരിക്കവേ ഇല്ലത്തേത്തി. തന്റെ നിത്യ കർമ്മാനുഷ്ഠാനങ്ങൾ വേഗംകഴിച്ച് വീണ്ടും വലിയ മാളികയിലേയ്ക്ക് തിരിച്ചു

ചെല്ലണം. ഹൊരാജാവു് അടുത്തദിവസം ഗ്രാമം വിട്ടുകൊണ്ടു്. അതിന്നു് മരുക്കത്തോടു ചെല്ലണം. നിത്യകർമ്മങ്ങൾ തീർക്കാനായി അദ്ദേഹം ഇല്ലത്തു് കയറി. അവിടെ ഒരു സ്ത്രീ വിൽക്കുകയുണ്ടു്. ആചാര്യർ ശ്രദ്ധിച്ചു. സ്വന്തം തിരിച്ചറിഞ്ഞു. "ആരാ, തുളസിയമ്മയോ? കരയാൻമാത്രം എന്തുണ്ടായി?" ആശ്വസിപ്പിക്കുന്ന സ്വരത്തിൽ ജിജ്ഞാസാഭേതമായി അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു.

ആചാര്യരുടെ ചോദ്യം കേട്ടതോടെ ശേഷപ്പണർ ഭാര്യ തുളസിയുടെ ദുഃഖം അണുപൊട്ടിയൊഴുകി. ഒന്നും പറയാതെ കൂടുതലച്ചത്തിൽ തേങ്ങിക്കൊത്തു തുടങ്ങി. ആചാര്യരുടെ പത്നി പുറത്തുവന്നു. "പാവം! ശേഷപ്പണ ഇന്നലെ രാത്രിതന്നെ ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്കു് വിളിച്ചുകൊണ്ടുപോയത്രെ. ഇന്നു് ഉണ്ണാൻ പോലും വിട്ടില്ല. ആ മേലാപ്പിസർ ജയിലിലയയ്ക്കുമെന്നു് പേടിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നുവത്രെ. അതുകേട്ടു് നമ്മുടെ തുളസി പേടിച്ചുവിറച്ചു് നിലവിളിക്കുകയാണു്. ഏതെങ്കിലും ചെയ്തു് ശേഷപ്പണ രക്ഷിക്കണം. ഏതപേക്ഷിക്കാൻ വന്നതാണു്." അവർ സംഭവം വിവരിച്ചു് മറുപടിക്കായി കാത്തുനിന്നു.

ആചാര്യരുടെ മുഖഭാവം ഗൗരവപൂർണ്ണമായി. അദ്ദേഹം ഭാര്യയ്ക്കു് മറുപടി നൽകിയില്ല. ഒന്നു് നെടുവീപ്പിടുകമാത്രം ചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വ്യഥയുടെ ആഴത്തിന്നിന്നു് വന്നതായിരുന്നു അതു്. "എല്ലാം ശ്രീഹരിയുടെ ഇച്ഛ!" ആത്മഗതമെന്നാണു് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. കൂടുതലൊന്നും പറയാതെ കാല കഴുകി, മാററടുത്തു് സന്ധ്യാവന്ദനത്തിനിരുന്നു.

ആ സമയത്തു് ആരു സംസാരിക്കാറില്ല. ശേഷപ്പണർ ഭാര്യയും കരച്ചിൽ നിർത്തി. പ്രതീക്ഷാനിർഭരമായ ഗംഭീര നിശ്ശബ്ദത. സന്ധ്യാവന്ദനം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ആചാര്യപത്നി പലഹാരത്തിന്റെ പാത്രം മുന്നിൽവെച്ചു. ആചാര്യർ പാത്രം നീക്കി. "തുളസിയമ്മേ, നിങ്ങൾ വല്ലതു് കഴിക്കൂ."

"അദ്ദേഹം അവിടെ വീണ്ടുകിടക്കുമ്പോൾ എന്തിനെക്കുറിച്ചു് വെള്ളം ഇറങ്ങും? എന്തെക്കൊണ്ടാവില്ല. രാവിലെമുതൽ അദ്ദേഹം ഒന്നും കഴിച്ചിട്ടില്ല." തുളസി വീണ്ടും വിഷിപ്പൊട്ടി.

"ശരിയാണു്. സർക്കാരുദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെ കാര്യം! അതിലും വിശേഷിച്ചു് ഇംഗ്ലീഷുകാരനായ ആപ്പിസർ. ഉത്തരവു് വീണ്ടും മാറുകയില്ല. ശേഷപ്പണർ സ്വന്തം കാലിൽ കളുപ്പുണ്ടായിട്ടിരിക്കുന്നു. തന്റെ പാടുനോക്കി നടന്നാൽ പോരായിരുന്നോ? ഇപ്പോൾ നമുക്കെന്തുചെയ്യാൻ കഴിയും? നീ വിവരമുള്ളവളല്ലേ? നിനക്കു് അപ്പോഴേ അവനെ ഉപദേശിക്കാമായിരുന്നില്ലേ? വിട്ടച്ചതു് കൊയ്തല്ലെങ്കിലും അവൻ കഴിച്ച കഴിയിൽ അർപ്പിക്കുന്ന പത്നിയായിരിക്കുകയാണു്. ഇപ്പോൾ നീ പട്ടിണികിടന്നാൽ അവൻ രക്ഷപ്പെടുമെങ്കിൽ അങ്ങനെ ചെയ്തതോളം." അദ്ദേഹം ആശ്വസിപ്പിച്ചു. ഇത്രയും പറയാൻ അദ്ദേഹം തന്റെ കരളിനെ കല്ലാക്കിമാറ്റിയിരുന്നു.

തുളസിയമ്മയ്ക്കു് ആചാര്യരുടെ വേദാന്തം ആവശ്യമില്ലായിരുന്നു. ഭർത്താവിന്റെ വിമോചനമൊഴിച്ചു് അവൾക്കു് മറ്റെന്താണു് വേണ്ട. "നിങ്ങൾ പറയുന്നതൊക്കെ നേമാബു്, ആചാര്യരേ. ഏന്നാലെന്നിന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ

മുഖം കാണാതെ അന്നവും വെള്ളവും ഇറങ്ങിപ്പോയി. എന്റെ പ്രാണൻ പീടയുന്ന് ആചാര്യരേ! അദ്ദേഹം ഈ സ്ഥിതിയിൽ ഇരിക്കുന്നതു കാണുന്നതിലും മേലേ മരിക്കുന്നതാണ്. ഈശ്വരൻ ഏതൊക്കെ കൊണ്ടുപോയ്ക്കോട്ടെ!”

“തുളസിയമ്മേ, മതിയാക്കൂ. കരഞ്ഞിട്ടെന്തു പ്രയോജനം? ചുരുങ്ങിയതായാ ഈ പലഹാരം കഴിക്കൂ. കൊച്ചുപെണ്ണ! പട്ടിണി കിടക്കല്ലേ!”

“എന്നിടം സന്ദർശിച്ചു ആചാര്യരേ. ആദ്യം അദ്ദേഹത്തെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരൂ. നിങ്ങളുടെ മകളായിരുന്നെങ്കിൽ നിങ്ങളിങ്ങനെ വെറുതെ നോക്കിയറിയിക്കുമായിരുന്നോ?” തുളസിയമ്മ ആചാര്യരുടെ ആത്മാവിനെ പിടിച്ചുകുലുക്കി. ഇതുവരെ നിശ്ശബ്ദമായിരുന്ന ആചാര്യപത്നിയും തേങ്ങിത്തുടങ്ങി.

ആചാര്യർക്ക് പ്രാണസങ്കടം. തന്റെ പത്നിയുടെ ദുഃഖത്തിന്റെ ആഴം അദ്ദേഹത്തിന് മാത്രമേ അറിയൂ. തുളസി വളരെ ചെറുപ്പമാണ്. തന്റെ മകളല്ല; പൗത്രിയാവാനുള്ള പ്രായമേയുള്ളൂ. ദുഃഖസാഗരത്തിന്റെ അഗാധതയിൽ തെറ്റും ശരിയും മങ്ങിപ്പോയി. ഈ ശേഷപ്പുറം തുളസിയും ആചാര്യരുടെ ഇല്ലത്തു് അനേകം തവണ വന്നവരാണ്. ഒരേ നാട്ടുകാരായിരിക്കട്ടെ, നിത്യവും അവരെ കാണാതിരിക്കാൻ പററില്ല. എന്നാൽ മുമ്പാകെപ്പോയി ഇതു പോലൊരു ആത്മീയമായ അടുപ്പമോ ബന്ധമോ പ്രകടിപ്പിച്ചിരുന്നില്ല. ആചാര്യർക്ക് ഇതെല്ലാം വിചിത്രമായിത്തീർന്നി. ഇല്ലെങ്കിൽ തുളസി തന്റെ മകളാണെന്ന തോന്നൽ ഇന്നുമാത്രം ഉണ്ടാകാൻ കാരണമെന്തു്? മങ്ങിക്കത്തുന്ന വിളക്കിന്റെ പ്രകാശത്തിൽ ആചാര്യർ ഭാര്യയുടെ മുഖത്തുനോക്കി. വാർദ്ധക്യത്തിന്റെ മോലം നിഴൽ വീശിയ കണ്ണുകളിൽ കണ്ണീർ തളകെട്ടിനിന്നു. തുളസിയുമായുള്ള ഈ പുതിയ ബന്ധമെങ്കിലും തനിക്കിരിക്കട്ടെയെന്നും ആ കണ്ണുകൾ അപേക്ഷിക്കുകയായിരുന്നു. ആചാര്യർക്ക് ഗത്യന്തരമില്ലാതായി. അദ്ദേഹം സ്വന്തം ജീവിതത്തിലെ ഏറ്റവും വലിയ പരീക്ഷണഘട്ടത്തെ നേരിടുകയാണ്. എങ്കിലും താപാഗ്നിയിൽ ദഹിക്കുന്നു. മനസ്സ് ഉഭയിഗമായിരിക്കുന്നു. അവസാനം തീരുമാനം ഉറപ്പു. പലഹാരങ്ങളികയുടെനേരെ ഒരു നോക്കുകപോലും ചെയ്യാതെ അദ്ദേഹം ഏഴുനേറ്റു.

“തുളസിയമ്മേ, സമാധാനിക്കൂ. എല്ലാം ഈശ്വരനിൽ അർപ്പിക്കൂ. വെറുതെ പട്ടിണികിടക്കരുതു്. എന്നിങ്ങിപ്പോരതന്നെ വലിയ മാളികയിൽ ചെല്ലണം. രാവിലെ കളിക്കാൻ ആറ്റിലേയ്ക്കു പോകുമ്പോൾ ഞാൻ വീട്ടിലേയ്ക്കുവരാം. മഹാരാജാവിനോടും നിന്റെ വിഷമം ഉണ്ടാക്കിക്കാം. നിന്റെ ഭാഗ്യം തെളിഞ്ഞാൽ ഒരുപക്ഷേ മഹാരാജാവിന്റെ ആഗ്രഹം ആപ്പീസർ നിറവേറ്റും. അദ്ദേഹത്തിനിരിക്കാൻ പ്രയാസമായി; അദ്ദേഹം അവിടെനിന്നെഴുന്നേറ്റു നടന്നു.

ആചാര്യരുടെ മനസ്സ് ദുഃഖഭാരംകൊണ്ട് മരവിച്ചിരിക്കുന്നു. വലിയ ചാളികയിൽ, തന്നെ ചാത്തു് അനേകം ജോലികൾ കിടക്കുന്നു. മഹാരാജാവ് ആഴ്ത്തലിവസം ഉച്ചയ്ക്കു് ഇരുപുറത്തേയ്ക്കെഴുന്നള്ളും. അദ്ദേഹം പാലേയ്ക്കിറുത്ത് ആദ്യമായി വന്നതാണ്. അതുകൊണ്ട് പോകുന്നതിനുമുമ്പായി പുലർവേട്ടപ്പുറം

ന്മാർ, കൃഷിക്കാർ, മറ്റുജോലിക്കാർ ഇവർക്കെല്ലാം പാരിതോഷികങ്ങൾ നൽകണം. പാരിതോഷികം കൊടുക്കാനുള്ളവരുടെ ഒരു പട്ടിക തയ്യാറാക്കാൻ മഹാരാജാവ് യശവന്തരായഭരോടു പറഞ്ഞു. ശ്യാമരായഭരോടുകൂടിയാലോചിച്ച് യശവന്തരായർ ഒരു പട്ടിക തയ്യാറാക്കിയിരിക്കുന്നു. ആചാര്യർ ആ പട്ടിക ശരിവെക്കണം. അതിനാണ് അദ്ദേഹം ഇപ്പോൾ കൂട്ടിയിൽ പോയിരിക്കുന്നത്.

ആചാര്യർ വലിയ മാളികയിൽ എത്തിയ ഉടനെ യശവന്തരായർ അദ്ദേഹത്തിന് പട്ടിക സമർപ്പിച്ചു. ആചാര്യർ അതൊന്നോടിച്ചനോക്കി. രാജപുരോഹിതന് ഒരു കസവുപ്പാളം ദക്ഷിണയും എന്ന് എഴുതിച്ചേർത്തിരിക്കുന്നു. (പട്ടിക ദേവനാഗരിയിൽതന്നെ എഴുതിയിരിക്കുന്നു.) ആചാര്യർക്കു സമ്മതമായിരുന്നില്ല. ഈ ഗതിയില്ലാത്ത ദരിദ്രബ്രാഹ്മണനെ ഇങ്ങനെ ആദരിക്കേണ്ട കാര്യമില്ലെന്ന് അദ്ദേഹം വാശിപിടിച്ചു. യശവന്തരായർ അതിനു സമ്മതിച്ചില്ല. പട്ടികയുടെ ബാക്കിഭാഗം വായിച്ച് മഹാരാജാവിനെ കാണിക്കണം. അതിനുശേഷം അവിടുത്തെ കാര്യസ്ഥനെ ഏൽപ്പിക്കണം.

ബാളാചാര്യർ വാശിപിടിച്ചിരിക്കുന്ന കാര്യം മഹാരാജാവു അറിഞ്ഞു. ആചാര്യരെ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു വിളിപ്പിച്ചു സംസാരിച്ചു. വീണ്ടും അതേ മറുപടി. "രാജപുരോഹിതനെ ആദരിക്കാതെ പോകാൻമാത്രം ഈ സംസ്ഥാനം ദരിദ്രമല്ല ആചാര്യരെ! നിങ്ങൾക്കു വേണ്ടതു പറഞ്ഞോളൂ. അതുതരാം." മഹാരാജാവ് ആത്മാർത്ഥമായിപ്പറഞ്ഞു. മഹാരാജാവിന്റെ സ്പഷ്ടപൂർണ്ണമായ നിർദ്വേഷത്തിനു മുമ്പിൽ ആചാര്യരുടെ വാശിക്ക് സ്ഥാനമില്ലാതായി.

ബാളാചാര്യർക്ക് ചിന്തിക്കേണ്ടിവന്നു. ശേഷപ്പണി വിമോചനമാണ് പ്രധാനപ്രശ്നം. അതിനെക്കുറിച്ചൊന്നും തിരുമനസ്സുണർത്തണം. പക്ഷേ, ശങ്കി ശേഷപ്പണി കററങ്ങര അസാധാരണങ്ങളാണ്. നിയമദ്രഷ്ടാ അക്ഷന്തവ്യം. മനുഷ്യത്വപരമായ ഒരു സമീപനം എന്ന നിലയുണ്ടാകട്ടെ, അയാളെ മോചിപ്പിക്കുന്നതിന് മറ്റൊരു ഔവുകഴിവു പറയാനില്ല. എന്നാൽ ശേഷപ്പണി കാര്യയുടെ കരുണാജനകമായ ചിത്രം എല്ലാ തത്വങ്ങളെയും ആദർശങ്ങളെയും മറികടക്കാൻമാത്രം ശക്തമായിരുന്നു; ഹൃദയസ്പർശിയായിരുന്നു. ആചാര്യർ ആ താപാഗ്നിയേറ്റു വാടിയിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ആ അനുഭവം അന്യരിലേയ്ക്ക് എങ്ങനെ പകരും? ശുദ്ധമായ വികാരങ്ങൾ പ്രകടിപ്പിക്കുമ്പോൾ അതിനു ചില നിറങ്ങൾ വന്നുചേരാതിരിക്കില്ല. അപ്പോൾ ചിലർ ഉപേക്ഷിക്കുന്ന അർത്ഥങ്ങൾ ഗ്രഹിക്കാനും സാധ്യതയുണ്ട്.

ഏറെ സമയം അറച്ച്, ശങ്കിച്ചുനിന്നു. അവസാനം ഹൃദയത്തിന്റെ വിളിക്കുകയും താനിപ്പോൾ എത്തിപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ധർമ്മസങ്കടം എന്താണെന്ന് തിരുമനസ്സുണർത്തിച്ചു. എന്തുചെയ്താലും വേണ്ടില്ല, അയാളെ രക്ഷപ്പെടുത്തണം. അയാളുടെ ഭാല്യയെ ദുഃഖത്തിൽനിന്നു മോചിപ്പിച്ചു പററ്റു. അദ്ദേഹം തപേക്ഷിച്ച്: "ആത്മാവിന്തന്നെ മുറിയേററിയിരിക്കുന്ന ഈ സന്ദർഭത്തിൽ സ്വയമെന്നോ അന്യായമെന്നോ ഉള്ള പ്രശ്നമേയില്ല. തിരുമനസ്സു വിചാരിച്ച് ആ പാവം സ്ത്രീയുടെ ദുഃഖം കുറയ്ക്കാൻ വല്ലതും ചെയ്യണം."

മഹാരാജാവു ചിന്താധീനനായി. ബാല്യാചാര്യരുടെ സ്വരത്തിലെ ആത്മഃ തന്ത്ര അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയത്തിലേയ്ക്കിറങ്ങി. അവസാനം അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു ചെയ്യാൻ മഹാരാജാവു സമ്മതിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിനും ഗിബ്സൻ സാഹേബിനെ സംശയമുണ്ടു്. ആ ഇംഗ്ലീഷുകാരൻ ന്യായനായ ചർച്ചയ്ക്കു മുതിർന്നാൽ? എങ്കിലും ശ്രമിക്കാമെന്നൊറ്റ. ആചാര്യരുടെ മുഖം കൃതജ്ഞത കൊണ്ടു വീടൻ. പാരീതോഷികത്തിന്റെ പട്ടികയിൽ ആചാര്യരുടെ പേര് നെതിരെ ഒരു കസവുഷാളം ഭക്ഷണവും എണ്ണഴുതിയതു് അവിടെ മായാതെ കിടന്നു.

മഹാരാജാവിന്റെ സംശയം അടിസ്ഥാനരഹിതമായിരുന്നില്ല. ഗിബ്സൻ ആദ്യം സമ്മതിച്ചില്ല. തക്കാവിടക്കു കൃഷിക്കാക്കു നൽകാതെ മുക്കിയ കറും ആരേയും പ്രകോപിപ്പിക്കാൻ പോരുന്നതാണു്. മഹാരാജാവിനു തന്റെ സൗഹാർദ്ദം മുഴുവൻ പണയപ്പെടുത്തി സംസാരിക്കേണ്ടിവന്നു. അവസാനം ശേഷപ്പണ വിമോചിപ്പിക്കാൻ ആപ്പീസർ സമ്മതിച്ചു.

അവരുടെ ചർച്ചയിടയിൽ ഒരു സത്യം പ്രകടമായി. തക്കാവിടക്കത്തിന്റെ കാതു് ശേഷപ്പൻ മുക്കിയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അതിനു കാരണം 'സറ്റെപ്പ'യുടെ ചെലവാണെന്നു മഹാരാജാവു വാദിച്ചു. ആപ്പീസർ എന്തു മറുപടി പറയും? അദ്ദേഹമാണെങ്കിൽ ക്യാമ്പിൽ തനിക്കുവേണ്ടി ചെലവു ചെയ്യപ്പെടുന്ന അന്ന—പൈ കണക്കാക്കി കൊടുക്കുന്ന പതിവു് നിർദ്ദാക്ഷിണ്യം പാലിക്കുന്ന ദുരുദ്ദാണു്. എന്നാൽ തലതിരിഞ്ഞ യാഥാർത്ഥ്യങ്ങൾ ഇവിടെ കിടക്കുന്നു! ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെ തൃപ്പിപ്പെടുത്താനായി മററുള്ളവരോടു് അന്യായമായി പണം തട്ടുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു മേടേതോന്നി.

മഹാരാജാവിനെ യാത്രയാക്കി ഗിബ്സൻ സാഹേബു് നേരെ ഗ്രാമക്കച്ചേരികുവന്നു. തഹസിൽദാറെ കണ്ടു. ശേഷപ്പന്റെ സംഭവം എവിടംവരെ യെത്തി എന്നന്വേഷിച്ചു. 'അയാളെ റിമാണ്ടു് ചെയ്തതിരിക്കയാണു സ്വാമി. എല്ലാ തെളിവുകളും ശേഖരിച്ചശേഷം ചാർജ്ജ് ഷീറ്റു തയ്യാറാക്കാൻ പോലീസിനു് നിർദ്ദേശം കൊടുത്തിട്ടുണ്ടു്.' തഹസിൽദാർ കർത്തവ്യബോധം പ്രകടിപ്പിച്ചു. ഗിബ്സൻ സാഹേബു് അയാളെ വിടാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു. 'മഹാരാജാവിനു് അയാളെക്കൊണ്ടെന്നോ ആവശ്യമുണ്ടെന്നോ.' അദ്ദേഹം അതിനു കാരണം പറഞ്ഞു. അങ്ങനെ പറഞ്ഞുവന്നപ്പോൾ ബാല്യാചാര്യർ, തിരുനെൽവേലൂർക്കടുത്തുള്ള കാര്യവും പറയേണ്ടിവന്നു.

ആപ്പീസർ പോയി. തഹസിൽദാർ ശേഷപ്പനെ വിളിച്ചു. 'താൻ പൊയ്ക്കോളൂ. തന്നെ മോചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇത്രയും ചെയ്യാൻ ഞാൻ വളരെ വിഷമിച്ചു, കേട്ടോ!' ഈ വിമോചനം തന്റെ അധ്യാനഫലമാണെന്നു് തഹസിൽദാർ പ്രഖ്യാപിച്ചു. ശേഷപ്പൻ ഇറങ്ങിയപ്പോൾ ഗുരുസ്വർഗ്ഗോപാലരായർ വന്നു—ഗിബ്സൻ സാഹേബു് തഹസിൽദാർക്കു കൊടുത്ത യച്ച കത്തു് മുമ്പിൽവെച്ചു. 'സറ്റെപ്പ'യുടെ ബില്ലു മുഴുവൻ കൊടുത്തതിന്തു് രസീതു് ഹാജരാക്കാൻ ആപ്പീസർ നിർദ്ദേശിച്ചിരിക്കയാണു്. തഹസിൽദാർക്കു് കോപം മുർദ്ധാവിലെത്തി.

“ഇതെന്നാ, ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ തറവാട്ടുക ചെലവറക്കിയതുപോലെ രസീതു ചോദിക്കയാണല്ലോ? ശേഷപ്പനോട പറഞ്ഞു ബില്ലെടുക്കിക്കൊള്ളൂ. നമ്മുടെ അലവർസിനു കൃത്യമായി കണക്കെടുക്കിക്കൊടുത്തു.” അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു.

ശേഷപ്പൻ വിട്ടിലേയ്ക്കു നടക്കുകയാണ്. അയാൾ ഗോപാലകൃഷ്ണൻദേവാലയത്തിനടുത്തെത്തിയിരിക്കുന്നു. അപ്പോഴാണ് നീളൻകുറുപ്പായമിട്ട ഉണ്ണാൻ വന്നു ഏകാൻ വിളിക്കുന്നുവെന്നു അറിയിച്ചത്. അതുകേട്ടതും ശേഷപ്പന്റെ കൈകാലുകൾ തട്ടി. ഏതോ ദുരന്തം തന്നെ കാത്തിരിക്കുന്നുവെന്നു അയാൾ യേശുട്ട. തലയും തുക്കിപ്പിടിച്ചു ശേഷപ്പൻ ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്കുവന്നു. ‘സപ്ത’യുടെ ബില്ലു ചോദിച്ചപ്പോഴേ ശ്വാസം നേരെ വീണുളളു.

“ഞാൻ കലകണ്ണിയുടെ ചാർജ്ജിലില്ല. ശ്വാമരായരോട്തന്നെ പറഞ്ഞു ബില്ലെഴുതിക്കുന്നതാണ് നല്ലതു.” ഇനി കഴപ്പത്തിനൊന്നുമില്ലെന്നുവെച്ചു ശേഷപ്പൻ പറഞ്ഞു.

“സപ്തെ ഏറ്റവും ഏർപ്പാടുചെയ്തതു നിങ്ങളാണല്ലോ. അതുകൊണ്ട് ബില്ലു നിങ്ങൾതന്നെ തർന്നം. ഡിവിഷണൽ ആപ്പീസൽ അതയച്ചുകൊടുക്കണം. പരമാവധി നിയമത്തിനനുസരിച്ചതന്നെ ബില്ലെഴുതണം. അതു കൊണ്ടാണ് നിങ്ങളെ വിളിപ്പിച്ചത്.” ഗോപാലരായർ വിശദീകരിച്ചു.

“നിയമത്തിനെതിരായി ഒരു കാര്യവും ചെയ്തില്ല, സ്വാമി. സാധനങ്ങളൊക്കെ തന്നെ ആ പലവ്യയനക്കാരൻ ഈർപ്പനാണ്. അയാളുടെ കണക്കു പുസ്തകത്തിൽനിന്നു പകർപ്പു തരാൻ ഏർപ്പാടുചെയ്താൽ പോരേ? ശേഷപ്പൻ കോൽക്കാരൻ മല്ലനോടു പീടികയിൽനിന്നു ബില്ലുകൊണ്ടുവരാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു.

പീടികയിൽനിന്നു ബില്ലു വന്നു. സാധനങ്ങളുടെ പട്ടിക കണ്ടപ്പോൾ ഗോപാലരായർ ഞെട്ടിപ്പോയി. “തഹസിൽദാരുടെ വീട്ടിൽ കലയാണെന്നു” ഇതു ചെലവു വേണ്ടിവരുമോ? ഗോപാലരായൽ സംശയം. “തഹസിൽദാരുടെ ചോദിക്കട്ടെ.” അയാൾ അങ്ങോട്ടുപോയി.

അതേസമയം ബാളാചായ്ക്കർ വലിയമാളികയിൽനിന്നു ഇല്ലത്തേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടതായിരുന്നു. ശേഷപ്പൻ രക്ഷപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവെന്നു വാർത്ത ഇതിനകംതന്നെ അദ്ദേഹം അറിഞ്ഞിരുന്നു. ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ അയാൾ ഇരിക്കണം അദ്ദേഹം അടുത്തുവന്നു. “ഏതാ ശേഷപ്പര, ഇനിയും ഇവിടെയിരിക്കുന്നതു?” സൗമ്യമായി അദ്ദേഹം അന്വേഷിച്ചു. ആചായ്ക്കറെ കണ്ടതോടെ ഉറങ്ങിക്കിടന്ന കോപ്പാഗിയാകെ ആളിക്കത്തി. അയാൾ ആചായ്ക്കരുടെ ചോദ്യത്തിനു വിപരീതമായി ഗ്രഹിച്ചു. തന്നെ പരിഹാസിക്കാൻ വേണ്ടിയാണ് ആചായ്ക്കർ അങ്ങനെ ചോദിച്ചതെന്നു ശേഷപ്പൻ കരുതി. അയാളുടെ ബുദ്ധി മരിക്കലും സരളമായ അർത്ഥം ഗ്രഹിക്കില്ല. തക്കമറുപടി നൽകണം. അയാൾ ആഗ്രഹിച്ചു. അയാൾ അർത്ഥംവെച്ചു ചോദിച്ചു: “ഏതാ, ഇവിടെ നിൽക്കാതെ ഞാൻ ജയിലിൽ പോകുമെന്നു കരുതിയോ?” അയാൾ പുരികം കോട്ടി.

ആചാര്യർ വിഷമിച്ചു. സ്വയം നിയന്ത്രിച്ചു. സംഭവത്തിന്റെ ആന്തരികമെന്തെല്ലാം അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു.

“പാവം തുളസിയമ്മ വല്ലാതെ വിഷമിച്ചുപോയിരുന്നു. ഇവിടെനിന്നു വിട്ടുയരുന്ന നീ വീട്ടിലേയ്ക്കു പോകേണ്ടതായിരുന്നു. ഈ നശിച്ച ആപ്പിസുകാരുടെ സംസർഗ്ഗം ഇനിയും വിടുന്നാവുന്നില്ല, അല്ലേ?”

“അവരുടെ നന്മകൊണ്ട് ഞാൻ വീട്ടു തിരിച്ചുകാണാനായി ആചാര്യരെ. അവരുടെ സംസർഗ്ഗംവിട്ട്, കൂടാതെ നടത്തി ആളുകളെ ജയിലിലയയ്ക്കുന്നവരുടെ പിന്നാലെ ഞാൻ നടക്കേണോ?” ശേഷപ്പൻ വിഷം വെച്ചു.

“നിന്റെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ തന്നെയാണ് നിന്നെ കടുക്കി പെടുത്തിയത്. മറ്റുള്ളവരെ ഏതീന്ദ്ര പഴിക്കണം? നിന്റെ ഭാര്യയുടെ ഭാഗ്യം കാരണം ഈ വിപത്തിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ്. മറ്റൊരുവരുടെയെങ്കിലും നന്മകൊണ്ട് രക്ഷപ്പെട്ടതാണെന്നു മാത്രം നീ കരുതണം.” ആചാര്യർ വിവരം പറഞ്ഞു. ശേഷപ്പൻ വീണ്ടും സംസാരിക്കാനുള്ള ആവേശത്തിലാണ്. എന്നാലത്രേ കേൾക്കാൻ ആചാര്യർ അവിടെ നിന്നില്ല. തഹസിൽദാറെ കാണാൻ അങ്ങോട്ടു പോയിരുന്ന ഗുമസ്തൻ ഗോപാലരായർ തിരിച്ച് ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിലെ വന്നിരിക്കുകയാണ്.

ഗോപാലരായർ വന്നുയരുന്ന അവർ വീണ്ടും ചർച്ചയുടങ്ങി. കാശു ലാഭിക്കുന്ന കാര്യത്തിൽ രണ്ടുപേരും ഉഗ്രന്മാരാണ്. ഒരുമണിക്കൂറോളം അവർ ബഹളം വെച്ചു. അവസാനം ഒരു തീരുമാനത്തിലെത്തി. തൽക്കാലം ശേഷപ്പൻ ഒരു രസീതെഴുതിത്തരട്ടെ. പിന്നെ തഹസിൽദാരിൽനിന്നും അയാൾ കാശു വാങ്ങണം. എന്തുതന്നെയായാലും ആ കാശു കിട്ടുകയില്ലെന്ന് ഗോപാലരായർക്ക് അറിയാത്തതല്ല.

“ശേഷപ്പാ, കന്യാദാനമായി നൽകിയ പെണ്ണും ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ കയ്യിൽ കിട്ടിയ രൂപയും തിരിച്ചുവരില്ലെന്ന ശാസ്ത്രപാരമ്പര്യം നിനക്കു നല്ലവണ്ണം അറിയാമല്ലോ. ഇപ്പോൾ ഏതായാലും രസീതെഴുതി കൊടുക്കേണ്ടു. കാശു ഏതെങ്കിലും വസൂലാക്കും.” അയാൾ പുറത്തുതട്ടി.

ശേഷപ്പൻ വീട്ടിലെത്തിയപ്പോൾ തുളസിയമ്മ ഈശ്വരന്റെ മുറിയിൽ ദീപം കൊളുത്തി അവിടെത്തന്നെ ഇരിക്കുന്നു. “നിന്റെ ഭാര്യയുടെ ഭാഗ്യംകൊണ്ട് നീ ആപത്തിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.” ബാലാചാര്യരുടെ വാക്കുകൾ ശേഷപ്പന്റെ സ്മരണയിൽ പെടുന്നുവെന്നു.

ഉച്ചയ്ക്ക് ഒരുമണിക്കൂർ മഹാരാജാവ് വലിയമാളികയിൽനിന്ന് പുറപ്പെട്ടു. ആറ്റിൻകുരവരെ വാദ്യഘോഷങ്ങളുടെ അകമ്പടിയോടെ എഴുന്നള്ളിക്കുവാൻ ഉദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ട് കർഷകർ നേരത്തേ ഒരുക്കിയിരുന്നു. മഹാരാജാവ് പാദത്തിലായി ഉണർത്തിയെന്നത്രയും ദിവസം ഗ്രാമത്തിൽ ഒരു മഹോത്സവത്തിന്റെ അന്ത്യഘട്ടമായിരുന്നു. ഇന്ന് ഉത്സവത്തിന്റെ അവസാനദിവസം. നാടോടൊന്നുകൊണ്ടു ഘോഷയാത്രയിൽ പങ്കെടുത്ത് നദിക്കരയിലേയ്ക്ക് നീങ്ങി.

ഇപ്പോഴത്തെ നാലുദിവസങ്ങളിൽ നദിയിൽ യേകരമായ വെള്ളപ്പൊക്കമായിരുന്നു. മഴക്കാലമായതുകൊണ്ട് നദി പുളച്ചൊഴുകുകയായിരുന്നു. അതിനു പുറമേയാണ് ഈ വെള്ളപ്പൊക്കം. നദീതലം ഗ്രാമത്തിന്റെ കിഴക്കു വശത്തോടും ചെറുതാലിയിൽ ബഹുദൂരം വ്യാപിച്ചു കിടന്നിരുന്നതിനാൽ പാദത്തിൽ ഒരു ചിപ്തമായി മാറിയിരിക്കുകയാണ്. നദിയുടെ ഈ ആക്രമണം കൊല്ലത്തോടും കൂടാത്ത ഒരു വിശേഷ സംഭവമത്രെ. നദിയിൽ വെള്ളപ്പൊക്കം വരുന്ന സന്ദർഭങ്ങളിൽ മൂന്നു നാഴികയോളം പരന്നുകിടക്കുന്ന ജലപ്പുരപ്പിൽ തോണിയിൽ യാത്ര ചെയ്യണം. നദി ഈ ഭീകരരൂപം പ്രാപിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ജലസഞ്ചാരം ചെയ്യാൻ മഹാരാജാവിന് ഒരു സന്ദർഭം ലഭിച്ചിരിക്കുകയാണ്. മഹാരാജാവ് തോണി കയറുമ്പോൾ മൂന്നു നാണയപോലെ അപകടമൊന്നും സംഭവിക്കാതിരിക്കാൻ അന്ത്യർ പ്രത്യേക ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നു.

മഹാരാജാവ് കർഷകരുടെ അഭിവൃദ്ധിയിലും ചെറുപ്പക്കാരുടെ ഗാർഹസ്ഥം കാണാനും സന്ദർശനം സ്വീകരിച്ചു. ബാലാചാർയ്യന്റെ നമസ്കാരിച്ച് അദ്ദേഹത്തിൽനിന്ന് അഭിവാദ്യം സ്വീകരിച്ചു. ഗിബ്സൻ സാഹേബിന് ഹസ്തദാനം ചെയ്തു; അത് തീരെ ഭൗപലാരികമായിരുന്നില്ല. രണ്ട് ആത്മാക്കൾ പരസ്പരം ആലിംഗനം ചെയ്തെന്നതുപോലെ ഹൃദയസ്പർശമായിരുന്നു അത്. ഈ വിഭവങ്ങളിൽ മനുഷ്യസ്നേഹപരമായ ആർത്ഥാവശ്യങ്ങളുടെ വേലിയേറ്റം കാണാമായിരുന്നു. ഒരുതരത്തിൽ മഹാരാജാവ് പാദത്തിലുമായെത്തി ബന്ധം കേവലം ചരിത്രപരമായിരുന്നു. തിരുമേനിയുടെ പുറകിൽ ഇരിക്കുന്നത് പോലെയായിരുന്നു. എന്നാൽ മഹാരാജാവ് പാദത്തിൽ തുടർച്ചയായി പാർത്തി ഇരിക്കുകയും. ഗ്രാമീണർ മഹാരാജാവിനെ കാണുന്നത് ആദ്യമാണ്. നാലുദിവസംകാലം ഇവിടെ താമസിച്ചു. ഏകദേശം അല്പസമയത്തിനിടയിൽ അപാരമായ ആത്മീയബന്ധം വളർന്നുവന്നിരിക്കുന്നു. അഭിവൃദ്ധിപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതോടെ മഹാരാജാവ് തോണിയിൽ കയറണം. അദ്ദേഹം ഒരു നിമിഷം നീങ്ങി. നോട്ടത്തിലും ഒരു ശക്തമായ ദൃശ്യമായിരുന്നു. എന്തോ മനസ്സിലാക്കുന്നതുപോലെ, എന്തോ തീരുന്നതുപോലെ അദ്ദേഹം ചുറ്റും നോക്കി. വാസ്തവത്തിൽ ഇതിന് ഒരു കാര്യവുമില്ലായിരുന്നു. അസംപന്നമായ വികാരങ്ങൾ ഉണർന്നുവന്ന് ഇമ്മാനുവേൽ ചെയ്തിട്ടുവെന്നുള്ളത്.

ദാദ രാജാവിനെ അനുഗമിക്കേണ്ടതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ തൊട്ടുപിന്നിൽ നില്ക്കുകയായിരുന്നു. അവന്റെ തലയ്ക്കിലെ ഉറുമാൽമുതൽ പാദരക്ഷ വരെ കൈയും പുതിയതാണ്. വേഷഭൂഷാദികളിലെ പുതുമയും നിറവും പേർപാടിന്റെ വേദനയ്ക്ക് നിറം പകർന്നു. നിറപ്പകിട്ടാൻ വേഷം പുഴയു വികാരങ്ങളെ പ്രതിബിംബിച്ചില്ല. നവവധുവിന്റെ പുതിയ സാരിയോളെ ജീവിതത്തിലെ ഒരു ദശാഃസ്ഥിതിയിലെ വേദന കൂടുതൽ വ്യക്തമാക്കാൻ പോന്നതായിരുന്നു. ദാദയുടെ പുഴയം വിരഹവേദനയിൽ നിറിപ്പുകയായി. അവന്റെ ദാഖം അഗാധമാണ്; വിവരണാതീതമാണ്. അവൻ വെറുതെ ചുറ്റും നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു; നിന്നേടത്തു നില്ക്കുകയായി.

മഹാരാജാവ് തോണിയിൽ കയറിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു; അവനും അദ്ദേഹത്തെ അനുഗമിച്ചു. അപ്പോൾ ആരക്കൂട്ടത്തിൽനിന്നും ലക്ഷണൻ ഓടിവന്ന് മകനെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടു. പിതാവിന്റെ പുഴയം ദാദയുടെ ശരീരമാകെ ഉഴിഞ്ഞു; അതിന്റെ സുഖവും ദാഖവും ഒന്നിച്ചു പകർന്നുകൊടുത്തു. അയാൾ നിശ്ശബ്ദനായി കണ്ണീരൊഴുകി; മകന്റെ ശിരസ്സിൽ അശ്രുക്കൊണ്ട് അഭിഷേകം ചെയ്തു. ആ പിതാവും പുത്രനും എത്രസമയം വേണമെങ്കിലും അങ്ങനെ നില്ക്കുകയായിരുന്നു. എന്നാൽ കാസിംസാഹേബ് ലക്ഷണന്റെ തോളിൽ പിടിച്ചുവലിച്ചു. ലക്ഷണൻ തെറ്റി. മകൻ വീണ്ടുമൊരിക്കൽ തന്റെ ഉദരത്തിൽ രൂപംപുണ്ടുവരികയാണോ? സുഖമാണോ, ദാഖമാണോ എന്ന് പറയുകയല്ല. ആ അനുഭവത്തിന്റെ മുന്നിൽ തീക്ഷ്ണമായിരുന്നു; കരളിലിറങ്ങിയെത്തുന്ന യാഥാർത്ഥ്യമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഈ യാഥാർത്ഥ്യ പ്രപഞ്ചത്തിലിറങ്ങിവരാൻ അവൻ ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ല.

"നീ ഇത്ര വിഡ്ഢിയായിപ്പോയല്ലോ, ലക്ഷണാ? നിനക്കിനി എപ്പോഴാണ് ബുദ്ധി തെളിയുക? നിന്റെ മകനെ രാജാവ് ജയിലിലിടാൻ കൊണ്ടു പോവുകയാണോ?" കാസിംസാഹേബിന്റെ കരുണാർദ്രമായ കോപം. ലക്ഷ്മണൻ തേങ്ങിക്കൊണ്ടു. കാസിംസാഹേബ് സ്വയം അറിയാതെത്തന്നെ ലക്ഷ്മണന്റെ പുറം തട്ടവിത്തുടങ്ങി. "കൊച്ചുകുട്ടികളെപ്പോലെ ഇങ്ങനെ കരഞ്ഞാലോ ലക്ഷ്മണാ? മകൻ മഹാരാജാവിന്റെ ആശ്രയം ലഭിച്ചിരിക്കണമെന്നതിൽ ചിരിച്ചുകൊണ്ട്, സന്തോഷത്തോടെ യാത്രയാകേണ്ട നീ ഇവിടെനിന്ന് കരയുകയാണോ?" കാസിംസാഹേബിന്റെ സാന്ത്വനവും ഉപദേശവും ഇതാണ്.

ദാദ മിണ്ടാതെ തോണിയിൽ കയറി. മഹാരാജാവ് നേരത്തെ കയറിയിരിക്കുന്നു. കരയുകയുള്ള ബന്ധം വിടേണ്ടെന്നവണ്ണം തെന്നിത്തെറിച്ച്, ആ പ്രശാന്തമായ ജലപ്പരപ്പിൽ തോണി നിർത്തി. അലകളിൽ ആടിക്കൊണ്ടിരുന്ന തോണി തിരം വിട്ടുപോകുവാൻ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നില്ലെന്ന് തോണി. മഹാരാജാവിന്റെ കണ്ണുകൾ തീരഭൂമിയിൽ ഉറച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. തീരത്തു നിന്നവരുടെ കണ്ണുകൾ മഹാരാജാവിൽത്തന്നെ കേന്ദ്രീകരിച്ചിരുന്നു. മഹാരാജാവ് ഓരോ തീർത്ഥവും പ്രസാദവും സ്വീകരിക്കാണെന്നുള്ള കൈകളു

തന്നെ നിൽക്കുകയാണ്. വെള്ളത്തിലെമ്പോലെ ഹൃദയത്തിലും തരഗത്തും പൊങ്ങി ഉയർന്നു. അത് ഹൃദയസ്പർശി ആയിരുന്നു. ഭൂതവും ഭാവിയും ഉൾക്കൊണ്ട ഈ വേർപാട് ഒരു നിമിഷനേരം കാലത്തിന്റെ സീമ കളിലാകെ വ്യാപിച്ചിരുന്നു.

ഓട കണ്ണിമയ്ക്കായെ പാടേക്കിയെത്തന്നെ നോക്കിനിൽക്കുന്നു. താഴെ വെള്ളം ജലച്ചു് ഒഴുകുന്നു. ജലോപരിതലത്തിൽ തോണി കലങ്ങിനിൽക്കുന്നു. നിത്യ സമ്പക്കം കാരണമായിരിക്കാം, അവ പരസ്പരം പ്രതിസ്പർശിച്ചു. പാടേക്കിയുടെ തീരം വൃത്താകാരമായി ചുറ്റിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയാണെന്നു് തോന്നി. ഓടയുടെ കണ്ണുകൾ നിറഞ്ഞു. താൻ നാടും വീടും അതിറ്റും പോവുകയാണെന്ന വ്യഥ അവനെ ചൂഴ്ന്നു.

തോണി അതിവേഗം നീങ്ങി. തോണിയിൽ നിൽക്കുന്നവർ ഇരിക്കണമെന്നു് അരയർ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. തോണി കരയിൽനിന്നു് ആററിന്റെ ഒത്ത നടുവിൽ, ഒഴുകുന്നതിലേങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ആളുകൾ നിന്നാൽ, ഇടതടവില്ലാതെ വീശിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന കാറ്റിൽ തോണി ഒഴുകിനോടൊപ്പം അതിവേഗം ഓടും. ആ ജലപ്പരപ്പിൽ പ്രവാഹം തോണിയെ കീഴടക്കട്ടാണു് കൊണ്ടുപോകുന്നതു്. അപ്പോൾപ്പിന്നെ കാറ്റിന്റെ ഫലമായി തോണിയുടെ വേഗത ഇനിയും വർദ്ധിക്കാതിരിക്കാൻ അവർ ജാഗ്രത പാലിച്ചതായിരുന്നു. മഹാരാജാവിന്റെ പരിവാരത്തിലാകും ഏഴുനേരം നിന്നില്ല.

നദിയുടെ ഒഴുക്ക് തോണിയെ കെട്ടിപ്പിടിക്കാണെന്നു് ഒന്നു വലിച്ചു. തുഴകൾ അതിവേഗതയിൽ പ്രവർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഒരു തുഴയ്ക്കു് രണ്ടാളെന്ന കണക്കിനു് അരയന്മാരുണ്ടു്. അവരുടെ സർവ്വശക്തിയും തുഴകളിൽ കേന്ദ്രീകരിച്ചു് അവർ പ്രവാഹത്തിന്റെ ശക്തി പരീക്ഷിക്കുകയായിരുന്നു. ഒഴുക്കിൽ തോണി കീഴടക്കോട്ടു് ഒഴുകുകയായിരുന്നു; പക്ഷെ, തുഴയുടെ ശക്തി, ഒഴുക്കിനെ മുറിച്ചുകടക്കാൻ ശ്രമിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. മുഖിലാണു് തുരുത്തു്. വെള്ളപ്പൊക്കത്തിൽ തുരുത്തിലെ ചെടികളും മരങ്ങളും മുങ്ങിപ്പോയിരിക്കുന്നു. എങ്കിലും അവ പ്രവാഹത്തെ തടസ്സപ്പെടുത്തിയതുകാരണം അവിടെ ചുഴികളുണ്ടായി. ആ ചുഴികളിൽനിന്നുതന്നെ സ്ഥലത്തിന്റെ സ്വഭാവം മനസ്സിലാക്കിയ അരയൻ ശിവലിങ്കൻ അതിവേഗം അമരം പിടിച്ചു്, ചുഴിയിൽനിന്നും തോണിയെ അകറ്റി.

ഇപ്പോൾ തോണി പ്രവാഹത്തിന്റെ ഒത്ത നടുവിലൂടെ നിരായാസം നീങ്ങുകയാണ്. നടുപ്പയ്ക്കിലെ ഒഴുക്കിൽ തോണിയുടെ വേഗം വർദ്ധിച്ചു. പാടേക്കിയിലെ വൃക്ഷലതാദികളും തോട്ടങ്ങളും വീടുകളും കിഴക്കേന്നു് പടിഞ്ഞാറോട്ടു് വളരെവേഗം നീങ്ങുന്നതായിത്തോന്നി.

ഓട ഈ ഒഴുക്കോ, തോണിയോ ഒന്നും കാണുന്നില്ല. ഇങ്ങനെയൊരു അവസ്ഥ പത്തായില്ല. അവൻ തീരപ്രദേശംമാത്രം നോക്കി നിൽക്കുകയാണ്. കർ ഇടിഞ്ഞുപൊളിഞ്ഞു് ലോലിച്ചുപോയിരിക്കുന്നു. ഓരോകൊല്ലവും പാടേക്കിയിലെ മണ്ണു് ഈ നദിയിൽ കത്തിയൊലിച്ചു പോവുകയാണ്. കാല

ക്രമത്തിൽ പാദങ്ങളിയാകെ തരിശായിപ്പോകാം. പ്രവാഹത്തിനൊപ്പം വൻ മഹാശുഭം മറ്റും പൊങ്ങിയൊഴുകുന്നു. എങ്ങു പോകുന്നുവെന്നു നോട്ടമില്ല.

ദാദയുടെ മനസ്സ് നദിയുടെ പ്രവാഹംപോലെതന്നെ പ്രക്ഷുബ്ധമായിരിക്കുന്നു. നെഞ്ചിടിപ്പ് അകലെനിന്ന് കേൾക്കാം. ഇനി എന്ന് പാദങ്ങളി കാണാനൊക്കും? അസ്പഷ്ടമായി എഴുന്നവന്ന ചിന്താധാരകൾ അലകളെ പോലെ ചഞ്ചലമായിരുന്നു. പെട്ടെന്നാണ് അന്ധതയുടെ നിലവിളി കേട്ടത്. "ശ്രദ്ധിക്കണം! തുരുത്തിനടുത്തുതന്നെയിരിക്കുകയാണ്. വെള്ളത്തിൽ കാണുന്ന ചെടികളോ കമ്പുകളോ തൊട്ടുപോകരുതേ! കമ്പുകളിൽ പാമ്പുണ്ടാകും; നോക്കൂതേ!" യാത്രക്കാർക്ക് അവർ താക്കീതു നൽകി.

പാദങ്ങളിത്തീരം അകന്നുപോയി. അവിടെ സമോളിച്ചിരുന്നു ആളുകൾ ഇനിയും പോയിട്ടില്ല. എന്നാൽ ആരേയും തിരിച്ചറിയുന്നില്ല. അകലെ നിന്ന് നോക്കുമ്പോൾ ഈ ജനസമൂഹവും വെള്ളവും ഒന്നാണെന്ന് തോന്നും. അപ്പോഴും ദാദ ലക്ഷ്മണന്റെ മുഖം തിരഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു; അതിലവൻ പരാജയപ്പെട്ടു. ആളുകളുടെ രൂപം ഒന്നും വ്യക്തമല്ല. ദാദയുടെ മനസ്സ് വീണ്ടും കലുഷമായി.

അന്ധന്മാരുടെ ശബ്ദം വീണ്ടും കേട്ടു. "കരയട്ടേന്തേ! കയർ പിടിക്കണം!" തീരം കണ്ടപ്പോൾ ദാദയ്ക്ക് സമാധാനമായി. അരമണിക്കൂറോളം ജലമധ്യത്തിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടിയ യാത്രക്കാർക്ക് തീരം പുതുത പകർന്ന. മഹാരാജാവിന്റെ കത്തിരകളെ തോണിക്കു കെട്ടിയിരിക്കുകയായിരുന്നു. നിറഞ്ഞ പുഴയിൽ 'ദർർ, ദർർ' എന്നു ശ്വാസം കഴിച്ചുകൊണ്ട് അവ തോണിയോടൊപ്പം നീന്തി തളന്നുപോയിരുന്നു. കരയ്ക്കു കയറാൻ അവയ്ക്ക് ഗുതിയായി. തോണി ചളി നിറഞ്ഞ കരയിൽ കയറിനിന്നു. സൗകര്യത്തിൽ ഇറങ്ങാൻപാകത്തിൽ കയറിട്ട് അയർ തോണി കരയധികം വലിച്ചുകയറി. കത്തിരകളുടെ കയർ തോണിയുടെ കററിയിൽ ചുറ്റി സവാരിക്കാർ പിടിച്ചിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അവർ കയർ അയച്ചുകൊടുത്തതും കത്തിരകൾ കരയിലേയ്ക്ക് ചാടി. ചളി നിറഞ്ഞ നിലത്തു കാലുകൾ മുട്ടുവരെ താങ്ങു. അയർ വന്ന് അവയെ വലിച്ചെടുക്കേണ്ടിവന്നു.

തോണി കഴുപ്പമൊന്ന് കൂടാതെ അക്കരെ എത്തിയതുകണ്ട് ഇടരയിൽ നിന്ന പാദങ്ങളിക്കാർ ആശ്വാസംകൊണ്ടു. ഇത്ര നേരവും തോണി പ്രവാഹത്തിൽ കടുങ്ങി, അന്ധരുടെ നിയന്ത്രണം വിട്ടുപോയേക്കുമോ എന്നവർ പരിശ്രമിച്ചു നിൽക്കുകയായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ആ പരിശ്രമം നീങ്ങി. അവരുടെ മനസ്സിലെ ഭാരം നിഷ്ഠി. അവർ പല തമാശകളും പൊട്ടിച്ചു വീട്ടിലേയ്ക്കു നടന്നു.

യശവന്തരായത് ശ്യാമരായത് ബാളാചാര്യത് ഒപ്പം വലിയ മാളികയിൽ ചെന്നു. കഴിഞ്ഞ മൂന്നു ദിവസത്തിൽ വലിയ മാളികയ്ക്ക് പുതിയ ചൈതന്യം കൈവന്നിരിക്കുകയാണ്. അതിന്റെ പഴയ പ്രഭാവം വീണ്ടെടുത്തതായി തോന്നി. എന്നാലിപ്പോൾ മഹാരാജാവു തിരിച്ചുപോയതു കാരണം ശുഭതയെ ഇരുട്ടിച്ചിരിക്കുന്നു.

“മഹാരാജാവുണ്ടായിരുന്നപ്പോൾ വലിയ മാളിക നിറഞ്ഞുനിൽക്കേണ്ടായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ശൂന്യതയുടെ ശബ്ദം മാത്രമേ കേൾക്കേണ്ടൂ.” യശവന്തരായർ നെടുവീർപ്പിട്ടു. “വലിയ മാളിക മാത്രമല്ല പാലേരും, നാടുമുഴുവൻ ഒഴിഞ്ഞുകിടക്കുന്നതായി തോന്നുന്നു. ഞാൻ കഞ്ഞായിരുന്നപ്പോൾ മുതൽ ഏതെങ്കിലും അനുഭവമാണിത്. വലിയ മാളിക നിറഞ്ഞിരുന്നാൽ നാടു നിറഞ്ഞുപോലെയാണ്.” ബാളാചാര്യർ തന്റെ അഭിപ്രായവും കൂട്ടിച്ചേർത്തു.

അവർ മൂന്നുപേരും അവരുടെ വികാരങ്ങൾ പ്രകടിപ്പിക്കുന്നതിൽ മുഴുകി. യശവന്തരായർ വലിയ മനഃശ്രേണുതലമായി. മഹാരാജാവ് ഇവിടെ ആയിരുന്നപ്പോൾ തന്റെ വാർദ്ധക്യസഹജമായ ക്ഷീണം പോലും മറന്നു അധ്വാനിച്ചിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ഒരു ജോലിയും കാണാതെ വിഷമിച്ചിരിക്കുകയാണ്. ബാളാചാര്യർ രണ്ടുദിവസമായി തന്നെ വിഷമിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന പ്രശ്നങ്ങളിൽ നിന്നും മോചനം കിട്ടിയ സുഖം. ഇപ്പോൾ ചിന്തകൾ വീണ്ടും നഴ്ഞ്ഞുകയറുകയാണോ? ജീവിതത്തിന്റെ അന്ത്യയാമങ്ങൾ കഴിച്ചുകൂട്ടുകയായിരുന്ന ഈ രണ്ടുപേരും ഇത്തരം വികാരങ്ങളൊന്നും സ്വാഭാവികം മാത്രമാണ്. ഇപ്പോഴും ചെറുപ്പമായ ശ്യാമരായർമാത്രം പല പദ്ധതികളെക്കുറിച്ചും ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഏകിലും ഉത്സവാനന്തര ശൂന്യത അയാളുടെ മേലും കരിനിഴൽ വീശി.

അപ്പോഴേയ്ക്കും കാസിം സാഹേബ് തുടങ്ങിയ ജാഗീർദാരുടെ കൃഷിക്കാർ വന്നു നമസ്കരിച്ച് പുറപ്പെട്ടു. ഒരു ഭൂമിയിൽ സമ്മേളിച്ചു. തങ്ങളുടെ അടുത്ത ജോലിയെന്താണെന്നും ശ്യാമരായരോടു ചോദിച്ചറിഞ്ഞു. മഹാരാജാവിന്റെ നിർദ്ദേശങ്ങൾ ഏതാണെന്നും അന്വേഷിക്കേണ്ടതുണ്ട്. ശ്യാമരായർ അതൊക്കെ വിവരിച്ചുതുടങ്ങി. കർഷകരുടെ മുൻപാക്കി എന്തുണ്ടെങ്കിലും അതൊക്കെ വീട്ടേണ്ടുണ്ട്. സ്വന്തം കൃഷിക്കെന്ന് പറഞ്ഞു നീക്കിവെച്ച നിലങ്ങൾ പാട്ടു ചീട്ടുവാങ്ങി കൃഷിക്കാർക്ക് പാട്ടുതന്നെ കൊടുക്കണം. മഹാരാജാവിന്റെ ഈ അഭിപ്രായങ്ങൾ ശ്യാമരായർ അറിയിച്ചു.

ജാഗീർദാരുടെ സ്വന്തം കൃഷിക്കായി നീക്കിവെച്ച നിലത്തെ കൃഷിക്കാർക്ക് ബാപ്പുസാഹേബാണെന്നും സർക്കാർ രേഖകളിൽ ശേഷപ്പുറം ഏഴതിവെച്ച കാര്യം ചില കൃഷിക്കാർക്കും അറിയാമായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ആ വയലും പാട്ടുതന്നെ കൊടുക്കാൻ മഹാരാജാവ് തീരുമാനിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നറിഞ്ഞ് അവർ സന്തോഷമായി. എന്നാൽ വലിയ മാളികയിലെ കൃഷിപ്പണിയിലേർപ്പെട്ടിരുന്ന കർഷകത്തൊഴിലാളികൾ മാത്രം അസ്വസ്ഥരായി. വലിയ മാളികയിൽ ഇനി അധ്യക്ഷി.

വലിയ മാളികയിലെ പണിക്കാരനായ കറിയപ്പൻ മുന്നോട്ടുവന്നു. “ഏമാന്ദാദേ, പണ്ടു പരമാണിക്യ മുതൽ നടന്നുവന്ന വലിയ മാളികയിലെ കൃഷിപ്പണി വേണ്ടെന്നുവെച്ചാൽ, ലക്ഷ്യം കൈവിട്ടുപോകും. പണിക്കാർക്ക് കാളയും പണിക്കോപ്പും കൊടുത്ത് ബാപ്പുസാഹേബ് മരുതരത്തിൽ കൃഷി നടത്തിച്ചു. പിന്നെ കുറെ നിലം വാരത്തിന് കൊടുത്തു നടത്താനും ആലോചിച്ചിരുന്നു. അദ്ദേഹം നൽകിയിരുന്ന കഞ്ഞി മുക്കി, ഈ പാവങ്ങൾക്ക് യാതൊരു ഗതി മുക്കില്ലാതാക്കുമ്പോൾ, ഏമാന്ദാദേ! അതെ ഏനിക്കു പറയാനുള്ളൂ.”

ശ്യാമരായർ തന്റെ അഭിപ്രായം ആവർത്തിച്ചു. മഹാരാജാവിന്റെ നിർദ്ദേശം നടപ്പാക്കുകയാണ് തന്റെ കർത്തവ്യം. കൂടാതെ ഇത്രയുംനാൾ വെറും ഒന്നാഴി ലാളികളായി നടന്ന ആളുകൾക്ക് കൃഷിക്കാരാവാൻ എന്തായിരുന്ന വിഷമം? കാളകളും പണിയായുധങ്ങളും മഹാരാജാവിന്റെ പേരിൽ പട്ടികയാക്കി കണക്കുവെക്കും. പണിക്കാരെല്ലാം കൃഷിക്കാരായി അധ്വാനിക്കണം. അത്രയേ വേണ്ടൂ.

എന്നാൽ കരിയപ്പനീരൂ സ്വീകാര്യമായിരുന്നില്ല. നിലം കിട്ടി. എന്നാൽ കൃഷിക്ക് ചെലവില്ലേ? വിത്തും, വളം, വിതയ്ക്കാനുള്ള കൂലി ഇതിനൊക്കെ എന്തുചെയ്യും? പാവങ്ങൾക്ക് കൃഷിക്കാരായി അധ്വാനിക്കാനുള്ള പ്രാപ്തിയില്ല. അവൻ എതിർവാദങ്ങൾ ഉന്നയിച്ചു. കാസിം സാഹബിന് കരിയപ്പന്റെ വാക്കുകേട്ട് ദേഷ്യംവന്നു.

“അല്ല കരിയാ, നീ ഒന്നും വയ്യാത്തവന്റെപ്പോലെ സംസാരിക്കുന്നല്ലോ? എന്റെ അച്ഛൻ വലിയ മാളികയിൽ പണിക്കാരനായിനിൽക്കുമ്പോൾ കൃഷിക്കാരനായി. നിങ്ങൾക്കങ്ങനെ കൃഷിക്കാരനാവാൻ സാധിക്കില്ലെങ്കിൽ വേണ്ടെന്നുവെച്ചോളൂ. എല്ലുറ്റിയെ പണിയാമോ, പല്ലുറ്റിയെ തിന്നാം. നിങ്ങൾ കൃഷിചെയ്യുന്നുവെങ്കിൽ കഴിയുന്നത്ര ഭൂമിതരാം. ഇല്ലെങ്കിൽ നിങ്ങളുടെ ഓഹരിയും മറ്റുള്ളവർക്ക് വിതച്ചുകൊടുക്കും.” അദ്ദേഹം ഉറച്ചു നിൽക്കാനുണ്ടായി. കരിയപ്പനും ദേഷ്യംവന്നു. “എന്നുവെച്ചാൽ? ഞങ്ങളോടൊക്കെ ഉടുത്തുനിൽക്കും മറ്റുനീയില്ലാതെ ഇറങ്ങിപ്പോകണമെന്നാണോ നിങ്ങൾ പറയുന്നത്?” അവൻ പ്രകോപനപരമായിത്തന്നെ പറഞ്ഞു.

ആരെത്തുപറഞ്ഞിട്ടും കരിയപ്പൻ തന്റെ അഭിപ്രായം പിൻവലിച്ചില്ല. വലിയ മാളികയിൽനിന്നും നേരിട്ട് കൃഷിചെയ്യിക്കണം എന്നതാൽ വാശിപിടിച്ചു. ശ്യാമരായർ അതനുസരിച്ചില്ല. മറ്റു കൃഷിക്കാർക്കും അത് ഹിതമായിരുന്നില്ല. കർഷകർ എന്നു വിളിക്കപ്പെടാനുള്ള ആഗ്രഹം അവർക്കുണ്ടായിരുന്നു. ഇത്ര അനായാസമായി കൈവന്ന ഈ അവസരം നഷ്ടപ്പെടുത്താൻ അവർ മെരുക്കമായിരുന്നില്ല.

കരിയപ്പന്റെ വാദഗതികൊണ്ടുണ്ടായ മുഷിച്ചിലോടെ ആ സഭ അവസാനിച്ചു. ആക്കംതന്നെ ചർച്ചചെയ്യാൻ ഇഷ്ടമില്ലായിരുന്നു. സഭ നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കെത്തന്നെ ബാളാചാര്യർ സ്ഥലംവിട്ടു. അല്പം കഴിഞ്ഞു ശ്യാമരായൻ ഏഴുനേരം കൃഷിക്കാർക്ക് അവിടെയിരിക്കണമെന്നു അറിയിച്ചു. എല്ലാവരും ഏഴുനേരം യാത്രയായി.

കരിയപ്പൻ വലിയ മാളികയിൽനിന്നും വീട്ടിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. മഠത്തിൽ മുസിൾ ആളുകൾ തിങ്ങിക്കൂടിയിരിക്കുന്നു. അതുകണ്ടു അവനും അങ്ങോട്ടു പോയി. പമ്പപ്പനും ലിങ്കപ്പനും മഠത്തിലെ സമേളനഹാളിൽ അനുസ്മരിച്ചു. കമ്മാറുവലിസംഘം മുഴുവൻ ഭക്തിപരവശമായി വളർത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്.

പത്തു കൈവെങ്ങായിരുന്ന കാലത്തും മഠത്തിൽ കാണാറുള്ള അതേ സമയം. നെക്കുഴപ്പേർ മരിച്ചുപോയിരിക്കുന്നു. ഹുറുചിമർ വന്നിരുന്നില്ല. എന്നാൽ

മരിച്ചവരുടെ ഭൗതികരൂപം നികത്താൻ വേണ്ടത്ര പുതുവീരന്മാർ മുന്നോട്ടുവന്നിട്ടുണ്ട്. അന്തരീക്ഷത്തിന് യാതൊരു മാറ്റവുമില്ല. പഡപ്പന്റെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ ഭൂമി നടുവിലുള്ള സോളാർ! അതേ പരിഹാസങ്ങളും തമാശകളും നാവിൽനിന്നും ചെവിയിലേയ്ക്കു പറന്നു ചിരിയുടെ അലകൾ ഇളക്കിവിട്ടു. എന്താൽ കെഞ്ചുനില്ല. അതുകൊണ്ട് കഞ്ചാവു അരിഞ്ഞു സന്ദർശനമായി പാകപ്പെടുത്തി കഴൽ നിറച്ചുകൊടുക്കുന്ന ഒരുപണി മാത്രം നടന്നില്ല. അതോടൊപ്പം കെഞ്ചന്റെ രസകരമായ സംസാരവും ഇപ്പോൾ കേൾക്കാനില്ല. പഡപ്പന് അതുകൊണ്ട് തന്റെ വലംകൈതന്നെ നഷ്ടപ്പെട്ടു മുഖമുണ്ടായി.

കരിയപ്പൻ വലിയ മാളികയിലെ കൃഷിപ്പണിക്കാരിൽതന്നെ മുപ്പൻ ആയിരുന്നതുകൊണ്ട് ജോലിയുടെ മേൽനോട്ടവും അവന്റെ ഉത്തരവാദിത്വത്തിലായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് അവൻ മാത്തിലെ ഈ സഭകളിൽ ഹാജരാവുന്ന പതിവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. പഡപ്പൻ വിട്ടുപോയശേഷം അവൻ ആദ്യമായി മാത്തിൽ കാലുകയറ്റുകയാണ്.

അവനെ വാതിലിൽ കണ്ടപ്പോൾതന്നെ പഡപ്പന്റെ മുഖം വികസിച്ചു. "വാങ്ങോ, കരിയാ, വാ. വഴിമാറിക്കൊടുക്കിൻ! ഇങ്ങമേലെ വരൂ കരിയാ. കെഞ്ചന്റെ ഒഴിഞ്ഞ സ്ഥലം നിന്നെ മാടിവിളിക്കുകയാണ്. വരൂ." മുഖം രിക്കലുമില്ലാതിരുന്ന സ്പെഷ്യൽ കണ്ട്രോളർ പഡപ്പൻ അവനെ ക്ഷണിച്ചു. ഈ സ്വീകരണംകൊണ്ടുതന്നെ കരിയപ്പൻ വിസ്മയമായിത്തീർന്നു. ക്രാന്തൻ ചിരി ചിരിച്ചു അതുതം ഉളിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു.

"ഇപ്പോഴെന്താസ്ഥിതി? അവൻ മഹാരാജാവിന്റെ കൃഷിക്കാരൻ! കെഞ്ചന്റെ സ്ഥലം മാടിവിളിച്ചാലും അവൻ വരാൻ സമ്മതിക്കുമോ?" പുലയൻ തുറൻ ചോദിച്ചു. "നേരിട്ടു കൃഷിപ്പണിവേണ്ടെന്നുവെച്ചു" നിലം കൃഷിക്കാർക്കു കൊടുത്തു. ഇനി അങ്ങനെയോ മറ്റൊന്നെങ്കിലും കരിയപ്പൻ നെടുവീർപ്പോടെ കുറുപ്പി നൽകി. അവൻ പഡപ്പന്റെ പാദംതൊട്ടു നമസ്കരിച്ചു. അദ്ദേഹം ചുണ്ടിക്കാട്ടിയ സ്ഥാനത്തു ചെന്നിരുന്നു.

അവന്റെ വാക്കു കേട്ടതോടെ സകലരുടെയും ജിജ്ഞാസയുണ്ടായി. പുതിയ വാർത്ത ഇളകളുപോലെ ഏകദേശം. എങ്ങനെയും രണ്ടിവസങ്ങൾ സോളാർ രസം പകരാൻ അതു മതിയായിരുന്നു. "അതെന്താ? കൃഷിപ്പണിവേണ്ടെന്നുവെച്ചു" അങ്ങനെയൊരു പുലയച്ചേരിക്കാരെ മണ്ണു തിറങ്ങിക്കൊണ്ടു വിചാരിച്ചു. "പുലയൻ തുറൻ സഹിക്കുന്നവാരെ ചോദിച്ചു. അൻ വിട്ടു പോണം തനിക്കേതെങ്കിലും തിരിച്ചുവരികയാണോ? കരിയപ്പൻ അതു പ്രതിഷേധിച്ചില്ല. ജാഗ്രിപ്പാരുടെ കൃഷിയിൽ ജോലിചെയ്യുന്ന പണി പുലയർക്കു തന്നെ നീക്കിവെച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. അവർ കൂലിയില്ലാത്ത തിരിച്ചറിയ ജോലിക്കാരായിരുന്നു. അവരെ കൂലിക്കു നിർത്തിയാൽ ജോലി നേരെ നടക്കില്ലെന്ന് ഏതൊരു കൃഷിക്കാരനുമറിയാം. അതുകൊണ്ട് അവരെയാണു ജോലിക്കൊടുക്കാറില്ല. ജാഗ്രിപ്പാരുടെ കൂലിയിൽ അവർക്കുതന്നെ യജമാനന്മാരായിരുന്നു. വിട്ടുവെക്കുകയെന്നുപോകാനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യംപോലും അവർക്കു

കണ്ടായിരുന്നു. വലിയമാളികയിലെ കൃഷിയാണ് അവരുടെ ജീവിതത്തിന് ആശ്രയം. അതുകൊണ്ട് കരിയപ്പൻ കൊണ്ടുവന്ന വാർത്ത അവരുടെ ഏതോ പിളർന്നതായിരുന്നു. പുലയൻ അദ്ദേഹം പരിഭ്രമിച്ചു. ഈ വാർത്തയുടെ സത്യാവസ്ഥ അറിയാൻ പ്രതികരണിച്ചു.

"ഈ കാര്യം ചർച്ചചെയ്യാൻ തന്നെയാണ് ഇത്രയുംനേരം വലിയമാളികയിൽ ഇരുന്നതു്. കൃഷിക്കാരോടും ശ്യാമസ്ത്രീനോടും ഞാൻ വർഭിച്ചു. എന്തുവന്നാലും വലിയ മാളികയിൽ ഇനി കൃഷിപ്പണി വേണ്ടെന്നു് അവർ തീരുമാനിച്ചിരിക്കുകയാണ്." കരിയപ്പൻ മനഃപ്രയാസത്തോടെ പറഞ്ഞു.

"അപ്പോൾ പാവങ്ങളുടെ വായിൽ മണ്ണിടാനാണോ മഹാരാജാവു് ഈ നാട്ടിലേയ്ക്കെഴുന്നള്ളിയതു്?" അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു. അവന്റെ വികാരം രേഖപ്പെടുത്തി.

"ശിഷ്യന്മാരേ, ഞാൻ പറഞ്ഞാൽ നിങ്ങൾ കേൾക്കുമോ? പാവങ്ങളുടെ പിതാവായെന്നുപറഞ്ഞു് മഹാരാജാവിനെ സ്വീകരിക്കാൻ ചെന്നതിന്റെ ഫലം നിങ്ങൾക്കു കിട്ടിയല്ലോ?" പഡപ്പൻ കരിയപ്പന്റെ നേരെ തിരിഞ്ഞു പറഞ്ഞു: "ഇങ്ങനെ ഒന്നും വയ്യാത്തവരെപ്പോലെ ഇരിക്കുന്നതെന്താ? ആ കഴൽ ഒരുകാരെന്തോ?"

"ഇങ്ങനെയുള്ള കഴൽ ഒരാൾക്ക് വയ്യാതായിട്ടില്ല. അത്രയ്ക്കു ഭീരുവല്ല. വായ കീറിയ ദൈവം ഇരയും തരും." കരിയപ്പൻ കഴലെടുത്തു.

പഡപ്പൻ ലിങ്കപ്പൻ നേരെ തിരിഞ്ഞു. "ഇപ്പോൾ കണ്ടില്ലേ ഗൌഡരേ, നമ്മുടെ ആളുകളെക്കുറിച്ചു ഉത്സാഹശീലരാണ്. അവരെ ശരിയായ വഴിക്കു നയിക്കേണ്ടതു് നിങ്ങളുടെ കടമയാണ്. കരിയാ, നീ വിഷമിക്കാതിരിയ്ക്കൂ. ഗൌഡർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭൂമിയിലെ കൃഷിപ്പണി നിന്നെ ഏൽപ്പിക്കുവാൻ പോകുകയാണ്. പണി ചന്തമായി നോക്കിനടത്തിയാൽ മതി. മഹാരാജാവിന്റെ ഭൂമി നിന്നെക്കുറിച്ചു എങ്ങനെ വിതയ്ക്കുമെന്നു കാണാമല്ലോ." അദ്ദേഹം വിദ്വേഷത്തിന്റെ വിത്തുവീശി.

"ഗൌഡരുടെ നിലം അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൈവശം വന്നുവെന്നാൽ പിന്നെ നേരിട്ടു് കൃഷിയാണ്. പാവങ്ങൾക്കു് കഞ്ഞികൊടുക്കുന്ന പ്രഭു ലിങ്കപ്പൻ ഗൌഡർ സ്വന്തം സ്വാധീനപ്പെടുത്തണമെന്നു വിചാരിച്ചാൽ അതു വലിയ പ്രയാസമുള്ള കാര്യമാണെന്നല്ല. നിങ്ങളെല്ലാവരും ഇറങ്ങിപ്പുറപ്പെട്ടാൽ നാളെത്തന്നെ ആ വയലിൽ കലപ്പയിറക്കും. എന്താ അത്രാ, പൂലയച്ചേരിയിലെ ആളുകൾ എന്തുപറയുന്നു?" പഡപ്പൻ അവരെ യുദ്ധസന്നദ്ധരാക്കി.

"മഹാരാജാവു തന്നെ ചോളം ഒരുമാസത്തേയ്ക്കു് മതിയാവും. അതുവരേയ്ക്കും പുലയക്കു് ഒരു ചിന്തയുണ്ടാവില്ല. അതുകഴിഞ്ഞാൽ പാവങ്ങളുടെ അച്ചന്തം അമ്മയുമായി നിങ്ങളുണ്ടല്ലോ? ഏതെങ്കിലും ഒരു വഴിയുണ്ടാക്കി പട്ടിണികിടത്താതെ നോക്കുമെന്നു ഞങ്ങൾ വിശ്വസിച്ചിരിക്കുകയാണ്." പുലയച്ചേരിയിലെ ആളുകളുടെ മുഴുവൻ ഉത്തരവാദിത്വവും അദ്ദേഹം പഡപ്പന്റെ ചുമലിൽ ചാരി.

"അധികാരിയുടെ പത്തായത്തിൽ ഇനിയും നൂറു ചാക്കു ചോളം കാണം. അതെല്ലാമെടുത്തു് പാവങ്ങൾക്കു കൊടുക്കണമെന്നു് ലിങ്കപ്പൻ ഗൌഡർ ഇന്നലെ

പറഞ്ഞു. ഏതാ, അധികാരിയുടെ പത്തായത്തിലെ ചോളമെടുത്തു പാവങ്ങൾക്കു വിതർണം ചെയ്യുന്നതിന് നിങ്ങൾക്കു സമ്മതമാണോ? ഈ ആളുകൾ എന്തുചെയ്യാനും തയ്യാറാണ്. അവരുടെ വയറു നിറയ്ക്കേണ്ടതു നിങ്ങളുടെ ധർമ്മം -'' പഡപ്പൻ ലിങ്കപ്പഗൗഡരെ പ്രവർത്തനംഗത്തിറക്കാൻ ശ്രമിച്ചു.

എന്തുചെയ്യണമെന്ന് ലിങ്കപ്പൻ മനസ്സിലായില്ല. താൻ ഇപ്പോൾ ഗ്രാമാധികാരിയാണെന്ന ചിന്തപോലും അയാൾക്കുറച്ചിട്ടില്ല. എങ്കിലും പഡപ്പനെ നിഷേധിക്കാനാവുമോ? ''എനിക്കു് ഈ അധികാരപദവി എന്തിനാണ്? അതു വേണ്ടെന്നുപറഞ്ഞു് ഞാൻ പോയതല്ലേ? പിന്നെയും ഏതെന്ന വിളിച്ചു കൊണ്ടുവന്നു. നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതിനെതിരെ പറയാൻ ഹൃന്നെക്കൊണ്ടുവില്ല.'' ലിങ്കപ്പൻ ഉദാസീനഭാവത്തിൽ പറഞ്ഞു.

''കേട്ടില്ലേ? ഗൗഡർ പാവങ്ങളെ കൈവെടിയില്ല. അവരെ നിങ്ങളും കൈവെടിയരുതു്. ക്രമി ആർക്കൊക്കെ കിട്ടിയോ, അവർ മഹാരാജാവിന്റെ കൃഷിക്കാരായി വിലസട്ടെ. പാവുതിയത്തയുടെ പിന്നാലെ നടന്നു് മടിശ്ശീല നിറക്കട്ടെ. പാവങ്ങൾ ലിങ്കപ്പഗൗഡരുടെ പിന്നിൽ അണിനിരക്കട്ടെ. അവർ എന്തുചെയ്യും, എന്തുചെയ്യില്ല എന്ന് കാണിച്ചുകൊടുക്കട്ടെ!'' പഡപ്പൻ ഗംഭീരമായി പ്രഖ്യാപിച്ചു.

കൂടിയിരുന്നവരുടെ പ്രവർത്തനവ്യഗ്രത പെട്ടെന്നുണർന്നു. പഡപ്പന്റെ വാക്കുകൾ അവരുടെ ഏതോ അഭിലാഷങ്ങളെ പ്രലോഭിപ്പിച്ചിരിക്കണം.

''ഗുരുസ്വാമി അരുളിച്ചെയ്യുതാണ് ഗുരി. ഞങ്ങൾ, പുലയച്ചേരിയിലുള്ള വർ ഗുരുസ്വാമി പറഞ്ഞതു് അക്ഷരംപ്രതി അനുസരിക്കും. എല്ലാവരും മനസ്സിലാക്കിക്കൊള്ളൂ!'' പുലയൻ തുറുൻ ആവേശത്തോടെ തന്റെ ജാതിക്കാരെ മുഴുവൻ പ്രതിനിധാനം ചെയ്തു് അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. പഡപ്പന്റെ അഗാധമായ കർമ്മശേഷിക്കു് അവൻ നൽകിയ അംഗീകരണവുമായിരുന്നു അതു്.

ഇത്രയുംനേരം കഴൽ ഒരുക്കുകയായിരുന്ന കരിയപ്പൻ ജോലി അവസാനിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. പാകപ്പെടുത്തിയ കഞ്ചാവു് കഴലിൽ നിറച്ചു് പഡപ്പന്റെ കയ്യിൽ വെച്ചുകൊടുത്തു. ''വലിയ മാളികയിലെ പണിക്കരെല്ലാം നിങ്ങളുടെ കൂടെയാണ്. കരുതിക്കൊള്ളൂ.'' അവനും ആവേശത്തോടെ പ്രഖ്യാപിച്ചു.

ദാദ പാദങ്ങളിൽനിന്നു പോയി ഇന്ദുപുരത്തു് താമസം തുടങ്ങി. അൽപദിവസങ്ങൾക്കകം അവന്റെ പ്രശസ്തി വർദ്ധിപ്പിച്ച ഒരു സംഭവം നടന്നു. അവിടുത്തെ കളരിയിൽ ദാദയ്ക്കു് പരിശീലനം നൽകണമെന്നു് മഹാരാജാവുഗ്രഹിച്ചു. അദ്യോസികളെ പരിശീലിപ്പിക്കാനായി പട്ടാളാധികാരിയായ ഗുലാബു് ഏകാന്ത ഫയൽമാൻ ഉണ്ടായിരുന്നു. ആരും മഹാ അഹങ്കാരി. ഗുസ്തിയിൽ പഞ്ചാബികളോടു് കിടപിടിക്കുന്നവരാതെമില്ലെന്നും മറ്റുള്ളവർ അവരുടെ ശിഷ്യത്വം സ്വീകരിക്കണമെന്നും ഗുലാബു് വിശ്വസിച്ചുപോന്നു. തന്റെ കൂടെയുണ്ടായിരുന്ന പഞ്ചാബി ഫയൽമാൻമാർക്കു കൊടുക്കുന്ന പരിശീലനം അയാൾ മറ്റു് അദ്യോസികൾക്കു കൊടുത്തില്ല. അവർ പഞ്ചാബി ഫയൽമാൻമാരുടെ ശരീരം തടവാനും പരിചരിക്കാനും മാത്രം പററിയവരാണെന്നു് ആ മനുഷ്യൻ സത്യമായും വിശ്വസിച്ചു.

ദാദ കളരിയിൽ ചേർന്നകാലത്തു് ആദ്യം കിട്ടിയ ജോലി ഗുലാബിന്റെ ശരീരം തടവുന്നതായിരുന്നു. ദാദ കലികൊണ്ടു. അവൻ അതനുസരിച്ചില്ല. തുണെപ്പോലൊരു ഫയൽമാനു് ഇതപമാനകരമാണെന്നു് അവൻ വാദിച്ചു. ഗുലാബു് ഗുണം റിയെടുത്തു. ദാദ ഗുസ്തിക്കളത്തിൽ തന്നെ പരാജയപ്പെടുത്തുമോ? ഏകിൽ മാത്രമേ അവനെ തുറ്റിക്കു തുല്യനെന്നു് അംഗീകരിക്കണമെന്നുള്ളു എന്നയാൾ ശഠിച്ചു. കേസ്സു് മഹാരാജാവിന്റെ കാതിലെത്തി. ദാദയുടെ മറാഠാ രക്തം തിളച്ചു. അവൻ ഗുലാബിനോടു് ഗുസ്തിപിടിക്കാൻ തയ്യാറായി. ഗുലാബിന്റെ ശക്തിയും സാമർത്ഥ്യവും നന്നായറിയാമായിരുന്ന ചില അദ്യോസികൾ ഏടുത്തുപാടരുതെന്നു് ദാദയെ ഉപദേശിച്ചു. ഇന്ദുപുരത്തെ അദ്യോസികൾക്കു് മറ്റൊരു കളരി നിർമ്മിച്ചുകൊടുക്കുമെന്നു് മഹാരാജാവു പറഞ്ഞതുകിലും ദാദ അടങ്ങിയില്ല. വിദേശം കരത്തിയെറിയുകയായിരുന്നു. ഗുസ്തിമത്സരംതന്നെ നടക്കട്ടെയെന്നു് എല്ലാവരുംചേർന്നു തീരുമാനിച്ചു.

മത്സരം നടന്നു. സകലരെയും അത്ഭുതപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടു് ദാദ, ഗുലാബിനെ പരാജയപ്പെടുത്തി. പഞ്ചാബികളുടെ അഹങ്കാരം തകന്നു. മഹാരാജാവു് സന്തോഷം അവനെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു. ഗുലാബു് തന്റെ കൂട്ടക്കാരോടുപോലും യാത്ര ചോദിക്കാതെ നാടുവിട്ടു പോയ്ക്കുളഞ്ഞു. ഇന്ദുപുരത്തെ കളരി പഞ്ചാബികളുടെ പിടിയിൽനിന്നും മോചിതമായി. ദാദ കളരി ഗുരുവായി.

പഞ്ചാബി ഫയൽമാനെ ദാദ തോൽപ്പിച്ച വാർത്ത കണ്ണൂരുകുന്നികയാ പരിസ്ഥിതിയിലൊക്കെ ഏറ്റുവാങ്ങി. മഹാരാജാവു് ഒരു പ്രത്യേക ദുതൻവഴി ഇദ്ദേഹത്തെ പാദങ്ങളിലെത്തിക്കുണ്ടായി. എന്തെല്ലാമൊന്നും മഹാരാജാവിന്റെ ആസ്ഥാനത്തിൽ അവന്റെ പ്രഭാവം വളരെയധികം വളർന്നുവെന്നതും അവനെ ഇന്ദുപുരത്തേക്കുയച്ചു ബാളാചാര്യ്യർക്കു് സമാധാനമായി. ശ്യാമരായണ

ഈ വാർത്തകളോടു ആഹ്ലാദിച്ചു. നാട്ടിലാകെ ദാരുണ സംഭവമായി പ്രശംസ മാത്രമേ കേൾക്കാനുള്ളൂ. അവന്റെ പാദങ്ങളിൽ കളരിയിലെ പടമാതിമാർ ഈ പുറത്തുപോന്ന താമസം തുടങ്ങി.

പടമാതിമാർ ദാരുണ കണ്ടുകാണുന്ന പദ്ധതിയും ഈ വാർത്തയിൽ സന്തോഷിച്ചു. മാതളിലെ കള്ളകടിയന്മാരുടെ സദസ്സിൽ അദ്ദേഹം തന്നെ വിഷയം അവതരിപ്പിച്ചു: "ദാദ, മഹാരാജാവിന്റെ കളരിയിൽ ഗുരുക്കളായി തിന്നിരിക്കുന്നുവത്രെ. പാദങ്ങളിൽ പയ്യൻ നാലാൾക്ക് ആഹാരത്തിനുള്ള വഴിയുണ്ടാക്കി, അവരെ പരിശീലിപ്പിക്കാനുള്ള സാമർത്ഥ്യം നേടിയല്ലോ. നമ്മളും ഈ ശ്രാവണ സോമവാർത്തിൽനാൾ ഗുസ്തിമത്സരം നടത്തി നമ്മുടെ കളരിയെ അഭിവൃദ്ധിപ്പെടുത്തണം. എന്തുപറയുന്നു?" അദ്ദേഹം ചോദ്യരൂപത്തിൽ എല്ലാവരെയും നോക്കി.

"ഗുരുസ്വാമി അമ്മളിച്ചെയ്യതിൽ ഒരയക്ഷരം തെറ്റില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്കുതന്നെ അങ്ങനെയൊണ്. എന്നാൽ സ്വാമി, മത്സരത്തിൽ ജയിച്ച അഭയാസികളെ ആദരിച്ച് സമ്മാനം നൽകാൻ ബാപ്പുസാഹേബ് ഏകാൻ ഇല്ലാതെപോയല്ലോ. ഇപ്പോൾ വെറുതെ മത്സരം നടത്തിച്ചാൽ പുറത്തുനിന്നും ഫയൽമാന്മാരും വരുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. അതിനു നീങ്ങരുതെന്നു മുന്നിട്ടിറങ്ങി എന്തെങ്കിലും ഒരർപ്പാടു ചെയ്യാൻ ഗുസ്തി നടക്കും. നാവുകൊണ്ട് ഗുസ്തി നടത്തുന്ന ഖിദ്യ, ഗുസ്തിമളത്തിൽ വിലപോവില്ല." അതുകൊണ്ട് ബന്ധു, ഫയൽമാന്മാരുടെ വക്താവെന്ന അഹന്തയോടെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

പദ്ധതിയും അപമാനമായി. ബന്ധു പറഞ്ഞതിലും കാര്യമില്ലാതില്ല. അങ്ങനെ നോക്കിയാൽ ഗുസ്തിമത്സരം നടത്തിയേ തീരൂ എന്നൊന്നും അദ്ദേഹത്തിനില്ല. ഇപ്പറത്തു് ദാദ വൻവിജയം നേടിയ കഥ കേട്ടപ്പോൾ സന്തോഷം തോന്നിയതു നേരാണ്. പാദങ്ങളിലെക്കുറിച്ചുള്ള അഭിമാനംകൊണ്ടുതന്നെ തോന്നിയെന്നുതന്നെയുള്ളു; അല്ലാതെ ദാദയോടുള്ള സ്നേഹംകൊണ്ടല്ല. വെറുതെ സംസാരിച്ചിരിക്കാൻ ഒരു വിഷയം എന്ന നിലയ്ക്ക് ഇക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ചും അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. ഗുസ്തിമത്സരം നടത്തിച്ചാൽ തന്റെ പ്രശസ്തി വർദ്ധിക്കുമെന്നൊരാഗ്രഹവും ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഫതായാലും ബന്ധു അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിമാനം പ്രണപ്പെടുത്തിക്കളഞ്ഞു.

"യുതികളൊല്ല. ആ പേടിഞ്ഞൊണ്ടൻ ബാപ്പുസാഹേബ് നാട്ടുവിട്ടോടി യെന്നുവെച്ചു" നാട്ടുകാര്യങ്ങളൊക്കെ നിന്നുപോകുമോ? പ്രിയശിഷ്യന്മാരേ, ഗ്രാമാധികാരിയായി നമ്മുടെ ലിങ്കപ്പൻ നിയമിക്കപ്പെട്ടു. നാളെ അത് ശരിപ്പെട്ടു. ഗുസ്തിമത്സരം അയാളുടെ തലയിൽ കയറിക്കൊള്ളാം. നിങ്ങളൊക്കെപ്പറഞ്ഞാൽ ലിങ്കപ്പൻ ഇതു് സന്തോഷത്തോടെ ഏറ്റെടുക്കും." താൻ വെറുതെ മത്സരം നടത്താൻ ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് പദ്ധതിയുടെ അവസാനം ബോധ്യപ്പെടുത്തി.

മാതളിൽ സൊള്ളു് അവിരാമമായി തുടങ്ങി. രാത്രിയേറെയായി. അവസാനം എല്ലാവരും 'തിർമ്മ'കൊടുത്തു. 'തിർമ്മ'ത്തിന്റെ ലഹരി കയറി

ത്തുടങ്ങി. പഡപ്പൻ ധ്യാനമഗ്നനായി. ഭക്താഭിഷേകം ധ്യാനത്തിലേർപ്പെടാമായിരുന്നു. എന്നാൽ കടിയന്മാർക്ക് വീട് കടിയുണ്ടല്ലോ. അതിനെക്കുറിച്ചുള്ള ബോധം തീരെമാറിയിട്ടില്ലാത്തതുകൊണ്ട് അവർ ആഭിഷേകം വീടുകളിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു.

പഡപ്പൻ നല്ല ഉറക്കം വന്നു. പുലരാറായപ്പോൾ ഉണർന്നു. മുലയിൽ ദീപം ഏരിയുന്നുണ്ടായിരുന്നു. പഡപ്പൻ കണ്ണുതുറന്നു നോക്കി. സമോളിച്ചിരുന്ന കേതാഭികളിൽ ആരും ബാക്കിയില്ല; കെഞ്ചൻ കിടന്നുറങ്ങുമായിരുന്ന അതേ സ്ഥലത്തു് കരിയപ്പൻ വീണ്ടുകിടന്നു കൂടുംവലിക്കുന്നു. മറം ശുന്യമാണ്. സന്യാസികൾ കൂട്ടെന്തിന്?

പഡപ്പൻ അകാരണമായി ഭയപ്പെട്ടു. ഉറങ്ങുന്നതിനു മുമ്പ് താൻ ഏതെല്ലാമാണു സംസാരിച്ചതു്? അതെല്ലാം ഓർമ്മിച്ചു. ലിങ്കപ്പൻ മടങ്ങിവന്നിട്ടില്ല. ഗുന്ധിമത്സരം നടത്താതെ പരറില്ല. എന്നാൽ വെറുതെയുള്ള ഗുന്ധിയല്ല. പാടള്ളിയുടെ അന്തസ്സിന് ചേർന്നതായിരിക്കണം. പയ്യനാണെങ്കിലെന്താ? പാടള്ളിയുടെ പ്രശസ്തി നാട്ടിലാകെ പരത്തിയിരിക്കുന്നു. പഡപ്പനുതന്നെ അതുതം! താൻ ദാദയെ അംഗീകരിച്ചതെന്തിനാണ്? അവനോടു ഏറ്റവും മധ്യം വിദ്വേഷം തന്നിക്കാണ്. അപ്പോൾപിന്നെ തനിക്കി അർഹിക്കാത്ത സ്നേഹം എങ്ങനെ ഉണ്ടായി? പഡപ്പൻ തിരിഞ്ഞുകിടന്നു! ഉറങ്ങാൻ ശ്രമിച്ചു. ശരി. താൻ ദാദയെ ഇഷ്ടപ്പെട്ടതെന്തുകൊണ്ട്? ചിമണി അവൾ ഇപ്പോൾ മാത്തിലായിരുന്നെങ്കിൽ? ആ ചിന്ത ഒരു വിദ്യജ്ഞാലയായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ ഏകാകിയായി മാത്തിൽ വീണ്ടുകിടക്കേ അസഹ്യംതന്നെ. അവളുടെ സൗന്ദര്യം മനസ്സിൽ നിറഞ്ഞുനിന്നു. തന്റെ മാനം കെടുത്തിയ യക്ഷിയാണവൾ. അദ്ദേഹം പല്ലിറുത്തി. ദേഷ്യം അസഹ്യമായി. അദ്ദേഹം ഏഴുനേരനിരന്നു കോട്ടവായിട്ടു.

ചിമണിയുടെകൂടെ താൻ കഴിച്ചുകൂട്ടിയ നിമിഷം സ്വാമിയുടെ സുരണയിലെത്തി. താൻ പ്രസവിച്ച കട്ടിയുടെ പിതാവു് പഡപ്പൻ തന്നെയാണെന്നു് ജനനരജിസ്റ്ററിൽ എഴുതിച്ചു്, വിളംബരപ്പെടുത്താൻ ഒരുപെട്ടിരിക്കുന്നവൻ! തങ്ങളുടെ ബന്ധത്തെക്കുറിച്ച് ആളുകൾ അറിയാത്തതായി ഒന്നുചിന്തിച്ചു. അപ്പോൾപ്പിന്നെ ഒരുതവണകൂടി സാഹസം പാടില്ലേ? സമുദ്രത്തെയാകെ വെല്ലുവിളിച്ചുകൊണ്ടു് ചിമണയെ മാത്തിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുവന്നാലോ? സന്യാസികൾ ബജീവിതം നയിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ആളുകൾ ചിരിക്കുമായിരിക്കും. ഇപ്പോഴെന്താ ചിരിക്കുന്നില്ലേ? ഏതുനാൾ ചിരിക്കും? അവർക്കെന്തോ, ഇതൊരേ തൊഴിലാണോ?

ഓളുകൊണ്ടിരിക്കേ ഈ ചിന്ത പഡപ്പനെ വല്ലാതെ പീഡിപ്പിച്ചു. ചിമണ ഏതുദിവസം യശസ്വരായരുടെകൂടെ താമസിക്കും? ആ വയസ്സുനാണെങ്കിൽ പെണ്ണിനെപ്പിടിച്ച് ആക്കെങ്കിലും കലയാണംകഴിച്ചുകൊടുക്കുകയും ചെയ്യും. അതിനു സൗകര്യമുണ്ടാക്കിയാൽ ഉള്ള മാനവും പോയതുതന്നെ! താൻ അപമാനത്തെ ഭയപ്പെടില്ല. അതാളുകൾ മനസ്സിലാക്കട്ടെ. തനിക്കു് ഒരു

പ്രയാസവമീല്ലാതെ കട്ടിയുണ്ടെങ്കിൽ അവകാശം ലഭിച്ചിരിക്കുന്നു. കഞ്ഞിനെ ഇവിടെക്കൊണ്ടുവന്നാൽ ചിലനെ സ്വയം പിന്നാലെവരും.

തുടർച്ചയായ ചിന്തയാൽ പഡപ്പേൻ തലവേദന തുടങ്ങി. രാത്രിയുടെ ഒരിക്കൽ നീശ്ശബ്ദത്തിൽ അദ്ദേഹം കൊച്ചുകുഞ്ഞിനെപ്പോലെ ഉറങ്ങുകയായി. ഏകാന്തത അസഹ്യമായിരുന്നു. വേദന തീക്ഷ്ണമായിരുന്നു. ഒരു നിമിഷം തന്റെ സന്യാസജീവിതം ഒരു ശാപമാണെന്ന് അയാൾക്കു തോന്നി. ശരീരമാകെ എരിയുകയാണ്. അതിനു പ്രതിവിധിയായി ഒരു ചിരട്ട ചാരായം അടിച്ചു; പിന്നെ കരിയനെ വിളിച്ചുണർത്തി.

"എടോ കരിയാ, വേഗം എഴുന്നേൽക്കൂ. കതിരയെ ഒരുക്കൂ." അദ്ദേഹം ആജ്ഞാപിച്ചു. കരിയൻ മുരിനിവൻ; സ്വാമിയെ ഒന്നു നോക്കി. വീണ്ടും കണ്ണുടച്ചു. മുഖം ചുരുട്ടി ഇരുന്നുള്ളത്തോ. പഡപ്പേൻ ആജ്ഞ രത്നവർത്തിക്കേണ്ടിവന്നു. കരിയൻ അത്ഭുതപ്പെട്ടു. അവൻ പുറത്തിറങ്ങി ആകാശം നോക്കി. മേഘാഘൃതമാകയാൽ ഒറ്റ നക്ഷത്രവും കാണാനില്ല. നേരമെത്രയായെന്നു മനസ്സിലാക്കാൻ ഒരു മാർഗ്ഗവുമില്ല. അപ്പോഴാണ് ഒരു കോഴി കൂവിയത്. നേരം പുലരാറായി. കരിയൻ കതിരയുടെ ജീനി എടുത്തിട്ടു.

പഡപ്പേൻ കതിരപ്പറത്തു കയറി യാത്രയായി. പോകുമ്പോൾ കരിയനോടു ഒറ്റവാക്കും പറഞ്ഞില്ല. എവിടെയ്ക്കൊന്നു ചോദിക്കാൻ കരിയൻ ആഗ്രഹിച്ചു. പക്ഷേ, യാത്രയ്ക്കിറങ്ങുമ്പോൾ അങ്ങനെ ചോദിക്കരുത്. അവൻ പ്രയാസപ്പെട്ട് തന്റെ ആഗ്രഹം അടക്കി. വെളിയിലെ ഗെയിറിൽ ഒരു കൃത്യപ്രകടനമായി അവൻ നിന്നു. പഡപ്പേനും അയാളുടെ കതിരയും പ്രഭാതത്തിലെ അരണ്ടുവെളിച്ചത്തിൽ ലയിച്ചുചേർന്നു.

പാടള്ളിയിൽ വേണ്ടിടത്തോളം ഗ്രാൻറും തക്കാവിക്കടവും അനുവദിച്ചു കൊടുക്കാമെന്ന് ഗിബ്സൻ സാഹേബ് ഉറപ്പുകൊടുത്തിരിക്കുകയാണ്. ലിങ്കപ്പൻ ആ വാർത്തയുമായി പാടള്ളിയിലെത്തി. അയാൾ ഗൗഡരായി നിയമിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ആ പണിയും കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ഗ്രാമത്തിൽ പഡപ്പേനില്ല. കരിയനാണ് ലിങ്കപ്പനോടു മാത്തിലെത്തിയ ഉടനെ ഈ വിവരം പറഞ്ഞത്. പഡപ്പേൻ സ്ഥലത്തില്ലെന്നറിഞ്ഞതോടെ ലിങ്കപ്പന്റെ വരുടെ വേലിയേറ്റംകൊണ്ടു ആവേശം പെട്ടെന്നിറങ്ങി. പഡപ്പേൻ എവിടെയാണ് പോയിരിക്കുന്നതെന്നും അറിയില്ല. എപ്പോൾ തിരിച്ചുവരുമെന്നും അറിഞ്ഞുകൂട. ലിങ്കപ്പന്റെ അളവറ ആവേശം അവിടത്തെ അറിഞ്ഞു. ഈ ചുറ്റുപാടിൽ ഒരുദിവസം കഴിച്ചുകൂട്ടുക അയാൾക്കു പ്രയാസമായി.

എന്നാൽ ഗൗഡർ വന്നെത്തിയ വാർത്ത ഇതിനകംതന്നെ പാടള്ളിയിലാകെ പരന്നിരിക്കുന്നു. ഗൗഡരെക്കൊണ്ടാൻ ആഴ്ചകൾ മാത്തിലെത്തിത്തുടങ്ങി. ഇടയൻ മുപ്പൻ മായപ്പൻ സ്ഥലത്തെത്തി നമസ്കരിച്ചു. "പോയ പണി ആണോ പെണ്ണോ?" അവൻ ലിങ്കപ്പനോടു ആരാഞ്ഞു. അയാൾക്ക് അടുത്ത ഒരു സന്ധ്യയിലെ കണ്ടത്തിൽ സന്തോഷമായി; മുഖം വികസിച്ചു. മിശ അൽപം നീളംവച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നൊരു തോന്നൽ. അയാൾ മിശ തടവി. "ആണ

തന്നെ. ഈ ലിങ്കപ്പൻ കയ്യിൽ വളയിട്ടു നടക്കുന്ന പെണ്ണാണോ മായപ്പാ? ഇനിയങ്ങോട്ട് പാവ്തിയമ്മ തലയുയർത്തി നടക്കില്ല. അതിനുവേണ്ട പണിയെടുത്തു വന്നിരിക്കുകയാണ്." അയാൾ ഉള്ളതുറന്നു ചിരിച്ചു.

"അങ്ങനെയൊന്നോ ഗൗഡരേ? അപ്പോൾ പഞ്ചസാര വിതരണം നടത്തണമല്ലോ?" അധികാരിപ്പട്ടം ഉറപ്പിക്കാനുള്ള ഉപായം മായപ്പൻ ഉപദേശിച്ചു. സമ്മതിക്കാതെ നിവൃത്തിയില്ല. എന്നാൽ സത്യത്തിൽ ആ മനുഷ്യന്റെ കയ്യിൽ കാൽക്കാലുപോലും ഇല്ലായിരുന്നു. പഡപ്പൻ ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ പത്തിര പതു രൂപയുടെ ഇടപാടിനു ഒരു വിഷമവുമില്ല. അതുകൊണ്ട് മായപ്പന്റെ ഉപദേശം സ്വീകരിച്ചുവെങ്കിലും തൽക്കാലത്തെ തരൻ വിഷമത്തെക്കുറിച്ച് പരോക്ഷമായെങ്കിലും അവനെ അറിയിക്കേണ്ടതു് റോവശ്യമായിരുന്നു.

"മായപ്പാ, നടക്കാൻ പാടില്ലാത്തതു് നടന്നതൊന്നുമല്ലല്ലോ; പഞ്ചസാര വിതരണം ചെയ്യാൻ? പണ്ട് തഹസീൽദാർ ഈ പാരമ്പര്യവകാശം നമ്മുടെ പേരിലാക്കിയപ്പോൾ പഞ്ചസാര കൊടുത്തിരുന്നല്ലോ? അതിനെതിരായി പാവ്തിയമ്മ അപ്പീൽകൊടുത്തു. അന്ന് പഞ്ചസാര കൊടുത്തതുകൊണ്ട് അതുറച്ചു." ലിങ്കപ്പൻ തട്ടിവിട്ടു.

"മരി, അതൊന്നുമല്ല! പഞ്ചസാര കൊടുത്തതുകൊണ്ടാണ് അപ്പീലിൽ ഈ അധികാരിപദവി, നല്ല ഉറച്ച മണ്ണിൽ തറച്ച കുറിപ്പോലെ നിലനിന്നതു്. നിങ്ങൾക്ക് വേണ്ടെന്നു തോന്നിയാലും ഞങ്ങളുടെ ഗ്രാമാധികാരിയുടെ അഭിമാനവും അന്ത്യം ഞങ്ങൾ നോക്കണമല്ലോ? ബാളാരാമന്റെ പീടികയിൽ ചെന്ന് ഞാൻതന്നെ നാലു തുലാം പഞ്ചസാരകൊണ്ടുവന്ന് വിതരണം ചെയ്യുക ഉയാം. പോരേ?" മായപ്പൻ ശാഠ്യത്തോടെ വാദിച്ചു.

"മായപ്പാ, ഒരിക്കലുമില്ലാത്ത ഈ ആവേശം നിനക്കെവിടുത്തുകിട്ടി? എന്നി ക്കിപ്പോൾ എന്തുകിട്ടിയെന്നാണ് നീ പറയുന്നതു്?" ലിങ്കപ്പൻ അവനെ പിന്തിരിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു.

"ഇനി എന്താവണമെന്നാണ് നിങ്ങൾ പറയുന്നതു്? ഗ്രാമത്തിലെ ഭൂമിയിൽ കാൽമുക്കായൊരോഹരി കൈവന്നുചേർന്നു. ഗ്രാമത്തിലെ പ്രജപായി ഒരിക്കുന്നതിനു് ഗൗഡസ്ഥാനം കിട്ടി. എട്ടോ കരിയാ, നീ ബാളാരാമന്റെ കടയിൽചെന്ന് നാലുതുലാം പഞ്ചസാര കൊണ്ടുവത്രു. അടുത്തുള്ള കോവിലകളിൽ ഒന്നുവീതം കൊടുക്കാൻ പതിനാറു നാളികേരവും പൂജാരിക്കൾക്ക് ഭക്ഷണ നൽകാൻ മൂന്നുരൂപയുടെ ചില്ലറയും കൊണ്ടുവത്രു. ഗൗഡർ പറഞ്ഞതാണെന്നു് പറഞ്ഞുള്ളു. പോകുന്നവഴിക്കുതന്നെ വാദ്യക്കാരോടും കൈവിലിക്കാരോടും പറയണം. ഗൗഡരുടെ ഘോഷയാത്രയുണ്ടെന്നും അതിനെല്ലാവരും മാർത്തിലെത്തണമെന്നും പറഞ്ഞിട്ട് കടയിൽ പോയാൽമതി." മായപ്പൻ മുഴുവൻ അധികാരവും സ്വന്തം കയ്യിലെടുത്തു് ആജ്ഞാപിച്ചു. അയാളുടെ ഉത്സാഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ മറുപടിയൊന്നും പറയാനാവാതെ ലിങ്കപ്പൻ മൌനാനുവാദം നൽകി അടങ്ങിയിരുന്നു.

ലിങ്കപ്പഗൗഡന്തെ ഘോഷയാത്ര മാങ്ങിതിന്നു പുറപ്പെട്ടു ഹനുമാൻ കോവിലിൽചെന്നു അവിടെനിന്നു ഗ്രാമപ്രക്ഷേപിണം ആരംഭിച്ചു ഗോപാല കൃഷ്ണക്ഷേത്രത്തിലെത്തിയപ്പോൾ വൈകുന്നേരമായിരുന്നു. അന്നു ആഷാ ഡഷമിയാണെന്നു കേൾക്കുകയും ബാലാചാതുർ പുരാണപാരായണം കഴിഞ്ഞു അവിടെത്തന്നെ ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. ഗൗഡന്തെ തെരുവിൽനിന്നു കോടിനരികിലൂടെ ക്ഷേത്രത്തിലേക്കു വരികയായിരുന്ന ലിങ്കപ്പന്റെ ഘോഷയാത്ര കണ്ടുകിലും കണ്ടില്ലെന്നു നടിച്ചിരുന്നു.

ഘോഷയാത്ര ക്ഷേത്രത്തിലെത്തി. ലിങ്കപ്പഗൗഡർ ഈശ്വരനെ നമസ്കരിച്ചു. മായപ്പൻ അയാളുടെ അടുത്തുതന്നെ നിൽക്കുകയാണ്. "ഈശ്വരൻ ഒരു നാളികേരം ഉടുത്തു. ആചാര്യസ്വാമിയെന്താ അന്നങ്ങനെ ഇരിക്കുന്നത്?" അയാളുടെ സ്വരം പരക്കുന്നായിരുന്നു.

ആചാര്യർ മുഖമുയർത്തി. അദ്ദേഹം ഏല്പാം മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ദുഷ്ടശക്തികളോടു മല്ലിട്ടുന്നതിൽ അർത്ഥമില്ലെന്നു അദ്ദേഹം കരുതി. "ഇന്നു ഏകാദശിയാണ്. ഈശ്വരൻ നാളികേരം ഉടുത്ത് നിവേദിക്കാൻ പാടില്ല. അതു ഇന്നു നിഷിദ്ധമാണ്." ആത്മഗതമെന്ന മട്ടിൽ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു.

"നിങ്ങളുടെ വേണ്ടെങ്കിൽ വേണ്ട. നാളികേരം ഉടുത്ത് കർപ്പൂരം കത്തിച്ചു വെച്ചാൽ ഈശ്വരൻ വേണ്ടെന്നു പറയുമോ?" ലിങ്കപ്പന്റെ ചോദ്യം.

ആചാര്യർ അതുകേട്ടു ചിരിച്ചു. "അല്ല ലിങ്കപ്പാ, മായപ്പൻ ജന്മനാ ഇടമനാണ്. ഞാൻ പറഞ്ഞുകാലും അവൻ മനസ്സിലാവില്ല. അതുകൊണ്ടു അവനോടു വിശദമായി പറഞ്ഞുകൊടുക്കണം. നീയും ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞാലോ? അവനെക്കാൾ വലിയ ഇടയൻ ഇപ്പോൾ നീയാണല്ലോ?" ആചാര്യർ കളിയാക്കിപ്പിരിച്ചു.

അദ്ദേഹം ഇതിനുമുമ്പ് പലപ്പോഴും പരിഹസിച്ചിട്ടുണ്ട്. അപ്പോഴെല്ലാം ലിങ്കപ്പൻ ചിരിച്ചുകളയും എന്നാലിന്നു പരിതഃസ്ഥിതി മാറിയിരിക്കുന്നു. ഈ വൃദ്ധൻ തന്റെ ജനനരഹസ്യമാണല്ലോ വലിച്ചിഴയ്ക്കുന്നത്? അയാൾക്കു ക്ഷേമം വന്നു. ഏകിലും അന്തോട്ടം പ്രകടിപ്പിച്ചില്ല. "നിങ്ങളെപ്പോലുള്ളവരുടെ മുമ്പിൽ ഞങ്ങളെല്ലാവരും ഇടയന്മാർ തന്നെയാണല്ലോ?" അയാൾ ചിരിച്ചു; ആചാര്യസ്വാമിക്കു പഞ്ചസാരകൊടുക്കാൻ ആജ്ഞാപിക്കുകയും ചെയ്തു.

"ലിങ്കപ്പാ, ഇന്നു ഏകാദശിയാണ്. മാനവും പരിഗ്രഹവും വർജ്ജ്യമാണ്." ആചാര്യർ പഞ്ചസാര വേണ്ടെന്നു ആംഗ്യം കാണിച്ചു.

"ആചാര്യസ്വാമി, ഇനി പഴയ കാര്യങ്ങളൊക്കെ മറക്കണം. ഞാൻ ഗ്രാമധികാരിയായി വന്നിരിക്കുകയാണ്. ഏന്റെ വാക്കും കറച്ചൊക്കെ മാനിക്കണം." ലിങ്കപ്പൻ അഹങ്കാരത്തോടെ പറഞ്ഞു.

"ഈ ഘോഷയാത്രയും പഞ്ചസാരവിതരണവും കണ്ടപ്പോൾതന്നെ ഞാനെല്ലാം മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കുന്നു. അതിങ്ങനെ വിളിച്ചുപറയണമെ

നില്ല. അധികാരം കിട്ടിയാലും അതിപം വിനയത്തോടെ സംസാരിക്കണം. നേരായവഴിക്കും, നീതിസമ്മിതമായി സംസാരിച്ചാൽ ആരും ആരേറിക്കും. എന്നാൽ ഗ്രാമാധികാരിതന്നെയായാലും തോന്നിവാസം പറഞ്ഞാൽ ഞാൻ വിലവെക്കില്ല. ഇന്ന് ഏകാഭാസിയായെന്നു പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു. അത് മാറ്റിപ്പറയേണ്ട കാര്യമില്ല. ആചാര്യർ ഉറപ്പിച്ചുപറഞ്ഞു.

“ആചാര്യസ്വാമിക്കും ഏകാഭാസിയായെന്നല്ലേ പറയുന്നത്?” വിശന്ന ബ്രാഹ്മണനോട് വാദിക്കരുതെന്നുണ്ട്. നമുക്കു പോകാം.” ലിങ്കപ്പൻ പരിവാരസമേതം കോവിലിൽനിന്നു തിരിഞ്ഞുനടന്നു.

മാത്തിൽ ലിങ്കപ്പഗൗഡനെ ബഹുമാനിക്കാൻ പററിയവരാരും വന്നിരുന്നില്ല. ഭൂമിയില്ലാത്ത ഇടയരും പുലയരും ചെരിപ്പുകഞ്ഞികളും കൽപ്പണിക്കാരും മാത്രമേ സമ്മേളിച്ചിരുന്നുള്ളൂ. ലിങ്കപ്പനും ഇത് ശ്രദ്ധിക്കാതിരുന്നില്ല. ഘോഷയാത്രയിൽ പങ്കെടുക്കാത്തവർ പാവ്തിയമ്മയുടെ പക്ഷക്കാരാണെന്നും അയാൾക്കുറപ്പുണ്ടായിരുന്നു. ഘോഷയാത്ര അവസാനിച്ചു; പഞ്ചസാര വിതരണവും നടന്നു. ലിങ്കപ്പഗൗഡരുടെ പരിവാരം മാത്തിൽ സമ്മേളിച്ചു. ലിങ്കപ്പൻ, ഗിബ്സൻ സാഹേബ് നൽകിയ ഉറപ്പ് അവരെ അറിയിച്ചു. കൂട്ടുകാർ അതിയായി ആഹ്ലാദിച്ചു. പാളേളിയുടെ ഭാഗ്യം തെളിഞ്ഞുവെന്നും അവർ ലിങ്കപ്പനെ പ്രശംസിച്ചു.

പഡപ്പേനില്ലാത്തതുകാരണം കഞ്ചാവരിഞ്ഞൊരുക്കുന്ന ജോലിയില്ല. കരിയപ്പൻ കിടന്നു. തീർത്ഥാശ്രമം പ്രതീക്ഷിച്ച് അവിടെ സമ്മേളിച്ച കേതവുരും ഈച്ചയാട്ടിക്കൊണ്ടും മേലോട്ടുംകീഴോട്ടും നോക്കി അനങ്ങാതിരുന്നു. ഒരാളുടെ മുഖത്തും ഒരുത്തളി രക്തംപോലുമില്ല. ലിങ്കപ്പഗൗഡരുടെ ഉപചാരവാക്കുകൾ, ചാതകങ്ങളെപ്പോലെ കാത്തിരിക്കുന്ന ‘തീർത്ഥകേതന്മാരെ’ തൃപ്തിപ്പെടുത്തിയില്ല.

പുലയൻ തദ്ദൂരം ഷമകെട്ടു. “ഏമാനേ, ഉച്ചമുതൽ അലഞ്ഞുനടന്നു” ആക്കും കയ്യും കാലും അനക്കാനാവുന്നില്ല. അല്പം തീർത്ഥം അനുവദിച്ചുകൊടുത്താൽ സന്തോഷമാകുമായിരുന്നു, ഏമാനേ!” അവൻ മാർമ്മിച്ചു.

“ശ്രദ്ധസ്വാമി ഇല്ലാത്തതിരിക്കുമ്പോൾ തീർത്ഥത്തിന്റെ കാര്യം പറയാമോ ആദ്യം? ആഷാഢമാസത്തിൽ പണ്ടൊരു പുലയൻ മധുരംചോദിച്ച് കരഞ്ഞിരുന്നുവെന്നും കേട്ടിട്ടില്ലേ?” പഡപ്പേനില്ലാത്തപ്പോൾ തീർത്ഥത്തെക്കുറിച്ചു സ്മരിക്കുന്നതുപോലും പാപമാണെന്നുപറഞ്ഞു മായപ്പൻ, തദ്ദൂരെ പേടിപ്പിച്ചു.

“അതെന്നിക്കരിയം ഏമാനേ! ശീലംകൊണ്ടു പറഞ്ഞുപോയതാണേ! ഒന്നുമില്ലെങ്കിൽപ്പിന്നെ ഇവരോട് മടങ്ങിപ്പോവാൻ കല്പിച്ചാൽമതി.” ഏരിയുന്ന കരളുമായി ആൻ പറഞ്ഞു. അവൻ സകലതും തകഴം. ആ വാക്കുകൾ കേട്ട് ലിങ്കപ്പൻ വിന്യമമായി. തന്റെ മഴിഞ്ഞ മടിശ്ശീലയെക്കുറിച്ചൊർമ്മിക്കുന്നതാണെന്നായി. എന്നാൽ ഈ ആഘോഷാവസരത്തിൽ തീർത്ഥില്ലാതെ ഉറക്കുകയോ? ഒന്നു ശ്രമിച്ചാലോ? അവൻ ആഘോഷിച്ചു. “ഏതോ കരിയം,

വല്ലഭം സൂക്ഷിച്ചുവെച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ ദൈവങ്ങൾക്ക് വിളമ്പരുതോ?" നന്നെ നീണ്ടുനോക്കി; കൊഞ്ചാൽ കൊള്ളട്ടെ!

"ഒരിടത്തുണ്ട്. എന്നാൽ റൊക്കം രൂപകൊടുക്കാതെ സാധനം കിട്ടില്ല ഗൌഡരേ, കാൾക്കള്ള. പെട്ടെന്നുപോയി കൊണ്ടുവരാം." മായപ്പൻ അതു പറഞ്ഞപ്പോൾ ലിങ്കപ്പന്റെ മുഖം കരുവാളിച്ച്. ഗൌഡന്തെ കൈ കാലിയാണെന്നു അവൻ ഉടനെ ഊഹിച്ചു. "എന്നാൽ കടംകിട്ടുമോയെന്നു ശ്രമിച്ചു നോക്കാം." അവൻ ഇറങ്ങി. പുലയൻ ഭദ്രനും അവന്റെ കൂടെ പുറപ്പെട്ടു. "നിയന്ത്രിനാ വരുന്നതു? ചുമ്മാതിരുന്നു കൂടെ?" ലിങ്കപ്പൻ വിറളിയെടുത്തു. എന്നാൽ അവൻ അതു കേട്ടതായി ഭാവിച്ചില്ല.

മായപ്പൻ പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു് സ്വന്തം വീട്ടിലിരിക്കുന്ന കപ്പികൾ കൊണ്ടു വരാനാണ്. നാഗപഞ്ചമി അടുത്തിരിക്കുന്നു. നാലുകുപ്പി ചാരായം വല്ല വർഷംകൊടുത്താൽ നല്ല കാലുകിട്ടും. ആ വകയിൽ അവൻ ആറുകുപ്പി ചാരായം വാങ്ങി സൂക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭദ്രന്റെ അവിവേകം, ഈ റൊക്കയും പരസ്യമാക്കിയേക്കാം. "ആ, ഒരു കപ്പി നിനക്കു് പ്രത്യേകം തരാം. നമ്മുടെ വീട്ടിൽ നിന്നാണ് ഇതു കൊണ്ടുവന്നതെന്നു് ഒരു മനുഷ്യനോടും പറഞ്ഞേക്കാതെ!" മായപ്പൻ ഭദ്രനെ താക്കീതുചെയ്തു. "നിങ്ങൾ ഏഴുനേരം വെച്ചാൽ ഏനിക്കു സംഗതി പിടികിട്ടിയിരുന്നു. എന്നാൽ അവിടെയിരുന്ന ആർക്കും മനസ്സിലാ കാത്തുരത്തിൽ നാനിറങ്ങിയതു കണ്ടില്ലേ? നിങ്ങളുടെ വാക്കുതൊന്നി നടക്കില്ല." ഭദ്രൻ മേനിപറഞ്ഞു പിന്നാലെകൂടി.

മായപ്പൻ ഗ്രാമത്തിനുവെളിയിൽ കൂട്ടിയിരുന്ന പുൽക്കുന്നയിൽനിന്നു് ചാരായം നിറച്ച രണ്ടുകുപ്പി പുറത്തെടുത്തു. ഒരു ഭദ്രകൊടുത്തു; മറ്റൊന്നു് കമ്പിളിയുടെ മടക്കിലൊളിപ്പിച്ചു് മറത്തിലേക്കു നടന്നു. എന്നാൽ ഭദ്രൻ അയാളുടെ പിന്നാലെ പോയില്ല. ചാരായക്കുപ്പി വീട്ടിൽവെച്ചു് വരുമായിരിക്കുമെന്നു് മായപ്പൻ കരുതി. പുൽക്കുന്നയിൽ ഒളിച്ചുവെച്ചിരുന്ന ബാക്കി നാലു കുപ്പികളും ഭദ്രൻ കമ്പിളിയിലൊളിപ്പിച്ചു കൊണ്ടുവന്നു. മറത്തിനു പുറത്തു് ഗെയിററിനടുത്തു് ഒരു കല്ലിന്മേൽ കുപ്പികൾ ചുരുട്ടിയ കമ്പിളിവെച്ചു് അവൻ അകത്തുകടന്നു. അവിടെ മായപ്പൻ തീർത്ഥം വിതരണം ചെയ്യുകയാണു്. ഭദ്രൻ അവന്റെ വിഹിതം വാങ്ങിക്കൊടുത്തു. അതുകഴിഞ്ഞു് വീട്ടിലേയ്ക്കു നടന്നു.

ചാരായം തലയ്ക്കു പിടിച്ചിരുന്നു. കട്ടുകൊണ്ടുവന്നിരുന്ന കുപ്പികൾ ഒളിച്ചു വെച്ച കമ്പിളിയെടുക്കാതെയാണു് വീട്ടിലെത്തിയതു്. കമ്പിളിയെവിടെയെന്നു് പരമംനി ശ്രദ്ധയായി ചോദിച്ചപ്പോൾ അവൻ അതോത്തു. തിരിച്ചു മറത്തിൽവന്നു നോക്കി; സാധനം കാണാനില്ല. മായപ്പൻ അതെടുത്തുകൊണ്ടുപോയെന്നു് കമിയപ്പൻ പറഞ്ഞു. ഒന്നുംമിണ്ടാതെ നേരെ മായപ്പന്റെ വീട്ടിലേയ്ക്കൊട്ടി. മായപ്പൻ രോഷാഗ്നിയിൽ ജ്വലിക്കുകയായിരുന്നു. അവന്റെ കമ്പിളിയെടുത്തു മുഖത്തുയ്ക്കൊണ്ടു. ഭദ്രൻ നാണക്കേട്ടു. തന്റെ കള്ളത്തരം പിടിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അവൻ തലതാഴ്ത്തി. "ഏമാനേ, ഏലും പൊറുക്കണം." അവൻ കേണപ്രക്ഷിച്ചു; കമ്പിളിയുമെടുത്തു് സാധനം ഇറങ്ങി ഔടന്നു.

ആഷാഢമാസം. കാർമുഖങ്ങൾ ആകാശം മുഴുവൻ നിറഞ്ഞു കിടന്നു. ഇടയ്ക്കിടെ അന്തരീക്ഷമാകെ നട്ടുകൊണ്ടു് യേങ്കരമായ കളിർകാറ്റു വീശി. നിരന്തരമായ മഴ; ചിലപ്പോൾ യേങ്കരമായും മറ്റു ചിലപ്പോൾ സാവധാനത്തിലും. കട്ടപിടിച്ച ഇരുട്ടു്; കൈകൊണ്ടു തൊട്ടുനോക്കാം. മഴയത്തു് നനയാതിരിക്കാൻ തുറൻ കമ്പിളി പുതച്ചാണു നടക്കുന്നതു്. അകലെ നിന്നു ചെരിപ്പിന്റെ ശബ്ദം. "ആരതു്?" പിന്നിൽനിന്നു ഉച്ചത്തു പള്ളി ചോദ്യവും! തുറൻ അന്തരീക്ഷത്തേക്കാളും തണുത്തു; കൈകാലുകൾ വെച്ചു കോൽക്കാൻ മല്ലൻ പാറാവിനിറങ്ങിയതാണു്; അയാണു തന്നെ സംശയിച്ചുകൊണ്ടു് വിളിച്ചുചോദിച്ചു.

"ഞാൻതന്നെ. പുലയൻ തുറൻ!" ഇത്രയും പറയാൻ അവൻ പലതവണ നാറു നനക്കേണ്ടിവന്നു.

"കൂട്ടാ, ഏതിനാ മോനെ നീ ഈ പാതിരാത്രിയിൽ ഇറങ്ങിനടക്കുന്നതു്?" കോൽക്കാൻ മല്ലൻ ഒരു ഇരയെ കിട്ടിയ സന്തോഷം. "മായപ്പനപ്പേരത്തിന്റെ വീട്ടിലേയ്ക്കു പോയതാണേ!" അവൻ വിറച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു. ആ അർദ്ധരാത്രിയുടെ അന്ധകാരത്തിൽ അവർക്കു് പരസ്പരം തിരിച്ചറിയുക അസാധ്യമായിരുന്നു. സുഹൃത്തുക്കൾപോലും തെറ്റിദ്ധരിച്ചേക്കാവുന്ന കൂരിരുട്ടു്. "മോനെ, കള്ളംപറയേണ്ട. മായപ്പന്റെയടുത്തു് ഏതു കാര്യത്തിനാണു് ഈ പാതിരാത്രിയിൽ ചെന്നതു്? കച്ചേരിക്കു നടന്നോളൂ. നേരം വെളുക്കുമ്പോൾ അവിടെയിരിക്കൂ. രാത്രി കളുവൊന്നും നടന്നിട്ടില്ലെങ്കിൽ രാവിലെ വീടാം." മല്ലൻ അധികാരസ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു.

"നാട്ടിൽ ഗൌഡർ ഇല്ലാത്തതുപോലെ വിരട്ടുകയും മറ്റും വേണ്ട." പുലയൻ തുറന്നു് ലിങ്കപ്പനിച്ചേ! അവൻ അങ്ങോട്ടു തട്ടിക്കയറി.

"ഇതിലെ, ഇതിലെ! കച്ചേരിക്കു നടന്നോളൂ. ശ്യാമരായർ കല്ലിച്ചതാണു്—സംശയം തോന്നുന്നവരെല്ലാം പിടിച്ചു് ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ ഇരുത്തണമെന്നു്." മല്ലന്റെ സ്വരമുയന്നു.

വാദ്യപ്രതിവാദം തുടന്നു. അവർ മാഞ്ഞിനടുത്തെത്തി. ലിങ്കപ്പഗൌഡർ ഇനിയും ഉറങ്ങിയിട്ടില്ല. ഉച്ചത്തിലുള്ള ഈ സംസാരം അയാളുടെ കാതിൽ പതിഞ്ഞു. അയാൾ അവരെ വിളിച്ചു. മല്ലനെ കണ്ടതു് അയാൾക്കു് ദേഷ്യം വന്നു. "ഇങ്ങനെ മാത്രം വെളിയിലിറങ്ങിയവരെല്ലാം പിടിക്കുകയോ? ഇതൊന്നും ഏനിക്കു് സഹിക്കില്ല." ലിങ്കപ്പൻ അവനെ ചീത്തപറഞ്ഞു.

മല്ലപ്പന്റെ കർത്തവ്യബോധത്തിന്നു് ആഘാതമേറ്റു. അവൻ ലിങ്കപ്പനെയും വിശദീകരിച്ചുകൊടുത്തു. തുറന്റെ പൂർവ്വചരിത്രം ബോധിപ്പിച്ചു. പക്ഷേ, ഒന്നും ഫലിച്ചില്ല. തദ്ദനോടു് വീട്ടിലേയ്ക്കു് പോയ്ക്കൊള്ളാൻ ഉത്തരവായി. ചാരായത്തിന്റെ ലഹരിയും ഉറക്കത്തിന്റെ മന്തു് തലയുപിടിച്ചിരുന്ന തുറൻ ഗൌഡരോടു യാത്രപോലും ചോദിക്കാനാവാതെ അങ്ങിയാടി നടന്നു.

കോൽക്കാൻ മല്ലൻ അപമാനിക്കുമായി. ഗൌഡഗൌഡൻ ഉള്ളുകാലം മുതൽ അവൻ ഈ പാറാവ നടക്കുന്നതാണു്. അമാവാസിക്കു കൊടുമുപ്പു്

ചില ചിപ്പറ കളവുകൾ ഉണ്ടാകാറുള്ളതുകൊണ്ട് ആ കാലത്തു് അവൻ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കും. പാദങ്ങളിൽ ഓരോ ആളും ചെയ്ത കുറ്റങ്ങളുടെ ചരിത്രം അവന്റെ സ്മൃതിപഥത്തിൽ രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. എന്നാലിപ്പോൾ കാലംമാറി. മനം പറഞ്ഞില്ല. അവൻ നേരെ ഗ്രാമച്ചെരിയിൽ കിടന്നു.

മല്ലന് ഉറക്കം വന്നില്ല. കച്ചേരിയിലിരിക്കുന്നതിൽ തിരിഞ്ഞും മറിഞ്ഞും കിടന്നു വിഷമിച്ചു. തറവാട്ടുകാരൻ കോൽക്കാരനാണു താൻ. എന്നാൽ ഗൌഡക്കു് വേണ്ടപ്പട്ടവൻ പുലയൻ തന്നെയാണു്! എന്തൊരു ഗതികേടാണിതു്? ഒരു മുത്തുമുട്ടി. മല്ലന്റെ നെഞ്ചിടിപ്പു. കച്ചേരിയുടെ മുമ്പിലുള്ള മരത്തിൽ നിന്നാണു് മുട്ടിയതു്. "എന്തായിതു്! ഈ ശനിപിടിച്ചവൻ എന്തെല്ലാം അപകടങ്ങൾ വരുത്തിവയ്ക്കുമോ ആവോ!" അയാൾ സ്വയം മന്ത്രിച്ചു. പണ്ടു് കോളറ വന്നു് ശങ്കരപ്പഗൌഡർ കണ്ണടച്ചില്ല, അതിന്നു തലേരാത്രി ഇതേ മുത്തു ആരും പ്രവചിച്ചിരുന്നു. ഈ മുത്തുണ്ടാണെന്നിൽ മറണമില്ലെന്നു് പാദങ്ങളിന്താകെ പ്രസിദ്ധം. പാദങ്ങളുടെ മുഴക്കവാനുസര മുഴുവൻ ഉറക്കൊണ്ടൊരു ജീവി ആ മുത്തയുടെ ശരീരത്തിലിരിപ്പുണ്ടെന്നും വിപൽസുചനകൾ കൊടുക്കാൻ അതു സഹായിക്കുന്നുവെന്നും അറിയാത്തവർ ഗ്രാമത്തിലില്ല. അടുത്തദിവസം ബാളാചാര്യൻകൊണ്ടു് സംഗതി പറയണം. അദ്ദേഹം എല്ലാം വിശദീകരിക്കും മല്ലൻ ഉറങ്ങിപ്പോയി.

പഡപ്പൻ തിരിച്ചുവന്നു. കൂടെ ചിമണി ലിങ്കപ്പഗൌഡർ തെറ്റി. അവരുടെ പഴയബന്ധം അറിയാം. പഡപ്പൻതന്നെ ലിങ്കപ്പനോടു സമ്മതിച്ചിരുന്നു കാര്യമാണു്. എന്നാൽ ചിമണ അയാൾക്കു് അനാവശ്യമായൊരു ഭാരമല്ലേ? അതുകൊണ്ടാണല്ലോ, ബാപ്പുസാഹേബ് അവളുടെ കാമകനാണെന്നു തെളിയിച്ചതു്. ലമ്പടത്വം പഡപ്പന്റെ ജന്മഗുണമാണെന്നിലും ഒരു സ്ത്രീയുടെ ഭാരം ചുമക്കാൻ അദ്ദേഹം തയ്യാറായിരുന്നില്ല. മാതൃകല്ല നാട്ടിൽ തന്റെ സ്വാധീനം കരയുന്നതിന്നു കാരണമായേക്കുമെന്നും സ്വാമിതന്നെ പറഞ്ഞതു് മാണു്. എന്നിട്ടിപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഇത്രപെരുന്തു് ചിമണയെ വിട്ടിച്ചുകൊണ്ടുവന്നതിന്റെ കാരണം? അവൾ ഒരു ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടാക്കാനെ അകലെ പോയിരിക്കുകയായിരുന്നു. അവളെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരാൻ ആരു നീബ്രസിച്ചിട്ടില്ല. അപ്പോൾപിന്നെ പഡപ്പൻതന്നെ ചെന്നു ചിമണയെ ക്ഷണിച്ചുകൊണ്ടുവന്നതിന്റെ കാര്യമെന്താണു്?

ലിങ്കപ്പഗൗഡർക്ക് ഈ പ്രശ്നത്തിന്റെ രഹസ്യം അറിയണം. തട്ടക്കാരാവാക്കു ജീജ്ഞാസ. അക്കത്തേ മുമ്പിൽ പലപ്പേർ ഏഴന്നേററിരിക്കുന്നു. "ഇല്ലാതാ? ഇത് വിരാഗികളുടെ മാം; ഇവിടെ തൊട്ടിൽ കൂക്കുകയോ?" അയാൾ കളിയാക്കി.

പലപ്പേർ പ്രതീക്ഷിച്ച ചോദ്യം. മാത്തിൽ ചിമണയെ താമസിപ്പിച്ചാൽ അത് ജനങ്ങളുടെ ജീജ്ഞാസയുണർത്തുമെന്നു അദ്ദേഹത്തിനു നേരത്തെ അറിയാം. അതിനു ആവശ്യത്തിലധികം തയ്യാറെടുപ്പു നടത്തിയിരിക്കുകയാണ്. ആളുകൾക്കുവേണ്ടി അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രതിഭാവിഭാസം ഒരു കഥ മെനഞ്ഞെടുത്തിരിക്കുകയാണ്. ഒരു ദുരന്തകഥ: ചിമണ ആത്മഹത്യ ചെയ്യാൻ കിണറ്റിൽ ചാടി; യാദൃച്ഛികമായി വിധിബലംകൊണ്ടു താൻ അവിടെ ചെന്നതും ചിമണയെ കൃത്യവക്ത്രത്തിൽനിന്നു രക്ഷിച്ചതും; അവൾ കാൽക്കൽവിണ അഭയം ചോദിച്ചു; ഒരു അനാഥയെന്ന നിലയ്ക്കു മാത്തിൽ അഭയം നൽകുകയും ചെയ്തു. ഇക്കഥ അദ്ദേഹംതന്നെ സുന്ദരമായി അവതരിപ്പിച്ചാൽ ആളുകൾക്കു വിശ്വസിക്കാതിരിക്കാൻവയ്യ.

എന്നാൽ ലിങ്കപ്പൻ ആഭിമുഖ്യപ്പെടുത്തുക കഥ മുഴുവൻ അറിയാം. അയാളിതു വിശ്വസിക്കില്ല. അതുകൊണ്ടു അയാളെ സമാധാനിപ്പിക്കാൻ വേറെ വിശദീകരണം നൽകി. "ഗൗഡരേ, നിങ്ങൾക്കു കാന്തങ്ങളൊക്കെ നേരത്തെ തന്നെ അറിയാവുന്നതാണല്ലോ. എന്നാൽ ഈ നാട്ടുകാർ ഞാൻ പറഞ്ഞതു വിശ്വസിക്കുമോ, ഇല്ലേ?" കഥ ലിങ്കപ്പനോടു പറഞ്ഞു. അഭിപ്രായമാരാഞ്ഞു. അയാൾ സ്വാമിയുടെ പ്രതിഭാവിഭാസത്തിനു മുമ്പിൽ വിസ്മയപ്പെട്ടു. "സ്വാമികളേ, നിങ്ങൾ അസത്യത്തിനു നിറമേകിയാൽ സത്യത്തിനേക്കാൾ വലിയ സത്യമായിത്തീരും. നിങ്ങൾക്കു സ്വാമിയാകുന്നതിനുപകരം ഒരു വഴിയാകുമായിരുന്നു." ലിങ്കപ്പൻ തന്റെ തമാശയ്ക്കു താൻതന്നെ ചിരിച്ചു.

ഈ അഭിനന്ദനം പലപ്പേരെ അതീവ സന്തുഷ്ടമാക്കി. ചിമണയെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവന്നതു അദ്ദേഹത്തെ സംബന്ധിച്ചു ഒരു വൻവിജയമായിരുന്നു. അതിനു അദ്ദേഹം ഏറെ ശ്രമിച്ചിരുന്നുവെന്നതു നേരാണ്. "യശവന്തറാവുപേരൽ അസാധാരണ മനുഷ്യൻ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കഥകളൊക്കെ നിങ്ങൾക്കറിയാമല്ലോ? അദ്ദേഹംപോലും ഏന്റെ വാക്കിൽ വീണുപോയി. ചിമണ വരുണങ്കിൽ കൂട്ടിക്കൊള്ളൂ. എന്നദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. അതിനുപററിയ അദ്ദേഹം ഞാൻ പ്രയോഗിച്ചു. "ചിമണ വരുണിക്കിട്ടെങ്കിൽ ഞാൻ നിർബ്ബന്ധിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ അന്യായമായി കഞ്ഞിന്റെ പിതാവു അന്നാണെന്നു സർക്കാർ രേഖകളിൽ ഏഴുതിച്ചിരിക്കുന്നു! കഞ്ഞു ഏന്റെതാണെന്നു വന്നാൽ, അതിനെ മാത്തിൽ കൊണ്ടുപോകണം. കഞ്ഞു മാത്തിൽതന്നെ കഴിയട്ടെ എന്ന് പഞ്ചായത്തുകാർ പറയുന്നു—കഥ ഇപ്പോൾ ഏന്റെ സ്വാധീനത്തിലാണല്ലോ. കഞ്ഞിനെക്കൂടാതെ ഇനി മാത്തിൽ കാലുകുത്താൻ വയ്യ. അതു കൊണ്ടു കഞ്ഞിനെ തരണം. ഇല്ലെങ്കിൽ സർക്കാർ രേഖകളിൽ കഞ്ഞിന്റെ അച്ചൻ അനേക്കുന്നു ഏഴുതിക്കണം." ഞാൻ അഭിമുഖ്യപ്പെട്ടു. യശവന്തറാവു

ചിമണയുടെ അഭിപ്രായമാരാഞ്ഞു 'കണ്ണു' മാത്തിൽ ഒറ്റയ്ക്കുണ്ടെന്നു കഴിയും? അങ്ങനെയൊരു ചിമണ പറഞ്ഞു ഉടനെതന്നെ അവളേയുംകൂടി നടന്നു. പലപ്പോൾ തന്റെ സാമർത്ഥ്യത്തിൽ അഭിമാനിച്ചു പെരുമ്പിട്ടു.

പലപ്പോൾ പറഞ്ഞു സത്യമായിരുന്നു. യശവന്തരായർ ചിമണയെ അയാളുടെകൂടെ അയക്കാൻ മനസ്സുണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നെങ്കിലും തെളിവുസംഭാവം അവന്റെ പെങ്ങാളി കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകമെന്നു അദ്ദേഹം പ്രതീക്ഷിച്ചു. എന്നാൽ ഭാഗ്യത്തോടു തിരിഞ്ഞുനോക്കിയതേയില്ല. ഇപ്പോൾ പലപ്പോൾ കാലസ്വരൂപിയായിവന്നു ജന്മാന്തരങ്ങളിലെ കടം വീട്ടാൻ നിബ്ബന്ധിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അവകാശമാണു് യശവന്തരായർ അതിയായ ദുഃഖം തോന്നി. എന്നാൽ എത്രതന്നെ നന്നായി സംഭാഷിച്ചാലും തന്റെ ഭവനം ചിമണയുടെ സ്വന്തം വീടുപോലായില്ല. പലപ്പോൾ എത്രതന്നെ വൃത്തി കെട്ടുവാനാണെങ്കിലും വിധി അവരെ കൂട്ടിച്ചേർത്തിരിക്കുകയാണു്. ഈ പ്രപഞ്ചത്തിൽ നല്ലവരെ ദർശനം മരിക്കുന്നു! എത്രയോ ദുഷ്ടന്മാർ കല്യാണം കഴിക്കുന്നില്ല? എത്ര ദുഷ്ടന്മാരും തന്റെ കടംബത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം നല്ലവർതന്നെ ഹൃദയത്തിൽ നിറഞ്ഞുനില്ക്കുന്ന പ്രേമം പാപപുണ്യങ്ങളെ അതിജീവിക്കുന്ന ഒരു ശക്തിയല്ലേ? ഇതെല്ലാം മാത്രം യശവന്തരായർ ഉത്തരവാദിത്വം മുഴുവൻ ചിമണയെത്തന്നെ എല്പിച്ചിരിക്കുകയാണു്

ചിമണയ്ക്കുണ്ടെന്നെങ്കിൽ തന്റെ ജീവിതം പണ്ടെന്നോ ദർപ്പിധിഷ്ഠിതമായി ചെലുത്തപ്പെട്ടുവെന്നു വിശ്വാസമാണു്. സാരിയുടെ കോണലയിൽ ഭരതത്തിന്റെ ഭാഗ്യവുമായി പുറപ്പെട്ട ചിമണയ്ക്കു് ജീവിതം മുഴുവൻ അതു് പാശ്ചാത്യമായി കഴിയട്ടെ. അമ്മ മരിച്ചതിനാൽ അവൾ വേരുപൊട്ടിയ ചെടിയാണെന്നു്; അച്ഛന്റെ വാത്സല്യമാകുന്ന വെള്ളം സമൃദ്ധമായൊഴുകിയിരുന്നതിനാൽ അവളുടെ ജീവിതം അതിനുള്ള. യഥാകാലം മറ്റൊരു ചെടി താങ്ങായി കിട്ടിയിരുന്നെങ്കിൽ അതു് നന്നായി വളന്നു് പുഷ്പിക്കുമായിരുന്നു. എന്നാൽ അവളുടെ സന്ദർശനം തന്നെ അവൾക്കു് ശത്രുവായി. പാശ്ചാത്യയിലെ കാമുകക്കുടുംബത്തിലോടൊത്തുവെക്കുക വിഷമായിത്തീർന്നു. സന്ദർശനത്തിന്റെ വിശുദ്ധിയെ അപഹരിച്ചു. പലപ്പോൾ ഒരു കാരണം മാത്രം. ചിമണ അന്നു മരിച്ചുപോയി; പിന്നെയും അവൾ ജീവിച്ചു—തന്റെ കണ്ണിന്റെ തൊട്ടിലായി മാത്രം. വേണമെന്നു തോന്നുമ്പോൾ മാത്രം വിധി ആ തൊട്ടിൽ കൂടി; അല്ലാത്തപ്പോൾ അഴിച്ചു. ചിമണ മന്നമായിത്തീർന്നു.

ശരി. ഭാഗ്യക്കുറിയായ നേരിയ പ്രതീക്ഷ ഇനിയും അവശേഷിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ഭാഗ്യയുടെ ഹൃദയം ഇന്നും അവളെക്കുറിച്ചു് ആർക്കുമായിക്കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. അവന്റെ സംരക്ഷണം ചിമണയ്ക്കു് ലഭിക്കുകതന്നെയാണോ വിധി? എന്നാൽ യശവന്തരായർക്കു് വീട്ടിൽ അവൾ കഴിച്ചുകൂട്ടിയതു് അവനെപ്പറ്റിയുള്ള അപാരമായ പ്രതീക്ഷയൊന്നുകൊണ്ടു മാത്രമാണു്. ഇപ്പോൾ പലപ്പോൾ വീണ്ടും തന്നെ കൊതിച്ചു വന്നിരിക്കുന്നു. അയാളോടു് തനിക്കൊരിക്കലും സ്നേഹമുണ്ടായിട്ടില്ല അയാളെ വിവാഹം കഴിക്കുകയോ? വിധിയുടെ ക്രൂര

മാവ വിലാസം! സർക്കാർ രജിസ്ട്രേഷനിൽ കണ്ടതിന്റെ പിതാവും അദ്ദേഹമാണ്; അപ്പോൾ പിന്നെ സമൂഹത്തിന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽ ചിമണയുടെ ദർത്താവും അദ്ദേഹംതന്നെ. സ്വേദം എന്തൊക്കെയാണത്? പ്രേമിക്കുന്ന രണ്ടാത്താക്കൾ. ഒന്നുചേരുകയെന്നാലെന്താണത്? ആ മധുരാനുഭവങ്ങളുടെ വിദൂരസ്ഥാനത്തുപോലും ലഭിക്കാത്തവണ്ണം ചിമണയുടെ ഹൃദയം നീറിക്കുറിക്കുറിയായിരിക്കുന്നു. ജീവിതത്തിൽ ഒളിവിൽനിന്നു പലതും കാണാം; പക്ഷെ, നാം സ്വീകരിക്കുന്നത് ഒന്നുമാത്രം. ഇപ്പോൾ ചിമണ, പലപ്പോഴും ഭാഗ്യവശമായി സ്വീകരിക്കണം; അത് അനിവാര്യമാണ്. തനിക്ക് അവകാശപ്പെട്ടതല്ലാത്തതിനാൽ യശസ്വന്തരായതുകൾ ഓരോന്നും പോലും അവൾക്ക് വിഷംപോലെയായിരുന്നു. സുഖമെന്നൊരു സാധനം ഒരിക്കലും തനിക്കിനി കൈവരില്ല. ഈ പ്രപഞ്ചത്തിൽനിന്നും വിട്ടുപോവുകയാണെങ്കിലും അവിടുത്തെ ശാശ്വതമായിരിക്കും.

ചിമണയുടെ അന്തരാത്മാവാകുന്ന ദർപ്പണം തകർന്നു തരിപ്പണമായിരിക്കുന്നു. യശസ്വന്തരായർ നിരന്തരമായ വ്യാമോഹം കാരണം ആ തകർന്ന കണ്ണങ്ങളെത്തു് ഒട്ടിച്ചെടുക്കാനുള്ള സാഹസത്തിലേർപ്പെട്ടു. ചിമണയ്ക്ക് അതിൽ വലിയ പ്രതീക്ഷയില്ല. എന്തോ ആവട്ടെ; പക്ഷെപ്പോൾ പഴയ ഓർമ്മകളുമായി തിരിച്ചെത്തിയിരിക്കുന്നു. താലി കെട്ടിയിട്ടില്ല; എങ്കിലും ബന്ധം ഒരു യാഥാർത്ഥ്യമായിരുന്നു. ഈ രീതിയിൽ ചിമണയുടെ അന്തരാത്മാവ്, രണ്ടു കണ്ണും തുറന്നുകൊണ്ടുതന്നെ ചിമണ ഈ ഭീകരമായ യാഥാർത്ഥ്യത്തെ പുണരാനിരുന്നില്ല. ജീവിതത്തിന്റെ പ്രവാഹം ഏതൊരു വേണമെങ്കിലും ഒഴുകട്ടെ. തനിക്ക് പ്രത്യേകിച്ചൊരു ലക്ഷ്യമില്ല. തന്റെ ജീവിതത്തിന്റെ പാപപുണ്യങ്ങളുടെ സകല ഉത്തരവാദിത്വവും പലപ്പോഴും വഹിച്ചിട്ടു്, അമാനുഷത്തെ പറ്റാത്ത നീശ്ചയദാർഢ്യത്തോടെ അവൾ ഇറങ്ങിയിരിക്കുകയാണ്. ചിമണ കണ്ടതിനെ കൈതെടുത്തു; മുമ്പും പിമ്പും നോക്കിയില്ല. അതു കണ്ടപ്പോൾ യശസ്വന്തരായതുകൾ കരളുലിഞ്ഞു കണ്ണുകളിൽ തുളുമ്പിനിന്നു. ചിമണയുടെ വിരക്തഭാവം പലപ്പോഴും പലപ്പോഴും സന്യാസിയും ആസക്തിയുണ്ടാക്കുന്നതായിരുന്നു. കഥകളെ ലിപിപ്പൻ ഇടവെട്ടേറത്തുപോലെ ഇരുന്നു പോയി. പലപ്പോൾ വിരാഗിയായതുകൊണ്ടായിരിക്കാം. സാമാന്യമായ മാനുഷമനസ്സുകൾക്കുതീർത്തായിരിക്കുകയാണ്. ചിമണയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്ന മഠത്തിൽ താമസിപ്പിച്ചു. ഈ സന്യാസി നാളെ ബഹുജനങ്ങളെ ഏതൊക്കെ നേരിടും? എന്നാൽ പലപ്പോൾ മാം പണിതിരിക്കുന്നത് ജനതയുടെ വിശ്വാസത്തിന്മേലായിരുന്നു. ഏതു പാപത്തെയും പുണ്യമാണെന്നു തോന്നിപ്പിക്കാനുള്ള മാന്ത്രികശക്തി പലപ്പോഴും. "നാം ചെയ്യുന്നതെല്ലാം നീതിയും ധർമ്മവും സംരക്ഷിക്കാനാണെന്നു് ആളുകളെ ബോധ്യപ്പെടുത്തിയാൽ കതി ഗൗരവരേ! ആളുകൾ ആതിഥ്യം നൽകുന്നതല്ലെന്ന് നമ്മെ പിന്തുടരും." വിശ്വയാചനനായ! വായുപോളിച്ചിരിക്കുന്ന ലിപിപ്പനെ സ്വാമി നിശ്ശബ്ദനാക്കി.

അവരങ്ങനെ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കെ ബാളാരാമ മാർവാഡി അവിടെയെത്തി. അയാൾ ലക്ഷണംകൊട്ടാൽ വ്യാപാരം. അയാളുടെ സാഹസം പാളളിയിലാകെ കപ്രസിദ്ധം. ഒരു പാട്ടും പിടിച്ചു സ്വന്തം നാട്ടിൽ അന്നത്തിന് ഗതിയില്ലാതെ പാളളിയിൽ വന്നുവന്നാണു് ഈ മാർവാഡി. കണ്ടുകണ്ടിരിക്കെ അയാൾ പണക്കാരനായി; ഇപ്പോൾ നാട്ടുകാർ പണം കടം കൊടുക്കുകയാണു്. ഗ്രാമജീവിതത്തിൽ എത്ര സംഭവിച്ചാലും അതു് തന്റെ വ്യാപാരം വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിനു് പ്രയോജനപ്പെടുത്താനുള്ള വിദ്യ അയാൾക്കു് രക്തഗതമായിരുന്നു. ലികപ്പൻ ഗൌഡരായി നിയമിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന വാങ്ങ അവാൻ അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കൂടാതെ ഗ്രാമത്തിൽ ഗ്രാൻറ് വിതരണം നടത്തുന്നതിനെക്കുറിച്ചു് കേട്ടിരിക്കുന്നു. അങ്ങനെയൊക്കെ ലികപ്പനോടു പറഞ്ഞു് 'ഗ്രാൻറ്' വിതരണത്തിന്റെ കരാറു് ഏറ്റെടുത്താലോ? അയാൾ ആകണക്കിന് ചാക്കു ചോളം ശേഖരിച്ചുവെച്ചിരിക്കുകയാണു്. സക്കാരിൽ നിന്നു് കരാർ ഏറ്റെടുക്കുക; എനിട്ടു് ചോളം വിതരണം നടത്തുക; ലാഭം തട്ടുക. ഇതിനു് ആദ്യമായി പഡുപ്പേറ്റാ കാലിൽ വീഴുകതന്നെ. പഡുപ്പേറ്റൻ അയാൾക്കു് ഉറപ്പുനൽകി പറഞ്ഞുവെച്ചു്.

അപ്പോഴത്തേയ്ക്കും മണി രണ്ടായി. കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പൻവനു് ലികപ്പനോടു് ഗ്യാമറായർ വിളിക്കണെന്നറിയിച്ച ഗ്യാമറായർ, ശേഷപ്പനോടു് ഗ്രാമാധികാരിയുടെ ചാഴട്ടു, ഏറ്റെടുത്തിരുന്നു. അതിപ്പോൾ ലികപ്പൻ കൊടുത്തു് ആ ഉത്തരവാദിത്വത്തിൽനിന്നു് രക്ഷപ്പെടണം. മല്ലപ്പനിൽനിന്നു് ഈ വാർത്തയറിഞ്ഞുടനെ പഡുപ്പേറ്റൻ സ്വയം ചാർജെടുക്കുന്നമട്ടിൽ പറഞ്ഞു: 'ഗൌഡരേ; സംഗതിയിറങ്ങോ? കാലം നന്നായാൽ വിചാരിച്ചതെല്ലാം കയ്യിലെത്തും. അധികാരിപദവി കിട്ടില്ലെന്നു് നിരാശനായിരുന്നതാണു്. ഇപ്പോൾ പദവി മാത്രമല്ല, തക്കാവിക്കുടും ഗ്രാൻറ് ഏല്പാം പറഞ്ഞുവെച്ചതു് പോലെ കിട്ടാൻപോകുകയാണു്. ഇനി നിങ്ങളുടെ തലയിൽ പൊന്മഴ വർഷിക്കും. അപ്പോൾ ഈ പാവംപിടിച്ചു സ്വാമിയെ മറക്കാതിരുന്നാൽ മതി.' കപടചിന്തയെ പ്രദർശിപ്പിച്ചു് സ്വാമി പറഞ്ഞു.

ലികപ്പൻ ഇതുകേട്ടു് വിറച്ചു. ഭയത്തു് കയ്പു് പ്രകടമായിരുന്നു. 'നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതൊക്കെയും നടക്കില്ലെന്നു തോന്നുന്നുവോ?' അയാൾ ഭീനനായി ചോദിച്ചു.

നക്കസന്ദർഭം വന്നെത്തിയിരിക്കണമെന്നു് പഡുപ്പേറ്റൻ മനസ്സിലായി. 'മറ്റൊന്നുമല്ല ഗൌഡരേ. ഒരു കാര്യം മാത്രം ഞാൻ പറഞ്ഞുപോലെ നൽകണം. നമ്മെ മാന്ത്രികനെന്നു് കാട്ടിച്ചവക്കെല്ലാം ഇപ്പോൾ പാർവ്വതിയമ്മയാണു് ആശ്രയം. ആ ഗൌഡത്തിയെ അധികാരിഭവനത്തിൽനിന്നും പുറത്താക്കി, ഭവനം സ്വാധീനപ്പെടുത്തി, നിങ്ങൾ അവിടെ ദർബാർ നടത്തുന്നതു് ഈ കണ്ണുകൊണ്ടു കാണണം.' അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഗ്രഹം അറിയിച്ചു.

ലികപ്പനു് ആഗ്രഹമില്ലാതില്ല. ഏതാൽ വീടു് സ്വാധീനപ്പെടുത്താൻ ചെന്നാൽ, ഉള്ള അവകാശം നഷ്ടപ്പെടുത്തുമെന്ന ഭയം. കോരതിയിലെ

അതെ ശ്രമിയും വേനവും സ്വാധീനപ്പെടുത്താനാവില്ല. അക്കാര്യം വക്കീൽ നേരത്തെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. "നാട്ടിലെ ആളുകളുടെ പിന്തുണയുണ്ടെങ്കിൽ എല്ലാം കയ്യേറി സ്വാധീനപ്പെടുത്തുക. അപ്പോൾ അവർതന്നെ കോടതിക്ക് പോകേണ്ടിവരുമല്ലോ." അതാണയാളുടെ വാദം.

പഡപ്പൻ അതിന്റെ എല്ലാ ഉത്തരവാദിത്വവും ഏറ്റെടുത്തു. ആളുകളുടെ പിന്തുണ നിമിഷംകൊണ്ട് നേടിയെടുക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിന് കഴിയും. നാട്ടിലെ അധികാരിയുടെ മാനം കാക്കേണ്ടത് എല്ലാവരുടേയും കർത്തവ്യമാണ്. ഗൗരവർ, സന്യാസിയെപ്പോലെ മാതളത്തിൽ കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നതു കറച്ചിലല്ലേ? പാദങ്ങളിലൂടെ കയ്യാൽ അധികാരിയുടെ അന്തസ്സും അഭിമാനവും വാട്ടംതട്ടാതെ നിലനിർത്താൻ ശ്രമിക്കുമെന്ന് പഡപ്പൻ ഉറപ്പുനൽകി. ഈ ഉറപ്പിന്റെ പിന്നിൽ ഏതു ഗൂഢാലോചനയുടെ മുതലാണ് അടവെച്ചിരിക്കുന്നതെന്ന് ദൈവത്തിനത്രമറിയാം!

കോടതിക്കാരൻ മല്ലപ്പൻ വീണ്ടും ഓടിയെത്തി. ഇൻസ്പെക്ടർ ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിലിരുന്ന് പറഞ്ഞയച്ചതാണെന്ന് അവൻ റിപ്പോർട്ടുചെയ്തു. പഡപ്പൻ പഴയ സുരണകളുമാണ്. ഇൻസ്പെക്ടർ ഫക്രൂദ്ദീൻ സാഹേബിന്റെ ആഗ്രഹം! അപ്പോൾ ഏതോ വിശേഷം നടന്നിരിക്കണം. അയാൾ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു: "വരുണെന്ന് പറയൂ!" അദ്ദേഹം പുറപ്പെട്ടു. വീണ്ടും ഭംഗിയായി സൂം പുശി, മെതിയടി ധരിച്ച്, ലിംഗപ്പനെ പിന്നിൽ നടത്തി, പഡപ്പൻ ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്ക് പുറപ്പെട്ടു.

ഇൻസ്പെക്ടർ ഫക്രൂദ്ദീൻ സാഹേബ് പഡപ്പനെ സഹർഷം സ്വാഗതം ചെയ്തു. "ഇതാരാ?" ലിങ്കപ്പനെ ചൂണ്ടി അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു. പഡപ്പൻ ലിങ്കപ്പൻവരിതം ആദ്യം വിവരിച്ചുകൊടുത്തു.

ഇൻസ്പെക്ടർ ഓരോ പഴയ സംഭവത്തിന്റെ ദരണോഷണത്തിന് വന്നതാണ്. "ആ തെമ്മാടി ദാദ ഇപ്പോൾ ഇപ്പോൾ മഹാരാജാവിന്റെ കയ്യിൽ ഗുരുക്കളായി വിലസുകയാണത്രെ. നേരാനോ?" അദ്ദേഹം അന്വേഷിച്ചു. "അവൻ ഇവിടെ ഉണ്ടെങ്കിൽ ജയിലിലയയ്ക്കണമെന്നുകരുതി വന്നതാണ്. എന്താ ചെയ്യുക? മഹാരാജാവിന്റെ തണലിൽ എത്തിപ്പെട്ടിരിക്കുകയല്ലേ? ഇല്ലെങ്കിൽ പുതലാബായിയുടെ ദർമ്മരണത്തിന്റെ കെണിയിൽ അവനെ കടക്കിക്കളയാമായിരുന്നു." ഫക്രൂദ്ദീൻ സാഹേബ് നിരാശയോടെ നെടുവീർപ്പിട്ടു.

"അപ്പോൾ പുതലാബായിയുടെ ദർമ്മരണം ഇപ്പോഴും ഒരു സജീവവ്യഗ്രഹമാണോ?" പഡപ്പന്റെ ജിജ്ഞാസയുണ്ടായി.

പുതലാബായിസംഭവം വിവിധരൂപംപൂണ്ട് അവസാനം പൊടിപിടിച്ചിരിക്കുകയാണ്. ഫക്രൂദ്ദീൻ സാഹേബ് ഇതിന്റെ പിന്നാലെ ഓടിച്ചാടി മഴത്തിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് ദാദയെ കയ്യിൽ കിട്ടിയായി കൊലക്കേസെടുപ്പിക്കാൻ അവന്റെ തലയിൽ വെച്ചുകെട്ടി സംഭവം അവസാനിപ്പിക്കാമെന്ന് അദ്ദേഹം വിചാരിച്ചു. അതും നിരാശയിലവസാനിച്ചു.

പഡപ്പേൻ മറ്റൊരു വിഷയം എടുത്തിട്ടു. അധികാരിഭവനം സ്വാധീനപ്പെടുത്താൻ പദ്ധതി ആസൂത്രണം ചെയ്യുന്ന സമയത്താണ് ഫക്റ്ററീസ് സ്ഥലത്തെത്തിയത്. അതൊരു ഗുഹാകന്യകയെന്നു അതുകൊണ്ടു് അതു സംബന്ധമായ എല്ലാ കാര്യങ്ങളും സാധകാംശം ബോധിപ്പിച്ചു. ലിങ്കപ്പൻ ഇടയ്ക്കുകയറി. തനിക്ക് എല്ലാവിധ സഹായങ്ങളും നൽകണമെന്നുപേക്ഷിച്ചു. എന്നാലതിനു് സാഹേബ് രേഖകളായിത്തന്നിട്ടു. "ഈ സ്ത്രീകളുടെ ഇടപാട് നമുക്കുവേണ്ട. എന്തെങ്കിലും ചെയ്യാമെന്നുവരികിൽ. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. ഇക്കഴിഞ്ഞ ഒരു ക്യാമ്പിൽ ഒരു സ്ത്രീ കാരണമായി അയാൾ അപകടത്തിൽ പെട്ടതാണ്. ആ സ്ത്രീയുടെ മകൻ കൊലക്കാരൻ ആരോപിക്കപ്പെട്ട ആളായിരുന്നു. ഇൻസ്പെക്ടർ മനോഹരണത്തിനുവെണം. അവളെ ഗ്രാമക്കച്ചേരിക്ക് വിളിക്കേണ്ടിവന്നു. അവൾ പോലീസുകാരുടെ പിന്നിലായി നടന്നുവരികയായിരുന്നു പെട്ടെന്നു് അവരുടെ കണ്ണുതെറ്റിപ്പോയപ്പോൾ ഒരു കിണറ്റിൽ ചാടിക്കളഞ്ഞു. സാഹേബിന്റെ ജീവിതം അതോടെ അന്ധസാന്നിദ്ധ്യംകൊണ്ടായിരുന്നു. ഇങ്ങനെയൊരു പക്ഷം പറയുന്ന സാഹേബ് ഇനിയൊരിക്കലും സ്ത്രീകളുടെ കാര്യത്തിൽ ഇടപെടില്ലെന്നു് പടച്ചവനെ പിടിച്ചു് ആണയിട്ടിരിക്കുന്നു.

ഇൻസ്പെക്ടർക്കൊണ്ടു് ഈ പണി നടപ്പില്ലെന്നു മനസ്സിലാക്കിയപ്പോൾ അവർ നിരാശരായി. ഗിപപുഷ്പയുടെ പേരുപറഞ്ഞു് പഡപ്പേൻ അവിടെനിന്നു് സ്ഥലംവിട്ടു. ലിങ്കപ്പൻ അദ്ദേഹത്തെ നിഴൽപോലെ അന്ധനാക്കി. ഈണ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഗ്രാമപഞ്ചായത്തോടു് ചാർജ്ജ് ഏറ്റെടുത്തിട്ട് ലിങ്കപ്പൻ നാട്ടിലെ മുഖ്യകാര്യമായിത്തീർന്നു. അന്ധരാകുന്നതിൽ വന്നപ്പോൾ കൈതപരിവാരം അയാളെ വാനോളം പുകഴ്ത്തി.

പഡപ്പേനു് ഇതു നല്ല സന്ദർഭമാണെന്നുതോന്നി. "പ്രിയഗിഷ്ടന്മാരേ! ഗൌഡന്മാരെന്നു പറഞ്ഞു് വാഴ്ത്തിയതുകൊണ്ടുമാത്രം കാര്യമായില്ല. നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി എന്തുവേണമെങ്കിലും ചെയ്യാൻ ഗൌഡർ തയ്യാറാണ്. തനിക്ക് വേണ്ടപ്പെട്ടവരെ അദ്ദേഹം രക്ഷിക്കും. എന്നാൽ നിങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിനുവേണ്ടി എന്തുചെയ്യാൻ തയ്യാറാണോ? ശങ്കരപ്പഗൌഡരുടെ മകനാണെന്നുപറഞ്ഞു് അദ്ദേഹത്തെ ആദരിക്കുന്നു; എന്നാൽ ആ ശങ്കരപ്പഗൌഡരുടെ വീട്ടിൽ അദ്ദേഹത്തിനു് സ്ഥാനമുണ്ടോ? ഗൌഡരുടെ ഭവനത്തിൽ ഒരു മുറിയെങ്കിലും കൊടുപ്പിക്കാനുള്ള ത്രാണി ആക്കുകയുണ്ടോ? ഗ്രാമധികാരി; എന്നിട്ടു് സ്വന്തം വീടു് സ്വാധീനമായില്ല. ഗൌഡരെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വീട്ടിൽ കയറ്റിത്താമസിപ്പിച്ചു്, കൈകൾക്കു് ഏറ്റവും പാടാത്തൊട്ടു് നിങ്ങൾ ആണു് തിരഞ്ഞു. നാളെ ഗൌഡരുടെ ഭവനം സ്വാധീനപ്പെടുത്താൻ ആരൊക്കെ വന്നു? കൈപൊളു!" ആവേശം പകർന്നു് ആഹ്വാനം.

ആളുകൾ കൈപൊക്കി. അവർ സമുത്തം വേലപ്പെടുത്തി. എങ്കിലും പഡപ്പേനു് തൃപ്തിയായില്ല. "ഗിഷ്ടരേ! നിങ്ങളെപ്പോലെ എടുത്തുപേർ ചേർന്നാൽ ഈ ജോലി നടക്കുമെന്നു കരുതുന്നുണ്ടോ? തദ്ദാ, പുലയച്ചേരിയിലെ സകലരും നിന്നെ അന്ധനാക്കിയാൽ മേൽക്കൂട്ടം ഏർപ്പാടുചെയ്യണം. മായപ്പാ, ഇടു

യന്മാർക്കകാൽ നീ ഏല്പണം. കരിയാ, വലിയ മാളികയിലെ പണിക്കർ
രല്ലാം ഗൗഡന്മാരെ പിന്നിൽ അണിനിരക്കുമെന്ന് നീ കാണിച്ചുകൊ
ടുക്കണം. നാടാകെ ഉണർന്നുണർന്നുവന്നാൽ ഗൗഡർ, തന്റെ വേനത്തിൽ
കാലകത്തും. അദ്ദേഹം വിശദമാക്കി.

പ്രമാണം, അതിനെക്കുറിച്ച് നിങ്ങൾ വിഷമിക്കേണ്ടതില്ല. കേതപ
രിവാരം ഏകകണ്ഠമായി വിളിച്ചുപറഞ്ഞു, സമ്മതം അറിയിച്ചു. കോൽ
ക്കാരൻമല്ലപ്പൻ ഗൗഡരോടൊപ്പം ബന്ധവസ്തിയ്ക്കുനാടുചുറ്റേണ്ടതിനെക്കുറിച്ച്
സംസാരിക്കാൻ വന്നു. അവൻ സകലതും പറഞ്ഞുനിന്നു ശ്രദ്ധിച്ചു. അതിനു
ശേഷം നേരെ പാപ്രതിയമ്മയുടെ വീട്ടിൽചെന്നു ജാഗ്രത പാലിക്കാൻ
അപേക്ഷിച്ചു; അവിടെനിന്നും ബാളാചാതുരനെ ഇല്ലത്തേയ്ക്കു നടന്നു.

ഗ്രാമമായ റോട്ട് വലിയ മാളികയിലെ പണിക്കർ എന്തിനപറഞ്ഞതിനെ
കുറിച്ചു സംസാരിച്ചു, ആചാതുർ കിടന്നതേയ്ക്കു. മല്ലപ്പൻ സ്വന്തം തിരിച്ചു
റിഞ്ഞ ആചാതുർ ഏഴുനേറ്റുവന്നു വാതിൽ തുറന്നു. മല്ലപ്പൻ പരിഭ്രമത്തോടെ
എല്ലാ വിവരങ്ങളും അറിയിച്ചു.

ആചാതുർ നെടുവീർപ്പിട്ടു. "എല്ലാം ശ്രീഹരിയുടെ ആഗ്രഹംപോലെ നട
ക്കട്ടെ." അദ്ദേഹം സ്വയം മന്ത്രിച്ചു. അതിനുശേഷം മല്ലപ്പനു നേരെതിരിഞ്ഞു,
പാറാവിനു പോകുന്നില്ലേയെന്നു അന്വേഷിച്ചു. മല്ലപ്പൻ ജോലി മുട്ടത്തിരി
ക്കുന്നു.

"ഗ്രാമാധികാരി തന്നെ നേരിട്ട് കൊള്ളുകയാണെന്ന് ആളുകളെ പ്രേരിപ്പിച്ചു
കൊണ്ടിരിക്കുകയാണു്. അപ്പോൾപിന്നെ ഞാനെന്നെന്തിനു് റോളുപുറം?"
അയാൾ ആവേശത്തോടെ കൈകൾ ചലിപ്പിച്ചു.

"അതും എന്തും ചെയ്യട്ടെ! റോളു ചുറ്റേണ്ടതു് നിന്റെ കത്തവ്യമാണു്."
ആചാതുർ അവനെ അയച്ചു കിടക്കയിൽ വന്നുകിടന്നു.

മല്ലപ്പൻ വിട്ടേച്ചുപോയ വാൽ ആചാതുരനെ മനസ്സിന്റെ സമനില
തെറ്റിച്ചു. അന്ത്യനിമിഷങ്ങളിൽ അധികാരിത്തറവാടിന്റെ മാനം കാക്ക
മെന്ന് ശങ്കരപ്പഗൗഡർക്കു് താൻ വാഗ്ദാനം നൽകിയിരുന്നു. വാക്കു്
പാലിക്കണം. അതിനു് കാലമായിരിക്കുന്നു. ഈ പ്രപഞ്ചത്തിലെ സകല
തെമ്മാടിത്തങ്ങളും അവസാനിപ്പിക്കാൻ താൻ ശ്രമം ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നല്ല;
അതിനു് അധികാരവും ഇല്ല. എന്നാൽ ഇപ്പോൾ തെമ്മാടിത്തം ഉമ്മറപ്പടിയി
ലെത്തിയിരിക്കുന്നു. അതിനെതിരെ പ്രതിരോധം ഏർപ്പെടുത്താതെ രക്ഷ
യില്ല. വിളഞ്ഞുനിൽക്കുന്ന വയൽ, സ്രീകളും കണ്ണങ്ങളുമുള്ള ഗൃഹം, തണുത്ത
വെള്ളം, വികസിച്ചുവരുന്ന ജീവിതം ഇതെല്ലാംതന്നെ വേട്ടപ്പട്ടികളിൽനിന്നു്
എങ്ങനെ സംരക്ഷിക്കും? ഗ്രാമജീവിതത്തിന്റെ ഹൃദയം ആക്രമിക്കപ്പെട്ടിരി
ക്കുന്നു! നേരിടാതിരിക്കാണോക്കുമോ? പുലരുന്നതുവരേയും "ആചാതുർക്കു്"
ഉറക്കം വന്നില്ല. സാത്വികത്വംവന്നു് ശക്തിയില്ലെന്നോ? അതൊക്കെ
അജ്ഞാതരഹസ്യമാണു്. ആസൂത്രശക്തി, ദൈവശക്തിയെക്കാൾ മേൽക്കര
മാണെന്നു് പുരാണത്തിൽ വായിച്ചിരുന്നു. അതു് ജീവിതത്തിലും യാഥാർ

കുമാറുകയാണോ? ഈശ്വരന്റെ അവതാരങ്ങളുടെ ആവശ്യം എലിം-വരെ യായിരുന്നു? ഈ ചിന്തകളിൽ ആചാര്യരുടെ ആത്മാവ് പിടഞ്ഞു. കോഴി, കൂവിലി, നേരം പുലരുന്നു. ആചാര്യർ കളിക്കാനിറങ്ങി നടന്നു. സ്നാനവും അനുഷ്ഠാനങ്ങളും കഴിച്ച് നേരെ അധികാരിവേനത്തിലേയ്ക്കു നടന്നു.

പാശ്ചാത്യർക്കു ഏഴന്നേറത്തേയ്ക്കു. അവർ കന്നുകാലികൾക്ക് പുല്ലിടാൻ ജോലിക്കാർക്ക് നിർദ്ദേശം നൽകുന്നു. എത്രയോ നാളുകൾക്കുശേഷം, താൻ ക്ഷണിച്ചിട്ടെന്നപോലെ അത്യാവശ്യമായി കാണാനാഗ്രഹിച്ച സമയത്തു തന്നെ ആചാര്യർ വന്നെത്തിയതിൽ അവർ സന്തോഷിച്ചു. അവർ ആചാര്യരുടെ കാലിൽ വീണു. "നിങ്ങളുടെ വാക്കു കേൾക്കാതെ ഞാൻ എന്തൊക്കെയോ ചെയ്തു. വന്നുപോയ തെറ്റുകൾ പൊറ്റിയ്ക്കൂ എന്ന് രക്ഷിക്കണം. സ്വന്തം മകളാണെന്നു കരുതണം!" അവർ അപേക്ഷിച്ചു.

ആചാര്യർക്ക് സംസാരിക്കാതായില്ല. അല്പനേരം വെറുതെ നിന്നു. അതിവേഗമായി അദ്ദേഹം മനസ്സിന്റെ സമനില വീണ്ടെടുക്കുകയാണെന്നുതോന്നി. "ആദ്യം പറമ്പിലേയ്ക്കുള്ള വാതിൽ അടയ്ക്കുക. ഞാൻ വെളിയിൽ ഇരിക്കാം; ഏല്പാം നേരിട്ടോളാം. ധൈര്യം വിടാതിരിക്കൂ. എന്തുവന്നാലും ഈശ്വരൻ രക്ഷിക്കും." അദ്ദേഹം പറഞ്ഞൊപ്പിച്ചു. മറുപടിക്കു കാക്കാതെ ആചാര്യർ ഗെയിററിനടുത്തേയ്ക്കു നടന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്കിലും മോവത്തിലും നടപ്പിലും നിശ്ചയദാർഢ്യം കൊത്തിവെച്ചുവെണ്ണു പ്രകടമായിരുന്നു.

അധികാരിവേനത്തിന്റെ പുറത്തെ ഗെയ്റ്റ് മറിക്കലും അടച്ചിടാനില്ല. ശതാബ്ദങ്ങളായി ആ ആനവാതിൽ തുറന്നുകിടക്കുകയാണ്. ഇന്നും ആനവാതിലടയ്ക്കാൻ പാർവ്വതീയമ്മ പറഞ്ഞതുകേട്ടു ജോലിക്കാർ വിസ്മയപ്പെട്ടു. അത്ര നന്നല്ലെന്നു തോന്നി. പാശ്ചാത്യർക്കും അങ്ങനെ തോന്നാതിരുന്നില്ല. ഗൗരവരുടെ തറവാട്ടിന്റെ വീരപാരമ്പര്യം, ആനവാതിൽ തുറന്നിട്ടുകൊണ്ടുതന്നെ ലോകത്തെ നേരിടുന്നതിനു സമർത്ഥമായിരുന്നു. എന്നാലിപ്പോൾ ആചാര്യരുടെ വാക്ക് അനുസരിക്കാതെ വയ്ക്കു.

ആനവാതിലടയ്ക്കാൻ ജോലിക്കാർ ഇറങ്ങി. അപ്പോൾ ആചാര്യർ അഞ്ചെട്ട് ആളുകളോടു വാദിച്ചുനിൽക്കുകയാണ്. ജോലിക്കാർക്ക് തങ്ങൾ നേരിടാനിരിക്കുന്ന ആപത്തിന്റെ ഗൗരവം മനസ്സിലായി. അവർ ഒന്നും പറയാതെ വാതിലടച്ചു. വാതിലിന്റെ വിജാഗരി 'ലർർ' എന്നു ശബ്ദിച്ചു. വാതിലിന്റെ മറുവീൽ നിന്നുകൊണ്ടു അവർ വെളിയിൽ നടക്കുന്ന ചർച്ച കേൾക്കുകയും വാദിച്ചു നിന്നിരുന്നവർ സ്ഥലംവിട്ടശേഷം അവർ വാതിൽ തുറന്നു വെളിയിൽ നോക്കി. ആചാര്യർ പടിയിന്മേൽ നരസിംഹത്തെ പ്പോലെ ഇരിക്കുന്നു.

"നിങ്ങൾക്ക് വാതിലടയ്ക്കാൻ മനസ്സില്ലെങ്കിൽ തുറന്നിട്ടേയ്ക്കൂ. എന്നാൽ ജൈവികവേദം നിൽക്കണം. പോയി അമ്പരവരയുടെ ജോലി ചെയ്തോളൂ." പണിക്കാരുടെ ശക്തം ആചാര്യർ പറഞ്ഞു. അവർ ഒന്നും പറയാതെ പാതി. നാലാൾക്ക് സൂക്ഷമായി കിടന്നുറങ്ങാവുന്ന പടി. അതിന്മേൽ

ആചാതുർ ആരെയോ പ്രതീക്ഷിച്ചിരിപ്പാണം. ഒരു ചാഞ്ചല്യവുമില്ലാത്ത ഇരിപ്പ്. പടിയിൽ വേര പിടിച്ചതുപോലെ അനങ്ങാതെ അദ്ദേഹം ഇരുന്നു. പകൽ പത്തുനാഴിക ആയപ്പോൾ പഡപ്പേന്റും ലിങ്കപ്പഗൗഡനും അന്ധരായ പത്തുനൂറാളുകളും അവിടെയെത്തി.

അവർ ആചാതുർ അവിടെ പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നില്ല പടിയിൽ എത്തിപ്പിൻറെ അവതാരരൂപം പോലെ ഇരിക്കുന്ന ആചാതുർ കണ്ടപ്പോൾ ആഗതൻ ഒന്നു പരങ്ങി. അദ്ദേഹം തിപാറുന്ന കണ്ണുകളോടെ അവനെ നോക്കി. "ഇതാ, എന്റെ പ്രാണൻ പോയതിനുശേഷം മാത്രം നിങ്ങൾക്ക് ഈ വീട്ടിൽ പ്രവേശിക്കാം." അദ്ദേഹം അലറി.

"ലിങ്കപ്പൻ അയാളുടെ വീട്ടിലേയ്ക്കു പോവുകയാണ്. അതിനിടയിൽക്കയറി നിങ്ങളെത്തിനാണ് തടസ്സമുണ്ടാക്കുന്നത്?" പഡപ്പേൻ കയറി ചോദിച്ചു.

"അവന്റെ വീടു അജറാണിയിലെ ഇടയച്ചേരിയിലാണ്; ഇവിടെയല്ല. വേണമെങ്കിൽ അവൻ അങ്ങോട്ടുപോകാം. ആരെങ്കിലും തടക്കുമോ?" ആചാതുർ അവളുടെ പ്രകടിപ്പിച്ചു.

"അയാൾ ശങ്കരപ്പഗൗഡന്റെ മകനാണെന്നും സക്കാരിൽനിന്നുതന്നെ ഏഴുതി അയച്ചിരിക്കുകയാണ്. ആചാതുസ്സാമി അധികാരിയായി അയാളെ നിയമിച്ചിരിക്കുന്ന കാര്യം നിങ്ങൾക്കറിയാമല്ലോ." പഡപ്പേൻ അല്പം ഉറക്കിലാണ് സംസാരിക്കുന്നത്.

"സക്കാരിന്റെ ഉത്തരവാണ് നിങ്ങളുടെ കയ്യിൽനിന്നുതന്നെ ഈ വീടു സർക്കാരുത്തരവുകൊണ്ടുതന്നെ സ്വാധീനപ്പെടുത്തിയതോ? അങ്ങനെ നേരായ മാർഗ്ഗംവീട്ട് ഈ തെമ്മാടിത്തത്തിനു പുറപ്പെടാൻ?" ആചാതുർ മറുചോദ്യം ചോദിച്ചു.

പഡപ്പേന്റെ വാടം കൂടുതൽ ഗൗരവപൂർണ്ണമായി. "നാട്ടുകാർ തങ്ങളുടെ ഗൗഡർ ഗതിയില്ലാത്തവനെപ്പോലെ മാത്തിൽ കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നത് ഹിതമല്ല. അത് നാടിനുതന്നെ കറച്ചിലാണ്. അതുകൊണ്ട് ഗൗഡർ സ്വന്തം വീട്ടിലേയ്ക്കു വന്നിരിക്കുകയാണ്. പാവ്തിയമ്മയെ സമ്മതിപ്പിക്കണം. ഇതിലെന്തു തെമ്മാടിത്തം?"

ആചാതുർ മറുപടി പറഞ്ഞില്ല. കല്പപോലെ ഇരുന്നതേയുള്ളൂ. പഡപ്പേൻ ഇതികർത്തവ്യതാഭാവമായി. ആചാതുരുടെ മനസ്സു മാറിയെടുക്കേ അസാധ്യമാണെന്നും അദ്ദേഹം ഏതെന്നു മനസ്സിലാക്കിയതാണ്. "ആചാതുസ്സാമി ഒന്നു ശ്രദ്ധിക്കണം. തങ്ങളുടെ ഗൗഡർ ഏവിടെ താമസിക്കണമെന്നും നാട്ടുകാർക്കറിയാം. നിങ്ങൾ ചുക്കാതെ വഴിയൊഴിഞ്ഞു കൊടുക്കൂ. ഈ ആളുകൾ കോലിച്ചാൽ എന്തു സംഭവിക്കുമെന്നു പറയാനാവില്ല!" പഡപ്പേൻ ഭീരുണിപ്പെടുന്നില്ല. ലിങ്കപ്പനും ഉറച്ചു സ്വരത്തിൽ സംസാരിച്ചു.

"ലിങ്കപ്പാ, നീക്കം കാര്യം ചെയ്യൂ. നീ ശങ്കരപ്പഗൗഡന്റെ മകനാണെന്നും എന്റെ കാലത്തോട്ട് ആണുയിടണം. അതിനുശേഷം നിനക്കു് അക

അതുകൊണ്ട്. ഓൻ തടസ്സം നിൽക്കില്ല. ഇല്ലെങ്കിൽ ഏൻ ഗവ. ചവിട്ടി, അകത്തു പോകേണ്ടി വരും." ആചാര്യർ നിഷ്പ്രഭമായി പറഞ്ഞു.

നിയമനടപടി മുഖേന വലിച്ച അവകാശം. അതിനു 'ആണ്'യിടനോ? കള്ളസത്യം ചെയ്ത് അകത്തുപോയിക്കൊണ്ടുണ്ടോ? പലപ്പോൾ വാദിച്ചു. അദ്ദേഹം ലിങ്കുപ്പനെ പേരിട്ടപ്പോൾ: "ലിങ്കുപ്പനെ വേദം, ശങ്കരപ്പഗോഡ ത്തെ മകനാണു" നിങ്ങളെ സത്യം ചെയ്തോളൂ. അതിലൊരു ചുരുക്കം വരാനില്ല.

"കള്ളസത്യം ചെയ്യാൻ ഗോഡർ തയ്യാറാണോ?" ആളുകൾ ആർത്തു.

ലിങ്കുപ്പൻ ശക്തിച്ചു. സത്യം ചെയ്യാനുള്ള ധൈര്യമില്ല. ആ നിസ്സഹായ വസ്ഥയിൽ പാലപ്പുറം ശുശ്രൂഷയ്ക്കി. സകല കാര്യങ്ങളും നിഷ്പ്രഭമായ തന്റെ കൈകളിലെത്തിയിരിക്കെ ഈ വൃദ്ധൻ അതിനു തടസ്സം നിൽക്കേണ്ട കാര്യമുണ്ടോ? ചെയ്തിടത്തോളം കാര്യം ജലഹോമമായപ്പോൾ? "ഏതോ, എന്തോ നോക്കി നിൽക്കുന്നത്? ആചാര്യരെ തള്ളിമാറ്റി അകത്തു കടക്കിനി!" അയാൾ ആജ്ഞാപിച്ചു.

"ആചാര്യസ്വാമിയെ തള്ളിമാറ്റി അകത്തു കടക്കുന്നവൻ ആരാണെന്നറിയാമല്ലോ. അതുചെയ്യാലുണ്ടല്ലോ, സകലവുനേരവും കയ്യിൽ ആമം വീഴും; എല്ലാവരും ജയിലിൽ പോകും. പലപ്പോൾ, തീ വാരിക്കളിക്കാണു വന്നവഴിക്കു മടങ്ങിക്കൊള്ളൂ!" ശേഷപ്പൻ ആരും കള്ളത്തിന്റെ നടുവിലൂടെ തിരിച്ചിരിക്കാറില്ലവന്നു മുസിരിനിന്നു.

ശേഷപ്പന്റെ വാക്കുകൾ ആരും കേൾക്കുകയും അറേവ വിഷണ്ണരായി. ശേഷപ്പനോടു ശത്രുതപ്രകാരത്തി ജീവിക്കാൻ അവർ ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ല. ലിങ്കുപ്പന്റെ പിന്തുടർച്ചാവകാശപ്രശ്നം സംബന്ധിച്ചു സകല രഹസ്യങ്ങളും അയാൾക്കറിയാം. ഒന്നും ചെയ്യാനോ പറയാനോ വയ്യാത്ത അവസ്ഥ. അവർ പിരിഞ്ഞു പോയി.

എല്ലാവരും പോയിക്കഴിഞ്ഞശേഷം നെടുതായൊന്നു നിശ്ചയിച്ച് ആചാര്യന് മേൽക്കി. വീട്ടിൽക്കയറ്റത്തെ അദ്ദേഹം പോയിക്കളഞ്ഞു. പാവുനിയത്തു് ദേവം സഹിക്കുന്നായില്ല.

പാവുനിയതിനെ മഹാ തീർത്ഥ അവസരമായി മാറ്റണം. നാടുവിട്ടോടിപ്പോയ ലിങ്കുപ്പൻ ഏതോ കാര്യം കൈക്കൊണ്ടെന്നുപോലെ മഠത്തിൽ തിരിച്ചെത്തിയിരിക്കുന്നു. തന്റെ പഴയ കടിമതസ്ത്രങ്ങൾ ആരാജിച്ചിരിക്കുന്നു. മഹാ

അതിൽ ചിന്നസ്വാമിയായി വാഴിക്കപ്പെട്ട ശിവയോഗിസ്വാമി തിരിച്ച് അച്ഛനമ്മമാരുടെ അടുത്തേയ്ക്ക് പോകേണ്ടി വന്നു. ഗിബ്സൻ സാഹേബിന്റെ അശ്രുധ; പമ്പപ്പന്റെ ഭൂതപദിപ്പടമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾ; നാട്ടുപ്രമാണിമാരുടെ ഉത്തരവാദിത്വബോധമില്ലായ്മ എല്ലാംകൂടിപ്പോലും പമ്പപ്പനെ ധ്വനിപിറത്തിലെത്തിച്ചു—തറയിലെക്കല്ലു തറയിൽ എണുവണ്ണം അദ്ദേഹം പ്രശോഭിച്ചു.

എന്നാൽ ശിവയോഗിസ്വാമിയുടെ മാവിയെന്ത്? ഗംഗാധരയ്യർ ചിന്താധീനനായി. സദാശിവയോഗി ഉണ്ടായിരുന്ന കാലത്തുതന്നെ മറുവായി അദ്ദേഹത്തിന് ബന്ധമുണ്ടായിരുന്നു. ജേഷ്ഠസ്വാമി തന്റെ ഏറ്റവും കാര്യങ്ങളും നോക്കിനടത്തിയിരുന്നു. മാത്തിനും കൃത്യശക്തനായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ സ്വന്തം മകന്റെ ഗുരുപിറത്തിൽ വാഴിക്കപ്പെട്ട സ്ഥിതിയ്ക്ക് ആ ഉത്തരവാദിത്വം വഹിച്ചിരിക്കുന്നു. ഗംഗാധരയ്യരെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം മറ്റും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രിയവിശ്വാസങ്ങളുടെ പ്രതീകമാണ്. എന്നാൽ പമ്പപ്പനെപ്പോലുള്ളവർ ധ്വനിപിറത്തിലിരുന്നതുകാരണം മാത്തിന്റെ വിശുദ്ധി നശിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതെല്ലാം കണ്ടിട്ടും കാണാതെ ചുരുത്തിയിരിക്കണമെന്നോ? സാധ്യമല്ല! ഗംഗാധരയ്യർ ഇക്കാര്യം ചർച്ച ചെയ്യാനായി ആചാര്യരുടെ അടുത്തുചെന്നു.

ബാളാചാര്യർ ഊണു കഴിക്കാനിരുന്നിരിക്കുന്നു; ഗംഗാധരയ്യർ തിരിഞ്ഞുകൊണ്ട് നോക്കിയതാണ്. ആചാര്യർ അദ്ദേഹത്തെ വിളിച്ച് നിർബന്ധിച്ചിരുന്നതിനാൽ ഊണുകഴിഞ്ഞുവന്നു ആചാര്യർ കശവപ്രശ്നം ചെയ്തു. അദ്ദേഹം അപൂർവ്വമായിമാത്രമേ ആചാര്യരുടെ ഇല്ലത്തു വരാറുള്ളൂ.

“നിങ്ങൾ എന്തിനാണിങ്ങൊട്ടു വന്നൊരനും എന്തിനായിരും. ഇന്നലെ ഞാൻ ശ്യാമരായരോടു ഇതേ പ്രശ്നം ചർച്ചചെയ്തതാണ്. മഹാരാജാവു ഇവിടെ വന്നിരുന്നപ്പോൾ ശിവയോഗിസ്വാമിയുടെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനു വേണ്ട ഏർപ്പാട് ചെയ്യാമെന്ന് അതളിച്ചെയ്തിരുന്നു. നിങ്ങളെക്കണ്ടു ഇത്ര പറയാൻ ഞാൻ ഉദ്ദേശിച്ചതാണ്. അതിനെ സംബന്ധിച്ച നിങ്ങളുടെ അഭിപ്രായമെന്താണ്?” അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു.

ശിവയോഗിസ്വാമിയുടെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വം പൂർണ്ണമായും മഹാരാജാവേറ്റിരിക്കുകയാണ്. ഗംഗാധരയ്യർ അതിയായ ആഹ്ലാദം, പക്ഷേ, മാത്തിന്റെ വിശുദ്ധി കാക്കുകയാണ് സർവ്വപ്രധാനം. അതിനെ സംബന്ധിച്ച് മഹാരാജാവ് ഒന്നും പറഞ്ഞിരുന്നില്ല. “മാത്തിനെക്കുറിച്ച് വല്ലതും പറഞ്ഞിരുന്നോ? എത്രനാൾ ഈ പുലയമുറ്റിനാ കാണണം? നാട്ടു മുപ്പന്മാർ കണ്ണമടച്ചു കത്തിയിരിക്കണം! മാത്തിലെ ഈ കപ്പലടക്കം അവ സാനിറ്റിപ്പിക്കാൻ എന്തെങ്കിലും മാർഗ്ഗമുണ്ടോ?” അദ്ദേഹം തന്റെ പ്രശ്നങ്ങൾ നേരെ അവതരിപ്പിച്ചു.

ആചാര്യർ എത്രപറയാൻ? നാട്ടുമുപ്പന്മാർ കണ്ണു ചുരുട്ടുകയേയ്ക്കൂ. നേരാണ്. എന്നാൽ അവർ ഏകാഭിപ്രായക്കാരല്ല. മാത്തിനെക്കുറിച്ച് തീർച്ച പ്രഖ്യാപിച്ചു. ജീവിതരീതി ആകെ മാറിയിരിക്കണമെന്നു തോന്നുന്നു. “അതി

നെന്തു ചെയ്യാനൊക്കും? പ്രവാഹത്തിൽ സകലരും മുഴുകിപ്പോകും. അതിനെ തിരെ ഏതുവരെ നിൽക്കാനൊക്കും? പരിതഃസ്ഥിതി നിയന്ത്രണാതീതമാണെന്ന റിഞ്ഞാൽപിന്നെ നോക്കിയിരിക്കുകയല്ലാതെ മറ്റെന്തുവഴി?" ആചാര്യർ ഉദാസിനമായിപ്പറഞ്ഞു.

ശംഗധരയ്യർക്ക് മനസ്സുമാധാനമായില്ല. മാത്തിന്റെ പരിശുദ്ധി തകർന്നു കളഞ്ഞുകാര്യം അയാൾക്ക് സഹിക്കാവുന്നതായിരുന്നില്ല. പഡപ്പൻ തിരെ അയോഗ്യനാണെന്ന് കപ്രസിദ്ധം. സർവ്വോപരി ഇപ്പോൾ ചിമണിയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകും കടുംബജീവിതം നയിക്കുന്നു. കടുംബജീവിതം നയിക്കുന്നവർക്ക് മാത്തിലെത്തു സ്ഥാനം? കള്ളകുടിമരമായും തെമ്മാടികളും കൂടുകാരായിരിക്കുന്നു. മാത്തിൽ രാവു പകലുംകൂടി, ചുറ്റും. ഗൃതപിംഗം ഗുരുതരങ്ങളുടെ കേന്ദ്രം. ഇതൊക്കെ കണ്ടിട്ടും മിണ്ടാതിരിക്കുകയോ? നാടുമുപ്പന്മാർ ഒന്നിച്ചിരുന്നു ചിന്തിക്കാതിരിക്കാൻ മാത്രം നിസ്സാരമാണോ ഇത്?"

ആചാര്യർക്ക് ഇതവിധം. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചിന്തയിൽ ആശയം കിരണം തെളിഞ്ഞില്ല. നാടുമുപ്പന്മാർ ഏതു പറഞ്ഞാൽ ആറാണ്? അജറാണിയിലെ അയോഗ്യനായൊരാളെ അധികാരിയായി വന്നിരിക്കുന്നു. പഡപ്പനാണ് അയാൾക്കും ഗ്രാമത്തിനും മാർഗ്ഗദർശനം നൽകുന്നത് പാർവ്വതിയമ്മ സ്വന്തം വീടും നിലവും കാത്തുരക്ഷിക്കാൻപോലും വിഷമിക്കുന്നു. ശ്യാമരായർ ഗ്രാമത്തിൽ അപരിചിതൻ. പിന്നെയുള്ളത് താൻ. നിത്യവും പ്രവാഹത്തിനെതിരെ നീന്തി കൈകൾ കഴഞ്ഞ് പോയിരിക്കുന്നു. വെറും ശീലം കൊണ്ട് ശക്തി ലഭിക്കുമോ?

അതുകൊണ്ടാലെ പറയുന്നത്, ഈ പ്രവൃത്തിയെ അതിന്റെ വഴിക്ക് വിട്ടേയ്ക്കുക. പാപത്തിന്റെ കടം നിറയുമ്പോൾ ഈശ്വരൻതന്നെ അതിനുള്ള ശിക്ഷ നൽകും. ഉള്ള പുണ്യം കാത്തുസൂക്ഷിക്കുന്ന ജോലി മാത്രമാണ് നമുക്ക് കരണിയം. അത്രയും ചെയ്യാം. ശിവയോഗി നിങ്ങളുടെ മകനാണ്; നാളെ ഗുരുപീഠത്തിൽ വാഴിയ്ക്കപ്പെടും. അതിനാവശ്യമായ പരിശീലനം നൽകേണ്ടത് ഇന്നുമുതൽ നമ്മുടെ കർത്തവ്യമാണ്. ഈ ചുറ്റുപാടിൽ അയാളെ വളർത്തുന്നതു നന്നല്ല. മഹാരാജാവ് ഏറ്റിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് നമുക്ക് സംഗതിക്കുറ്റപ്പമായിരിക്കുന്നു. നാളെ ശ്യാമരായരുടെയടുത്ത അയാളെ പറഞ്ഞയച്ചേക്കൂ." ആചാര്യർ തന്റെ അഭിപ്രായമറിയിച്ചു.

ശംഗധരയ്യർ ചിന്താധീനനായി. "നിങ്ങൾ പറയുന്നതു നേരാണ് ആചാര്യസ്വാമി. എന്നാലീ വയസ്സുകാലത്തു് മകനെ അകലെ പറഞ്ഞയച്ചിട്ട് ഞാനെങ്ങനെ കഴിഞ്ഞുകൂടും? ഇവിടെത്തന്നെയിരുത്തി വിദ്യാഭ്യാസം ചെയ്യിച്ചുകൂടേ?" അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു.

"ഇന്നത്തെ ഈ ചുറ്റുപാടിൽ അയാൾ ഇവിടെ താമസിക്കുന്നത് നന്നല്ല. നിങ്ങളോടൊന്നിച്ച് പറയുമോ? ഫാഷ്യം ചീവിച്ചുപോകാൻ വളരെക്കുറച്ചു മാത്രം. എന്നാൽ പുണ്യ വളരുന്നതുകൊണ്ട് നാളെല്ലാം പീഴു കടക്കിയെ കളം. കാത്തിന്റെ നവയുവാവെ നിങ്ങൾ ഉദ്ദേശിക്കുന്നതെങ്കിൽ മകനെ അയയ്ക്കണം." ആചാര്യർ ഉറപ്പിച്ചുപറഞ്ഞു.

“നിങ്ങളുടെ നിർദ്ദേശം ഞാൻ അനുസരിക്കാതിരുന്നിട്ടുണ്ടോ? അന്ന് മഠത്തിൽ ചിന്നസ്വാമിയായിരുന്നത് മകനെ ആവശ്യപ്പെട്ടതു നിങ്ങളാണ്. ഞാൻ സമ്മതിച്ചു. ഇപ്പോൾ നാട്ടിൽനിന്ന് പറഞ്ഞയക്കുന്നതൊന്നു പറയണം. അയക്കണം. പോരേ? ഗംഗാധരയ്യർ തന്റെ സമ്മതം അറിയിച്ചു.

പക്ഷേ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ ഒരു പ്രശ്നം നിറപ്പുകഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. പഡപ്പേനെ നാട്ടിൽ കടിച്ചിരുന്നതാമോ? വേണീവന്നാൽ വീരശൈവ സമുദായത്തിലെ പ്രഭുവന്മാരെക്കൊല്ലേന്ന് അയാളെ താഴെയിറക്കണം. ആചാര്യർക്ക് ഈ അഭിപ്രായം സമ്മതമായില്ല. പഡപ്പൻ, ചിമണയെ മഠത്തിൽ താമസിപ്പിച്ചത് നല്ലതാണെന്നല്ല. എന്നാൽ ഇതേ പഡപ്പന്റെ കാമുകിയായി ഭാഗ്യമേ മഠത്തിൽ താമസിച്ചിരുന്നില്ലേ? അന്നതു കണ്ടിട്ടും വായ് തുറന്നു വരാതില്ല. അതുകൊണ്ട് ഇപ്പോൾമാത്രം അത് പ്രശ്നമാകുമോ?

ഗംഗാധരയ്യർ ഒന്നും പറയാതെ എഴുന്നേറ്റു. ശിവയോഗിയെ പറഞ്ഞയക്കുന്നതൊന്നു വീണ്ടും ഓർമ്മിപ്പിച്ചു. ആചാര്യർ അദ്ദേഹത്തെ യാത്രയാക്കി. ഗംഗാധരയ്യർക്ക് ഇപ്പോഴും മഠം ഒരു പ്രശ്നമായിരുന്നില്ല. പഡപ്പേനെപ്പോലുള്ളവർ മഠത്തിന്റെ പരിതൃപ്തി നശിപ്പിക്കാനായി പിറന്നവരാണ്. അത്തരക്കാരെ എളുപ്പവന്നാലും അറിയപ്പെടാതിരിക്കാൻ അനുവദിക്കരുത്. അതേ ചിന്തയോടെ അദ്ദേഹം ഇറങ്ങി. അദ്ദേഹം പോയി അല്പനീമിഷങ്ങൾക്കകം ശിലേദാർ ലക്ഷ്യണൻ കരഞ്ഞുകൊണ്ടുവന്നിരുന്നതായി. ആചാര്യർക്ക് അതു പുത്തറായില്ല. പാളത്തിൽ എന്തെല്ലാം മാറിയാലും ലക്ഷ്യണന്റെ സംഭരണമായിരുന്നതും ശാശ്വതമായിരിക്കും. അദ്ദേഹം അന്വേഷിച്ചു: “എന്താ, ലക്ഷ്യണാ, എന്തുകാര്യം?”

“ഞാൻ കലപ്പയ്യർക്ക് കാലുപിടിപ്പിക്കാൻ ആശാരിയുടെയടുത്തു പോയതായിരുന്നു. അവിടെ പുലയൻ തദ്ദേശം ഉണ്ടായിരുന്നു. ‘കലപ്പയ്യെന്തിനാ കാലുപിടിപ്പിക്കുന്നത്?’ നിങ്ങൾക്കു് ആ തിട്ടക്കുണ്ടു്. വിതയ്ക്കുന്ന പണിയില്ലല്ലോ. നാളെ പഡപ്പേസ്വാമിതന്നെ, ചിമണാബായിയുടെ അവകാശത്തിൽപ്പെട്ട ആ കണ്ടം സ്വാധീനപ്പെടുത്തി നേരിട്ടു വിതയ്ക്കാനുള്ള ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്തു കഴിഞ്ഞു. അവൻ പറഞ്ഞതാണ്. കളിതമാശയായിരിക്കുമെന്നു വിചാരിച്ചു ഞാനിതു വിശ്വസിച്ചില്ല. ആശാരി സത്യപ്പനും അതുതന്നെ പറഞ്ഞു! വേനലിലെ പണിയെല്ലാം എടുപ്പിച്ചു തിട്ടക്കുണ്ടു് പഡപ്പേന്റെ വായിലിട്ടുകൊടുത്തു ഞാൻ വെറുത്തെയിരിക്കണോ? നാളെ ദാസിയെത്തുപറയും?” ലക്ഷ്യണൻ കരച്ചിൽ തുടന്നു.

ആചാര്യർ അവൻ പറഞ്ഞതെല്ലാം ക്ഷമയോടെ കേട്ടു. അധികാരിയുടെ വേനം സ്വാധീനപ്പെടുത്താൻ കഴിയാത്ത ദേഷ്യത്തിന് പഡപ്പൻ പുതിയൊരു കൂടക്കൂട്ടവുമായി ഇറങ്ങിയിരിക്കുകയാണ് എന്തെങ്കിലുമൊരു കഴ്ചയ്ക്കുവാൻ യില്ലെങ്കിൽ അയാൾക്ക് സമാധാനമുണ്ടാവില്ല. “ഇതു ശരിയല്ലേ? പിറന്നു ദർപ്പാഭിസ്മിതൻ ചിമണയുടെ പേരെഴുതാൻ നിതന്നെ സമ്മതിച്ചതല്ലേ? ഇപ്പോൾ നിന്നെ അവരുടെ അവകാശത്തിൽപ്പെട്ട കണ്ടം അറിയും സ്വാധീനപ്പെട്ടു

ഒത്തുന്നതിൽ എന്താ ഒരു തകരാറു?" ആചാര്യർ അവനെ ചോദ്യം ചെയ്തു. ലക്ഷ്മണൻ ധ്വനി പിടികിട്ടിയില്ല. എന്നാൽ അയാൾ ഏതു ഭീരുവാനോ, അത്രതന്നെ പിടിവാശിക്കാരനാണത്രെ. പറഞ്ഞതുതന്നെ പറഞ്ഞുറപ്പിക്കുകയാണ് അയാളുടെ രീതി. ദമയാളതു ചെയ്തു. "ചിമണത്തെ കണ്ടെത്തിൽ വരട്ടെ. ഞാൻ തടസ്സപ്പെടുത്തിയാൽ എന്റെ നാശമുറപ്പാകും. എന്നാൽ പഡപ്പേസ് വരാൻ അധികാരമില്ല. അയാൾ വന്നാൽ ഞാൻ മിണ്ടാതിരിക്കില്ല. ചിമണായും കൂട്ടിവന്നും കണ്ടെത്തിൽ കാലുകുത്തണം; അല്ലെങ്കിൽ കാലുകണ്ടിച്ചു കയ്യിൽത്തന്നെ എന്ന് ഞാൻ പറയും."

"ലക്ഷ്മണാ, നീ ശ്രാന്തനാണ്. നാളെ ചിമണ വന്നു തന്റെ വീരത്തിൽവരുന്ന വയൽ പഡപ്പേസെഴുതിക്കൊടുത്തിരിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞാൽ നീയെന്തുചെയ്യും? ചിമണത്തന്നെയും പഡപ്പേന്റെ സ്വാധീനത്തിലാണ്. അപ്പോൾപിന്നെ അവളുടെ വയലും അയാളുടേതാവില്ലേ? വേണ്ടാത്തതിനൊന്നും ഇറങ്ങണം, കെട്ടോ." ആചാര്യർ ഉപദേശിച്ചു. ലക്ഷ്മണൻ തലയൂക്കിട്ടു. നാനായുടെ ഭക്തൻ ഈ ദുഃസ്ഥിതി വന്നപ്പോൾ. അവൻ നീറി. യഥാർത്ഥത്തിൽ നാനായുടെ മരണാനന്തരം ചിമണയെ താൻ പോറ്റേണ്ടതായിരുന്നു. എന്നാൽ അവൾ മാതാവിൽ വന്നതിനുശേഷം അവളെ കാണാൻകൂടി പറരാത്തവിധം സ്ഥിതിഗതികൾ വെച്ചായി. തനിക്ക്വെറു അന്യസായിത്തീർന്നുവെന്ന ചിന്ത ലക്ഷ്മണനെ വിവശനാക്കി. ഒന്നും പറയാതെ അയാൾ ഏഴനേറ്റു നടന്നു.

രാവിലെ ഗൌഡന്തെ വേണം പിടിച്ചുകൊണ്ടുവരുന്നതിരിട്ടുവന്ന മഠത്തിലെ പരിവാരം ഉത്സാഹഹീനരായിരിക്കുകയാണ്. അന്തരാത്രി മഠവിലെ കൂടിയിരുന്ന ആളും ഒരു ചുണയുമില്ല. പഡപ്പേൻമാത്രം ദാമ്യമായ ആത്മവിശ്വാസത്തോടെ ആവേശം പകരുകയായിരുന്നു. ഇന്നരാവിലെ നടത്തിയ ശ്രമം തെന്നിപ്പോയതിൽ കഷ്ടമൊന്നുമില്ല. എല്ലാ പരിപാടികളും വിജയിച്ചുകൊള്ളണമെന്നു വല്ല നിർബ്ബന്ധമുണ്ടോ? എന്തായാലും ഒരു വ്യയത്നവും ചെയ്തതെന്നു പറഞ്ഞാൽ അത് വിദ്യുത്തമാവും. പഡപ്പേൻ പറഞ്ഞു പറഞ്ഞു ഒരു പുതിയ തന്ത്രം ആവിഷ്കരിക്കുകയായിരുന്നു. ഉത്സാഹമായ വികാരം കാരണം അയാളുടെ സംസാരരീതി യക്ഷഗാനത്തിലെ സംഭാഷണംപോലെ ആവേശപരനകമായിരുന്നു.

"മറ്റൊരാളുടെ സ്വാധീനത്തിലുള്ള സ്വത്തു് കൈവശപ്പെടുത്തുകയെന്നവെച്ചാൽ പെരിയ കാര്യമാണോ? അതൊരു യുദ്ധംപോലെയാണ്. യുദ്ധം തുടങ്ങുന്നതിനുമുമ്പ് ശത്രുപാളയത്തിന്റെ ശക്തിയെത്രയാണെന്നറിയണം. നാമതു വേണ്ടതുപോലെ പഠിച്ചിട്ടു. അതുകൊണ്ട് തോറ്റു. സാരമില്ല. ഗൌഡന്തെ വേണം പിടിച്ചുകൊണ്ടുവരുന്നവെച്ചാൽ പാടേക്കിരുന്ന കിഴക്കേന്നിനു തുല്യമാണ്. യുദ്ധത്തിന് പുതിയ രംഗം ഞാൻ കണ്ടെത്തിയിരിക്കുന്നു. നാളെ നമ്മളെല്ലാം നാനായുടെ തിട്ടക്കണ്ണു വിതയ്ക്കാൻ പോകണം. കരിയൻ കവപ്പയും കൈകോട്ടും മറ്റും ഒരുക്കിവെച്ചിരിക്കുന്നു. ഒരുപക്ഷേ ലക്ഷ്മണൻ കൂടി തന്റെ സ്വാധീനമാണെന്നുപറഞ്ഞ് തടസ്സമുണ്ടാക്കും. ബാളാചാര്യർ,

ശേഷപ്പൻ, ബിറാദർ ഗൌഡർ, ഗൌഡരുടെ ജോലിക്കാർ എല്ലാവരും അവന്റെ സഹായത്തിനെത്തിയേയ്ക്കും. നമ്മുടെയാളുകൾ എണ്ണത്തിലധികമുണ്ടെങ്കിൽ അവരെ ചവിട്ടിപ്പറത്താക്കി, നിലം സ്വാധീനപ്പെടുത്താൻ സാധിക്കും.' അദ്ദേഹം സാവധാനം പറഞ്ഞുനിൽക്കി എല്ലാവരുടെയും മുഖം നോക്കി.

പഡപ്പന്റെ പുതിയ പദ്ധതി ചിട്ടപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതിങ്ങനെയാണ്. ആദ്യം ലക്ഷ്മണന്റെ തിട്ടകാണ്; പിന്നെ ഗൌഡരുടെ പത്താലേ അത്; അവസാനം ഗൌഡരുടെ ഭവനം. അങ്ങനെ വിജയിച്ച് മുന്നേറണം. 'പാവി ലത്തെ പരാജയം അവരെ പ്രകോപിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു; ജാഗ്രത പാവി ക്കണെ ത്തിന്റെ ആവശ്യകത പഠിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു കൂടാതെ തോറു മടങ്ങിയവരിൽ ആവേശമുണ്ടാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ആ ജോലി അദ്ദേഹം തന്നെ ചെയ്യണം. എന്തു വന്നാലും ഇന്നത്തെ തോൽവി ഇനി ആവർത്തിക്കരുത്. ആ ഉദ്ദേശത്തോടെ അദ്ദേഹം സംസാരിച്ചു.

പുവയൻ ആദ്യം ഏഴുന്നേറ്റു. 'ഏതാനേ, പുലയച്ചേരിയിലെ സകലരും നിങ്ങളുടെ പിന്നിലുണ്ടായിരിക്കും. അവർ ഇന്നത്തെപ്പോലെ മടങ്ങുകയാണെങ്കിൽ നാട്ടുകാരുടെ മുഖം നോക്കാനാവില്ല. ഗൌഡരുടെ വീടു സ്വാധീനപ്പെടുത്താനും പത്തായം കൊള്ളുകയും പറയുമ്പോൾ വലിയ ഉത്സാഹമാണ്. വയറിലിടാൻ തെപ്പിടി അന്നമില്ല. നാളെ നാനാസാഹോബിന്റെ കണ്ടം വിതച്ചു വെറുംകയ്യോടെ നമ്മുടെ ആളുകളെ പറഞ്ഞയക്കാൻ പാകില്ല. മടങ്ങുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ ഗൌഡരുടെ പത്തായം പൊളിച്ചു പോളം വിതരണം ചെയ്യേണ്ടതുണ്ട്. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ ആളുകൾ ഒന്നടങ്കം വന്നുചേരും. ഏതാ?'

ഇടയൻ മായപ്പൻ കഞ്ചാവിന്റെ ലഹരിയിലാണെങ്കിലും ഒരു പ്രായോഗിക വിഷയം ഉന്നയിച്ചു: 'ഏതാനേ, 'നാനാസാഹോബിന്റെ കണ്ടം വിതയ്ക്കാൻ നിങ്ങളാരാ?' എന്ന് ആരെങ്കിലും ചോദിച്ചാൽ അങ്ങനെയൊരു പറയണം?' പഡപ്പൻ നേരത്തെ മനസ്സിലാക്കിയ ഒരു വിഷയം. അതിനു മറുപടിയും തയ്യാറായിരുന്നു. 'ശിഷ്ടാ, ആ ചോദ്യം വന്നാൽ എന്നെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ച് നിങ്ങളുടെ രക്ഷപ്പെടാം. അവർ ഏതൊക്കെയാണെന്ന് ചോദിക്കട്ടെ! അവരുടെ ചോര നിരാക്കുന്ന മറുപടി ഞാൻ കൊടുത്തോളാം.' അദ്ദേഹം തന്റെ വ്യക്തിത്വത്തിൽ അഭയം കണ്ടെത്തി. എന്തു തന്നെയായാലും വിശ്വസിച്ചവരെ ഒരിക്കലും കയ്യൊഴിക്കില്ല. ശ്രീപരമേശ്വരൻ തന്നെ അരുളിച്ചെയ്യുന്ന മട്ടിൽ അദ്ദേഹം അഭയം നൽകി. ചിരട്ടയിലെ മദ്യം വായിലൊഴിച്ചു. ആളുകളുടെ ചിന്താഭാരം ലഘൂകരിക്കപ്പെട്ടു.

എന്നാൽ അതേസമയം മാത്തന്റെ വാതിലിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടിരുന്ന ഗൗഡ ധരയ്യർ പഡപ്പനോടു സംസാരിച്ചു: 'ഇതാ, ഞാൻ ഇപ്പോൾതന്നെ ആ ചോദ്യം ഉന്നയിക്കുകയാണ്. ആരുടെ ചോരയാണ് നിറം ചീ മാറുന്നത്? ആ മരണകായ മറുപടിയെന്താണ്? ഒന്ന് പറയൂ!' അദ്ദേഹം അട്ടഹസിച്ചു.

ഗംഗാധരയുടെ ആഗമനം തീരെ അപ്രതീക്ഷിതമായിരുന്നു. ഗ്രാമത്തിൽ ആരോടൊന്നും വ്യക്തികളിൽ ബാല്യാചാര്യരുടെ തൊട്ടു താഴെയാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്ഥാനം. അദ്ദേഹത്തെ ആളുകൾ യേശുക്രൈസ്തവന്റെ മാനിക്കുന്നു. ആ വലിയ മാതളത്തിൽ അദ്ദേഹം കാലുകുത്തിയിരിക്കുന്നു. പലപ്പോഴും പൊതുവായി. കള്ളിയിൽ ചിരട്ടകൾ പലേത്തരം ഉണ്ടാകും. പരിവാരത്തിൽ ചിലർ പേടിച്ച് വിറച്ച് എഴുന്നേൽക്കുകയും ചെയ്യും. പൊതുവായി ഗംഗാധരയുടെ ഭാവം വന്നിരിക്കുന്നത്. പിന്നിൽ വീരശൈവസമുദായത്തിലെ പ്രമാണിമാരെല്ലാം നിരത്തിയിരിക്കുന്നു.

പലപ്പോഴും മനസ്സാന്നിദ്ധ്യം വീണ്ടെടുക്കുകയുണ്ടാകുന്നു. തന്റെ മേൽ വ്യക്തിശൈലി, ഇരിപ്പിടം മാറ്റി അദ്ദേഹം ഗംഗാധരത്തിൽ ചോദിച്ചു: "എന്തൊക്കെ ചോദിക്കണമെന്നുവരാം?"

"ഈ മാതളത്തിലെ ശിഷ്യന്മാരിലൊരാളാണ് ഞാൻ. സന്യാസിയായ ഗുരുവിന് നാനായുടെ കണ്ഠം വിട്ടുപോകാൻ എങ്ങനെ അധികാരം ഉണ്ടാകുമെന്നറിയാം. ഞാൻ ഒന്നല്ല; മാതളത്തിലെ ശിഷ്യന്മാരും മുഴുവൻ ഈ ചോദ്യം ചോദിക്കുകയാണ്. ഗുരുവേണമെന്നും എന്തും കേൾക്കാൻ ഞങ്ങൾ തയ്യാറാണ്. എല്ലാവരും അകത്തുകയറ്റം. ഗംഗാധരയുടെ തന്റെ അനുചരന്മാരെ മുഴുവൻ അകത്തു വിളിച്ചു. വൻകിട കൃഷിക്കാർ അകത്തുപ്രവേശിച്ചു.

പലപ്പോഴും എല്ലാവരെയും ഒന്നു നോക്കി. അന്ന് ഗ്രാമപ്പള്ളിയിൽവെച്ച് മം വിട്ടുപോകാൻ പറഞ്ഞ അതേ മുഖങ്ങൾ ഇന്നു വീണ്ടും കാണുകയാണ്. നേരെ മുഖത്ത് പ്രതിരോധമായി ഗംഗാധരയുടെ ഭാവം നിൽക്കുന്നു. അവർ ഒന്നിച്ചുവരാനായ കാരണമെന്തെന്ന് പലപ്പോഴും ഉടനെ ഊഹിച്ചു. "വത്ര, വത്ര. ഈ പാതിരാത്രിയിൽ എന്തു കാര്യത്തിനാണ് നമ്മെക്കൊന്നാൻ പൂർണ്ണമാക്കുന്നത്? അതെന്താണെന്നു പറയണം. വത്ര. എല്ലാവരും ഇങ്ങോട്ട് കയറിയിരിക്കണം." അദ്ദേഹം നിരന്തരമായി ചിരിച്ചു.

പിടിക്കാൻ വീര്യം ഉണ്ടാവണം. "ഇത് അനാദികാലമുതൽ വികസനമാണെന്നു മറുപടി. നിങ്ങൾ ഇവിടെ കഴുപ്പുവീശി നയിക്കുമ്പോൾ ഞങ്ങൾ എങ്ങനെ അടങ്ങിയിരിക്കും? കഴുപ്പുവീശി നയിക്കുന്ന സന്യാസികൾ ഗുരുപിതാവിനോട് അനുധീകരിക്കണമെന്നു? ഇത് മറ്റൊരു കാര്യം അറിഞ്ഞാൽ അവരും നമ്മളായി വിവാഹാഭിഷേകത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. അതേപോലെയാണിത് ഞങ്ങൾ വന്നിരിക്കുന്നത്. നിങ്ങൾ കഴുപ്പുവീശി നയിക്കുന്നതാണ് ഭാവമെങ്കിൽ ഈ മം വിട്ടുപോകണം. ഇല്ലെങ്കിൽ കഴുപ്പുവീശി വേർപെടുത്തണം." നിർദ്ദാക്ഷിണമായി സംഗതി വിശദീകരിച്ചു.

എന്നെങ്കിലും ഭക്തിവത്സം ഇത്തരമൊരു പ്രതിസന്ധിയെ നേരിടേണ്ടിവരുന്നത് പലപ്പോഴും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇതിനൊരു പരിഹാരമാണിത് അദ്ദേഹം ചിന്തയെ മാതളത്തിൽ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവന്നിരിക്കുന്നത്. എന്നാൽ ഇങ്ങനെ അപ്രതീക്ഷിതമായി കൈവിട്ടു കയറിയാൽ എന്തു പറയണമെന്ന് അദ്ദേഹം

ചിന്തിച്ചിരുന്നില്ല. എങ്കിലും താൻ തരിമ്പും അധീരനായില്ല. ഭരണിമീഷം ചിന്തിച്ചു. പൊട്ടുന്നനെ എന്തോ ഒരു വിചാരം തലയ്ക്കുകയുണ്ടാകുന്നു. അദ്ദേഹം പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു; ലിങ്കപ്പഗൗഡരുടെ ചുമലിൽ തട്ടി. ഭ്രാന്താണോ? കൂടിയീരുന്നവർ പരിഭ്രമിച്ചു. പഡപ്പേന്റെ പരിവാരം പോലും വിസ്മയംകൊണ്ടു നിശ്ശബ്ദമായി.

“ഗൗഡരേ, അനാവശ്യമായി എന്റെ തലയിൽ ഈ അപവാദം എന്തിനു വലിച്ചിടണം എന്നു ഞാൻ പണ്ടു പറഞ്ഞതാണ്. അന്നെന്താണ് നിങ്ങൾ പറഞ്ഞത്?” “ഞാൻ ഗ്രാമാധികാരി; ഞാൻ പറഞ്ഞത് നടക്കും,—എന്നല്ലേ? ഇപ്പോഴുള്ള മറുപടി നൽകും? ഇപ്പോൾ ഇവിടെ വന്നിരിക്കുന്ന ശിഷ്യന്മാരുടെല്ലോ, മാത്തിനു പ്രാണനാണ്. ചിമണയെ ഇവിടെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരുന്നത് നിങ്ങളാണെന്നു പറഞ്ഞാൽ ഇവരൊട്ടു വിശ്വസിക്കുമല്ല. സത്യമെന്നാണെന്നു വെച്ചാൽ പറഞ്ഞേക്കൂ. ‘‘അദ്ദേഹം ചിരിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ പറഞ്ഞു.’’

ഇതുകേട്ട ലിങ്കപ്പൻ വിഭ്രാന്തനായി. എന്തുപറയണം? അയാൾ ചുറ്റും നോക്കി. ആ സമയം യാദൃച്ഛികമായി അടുക്കളവാതിലിൽ നിന്നിരുന്ന ചിമണ അയാളുടെ കണ്ണിൽ പെട്ടു. അയാൾ മാത്തിൽത്തന്നെ താമസം. എങ്കിലും അവളെ മുഖനാണം കണ്ടിരുന്നില്ല. കണ്ടു കറയുന്ന ചെങ്കുട്ടാൽ അങ്ങോട്ടു നോക്കും. അവളെ ഒരു കാണണം. എന്നാൽ ആ ആഗ്രഹം ഇന്നുവരെ ഫലിച്ചിരുന്നില്ല. സ്വാഭാവികമായും ആ പെണ്ണിനെ ഒരു കാണാൻ അയാൾ കൊതിച്ചു. അതിലും വിശേഷിച്ച് പഡപ്പേനെപ്പോലൊരു വിരക്തൻ ഭ്രാന്തപിടിച്ചു, ചേരിപ്പത്തൊന്നെന്ന ചിന്തിക്കൊരു മാത്തിലേയ്ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരാൻമാത്രം സാഹസത്തിനു പ്രേരിപ്പിച്ച ആ സൗന്ദര്യധാമത്തെ ഒരു നോക്കു കാണാൻ അയാൾ ആഗ്രഹിച്ചു. ആ സ്വപ്നം ഇപ്പോൾ യാഥാർത്ഥ്യമായിരിക്കുന്നു.

ലിങ്കപ്പന്റെ അന്തരംഗത്തിൽ മയങ്ങിപ്പിറന്നിരുന്ന ആഗ്രഹം ഇപ്പോൾ പത്തിവിടത്തി.

ലിങ്കപ്പന്റെ മൗഢ്യം മനസ്സിലായ പഡപ്പൻ നെക്കൂടി ചാർച്ചിപ്പിച്ചു. “ഗൗഡരേ, പറയാനുള്ളതു വേഗമെങ്ങു പറഞ്ഞുകൊണ്ടും. ഇവർ എന്നെ തെറ്റി ചൂരിച്ചു വന്നവരാണ്. നിങ്ങൾ എന്തെങ്കിലും ഒരു തെറ്റു ചെയ്തതായി എനിക്കു തോന്നിയിട്ടില്ല. ഇപ്പോൾ വളരെ ചെറുപ്പം; ഗ്രാമത്തിനധികാരി. ചിമണയെപ്പോലൊരു പെണ്ണിനെ വെച്ചുകൊണ്ടിരുന്നാൽ അതൊരു തെറ്റാണെന്നു ആരും പറയില്ല. പകരം എന്നെപ്പറ്റിയുകയും ചെയ്യും. മാത്തിനു വന്നു ചേർന്നു ഈ കളങ്കം കഴുകിക്കളയണം.” ലിങ്കപ്പന്റെ തലയിൽ ഒരു കെട്ടുകഥയുണ്ടാക്കി അതിനു ജീവൻ നൽകി. അത് സത്യംതന്നെയായി.

ലിങ്കപ്പൻ വിയർത്തുപോയി. ധരിച്ചിരുന്ന ജുബ്ബാകെ നനഞ്ഞു കളിയിട്ടു വിറച്ചുകൂടങ്ങി. പഡപ്പന്റെ മുഖത്തുനിന്നു ലഭിച്ച ധൈര്യം കാണുമോ, അല്ല ചിമണയുടെ സൗന്ദര്യം പ്രേരിപ്പിച്ച സാഹസമോ, അയാൾ പഡപ്പൻ പറഞ്ഞ കഥ അക്ഷരപ്രതി ശരിയാണെന്നു ആ പ്രകാണിമാരുടെ

മുമ്പിൽ സമ്മതിച്ചുകളഞ്ഞു. ആരുടെയോ മകനാണെന്നു കള്ളുപറഞ്ഞു് അന്യരുടെ സ്വത്തു് ഏല്പത്തിൽ സ്വന്തമാക്കിയ ആൾ. ഇപ്പോൾ ആരുടെയോ സ്രിയുടെ തൊവാണെന്നു കള്ളുപറഞ്ഞു് ആ പെണ്ണിനെ സ്വന്തമാക്കണം. ലിങ്കപ്പൻ അന്നു യേശുവിനെന്നു. ഇന്നും യേശുവെന്നു. എന്നാൽ ലാഭം വേണ്ടെന്നുവെല്ലാത്തുള്ള യൊര്യമോ വിരക്തിയോ അയാൾക്കില്ല. അതു കൊണ്ടു സമ്മതിച്ചു. ഒപ്പം ഒരുകാര്യം കൂട്ടിച്ചേർക്കേണം ചെയ്തു. നാളെത്തന്നെ ഗൌഡന്തെ വേനത്തിൽ ഓഹരി കിട്ടുകയാണെങ്കിൽ താൻ ചിമണയോ കോപ്പം അവിടെച്ചെന്നു താമസിക്കും.

വന്നവരിൽ ആർക്കും ഒന്നും പറയാനില്ല. ഓങ്ങിയടിക്കാൻ ഉയർത്തിയ കൈ ആരോ പെട്ടെന്നു തടഞ്ഞതുപോലെയാണു് അവരുടെ സ്ഥിതി. ഏകിലും കോർ ചോദിച്ചു: "അല്ല സ്വാമി! കഞ്ഞിന്റെ അച്ചൻ നിങ്ങളാണെന്നു വെച്ചപ്പോഴായിരിക്കുമല്ലേ?"

"ഇല്ലെന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞോ? കയ്യിൽ സർക്കാർവക രജിസ്റ്റർ ഉള്ളവർ തന്നെയെങ്കിലും ഏഴുതിവയ്ക്കും. ബാപ്റ്റിസ്മത്തിന്റെ അമ്മാവനാണു് അവിടെ അധികാരി. തന്റെ പേരെഴുതുക അയാൾക്കു് സാധ്യമായിരുന്നില്ല. തന്റെ മരുമകന്റെ അന്ത്യം ആഭിജാത്യവും നിലനിൽക്കാൻ ഈ പാപഭാരം ഒരു സന്യാസിയുടെ തലയിൽ കെട്ടിവെച്ചാലായല്ലോ?" അദ്ദേഹം വിശദീകരിച്ചു.

പഡപ്പേൻ പറഞ്ഞ കാര്യം അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന പ്രമാണികളാൽ തന്നെ വിശ്വസിച്ചില്ല. എന്നാൽ ഈ നാണക്കേട് അസത്യത്തിനെതിരെ എങ്ങനെ വാദിക്കും? ഇനി വാദിച്ചാൽതന്നെ ഫലമെന്തു്? തങ്ങൾ ഇവിടെ വരാതെ പാദിലായിരുന്നുവെന്നു തോന്നിയിലാകും. ഗംഗാധരയ്യർ ആചാര്യരുടെ വാക്കുകൾ മാത്രമേപോയി. ഇപ്പോൾ ആ ഉപദേശം അനുവേത്തിലെത്തി. ഇനി അവിടെ നിന്നിട്ടു പ്രയാണമില്ലെന്നതോന്നിയ അവർ തിരിച്ചു പുറപ്പെട്ടു. പഡപ്പേൻ അവരെ തടഞ്ഞുനിർത്തി, തന്റെ ഭാവി പരിപാടികൾകൂടിപ്പറഞ്ഞു് അപവാദം ഷിവാക്കി. "ഇതാ, ഇനിയൊരു കാര്യംകൂടി പറയാനുണ്ട്. നാളെ ലിങ്കപ്പഗൌഡർ ചിമണയുടെ വയൽ കൈവശപ്പെടുത്താൻ പോകുകയാണു്, അദ്ദേഹത്തിന്നു പിന്തുണയായി ഞാനും പോകും. അപ്പോൾ അതു ഏന്റെ ഗുപ്തസ്രോതമാണെന്നൊന്നും പറയരുതു്. കൃഷിക്കാരെല്ലാം അധികാരിയെ പിന്തുണയ്ക്കുന്നതാണു നല്ലതു്."

ഒന്നും പറയാതെ ആഗതൻ പിരിഞ്ഞു. പഡപ്പേന്റെ ശിഷ്യന്മാരും പിരിഞ്ഞു.

അന്നു രാത്രി ലിങ്കപ്പനുംകുംവന്നില്ല. തന്റെ ജാതകഫലത്തെക്കുറിച്ചു് അയാൾ സ്വയം വിശ്വസിച്ചിരുന്നു. അജ്ഞാതനായിട്ടെങ്കിലും ഇടയച്ചേരിയിൽ വളർന്നവനായവൻ ഇത്തരം സൂക്ഷ്മ സ്വപ്നത്തിൽപോലും ഉണ്ടാവുക സാധ്യമായിരുന്നില്ല. എന്നാലിപ്പോൾ കല്യാണത്തിന്റെ തണലിൽ ഇത്തരമുണ്ടാകും. ബാഹ്യവൈഭവങ്ങൾ അയാൾക്കു് തന്റെ അപരിചിതമാണു്. പാശ്ചാത്യരിൽ അധികാരിപ്പേരി അയാളുടെ സകലകേവലത്തിൽ കേന്ദ്രമാണെന്നു

വലുതാണ്. ഗൗഡരാകാരുള്ള യോഗ്യത അയാൾക്കില്ലായിരുന്നു. അതു കൊണ്ടു മയപ്പെട്ടു. പഡപ്പേന്റെ സൗഹൃദം അയാൾക്ക് ഉരുക്കുവചമായി മാറി. പഡപ്പേന്റെ അവിശ്വാസമായ പ്രയത്നം കാരണമായോ, ഭാഗ്യരേഖ തെളിഞ്ഞതുകൊണ്ടോ പാദങ്ങളിയിലെ അധികാരിപ്പട്ടം കിട്ടിക്കഴിഞ്ഞു. കൂടുതൽ ഉയരാനുള്ള കഴിവില്ലെങ്കിലും കിട്ടിയേടത്തോളം ലാഭമായെന്ന അലംഭാവം അയാളെ സംതൃപ്തനാക്കി.

ഇനി ചിമണി! പഡപ്പേന്റെ സാന്നിധ്യത്തിൽ അവളെക്കുറിച്ചേറെ മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധ്യമല്ലായിരുന്നു. അവൾ വ്യഭിചാരിണിയാണെന്ന കെട്ടുകഥ അയാളുടെ കാമത്തെ ഉണർത്തിവിട്ടു. ഇന്നുകണ്ട അവളുടെ സൗന്ദര്യം അയാൾ അർഹിക്കുന്നതിലും കൂടുതലാണ്. പഡപ്പേന്റെ തന്ത്രം അവളെ തന്നോടു ചേർന്നു കെട്ടിക്കഴിഞ്ഞു. അങ്ങോട്ട് ആവശ്യപ്പെടാതെ തന്നെ ഈ ഐശ്വര്യങ്ങളൊക്കെ തന്റെതാവുകയാണ്; അപ്പോൾ തന്റെ യോഗ്യത അസാമാന്യമായിരിക്കണം. അയാൾ സ്വയം ആശ്വസിച്ച് വിശേഷിച്ച് ചിമണിയുടെ സുന്ദരാകാരം അഗ്നിജ്വാലപോലെ അയാളെ നീറനിറുത്തുടങ്ങി. ആ ആഗ്രഹം അയാളുടെ അധമബോധത്തെയും കീഴടക്കി ഴുത്തുതത്തി. ഇന്ന് പഡപ്പേൻ നാലാളുകളുടെ ഭവനീൽവെച്ചു പറഞ്ഞ വാർത്ത കഴിവറ്റുംവേഗം സ്ഥിരീകരിക്കണമെന്ന് അയാളുറച്ചു.

പുന്നാൽ ഈ ബാഹ്യാധഃബരങ്ങൾ അയാളുടെ വ്യക്തിത്വത്തിന് തലക്കനമേറി. അയാളുടെ മനസ്സ് ഈ ആഹ്ലാദത്തിനിടയിലും വെറുനീറി. പുന്നാലാവേദനയുടെ ആഴം മനസ്സിലാക്കാൻ അയാൾ ഇനിയും വളരണം.

40

അടുത്ത ദിവസമാണ് നാഗരചതുർഥി. ശ്രാവണമാസത്തിലെ വർഷരഹിതമായ പ്രഭാതം. തലേന്നു രാത്രി മഴ പെയ്തിരുന്നതുകൊണ്ട് കളിർകാറ്റിപ്പോഴും വീശുന്നുണ്ട്. അങ്ങനോടേസമയത്തു പതിവിൻപടിയുള്ള ഉത്സാഹം കണ്ടില്ല. മുടിക്കെട്ടിയ ആകാശം പറഞ്ഞിവിട്ടു മുങ്ങിച്ചിലാണു സമുദ്രം. കാർമ്മേഘങ്ങൾ ആകാശമാകെ പറന്നുകഴിഞ്ഞു. പ്രഭാതം ഏകാന്തമായിരുന്നു കരയുന്നതുപോലെ തോന്നി.

കോഴി കൂവി. ആട്ടുകളിന്റെ ശബ്ദത്തോടൊപ്പം ഗാനത്തിന്റെ നേരിയ സ്വരവും കേൾക്കാമായിരുന്നു. അന്ന് നാഗരചതുർഥി. സ്രീകരംകു തിരക്കു പിടിച്ചു ജോലികളുണ്ട്. ദർശനഗൃഹത്തിൽ അമ്മത്തെ സ്മരണകൾ അയവിറക്കുന്ന ദിവസം. നാഗരചതുർഥിയുടെ ആവേശം അന്തരീക്ഷത്തിലാകെ പടർന്നുപിടിച്ചിരിക്കുന്നു.

പഡപ്പൻ്റെ മഠത്തിൽ ഇങ്ങനെയുള്ള താതൊരുവിധ ആവേശത്തിനും സൗ കയ്യുമില്ല. പുലരുവരെ ഉറക്കമൊഴിഞ്ഞ ലിങ്കപ്പൻ ഏറിയന്ന കണ്ണുകളോടെ പ്രഭാതദർശനം നടത്തി. നരച്ച പ്രകാശം മാത്തിൽ സാവധാനം വന്നുകയറി. ചിമണയുടെ സ്മരണ നെഞ്ചിൽ തീയിട്ടിരിക്കുകയാണ്. പഡപ്പൻ ഏഴന്നേററ കെയുള്ള. അദ്ദേഹം ഒരു മുഖയ്ക്കു കിടന്നുറങ്ങുന്ന കരിയപ്പനെ വിളിച്ചുണർത്തി. "വലിയ കൃഷിപ്പണിക്കാരനാണത്രെ! വിതയ്ക്കാൻ ചെല്ലേണ്ട ദിവസം. ഏണിട്ടും നി ഇനിയും ഉറങ്ങുകയാണോ? നിന്നോടൊന്നു പറയേണ്ടതു്?" അദ്ദേഹം അവനെ ചാടിപ്പു.

കരിയപ്പൻ കണ്ണുതുറന്നു; വീണ്ടും അടച്ചു. ഉറക്കെ കോട്ടുവായിട്ടു; പിന്നെ ഒന്നു മൂരി നിവണഴുന്നേററ. "ഇന്നലത്തെ തീർത്ഥം തണുപ്പനായിരുന്നു. അതു കൊണ്ടു തീർത്ഥ ഉറക്കം വന്നില്ല." അവൻ വിശദീകരണം നൽകാൻ ശ്രമിച്ചു.

"ഇരിക്കട്ടെ. വിതയ്ക്കാൻ ഇനി എപ്പോൾ പോകും? ഈ നേരമാവുമ്പോഴത്തേയ്ക്കു് കാളകളേറ്റു, തെളിച്ചു് ഇറങ്ങേണ്ടതായിരുന്നു. നീ ഇവിടെ പായിൽ ചുരുങ്ങുകുടിക്കിക്കുകയാണ്." പഡപ്പൻ വീണ്ടും പേടിപ്പിച്ചു. കള്ളക്കാരണങ്ങൾ പറയുന്നതിൽ കരിയപ്പനുസമമായി ആത്മീയ. "ഏമാനേ, നന്യുടെ സ്വന്തം നിറമായിരുന്നെങ്കിൽ പുറപ്പെടാമായിരുന്നു. ആരുടെയോ കണ്ടു വിതയ്ക്കാൻ ഇത്ര കൃത്യപ്പെന്നാണിത്? ആദ്യം ഇനിയറങ്ങാം. നിങ്ങൾ പുറപ്പെട്ടോളം. ഞാനിതാ ഇറങ്ങി." അവൻ ചിരിച്ചു സന്തോഷിപ്പിച്ചു.

"കണ്ടു വിതയ്ക്കാൻ ഞാനെന്തിനാ? ലിങ്കപ്പനെപ്പോൾ നിങ്ങളെക്കൂടെ വരും. അദ്ദേഹംതന്നെ മുമ്പിൽ നിൽക്കും. നിങ്ങൾ പിന്നാലെപോയി വിതച്ചാൽ മതി."

പഡപ്പൻ ഉത്തരവാദിത്വത്തിൽനിന്നും ഒഴിഞ്ഞുമാറുകയാണ്. ലിങ്കപ്പൻ സംശയിച്ചു. അതുകൊണ്ടുതന്നെ ഏഴന്നേററവന്നു പറഞ്ഞു: "സ്വാമികളേ, ഏണിക്കു തക്കാലിക്കടത്തിന്റെ റിപ്പോർട്ടു തയ്യാറാക്കണം. വലിയ പണി. ഏണിയ്ക്ക് വരാനാവില്ല. കണ്ടു നിങ്ങൾതന്നെ വിതയ്ക്കണം."

"ശരി. അധികാരിപ്പട്ടം പുതുതായി കിട്ടിയതല്ലേ? നല്ല ആവേശത്തോടെ ജോലി ചെയ്യാതെ പററുമോ? നാം തന്നെചെന്നു് വയൽ സ്വാധീനപ്പെടുത്തി വന്നേക്കാം." പഡപ്പൻ അയാളുടെ നിർദ്ദേശം അംഗീകരിച്ചു.

ലിങ്കപ്പനെപ്പോൾ വീണ്ടും കിടക്കയിൽപെന്ന് മുടിപ്പുതച്ചു കിടന്നു. തലയിൽ ചിമണ നിറഞ്ഞുനിൽക്കുന്നു. അവളെ ഏങ്ങനെ മെരുക്കി, ഇണക്കിയെ ടക്കാം? അതായി ചിന്ത. അങ്ങനെ കിടന്നു മയങ്ങിപ്പോയി. കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പൻ വന്നു് വിളിച്ചപ്പോഴാണ് ഉണർന്നതു്. പഡപ്പൻ കളിയുടെ തിരക്കി ലായിരുന്നു. ലിങ്കപ്പൻ തന്നെ ഏഴന്നേററ വരേണ്ടിവന്നു.

"കലപണ്ണിസ്വാമി നാട്ടിലേയ്ക്കു പോകാൻ ഒരുങ്ങിനിൽക്കുന്നു. ഗ്രാൻ്റിനർഹ തയ്ക്കുവരുടെ ഒരു പട്ടിക തയ്യാറാക്കിയിരിക്കുന്നുവത്രെ. അതു നിങ്ങളെ ഏൽപ്പിക്കാനാണത്രെ. അതിനു നിങ്ങളോടു പോകാൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു." മല്ലപ്പൻ സംഗതി അറിയിച്ചു.

ഇപ്പോൾ വരാമെന്നു പറഞ്ഞു മല്ലപ്പനെ അയച്ചു. ലീകപ്പനെപ്പോലർ പോകാ നൊക്കൂ. എന്തിനാണു പോകുന്നതെന്നു പഡപ്പനോടു പറഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹം താക്കീതു നൽകി. "നോക്കൂ, ആ ശ്യാമരായർ തയ്യാറാക്കിയ പട്ടി കയിൽ എന്നോടു ചോദിക്കാതെ ഒപ്പിടരുതു്. എന്നെക്കാണിക്കാതെ ഗ്രാൻറി നുള്ള പട്ടിക അയച്ചേക്കരുതു്."

"ഇതു പ്രത്യേകം പറയുന്നോ?" ലീകപ്പൻ വിധേയത്വം വ്രകടിപ്പിച്ചിറങ്ങി. റഷിക്കു് അയാൾ ചിന്തയിലാണ്ടു. പഡപ്പസ്വാമി സകല കാര്യങ്ങളിലും കയ്യിടുന്നുണ്ടല്ലോ! എത്രനാൾ അയാളുടെ പാവയായിക്കഴിയണമോ എന്നോ? അധികാർപ്പദേവി കിട്ടുന്നതുവരെയും അദ്ദേഹം പറയുന്നതെല്ലാം അനുസരിച്ചു. അതു പോരേ? ഗൌഡരായതിനുശേഷവും അദ്ദേഹത്തെ അനുസരിക്കുകയോ? അയാൾക്കു ലക്ഷ്മതോന്നി. ഇങ്ങനെ ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടു് അയാൾ ശ്യാമരായ നുടെ വീട്ടിൽപെന്നു.

ശ്യാമരായർ വീടു പട്ടി പുറത്തിറങ്ങിയിരിക്കാമെന്നു്. "പുറപ്പെട്ടോ എന്നു ചോദിച്ചു് ലീകപ്പൻ അദ്ദേഹത്തെ നമസ്കരിച്ചു. "വന്നതു നന്നായി. ശ്യാമ രായർ തന്റെ കീഴയിൽനിന്നും ഒരു കടലാസെടുത്തു കൊടുത്തു്: "ഇതു് ഗ്രാൻറു കിട്ടേണ്ടവരുടെ പട്ടികയാണു് ഞാൻ തയ്യാറാക്കിയതു്. തക്കാവികൾ റേണുവരുടെ പട്ടികയാണു മറേറതു്. ഇതിൽ ഒപ്പിട്ടുവച്ചേക്കിൻ." അദ്ദേഹം ധൃതിയിലിറങ്ങി. എന്നാൽ ലീകപ്പൻ അദ്ദേഹത്തെ നടഞ്ഞു: "അല്ല, കല കണ്ണി! എന്നെ കണ്ടിരുന്നില്ലെങ്കിൽ ഈ പട്ടിക നിങ്ങൾ ആരുടെ കയ്യിൽ കൊ ട്ടുമായിരുന്നു?"

ശ്യാമരായരെ ആ ചോദ്യം കലുഷിയില്ല. "അതിനെന്താ? തഹസിൽദാ രുടെ അഡ്രസ്സഴുതി തപാലിൽ ഇട്ടുമായിരുന്നു." സ്വാഭാവികമായിപ്പറഞ്ഞു മറുപടി.

"എന്നുവെച്ചാൽ എന്റെ ഒപ്പില്ലാതെ തന്നെ പട്ടിക അയക്കാമെന്നോ?" ലീകപ്പൻ ചോദിച്ചു. ശ്യാമരായർ അയാളോടു വിശദീകരിച്ചു: "ഗൌഡരേ, നിങ്ങൾ ഒപ്പിട്ടയയ്ക്കേണ്ട കടലാസു വേറെയുണ്ടു്. എന്നാലിതു കലകണ്ണി ഒപ്പി ട്ടയച്ചാലും മതി."

"നിങ്ങൾ തയ്യാറാക്കിയ പട്ടിക ശരിയില്ലെങ്കിലോ?" ലീകപ്പൻ വിട നുള്ളു വട്ടമില്ല.

"അതിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വം എനിക്കാണല്ലോ."

"നല്ല കാര്യം! അപ്പോൾ എനിക്ക് ഉത്തരവാദിത്വമേ ഇല്ലെന്നോ! ഇതാ ഞാനിപ്പോൾതന്നെ പറഞ്ഞേക്കാം—എന്റെ ഒപ്പില്ലാതെ, എന്നെ കാണി കാതെ നിങ്ങൾ ഒന്നും ചെയ്യരുതു്. ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞുവെന്നുവെച്ചു് ദേഷ്യ പ്പെടാൻ പാടില്ല." ലീകപ്പന്റെ സ്വരം ആവേശപൂർണ്ണമായിരുന്നു, ഭീതിയും നിഴലിച്ചു.

ശ്യാമരായർക്കു് തമാശ തോന്നി. തന്റെ സ്വർഗ്ഗസിനിടയ്ക്കു് ആത്രയോ അധി കാരികളെ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. ഓരോരുത്തരും ഓരോ തരക്കാറാണു്. ലീകപ്പനും

ഒരു പ്രത്യേക വ്യക്തി. പുതുതായി കൈവന്ന അധികാരം അയാളുടെ സ്വാഭാവികമായ വിനയം നശിപ്പിച്ചുകളഞ്ഞുവെന്നു മനസ്സിലാക്കാൻ വിഷമമില്ലായിരുന്നു. അഹങ്കാരത്തോടൊപ്പം അധികാരത്തിന്റെ ലഹരിയും തലയ്ക്കു പിടിച്ചിരിക്കുകയാണ്. അയാളുടെ ഹീനമായ വ്യക്തിത്വം അന്തനിമിഷം പ്രകടമായിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ശ്യാമരായർ അതൊന്നും കാര്യമാക്കാതെ നമസ്കാരം പറഞ്ഞു പറഞ്ഞു. "അതിനെന്തിനു ദേഷ്യപ്പെടണം? നിങ്ങൾ ഉത്തരവാദിത്വം ഏറ്റെടുക്കാമെന്നു പറയുമ്പോൾ അതിലൊതു വിഷമിക്കാൻ? നിങ്ങൾ തന്നെ എല്ലാം നോക്കിക്കൊണ്ടാൽ മതി."

ശിവയോഗിസ്വാമിയെ ശ്യാമരായരോടൊപ്പം ഇന്ദുപുരത്തേയ്ക്കുയരുവാൻ തലേദിവസം തന്നെ ഗംഗാധരയ്ക്കർ തീരുമാനിച്ചതാണ്. ഈ സംഗതി, തന്റെ കൂടെ മാത്തിൽ ചെന്നിരുന്ന എല്ലാവരോടും അദ്ദേഹം പറഞ്ഞിരുന്നു. ബാളാചാര്യരുടെ ഉപദേശം അദ്ദേഹം മാനിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ടാണ് ഈ ദുഃസ്ഥിതിയെ കൈക്കൊണ്ടത്. ഏകിലും തന്റെ ഒരേയൊരു മകനെ കണ്ണുത്താത്ത നാട്ടിറക്കിയുയർത്തുക. അദ്ദേഹത്തിനു പ്രാണവേദനയുളവാക്കുന്ന കാര്യമായിരുന്നു. മാത്തിനോടുള്ള ആരോഹിമാനങ്ങൾ കാരണമല്ലെങ്കിൽ അദ്ദേഹം ഈ അഭിപ്രായം സ്വമ്മതിച്ചുകൊടുക്കുമായിരുന്നോ എന്ന് സംശയമാണ്.

ശിവയോഗിസ്വാമി നാട്ടുവിട്ടു പോകയാണെന്ന വാങ്ങ് ഇതിനകം തന്നെ നാട്ടിലാകെ പരന്നിരിക്കുന്നു. ആളുകൾക്കു ശിവയോഗിയെക്കുറിച്ച് അപാരമായ വിശ്വാസമാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദൈവികശക്തി ആരും ചോദ്യം ചെയ്യാറില്ല. അദ്ദേഹത്തെ ധിക്കരിച്ച സന്ദർഭങ്ങൾ ഇല്ലെന്നില്ല. ഒരിക്കൽ ശിവയോഗി പതിവുചികിത്സ പോയിരുന്നപ്പോൾ ബാളാരാമമാർവാഡി അദ്ദേഹത്തിന്റെ പൊക്കണുണ്ണുണ്ണി പിടിച്ചുപറിക്കുകയുണ്ടായി. മാത്തിൽ പദ്ധ്യപ്പൻ തിരിച്ചുവന്നിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട്, മാത്തിന്റെ പേരിൽ ശിവയോഗി ചികിത്സണം ചെയ്യുന്നതു ശരിയല്ലെന്നാണ് അയാളുടെ വാദം. ആളുകൾ ഇതറിഞ്ഞു. അവർ ക്ഷോഭിച്ചു. ചില തെറ്റിച്ച പയ്യന്മാർ മാർവാഡിയുടെ കടയിൽചെന്നു അയാളെ തെറിപറയുകയും ചെയ്തു. നാട്ടിൽ ഇത്തരം സംഭവങ്ങൾക്കിടയാക്കുമെന്നതും ശിവയോഗിയെ പറഞ്ഞതാണെന്നതിനു കാരണമായിരുന്നു. നാട്ടുകാർക്കെല്ലാം അറിയാവുന്ന വസ്തുതയാണിത്. ശിവയോഗി നാട്ടിൽ നിന്നു പോകുന്നത് പാടേജിയുടെ റഷ്കാലസൂചനയായി ചിലർ കണക്കാക്കി.

ശിവയോഗിയെ യാത്രയാക്കാൻ ആളുകൾ കൂട്ടുകൂട്ടമായി പോകുന്നത് ലിങ്കപ്പന്റെ ശ്രദ്ധയിൽപ്പെട്ടു. ആ ആരംഭത്തിൽനിന്നും ഒരു അധികപ്രസംഗി തട്ടിവിട്ടു. "നമ്മുടെ ഗൗരവർ വലിയ സ്വാമിയെ മാത്രമേ യാത്രയാക്കുകയുള്ളൂ. ചിന്നസ്വാമി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ധർമ്മഗുണവല്ലെന്നു തോന്നുന്നു." ലിങ്കപ്പൻ കേൾക്കാൻ പാകത്തിൽ അടുത്തുനിൽക്കുന്നവരോട് അർത്ഥംവെച്ചു പറഞ്ഞപ്പോൾ ലിങ്കപ്പൻ അസ്വസ്ഥനായി. ഗ്രാമാധികാരി ഈ പദ്ധ്യപ്പന്റെ വെറും വാലാണെന്നു നാട്ടുകാർ കരുതിയിരിക്കുകയാണോ? അയാൾ സംശയിച്ചു. അയാൾ സ്വന്തത്തിൽ നാട്ടിൽ അപരിചിതനാണ്. ശിവയോഗിയെക്കുറിച്ച്

ജനങ്ങൾക്ക് ഇത്രയേറെ സ്നേഹദരങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കണമെങ്കിൽ, അദ്ദേഹത്തിന്റേ മഹത്തായ സിദ്ധിവിശേഷങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കണം. അയാൾ കരുതി. ഏകിൽപിന്നെ മാത്തിലെ ഒരന്യായിയാണെന്നു പ്രദർശിപ്പിക്കാൻ ലഭിച്ചിരിക്കുന്ന ഈ അസുലസേന്ദർഭം കളഞ്ഞുകുളിക്കരുതെന്ന് അയാൾ നിശ്ചയിച്ചു. കൂടിയാൽ ഒരു നമസ്കാരം മാത്രമേ ചെലവുള്ളൂ. എന്നാൽ അയാൾ നദീതീരത്തേക്കു പുറപ്പെട്ടു.

ശ്രാവണമാസത്തിലെ നദി. തീരങ്ങൾ കവിഞ്ഞൊഴുകുന്നു. ശ്യാമരായർ തോണിയിൽ ഇരുന്നുകഴിഞ്ഞു. തീരമാകെ ജനനിബിഡം. ശിവയോഗിയെ ഗുഹാരായ അരയർ കാത്തിരിക്കുന്നു. അപ്പോഴാണ് ഗംഗാധരയ്യർ മകന്റെ കയ്യുപിടിപ്പ് അവിടെയെത്തിയത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിന്നിലും വലിയൊരാൾക്കൂട്ടമുണ്ടായിരുന്നു. കാവിവസ്ത്രംകൊണ്ടൊരുകി; തലയിൽ കായ്മുഖനൊപ്പി; കാലിൽ കൊച്ചു മെതിയടി. ശിവയോഗി, പ്രിപരമേശ്വരന്റെ ബാല്യകാലത്തെ ഓർമ്മിപ്പിച്ചു. ശുഭമായ ദൃശ്യം; തേങ്ങാഗോളങ്ങളാണെങ്കിലും ആർദ്രവും കരുഹലഭരിതവുമായ കണ്ണുകൾ; പ്രസന്നമായ പുഞ്ചിരി. സാത്വികതതന്നെ ഒരു ബാലകവേഷത്തിൽ ഇറങ്ങിയതാണെന്നു തോന്നിക്കുന്ന ദീപ്തമായ ആകാരം.

ആളുകൾ ഓരോരുത്തരായി വന്ന് സ്വാമിയുടെ പാദംതൊട്ടു നമസ്കരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. സ്ത്രീകൾ വിങ്ങിക്കരയുന്നു. മറ്റുള്ളവർ നിശ്ശബ്ദമാണ്. നദിയുടെ മറുകരയിലും വിസ്മൃതമായ ജലപ്പുരപ്പിലും ശ്രാവണബോധങ്ങൾ പരന്നുകിടന്നു. അന്തരീക്ഷം മൗനത്തിന്റെ ഭാരംപേറി. അതിനെ പരാജയപ്പെടുത്തുന്ന പ്രസന്നമായ മുഖഭാവത്തോടെ സ്വാമി, ഭക്തന്മാരുടെ നമസ്കാരം സ്വീകരിച്ചു. ലിങ്കപ്പഗെഡർ, പിന്നിലാകേണ്ട കായ്മിഖ്യെന്ന് വെച്ച് മുന്നോട്ടുവന്നു. എന്നാൽ സ്വാമി, പാദംതൊട്ടു നമസ്കരിക്കുന്നതിന് സൗകര്യം നൽകാതെ നടന്നുകളഞ്ഞു. ലിങ്കപ്പൻ ഇടിവെട്ടേറ്റതുപോലായി: "സ്വാമികളേ, ഗെഡർ നമസ്കരിക്കാൻ വന്നിരിക്കുന്നു!" റോൾ അറിയിച്ചു. "അദ്ദേഹം വീഴേണ്ട പാദങ്ങൾ ഇവിടെയില്ല; മാത്തിലാണ്." അതേ പ്രസന്നഭാവത്തിൽ പറഞ്ഞുകൊണ്ട് സ്വാമി തോണിയിൽ കയറി.

തോണി അന്തസ്സിൽ നദീജലം പിളന്നുകൊണ്ടു മുന്നോട്ടു നീങ്ങി. തോണിയിൽ ജനങ്ങളെ അഭിമുഖീകരിച്ചുകൊണ്ട് ശിവയോഗി മന്ദസ്മേരവരണനായി നിന്നു. തീരത്തു നിന്നിരുന്നവർ കൈകൾ കൂപ്പി. തോണി കണ്ണിൽ നിന്നു മറയുന്നതുവരെ, ശിവയോഗിയുടെ തേജോവിഗ്രഹം ഒരു മിന്നലൊളി പോലെ കാണുന്നതുവരെ ആളുകൾ കണ്ണിമയ്ക്കാതെ നോക്കിനിന്നു. പാദങ്ങളുടെ ഭാഗ്യം ഒഴുകിപ്പോകയാണെന്നുതോന്നി 'ചിലർ'. മറ്റു ചിലർ വികാരവിവശരായി കോന്തലുകൊണ്ടു കണ്ണുതുടച്ചു. "കലികാലം! എന്തു ചെയ്യാം? ഇങ്ങനെയുള്ള സ്വാമിയെ നാട്ടിൽ നിന്താനുള്ള ഭാഗ്യവും നമ്മൾക്കില്ലാത്തപോയി."

ആളുകൾ ഓരോരുത്തരായി മടങ്ങി. ലിങ്കപ്പനും മടങ്ങി. എന്നാൽ അയാളുടെ മനസ്സ് ചിന്താഗ്രസ്തമായിരുന്നു. ചെറുപ്പം മുതൽക്കേ അവിവേകികളുടെ

കുടക്കുഴിഞ്ഞിരുന്നതിനാൽ മതത്തെക്കുറിച്ച് ഭയം മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ഇപ്പോൾ ഈ പുതിയ നാട്ടിൽ, തന്റെ ജീവിതം സുഖമായി വളരേണ്ട കാലഘട്ടത്തിൽ ഈ അത്യാഹിതം നടക്കരുതായിരുന്നു. ഇതൊരു തത്വം തന്നെ. ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ സ്വത്തിന് താൻ പിന്തുടർച്ചാവകാശിയായതും മകൾക്കെന്നു കളവു പറഞ്ഞതും ചീമണയെ കൊതിച്ചതുമൊക്കെ പാപമാണെന്നും അയാൾക്ക് അബോധമനസ്സിൽ തോന്നിത്തുടങ്ങി. ഇപ്പോൾ സ്വാമി തന്നെ തിരസ്കരിക്കാൻ കാരണം അതുതന്നെയായിരിക്കുമോ? അയാൾക്കെതിരായിൻ ആഗ്രഹംതോന്നി.

"അദ്ദേഹത്തിൽ അത്ര വലിയ ഗുണം എന്താ ഉള്ളത്?" അയാൾ ചിലരോട് ചോദിച്ചു. അവർക്ക് പറയാനിഷ്ടമുള്ള വിഷയംതന്നെ. ശിവയോഗിയെ യാത്രയാക്കുവാൻ ഈ സംഘം അവരുടെയൊക്കെ മതവികാരങ്ങളെ വിജ്ഞാപിപ്പിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. അതിലും വിശേഷിച്ച് ഭരണനാട്ടുകാർക്ക് ചോദിക്കുമ്പോൾ മിണ്ടാതിരിക്കാനൊക്കുമോ? ശിവയോഗിയുടെ മാഹാത്മ്യം നാട്ടിന്റെ അഭിമാനമാണ്. പാദങ്ങളിയിൽ ആരോട് ചോദിച്ചാലും അദ്ദേഹത്തെക്കുറിച്ച് കുറെയേറെ കഥകൾ കേൾക്കാം. ഇപ്പോഴും അതുതന്നെ സംഭവിച്ചു.

"അദ്ദേഹം ആരാണെന്നാ വിചാരിച്ചാൽ, ഏതാണെ? നമ്മുടെ പണ്ടത്തെ സഭാശിവയോഗിയെന്ന സ്വാമികളെക്കുറിച്ച് കേട്ടിട്ടുണ്ടോ? അദ്ദേഹം അവതാരമെടുത്തു വന്നതാണിത് സ്വാമി. പാദങ്ങളിവിട്ട് താനെങ്ങും പോയില്ലെന്ന് അദ്ദേഹം സമാധിയാകുന്നതിന്മുമ്പുപറഞ്ഞിരുന്നു. "ഭയങ്കര"തിയോടെ ഒരാരം പറഞ്ഞു. മറ്റുള്ളവരും ആവേശംകൊണ്ടു. ഓരോ ആൾ ഓരോ കഥ പറഞ്ഞു. എല്ലാ കഥകളും ചേർത്തുവായിച്ചാൽ മഠത്തിലെ ഗുരുപീഠത്തിന്റെ ചരിത്രമായിത്തീർന്നു. ലിങ്കപ്പൻ അതുതന്നെ കേൾക്കുകയോടെ ശ്രവിച്ചു. അവർ പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു.

"പവദപ്പനുമുമ്പ് ഗുരുപീഠത്തിലിരുന്ന സഭാശിവയോഗികൾ സമാധിയാകുന്ന കാലത്ത് കേതവൃന്ദം അലരുകയിട്ടു. അന്നേരം അദ്ദേഹം അന്തരിച്ചു. "എന്തിനാ നിങ്ങൾ കരയുന്നത്? ഞാൻ ഈ ദേഹം ത്യജിച്ചാലും വീണ്ടും ജന്മമെടുത്ത് ഇവിടെത്തന്നെ വന്നു നിങ്ങളെ സേവിക്കും. ഞാൻ വീണ്ടും അവതരിച്ചു വരുന്നതിന്റെ സൂചനയെന്തെന്നോ? മഠത്തിലെ പശുക്കളെ ഭരിക്കുവാനെ പ്രസവിക്കും." കേതന്മാർ ഈ വാക്ക് മാർമ്മിച്ചു. ശിവയോഗി ഭൂതാനന്ദനായ കാലത്ത് മഠത്തിലെ പശു ഭരിക്കുവാനെ പ്രസവിക്കുകയുണ്ടായി. എന്നാൽ ജനിച്ച ഉടനെ കട്ടൻ മരിക്കുകയും ചെയ്തു. അതേസമയം ശിവയോഗിയുടെ മാതാവും അന്തരിച്ചു. പാലില്ലാതെ കഞ്ഞി കരഞ്ഞപ്പോൾ ഗംഗാധരയ്ക്കർ കണ്ടുനിൽക്കാനാവാതെ കഞ്ഞിനെ പശുവിന്റെ മുഖം കഴിപ്പിച്ചു. അകിട്ടു നിറഞ്ഞ പശു വിഷമിക്കുകയായിരുന്നു. കഞ്ഞിനെ കണ്ടുകൊണ്ട് പശു അതിന്റെ തലയിൽ നക്കിത്തുടച്ചു. കഞ്ഞി കരച്ചിൽ നിർത്തി, പശുവിന്റെ മുഖം കഴിപ്പിച്ചു കളിച്ചുതുടങ്ങി.

ലിങ്കപ്പൻ ശിവയോഗിയുടെ മാഹാത്മ്യത്തെക്കുറിച്ചുറപ്പായി. ഈ കഥ അയാളുടെ ഹൃദയത്തിൽ മായാത്ത ഒരു പതിപ്പിച്ചു. "അതു മാത്രമല്ല ഇനിയും ഉണ്ട്. സ്വാമിയുടെ പ്രഭാവം എത്രമാത്രമാണെന്നു പറയുവാൻ പ്രയാസമാണ്." മറ്റൊരാൾ വേറൊരു കഥ നെയ്തുതുടങ്ങി. ലിങ്കപ്പൻ അതും ശ്രദ്ധിച്ചു.

ശിവയോഗി സംസാരിക്കാൻ തുടങ്ങിയ കാലംതൊട്ടു അദ്ദേഹത്തിനു പ്രവചനശക്തിയുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു വാക്കുകൾ സകലതും സമാധിയായ സ്വാമികൾ പറഞ്ഞവതന്നെ! പുണ്യം ആനവംശികമായി ഇറങ്ങിവന്നതുപോലിരുന്നു. അദ്ദേഹം അരുളിച്ചെയ്ത തിരുവാായം "മൊഴികൾക്കു" അർത്ഥം കല്പനചെയ്യാൻ വലിയ വിചാറാർപ്പോലും വിഹിതമില്ല. ഗംഗാധരയ്യർ ഭാഗ്യത്തിന്റെ ഈ വിത്തിനെ ശ്രദ്ധയോടുകൂടി കാത്തുപോന്നു.

ഒരു തവണ ഇങ്ങനെയൊരു സംഭവം നടന്നു. ഗവിപ്പഗെരുഡർ അന്തരിച്ചു നന്തിനു ചില ദിവസങ്ങൾക്കുമുമ്പായിരുന്നു അതു്. കോളൂർ നാട്ടിൽ പരക്കുന്ന കാലം. പുലയച്ചേരിയിൽ ബാളൂർ മാത്രമേ മരിച്ചിരുന്നുള്ളൂ. ശിവയോഗി മുററത്തു കളിക്കുകയായിരുന്നു. പൊട്ടുന്നനെ ഏതൊ ഓർത്തിട്ടെന്നപോലെ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: "വളർന്നു നശിക്കും; നശിച്ചതു വളരും; ബാക്കിയുള്ളതു തോട്ടിൽ ഒഴുകിപ്പോകും." ഒരു ബന്ധവുമില്ലാത്ത ഈ വാചകങ്ങൾക്കു് അവിടെയുണ്ടായിരുന്നവർ അത്ഭുതപ്പെട്ടു. ഗംഗാധരയ്യർക്കും അതിന്റെ അർത്ഥം മനസ്സിലായില്ല. എങ്കിലും ജനങ്ങളുടെ മനസ്സിൽ ആ വാക്കുകൾ ആഘാതമേല്പിച്ചു. ഇത്രജാലംകൊണ്ടെന്നപോലെ കേട്ടവരെല്ലാം ആ വാക്കുകളുടെ മായയിലകപ്പെട്ടു.

അപ്പോൾ ആരോ ചെന്നു ബാളാചാര്യരോടു ഈ വാക്കുകളുടെ അർത്ഥം എന്തായിരിക്കുമെന്ന് അന്വേഷിച്ചു. ആചാര്യൻ ഏറെനേരം തല പൂണ്ണാക്കി. അദ്ദേഹം സദാശിവയോഗികളുടെ കൂട്ടുകാരനായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഓർമ്മിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: "ശരി. ഓർമ്മയായി പെരിയ സ്വാമികൾ പറഞ്ഞ വാചകമാണിതു്. അന്നു മാത്തിൽ പുരാണപാരായണം അവസാനിച്ച ദിവസമായിരുന്നു. ആ സമയം കണ്ണടച്ചിരുന്ന സ്വാമികൾ പെട്ടെന്നു് ഈ വാചകം പറയുകയുണ്ടായി. നാട്ടിൽ വലിയവർ പോകും; കളവും വഞ്ചനയുംകൊണ്ടു് നടന്നവർ വമ്പന്മാരായി വിലസും. അവരുടെ തെമ്മാടിക്കുത്തങ്ങൾക്കു് നായയ ഗ്രാമം കളംകോരും. അതാണിതിന്റെ അർത്ഥമെന്ന് അദ്ദേഹം പറയുകയുണ്ടായി. അക്കാലത്താണ് ജാഗീർദാർ റാണോജിറാവു കതിരപ്പറത്തുനിന്നു വീണ്ടു മരിച്ചതു്! ഇനിയിവിടെ എന്തു നടക്കുമെന്നു കണ്ടറിയാണം! ഇതു കഴിഞ്ഞു് അജ്ഞാതദിവസങ്ങളിൽ ശങ്കരപ്പഗെരുഡർ കോളൂരിൽ മരിച്ചു. ആ ഒരു വാചകം റാണോജിറാവുവിന്റേയും ശങ്കരപ്പഗെരുഡരുടെയും മരണത്തെ സംബന്ധിച്ച വിധിയുടെ സൂത്രവാക്യമായിരുന്നു.

"ഏതാണു, അദ്ദേഹത്തെ ആളുകൾ ദൈവത്തെപ്പോലെ കരുതുന്നതു വെറുതെയല്ല. ഏതെങ്കിലും വീട്ടിൽ ഉണ്ടിനു ചെന്നാൽ, ആ വീട്ടിൽ പിന്നെ ആഹാ

നത്തെക്കുറിച്ച് ചിന്തിക്കേണ്ടിവരില്ല.' മറ്റൊരാൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യം വർണ്ണിച്ചു. അദ്ദേഹം ക്ഷണിച്ചു വീട്ടിൽ പോകാൻ പതിവില്ല. 'കാശു തത്ര' എന്നു പറഞ്ഞു അദ്ദേഹം കൈനീട്ടുമ്പോൾ കൊടുത്താൽ കൊടുത്തു യാളുടെ കൈകാശിന്റെ അക്ഷയപാത്രമായിത്തീരുന്നതെന്നു ആളുകൾ വിശ്വസിച്ചു. 'ഇല്ല' എന്നു പറഞ്ഞാലോ? അവരുടെ വീട്ടിൽ എല്ലാം ഇല്ലാതാവു. ബാല്യസാഹസികനോടുകൂടി ഒരു തവണ കാശു ചോദിച്ചിരുന്നു. അയാൾ കൊടുത്തില്ല. നാനാ മരിച്ചതു മുതൽ വെള്ളം ഒഴുകുന്നതുപോലെ അയാളുടെ കയ്യിൽനിന്നും രൂപ ഒഴുകിത്തുടങ്ങി. അവസാനം ഉടുമുണ്ടോടെ അയാൾ നാടു വിട്ടപ്പോൾ വഴിപ്പെട്ടവരിൽ നാലുപേർ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഒരൊറ്റ പ്രവർത്തനം കൊണ്ടുതന്നെ ഒരാളുടെ വിധി എന്തായിരിക്കുമെന്നു പറയാൻ അദ്ദേഹത്തിനു സാധിക്കുമായിരുന്നു.

'നമ്മുടെ ഗുരുസ്വാമിയുടെ 'ചരിത അപാരമാണ്! എന്നാലിപ്പോൾ മൂന്നു ദിവസമായിക്കൊണ്ടും, ദേഹമാകെ ചൂടുതോന്നുന്നുവെന്നു പറയുന്ന!' ശിവയോഗികളുടെ ഒരു ഉത്തമശിഷ്യൻ അദ്ദേഹം നാടുവിടുന്നതിനുണ്ടായ കാരണവും വ്യക്തമാക്കി. ശിവയോഗി മൂന്നുദിവസമായി ദേഹം ചൂടുന്നു എന്നു പറഞ്ഞതു നേരമാണ്! കാരണം ആകുലം അറിഞ്ഞുകൂട. മാത്തിൽ ചിമണ കാലുകൾ അയ്ക്കു മുതൽക്കാണ് ഈ സ്ഥിതിവിശേഷമുണ്ടായത്. അതുകൊണ്ടാണ് എല്ലാവരും ഒത്തുചേർന്നു പഡപ്പേനെ കണ്ടു പിടിയ്ക്കുവാൻ മാറിപ്പാർപ്പിക്കാൻ പറഞ്ഞത്. അതു ഫലിച്ചതുമില്ല. ശിവയോഗി നാടുവിട്ടുപോകുമെന്നു ശഠിച്ചു പിടിച്ചു. 'എത്രതന്നെ പറഞ്ഞിട്ടും പഡപ്പേൻ കേട്ടില്ല. കൂടാതെ നിങ്ങളും അതിനെതിരായിരുന്നല്ലോ! ചിന്തസ്വാമി ശഠിച്ചു പിടിച്ചതുകൊണ്ടാണ് ഇപ്പോൾ യാത്രയാക്കേണ്ടിവന്നത്.' കൂടുതൽ മതിൻ ഒരാൾ ആ വിഷയം ചർച്ചചെയ്തു അവസാന വാക്കുപറഞ്ഞു നിർത്തി.

ഇതു ആളുകൾ പറഞ്ഞ കഥ. അളവറ കേന്ദ്രിയം വിശ്വാസവും. അവർ ഈ കഥകൾ പുണ്യമായും വിശ്വസിച്ചുകൊണ്ടാണ് വിവരിച്ചത്. ആയിരത്തിൽപരം സംവത്സരങ്ങളായി നടന്നുവന്ന പാരമ്പര്യം അവരിൽ ചെലുത്തിയ സ്വാധീനം തലമുറകളിലൂടെ പകർന്നുവന്നതാണ്. ആരും അതിന്റെ സത്യാസത്യങ്ങളെക്കുറിച്ച് പരീക്ഷിക്കാൻ തയ്യാറായിരുന്നില്ല. അതിന്റെ ആവശ്യവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അവരുടെ ദാർശനികമായ ദാഹം മാറിയാൽ അത്രയും വെള്ളം മതിയായിരുന്നു. സദാശിവയോഗിയെ കണ്ടവരും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യം നേരിട്ട മനസ്സിലാക്കിയവരും പാശ്ചാത്യയിൽ ഇന്നുമുണ്ട്. താൻ വീണ്ടും വീണ്ടും അവതാരമെടുത്തുവരുന്നതാണ് അദ്ദേഹംതന്നെ പറഞ്ഞാൽ അതു വിശ്വസിക്കാതിരിക്കുന്നതെങ്ങിനെ? സദാശിവയോഗിയുടെ സ്വഭാവം തുടച്ചുവെച്ചു കണ്ണാടി പോലെ ശുദ്ധമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആധ്യാത്മികശക്തി നിഗൂഢമായിരുന്നു. നിഗൂഢമല്ലാത്ത ആധ്യാത്മികതയുണ്ടോ? അദ്ദേഹത്തിന്റെ അവതാരമായ ശിവയോഗികളെക്കുറിച്ചു ജനങ്ങൾക്ക് അതേ യേകേതിയുണ്ടായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹം നാട്ടിൽനിന്നുപോയതാകട്ടെ, അതുസ്പഷ്ട

നയാണെന്നും അവർ വിശ്വസിച്ചു. അതു ഭക്തന്മാരുടെ ഹൃദയത്തിൽ മുറി വേലിച്ചു.

ആളുകൾ കഥ പറഞ്ഞവസാനിപ്പിച്ചു. തോണി ജലപ്പുരപ്പിലെങ്ങോ മറഞ്ഞിരുന്നു. അക്കരയിലെത്തിയ ശ്യാമരായർ, ശിവയോഗിയെ വണിയിലിറങ്ങി പൊയ്ക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ആളുകൾ അതു നോക്കിനിന്നശേഷം മടങ്ങി. ശിവയോഗി നാടുവിട്ടുപോയെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വാധീനശക്തി വായുവിനെപ്പോലെ നാടാകെപ്പരന്നു. ശ്രാവണമാസത്തിലെ മുടിക്കെട്ടിയ അന്തരീക്ഷം അതിനനുക്രമമായിരുന്നു.

ലിങ്കപ്പുഗൗഡർ മുടിക്കെട്ടിയ മനസ്സുമായാണ് തിരിച്ചുവന്നത്! കേട്ട കഥകൾ അയാളിൽ അവി്യക്തമായ പല ചിന്തകളും ഉണർത്തിവിട്ടിരുന്നു. തന്റെ ഭാഗ്യം തെളിയേണ്ടകാലം. പാളേളിയിൽ അധികാരിയായി വിലസേണ്ട ആൾ. ചിമണയെപ്പോലൊരു സന്ദർശി ഭാര്യയായിരിക്കണം. ഇത്രയും നാൾ അജ്ഞാതവാസത്തിലായിരുന്ന താൻ, ഇപ്പോൾ വലിയൊരാളായി, പ്രമുഖ വ്യക്തിയായി നടക്കണം. അത്തരം കാലഘട്ടത്തിൽ ഗുരുകാരണവന്മാരുടെ ആശിസ്സുകളുണ്ടെങ്കിൽ നല്ലതാണ്. അതുകൊണ്ടാണ് സ്വാമികളേ നമസ്കരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നത് അങ്ങോട്ടുപോയത്. എന്നാൽ തനിക്കു കിട്ടിയതോ? "അയാൾ നമസ്കരിക്കേണ്ട പാദങ്ങൾ ഇവിടെയല്ല; മാത്തിലാണ്!" സ്വാമികൾ അരുളിച്ചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്കുകൾക്ക് മന്ത്രശക്തിയുണ്ടെന്ന് അനേകം ആളുകൾ ഇതിനകം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതിന് അനേകം തെളിവുകളും ഹാജരാക്കിയിരിക്കുന്നു.

ലിങ്കപ്പൻ ഒന്നും മനസ്സിലായില്ല. ആകെ കഴപ്പുകാണ്. താൻ വീഴേണ്ട പാദങ്ങൾ മാത്തിലുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥമെന്താണ്? പഡപ്പന്റെ പാദങ്ങളോ, ചിമണയുടെ പാദങ്ങളോ? ഇത്രയുംനാൾ പഡപ്പന്റെ പാദങ്ങളിൽ വീണു കഴിഞ്ഞില്ലേ? ഇനി ഒരുപക്ഷേ ചിമണയുടെ പാദങ്ങൾതന്നെ യായിരിക്കാം തനിക്കു ഗതി. അപ്പോൾ അതും ആശിർവാദമായിരിക്കുമോ? ലിങ്കപ്പൻ തന്റെ അജ്ഞാനത്തിന് ആഗ്രഹത്തിന്റെ ജീവൻ നൽകി.

മനസ്സ് ചിന്തകളിൽ വ്യാപൃതമായിരിക്കെത്തന്നെ ലിങ്കപ്പൻ മാത്തിലെത്തി. പുലർന്നാലുമണിക്കൂർ കഴിഞ്ഞിരിക്കും. പഡപ്പൻ നാനായുടെ കണ്ണും സ്വാധീനപ്പെടുത്താൻ തന്റെ അനുചരന്മാരൊപ്പം പുറപ്പെടാനുള്ള ഒരുക്കത്തിലാണ്. കൊമ്പു വിളിക്കാൻ ശിങ്കൻ സ്വയം സേവകനായി, കൊമ്പും ചുവലിൽവെച്ചു മാത്തിനു മുമ്പിലിരുന്നിരുന്നു.

ലിങ്കപ്പൻ മാത്തിലെത്തി. എല്ലാവരും ഏഴന്നേറു നമസ്കരിച്ചു. പഡപ്പൻ അയാളെ അടുത്തു വിളിച്ചിരുന്നു. പിന്നീടു നടന്ന ചർച്ച പ്രാധാന്യമേറിയതായിരുന്നു. ഗൗഡരുടെ പത്തായങ്ങൾ തല്ലിപ്പൊളിച്ചു ചോളം വിതരണം ചെയ്യാനുള്ള പദ്ധതി ആവിഷ്കരിക്കുകയായിരുന്നു ഉദ്ദേശം.

ലിങ്കപ്പൻ ആദ്യം തന്റെ അഭിപ്രായം വ്യക്തമാക്കി. ഗൗഡരുടെ പത്തായങ്ങൾ പട്ടാപ്പൻ്റെ പൊളിച്ചാൽ 'പോലീസ്'—പറേൽ, ആയ താൻതന്നെ അതിനെക്കുറിച്ച് സക്കാരിലേയ്ക്ക് റിപ്പോർട്ട് അയയ്ക്കേണ്ടിവരും. പോലീസുവരും; കുറവാളികളെ പിടിച്ചാൽ താൻതന്നെ സഹായിക്കേണ്ടതായും വരും. എന്നായാലും താൻ തന്നെ ഈ കടക്കിൽ പെടരുത്. എല്ലപ്പത്തിൽ എല്ലാവരും ചോളം കിട്ടുകയുംവേണം. അത്തരമൊരുപാടും കണ്ടുപിടിക്കണമെന്ന ലിങ്കപ്പൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

പഡപ്പൻ പരിപാടിയിട്ടു. മുകളെ ആറു പത്തായങ്ങളാണു ഗൗഡർക്കുള്ളത്. അവയിൽ മൂന്നെണ്ണം ഗൗഡർ ജീവിച്ചിരിക്കേണ്ടതന്നെ കാലിയാക്കി. നാട്ടുകാർ ചോളം വിതരണം ചെയ്ത സംഗതി എല്ലാവർക്കുമറിവുള്ളതാണ്. ബാക്കിയുള്ള മൂന്നു പത്തായങ്ങളിൽ ചോളമുണ്ടെന്ന കാര്യം ഗൗഡത്തിങ്കലും ചില ജോലിക്കാർക്കും മാത്രമേ അറിയാവൂ. രാത്രി ഈ ചോളം കൊള്ളുകയ്ക്കായാൽ, ഗൗഡത്തിങ്കലേക്കു കേസു കൊടുക്കാൻ തന്നെ പ്രയാസമായിത്തീരും. ഇനി കേസു കൊടുത്താൽപോലും ഇന്നുവെളാണു കൊള്ളുകയ്ക്കിട്ടെന്നു സാക്ഷി പറയാൻ ആളെ കിട്ടാൻ പ്രയാസം നേരിടും. അഥവാ സാക്ഷിയും തെളിവും ഉണ്ടാക്കി കേസു നടത്തിയാൽ, തനിക്കുവേണ്ടിപ്പോ ചോളം താൻ പാവങ്ങൾക്കു വിതരണം ചെയ്തതാണെന്നു ലിങ്കപ്പനുവേണ്ടി പറയണം. പോലീസിനു കൈമടക്കു നൽകാൻ ഒരു ഏജൻറിയേയും ഏർപ്പാട് ചെയ്യണം. എട്ടുപത്തു ചാക്കു ചോളം ബാളാരാമന്റെ പീടികയിലെത്തിക്കണം. എന്നാൽ പോലീസു വരുമ്പോൾ അവരുടെ കയ്യിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടാൻവേണ്ട കാര്യം അവൻ ചെലവുചെയ്യും. പഡപ്പൻ വലവളരെ വിസ്താരത്തിൽ വിശദീകരിച്ചിരുന്നു. അതു രാത്രിതന്നെ കൊള്ളു നടക്കണമെന്നു നിശ്ചയിച്ച് പുലയൻ തദ്ദിനെ ചട്ടംകെട്ടിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

ലിങ്കപ്പനും ഈ പദ്ധതി സ്വീകാര്യമായിരുന്നു. ക്ലാമകാലം. പട്ടിണി കിടക്കുന്ന പാവങ്ങൾ സംഘടിച്ച് പത്തായം കൊള്ളുകയ്ക്കിട്ടതാണെന്നു റിപ്പോർട്ട് ചെയ്താൽ അധികാരിയുടെ ഉത്തരവാദിത്വം തീർന്നു. കുറവാളികൾ ശിക്ഷയിൽനിന്നു രക്ഷപെടാനും ഇതു നല്ല ഉപായമായിരിക്കും.

പുലയൻ തദ്ദിനോടും ഈ അഭിപ്രായം സമ്മതമായിരുന്നില്ല. "അല്ല ഏമാനേ, കള്ളന്മാരെപ്പോലെ രാത്രി പത്തായം പൊളിച്ചു നാളെ ജയിലിൽ പോകാനോ? അതു നന്നല്ല. പകൽസമയത്തു കൊമ്പു വിളിച്ചു പത്തായം പൊളിക്കണം. ചോളം എടുത്തുകൊണ്ടു പോകണം. അതായിരിക്കും ഉത്തമം."

“പത്തായം തുറന്നു നിങ്ങൾക്കു ചോളം കിട്ടണമെന്നല്ലേയുള്ളൂ? രാത്രിയോ, പകലോ, നിങ്ങൾക്കെന്തോ?” പഡപ്പേൻ അവനെ നിശ്ശബ്ദനാക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. എന്നാൽ ആൻ തന്റെ വാശി വിട്ടില്ല. അവൻ മറ്റൊരു കാരണം കൂടി മുന്നോട്ടുവെച്ചു. “ഞങ്ങളുടെ ആളുകൾക്ക് ഒരു തുണു റൊട്ടിചോലും കിട്ടിയിട്ടില്ല. വീടുകളിൽ തെപ്പിടി ചോളമില്ല. തുണുതന്നെ പത്തായം തുറന്നു ചോളം തന്നാൽ ഞങ്ങൾ ഉത്സാഹിക്കിക്കളയാം.” അവിൻ അഭിപ്രായം പെട്ടെന്ന്.

“ബാളാരാമനോട് നിങ്ങളുടെ ആൾക്കാർക്കെല്ലാം ശർക്കര, പരിപ്പ് ഗോതമ്പ് തുടങ്ങിയ സാധനങ്ങൾ അതാൻ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. നിങ്ങൾ അവന്റെ പീടികയിൽപെന്ന് സാധനങ്ങൾ വാങ്ങി വീട്ടിൽകൊണ്ടുവെച്ച് തിരിച്ചുവരു. ഇന്ന് രാത്രി പത്തായം തുറന്നശേഷം, അവന്റെ കണക്കു ചോദിച്ച് അതിനു വേണ്ടത്ര ചാക്കു ചോളം അവന്റെ പീടികയിൽ എത്തിച്ചാൽ തീർന്നില്ലേ?” പഡപ്പേന്റെ ശാഠ്യംതന്നെ ജന്മിച്ചു. അത് അന്തിമതീരുമാനമായിരുന്നു.

ബാളാരാമന്റെ പീടിക വളയപ്പെട്ടു. ആളൊന്നുക്ക് കാൽതുലാം ശർക്കര, പരിപ്പ്, ഗോതമ്പ് എന്നിവ ബാളാരാമൻ കൊടുത്തു. പീടിക കാലിയായാലും ഗ്രാമാധികാരിയുടെ സ്നേഹം ഉറപ്പായല്ലോ എന്നയാൾ സമാശ്വസിച്ചു.

നേരം ഉച്ചയായി. കഠിനമായ വെയിലിലില്ല. എങ്കിലും അന്തരീക്ഷം മോലാപൃതമായതിനാൽ ഭയങ്കരമായ ചൂട് അനുഭവപ്പെട്ടു. പഡപ്പേൻ അന്നു ചരക്കുകൾക്കും ജൈത്രയാത്ര ആരംഭിച്ചു. ഇപ്പോഴത്തെ അവരുടെ ലക്ഷ്യം നന്നായുടെ കണമായിരുന്നു. മഹാഭാരത്തിനടുത്തെത്തിയപ്പോൾ കരിയപ്പൻ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു: “ഗുരുസ്വാമികളേ, ലക്ഷ്മണന്റെ വീട്ടിനു മുമ്പിൽ ചെന്നു നിന്ന് കൊമ്പു വിളിച്ച് അവനെ വയലിലേയ്ക്കു ച്ചെന്നിക്കളെ?” മിണ്ടാത്ത വയലിൽ ചെല്ലുന്നത് കഴിഞ്ഞുപോലെയാണെന്നാണ് അവരുടെയൊക്കെ അഭിപ്രായം.

അതുകേട്ടു ഇടയൻ പേപ്പൻ മായപ്പൻ പറഞ്ഞു “എങ്കോ, പിരാന്താ, അയാൾ വീടു പൂട്ടിയിരിക്കുകയാണ്. രാവിലെ മറന്നിനടുത്തു് ആളുകൾ കൂടിയതുകണ്ടു യേന്ന് താസഗ്രാമത്തിലെ ബന്ധുവീട്ടിലേയ്ക്കോടിക്കൂടിപ്പോയിരിക്കുകയാണ്. അയാൾ ഇത്തരം കാര്യങ്ങളിൽ തലയിടുകോ? നിനക്കറിയാമല്ലോ?”

“അറിയില്ലെങ്കിലെന്താ? ഒളിച്ചുവന്ന് വയൽ സ്വാധീനപ്പെടുത്തിയെന്നു നാളെ കഴുപ്പുണ്ടാക്കുന്നത്. കൊമ്പു വിളിച്ച്, അയാളെ വരുത്തി സ്വാധീനപ്പെടുത്തുകയാണു നമ്മുടെ ധർമ്മം. നാം ചെയ്യേണ്ടതു ചെയ്യണമല്ലോ?” കരിയൻ ശാഠ്യം പിടിച്ചു. അവൻ കൊമ്പുകുഴൽക്കാർക്ക് ശിക്ഷനോടു കൊമ്പു വിളിക്കാൻ പറഞ്ഞു മഹാഭാരത്തിനു മുമ്പിൽ ശിക്ഷൻ അന്തസ്സിൽ നിന്ന് പത്തുനീക്കം മുഴങ്ങുമാറു കൊമ്പു വിളിച്ചു. മദ്ധ്യഹ്നനിശ്ശബ്ദതയെ ഭേദിച്ചുകൊണ്ട് ആ ശബ്ദം പ്രതിധ്വനിച്ചു. ആളുകളും ലക്ഷ്മണന്റെ വേനത്തിനു മുമ്പിൽ തിങ്ങിക്കൂടി. “വയൽ റക്ഷിക്കാനാളുണ്ടെങ്കിൽ മുന്നോട്ടുവരട്ടെ!” അവർ പാളളിയെ ആകെ വെല്ലുവിളിച്ചു. അവരുടെ ആർച്ചവിളി കൊമ്പിന്റെ

ശബ്ദത്തോടൊരു ഉച്ചത്തിൽ മുഴങ്ങി. ചെവിയടപ്പിക്കുന്ന ആറാം. കൊമ്പു വിളിക്കും ആർപ്പവിളിക്കും മറുപടിയുണ്ടായില്ല. അമ്പർ നേരെ വെളിച്ചമേറിയ നടുവ.

ശ്യാമരായർ ഗ്രാമത്തിൽ പട്ടികയും തടാവികടത്തിന്റെ കടലാസുകളും മൃഗത്തെ ശരീരപ്പെടുത്തിവെച്ചിരുന്നതുകൊണ്ട് ലിക്സപ്പഗെഡർക്ക് വിഷമമില്ലായിരുന്നു. പലപ്പോൾ തന്റെ അനുമതിയോടൊപ്പം ഗ്രാമത്തിൽ പുറത്തുപോകുന്നതുവരെയും അയാളും അവരോടൊപ്പം നടന്നു. എന്നിൽ നടക്കാൻ ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ല. "അപ്പോൾ, നിങ്ങൾ വളരെ കരുതലോടെ പോയിവത്ര. നിങ്ങൾ മടങ്ങുന്നതിനകം ഞാൻ എന്റെ ജോലിയും തീർത്തേക്കാം." അയാൾ തങ്ങളുടെ വരണമെന്ന പലപ്പോൾ നിർബ്ബന്ധിച്ചില്ല. ലിക്സപ്പഗെഡർ മാഞ്ഞിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു.

ലിക്സപ്പന്റെ മനസ്സ് അനേകം വികാരങ്ങളുടെ വെടിമരുന്നുമായി മാറി. ചിമണിയെക്കുറിച്ചോർമ്മയോടൊക്കെ അയാളുടെ ശരീരത്തിൽ വിദ്യുത്സഞ്ചാരം ഉണ്ടാകും. ഇപ്പോൾ ചിമണി മാത്തിൽ ഒരായ്ക്കാണ്. ആ സ്മരണ ലിക്സപ്പന്റെ മനസ്സിൽ പൊന്തിവന്നുകഴിഞ്ഞു. ധൃതിയായി; അതിനൊത്തു നടത്തം സാവധാനത്തിലുമായി. മാത്തിലെത്തുന്നതുവരെയെങ്കിലും ആ ചിന്തയിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടാൻ ശ്രമിച്ചു; പക്ഷേ, പരാജയപ്പെട്ടു. ചുറ്റുപാടും ഒന്നു നോക്കി. അത് നാഗരപഞ്ചമിയാണ്. സൂര്യൻ പുതിയ സാരിയടുത്തു പാമ്പിൻ പുറകളിൽ പാലൊഴിക്കുന്ന ചടങ്ങു നിവൃത്തിക്കാൻ പോയിരിക്കുകയാണ്. ചിമണിയുണ്ട്. കണ്ടു. അവളും പുതിയ സാരി ഉടുത്തിരിക്കുന്നെങ്കിൽ? അവളുടെ മനോഹാരിത ഇരട്ടിക്കും! ലിക്സപ്പന്റെ നെഞ്ചിടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. കാലുകളിടവാൻ തുടങ്ങി. എന്തെല്ലാം കണ്ടാലും കേട്ടാലും ചിമണിയുടെ സ്മരണ മനസ്സിൽനിന്നു മാഞ്ഞില്ല. കാമത്തിന്റെ വലിയ കണ്ണുകൾ മനസ്സാകെ നിറഞ്ഞുകിടക്കുന്നു. സകല അനുഭവവും ഇപ്പോൾ ആ കണ്ണുകളിലൂടെയാണു കാണുന്നതു്.

ലിക്സപ്പൻ ഞാളാരാമന്റെ പീടികയിലേയ്ക്കു നടന്നു. അയാളുടെ അരികിലിരുന്ന് കടന്നിലിറങ്ങിയിട്ടുള്ള ഒരു സാരി വാങ്ങി. ഗെഡറുടെ കച്ചവടം കടമാണെന്നു ഞാളാരാമൻ അറിപ്പോയിരുന്നു. സാരിയെത്തിനാണ് എന്താ മാത്രം ഭാഗ്യത്തിന് അവൻ പോയിച്ചില്ല. സാരിയുടെ പൊതി കക്ഷത്തിൽ വെച്ചുകൊണ്ട് ലിക്സപ്പൻ മാത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു.

അവിടെ ആരുമില്ല. മനോഹരമായിരിക്കുന്നെങ്കിലും ലിക്സപ്പൻ സകല ദിക്കിലും ഒന്നു നോക്കുന്നേക്കാം. ഉച്ചനേരം. വെളിച്ചമില്ല. ആരുമില്ല. ലിക്സപ്പൻ പുരുഷനായിരുന്നു ചിന്തിച്ചു. ചിമണിയെ എങ്ങനെ കാണണം? അടുത്തു പ്രശ്നം. അയാൾ വയലിൽ ജോലിക്കു വരുന്ന സൂര്യന്റെ ചേരൻ പ്രണയ കേളികളിൽ ഏർപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടായിരുന്നല്ലോ. ചിമണി തന്നെക്കാൾ പതിന്മടക്കം സംസ്കാരമുള്ളവളായിരുന്നു. അപ്പോഴൊക്കെ നേരിട്ടുചെന്ന് അവളെ കാണുന്നതിനു അയാൾ സജാകപ്പെട്ടു. എന്നാൽ അവൾ വിഴിച്ചിരിക്കുന്നു; അയാളുടെ കാമത്തെ ഉട്ടി പിടിച്ചു.

ലിക്സൻ തന്റെ സാന്നിദ്ധ്യം അറിയിക്കുവാൻ ഒരു പരമം. ചമ ഉച്ചത്തിലായിരുന്നു. അത്, നിശ്ശബ്ദമായിരുന്ന മാമാകെ പ്രതിധ്വനിച്ചു. ആ പ്രതിധ്വനിയ്ക്കിൽ ലിക്സൻ തന്നെ പേടിച്ചുപോയി. പിന്നെ കറച്ചുസമയം വെറുതെയിരുന്നു. ചിമണയുടെ മുറിക്കുനേരെ മളിഞ്ഞുനോക്കി. വാതിൽ അടപ്പിരിക്കുന്നു. അകത്തെങ്ങനെ കടക്കും? അയാൾ ചിന്താമഗ്നനായി

എന്നാൽ സമയം നഷ്ടപ്പെടുത്താൻ പറവല്ല. ഇപ്പോൾ തന്നെ കരേ സമയം കഴിഞ്ഞുപോയിരിക്കുന്നു. കൂടാതെ പലപ്പേന്റെ പദ്ധതി പരാജയപ്പെടുകയാണെങ്കിൽ വേഗം തന്നെ തിരിച്ചുവരാനുള്ള സാധ്യതയും ഉണ്ട്. അതോർത്തപ്പോൾ ലിക്സൻ പൊടുന്നനെ ഏഴുനേരറ്റ. സാരിയുടെ പൊതി കയ്യിലെടുത്തു. അനിവാര്യമായൊരു സാഹസത്തിനിറങ്ങിയ മീതവിനെപ്പോലെ ചിമണയുടെ മുറിയുടെ വാതിലിൽ മുട്ടി.

ഓഗ്യത്തിനു മുറിയുടെ വാതിൽ തുറന്നു. ലിക്സൻ പേടിച്ചു വിറച്ചുപോയി. "ആരാത്ത്?" ചിമണ ചോദിച്ചപ്പോൾ, പുതിയ സാരി മുന്നിൽ നീട്ടിപ്പിടിച്ചു, കണ്ണടച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ മുറിയ്ക്കൽ കടന്നു. ഈ യാദൃച്ഛികസംഭവം ചിമണയെ പരിഭ്രാന്തരാക്കി. ലിക്സൻ ഗൗരവരാണ് വന്നിരിക്കുന്നതെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ അവൾക്കൊന്നും മനസ്സിലായില്ല. അവൾ അത്ഭുതാധിനയായി. കണ്ണിമയ്ക്കൊതെ അയാളെ നോക്കുകയായിരുന്നു. കണ്ണു തൊട്ടിലിൽ യാതൊരു ചിന്തയുമില്ലാതെ ഉറങ്ങുന്നു.

"ചിമണാ.....നിനക്കായി.... ഞാൻ ഒരു.....സാരി കൊണ്ടുവന്നിരിക്കുന്നു. ഏടുത്തോളൂ....." ലിക്സൻ ഒരു വിശ്വസിച്ചിരിക്കാൻ ചിരിച്ചു. ചുരുക്കനായ; ഉമിനീരിറക്കി. മുഖം മയംകൊണ്ടു വിളറിയിരിക്കുന്നു. നെറ്റി നിറയെ വിയർപ്പുതുള്ളികൾ പൊടിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. തലയിൽ കെട്ടിയ രണ്ടാം മുണ്ടാകെ നനഞ്ഞുപോയി.

അയാളുടെ കണ്ണുകളിലെ വിശപ്പ് ചിമണ കണ്ടു. ഇക്കഴിഞ്ഞ രാത്രി, നാട്ടു പ്രമാണിമാരുടെ മുറിയിൽ തന്റെ പാപം മുടിവെക്കാനായി അടിച്ചവിട്ട കള്ളക്കഥയുടെ ഫലമാണ്, ഈ മനുഷ്യന്റെ വരവെന്നും അവൾ മനസ്സിലാക്കി. ഒരു പുരുഷന്റെ കാമാവേശം ആർത്തിപ്പുണ്ടു നിൽക്കുന്നു. എന്തുപറയും? ചിമണയാണെങ്കിൽ മുമ്പുതന്നെ അപകടത്തിൽപ്പെന്നു ചാടിയവളാണ്. കാമം അവളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം വിഷം കലർത്തിയ പലഹാരമാണ്. അതു കണ്ടാൽതന്നെ അവൾക്ക് ഓക്കാനം വരും. ലിക്സനെ കണ്ടപ്പോഴും അതേ ജഗദുപസ്യം.

"ഞാൻ ഇവിടെ ഒരന്യം കാണാം. അപ്പോൾ ചെട്ടുനൂറുവരുന്നതു നല്ല നല്ല നിങ്ങൾ പറഞ്ഞു പോകണം. ഇങ്ങനെ നിൽക്കുന്നത് എന്തിനെന്നല്ല; നിങ്ങൾ പറയരുത്." ചിമണ ഈ ഗതിയെ പുറത്താക്കാൻ സവിന്യം പ്രാപിച്ചു. എന്നാൽ ലിക്സന്റെ ചുട്ടുപിടിച്ച നേപ്പും ഈ ദുരവസ്ഥ വാക്കുകൾക്കു പിന്തിരിവാൻ തയ്യാറായിരുന്നില്ല; അയാളുടെ നിരന്ന കണ്ണുകൾ അവളെ കാണുകയായി. നാണവും മാനവും എന്തെങ്കിലും മറ്റും. "എന്നോ, പറഞ്ഞു കേട്ടില്ലേ?" അവൻ ചെല്ലവെച്ചു.

ലിങ്കപ്പൻ വീണ്ടും ശ്രാന്തൻചിരിചിരിച്ചു. ഇത്രയുംനേരം അവളെ നോക്കി നിന്നപ്പോൾ അയാൾ പലതും ഓർത്തുപോയി. ജാഗീർദാർ ബാപ്പസാഹേബ് അവളെ കാമിച്ചതും പലപ്പേരെപ്പോലൊരു സന്യാസി, മാങ്ങിന്റെ വിശുദ്ധിയിൽവെച്ചുതന്നെ അവളെ ബലാൽസംഗം ചെയ്തതും അവളുടെ മനോഹര രൂപം കൂടെൽ സ്പ്രഹണീയമാക്കിത്തീർത്തത്. "നിനക്കവേണ്ടിയാണ് ഞാൻ ഈ സാരികൊണ്ടുവന്നിരിക്കുന്നത്. അതുതന്നെ" ഒരു നിൽക്കൂ." അയാൾ കൂടെൽ വാചുമായിത്തന്നെ കാര്യം പറഞ്ഞു.

"എനിക്കു സാരി ആവശ്യമില്ല. നിങ്ങളൊരാൾ എനിക്കു സാരി തരാൻ?" അവൾ പല്ലിറ്റമ്മി. പ്രശ്നം അത്യന്തം അപകടകരമായേയ്ക്കാമെന്നും അവൾ ഊഹിച്ചു. ഗുണംവിയെഴുക്കാതിരുന്നാൽ അയാൾ സ്ഥലം വിടാനുള്ള ഭാവമില്ല. അവൾ രോഷാകലയായി. കണ്ണു ചുകന്നു. അയാളെ തറപ്പിച്ചു നോക്കി. അയാൾ പുറത്തുപോകുന്നതുതന്നെ നിരീക്ഷിച്ചു തുടങ്ങി.

"എന്താ, ഇന്നലെ സ്വാമികൾ പറഞ്ഞതു കേട്ടില്ലേ? ഞാൻ നിന്നെ കല്യാണം കഴിച്ചതാണെന്നു നാട്ടുകാരുെല്ലാം അറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു. പിന്നെ അതിനു ശങ്കിക്കണം?" ഇരുന്നു കാലാട്ടിക്കൊണ്ട് ലിങ്കപ്പൻ പറഞ്ഞു. അതിനു മറുപടിയുണ്ടായില്ല. അയാൾ വിശദീകരിച്ചു: "ചിമണാ, നീയിപ്പോൾ എത്രയെല്ലാമെന്നാ, കരുതിയിരിക്കുന്നത്? ഒരിക്കൽ പിഴച്ചാൽ പിന്നെ തിന്നില്ലേ? ഇനി സ്വാമികൾ നിന്നെ നോക്കിനടത്തുമോ? ചുരുങ്ങിയ ഏഴു കൂടെ വത്ര. ഞാൻ കല്യാണം കഴിക്കാം. ഇന്നാട്ടിലെ ഗൌഡത്തിയായി സുഖമായി കഴിയാം."

അയാളെ കണ്ടുരുതൽ രോഷാകലയായ ചിമണിയ്ക്ക് ഈ വാക്കുകൾ അസഹ്യമായിരുന്നു. ആ ഒരു നിമിഷം എല്ലാം ഉൽക്കടപീകാരങ്ങളും മനസ്സിൽ പോരാട്ടം നടത്തുകയായിരുന്നു. അവളുടെ ചുണ്ടുകൾ വിറച്ചു. ദുഃഖം കാരണം കണ്ണുകൾ നിറഞ്ഞു. "എത്രയെല്ലാം നീ? മുന്നോട്ടു വാ! കാണിച്ചുതരാം!" അവൾ അലറി.

ലിങ്കപ്പൻ നാണം വിട്ടുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. "മുന്നോട്ടല്ല; അടുത്തേയ്ക്കുതന്നെ വരാം." അയാൾ ചിമണിയെ തൊട്ടുനിന്നു. അയാൾ സമയം നഷ്ടപ്പെട്ട അന്തിരികാൻ ശ്രദ്ധിച്ചു. ഈ സുവർണ്ണാവസരം കൈവിട്ടുപോകുമോ എന്ന വേവലാതിയായിരുന്നു അയാൾക്കു്. കാലുകൾ ഊട്ടിയെങ്കിലും അയാൾ അടുത്തു. സാധാരണയായി ചിരിയുണർന്ന അയാളുടെ സ്ഥൂലശരീരം ഇപ്പോൾ ഭീതിയുടെ കരിനിഴൽ വീഴ്ത്തി. അടുത്തുവന്നപ്പോൾ ചിമണിയുടെ കണ്ണിൽ ആ ശരീരം നിറഞ്ഞുനിന്നു. അവൾ ഭയന്നു വിറച്ചു. നിലവിളിച്ചാലോ? എന്നാൽ അവൾ പെട്ടെന്നു കൈ ഉയർത്തി ആഞ്ഞടിച്ചു. അയാളുടെ കവിളിൽതന്നെ. ആ കവിളിന്റെ സ്പർശനംപോലും അവൾക്കു് കൂറ്റിയുണ്ടാക്കി.

ലിങ്കപ്പൻ ഇതു് അപ്രതീക്ഷിതമായിരുന്നു. ആരോ ഏതെങ്ങിനത്തപോലായിരുന്നെന്ന്. അയാൾ കവിൾ പൊങ്ങിപ്പിടിച്ചു നിലത്തിരുന്നു. അന്നു രാവിലെ ദിവ്യദർശിനി അരുളിച്ചെയ്ത വാക്കുകൾ അയാളോളം. "അദ്ദേഹം

വീഴ്ച പാഠം ഇതല്ല; മാതൃകയല്ല." സ്വാമിയുടെ പ്രവചനം സത്യമാവുകയാണോ? ഇരുനോക്കത്തന്നെ അയാൾ ചിമണയുടെ മുമ്പിൽ സാക്ഷാൽ നമസ്കരിച്ചു. ചിമണയുടെ കോപം വലിച്ചതേയുള്ളൂ. അവൾ ആത്മ ചവിട്ടി. "കടന്നു പുറത്തുപോകാൻ!" അവൾ അലറി. ഈ അലർച്ച കേട്ടിട്ടോ, ബഹളം കാരണമോ, ഉറങ്ങിയിരുന്ന കണ്ണൻ ഉണർന്നു കരഞ്ഞു കണ്ടി. ചിമണ ദൃതിയിൽ കണ്ണനെ ഏറ്റു.

ലിങ്കപ്പന്റെ മാനവും മര്യാദയും ഒലിച്ചുപോയി. ചിമണയുടെ ചവിട്ടേറ്റു തലപ്പാവു തെരിച്ചുപോയി. തലപ്പാവിലൊത്ത നഗ്നശിരസ്സ് പരിഹാസം പദമായിരുന്നു. കരണത്തേറെ അടിയേക്കാൾ കരളിപ്പേറെ ആഘാതം കണത്തായിരുന്നു. കൊച്ചുകുട്ടിയെപ്പോലെ കണ്ണൻ തൂകിക്കൊണ്ടു വീണുകിടന്ന ഉറ്റമാലൈക്കത്തു തലയ്ക്കു ചുറ്റിത്തുടങ്ങി. അതുകഴിഞ്ഞശേഷം മീനനായി പറഞ്ഞു. "ചിമണാ, നിന്നെക്കുറിച്ചൊത്തും ഏന്റെ കരൾ പിടയുന്ന കാര്യം നീയറിയുന്നില്ല. എന്നിയ്ക്കുള്ളതെല്ലാം ഞാൻ നിന്നെ ഏല്പിക്കാൻ പോവുകയാണ്. സുഖമായി കഴുബജീവിതം നയിക്കാം. നിന്റെ ജീവിതം നശിക്കുന്നതുകണ്ണൻ ഏന്റെ ആത്മാവു വെത്തുനീറുകയാണ്."

ചിമണ ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. താൻ ചെയ്തതു തെറ്റായിപ്പോയെന്നും അവൾക്കു തോന്നാതിരുന്നില്ല. അവളുടെ കണ്ണനിറഞ്ഞു. എന്നാലത്ര കാണ്മിച്ചില്ല. അവൾ മിണ്ടാതിരുന്നതുകണ്ണൻ ലിങ്കപ്പൻ തുടന്നു: "ഞാൻ ചെയ്തതു തെറ്റാണെങ്കിൽ പറയൂ. ഞാൻ തെറ്റു സമ്മതിക്കാം. ഒരു പുരുഷൻ ഒരു സ്ത്രീയെ സ്നേഹിക്കുന്നതു തെറ്റാണോ?"

"കല്യാണം കഴിച്ചു", താലികെട്ടിയ സ്ത്രീയെ കൂടെ പാർപ്പിച്ചാൻ അതു് ഈശ്വരനും ഹിതമായിരിക്കും. ഇങ്ങനെ ചാടിവീഴുന്നതു് അങ്ങേയറ്റം തെറ്റാണു്!" ചിമണ ഇപ്പോഴും ആവേശംകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.

ലിങ്കപ്പൻ താൻ ചെയ്തതു തെറ്റാണെന്നു സമ്മതിച്ചു. അയാൾ ഒരുപോലെ സമയം വേണമെന്നപേക്ഷിച്ചു. അതിനിടയ്ക്കു തന്റെ മനസ്സു മാറുകയാണെങ്കിൽ പ്രശ്നമില്ല. ആഗ്രഹം തുടരുകയാണെങ്കിൽ ചിമണ തന്നെ കല്യാണം കഴിക്കാൻ സമ്മതിക്കണം. ഇങ്ങനെ എച്ചിലിലയുടെ മട്ടിൽ ജീവിതം കഴിക്കുന്നതു നല്ലതല്ല. അയാൾ അവളെ ഉപദേശിച്ചു. ഏതായാലും കാലം അതുകൂലമാണു്. പഡപ്പേന്റെ ബന്ധനത്തിൽനിന്നും മോചിപ്പിച്ചു് അവളെ സ്വന്തം വീട്ടിൽ കൊണ്ടുപോയി പാർപ്പിക്കുമെന്നു് അയാൾ വാക്കുകൊടുത്തു.

ആലോചിച്ചു പറയാമെന്നു് ചിമണ മറുപടി നൽകി. കൂടുതൽ സംസാരിച്ചില്ല. അധികം സംസാരിക്കാൻ അവൾ ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ല. വല്ലവിധവും അയാൾ പുറത്തുകടന്നാൽ മതിയെന്നു് അവൾ അപേക്ഷിച്ചു. ആലോചനാശീലായിട്ടിട്ടെന്നപോലെ ലിങ്കപ്പൻ പുറത്തുകടന്നു. പോകുമ്പോൾ സാരി കൊണ്ടുപോയില്ല. അവളുടെ മനസ്സുമാറുന്നെങ്കിൽ മാറട്ടെ. അയാൾ ആശിച്ചു.

ലിങ്കപ്പൻ പുറത്തുറങ്ങിയപ്പോൾ ചിമണയുടെ ആത്മാവിനു മോചനം ലഭിച്ചു. ഈയിടെയായി അവൾക്കേറെയും ഇഷ്ടം ഏകാന്തതയാണു്. മറ്റു അവളെ കൈവിട്ടുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു; അവൾക്കിനി ഈ ലോകത്തിന്റെ

ഭൂമി നോക്കാനിഷ്ടമില്ല. ലോകം അവളുടെ കാര്യവും അന്വേഷിച്ചില്ല. എന്നാലിത്തരം സംഭവങ്ങൾ അവളെ ബാഹ്യപ്രപഞ്ചവുമായി ബന്ധിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. എന്തതരം ബന്ധം? ചിമണിയ്ക്കു ജീവിതത്തിന്റെ രുചി കയ്യേറിയതായിരുന്നു. അജറാണിയിലെ കാരാഗൃഹംവിട്ടു, തന്റെ കഞ്ഞിനെ സംരക്ഷിക്കാനായി തനിക്കിഷ്ടമില്ലാത്തവന്റെകൂടെ ഈ മാത്തിലേയ്ക്കു വന്നിരിക്കുകയാണ്. ഈ മുറിയിൽവന്ന കൂടിയതിൽപിന്നെ പുറത്തിറങ്ങിയിട്ടില്ല. എന്നാൽ ലോകം തന്റെ സൗന്ദര്യത്തെ ഈ ജയിലിലെ വെളിയിൽനിന്നു കാണുന്നുണ്ട്. ഇരുട്ടിൽ ഒളിച്ചിരുന്നാലും ലോകത്തിന്റെ കണ്ണിൽ അവളുടെ സൗന്ദര്യം കാവലില്ലാത്ത വിളഞ്ഞ വയൽപ്പോലെയാണ്. പഡപ്പനെപ്പോലൊരു സന്യാസിക്കുപോലും ഈ ആഗ്രഹത്തിൽനിന്നു മോചനമില്ല. ആദ്യം ബാപ്പ സാഹേബിനെ സ്നേഹിച്ചതുതന്നെ തെറ്റായിപ്പോയെന്നു അവൾക്കു തോന്നി. സ്നേഹിച്ച പെണ്ണു ചാഞ്ഞ വള്ളിപോലെ ആരുടേയും കൈ എത്തിപ്പിടിക്കാവുന്നതേയുള്ളൂ.

ഇത്തരം സന്ദർഭങ്ങളിൽ അവൾക്കു് പഴയ ദിവങ്ങൾ സ്മരണയിലെത്തും. നാനായുടെ മരണം, പുതലാബായിയുടെ ദർശനം, ദാമ്യുടെ ഹൃദയവേദന ഇവയെല്ലാം തന്റെ സൗന്ദര്യമാണു കാരണം. താൻ ജനിച്ചതുതന്നെ ഇതിനാണോ? ദിവം ഏറിവന്നു. ഇപ്പോൾ ലിങ്കപ്പൻ കൊതിച്ചു വന്നിരിക്കുകയാണ്. പഡപ്പനോളം അക്രമിയല്ല! എങ്കിലും പുരുഷന്റെ ശക്തിക്കു് സ്ത്രീ വഴങ്ങാമോ? ഇപ്പോൾ തന്റെ രോഷം ഭയന്നു തിരിച്ചുപോയിരിക്കുകയാണ്. എന്നാൽ വീണ്ടും വതമെന്നു പറഞ്ഞാണു പോയതു്. തന്റെ മാവിയെന്തു്? അവൾ ചിന്തിച്ചു; ജീവിതമാകെ ദിവമയമാണു്. ജീവിതത്തിന്റെ അഗ്നിപരീക്ഷണമാർഗ്ഗങ്ങളിൽ തന്റെ അവസാനം ദർശനമായിരിക്കുമെന്നു് എഴുതിവെച്ചിരിക്കുന്നു.

പുറത്തു് ലിങ്കപ്പൻ പുരുവത്തു തൂണിൽ ചാരിയിരുന്നു ചിന്തിക്കുകയാണു്. ഇന്നത്തെ രണ്ടനുഭവങ്ങൾ അയാളുടെ അഭിമാനത്തെയും നെട്ടല്ലിനേയും തകർത്തിരിക്കുന്നു. മനസ്സു് ഛിന്നഭിന്നമായിരിക്കുന്നു. ചിന്ത ഒരു ദിക്കിലേയ്ക്കു മാത്രം കേന്ദ്രീകരിക്കാനാവുന്നില്ല. എങ്കിലും പൊട്ടിക്കുക മനസ്സിന്റെ അഭിരുചിയിൽ ചിമണിയെക്കുറിച്ചുള്ള കൊതി ഹൃദിഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. രാപ്പു സമയം കിട്ടിയല്ലോ; അതു മതിയെന്നയാൾ സമാധാനിച്ചു. പഡപ്പനോടുതന്നെ ഇക്കാര്യം പറഞ്ഞു് ചിമണിയെ സ്വാധീനപ്പെടുത്തിയാലോ എന്ന് അവിചാരികമായി അയാൾക്കുണ്ടായി. അടുത്ത നിമിഷം തന്നെ ആ ചിന്ത ഉപേക്ഷിക്കുകയുപയ്ക്കു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വഭാവമഹിമ അറിയാത്തതല്ല. തന്റെ സ്വാർത്ഥത്തിനായി ആരെയും ബലികൊടുക്കാൻമാത്രം ക്രൂരനാണദ്ദേഹം. പാശ്ചാത്യർ വന്നതിനുശേഷം ഗൌലമായിരിക്കുകയാണു്. ഒന്നിനു പുറകെ മറെറാണായി വിജയങ്ങൾ അയാളുടെ മുന്നിൽ അണിനിരന്നിരിക്കുന്നു. അവയൊക്കൊപ്പം ചിമണിയെക്കൂടി നേടിക്കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ തന്നെ തരയാകാൻണ്ടു്? എന്നാൽ ചിമണി ചിന്തിക്കുമ്പോഴും അവൾ അപ്രാപ്യയാണെന്നു

തോന്നിത്തുടങ്ങി. 'അൻ കരുതിയതെന്താണ്?' അവളിൽനിന്നു കിട്ടിയതേറ്റു കവിൾ ഇപ്പോഴും നീറുന്നു. അടികിട്ടിയ കൊച്ചുകുട്ടിയെപ്പോലെ കരയുന്ന ചുവവും താഴ്ത്തി, അയാൾ മുഖം തടവി. അപമാനം അസഹ്യമായിരുന്നു. തന്റെ കഷ്ടമായ വ്യക്തിത്വം പൊക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. വെള്ളമുള്ള കിണറിൽകരയിൽനിന്നു ദാഹാൽത്തനായ ഒരു നായ വ്യത്നമായി പിടഞ്ഞു കളിക്കുന്നതുപോലിരുന്നു അയാളുടെ മനസ്സ്.

വിശക്കുന്നതായിരുന്നെങ്കിലും ലിങ്കപ്പൻ ഊണു കഴിക്കണമെന്നു തോന്നിയില്ല. അസ്വസ്ഥങ്ങളായ ചിന്തകൾ തുടർച്ചയായി പിന്തുടർന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. അകത്തു ചിമണയും പുറത്തു ലിങ്കപ്പനും സുദീർഘമായി വിചാരമമനം നടത്തുകയാണ്. വയലിൽ പോയവർ എത്രുകൊണ്ട് ഇനിയും മടങ്ങിയില്ല? ലിങ്കപ്പൻ ആയിരമായി. അപ്പോഴാണ് പുറത്തുതടയോ കാല്ലെത്തുമാറുകേട്ടത്. മെതിയടി ചവിട്ടി ചെല്ലുന്നൊക്കിക്കൊണ്ടുതന്നെ പഡപ്പുൻ പടികയറി വരുന്നു. വാതുക്കൽ നിന്നുതന്നെ വിജയോന്മാദത്തിന്റെ സ്വരത്തിൽ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു: 'ഗൌഡരേ, ചിമണയുടെ വയൽ നമ്മുടെ സ്വാധീനമായി, കേട്ടോ.'

42

ഗ്രാമവണ സോമവാദം വണങ്ങിയിരിക്കുന്നു. കൃഷിക്കാർക്ക് ഷീവുദിവസം. നാഗപഞ്ചമിയും അന്നുതന്നെ! ഗ്രാമമാകെ ഉത്സവത്തിന്റെ ആവേശം. ഊഞ്ഞാൽ കെട്ടാത്ത മരം ഗ്രാമത്തിലില്ല. ഗ്രാമത്തിലെ സ്ത്രീകൾ പുതിയ സാരിയടുത്തു ഊഞ്ഞാലാട്ടം ആരംഭിച്ചിരിക്കുന്നു. മഹാഭാരതത്തിൽ വമ്പിച്ച ജനസമൂഹം കൂടിയതുകണ്ട് താരമ്മ, ബിറാദാർ നികുത്തയോടന്വേഷിച്ചു. 'എന്താ കൊച്ചമ്മേ, ഗുസ്തിമത്സരം ഉണ്ടോ?'

'ഗുസ്തിയൊന്നുമില്ല. ഗുസ്തിമത്സരം വേണ്ടെന്നു തീരുമാനിക്കാൻ പഞ്ചായത്തുകാർ ഗ്രാമക്കച്ചേരികളോടൊന്നിരിക്കുകയാണ്.' നികുത്തയ്ക്കുതിരിയിൽ നന്നു. അവൾക്കു തരപിടി ജോലികൾ ചെയ്തുതീർക്കാനിരിക്കുന്നു. 'കൊച്ചമ്മേ, ഏതൊക്കെ ഓടുന്നതു? നിങ്ങളുടെ മകൻ എത്ര ചോളം കെട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നുവെന്ന് അവർ നിങ്ങളെ വിളിച്ചുചോദിക്കുകയും മറുമില്ല. തന്റെ സ്വന്തം പത്തായത്തിലെ ചോളം പാവങ്ങൾക്കു വിതരണം ചെയ്യുവെന്നു പറഞ്ഞു. ഗൌഡർ പഞ്ചായത്തുകാരുടെ വായ അടച്ചുകുത്തിരിക്കുകയല്ലേ?' ഇതേപ്പേരിൽ നിവമ്മ, നികുത്തയെ പ്രകോപിപ്പിക്കാനായി പറഞ്ഞു. തലേന്നു രാത്രി പാവുതിയമ്മയുടെ പത്തായം കൊള്ളയ്ക്കിട്ട കഥ രാപ്പവർ മനസ്സിലാക്കാൻ അവൾ പ്രയോഗിച്ച വിദ്യയാണിരുന്നു അത്.

നികത്തയ്ക്കും അതു മനിയായിരുന്നു. ഏതു പറഞ്ഞാലും അതിനു മറുപടി നൽകാത്തതാണ് അവർക്കു മനസ്സുമാധാനം കിട്ടിയില്ല. "എന്താ, എന്റെ മകൻ ചോളം കട്ടുകൊണ്ടുവന്നുമാതിരിയാണല്ലോ നിങ്ങൾ സന്തോഷിക്കുന്നത്! ഗെഹഡർ നേരിട്ടുവന്നു ധാന്യമില്ലാത്ത ആരും പട്ടിണികിടക്കരുതെന്നു പറഞ്ഞു ചോളം കൊണ്ടുവന്നുതന്നതാണ്. ഗെഹഡർ സ്വന്തം പത്തായത്തിലെ ചോളം പാവങ്ങൾക്കു കൊടുത്താൽ ഈ പഞ്ചായത്തുകാർക്കു കണ്ണുകടിക്കേണ്ട കാര്യമില്ല!" അവരും തർക്കത്തരം നൽകി.

എന്നാൽ കാര്യം അത്ര നിസ്സാരമല്ല. അതു ഇടയപ്പുത്തി നിവന്തയ്ക്കു റിയം. പഡപ്പേനും ലിങ്കപ്പനും ചേർന്നു പത്തായം കൊള്ളയടിച്ചുവെന്നു തെളിയിക്കണം. "കഴിഞ്ഞകൊല്ലം ഗങ്കരപ്പഗെഹഡർ പാവങ്ങൾക്കു ചോളം കൊടുത്തിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഇവരെപ്പോലെ നട്ടുപാതിരാത്ത് പത്തായം തുറന്നു വേണത്രെ വാരിക്കൊണ്ടു പോകാൻ പറഞ്ഞിരുന്നില്ല. നിങ്ങൾക്കു അതറിയില്ല, അല്ലേ? ഇന്നലെ പുലയച്ചേരിയിലെ ആരക്കൂർ കയ്യേറ്റി, കിട്ടിയതൊക്കെ വാരിക്കൊണ്ടുപോയത്രെ! ആ ബാളാരാമനും പാവമാണോ? അയാൾ പട്ടിണികിടന്നു ചാവുകയാണോ? അയാൾ പത്രണ്ടു വാക്കു ചോളം അട്ടിയിട്ടിരിക്കുകയാണ്. അതാണു പഞ്ചായത്തുകാർ ചോദിച്ചത്. അതിനു 'എന്റെ ഓഹരി ഞാൻ വിതരണം ചെയ്താൽ നിങ്ങൾക്കെന്താ?' എന്നു ലിങ്കപ്പൻ ചോദിച്ചുവത്രെ." നിവന്ത തനിക്കറിയാവുന്നത്ര വിവരം പറയുകയായി.

"വീട്ടിലും ആലയിലുമായി ആയുധ്യ കളയുന്ന നിനക്കെന്തു നാട്ടുകാര്യങ്ങൾ അറിയാം?" നികത്ത അവളെ പഴിച്ചു. അവർ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടു ഗെഹഡർക്കു തെരുവിലെ ഊണാലിനടുത്തെത്തി. അവിടെ കൂടിനിന്നു സ്ത്രീകൾക്കും ഈ ചർച്ചയിൽ പങ്കെടുക്കാൻ ആഗ്രഹംതോന്നി.

തളവാർ നാഗമ്മയ്ക്കും മറ്റും ചോളം കിട്ടിയിരുന്നില്ല. അതിന്റെ ഊർക്കുയുണ്ടു്. ബീറാദാർ നികത്തയുടെ വീട്ടിൽ പുലരുന്നതിനകം ആറു ചാക്കോളം ചോളം കൂട്ടിയിട്ടിരിക്കയാണെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ അവർക്കു് സങ്കടം സഹിച്ചില്ല.

"അല്ല നികത്താ, ഞാനും പത്തുക്കുളം പട്ടിണികിടക്കുന്ന കാലം വന്നു. നിങ്ങൾ അമ്മയും മകനും മാത്രമല്ലേയുള്ളൂ? എന്നിട്ടും ഗെഹഡർക്കു പത്തായം അതിലെ ആറുവാക്കു ചോളം വീട്ടിൽ കൊണ്ടുപോയി നിറച്ചിട്ടല്ലേ? പുതിയ ഗെഹഡർക്കു കഞ്ഞിയായാത്രം നന്നായി!" തളവാർ നാഗമ്മ അർത്ഥംവെച്ചു പറഞ്ഞു.

നികത്ത വിശദീകരണം നൽകാൻ നിബൃന്ധിതയായി. "ആ ചോളം ഞങ്ങൾക്കൊന്നെന്നു കരുതിയോ? ലിങ്കപ്പഗെഹഡർ തനിക്കു വേണിവരുമെന്നു പറഞ്ഞു ഞങ്ങളുടെ വീട്ടിൽ കൊണ്ടുവെച്ചതാണ്." അവരും സമ്മതിച്ചു.

"നന്നായിപ്പോയി കൊച്ചമ്മേ; വീട്ടിൽ മകനും മരുമകളും മകന്റെ മകനും വന്നുചേർന്നുപോലായി." നാഗമ്മ ആ ഹാസ്യം കൂടുതൽ പുറത്തുകൊണ്ടു വന്നു. അവളുടെ സംസാരത്തിലടങ്ങിയിരുന്ന ധ്വനി, ചിമണിയുടെ കഥകൂടി

വെളിച്ചത്തു കൊണ്ടുവരാൻ പര്യാപ്തമായിരുന്നു. അല്ലാപ്പും എല്ലാവരും ഇക്കഥ അറിയാമായിരുന്നു. മാങ്ങിൽ കയറിച്ചെന്ന പ്രമാണിമാരുടെ മുന്നിൽനിന്നു തന്റെ പാപം മറച്ചുവെയ്ക്കാൻ പഡപ്പേൻ പ്രയോഗിച്ചു വിദ്യയായിരുന്നു അത്.

അതിനെക്കുറിച്ച് സംസാരിക്കാൻ നികമ്മ ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ല. "അങ്ങനെ യൊന്നും ഞാൻ കേട്ടിട്ടില്ല. അല്ല നിനക്കോ, ആ ഭാനമ്മ വീണ്ടും മാങ്ങിൽ വരുന്നതെന്തു? നീ വല്ലതും കേട്ടോ?" അവൾ വിഷയംമാറി.

"അവളെത്തിനിങ്ങോട്ടു വരണം? വിജാപുരത്തു് ഒരു വൻകിട ഒല്ലാളിന്റെ ഭാര്യയായി സുഖത്തിൽ കഴിയുകയാണത്രെ. കഴിഞ്ഞാഴ്ച ഞങ്ങളുടെ വീട്ടു കാൽ വിജാപുരം ചെന്നു പോയിരുന്നു. ഭാനമ്മ വിളിച്ചുകൊണ്ടുപോയി ഊണംമറ്റം കൊടുത്തുവീട്ടു. ഒരുതവണ ഉപേക്ഷിച്ചു പോയതല്ലേ? എനിയെന്തു കൊതിച്ചാണു തിരിച്ചുവരേണ്ടതു്?"

ഇങ്ങനെ അവരുടെ സംഭാഷണം ചിമണയുടെ കഥ മുതൽ ലിങ്കപ്പഗൗഡരുടെ ഗുണസമ്പന്നതവരെയാണി. പഡപ്പേന്റെ സഹായം കാരണമാണു് ലിങ്കപ്പൻ വലിയ ആളായതെന്നാണു നിനക്കയുടെ അഭിപ്രായം. യഥാർത്ഥത്തിൽ ഇയാൾ മറ്റൊരു ബാപ്പസാഹേബു് തന്നെയാണു്. നാഗമ്മയും ആ അഭിപ്രായം പിന്തുടങ്ങി. അവൾ അതു് സ്വാഭാഭവത്തിൽനിന്നുതന്നെ പറഞ്ഞു. "ഇങ്ങനത്തെ ഗൗഡർ നാട്ടിലുണ്ടെങ്കിൽ മയ്യാടക്കാരു പാവങ്ങളും ഒന്നിച്ചു കിടന്നു ചാകേണ്ടിവരും. കള്ളന്മാർ വിലസും. എന്റെ വീട്ടുകാരൻ പഴയ സ്വഭാവം വീട്ടു് നല്ല ആളായി മാറിയിരുന്നു. ഈ ഗൗഡർ വന്നതിനുശേഷം വീണ്ടും കടിയുടങ്ങി; എന്തെ അടിക്കാനും തുടങ്ങി."

"നിന്റെ ഭർത്താവിന്റെ സ്വഭാവവും നന്നല്ല. ബാപ്പസാഹേബിന്റെ മേൽ ബാർ ഇവിടെ നടന്നിരുന്ന കാലത്തു് അവനെ നിയന്ത്രിക്കാൻ ആളില്ലായിരുന്നു. അന്നു പഡപ്പേന്റെ അനേകവാസിയായിട്ടാണു് ചിന്നപ്പന്റെ പുൽകു ന്നു തീ വെച്ചതു്. നാട്ടുകാരെല്ലാംകൂടി അവനെ രക്ഷിച്ചു!" നികമ്മ പഴയ കഥകൾ പറഞ്ഞു് നെടുങ്ങി പ്രകോപിപ്പിച്ചു.

"നാട്ടുകാർ രക്ഷിച്ചതു നന്നായി. അന്നുമുതൽ അദ്ദേഹം ചാരായം ഒന്നാളിട്ടില്ല. കഴിഞ്ഞദിവസം ലിങ്കപ്പഗൗഡർവന്നു പഞ്ചസാര വിതരണം നടത്തിയില്ല, അന്നു മാങ്ങിൽ ചെന്നു. മടങ്ങിവന്നതു് കടിച്ചു പിപ്പിരിയായിട്ടാണു്!" നാഗമ്മ നെടുമ്പിർപ്പിട്ടു.

നിനക്കമ്മയും പറയാനുള്ള കഥ അതുതന്നെ. വീട്ടിനകത്തുവെച്ചു് അനുഭവിച്ചു്, അമൽപ്പെട്ട ദിവം ഇപ്പോൾ സഹാനുഭൂതിയുടെ സുഖോഷ്ണത്തിൽ ഉരുക്കിയൊലിച്ചുതുടങ്ങി. "കടിയന്മാരുടെ കഥ എന്തുപറയാനാ അനിയത്തി? നമ്മുടെ വീട്ടുകാരൻ മായൻ ഉണ്ടല്ലോ വെറുതെയിരുന്നു തിന്നുന്ന! ആരു കണ്ട അതിൽ പോകു? ഇപ്പോൾ കടിക്കാനും പഠിച്ചു. മാങ്ങിൽനിന്നു വീട്ടിലേക്കു വരാൻ തന്നെ മനസ്സില്ല. പാതിരാത്രീ കഴിഞ്ഞു മടങ്ങും; കിടന്നാൽ ഉച്ചക്കുറിയുംവരെ ഉറങ്ങും. ഗ്രാമത്തിലെ കട്ടികൾ ഇപ്പോൾ കളുരിവീട്ടു് മാങ്ങിൽ

ചെന്ന് വിഴുകുകയാണ്! ഞങ്ങളുടെ മായൻ വിശേഷദിവസമായിട്ടുപോലും വീട്ടിൽ ഊണിനു വന്നില്ല. എന്തുകൊണ്ട്? പക്ഷേപ്പൻ ഈ നാട് നന്നാവാൻ ഒന്നും ചെയ്തിട്ടില്ല! ഗൌഡന്മാരെ വിട്ടും വീടിന്റെ അന്തസ്സം നശിപ്പിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സകല ഐശ്വര്യങ്ങളും കോറിൽ പറത്താനുള്ള ശ്രമത്തിലായിപ്പോയി. ഇനി ബാക്കി എന്താണുള്ളത്? അദ്ദേഹത്തിന്റെ വയലിൽ നാളെ ഉഴാൻ ആളെ അയയ്ക്കുമത്രെ!" നിവർമ്മയ്ക്കു സഹിച്ചില്ല. അവൾ കണ്ണീർ ഒഴിയിച്ചു.

അങ്ങനെ നോക്കിയാൽ കണത്തിയിൽ ഏറിയൊരു ജീവിതമേയില്ല. നികത്തും അതേ ദുഃഖഗാനം പാടി. അയാളുടെ മകൻ പണ്ടൊക്കെ ലിങ്കപ്പനെ പെറ്റപ്പായിരുന്നു; വപ്പോൾ അയാളുടെ വാലായി നടക്കുകയാണ്. അതുകൊണ്ടും പാർവ്വതിയമ്മയുടെ മുഖത്തു നോക്കാൻ വയ്യാതായി. എത്രയായാലും ഗൌഡന്മാരെ ഉപ്പും ചോറും തിന്നു വളർന്നല്ലേ? കൂടാതെ അവൻ കള്ള കടിക്കാൻ പഠിച്ചു! അച്ഛൻ കള്ളം വരുത്തിവെക്കുമെന്നും അവൾ ഭയപ്പെട്ടു. എന്നാൽ ഒരേയൊരു മകൻ! അവനെ അകറ്റാനും സാധ്യമല്ല. അവൻ ലിങ്കപ്പഗൌഡരെ വേണം; അതുകൊണ്ടും അയാൾ തനിക്കും വേണ്ടപ്പെട്ടവനായിരിക്കുകയാണ്. അവസാനം ചിമണിയേയും കൂട്ടി വീട്ടിൽ കയറിവരുമോ എന്ന് അറിയാൻ നികത്തയ്ക്ക് ആ സംശയവുമുണ്ട്. അതു മുൻപൊരിക്കൽ സമ്മതിച്ചതാണ്; ഇപ്പോൾ നാലാളുടെ മുമ്പിൽ മുഖമുയർത്തി നടക്കാൻ പറയാതായി.

ഉറങ്ങാലുകൾ ആകാശത്തോളം കയറിയിറങ്ങുന്നു. ഈ സ്രീകൾ അതൊന്നും ശ്രദ്ധിക്കുന്നില്ല. പൂഴിയിലൂടെ ചേകുന്ന വെള്ളം പോലെയാണ് അവരുടെ ജീവിതത്തിൽ വേനെയുടെ പ്രവാഹം. സാധാരണയായി രഹസ്യമായിരിക്കുന്ന ഈ പ്രവാഹം ചിലപ്പോൾ പുറത്തുചാടും!

തലേന്നുരാത്രി പഡപ്പേനും ലിങ്കപ്പനും ചേർന്ന് ഗൌഡന്മാരെ പത്തായം കൊള്ളയടിച്ചതിനെക്കുറിച്ചുവേഷിക്കാൻ പഞ്ചായത്തുകാരുടെ യോഗം ചേർന്നിരിക്കുകയാണ്. അവിടെ ആകെ ബഹളമുണ്ട്. കാരോരുത്തരും സംസാരിച്ചു; യോഗം ശാന്തമായി നടക്കാതിരിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. ഏകിലും പാർവ്വതിയമ്മയുടെ പക്ഷക്കാർ ലിങ്കപ്പൻ ചെയ്തതു തെറ്റാണെന്നു തെളിയിച്ചു. ലിങ്കപ്പന്റെ അനുചരർക്ക് അയാൾ ദൈവസമാനനായിരുന്നു. പാവങ്ങൾക്കു ചോളം വിതരണം ചെയ്യുന്നതു തെറ്റാണോ? ഒരു നോക്കിയാൽ ശങ്കരപ്പഗൌഡന്മാരെ ആ നല്ല പാരമ്പര്യം അയാൾ തുടർന്നുവെന്നുള്ളത്. ഇങ്ങനെ ചർച്ചകൾ പൊങ്ങി വന്ന കാരണം ഒരു തീരുമാനത്തിലെത്തുക പ്രയാസമായി. ബാളാചാൽക്കും ശേഷപ്പേനും ഏതുകൊണ്ട് വാദിച്ചെങ്കിലും പ്രയോജനപ്പെട്ടില്ല. തങ്ങൾ കൊള്ളയടിച്ചില്ലെന്നു വാദിക്കണമെന്ന് ഇതെങ്ങനെ ബോധ്യപ്പെടും? ഏകിലും ഒന്നരണ്ടു കാൽക്കൾ പറയാതെ പററിക്കളഞ്ഞു ബാളാചാൽക്കർ കരുതി. പക്ഷേ, ഏതൊരു വിചാർ അദ്ദേഹത്തോടു വളരെ നിസ്സാരാവത്തിൽ സംസാരിച്ചു. ഇന്നുവരെ ആചാൽക്കോട് ആരും അങ്ങനെ സംസാരിച്ചിട്ടില്ല. അദ്ദേഹം അപമാനിക്കുന്നതായി. അതിലേറെ ദുഃഖവുമായി. അദ്ദേഹം ഒന്നും പറയാതെ ചുരുക്കി.

ലിൽ രണ്ടാംമുണ്ടിട്ട് ഗ്രാമക്ഷേമപരിഷ്കരണ പദ്ധതിയെക്കുറിച്ച് ചർച്ചകൾ ആരംഭിക്കും. അദ്ദേഹം ഇറങ്ങിപ്പോകുന്നതുകൊണ്ട് പൊട്ടിച്ചിരിക്കാനും മരിച്ചിട്ടു. ലിക്സിൻ നിരപരാധിയാണെന്ന പ്രഖ്യാപിക്കപ്പെട്ടു.

അയാൾക്ക് വിധി അനുകൂലമായിരുന്നുവെന്നതന്നെ പറയാം. അയാൾക്ക് തന്നെയും അങ്ങനെയൊരു ആത്മവിശ്വാസമുണ്ടായിരിക്കണം. ആ വിശ്വാസം ഉറപ്പാക്കുന്ന മറ്റൊരു സംഭവവും നടന്നു. നാഗപഞ്ചമിയുടെ അടുത്ത ദിവസം റവന്യൂശിപായി കൊണ്ടുവന്നുകൊടുത്ത ഉത്തരവ് ലിക്സിന്റെ പ്രഭാവം പാടേ ജയിലിൽ ചിരസ്ഥായിയാകുന്നതിന് അനുകൂലമായിത്തീർന്നു.

ക്ഷാമപീഡിതരായ കൃഷിക്കാർക്ക് ഉദാരമായിത്തന്നെ തക്കവിലയ്ക്ക് വിതരണം ചെയ്യാനും ആകെ എന്തു സംഖ്യ വരുമെന്നറിയിക്കാനും ഗിബ്സൻ സാഹേബ് താല്പര്യപ്പെട്ടിരിക്കുകയും തീർത്തു. നൽകിയിരിക്കുകയാണ്. അതു കൊണ്ടു തക്കവിലയ്ക്ക് വാങ്ങാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന കൃഷിക്കാരുടെയും കൂട്ടി ഉടനെ തന്നെ താല്പര്യപ്പെട്ടിരിക്കുകയും ചെയ്യാൻ തഹസീൽദാർ ശിപായി മുഖേന എഴുത്തു കൊടുത്തുവെച്ചിരിക്കുന്നു. ശ്യാമറായർ തന്റെ ഭാര്യയെയും മക്കളെയും കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരാൻ ഇരുപതുനൂറു രൂപയായിരിക്കുകയാണ്. അതു നന്നായെന്നു ലിക്സിൻ കരുതി. ഇത്രയും സുഖകരമായ ജോലിയുടെ ശ്രേയസ്സു മുഴുവൻ തന്നിരിക്കുന്നതെന്ന വന്നുചേരാൻ പോകുന്നു. അതെന്തിനു മറ്റുള്ളവർക്ക് അനുവദിച്ചുകൊടുക്കണം? ലിക്സിന്റെ സന്തോഷംകൊണ്ടു വീണ്ടും ഇങ്ങനെ ഒരേപ്രകാരം സംഘടിപ്പിക്കുമ്പോൾ തന്റെ അധികാരിപ്പദവി താനേ ഉറപ്പാക്കുകയും ചെയ്യണം അയാൾ പ്രതീക്ഷിച്ചു.

തക്കവിലയ്ക്ക് വാങ്ങാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന ആളുകൾ ഉള്ളതുമൂലം കച്ചേരിയ്ക്ക് പോകണമെന്ന ലിക്സിന്റെ സന്തോഷത്തോടു വിരുദ്ധമായി കിഷ്കിന്ദ്രി അറിയിക്കപ്പെട്ടു. അതുമായി ബന്ധമില്ലാത്തവരും ലിക്സിന്റെ അധികാരത്തെക്കുറിച്ച് ബോധവാന്മാരായി. കിഷ്കിന്ദ്രി മുട്ടുന്നവൻ ഗ്രാമ മുഴുവൻ നടന്നു വിളംബരം പ്രഖ്യാപിച്ചു. തിരിച്ചു കച്ചേരിയ്ക്ക് എഴുന്നേൽക്കുന്നവനായി കൃഷിക്കാർ അവിടെയെത്തി കത്തിയിരിപ്പു തുടങ്ങിയിരുന്നു. ഗ്രാമക്ഷേമപരിഷ്കരണ മുൻവശത്തെ മൈതാനം കൃഷിക്കാർക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞു. ലിക്സിന്റെ സന്തോഷം എല്ലാവരും താല്പര്യപ്പെട്ടിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതെന്നു തീർത്തു. അയാൾ മാങ്ങിലേയ്ക്കു നടന്നു.

പലപ്പോഴും പഠിച്ച സമ്മതം വാങ്ങാതെ എന്തെങ്കിലും ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ട് ലിക്സിന് ഇനിയും കൈവന്നിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ട് ഇക്കാര്യവും അദ്ദേഹത്തെ അറിയിക്കേണ്ടിവന്നു. ഇത്രയും എഴുപ്പത്തിൽ കൃഷിക്കാർക്ക് തക്കവിലയ്ക്ക് കൊടുക്കുകയെന്ന ഓർമ്മയും അദ്ദേഹത്തിനു മറന്നിട്ടില്ല. ഈ സന്ദർഭത്തിൽനിന്നും ഏറ്റവും വലിയ മുതലെടുപ്പു നടത്താൻ അദ്ദേഹം തീരുമാനിച്ചു. ലിക്സിൻ, പാർവ്വതിയമ്മയുടെ ഭ്രമി സ്വാധീനപ്പെടുത്താൻ പോകുമ്പോൾ കൃഷിക്കാരുടെ ഉള്ളത്തുറന്ന സഹകരണം കിട്ടുമെന്നും അവരിൽനിന്നും ഉറപ്പു വാങ്ങണം. ലിക്സിന്റെ സന്തോഷം, പലപ്പോഴും അഭിപ്രായങ്ങൾക്കു യോജിച്ചു.

ഇനി ഉടനെ താലൂക്കാപ്പീസിന്മേൽ പുറപ്പെടണമെന്നു കൃഷിക്കാർ കൂട്ടുകൂട്ടമായി മഠത്തിൽചെന്നു ലിങ്കപ്പഗൗഡരെ വിളിച്ചു. അവർ പഡപ്പേനെയും കണ്ടു പോകാമെന്നു കരുതി അകത്തേയ്ക്കു വന്നു. പഡപ്പൻ അഭൂതപൂർവ്വമായ ആരോഹണത്തെ അവരെ അകത്തേയ്ക്കു സ്വാഗതം ചെയ്തിരുത്തി. അദ്ദേഹം തന്റെ ഉദ്ദേശവും ലക്ഷ്യങ്ങളും വളച്ചുകെട്ടി വിവരിച്ചു തുടങ്ങി. ഗൗഡർ ഇപ്പോൾ കാണിക്കുന്ന ഓടാൽത്തറ കൃഷിക്കാരിൽനിന്നു പ്രതീക്ഷിക്കാവുന്ന പ്രത്യുപകാരമെന്തു്? അതായിരുന്നു അദ്ദേഹം ഉന്നയിച്ച കാര്യമായ പ്രശ്നം. ഗൗഡരെ കൃഷിക്കാർ സഹായിക്കണം. ഗൗഡരെ തങ്ങൾ സഹായിക്കുമെന്നു് കർഷകർ പ്രതിജ്ഞയെടുക്കണം. അതായിരുന്നു തീരുമാനം. അങ്ങനെ പ്രതിജ്ഞ ചെയ്യാത്ത കൃഷിക്കാർക്കു് തക്കാവിടക്കു കിട്ടിയില്ലെങ്കിൽ അതിനു ഗൗഡർ ഉത്തരവാദിയായിരിക്കില്ലെന്നു വ്യക്തമാക്കപ്പെട്ടു. തക്കാവിടക്കു കിട്ടുമെന്നു്കേട്ടു നാട്ടുകാരിൽ ഒരേക്കരോളം മാത്രം ഭ്രമിയുള്ളവരും സ്വന്തമായി കൃമിയില്ലെങ്കിലും അതുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞു് കരോയാളുകളും കടം വാങ്ങാൻവന്നു. എല്ലാവരോടും പഡപ്പൻ പറഞ്ഞതു് ഒരേ കാര്യം.

'നിങ്ങളെയൊക്കെ ഉദ്ധരിക്കാനായിട്ടാണു് ഗൗഡർ ഇവിടെ വന്നിരിക്കുന്നതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പരിശ്രമഫലമായി സർക്കാരിൽനിന്നു് തക്കാവിടക്കും അനുവദിക്കപ്പെട്ടിരിക്കയാണു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഈ ഓടാൽത്തറ പകരമായി നിങ്ങൾ ഏതു്ചെയ്യണമെന്നാണു് ഉദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്നതു്?'

ഗൗഡർ ഏതു് പ്രത്യുപകാരമാണു പ്രതീക്ഷിക്കുന്നതെന്നു അവിടെ വന്ന ചേന്നു കൃഷിക്കാർക്കു് അറിയാമായിരുന്നു. കൂടിയിരുന്നവരിൽ ഒരാൾ ഏഴുനേരുന്നിന്നു് സ്വാഭാവികമായിത്തന്നെ പറഞ്ഞു: 'അതിനെന്താ വിഷമം? അതറിയാവുന്നതാണല്ലോ. പണ്ടുകൊടുത്തിരുന്ന അതേ നിരക്കിൽതന്നെ ഗൗഡരുടെ പങ്കു് ഏത്തിച്ചുകൊടുക്കാൻ ഞങ്ങൾ തയ്യാർ.' മറ്റുള്ളവരും ഇതിനു സമ്മതിച്ചു.

അവരുടെ അജ്ഞത കണ്ടിട്ടെന്നപോലെ പഡപ്പൻ അവർക്കു്തയോടെ ചിരിച്ചു. 'എന്താ പിരാന്തന്മാരേ! നിങ്ങൾക്കു തലച്ചോറുണ്ടോ? പാവങ്ങൾ വല്ലവിധവും കഴിഞ്ഞോട്ടെ ഏനുവെച്ചു് സ്വന്തം പത്തായം തുറന്നു ചോളം വിതരണംചെയ്ത ഗൗഡർ നിങ്ങളുടെ കൈക്കൂലിവാങ്ങി ജീവിക്കുകന്നാണോ കരുതിയതു്? അദ്ദേഹത്തിന്റെ കയ്യിൽ കാശുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഇപ്പോൾ ഇവിടെവെച്ചുതന്നെ നിങ്ങൾക്കു തരുമായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഗ്രാമത്തിനു പിറുസമനാണു്. അങ്ങനെയുള്ള ഗൗഡരോടു നിങ്ങൾക്കുള്ള കടപ്പാടു തീക്കാൻ മറ്റു വഴികളുണ്ടു്.' പഡപ്പൻ കൈ മയത്തിപറഞ്ഞു. അദ്ദേഹം ശ്രോതാക്കളുടെ മുഖം നിരീക്ഷിച്ചു.

'ഗുരുസ്വാമികളേ, ആ വഴി അങ്ങുതന്നെ പറ്റയണം. ഇത്രയും നല്ലവനായ നമ്മുടെ ഗൗഡരുടെ ഓടാൽത്തറ നന്ദികാണിക്കാത്ത മുർഖന്മാരാണു ഞങ്ങളെന്നു പറയിപ്പിക്കാൻ ഞങ്ങൾ തയ്യാറില്ല. ഇതു വിശ്വസിക്കാം.' കൃഷിക്കാർ മറുപടി പറഞ്ഞു.

പഡപ്പനിഷ്ടമായി. അദ്ദേഹം സംസാരിച്ചതുകൂടി: "ഞാൻ പറയേണ്ട സംഗതിയല്ല; നിങ്ങൾ അറിയേണ്ടതായിരുന്നു. ഗ്രാമാധികാരി ഒരുപാൾ നിലം ഗ്രാമത്തിലില്ലാതെ എങ്ങനെ കഴിച്ചുകൂട്ടും? അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുസ്സിനതു ചേർന്നതാണോ? നിങ്ങൾക്കും അതു അഭിമാനാവഹമല്ല. പാവം പിടിച്ച ചീമണയെപ്പോലെയാത്ര സ്രീ തന്റെ ഭൂമി കൈവശപ്പെടുത്താനിറങ്ങിയപ്പോൾ ഇന്നാട്ടുകാർ ഒന്നിച്ചുണിനിന്നു. അതേപോലെ ഗൗരവരുടെ ഭൂമി അദ്ദേഹത്തിനു സ്വാധീനപ്പെടുത്തിക്കൊടുക്കണം. അതു നിങ്ങൾചെയ്യാൻ, പ്രത്യേകം ചെയ്യവെന്നു ഞാൻ പറയും."

കൃഷിക്കാർക്കു് ഇപ്പോൾ സംഗതി മുഴുവൻ മനസ്സിലായി. അവരും അല്പനേരം ചിന്തിച്ചു. പഡപ്പൻ പറഞ്ഞതു് നിശ്ചയിക്കാവുന്നതായിരുന്നില്ല. എങ്കിലും ചില പ്രതിബന്ധങ്ങളുണ്ടു്. ഒരു കൃഷിക്കാരൻ ഏഴന്നേറുന്നിനു പറഞ്ഞു: "ഏകാമനേ, അങ്ങു പറയുന്നതൊക്കെ ശരിയാണു്. എന്നാൽ നാനായുടെ തീടുകളും അന്നു വിതച്ചിരുന്നില്ല. നിങ്ങൾ വിത നടത്തി ഭൂമി സ്വാധീനപ്പെടുത്തി. അതു നന്നായി. ഇവിടെ ഗൗരവരുടെ നല്ല കണക്കെല്ലാം പാവ് തിയമ്മ ഉഴുതു വിതച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇനി ആ വിള കൊയ്യുന്നതുവരെ വയലുകൾ സ്വാധീനപ്പെടുത്താൻ എങ്ങനെ കഴിയും?"

ഇതു നിന്തി. ഈ സൂക്ഷ്മധർമ്മം പഡപ്പനു് അറിയാത്തതല്ല. എന്നാൽ ഇപ്പോൾ വഴിതെറ്റിപ്പോകുന്നു. അതാണു് അദ്ദേഹത്തിനാവശ്യം. "വിതച്ചാലെന്താ? നാം ഒന്നുകൂടി ഉഴുതു വിതച്ചാൽ മതി. ഭൂമി നമ്മുടേതായി." അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. ലിങ്കപ്പഗൗരവർ അതേ അഭിപ്രായം ആവർത്തിച്ചു.

ജേവിടെ കൂടിയിരുന്നവർ മുഴുവൻ കൃഷിക്കാരാണു്. പഠിച്ചവരല്ല; പക്ഷേ, സംസ്കാരസമ്പന്നർ. പാവങ്ങളാണെങ്കിലും അഭിമാനികൾ. ഭൂമി അവരെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം വയറുപിഴപ്പിനുള്ള ഒരു ഉപാധി മാത്രമല്ല; ദേവിയായാണു്. പഡപ്പന്റെ വാക്കുകൾക്കേട്ടു് ഇടിവെട്ടേറത്തുപോലായി അവർ. ഈ അഭിപ്രായത്തോടു യോജിക്കുവാൻ ഒരു കൃഷിക്കാരനും സാധ്യമല്ല. വിതച്ചുകഴിഞ്ഞ ഭൂമിയെ വീണ്ടും ഉഴുകയോ? അതു വ്യഭിചാരത്തോളംതന്നെ പാപമാണു്.

"ഹീ. ഹീ! ഏകാമനേ, ഞങ്ങൾ ഈ ഭൂമിദേവിയുടെ ആശ്രിതരായിക്കഴിയുന്ന കടിയാന്മാരാണേ!" കൃഷിക്കാരനെനുവെച്ചാൽ ഭൂമിദേവിയുടെ കണ്ണു മോനാണു്. അവളുടെ വയറിൽ ജനിച്ചവീടേ അവിടെത്തന്നെ മരിക്കും. വിതച്ചഭൂമി വീണ്ടും ഉഴുതുമറിക്കുകയോ? അമ്മയ്ക്കു താലികെട്ടുന്ന ഈ പണി നമ്മളെക്കൊണ്ടു പററില്ല സ്വാമി. അതു് കൃഷിക്കാരന്റെ ധർമ്മത്തിനെതിരാണു്. അതൊഴിച്ചെടുത്തുവേണമെങ്കിലും പറയു; നടത്തിക്കളയാം." ഒരു കൃഷിക്കാരൻ വിഷമത്തോടെ ഇത്രയും പറഞ്ഞു. കൃഷിക്കാർ നെടുവീർപ്പിട്ടു.

"ആ നിന്തിയും ധർമ്മവും ഏനിക്കും അറിയാമല്ലോ, ശിഷ്യാ? എന്നാൽ സന്ദർഭം നോക്കി ധർമ്മം അനുഷ്ഠിക്കണം. വിതച്ച കണ്ടും ഉഴുന്നതു പാപംതന്നെ. സമ്മതിച്ചു. എന്നാൽ ഗ്രാമാധികാരിയെ പട്ടിണി കിടത്തുന്നതു്

അതിലും വലിയ പാപമല്ലേ? കാലവർഷം കനിഞ്ഞില്ലെങ്കിൽ, വിതച്ച കണംതന്നെ തുലാവർഷത്തിൽ വീണ്ടും ഉഴുതു വിതയ്ക്കുന്നില്ലേ? ഇപ്പോഴും അങ്ങനെയാണെന്നു വിചാരിച്ചാൽ മതി. വേണ്ടാത്ത ചിന്തകൾ തലയിൽവെച്ചു നടക്കരുത്, കേട്ടോ. ഇനിയെന്തു പാപമുണ്ടെങ്കിലും അതൊക്കെ ക്ഷമിക്കാൻ നാം ഇവിടെയുണ്ടുതാനും! നിങ്ങളുടെ സ്വന്തം കണ്ടത്തിൽ മററാറെങ്കിലും വന്നു വിതച്ചാൽ നിങ്ങൾ വെറുതെ നോക്കിയിരിക്കുമോ? ഗൌഡക്സ് അവ കാശപ്പെട്ട ഭൂമി ഗൌഡക്സ് കിട്ടണം. അതിനു നിങ്ങൾ സഹായിച്ചു പററു." പഡപ്പേന്റെ സാരം ആവേശഭരിതമായി. വിതച്ച കണം ഉഴുതുമറിച്ചു വീണ്ടും വിതയ്ക്കുന്നത് അത്യാവശ്യമാണെന്നും അദ്ദേഹം സമ്മതിച്ചിരിക്കുകയാണ്. അതിനു സമ്മതമുള്ള കൃഷിക്കാർ പഡപ്പേന്റെ പാദംതൊട്ട് ആണയിടണം. സമ്മതമില്ലാത്തവർ അതു വ്യക്തമാക്കണം. തനിക്കെതിരായി നിൽക്കുന്നവർ ആരാണെന്നെങ്കിലും ഗൌഡർക്കറിയിണമല്ലോ.

കൃഷിക്കാരിൽ ഭിന്നാഭിപ്രായങ്ങൾ ഉടലെടുത്തു. ഭൂമിദേവിയെക്കുറിച്ച് ഭക്തിയില്ലാത്ത ചിലർ ഇതിനെത്തുകൊണ്ടു സമ്മതിച്ചുകൂടുന്ന ചോദ്യം. എന്നാൽ മറ്റു ചിലർ അതിലേറെ ശാഠ്യം പിടിച്ചു. പഡപ്പേന്റെ അഭിപ്രായ പ്രകാരം ചിലരുടെ വികാരങ്ങളെ പ്രണപ്പെടുത്തി. ഇത്തരം വാക്കുകൾ ഉറിയായതനുപോലും പാപമാണെന്നും അവർ പുറത്തു പറഞ്ഞില്ലെന്നേയുള്ളൂ. കുറച്ചുസമയം സഭസ്വരീൽ കളുകുകൂപ്പു നടന്നു.

ഇടയൻ മുപ്പൻ മായപ്പൻ കൂട്ടത്തിൽ നിന്നെഴുന്നേറ്റുവന്നും പഡപ്പേന്റെ പാദങ്ങളിൽ വീണു. "ഗുരുസ്വാമിയുടെ പാദംതൊട്ടു ഞാൻ ആണയിടുന്നു— ഗൌഡരുടെ ഭൂമി സ്വാധീനപ്പെടുത്താൻ അദ്ദേഹം പറയുന്നതുപോലെ ചെയ്യാൻ ഞാൻ തയ്യാറാണ്." അവൻ പരസ്യമായി പ്രഖ്യാപിച്ചു. പഡപ്പേന്റെ മുഖം വികസിച്ചു. വാമുലയത്തോടെ അവന്റെ തലചിടിച്ചയർത്തി, അവന്റെ പുറത്തു തട്ടി. "ഗുരുഭക്തിയെന്നുവെച്ചാലിങ്ങനെ വേണം. ഇങ്ങനെ പത്തു പേരുണ്ടെങ്കിൽ ഈ ഗ്രാമം തന്നെ ഭരിക്കാം. സ്വാർത്ഥികൾ ആയിരമെണ്ണം ഉണ്ടായിട്ടെന്തു ഫലം? അവരെക്കൊണ്ടെന്താവും? തക്കോവിടക്കും വാങ്ങിത്തരാൻ ഗൌഡർ വരണം. കലപ്പയും കാളയുമായിവന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ടത്തിൽ വിതയ്ക്കണമെന്നു പറയുമ്പോൾ ധർമ്മത്തെക്കുറിച്ച് പ്രസംഗിക്കുകയാണ്! ഇത്തരക്കാരെക്കൊണ്ടും ഏതെങ്കിലും പ്രയോജനമുണ്ടോ? മായപ്പാ, നീയൊരു തെൻ മാത്രമാണ് ഏന്റെ പ്രിയശിഷ്യൻ!" അവനെ പ്രശംസിക്കുന്ന വ്യാജേന മറ്റുള്ളവരെ അദ്ദേഹം അവഹേളിച്ചു.

"അല്ല ഗുരുസ്വാമി! ഇന്നു നാം ഉഴുതു വിതച്ചാൽ പാപ്പ്തിയമ്മയുടെ ആളുകൾ വന്നു വീണ്ടും ഉഴുതിട്ടാൽ ഭൂമി തരിശായിക്കിടക്കില്ലേ?" ഒരു കർഷകൻ തടസ്സവാദം കൊണ്ടുവന്നു.

"ഒരു നല്ല ഭാര്യത്തിനറിയാംകയാണം. അപ്പോൾ ഭൂമി തരിശായിക്കിടക്കുന്നതു വലിയ കാര്യമാകേണ്ടതില്ല. കരുതിക്കൂട്ടി തരിശിട്ടാൽ അതു പാപമാണ്. ഗൌഡരെ സഹായിക്കാൻ ഇറങ്ങിയവർ ഇതൊന്നും പരിഗണിക്കേ

ണ്ടതില്ല. തരിശായി കിടന്നാൽ പിന്നെയെന്തു ചെയ്യുമെന്ന ചിന്ത നിങ്ങൾക്കാവശ്യമില്ലാത്തതാണ്. ഈ അറകാശപ്രശ്നത്തിന്റെ പേരിൽ ഭൂമി വെറുതെ കിടന്നാൽ ആരും ചത്തുപോകയൊന്നുമില്ല.' അദ്ദേഹം സമാധാനിച്ചു.

ഇത്രയുമൊക്കെയായിട്ടും ചില കൃഷിക്കാർക്ക് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായത്തോടു യോജിക്കുവാൻ പറ്റിയില്ല. തലമുറകളായി ഗൌഡന്തള തറവാട്ടിലെ അന്നംതിന്നു വളന്നവർ. അവരുടെ രക്തവും മാംസവും ആ തറവാടിന്റെ അംശമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. ഉണ്ടു ചോറിനും താമസിച്ച് വീടിനും ജോലിചെയ്യുന്ന വയലിനും കുറവുവരുത്തി വെണ്ണരുത്ത്. അത് കർഷകന്റെ സംസ്കാരമല്ല. ആയിരത്താണ്ടുകളായി നിലനിന്നുവരുന്ന അവരുടെ വിശ്വാസപ്രമാണങ്ങൾക്ക് ഇണങ്ങുന്നതായിരുന്നില്ല ഈ അഭിപ്രായം. തങ്ങളെ ഇത്തരം ജോലിക്ക് കിട്ടില്ലെന്ന് അവർ സ്വപ്നമാക്കി. അങ്ങനെയൊന്നെങ്കിൽ അവർ തക്കാവിടങ്ങളിന്റെ ആശയം കൈവിടണമെന്നു പഡപ്പേൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന ഉറപ്പിച്ചുപറഞ്ഞു. ബാക്കിരുളുവർ, ഭിന്നാഭിപ്രായക്കാരായ കൃഷിക്കാരെ ദുഷിക്കാൻ ആരംഭിച്ചു.

'ഗ്രാമാധികാരിക്ക് എതിരായി നിന്നുകൊണ്ട് ഇവിടെ ജീവിക്കാനൊക്കുമോ? അദ്ദേഹം ഭൂമി തരിശാക്കിയാലേന്താ? എന്തുവേണമെങ്കിലും ചെയ്യട്ടെ! നമ്മൾക്കെന്തൊ നഷ്ടം? നമുക്ക് കടം വാങ്ങിത്തരും. അദ്ദേഹം പറയുന്നതു ചെയ്തേക്കാം. തീർ.' ചിലർ ഇതും പറഞ്ഞു പഡപ്പേന്റെ പാദംതൊട്ട് ആണയിട്ടു.

ആണയിടാൻ പറ്റില്ലെന്നു പറഞ്ഞവർ നിരാശരായി മടങ്ങി. അവരുടെ മനസ്സ് അസ്വസ്ഥതയോടെ നിറഞ്ഞു. വരുന്നതുവരട്ടെ. അവർ കരുതി. ലിങ്കപ്പഗൌഡരെ പിന്താങ്ങാനും ധാരാളം ആളുകളുണ്ടായിരുന്നു. അവരെയുംകൂടി ലിങ്കപ്പഗൌഡർ താലൂക്കാപ്പിസിഡേയ്ക്കു പറപ്പെട്ടു. അതിനു മുമ്പ് പഡപ്പേനെ നമസ്കരിച്ച് അനുഗ്രഹം വാങ്ങാൻ മറന്നില്ല. മടങ്ങി വന്നശേഷം ഗൌഡരുടെ വയൽ സ്വാധീനപ്പെടുത്താമെന്നു തീരുമാനിച്ചു.

മാത്തിൽ നടന്ന ഈ ചർച്ച വളരെ വേഗം ഗ്രാമത്തിലാകെ പരന്നു. കേട്ടവരൊക്കെ വിചിത്രമായി. ചിലനെയുടെ വയൽ സ്വാധീനപ്പെടുത്തിയ കാലത്തു തന്നെ ചിലർക്കു മനഃപ്രയാസമുണ്ടായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ പഡപ്പേൻ പാദോജിയുടെ അഭിമാനത്തിന്റേലാണു കൈവെച്ചിരിക്കുന്നത്. സാധാരണക്കാരരുടെ വികാരങ്ങൾ ഈ വാർത്തകേട്ടു തീർച്ച.

ഗൌഡരുടെ തറവാടുവക സ്വന്തം ഭൂമി കൈവിടേണ്ടിവരുമെന്ന വാർത്ത ആരൊക്കെയോ വന്നു പാറ്റുതിയക്കയെ അറിയിച്ചു. തന്റെ അപ്പിൻ തള്ളപ്പെട്ടതു മുതൽ പാറ്റുതിയക്ക അവശ്യമായിരുന്നു. സ്വന്തം ജോലിക്കാരൊഴിച്ച് അവർക്ക് ബാഹ്യപ്രവർത്തനമായി യാതൊരു ബന്ധവുമില്ല. ഇനിമേൽ ഒരിക്കലും സ്വന്തം അഭിമാനപ്രശ്നങ്ങളും ഏകാന്തതയ്ക്ക് ചേരിപ്പോകുകയോ ഇടവരുത്തില്ലെന്ന് അവർ തീരുമാനിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. വന്നിടത്തോളം

അപമാനംതന്നെ അവർക്കു മതിയായിരുന്നു. ഈ വീടുവീട്ട് ജ്യേഷ്ഠന്റെ വീട്ടിലേക്കു പോയാലോ എന്താവുമെ അവർ ചിന്തിച്ചതാണ്. എന്നാലും അവരുടെ മനസ്സിലുണ്ടായിരുന്ന കാര്യമായിരുന്നില്ല. ശങ്കരപ്പഗൗഡന്മാരായിരുന്ന കാലത്തുതന്നെ ഒരിക്കലും പോയിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം മരിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ തറവാടിനെ നഗ്നിച്ചു സ്ഥലം വിട്ടുകയോ? ഈ തറവാടിനെ നിലനിൽപ്പാക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടില്ലെന്നോ? അവർ നാടുവിട്ടു പോകയെന്ന ചിന്ത ഉപേക്ഷിച്ചു. അങ്ങനെ സ്വന്തം പറമ്പിനു പുറത്തു എത്ര സംഭവിച്ചാലും ശ്രദ്ധിക്കില്ലെന്ന ഒരു സ്ഥിതിവിശേഷത്തിലെത്തി. വീട്ടിലെ കർമ്മകാലിക കാര്യങ്ങളും ജോലിക്കാരനെയും കാര്യം നോക്കി നടത്താൻതന്നെ അവർ പ്രയാസമായിത്തീർന്നു. മക്കളെയും നോക്കണം. പാവ്തിയമ്മ പൂർണ്ണമായി വീട്ടുകാര്യങ്ങൾ നോക്കിനടത്തുന്നതിൽ നിമഗ്നയായി.

അവർ ലോകത്തെ മറന്നുകൊണ്ടും ലോകം അവരെ മറന്നില്ല. ശങ്കരപ്പഗൗഡൻ മരിച്ചതിനുശേഷം അനേകമനേകം പ്രശ്നങ്ങൾ ആ തറവാടു നേരിടേണ്ടിവന്നു. ഗൗഡരുടെ തറവാടു പാലക്കാട്ടിന്റെ ജീവകേൾമാണ്. എല്ലാ അടിയുടേയും ലക്ഷ്യം അതുതന്നെയായിരുന്നു. ഭാരതപൗർണ്ണമിക്ക് വിളങ്ങുന്നിന്ന വയൽ കൊള്ളയടിക്കപ്പെടേണ്ടതായിരുന്നു; ഹോളിപൗർണ്ണമിക്ക് വീടുകൊള്ളയിടാൻവന്നു; ആഷാഢപൗർണ്ണമിക്ക് തങ്ങളുടെ വീട്ടിൽ വൃഷ്ടപൂജ നടന്നില്ല. ചികപ്പൻ അധികാരിയായശേഷം തന്റെ വീടു സ്വാധീനപ്പെടുത്താനായി ആക്രമണം സംഘടിപ്പിക്കപ്പെട്ടു.

തറവാടിന്റെ പുണ്യംകൊണ്ടു ഇന്നുവരെ രക്ഷപ്പെട്ടു. ഇപ്പോഴും അതേ പുണ്യം രക്ഷിച്ചുയ്ക്കും. ഗൗഡത്തി ആശിച്ചു. എത്രതന്നെയായാലും ആളുകൾ ഗൗഡരെ മറക്കില്ല. പാലക്കാട്ടിന്റെ ജീവൻ നൽകിപ്പോന്ന തറവാടാണിത്. കോളറകൊണ്ടു ആകസ്മികമായി മരിച്ച ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ ആഭിജാത്യവും മൗഢാഭ്യസ്തം ഇത്രവേഗം ആളുകൾ മറന്നുകളയുമോ? അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്മശാനയാത്രയിൽ നാടു മുഴുവൻ പങ്കെടുത്തിരുന്നതാണ്. ഇന്നും ഗൗഡരുടെ തറവാട്ടിലെ സുഖദുഃഖങ്ങൾ തങ്ങളുടെ സ്വന്തമെന്നു കരുതുന്ന ആളുകൾ ഗ്രാമത്തിലുണ്ടു! പലപ്പോഴും വാക്കു കേട്ടിട്ടും തക്കവിധം വേണ്ടെന്ന ചിലർ പറഞ്ഞത് ഇതിന്നു തെളിവാണ്.

എല്ലാം ശരിതന്നെ. എങ്കിലും വിധി വീണ്ടും ഇതേ തറവാടിനെ എതിനാണു പരീക്ഷിക്കുന്നത്? എത്രയായാലും താനൊരു സ്ത്രീ. ഇത്തരം ആഘാതങ്ങളെ ഏറ്റവും സഹിക്കാനാവുമോ? തനിക്ക് ബന്ധുക്കളായി ആരുമില്ലെന്നോ! അവർ ചിന്താശ്രാന്തയായി. വിശ്വസ്തരൊക്കെ തക്കസമയത്തു കയ്യൊഴിച്ചുകളഞ്ഞു. പാവ്തിയമ്മയുടെ ഭാവി ആശങ്കകളായിത്തീർന്നു. എന്തൊരു ആപത്തു; ദുസ്സംസാരിച്ചുകളയാം. എന്തൊരു ശോചനീയം. ബാലാചാര്യരെയും അവർ വിളിക്കാൻ പറഞ്ഞുവെച്ചു.

ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽവെച്ച് അപമാനനമായ ആചാര്യരുടെ മനസ്സ് വല്ലാതെ വ്രണപ്പെട്ടു. മേലാൽ യാതൊരു പൊതുപ്രവർത്തനത്തിലും ഇടപെടില്ലെന്ന് നിശ്ചയിച്ചുകഴിഞ്ഞു. അറുപതു കഴിഞ്ഞു; ഇപ്പോൾ മരണത്തിന്റെ നിഴലിൽ കഴിയുകയാണ്. അങ്ങനെയുള്ളവർക്ക് ജീവിതത്തെക്കുറിച്ച് പറയാൻ ഏതെങ്കിലും യീതികാരും? അവരുടെ ഉപദേശം വല്ലവരും കേൾക്കുമോ? ഉപദേശിക്കുകയെന്നത് ഒരു ദൃശ്യലമായി മാറിയ ജീവിതം ഇനിയെന്തുചെയ്യും? നേരിട്ടുവേരിച്ച ഭാരം യാഥാർത്ഥ്യവും ഭാരണമായിരുന്നു; ഇങ്ങനെയൊരു സഹിഷ്ണു ആചാര്യർ സഹിക്കാനുള്ള ശ്രമത്തിലാണ്. മനസ്സ് കല്ലാവണം. ജീവിതത്തിൽ അണിയണിയായിരുന്ന ദുഃഖങ്ങൾ ആഘാതമേല്പിച്ചു; പക്ഷേ, മനസ്സ് മരവിച്ചപ്പോഴായിട്ടില്ല; സൂക്ഷ്മവേദങ്ങളും ഉൾക്കൊള്ളാനുള്ള കഴിവും ഇനിയും നഷ്ടപ്പെട്ടിട്ടില്ല. ശരീരത്തിന് പ്രായം ബാധിച്ചു; ജീർണ്ണിച്ച പല അവസ്ഥകളും ജീവശക്തി നഷ്ടപ്പെട്ട മട്ടാണ്. പക്ഷേ, മനസ്സ് അങ്ങനെ ആയിട്ടില്ല. തന്റെ ജീവിതകാലത്തെങ്കിലും ഗ്രാമജീവിതം സംഗ്രഹമായിരിക്കണമെന്ന് ആചാര്യർ കൊതിച്ചു. സമൃദ്ധമായ സുഖം ഇവിടെ ലഭ്യമാണ്; ഈശ്വരന്റെ കാരുണ്യം അപാരമാണ്; എന്നിട്ടും മനുഷ്യൻ അവന്റെ അവിവേകംകൊണ്ട് സകലരേയും നശിപ്പിക്കാൻ ഏതാണ് കാരണം? അതിനിഗൂഢമായ ഒരു സമസ്യയായി ഇത് ശേഷിക്കുന്നു.

ഗ്രാമജീവിതത്തിന്റെ ആധാരശിലകളെ ഇളകിപ്പോയിരിക്കുന്നു. ആചാര്യർ അതു കാണുന്നുണ്ട്. നിത്യവും താൻ കാണുകയും കേൾക്കുകയും ചെയ്യുന്ന അവിവേകങ്ങൾ അതിനെ തെളിവാണു്. രക്തത്തിൽ വിഷം കലർന്നുകഴിഞ്ഞു; അത് ദേഹമാസകലം വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നു. ആളുകളുടെ കാഴ്ചപ്പാടുകളെ വിഷമയമായിരിക്കുന്നു. ഈ ചുറ്റുപാടിൽ നന്മയെങ്ങിനെ കാണാനാവും? മനസ്സ് ബുദ്ധിയും ഹൃദയവും സമതുലിതാവസ്ഥയിൽ നിൽക്കണം. പിടഞ്ഞാടുന്ന മനുഷ്യൻ പ്രപഞ്ചത്തേയും അങ്ങനെയേ കാണൂ. അതിലുരുതമില്ല. പിത്തംകയറി തലചുറ്റുന്നവൻ ലോകം കുറഞ്ഞുനാമായി തോന്നാറില്ലേ? ദുഃഖിതനായിരിക്കുന്നവൻ ദുഃഖമല്ലാതെ മറ്റൊന്നെങ്കിലും കാണാൻ കഴിയുമോ?

ആചാര്യർ ഗീത തുറന്നു. ഈയിടെയായി ആ ഗ്രന്ഥം തൊടാതെയിട്ടു. പെണ്ണത്തിൽ മുതിർന്നവരുടെ ആജ്ഞയ്ക്കു വഴങ്ങി ഗീതാശ്ലോകങ്ങൾ മനഃപാഠമാക്കിയിരുന്നു. വളരെ വലുതായപ്പോൾ ഉദരപുരണാർത്ഥം പുറംപാദമായണം നടത്തവേ ഗീതയിലെ ഉപദേശങ്ങളെക്കുറിച്ച് വിളമ്പിയിരുന്നു. എന്നാൽ സ്വന്തം പ്രശ്നങ്ങളെ അപഗ്രഥിക്കാൻ ശ്രമിച്ചിരുന്നില്ല; ഇപ്പോൾ ഈ സമസ്യകളുടെ പുഴയിൽ ഒറ്റപ്പെട്ടപ്പോൾമാത്രം ഗീത തുറന്നുനോക്കാൻ തോന്നി. പരിസരമാകെ കഴപ്പത്തിൽ മുഴുകിയപ്പോൾ, ബുദ്ധിമുട്ടും പിടിപെട്ടപ്പോൾ, ബന്ധുക്കൾതന്നെ പരസ്പരം ആയുധമെടുത്തപ്പോൾ, ധർമ്മധർമ്മങ്ങളുടെ അതിർവരമ്പുകൾ ഇടിഞ്ഞുപൊളിഞ്ഞപ്പോൾ ഭഗവാൻ ഈ ഉപദേശം നൽകി അനുഗ്രഹിച്ചു. അത്ഭുതമെന്നപ്പോലൊരു പുരുഷശ്രേഷ്ഠൻ തന്നെ വഴിക്കുറിച്ചപ്പോഴായില്ലേ?

ആചാര്യർ മാലകൾ മറിച്ചു. അന്തരംഗത്തിലെ പ്രകൃത്യാധാരവുമായ ഏകദൈവ ശാന്തമാക്കുമെന്ന ചിന്തയോടെ തെരഞ്ഞെടുത്തു. രണ്ടാമദ്ധ്യായത്തിലെത്തി. സ്ഥിതിപ്രജ്ഞന്റെ ലക്ഷണങ്ങളെന്താണെന്നും അജ്ഞൻ ചോദിച്ചപ്പോൾ ഭഗവാൻ വിവരിക്കുന്ന ഭാഗം. ആചാര്യർ ഏകാഗ്രചിത്തനായി പാരായണം തുടങ്ങി. അതിലെ ഓരോ വാക്കിനും ആചാര്യരുടെ ദീർഘകാലാനുഭവങ്ങൾ ഭാഷ്യം ചമച്ചുതുടങ്ങി. മനസ്സിലുള്ള സകല രൂപം നഷ്ടം നഷ്ടം ത്യജിച്ചു. ആത്മസംശ്ലേഷം നേടിയവനാണ് സ്ഥിതിപ്രജ്ഞൻ. തനിക്കു രൂപം നഷ്ടം ചെയ്യാനുമില്ലേ? ഉറപ്പിച്ചു പറയാനോക്കുമോ? പ്രാണൻ പോകുന്നതുവരെയും ഏതെങ്കിലും മാരാഗ്രഹം അതിനോടു് ഒട്ടിപ്പിടിച്ചു കിടക്കും. ഒന്നാലോചിച്ചാൽ അദ്ദേഹത്തിനു വ്യക്തിപരമായ ഒരൊറ്റ ആഗ്രഹവുമില്ല. ഈശ്വരൻ തന്റെ ജീവിതത്തെ രൂപപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതാണെന്നാണ്. എന്നാൽ സൂക്ഷ്മ പരിശോധനയിൽ തന്റെ പൊതുജീവിതത്തിലാകെ ആഗ്രഹങ്ങൾ പടർന്നു കിടക്കുന്നതായി കാണാം. തന്റെ ചുറ്റുമുള്ള ആളുകൾ തന്നെ അനുസരിക്കണമെന്നും ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നില്ലേ? ഏതു രൂപത്തിലായാലും കാമം ദുഃഖദായകമാണെന്നു ഗീത പഠിപ്പിക്കുന്നു. അതെങ്ങനെ ഒഴിവാക്കാം? ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ മനസ്സിനെ വിഴുങ്ങുന്നു; മനസ്സ് വിവേകത്തെയും. പിന്നെ? പിന്നെ, 'ബുദ്ധിനാശം' പ്രണശ്യതി!"

സുഖം വന്നുചേരുമ്പോൾ ആഹ്ലാദിക്കരുത്! ദുഃഖം കടന്നുവരുമ്പോൾ വിഷമിക്കരുത്. എന്നാൽ മനസ്സിന്റെ ഘടനയിൽ തന്നെ ഈ സന്തോഷ സന്താപങ്ങളുടെ ഒരു മിശ്രിതമുണ്ട്. സംയമം പാലിക്കണം. പക്ഷേ, അത് ഏവിടെനിന്നു തുടങ്ങണം? ആയിരമായിരം നദികൾ ചെന്നുചേർന്നാലും സാഗരം ഗംഭീരമായിത്തന്നെ വർത്തിക്കുന്നു; അതുപോലെ സ്ഥിതിപ്രജ്ഞൻ നിറകടം പോലെ തുളുവാതിരിക്കുന്നു. ആചാര്യർ കരേസമയം ഈ ഉപമയെക്കേറിച്ചു ചിന്തിച്ചു. മനസ്സ് പുഴയെപ്പോലെയാവരുത്. അങ്ങു മലനാട്ടിൽ മഴപെയ്താൽ മതി; ഇങ്ങു പാളത്തിൽ വെള്ളപ്പൊക്കം! നദി ഇരുകരകളും തല്ലിത്തകർത്തു്, അലച്ചാത്തു് ഒഴുകിത്തുടങ്ങും. ഇങ്ങനെ നൂറുകണക്കിനു പുഴകൾ നിറന്നുരായി പ്രവഹിച്ചെത്തിയാലും വൻതീരകളെടുത്തടിച്ചാലും സമുദ്രം തുളുമ്പി മറിയുന്നില്ല. ആചാര്യർ ഒരിക്കലും കടൽ കണ്ടിരുന്നില്ല. എന്നാൽ അദ്ദേഹം അതിനെ ഭാവനയിൽ കണ്ടു. തന്നെ ചുഴ്ന്നുനീക്കുന്ന കഴപ്പങ്ങളിൽ സംയമം അത്യന്താപേക്ഷിതമായിരിക്കുന്നു. മുഖേനയോതവണ ഇങ്ങനെ തീരമാനിച്ചിരിക്കെങ്കിലും പരാജയപ്പെട്ടുപോയിരുന്നു. ഇപ്പോൾ തീരമാനം ഉറപ്പിരിക്കുന്നു. താൻ വലിയ അപരാധങ്ങളൊന്നും ചെയ്തിട്ടില്ല. നേരാണ്. തെറ്റൊഴിയിട്ടില്ലെങ്കിലും മനസ്സിന്റെ സഞ്ചലിതാവസ്ഥ തെറ്റിപ്പോകയാണ്. ചിലപ്പോൾ ഓഹവശഗമാകുന്നു; ചിലപ്പോൾ വികാരവിവശമാകുന്നു. പാളത്തിൽ നടന്ന സംഭവങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അന്തരംഗത്തെ പിടിച്ചുലച്ചിരിക്കുകയാണ്. ഇനിയൊരിക്കലും അതിനിടയാകരുത്.

ഗീത ത്രാന്തവെച്ച് അദ്ദേഹം തന്റെ ജീവിതത്തെ അതിലൂടെ പരീക്ഷിച്ചു തുടങ്ങി. ജീവിതമാകെ പ്രസ്തുതമാണെന്നും അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നി. ആചാര്യരുടെ വ്യഥപ്രധാനമായും ഇതാണ്. താൻ ചെയ്ത ഒരു നല്ല കാര്യം ഇന്നതാ

ഒന്നു തൊട്ടുകാണിക്കാവുന്ന ഒന്നുമില്ല! അനിവാര്യമായ കർമ്മങ്ങൾ പലതും ചെയ്തു, എന്നാൽ വിവേകപൂർവ്വം ചെയ്തു കർമ്മത്തിന് ഊഷ്മണയെ യേപ്പെടുത്തേണ്ടതില്ല; അതിൽനിന്നു വളരെ വേഗം മോചനം നേടാം. ആദ്യകാലങ്ങളിൽ ആചാര്യർക്ക് ഇതു വേദാന്തതത്വങ്ങളായിരുന്നു. എന്നാലിപ്പോൾ തത്വങ്ങൾക്കു ജീവൻ വെച്ചിരിക്കുന്നു. പുതിയ അർത്ഥങ്ങൾ വെളിച്ചത്തു ചാടിത്തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ഇന്നോളം ഒന്നും തിരിയാത്ത വ്യക്തിത്വം നയിച്ചു. ഇനിയെങ്കിലും ബോധം തെളിയണം.

ഇക്കാരണങ്ങളാൽ പാശ്ചാത്യർക്കു പരഞ്ഞയച്ചെങ്കിലും ആചാര്യർ അങ്ങോട്ടു പോയില്ല. ഈ വിഷമവ്യവസ്ഥയിൽനിന്നും ഒരിക്കൽ രക്ഷപ്പെടണം. സഹനശ്രുതി കാരണം ഓരോ വലയിൽചെന്നു കടുത്തുപോയ പതിവു നിൽക്കണം. ഗീതയിൽതന്നെ പൂർണ്ണമായി മുഴുകിയിരുന്നു. ചുറ്റുപാടുകളിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടാൻ ആചാര്യർ തീരുമാനിച്ചു. ശേഷപ്പൻ അദ്ദേഹത്തെ കാണാൻ വന്നു. രണ്ടു തവണ വിളിക്കേണ്ടിവന്നു.

ആചാര്യർ തലയുയർത്തി. ശേഷപ്പൻ! അയാളെ മോചിപ്പിച്ചതു ഞാനാണ്. പക്ഷേ, ഒരിക്കലും അയാൾ തന്റെ ഇല്ലത്തേയ്ക്കു വന്നില്ല. ശ്യാമരായർ കല കണ്ണിയായതിനുശേഷം ശേഷപ്പൻ വെളിയിലിറങ്ങി നടക്കുന്നതു വളരെ ദുർല്ലഭമാണത്രെ. കുറച്ചുദിവസം അങ്ങനെ കഴിയട്ടെ; പിന്നെ ശരീരപ്പെട്ടം എന്ന ദേഹം കരുതി. ഇപ്പോൾ അയാൾ ചോദിക്കാതെ, പറയാതെ ഇവിടെ വന്നിരിക്കുന്നു. ആചാര്യർ, അതുതല്ലെട്ടു. വിളിച്ചുടത്തരുത്. ശേഷപ്പൻ യാത്രാ കഥയിൽ പൊടിക്കുപ്പി നീട്ടി.

ശേഷപ്പൻ പാശ്ചാത്യർക്കു വീട്ടിൽപോയി വന്നതേയുള്ളൂ. ആചാര്യർ പോകാതിരുന്നതിൽ അവർക്കു വലിയ വിഷമമുണ്ടു്. അതു കാണാൻ കഴിയാതെ അയാൾ ആചാര്യരെ നേരിട്ടു വിളിക്കാൻ വന്നതാണെന്നറിയിച്ചു. 'ഞാൻ എല്ലാ ഉപായങ്ങളും പറഞ്ഞുകൊടുത്തിരിക്കുന്നു. ആചാര്യരേ, ഒരു പക്ഷേ നാളെ നാട്ടിലെ ഗുണകരമേണം ആകുമിട്ടു കടന്നു', വിതച്ചു കണ്ടു. ഉഴുതിത്തേറ്റു. അതിനു പോലീസിൽ ഹർജി കൊടുക്കാൻ പറഞ്ഞിരിക്കുകയാണ്. അതിനു നിങ്ങൾക്കു സമ്മതിച്ചാൽ മാത്രമേ അവർ ഹർജിയിൽ പ്പെടുത്തൂ. പണ്ടൊരിക്കൽ ഹർജിയിൽ പ്പെട്ടതിനു നിങ്ങൾ ദേഷ്യപ്പെട്ടിരുന്നല്ലോ? അതുവരെ വല്ലാതെ വേദനപ്പെട്ടിരുന്നു. മനസ്സിന് അഭിയോഗിരിക്കുകയാണ്. പാവാ. സ്രീ നാട്ടുകാരുടെ ലിപ്യർക്കു പിന്നാലെ കൂടിയിരിക്കുന്നതു കണ്ടു അവർ യെന്നിരിക്കുന്നു. നമ്മൾ മാത്രമേ ഇപ്പോൾ അവരുടെ കാര്യം നോക്കുന്നുള്ളൂ.' ശേഷപ്പൻ ഗൌഡത്തിന്റെ ഭാഗ്യചേർന്ന സംസാരിച്ചു.

ആചാര്യർ ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല; കൈവിരലുകൾക്കൊണ്ടു് ഏതോ നിലയ്ക്കു് ഏതുകൊണ്ടിരുന്നു. ശേഷപ്പൻ വഴിയും നോക്കിയിരുന്നു; അയാൾ ചുമച്ചു; പൊടി വലിച്ചു. ആചാര്യർ ചുണ്ടനക്കിയില്ല. ശേഷപ്പൻ തന്റെ വാക്കുകൾ ആവർത്തിക്കേണ്ടിവന്നു.

“ഇതിന് ഞാനെന്തു പറയാൻ? എനിക്കൊന്നും മനസ്സിലാകുന്നില്ല, ശേഷപ്പാ. നിങ്ങൾ പറഞ്ഞ ഉപായം നിങ്ങൾക്കു ശരിയല്ലെന്നു തോന്നാം. പക്ഷേ, എന്നിക്കുഞ്ഞനെ തോന്നുന്നില്ല. നാട്ടിലെ ഒന്നോ രണ്ടോ പേർ ഈ അക്രമം കാട്ടുകയാണെങ്കിൽ നിങ്ങളുടെ വഴി കൊള്ളാം. പക്ഷേ, ഇന്നിപ്പോൾ നാട് ഒന്നുകൂടെ തെമ്മാടിത്തം കാട്ടുകയാണു്.” ആചാര്യർ പുതിയ സംഭവ വികാസത്തെ തൂക്കിനോക്കുകയായിരുന്നു.

“അപ്പോൾ എന്തു ചെയ്യണമെന്നാണു് ആചാര്യർ പറയുന്നതു്? ലിങ്കപ്പ എന്ന ഈ പട്ടവിദ്യക്കും പഡപ്പനും അവരുടെ പിന്നാലെ കൂടിയിരിക്കുന്ന ഗുണകർക്കും ഹൃദയമെന്ന ഒന്നുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നുവോ? അവരെയാക്കെ നന്നാക്കിയെടുക്കുമ്പോഴത്തേക്കും നാട്ടു നശിപ്പിച്ചുകഴിയും! അതുകൊണ്ടാണു് ചെയ്യാവുന്നതിൽവെച്ച് ഏറ്റവും ഭ്രമമായൊരുപായം ഞാൻ പറഞ്ഞതു്. അതു, ശരിയല്ലെന്നു നിങ്ങൾ പറയുന്നു. എന്നാൽ പിന്നെ ഏറ്റവും നല്ല മരറൊരു പായം നിങ്ങൾ പറയൂ.” അറിയാനുള്ള ആഗ്രഹവും കരേ വിഷമവും കലർന്ന സ്വരത്തിൽ ശേഷപ്പൻ പറഞ്ഞു.

“എന്തോ ഏതോ! അതൊന്നും എനിക്കറിയില്ല. ശേഷപ്പാ, പഴയതുപോലെ എനിക്കീ പൊതുക്കാര്യത്തിൽ താല്പര്യമില്ല. സന്ദർഭം വന്നാൽ ഞാനിങ്ങനെ പറയും: പാവ്യതിയമ്മ ആ ഭൂമിയെല്ലാം ലിങ്കപ്പനു കൊടുത്തേക്കുട്ടെ. അയാളുടെ ഋണാനുബന്ധം വല്ലതും കാണും! ഇല്ലെങ്കിൽ അയാൾ ശങ്കരപ്പൻറെ മകനായി വരുമായിരുന്നോ?” ആചാര്യർ അത്യന്തം വിഷമത്തോടെ പറഞ്ഞു.

ശേഷപ്പനു് അത്തരം. ആചാര്യക്കു് തലയ്ക്കുള്ളക്കും ബാധിച്ചിരിക്കുന്നുവോ? അയാൾ സംശയിച്ചു. പണ്ടു് അനിതിക്കെതിരെ നിഷ്ഠയോടെ അടരാടിയിരുന്ന ഈ വൃദ്ധൻ അനാവശ്യമായിത്തന്നെ ശത്രുതം സമ്പാദിച്ചു. ഇപ്പോൾ ഇങ്ങനെ സംസാരിക്കുകയോ? ആചാര്യർ പെട്ടെന്നു് ഇങ്ങനെയാവാൻ കാരണം? ശേഷപ്പനു് ഇടയ്ക്കു് അനുകമ്പയും തോന്നി.

എന്നാൽ അയാൾ പ്രശ്നം അവസാനിപ്പിക്കാനുള്ള ഓവമില്ല. വാടം തുടന്നു. ലിങ്കപ്പൻ ചെയ്ത അന്യായങ്ങൾ വർണ്ണിച്ചു: താൻ ഇപ്പോൾ വന്നിരിക്കുന്നതു് ഗൌഡത്തിയുടെ നന്മമാത്രം ലാഭക്കായിയാണെന്നും വെളിപ്പെടുത്തി. ഇത്തരം സന്ദർഭങ്ങളിൽ മിണ്ടാതിരിക്കുന്നതു് അക്രമമാണെന്നു് അയാൾ പറഞ്ഞു. ആചാര്യർ കെട്ടിയിട്ടില്ല. ശേഷപ്പൻ അമ്പരന്നു. ആചാര്യരുടെ സ്വഭാവം അയാൾക്കു് തീർത്തും അറിയാവുന്നതാണു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നേപ്പഹത്തി വർണ്ണയും വിദ്വേഷത്തിന്റെയും കഥകൾ നന്നായറിയാം. പണ്ടൊരിക്കൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ തമ്പാട്ടിൽ സ്വത്തു് ഓഹരി വെച്ചേണ്ടുന്ന ഘട്ടംവന്നു. സ്വന്തം മന്ത്രിയുടെ മകൻ നാലയണാചാരി, തനിക്ക് ന്യായമായ ഓഹരി കിട്ടിയില്ലെന്നു തർക്കിച്ചു. ഗ്രാമത്തിലെ പ്രമാണിമാരെ വിളിച്ചു് ആചാര്യരുടെ ഓഹരിക്കുവേച്ചു പതിനഞ്ചുസെന്റ സ്ഥലം തന്നിക്കു കിട്ടണമെന്നു് അയാൾ ശഠ്യം പിടിച്ചു. ആചാര്യർ അതു് കൊടുക്കില്ലെന്നു പറഞ്ഞു. ലിങ്കപ്പന്റെ ഡരെപ്പോലെ നാരായണാചാരി ബന്ധുക്കളുമായി സംഘടിച്ച് ആ ഭൂമി ഉഴുതു പിടിച്ചു് സ്വാധീനപ്പെടുത്തി. അതിൽ ശൂണ്യമായിട്ടേതു് ആചാര്യർ കോരത്തി കയറി; ആ വയൽ സ്വന്തമാക്കുകയും ചെയ്തു. ശേഷപ്പനു് അക്കഥ മറന്നിരുന്നില്ല. സന്ദർഭാനുസാരമായി അതു് ഓർമ്മപ്പെടുത്തി.

“ശരിയാണ് ശേഷപ്പാ. നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതു നേരാണ്. എന്നാൽ അതു കൊണ്ടെന്താണിത്? അതേ വയൽ നാരായണൻ കിട്ടിയിരുന്നെങ്കിൽ അവ നെങ്കിലും കഴിയുമായിരുന്നില്ലേ? മക്കളുള്ളവൻ. ഇപ്പോൾ അന്നത്തിന് ഗതിയില്ല. അന്ന് ആ കേസു നടത്തിയിട്ട് അവൻ കിട്ടിയിരുന്ന അല്പസ്വല്പം സ്വത്തു കളഞ്ഞുകളിച്ചു. ഈ കേസിലൊന്നും എനിക്ക് സുഖം കിട്ടിയില്ല. ഇത്തരം കേസുകൾ നടന്നതു കാരണമാണ് ഗ്രാമം ഇന്നി കഴുപ്പത്തിലാകപ്പെട്ടത്. എനിക്ക് ഇതൊന്നും ഇഷ്ടമല്ല!” ആചാര്യർ അതേ നിസ്സംഗതയോടെ മറുപടി പറഞ്ഞു.

അവസാനം പാർവ്വതിയമ്മയുടെ വീട്ടിൽവന്ന് അവരെ ഉപദേശിക്കണമെന്നായി ശേഷപ്പൻ. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞാൽ അവരുടെ യോഗ്യമായ മനസ്സ് ശാന്തമാകും എന്ന് അയാൾ ആശിച്ചു. എത്രയായാലും ഒരു സ്ത്രീ മുഴുവൻ ഗ്രാമവും തനിക്കെതിരായി നില്ക്കുകയാണെന്നു തോന്നിയ അവർ പേടിച്ചുവിറച്ചിരിക്കുകയാണ്. ഗൌരവരുടെ തറവാട്ട് ഇതോടെ മണ്ണടിഞ്ഞു പോകുമോ എന്നാണവരുടെ ആശങ്ക. അവരെ അല്പമൊന്ന് ആശ്വസിപ്പിക്കണം. അതിൽ അന്യായമൊന്നുമില്ലല്ലോ? ആചാര്യർ കുറച്ചിട ചിന്തിച്ചു. അവസാനം സമ്മതിച്ച് ശേഷപ്പനോടൊപ്പം നടന്നു.

പാർവ്വതിയമ്മ ഗൌരവത്തിന് ശേഷപ്പൻ പറഞ്ഞിരുന്നതുപോലെ ആകെ പരിമുച്ഛിതയായിരുന്നു. രണ്ടുപേരും കയറിച്ചെന്നപ്പോൾ താവിടെ മറ്റൊരു ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ജോലിക്കാർ ജോലി കഴിഞ്ഞു സ്വന്തം കടിവുകളിലേയ്ക്കു മടങ്ങിയിരുന്നു. കാവൽക്കാർ ആലയിൽ കിടന്നുറങ്ങുന്നു. ഒരു മന്ത്രിയെ ദീപത്തിന് മുമ്പിൽ പാർവ്വതിയമ്മ ചിന്താമഗ്നയായിരിക്കുന്നു. ആചാര്യരെ കണ്ട പാടേ അവർക്ക് സഹിക്കാതായി. വിങ്ങിക്കരഞ്ഞു അവർ ആചാര്യരുടെ പാദങ്ങൾ കണ്ണുനീർകൊണ്ടു കഴുകി.

ആചാര്യർ അവരുടെ മുമ്പിൽ ഭൂഷംചാരിയിരുന്നു. അദ്ദേഹം തന്റെ അഭിപ്രായം തുറന്നുപറഞ്ഞു: “പാർവ്വതിയമ്മേ, കേൾക്കൂ. ഇത്തരം സന്ദർഭങ്ങളിൽ വിഭ്രമത്തിനും പകർച്ചയും ഇരയാവരുതെന്നു പറയാനാണ് ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടു വന്നത്. അത് ആർക്കും സുഖം നൽകില്ല.”

ശേഷപ്പനെപ്പോലെതന്നെ പാർവ്വതിയമ്മയും ആശ്ചര്യമായി. “അപ്പോൾ ആ പിശാചിനെ എന്റെ വീട്ടിനകത്തു കടിയിരുത്തണമെന്നാണോ നിങ്ങൾ ഉപദേശിക്കുന്നത്?” ശങ്കിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ അവർ ചോദിച്ചു.

“മാത്രമല്ല. ഇനി ബാക്കിയുള്ള രണ്ടു പത്നിയങ്ങളും തുറന്ന് ഗ്രാമത്തിലെ ജനങ്ങൾക്ക് ചോളം വിതരണം ചെയ്യണമെന്നും ഉള്ള കുമി ചികുപ്പുന്ന ഏല്പിക്കണമെന്നും ആചാര്യർ പറയുന്നു. അല്പ ആചാര്യരേ. ഇങ്ങനെ യോജിച്ച ജീവിക്കാൻ നമുക്കെന്തു പറ്റിയിരിക്കുന്നു?” ശേഷപ്പൻ ചോദിച്ചു. ഗൌരവത്തിനുടെ മുന്നിൽവെച്ചു ചോദിച്ചാൽ അതിന് ഫലമുണ്ടാകുമെന്നുവെന്ന് വിചാരിച്ചു.

"ചേരിയെന്നതാണ് ഏകദേശമായിട്ട് ശേഷം. കൂടിതരിശായി കിടന്നാൽ ഗ്രാമത്തിലെ ജനങ്ങൾ പട്ടിണി കിടക്കും. അതു പാടില്ലെന്ന വിചാരിച്ചപ്പോൾ, ഗൗരവങ്ങൾ നിലം ഗ്രാമത്തിന്റേതാണ്. അപ്പോൾപിന്നെ അതിനുവേണ്ടി നാം ശാഠ്യം പിടിക്കരുതെന്നാണ് ഞാൻ പറഞ്ഞത്." ആചാര്യർ അതു പറഞ്ഞു മൗനം പാലിച്ചു.

ശേഷം പാർവ്വതിയമ്മയും ആചാര്യരുടെ വാക്കുകൾ വിചിത്രമായി കേൾക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന് കിടക്കുമ്പോൾ അവർ സംശയിച്ചു. അദ്ദേഹം ലിംഗപരിവർത്തനത്തിൽ ചെന്നിരിക്കുമോ എന്നുപോലും പാർവ്വതിയമ്മ സംശയിച്ചു. എന്നാൽ ആചാര്യരുടെ സംസാരത്തിൽ നിഴലിച്ച സന്തോഷത്തിനും ആത്മാർത്ഥതയ്ക്കും അന്യോന്യമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണുകളിൽ വഞ്ചനയുടെ നിഴൽ തിളങ്ങിയിരുന്നില്ല.

പാർവ്വതിയമ്മയും ആ അഭിപ്രായം സ്വീകാര്യമായില്ല. ഒന്നിനുപുറകെ ഒന്നായി വന്നുപെട്ട അനുഭവങ്ങൾ അവരുടെ അഭിമാനത്തെ വ്രണപ്പെടുത്തിയിരിക്കുകയാണ്. തന്റെ പത്നിയും കത്തിപ്പൊളിക്കുകയും ഇപ്പോൾ നിലം കൈവശപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യാൻ വരുന്നവരോടു പക വീട്ടാൻ അവർ വെമ്പി. ഗൗരവങ്ങൾ തറവാട്ട് ക്ഷാത്രവീര്യത്തിന് പണ്ടേ പ്രസിദ്ധമാണ്. വെറുതെ കണ്ടുവന്നു ആക്രമിക്കുന്നവർ വഴങ്ങിക്കൊടുത്തു, ഉള്ളതെല്ലാം അവരുടെ പാക്കുകളിൽ അർപ്പിക്കുകയോ? സ്വർഗ്ഗസ്ഥനായ ശങ്കരപ്പിള്ളിപ്പിള്ളി വിചാരിക്കും?

"അത് സാധ്യമല്ല ആചാര്യസ്വാമി! ഞാൻ മനസ്സുറപ്പിച്ചിരിക്കുകയാണ്. ഗൗരവത്തിന് ദേവ്യപ്പെട്ടാൽ എന്താകുമെന്ന് അവർക്കൊക്കെ കാണിച്ചുകൊടുക്കണം. കലകണ്ണി പറഞ്ഞതുപോലെ ഞാൻ പോലീസിൽ ഹർജി കൊടുക്കാൻ നിങ്ങൾ ദേവ്യപ്പെട്ടില്ലല്ലോ?" പാർവ്വതിയമ്മയുടെ സ്വരം ആവേശപൂർണ്ണമായിരുന്നു; മറിച്ചു അനുഭാവപൂർണ്ണമായിരുന്നു.

ആചാര്യർ പുഞ്ചിരിച്ചു. എങ്കിലും കൺകോണിൽ വെള്ളം തുളുമ്പിനിന്നു. "ഞാനെന്തിന് ദേവ്യപ്പെടണം? നിങ്ങളുടെ വഴിനോക്കാൻ നിങ്ങൾക്കു സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് ഗുണമുണ്ടാവില്ലെന്ന പറയേണ്ടതു് എന്റെ കർത്തവ്യം. അതു ഞാൻ പറഞ്ഞു. ഒരു കാര്യംകൂടി പറയേണ്ടതുണ്ട്. ഗ്രാമത്തിലെ സ്ഥിതി അറുവെപ്പായിരിക്കുകയാണ്. ഗ്രാമത്തിനെ പിശാചു ബാധിച്ചിരിക്കുന്നു. നാളെ എത്ര സംഭവിക്കുമെന്നു പറയാനാവില്ല. അതിനാൽ നിങ്ങളും കുറച്ചുദിവസം നാട്ടിൽനിന്നു പോകുന്നതാണ് നല്ലതു്. മക്കളാണെങ്കിൽ വളരെ ചെറുപ്പം. നിങ്ങൾ ഒറ്റയ്ക്ക് ഇവിടെ ഇരിക്കുന്നതു സുരക്ഷിതമല്ല." ആചാര്യരുടെ പ്രവചനം നെടുവീർപ്പോടെപ്പോ വന്ന വാക്കുകൾ അതിവേഗമായി കേൾക്കുന്നു.

പാർവ്വതിയമ്മ ആചാര്യരുടെ മുഖത്തേക്കു നോക്കി. അവിടെ ഭീതിയുടെ ചാർമ്മരണ കാണാം. മറ്റൊരു വികാരവുമില്ല. ശേഷംപ്പോൾ മൂലം നോക്കി. കൈമുറപ്പിച്ചു മടുത്തു. എന്താണ് സംഭവിക്കാൻ പോകുന്നതു്? അവരുടെ

ദഃഖം അണമറിഞ്ഞൊഴുകി. കണ്ണനിർ തുളുമ്പി. ചേലത്തുമ്പുകൊണ്ടു മുഖം പൊത്തി അവർ വിങ്ങിക്കരഞ്ഞു. ആ ദഃഖമുക്തമായ അനുരീക്ഷത്തിൽ ആചാര്യൻ ശേഷപ്പുറം തന്റെ ദർപ്പിധിയുടെ പ്രതിരൂപങ്ങളായിത്തീർന്നി. യഥാർത്ഥത്തിൽ ഗ്രാമാന്തരീക്ഷം ഇത്ര ഭീകരമാണോ? ആണെങ്കിൽതന്നെ സമാശ്വസിപ്പിക്കേണ്ട രീതി ഇതാണോ? ഗൌഡന്തടെ തറവാട്ടിന്റെ മാനം സ്വന്തം കൈകളിൽ സുരക്ഷിതമായിരിക്കുമെന്ന് ഗങ്കരപ്പഗൌഡന്തടെ ഉത്സൃഷ്ടയുണ്ടായ വെച്ച വാഗ്ദാനം നൽകിയ വിരന്ധാരാണോ ഇവർ? താൻ കേവലം അനാഥ യായൊരു സ്ത്രീയാണെന്നാണോ ഇവരുടെ വിചാരം? താൻ അപേക്ഷിക്കുന്നത് തന്റെ രക്ഷയല്ല; തറവാടിന്റെ അഭിമാന സംരക്ഷണമാണ്. വ്യക്തിപരമായ സംരക്ഷണം അപേക്ഷിക്കാൻ മാത്രം ദർബ്ബലയല്ല താനെന്ന് ഇവർക്കു കാണിച്ചുകൊടുക്കണം.

“ആചാര്യസ്വാമി, കല്യാണം കഴിഞ്ഞു” ഈ വീട്ടിലേയ്ക്കുവന്ന ഞാൻ തിരിച്ച് അമ്മത്തെയ്തു പോയിട്ടില്ല. എന്റെ ഭർത്താവ് ഇതല്ലാം എന്നെ ഏല്പിച്ചു പോയിരിക്കുകയാണ്. ഞാൻ ഇവിടം വീട്ടു പോയാൽ ഈ തറവാട്ടിൽ പട്ടികൾ വാഴും. ഈ നാട്ടിൽതന്നെയും ഞാൻ മറ്റൊരാളുടെ ഉമ്മറപ്പടി ചവിട്ടിയിട്ടില്ല. ഇനി ഞാൻ നാട്ടിലേയ്ക്കു പോകാനോ? മക്കളെ അയയ്ക്കാൻ പറയുകയാണെങ്കിൽ ഞാൻ അയച്ചേയ്ക്കാം.” ഗൌഡത്തി ദുഃഖനിശ്ചയത്തിന്റെ സ്വരത്തിൽ അറിയിച്ചു.

“അങ്ങനെയാവട്ടെ. അതെങ്കിലും ചെയ്യൂ. നാളെത്തന്നെ കട്ടികളെ നാട്ടിലേയ്ക്കു അയച്ചോളൂ. താമസിക്കരുത്. അതുചെയ്യൂ!”

“ചെയ്യാം സ്വാമി, ചെയ്യാം. അതെന്റെ ധർമ്മമാണ്; എന്നാൽ നാളെ വീട്ടുപോകണമെന്നുമാത്രം പറയരുത്. മക്കളെ അവരുടെ അമ്മാവന്റെ വീട്ടിലേയ്ക്കു നാളെ പറഞ്ഞയച്ചേയ്ക്കാം. വീട്ടിനു കാവൽ ഞാൻതന്നെ. എന്റെ ഏല്പുകൾ ഈ തറയിൽ പൂണ്ടുപോയാലും ഞാനിവിടുന്ന് വിട്ടുപോവില്ല. സ്വാമി, എന്നോടു ദേഷ്യമരുതേ! ഈ തറവാട്ടിന്റെ മാനം കാക്കേണ്ടതു നിങ്ങളുടെയും എന്റെയും ഉത്തരവാദിത്വമാണ്. കലകണ്ണിസ്വാമി, ഹർജി ഏഴുതു. കൊള്ളയടിച്ചവരുടെ കൈകളിൽ ആമം വീഴുന്നത് ഈ കണ്ണുകൾക്കാണ് എന്നിങ്ങനെ കാണണം. ഗൌഡന്തടെ തറവാടിനേറേ വന്നാൽ എന്താവുമെന്ന് അവരറിയാട്ടെ!” ഗൌഡത്തി ആവേശഭരിതയാണ്. ഏതു പറഞ്ഞിട്ടും അവരുടെ അഭിമാനം വിട്ടുവീഴ്ത്താൻ അറിയില്ല. വിവേകത്തിന്റെ മാർഗ്ഗത്തിൽനിന്നും അകന്നുപോയ വികാരാവേശമാണ് അപര നയിക്കുന്നത്. അതവർക്ക് എന്തെന്നില്ലാത്ത ധൈര്യം പകർന്നുകൊടുത്തു. താൻ പറഞ്ഞതുതന്നെയാണു തീരുമാനം എന്ന മട്ടിലാണു സംസാരം. അവരും ജീവിതത്തിലെ ചൈതന്യ സുസ്വപ്നം ആ വാക്കുകളിൽ പ്രകടമായി. പഴയ പാശ്ചാത്യരായുള്ള ഇത്. ആ സ്ത്രീയുടെ ദൈന്യവും ഭീതിയും മാഞ്ഞുപോയിരിക്കുന്നു. അവരുടെ സ്വരം വജ്രംവേലപനം ചെയ്തതുപോലിരുന്നു. അത് ഗൌഡന്തടെ തറവാടിന്റെ വൈശിഷ്ട്യമായിരിക്കാം. ഗങ്കരപ്പഗൌഡൻ മരിക്കുന്നതിനു മുമ്പ് ഇങ്ങനെ തന്നെയല്ലേ സംസാരിച്ചത്? ആചാര്യർക്ക് അന്നത്തെ ആ ചിന്ത വിശദമായി വീണ്ടു പ്രത്യക്ഷമായതുപോലെ തോന്നി.

ആരുമേ പഠയുന്നില്ല. പാഠ്യതീയക്കയും അങ്ങി. ആചാര്യർ സംസാരിക്കാനായില്ല. ശേഷപ്പന്ത തന്റെ അഭിപ്രായം സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടതിൽ സന്തോഷം തോന്നി. എന്നാൽ എന്തു സന്തോഷം? പാഠ്യതീയക്കയുടെ ആവേശം കണ്ടപ്പോൾ അയാളും ഒരു യേശുക്രാതിയായിത്തീർന്നു. ചുരുക്കത്തിൽ ആചാര്യരുടെ നിർദ്ദേശങ്ങൾസമർപ്പണം നടന്നാൽ പോരായ്മയെന്നും എന്നും തോന്നി. മുഴുവൻ ഗ്രാമത്തെയും വെല്ലുവിളിക്കുന്ന അവരുടെ ധൈര്യം അസാമാന്യമായിരുന്നു. എന്നാലത്രും അപകടം ക്ഷണിച്ചുവരുത്തുകയായിരുന്നു. നാട്ടുകാരുടെ ഹീനസ്വരൂപം അവരുടെ ക്ഷമയെ പരീക്ഷിക്കുകയായിരുന്നു. അവരുടെ ചൈതന്യത്തെ മാറ്റുകയെന്നാകുകയായിരുന്നു. ഒരു സ്രീയോഗി അപമാനത്തിന്റെ അനന്തരഫലം!

സമയം അർദ്ധരാത്രിയായി. ശേഷപ്പന്തും ആചാര്യരും ഇറങ്ങി. തെരുവുകൾ വീശുന്നതായിരുന്നു. എന്നാൽ ക്രാന്തപിടിച്ചതുപോലെ പട്ടികളെല്ലാം മണ്ണായി കറുത്തുപോയി. ശേഷപ്പന്തും ആചാര്യരോടും ഓരോന്നും സംസാരിച്ചുകൊണ്ടു നടന്നു.

"ആ സ്രീ വലിയ അഭിമാനിയായാണ്. നിങ്ങളുടെ വാക്കുപോലും വില വെച്ചിട്ടില്ലെന്നായി. അല്ലേ? ഏതൊരു ആകെട്ട്. ഹർജികൊടുക്കാൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതു കൊടുത്തുതരാം. ഈ ലിപിപ്പത്രം പഡപ്പേരും ത്വരിതയിൽ കിടക്കട്ടെ! അതു ചെയ്യണം. കലകണ്ണിസ്ഥാനം പോയി. എന്നാൽതന്നെ ഏതൊരു ആചാര്യരേ? അതില്ലെങ്കിലും ശേഷപ്പന്തും എന്തുചെയ്യാൻ കഴിയുമെന്നു കാണിച്ചുകൊടുക്കട്ടെ!"

ആചാര്യർ ഈ പിറപിറക്കൽ ശ്രദ്ധിച്ചതേയില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്രദ്ധ മുഴുവൻ ഓവിയുടെ മറന്നിരിക്കാണെന്നതിലാണ്.

ലിപിപ്പത്രംഗൗഡർ താലൂക്കുസ്പീസിയിൽനിന്നു മടങ്ങിയപ്പോൾ കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പൻ നാട്ടിലുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഗൗഡത്തിന് ഏഴുതിക്കൊടുക്കണമെന്ന് ഹർജി ഇൻസ്പെക്ടർക്ക് എത്തിച്ചുകൊടുക്കാൻ പോയിരിക്കുകയായിരുന്നു. 'ഇതിനുള്ള ലിപിപ്പത്രംഗൗഡർ' കലിത്തു. കൂടി താൻ സ്വാധീനപ്പെടുത്തണമെന്നുവെച്ച് ഗൗഡത്തിന് ഈ വിദ്യ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കണമെന്ന് അയാൾ തീർച്ചയായിച്ചു. പഡപ്പേൻ ഈ വാർത്ത കേട്ടപ്പോൾ പറഞ്ഞു. 'ഇതിനെന്തിനു വിഷമിക്കണം? ഇൻസ്പെക്ടർക്ക് ഹർജി കിട്ടിയാൽ അപേക്ഷ നാളെ വരും. നാം ഇന്നു രാത്രി തന്നെ ഗൗഡത്തിന്റെ വയൽ ഉഴുതുകയുണ്ടാം, ഇൻസ്പെക്ടർക്ക് വന്നു വയലിൽ കലപ്പുകൊണ്ടുപോകരുതെന്നു പറഞ്ഞാൽ, കണ്ടു അറിയാമായിപ്പോകുമെന്നു പറഞ്ഞു' വിരജ്ഞൻ അനുവാദം വാങ്ങണം. രാത്രികാലത്തും ഉഴുതുകയുണ്ടെന്നത് അത്ര നന്നല്ല. അതുകൊണ്ടിപ്പോൾ വേറൊരു ഉഴുതിയാൽ മതി."

കൃഷിക്കാർ ലിങ്കപ്പനഗവരക്കോട്ടപ്പം അപ്പോൾ എത്തിയതെയുള്ള. തക്കാ വിക്കം വാങ്ങി സൂക്ഷിച്ച ഭരിച്ചില അക്കെട്ടിൽനിന്നും അടിച്ചുവെക്കുന്നതിനു മുമ്പായി, കലപ്പയും നകവു: കാളകളുമായി രാത്രിതന്നെ കണ്ടത്തിലെക്കുന്ന മെന്ന് പഡപ്പേൻ നിർദ്ദേശിച്ചു. സമ്മി അടിച്ചുവെച്ച് ഉറങ്ങ കഴിച്ചതുകേ തന്നെ അവരെല്ലാവരും ആത്മം അനുസരിച്ച് പൂർപ്പെട്ടു.

ഏല്പാവരും വിളക്കണച്ച കിടക്കാൻ പോകുന്ന സമയം: ലിങ്കപ്പനും ഉറങ്ങ കഴിച്ചൊക്കത്തിയിരിക്കുകയാണ്. അയാളുടെ നേതൃത്വത്തിൽ വിതച്ചതുപോലെ മരത്തിപ്പൊട്ടെ. ഒരു പുലയൻ പന്തം ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചു. അതിന്റെ വെളിച്ചത്തിൽ ലിങ്കപ്പന്റെ ശ്രദ്ധയും തെളിഞ്ഞു. ഗൗവരക്കു വീടു് സ്വാധീനപ്പെടുത്താൻ പോയപ്പോൾ കാണിച്ച ഭിരതം ഇനിയൊരിക്കലും കണ്ടുതന്നെ നിശ്ചയിച്ചതുപോലെ കാണപ്പെട്ടു. താനും വലിയ സ്വത്തുകാരനായി, വില സണമെന്ന മോഹം അയാളെ ശ്രുതാവേശപോലെ ബാധിച്ചിരിക്കുകയാണ്. അധികാരസ്ഥാനംകൊട്ടു് സർവ്വവും യുദ്ധംകലയ്ക്കു നേടണം, നിരന്തരമായ അദ്ധ്വാനംകൊണ്ടു സകലവും അയിക്കാനുള്ള ഏത സത്യം അയാൾ ഇറയയിടയായി മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കുകയാണ്.

അയാളുടെ കൃഷിക്കാരും പുറപ്പെട്ടു. ആടും ഒരു ഉത്സാഹവുമില്ല. ഏതൊ ചെയ്തുളകൊക്കത്തു ചെയ്തുകയാണെന്ന ബോധം അവരെ ബാധിച്ചിരിക്കുകയാണ്. എന്നാൽ ഗൗവരർ കടം വാങ്ങികൊടുത്തിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഈ ബോധത്തിനു പ്രസക്തിയില്ലാത്തതായി. രാത്രിയുടെ അന്ധകാരത്തിൽ ഈ പാപബോധം മൂടിച്ചുവെക്കുക ഏറ്റുപ്പവുമായിരുന്നു. ആരകൂട്ടത്തിൽ പ്രത്യേകിച്ചും അത്തരം ബോധം മറക്കുക സുകരമായിരുന്നു. ആരംബലം പാപത്തിനാ വശ്യമാണ്; പുണ്യത്തിനല്ല. പുണ്യം ആത്മശക്തിയുടെ ബലത്തിൽ കാലുന്നി നിൽക്കണം. പാപിക്ക് മരണാനന്തര പാപിയുടെ ആവശ്യം ഉണ്ടാകാം.

പഡപ്പേൻകാരും ഇവരുടെ കൂടെപ്പോയില്ല. ഈ വാർത്തയറിഞ്ഞു് ആരെങ്കിലും ഉഴുന്നതു തടയുകയാണെങ്കിൽ അവരെ തടഞ്ഞു നില്ക്കുന്നതിനു് പുലയരുടേയും കൂലിപ്പണിക്കാരരുടേയും ഒരു റിസപ്റ്റ്സേനയോടൊപ്പം അല്പേകർ മരത്തിൽതന്നെയിരുന്നു. ഉഴാൻ പോകുന്നവരെ ധർമ്മപീഠത്തിലിരുന്നു് ആശീർവദിച്ചയത്താൻ അല്പേകർ മറന്നില്ല.

മരത്തിലും ധാരാളം ആളുകൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. പഡപ്പേന്റെ പ്രിയശിഷ്യന്മാർ. 'തീർത്ഥ'ത്തിന്റെ കപ്പികൾ ഒന്നിനുപുറകേ ഒന്നായി ഭരിഞ്ഞു. അക്കോടൊപ്പം തമാശകൾ പൊട്ടിക്കുകയും സൊള്ളുകയും ചെയ്തുതൊക്കുന്നതും. തീർത്ഥം കടിച്ചു കഴിഞ്ഞു്, ലഹരി കയറിയപ്പോൾ സ്വാമി അരുളിച്ചെയ്യുന്നതെന്താണെന്നറിയാൻ ശിഷ്യഗണം കൗതുകത്തോടെ കാത്തിരുന്നു.

ശിഷ്യന്മാരുടെതന്നെ കർഷകക്കൊഴിവാളിയായ കരിയൻ. അവന്റെ ഭാര്യ കടിലിൽനിന്നു പാഞ്ഞ ഒരു സംഗതി അവൻ മറയ്ക്കുന്നു. അക്കാതൃക്കെക്കുറിച്ചു് സ്വാമി ഏതുപറയുകമെന്നറിയേണ്ടതു് ആവശ്യമാണ്. തീർത്ഥം ചിരയ്യിൽ ഭരിച്ചുകൊടുത്തു. അതിനുശേഷം വിനീതനായി സാഷ്ഠംഗപ്രണാമം

പെയ്തു. "ഗുരുസ്വാമികളേ! ഗൌഡരുടെ ഭൂമി സ്വാധീനമായിക്കഴിഞ്ഞാൽ, വലിയ മാളികയിലെ കർഷകത്തൊഴിലാളികളെ മുഴുവൻ ജോലിക്കു നിർത്തുമെന്നു പറഞ്ഞതാണ്. എന്നിട്ടില്ലാതെ ഉഴാൻ കൃഷിക്കാരെമാത്രം പറഞ്ഞയച്ചിരിക്കുന്നു. നാളെ തങ്ങൾക്കു കൃഷിചെയ്യാൻ ഭൂമി കിട്ടണമെന്നു പറഞ്ഞാൽ അവരോടു് ഇല്ലെന്നു പറയുവാൻ ആവുമോ? ഞങ്ങൾക്കു നാളെ ഏതാണൊരു ഗതി?" അവൻ ബോധിപ്പിച്ചു.

പഡപ്പൻ ഇന്ന് കരുതിത്തന്നെ അധികം കഴിച്ചിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിനിന്നു് ലഹരി കയറിയിരുന്നില്ല. ശിഷ്യോത്തമന്റെ വാക്കുകൾ സശ്രദ്ധം കേട്ടു. അശ്രദ്ധമായ മട്ടിലാണു ശ്രദ്ധിച്ചതു്. അവൻ പറഞ്ഞതു് പൂർണ്ണമായും മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കുന്നു. കാര്യം നേരെ വെട്ടിത്തുറന്നു പറഞ്ഞാൽ ഫലപ്രദമായില്ലെന്നു തോന്നിയതിനാൽ മുഖംമുടിയിടാൻ തീരുമാനിച്ചു. ഒരിക്കൽ കണ്ണു പകുതി തുറന്നു് വീണ്ടും അടച്ചു; അധാരങ്ങൾ വിറച്ചതുടങ്ങി. പുരികക്കൊടികൾ ചളിഞ്ഞു. ആദ്യം "ഹാം" എന്നൊരു ഇടിമുഴക്കംമാത്രം കേട്ടു. ശിഷ്യന്മാർ ശ്രദ്ധിച്ചിരിക്കണമെന്ന സൂചന. അടുത്തനിമിഷം കണ്ണുതുറന്നു. കരിയെന്ന ഒന്നു കടാക്ഷിച്ചു. അവൻ യേശുതെയുടെ കൈകൂപ്പി.

"മകനേ, കേൾക്കൂ. നിന്റെ ഭൂമി നിന്റെ കയ്യിലാണ്. ചോളം അട്ടി കൂട്ടിയിരിക്കുന്നു." അദ്ദേഹം ഗർജ്ജിച്ചു. നല്ലവണ്ണം കേട്ടു. ഒന്നും മനസ്സിലായില്ല. "ഭൂമി പാട്ടത്തിനെടുത്ത കൃഷിക്കാർ കാള പൂട്ടി ഉഴുതിരിക്കയാണു സ്വാമി. വയൽത്തന്നെ ഇല്ല; ചോളം അധികമായി ഏന്നും പറയുന്നു. ഒന്നു തെളിച്ചു പറയാമോ?" അവൻ അപേക്ഷിച്ചു.

"വീതച്ചേടത്തോളം വിളവു തിന്നാൻ കിട്ടില്ല. പണസ്സഞ്ചി വീട്ടിൽവെച്ചുവെക്കു് അതു കാണാൻ കിട്ടില്ല. കൂമ്പാരം കൂട്ടിയിട്ടവന്റെ വായിൽ മണ്ണു്. നിന്റെ വീട്ടിൽവെക്കു് വീഴും പൊന്നും." വീണ്ടും ദേവവാണിപോലെ ഗർജ്ജനം മുഴങ്ങി.

കരിയൻ കൂടുതൽ കഴപ്പുത്തിലായി. ഗുരുസ്വാമിയുടെ മാഹാത്മ്യം അനഭിഗതമാണു്. അദ്ദേഹം അരുളിച്ചെയ്ത വാക്യങ്ങൾ മനസ്സിൽ മമനംചെയ്തു് അതിനും വീണ്ടും വലിച്ചെടുക്കണം. ഉടൻതന്നെ മനസ്സിലായാൽ അതു് അതളപ്പാദകമോ? കരിയൻ സ്വാമിയുടെ വാക്യങ്ങൾ ഉരുവീട്ടു തുടങ്ങി.

പിന്നെ കുറച്ചുസമയം അന്തരീക്ഷം സ്പർദ്ധമായിരുന്നു. അതിനുശേഷം പലയൻ തദ്ദിൻ കൈകൂപ്പി. "ഗുരുസ്വാമികളേ! ഇന്നലെ ചോളംതന്നു; ഞങ്ങൾക്കുതവവുമായി. കണ്ടുകൂടാത്തവർ പലതും പറയുന്നു. 'ആ ഗൌഡത്തിയുടെ പത്തായം നിങ്ങൾ കൊള്ളയടിച്ചിരിക്കുകയാണു്. അതിനവർ ഹർജി അയച്ചിരിക്കുന്നു' എന്നു്. അതിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടാൻ ഏതാണൊരുവഴി, സ്വാമി?" അവൻ ചോദിച്ചു.

സമാധിയുടെ അർദ്ധബോധാവസ്ഥയിലും സ്വാമിയുടെ കാതുകൾ ജാഗ്രതയായിരുന്നു. സമാധിയിൽ നിന്നുണരുക സ്വാമിക്കു് പ്രയാസമുള്ള കാര്യമായിരുന്നു. എങ്കിലും ഒന്നു ഗ്രമിച്ചു് അദ്ദേഹം ബോധാവസ്ഥയിലേക്കു വന്നു.

“എന്താണോ രാജാ, നീയെന്നോ പറയുന്നത്? ഗൌരവത്തിന് ഹർജി അയച്ചിരിക്കുന്നെന്ന് കേട്ടു നീ പേടിച്ചുപോയോ, ശിഷ്യന്?” അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു. സ്വരത്തിൽ ദേവവാണിയുടെ ആവേശമില്ല. മറിച്ചു അല്പം ഇടറിയിരിക്കുന്നു.

“ഗുരുസ്വാമി, നിങ്ങളെപ്പോലും ഞങ്ങളെത്തന്നെ? എന്നാൽ ഹർജി അയച്ചത് നേരാണെന്നു തോന്നുന്നു.” രാജൻ പറഞ്ഞു.

പഡപ്പൻ യഥാർത്ഥത്തിൽ ഇക്കാര്യം അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. ഭൂമി സ്വാധീനപ്പെടുത്താൻ വരുന്നവരെ തടയുന്നതിന് സകാരാരിന്റെ സഹായം ആവശ്യപ്പെടുന്നത് അദ്ദേഹം ഉൾക്കൊള്ളിരുന്നു. എന്നാൽ രാജൻ പറഞ്ഞ കഥ വിശേഷപ്പെട്ടതായിരുന്നു. അതിന് കരുതിക്കൂട്ടിത്തന്നെ, മൂന്നു പത്തായങ്ങളിൽ ലിങ്കപ്പന്റേതെന്നു പറയാവുന്ന ഒരു പത്തായം മാത്രം പൊളിച്ചു ചോറ്റം വിതരണം ചെയ്തതാണ്. എങ്കിലും നാളെ ഇൻസ്പെക്ടർ വന്ന് കിട്ടിയവരെ യൊക്കെ ഇരുണ്ട കൊടുക്കുമ്പോൾ താൻ പ്രേരിപ്പിച്ചിട്ടാണു കൊള്ളു നടന്നതെന്ന കാര്യം പുറത്തു വിഴാതിരിക്കില്ല. പഡപ്പൻ ഉൾക്കൊള്ളി. ഇങ്ങനെ തെളിഞ്ഞാൽ പിന്നെന്തുഗതി?

ലഹരി തലയ്ക്കു പിടിച്ചിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബുദ്ധി അതിവേഗം പ്രവർത്തിച്ചുകൂടാ. ഇതിനു മുമ്പുതന്നെ ആസൂത്രണം ചെയ്തിരുന്ന ഒരു ഗുഹതന്ത്രം ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ ഉയർന്നുവന്നു. എല്ലാപ്പത്തിൽ നാടും കാലിയായിരിക്കുന്നു. തന്റെ സകല പ്രിയപ്പെട്ട ശിഷ്യന്മാരും മരത്തിലുണ്ട്. ഓരോ വീട്ടിലും രൂപ നിറച്ചുവെച്ച പണസ്സഞ്ചികളുമുണ്ട്. ഇവരെ അയച്ചു സഞ്ചികൾ ഇങ്ങെടുപ്പിച്ചാലോ? ഗൌരവത്തിന് ലിങ്കപ്പനോടു പകരം വീട്ടാനായി ഈ പണി ചെയ്യിച്ചതാണെന്നും അവക്കെതിരായി പരാതിയും കൊടുക്കാം! ഇപ്പോൾ കിട്ടിയ അവസരം ഇനിയൊരിക്കലും കിട്ടാൻ പോകുന്നില്ല. ചിന്തയറ്റത്താണെന്നോണം ഒരു ചിന്ത ചാരായംകൂടി മോന്തി.

“രാജാ, ഗൌരവത്തിന് ഹർജി അയയ്ക്കുകയോ അയയ്ക്കാതിരിക്കുകയോ ചെയ്യട്ടെ. അവർ കൊടുത്ത പരാതി സ്വയം പിൻവലിച്ചു അവർ നിങ്ങളുടെ എല്ലാവരും ദേയും കാലിൽ വീഴണം. അങ്ങനെയൊരു പണിയുണ്ട്. ചെയ്യാമോ?” അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു. ശിഷ്യന്മാർ ഉണർന്നു; ഏകാഗ്രചിത്തരായി പഡപ്പന്റെ മുഖം തന്നെ നോക്കിക്കൂട്ടി. പറയാൻപോകുന്ന വിദ്യ എന്താണാവോ?

“ഇപ്പോൾ അറുപതു കൃഷിക്കാർ പണസ്സഞ്ചി വീട്ടിൽവെച്ചു വയലിലേക്കു പോയിരിക്കുകയാണല്ലോ? കടിലുകളുടെ വാതിൽ കത്തിപ്പൊളിച്ചു പണസ്സഞ്ചി എടുത്തു ഇവിടെ കൊണ്ടുവരണം. കൃഷിക്കാർക്ക് അതു ഞാൻ കൊടുത്തു കൊള്ളാം. ഗൌരവത്തിനെ അവരുടെ കടിലുകൾ കൊള്ളയടിച്ചതാണെന്നും അവരെക്കൊണ്ടു ഹർജി കൊടുപ്പിച്ചാൽ എന്തായിരിക്കും സ്ഥിതി.” അദ്ദേഹം ചിരിച്ചു.

ഒരു ജോലിയുമില്ലാതെ വെറുതെയിരിക്കുന്ന ആളുകൾക്ക് ഉത്സാഹവും ആവേശവും വീണ്ടുകിട്ടി. കൃഷിക്കാർമാരും ഒരു ഭാഗത്തു സാഹസപ്രവർത്തനത്തിന് നിറഞ്ഞിരിക്കുകയും തങ്ങൾ വെറുതെയിരിക്കുകയോ? അവർക്കു തീരെ ഹിതമു

ലാഭം കാര്യമാണത്രെ. ഇപ്പോൾ പഡപ്പൻ അവരുടെ മനസ്സിനുള്ളിലെ ഒരു ഗ്രഹത്തിന് തെളിച്ചം നൽകി. കൂടിയിരുന്ന ആളുകൾ കിട്ടിയ ആവേശം ചാരായം കൊണ്ട് ഇരട്ടിപ്പിച്ചു. രാത്രിസമയം. നല്ല ഇരുട്ട്. ചോക്ലിക്കാൻ പറയാൻ ആളില്ല. ഈ സവണ്ണാവസരം പാഴാക്കുകയോ? ഉഴാൻപോയ കൃഷിക്കാർ മടങ്ങാൻ ഇനിയും ഏതായാ സമയം വേണ്ടിവരും. ഒരാരംകൊണ്ട് വീട് കണ്ടു കണ്ടാൽ കൃഷിക്കാരുടെ വീട്ടിൽ ചെന്ന് പണസ്സഞ്ചി കട്ടുകൊണ്ടു വരണമെന്നു തീരുമാനിച്ചു. വീട്ടുകാർ എതിർത്താലോ? അവരെ ഭീഷണിപ്പെടുത്തണം. എങ്കിലും അധികം ചെലവും ബഹുവും കൂടാതെ തന്നെ കാര്യം നടക്കണം. ഇത്രയും തീരുമാനങ്ങളെടുത്തശേഷം പഡപ്പന്റെ ശിഷ്യഗണങ്ങൾ മാരോരുത്തരായി സാഹസകൃത്യത്തിനിറങ്ങിത്തീർച്ച.

കൊള്ളു നടത്താൻ അവരെ ആരു പഠിപ്പിക്കേണ്ടതില്ല. ആ പദ്ധതിയുടെ സകല വിശദാംശങ്ങളും അവർക്കറിയാം. പാതിരാവിലെ ഇരുട്ട്, കാർമോലം നിറഞ്ഞു നിന്ന കാരണം കൂടുതൽ കട്ടപിടിച്ചിരിക്കുകയാണ്. രോളന്റെ മുഖം മററൊരാൾക്കു കണ്ടുകൂടാ. പട്ടികളെയൊക്കെ ഏവിടെ പറഞ്ഞയച്ചിരിക്കുകയാണോ ഏതാ. മറയെണ്ണം കരയുന്നില്ല. ഒരു മണിക്കൂറിനകം പാളളിത്തൈരുവിലെ വീടുകൾക്ക് പുറത്തുനിന്ന് ഓടാറുപെട്ടു വീണു. കൃഷിക്കാരുടെ വീടുകളുടെ വാതിലുകൾ കഴിയാതെയിരുന്നിട്ടു തെററിച്ചു, പൊക്കിയെടുക്കപ്പെട്ടു. ചെലയും ഓശയുമില്ലാതെ പണസ്സഞ്ചികൾ അപഹരിക്കപ്പെട്ടു. രണ്ടു മണിക്കൂറുകൊണ്ട് പണസ്സഞ്ചി മുഴുവൻ പഡപ്പന്റെ മഠത്തിലെ വലിയ പെട്ടിയിൽ നിക്ഷേപിക്കപ്പെട്ടു. പണസ്സഞ്ചിയൊക്കൊപ്പം കട്ടുകൊണ്ടുവന്ന ആരോരുത്തരും മറ്റും തെററാതെ സ്വന്തം വീടുകളിലേയ്ക്കു തന്നെ അവർ കൊണ്ടു പോയി.

ബഹളമൊന്നുമില്ലാതെ പ്രഭാതം പ്രകാശം പരത്തിത്തുടങ്ങി. രാത്രി ഉഴുതിട്ട ഉഴുവുചാലുകൾ അസ്പഷ്ടമായി കണ്ടു. ഗൈഡന്മാർ വിട്ടു കഴിഞ്ഞിരുന്ന കടും ഇപ്പോൾ തരിശായിക്കിടക്കുന്നു. കൂമിയുടെ ഗർഭം കലങ്ങിപ്പോയിരിക്കുന്നു. മൺകട്ടകളൊക്കൊപ്പം മറിഞ്ഞുവീണ കഞ്ഞിക്കൈതകൾ കാളകളുടെ ചവിട്ടേറ്റ് മണ്ണായി മാറി. മൗനം തികയുന്നതിനുമുമ്പു പഠിച്ചെറിയപ്പെട്ട ആയിരക്കണക്കിന് കൂട്ടങ്ങൾ കരളുലിയിക്കുന്ന കാഴ്ച. പാപത്തിന്റെ കഥ നാട്ടിൽ പാട്ടായപ്പോൾ ആത്മഹത്യ ചെയ്തതൊരു ഗർഭിണിയുടെ ഉത്സരീരം പോലെ വയൽ വീണുകിടന്നു.

ഈ സാഹസകൃത്യം നടത്തി പലർക്കു വീടുകളിൽ കയറിയ കൃഷിക്കാർ കണ്ടതെന്താണ്? അക്കാവിടക്കും വാങ്ങി സൂക്ഷിച്ച സഞ്ചികൾ കാണാനില്ല. വീട്ടുകാർ പന്ത്രണ്ട് വാർത്ത അവരെ കൂടുതൽ പരിഭ്രാന്തരാക്കി. വിട്ടു കടും ഉഴുതു മറിച്ചതിന്റെ ശിക്ഷയാണെന്നു സൂചകം നിലവിളിച്ചു പറഞ്ഞപ്പോൾ അത് ശരിയാണെന്നു അവർക്കു തോന്നി.

ചികപ്പൻ പലരിയിൽ മഠത്തിലെത്തിയെങ്കിലും പഡപ്പൻ അയാളോടു ഈ സംഗതിയൊന്നും പറഞ്ഞില്ല. അദ്ദേഹം അയാളോടു മറ്റു വിശേഷങ്ങൾ ചോദിച്ചറിഞ്ഞ്, ഇപ്പോഴാണ് അയാൾ യഥാർത്ഥ ഗ്രാമാധികാരിയായതെന്നു അദ്ദേഹം ചികപ്പനെ അറിയിച്ചു. അതിയായ സന്തോഷം കൊണ്ടോ പലരും

പരമേശ്വരൻ "അല്ലെങ്കിൽ നമ്മുടെകൊണ്ടോ അയാൾ ഏതെങ്കിലും ഒരു അഭിനയം സ്വീകരിച്ച് സുഖമായിത്തന്നെ സോളജിസ്റ്റ് മാത്രം അയാൾക്കു സാധിച്ചിട്ടുണ്ട്."

നല്ല വെളിച്ചം പരന്നു. കൃഷിക്കാർ കൂട്ടുകൂട്ടമായി മണലിലെത്തിത്തുടങ്ങി. തക്കാവിക്കും സൂക്ഷിച്ചു സഞ്ചിയും മറ്റാരുമില്ലാത്തതും കട്ടപോയെന്നും പഡപ്പോയെന്നും പറഞ്ഞു. അവർ നിലവിളിച്ചു. അദ്ദേഹം വിസ്മിതനായതുപോലെ നോക്കി; അതിനായ അനുകമ്പയോടെ അവർ പറയുന്നതൊക്കെ ശ്രദ്ധിച്ചു. ഏതെങ്കിലും ഒരു കാരണത്താൽ അദ്ദേഹം അഭിനയിച്ചു. പക്ഷേ, കൃഷിക്കാർ അവിടെ നിന്നും ഏതെന്നു പറയാൻ കഴിയാതെ കയറുകയായി.

"ഈ ഗ്രാമത്തിലെ മണ്ണിന്റെ ഗുണംതന്നെ ഇതാണ്. പെരുമ്പടലിൽ പോകുന്നവരെ ആശ്ചര്യപ്പെടുത്തി, ആ കാഴ്ചകൊണ്ടു സുഖിച്ചുകഴിയുന്ന രാജാവിന്റെ നാടാണിത്. ഇവിടെ പലവേട്ടപ്പുറംവരൻ ചെത്തിരുന്നതെന്താണ്? ഇപ്പോൾ ജാഗ്രതയോടെ ആശ്രയം നഷ്ടപ്പെടുത്തിപ്പിടിക്കുന്ന കണ്ടും കരയും നോക്കിത്തുടങ്ങുകയാണ്. തൽക്കാലം ഗൗരവത്തോടെയല്ല സഹായം നൽകുന്നത്. നിങ്ങളുടെ കട്ടപോയ സാധനങ്ങളുടെ പട്ടിക തയ്യാറാക്കുകയാണ് നമ്മുടെ ഗൗരവം. എല്ലാവരോടും പറഞ്ഞോളൂ. നാളെ റിപ്പോർട്ടാക്കി ഇൻസ്പെക്ടറുടെ വിളിപ്പിക്കും. ആ നിമിഷത്തിൽ ഈ ഗൗരവത്തോടെ ഭാഗ്യവും അവസാനിച്ചുവെന്നു കരുതിക്കോളൂ." പഡപ്പൻ വിസ്മിതനായി പറഞ്ഞു.

"ഗൗരവത്തോടെ ഭാഗ്യം അവസാനിച്ചാലും ഇല്ലെങ്കിലും അത് ഇവിടെ പ്രശ്നമല്ല. ഞങ്ങൾ പട്ടിണിയായി. തക്കാവിക്കും കിട്ടി; അത് നേരാണ്. വായിലിടാൻ ഒരുപിടി ചോറ്റുമാത്രം ഇല്ല. എന്തു പറയാൻ? ഞങ്ങളുടെ വിധി!" കരഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്ന കൃഷിക്കാരെ സമാധാനിപ്പിക്കാൻ ലിങ്കപ്പൻ സാധ്യമായില്ല. ഈ വാർത്ത കേട്ടപ്പോൾ, ഏതെങ്കിലും ഒരു കാരണം പറയുകയാണ്. അയാളുടെ മുഖം വിളറിയിരുന്നു. താൻ ചെയ്തതെല്ലാം മുഴുവൻ കുറുകെത്തുടങ്ങിയെന്നുവെന്ന് ലിങ്കപ്പൻ വിശ്വസിച്ചു. ഗൗരവമായിക്കഴിഞ്ഞാൽ ഇത്തരം ഉത്തരവാദിത്വവും ഉണ്ടെന്നും അയാൾ മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നില്ല. ഇപ്പോൾ അതിന്റെ യഥാർത്ഥ അനന്തരം തലയ്ക്കു പിടിച്ചിരിക്കുകയാണ്; അത് വളരെ ദാരുണമായിത്തീർന്നു.

പഡപ്പൻ ഇത് ശ്രദ്ധിച്ചിരിക്കണം. "എന്തോ, നിങ്ങളുടെ വീട്ടിൽ കള്ളൻ കയറിയെന്നു കേട്ട് അദ്ദേഹത്തിന് വളരെ വിഷമമുണ്ട്. നിങ്ങൾക്കു സംഭവിച്ച നഷ്ടം അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വന്തം നഷ്ടമായിത്തീർന്നു വിഷമിച്ചിരിക്കുകയാണ്. ഉടനെ കള്ളന്മാരെ കണ്ടുപിടിച്ചു, നിങ്ങൾക്കുണ്ടായ നഷ്ടത്തിൽ അല്ലെങ്കിലും നികത്താൻ അദ്ദേഹം ശ്രമിക്കും. ഗൗരവം, പുലർച്ചയുടെ നിങ്ങൾ ഉറങ്ങിയിട്ടില്ല. അല്ല, ഉറങ്ങുകയല്ല കിടക്ക. എല്ലാം പിന്നെ ശരിയാക്കാം." അദ്ദേഹം ലിങ്കപ്പനെ പറഞ്ഞു. കഴിയുന്നത്ര അന്തരീക്ഷം ശാന്തമാക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. മനസ്സിലാക്കുന്നതൊക്കെ സംഗതികൾ നിങ്ങളുടെ

ണമ്. തന്റെ സകല ബുദ്ധിസാക്ഷാത്കരം പ്രയോഗിച്ചു അവൻ സമാധി സിദ്ധിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. എങ്കിലും കൃഷിക്കാർ പിറുപിറുത്തുകൊണ്ടാണു വിളകളിലേയ്ക്കു മടങ്ങിയത്.

അന്നു പാളളിയിൽ ആരുടേയും മുഖത്തു് ഒരു ചൈതന്യവുമില്ല. ആളുകൾ ചവിട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ശവങ്ങൾ മാത്രം! മനസ്സിലാമനസ്സോടെ എന്തൊക്കെയോ നടക്കുന്നു. സമയംപോവുക പ്രയാസമായിരുന്നു. വിതച്ചിരുന്ന വയൽ തരിശായി, നഗ്നമായി കിടക്കുന്നു. നിറഞ്ഞുനിന്ന വേനങ്ങൾ ഒഴിഞ്ഞുകിടക്കുന്നു. മനസ്സു് ഒഴിഞ്ഞുകിടക്കുകയാണു്. അവണ്ഡമായ സഞ്ചിത സംസ്കാരമാകെ ഒരു രാത്രി പുലരുമ്പോഴത്തേയ്ക്കു. മാത്രമായി ദുഃഖം എങ്ങനെ സഹിക്കും? എല്ലാ വ്യവസ്ഥകളും താറ്റുമാറായിരിക്കുന്നു. തണൽ നൽകാൻ കഴിയില്ല; ആശ്രയമേകാൻ വയലുണ്ടു്; എങ്കിലും അവർ ദിക്കും മേഴുവുമില്ലാത്തവരെപ്പോലെ ഇരിക്കുകയാണു്. അവരെ പാളളിതന്നെ മാടിക്കാൻ വരികയാണോ?

ഇക്കഴിഞ്ഞ നാലുതു വർഷങ്ങളായി ഒരു ഭീവസം മുടങ്ങാതെ നേരം വെളക്കുന്നതിനുറപ്പു് കൃഷ്ണാനദിയിൽ കളിച്ചുവന്നിരുന്ന ആചാര്യരുടെ വൃന്ദം ഇന്നു മുങ്ങിപ്പോയി. വീട്ടിനു പുറത്തുനിന്നു് ഓടാനുലിട്ടിരിക്കുന്നു. അതു കൊണ്ടു വെളിയിലിറങ്ങുക സാധ്യമല്ല. വഴിയിലൂടെ ആളുകൾ നടക്കാൻ തുടങ്ങുന്നതുവരെയും അദ്ദേഹം കാത്തു നിൽക്കേണ്ടിവന്നു. ശേഷപ്പന്തം നേരം വെളുത്തപ്പോൾ ഈ വാൽതയറിഞ്ഞു; ഒന്നു തെട്ടിമുട്ടായി. ഗ്രാമത്തിലെ കൃഷിക്കാരുടെ വീടുകളിൽ കള്ളൻ കയറിയിരിക്കുന്നതറിഞ്ഞു് പാപ്പുതിയത്തയുടെ ഹൃദയം തകന്നു. അതിന്നു താനാണു കാരണക്കാരിയെന്നു കിംവദന്തി പരന്നു കഴിഞ്ഞതായും അവർക്കു മനസ്സിലായി. എന്തൊക്കെ സഹിക്കണം? അവരാകെ വീങ്ങിപ്പോയി. രാത്രി ഭൂഴിട്ടതു വയലല്ല; സ്വന്തം മാറത്താണു് കലപ്പു വലിക്കപ്പെട്ടതു്. പുലരുമ്പോഴത്തേയ്ക്കും കളവു നടത്തിയെന്നു ആരോപണവും തന്റെ തലയിൽവന്നു വീണിരിക്കുകയാണു്. തറവാടിന്റെ ശക്തിപരീക്ഷണത്തിന്നു വെല്ലുവിളിയുമായി വിധി മുറുക്കത്തേക്കി നിൽക്കുകയാണു്. ആചാര്യരുടെ അടുത്തേയ്ക്കു് വീണ്ടും ആളയച്ചു. വീട്ടിക്കാൻവെന്നു പണിക്കാരൻ കൊണ്ടുവന്ന വാൽ അവരെ തെട്ടിച്ചുക്കളഞ്ഞു. "പാളളിയുടെ ഭാഗ്യം അന്യമായി കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു." അദ്ദേഹം പറഞ്ഞയച്ചു. എന്തവെച്ചാലെന്നാണു്? നാടിനെ രക്ഷിക്കാൻ ആരുമില്ലെന്നോ? ഓരോഭീവസവും ഓരോ ഭീകരസംഭവവുമായി ഞാണു കണ്ടുവരുന്നതു്. രാത്രിചെയ്ത പാപങ്ങൾ പകൽവെളിച്ചത്തിൽ ദീപ്തമായി നിഴുകിക്കിടക്കുന്നു. മുഖമാക്കെ വീട്ടിലോളംവന്നു് സുഖമുഖങ്ങളുണർന്നുവെച്ചു പോയിരുന്ന ആളുകൾതന്നെ ഇന്നു് ഈ നീചപ്രവർത്തനങ്ങളിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അപ്പോൾ എന്താണീ മനുഷ്യസ്വഭാവം? നമ്മുടെ വിധി തന്നെ നമുക്കു നൽകുന്ന നിറങ്ങളാണോ?

പാളളിയുടെ ഭാഗ്യം അന്യമായിക്കുന്നു? എന്തെന്നു വിശ്വസിക്കും? ഈ തറവാട്ടിലെ പൂർവ്വികന്മാർ സ്വന്തം രക്തം ചൊരിഞ്ഞു് വയലും മറ്റും കാത്തു നൽകി. അതൊരു കെട്ടുകഥയല്ല. ശമരപ്പഗൗഡർതന്നെ ആ തരക്കാരനാ

യിരുന്നല്ലോ! അദ്ദേഹത്തെ ഒരു കണ്ടാൽ മതി; നീചന്മാർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാൽക്കൽ വന്നുവീഴും. വേണീവന്നാൽ പ്രാണൻ വെടിഞ്ഞും പാദങ്ങളുടെ രക്ഷിക്കാൻ അദ്ദേഹത്തിനു കഴിയുമായിരുന്നു. ആ മനുഷ്യന്റെ ഭാഗ്യവും ഈ ഗ്രാമത്തെ രക്ഷിക്കാൻ പോരെന്നോ! ബാളാചാതുർത്ഥനെ ജീവിച്ചിരിപ്പൂണ്! അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുണ്യം ചെറുതൊന്നുമല്ല. കോളനുകൊണ്ടു മരിച്ച സകല വീടു കളിലും അദ്ദേഹം ചെന്നു ബാക്കിയുള്ളവർക്ക് മരണം കൊടുക്കുകയുണ്ടായി. ദേവാന്തരായ ഗ്രാമീണരെ ആശ്വസിപ്പിക്കാൻ അദ്ദേഹം ഏണം മുന്നിലായിരുന്നു. ഗ്രാമത്തിൽ അദ്ദേഹത്തെ അനുസരിക്കാത്തവരാണു മഹാപാപികൾ! ആ വലിയ മനുഷ്യൻ പാദങ്ങളിൽ ജീവിതത്തിന്റെ ജ്യോതിയായി ജീവിച്ചിരിക്കെ ഭാഗ്യം അസ്സമിച്ചെന്നു പറയുകയോ?

പത്തായത്തരം കൊള്ളയടിക്കപ്പെട്ടതിനു പരാതി ഇൻസ്പെക്ടർക്കു എത്തിക്കാൻ പോയ കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പൻ തിരിച്ചുവന്നപ്പോൾ അവൻ സംഗതികളെല്ലാം അറിഞ്ഞു. താൻ നാട്ടിൽ ഇല്ലാതിരുന്ന ഒരൊരാളിനെക്കണ്ടു എത്ര വലിയ വിപത്താണു സംഭവിച്ചതെന്നു അവൻ തലയ്ക്കടിച്ചുകരഞ്ഞു. കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പനു വ്യക്തിപരമായ സ്വകാര്യജീവിതം ഇല്ലെന്നതന്നെ പറയാം. ആദ്യമുതൽക്കേ ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ വിശ്വസ്തസേവകനായി വളർന്നവനാണു്. അവനു ഗൗഡരോടു് സവിശേഷമായ കേ്തിയുണ്ടായിരുന്നു. വിട്ടു വയൽ ഉഴുതുമറിച്ചുവെന്നു കേട്ടപ്പോൾ അവനു സങ്കടം സഹിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. പാവ്തിയമ്മയുടെ ദേവതപൂജയായ മുഖം നോക്കിനിൽക്കാൻ അവനു കഴിയില്ല; അവൻ ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽചെന്നു് അബോധാവസ്ഥയിൽ ഇരുന്നു.

ശ്രാവണമാസത്തിലെ ആകാശം മേഘാവൃതമായിരിക്കുന്നു; എല്ലാം തുറിച്ചു നോക്കുകയാണോ? പുലർന്നു പത്തുനാഴികയായി; എന്നിട്ടു ഗ്രാമം പിടിച്ചതുപോലെ സർവത്ര ഇരുട്ടായിരിക്കുന്നു. എങ്ങോ നോക്കിയിരിക്കുന്ന കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പൻ ഇരുനോടത്തുനിന്നു് അനങ്ങിയില്ല. "ഗൗഡത്തി നമ്മുടെ വീടു കൊള്ളയടിച്ചു. അവരുടെ മക്കൾക്കു് നമ്മുടെ ശാപം തട്ടാതിരിക്കുമോ?" ആളുകൾ ഇങ്ങനെ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടു് ചുറ്റിനടക്കുന്നു. മല്ലപ്പന്റെ കാതിലും ചിലപ്പോൾ ഈ സംസാരമെത്തും; അപ്പോൾ അവൻ ഞെട്ടിപ്പോകും. "നമ്മുടെ ഗൗഡത്തി ഈ ജാതി പണിക്കിനടുമോ?" അവൻ അതുതല്ലെട്ടു. അവൻ വിമോഹനായി. ഇങ്ങനെയൊരു സാഹചര്യം കുമ്പു നടുനില്പൂണ്, ശങ്കരപ്പഗൗഡരുടെ ഒന്നാം കാര്യസ്ഥനാണു മല്ലപ്പൻ. ചില സംഭവങ്ങളുടെ ഏറ്റവും ഉള്ളകുള്ളികളും അവനറിയുമായിരുന്നു. എന്നാൽ ഒരിക്കലും ആ മനുഷ്യൻ ഇത്രയും നിന്ദ്യമായ പണിക്കിറങ്ങിയിരുന്നില്ല. പാവ്തിയമ്മയ്ക്കു ഈ സംഭവത്തിന്നു വല്ല ബന്ധവുമുണ്ടോ?

കർഷകത്തൊഴിലാളിയായ കരിയപ്പൻ അപ്പോഴാണു് ഗ്രാമക്കച്ചേരിയുടെ മുമ്പിലൂടെ നടന്നുപോയതു്. മല്ലപ്പനെ കണ്ടതും കരുതിക്കൂട്ടിക്കൊണ്ടു നന്നു നിന്നു. "എന്താ മല്ലപ്പാ, ഇൻസ്പെക്ടർക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു ഞങ്ങളെ ആരെ വെട്ടിക്കൊന്നു? ഞങ്ങൾ അങ്ങനെയൊരു പണിക്കരല്ലാത്തു ചെലയ്ക്കിയില്ല." കരിയപ്പൻ

ഒന്നു കോണി. മല്ലപ്പൻ അപ്പറഞ്ഞതു ശരിക്കു കേട്ടിട്ടു. ഒന്നു തിരിയാൻ അവൻ തല ഉയർത്തി നോക്കി. കരിയപ്പൻ അതേ വാക്കുകൾ ആവർത്തിച്ചു. "പഞ്ചായം കൊള്ളയടിച്ചവർക്കെതിരെ ഗൗഡത്തി പരാതികൊടുത്തു. അത് ഇൻസ്പെക്ടർക്കു ഏതീടേണ്ടതും കോൽക്കാരമെന്ന നിലയ്ക്കും ഏതർ വോലിയാണം. ആകെ വെയ്ക്കുന്ന പണിമാത്രം നമ്മുതേല്ല. കരിയപ്പനാ. അത് ഇൻസ്പെക്ടർക്കു ഇത്. അമ്മാവൻ വല്ലാതെ സഭോ ചപ്പെട്ടതുപോലെ സംസാരിക്കുന്നല്ലോ?" മല്ലപ്പൻ ഉടാസിനനായിപ്പറഞ്ഞു. എന്നാലൊന്നു ചൊട്ടാതെയുടിക്കുന്നില്ല.

കരിയപ്പൻ കാര്യം പറഞ്ഞു. തങ്ങളോടുള്ള വിദ്വേഷം കാരണം ഗൗഡത്തി തന്നെയാണു കൊള്ള സംഘടിപ്പിച്ചതെന്ന് അവൻ പൂണ്ണമായി വിശ്വസിച്ചിരിക്കുകയാണു്. മല്ലപ്പൻ എതിരായി വാദിച്ചു. ഒരു ഫലവദുടയായില്ല. അവൻ വളരെ വിഷമിച്ചു. "പോട്ടേ അമ്മാവനാ; വീണ്ടും വീണ്ടും അതുതന്നെ പറഞ്ഞിട്ടേതു കാര്യം!" അവൻ നിശ്വസനോടായി. കൂടുതൽ പാഞ്ഞിട്ടു ഫലമില്ലെന്നതുകൊണ്ടു് കരിയപ്പനും വീട്ടിലേയ്ക്കുള്ളി വഴിപിടിച്ചു.

നേരം അസ്തമിക്കുന്നതുവരെയും മല്ലപ്പൻ കച്ചേരിപ്പിടിക്കൽ ഇരുന്നു. ഊണിനു പോലും വീട്ടിൽ ചെന്നില്ല. ഒഴിഞ്ഞുകിടക്കുന്ന വീട്ടിൽ ഒരു പുച്ചു തിരിഞ്ഞു കളിക്കണം! അയാൾ ആ ചിത്രം വിഭാവനം ചെയ്തു. നേരം ഇക്കൂട്ടിയപ്പോൾ അവിടെനിന്നും ഏഴന്നേററു് ഗൗഡന്മാരെ ചെന്നതിലേയ്ക്കു് കണ്ടു. അവിടെ ബിറാക്കർ നിൽക്കുകയുടെ മകനൊഴികെ മറെറൊരു ബിറാക്കർ ഗൗഡന്മാരും സമ്മേളിച്ചിരിക്കുന്നു. ജൈനൻ ചിന്നപ്പനും തന്റെ തൈമ്പിലെ കര ആഴുകുളിയുംകൂടി അവിടെ വന്നു കത്തിയിരിക്കുന്നു. സകലരും ഗൗഡത്തിലാണു്.

കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പൻവന്നു നമസ്കരിച്ചപ്പോൾ ജൈനൻ ചിന്നപ്പൻ ചോദിച്ചു: "വത്ര മല്ലപ്പാ. ഇൻസ്പെക്ടർക്കു ഏതാണു പറഞ്ഞതു്?"

"ഹാളുരിൽ ഏലി വീഴാൻ തുടങ്ങിയിട്ടുണ്ടത്രെ. അവിടെച്ചെന്നു് ഗ്രാമം ചേപ്പിച്ചതിനുശേഷം നമ്മുടെ ഗ്രാമത്തിലേയ്ക്കു് വരുമത്രെ." മല്ലപ്പൻ മറുപടി പറഞ്ഞു.

"ഏലി വീണോട്ടേ. അതിനു് ഇൻസ്പെക്ടർ അങ്ങോട്ടു പോകുന്നതിന്റെ ആവശ്യം?" ഗൗഡത്തി മല്ലപ്പനോടുകൂടുന്ന ആ ചോദ്യം ചോദിച്ചു. "ഇങ്ങനെ ഏലിവിനു് ആഴുകൾ ചാവറാൻ തുടങ്ങിയിരിക്കുകയാണത്രെ. എന്തൊക്കെങ്കിലും രോഗമാണുപോലും. അതിനു് അങ്ങോട്ടു പോകണമത്രെ." മല്ലപ്പൻ അരിഞ്ഞോടത്തോളം കാര്യം വിശദീകരിച്ചു.

"ഇശ്വര! ഏലി വീണാൽ മനുഷ്യൻ ചാകുമോ? നമ്മുടെ അടുക്കളയിൽ എത്രയെണ്ണം വീണുചത്തു! ഏലി വീണിടത്തേയ്ക്കു് കാലൻ വരുമെന്നോ! എന്നാലിവിടെയും വരാതായിരുന്നല്ലോ!" പാശ്ചാത്യർ പറഞ്ഞു. ഏലിവിനു മനുഷ്യനുരോഗം വരികയോ? അവർക്കല്ലോ. അതൊരു തമാശയായിരുന്നു.

എന്നാൽപിന്നെ അതേ കാരണം പറഞ്ഞു് ഇൻസ്പെക്ടർക്കു ഉടനെ വിളിച്ചിടണം. അതിനു മല്ലപ്പനെ അയയ്ക്കാൻ തീരുമാനിച്ചു. മല്ലപ്പൻ നമസ്കരിച്ചു പുറപ്പെട്ടു. നാട്ടുകാർ ഗൗഡത്തിന്റെതിരായിവിഷം വെച്ചിട്ടുണ്ടായി

രിക്കയാണെന്നും ഏല്പാവരംചേർന്ന ലിപ്യെഴുതുക ഗൗരവമുള്ള വേദം സ്വാധീനപ്പെടുത്തിക്കൊടുക്കാൻ ഇറങ്ങിയിരിക്കയാണെന്നും ചിന്നപ്പൻ പറഞ്ഞു. ഇൻസ്പെക്ടറുടെ വിളിച്ചു ഈ സംഗതികളെല്ലാം അറിയിക്കണം. മേലിൽ സകല വഴികളും സുരക്ഷിതമായിരിക്കണം. അപർ തിരുമാനിച്ചു. പിന്നീട് ഏല്പാവരം വീഴുകട്ടിലേയ്ക്കു തിരിച്ചുപോകാൻ ഏഴുനേരം വാതിൽ തുറന്നപ്പോൾ വെളിയിൽനിന്നും ഇരുട്ടു തണുപ്പു തുളച്ചുകയറി. നിരന്തരമായി ഒരു കോരിച്ചെറിയുകയാണ്. ഗൗരവമുള്ള പരമ്പിൽനിന്നും തവളകളുടെ കരച്ചിൽ അഖണ്ഡമായി തുടന്നു. ഒഴുകുന്ന നിറഞ്ഞ ചീകരാരാത്രി.

ഏലികൾ വീഴാൻ തുടങ്ങിയതോടെ ആളുകളെ വീട്ടിൽനിന്നു പുറത്തിറക്കി. ഗ്രാമത്തിനു വെളിയിൽ കടിഞ്ഞെട്ടി താമസിക്കാൻ ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്യാനും അക്കാലം കിണ്ണാട്ടി അറിയിക്കാനും ലിപ്യെഴുതുക ഗൗരവമുള്ള താല്പര്യപ്പെട്ടിനിൽ നിന്നും ഉത്തരവു കിട്ടി. ഇതു് അത്രയേറെ അപകടമാണെന്നും അയാൾക്കു അറിയാത്തതല്ല. എന്നാൽ ഉത്തരവു നടപ്പാക്കാതെ പുററിലല്ലെങ്കിലും കൂടാതെ അതുകൊണ്ടൊരു പ്രയോജനവുമുണ്ടു്. ഈ ഉത്തരവിന്റെ മറവിൽ ഗൗരവത്തിന്റെ പുറത്താക്കി ഗൗരവമുള്ള വേദം സ്വാധീനപ്പെടുത്താമല്ലോ. വയൽ സ്വന്തമായിക്കഴിഞ്ഞു. ഇനി വീടുകൂടി സ്വന്തമായാൽ തന്നെ അയ്യപ്പൻ ആർക്കു കഴിയും?

ശ്രമമേറിയ ഏല്പാവരം തന്നിരിക്കുകയായി വരികയാണ്. അതുകണ്ടു് അയാൾ തന്നെ അതുകൊണ്ടു്. വയൽ, വീടു, പൊന്നും, പെണ്ണു് ഏല്പാവരം അങ്ങിയണിയായിവന്നു് അയാളുടെ പാക്കുകളിൽ വീഴുന്നില്ലെങ്കിലും ഏലി വീഴുകയാണെന്നു കാണാം പറഞ്ഞു് ഏല്പാവരവും വീട്ടിൽനിന്നു പുറത്താക്കുവാൻ അധികാരം കിട്ടിയിരിക്കുന്നു. ഇനി ചിമണകൂടി തന്നെ കടാക്ഷിച്ചാൽ തന്റെ ഏല്പാവരം കാമിയെക്കൂടി സ്വാധീനപ്പെടുത്തുവാൻ പറയാം. ലിപ്യെഴുതുക കാര്യം പല സന്ദർഭങ്ങളിലും സങ്കല്പിച്ചു. ഇപ്പോൾ ഏലികൾ വീഴാൻ തുടങ്ങിയിരിക്കയാണല്ലോ. അതു മറഞ്ഞിട്ടു വീണ്ടുകൂടായ്കയില്ല. അതേ കാണാം പറഞ്ഞു ചിമണകൂടി മറഞ്ഞിട്ടു തിന്നിരിക്കുകയോ? തന്റെ ഏല്പാവരം സ്വീകരിക്കാൻ നിമിത്തമുള്ള വീട്ടിൽ അറക്കുകയാൽ പോകയാണ്. ഏലിയല്ല. ശവംതന്നെ വീഴാൻ തുടങ്ങിയതാകാം ഗ്രാമവാസികളായിത്തീരാൻ ഗ്രാമം വീഴുകപോകുമെന്നല്ല. ഏലികളെപ്പോലെയ്ക്കു് പലപ്പോൾ ഗ്രാമം വിട്ടേക്കാം. അല്ലെങ്കിൽ ഈ ഭാഗത്തിന്റെ ചികിത്സയെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞു് അദ്ദേഹത്തെ യാതൊരു കരുണയുമില്ലാത്തതല്ല. അദ്ദേഹം ചൊല്ലും. അപ്പോൾ ചിമണ ഏലിയുടെ അറക്കുകയെന്ന പ്രശ്നം ഉദിക്കും. പലപ്പോൾ അവളെ മറിച്ചുകൊണ്ടുപോകാൻ സാധ്യത

യില്ല. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം സ്വയം ചിമണിയെ തന്നെ ഏല്പിക്കില്ലേ? അല്ലെങ്കിൽ അങ്ങനെ ചെയ്യാൻ താൻ നിർദ്ദേശിക്കുകയുമാവാം. അതിലേക്കാ ഒരു തെറ്റു? നാട്ടുപ്രമാണിമാരുടെ മുമ്പിൽവെച്ച് അദ്ദേഹം ചിമണിയെ തന്നെ ഏല്പിച്ചുകഴിഞ്ഞതല്ലേ? ലിക്സഗെഗഡരുടെ മുമ്പമനസ്സ് കാമതപ്തമായതു കാരണം ഇപ്പോൾ വളരെ സമർത്ഥമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നു.

അന്നു രാത്രി തുടങ്ങിയ മഴ അവണ്ഡമായി കോരിച്ചൊരിഞ്ഞുകൊണ്ടേയിരുന്നു. അതിന് രണ്ടു ദിവസംമുമ്പ് മോലങ്ങൾ കാലുംനിട്ടി ആകാശത്തു വിശ്രമിക്കുകയായിരുന്നു. ഏതു നിമിഷവും മഴപെയ്യാ! വ്യാഴം ച രാത്രി ഒരു മൂലൻ കാറ്റുവശി. അതോടെ മഴയും പെയ്തു. വെളിയിൽ അതിന്റെ താണ്ടവമെന്നായിരുന്നെന്ന് വീട്ടിനകത്തു കിടന്നിരുന്നവർക്കു മനസ്സിലാക്കുക സുകരമായിരുന്നില്ല. അല്ലെങ്കിൽതന്നെ ചുറ്റുപിടിച്ചിരിക്കുന്ന ഭൂമിയെ കൂടുതൽ ചുറ്റു പിടിച്ചിട്ടായിരുന്ന സങ്കടംകൊണ്ടാവാം. ആകാശം ഭൂമിയെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു കണ്ണീരൊഴുകിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഒരു കൊല്ലമായി നിറഞ്ഞുനിൽക്കുന്ന വിഹാദഭംഗമാകെ കണ്ണീരായി ഒഴുകണം. ജീവിതത്തിലാദ്യം തങ്ങൾ അനുഭവിക്കേണ്ടതായ വിരഹവ്യഥ പരസ്പരം പറഞ്ഞുതീർക്കണമല്ലോ. കാർ മോലത്തിന്റെ ആവേശം കുറയുന്ന മട്ടില്ല. ഉൽക്കടമായ ഈ വികാരപ്രകടനത്തിലും ഭൂമി നിശ്ശബ്ദംയോണം. ഭൂമി മാനമായിത്തന്നെ കാർമോലത്തിന്റെ കണ്ണുനീർ കടിച്ചു. ചക്രവാളത്തിനടുത്തു കെട്ടിപ്പിടിച്ചു വിസ്ഫുതിയിൽ ലയിച്ചിരിക്കുക ഭൂമിയുടെ ഉള്ളിലേയ്ക്കുപോലും കുറപ്പു പരണത്തി. കാർ മോലവും സന്തോഷിച്ചിരിക്കണം. ഇടിവെട്ടി; മിന്നൽപ്പിണർ തിളങ്ങി. മഴ ധാരാകാരമായ നീണ്ട കൈകൾ വീശി ഭൂമിയെ ആഞ്ഞുപിടിച്ചുടുപ്പിക്കാൻ വെമ്പി. ഈ സന്തോഷത്തിലും ദേവം വിട്ടുമാറിയില്ല. ഭൂമിയുടെ മേനിയ സ്ഥിതികളു് കാർമോലത്തിന്റെ കരൾ പിടഞ്ഞിരിക്കണം. ആ ദേവം കണ്ണുനീരായി അനുസൃതം ഒഴുകിത്തുടങ്ങി.

ഭൂമിയുടെ ആത്മാവുതന്നെ ശക്തിയായി പ്രവഹിച്ചുതുപോലെ പഴ ചിത്തം. പഴവെള്ളം മഴവെള്ളത്തോടൊപ്പം സുഖമായി കളിച്ചു. രണ്ടുംകൂടി കൂലംകത്തിയൊഴുകി. ക്രമേണ പഴയുടെ വിസ്ഫാരകൂടി. ശരീരം വീർത്തു. തിരകൾ ഉയർന്നു തീരം തല്ലിത്തകർത്തു. തീരത്തെ മണ്ണു് ഇളകിയൊലിച്ചുതുടങ്ങി. വെയിലിന്റെ ചുടേറു് വാടിയ മഹാനാഗം പാതാളലോകം തേടിപ്പോകുന്നതുപോലെ പഴ ഭൂമിയുടെ ഉടൽ കീറിത്തുടങ്ങി.

നേരം പുലർന്നിട്ടും മഴ നിന്നില്ല. മഴയുടെ വലയുകയ്ക്കിനിന്നു പുലരിയ്ക്കുറ്റു് ഭംഗം കാണിച്ചു. കണ്ണീരിൽ കലങ്ങിയൊഴുകുന്ന കണ്മണിപോലെ മോലങ്ങൾ കലങ്ങി ഒഴുകുകയാണം. രാത്രി തുടർച്ചയായി മഴ പെയ്തിരുന്നതുകൊണ്ടു് വീടുകൾ നനഞ്ഞുകുതിന്നു. തറയും മാളികയും ഏല്പും ചതുപ്പു് പിടിച്ചിരിക്കുകയാണം. മോലം നിറഞ്ഞുനിന്നതിനാൽ ഇരുട്ടു് പിടിച്ചിരിക്കുന്നു. ധാരദറിയാതെ പെയ്യുന്ന മഴ കാരണം നദിയിൽനിന്നു് വെള്ളം കൊണ്ടുവരാനും പ്രയാസമായി. വീട്ടിൽ വെറുതെയിരിക്കാനും വിഷംപോരുന്നോലിക്കുന്ന വെള്ളം കമ്പിളികെട്ടി ഭരണിക്കിൽ വീഴുന്നതിനു വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്യേണ്ടതുണ്ടു്.

ശനിയാഴ്ചരാത്രി നനഞ്ഞുകുതിന്ന ചുമരുകൾ വീണുതുടങ്ങി. ആഴ്ചകൾക്കു ഈ വിപത്തിനെ നേരിടേണ്ടിവന്നു. വെള്ളംവീണ്, മണ്ണു കതിന്ത് അപ്രതീക്ഷിതമായി ചുമരുകെ തകർന്ന് പടപോയെന്നു വിഴമ്പോൾ ആ നിമിഷത്തിൽ ആകാശംതന്നെ ഇടിഞ്ഞുവീണതുപോലെ ആഴ്ചകളുടെ ഹൃദയം ഞെട്ടിത്തെന്നിപ്പു. വീടു ചോറ് കിടക്കാൻ സ്ഥലമില്ലാതിരുന്ന അഴുകൾ ദേവാലയത്തിലും തമ്പിളുമായി കഴിച്ചുകൂട്ടി. അവർ വല്ല ശബ്ദവും ടോൽ തങ്ങളുടെ വീടാണോ ഇടിഞ്ഞുവീണതെന്നു നോക്കാൻ കമ്പിളി ടി. നനഞ്ഞുകുതിന്നുകൊണ്ടുതന്നെ ഏഴുനേരറുപോകും. ചുമരിടിഞ്ഞു വീ റ്റും കണ്ണ് കരഞ്ഞു മടങ്ങും.

മനുഷ്യരുടെ ജീവൻതന്നെ ഇങ്ങനെ കിടന്നു പിടയുമ്പോൾ പിന്നെ കന്നുകാലികളുടെ സ്ഥിതി എന്തായിരിക്കും? ഈശ്വരനമാത്രം അറിയാം. പുൽക്കുന്നകളിൽനിന്നു പുല്ലെടുത്തുകൊടുക്കാൻ ഈ പെരുമഴയത്തു ആർ സാധിക്കും? വീടുകളിൽ ധാന്യം ഉണ്ടായിരുന്നവർ അതുതന്നെയെടുത്തു പശുക്കൾക്കു കൊടുത്തു. മറ്റുള്ളവരുടെ വീടുകളിൽ കന്നുകാലികൾ പട്ടിണികിടന്നു. പട്ടിണിയോടൊപ്പം, ചോണൊലിക്കുന്ന വെള്ളത്തിൽ അവ നനഞ്ഞുവീറുപ്പു; ഉറവിടുന്ന വെള്ളത്തിൽ പുറം മുറിഞ്ഞു. നിലം മുഴുവൻ ചട്ടികെട്ടിനിന്നു. ഏങ്ങ നോക്കിയാലും ഉണങ്ങിയ നിലം ഒരു പൊടിപോലുമില്ല. മിണ്ടാ പ്രാണികൾ മൃകമായിത്തന്നെ വേദന സഹിച്ചു.

ശനിയാഴ്ചരാത്രി മഴ നിന്നുവെന്ന് തോന്നി. എന്നാൽ മഴയുപകരം മരങ്ങൾ വേരോടെ പിഴുതെറിയത്തക്കവണ്ണം യേർകരമായ കൊടുങ്കാറ്റു അടിച്ചു തുടങ്ങി. അദ്ദേശ്യമായ കാറ്റു ഇപ്പോൾ ദൃശ്യമായി മഴയോടു മത്സരിച്ചിട്ടു നോണം. പടിഞ്ഞാറുനിന്നും കാറ്റു തുടർച്ചയായി വീശിക്കൊണ്ടിരുന്നു. മരങ്ങൾ കാറ്റിന്റെ ശക്തിയിൽനിന്നു വീറുപ്പു.

കാറ്റും മഴയും ഭീകരതാബദ്ധം തുടങ്ങിയശേഷം ബാർലാചാതുർ വീടുവീട്ടു ഇറങ്ങിയില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇല്ലത്തു പുരുവവും അടുക്കളയും പടിഞ്ഞാറായും ഏല്പാം ചോണൊലിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. മേല്പുരയിൽനിന്നു ലെച്ചിറങ്ങുന്ന വെള്ളം നോക്കിയിരിക്കുന്നതുതന്നെ ആചാര്യരുടെ മോലി; അടുക്കളയിൽ ഒരു ഓല കത്തിച്ചുപിടിക്കാനുള്ള സ്ഥലംപോലുമില്ല. പൂർവ്വറിയിൽ നന്നവു അല്പം കറവാണം. അവിടെ മേല്പുര ചോരുന്നില്ല.

ശനിയാഴ്ച പത്തുപന്ത്രണ്ടു നാഴിക രാച്ചെന്നിരിക്കും. ഇല്ലത്തിന്റെ പടിഞ്ഞാറു ചുമർ നേക്കെ നനഞ്ഞുകിടന്നതാണ്. കാറ്റു ആഞ്ഞടിച്ചപ്പോൾ അതു കിടകിട കലുങ്ങിക്കൊണ്ടു. ഗോപാലകൃഷ്ണമേവോലയത്തിൽ രക്ഷ തേടിയിരിക്കുന്ന ചിപ്പർ ഈ ശബ്ദംകേട്ടു അവിടെ ഓടിയെത്തി. ഗോഡയുടെ വേനത്തിലും കര ആഴ്ചകൾ രക്ഷ പ്രാപിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. അവരും ഈ ചപ്പകേട്ടു ഓടിവന്നു.

ആളുകൾ ആചാര്യരുടെ ഇല്ലത്തിനകത്തു കയറിനോക്കി. പുരുഷവും നൂറു മുറിയും ജലമയമായിരിക്കുകയാണ്. അവിടെ ആകെ ഉണരുകയും ചെയ്ത ഒരു കട്ടി വിരി വെള്ളത്തെ തടയാൻ ശ്രമിച്ചു പരാജയപ്പെട്ടു നന്നായ ചുരുങ്ങുകയായിരിക്കുന്നു. ആചാര്യർ അവിടെ ഇല്ല. ആ സമയത്തു ഏവിയുടെ പോയിരുന്നുവോ ആവോ? ആളുകൾ പുറത്തുനിന്നു എത്തിനോക്കി. അവിടെ കണ്ടിട്ടുവെച്ചിരുന്ന കെടാവിളക്കു പടിഞ്ഞാറൻകാറ്റിന്റെ ആക്രമണത്തിനെതിരെ പിടിച്ചുനിൽക്കാൻ ശ്രമിച്ചു പരാജയപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ്. ആചാര്യപത്നി അവിടെ കിടന്നിരിക്കുന്നു. അവർ കിടന്നതിനടുത്തായി ഒരു കൃഷ്ണാഭിനം വിരിച്ചിരിക്കുന്നു. ആചാര്യരുടെ ജപമണിയും വായിക്കാനെടുത്തു വെച്ച ഗീതയും അതിൽ കിടക്കുന്നു. ചുവർ വീണിരുന്നതുകൊണ്ട് പടിഞ്ഞാറു വശം തുറന്നുകിടന്നു. ആ കൊടുങ്കാറ്റിലും ആചാര്യപത്നി അലട്ടിപ്പോകുക കിടന്നുറങ്ങുകയാണ്. ആളുകൾ വിസ്മയിച്ചു. ആചാര്യരെവിടെ? കഴിഞ്ഞ മൂന്നു ദിവസമായി ഈ മഴ കാരണം അദ്ദേഹം ഉറങ്ങിയിരിക്കാനിടയില്ലെന്നു അവർ കരുതി. അവർ ആചാര്യരെ തേടി വെളിയിലിറങ്ങി.

നമിക്കരയിൽനിന്നും ആചാര്യർ വരുന്നു. അപ്പോൾ നേരം പുലരാറായെന്നു ആളുകൾക്ക് മനസ്സിലായി. കാർമ്മേഘം കട്ടപിടിച്ച് ആകാശം മുടിയുന്നതുകൊണ്ട് സമയത്തെക്കുറിച്ച് മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാദ്ധ്യമല്ല. കളിച്ചു വരുന്ന ആചാര്യരുടെ ശരീരം ഇഴുന്നായിരുന്നു. ഒരു ഗീതാശ്ലോകം അദ്ദേഹം ഉരുവിട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. 'നൈനം ഛിന്ദന്തി ഗന്ധാണി നൈനം ദഹന്തി പത്മക:' മറ്റുള്ളവർക്ക് വ്യക്തമായി കേൾക്കാവുന്ന പാകത്തിൽ അദ്ദേഹം ആ ശ്ലോകം ഉറക്കെച്ചൊല്ലി.

'ആചാര്യസ്വാമി, ഇല്ലത്തിന്റെ പടിഞ്ഞാറെ ചുവർ വീണുപോയല്ലോ!' അതിയായ സങ്കടംകൊണ്ട് ആചാര്യരെ കണ്ടുപാടെ ഒരുത്തൻ വിളിച്ചു പറഞ്ഞു. ആചാര്യർ അതുകേട്ടു ചിരിച്ചു: 'സാരമില്ല. ആ ചുവർ വീഴാൻ നീല്ക്കുകയായിരുന്നു. അവസാനം അത് വീണോ? ഞാനുണ്ടായിരുന്നപ്പോൾ അത് വീണില്ലല്ലോ?' അദ്ദേഹം പലതും പറഞ്ഞു. 'ന ചൈവം ഭൂതേന്ത്യാപോ ന ശോഷന്തതി മാന്ദത:' അദ്ദേഹം ഗീതാശ്ലോകം മാത്രം അത് പുത്തിയാക്കി. മഴ പെയ്യുന്നുണ്ട്; കാറ്റു അസ്ഥിപഞ്ചരത്തിൽ ചുരണ്ടുകയാണ്.

ആചാര്യരുടെ പിന്നിലൂടെ ആളുകൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇല്ലത്തേക്ക് വന്നു. ഇനിയും ഇരുക നീങ്ങിയിരുന്നില്ല. 'തീക്കല്ലുരച്ചു തീയുണ്ടാക്കട്ടെ, സ്വാമി? പുറത്തുനിന്നുവെച്ചു കെടാവിളക്കും കെട്ടുപോയിരിക്കുന്നു.' കോൽക്കാക്കൻ ചോദിച്ചു. 'നോക്കാ.' ആചാര്യർ ഇല്ലത്തു കയറി.

പത്നിയുടെ ശരീരം തണുത്തു വിറങ്ങലിച്ചിരിക്കുന്നു. ശ്വാസം നിലച്ചിരിക്കുന്നു. ആചാര്യർ അവിടെത്തന്നെ നിശ്ശബ്ദനായി ഇരുന്നു കളഞ്ഞു. അദ്ദേഹം ചുറ്റും നോക്കി. 'ന ചൈവം ഭൂതേന്ത്യാപോ ന ശോഷന്തതി മാന്ദത:' ഈ പുറത്തുനിന്നു മാത്രം ചോന്നൊലിക്കുന്നില്ല. മേരാറാത്തുള്ളി

വെള്ളംപോലും അകത്തു കടന്നിട്ടില്ല. ജനൽ ഇല്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ട് കററും വിശിയിരുന്നില്ല. പ്രാണൻ നിലനില്ക്കുമ്പോഴും കാലം കററിക്കിന്നും മഴയിൽനിന്നും രക്ഷവേണമല്ലോ. ഇപ്പോൾ ചുമർ തകർന്നു വീണിരിക്കുന്നു. കററിക്കിന്നും മഴ തകർന്നു പെയ്യുന്നുണ്ട്. എങ്കിലും ആചാര്യപത്നി സുഖമായി കിടക്കുകയാണ്.

ആചാര്യർ മല്ലപ്പനെ വിളിച്ചു. "മല്ലാ, വീടിന്റെ പകുതിയും പൊളിഞ്ഞു പോയിരിക്കുന്നു. പോയി ശേഷപ്പണയം നമ്മുടെ നാരായണനോട് ഹന്തമാൻ മുത്തപ്പന്റെ മകൻ ശീനപ്പനോട് പറയൂ. അവർ വന്നശേഷം ബാക്കി പണി." ആചാര്യർ ഇതു പറയുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖഭാവവും സ്വരവും ഭീതിയുളവാക്കുന്നതായിരുന്നു. മല്ലപ്പൻ പരിശ്രമിച്ചു. എന്തോ പറയണമെന്ന് തോന്നി. ആചാര്യരെ പരമാവധി സഹായിക്കാൻ ആഗ്രഹമുണ്ട്. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആ നില്പുകളും അയാളുടെ കരൾ മുറിക്കുവിടുന്നതായി തോന്നി. അയാൾക്ക് ഒന്നും പറയാൻ സാധിച്ചില്ല. മെന്റക്കെ യൊന്നും മുളി അയാൾ നടന്നു.

കോൽക്കാൻ മല്ലപ്പൻ ധൂതിയിൽ ആചാര്യർ പറഞ്ഞതെന്തൊക്കെ പോയി. കലകണ്ണി ശേഷപ്പൻ നാട്ടിലുണ്ടായിരുന്നില്ല. പാവ്യതിയമ്മയുടെ അവകാശത്തക്കത്തക്കിച്ച് അപ്പീൽകൊടുക്കുന്ന കാര്യം ആലോചിക്കുന്നതിന് അയാൾ ബെൽഗാമിലേയ്ക്ക് പോയിരിക്കുകയായിരുന്നു. ശേഷപ്പന്റെ ഭാര്യ തുളസിയമ്മയ്ക്ക് ഈ വാർത്ത സഹിക്കാനായില്ല. അവർ ആചാര്യരുടെ ഇല്ലത്തേയ്ക്ക് ഓടിച്ചെന്നു. കോൽക്കാൻ മല്ലപ്പന്റെ കരനിഴൽവീണ മുഖം നാരായണാചാരിയേയും ഉണർത്തി.

ഇല്ലത്തേയ്ക്ക് വന്നവരെ ആചാര്യർ സ്വാഗതം ചെയ്തു. "നിങ്ങളെല്ലാം വന്നല്ലോ. നന്നായി." ബാലാചാര്യരുടെ ഭജ്യന്റെ മകൻ നാരായണാചാരിയാണ് ആദ്യം സംസാരിക്കാൻ തുടങ്ങിയത്. അയാളുടെ മുഖം മയം കൊണ്ട് വിളറിയിരുന്നു.

"എന്താണ് സംഭവിച്ചത്? നിങ്ങളെന്താ ഇങ്ങനെയിരിക്കുന്നത്? നിങ്ങൾ ഈറൻ മാറിയിട്ടില്ലല്ലോ?" അയാൾ എന്തൊക്കെയോ പുലമ്പി.

"ആദ്യം ആറ്റിൻകരയ്ക്ക് പോകാനുള്ള ഫുൾപ്പാടുകൾ ചെയ്യണം. നമ്മുടെ വീട്ടുകാരി മോക്ഷം പ്രാപിച്ചുകൂടിയോ. അന്ത്യസംസ്കാരത്തിന് ആവശ്യമായ ഏല്പാ കാര്യങ്ങളും ഉടൻതന്നെ ഏല്പാവതുകൂടി ചെയ്യണം." ആചാര്യർ ദുഃഖിക്കില്ലെന്ന് നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുകയാണ്.

നാരായണാചാരിക്ക് ദുഃഖത്തിന്റെ ഉറവുപൊട്ടി. അയാൾ - തോർത്തുകൊണ്ട് മുഖംപൊത്തി കൊച്ചുക്കുഞ്ഞിനെപ്പോലെ ചെപ്പുവെച്ച് കരഞ്ഞുകൂടാൻ. അണുപൊട്ടിയൊഴുകുന്ന ദുഃഖം. "ഇളയച്ഛാ!" അയാൾ ആചാര്യരെ കെട്ടിപ്പിടിച്ച് നിലവിളിച്ചു. കരയാൻ പാടില്ലെന്നുറപ്പിച്ചിരുന്ന ആചാര്യരുടെ കണ്ണിലും വെള്ളമുറു. ഈയിടെയായി ഗോവർഗ്ഗിത അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവചൈതന്യമായി മാറിയിരിക്കുകയാണ്. ചിന്തയുടെ ഭാരം ഈയിലും ഗിർ

സ്വാർഥമാണ്. ആ ഈകൾ നെയ്യനെയും ഹൃദയം കല്ലായി മാറിയിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ മകന്റെ ദ്വേഷം ഹൃദയത്തെ ഇളക്കിക്കളഞ്ഞു. അതു കണ്ടതോടെ ആചാര്യന്റെ മേന്മ മിണ്ടാതിരുന്ന മറുത്തുവരും കരയാൻ തുടങ്ങി. തിരുവാ തീര ബാററുവേലപോലെ കണ്ണീർ ചൊരിഞ്ഞുതുടങ്ങി.

ആചാര്യർ ഉണർന്നു. നാരായണാചാര്യരുടെ കണ്ണീർ തുടച്ചുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം മകനെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു: "നാണു, നീ കരയാതി! അവളുടെ ജോലി തീർന്നു; ഇപ്പോൾ ഭക്തിയും ലഭിച്ചു. നിന്റെ ഇളയമ്മ ഭാഗ്യം ചെയ്തുവളാണു്. 'വയസ്സുകാലം വന്നു; ഇനിയെങ്കിലും ധർമ്മകർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യാം' എന്ന് ഞാൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ 'അതെല്ലാം നിങ്ങൾ ചെയ്താൽ മതി; ഞാൻ നിങ്ങളെ പരിചരിക്കും; അത്രമാത്രമേ എന്നിക്ക് വേണ്ടു' എന്ന് അവൾ പറഞ്ഞു. അവസാനനിമിഷംവരെ അതേ ജോലിചെയ്തു മരിച്ചു. രോഗമേന്മ പരിചരണം സ്വീകരിക്കാൻ അവൾ നിന്നില്ല. ഇതുപോലൊരു ഭാഗ്യം എന്നിടം നിനക്കും കിട്ടുന്നതല്ല."

നാരായണാചാര്യർ ഈ വാക്കുകൾ ആശ്വാസം നൽകിയില്ല. തറവാടു് മാഹരിവെച്ചുശേഷം ഇളയച്ചന്റെ വീട്ടിൽ കാലെടുത്തുകയറുന്നത് ഇതാദ്യമാണ്. അത്ര ഭയങ്കരമാണ് അയാൾക്ക് ഇളയച്ചനോടുള്ള പക. അയാൾ, അദ്ദേഹത്തോടു് ശത്രു കൂടിയിരുന്ന. അദ്ദേഹത്തെ കോടതികയറ്റുകയും ചെയ്തിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനെതിരായി പല അപവാദങ്ങളും പ്രചരിപ്പിച്ചു. ഇക്കഴിഞ്ഞ കന്യാഗതക്കാലത്തു് മനഃപൂർവ്വം ലഹളകൂടി; ഇടവും വലവും നോക്കാതെ അദ്ദേഹത്തെ അപമാനിച്ചു. ഈ ഇളയച്ചൻ തന്റെ സ്വന്തത്താക്കെ വിഴുങ്ങിക്കളഞ്ഞുവെന്ന വിശ്വാസമാണ് അതിനു കാരണം. ആചാര്യരില്ലാത്തപ്പോൾ 'കിഴവൻ' എന്നേ അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി പറയൂ. എന്നാൽ ഈ എല്ലാ അവിവേകത്തിന്റേയും പിന്നിൽ അനുഭവപൂർണ്ണമായ ഒരു കരൾ തുടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അതിനെക്കുറിച്ച് നാരായണാചാര്യരുടെന്നെ അറിയുമായിരുന്നില്ല. അവിവേകം അതിനു് മറയിട്ടിരിക്കുകയാണ്. അഭിമാനം, ആ മറ നീക്കാൻ സമ്മതിച്ചില്ല. അയാൾ അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ദാരിദ്ര്യവും അനേകം വീഷമങ്ങളും ആ അറിവിനെ ചവിട്ടിത്തെരിച്ചു.

എന്നാൽ ആ അനുഭവം ഇളയമ്മയുടെ മനസ്സെങ്ങോടെ വീണ്ടും ജീവൻവെച്ചിരിക്കുകയാണ്. ഇളയച്ചനോടു് ഏതു തീക്ഷ്ണമായ വിദ്വേഷമുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും അത്രതന്നെ തീക്ഷ്ണമായിരുന്നു ഇളയമ്മയോടുള്ള സ്നേഹവും വിശ്വാസവും. കണ്ണായിരുന്നപ്പോൾ അമ്മ മരിച്ചു; അനാഥനായ നാരായണൻ ചാരിയെ ഇളയമ്മ വാരിക്കൊടുത്തു് പോന്നു. ഇപ്പോഴും അൻ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നത് അവരുടെ ഭാഗ്യംകൊണ്ടാണെന്നു് അയാൾ വിശ്വസിക്കുന്നു. തറവാടു് മാഹരിവെച്ചു് ഇളയച്ചനോടു് ലഹള കൂടിയശേഷം, ഇളയച്ചന്റെ വീട്ടിൽ കാൽ കയ്യിട്ടില്ല. ഭരണി വസം സന്ധ്യാവെളിച്ചത്തിൽ ഗോപാലകൃഷ്ണ ഭഗവാലയത്തിനു് അടുത്തുവെച്ചു് ഇളയമ്മ തന്നെ കണ്ടു. ഇഴയിടുകയായി അവൾ കണ്ണു് ശരിക്കു കണ്ടുകൂടാ. അവർ തന്നെ തിരിച്ചറിയുന്നതിനു്

മുമ്പായി സ്ഥലംവിടാൻ അയാൾ ആലോചിച്ചു. എന്നാൽ ആ അരങ്ങപ്പെട്ടി ചുറ്റിലും അവർ അയാളെ തിരിച്ചറിഞ്ഞു. അയാളെ അടുത്തു വിളിച്ചു; എന്തുകൊണ്ട് വീട്ടിലേയ്ക്കു വരുന്നില്ലെന്ന് ചോദിച്ചു. നാരായണാചാരി ലജിച്ചുപോയി. അയാൾ തല താഴ്ന്നു കണ്ണീർ ചൊരിഞ്ഞു. "ഹേ പിരാന്താ! കരയാനെന്താ കാര്യം? സന്ധ്യാസമയം. കരയാൻ പാടില്ല. ലഹളകൂടിയായും അദ്ദേഹം നിന്റെ ഇളയച്ചന്മാർക്കുതാകുമോ? അദ്ദേഹത്തെ ഇളയച്ചാ എന്ന് മററാക്കുകയും വിളിക്കുമോ? ആ വാക്കുകൾ അയാളുടെ ഹൃദയം അരാളത്തിൽ തുളച്ചുകയറി. അയാൾ അധീരനായി. അന്ന് അവരുടെ അടുത്തുനിന്നും രക്ഷപ്പെടാൻ വളരെ പ്രയാസപ്പെട്ടു.

ആ ഇളയയമ്മ ഇന്നുമുതൽ ഇല്ലാതായിരിക്കണം. അത് വിശ്വസിക്കുക എളുപ്പമായിരുന്നില്ല. ആ ചിന്തതന്നെ അസഹ്യമായിരുന്നു. "ഇളയച്ചാ, അമ്മയില്ലാതിരുന്ന എന്നിങ്ങ് അമ്മയായിരുന്നു ഈ ഇളയയമ്മ. ആ ഇളയയമ്മയും പോയോ? ഇനി എനിക്കാരുണ്ട്?" അയാൾ വീണ്ടും ഉച്ചത്തിൽ നില വിളിച്ചു. ബോധമറ്റതുപോലെ അയാൾ നിലത്തു വീണുരുണ്ടു. കണ്ടവരൊക്കെയും തിരിഞ്ഞിൽ സംസാരിച്ചുകൊണ്ട് നടക്കുന്ന നാരായണാചാരി ഇപ്പോൾ കൊച്ചുകുഞ്ഞിനെപ്പോലെ കിടന്ന് പിടയുന്നു.

ബാളാചാർ അയാളെ സാന്ത്വനിപ്പിക്കാൻ തുനിഞ്ഞില്ല. അയാളുടെ ശോകം കരഞ്ഞുതന്നെ തീരണം എന്നദ്ദേഹം കരുതി. നാരായണാചാരി നില വിളിയുടെ ശക്തികുറച്ചു. വിലാപം തുടങ്ങി: "ഇളയച്ചാ, ഇളയയമ്മ കണ്ണടയ്ക്കുന്നതിനുവുമായി ഒരിറു വെള്ളം വായിൽ ഒഴിച്ചുകൊടുക്കാൻ ഇല്ലാ എനിക്കുണ്ടായില്ല. എത്രപററി ഇളയച്ചാ? എന്തുകൊണ്ട് എനിക്കാരുണ്ട് അയച്ചില്ല? അവസാനകാലത്തെങ്കിലും, അവരെ പരിചരിച്ചു, എന്റെ കടപ്പാടു തീർക്കാമായിരുന്നല്ലോ? എന്തുകൊണ്ട് പറഞ്ഞയച്ചില്ല?"

ആചാർ എന്തു പറയാൻ? ഭാര്യയും ഭർത്താവും കഴിഞ്ഞ നാലു ദിവസമായി അന്ത്യയാത്രയ്ക്ക് ഒരുങ്ങുകയായിരുന്നെന്ന് തോന്നി ആചാർക്ക് ഇനി ജീവിച്ചിരിക്കണമെന്ന ആഗ്രഹം അശേഷമില്ല. തന്നെക്കൊണ്ട് ഈ ലോകത്തിന് ഒരാവശ്യവുമില്ലെന്ന് അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കുന്നു. പ്രപഞ്ചം അതിവേഗം മാറിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. ഈ പുതിയ പ്രവാഹത്തിൽ പഴയ കപ്പൽ ഒഴുകിപ്പോയേക്കൂ. ജീവിച്ചിരുന്നു ഗ്രാമത്തിന് ഒരു ഭാരമാകുന്നതിലും മേൽ മാനുഷമായായി ഇറങ്ങിപ്പോകുന്നതാണെന്ന് അദ്ദേഹം കരുതി. അതിന് ആവശ്യമായ ഒരുങ്ങലും നടന്നു, അതിനാണ് ഗീതാപാരായണം തുടങ്ങിയത്. മരണത്തെ യേശുക്രൈസ്തവിൽക്കൽ ഗീതയിൽനിന്നും ഭയം സംഭവിച്ചു. ഇത് ആചാർക്കുതന്നെ മാത്രം മനസ്സിലാക്കി. ആചാർക്ക് ഇറങ്ങിപ്പോയാൽപിന്നെ താൻ ജീവിച്ചിരിക്കേണ്ട കാര്യമില്ല. ആദ്യം മുതൽക്കുതന്നെ അങ്ങനെയൊന്നിനെ നിഴൽപോലെ അനുഭവിച്ചു നടന്നുവന്ന ആ സാധ്യത ഈ ഒരു കാഴ്ചയിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇപ്പോഴുള്ള നീങ്ങാൻ തയ്യാറാക്കുന്നു എന്നാണ്!

“നാണു, അവൾ ഭാഗ്യവതിയാണെന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞില്ലേ? ആരുടേയും പരിചരണം അവൾ ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ല. ഒന്നു പഠിച്ചതേയുള്ളു. തന്നെ പുരുഷനായി കിടത്തണമെന്നു അവൾ പറഞ്ഞു. മറ്റൊരാളെയും സൗകര്യവുമില്ലായിരുന്നു. ഞാൻ സമ്മതിച്ചു. അവൾ അവിടെ കിടന്നു. തൊട്ടനോക്കി ഇപ്പോൾ തീപോലത്തെ പനി! നല്ല ഉറക്കംവന്നതുപോലെ അവൾ കിടന്നു കളഞ്ഞു. വെള്ളം കൊടുത്തപ്പോൾ വേണ്ടെന്നു പറഞ്ഞു. ഇന്നലെ രാത്രിയാണ് ഇവിടെക്കൊണ്ടുവന്നു കിടത്തിയതു്. പുലരുന്നതുവരെയും ഞാൻ അടുത്തു തന്നെ ഇരുന്നു. മഴപെയ്തു് ഈ തണുപ്പു ബാധിച്ചതുകൊണ്ടു് പനിവന്നിരിക്കുമെന്നാണു വിചാരിച്ചതു്. പനിയറിഞ്ഞുമെന്നു വിശ്വസിച്ചുകൊണ്ടു ഞാൻ പൂർവ്വപതിവുപോലെ കുളിക്കാൻ പോയി. മടങ്ങിവരുമ്പോഴേത്തേക്കും അവൾ ഈശ്വരന്റെ പാദത്തിൽ ചെന്നെന്നതുകയും ചെയ്തു. ആ പനി വെറും ഇലമേന്മപ്പനി ആയിരിക്കില്ലെന്നു് ഇപ്പോൾ തോന്നുന്നു.” ആചാര്യർ ഞാൻ ഭാര്യയുടെ മരണവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഏല്ലാ സംഗതികളും വിവരിച്ചു.

അവിടെ കൂടിയിരുന്നവർ സഹാനുഭൂതിയോടെ ശ്രദ്ധിച്ചു. ആചാര്യപത്നിയുടെ മരണം അവരെ യേശുദത്തിക്കളഞ്ഞു. മരണം ഇത്ര യാദൃച്ഛികമായി വന്നെന്നുമാ? ഒരു മഴ പെയ്തു. കാരാടിച്ചു. മറ്റു വീടുകൾപോലെതന്നെ ഈ വീടിന്റേയും ചുമരിടുന്നു. ഈ ചുമരിനെപ്പോലെ ആ സാധിയും ഭൂമി മേലിറക്കി ഗർഭത്തിൽ അപ്രത്യക്ഷമായെന്നോ? ആരോടും ചോദിക്കാതെ, പറയതെ സീതയെപ്പോലെ കടന്നു കളഞ്ഞെന്നോ? ജീവിതവും മരണവും കൂടിയാണോ?

ശേഷക്രിയകൾ വളരെവേഗം നടത്താൻ ആചാര്യർ പറഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിലും അവർക്കൊക്കും അതിനു മനസ്സില്ലെന്നു തോന്നി. ആചാര്യർ ഒരിക്കൽക്കൂടി മാർക്കിസിപ്പിക്കേണ്ടിവന്നു. കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പൻ മുളയും മറ്റു സാധനങ്ങളും കൊണ്ടുവന്നു കൂട്ടി. അപ്പോഴാണ് വാത്ത ഗ്രാമത്തിലാകെ പരന്നതു്. ആചാര്യരെ കാണാൻ പലരും വന്നു. വന്നവർക്കു് റിപ്പോർട്ട് അവിടെ ഇടം മതിയായില്ല. അവർ മഴയത്തുതന്നെ നിൽക്കേണ്ടിവന്നു. എന്നാൽ അതൊന്നും ആരു വകവെച്ചതായി തോന്നിയില്ല. പുതിയ സാരി; പുഷ്പകിരീടം, കങ്കുമം— അങ്ങനെ പലതും ഏന്തി.

ഗ്രാമത്തിലെ സകല സ്ത്രീകളും വന്നുകഴിഞ്ഞു. ഓരോരുത്തരായി അകത്തു ചെന്നു് ആചാര്യപത്നിയുടെ അന്ത്യദർശനം നടത്തി. വന്നവർ ജാതിഭേദം പോലും മറന്നു. എല്ലാവരും കണ്ണീരോടെ പുറത്തിറങ്ങി.

നെററിനിയെ കങ്കുമം, പൂമാല, കണ്ണീർമണി, കാൽവിരലുകളിൽ മോതിരം ഒക്കും അണിയിച്ചു. മംഗല്യത്തിന്റെ സകല സൗഭാഗ്യങ്ങളോടുകൂടി വളയീട്ടു കൈകൾ തൊഴുതു പിടിച്ച് ആചാര്യപത്നി അന്ത്യയാത്രയൊരുങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു. നാളെ മുഴുവൻ ഗൗരവപരമായൊരു യാത്രയാണിരിക്കുകയെന്നു് സൂര്യോദയത്തോടെ യാത്ര പുറപ്പെട്ടു.

ഈ മരണവാർത്തകേട്ട് ആചാര്യൻ സമാധാനിപ്പിക്കാനായി ലിങ്കപ്പൻ ഡബ്ബൽ അവിടെ എത്തിയിരിക്കുന്നു. ഔപചാരികമായ ആശ്വാസവചനങ്ങൾ ആവർത്തിച്ച് അവർ ഏഴന്നേറു. ശ്മശാനയാത്രയിൽ പങ്കെടുക്കുന്ന മനു ലിങ്കപ്പൻ ആഗ്രഹംതോന്നി. 'അതു മനസ്സിലാക്കിയ പഡബ്ബൻ മാന്തിലേയ്ക്ക് നടന്നുകളഞ്ഞു. ലിങ്കപ്പഗൗഡർ ഘോഷയാത്രയുടെ കൈത്തോട്ടവരെ മാത്രം നടന്നു. എന്നാൽ അയാളോടു സംസാരിക്കാൻ ആ കൂട്ടത്തിൽ ആരുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. സകലരുടേയും മനസ്സ് ദ്വൈസാഗരത്തിൽ മുങ്ങിപ്പൊങ്ങുകയാണ്. എല്ലാവരും ആചാര്യപത്നിയെക്കുറിച്ചുമാത്രം സംസാരിക്കുന്നു. അവരുടെ പ്രശംസയൊഴിച്ച് ആളുകൾ മറ്റൊന്നും പറയുന്നില്ല. അവർക്ക് ആചാര്യപത്നിയുടെ ജീവിതചക്രം മുന്നിൽ തെളിഞ്ഞുകണ്ടു. ഈ നിമിഷം അവരെ മറക്കാൻ ഏതായാലും സാധ്യമല്ല. ഇത്രയുംനാൾ അവർ മോലാവൃതമായ സൂര്യപ്രഭപോലെ ജീവിച്ചു. ഒരിക്കലും ആരോടും കൂട്ടിച്ച സംസാരിച്ചിട്ടില്ല; ആരെയും വേദനിപ്പിച്ചിട്ടില്ല. ഓർത്ത കഥകൾ തന്നെ ഓർത്തുകൊണ്ടു അവർ നടന്നു. ഈ വിടവുനികത്താനാവില്ല. അവർ വിചാരിച്ചു. 'ഇനി വയസ്സൻറെ ജീവിതം കഴുത്തിലാവും.' ചിലർ ആചാര്യനെക്കുറിച്ച് ചിന്തിച്ചു വേദനിച്ചു.

ആചാര്യർ ഒട്ടും കലുങ്ങിയില്ല. അദ്ദേഹം ശ്മശാനയാത്രയുടെ കൈത്തോട്ടവരെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചുണ്ടുകൾ പൂട്ടിക്കിടന്നു. എന്നാൽ ഏയെങ്ങും ഗീതാദ്യോക്തയെ മന്ത്രിച്ചു: 'നൈനം ഛിന്ദന്തി ശസ്ത്രാണി നൈനം ഛേദന്തി പാവകഃ ന ചൈനം ക്ലേദന്ത്യോപോ ന ശോഷന്തി മാന്ദവഃ' ആത്മാവിന്റെ സ്വരൂപം ഇന്നതാണെന്ന് ഈ നശാശ്വരപ്രപഞ്ചത്തിൽ സ്വയം അനുസ്മരിപ്പിക്കേണ്ടിവന്നിരിക്കുന്നു. മഴ കോരിച്ചൊരിയുന്നു; കാറ്റു് ആഞ്ഞടിക്കുന്നു. അങ്ങകലെ നദീതീരത്തു കൊളുത്തിയ തീ അവിടെ കാത്തുനില്ക്കുന്നു. ആത്മാവു് ഇതിനെയെല്ലാം അതി ജീവിച്ചു് അമരത്വം നേടമത്രെ. അതിന്റെ സ്വരൂപം മാത്രം കണ്മുമ്പിൽ തെളിയണം. എങ്ങനെ? ആചാര്യർ ഈശ്വരനെ വിളിച്ചു കരഞ്ഞു. 'ആരാണീവരം നൽകുക?' ആചാര്യർ ഏകാഗ്രമായി ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

ആചാര്യപത്നിയുടെ ശവഘോഷയാത്രയോടൊപ്പം കൈത്തോട്ടവരെ നടന്ന് ലിങ്കപ്പൻ ഛിന്നിച്ച് പോയി. മഴയും ചളിയും ശീതക്കാറ്റും; എല്ലാംകൂടി ലിങ്കപ്പന്റെ ആവേശം ചോർത്തിക്കളഞ്ഞു. അയാൾ മാന്തിലേയ്ക്ക് തിരിച്ചുവന്നു. പഡബ്ബൻ അയാളെ കൂട്ടിയാക്കാതിരുന്നില്ല. ആചാര്യരുടെ പത്നി മരിച്ചുവെന്നതു പഡബ്ബനെ ദുഃഖിപ്പിച്ചിട്ടില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വ്യക്തിത്വം

വജ്റസമാനമാണ്. സങ്കോചമെന്ന ഒരു സാധനം ആ വ്യക്തിത്വത്തിൽ കാണാനില്ല. ലിങ്കപ്പൻ തന്റെ കൃത്യത്തെ ന്യായീകരിച്ചു. ഗ്രാമാധികാരി യായതുകൊണ്ട് നാലാളുടെകൂടെ ഗംമശാനയാത്രയിൽ പങ്കെടുക്കേണ്ടതു കർത്തവ്യം മാത്രമാണ്.

പറഞ്ഞുവന്നപ്പോൾ സംസാരം ചിമണിയെക്കുറിച്ചായി. ലിങ്കപ്പൻ വളച്ച കെട്ടി സംസാരിച്ചതുകൂടി. പഡപ്പേൻ അതുതന്നെ ധാരാളം മതിയായിരുന്നു! ലിങ്കപ്പന്റെയർത്ഥം തന്നെയാണു ചിമണിയുടെ ശരിയായ കാഴ്ചകണന്നു വന്നാൽ പഡപ്പേന്റെ ഭാരം പകുതിയ്ക്ക് കുറയുമല്ലോ. ചിമണ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദങ്ങളിൽ ബന്ധിതയാണ്; അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാപത്തോടും ബന്ധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഒരുദിവസം തലതെറിച്ച് മുറ്റർത്തത്തിൽ അവളേയുംതേടി പുറപ്പെട്ടു; ഉറക്കമൊഴിച്ചു കത്തിയിരുന്നു അവളെ പിടിച്ചുകൊണ്ടുവന്നു. എന്നാൽ അവളെ സംരക്ഷിക്കുകയെന്ന ഈ ഭാരമോ? ബോധമണ്ഡലത്തിൽ കത്തിക്കൊത്തിക്കൊന്ന ഒരു മുളയ്ക്ക് കൂടെക്കൊണ്ടുനടക്കുകയാണ്. മന:സാക്ഷിയെ മറക്കുന്നതു പോലെയാണു സുഖം പഡപ്പേനിലു. അദ്ദേഹം ജീവിതത്തെത്തന്നെ വിസ്മൃതിയിൽ തള്ളാൻ തയ്യാറായിരിക്കുന്നു. അനേകമനേകം പൊതുക്കാര്യങ്ങളിൽ അദ്ദേഹം താല്പര്യം കാണിക്കാൻ ഇതുതന്നെയാണു കാരണം. ജന്മനാ അദ്ദേഹത്തിനു മതകാര്യങ്ങളിൽ താല്പര്യമില്ലായിരുന്നു. വിരക്തി അദ്ദേഹത്തിനു വിഷമമായിരുന്നു. എന്നാൽ സന്യാസിയുടെ നിരന്തരവാദിത്വം ഹിതവുമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് മഠംവിട്ടുപോവുക ഏല്പുമായിരുന്നില്ല.

“വീലും വീലുതൃവുകൂടെ പിടിക്കല്ലേ!” നല്ല ഉപദേശം തന്നെ! പക്ഷേ, ബുദ്ധിശക്തിയുള്ളവർക്ക് ഒന്നു പ്രശ്നമല്ല. ഏതു പാപകൃത്യത്തേയും മറച്ചുവെച്ച് സകൃത്യമായും വിരക്തിയുടേയും സമന്വയം സാധിച്ചെടുക്കാമല്ലോ! പഡപ്പേൻ അതു നോക്കിക്കഴിഞ്ഞു. മറ്റുള്ളവരുടെ അൽപത്വത്തെ വെളിച്ചത്തുകൊണ്ടുവരാൻ അദ്ദേഹം അത്യന്തം സമർത്ഥനാണ്. ബുദ്ധിശക്തിയുടെ സുശക്തമായ ചരക്കുകൊണ്ട് തികച്ചും വീടിനുമായ തന്റെ രണ്ടു മുഖങ്ങളെ പിടിച്ചുകെട്ടിയിരിക്കുകയാണ് അദ്ദേഹം. വിരക്തിയുടെ വേഷത്തിനകത്തു് ആസക്തിയുടെ അക്ഷയപാത്രത്തെ സൂക്ഷിതമായി വെണ്ണുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനു കഴിഞ്ഞു.

എന്നാൽ പാപം ആ ബുദ്ധിശക്തിയെ തപിപ്പിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ചിമണ തന്റെ ബന്ധനത്തിലാണ്; പക്ഷേ, അവളുടെ ഈ ഇരിപ്പ് അസഹ്യമാണ്. ഈയൊരു കട്ടിയിൽ മാത്രം പഡപ്പേൻ തോററുപോയിരിക്കുകയാണ് ചിമണയെ വേണം; എന്നാൽ വേണം. ഈ രണ്ട് ആഗ്രഹങ്ങളും ഒരേ സമയം പ്രബലപ്പെട്ടവരവേ ബുദ്ധിഹൃദയങ്ങളുടെ നിയന്ത്രണം കൈവിട്ടു പോകുന്നു. ഉപേക്ഷയും മോഹവും തമ്മിൽ യുദ്ധത്തിലേർപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു; അതിൽ മനസ്സ് പ്രണിതമായിക്കഴിഞ്ഞു.

ഈ സമയത്താണ് ലിങ്കപ്പൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണിൽ പെട്ടതു്. അയാളുടെ മോഹം കൃത്യമായിത്തന്നെ അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. ജന്മനാ വിദ്വല്ലിയായ ലിങ്കപ്പൻ പലപ്പോഴും ചിമണയോടുള്ള തന്റെ ആസക്തി പ്രക

ടിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണ്, അന്നു വളരെ സൗകര്യവും പദ്ധതികൾ തന്റെ പാപഭാരം പരസ്യമായി അയാളുടെ തലയിൽ കയററിവെച്ചത്. അയാൾ യെന്നപോയിരുന്നു. പക്ഷേ, നിഷേധിക്കാനുള്ള യെയ്യും അയാൾക്കില്ല. അന്നുമുതൽ പദ്ധതികൾ ഈ പുറപ്പെട്ടിരിക്കാൻ കളി തുടങ്ങിയതാണ്. ഇപ്പോൾ അതേ പ്രശ്നം ഏർപ്പെട്ടു.

ലിങ്കപ്പൻ ചിമണയെ സ്നേഹിക്കുന്നുവെന്ന കാര്യം സമ്മതിച്ചു. മോഹം നേടണം. എങ്ങനെ? അതാണയാളുടെ ചിന്ത. "ഏതായാലും ഗൌരവം ഒരു കൂട്ടുകാരി വേണമല്ലോ. ജീവിതം ഒരു ഭാരം പറിക്കഴിഞ്ഞ സ്ഥിതിക്ക് ഇനി നിശ്ചയമായും വേണം." അകലെ, അവ്യക്തമായിക്കിടക്കുന്ന അയാളുടെ ആഗ്രഹത്തിനു പദ്ധതികൾ യുക്തിയുടെ പിൻബലം നല്കി. അദ്ദേഹം സഹായവും വാഗ്ദാനം ചെയ്തു. "അതു വലിയ പ്രശ്നമല്ല. നിങ്ങൾ ഉറച്ചിരുന്നാൽ മതി; ചിമണയെ നിങ്ങൾക്കെത്തിക്കുന്ന കാര്യം ഞാനേറു."

ലിങ്കപ്പൻ അതുതന്നെ ആഹ്ലാദവും. തന്റെ ഭാഗ്യത്തെക്കുറിച്ച് കൂടുതൽ വിശ്വാസം തോന്നിത്തുടങ്ങി. പദ്ധതികളുടെ ഫലത്തിൽ കിടക്കുന്ന ഈ മാണിക്യം ഇതു എളുപ്പത്തിൽ തന്റെ കയ്യിൽ എത്തിച്ചേരുമെന്നും ഒരിക്കലും അയാൾ കരുതിയില്ല. സർപ്പത്തിന് ഈ രത്നം ഒരു വൻചുമടായിരുന്നുവെന്ന കാര്യം അയാളറിഞ്ഞില്ല. ആ രത്നത്തെ മറ്റൊരാളുടെ കൈകളിൽ അർപ്പിച്ച് മോചനം നേടേണ്ടതു് സർപ്പത്തിന്റെ ആവശ്യമായിരിക്കുന്നു. ഒരൊറ്റ സ്ഥലത്തു് ഈ നിയമം കാത്തു് ഇങ്ങനെ ഇരിക്കുകയെന്നതു് അതിന്റെ സ്വഭാവമല്ല; ആഗ്രഹവുമില്ല. പദ്ധതികൾ ഇതും ഒരു പരാജയമാണ്. സ്വഭാവത്തിനെന്നിരായി ഒരു വിജയം കൈവരിക്കുന്നതുകൊണ്ടുള്ള പ്രയോജനം? കൊള്ളയും കളവും ഗുഡ്വേലാചനകളും പാപങ്ങളാണ്. എന്നാൽ അവയൊന്നും ഒരു പിശാചിനെപ്പോലെ തന്നെ വേട്ടയാടുന്നില്ല. ചിമണയെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവന്നതുതന്നെ തെറ്റായിപ്പോയി. അകന്നിരിക്കാൻ സാധിക്കാത്തതുകൊണ്ടു വിളിച്ചു. ഭോഗത്തിന്റെ രീതിയാണതു്. ഒരിക്കൽ കൊന്നുവന്നു വീണ്ടും കൊല്ലാനാവുമോ? ഒരു കൊലയാളി വീണ്ടും വീണ്ടും കൊലനടത്തുമോ? മനസ്സുറപ്പിച്ചാൽ മറ്റൊരാൾ പാതകങ്ങളിൽനിന്നും അകന്നുനിൽക്കാം. എന്നാൽ ഭോഗപേക്ഷ ഒരുതവണ പിടികൂടിയാൽ എല്ലാം കഴിഞ്ഞു; ജീവിതത്തിലുടനീളം അതു തന്റെ പിറകേ കൂടും. ചിമണയുടെ രഹസ്യത്തായിൽ ബന്ധിതയാണ്. ഒന്നും പറയുന്നില്ല. വേണ്ടെന്നുവെച്ചാൽ അവളുടെ മുഖംപോലും നോക്കാതെ കഴിച്ചുകൂടും. എന്നാൽ അവളുടെ സ്മരണ പദ്ധതികളെ ചുരുക്കുപിടിച്ചിരിക്കുകയാണ്. യാദൃച്ഛികമായി അവളുടെ വിശാലനേത്രങ്ങൾ കണ്ണിൽ പെട്ടാൽ ആസക്തി തിളച്ചുപൊങ്ങുകയായി. അവളുടെ ജീവിതത്തിലെ സാധാരണ കൃത്യങ്ങൾപോലും അദ്ദേഹത്തിന് അലോചകികങ്ങളായിത്തീർന്നു. എന്നാൽ അതിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വം അതുകൊണ്ടു അസഹ്യമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഈ ഉത്തരവാദിത്വം ലിങ്കപ്പന്റെ കഴുത്തിൽ കെട്ടിത്തൂക്കി തന്നിടേ് രക്ഷപ്പെടണം.

അർജ്ജുനൻ ഉപകരമാണു സംഗതി. എത്രതന്നെ മറക്കാൻ ശ്രമിച്ചാലും അതെല്ലാപായിരുന്നില്ല. നമുക്ക് നമ്മെത്തന്നെ മറക്കാനാവുമോ? ജീവിതമെന്നത് ഒരു ഭീർഘനിദ്രയാണോ? പാപബോധം കൂടിയുണ്ടെങ്കിൽ പിന്നെ ഭ്രാന്തം വരികയുമില്ല. പഡപ്പൻ ഈ യുദ്ധത്തിൽ പരാജയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു; മർദ്ദത്തിൽ അടിയേറ്റിരിക്കുന്നു.

ഏതൊ ആവട്ടെ! തൽക്കാലം ലിങ്കപ്പൻ കയ്യിൽ അകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അനായാസമായി ഒരു ബലിമൃഗം വന്നുപെട്ടിരിക്കുന്നു. അയാളുടെ കൈകളിലേയ്ക്ക് തന്റെ ബന്ധനം മാറുക; രക്ഷപ്പെടുക; ലിങ്കപ്പനാണെങ്കിൽ സന്തോഷം കൊണ്ടു വീർത്തിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിർദ്ദേശം അംഗീകരിച്ചുവെന്നു മാത്രമല്ല; ഒരു ചുവടു മുന്നോട്ടുപോവുകയും ചെയ്തു. താൻ ചിമണയെ കല്യാണം കഴിക്കാൻ തയ്യാറാണെന്നും അയാൾ പറഞ്ഞു. പഡപ്പൻ ഇതു സമ്മതിച്ചില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അൽപത്വം വീണ്ടും ഫണംപൊക്കി. അദ്ദേഹം രക്ഷപ്പെടാൻ വേണ്ടിയെന്നല്ലാതെ ചിമണയുടെ ശാശ്വതമോചനം ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ല. ലിങ്കപ്പന്റെ ശ്രാന്തകണ്ഠം അദ്ദേഹം ചിരിച്ചു. "നിങ്ങളെന്താണു ഗൌഡരെ പറയുന്നതു്? നാളെ നാട്ടുകാരെത്തു പറയും? നാലാൾക്കു നിരക്കുന്ന മട്ടിൽ ജീവിതം നയിക്കണം. ചിമണയെപ്പോലൊരു പെണ്ണിന്റെകൂടെ ജീവിക്കുന്നതു തറവാട്ടുകാർക്കു ഭ്രാന്തനല്ല. ചിമണയോടൊപ്പം ജീവിക്കട്ടെ; പക്ഷേ, താലികെട്ടത്തു്!" അദ്ദേഹം ഉപദേശിച്ചു.

ലിങ്കപ്പൻ അതുതപ്പെട്ടു. പഡപ്പന്റെ വാക്കുകളുടെ അർത്ഥം അയാൾക്കു മനസ്സിലായി; എന്നാൽ അതിന്റെ രഹസ്യം പിടികിട്ടിയില്ല. ചിമണയും അന്നു സമ്മതിച്ചു കല്യാണം കഴിക്കുകയാണെങ്കിൽ അതിനു് ഇദ്ദേഹം എതിരായിരുന്നെങ്കിൽ എന്തായിരുന്നെങ്കിൽ? അതു് തന്റെ വ്യക്തിപരമായ ഒരു കാര്യം. ലിങ്കപ്പൻ മനസ്സമാനം തിരിയാത്തതുപോലെ മിഴിച്ചുനിന്നു. "ഞാൻ പറഞ്ഞതെന്താണെന്നു മനസ്സിലായില്ല, അല്ല ഗൌഡരേ? ഈ ജാതി പെണ്ണിനെ കല്യാണം കഴിക്കരുതെന്നാണു് ഞാൻ പറയുന്നതു്. അതുകൊണ്ടു നിങ്ങളുടെ അനുസ്യൂകളായില്ല. നിങ്ങൾ കല്യാണം കഴിക്കരുതെന്നു ഞാൻ പറയില്ല. അതിനു ഞാനൊരു പദ്ധതി തയ്യാറാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. സാതേൻ ഗ്രാമത്തിലെ ഗൌഡർക്കു് ഒരു മകളുണ്ടു്. ഗൌഡരാരാണെങ്കിൽ വലിയ ജന്മം. പതിനാറു് ഏക്കറുള്ള സ്വത്തും കൃഷിയുണ്ടു്. അങ്ങനെയൊരു തറവാട്ടിൽ സംബന്ധം കഴിച്ചാൽ നിങ്ങൾക്കു് മാവിയയിൽ അതു പ്രയോജനപ്പെടും. ഞാൻ പോയി വിവരമറിഞ്ഞുവരും. നിങ്ങൾക്കു് ഈ ഗ്രാമത്തിലെ അധികാരിപ്പട്ടവിയും, തറവാട്ടു സ്വത്തും സകലതും സന്തതി പാരമ്പര്യമേ ഉറപ്പു കിട്ടണമെങ്കിൽ നിങ്ങൾ അല്പ ഗൌഡരരെ ജോരാക്കാവതാകുന്നു. ഇനിയും ചിമണയോടു മോഹമാണെങ്കിൽ പറയൂ. അവളെയും നിങ്ങൾക്കുതന്നെ തരാം. നിങ്ങൾ നമുക്കു വേണ്ടപ്പെട്ടയാളാണു്. നിങ്ങളുടെ ഇഷ്ടംതന്നെയാണു്, ഏകദേശം ഇഷ്ടം." "ലിങ്കപ്പന്റെ ഗൌഡവിധാതാവു തന്നെ സംസാരിക്കുന്ന ഗൌഡിയത്തിൽ പഡപ്പൻ പറഞ്ഞു. ലിങ്കപ്പൻ അദ്ദേഹത്തെ കാണുന്നതു് അതേ രൂപത്തിലാണു്. ഇല്ലെങ്കിൽ അജ്ഞാതനായിരുന്നെങ്കിൽ ഇടയച്ചേരിയിൽ ഒരു വീലയുമില്ലാതെ കഴിഞ്ഞുകൂടി

യിരുന്ന തന്നെ പിടിച്ചുകൊണ്ടുവന്നു ഉദ്ധരിച്ചതിന്റെ ആവശ്യമെന്തു? അദ്ദേഹം ഉണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടല്ല പാക്കിസ്താനിൽ തനിക്ക് ഇത്ര വലിയ പദവി കരഗതമായതും? മാത്തിന്റെ സംരക്ഷണം ഇല്ലായിരുന്നെങ്കിൽതന്നെ ഈ പെരുവഴിയിലെ പട്ടിപ്പോലും തിരിഞ്ഞുനോക്കുമായിരുന്നില്ല.

“നിങ്ങളുടെ ആഴ്ചത ലംഘിക്കുവാൻ എന്നെക്കൊണ്ടു സാധിക്കില്ല. നിങ്ങൾക്ക് ആ പെൺകുട്ടി നല്ലതാണെന്നു തോന്നുകയാണെങ്കിൽ അതു നോക്കിവരാം. എന്നിട്ടു വരാൻ പററില്ല. ഗ്രാമത്തിൽ കളവു വെച്ചിരിക്കുകയാണ്; ആളുകൾ പേടിച്ചുരണ്ടു കഴിയുന്നു. അതു പോരാതെ മഴ കാരണം വീടുകൾ തകർന്നു വിഷമിക്കുന്നവരും ധാരാളമുണ്ട്. സമാശ്വസിപ്പിക്കുന്നതിനും എലി ചത്തുവീഴുന്ന വീടുകളുടെ പട്ടിക തയ്യാറാക്കി റിപ്പോർട്ട് ചെയ്യുന്നതിനും ഞാൻ ഇവിടെത്തന്നെ ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഗ്രാമം സാധാരണ നിലയിലായാൽ ഉടനെ കല്യാണം. ഒരു കാര്യം കൂടി; ഇപ്പോൾ ചിമണിയെ ഞാൻ ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നാക്കിയെന്നാണല്ലോ നിങ്ങൾ പ്രചരിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നത്? ഇക്കാര്യം സാരതേൻ ഗ്രാമത്തിലെ ഗൌഡർ അറിഞ്ഞാലോ?” ലിങ്കപ്പൻ സംശയനിവൃത്തിക്കായി ചോദിച്ചു.

“അതിനെന്താ? തന്റെ ജാമാതാവ് ഉഗ്രൻതന്നെ എന്നദ്ദേഹം കരുതും. നല്ല പ്ലെയർഡക്സ് രണ്ടു പത്നികളുണ്ട്. കൂടാതെ വെപ്പാട്ടികൾ ഏതായാ പേരുണ്ട്. തറവാട്ടുകാരായാൽ അതൊക്കെവേണം. അതിനെക്കുറിച്ച് നിങ്ങൾ വേവലാതിപ്പെടാതിരുന്നാൽ മാത്രം മതി.” പഡപ്പൻ ധൈര്യപ്പെടുത്തി.

ലിങ്കപ്പൻ മിണ്ടിയില്ല. സകലതും താൻ ഇച്ഛിക്കുന്നതുപോലെ നടക്കണമെന്നാണു വിധി. പഡപ്പൻ ഒരു കാരണപുരുഷൻ മാത്രം. തന്റെ ജീവിതത്തിന്റെ മുഴുവൻ ഉത്തരവാദിത്വവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ തലയിൽവെച്ചുകെട്ടി ഒരു ചിന്തയുമില്ലാതെ അങ്ങിരുന്നാൽമതി. ചിമണിയോടു ഇതറിയിക്കാനുള്ള ഉത്തരവാദിത്വവും അദ്ദേഹം ഏറ്റെടുത്തിരിക്കുകയാണ്. ഏതായാലും പാക്കിസ്താനിൽ തന്റെ ഭാവിജീവിതം പ്രവഹിക്കുമെന്നതിൽ ലിങ്കപ്പൻ സന്തോഷമായി.

പഡപ്പൻ ഈ തരം പ്രയോഗിക്കാൻ കാരണമുണ്ട്. കട്ടുകൊണ്ടുവന്ന പണസഞ്ചികൾ മുഴുവൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഖജനാവിലാണു സൂക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നത്. അതെല്ലാം സ്വന്തമാക്കുന്നതുവരെയും കാത്തു സൂക്ഷിക്കണം. അതൊരു വിഷമകരമായ പ്രശ്നമാണ്. നാളെയോ മറ്റൊന്നാളോ ഇൻസ്പെക്ടർ വരും. പാസ്റ്ററിൽക്കയറ്റടെ പ്രശ്നവും നാട്ടുകാരുടെ പരാതികളും വിചാരണയ്ക്കുവരും. ആ അവസരത്തിൽ തൊണ്ടിസാധനം മാത്തിൽപെച്ചു പിടികൂടിയാൽ സംഗതി കഴപ്പമായിത്തീരും. ഇതൊക്കെ ആലോചിച്ചപ്പോൾ ഉടനെ ഗ്രാമം വിട്ടുനടക്കണമെന്നു നല്ലതെന്ന് അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നി. അന്നുരാത്രി പണസഞ്ചി മുഴുവൻ ലിങ്കപ്പനെ ഏൽപ്പിച്ചുകൊടുത്തു.

ലിങ്കപ്പൻ പോയി കിടന്നു. കിടക്കയിൽ ഇരുന്നിരുന്ന പഡപ്പൻ അവിടെത്തന്നെ കിടന്നു. ഗ്രാമം വിട്ടുപോകണമെന്ന കാര്യത്തിൽ അദ്ദേഹം ഉറച്ചു നിൽക്കാനുമെടുത്തുകഴിഞ്ഞു. ഏതുതുകാണോ പാക്കിസ്താനിലെ അദ്ദേഹത്തിനു സഹി

കാവുന്നതായിരുന്നില്ല. നാട്ടുകാർ ഒന്നുകൂടെ ചേർന്ന് പുറത്തുപോകണം. എന്നിട്ടും താനെന്തിന് ഈ മാതളത്തിൽ തിരിച്ചുവന്നു? ഇവിടെ വന്നുകൊണ്ട് എന്ത് അഭിലാഷമാണ് പൂർത്തീകരിക്കപ്പെട്ടത്? പല നാട്ടിലും നടന്നു അവസാനം ചിമണിയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു. ഇവിടെ വന്നതിനുശേഷം പല കൂടും കൂട്ടം ചെയ്തു. വിത്തു വയൽ ഉഴുതു മറിച്ചു; ഗൗഡന്മാരെ വേണം പിടി ചെടുക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചു; ഗ്രാമം കൊള്ളയടിച്ചു; ലിങ്കുപുറംഗം അധികാരി പട്ടത്തിൽ വാഴിച്ചു. ഇതെല്ലാംകൊണ്ട് സംതൃപ്തി ലഭിച്ചോ? പലപ്പോഴും ആത്മാവ് ഒരിക്കലും സംതൃപ്തമായില്ല. ഇപ്പോൾ മോചനമാണ് ആവശ്യം. അതിനാണ് ഈ തന്ത്രം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നത്. ചിമണിയോ? അവൾ പ്രശ്നമല്ല. അവൾ ഒരിക്കലും തന്നെ വിശ്വസിച്ചിട്ടില്ല. ജീവിതത്തിന് അവൾ കൂടിയെ കഴിയു എന്ന് തനിക്കു തോന്നിയിട്ടില്ല.

പലപ്പോഴും ഉറക്കം വന്നു തുടങ്ങി. ജാഗ്രാവസ്ഥയുടേയും നിദ്രയുടേയും അതിർ വരമ്പിലായിരുന്നുപ്പോൾ ഒരു സ്വപ്നം കണ്ടു. പലപ്പോൾ കതിരപ്പറത്തി ന്നും സവാരിയെത്തും. കണ്ണുത്താവുന്നിടത്തെയും വയൽ നാഴികകളോളം പരന്നുകിടക്കുന്നു. പൊള്ളുന്ന വെയിൽ. മരങ്ങളും ചെടികളും മുഴുവൻ നശിച്ചു പോയോ? എങ്ങും ഒന്നുമില്ല. പലപ്പോഴും ദാഹം. പക്ഷേ, വെള്ളം എങ്ങും മില്ല. വെറുതെയൊന്നു പിന്തിരിഞ്ഞുനോക്കി. ഒരു സർപ്പം പിന്നിൽനിന്നു വരുന്നു. കതിരയുടെ കളമ്പിപ്പാട് നോക്കിയാണു വരുന്നത്. ഗോതമ്പിന്റെ നിറമുള്ള അതിന്റെ ശരീരം വെയിലിൽ വെട്ടിത്തളങ്ങി. ചുരുട്ടിവെച്ച ഫണം അതൊന്നു വിരത്തി ഉയർത്തിയപ്പോൾ ഒരു സ്ത്രീ കണ്ണുനീരിലൂടെ പൊലെ കാണപ്പെട്ടു. എന്നാൽ അതു സർപ്പമാണെന്നറിയുമ്പോൾ മാത്രമേ യേർത്തു. കതിരയെ ഓടിക്കണമെന്നു തോന്നി. പക്ഷേ, അതു തളന്നിരിക്കുന്നു. വെയിൽ തലയ്ക്കു മുകളിൽ ആഴത്തിലാകുന്നു. കതിരപ്പറത്തു നിന്നിറങ്ങി ഓടിയാലോ? ശക്തിപോഷം. എന്നാൽ സർപ്പം അഭൂതപൂർവ്വമായ ആവേശത്തോടെ ഓടിവരികയാണ്. എങ്ങനെ ഒഴിഞ്ഞുമാറും? ഒളിച്ചോടാൻ സ്ഥലമെവിടെ? പലപ്പോഴും നിലവിളിക്കാൻ തോന്നി. അതും കഴിഞ്ഞില്ല. യെം അദ്ദേഹത്തെ പിടിച്ചു ഒന്നിച്ചുകൂട്ടത്തു.

പിടിച്ചു ഒന്നിച്ചു തന്നെ! അതുകൊണ്ടാണല്ലോ ഇങ്ങനെ വിയർന്നു? പീടിക്കുന്നതിനോ; കണ്ണു തുറന്നപ്പോൾ അൻ മാതളത്തിൽനിന്നാണ്. പലപ്പോഴും ധൈര്യം തോന്നി. പിന്നെ ഉറക്കം വന്നു മിഥ്യ. വീണ്ടും ചിരിക്കാൻ തുടങ്ങി. മനസ്സുറപ്പിച്ച് ഒന്നുറങ്ങിക്കളയാം എന്നു കരുതി. പക്ഷേ, പുലർച്ചെ പുറപ്പെടണം. ഉണർന്നില്ലെങ്കിൽ വിഷമിക്കും. അദ്ദേഹം കണ്ണുതുറന്നു; കിടക്കയിൽ ഏഴുന്നേറ്റിരുന്നു. മുഖത്തെപ്പോൾ വീണ്ടും കിടന്നു. ചരിഞ്ഞു തിരിഞ്ഞു. കിടന്നു രാത്രിയുടെ ബാക്കിഭാഗം കഴിച്ചുകൂട്ടി.

മേൽകൂടി തീർത്ഥാടനത്തിനായി പോലെ അതിരാവിലെ ഏഴുന്നേറ്റു. പലപ്പോൾ കതിരപ്പറത്തു കയറി സാത്തൻ ഗ്രാമത്തിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹത്തോടൊപ്പം കർമ്മത്തെപ്പോലെയായ കരിയപ്പനും പുറപ്പെട്ടു. ലിങ്കുപുറം

മാങ്ങിൽ ഒററിയായി. ചിമണയെക്കുറിച്ചുള്ള മോഹം വീണ്ടും തലപൊക്കി. അതു് അയാളുടെ കരളിനെ കരണ്ടുതുടങ്ങി. ചതുപ്പനിലത്തു കാൽവെച്ചതു പോലായി. ഒരു കാൽ പൊക്കിയാൽ മററുകാൽ കൂടുതൽ താഴും. ഈ ഉരച്ചുടീർന്നിന്നും രക്ഷപ്പെടാൻ ലിങ്കപ്പൻ ഗ്രാമത്തിലേയ്ക്കു നടന്നു.

ആചാര്യപത്നിയുടെ ആകസ്മിക മരണം ആളുകളെ പരിഭ്രാന്തരാക്കിയിരിക്കുന്നു. ഒരുദിവസം പനിച്ചാൽ മരിക്കുമോ? പനി പിടിച്ചവരെല്ലാം തങ്ങളുടെ ആയുസ്സ് അവസാനിച്ചുവെന്നു കരുതാൻ ഈ സംഭവം കാരണമായി. കഴിഞ്ഞ മൂന്നുദിവസമായി പെയ്തുതൂകൊണ്ടിരുന്ന മഴ കാരണമാവാം, എല്ലാവർക്കു വീടുകളിലും ചിലരെങ്കിലും കിടപ്പായിരിക്കുമാണ്. പോരാത്തതിന്നു് പനി പെട്ടെന്നു് അധികരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ശരീരം ചൂടുപൊള്ളുന്ന ഓടുപോലെ തീളയ്ക്കുന്നു. അരക്കെട്ടിലോ പള്ളയ്ക്കോ വീണുവരുന്നു. വല്ലാത്ത വേദന. കണ്ണു് കന്നിക്കരുപോലെ കലങ്ങിച്ചകുന്നു. ഏറെക്കുറെ എല്ലാവരും ഇതേ സ്ഥിതിയിലായിരുന്നു.

മഴ പൂർണ്ണമായി തോന്നിയില്ല. കോരിച്ചൊരിയുന്ന മഴയുടെ ശക്തി അല്പം കുറഞ്ഞിരുന്നെങ്കിലും ഇടയ്ക്കിടെ പെയ്തുതൂകൊണ്ടിരുന്നു. മഴ പെയ്യാത്തപ്പോഴും സൂര്യൻ പ്രകാശിച്ചില്ല. ചോറ്റെന്നാലിപ്പതുതൂകൊണ്ടു് വീടുകൾ നന്നത്തു കത്തി നിന്നിരുന്നു. പനിപിടിച്ചവരെ പായവിരിച്ച് അവിടെത്തന്നെ കിടത്തുകയല്ലാത്ത ഗത്യന്തരമുണ്ടായിരുന്നില്ല. നാലഞ്ചുനാളുകൾക്കൊണ്ടു് ജീവിതം ആകെ താറ്റുമാറായിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. രോഗികൾ മാത്രമല്ല, സകലരും പനിച്ച സ്ഥിതിയിലാണ്. ആരുടെ ഭവനവും ഉത്സാഹമില്ല. രോഗത്തെക്കുറിച്ചുള്ള വിഷമങ്ങളെ എങ്ങും കേൾക്കാനുള്ള. വീണ വീടുകൾ ഗരിപ്പെടുത്താൻ സൗകര്യമില്ല. കുന്നുകാലികളെ നോക്കാനും ആർക്കും നേരമില്ല. വാതിലിൽ എത്തി നിൽക്കുന്ന രോഗത്തെ ആദ്യം സ്വാഗതം ചെയ്യേണ്ടിയിരുന്നു.

മഴയും കാര്യം രോഗവും കൂടി പാളളിയുടെ പ്രാണൻ പിടിച്ചു ഞെരിച്ചു. ഈ ശ്വരകോപമായിരിക്കുമെന്നു ചിലർ നിശ്ചയിച്ചു. പണ്ടൊരിക്കൽ കോളറ വന്നു് കാട്ടുതീപോലെ ഗ്രാമത്തെ വറ്റത്തിരുന്നു. ഇപ്പോൾ മറ്റൊരു പകർച്ച വ്യാധി. ഗ്രാമത്തിലെ എല്ലാ വേദനകളും രോഗാക്ഷരാമായിരിക്കണം. അവരെ സമാധാനിപ്പിക്കുകയാണ് ആദ്യകർത്തവ്യം. പുഴയും നിവേദ്യങ്ങളും ഉടൻ നടത്തണം. നാലാം കൂട്ടനിടത്തു് ഗ്രാമത്തിനെക്കുറിച്ചുള്ള പദ്ധതികൾ സംസാരവിഷയമായി.

അന്നു് ശ്രാവണശുദ്ധ ഏകാദശിയായിരുന്നു. രാത്രി ഉറക്കമൊഴിക്കണം; 2ജന നടത്തണം എന്നു തീരുമാനിച്ചു. അതിവേഗം പരക്കുകയായിരുന്ന പുതിയ പകർച്ചവ്യാധിയെ യെന്ന ആളുകൾ അതിനു സമ്മതിച്ചു. ഗോപാലകൃഷ്ണൻ 3വാലയത്തിൽവെച്ചു് ജേന നടക്കണം. നാരായണാചാരി ജേനയിൽ ഉഷാ 4ാണ്. ഇത്തരം ജേനകളിൽ നേതൃത്വം അയാൾക്കായിരുന്നു. പുലർച്ചെ വരുന്നതിന്നു് താളം മുട്ടുന്നതിന്നും മുഷിച്ചിലില്ല. ഗോപാലകൃഷ്ണൻ വേദവാലയത്തിൽ ജേന നടത്തുന്നവനെ വാർത്ത കേട്ടതോടെ, മാങ്ങിലും ജേനവേണമെന്നു ചിലർക്കു തോന്നി. വീടുകൾ ചോറ്റെന്നാലിക്കുമ്പോൾ രക്ഷാസമേത

രാത്രി പത്തുമണി കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ജേന ആരംഭിച്ചു. ഗോപാലകൃഷ്ണ മേവേലയത്തിൽനിന്നും. "ഹാരേ കൃഷ്ണാ, ഹാരേ രാമ....." എന്ന് ജേന ഗീതം കേട്ടുതുടങ്ങി. സ്വരം മാറിക്കൊണ്ടിരുന്നെങ്കിലും പല്ലവി അതുതന്നെ. കേൾക്കുന്നവർക്കെല്ലാവർക്കും അതു മുഴങ്ങി. ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽനിന്നും അതേ മട്ടിലുള്ള അനേകം സ്വരമേന്മയോടെ കേൾക്കാമായിരുന്നു. ഉറങ്ങണമെന്ന ചിന്ത ആർക്കുമില്ല. ഇന്ന് ഉറക്കമൊഴിച്ചിരിക്കേണ്ടത് അത്യാവശ്യമായിരിക്കുന്നു. ഈശ്വരനോടു നിലവിളിച്ചു പറയണം; ഈ പകർച്ചവ്യാധിയെ ആട്ടിയോടിക്കണം.

മാത്തിലെ ജേന തീരെ അവിവസ്ഥിതമാണ്. "ഗുരുവിൻ പുശാശെയുടെ മന്ദിരം....." തെറ്റാണെങ്കിലും ഉത്സാഹത്തോടെ ജേനം ആരംഭിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. മോട്ടോറുകളുടെ സ്വരം തുടർച്ചയായി നിശ്ശബ്ദതയെ ഭഞ്ജിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. കേൾക്കാൻ ആവേശത്തോടെ ചെല്ലവെച്ച് കയറാം. ചെല്ലവെച്ച് കയറുന്നതിനിടയിൽ ചിലരുടെ തലപ്പാവുകൾ താഴെ വീണു. ചിലർ പാടി കൊണ്ടിരുന്നു. മറ്റുചിലർ വെറുതെയിരുന്നു. "ശിവായ നമഃ" എന്ന് രുവീട്ട്, ആ റേറ്റിംഗിലായിൽ അവരുടെ വികാരങ്ങൾ കയറുകയും ഇറങ്ങുകയും ചെയ്തു. ചിലപ്പോൾ ആവേശം; ചിലപ്പോൾ കേംതി; പിന്നെ മുഷിച്ചിൽ; ചിലപ്പോൾ ഉറക്കം തുടങ്ങി—അങ്ങനെ കേൾക്കാൻ മാത്രമല്ല നില മാറിമാറി പ്രതിഫലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

ലിങ്കുപ്പഗൗഡർ അന്ന് മാത്തിൽ ഏകാധിപതിയായതു കാരണം അയാളും ജേനയിൽ പങ്കുകൊള്ളേണ്ടിവന്നു. അയാൾക്കിത്ര വലിയ ഇഷ്ടമുള്ള കാര്യമല്ല. എങ്കിലും തന്റെ കർത്തവ്യം മറക്കാമോ? അയാൾ കാരണം പറഞ്ഞു അകത്തും പുറത്തും അലഞ്ഞുനടന്നു. ആരെയോ വിളിക്കാണെന്ന വ്യാജേന മാറ്റുന്നവൻ വെളിയിലും അയാൾ ഇറങ്ങിനടന്നു. കേൾപ്പു നിലത്തു വേരുപിടിച്ചതുപോലെ ഇരുന്നു. അവർ ജേനയിൽ മുഴുകിയിരിക്കുകയാണ്. കിഴക്കൻ കാര്യ വീഴ്ചവോൾ വയലിലെ വിളവാകെ ഇളകിയാട്ടുന്നതുപോലെ ജേനക്കാർ പാട്ടിന്റെ ഈണത്തിനൊത്തു ആടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ലിങ്കുപ്പൻ അതു കണ്ടു മുഷിഞ്ഞു.

അയാളുടെ ശ്രദ്ധ മറ്റൊരാൾ വഴിക്കായിരുന്നു. ചിമണ പറഞ്ഞുവെച്ച അവധി അന്നത്തേയ്ക്ക് അവസാനിക്കുകയാണ്. പഡപ്പേനം നാട്ടിലില്ല. മാത്തിനകത്തെ മുറിയിൽ ചിമണ ബന്ധനസ്ഥയായിരിക്കുന്നു. പഡപ്പേനാണെങ്കിൽ അവളെ തനിക്കു സമർപ്പിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കാലം തനിക്കുതന്നെ വരുമാണ്. താൻ ഞാട്ടാൽ മണ്ണു പൊന്നാകുന്ന കാലം. ലിങ്കുപ്പഗൗഡർ ആശിച്ചതെന്തും കാലിലെ ഫെമിളിപ്പോലെ കാൽക്കീഴിൽവന്നു വീഴുകയാണ്. ഇന്ന് ഏതു വിധവും തന്റെ ആശ്രയം സഹലീകരിക്കണം. അയാളോടു. സ്വന്തം മനസ്സു വ്യക്തത തനിക്കുതന്നെയായി മറ്റൊന്നുമില്ല. മനസ്സുറപ്പിച്ചാൽ തീർന്നു. പറഞ്ഞു ജേനം തകുതിയായി നടക്കുന്നു. താളമടിച്ചുകൊണ്ട് 'ഓം നമഃശിവായ' നിരന്തരം ഉയരുകയാണ്. ഇതുകേട്ട് അയാൾക്ക് മുഷിഞ്ഞു. ഒരേ സ്വരം; ഒരേ പാട്ട്. മോട്ടോറുകളുടെ ചെല്ല പെകീടേപ്പിക്കുന്നു. ലിങ്കുപ്പന്റെ ചിന്ത

മുഴുവൻ ചിമണിയെക്കുറിച്ചായി. ഇന്ന് അവളോടു ചോദിച്ചു തീർത്തു. ഇന്നവളെ ഇണക്കിയെടുക്കണം. ഈ മാതളിലെ ബന്ധനത്തിൽ ഇനിയും ഏതുനാൾ അവൾ കഴിയണം? അധികാരിയുടെ വേനം കൈവശപ്പെടുത്തി അവളേയുംകൂടി സഖമായി കഴിഞ്ഞുകൂടണം. സാതേൻഗ്രാമത്തിലെ അധികാരിയുടെ മകളെ പഡപ്പൻ പറഞ്ഞുവെണ്ണമോ ആവോ? സാധിക്കാത്ത കാര്യം വിചാരിച്ചിട്ട് എന്തു കാര്യം? ചിമണ ഇവിടെ ഒരു കൈപ്പാടകളെ കിടക്കണം! അവൾ ഒന്ന് മനസ്സമാറ്റിയാൽ കഴിഞ്ഞു.

ലിങ്കപ്പഗൗഡക്ക് യുതിയായി. നെയ്യിടിപ്പിന് ശക്തി കൂടിത്തുടങ്ങി. ചിമണയുടെ സന്ദർശനം അയാളെ ഉന്മത്തനാക്കി. പേടിച്ചുറങ്ങ ഏലിയെപ്പോലെ അയാൾ മിഴിച്ചിരുന്നു. ഇനിയും എത്രനേരം വഴിയും നോക്കിയിരിക്കണം? അല്ലെങ്കിൽ താനെന്നിന്ന് കാത്തിരിക്കണം? ഗ്രാമാധികാരിയായ തന്റെ സഖത്തിന് മറ്റൊരാളുടെ ഇഷ്ടാനിഷ്ടങ്ങൾ നോക്കേണ്ട കാര്യമുണ്ടോ? ചിമണയ്ക്ക് ഇഷ്ടമില്ലെന്നുപറഞ്ഞാൽ അവളെ നിർബന്ധിക്കണം. ശരിയാണ്—ചില കാര്യങ്ങളിൽ പറഞ്ഞുമനസ്സിലാക്കുക അസാധ്യമാണ്.

ജേന വണ്ണശബളിയൊന്ന് എന്നറി. താളമടി ദ്രുതതാളത്തിലെത്തി. ചട്ടപാളുന്ന ഓടിത്തേൽ നിലുന്നതുപോലെ ജേനക്കാർ നിന്ന് തുള്ളി. പരിസരമാകെ, തലകറക്കം പിടിപെട്ടതുപോലെ അവർ ചുറ്റും കിടന്ന് കറങ്ങി. ചെറു അവസാനിക്കാറായി.

ലിങ്കപ്പന് ഇത് അത്യന്തം അസഹ്യമായി തോന്നിയിരിക്കണം. ജേനയുടെ ശബ്ദം അലച്ചുവരുന്ന ജലപ്രവാഹംപോലെ ചെങ്കിടപ്പിച്ചു. അയാൾ ജേനക്കാരുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു. അവരുടെ ചെറിയ കവച്ചുവെണ്ണുന്ന ശബ്ദത്തിൽ അയാൾ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. "രാത്രി വളരെയായി. ജേന നിർത്തൂ." ജേനയിൽ മുഴുകിയിരുന്ന അവർ ഇത് കേട്ടതേയില്ല. ലിങ്കപ്പൻ ദേഷ്യപ്പെട്ടു. അതേ ആലോചന വീണ്ടും പുറപ്പെടുവിച്ചു—കൂടുതൽ ഉച്ചത്തിൽ.

47

ലിങ്കപ്പന്റെ വാക്കുകേട്ട്, ജേനക്കാർ അത്ഭുതപ്പെട്ടു. അവർ തലയുയർത്തി അയാളെ നോക്കി. "ഹാ, ഹാ! നാട്ടിൽ ആദ്യകൾ പനി പിടിച്ചു പോകിത്തു ചാവുകയാണ്. അതിന് പരിഹാരമായി ജേന നമുക്കുണ്ട്. ഇന്ന് രാത്രിയെങ്കിലും ഈ ജേന തങ്ങളോടെ പററില്ല." മിശനരച്ച ഒരു വൃദ്ധൻ തന്റെ അഭിപ്രായം രേഖപ്പെടുത്തി. മറ്റൊരുവർ അത് ശരിമെല്ലെന്ന് പറഞ്ഞു.

ലിങ്കപ്പൻ പുറകും ചളിച്ചു. "എനിക്ക് ഈ ജേനകേട്ട് തലവേണ വന്ന് പേറേണ്ടി. കേൾക്കാതെ വയ്ക്കൂ." അയാൾ അത്ഭുതപാഞ്ഞു കിടക്കാനിറങ്ങി.

ഇയ്യൻമുപ്പൻ മല്ലൻ ഏഴന്നേറുവന്നു. അവൻ ഗൌഡരുടെ കൈ പിടിച്ചു നോക്കി. "ശരീരം ചുട്ടപൊള്ളുന്നല്ലോ. ഗൌഡർക്കും പനിപിടിപ്പിച്ചെന്നോന്നു." അവർ പരിഭ്രമിച്ചു. അത് കേൾക്കേണ്ട താമസം, ഇരുനന്നിരുന്ന സകലരും പരിഭ്രമിച്ചു. ലിങ്കപ്പനും ഒന്നു ഞെട്ടി. ദേഹമാകെ വിയർത്തു. എന്നാൽ അയാൾക്കത് സമ്മതിച്ചുകൊടുക്കാൻ മനസ്സായില്ല. ഈ പകർച്ച വ്യാധി തന്റെ അരികിലൊന്നും വരില്ലെന്നും അയാൾ ഉറച്ചു വിശ്വസിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. "പോകാ പിരാന്തി ഞാൻ കമ്പിളി പുതച്ചു വെറുതെയിരിക്കുകയായിരുന്നു. ദേഹം ചൂടായിരിക്കും. ഇത്രയുംനേരം താൻ വെള്ളംചേർത്ത് കഞ്ചാവു അരിയുകയായിരുന്നില്ലേ? ആ കൈകൊണ്ടു് ഞാട്ടപ്പോൾ എന്റെ ശരീരം ചൂട്ടുള്ളതായി തോന്നിയിരിക്കും. അതിനെന്താ?" അയാൾ ഒരു കാരണം കണ്ടുപിടിച്ചു. അയാൾക്കൊന്നെങ്കിൽ, അവിടെ നില്പാൻ സാധിച്ചില്ല; ഉറങ്ങാനാണെന്നുംപറഞ്ഞു് അവിടെനിന്നു് പോയി.

ലിങ്കപ്പന്റെ ശരീരം സത്യത്തിൽ ചൂടുപിടിച്ചിരിക്കുന്നു. ഉച്ചമുതൽ തുടങ്ങി ചിമണിയെക്കുറിച്ചു് ചിന്തിച്ചു് തല ചൂടുപിടിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ ചൂടു് ശരീരത്തിലാകെ വ്യാപിച്ചു. ഇന്നു് ആഗ്രഹം നിറവേറുന്നു. കമാതുരത, ജപംപോലെ തീവ്രമായി ബാധിച്ചിരിക്കുകയാണു്. ജനനത്തിന്നിരുന്ന ചില തെമ്മാടികൾ ഇതു് മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കുന്നു. അവർ ലിങ്കപ്പൻ കാണാതെ കണ്ണുകൾകൊണ്ടു് അഭിപ്രായം കൈമാറി. അയാൾ ചിമണിയെ കാണാൻതന്നെയോണു് അകത്തു കയറിയതെന്നു് ഉറച്ചു വിശ്വസിച്ചു. ഒരു വിചാർ ഉച്ചത്തിൽ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു് അഭിപ്രായപ്പെട്ടു: "ഇനി ഗൌഡരുടെ പനി ഇറങ്ങിക്കൊള്ളും!"

"അപ്പോൾ, ചെറുപ്പക്കാർക്കു് സാധാരണ വരാനുള്ള പനിയാണു് ഗൌഡർക്കും എന്തു് പറയരുതോ?" ഉടാസിനമായിപ്പറഞ്ഞു് ചിരി തുടക്കാനാവാതെ ഒരു അൻ വായപൊത്തി ചിരിച്ചു.

കണ്ണമടച്ചു് കേണിപ്പവും ജന പാടിക്കൊണ്ടിരുന്ന ചിലർക്കു് ഈ ചിരിയും കളിയും പിടിച്ചില്ല. "ഈ വേണാത്ത സംസാരം ഒന്നു നിത്തുമോ? ഇതു് പറയണമെന്നുള്ളവർ പുലയച്ചേരിക്കോ ചെരുപ്പുകുത്തികളുടെ ചേരിയിലേയ്ക്കോ പൊയ്ക്കൊള്ളൂ." അവർ ഗർജ്ജിച്ചു. പക്ഷെ സംസാരം അവസാനിച്ചിരുന്നില്ല. ആദ്യം സംസാരിച്ച തെമ്മാടികൾ കളികളുള്ളൂ. അവരിലൊരാൾ ഗൌഡരുടെ ചരിത്രത്തിന്റെ ചുരുളഴിച്ചു: "അമ്മാവോ, ചെരുപ്പുകുത്തി മല്ലി പ്രസവിച്ചു് കുഞ്ഞു് മരിച്ചുപോയതുകൊണ്ടു് വിഷമിച്ചിരിക്കുകയാണു്. ഇല്ലെങ്കിൽ ഗൌഡർ അവളുടെ വീട്ടിൽ പോകാതെ ഇവിടെ കത്തിയിരിക്കുമോ?" സംസാരിച്ചതു് മെല്ലെയാണെങ്കിലും അതു് പലരും കേട്ടു.

"ഏതോ, ഇവിടെ ഈശ്വരൻ ജന നടുക്കുകയാണു്. ഏതു വർഷമാണു് നീക്കം പറയുന്നതു്? മനസ്സുപെട്ടു് ജന നടുക്കുകയോ? ഈ കഷ്ട കാലം ഒന്നു കഴിഞ്ഞൊട്ടു." മിഴ നരച്ച ഒരു വൃദ്ധൻ അഭിപ്രായിച്ചു. എല്ലാവരും അക്കൊട്ടെ അങ്ങി.

“അമാവാ, ഇടയൻ മായപ്പൻ ഒരു പാട്ടു പാടുന്നത്രെ. അതു കേൾക്കൂ. അതുകഴിഞ്ഞു ഒരുപട്ടം ഓം നമസ്സിവായ ആയിക്കളയാം.” ഒരാൾ ഏഴന്നേറു നിന്നു പറഞ്ഞു.

“മായാ, അങ്ങനെയാവട്ടെ. ഈശ്വരനെക്കുറിച്ചു ഒരു പാട്ടു പാടു.” നമ്മുടെ പൂജൻ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്ന മട്ടിൽ പറഞ്ഞു.

മായപ്പൻ ഒന്നു ചുമച്ചു കണ്ണശുദ്ധി വരുത്തി. അയാൾ ശ്രുതിപ്പെട്ടി മീട്ടി തുടങ്ങി.

“ഈ വാക്കു കേൾക്കിൻ! വലിയ മായ!” അവൻ പാട്ടു ആരംഭിച്ചു. ശ്രോതാക്കൾ ഈണത്തിൽ ലയിച്ചുചേന്നു. നല്ല മണിപോലെ മുഴങ്ങുന്ന സ്വരം. ആ പാതിരാ നിശ്ശബ്ദതയിൽ പാട്ടു സർവത്ര വ്യാപിച്ചു. ലിങ്കപ്പ ഗൌഡർ അകത്തുചെന്നു ദീപം കൊളുത്തി. കിടക്കയിൽ ചെന്നിരുന്നു ഒരു കരച്ചു. താൻ വന്നിരിക്കുന്നുവെന്നു മനസ്സിലാക്കി ചിമണ സ്വയം തന്റെ അടുത്തേയ്ക്കു വന്നു എന്നുതന്നെ വിചാരിച്ചു. കരേണേരും അവളെ പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നു; വന്നില്ല. ഗൌഡക്കു മടുത്തു. അയാൾ ഭജന ശ്രദ്ധിച്ചു. മായപ്പൻ പാടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. പാടിയ ശീലുകൾതന്നെ വീണ്ടുംവീണ്ടും പാടുകയാണ്.”

“ആത്മാവിനോടു പറഞ്ഞു, ദേവം! പോകൊല്ലേ, പോകൊല്ലേ, പൊന്നു ചങ്ങാതി!”

ലിങ്കപ്പൻ അതും മനസ്സിലായില്ല. വീണ്ടും ചിമണയുടെ നേരെ അയാളുടെ ശ്രദ്ധ തിരിഞ്ഞു. എന്തു ചെയ്യാൻ അവൾ ഇറങ്ങിവരും? താൻതന്നെ പോകുന്നതാണ് നല്ലതെന്നു തീരുമാനിച്ചു അവിടെനിന്നു ഏഴന്നേറു. പെട്ടെന്നു ചെല്ലാൻ ധൈര്യം പോരാ. നിന്നിടത്തുനിന്നു ചവിട്ടിത്തുടങ്ങി. ഏതുനേരം ചവിട്ടും? ചിമണയുടെ മുറിക്കുന്നേരെ നടന്നു. വാതിൽ അടച്ചിട്ടിരിക്കുകയാണ്. പഴയകാലത്തെ വാതിൽ; വിളക്കുകൾ കാണാം. ലിങ്കപ്പൻ അതിലൂടെ നോക്കി. പുറത്തു മായപ്പന്റെ പാട്ടു.

“അന്നൊരു നന്മയ്ക്കു, നീയോ മാണിക്യം! നാമോ ചെറുപ്പംമുതലേ ചങ്ങാതി!”

ലിങ്കപ്പൻ അതു കേട്ടു. പക്ഷേ, ശ്രദ്ധ വിടവിലൂടെ നോക്കുന്നതിലായിരുന്നു. ചിമണ കിടന്നിട്ടില്ല. കണ്ണിനെ മടിയിലിരുത്തി തട്ടിയറക്കുന്നു. ഭവം കണ്ണതിരുന്നേരെ കനിഞ്ഞിരിക്കുന്നു; മുഖത്തു വെളിച്ചം വീഴുന്നുണ്ട്. അവിടെ വിഷാദം തളംകെട്ടിനിൽക്കുന്നു. ലിങ്കപ്പൻ അല്പസമയം അവളെ അന്നെ നോക്കിനിന്നു. അയാൾക്കു ധൃതി കലശലായി. വാതിലിന്റെ മടന്മാല കയ്ക്കി ശബ്ദമുണ്ടാക്കി, തന്റെ ആഗമനവാർത്ത അറിയിച്ചു. മായപ്പന്റെ പാട്ടു തുടരുകയാണ്.

“നിന്നോടൊന്നിക്കൊരു ശത്രുതമില്ല, നീയെൻ കഴുത്തുക്കുണ്ടതല്ല.”

മോഹമ്പലിന്റെ ചെങ്കോട്ട ചിമണ പെട്ടെന്നു ഏഴന്നേറു. കണ്ണിനെ തൊട്ടിലിൽ കിടത്തി വാതിലിനടുത്തേയ്ക്കു വന്നു. ലിങ്കപ്പന്റെ നെഞ്ചു വല്ലതെ ഇടിച്ച്. അവൾ അകത്തെ കൊളുത്തു ഇട്ടിരിക്കുന്നുവെന്നു ഉറപ്പു വരുത്തിയശേഷം ഒരു സാക്ഷ കൂടിയിട്ടു കിടക്കയിൽ ചെന്നിരുന്നു.

കഞ്ഞിൻ ഉറക്കം വന്നിരുന്നില്ലെന്ന് തോന്നുന്നു. മടിയിൽനിന്നെഴുന്ന് കിടത്തിയതിന് അത് കരഞ്ഞുകൂടങ്ങി. ചിമണയുടെ വാത്സല്യം ഉറന്നു പൊങ്ങി. കഞ്ഞിനെ വീണ്ടും എഴുത്ത് മടിയിൽ കിടത്തി തട്ടിത്തുടങ്ങി. വേഗം ഉറങ്ങട്ടെയെന്നു കരുതി മൂലം കൊടുത്തു.

ലിങ്കപ്പന്റെ ക്ഷമ നശിച്ചു. ഈ രംഗം അയാളെ ഭ്രാന്തു പിടിപ്പിച്ചു. അയാൾ വാതിലിൽ ഇടിച്ചു. അയാൾ വിളിച്ചു. "ചിമണാ!" ചിമണ പരിഭ്രമത്തോടെ അന്വേഷിച്ചു: "ആരാത്?"

"ഞാനാണു ചിമണ, ഞാൻ! നീ വാതിൽ തുറക്കൂ." ലിങ്കപ്പൻ ഭീന നായി അപേക്ഷിച്ചു. അയാളുടെ സ്വരം കേട്ടതോടെ ചിമണ കല്ലായി മാറി. മുഖത്ത് ക്രൂരത കളിയാടി. കഞ്ഞിനെ വീണ്ടും തൊട്ടിലിൽ കിടത്തി. ദൃഢനിശ്ചയമെടുത്തിട്ടെന്നപോലെ കിടക്കയിൽ വന്നിരുന്നു. ലിങ്കപ്പൻ വാതിൽ തള്ളിക്കൊണ്ടിരുന്നു, ചിമണ അനങ്ങിയില്ല. ചിമണ ആകെ വിഷമിച്ചു. ഇന്നല്ലെങ്കിൽ നാളെ ഇങ്ങനെയൊരു പരീക്ഷണത്തിനു താൻ വിധേയയാകേണ്ടിവരുമെന്നു അവൾക്കറിയാം. യശവന്തനായരുടെ ഗൃഹത്തിൽതന്നെ തനിക്കു കഴിഞ്ഞുകൂടാമായിരുന്നു. എന്തുകൊണ്ടുണ്ടെന്നു ചെല്ലിപ്പോ? ഒരുതവണ നശിച്ചുകഴിഞ്ഞു! ഇനി എന്തുവന്നാലും വരുട്ടെ എന്ന ഉദാസീനമാവുകൊണ്ടാണ് പഡപ്പന്റെ നിഴലായി ഇങ്ങോട്ടുപോന്നത്. ഇവിടെ ജീവിതം കടിച്ചുകീറുന്ന മടപ്പ്! ഏകാന്തത! വ്യക്തിപരമായ സുഖദുഃഖങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള ചിന്തതന്നെ ഇപ്പോഴില്ല. ചിലപ്പോൾ ദാമയെ ഓക്കും; ജീവിതത്തിൽ പ്രതീക്ഷ നാലെടുക്കും. പ്രത്യാശയുടെ നാളം! പിന്നെ കൂരാക്കുരീന്തും! ഈയിടെയായി അതും ഒരു ശിലയായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. ഇതാണു തന്റെ ഗതിയെന്നു ബോധ്യപ്പെടുത്താൻ വിരസമായൊരാശ്വാസം അവൾക്കു തോന്നി. അതും അധികനാൾ നിലനിന്നില്ല. അന്നൊരുദിവസം രാത്രി സ്വന്തം അപരാധകർച്ചവെയ്ക്കാനായി പഡപ്പൻ നാട്ടുപുസ്തകങ്ങളെ മുന്തിർത്തു തന്നെ ടീച്ചപ്പൻ സമർപ്പിച്ചു. അന്നു അതിശക്തമായ ഒരു ആഘാതമേറ്റു. കരീക്കൽ വിശുദ്ധി കളഞ്ഞുകളിച്ച ഒരു സ്രീയംകു പിന്നീടു എതിർപ്പു പ്രകടിപ്പിക്കാനുള്ള അവകാശംപോലുമില്ല. അന്നുമുതൽ ലിങ്കപ്പന്റെ കൊതിപുണ്ടു കണ്ണുകൾ പരുത്തിനെപ്പോലെ അവളുടെ ചുറ്റും പറന്നുതുടങ്ങി. പുതിയൊരു ഭയം ഉള്ളിൽ ഉടിച്ചു.

ഇതുജാലപ്രദർശനം കഴിഞ്ഞു സ്ഥലംവിടാനുള്ള ചുങ്കാട്ടസിദ്ധനെപ്പോലെ പഡപ്പൻ മറുവിട്ടു പോയിരിക്കുകയാണ്. അതോടെ ഭയം രൂഢമായിത്തീർന്നു. താൻ ലിങ്കപ്പൻ ഏഴുദിവസത്തെ അവധി കൊടുത്തിരുന്നുവെന്നതു നേരമാണ്. അതുകൊണ്ടെന്തു പ്രയോജനം? ഇന്നത്തെ മരണത്തെ നാളേയ്ക്കു നീട്ടിവെയ്ക്കും. എന്നാൽ മരണത്തെ എന്നേയ്ക്കുമായി നീട്ടിവെയ്ക്കാനാവാമോ? നീട്ടിവെച്ചിട്ടോ? എന്തുചെയ്യാൻ? മോചനമാണ് അതിലും ആയിരം മടങ്ങു മേലേ. ലിങ്കപ്പൻ കാശുണ്ട്; അധികാരമുണ്ട്; ആരംബമുണ്ട്. താൻ എന്തിനായിത്തീർന്നാൽ അതിന് ആരുമേയും പിൻബലമുണ്ടാവില്ല. അങ്ങനെ ചിന്തിച്ചപ്പോൾ അവൾക്കു കണ്ണിൽ തൂങ്ങി.

വാതിൽ കിട്ടിക്കിടക്കുകയായിരുന്നു. എന്തിനാണ് അങ്ങനെയൊരു സാഹചര്യം? എന്തിനാണ് ചികിത്സ വഴിയെടുക്കുന്നത്? ഒരിക്കലുമില്ല. എന്തുകൊണ്ട്? അയാൾ ഈ വാതിലിൽ ഇരിക്കുകയായിരിക്കും. പുറത്തു് ജനനമെന്നും അനേകം ആളുകൾ കൂടിയിരിക്കുന്നു. അയാൾക്കു യോഗ്യം; നാണമില്ല. പെരുവഴിയിൽവെച്ചുപോലും പാപകൃത്യങ്ങൾ ചെയ്യാമെന്നായിരിക്കുന്നു. എങ്കിലും ഒരു വസാനശ്രമം ചെയ്യേണ്ടതാണ്. ചികിത്സൻ ഉറപ്പായി വാതിലിലിരിക്കട്ടെ. "ചിമണ, വാതിൽ തുറക്കുന്നോ, ഇല്ലേ?" അയാൾ അലറി.

"ഇല്ല," അവൾ ചിരി. "എന്നാൽ വാതിൽ പൊളിച്ചു" അകത്തു കടക്കും. കണ്ടാൽ, " ചികിത്സൻ ക്രാന്തനെപ്പോലെ ഗർജ്ജിച്ചു.

അയാളുടെ കൈകളിൽ വാതിൽകിടന്നു കയ്യടക്കി; അയാളുടെ ശക്തിയെക്കുറിച്ച് ചിമണയ്ക്കു ബോധ്യമുണ്ട്. ഇനി ചെറുത്തു നിൽക്കുന്നതിൽ കാര്യമില്ലെന്നതോന്നി അവൾക്കു്. പുറത്തു് ജനനയിൽ മുഴുകിയിരുന്ന ആളുകൾ തന്റെ സഹായത്തിനെത്തില്ല. പുറത്തൊന്നും ഓടിപ്പോയി രക്ഷപ്പെടാനാകുമോ? ഈ സമയം ഓരോളമായിരുന്നെങ്കിൽ! ഒരു നിമിഷം പ്രതീക്ഷ ഉണ്ടു്. അടുത്തനിമിഷംതന്നെ നിരാശ കടന്നുവന്നു. ഒരു തെറ്റായ കാൽവെച്ചു്, തെറ്റിപ്പോയതായ പെരുവഴിയിലേയ്ക്കു് സ്വയം വലിച്ചിഴച്ചിരിക്കുകയുണ്ടു്. ഇനി തിരിച്ചുപോകാനാകില്ല. തിരിച്ചുപോയാലും നേർവഴിയിലെത്താൻ മാർഗ്ഗമില്ല. യശസ്വരായരുടെ വീട്ടിൽതന്നെ കഴിച്ചുകൂട്ടാമായിരുന്നു. പക്ഷേ, അതൊരു വഴിയേ അല്ലല്ലോ? നിന്നേടത്തു നിൽക്കുകയല്ലേ? അപ്പോൾ വഴി നമുക്കു് അടുത്തു വരുമോ?

ഒരുവിധി ആസൂത്രീതമായി തന്നെ കടക്കിൽ പെട്ടത്തിയിരിക്കുന്നു. ഇനി ഒരു വഴിയേ ഉള്ളു്. അതൊഴിവാക്കാനാണു് ചിമണ ഈ തടവറയ്ക്കകത്തു നിന്നും പുറത്തിറങ്ങാതിരുന്നതു്. അവളുടെ ജീവിതയാത്ര അവിടെ നിന്നു പോയി. ഒരുചുവടുവെച്ചാൽ മതി; മരണം പിടിച്ചുകൊണ്ടുപോകാൻ യുതി പിടിച്ചു കാത്തുനിൽക്കുകയുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടാണു് അവൾ മുന്നോട്ടു നീങ്ങാത്തതു്. ഒരാളിൽനിന്നും സഹായം പ്രതീക്ഷിച്ചില്ല. ഇപ്പോൾ ഒഴിവില്ലെന്നു് വാതിലിൽ മുട്ടുന്നു; പുറത്തിറങ്ങാൻ നിഷ്പ്രസാദമുണ്ടു്. സാധ്യമല്ലെന്നു പറയാനുള്ള കരുത്തുപോലുമില്ല.

ചിമണയുടെ നിശ്ചയം ദൃഢതയോടെ. "ഇതാ ഇപ്പോൾ തുറക്കാം." അവൾ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. ചികിത്സൻ അൽപസമയം ഒന്നിടവിട്ടു. മായപ്പൻ അതേ പാട്ടു തുടരുകയുണ്ടു്:

"നീ കരഞ്ഞവരോടു ചൊല്ലുന്നു:
നിന്റെയീ വീടു നീ കാത്തൊളം—
ജാഗ്രതയോടെ നീ കാത്തൊളം!
നിന്നോടുണ്ടോ കടപ്പാടെനിന്നു്?
തോന്നിയപ്പോലെ നടക്കും ഞാൻ!"

വീണ്ടും വീണ്ടും അതേ ശീലുകൾ കാത്തിൽ വന്നുവെച്ചു. ചിമണ ചുറ്റും നോക്കി. പഡപ്പൻ സൂക്ഷിച്ചുവെച്ച ചാരായക്കുപ്പികൾ. ലിങ്കപ്പൻ തനിക്കു സമ്മാനിച്ച പുതിയ സാരി. ചിമണ പുതിയ സാരി ഉടുത്തൊരുങ്ങി. മുറിയുടെ കോണിലേയ്ക്കു നീങ്ങി; ചാരായം ദഹിക്കുകയൊഴിച്ചു. ചാരായത്തിന്റെ മണം പുറത്തുനിന്നിരുന്ന ലിങ്കപ്പന്റെ മുകളിലും ചെന്നുവെച്ചു. അയാൾ വാതിലിന്റെ വിളക്കിലൂടെ നോക്കി; കാമുകചിത്തം ഉന്മാദംകൊണ്ടു. "നീയും തീർത്ഥം കടിക്കുന്നോ?" അയാൾ ആഹ്ലാദത്തോടെ അന്വേഷിച്ചു. അതിനു മറുപടിയുണ്ടായില്ല. ലിങ്കപ്പൻ കണ്ണുതുറന്നു നോക്കി. പുതിയ സാരിയടുത്ത ചിമണ ദീപത്തിനടുത്തു നിൽക്കുന്നു. ആവണക്കണ്ണയൊഴിച്ച ദീപം മങ്ങിക്കുറുത്തു. അവൾ അതെടുത്തു സാവധാനം വാതിലിനടുത്തേയ്ക്കു വന്നു. വർഷങ്ങളായി ഉറങ്ങാത്ത ഒരു ഭൂതത്തെപ്പോലിരുന്നു അവൾ. ദീപനാളം നൃത്തം തരുന്നു. പുതിയസാരി പട്ടുപട്ടു ചേയ്യുന്നുണ്ട്. ലിങ്കപ്പൻ പിടഞ്ഞു.

"ആത്മാവു തമ്പുരാൻ ശൂണ്യമായിട്ടുണ്ട്"
മുന്നപാരത്തിലും തീ കൊടുത്തു."

മായപ്പൻ തന്റെ ഗാനത്തിന്റെ അടുത്ത ശീലുകൾ ആവർത്തിച്ചു. ചേവെച്ചു അവന്റെ സ്വരം വീണ്ടുപേരായിരിക്കുന്നു. ഏകിലും അവൻ പാടിപ്പോങ്ങിരുന്നു.

ചിമണ വാതിലിനു ഏറ്റവും അടുത്തെത്തി. "എന്തിനാണ് വിളക്കു?" അയാൾ അലറി. ചിമണ മറുപടി പറഞ്ഞില്ല. അകത്തെ സാക്ഷ്യം ശബ്ദിച്ചു. ലിങ്കപ്പന്റെ നെഞ്ച് വെടിപ്പായിട്ടുണ്ട്. പുറത്തുനിന്നും മായപ്പന്റെ പാട്ടും അനുസൃതം പ്രവഹിക്കുന്നു.

വാതിൽ തുറന്നു. അഗ്നിജാലയും അട്ടഹാസവും! ചിമണയുടെ പുതിയ സാരി, ആ ദീപനാളം നക്ഷത്രങ്ങളായിരിക്കുന്നു. വിഭ്രാന്തനായ ലിങ്കപ്പൻ തുറന്ന വഴിയ്ക്കു കയറിയു. കാലുകൾ കിടക്കിയിട്ടു വിറച്ചു; ഓടിപ്പോകാൻ ശക്തിയില്ല. ആളിപ്പടരുന്ന തീ! മരണഭീതിയോടെ ചിമണ പുറത്തുചാടി. അഗ്നിജാലയാണു് അടുത്തു്. ലിങ്കപ്പന്റെ വർണ്ണത്തിൽ നില്ക്കുകയും; അയാൾ വെളിയിലേയ്ക്കു ചാടി. പുലിപിടിച്ച പശുവിന്റെ ആക്രമണംപോലെ ആ ശബ്ദം ഏല്പാകവും മുഴങ്ങി. അഗ്നിജാല അയാളുടെ പിന്നാലെ ഓടി.

മായപ്പന്റെ ഗാനം പെട്ടെന്നു നില്ക്കുകയും. ജേനയ്ക്കിരുന്നവരെല്ലാം അകത്തേയ്ക്കു ഓടി. ലിങ്കപ്പന്റെ വർണ്ണത്തിൽ നാലാം പിടിച്ചു. ഏന്തിട്ടും അയാൾ കിടക്കിയിട്ടു വിറച്ചു. ചിലർ തീ കെട്ടുന്നതായി ചിമണയുടെ അടുത്തേയ്ക്കു ഓടുന്നു. ഏന്നാൽ അഗ്നിജാല ആളിപ്പടന്നിരിക്കുന്നു. അങ്ങോട്ടു് അടുത്തു കൂടാ. ഇടിഞ്ഞിരുന്ന തെരുവിലേയ്ക്കു ചിമണ നിലത്തുവീണു.

നിലത്തുവീണെങ്കിലും ചാരായത്തിൽ കുതിന്ന സാരി ആളിക്കുറുത്തുകൊണ്ടു്. മേല്പുറയിലേക്കു കയറി ചാടുന്ന തീപാളങ്ങളുടെ പ്രകാശത്തിൽ കൂടിയിരുന്ന വരകെ മുഖങ്ങൾ തെളിഞ്ഞുപോന്നു. ജേനപാടിയിരിക്കുന്ന ആളുകളൊക്കെ

ഈ രംഗംകളും സംഭവമായി. ഏതാണിതിനു കാരണം? അത് ചോദിച്ചു റിയുവററുള്ള ബോധംപോലും അവർക്കുണ്ടായില്ല. തീയുടെ ഭീകരതയ്ക്കു നോക്കിനിൽക്കാനല്ലാതെ മറ്റൊന്നും ചെയ്യാൻ സാധിച്ചില്ല. ചിലർക്കതു നോക്കിനിൽക്കാൻപോലും കഴിഞ്ഞില്ല. 'തീ! തീ!' എന്നാഞ്ഞുവിളിച്ചു കൊണ്ടും അവർ വെളിയിലേയ്ക്കേക്കി.

ഗോപാലകൃഷ്ണക്ഷേത്രത്തിലെ ജന ആവേശപൂർണ്ണമായി മുന്നേറുകയായിരുന്നു. ഒരു തംബുരു മടിയിൽവെച്ച് നാശായണാചാരി പാടുകയായിരുന്നു. മറ്റുള്ളവർ താളം മുട്ടുന്നു. ആർക്കും ബോധമില്ല. ബാളാചാതുർ മാത്രം ജനയിൽ കൂട്ടുകാതെ, ക്ഷേത്രത്തിനു പുറത്തു് തറയിൽ ചിന്താധീനനായിരിക്കുന്നു. ഗിതാശ്ലോകങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ തികട്ടിവരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു് ഇന്നു രാത്രി മുഴുവൻ ഉറക്കമില്ല. 'യാ നിശാം സമുദ്രതാനാം തസ്യാം ജാഗത്തി സംയമി.' പുറത്തു് നല്ല ഇരുട്ടു്. അദ്ദേഹത്തിനു പുണ്യമായും ബോധമില്ലാതായിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടെന്നു പ്രയോജനം? കണ്ണിൽ എണ്ണയൊഴിച്ചു് ഉണന്നിരിക്കയാണെങ്കിലും ഈ അന്ധകാരം മാറി പ്രകാശം വരാൻ പോകുന്നില്ല. അപ്പോൾ പിന്നെതു ബലം? ആചാര്യരുടെ മനസ്സ് ഈ സമസ്യയെ അപഗ്രഥിക്കുന്നതിൽ മുഴുകി.

ഇടയൻ മായപ്പൻ 'തീ! തീ!' എന്നു് ആർപ്പവിളിച്ചെങ്കിലും അദ്ദേഹം കേട്ടില്ല. അവൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാതിനടുത്തുചെന്നു് അതാവർത്തിച്ചു. ആചാര്യർ ഒങ്ങിഞ്ഞിറിച്ചു. 'എന്തു്? എവിടെ? തീയെവിടെ?' അദ്ദേഹം ഒന്നും തിരിയാതെ, ആർത്തനായി ചോദിച്ചു. ജനയ്ക്കു് അറിയാത്തവരും തിരിഞ്ഞുനോക്കി. 'മാത്തിൽ... ചിമണയുടെ സാരിക്ക തീ പിടിച്ചു...' ഇടയൻ മായപ്പൻ പറഞ്ഞൊപ്പിച്ചു.

ബാളാചാതുർ ഏതൊ പിറുപിറുത്തുകൊണ്ടു് ഏഴുന്നേറ്റു. മറ്റുള്ളവരും അദ്ദേഹത്തെ പിന്തുടന്നു. 'ഓയ്യ മരിച്ചതിനുശേഷം ആചാര്യരുടെ തല ശരിയല്ല...' ഇടയൻ മായപ്പൻ വിഷമത്തോടെ ആത്മഗതമെന്നോണം പറഞ്ഞു് ആരുകൂട്ടത്തിൽ ചേന്നു.

അർപ്പസമയത്തിനകം മാത്തിൽ ആളുകൾ നിറഞ്ഞു. പേടിച്ചവരുടെ ലിംഗപ്പൻ ഇപ്പോഴും വിറയുകയാണ്. ചിമണയുടെ കരിഞ്ഞ ശരീരം നിലത്തുവീണുകിടക്കുന്നു. അവളുണങ്ങിയിരുന്നില്ല; നിലവിളിച്ചില്ല. ഏതെങ്കിലും പോലെ ഒന്നു വീണു. അപ്പോൾതന്നെ പ്രാണൻ പറന്നുചോയിരിക്കണം.

മുറിക്കകത്തുനിന്നു് തൊണ്ടകീറുന്ന മട്ടിൽ കഞ്ഞു തുടർച്ചയായി കരഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. ഞാണുപിടിച്ചവനെപ്പോലെ ആചാര്യർ മറുപ്പോയി കഞ്ഞിനെ ഏതൊ കട്ടിപ്പിച്ചുതുടങ്ങി. അവിടെയിരുന്നവർക്കു് എന്തുചെയ്യാനെന്നറിഞ്ഞില്ല.

'പഡപ്പൻ എവിടെയാണ്?' ആരോ രോരും ചോദിച്ചതിനു് അദ്ദേഹം നാട്ടിലില്ലെന്നു മറുപടി കിട്ടി. ലിങ്കപ്പനെന്താർക്കു് പെണ്ണുനെന്തിച്ചു പോയിരിക്കയാണെന്നു് മറ്റൊരാളറിയില്ല. ആചാര്യർ ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. കയ്യിൽ കഞ്ഞിനെന്തെടുത്തു് അദ്ദേഹം ഏതൊ പുലമ്പിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്.

ഏല്പാമ്പത്തെയും മുഖത്തു് അപരാധബോധം തെളിഞ്ഞുകണ്ടു. ജീവചര്യം പോലെ സകലരും നിൽക്കുന്നു. ഇവിടെ നടക്കുന്ന നിഗൂഢചാരങ്ങളുടെ മറ നിങ്ങൾക്കറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു!

ആചാര്യർ വെളിയിലേയ്ക്കു നടന്നു. ആർക്കും അദ്ദേഹത്തെ തടുക്കുവാൻ ധൈര്യമോ ബോധമോ ഉണ്ടായില്ല.

അദ്ദേഹം മാപ്പറമ്പിലെ ഗെയിററുകൾ നടന്നു. കൂരിരുട്ടു വിറങ്ങലിപ്പിക്കുന്ന തണുപ്പും ആചാര്യരുടെ ശരീരത്തിൽ രണ്ടാമുണ്ടുപോലുമില്ല. കയ്യിലുള്ള കണ്ണു് നഗ്നമാണു്. എന്നാൽ ആചാര്യർ ഇതൊന്നുമറിഞ്ഞില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബുദ്ധിയുടെ സമതുലിതാവസ്ഥ ഇന്നു പൂർണ്ണമായും തെറ്റിയിരിക്കുന്നു. ചിന്തകൾ ആകെ കഴഞ്ഞുമറിയുകയാണു്. സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനിടയ്ക്കു് വെറുതെ ചിരിക്കുന്നു. അടുത്തനിമിഷം കണ്ണീർ ധാരയായി ചൊരിയുന്നു. ഉറക്കത്തിൽ നിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം വെളിയിലിറങ്ങി നടന്നു. കൊത്തിക്കിറുന്ന തണുപ്പു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിദ്രാവസ്ഥയെ അലട്ടിയില്ല.

ചെരുപ്പുകൾ ചന്നൻ വന്നു് തന്റെ തണുത്ത കൈകൾകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദങ്ങൾ സംപർശിച്ചപ്പോൾ മാത്രമാണു പരിസരബോധമുണ്ടായതു്. കാലിൽ ഏതോ തടഞ്ഞതുപോലെ തോന്നി അദ്ദേഹം തെട്ടി.

'എന്താ ചന്നാ? എന്തുവേണം? നീയെന്തിനാ വന്നതു്?' അദ്ദേഹം അർദ്ധബോധാവസ്ഥയിൽ ചോദിച്ചു. 'ആചാര്യസ്വാമി, ഏനിക്കൊരുപകാരം ചെയ്യുമേ!' ചന്നൻ ആർത്തനായി അപേക്ഷിച്ചു. ആചാര്യർ കാര്യമന്വേഷിച്ചു.

ചന്നൻ പറഞ്ഞു. അവന്റെ അനുജത്തി മല്ലി തലേന്നാളാണു പ്രസവിച്ചതു്. എന്നാൽ കണ്ണു പിറന്നയുടെ മരിച്ചിരിക്കുന്നു. എത്രതന്നെ ആശ്വസിപ്പിച്ചിട്ടും അവളുടെ ദാഖം കുറയുന്ന മട്ടില്ല. 'എന്റെ കണ്ണു! ഈശ്വരാ എന്റെ കണ്ണു!' അവൾ പുലമ്പിക്കൊണ്ടേയിരിക്കുന്നു. അവളുടെ ദാഖം കുറയാൻ എന്തുചെയ്യണമെന്നു് അന്വേഷിക്കുന്നുണ്ടാണു് ചന്നൻ വന്നിരിക്കുന്നതു്. അവനും ശോകിതപ്രിയനായിരിക്കുന്നു.

'ചന്നാ, ഒക്കെ ശരി. സകല സാധനങ്ങളും കിട്ടും. എന്നാൽ അവൾക്കു് കണ്ണിനെ കിട്ടാണെന്നാണൊരു വഴി? അവൾക്കു് കണ്ണു വേണമായിരിക്കാം. എന്നാൽ കണ്ണിനെ കൊടുക്കുന്ന പുണ്യവാന്മാരാരാണു്? അതിനൊരു വഴിയുമില്ല.' അദ്ദേഹം നിശ്ശബ്ദനായി. മരംകൊച്ചുന്ന തണുപ്പിൽ കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന കണ്ണു് ഉണൺ കരയാൻ തുടങ്ങി. ആചാര്യർ അതിനെ സമാധാനിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. 'കരയല്ലേ മോനേ! കരയല്ലേ! വീട്ടിൽചെന്നു് അവളെ ഏൽപ്പിച്ചേക്കാം. നിന്നെപ്പോലെ ഏതുയോ കണ്ണുങ്ങളെ കളിപ്പിച്ചുവളാണു് അവൾ. നക്കു. വീട്ടിലേയ്ക്കു പോകാം.' അദ്ദേഹം നടന്നുതുടങ്ങി.

ചന്നനു് ആചാര്യർ പറഞ്ഞതിന്റെ പൊരുൾ മനസ്സിലായില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യയുടെ അന്ത്യക്രിയ കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പിറന്നത്താണിപ്പറയുന്നതു്? അവൻ പരിഭ്രമിച്ചു. 'ആചാര്യസ്വാമി! നേരു പറഞ്ഞാലും കൊള്ളാം.

കളുപ്പു പർണതാലും കൊള്ളാം; ഇല്ലത്തു അവിടെയില്ലല്ലോ സ്വാമി. അവരെ ഇന്ന് ശമശാനത്തിലേയ്ക്കു്...'' അവൻ സംസാരിക്കാനാവാതെ വിങ്ങിപ്പൊട്ടി.

ആചാര്യരുടെ മരവിച്ചുപോയ ഹൃദയം ഈ ഓർമ്മ വന്നപ്പോൾ വെറു നീറി.

''ശരിയാണു ചന്നാ. അവൾ അവിടെയില്ല. നീ ഇങ്ങനെ ഓർമ്മിപ്പിച്ചു തിനു ഞാനെന്നു പ്രത്യുപകാരമാണു ചെയ്യേണ്ടതു്?'' അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു.

''ഈ കണ്ണിനെ തന്നാൽ ധാരാളം മതി.'' അവൻ പ്രതിവചിച്ചു. ''ആചാര്യസ്വാമി! അമ്മയില്ലാത്ത കണ്ണു്; ഇതിനെ മല്ലി പോറ്റും. ഇതിനെ വളർത്തുന്ന ഉത്തരവാദിത്വം ഞാൻ ഏറ്റെടുക്കാം.'' അവൻ വിശദീകരിച്ചു. ആചാര്യർ കഴങ്ങി. ചന്നൻ പറഞ്ഞതു നേരാണു്. എന്നാൽ കണ്ണിനെ എങ്ങനെ കൊടുക്കും? കണ്ണു് അദ്ദേഹത്തോടു വിളക്കിചേർത്തതുപോലെ ഒട്ടിപ്പിടിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. പൂർവ്വാപരവിചാരമില്ലാതെ ആ കണ്ണിനെ എടുത്തുകൊണ്ടുവന്നിരിക്കുകയാണദ്ദേഹം. വളരാനിരിക്കുന്ന ഒരു കണ്ണു്. രക്ഷിക്കാനായി പിടിച്ചുകൊണ്ടുവന്നതാണു്. സർവ്വനാശം സംഭവിക്കുന്ന സമയത്തു് ഇതെങ്കിലും ഒന്നു ബാക്കിയാവാമെ എന്നു കരുതി. ഇപ്പോൾ ചന്നൻ അതിനെ ചോദിക്കുന്നു. എങ്ങനെ കൊടുക്കും?

മോഹം അന്തഃകീർണ്ണം തന്നെ വലയ്ക്കുന്നു! സഹധർമ്മിണി തന്നെക്കാൾ മുമ്പു് മോചനം നേടിപ്പോയി. ആ വഴി തനിക്കും കാണിച്ചുതന്നിരിക്കുന്നു. ജീവിച്ചിരിക്കണമെന്ന ആഗ്രഹംകൊണ്ടാണു് ഈ കണ്ണിനെ കൊണ്ടുവന്നതെന്നു വരും. എല്ലാവരെയും പോറ്റാൻ ഈശ്വരനുള്ളപ്പോൾ താൻ ഈ കണ്ണിനെ രക്ഷിക്കണമെന്നു പറയുന്നതു് വിസ്തീർണ്ണം. ഭാഗവതത്തിലെ കഥ ഓർമ്മയില്ലേ? ജഡരേതൻ മരിക്കുന്നതിനുമുമ്പു് ഒരു മാൻകണ്ണിനെ പോറ്റിയ കഥ! ഇങ്ങനെ മഴ പെയ്തു്കൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ, ഇടിയൊച്ചകേട്ടു് പെട്ടെന്നു പ്രസവിച്ച മാൻപേടയുടെ കണ്ണിനെ വാത്സല്യത്തോടെ അയാൾ പോറ്റി. അയാളുടെ ഗതി എന്തായെന്നു് തനിക്കു് അറിയില്ലേ? ശരി. ചന്നനു കൊടുക്കുകയുമാ. അന്യചിന്തകൾ പിന്നെ തടസ്സപ്പെടുത്തില്ലല്ലോ.

ആചാര്യർക്കു് പെട്ടെന്നു് എന്തോ തോന്നി. അന്തഃകീർണ്ണനേരം അദ്ദേഹം ബോധരണ്ഡലത്തിലേയ്ക്കു് തിരിച്ചുവന്നു. കയ്യിൽ കിടന്ന കണ്ണിന്റെ സുപർഷം സുഖകരമായിരുന്നു; ചൈതന്യപൂർണ്ണമായിരുന്നു. ''ഇതാ ചന്നാ, ഈ കണ്ണിനെ പിടിച്ചൊളു. കൊണ്ടുപോയി നിന്റെ അനുജത്തിക്കു കൊടുക്കൂ. അവളെങ്കിലും സമാധാനമായിരിക്കട്ടെ. ഈ കണ്ണിനെ നന്നായി നോക്കാൻ പറയൂ. ചന്നൻ പോകൂ.'' അവന്റെ കയ്യിൽ കണ്ണിനെ കൊടുത്തു് അദ്ദേഹം ക്ലാസ്സുപിടിച്ചതുപോലെ ശുതിപിടിച്ചു നട്ടു. മനം തിരിഞ്ഞില്ലെങ്കിലും ചന്നൻ കണ്ണിനെ ഏറ്റുവാങ്ങി; അദ്ദേഹംപോയ വഴിയുംനോക്കി നിന്നു.

ആചാര്യർ കാറുപോലെ കിട്ടിയ വഴിക്കെല്ലാം നടന്നു. അന്ന് അദ്ദേഹം ആഹാരമൊന്നും കഴിച്ചിരുന്നില്ല; കൂടാതെ ഉറങ്ങിയിരുന്നില്ല. മനസ്സിന്റെ സ്വസ്ഥത എന്നേ നശിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. വീഴാറായ മരംപോലെ ശരീരം പരിക്കുപിടിച്ചിരുന്നതായിരുന്നു. ആചാര്യർ പലേടത്തും അലഞ്ഞുതിരിഞ്ഞു അവസാനം വലിയ മാളികയുടെ പുറംതിണ്ണയിൽ വന്നിരുന്നു. പടിഞ്ഞാറൻ കാറ്റ് ആഞ്ഞടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ആചാര്യർക്ക് ഭൂക്കം പിടിച്ചു. അദ്ദേഹം പലതും ഓർക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. എന്നാൽ പലരുടേയും മുഖങ്ങൾ കത്തിജ്വലിക്കുന്ന പ്രകാശത്തിൽ തെളിഞ്ഞുവന്നു. വെള്ളത്തിൽ മുങ്ങിക്കിടന്ന മോക്കുസോൾ വെള്ളവും അസ്പഷ്ടമായിക്കാണാം. അതുപോലെ ഈയിടെ നടന്ന സംഭവങ്ങൾ അദ്ദേഹം കണ്ടു. ഒരു വലിയ വെള്ളപ്പൊക്കത്തിൽ പാദങ്ങളുടെ ജീവിതമാകെ മഴുകിപ്പോവുകയാണോ? ആചാര്യർക്ക് പ്രളയകഥ ഓർമ്മവന്നു. പ്രളയം വരുന്ന സാഗരത്തിൽ ഭൂമി, നദിയിൽ കടമെന്ന കണക്കിന് മുങ്ങുന്നു. പ്രളയം മാരുതൻ ഒരു മഞ്ഞിനെപ്പോലെ ഈ സാഗരത്തെ കടയുന്നു. ഒന്നും തിരിച്ചറിയാൻ പാടില്ലാത്തവണ്ണം ആകാശം നിറയെ കാളമേഘങ്ങൾ നിശ്ചലങ്ങളായി വ്യാപിച്ചുകിടക്കുന്നു. ഒരൊറ്റ പ്രകാശകിരണവും കാണാറില്ല. അപ്പോൾ ആരുമറിക്കും? ദേവന്മാർപോലും അലമുറയിട്ടുമ്പോൾ പിന്നെ ആരു രക്ഷിക്കും?

എന്നാൽ ജീവിതം ആ പ്രളയത്തിന്റെ ഗർഭത്തിലും കാത്തുസൂക്ഷിക്കപ്പെട്ടു. ഉള്ളുകൈ വലിപ്പമുള്ള ഒരു മത്സ്യം തിമിംഗലംപോലെ വലുതായി കൊമ്പുവളർത്തി. വൈവസ്വതമനു ആ കൊമ്പിൽ കയറിട്ടുകെട്ടി മേരുശിഖരത്തിൽ കയറി. പൊങ്ങിപ്പരന്ന കടൽ ക്രമേണ ഇറങ്ങിയപ്പോൾ കയറിലൂടെ അയാളും ഇറങ്ങിവന്നു; പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ നൈരന്തര്യം കാത്തുസൂക്ഷിക്കാൻ ജീവിച്ചു. ആചാര്യർക്ക് അത്യന്തം നിരാശയായി. മനുവിനുതന്നെ ദ്രാഹുപിടിപ്പിക്കുന്ന പ്രളയമാണിപ്പോൾ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നത്. അവന്റെതാണോ ഈ പ്രളയം? ഇപ്പോൾ ആരു രക്ഷിക്കും? ആചാര്യരുടെ മനസ്സ് സാമാന്യബുദ്ധിയുടെ അതിരുകളൊക്കെ ലംഘിച്ചുകഴിഞ്ഞു. ചരടുപൊട്ടിയ പട്ടംപോലെ അതു കിട്ടിയ വഴിക്കെല്ലാം പറന്നുതൂങ്ങി. അദ്ദേഹം വലിയ മാളികയെ അടിഭതൽ മുടിവരെ നെറുനോക്കി. പാതിലിൽ വലിയൊരു പൂട്ട്. കട്ടിക്കാലംമുതൽ വലിയ മാളികയുടെ അവസ്ഥാന്തരങ്ങൾ അദ്ദേഹം കണ്ടുകൊണ്ടിരുന്നതാണെന്ന്. ഇപ്പോഴത്തെ ഈ വിജനത കണ്ടിരിക്കാനാവാതെ അദ്ദേഹം അവിടെനിന്നെഴുന്നേറ്റു.

രാത്രി കനംവെച്ചുതുങ്ങി. ഏകാദശിചന്ദ്രൻ പടിഞ്ഞാറ് അസ്തമിക്കുന്നു. ആചാര്യർ കരേണമയം അതു നോക്കിനിന്നു. മനസ്സിലാക്കുന്നപ്പോൾ ചന്ദ്രൻ ചക്രവാളത്തിലെ അന്ധകാരത്തിലേയ്ക്കു തെന്നിമാറി നിൽക്കേണ്ടിവന്നു. ക്ഷണനേരം ചന്ദ്രബിംബം പിടഞ്ഞു. പടിഞ്ഞാറുമാഗത്തെ ഇരുട്ട് ആ ബിംബത്തെ ഉള്ളുകയ്യിൽ കിടത്തി കളിപ്പിച്ചു. തുറന്നിരുന്ന കൈ പൂട്ടിക്കുളഞ്ഞു. ചന്ദ്രൻ അപ്രത്യക്ഷനായി. ഇത്രയുംനേരം പരന്നിരുന്ന നേരിയ പ്രകാശവും അതോടെ ഇല്ലാതായി. അന്ധകാരത്തിന്റെ ഇന്ദ്രജാലം കളിപ്പിച്ച ഇരുട്ട് സർവ്വത്ര വ്യാപിച്ചു.

ആചാര്യർ ഇതന്നെത്തന്നെ നീനന്നത്തിയില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെയും അന്ന ചിലർ പോയിക്കഴിഞ്ഞു; ചിലർ അമ്പലത്തിലെ അറയിൽ കിടന്നുറങ്ങി. സമയം നീങ്ങി. ആചാര്യർ അല്പം അസ്‌പഷ്ടമായിട്ടാണെങ്കിലും ചിന്തിച്ചുതുടങ്ങി. ഓയ്യ, ചിമണ, ശങ്കരപ്പഗൗഡർ—ഓരോരുത്തരായി സ്മരണയിൽ ഉൾക്കൊള്ളിക്കുക. കൊഴിപ്പി; ഉറങ്ങുകയായിരുന്ന ഇരുട്ട് മുറിനിവർന്നെന്നേൽക്കുന്നു. അതു കൂടി. ആചാര്യർ പെട്ടെന്നും ഏഴന്നേറു. ശീലം അദ്ദേഹത്തെ കൈപിടിച്ചു വലിച്ചു. ദേവാലയത്തിൽ വിരിച്ചിരുന്ന കമ്പിളി ചുരുട്ടിവെച്ച് ശ്രീ ഗോപാലകൃഷ്ണനെ തൊഴുതു. തോർത്തോട്ടത്തു് ചുരുട്ടി വെട്ടി. അദ്ദേഹം നദിക്കരയിലേയ്ക്കു് നടന്നു. നിത്യപരിചയമുള്ള വഴി; ഇരുട്ട് തടസ്സമല്ല.

അദ്ദേഹം പെട്ടെന്നുകാരണം വലിയപുഴയിൽ വൻശക്തിയിൽ വെള്ളപ്പൊക്കം വരാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു. ക്രാന്തികുടിയോടുന്ന നദി കരയെ ആക്രമിച്ചിരിക്കുകയാണെന്ന സത്യം ആ അന്ധകാരത്തിലറിയുക സാധ്യമല്ല. എന്നാൽ തിരകൾ ശക്തിയായി കരയിലേയ്ക്കു് ആഞ്ഞടിക്കുന്ന ശബ്ദം നെഞ്ചു പിളർക്കുന്നതായിരുന്നു. സർവ്വസംഹാരകമായ രോഷത്തോടെ നദി കതിച്ചുപാടി അല്പനേരം കിടന്നിരുന്ന ക്രമി ശക്തമായ പ്രവാഹത്തിൽ പൊടിഞ്ഞുകലങ്ങി. ആചാര്യർ ഇതൊന്നും കണ്ടില്ല. അദ്ദേഹം മറററത്തോ കാണുകയായിരിക്കണം. നദിക്കരയിൽ ഇരുന്റകിടക്കുന്ന ഒരു തിണ്ടിമേൽ ആചാര്യപത്നിയുടെ ശവസംസ്കാരം നടന്നിരുന്നു. ആചാര്യർ അതോടുകൂടിയായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ചിത ആറിയിരിക്കും. ചിമണയെ മോടിപ്പിച്ച ചിതപോലും ആറിയിരിക്കുന്നു; അപ്പോൾ ഇതു വലിയ കാര്യമാണോ? ഏതായാലും ആ സ്ഥലം ഒരു കണ്ടശേഷം കളിക്കാരുടെപ്പോലും അദ്ദേഹം അങ്ങോട്ടു് നടന്നു. നദിയിൽ പ്രളയംവന്നതു് പെട്ടെന്നാണു്; തുടർച്ചയായ പ്രവാഹം. ചിത കൂട്ടിയിരുന്ന സ്ഥലം ഇപ്പോൾ പ്രവാഹത്തിന്റെ ഒരു നടുവിലാണു്. പത്നിയുടെ ചിതാമൃതം പോലും കിട്ടാൻ വഴിയില്ലേ? എല്ലാം നദിയിൽ ഒഴുകിക്കഴിഞ്ഞോ? അവളുടെ അസ്ഥി അഞ്ചുതന്നെ നത്തോൻ പററില്ലേ? അവളോടുള്ള കടപ്പാടു് എങ്ങനെ തീർക്കും? നിഷ്പ്രഭാവക; അസ്ഥികൾ പെറുക്കിവരാം. ആചാര്യർ നിന്ദാനിറങ്ങി.

അപാരമായ ജലരാശി ആചാര്യരെ ആലിംഗനംചെയ്തു. മറുകരയിൽ നിന്നു് സഹധർമ്മിണി കൈമാടി വിളിക്കുകയോണോ? "ഇതാ വരുന്നു, വരുന്നു!" എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടാണു് അദ്ദേഹം നിന്ദാനിറങ്ങിയതു്. അന്ധ മറ്റു് ആഴം മടപൊട്ടിവരുന്ന തിരകളെ മുറിച്ച് നീന്തുവാനുള്ള ശക്തി അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്നില്ല. നീന്തുകയായിരുന്ന ആചാര്യർ നദിയുടെ ഒഴുക്കിൽ വെട്ടി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഗിതാശ്ലോകം മുഴങ്ങി.

''ആപുത്രമാണമചലപ്രതിഷ്ഠം
സമുദ്രമാപം പ്രവിശന്തി യഥാത്
അഥത് കാകായം പ്രവിശന്തി സർവ്വേ
സ ശാന്തിമാപംനോതി ന കാമകാമി.''

അതെന്നോടേയമായിക്കഴിഞ്ഞു. ആളുകൾ മാനോന്മത്തരായി നദീതീരത്തെ അതിർത്തിക്കുടി. കരയിൽ ആചാര്യരുടെ മുതൽ കിടക്കുന്നു. അദ്ദേഹം ആ അപാരമായ ജലരാശിയിൽ അപ്രത്യക്ഷനായിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. തീരത്തു കിടന്ന അനേകം കുടികൾ ഒരൊരാളിനൊന്നും വിഴങ്ങി വെള്ളംകുടിച്ച് നദിക്കും ആചാര്യർ ഒരു പ്രശ്നമാണോ?

നേരം നന്നായി പുലർന്നു. പാളത്തി നിലവിളിക്കാൻ ഉണർന്നു. പകൽവെളിച്ചം വന്നു നിശ്ശബ്ദതയെക്കുറിച്ചു മാറ്റിയപ്പോൾ അവിടെ കണ്ടതെന്താണ്? നേരം പുലരുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ അഗ്നിശ്രദ്ധമായ ചിമണിയുടെ മരണത്തെക്കുറിച്ചുള്ള വാർത്ത സകല വീടുകളിലും എത്തി. കേട്ടവർ കേട്ടവർ ഞെട്ടിപ്പോയി. നേരം പുലർന്നപ്പോൾ ആചാര്യരുടെ ജലസമാധിയെക്കുറിച്ച് കേട്ടു. വാർത്ത ഗ്രാമത്തിലെത്തിച്ചതുകൊണ്ട്, നദിയ്ക്കുവെളിപ്പെറ്റു. ഗ്രാമീണരുടെ കണ്ണിൻ ആ പ്രവാഹത്തിൽ ലയിച്ചു. തലേന്നാൾ മാത്രമാണ് പത്തിരപതുപേർ പകർച്ചവ്യാധിക്കു ബലിയായതു്.

മഴ മാറിയിരിക്കുന്നു; എങ്കിലും തോട്ടിൻ നല്ല വെള്ളം. മുട്ടോളം വെള്ളത്തിൽ നടന്നു വീടുകളിൽനിന്നും വാർത്തകൾ സംഗ്രഹിക്കണം. മാനോവീട്ടിലും എഴുതാവുന്നതായ വാർത്തകൾ കാത്തുകിടക്കുന്നു. ഗൌഡരുടെ ഭവനത്തിൽ പാവ്തിയമ്മ പണിപിടിച്ച് നിശ്ചേഷ്ടമായി വീണ്ടുകിടക്കുന്നു. പകർച്ചവ്യാധി ഗ്രാമത്തെത്തന്നെ വിഴങ്ങുവാനെന്നവണ്ണം ആർത്തുവരുന്നു. ആളുകൾ പനികൊണ്ടോ ഭയംകൊണ്ടോ കിടക്കിട്ടു വിറച്ചു.

അന്നു വൈകുന്നേരംതന്നെ നാട്ടിൽവന്ന ഹവിൽദാർ അതു് ഫോണിൽനിന്നു പറഞ്ഞതോടെ നദിക്കു് ഉത്സാഹത്തോടെ നദിയിൽ കയറി. പണിയറക്കിൽ കയ്യിൽ കിട്ടിയ സകലരും നിശ്ചേഷ്ടമായി വീട്ടിൽ നിന്നിറങ്ങി വീട്ടു്. ആർക്കും ഒന്നും പറയാനുള്ള സാവകാശമില്ല. ഭയം അവരുടെ നാക്കു് പിടിച്ചുകെട്ടിയിരിക്കുന്നു. തങ്ങളുടെ ബന്ധുവിനോടുകൂടെ കണ്ടുമുഖംവെച്ചു് എലികളെപ്പോലെ പിടഞ്ഞുവീണു ചാകുന്നത് ജനങ്ങൾക്കു് കാണേണ്ടിവന്നു. അവർക്കു ദിക്കില്ലാതായി. മരിച്ചാലും അവരുടെ ശവം ബാക്കിയുള്ളവർ തൊടാറില്ല. ഒരു കഞ്ഞുപോലും ഒഴിയാതെ വീടുകൾ ഒഴിഞ്ഞു.

എന്നാൽ പാവ്തിയമ്മ ഗൌഡത്തി പുറത്തിറങ്ങാൻ സമ്മതിച്ചില്ല. ഒരു കീഴ്വണിക്കും അവർ വഴങ്ങിയില്ല. ഭയം അവരെ തൊട്ടുതീണ്ടിയില്ല. അടുത്ത ദിവസം അവരുടെ ശവം ആ ഭവനത്തിൽ കിടന്നു. അന്ത്യസംസ്കാരം ചെയ്യുന്നതിനു് ആരു വന്നില്ല. ആളുകളുടെ ഗാഢവും വിസ്തൃതവും കണ്ട ഹവിൽദാർ ഹൃസ്വമായിത്തീർന്നു. ഗൌഡരുടെ ഭവനത്തിൽ തീവെണ്ണാൻ അദ്ദേഹം കൽപിച്ചു. ഫോണിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടാൻ അതേ ഒരു മാർഗ്ഗമുള്ളു. പുലയൻ തുടർന്നു കരഞ്ഞുകൊണ്ടു് അതു ചെയ്തു. പാവ്തിയമ്മയുടെ ശവശരീരം ആ ഭവനത്തോടൊപ്പം ചാരമായി.

ലിങ്കപ്പറഗൗഡർക്കു് ട്രാക്ടർ! ചിമണി ആത്മാർത്ഥത ചെയ്യുന്നതെന്തെങ്കിലും പേരുംപറഞ്ഞു നടക്കുകയാണായാൽ. അയാളുടെ ചേപ്പുകൾ ഫോണിനെക്കാളേറെ ഭീകരമായിരുന്നു. അതുകണ്ടു ഹവിൽദാർ ഗൌഡരുടെ അടുത്തേക്കു്

പോയതേയില്ല. ലിങ്കപ്പൻ ദിവസം മുഴുവൻ അങ്ങനെ അലഞ്ഞു നടന്നു. ആഹാരമൊന്നും കഴിച്ചില്ല. തന്റെ ക്ഷീണിതനായപ്പോൾ അധികാരിവേ നത്തിനടുത്തുവന്നു കിടന്നുവെത്ര. തലേന്നരാത്രി ഗ്രാമത്തിൽനിന്നും ആളുകളെ മുഴുവൻ ഒഴിപ്പിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ ആ സമയത്തു് അയാൾ ആളുകളുടെ കണ്ണു തെറിച്ച് അധികാരിവേനത്തിൽത്തന്നെ കിടന്നുകൂടുത്തു. അതിനെ കൈവശപ്പെടുത്തുക എന്ന ലക്ഷ്യം അയാൾ മറന്നതേയില്ല. പുലയൻ രാത്രി വീടിനു തീവെച്ചപ്പോഴാകട്ടെ, പ്രാണമയംത്തോടെ വിളിച്ചു പറഞ്ഞുവെത്ര: "ഈ വേനം സ്വാധീനപ്പെടുത്തിക്കളഞ്ഞല്ലോ! വാതിൽ തുറന്നോളൂ. വാതിൽ തുറക്കൂ!" പക്ഷേ, സമയം വൈകിപ്പോയിരുന്നു. വേനത്തിന്റെ പകുതിയും അഗ്നിക്കിരയായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. പുലയൻ രാത്രി കരസമുത്തരപത്തിൽ ഈ ദുരന്ത കഥ വഴുതിച്ചുനടക്കുകയായ്ക്കൊണ്ടു്.

മുൻദിവസംകൊണ്ടു് ഗ്രാമം വിജനമായി. പകുതിയോളംപേരെ പകർച്ച വ്യാധി വിഴുങ്ങി; ഏറിയകാലം പാളെളിയെ കാത്തുപോന്ന നദിതന്നെ ചണ്ഡികയായിവന്നു വിഴുങ്ങി. ചിലർ അഗ്നിക്കു് ആഹുതിയായി. ആളുകൾ അന്ത്യം കണ്ടെത്തിയ രീതി പലതായിരുന്നു. ഹവിൽദാരുടെകൂടെത്തന്നെ നടക്കുന്ന കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പൻ ഇതിലൊന്നും വിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്നില്ല. "മ്മി, എത്ര പകർച്ചവ്യാധി! ഒന്നുമില്ല! പണ്ടു കോളറ വന്നിരുന്നില്ലേ? സത്യം പറയട്ടെ ഏമാനേ! ഈ ദ്രുതി എത്ര പാപകർമ്മങ്ങൾ സഹിക്കും? ആ പാപകർമ്മങ്ങളെല്ലാംതന്നെ വിഴുങ്ങി ഏമാനേ!" അക്ഷമനായി തിന്നിരുന്ന ഹവിൽദാറോടു് അതു പത്താമത്തെ തവണയും ആവർത്തിച്ചു. സത്യം ഈശ്വരൻ അറിഞ്ഞു!

നാഗചതുർഥിയുടെ തലേദിവസം ഇന്ദുപുരത്തേയ്ക്കു പോയിരുന്ന ശ്യാമരായർ പഞ്ചകിയും കഴിഞ്ഞു് കടംബസമേതം പാളെളിയിലേയ്ക്കു് മടങ്ങാനിരുന്നതാണു്. അപ്പോൾ ഒരു പ്രധാന സംഭവം നടന്നു; അദ്ദേഹം നാലുദിവസം കൂടി അവിടെ താമസിക്കേണ്ടിവന്നു. ആ സമയത്തു് മഴ കോരിച്ചൊരിയാൻ തുടങ്ങി. അങ്ങനെ യാത്ര തടസ്സപ്പെട്ടു. മഴനിന്നതിനുശേഷവും വഴിയിലെ അസ്സെങ്ങൾ നീങ്ങാൻ വീണ്ടും പത്തുപതിനഞ്ചുദിവസം വേണ്ടിവന്നു. അതിനിടയ്ക്കു പാളെളിയിൽ ഫ്ലൂഗ്ഗു് പടന്നുപിടിച്ചു വാർത്തകിട്ടി. അങ്ങനെ അയാൾ ഇന്ദുപുരത്തുതന്നെ കഴിയേണ്ടിവന്നു.

പഡമല്ലൻ സാതേൻ ഗ്രാമത്തിൽ താമസിക്കുവേതന്നെ പാളെളിയിലെ ദുരന്തവാർത്ത കേട്ടു. അങ്ങോട്ടുപോയാൽ പോലീസിന്റെറ ബാധ ഒഴിയില്ലെന്നു മനസ്സിലാക്കിയ അദ്ദേഹം സൊല്ലാപുരത്തേയ്ക്കു് യാത്ര പുറപ്പെട്ടു.

പിന്തുടർച്ചാവകാശപ്രശ്നത്തിൽ കമ്മീഷണർക്ക് അപ്പീൽ സമർപ്പിക്കാൻ നായി വക്കീലിനെ കാണുന്നതിന് ശേഷപ്പൻ ബെൽഗാമിലേയ്ക്കു പോയതായിരുന്നു. അയാൾ അവിടെവെച്ചു വിവരമറിഞ്ഞു. ഏതോ ചില അകന്ന ബന്ധുക്കളെ തേടിപ്പിടിച്ചു് അയാൾ ബെൽഗാമിൽതന്നെ കറേവീഡസ് കഴിച്ചുകൂട്ടി.

ലക്ഷ്യണൻ ബന്ധുക്കളെ കാണാനായി താസഗ്രാമത്തിൽ ചെന്നതായിരുന്നു. അയാൾ അജറാണി വഴി മടങ്ങുമ്പോഴാണ് സംഗതി അറിയാനിയായതുകൂടി. അജറാണിയിലും ഫ്ലോഗിന്റെ ഉപദ്രവം ഉണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ രാവിടെ സക്കാരിൽനിന്നു് യഥാസമയം സഹായം എത്തിയിരുന്നതുകൊണ്ടു് പാദജ്ജിയിലെപ്പോലെ മരണം താണുവരാതിരിയ്ക്കുക. ലക്ഷ്യണൻ യശവന്തരായരുടെ വീട്ടിൽതന്നെ കഴിച്ചുകൂട്ടി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃഷിപ്പണിയുടെ മേൽനോട്ടവും അയാൾക്കായിരുന്നു.

ഗ്രാമത്തിൽ ആദ്യമായാണ് ഫ്ലോഗു് കടന്നുവന്നതു്. അജ്ഞരായ അനേകം ആളുകൾ മുത്യവിന്നിരയായി. ഇദ്ദേഹത്തോടു പ്ലോഗിന്റെ ആക്രമണം ഉണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ ദാദ പാദജ്ജിയിലെ ശരിയായ വിവരം അറിഞ്ഞില്ല. പ്ലോഗു് കാരണം കറേ ആളുകൾ മരിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നു് അവൻ പലരിൽനിന്നും കേട്ടു. അവൻ നാട്ടിലേയ്ക്കു പോകാൻ ധൃതിയായി. പ്ലോഗിന്റെ കാരണം പറഞ്ഞു് മഹാരാജാവുതന്നെ ദാദയെ തടഞ്ഞു. കറേക്കഴിഞ്ഞു് ഗണേശചതുർത്ഥിയുടെ ആഘോഷസമയത്തു് മഹാരാജാവു് സാംഗലിയിലെ രാജാസാഹോബിന്റെ ക്ഷണനം സ്വീകരിച്ചു് അങ്ങോട്ടുപോയി. അതു ദാദയ്ക്കു നല്ല സൗകര്യവുമായി.

ഉടൻതന്നെ ദാദ പാദജ്ജിയിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. ഇദ്ദേഹത്തു വന്നതുമുതൽ പാദജ്ജിയുമായുള്ള ബന്ധം അറുപോയിരുന്നു. സത്യത്തിൽ പാദജ്ജി അവൻ ഒരു സുഖവും നൽകിയിട്ടില്ല. ഇറയിടെയായി അവിടെ നടന്ന സംഭവങ്ങൾ മീകരങ്ങളാണു്. അതോത്താൽ അവൻ നാട്ടിനെക്കുറിച്ചുള്ള ചിന്തകൾപോലും പാടില്ല. നാട്ടിൽ ലക്ഷ്യണനല്ലാതെ ഉറവരായി അവനാരുമില്ല. ലക്ഷ്യണനും ഇപ്പോൾ മരണാഞ്ജനം പോയിരിക്കും. എങ്കിലും ജനിച്ചുവളർന്ന പാദജ്ജി അവന്റെ മധുരസ്മരണകളുടെ ഒരുശമായി മാറിയിരിക്കുന്നു. ജീവിതംതന്നെ മടുത്തിരിക്കുമ്പോൾ മനസ്സ് ആ പഴയ സ്മരണകളിൽ കളർമ്മ കണ്ടെത്തിയിരുന്നു. പാദജ്ജിയിൽനിന്നു പോന്നിട്ടു് ഇപ്പോൾ നന്നാമാസമായിക്കൊണ്ടു്. എങ്കിലും എത്ര വർഷങ്ങളായി എന്ന ചിന്തയാണു് ഗ്രാമത്തിൽ എത്തുന്ന മെന്ന ആഗ്രഹം കലശലായിരിക്കുന്നു. അങ്ങനെയാണു് മഹാരാജാവു് സ്ഥലത്തില്ലാത്ത അവസരം ഉപയോഗപ്പെടുത്തി ദാദ ഇദ്ദേഹത്തുനിന്നു് ധൃതിയിൽ ഇറങ്ങിപ്പുറപ്പെട്ടതുകൂടി.

പാദജ്ജിയിലേയ്ക്കുള്ള വഴിയിലൂടെ ദാദ അതിവേഗം നടന്നു. എങ്കിലും വേഗതപോരെന്നൊരു തോന്നൽ. ഇങ്ങനെ നടന്നാൽ പാദജ്ജിയു് എപ്പോഴെത്തും? അവൻ വെമ്പി. അവൻ പലതും ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

ജാഗീർദാരുടെ വലിയമാളിക, ഗൌഡരുടെ ഭവനം, ബാളാചാര്യരുടെ ഇല്ലം, കളരി, ഗ്രാമക്കച്ചേരി ഇങ്ങനെ ഓരോന്നും മനോമണ്ഡലത്തിൽ തെളിയുകയും മറയുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു.

പാദജ്ജി പുഴയ്ക്കുത്താൽ ഇനിയും മൂന്നുനാഴിക നടക്കണം. ഇപ്പോൾതന്നെ മുട്ടോളം ചെളിയുണ്ട്. ചെളിയിൽ പുണ്ടുപോയ ഒരുക്കാൽ വലിച്ചെടുക്കുന്നതിനിടയ്ക്ക് മറ്റേറക്കാൽ പുണ്ടുപോകുന്നു. വഴി നടക്കുന്നതു പ്രയാസമായിത്തോന്നി. നദി ഇനിയും മൂന്നുനാഴിക അകലെയാണ്. എന്നിട്ടും വെള്ളം കയറിയതു പോലെ ഇവിടെയൊക്കെ ചെളി നിറയാനെത്താണ്? അവൻ ചുറ്റും നോക്കി. പ്രധാന നദിതന്നെ അത്രയും പരന്നൊഴുകിയിരിക്കണം; മരങ്ങളിൽ പററിയിരിക്കുന്ന ഇലയും ചുളളിയും കണ്ടാൽ അതറിയാം.

ഓരേ ഉപടിച്ചുപോയി. നദി ഇത്രയും കയറിയപ്പോൾ എന്തായിരിക്കും സ്ഥിതി? എല്ലാക്കൊല്ലവും മഴക്കാലത്തു് ഇത്രമുളതാണല്ലോ. എങ്കിലും ഇതു പോലൊരു വലിയ വെള്ളം വന്നതു് ഓരേ ഓടുന്നില്ല. ഇതു നേരാണെങ്കിൽ പാദജ്ജിയിലെ പുലയച്ചേരിയും ചെരുപ്പകത്തിച്ചേരിയും ഒലിച്ചുപോയിരിക്കണമെന്നു് അവൻ ഉറച്ചു. മഹാഭാരത്തിനടുത്തുവരെ വെള്ളം എത്തിയിരിക്കണം. ഇടയച്ചേരിയിൽ ഈ അറയ്ക്കുള്ള മല്ലിയുടെ കുടിലിൽ വെള്ളം കയറിയിരിക്കണം. ഗൌഡരുടെ ഭവനം, വലിയ മാളിക, മാം, ഗോപാലകൃഷ്ണക്ഷേത്രം, ബ്രാഹ്മണരുടെ ചില ഇല്ലങ്ങൾ—അല്പം ഉയർന്ന സ്ഥലത്തു നിൽക്കുന്ന ഈ കെട്ടിടങ്ങൾമാത്രം സൂക്ഷിതമായി ബാക്കിയിരിക്കണം. ഗ്രാമത്തിൽ ഇങ്ങനെ വെള്ളം കയറിയാൽ തെരുവിൽപോലും തോണ്യൊരു വേണ്ടി വന്നിരിക്കണം.

ഓരേ, ആ മഹാപ്രളയത്തിന്റെ ചിത്രം സങ്കല്പിച്ചുതുടങ്ങി. ഗ്രാമത്തിന്റെ ചാരത്തുള്ളി രാപ്പകലെന്നു് ഒരു മടുപ്പമില്ലാതെ പ്രവഹിക്കുകയും ഗ്രാമത്തിലെ വയലുകൾക്കു് മേലപ്പാൽ നൽകുകയും ചെയ്തു്കൊണ്ടിരുന്ന മാതാവാണ് നദി. ചിലപ്പോൾ അതിനും ദ്രാണുപിടിക്കുമോ? ചണ്ഡികയെപ്പോലെ സകലതും വിഴങ്ങാനായി വായുപിളർന്നു് ഓടുകയാണു പഴ. അതിന്റെ പ്രചണ്ഡമായ രോഷത്തിനു മുമ്പിൽ മനുഷ്യജീവിതം കരിയിലപ്പോലെ ക്ഷുദ്രമത്രെ.

ഓരേ ഗൗരവത്താണ്. ആ ചെയ്യും കാരണം അവൻ ആ കഴിയിൽ കാൽവെച്ചു. അരയോളം ചെളി. അതിലൂടെ നടക്കുന്നതു് നിശ്ചയമായും സാഹസംതന്നെയാണ്. നനഞ്ഞുകുതിർന്ന മണ്ണു് മെഴുകുപോലെ കഴഞ്ഞുകിടക്കുന്നു. അവൻ ആ കഴി ഒരുവിധം കടന്നു. അതിനടുത്തുതിണ്ണു് നദിയുടെ ഒഴുക്കിൽ കത്തിയൊലിച്ചുപോയിരുന്നു. തിണ്ണിന്റെ സ്ഥാനത്തു് ഇപ്പോൾ വെറും നീലം മാത്രമേ ബാക്കിയുള്ളൂ; രക്തവു, മാംസവും ഉണങ്ങിപ്പോയ അസ്ഥിപങ്ക്തരുംപോലെ. ഓഴയ്ക്കു് സങ്കടംതോന്നി. പാദജ്ജി കൃഷിക്കാർക്കു വരിയുറങ്ങുള്ള മണ്ണുപോലും ഈ നദി ബാക്കിവെച്ചിട്ടില്ല. കൃഷിക്കാരുന്റെ വായിൽ മണ്ണിട്ടു കഴിഞ്ഞു!

ഓരേ ചുറ്റും കണ്ണുയച്ചു. നദിയുടെ ചുറ്റുമുള്ള ഭൂമി തരിശായി കിടക്കുന്നു. ഇനി അവിടെ പുതിയ മണ്ണുവന്നു വിഴണമെങ്കിൽ പുതുക്കാലം വേണ്ടിവരുമോ ആരോ? മരങ്ങളും ചെടികളും ഒഴുകിപ്പോയിരിക്കുന്നു. ചിലതു് അവിടെത്തന്നെ വീണുകിടക്കുന്നു. ചില സ്ഥലത്തു് കരേ ചരൽക്കല്ലല്ലാതെ മറ്റൊന്നും അവശേഷിച്ചിരുന്നില്ല.

വെള്ളം ഇപ്പോഴും തികച്ചും ഇറങ്ങി കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. നദീകൂലംകരൻ ഭൗക
 നിലയെന്നുള്ളത്. നല്ല ഉള്ളിലാക്കും ഇപ്പോഴുമുണ്ട്. ഒഴുകിന്റെ ശക്തി പുറ
 തുണിന്നു നോക്കിയാൽ മനസ്സിലാക്കാം. ആഴം എത്രയുണ്ടാവുമെന്ന് അവൻ
 കണ്ണുകൊണ്ടുണ്ട്. ദാദ കരയിൽനിന്നും തോണി വരുന്നതോടൊന്നു നോക്കി.
 ദാദ നദീതീരത്തെത്തിയപ്പോൾ രാവിലെ മണിപറ്റു്. എന്നാൽ ഉച്ചവരെ
 കാത്തിട്ടും തോണി വന്നില്ല. മറുകരയിൽ ഒരു കഞ്ഞിനെയും കാണാനില്ല.
 കൈത്തോടിൽ നിത്യവും ധാരാളം ആളുകൾ വന്നുകൊണ്ടിരിക്കും. ആരെങ്കിലും
 വന്നാൽ തോണികൊണ്ടുവരാൻ അവരോടു വിളിച്ചുപറയാം. ദാദ നിരാശ
 നായി. ഇതാണോ പട്ടേഴ്സ്? അവൻ അന്നുവിട്ടുപോയി. ചുറ്റുമുള്ള വയ
 ലിലും ഒരാളെയും കാണാനില്ല.

ദാദ ഇരുന്നിരുന്നു മുപ്പിഞ്ഞു. ഗ്രാമത്തിലെത്തണം; വിവരങ്ങളെല്ലാം അറി
 യണം. അവൻ ധൂതിപ്പെട്ടു. അരക്കച്ചമുറക്കി; മുണ്ടഴിച്ചു് ഉറമാലിന്മേലെ
 തലയിൽകെട്ടി. നീന്താനുവച്ചു നദിയിൽ ചാടി. അവന്റെ ചാട്ടത്തിൽ തീര
 കൾ തകർന്നു. എന്നാൽ നദിയുടെ ഒഴുക്ക് ദാദയുടെ കണക്കുകൂട്ടലുകൾക്കതീതമാ
 യിരുന്നു. അവൻ കൈവീശിയടിച്ചുനീന്തി. എങ്കിലും അവൻ പാടള്ളിയിൽ
 നിന്നുകൊണ്ടിരുന്നപോലെ. അരക്കെട്ടിൽ കയർ കെട്ടിവലിക്കുന്നതുപോലെ
 നദി അവനെ വലിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്നു. അവൻ കിണഞ്ഞു ശ്വാസം; കരപ
 റാനുള്ള അവന്റെ പ്രയത്നം ഫലിച്ചില്ല. ഇനിയും നിന്തിയാൽ കയ്യും
 കാലും തളിസ്സ് വെള്ളത്തിലൊലിച്ചുപോകുമെന്നു ഉള്ളൂ. എന്നു് ബോധ്യമായ
 പ്പോൾ ജലപ്രവാഹത്തിനനുസൃതമായിത്തന്നെ പോകാൻ തീർച്ചയാക്കി. പ്രവാ
 ഹത്തിന്റെ ഗതി മനസ്സിലാക്കി, അതിനോടൊപ്പം ക്ഷമാപൂർവ്വം രണ്ടുനാഴിക
 യോളം നീന്തിയപ്പോൾ ഹാവന്റർ തീരത്തു് എത്തിപ്പറ്റി.

ഹാവന്റർനിന്നു തിരിച്ചു പാടള്ളിയിലേയ്ക്കു് രണ്ടുനാഴിക നടക്കണം.
 ദാദ പാടള്ളിയിലെത്തിയപ്പോൾ പകൽ രണ്ടുനാഴികകൂടി കാണും. മഹാ
 ഭാരത്തിനടുത്തെത്തിയപ്പോൾ കോൽക്കാൽ മല്ലപ്പൻ തന്നെ സ്വാഗതംചെ
 യ്ക്കുന്ന ആ മനോഹരദൃശ്യം. അവൻ സങ്കല്പിച്ചു. ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽ പുകവലി
 ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന മല്ലപ്പൻ ആഹ്ലാദത്തോടെ കശലപ്രശ്നം നടത്തു്. അവൻ
 കരുതി. പക്ഷേ, കച്ചേരിയിൽ ഒരുത്തരമില്ല. നിരാശനായി. അവിടെ
 കപ്പ നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പടവീഞ്ഞ് ഉറക്കം തുറന്നൊരു നായ കിടക്കുന്നു.
 അതു് ഏതോ മൃതകാലസ്മരണകളുടെ കയത്തിലായിരിക്കുമോ? മഹാദോ
 രത്തിലും ആരുമില്ല.

ഗ്രാമത്തിൽ ആളുകളായില്ലെന്നോ? ഏതായാലും സ്വന്തം വീട്ടിലേയ്ക്കു്
 പോകാം. അവൻ ആ വഴിപിടിച്ചു. വഴിയിൽ ഒരാളെയെങ്കിലും കണ്ടുകി
 ടിയില്ല. വീടു് വലിയൊരു താഴിട്ടു പൂട്ടിയിരിക്കുന്നു. അയൽവീടുകളിലേ
 യ്ക്കായി അവന്റെ നോട്ടം. പരിചിതമായ മുഖങ്ങൾക്കുപകരം പുട്ടുകൾ
 അവനെ സ്വാഗതംചെയ്തു. ദാദയുടെ ഹൃദയത്തിൽ നിരാശ വെച്ചിരിക്കുന്ന
 പ്ലോലെ ചിറകടിച്ചു.

ബാളാചാര്യർ ഒരിക്കലും ഗ്രാമം വിട്ടു പോയില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇല്ലത്തു ചെന്നാൽ വിവരങ്ങളറിയാം. അവൻ അങ്ങോട്ടു നടന്നു. ആചാര്യരുടെ ഇല്ലം തുറന്നുകിടക്കുന്നു. പടിഞ്ഞാറുവശത്തു് ചുമരില്ല; വീണുപോയിരിക്കുന്നു. സാധ്യസ്യയ്ക്കന്റെ പൊൻകിരണങ്ങൾ ആചാര്യരുടെ ഇല്ലമാകെ തെളിച്ചുകാട്ടി. ആദ്യം ഭാദ ഇതു് ശ്രദ്ധിച്ചില്ല. അവൻ മുററത്തുനിന്നു വിളിച്ചു: "ആചാര്യ സ്വാമി, ആചാര്യസ്വാമി!" മറുപടിയില്ല. ചെറിപ്പു പുറത്തുവെച്ചു് അവൻ അകത്തു കടന്നു. വീട്ടു് ഒഴിഞ്ഞുകിടക്കുന്നു.

അവന്റെ ശബ്ദം അവിടെ മാറ്റൊലിക്കൊണ്ടു; അവൻ പേടിച്ചുപോയി. അകത്താക്കി. പുരുഷം, നടുമുറി, അടുക്കള, പുജാമുറി മാരോന്നും പ്രത്യേകം പരിശോധിച്ചു. പുജാമുറിയിൽ ആചാര്യർ ഉപയോഗിച്ചിരുന്ന സാധനങ്ങൾ വീണുകിടക്കുന്നു. കൃഷ്ണാജിനം വിരിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിൽ ജപമാലയും ഗീതയുടെ ഓലകളും വീണുകിടക്കുന്നു. അവയുടെ പുറത്തു് കപ്പു കൂടിക്കിടന്നു. സൂര്യപ്രകാശം മാത്രം സർവ്വത്ര വീഴുന്നുണ്ടു്. എല്ലാം നന്നായിക്കൊണ്ടാം. പുജാമുറിയിലെ നിലവിളക്കു് മണ്ണുപിടിച്ചുകിടക്കുന്നു. അതിൽ നിറയെ ഒഴിച്ചിരുന്ന എണ്ണയിലും മണ്ണുവീണു കിടക്കുന്നു.

ഭാദ തലയിൽ കൈവെച്ചു് അവിടെത്തന്നെ ഇരുന്നുപോയി. അതിയായ ഉത്സാഹത്തോടെ പാദങ്ങളിടവന്നു. എന്നാൽ ഇവിടെ കണ്ടതെന്താണു്? ഒഴിഞ്ഞുകിടക്കുന്ന തെരുവുകളും വീടുകളും. ആചാര്യരുടെ ഭവനം കള്ളൻകയറിയതു പോലെ ഇരിക്കുന്നു. ഈശ്വരവിഗ്രഹംവെച്ചു് പീഠവും കെടാവിളക്കും കൃഷ്ണാജിനവും ബാക്കിയുണ്ടു്. ആചാര്യരില്ല; അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യയില്ല. ഭാദ ജിനവും ബാക്കിയുണ്ടു്. ഗ്രാമം നശിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സത്യം യുടെ മനസ്സും നീറിപ്പുകഞ്ഞു. ഗ്രാമം നശിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സത്യം പക്ഷേ, എങ്ങനെ? എപ്പോൾ? അതെങ്കിലും അറിയുമോ? ഭാദ ഗൌഡരുടെ ഭവനത്തിൽ ചെല്ലാമെന്നുവെച്ചു് പുറപ്പെട്ടു്.

സൂര്യൻ അസ്തമിച്ചുകഴിഞ്ഞു. സന്ധ്യാവെളിച്ചം സർവ്വത്ര പരന്നുകഴിഞ്ഞു. തെരുവുകളിൽ ആരുമില്ല. ഗൌഡരുടെ ഭവനത്തിനുനേരെ നോക്കി. ഭാദയ്ക്കു് സ്വന്തം കണ്ണുകളെ വിശ്വസിക്കാനായില്ല. അവിടെ ചാറും മാത്രമേ കാണുന്നുള്ളു. ചുമരുകൾ ഇടിഞ്ഞുവീണ പാടും കാണാം. അതേദിക്കേ നോക്കി നിൽക്കാൻ ഭാദയ്ക്കു കഴിഞ്ഞില്ല. കണ്ണുനീർ ധാരധാരയായൊഴുകി. പാദങ്ങളിയ്ക്കു് എന്തു സംഭവിച്ചു? വേദനയും വിസ്മയവും! അവൻ തിരിച്ചു നടന്നു.

ജാഗീർദാരുടെ വലിയ മാളികയുടെ സ്ഥിതി എന്തായിരിക്കും? അവൻ ധൃതിയിൽ നടന്നു. വിജനമായ ഗ്രാമവീഥികളിൽ അവന്റെ കാല്പെരുമാറ്റം മാത്രം അവൻ കേട്ടു. അവൻ വിരോധനായി. ജാഗീർദാരുടെ വലിയ മാളിക വീണടിഞ്ഞിട്ടില്ല! ഭാഗ്യം. എന്നാൽ അവിടെയും വലിയൊരു പൂട്ടാണു് അവനെ സ്വാഗതം ചെയ്യു്തതു്. ഭാദ അവിടെനിന്നു് മാഞ്ഞിലേയ്ക്കു ചെന്നു. ഈ സന്ധ്യാശത്തിനു് പലദപ്പനാണോ കാരണം? അദ്ദേഹത്തോടുതന്നെ ചോദിക്കണം. ഭാദ ആവേശഭരിതനായി മാഞ്ഞിൽ കാലുകുത്തി,

മാങ്ങിലും അതേ അനുഭവം. വാതിലുകൾ മലർക്കെ തുറന്നു കിടക്കുന്നു. ആരും അകത്തില്ല. ശോകരൂപമായ ദാമ ഒരു പടിയീന്മേൽ ഇരുന്നു. പ്ലേഗ് എന്ന് എന്താണത്? അവൻ സങ്കല്പിക്കാൻ പറ്റിയില്ല. പ്ലേഗ് കാരണം അനേകം ആളുകൾ മരിക്കും എന്നവൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ഇപ്പോൾ അവൻ തോന്നിയ ചിത്രം മറ്റൊന്നാണ്. ഒരുപക്ഷേ തന്റെ കണ്ണുകളിൽ പെടാതെ നടക്കുകയാണോ? ആക്കിയാം? അതായിരിക്കുമോ പ്ലേഗ്? എന്തും പിടിയും കിട്ടാത്ത ചിന്ത. ദാമയുടെ തല പൂർണ്ണമായി.

വർഷകാലസന്ധ്യ. പോക്കവെയിൽ അധികനേരം നിന്നില്ല. സൂര്യന്റെ പൊൻനിറം കലങ്ങി; ഇരുട്ട് ആഴത്തിൽ കട്ടപിടിച്ചു തുടങ്ങി. അവിടെ കാക്കകളുടെ കരച്ചിൽ മാത്രം കേട്ടു. ഗ്രാമം തികച്ചും വിജനമാണ്. അന്ധ കാരം ഗ്രാമത്തെ തഴുകി.

ദാമ കട്ടിക്കാലത്തുകേട്ട ഒരു കഥയോർത്തു. ഏതോ ഒരു നാട്. നാട്ടിലെ രാജാവിന്റെ പാപഫലമായി നാടുമുഴുവൻ ശാപഗ്രസ്തമായി. ഒരുദിവസം അടുത്തൊരു നഗരത്തിലെ രാജകുമാരൻ അവിടെയെത്തി. പകൽ സമയം. നാട്ടിൽ കോട്ട, തോട്ടം, ചന്ത, ശൈത്യമി, മാളിക ഇങ്ങനെ എല്ലാമുണ്ട്. എന്നാൽ ആളുകൾ മാത്രമില്ല. രാജകുമാരൻ ദിവസം മുഴുവൻ അലഞ്ഞു നടന്നു. ഒരൊറ്റ ആളേയും കണ്ടില്ല. അരമനയിലും ആരുമില്ല! രാജകുമാരൻ വിഷമിച്ചുപോയി. സന്ധ്യയായി. നേരം ഇരുട്ടി. ഇവിടെനിന്നു തിരിച്ചുപോയ്ക്കളയാം. അയാൾ കൊട്ടാരത്തിനടുത്തുനിന്നു പുറപ്പെട്ടു. എന്നാൽ നന്നായി ഇരുട്ടിയപ്പോൾ കോവിലുകളിൽനിന്നും മണിയൊച്ച കേൾക്കാമായി. അങ്ങാടി കളിൽ ദീപങ്ങൾ ഏരിഞ്ഞുതുടങ്ങി. തിരക്കുപിടിച്ച വ്യാപാരവും നടക്കുന്നുണ്ട്. നന്നായി വസ്ത്രധാരണം ചെയ്ത ആളുകൾ തെരുവീഥികളിലൂടെ നടക്കുന്നു. കോട്ടയ്ക്കടുത്തുനിന്നും ഏതോ സൂചനയെന്ന മട്ടിൽ കാഹളം മുഴങ്ങി. അരമനയിൽനിന്നും അലകുറിച്ചു രഥത്തിൽ രാജാവെഴുന്നള്ളുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ സൈനികർ വരിവരിയായി നടന്നു. രാജകുമാരൻ അത്ഭുതസ്തബ്ധനായി. അയാൾ ഒരു ചെറുപ്പക്കാരനോട് കാര്യങ്ങൾ അന്വേഷിച്ചു. അവരിൽനിന്നും ആ നാട്ടിന്റെ വിശേഷവിധികൾ മനസ്സിലാക്കി. ആ നാട് പകൽസമയത്തു് മരിച്ചുകിടക്കുകയും രാത്രി ജീവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. രാജാവിന്റെ പാപമാണ് അതിനു കാരണം. രാത്രിയിൽ ആർഭാടപൂർവ്വമായ ആഘോഷങ്ങൾ നടക്കും; പകൽ സകലതും അപ്രത്യക്ഷമാകും. രാത്രി കഴിയുന്നതിനിടയ്ക്കുതന്നെ എല്ലാം തീർക്കണം. ആ ചെറുപ്പക്കാരൻ സമയമുണ്ടായിരുന്നില്ല. അധികസമയം നിന്നു സംസാരിക്കാനാവില്ല. പുലരുന്നതിനു മുമ്പ് അവൻ തന്റെ കാമുകിയെ കണ്ടു മടങ്ങണം. രാജകുമാരനോട് യാത്ര പറഞ്ഞ് അവൻ പോയി. രാജകുമാരൻ രാത്രിമുഴുവൻ കറങ്ങി നടന്നു. എല്ലാം ആ ചെറുപ്പക്കാരൻ പറഞ്ഞതുപോലെതന്നെ. അതേനോടേയത്തോടെ, സൂര്യന്റെ പൊൻകിരണങ്ങൾ ഭൂമിയെ സ്പർശിച്ചു തുടങ്ങിയതോടെ ഇന്ദ്രജാലം കൊണ്ടെന്നപോലെ ആളുകൾ അപ്രത്യക്ഷരായി. ഈ വിജനതയോടൊപ്പമാണ് പ്രകാശം നാട്ടിലെത്തുന്നത്.

ഭാര്യ ആ കഥയിലെ ഏറ്റവും വിവരങ്ങളും ഓർമ്മയിലെത്തി. ഒരുപക്ഷേ പാടേറ്റിയും ശാപഗ്രസ്തമായിരിക്കുകയാണോ? പാടേറ്റിയിലും പാപത്തിനൊരു കറവുമില്ല. പ്ലേസ് അതിന്റെ ഫലംതന്നെയായിരിക്കണം. ഇരുട്ട് സാമ്പ്രാണം പരന്നു. ഓരോ വീണ്ടും ആ പഴയ കഥയോടു. ആരെങ്കിലും ഇപ്പോൾ വരുമോ? അവൻ ഭയന്നു. ജീവനോടും തോന്നി. അവിടെ ഇരിക്കാൻ മനസ്സുവരാതെ എഴുന്നേറ്റുനടന്നു.

പാടേറ്റിയുടെ സ്ഥിതി അത്യന്തം ശോചനീയംതന്നെ. കഥയിലെ നാട്ട് രാത്രിയെങ്കിലും ജീവിച്ചിരുന്നു. ഇവിടെ രാത്രിയും പകൽപോലെതന്നെ ശൂന്യമായിരിക്കുന്നു; പകലിനേക്കാളേറെ ഭീകരമായിരിക്കുന്നു. അന്ധകാരവും വിജനതയും കൂടിച്ചേർന്നപ്പോൾ ഇരുജാലം നടന്നേക്കുമെന്നു മാത്രം പ്രതീക്ഷിച്ചു. ആളുകൾ മരിച്ചിരിക്കില്ല; തന്റെ കണ്ണിൽ പെടുന്നില്ലെന്നുവേണ്ട. അവൻ കരുതി. രാത്രി ഇവിടെത്തന്നെ ഇരുന്നുനോക്കാം.

ആഹാരത്തെക്കുറിച്ച് അവൻ ചിന്തിച്ചില്ല. ഭാര്യ അതിന്റെ ഓർമ്മപോലുമില്ല. എന്നാൽ നടന്നു തളന്നതുകൊണ്ട് ഉറക്കം അത്യാവശ്യമായിരിക്കുകയാണ്. ബാളാചാര്യരുടെ പുരുഷന്റെ തന്റെ കമ്പിളി വിരിച്ചു കിടന്നു.

രാത്രി വളരെയായി. മുങ്ങുകയുടെ ചെങ്കുട്ട തുടങ്ങി. എന്നാൽ നായകൻ മാത്രം കരയുകയായില്ല. വളരെ വൈകാതെ ഓരോ ഉറങ്ങിപ്പോയി. പാതിരാത്രിയായി. കൂറാളരികത്ത്. അകലെനിന്നും ആളുകൾ ലഹള കൂടുന്നു. പറയുന്നതു വ്യക്തമല്ലെങ്കിലും ചെറുതേക്കുമായി കേൾക്കുന്നു. അല്പം കഴിഞ്ഞു കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പൻ ഓടിച്ചാടിവന്നു. "ഗൌഡരുടെ പത്തായം ലികപ്പൻ കൊള്ളുകയായിരിക്കുന്നു. ഓരോ, എഴുന്നേൽക്കൂ!" അവൻ വിളിച്ചു. ഗൌഡത്തിന് പോകാൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നുവെന്നും പറഞ്ഞു.

"ഗൌഡരുടെ മാളിക കത്തിപ്പോയില്ലേ? എന്നെ വിളിക്കാൻ അവിടെ ഗൌഡത്തിയുണ്ടോ?" ഓരോ ചോദിച്ചു.

"നി അവിടെ നോക്കൂ. എല്ലാം നിനക്കു മനസ്സിലാകും." കോൽക്കാരൻ മല്ലപ്പൻ ശ്രുതികൂട്ടി.

ഓരോ അവനെ അന്വേഷിച്ചു. ഗൌഡരുടെ മാളിക പഴയതുപോലെ നില്ക്കുന്നു. പാപ്തീയക്കു ഓരോയെ മാടി വിളിച്ചു. അവൻ പുരുഷന്റെ കാലുകൾ. "ലികപ്പൻ ഏന്റെ വീടു നശിപ്പിച്ചു ഓരോ! ഇരുശവർ നിന്റെ കൂടെനിന്നു നിന്നെ രക്ഷിച്ചു. ഏന്റെ വിധി! എന്തെല്ലാം?" അവൻ കണ്ണുനീരൊലിപ്പിച്ചു. "നിങ്ങളുടെ മകൻ കൂടെയുണ്ട്; അമ്മ കരയരുത്. ആ ലികപ്പനെ ഞാൻ റെയ്ക്കു ശരിപ്പെടുത്താം." ഓരോ പല്ലകടിച്ചു പുറപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ ലികപ്പൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ട് ഓരോയെ തിരികെയെത്തിയിരിക്കുകയാണ്. "ഏന്താ നോക്കുന്നത്? ഈ വീടു ഞാൻ ഇപ്പോൾ കൈവശപ്പെടുത്തിയിരിക്കുകയാണ്." ഓരോയ്ക്കു അയാളെ നോക്കാനുള്ള ത്രാണിയുണ്ടായിരുന്നില്ല. അവൻ നിലത്തുവീണു. അപ്പോൾ ജൈനൻ ചിന്നപ്പൻ വന്നു കൈപിടിച്ചെഴുന്നേല്പിച്ച്: "ഓരോ എഴുന്നേൽക്കൂ. മരത്തിൽ ചിമണി മരിച്ചുകിടക്കുന്നു!"

ദാദ പരിഭ്രമത്തോടെ ഏഴുനേരറിരുന്നു. വിയതളുകുളിച്ച ശരീരം പടിഞ്ഞാറൻ കാററ് ഏററതുകാരണം തണുത്തു വിറച്ചു. കണ്ണു തുടച്ചുനോക്കി. ഇരുട്ട് ഭൂതത്തെപ്പോലെ തുറിച്ചു നോക്കുന്നു. സ്വപ്നമാണോ? വല്ല പ്രേതത്തിന്റെയും കുളിയാണോ? അവൻ ഒന്നും തിരിഞ്ഞില്ല മൂങ്ങ വീണ്ടും മൂളി. അവിടെ കിടന്നുറങ്ങാനുള്ള ധൈര്യവും ചോന്നുപോയി. സർക്കാർ തോട്ടത്തിൽ പൊയ്ക്കുളയാമെന്നുവെച്ച് അങ്ങോട്ടു പുറപ്പെട്ടു. അവിടെ ആറൊക്കെകിലും കാണാതിരിക്കില്ല. അവൻ കരുതി.

രാത്രി പിന്നേയും ബാക്കികിടക്കുന്നു. തോട്ടത്തിലെ കാവൽപ്പറ്റക്കുളത്തു ചെന്നു വിളിച്ചു. "ആരാത്ത്!" അകത്തുനിന്നും ചോദിച്ചു. ദാദ, പേരു പറഞ്ഞു" അകത്തുകടന്നു. കർഷകത്തൊഴിലാളി കരിയപ്പൻ അവിടെ കിടക്കുന്നു. ദാദയെ തിരിച്ചറിഞ്ഞപ്പോൾ കരിയപ്പൻ അവനെ നെട്ടിപ്പിടിപ്പിച്ചു കരഞ്ഞു. ഗോകുമാരം അൽപം കറഞ്ഞശേഷം അമ്പർ സംസാരിച്ചതുകൂടി. കരിയപ്പൻ പാദമുളിയിലെ സ്ഥിതിഗതികൾ വിവരിച്ചു.

യെപ്പെട്ടു വിറപ്പുകൊണ്ടാണ് ദാദ ചിമണിയുടെ മരണവാർത്ത ശ്രദ്ധിച്ചത്. കരിയപ്പൻ തനിക്കറിയാവുന്ന മുഴുവൻ വിവരവും പറഞ്ഞു. ദാദയുടെ രക്തം തിളച്ചു. "അങ്ങനെയാണോ? അപ്പോൾ അവളുടെ കഞ്ഞവരിടെ? അവൻ ആത്തനായി ചോദിച്ചു.

"കുഞ്ഞു ചെതപ്പകുത്തി മല്ലിയുടെ അടുത്തുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ ചെതപ്പകുത്തിച്ചേരിയിൽ വെള്ളം കയറിയപ്പോൾ അവിടെ പൊറുക്കാൻ ഇടയില്ലാതായി. അപ്പോൾ ചെന്നു മല്ലിയേയും ആ കഞ്ഞിനെയുംകൂടി സൊല്ലാപ്പുരത്തേയ്ക്കു ചെന്നുപോയി. അവിടെ അവന്റെ ഇളയമ്മയുടെ മകനുണ്ടത്രെ. ജീവിച്ചിരിപ്പുണ്ടെങ്കിൽ സൊല്ലാപ്പുരത്തു കാണും. എന്നാൽ ആ കഞ്ഞു വന്നതാകുന്നതു കാണാൻ ആചാര്യസ്വാമി ഇല്ല!" കരിയപ്പൻ വിവരണം തുടർന്നു. ബാളാചാര്യർ നിറഞ്ഞൊഴുകുന്ന പുഴയിൽ ഒഴുകിപ്പോയ കഥ കറിയപ്പനിൽ നിന്നു കേട്ടപ്പോൾ ദാദയ്ക്കു കണ്ണിൽ ഇരുട്ടുകയറി. "പൂഞ്ഞാരു പുണ്യശാലി! അദ്ദേഹത്തിനും ഈ മരണമാണോ വിധിച്ചത്?" ദാദ നെടുവീർപ്പിട്ടു.

"അനിവാര്യം, ഈ രോഗത്തിൽ മരിച്ചവരൊക്കെ ഭാഗ്യശാലികളാണ്. ഇപ്പോൾ കണ്ടില്ലേ? ഭൂമി വിതയ്ക്കാനായില്ലാതെ കിടക്കുന്നു. എല്ലാ പണിയും കഴിച്ചുവെച്ച വയലിൽ പെരുമഴ ഗർഭസ്വാവർഷമാക്കി. വിതയ്ക്കാൻ ആളേ ഇല്ല! ഈ ഗ്രാമത്തിൽ മരിച്ചവരുടേയും ജീവിച്ചവരുടേയും കണക്കെങ്കിലും കാണുമോ? പഴുത്തു വന്നപ്പോൾ വീട്ടിലുള്ളവരെല്ലാം കഴുത്തിരുപിടിച്ച് പുറത്തുളിയിട്ടൊന്നി പണിപിടിച്ചു ഞരങ്ങുന്നവരെ ചോദിപ്പുകാർവന്നും ഏതെത്തിത്താവട്ടെ! എത്രയോ ആളുകൾ പേടികൊണ്ടുതന്നെ മരിച്ചു. പിന്നെ കറേപ്പേർ ഉറാവരുടെ അടുത്തുചെന്നെത്താൻവേണ്ടി യാത്രയായി! ഈ ജീവിതത്തിൽ എന്തു സുഖമാണുള്ളതു ദാദാ?"

കരളലിയിക്കുന്ന കഥയാണ് കരിയപ്പൻ പറഞ്ഞത്. ചൈതന്യപൂർണ്ണവും സമൃദ്ധവുമായ ജീവിതം നിമിഷനേരംകൊണ്ടു നാശാവസ്ഥയ്ക്കുമാറുകയോ?

എന്താണിതിന്റെ അർത്ഥം? പുഴയും പ്ലേഗും തീയും മൃത്യുവിന്റെ രൂപത്തിൽ വന്ന് പാടളളിയെ വിഴുങ്ങിക്കളഞ്ഞു. മാടയ്ക്ക് പലതും ചോദിക്കണമെന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഏകിലും ചോദിക്കാൻ സാധിച്ചില്ല. ചിന്തകൾ അസ്‌പഷ്ടമായിരുന്നു. തന്റെ ഗ്രാമം എങ്ങനെ ഇത്രവേഗം നശിച്ചുവെന്നത് അവനൊരു കടംകഥയാണ്. ദാദ അന്തഃവിട്ടിരുന്നു. "ഈ അത്യാപത്തിലുനിടെയെന്തെ ബാക്കിയായി?" ദാദയ്ക്ക് ചോദിക്കാതിരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

കരിയപ്പൻ ചുമച്ചു; മൺ തലകലുക്കി. ഭൂതകാലത്തെ പിടിപ്പെടുക്കാണെന്ന വണ്ണം അവൻ കൈനീട്ടി. "എന്തുപറയാൻ? പഡപ്പുസ്വാമിയുടെ കൂടെ സാത്തൻഗ്രാമത്തിൽ ചെന്നതുകൊണ്ടു രക്ഷപ്പെട്ടു. ചിമണി മരിച്ച വാർത്ത കേട്ടപ്പോൾ സ്വാമി സൊല്ലാപുരത്തേയ്ക്കു ചാടി! ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടുതന്നെ വന്നു. മണ്ണിൽവെച്ച് കാസിം സാഹേബിനെ കണ്ടു. അയാൾ കടുംബസമേതം ബീജാപുരത്തേയ്ക്കു പോവുകയായിരുന്നു. 'എന്തിനാ നാട്ടിലേയ്ക്കു പോകുന്നത്? ജീവിക്കണമെന്ന് ആഗ്രഹമില്ലേ? വേണമെങ്കിൽ പോയി തോട്ടത്തിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടിക്കൊല്ലൂ.' അയാൾ പറഞ്ഞു. എന്റെ ഭാര്യയും മക്കളും മരിച്ചതും അയാൾ പറഞ്ഞാണ് ഞാൻ അറിയുന്നത്. ഞാൻ ഇവിടെ വന്നു താമസവും തുടങ്ങി. നിത്യവും ഈ ഗ്രാമം വിട്ടുപോകുന്ന ആളുകളേയും നോക്കി ഞാൻ ഇവിടെയിരുന്നു. ഞാനും പുറപ്പെടാനിരുന്നതാണ്! എന്നാൽ യജമാനന്റെ ചോദ്യത്തിനുവളന്ന് ശരീരം! അതിവിടെത്തന്നെ തോട്ടം കാത്തുകൊണ്ടിരിക്കെ വീഴട്ടെ എന്നുവെച്ച് ഞാൻ ഇവിടെ കൂടി. എപ്പോഴായാലും ഒരുദിവസം മണ്ണിലേയ്ക്കു മടങ്ങണം. എന്നിങ്ങനെ പിന്നെയുണ്ടോ? ഭാര്യയില്ല; മക്കളില്ല! പഡപ്പുസ്വാമിയുടെ മാവും യജമാനന്റെ തോട്ടവും എല്ലാം എന്നിങ്ങൊന്നുതന്നെ യല്ലേ?" കരിയപ്പൻ നെടുവീർപ്പിട്ടു.

സംഭാഷണം നിറുത്തുന്നത് രണ്ടുപേർക്കും ഇഷ്ടമായിരുന്നില്ല. ദാദ ഓർമ്മ വരുന്നതിനനുസരിച്ച് ഓരോന്നു ചോദിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഗൌഡരുടെ ഗൃഹത്തിൽ പാർവ്വതിയമ്മ പനിപിടിച്ച് കിടന്നതും, പുറത്തിറക്കാൻ ശ്രമിച്ചിട്ട് ഫലിക്കാതെ പോയതും പിന്നീട് കെട്ടിടത്തിനു തീവെച്ചതും മാങ്ങിലെ അത്യാപത്തുകളും ചിമണിയുടെ ആത്മാഹുതിയും ബാളാചാര്യർ പുഴയിൽ ഒഴുകിപ്പോയതും എല്ലാം അവന്റെ കണ്മണിയിൽ ഒരു ദുരന്തഘോഷമായത്ര അവതരിപ്പിച്ചു. മരിച്ചുപോയവരെല്ലാം തനിക്കു വേണ്ടപ്പെട്ടവരാണ് സംസാരിച്ചിരിക്കെ കഥ പിറകോട്ടുപോയി. ദാദ തന്റെ സാഹസകൃത്യങ്ങളെക്കുറിച്ചോ ഇളുതടങ്ങി. ഗൌഡരുടെ വയലിൽനിന്ന് വിളവു കക്കാൻ വന്നവരെ ഓടിച്ചതും, തനിക്കെതിരെ വാറണ്ടു വന്നപ്പോൾ പാർവ്വതിയമ്മ തന്നെ രക്ഷിച്ചതും, ഹോളിപുണ്ണിമി ദിവസം ഗൌഡരുടെ വീടു രക്ഷിച്ചതും അങ്ങനെ എത്രയെത്ര സംഭവങ്ങൾ! ഈ എല്ലാ കഴപ്പങ്ങൾക്കും കാരണം ഗൌഡരുടെ മരണവും അതിനുശേഷം സംഭവിച്ച തന്റെ വലിയച്ചന്റെ ദുർമ്മരണവും ചിമണിയുടെ ചാരിത്ര്യം ഗൌഡം മററുമാണ്. ദാദ എല്ലാവരെക്കുറിച്ചും അന്വേഷിച്ചു. ബാളാചാര്യർ തുടങ്ങി കോൽക്കാൻ മല്ലപ്പൻവരെ സകലരെക്കുറിച്ചും അവനറിയണം.

കിഴക്ക് സൂര്യൻ ഉദിച്ചുയരുന്നതുവരെയും രണ്ടുപേരും സംസാരിച്ചു. കര നാളത്തെ ഏകാന്തവാസം കാരണം കരിയപ്പൻ ആളുകളെനുവെച്ചാൽ പൊന്നു പോലെ ആയിരിക്കുന്നു. ദാദയെ കണ്ടപ്പോൾ നിധികിട്ടിയ സന്തോഷം. നാലു തളരുന്നതുവരെയും അവൻ സംസാരിച്ചു. പുലർപ്പോൾ സംസാരം നിശ്ശേഷമായി.

ദാദയ്ക്ക് ഒരിക്കലും കൂടി പാദങ്ങളിലെ കണ്ണുതുറന്നു കാണണം. തിരിച്ചു വീണ്ടും ഇന്ദ്രപുരത്തേയ്ക്കു പോകുന്നതിനുമുമ്പ് പാദങ്ങളിലെ ഒന്നു കാണണം. കരിയപ്പനേയും കൂടി അവൻ ഗ്രാമത്തിലേയ്ക്കു നടന്നു. പറമ്പാൻ ബാക്കിയുള്ളതു വഴിക്കുവെച്ച് കരിയപ്പൻ പറഞ്ഞുതീർത്തു.

ഔദ്യോഗിക കിടക്കുന്ന പാദങ്ങളിൽ അവനെ വീണ്ടും സ്വാഗതം ചെയ്തു. കൊടുങ്കാറ്റും മഴയും കാരണം അനേകം വീടുകൾ തകർന്നു വീണിരിക്കുന്നു. ബാക്കിയുള്ള വീടുകൾ ആരുടെയോ വരവു പ്രതീക്ഷിച്ചു, വെറുങ്ങലിച്ചു നിൽക്കുന്നു. ഈ പാദങ്ങളിൽ ഇനിയെന്നു നിറയും? ദാദ ചിന്തിച്ചു. പാദങ്ങളിൽ ഇങ്ങനെ ഔദ്യോഗിക തുടങ്ങിയിട്ട് ഒരുക്കൊല്ലമായി. ദേശപ്രാബല്യമുള്ള മാളിക പരന്നു അടങ്ങുകിടക്കുന്നു. പുതലാബായി മരിക്കുകയും ബാപ്പസാഹേബ് കനകേരിക്കു പോവുകയും ചെയ്തതോടെ ജാഗീർദാരുടെ വലിയ മാളികയും വിജനമായിത്തീർന്നു. ഗൗഡർ മരിച്ചുനൂതൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭവനം വിജനമാകാൻ ഒരുങ്ങുകയായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ പകർച്ചവ്യാധിപിടിച്ച്, പുഴയിൽ വെള്ളപ്പൊക്കം വന്നു ബാക്കിയുള്ളവരെയും പുറത്താക്കിക്കളഞ്ഞു. പാദങ്ങളിലെ ഭൂമിതന്നെയും മനുഷ്യവാസംകണ്ടു മടുത്തിരിക്കുകയാണോ, ആരോ!

ഈ നഷ്ടാവശിഷ്ടങ്ങൾ കണ്ടുനിൽക്കാൻ ദാദയ്ക്കു കഴിഞ്ഞില്ല. പുഴയ്ക്കു സമരണകൾ അവിടെയൊരു ഭൂതത്തെപ്പോലെ അലഞ്ഞുതിരിയുകയാണോ? ഗ്രാമക്കച്ചേരിയുടെ പിന്നിലൂടെയാണു ദാദ, ആഷാഢപൗർണ്ണമിദിവസം കാളകളെ തെളിച്ചത്. ഗ്രാമക്കച്ചേരിയിൽവെച്ചാണ് ഫക്രൂദ്ദീൻ ഇൻസ്പെക്ടറോടു ലഹള കൂട്ടിയത്. ഗോപാലകൃഷ്ണക്ഷേത്രത്തിലെ തറയിലും ബ്രാഹ്മണരുടെ ഇല്ലങ്ങളുള്ള തെരുവിലും കാണാറുള്ള ബാളാചാര്യരുടെ നീണ്ടുനിവന്ന ആകാരം ഏങ്ങനെ മറക്കും? കളരിയിലെ ചുമരിന്മേൽ, വരച്ചുവെച്ചിരിക്കുന്ന മാതൃകയുടെ ചിത്രത്തിന് ഇന്നെന്നോ സവിശേഷ ചൈതന്യം കൈവന്നതായി തോന്നി. മനുഷ്യന്റെ ചുറ്റും ചുറ്റും തട്ടി പാദങ്ങളിലൂടെ ഭൂമി സഞ്ചി വമായിരിക്കുകയാണ്. പകുതിയടച്ച വാതിലുകൾ കണ്ടാൽ വീടുകളിൽ ആരോ ഉള്ളെന്നു സംശയിക്കും. രണ്ടുപേരും നിശ്ശബ്ദമായി നടന്നു. അവസാനം സമരണ അസഹ്യമായപ്പോൾ അവർ നദീതീരത്തിലേയ്ക്കു ചെന്നു. കൈത്തോടിന്റെ മുന്നിലെത്തിയപ്പോൾ ബാളാചാര്യർ നദിയിൽ ഒഴുകിപ്പോയ കാര്യം ദാദയ്ക്ക് ഓർമ്മവന്നു. ആ സ്ഥലം കാണാത്തതു കൊണ്ടുകൊണ്ടു കരിയപ്പനോടു ചോദിച്ചു. കരിയപ്പൻ കാണിച്ചു പുളിഭരം അരിപം അകലെയാണ്.

“ആചാര്യസ്വാമി പുഴയിൽ വീണപ്പോൾ പുഴ ഇവിടംവരെ എത്തിയിരുന്നോ?”

അതെ. അദ്ദേഹം ആ മരത്തിനപ്പുറത്തേയ്ക്ക് പോയപ്പോൾ, അങ്ങനെയ്തോടുകൂടി കൈതൊഴുതു. അപ്പോൾ തീരത്തുണ്ടായിരുന്ന ഒന്നരണ്ടുപേർ കണ്ടിരുന്നു. കരിയപ്പൻ പറഞ്ഞു.

നദിയിൽ ജലരാശി അലച്ചാൽ എഴുകുകയാണു്. പാദങ്ങളുടെ മുഴുവൻ വിഴുങ്ങിയിട്ടു അതിനു തുപ്പിയായില്ലെന്നോ? ഒരു ദുഃഖമില്ലെന്നോ! താനും ഈ നദിയിൽ മുങ്ങി പ്രവാഹത്തോടൊപ്പം ഒലിച്ചുപോയാലോ? ഓരോ നദിയിലും ചിന്തിച്ചു.

ഓരോ ആ മഹാപ്രവാഹം നോക്കിനിന്നു. അലമാലകൾ അണിയണിയായി ഉയരുന്നൊഴുകുന്നു. അന്തകന്റെ അനാസക്തിപോലെതന്നെ അത്തരകരമാണു് നദിയുടെയും അനാസക്തി. അനന്തതയുടെ സങ്കേതംപോലെ നിലം കെട്ടിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടു് മുന്നോട്ടൊഴുകുന്നു. കരയിലെ ജീവിതം മാറിക്കൊണ്ടിരുന്നെങ്കിലും അതിനെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കുവാനുള്ള സാവകാശം നദിക്കില്ല. ഈ നദിയുടെ കണ്ണിൽ പാദങ്ങളി ഇന്നലെ പിറന്നുവീണ കണ്ണു. ജനിച്ചുവീണതെല്ലാം ആയുരസ്സുത്തീയപ്പോൾ മരിച്ചു. പാദങ്ങളിയ്ക്ക് ശ്രാദ്ധമുദക മാത്രമാണു് തന്റെ കർത്തവ്യമെന്ന മട്ടിൽ നദി മുന്നോട്ടു നീങ്ങി. നിലവും ജലവും പരസ്പരം കെട്ടിപ്പിടിച്ച് ഏതോ മന്ത്രിക്കുന്നതുപോലെ തോന്നി.

ഓരോ നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. തിരകൾ ഒന്നിനു പിറകേ ഒന്നായി അടിച്ചുവരുന്നു. ജനനവും മരണവുമില്ലാത്ത നദിയിൽ തിരകൾ പിറക്കുകയും മരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടിരുന്നു. പുഴക്കരയിൽനിന്നു നോക്കുമ്പോൾ പാദങ്ങളി ഒരു ശവംപോലെ കിടക്കുകയാണു്. പുനരുത്ഥാനത്തെക്കുറിച്ചു പ്രത്യാശിക്കാൻ വകയില്ലാതെ അതു് വീണുകിടന്നു.

ഏകിലും അങ്ങനെ പറയാമോ? അപാരമായ ജലരാശി നിറഞ്ഞ പുഴ ഇപ്പോഴും ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. നിലം ചുറ്റിലും കൈനീട്ടിക്കിടക്കുന്നു. തീരത്തു് ഇപ്പോൾതന്നെ പുൽനാമ്പുകൾ കാണാനില്ലേ? ആർക്കറിയാം? ജീവന്റെ ഉത്ഭവംപോലും അത്തരമത്രെ. പാദങ്ങളി വീണ്ടും ചൈതന്യപൂർണ്ണമാവില്ലെന്നു് എങ്ങനെ പറയാം? പകർച്ചവ്യാധിയെ യെന്നു് ഓടിപ്പോയവർ തിരിച്ചുവരും. പാദങ്ങളി അവരെ കാത്തിരിക്കുകയാണു്. താൻ തിരിച്ചുവന്നില്ലേ? പുതിയ സൃഷ്ടിയുടെതായ കൃഷിയിൽ കരിയപ്പൻ ഇപ്പോൾതന്നെ വ്യാപൃതനായിരിക്കുകയല്ലേ? ജാഗിർദാരുടെ തോട്ടം കൃഷി ചെയ്യുന്നതിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വം അവൻ ഏറ്റെടുക്കുകയാണു്. ലക്ഷ്യബായി ഇപ്പോഴും ബദ്ധ്യായിൽ ഉണ്ടു്. അവരുടെ വംശം നിലനിൽക്കുന്നതിനു് ആരെങ്കിലും വരും. ദേശപാലനെയുടെ വംശം മരണാദിയിൽപ്പോലും വജ്രനാശകയല്ലേ? പാദങ്ങളി തന്റെ സമൃദ്ധി ഈ വിത്തുകളിൽ ഒളിച്ചുകിടക്കുകയാണു്. ഭൂദേവിയുടെ അക്ഷയപാത്രം ഒരിക്കലും ഒഴിയില്ല. മരിച്ചവർ തിരിച്ചു വരില്ല; ഏതാൽ പലേക്കത്തും ചിന്നിച്ചിതറി കിടക്കുന്ന പാദങ്ങളിയുടെ ചൈതന്യം വീണ്ടും ഒരിക്കലും കൂടും. അതിനു കാലം വരണം. ഒന്നും വെറുതെ കിടക്കില്ലെന്നതിനു് ഈ നദിതന്നെ സാക്ഷിയാണു്. പാദങ്ങളി ഭഴിഞ്ഞുപോയെന്നുവെച്ചു് പുഴ വരറിയിട്ടില്ല.

എങ്കിലും ദാദയ്ക്ക് ദേവം തട്ടക്കാനായില്ല. ചിമണയുടെ ദുർമ്മരണം, ബാളാചാര്യരുടെ മരണം, ലക്ഷ്മണന്റെ പരദേശയാത്ര—ഇതെല്ലാം അവന്റെ വ്യക്തിപരമായ ദേവങ്ങളാണ്. അവയെക്കുറിച്ചൊന്നും അവൻ കണ്ണീരൊലിപ്പിച്ചു തുടങ്ങി. അതുകൊണ്ട് കരിയപ്പൻ കാരണമാരാണു. "ആർക്കു വേണ്ടിയാണ് ഞാനിനി ജീവിക്കേണ്ടതു്?" അവൻ ഉറക്കെ കരഞ്ഞുതുടങ്ങി.

"നീ വെറും ഭ്രാന്തനാണു ദാദ. ഞാൻ ഇവിടെ എത്രമേറെ ഏന്റെ ഭാര്യയും മൂന്നു മക്കളും മരിച്ചുപോയെന്നു കേട്ടു. എന്നിട്ടും ഞാൻ ഇങ്ങനെ ഭ്രാന്ത കാണിച്ചില്ല. ഞാൻ ജീവിക്കും അല്ലെങ്കിൽ മരിക്കും എന്നു പറയാൻ മനുഷ്യനു് അവ കാശമില്ല. ജീവിച്ചിരിക്കെ മരിച്ചതുപോലെ കഴിയാനാവില്ല, കേട്ടോ. ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുംവരെയും തോട്ടത്തിൽ കൃഷിചെയ്യും; യജമാനനെ സേവിക്കും. നീയും അങ്ങനെ കഴിയണം. ആചാര്യർ പറഞ്ഞിരുന്നു— "ഈശ്വരൻ ഈ ജന്മം നമുക്കു തന്നപ്പോൾ നമ്മളെക്കൊണ്ട് ഏതോ ചില ജോലികൾ ചെയ്യിക്കണമെന്നു് ഉദ്ദേശിച്ചിരിക്കും. ആരുടെ പ്രവർത്തനവും ഈശ്വരൻ വേണ്ടാതായിട്ടില്ല." മരിക്കാനാണു നാം ജനിച്ചതെങ്കിൽ ഇത്രയും നാൾ ഏന്തിനു ജീവിച്ചു? എഴുന്നേൽക്കൂ....." എന്തെന്നില്ലാത്ത വാത്സല്യത്തോടെ കരിയപ്പൻ അവനെ പിടിച്ചെഴുന്നേല്പിച്ചു.

ദാദ എഴുന്നേറ്റു. അവന്റെ മനസ്സ് ദുർബ്ബലമായിരുന്നു. പഴശാന്തമായൊഴുകുന്നു. അകലെ കുന്നിൻപുറത്തു വെയിലും നിഴലും ഒളിച്ചുകളി നടത്തുകയാണ്. പുനഃസൃഷ്ടി ആസൂത്രണം ചെയ്യുന്ന പ്രകൃതി മൗനമായിരിക്കുന്നു. മേഘം നീങ്ങി; വെയിൽ വന്നു—നല്ല ചൂടുള്ള വെയിൽ. വിശാലമായ പച്ച പിടിച്ചു വയൽ. ദേവന്മാർപോലും കാണാൻ കൊതിക്കും. പുതിയ സൃഷ്ടിയെ ഗർഭം ധരിച്ചു നിൽക്കുന്ന ഈ പ്രതീക്ഷ മനോഹാരിണിയാണ്. ദാദ, കരിയപ്പനെ നിഴൽപോലെ പിന്തുടന്നു.